

ॐ

ऋग्वेद-संहिता

अनेकैदिसानां साहाय्येन विविधप्राचीनलिखितपुस्तक-
पाठानुसारेण च संशोध्य
भट्टाचार्येण श्रीपादशर्मणा दामोदरभट्टसुनुना
सातबलेकरकुलजेन संपादिता ।

Sa 2 V₁
SAT
35054

स्वा ध्या य-म ण्ड ल, पा र डी
वि. सुरध

प्रकाशक—

वसन्त धीपाद सातवळेकर, पी. ए.,

स्वाध्याय-मंडळ,

दाऊदगुह — 'स्वाध्यायमंडळ (पारधी)' [वि. सुरत]

संख्या २०१३ : शके १८७८

सन १९५७

तृतीय वार ७५००

मुद्रक—

वासुदेव भगनलाल परीख

प्रिमीयर ऑफसेट वर्क्स,

२ टाटारोड, गिरगांव, मुंबई ४

ऋग्वेद-संहिता ।

प्रथमं मण्डलम् ।

॥ प्रथमोऽष्टकः ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥१॥ वर्गः १-३७]

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सूक्तानि १-३]

(१)

१ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । अग्निः । गायत्री ।

॥३३॥ अग्निमीळि पुरोहितं	यज्ञस्यं वेवमत्विजम्	।	होतारं रत्नघातमम्	१
अग्निः पूर्वमिर्कपिमि	रीडधो नूतनेरुत	।	स वेवो एह वंशति	२
अग्निना इषिमभ्रवत्	पोषमेव द्विवेदिवे	।	युशसं वीरवत्तमम्	३
अग्ने यं यज्ञमंध्वरं	विश्वतः परिमुरसिं	।	स इद् वेवेषुं गच्छति	४
अग्निर्होता कुविकंतुः	सुत्यश्चित्रधं वस्तमः	।	वेवो वेवमिरा गंतम्	५ [१]
पवृद्ध वाशुषे त्वमग्ने	भृदं करिष्यसिं	।	तवेत् तत् सुत्यमङ्कितः	६
उपं त्वाग्ने द्विवेदिवे	दोषावस्तर्षिया व्रयम्	।	नमो मरन्तु एमसि	७
राजन्तमध्वराणां	गोपामृतस्य वीदिविम्	।	वधंमानं स्वे दमे	८
स नः पितेर्व सुनवे	ऽग्नें क्षुपायुनो भव	।	सर्चस्वा नः स्वस्तये	९ [२] (१)

(२)

१ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ वायुः ४-६ इन्द्र-वायु,

७-९ मित्रा-वसतो । गायत्री ।

वायुवा पाहि दर्शते	मे सोमा अरंकृताः	।	तेषां पाहि शुषी हवम्	१
वायं उक्थेमिर्जरन्ते	त्वामच्छां जरितारः	।	सुतसोमा अहर्विकः	२
वायो तव मपृच्छती	धेनां जिगाति वाशुषे	।	उरुची सोमपीतये	३
इन्द्रवायु इमे सुता	उप प्रयोमिरा गंतम्	।	इन्द्रवो वामुशन्ति हि	४
वायविन्द्रश्च चेतयः	सुतानां वाजिनीवसू	।	तावा यांतमुपं व्रवत्	५ [३]
वायविन्द्रश्च सुन्वत	आ यांतमुपं निष्कृतम्	।	मुक्षिवांत्या धिया नता	६ (१५)

मित्रं ह्येव पुत्रदक्षं	वर्षणं च रिशादसम्	१	धिये घृताचीं साधन्ना	७
ऋतेन मित्रावरणा	वृतावृधावृतास्पृशा	१	कर्तुं बृहन्तमाशाधे	८
कवी नो मित्रावरणा	नुविज्ञाता उरक्षयां	१	दर्शं दधाने अपसम्	९ [४](१८)

(३)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्र । १-३ अभिनी, ४-६ इन्द्रः ७-९ विश्वे देवा, १०-१२ सरस्वती । गायत्री ।

अश्विना यज्वरीरिषां	द्रव्याणां शुभम्पती	१	पुहंभुजा चतस्यतीम्	१
अश्विना पुरंदमसा	नरा शर्वीरिया धिया	१	धिष्ण्या दन्तं गिरं	२
दद्यां युवाकं वः मृता	नामंत्या वृकबाह्विषः	१	आ यानं रुद्रवती	३
इन्द्रा याहि चित्रमानो	सुता इमे न्वायवः	१	अण्वीमिन्नां पूतामः	४
इन्द्रा याहि धियेषिनो	विरजूनः मृतावंतः	१	उप बह्राणि वायतः	५
इन्द्रा याहि नूनूजान्	उप बह्राणि हरिवः	१	सुते दधिष्व नभ्रनः	६ [५]

आमांमध्वर्षणीधुनो	विश्वे देवासु आ गंत	१	वृश्वामो वृश्वीरुः सुतम्	७
विश्वे देवासो अप्पुरः	सुनमा गन्तू तूणंयः	१	उषा इव स्वसराणि	८
विश्वे देवामो अलिष्ट	एहिमायामो अद्रुहः	१	मेधे नृपन्त वक्रयः	९
पावका नः सरम्बती	वार्येभिर्वाजिर्नवती	१	यजं वंशु धियावसुः	१०
चोदुयित्री सनुनांतं	चेतन्ती सुमतीनाम्	१	यजं वृधि सरम्बती	११
महो अर्णः सरम्बती	म चेतयति केतुना	१	धियो विदवा वि राजति	१२ [६](३०)

(४)

[द्वितीयोऽनुवाकः ४२४ सू० ४-७]

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्र । गायत्री ।

सुमपकुन्नुमृतये	सुदुषामिव गोदुहे	१	जुहममि द्यविद्यवि	१
उपे नः सवना गेहि	सामंम्य सोमयाः पिव	१	गोदा इव रेवतो मदः	२
अथां ते अन्तमानः	विद्यामं सुमतीनाम्	१	मा नो अति न्यु आ गेहि	३
पराहि विप्रमन्तून्	मिन्द्रं पृच्छा विपुडितंम	१	यन्ते सतिम्य आ वाम्	४
उत ब्रुवन्तु नो निदुः	निरुपतश्चिदशरत्	१	दर्धाना इन्द्र इव दुवः	५ [७]
उत नः सुमगो अरि	वैविपुंइस्म कृष्टयः	१	स्यामदिन्द्रंम्य शमंणि	६
एमाशुमाशवे मग	यज्ञधिये नृमाइनम	१	एतयन् मन्वुदन्मंस्वम्	७
अस्य पीत्वा इतक्रतो	एना वृत्राणांमभवः	१	प्राशो वार्येषु वाजिनम्	८ (२८)

तं त्वा वाजेषु वाजिनं	वाजपांसः शतक्रतो	।	धर्मानामिन्द्र सातथे	१
यो शयोऽवर्निर्महान्	सुपातः सुन्वतः सखा	।	तस्मा इन्द्राय गायत	१० [८] (५०)

(५)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वेता नि र्षीदृते—न्द्रमभि प्र गायत	।	सखायुः स्तोमंवाहसः	१
पुरुतर्म पुरुणा—मीशानं वार्षाणाम्	।	इन्द्रं सोमे सखा सुते	२
स र्षानो योग आ मुवत् स राये स पुरंध्याम्	।	गमद्वाजेमिरा स नः	३
यस्य संस्थे न वृण्वते हरीं सुमत्सु शत्रवः	।	तस्मा इन्द्राय गायत	४
सुतपात्रं सुता इमे शुचयो पन्ति वीतये	।	सोमासो दध्यांशिरः	५ [९]
त्वं सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजापथाः	५	इन्द्र ज्यैष्ठ्याय मुक्रतो	६
आ त्वां विशन्त्याश्वः सोमांस इन्द्र गिर्वणः	।	शं ते सन्तु प्रचेतसे	७
त्वां स्तोमां अवीवृधन् त्वामुक्था शतक्रतो	।	त्वां वर्धन्तु नो गिरः	८
अर्क्षितोतिः सनेषुमं वाजमिन्द्रः सत्रघ्निराम्	।	यस्मिन् विश्वानि पौर्यां	९
मा नो मतीं अभि ब्रूहन् तनूनामिन्द्र गिर्वणः	।	इशानो पवया वुधम्	१० [१०] (५०)

(१)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ इन्द्रः, ४, ६, ८, ९ मरुतः ।

५, ७ मरुत इन्द्रश्च, १० इन्द्रः । गायत्री ।

पुञ्जन्ति मृध्मरुधं चरन्तुं परि तस्थुषः	।	रोचन्ते रोचना दिवि	१
पुञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विर्षक्षमा रथे	।	शोणा धूष्णू नृवाहसा	२
केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे	।	समुषद्भिरजापथाः	३
आदह स्वधामनु पुनर्गमत्वमेरि	।	दधाना नारम यज्ञियम्	४
वीड्य विहाकराजुमि—गृहं विदिन्वु बर्हिभिः	।	अर्विन्द उषिया अनु	५ [११]
द्वेष्यन्तो पयां मति—मच्छां विवर्द्धसुं गिरः	।	महामनूषव धुतम्	६
इन्द्रेण स हि हृशसे संजग्मानो अर्षिभ्युषा	।	मन्द्रं समानवर्चसा	७
अनुवद्यैरमिद्युभि—मूलः सहस्ववर्चति	।	शुषेरिन्द्रस्य कार्थ्यैः	८
अतः परिज्मसा गहि विवो वा रोचनादधि	।	समस्मिन्नुजते गिरः	९
इतो वा सातिमीमहे विवो वा पाथिवाग्धि	।	इन्द्रं महो वा रजसः	१० [१२] (६०)

(७)

१८ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रमिन्द्रायिनो बृह	दिन्द्रंमर्केभिरर्जिनः	।	इन्द्रं वाणीरनुषत	१
इन्द्र इन्द्रयोः सत्वा	संमिश्र आ वंसोपुजा	।	इन्द्रो बृद्धी हिरण्यपयः	२
इन्द्रो वीर्याय चक्षुसु	आ सूर्य रोहयद् विवि	।	वि गोभिरर्द्धीमिरपत्	३
इन्द्र वाजेषु नोऽव	सहस्रंभधनेषु च	।	उग्र उग्रामिहृतिमिः	४
इन्द्र वपं महाधन	इन्द्रममं हवामहे	।	पुत्रं वृत्रेषु वृजिर्गम्	५ [१३]
स नो वृषज्जमु चरं	सत्रादावुन्नया वृधि	।	अस्मभ्युमप्रतिष्कृतः	६
नृश्रेतुश्रे ष उत्तरे	स्तोम इन्द्रस्य वृजिर्गः	।	न विन्धे अस्य सुपूतिम्	७
वृषा वृषेषु वंसंगः	कृतीरिद्यत्योऽस्ता	।	ईशानो अर्भतिष्कृतः	८
य एकंश्र्वर्षणीनां	वर्धनामिरज्यनि	।	इन्द्रः पञ्च क्षितीनाम्	९
इन्द्रं यो विन्धतुस्परि	हर्वांमहे जनेभ्यः	।	अस्माकंमस्तु केवलः	१० [१४] (१०)

(८)

[ग्रीयोऽनुशाकः अ० ४ प० ८-११]

१९ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

एन्द्रं सानसिं रुविं	सृजित्वानं सग्रासहम्	।	वर्धितमृतये भर	१
नि येनं मुष्टिहृत्पया	नि वृत्रा कृणधामहे	।	त्वोर्तासो न्यर्षता	२
इन्द्र त्वोर्तासु आ वृदं	वर्द्धे घना ददीमहि	।	जयेन्न सं वृधि स्पृधः	३
वृधं शोभिरस्मृमि	रिन्द्र त्वया पुजा वयम्	।	सामग्रामं पृतन्पुतः	४
सहो इन्द्रः परपञ्च नु	महित्वमस्तु वृजिर्गं	।	द्यौर्न धंयिना शवः	५ [१५]
समोहे वा य आशतु	नरस्तोकस्य सनिती	।	विर्षासो वा धियापवः	६
यः कृदिः सोमपातमः	समुद्र इव पिन्धने	।	उर्वीरपो न काकुर्दः	७
पुवा हांस्य सुनता	विरुषी गोमती मही	।	एका शाखा न वाशुषं	८
पुवा हि ते विभूतय	ऊतय इन्द्र मावने	।	सुवापिञ्चत् सन्निं द्वागुषं	९
पुवा हांस्य काम्या	स्तोमं उक्थं च शंसया	।	इन्द्रांश्च सोमपीतये	१० [१६] (१०)

(९)

२० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रेहि मत्पण्डमो	विश्वेभिः सोमपर्वभिः	।	सहो अग्निशिरोऽस्ता	१
एमेनं सृजता सुते	मृदिमिन्द्राय मृदिने	।	चक्रिं विश्वानि चक्रेये	२ (१७)

मत्स्यां सुशिप्र मन्विधिः	स्तोमैर्मिर्विश्वचर्षणे ।	सचेषु सर्वज्ञेषु	३
असृष्टमिन्द्र ते गिरः	प्रति त्वामुर्वहासत ।	अजोषा वृषमं पतिम्	४
सं चोदय विप्रमवांग्	राघं इन्द्र धरेण्यम् ।	असुदित तं विमु प्रमु	५ [१७]
अस्मान्सु तत्र चोदये	न्द्य राये रभस्वतः ।	तुर्विद्युम्न यशस्वतः	६
सं गोमदिन्द्र वाजव	दुस्मे पुषु भवो बृहत् ।	विश्वार्पुर्वेहाक्षितम्	७
अस्मे धेहि भवो बृहद्	द्युम्नं सहस्रसार्तमम् ।	इन्द्र ता रुधिनीरिषः	८
षत्रोरिन्द्रं वष्टुपतिं	श्रीर्मिगुणन्तं ऋग्मिपम् ।	होम गन्तारमृतपे	९
सुतेसुते न्योकसे	बृहद् बृहत् एवुरिः ।	इन्द्राय शुषमर्चति	१० [१८](१०)

(१०)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामिषः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

गायन्ति त्वा गाप्रजिणो	ऽर्चन्त्यर्कमर्किणः ।	ब्रह्माणस्त्वा शतकत	उद् वंशमिव येमिरे १
यत् सानोः सानुमारंहद्	भूर्यस्पृह कर्त्वम् ।	तदिन्द्रो अर्थं चेतति	युयेन वृष्णिरेजति २
पुश्वा हि केशिना हरी	वृषणा कक्षुमा ।	अर्था न इन्द्र सोमया	गिरामुपभुतिं चर ३
एहि स्तोमो अभि स्वरा	ऽभि गृणीशा इव ।	बह्वं च नो वसो सचे	न्द्रं युतं च वर्धय ४
अक्यमिन्द्राय शंसुं	वर्धनं पुरुनिष्विधे ।	शको यथा सुतेषु णो	राणतं सुहृषेषु च ५
तमित् संखित्व ईमहे	तं राये तं सुवीर्ये ।	स शक उत नः शक्	दिन्द्रो वसु दर्यमानः ६ [१९]

सुविष्टं सुनिज्जमिन्द्र	त्वादातमिद्यशः ।	गक्षामपं वृजं वृषि	कृणुष्व राधो अदिवः ७
नुहि त्वा रोदसी जुमे	ऋधायमाणमिन्वतः ।	जेषुः स्वर्वतीरपः	सं गा अस्मर्ष्य ध्रुवि ८
आधुत्कर्णं शुषी हवुं	नू विहधिष्वग्ने गिरः ।	इन्द्र स्तोममिमं मम	कृष्या पुजश्चिदन्तरम् ९
विष्ठा हि त्वा वृषन्तमुं	वाजेषु हवनमुतम् ।	वृषन्तमस्य ब्रूमह	ऊतिं सहस्रसार्तमाम् १०
आ तू न इन्द्र कौशिक	मन्दसानः सुतं पिब ।	नव्यमाधुः प्र सुतिर	कृषीं सहस्रसामृषिम् ११
परि त्वा गिर्वणो गिरं	इमा भवन्तु विश्वतः ।	पृद्धापुमनु वृद्धयो	जुष्टा भवन्तु जुष्टयः १२ [२०]

(१०२)

(११)

८ जेता माधुच्छन्दसः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्त्	समुद्रध्वंसं गिरः ।	रथीतमं रुथीनां	वाजानां सत्पतिं पतिम् १
सुहृये तं इन्द्र वाजिनो	मा भेम शवसस्पते ।	त्वामुभि प्र णोनुमो	जेतारुमर्षराजितम् २
पूर्वीरिन्द्रस्य रातयो	न वि दस्यन्त्युतपः ।	यद्रीवाजस्य गोमतः	स्तोतृभ्यो महति मयम् ३

(१०५)

पुरां सिन्दुर्पुवां क्वि-रमितोजा अजापत । इन्द्रो विश्वस्य कर्मणो धृता वृद्धी पुंरुद्रतः ४
 त्वं वृत्स्य गोमतो ऽर्षावद्रिको विलम् । त्वां देवा अर्बिन्धुषस् तुज्यमानास आविगुः ५
 तवाहं शूर रातिमिः भन्पापुं सिन्धुमावर्त्न । उपातिठन्न गिर्वणो विदुटे तस्य कारवः ६
 मापामिन्द्र मापिनं त्वं शुष्णमवातिरः । विदुटे तस्य मेधिगाम् तेषां मधुंस्तुतिर ७
 इन्द्रमीशानुमोजसा-मि स्तोमां अजूषत । मह्यं यस्य गतयं उत वा सन्नि भूपसीः ८ [११]
 (१०)

(१२)

[वज्रुषोऽनुवाकः ४४४ वृ० १२-१७]

१२ मेधातिथिः काण्वः । अग्निः, ६ प्रथमपादस्य [निर्देष्ट्याहवनीयो] अग्नी । गायत्री ।

अग्निं द्रुतं कृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुकतुम् १
 अग्निर्मन्त्रिं हवीमग्निः सदा हवन्त विद्वर्षितम् । ह्य्युवाहं पुरुषियम् २
 अग्नें देवो इहा बह जज्ञानो वृक्तर्बहिषि । अग्निं होता न ईद्व्यः ३
 तौ उज्ञाते वि बोधय यदग्निं पार्सि द्रुप्यम् । देवैरा संसि वृहियि ४
 घृताहवन दीदिवुः पतिं स्म रिषतो बह । अग्ने त्वं ईक्षुस्विनः ५
 अग्निनाग्निः सर्भिष्यते क्विर्गृहर्षन्तिर्पुवां । ह्य्युवाह जुवांस्यः ६ [२२]
 क्विमग्निमुप स्नुहि सत्यर्षमाणमध्वरे । देवर्ममीव चार्तनम् ७
 यस्तवामग्निं हविष्यति-वृत्तं देव सपर्यति । तस्य स्म प्राप्तिता मंव ८
 यो अग्निं देववीतये हविष्यो आविवांसति । तस्य पावक मृळय ९
 स नः पावक दीदिवो ऽग्नें देवो इहा बह । उप यज्ञं हविषं नः १०
 स नः स्तवान् आ भर गापुत्रेण नवीपसा । युधि धीरर्वतीभिर्मम् ११
 अग्नें शुक्रेण शोचिषा विश्वामिर्नुवहृतिभिः । इमं स्तोमं जुषस्व नः १२ [२३] (१२२)

(१३)

१२ मेधातिथिः काण्वः । (आग्नीमूत्नं, अग्निरूपा देवता =) ११११. सभिषोऽग्निर्वा, २ तनुनपात्, ३ नरादांसाः, ४ इन्द्रः, ५ बर्हिः, ६ देवीइती, ७ उवासानका, ८ दैव्यी होतारै प्रथेतामी, ९ तिष्ठो देव्यः सरस्वतीत्याभारत्याः, १० त्वहा, ११ वनस्पतिः, १२ स्वाहाहुतया । गायत्री ।

मुसमिन्द्रो न आ बह देवो अग्ने हविष्यते । होतः पावक यक्षि च १
 मधुमन्तं तनूनपाद् यज्ञं देवेषु नः कवे । अद्या कृणुहि वीतये २
 नरादांसांमिह त्रिय-मग्निन् यज्ञ उप ह्ये । मधुनिहं हविष्कृतम् ३
 अग्नें सुसन्तमे रथे देवो ईद्वित आ बह । अग्निं होता मनुहितः ४
 स्नुणीत बर्हिर्पनुषा घृतापृष्ठे मनीषिणः । यज्ञावृत्तस्य चर्षणम् ५ (१२७)

वि भयन्तामृतावृधो	द्वारो देवीरंसध्वतः	।	अद्या नूनं च यद्येव	६ [२४]
नक्तोपासां सुवेशोसा	ऽस्मिन् यज्ञ उर्ष ह्वये	।	इदं नो बर्हिःसग्दे	७
ता मुञ्जिह्वा उर्ष ह्वये	होताग् देव्यां क्वी	।	यज्ञं नो यक्षतामिमम्	८
इष्टा सरम्बती मही	तिस्रो देवीर्मोमुवः	।	बहिः सीदन्त्वसिधः	९
इह त्वष्टारमधियं	विश्वरूपमुषं ह्वये	।	अस्माकमस्तु केवलः	१०
अव सृजा वनस्पते	देवं देवेश्यो हविः	।	प्र दानुरन्तु चेतनम्	११
स्वाहा यज्ञं कृणोतने	न्द्राण्य यज्वनो गृहे	।	तत्र देवी उर्ष ह्वये	१२ [२५] (१२४)

(१४)

१२ मेधातिथिः काण्यः । विश्वे देवा (विश्वैर्देवैः सहितोऽसिः), ३ इन्द्रवायुशुक्रपतिमित्रा-
सिप्यभगादित्यमरुहणाः, १० विश्वेश्वरीन्द्रायुमिश्रधामानि, ११ अग्निः । गायत्री ।

ऐभिर्गग्ने दुवो गिगो	विश्वेभिः सोमपीतये	।	देवेश्यांहि यक्षि च	१
आ त्वा कर्वा अहूयत	गृणन्ति विप्र ते धियः	।	देवाभिरग्न आ गंहि	२
इन्द्रवायु बृहस्पति	मित्राग्निं पुण्यं भगंश्च	।	अत्रित्यान् मारुतं गणम्	३
प्र वो भियन्तु इन्द्रो	मन्त्रा मादपिष्णवः	।	हृप्ता मध्वभूमपदः	४
ईर्दंते त्वामंशुस्पवः	कर्वाभो वृक्तर्वाहियः	।	हविष्मन्तो अर्कृतः	५
घृतशृङ्गा मनोयुतो	ये त्वा वहन्ति वद्वयः	।	आ देवान्स्मीमपीतये	६ [२६]
तान् यजत्रो अन्तावृधो	ऽग्ने पत्नीयितस्कृधि	।	मध्वः मुजिद्भि पायय	७
ये यजत्रा य ईष्टयाम्	ते ते पिबन्तु जिहृषां	।	मधोऽग्ने वर्यदृति	८
आर्की मूर्षंय रोचनाद्	विश्वान्देवो उर्षवुर्षः	।	विप्रो होतेह वंशति	९
विश्वेभिः सोमं मध्व	ऽग्ने इन्द्रेण वायुना	।	पित्रा मित्रस्य धार्मभिः	१०
त्वं होता मजुर्हितो	ऽग्निं यज्ञेषु सीदमि	।	संम नो अध्वरं यज	११
युश्वा ह्यरपी रथे	हरितो देव गंहितः	।	ताभिर्देवो इहा बह	१२ [२७] (१५)

(१५)

१२ मेधातिथिः काण्यः । [प्रतिदेवतं क्रतुसहितम् =] १ इन्द्र, २ अग्ने, ३ अश्व, ४ अग्निः,
५ इन्द्र, ६ मित्राश्वरुतः, ७-१० अश्विनोदा, ११ अभिपत्नी, १२ अग्निः । गायत्री ।

इन्द्र सोमं पिबं क्रतुना	ऽऽ त्वां विशन्तिवन्द्वः	।	मन्त्रागामन्त्रंक्रमः	१
मरुतः पिबंत क्रतुना	पोयाद् यज्ञं पुनीदन	।	युषं हि ङा मुदानवः	२
अभि यज्ञं गृणीहि नो	ग्नात्रो नेष्टः पिबं क्रतुना	।	त्वं हि रानुधा अमि	३
अग्ने देवो इहा रथे	सादया पोनिषु निषु	।	परि भूय पिबं क्रतुना	४ (१५)

ब्राह्मणादिन्द्र राधसुः पित्रा सोममूर्तुर्नु	। तवेन्द्रि सूर्यमस्तुतम्	५
युवं दर्शं धृतवतु मित्रावरुण दृष्टमम्	। ऋतुना यज्ञमांशाथे	६ [२८]
द्विविणोदा द्विविणसो ग्रान्हस्तासो अश्वरे	। यज्ञेषु वृवमीळते	७
द्विविणोदा दंदातु नो वसूनि यानि शृण्विरे	। देवेषु ता वनामहे	८
द्विविणोदाः पिपीपति जुहोतु प्र च तिष्ठत	। नेष्पाद्दनुमिरिष्यत	९
यत् त्वां तुरीयमृतुमिर्द्विविणोदो यजामहे	। अर्धं स्मा नो वृदिमंभ	१०
अभिवना विरेतुं मधु धीर्दग्नी शुचिबता	। ऋतुना यज्ञवाहसा	११
गार्हपत्येन सन्त्य ऋतुना यज्ञनीरसि	। वृवान् देवपते यज	१२ [२९](१५८)

(१६)

१. मेधातिथिः बाण्यः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वां बहन्तु हरयो वृषणे सोमपीतये	। इन्द्रं त्वा सूरचक्षसः	१
इमा धाना धृतस्तुवो हरीं इहोपं वक्षतः	। इन्द्रं सुस्तमं रथं	२
इन्द्रं शतर्हयामहे इन्द्रं प्रयुर्यध्वरे	। इन्द्रं सोमस्य पीतयं	३
उपं मः सुतमा भंति हरिंमिरिन्द्र केरिभिः	। सुते हि त्वा हवामहे	४
सोमं नुः स्तोत्रमा गु-च्युपेवं सर्वनं सुतम्	। गौरो न तृषितः पिब	५ [३०]
इमे सोमांस इन्द्रवः सुतासो अपिं वृहिपिं	। तौ इन्द्रं सहसे पिब	६
अयं ते स्तोमो अग्निषो इन्द्रिस्पुगंस्तु इतमः	। अथा सोमं सुतं पिब	७
विश्वमित्सर्वनं सुत-मिन्द्रो मडांय गच्छति	। वृत्रहा सोमपीतये	८
सोमं नुः काममा वृषण गोमिरथैः शतक्रतो	। स्तवाम त्वा स्वाध्वः	९ [३१](१६७)

(१७)

१. मेधातिथिः बाण्यः । इन्द्रावरुणौ । गायत्री. ४-५ पात्रिषुत् (५ इलीयसी वा) गायत्री ।

इन्द्रावरुणयोर्हं सन्नोरुस आ वृणे	। ता नों सुज्जात इन्द्रो	१
गन्तां हि स्थोऽवमे हवं विरस्यु मावतः	। धृतरां चर्षणीनाम्	२
अनुकामं तंपेथा-मिन्द्रावरुण गाय आ	। ता वां देविशमीमहे	३
पुवाकु हि शर्षीनां पुवाकुं सुमतीनाम्	। भुवामं वाज्रदात्राम्	४
इन्द्रः सदस्रदात्रां वरुणः शस्यानाम्	। क्रतुर्मवत्युक्थयः	५ [३२]
तपोरिदधंसा वृषं सनेस नि च धीमहि	। स्वाहुत शुरेचनम्	६ (१७४)

इन्द्रावरुणं वामहं हुवे वित्राण राधसे	।	अस्मान्सु जिग्युषंस्कृतम्	७
इन्द्रावरुणे नू नु यां सिर्षासन्तीषु धीष्या	।	अस्मभ्यं शर्म यच्छतम्	८
म वामभोतु सुदृति—इन्द्रावरुणं यां हुवे	।	यामुधायं सधस्तुतिम्	९ [३३] (१०६)

(१८)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० १८-२३]

१ मेधातिथिः काण्वः । १-३ ब्रह्मणस्पतिः, ४ इन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः सोमश्च, ५ ब्रह्मणस्पतिः सोम इदो दक्षिणा च, ६-८ सदसस्पतिः । ९ सदसस्पतिर्नरपासो वा । गायत्री ।

सोमानं स्वर्णं कृणुहि ब्रह्मणस्पते	।	कक्षीर्वन्तुं य औंशिजः	१
यो रेवान् यो अमीवहा वसुवित् पुंष्टिवर्धनः	।	स नः सिपकु यस्तुरः	२
मा नः शंसो अररुथो धूर्तिः प्रणह् मर्त्यस्य	।	रक्षां णो ब्रह्मणस्पते	३
स धां वीरो न रिष्यति यमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः	।	सोमो हिनोति मर्त्यम्	४
त्वं तं ब्रह्मणस्पते सोम इन्द्रश्च मर्त्यम्	।	दक्षिणां घ्रात्यंहसः	५ [३४]
सर्वसस्पतिमज्जेतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम्	।	सुनिं मेधामयासिपम्	६
यस्माद्भूते न सिध्यति यज्ञो विप्रश्चितश्चन	।	स धीनां योगसिन्ध्वति	७
आहंभोति हविष्कृतिं धार्त्रं कृणोत्यध्वरम्	।	होत्रां देवेषु गच्छति	८
नग्रांसं सुधूर्दम्—मर्षयं सपधस्तमम्	।	दिवो न सघ्नमस्वसम्	९ [३५] (१०५)

(१९)

१ मेधातिथिः काण्वः । अग्निर्महतश्च । गायत्री ।

प्रति त्वं चारुमध्वरं गोपीधाय म हूपसे	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	१
नहि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं परः	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	२
ये महो रजसो विदु—विश्वे देवासो अद्भहः	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	३
य जुधा अर्कमानुचु—रनाधृष्टान् ओर्जसा	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	४
ये शुभ्रा घोरोव्यंसः सुश्रामो विशादंसः	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	५ [३६]
ये नाकृत्पार्थि रोचने दिवि देवान् आसते	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	६
य ईह्वयन्ति पर्वतान् तिरः समुद्रमर्णवम्	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	७
आ ये तन्वन्ति उदिमर्मिस् तिरः समुद्रमोजसा	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	८
अग्निं स्वर्ं पूर्वरीतये सुश्राभिं सुोप्यं मधुं	।	मरुद्भिरग्न आ गंहि	९ [३७] (१०७)

[द्वितीयोऽध्यायः ४२४ य० १-३८]

(२०)

८ मेधातिथिः काण्वः । ऋभवः । गायत्री ।

अथ देवाय जग्मने	स्तोमो विदेभिरासुया	।	अकारि रन्नुधातमः	१
य इन्द्राय वचोपुत्रा	तनुधुर्मनसा हसि	।	शमीभिर्पुञ्जमांशत	२
तद्वन् नासत्याभ्यां	परिज्मानं सुसं रथम्	।	तद्वन् धेजुं संवृष्टीम	३
युवांता पितरा पुनः	सत्यमन्त्रा क्रजूयवः	।	क्रुमवो विष्टवकन	४
स वो मदांमो अग्मते	न्द्रेण च मरुत्वता	।	अदित्येभिश्च राजभिः	५ [१]
उत त्यं चमसं नवृ	त्वद्वृष्टवस्य निष्कृतम्	।	अकर्तं चतुः पुनः	६
ते नो रवानि धत्तन्	त्रिरा सातानि मुन्युते	।	एकमेकं मुशस्तिभिः	७
अर्घारयन्तु बह्वपो	ऽभजन्त सुकृत्या	।	भागं देवेषु यज्ञियम्	८ [२] (२०२)

(२१)

६ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

इहेन्द्राग्नी उषं ह्वये	तपोरिन् स्तोममुद्रमसि	।	ता सोमं सोमपातमा	१
ता यज्ञेषु प ईसते	न्द्राग्नी शुम्भता नरः	।	ता गांयज्ञेषु गायत	२
ता मित्रस्य प्रशस्तप	इन्द्राग्नी ता हवामहे	।	सोमपा सोमपीतये	३
उग्रा सन्तां हवामह	उपेई सर्वनं सुतम्	।	इन्द्राग्नी एह गच्छताम्	४
ता महान्ता सदस्पती	इन्द्राग्नी रक्षं उज्जतम्	।	अर्षजाः सन्वृत्रिणः	५
तेनं सत्येनं जागृतु	मर्षिं प्रचेतुनें पुदे	।	इन्द्राग्नी शर्मं यच्छतम्	६ [३] (२०८)

(२२)

२१ मेधातिथिः काण्वः । १-४ अश्विनोः, ५-८ सविता, ९-१० अग्निः ११ देव्यः । १२ इन्द्राग्नी-
वरुणान्यनाश्वः, १३-१४ धायापृथिव्योः, १५ पृथिवी, १६ विष्णुर्देवा वा,
१७-२१ विष्णुः । गायत्री ।

प्रातर्पुत्रा वि बोधया	श्विनावेह गच्छताम्	।	अस्य सोमस्य पीतये	१
या सुरधां रधीतमो	मा देवा दिविसृष्टा	।	अश्विना ता हवामहे	२
या वां कृता मधुमत्य	श्विना मुनृतावती	।	तपां यज्ञं मिमिक्षतम्	३
नृदि वामस्ति दृक्के	यज्ञा रथेजु गच्छथः	।	अश्विना सोमिनो गृहम्	४
हिरण्यपाणिमृतये	सवितारमुपं ह्वये	।	स चेत्तां देवतां प्रदप	५ [४]
अपां नपांतुमवमे	सवितारमुपं स्नुहि	।	तस्यं हतान्युद्रमसि	६ (२१४)

विमन्तारं हवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः ।	सञ्जितारं नृचक्षंसम्	७
सत्साय आ नि धीदत सञ्जिता स्तोम्यो नु नः ।	दाता राधीसि शुम्भति	८
अग्ने पत्नीरिहा बह द्रेवानामुशतीरुप ।	त्वष्टारं सोमपीतये	९
आ ग्ना अग्न इहावसे होत्री यविष्ठ मारतीम् ।	वरुत्री धिपर्णा बह	१० [५]
अभि नो देवीरवसा महः शर्मणा नृपत्नीः ।	अच्छिन्नपत्राः सचन्ताम्	११
इहेन्द्राणीमुप ह्वये वरुणानीं स्वस्तये ।	अग्नायीं सोमपीतये	१२
मही योः पृथिवी च न इमं प्रज्ञं मिमिक्षताम् ।	पिपुतां नो मरीमभिः	१३
तयोरीद घृतवृत् पयो विषा रिहन्ति धीतिभिः ।	गन्धुर्वस्य ध्रुवे पदे	१४
स्योना पृथिवि मवा—नृक्षरा निवेशनी ।	यच्छां नः शर्म सप्रथः	१५ [६]
अतो देवा अवन्तु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे ।	पृथिव्याः सप्त धामभिः	१६
इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि वधे पदम् ।	समूह्यमस्य पांसुरे	१७
घ्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदीभ्यः ।	अतो धर्माणि धारयन्	१८
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्यते ।	इन्द्रस्य पुज्यः सखा	१९
तद् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूर्यः ।	विधीतु चक्षुराततम्	२०
तद् विषांसो विपुन्यवो जागृवांसः समिन्धते ।	विष्णोर्यत् परमं पदम्	२१ [७] (२२९)

(२३)

२४ मेधातिथिः काण्वः । १ वायुः २-३ इन्द्रवायुः ४-६ मित्रावरुणोः ७-९ इन्द्रो मरुत्यान्, १०-१२ विश्वे देवाः १३-१५ पूषा, १६-२२, २३ (पूर्वार्धस्य) आपः २३ (उत्तरार्धस्य), २४ अग्निः ।
१-१८ गायत्री, १९ पुरउष्णिक्, २१ मतिष्ठा, २०, २२-२४ अनुहुप् ।

तीमाः सोमांस आ गह्या—शीर्वन्तः सुता इमे ।	वायो तान् परिधितान् पिब	१
जुमा देवा दिविस्पृषी—न्द्रवायु हवामहे ।	अस्य सोमस्य पीतये	२
इन्द्रवायु मन्त्रोनुवा विषां हवन्त ऊतये ।	सहसाक्षा धियस्पृती	३
मित्रं वृषं हवामहे वरुणं सोमपीतये ।	जज्ञाना पूतदक्षसा	४
क्रतेन यारुतावृधा—पूतस्य ज्योतिषुरपती ।	ता मित्रावरुणा हुवे	५ [८]
वरुणः प्राविता मुवन् मित्रो विश्वाभिरूतिभिः ।	कर्ता नः सुरार्धसः	६
मरुत्वन्तं हवामहे इन्द्रमा सोमपीतये ।	सन्नृगणेन वृम्पतु	७
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवांसः पूर्षातयः ।	विश्वे मम भुता हवाम	८
हत वृषं मुदानव इन्द्रेण सहसा पुजा ।	मा नो दुःशंस ईशत	९
विश्वान् देवान् हवामहे मरुतः सोमपीतये ।	उया हि पृथिमातरः	१० [९] (२३५)

जयन्तामिव तन्पुत्रं मूर्खतामेति पृष्णुया ॥ यद्युर्मं याधनां नरः ११
हृकाराद् विद्युत्स्पर्शं ज्ञतो ज्ञाता अवनु नः ॥ मूर्खतो मृळ्यन्तु नः १२
आ पूषश्चित्रबर्हिषु मापृणो धरुणो विषः ॥ आजानं नृदं यथां पशुम् १३
पूषा राजानमापृणि रपंगूहं गुहां हितम् ॥ अविन्दस्त्रिचत्रबर्हिषम् १४
उतो स मय्यमिन्दुमिः षड् युक्तो अनुमेरिषत् ॥ गोमिषं न चकृषत् १५ [१०]

अम्नयो एन्यध्वमि जमिषो अध्वीयताम् ॥ पशुनीर्मधुना पयः १६
अमृषां उप सूर्ये यामिषां सूर्यः मुह ॥ ता नो हिन्वन्वध्वरम् १७
अग्रे देवीरूप ह्ये पत्र गात्रः पिबन्ति नः ॥ सिन्धुम्यः कर्त्तुं हविः १८
अम्योन्तामृतमप्यु भेषजं मृषामृत प्रशान्तये ॥ देवा भवन्त घाजिनः १९
अप्यु मे सोमो अश्वी वृन्तर्विश्वानि भेषुजा ॥ अग्निं च विश्वशीमुत्र मापद्य विश्वभेषुजाः २० [११]

आपः पृणीत भेषुजं वरुणं तन्वेर्द्धं मम ॥ उपोह्य च सूर्यं हृशे २१
इदमापः प्र वृत्तं यत् किं च दुहितं मयि ॥ यद् वाहर्मभिद्वेदोह यद् वा शेष उतानृतम् २२
आपो अद्यान्वचारिषु रसेन समगसमहि ॥ पर्यस्वानग्न आ गंहि तं मा सं सृजं वर्यसा २३
सं मांने वर्यसा सृज सं प्रजया समापुषा ॥ विद्युर्मं अरप देवा इन्द्रो विश्वात्सह कर्षिभिः २४ [१२]

(२४)

[षडोऽनुषाकः ३६४ सू० २४-३०]

१५ आनीर्गर्भिः शुन शेषः स इतिमो वैश्वामिषो देवरातः । १ कः (प्रजापतिः) । २ अग्निः, ३-५ सविता, ५ अग्रे वा, ६-१५ षडणः । १, २, ६-१५ विद्युप्, ३-५ शायत्री ।

कर्म्यं नूनं कंतमप्यामृतांतां मनामहे चारुं कुवस्य नाम ।
को नो मृगा अदितये पुनर्दात् पित्रं च हृशेयं मातरं च १
अग्नेरुयं प्रथमस्पामृतांतां मनामहे चारुं कुवस्य नाम ।
स नो मृगा अदितये पुनर्दात् पित्रं च हृशेयं मातरं च २
अभि त्वां देव सवितृरीशानं वार्याणाम् ॥ सदावन् मागर्मीमहे ३
पश्चिद्धि तं इत्या मगः शशमानः पुरा निदः । अद्रेपो हस्तयोर्बुधे ४
मगंभक्तस्य ते वृष मुदशेसु तषावसा ॥ मूर्धानं शप आरभे ५ [१३]

नहि तं क्षत्रं न सहो न मनुं वषंश्चुनामी पतयन्त आपुः ।
नेमा आपो अनिमिषं चरन्ती न ये वातस्य प्रमिनन्त्यध्वम् ६
अनुभे राजा वरुणो घनस्यो ध्वं स्तुषं ददते पुतर्दशः ।
नीचीनाः रघुत्परिं बुध्न एषा मस्रे अन्तर्निहिताः केतवः स्युः ७ [२१०]

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्योप पन्थामन्वेतवा उ ।	
अपरे पावा प्रतिघातयेऽक—कृतापवक्ता हृदयाविधश्चित्	८
ज्ञाते ते राजन् मिषजः सहस्र—सुवीं गभीरा सुमतिर्दं अस्तु ।	
बाधस्य दूरे निरकीर्तिं पणुचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यन्मत्	९
अमी य कक्षा निहितास उचा नक्तं ददंशे कुहं चिद् दिव्ययुः ।	
अर्द्वयानि वरुणस्य वृतानि विचारकशच्चन्द्रमा नक्तमेति	१० [१४]
तत् त्वां यामि ब्रह्मणा वन्दमानस् तदा शास्ते पजमानो हविर्भिः ।	
अहेळमानो धरुणोह बोध्यु—रुंशंस मा न आयुः प्र मोषीः	११
तद्विभक्तं तद् दिवा मर्हमाहूस् तद्वयं केतो हृद आ वि चंटे ।	
शुनःशेषो यमर्हद्दृ गृभीतः सो अस्मान् राजा वरुणो मुमोक्नु	१२
शुनःशेषो ह्यर्हद्दृ गृभीतस् त्रिष्वोदित्यं हृपदेषु वृद्धः ।	
अर्थेन राजा वरुणः समज्याद् विद्वो अर्द्वयो वि मुमोक्नु पाशान्	१३
अर्धं ते हेळो धरुण नमोमि—रधं युक्तेभिरीमहे हविर्भिः ।	
क्षयन्नस्मर्ग्यमसुर भचेत्ता राजन्नेनीसि शिभधः कृतानि	१४
उर्वृतमं धरुण पाशमस्म—दवाधुमं वि मध्यमं बंधाय ।	
अथा वृषमादित्य वृते तवा—नागसो अर्दितये स्थाम	१५ [१५] (२६८)

(२५)

२१ यात्रीगर्ति, शुन-शेषः स रुद्रिमो वैश्वामित्रो देवराजः । धरुणः । गायत्री ।

यच्चिद्धि ते विशो यथा प्र वेवं धरुण वृतम् ।	मिनीमसि घर्षिघर्षि	१
मा नो वृषार्प हववे जिहीळानस्यं रीरधः ।	मा हृणानस्यं मुन्यर्थे	२
वि मृळीकापं ते मनो रथीररधं न संदितम् ।	ग्रीर्भिवरुण सीमहि	३
परा हि मे विर्मन्यवुः पतन्ति धस्यंरुदये ।	वयो न वंसतीरुर्प	४
कदा क्षत्रभियुं नर—मा वरुणं करामहे ।	मृळीकापोरुचर्षसम्	५ [१६]
तद्विद संमानमाशाते वेनन्ता न प्र पुच्छतः ।	धृतवताय वाशुवे	६
वेनु यो धीनां प्रद—मन्तरिक्षेण पतताम् ।	वेद नावः समुद्रियः	७
वेद मासो धृतवतो द्वादश प्रजावतः ।	वेनु य उंपजायते	८
वेनु वारस्य वर्तनि—मुरोर्कुध्वस्यं मूहतः ।	वेनु ये अष्पासते	९
नि वंसाद् धृतवतो वरुणः परुत्याईस्वा ।	साभ्राज्याय सुकर्तुः	१० [१७] (२७८)

अतो विश्वान्यद्भुता विक्रित्वाँ अमि पदपति ।	कृतानि या च कर्त्वाँ ११
स नो विरवाहा सुकनु रात्रियः सुपर्था करत् ।	प्र ण आर्षुषि तरिष्णु १२
विभ्रद् द्वापिं हिरण्ययं वरुणो वस्त निर्णिर्जम् ।	परि स्पन्नो नि बंदिरे १३
न यं दिप्सन्ति दिप्सथो न द्वर्वाणो जनांनाम् ।	न देवमभिर्मातयः १४
उत यो मानुषेष्व्वा यशश्चके अस्माभ्या ।	अस्माकंमृदेष्व्वा १५ [१८]
परा मे यन्ति धीतयो गात्रो न गार्धतीनु ।	इच्छन्तीरुचुचर्दसम् १६
सं नु वं चावहे पुन र्यतो मे मध्वामृतम् ।	होतवु शर्वसे पियम् १७
दर्शं नु विश्वदर्शतं दर्शं स्पमाधि क्षमि ।	पुता जुषत मे गिरः १८
इमं मे वरुण भूथी हवमद्या च मृच्छय ।	त्वामं वसपुरा चके १९
त्वं विश्वस्य मेधिर दिवश्च गमर्ध राजसि ।	स यामन्नि प्रति बुधि २०
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पादां मधुमं चूत ।	अवाधुमानि जीवसे २१ [१९] (२८९)

(२९)

१० आजीर्गतिः शुन शेषः स हविमो वैश्वामित्रो देवरातः । अग्निः । गावत्री ।

वसिष्ठा हि मियेष्य वरुणपुर्मा पते ।	सेमं नो अध्वरं यज १
नि नो होता वरेण्युः सदा यविष्णु मन्मभिः ।	अग्नें दिविर्मता वर्षः २
आ हि र्मां मुनवं पिता पिपर्जत्यापयं ।	सस्त्रा सस्ये वरेण्यः ३
आ नो बर्ही रिशार्दसो वरुणो मित्रो अर्पमा ।	सीदन्तु मनुषो यथा ४
पूर्यं होतरस्य नो मन्दम्व मरुपस्य च ।	इमा उ पु भुषी गिरः ५ [२०]
पच्छिद्धि शर्वता तना देवदेवं यत्रामहे ।	त्वे इक्षुंयते हविः ६
प्रियो नो अस्तु विशपति हर्ता मन्दो वरेण्यः ।	प्रियाः स्वगनयो वृषम् ७
स्वगनयो हि वार्ये देवासो दधिरे च नः ।	स्वगनयो मनामहे ८
अर्था न उमयेषा मर्षुत मर्यानाम् ।	मियः सन्तु प्रशस्तयः ९
विश्यंभिरग्ने अग्निर्मि रिमं पत्रमिदं वर्षः ।	चनें धाः सहसो यदो १० [२१] (२९९)

(२७)

१३ आजीर्गतिः शुन शेषः स हविमो वैश्वामित्रो देवरातः । १-१२ अग्निः १३ देवाः । १-१२ गावत्री, १३ विष्णुः ।

अरुं न त्वा वारवन्तं वन्दुष्याँ अग्नि नमोभिः ।	सुध्रान्तमध्वराणाम् १
स धां नः मनुः शर्वसा पूषुपंगामा मुशेवः ।	कीर्त्वाँ अस्माकं बभूवात् २ (३०१)

स नो दूराच्चासाच्च नि मर्यादघापोः ।	पाहि सदमिद विश्वार्युः ३
इमम् पु त्वमस्माकं सनि गापुत्रं नव्यांसम् ।	अग्नें देवेषु प्र वीचः ४
आ नो भज पृमेष्वा वार्जेषु मध्यमेषु ।	शिक्षा वस्त्रो अन्तमस्य ५ [२२]
विभक्तार्सिं चित्रभानो सिन्धोरुर्मा उपाक आ ।	सद्यो द्वाशुषे क्षरसि ६
यमग्ने पृतसु मर्यामवा वार्जेषु वं जुनाः ।	स यन्ता शश्वतीरिषः ७
नर्करस्य सहन्त्य पर्येता कर्यस्य चित् ।	वाजो अस्ति श्रवाप्यः ८
स वार्जं विश्वचर्षणि र्वंद्भिरस्तु तरेता ।	विभ्रंभिरस्तु सर्निता ९
जराबोध तद् विविद्धि विशेविशे यज्ञियाय ।	स्तोमं रुद्राय दर्शिकम् १० [२३]
स नो महो अनिमानो धूमकेतुः पुरुश्चन्द्रः ।	धिये वाजाय हिन्वतु ११
स रेवो इव विश्वपतिर्द्वेष्यः केतुः शृणोतु नः ।	उक्थैरग्निर्वृहद्भानुः १२
नमो महद्भ्यो नमो अर्भकेभ्यो नमो युवभ्यो नम आशिनेभ्यः ।	
यजाम देवान् यदि शक्रवाम् मा ज्यायसः शंसमा वृक्षि देवाः ।	१३ [२४] (३२)

(२८)

९ आजीगर्तिः शुन शेषः स रुत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । १-४ इन्द्रः, ५-६ उलूखलं, ७-८ उलूखलमुसले,
९ प्रजापतिर्द्वैरिधन्द्रः, (अधिषवण-) चर्म सोमो वा । १-६ अनुष्टुप्, ७-९ गायत्री ।

यत्र ग्रावां पृथुबुध ऊर्ध्वो भवन्ति सोतवे ।	उलूखलमुतान्नामवेद्विन्द्र जलगुलः १
यत्र द्वाविष जघर्नाधिषवण्या कृता ।	उलूखलमुतान्नामवेद्विन्द्र जलगुलः २
यत्र नार्यपच्यवमुपच्यवं च शिक्षति ।	उलूखलमुतान्नामवेद्विन्द्र जलगुलः ३
यत्र मर्यां विवृधत् रश्मीन् यर्मित्वा इव ।	उलूखलमुतान्नामवेद्विन्द्र जलगुलः ४
पच्चिद्धि त्वं गृहेर्गृह उलूखलक पुज्यसे ।	इह द्युमर्तमं वद् जयतामिव दुन्दुभिः ५ [२५]
उत स्मं ते यनस्पते वातो वि खान्यशुमित् ।	अधो इन्द्राय पातवे सुनु सोमं मुलूखल ६
आपृजी वाजसार्त्ता ता ह्युच्चा विजर्भतः ।	हर्ता इवान्धामि बर्षना ७
ता नो अद्य वनस्पती ऋष्यावृष्वेभिः सोतुभिः ।	इन्द्राय मर्षुमन् सुनम् ८
उच्चिद्धं चाम्बोर्भन् सोमं एविव्र आ मृज ।	नि धेहि गोगर्षि त्वचि ९ [२६] (३३)

(२९)

७ आजीगर्तिः शुन शेषः स रुत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । इन्द्रः । पंक्तिः ।

पच्चिद्धि संत्य सोमया अनाश्रुन्ता इव स्मसि ।

आ तू न इन्द्र शंसप गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु महर्षेषु तुवीमप

?

(३२२)

शिषिन् वाजानां घने	शचीवस्तव दंसना ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ २
नि श्वापया मिथुहशा	सस्तामकुंभमाने ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ३ -
समन्तु न्या अगतयो	बोधन्तु शूर रातयः ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ४
समिन्द्र गर्दभं मृण	नुवन्तं णापयामुया ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ५
पतानि कुण्डूणाच्यां	दूरं घातो वनादधि ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ६
सर्वे परिक्रोशं जहि	जम्भयां कृकदुश्वम् ।	
आ नू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ७ [२७] (१२८)

(३०)

२२ आग्नीवर्तिः शुक्र शेष, स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवराट । १-१६ इन्द्रः, १७-१९ अश्विनी, २०-२२ उषाः । १-१०, १२-१५, १७-२२ गायत्री, ११ पादनिवृत्तायत्री, १६ त्रिपुत्र ।

आ वु इन्द्रं किर्वि यथा	वानुपन्नः शतकनुम् ।	महिंते सिञ्ज इन्दुमिः १
शतं क्षा यः शुचीनां	सहस्रं क्षा समाशिराम् ।	एदं निघ्नं न रीयते २
सं यन्मदाय शुष्मिर्ण	एना हंस्योदरे ।	समुद्रो न व्यथो वृधे ३
अयमुं ते समतसि	कुपोत इव गर्भधिम् ।	वसुस्तर्षिभ्र ओहसे ४
स्तोत्रं राधानां घने	गिर्वोहो धीर् यस्व ते ।	विभूतिरस्तु सूनुना ५ [२८]
ऊष्वैस्तिहा न ऊतये	ऽस्मिन् धार्जे शतकतो ।	समन्वेषु ब्रवावहे ६
योगेयोगे त्रवस्तुं	शार्जेवाजे हवामहे ।	सन्वाय इन्द्रमृतये ७
आ घां गमुद्यति भवन्	सहस्रिणीभिः कृतिभिः ।	वार्जेभिरुपे नो हवम् ८
अनुं प्रवस्योक्तसो	द्वे तुं विप्रतिं नरम् ।	यं ते पूर्वं पिता द्वे ९
तं त्वां वयं विश्ववारा	ऽऽ शांस्महे पुरुहूत ।	सत्से वसो जतिवृध्वः १० [२९]

अस्माकं शिमिणीनां	सोमपाः सोमपात्राम् ।	सत्से वज्रिन्सस्तीनाम् ११
तथा तदस्तु सोमपाः	सत्से वज्रिन् तथा कृणु ।	यथा त उदमतीद्वे १२
देवतीर्नः सधुमादु	इन्ध्रे सन्तु तुविवाजाः ।	शुमन्तो पाभिर्मेदम् १३

आ घृ त्वावान् स्मनातः स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः । ऋणोरुं न वृक्षयोः १४
 आ यद् दुर्वः शतक्रतुवा कामं जरितृणाम् । ऋणोरुं न शर्चीभिः १५ [३०]

शश्वदिन्द्रः पोषुथद्भिर्जिगाय नानदद्भिः शाश्वंसद्भिर्धानानि ।
 स नो हिरण्यथं वृसनावान् तस नः सन्निता सनये स नोऽदात् १६
 आश्विनावश्वोवत्येपा यानं शर्वीरया । गोमद् दसा हिरण्यवत् १७
 समानयोजनो हि वां रथो दसावमर्त्यः । समुद्रे अश्विनेपते १८
 न्यार्घ्यस्य मूर्धनि चक्रं रथस्य येमथुः । परि द्यामन्यदीपते १९
 कस्तं उपः कधप्रिये भुजे मर्तो अमर्त्ये । कं नक्षत्रे विभावरी २०
 षयं हि ते अमन्महाऽऽन्तादा पराकात् । अश्वेन चित्रे अरुषि २१
 त्वं त्येमिरा गहि वाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मे रयि नि धारय २२ [३१] (३५०)

(३१) [सप्तमोऽनुयाक ॥ ७ ॥ सू० ३१-३५]

१८ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । अग्निः । जगती, ८, १६, १८ विष्टुप् ।

त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिर्वृषो वृथानामभवः शिवः सत्वा ।
 तव वृते कुवयो विष्टनापुसो ऽजायन्त मरुतो भ्राजदृष्टयः १
 त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः कविर्वृवानां परि भूपसि व्रतम् ।
 विमुर्विश्वस्त्रे सुवनाय मेधिरो द्विमाता शयुः कतिधा चिद्वायवे २
 त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्वन आविर्भूय सुकतूपा विवस्वते ।
 अरेजितां रोदसी होतृवृषे ऽसंभ्रोमरामर्यजो महो वंसो ३
 त्वमग्ने मनवे द्यामवाशयः पुहुरवसे सुकृते सुकृतरः ।
 श्वात्रेण यत् पित्रोमुच्यसे पर्या ऽऽ त्वा पूर्वमनयन्नापरं पुनः ४
 त्वमग्ने वृषभः पुष्टिवर्धन उद्यतयुचे भवसि भ्रवाण्यः ।
 य आहुतिं परि वेना वर्षदृकृतिमेकापुरग्रे विशा आविवांसति ५ [३२]

त्वमग्ने वृत्तिनर्धर्तति नरं सवर्मन् पिपार्षि विदधे विचरणे ।
 यः शूरसाता परितक्म्ये धने बुधेभिर्द्विचत् समृता हंसि भूपंसः ६
 त्वं तमग्ने अमृतत्व उक्तमे मते दधासि भवसे त्रिवेदिवे ।
 यस्तानृषाण उमपाय जन्मने मयः कृणोषि प्रय आ च सुरये ७ (३५३)

इन्द्रो धातो ऽवसितस्य राजा शर्मस्य च शुद्धिणो बर्त्रबाहुः ।
सेदु राजा क्षयति चर्षणीना मरान न नेमिः परि ता बभूव

१५ [३८] (३८३)

[तृतीयोऽध्यायः ३३४ अ० १-३५]

(३३)

१५ हिरण्यस्तूप आहिरसः । इन्द्रः । विष्णुः ।

एतापामोर्षं शृण्वन्तु इन्द्रं मुस्माकं सु प्रमतिं वावुधाति ।
अनामृणः कुविदादस्य शयो गवां केतुं परमावर्तते नः १
उपेयुहं धनदामर्षतीतं जुष्टां न श्येनो बभूति पतामि ।
इन्द्रं नमस्यन्नुपमेभिरुर्के-षैः स्तोतृभ्यो हृद्यो अस्ति धार्मन् २
नि सर्वसेन इषुधीरसक्तु समर्षो गा अजति यस्य वार्ष्टि ।
षोष्क्यमाण इन्द्र भूरिं वामं मा षणिमूरस्मदधि प्रवृद्ध ३
वधीर्हि दस्युं धनिर्न घनेतुं एकश्चरन्नुपशाकेर्मिन्द्र ।
धनोरधि विष्णुक् ते श्याय-अर्षज्वानः सनुकाः प्रेतिमीषुः ४
परां विच्छीषी ववृजुस्त इन्द्रा-ऽर्षज्वानो यज्वमिः स्पर्धमानाः ।
प्र पद् द्विवो हरिवः स्थातरुण्य निरवतो अंधमो रोदस्योः ५ [१]

अयुंयत्सन्ननवद्यस्य सेना मपांतयन्त क्षितयो नर्वग्वाः ।
वृषापुधो न बर्षयो निरेहाः भवद्विरिन्द्राच्छितयन्त आयन् ६
त्वमेतान रुदुतो जशरुध्या-पोधयो रजस इन्द्र पारे ।
अवाद्दहो द्विव आ दस्युमुच्चा प्र मुन्वतः स्तुवतः शंसमावः ७
चक्राणामः घरीणहं पृथिव्या हिरण्येन मुणिना शुग्ममानाः ।
न हिन्वानासंस्तितिरुस्त इन्द्रं परि स्पशां अदघान् सूर्येण ८
परि यद्विन्द्र रोदसी उमे अबुमोजीर्महिना विश्वतः सीम ।
अमन्यमानौ अभि मन्वमानौ निर्विह्वमिरपमो दस्युमिन्द्र ९
न ये द्विवः पृथिव्या अन्तमापु-र्न मावाभिर्धन्दां पृष्यभूवन् ।
युजं बर्षं वृषभश्चक्र इन्द्रो निन्वीतिषा तमसो गा अदुक्षन् १० [२]

अनुं स्वधामंशरुजापो अस्या-ऽवर्षतु मध्य आ न्वायानाम् ।
सुधीचीनेन मनसा तमिन्द्र ओजिष्ठेन हर्मनाहजमि द्युन् ११ (३५४)

न्याविध्यदिलीबिशस्य हृद्धा वि शुद्धिर्णामभिलच्छुष्णामिन्द्रः ।	
यावत्तरो मघवन् यावदोजो वज्रेण शत्रुमवधीः पृतन्युम्	१२
अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून् वि तिग्मेन वृषमेणा पुरोऽभेत ।	
सं वज्रेणासृजद् वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः	१३
आवः कुत्समिन्द्र यस्मिन्त्राकन् प्रावो युर्ध्वन्तं वृषमं दशसुम् ।	
शफच्युतो रेणुर्नक्षत द्या मुच्चैत्रेयो नृषाहाय तस्यी	१४
आवः शर्म वृषमं तुग्यासु क्षेत्रजेषे मघवन्निवृज्यं गाम् ।	
ज्योक् विदन्नं तस्थिवांसो अक्र अछन्नयतामधरा वेदेनाकः	१५ [३] (३९८)

(३४)

१२ दितृष्यस्तुप आत्रिरसः । अश्विनौ । जगती । ९, १२ त्रिष्टुप् ।

त्रिभिन् नो अद्या भवतं जवेदसा विमुवां यामं उत रातिरश्विना ।	
पुवोहि युन्नं हिम्पेव वासंसो ऽम्पायंसेन्या भवतं मनीषिमिः	१
त्रयः पवयो मधुवाहने रथे सोमस्य वेनामनु विश्व इद् विदुः ।	
त्रयः स्कम्भासः स्कमितास आरभे त्रिनर्कं याधखिवीश्विना दिवा	२
समाने अहन् त्रिरवद्यगोहना त्रिर्य यज्ञं मधुना मिमिक्षतम् ।	
त्रिर्वाजवतीरिषो अश्विना पुवं दोषा अस्मभ्यमुषसंश्च पिन्वतम्	३
त्रिर्वतिर्यातं त्रिरनुवने जने त्रिः सुप्राव्यं त्रेषेवं शिक्षतम् ।	
त्रिनान्द्यं बहतमश्विना पुवं त्रिः पृक्षो अस्मे अशरोव पिन्वतम्	४
त्रिनो रथिं बहतमश्विना पुवं त्रिर्द्विताता त्रिहतावंतं धियः ।	
त्रिः सौभगत्वं त्रिरुत अर्वांसि नस् त्रिष्ठं वां सूरं दुहिता रुहद् रथम्	५
त्रिनो अश्विना द्विव्यानि भेषजा त्रिः पार्थिवानि त्रिर्हं दत्तमज्यः ।	
ओमानं शंपोममकाय सुनवं त्रिधातु शर्म बहतं शुमस्पती	६ [४]
त्रिनो अश्विना यजता द्विवेदिवे परिं त्रिधातुं पृथिवीमशापतम् ।	
त्रिक्षो नासत्या रथ्या पणवत आत्मेषु धातः स्वसंराणि गच्छतम्	७
त्रिरश्विना सिन्धुभिः सप्तमातृमिस् त्रयं आहावास्त्रेषा हविकृतम् ।	
त्रिस्रः पृथिवीरुपरिं प्रवा दिवो नाकं रक्षेये धुमिरक्तुमिर्हितम्	८ (४०६)

का० श्री वृद्धा त्रिवृत्तो रथस्य का० श्रयो वन्दुरो ये सनीढ्याः ।	
कृदा योगो वाजिनो रासमस्य येन पुङ्ग नासन्पोपपथः	९
आ नासत्या गच्छंत ह्यते हविर्मध्वः पिबत मधुपेर्मितुसभिः ।	
पुनोर्हि पूर्वं सञ्चितोषमो रथं—मृतार्यं त्रिं घृतवन्तुमिष्यति	१०
आ नासत्या त्रिभिरैकाकृशैरिह देवेभिर्यति मधुपेयमश्विना ।	
मापुस्तारिहं नी रपांसि घृस्तं सेषतं द्वेषो भवतं सत्रामुर्वा	११
आ नो अश्विना त्रिवृत्ता रथेना—ऽश्वं रथिं बहंत सुवीर्यम् ।	
शुषवन्ता वामवसे जोहवीमि वृषे च नो भवतं वाजसातो	१२ [५] (५१०)

(१५)

११ हिरण्यरूप आदिरसः । १ (पादानं क्रमेण) अग्निः, मिश्रावरुणौ, रात्रिः, सविता च ।
२-११ सविता । विष्णुः, १.९ अगती ।

ह्वयाम्यग्निं प्रथमं स्वस्तये ह्वयामि मिश्रावरुणाविहारसे ।	
ह्वयामि रात्रीं जगतो निवेशनीं ह्वयामि देवं सवितारंमृतयं	१
आ कृष्येन रजसा वर्तमानो निदेशार्पञ्जमृतं मर्त्यं च ।	
हिरण्यपेन सविता रथेना—ऽऽ देवो यति भुवनाति परपन्	२
यतिं देवः भवता पात्युदता यतिं शुभ्राभ्यां यजतो हरिभ्याम् ।	
आ देवो यति सविता पंगवतो ऽपु विश्वा दुरिता वार्यमानः	३
अमीवृतं कृदनिर्विश्वरूपं हिरण्यशाम्यं यजतो बृहन्तम् ।	
आस्थाद् रथं सविता त्रिवर्मानुः कृष्णा रजामि तर्षिषीं दर्पानः	४
वि जनाञ्छयावाः शिंतिपादो अस्तुन् रथं हिरण्यप्रउत्तं बहन्तः ।	
शश्वद् विशः सविनुर्द्वैव्यस्यो—पथे विश्वा भुवनानि तस्युः	५
त्रिषो धार्वः सविनुर्दो जुपस्यो एकां युमस्य भुवने वित्तावाद ।	
आग्निं न रथंमृताधिं तस्यु—रिहं शंवीतु य उ तविकेतत्	६ [६]
वि हृपणो अन्तरिक्षापपथद् गभीरवेण अमुरः सुनीथः ।	
कुंश्वानी रथः कश्चित् कतुमो चां रुदिमस्या ततान	७
उदो व्यस्यत् कुकुमः पृथिण्याम् श्री धन्वु योजना सुप्त सिन्धून् ।	
हिरण्यशः सविता देव आगाद् दधदनां द्राशुषे वापीणि	८ (५१८)

हिरण्यपाणिः सविता विचरपणि—रुमे द्यावापृथिवी अन्तरिष्यते ।

अपामीवां बार्धते वेति सूर्यं—मुभि कृष्येन रजसा द्यामृणोति

हिरण्यहस्तो असुरः सुनीधः सुमृलीकः स्वयं यात्ववीद् । :

अपसेधन् इक्षसो यातुधाना—नस्याद् देवः प्रतिदोषं गृणानः

ये ते पन्थाः सवितः पूर्व्यासोः ऽरेणवः सुकृता अन्तरिक्षे ।

तेभिर्नो अद्य पृथिभिः सुगोभी रक्षां च नो अयि च नृहि देव

९

१०

११ [७] (४२१)

(३६)

[अहमोऽनुवाकः ॥ ८८ सू० ३६-४३]

२० कण्वो धौरः । अग्निः, १३-१४ धूपो वा । प्रगाथः= विषमा बृहत्याः,

समा सतोबृहत्यः (१३ उपरिष्टाद्बृहती । २०-भा० २।२ चरणध्वेः.)

म वो यं ह्यं पुरुणां विशां देवयतीनाम् ।

अग्निं सुक्तेमिर्वचोभिरीमहे यं सीमिवृन्व ईळते

जनासो अग्निं दधिरे सहोवृधं हविष्मन्तो विधेम ते ।

स त्वं नो अद्य सुमना इहाविता भवा वाजेषु सन्व

प्र त्वा द्रुतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।

महस्ते सुतो वि चरन्त्युर्वपो विवि स्पृशन्ति भानवः

देवासस्त्वा वरुणो मित्रो अर्षमा सं द्रुतं प्रत्रमिन्धते ।

विश्वं सो अग्ने जयति त्वया धनं यस्ते ददाश मर्षः

मन्द्रो होता गृहपति—रभे द्रुतो विशामसि ।

त्वे विश्वा संगतानि व्रता ध्रुवा यानि देवा अकृण्वत

१

२

३

४

५ [८] .

त्वे इदं सुमनें यविह्य विश्वमा हूपते हविः ।

स त्वं नो अद्य सुमना उतापरं यक्षिं देवान्सुवीर्यी

तं घेमित्था नमस्विनु उर्य स्वरात्रमासते ।

होत्राभिरग्निं मनुषः समिन्धते तितिर्वासो अग्नि सिधं

प्रन्तो वृत्रमन्तान् रोदसी अप उरु क्षयाप चक्रिरे ।

भुवत् कण्वे वृषां धुम्पाहुतः कन्द्रदश्वो गर्विष्टिपु

सं सीदस्व मह्यं अग्नि शोचस्व देवसीतमः ।

वि धूममग्ने अरुपं मियेध्य मृज र्धनास्त दर्शानम्

यं त्वां देवास्तो मनवे वृषुरिह यजित हव्यवाहन ।

यं कण्वो मेभ्यस्तिभिर्भन्तस्पृन्तं यं वृषा पन्तुपन्तुः

६

७

८

९

१० [९] (४११)

यमग्निं मेघ्यातिथिः कर्ण्वं ईध कृतादधि ।	
तस्य मेघो दीदिपुस्तमिमा क्रञ्चम् तमग्निं बंधयामसि	११
शुपस्यूर्धि स्वधावोऽस्ति हि ते	ऽग्नें देवेभ्यार्यम् ।
त्वं वाजस्य श्रुत्यस्य राजसि	स नो मृळ महौ अंसि
ऊर्ध्वं ऊ पु णं ऊतये तिडां देवो न संविता ।	
ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यवुत्तिमिर्वापदिद्विद्विपांमहे	१३
ऊर्ध्वो नः प्राह्यहंसो नि केतुना	विरत्वं समत्रिणं दह ।
कृधी न ऊर्ध्वाञ्जरायां जीवसे	विदा देवेषु नो दुषः
प्राहि नो अग्ने रक्षसः प्राहि धूर्तेरराण्याः ।	
प्राहि रीचंत उत वा जिपांसतो बृहद्दानो यविठय	१५ [१०]
घनेत्र विष्यग्वि जहाराण्याम् तपुर्जम् यो अस्मधुक् ।	
यो मर्युः शिशति अत्यकुम्भि मां नः स रिपुर्शिशत	१६
अग्निर्वेत्ते सुवीर्यं मग्निः कर्ण्वाय सौमगम् ।	
अग्निः भार्वन् मित्रोत मेघ्यातिथि मग्निः साता उंपस्तुतम्	१७
अग्निनां तुषंशं यदु परावतं	उग्रादेवं हवामहे ।
अग्निर्नपुत्रववास्त्वं बृहदर्थं	तुर्वीति दस्यत्रे सहः
नि त्वार्मग्ने मनुर्धि ज्योतिर्जनांषु शश्वते ।	
वृदिथ कर्ण्वं कृतजात उक्षितो यं नमस्यन्ति कूहयः	१९
त्वेषासो अग्नेरमन्तो अर्चयो मीमांसो न प्रतीतये ।	
रक्षास्विनः सकृमिद् पांतुमार्वतो	विश्वं समत्रिणं दह
	२० [११] (vvr)

(३७)

१५ कण्वो धीः । भरतः । वायवी ।

क्रीळं वः शर्षो भार्वतं मनुर्वाणं श्पेनुर्धम् ।	कर्ण्वा अग्निं प्र गापत	१
ये पुष्वतीमिर्कृष्टिभिः साकं धार्शीमिरुत्तिभिः ।	अजापन्त् स्वर्मानवः	२
इहेवं शृण्व एषां कशा हस्तेषु यद् वदान् ।	नि यार्थञ्चित्रमृत्तते	३
प्र वः शर्षोषु पुष्वदे त्वेषनुं प्राप शुम्भिणे ।	देवतुं बह्यं गापत	४
प्र शीला गोभ्यार्यं क्रीळं पच्छर्षो भार्वतम् ।	जम्भे रमस्य बावुधे	५ [१२] (vvr)

को वो वर्षिष्ठ आ नरो	द्विवश्च गमश्च धृतपः ।	यत् सीमन्तं न धुनुष	६
नि वो यामाय मानुषो	दूध उदार्यं मन्ववे	। जिहीति यवतो गिरिः	७
पेषामज्जेषु पृथिवी	जुजुवीं इव विश्यतिः	। मिया यामेषु रेजते	८
स्थिरं हि जार्नमेषां	वपौ मातुर्निरतवे	। यत् सीमन्तु द्विता शवः	९
उदु त्वे सूनवो गिरः	काहा अज्मेष्ववत	। वाभा अमिजु यातवे	१० [१३]
त्यं चिद् वा दीर्घं पृथुं	मिहो नपातममृधम्	। प्र च्यावयन्ति याममिः	११
मरुतो यद्दं वो बलं	जनौ अचुच्यवीतन	। गिरिंरचुच्यवीतन	१२
यद्दु यान्ति मरुतः	सं हं भुवतेऽध्वना	। शृणोति कश्चिदेषाम्	१३
प्र यात शीर्ममाशुभिः	सन्ति कण्वेषु वो दुर्वः	। तत्रो पु मादपाध्वै	१४
अस्ति हि प्मा मदाय वः	स्मसिं प्मा वयमेषाम्	। विश्वं चिदापुर्जिवसे	१५ [१४] (

(३८)

१५ कण्वो. घोटः । मरुतः । गावयो ।

कन्द नूनं कंधप्रियः	पिता पुत्रं न हस्तयोः	। वृद्धिध्वे वृक्षतर्वाहिवः	१
कं नूनं कद् वो अर्धं	गन्ता दिवो न पृथिव्याः	। कं वो गावो न रण्यन्ति	२
कं वः सुष्ठा नव्यांसि	मरुतः कं सुविता	। को ई विश्वानि सौमगा	३
पद् पूषं पृथिमातरो	मतांसः स्वातन	। स्तोता वो अमृतः स्वात्	४
मा वो मुगो न यवसे	जरिता भूदजोष्यः	। पथा यमस्यं गादुषं	५ [१५]
मो पु णः परापण	निक्रतिर्दुर्हणां वधीत्	। पृष्टीष्ट तृष्णाया सह	६
सत्यं त्वेषा अमवन्तो	धन्वाश्चिदा रुद्रियांसः	। मिहं कृण्वन्त्यव्रताम्	७
वाधेयं विद्युन्मिमाति	वृत्सं न माता सिवक्ति	। यदेषां वृष्टिरसर्जि	८
दिवा चित्त तमः कृण्वन्ति	पर्जन्येनोद्वाहेन	। यत् पृथिवीं व्युन्दन्ति	९
अर्धं स्वनाम्नरुतां	विश्वमा सद्द पार्यिवम्	। अरेजन्त प्र मानुषाः	१० [१६]
मरुतो वीद्वृषाणिभिश्च	वित्रा रोधंस्वतीरनु	। यातेमसिदयामभिः	११
स्थिरा वः सन्तु नेमयो	रथा अश्वास एषाम्	। सुसंस्कृता अभीशवः	१२
अच्छां वद्वा तना गिरा	जरावै बह्वर्णस्यतिम्	। अग्निं मित्रं न दर्शतम्	१३
मिमिहि श्लोकंमास्यं	पर्जन्यं इव ततनः	। गार्यं गावत्रमुक्त्थम्	१४
वन्दंस्व मारुतं गणं	त्वेषं पन्नस्युमर्किणम्	। अस्मे वृद्धा असन्निह	१५ [

(३९)

१० कण्वो ऋतः । मरुतः । अथाथः = विषमा बृहत्याः, सभाः सतोबृहत्याः ।

प्र यद्विन्धा परावतः शोचिर्न मानमस्वयं ।	
कस्य क्त्वा मरुतः कस्य वर्षसा कं यांय कं हं धूतयः	१
स्थिरा वः सन्त्वापुषा पाणुर्वे वीष्ट उत प्रतिष्कर्मे ।	
पुष्पाकंमस्तु तविषी पर्नीयमी मा मर्त्यस्य मापिनः	२
परा ह यत् स्थिरं ह्य नतो वर्तयथा गुरु ।	
वि यांयन कुनिजः पृथिव्या व्याज्ञाः पर्वतानाम्	३
नहि वः शत्रुर्विदिदि अपि छवि न भूर्म्या रिशावसः ।	
पुष्पाकंमस्तु तविषी तना पुजा रुद्रांसो नू र्विभ्राधृषे	४
प्र वेपयन्ति पर्वतान् वि विञ्चन्ति वनस्पतीन् ।	
भो आरत मरुतो तुर्मदा इषु देवांसः सर्वेषा विशा	५ [१८]
उपो रथेषु पुषतीरपुग्धुं मर्दिवंहति रोहितः ।	
आ वो पामाय पृथिवी विदशो—दबीमयन्त मानुषाः	६
आ वो मधु तनाय कं रुद्रा अवो वृणीमहे ।	
गन्तां नूनं नोऽर्वसा यथा पुरे—त्या कण्वाय विष्णुषे	७
युष्मेपितो मरुतो मर्त्येषित आ पो नो अभ्य इषते ।	
वि तं पुषोत् शर्वसा व्योजसा वि पुष्पाकाभिरुतिभिः	८
असांमि हि प्रयज्यवः कण्वं बुद प्रचेतसः ।	
असांमिभिर्मरुत आ न ऊतिमि—गन्तां वृष्टिं न विद्युतः	९
असांम्यो जो विभृषा सुदानवो ऽसांमि धूतयः शर्वः ।	
ऊपिद्विषे मरुतः परिमन्यव इषु न सृजत द्विषम्	१० [१९] (४८१)

(४०)

८ कण्वो ऋतः । मरुतः । अथाथः = विषमा बृहत्याः, सभाः सतोबृहत्याः ।

उत्सिष्ट ऋहणस्पते देवधन्तस्त्वमेहे ।	
उप प्र वन्तु मरुतः सुदानव इन्द्रं माशूर्मीना सषां	१
त्वामिद्वि सहसस्पुत्र मर्त्ये उपब्रूते धने जिते ।	
सुवीर्ये मरुत आ स्वइष्यं दर्षीत पो र्ध आचके	२ (४८१)

प्रेतु बर्हणस्पतिः प्र द्रुष्यंतु सूनुतां ।	
अच्छा वीरं नर्यं पृष्टिराधसं देवा यज्ञं नयन्तु नः	३
यो बाधते ददाति सुनरं वसु स धत्ति अर्क्षिति भवः ।	
तस्मा इळीं सुवीरामा रंजामहे सुप्रतूर्तिमनेहसम्	४
प्र नूनं बर्हणस्पति—मन्त्रं वदत्युक्थम् ।	
यस्मिन्निन्द्रो बरुणो मित्रो अर्पुमा देवा ओकांसि चक्रिरे	५ [२०]
तमिद् बोचेमा विदधेषु शंभुवं मन्त्रं देवा अनेहसम् ।	
इमां च वाचं प्रतिहर्यथा नरो विश्वेद वामा वो अभवत्	६
को देवपन्तमभवत् जनुं को वृकबर्हिषम् ।	
प्रयं द्वाभ्वान् पस्त्यामिरस्थिता—ऽनुर्वावत् क्षयं दधे	७
उप क्षत्रं पृञ्जीत हन्ति राजमि—भुंये चित् सुक्षितिं दधे ।	
नास्यं वर्ता न तरुता मंहापुने नार्भे अस्ति वृज्जिणः	८ [२१] (४८९)

(४१)

१. कण्वो घोरः । बरुणमित्रायमणः, ४-६ आदित्याः । गायत्री ।

यं रक्षन्ति प्रचेतसो बरुणो मित्रो अर्पुमा । नू चित् स दम्भ्यते जनः १	
यं बाहुतेव पिपति पान्ति मर्त्यं रिषः । अरिः सर्वं एधते २	
वि दुर्गा वि द्विषः पुरो ध्नन्ति राजान एषाम् । नयन्ति दुरिता तिरः ३	
सुगः पन्थां अनृक्षर आदित्यास क्रतं पुते । नात्रावलादी अस्ति वः ४	
यं यज्ञं नयथा नर आदित्या क्रजुना यथा । प्र वः स धीतये नशत् ५ [२२]	
स रत्नं मर्त्यो वसु विश्वं तोकमुत त्मना । अच्छा गच्छत्यस्तुतः ६	
कथा राधाम सखायः स्तोमं मित्रस्यायंमणः । महि प्सरो बरुणस्य ७	
मा धो ध्नन्तं मा शर्पन्तं प्रति बोचे देवपन्तम् । सुग्रेदिद् व आ विवासे ८	
चतुरारिचिद् दर्दमानाद् विमीयादा निर्धातोः । न वृकृत्कार्यं स्पृहयेत् ९ [२३] (४९०)	

(४२)

१० कण्वो घोरः । पूषा । गायत्री ।

सं पूषन्नध्वनस्तिरु व्यंहो विमुचो नपात् । सध्वा देव ष णस्पुः १	
यो नः पूषन्नघो वृको दूशेव आदिदेशति । अपं स्म तं पृथो जहि २ (५००)	

अथ त्वं परिपुन्धिनं मुषीवार्णं ह्यभित्तम्	।	दूरमधि सुनेराज	३
वं तस्यं द्रवायिनो ऽधशैतस्य कस्यं चित्	।	प्रदामि तिष्ठ तर्पुषिम्	४
आ तत् ते दद्य मन्तुमः पूषज्रवो वृणीमहे	।	येन पितृनर्वादयः	५ [२४]
अथां नो विश्वसौमगु हिरण्यवाशीमत्तम	।	धनानि सुवणां कृषि	६
अति नः सुश्रतो नय सुगा नः सुपर्वा कृणु	।	पूर्वञ्चिह कर्तुं विदः	७
अभि सुयवसं नय न नवज्वारो अर्घ्वने	।	पूर्वञ्चिह कर्तुं विदः	८
शग्धि पूषि प्र यंसि च शिश्रुहि प्रास्युदाम्	।	पूर्वञ्चिह कर्तुं विदः	९
न पूषर्णं मेधामसि सूक्तेरभि वृणीमसि	।	वसुनि वृष्मर्मीमहे	१० [२५] (५०८)

(४३)

१ कण्ठो घौरः । बद्रः, ३ बद्रः, मिषास्वदधौ च, ७-९, सोमः ।
गायत्री, ९ अदुष्टुप् ।

कद हद्राय प्रवेतसे म्रिद्भुर्दमाय तवर्षसे	।	सोवेम शंतंम हृदे	१
यर्था नो अर्दिनिः कणुत् पन्थे नृभ्यो यथा गर्वे ।		यर्था तोकार्यं रुदिर्यम्	२
यर्था नो मित्रो वरुणो यर्था रुदञ्चिकेतति	।	यथा विश्वे सुजोवसः	३
ग्रापयति मेघपति रुद्रं जलपमेवजम्	।	तच्छ्रयोः सुभ्रमीमहे	४
यः शुक्र इव सूर्यो हिरण्यमिषु रोचते	।	भेदो देवानां वसुः	५ [२६]
शं नः कान्तपयैते सुगं मेघार्प मेघ्ये	।	नृभ्यो नारिभ्यो गर्वे	६
अभ्ये सोमं भियमधि नि पेंहि शतस्यं नृणाम् ।		महि भवस्तुविभ्रणाम्	७
मा नः सोमपतिबायो भारीतयो जुहुस्त	।	आ नं इन्द्रो वार्ये भज	८
पास्ते प्रजा अमृतस्य परस्मिन् धामभूतस्य ।			
मूर्धा नामां सोम वेन आभूर्पन्तीः सोम वेदः			९ [२७] (५१०)

(४४)

(त्रयसोऽनुवाकः ३९४ सू० ४४-५०)

१४ अस्तकण्ठः काण्वः । मभिः, १-२ मभिः, अभिनौ, उवाच ।
प्रगाथः= विषमा बृहत्पः, सभाः सतोबृहत्पः ।

अग्ने विवस्वदुपसंश चित्रं राधो अमर्त्य ।			
आ द्वाशुषे जातवेदो बहा त्वमृता देवो उंपुषुषः		१	(५१८)

जुष्टो हि द्रुतो असि हव्युवाहनो ऽग्ने रथीरध्वराणाम् ।
सज्जस्विभ्यामुपसा सुवीर्यमस्मे धेहि श्रवो बृहत्

२

अद्या द्रुतं वृणीमहे वसुमग्निं पुरुप्रियम् ।
धूमकेतुं भार्कजीकुं व्युष्टिषु यज्ञानामध्वरभिर्यम्
भेष्टं पर्वितमतिधिं स्वाहुतं जुष्टं जनाय द्राशुषे ।
देवाँ अच्युता यतवि ज्ञातवेदसमग्निर्मल्ले व्युष्टिषु

३

४

स्त्विष्यामि त्वामहं विश्वस्यामृत भोजन ।
अग्ने ज्ञातारममूर्ते मियेध्य यजिष्ठं हव्यवाहन

५ [२८]

सुशंसो बोधि गृणते यविष्ठय मधुजिह्वः स्वाहुतः ।
प्रस्कण्वस्य प्रतिरज्ञायुर्विसे नमस्या दैव्यं जनम्
होतारं विश्ववेदसं सं हि त्वा विश इन्धते ।

६

स आ बह पुरुहूत प्रचेतसो ऽग्ने देवाँ इह द्रुवत्
सवितारमुपसमश्विना भर्गमग्निं व्युष्टिषु क्षयः ।
कण्वासस्त्वा सुतसोमास इन्धते हव्यवाहं स्वध्वर

७

८

पतिर्ह्यध्वराणाग्ने द्रुतो विशामसि ।

उपबुध आ बह सोमपीतये देवाँ अद्य स्वर्दशः
अग्ने पूर्वा अनूपसो विभावसो वृदिधं विश्वदर्शतः ।
असि ग्रामेष्वविता पुरोहितो ऽसि यज्ञेषु मानुषः

९

१० [२९]

नि त्वा यज्ञस्य साधनमग्ने होतारमृत्विजम् ।
मनुष्वद् देव धीमहि प्रचेतसं जीरं द्रुतममर्त्यम्
यद् देवानां मित्रमहः पुरोहितो ऽन्नेरो यासि द्रुत्यम् ।
सिन्धोरिव प्रस्वनितास ऊर्मयो ऽग्नेर्घ्राजन्ते अर्चयः

११

१२

श्रुधि श्रुत्कर्णं वद्धिभिर्द्वैरेग्ने स्यावभिः ।
आ सीदन्तु ब्रह्मिर्षि मित्रो अर्ष्यमा प्रातर्पावाणो अध्वरम्
शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः सुदानवो ऽग्निजिह्वा क्रंतावृषः ।
पिबंतु सोमं वरुणो धृतवतो ऽश्विभ्यामपसा सज्जः

१३

१४ [३०] (५११)

(४५)

१० प्रस्कण्वः काण्वः । अग्निः, १० (उत्तरार्धस्य) देवा । अनुष्टुप् ।

नवमग्ने षड्विंशिह रुद्रो आङ्घ्रिषो उत । यज्ञो स्वध्वां जने मजुंजातं घृतपुष्यम् १
 भुडीवानो हि द्वाशुषे देवा अग्ने विवेतसः । तान् रोहिदुम्ब गिर्वणम् त्रयर्षिंशतुमा वह २
 प्रियमेधवर्द्विवन् जातविदो विरूपवन् । अङ्घ्रिस्वन्महिमत प्रस्कण्वस्य भुषी हर्वम् ३
 महिकिरव ऊतये प्रियमेधा अहूषत । राजन्तमध्वराणां मुषिं शुकेण शोविषा ४
 घृताहवन सन्त्येमा उ बु भुषी गिरः । पामिः कण्वस्य मूनयो हवन्तेऽवसे त्वा ५

[२१]

त्वा चित्रधवस्तम् हर्वन्ते विभु जन्तवः । शोचिष्केशं पुरुषिषा—ऽतं हृष्यापु वोह्वे ६
 नि त्वा होतारंमूत्विर्जं दधिरे वंसुवित्तमम् । मुत्कर्णं सप्रथंस्तम् विषा अग्ने दिर्बिटिषु ७
 आ त्वा विषा अवुच्यवुः सुतसोमा अभि पर्यः । बृहद् मा बिभ्रतो हवि—रग्ने मतांष द्वाशुषे ८
 प्रातर्याणाः सहस्रकृत सोमपेयां व सन्त्य । इदाद्य देव्यं जने बर्हिता सादया वसो ९
 अर्वाञ्जं देव्यं जन—मग्ने पञ्च सहतिमिः । अयं सोमः सुदानवसु ते पात त्रिरोज्ज्वलम् १०

[२२] (५४१)

(४६)

१५ प्रस्कण्वः काण्वः । अश्विनो । गायत्री ।

एषो उषा अपूर्ण्यां ध्युच्छति प्रिया द्विवः । स्रुषे वामश्विना बृहन् १
 या दुष्वा सिन्धुमातरा मग्नेतरां र्षीणाम् । प्रिया देवा वंसुविदा २
 वृच्यन्ते वा ककुहासो जर्गामार्धि विरपि । वद् वां रपो विमिष्यतां ३
 हविषा जारो अपां पिर्यंति पर्युरिन्ता । प्रिता कुटंस्य चर्षणिः ४
 आनारो वा मनीनां नासांत्वा मतवचसा । प्रातं सोमस्य धृष्णुया ५ [३३]

या नः पीपरदश्विना ज्योतिष्मती तमोक्षिरः । ताम्रस्त्रे सांसाधामिषम् ६
 आ नो नाना मनीनां प्रातं प्राप्य गन्तवि । युआर्धामश्विना रथम् ७
 अतिव्रं वा द्विवस्पुधु तीर्थे सिन्धुनां रथः । प्रिया सुपुत्र इन्दवः ८
 द्विवस्कण्वाम इन्दुसो वसु सिन्धुनां पदे । स्वं वृतिं कुहं धित्साधः ९
 अमूद् मा उ अंशवे हिरण्यं प्रति सूर्यः । व्यंक्ष्यज्जिह्वयासितः १० [३४]

अमूद् प्रायेतडे पन्थां कृतस्य साधुया । अर्दंति वि सुतिर्दिवः ११
 तलदिदुश्विनोर्गो जग्निता प्रति मूषति । मदे सोमस्य पिर्यतोः १२

(५५३)

वावसाना विवस्वति सोमस्य पीत्या गिरा । मनुष्वर्च्यं आ गतम्	१३
युवोरुषा अनु भिर्यं परिज्मनोरुषाचरत् । क्रता वनधो अकुर्मिः	१४
उभा पिबतमश्विनो मा नः शर्मं यच्छतम् । अविव्रियामिर्हृतिभिः	१५ [३५] (५५१)

[अतुषोऽध्यायः ४४५ व० १-२९]

(४७)

१० प्रस्कण्डः काण्वः । अश्विनी । प्रगायन्=विषमा वृहत्याः, सताः सतोबृहत्याः ।

अपं वां मधुमत्तमः सुतः सोमं क्रतावृधा ।	
तमश्विना पिबतं तिरोअर्ह्यं धुसं रत्नानि वृानुषे	१
विवन्पूरेण विवृता सुपेशसा रथेना यातमश्विना ।	
कण्वांसो वां ब्रह्मं कृण्वन्त्यध्वरे तेषां सु शृणुतं हवम	२
अश्विना मधुमत्तमं प्रातं सोममृतावृधा ।	
अपाद्य दक्षा वसु विभ्रता रथे वृश्वानुमुपं गच्छतम्	३
विबधुस्थे बर्हिषि विश्ववेदसा मध्वा युजे मिमिक्षतम् ।	
कण्वांसो वां सुतसोमा अमिद्यवो युवां हवन्ते अश्विना	४
यामिः कण्वममिदिभिः प्रारतं युवमश्विना ।	
तामिः प्यस्मौ अवंतं शुमस्पती प्रातं सोममृतावृधा	५ [१]
सुदासे दक्षा वसु विभ्रता रथे पृक्षो बहतमश्विना ।	
इविं समुद्राद्गुन वां त्रिवस्पर्वस्मे धतं पुरुस्पृहम्	६
यज्ञासत्या पशवति यद् वा स्थो अधि तुर्वशे ।	
अत्रो रथेन सुवृता न आ गतं साकं सूर्यस्य इदिमिः	७
अर्वाञ्जा वां सतपोऽध्वारुषियो बहन्तु सवनेदुषं ।	
इषं पूञ्जन्तां सुकृते सुदानं तु आ बर्हिः सीदतं नरा	८
तेन नामत्या गतं रथेन सूर्यत्वचा ।	
येन शर्भदुहर्षुशुषे वसु मधुः सोमस्य पीतये	९
उक्थेमिर्वागवसे पुरुवसू अर्केश्च नि ह्वामहे ।	
शम्भर् कण्वातां सदासि दिवे हि कू सोमं पुप्युरश्विना	१० [२] (५६१)

(४८)

[६ अश्वेदः काण्वः । उवाः । प्रगाथः = विषया बृहत्याः, शयाः सतोबृहत्याः ।

- सह कामेन न उषो व्युच्छा दुहितर्दिवः ।
 सह द्युमेन बृहता विभावरी शया देवि दाम्पती १
 अर्भावतीर्गोमतीर्विभ्वसुविदो भूर्वि च्यवन्त वस्त्रे ।
 उदीरय प्रति मा सृनुता उषश् चोदु राधे मघोनाम् २
 उवाभोषा उच्छाच्छ नु देवी जीरा रथानाम् ।
 ये अस्या आचरणेषु दधिं समुद्रे न श्वस्वयवः ३
 उषो ये ते प्र यामेषु पुञ्जते मनो दानार्थं सुर्यः ।
 अवाह तन् कण्वं एषां कण्वंनमो नाम गृणानि नृणाम् ४
 आ सा योपेव सृनुयुं वा याति प्रमुञ्जती ।
 ज्वर्यन्ती वृत्रेन पृद्वदीयन् उन्वतयति पक्षिणाः ५ [३]
 वि पा सृजति समन्त्रं द्युधिनेः पदं न वेन्वोदनी ।
 वयो नकिञ्चे पप्तिवोसं आसते द्युष्टो वात्रिनीवति ६
 एषार्पुक्त परावतः सूर्यस्यादयन्तादधि ।
 शतं रथेभिः सुभगोना इयं वि पात्युभि मानुषान् ७
 विश्वमस्या नानाम् चक्ष्मि जगन् उषोतिष्कृणोति सृनी ।
 अप द्वेषो मघोनी दुहिता द्विष उषो उच्छ्रद्य सिधः ८
 उष आ भोहि भानुना चन्द्रेण दुहितर्दिवः ।
 आवर्हन्ती भूर्ध्वस्मभ्यं सीभगं द्युच्छन्ती दिविद्विषु ९
 विश्वस्य हि प्राणान् जीवन्तं त्वे वि यदुच्छसि सृनरि ।
 सा सो रथेन बृहता विभावरी भुधि विव्राघये हव्यं १० [४]
 उषो वात्रे हि वंश पक्षिणां मानुषं जने ।
 तेना वहं सृकृता अध्वगै उष ये त्वा गृणन्ति वक्षेपः ११
 विश्वान् देवा आ वहं सोमपीतये इन्तविश्वस्त्वम ।
 साममानुं धा गोमदभ्रावदुक्त्वा मृगो वात्रे सुवीर्यम् १२
 यस्या रुशान्ना अर्षयः प्रति मद्रा अहसन् ।
 सा मे श्रुतिं विश्ववरा सुपेशाम् सुवा वंदातु मुग्धयम् १३ (५७)

ये षिद्धि त्वाभृष्यः पूर्वं ऊतये जुहूरऽवसे महि ।	
सा नः स्तोमौ अभि गृणीहि राधसो-षः शुक्रेण गोविषा	१४
उषो पदुष्य मानुना वि द्वारावृणवो निवः ।	
प्र नो पच्छतादवृकं पृषु च्छुर्विः प्र देवि गोमतीरिषः	१५
सं नो राया बृहता विश्वेषंशसा भिमिदवा समिळांभिरा ।	
सं घृष्टेन विश्वतुरोपो महि सं वार्जैवांजिनीवति	१६ [५] (५८२)

(४९)

४ प्रस्कण्यः काण्यः । उपा. । अनुष्टुप् ।

उषो मदेभिरा गंहि विवस्मिद् रोचनादधि । वहस्वरुणस्सं उषं त्वा सोमिनो गृहम् ?	
सुपेशसे सुसं रथं यमध्यस्था उपस्त्वम् । तेनां सुभवंसं जन्तं प्रागाद्य दुहितदिवः । २	
धयस्मिन् ते पतत्रिणो द्विपञ्चतुष्यदनुनि । उषः पारश्रुतुनुं विवो अन्तंभृत्परिं ३	
धुच्छन्ती हि रश्मिभि- विश्वंसाभासि रोचनम् । तां त्वामुषवसुपदो गीमिः कर्णा अहूपत ४ [६]	(५८३)

(५०)

११ प्रस्कण्यः काण्यः । सूर्यः (११-१३ रोगण्य उपनिषदः, १३ मन्वयोऽर्धर्चः द्विपदप्रथ) ।
गायत्री, १०-१३ अनुष्टुप् ।

उदु त्वं ज्ञातवदसं देवं वहन्ति केतवः । हृशे विश्वापु सूर्यम् १	
अप त्पे तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यकुमिः । सूर्यं विश्ववक्षसे २	
अहंशमस्य केतवो वि रश्मयो जनां अनु । धार्जन्तो अग्रयो यथा ३	
तरणिं विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा मांसि रोचनम् ४	
प्रत्यद् देवानां विशः प्रत्यद्दुदेषि मानुषान् । प्रायद् विश्वं स्वहंशे ५ [७]	
येनां पावक चक्षसा मुरण्यन्तं जनां अनु । त्वं वरुण पश्यसि ६	
वि दामेषि रजस्पृश्व-हा मिमानो अकुमिः । पश्यन्मानि सूर्य ७	
सप्त त्वा हरितो रये वहन्ति देव सूर्य । गोचिष्केशं विवक्षण ८	
अयुक्तं सप्त शुन्धुषुः सूर्यो रथस्य नृपयः । तामिषीति स्वर्गुक्तिमिः ९	
उदु ष्वं तर्मसस्पति ज्योतिष्पश्यन्त उतरम् । देवं देवत्रा सूर्य-मगन्म ज्योतिरुत्तमम् १०	
उद्यमद्य मित्रमह आरोहसुतरां विवम् । हृद्योगं मर्म सूर्ये हतिमार्णं च नाशय ११	

शुक्रेषु मे हविर्माणं रोपुणाकामु दध्मसि । अघो हविष्विषु मे हविर्माणं नि दध्मसि । १२
 उदगावुपमावित्यो विश्वेन सहसा सह । जिवन्तं मह्यं दुग्धवन् मो अहं द्विबते रथम् । १३
 [८] (५९९)

(५१) [शरामोऽनुवाकः ३१०३ सू० ५१-५७]

[५ सप्त्य भाषितसः । इन्द्र । जगती । १४-१५ विष्णु ।]

अग्नि त्वं श्रेष्ठं पुंरुहृतमृगिष्य-मिन्द्रं शीर्षिमंयता वसवो अर्णवम् ।
 वस्पु धात्रो न विश्वान्ति मानुषा भुजे मंहिष्ठमग्नि विप्रमर्षत । १
 अमीर्मदन्वन्स्वामिष्ठमृतयोऽन्तरिहृषा तर्विषीमिरावृतम् ।
 इन्द्रं वशास क्रमवो मनुस्पुत शतकेतुं जवंनी सुनुताठहन् । २
 त्वं गोधमर्दि रोषोऽवृणोर्यो-ताग्रये शतपुरेणु मानुषिन् ।
 मसेनं चिद् विमृशार्णवश्रो वस्त्रा-जावर्दि वायसानस्यं मृतंपन् । ३
 त्वमपामपिधानोवृणोरपा-ऽर्धारणः पर्वते शतुंमहं वसुं ।
 वृत्रं यद्विन्द्रं शत्रुसावर्धिति-माविन् सूर्ये विष्पारोहयो ह्रुशे । ४
 त्वं माषामिषं माविनोऽधमः स्वधामिषे अग्नि शुष्णावमुद्रन् ।
 त्वं पिप्रानुमणः पार्थजः पुरः म क्रमिष्वानं दध्नुहर्षेष्वाविष । ५ [९]

त्वं कुत्सं शुष्णहृष्येष्वाविषा-ऽर्धयोऽतिप्रिग्वापु शम्बरम् ।
 महान्तं चिद्वृत्तं नि क्रमीः पृथा सनापुष इस्पुहृष्याप जग्निषे । ६
 त्वे विश्वा तर्विषी मारुपिषिता तस्य राधः सोमपीषार्ण इषते ।
 तस्य वज्रभिकिते वाहोर्हितो वृष्या शत्रोरणु विश्वानि वृष्ण्या । ७
 वि त्रान्तिद्याथान् ये च वसवो बर्हिष्येन रधया शालेद्वज्रान् ।
 शाकीं मनु परमानस्य चोषिता विश्वेन ता तं सधुमानेणु वाकन । ८
 अनुकताप रधपुष्यपंशता-त्रामुमिन्द्रोः मधपुष्यनामुशः ।
 वृद्धार्यं चिद् वषेतो धामिनेशतः स्तवानो वृषो चि जंघानं मुदिहः । ९
 तस्य यत् तं उशाना सहसा सहो चि रोदसी मज्जनां वाधते शर्षः ।
 आत्वा वार्तस्य नुमथो मनोपुत्र आ पूर्वमाशमहहृमि वषः । १० [१०]

मन्विन्द्रं वदुशानं काप्ये सचो इन्द्रो वृहृ वहुतरार्थे तिष्ठति ।
 उधो एविं निरपः श्रोतंमावृत्रं चि शुष्णस्य इहिता ऐरणु पुरः । ११ (११०)

आ स्मा रथं वृषपाणेषु तिष्ठसि शार्वातस्य प्रमृता येषु मन्दसे ।	
इन्द्र यथा सुतसोमेषु चाकनोऽनर्वाणं श्लोकुमा रोहसे त्रिवि	१२
अदंशुः अर्भो महते वक्षस्पथं कृक्षीपते वृक्षपाभिन्द्र मुन्यते ।	
मेनामवो वृषणश्वस्य सुकृतो विश्वेत् ता ते सर्वनेषु प्रवाच्या	१३
इन्द्रो अभापि सुध्वो निरेके प्रजेषु स्तोमो दुर्यो न यूपः ।	
अश्वपुर्गव्यू रथपुर्वसुयु-रिन्द्र इन्द्रायः क्षयति प्रयन्ता	१४
इदं नमो वृषमार्यं स्वराजं सत्यशुष्पाय तवसेऽवाचि ।	
अस्मिन्निन्द्र वृजने सर्ववीराः स्मत् सूरिमिस्तव शर्मन्त्स्याम	१५ [??] (१५७)

(५२)

१५ सत्य भाङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती; १३, १५ त्रिष्टुप् ।

त्वं सु मेघं महया स्वर्विदं शतं यस्य सुध्वः साकमीरते ।	
अत्यं न वार्जं हवनस्पृष्टं रथ-मेन्द्रं ववृत्वाभवसे सुवृत्तिभिः	१
स पर्वतो न धरुणेष्वच्युतः सहस्रमृत्तिस्तविषीषु वावृषे ।	
इन्द्रो यद् वृत्रमर्वधीन्नृशृत्-मृज्जन्नोसि जह्वेषाणो अन्धसा	२
स हि दूरो द्रिषुं वव ऊर्धनि चन्द्रभूमो मर्वदृन्दो मनीषिभिः ।	
इन्द्रं तमद्वे स्वपस्पया धिया मंहिष्ठारातिं स हि पमिन्धंसः	३
आ पं पूणन्ति त्रिवि सप्रबर्हिषः समुद्रं न सुम्बुः स्वा अमिष्टयः ।	
तं वृत्रहन्ते अनुं तस्फुरन्तयः शुष्पा इन्द्रमवाता अहृतप्सवः	४
अग्नि स्वशृष्टिं मदे अस्प युध्वतो रथ्वीरिव प्रवणे संयुक्तवः ।	
इन्द्रो यद् वञ्जी ध्रुपमाणो अन्धसा मिनद् बलस्यं परिधीरिव त्रितः	५ [१२]
परीं घृणा चरति तित्विषे शवो ऽपो वृत्वी रजसो बुध्रमाशयत् ।	
वृत्रस्य यत प्रवणे तुर्यमिम्बनो निजघन्ध हन्वोरिन्द्र तन्यनुम्	६
हृषं न हि त्वा न्युधन्वुर्मयो ब्रह्मणीन्द्र तव यानि वधेना ।	
त्वदां चित् ते पुज्यं वावृषे शव-स्ततस्त वज्रमिमिर्मृत्योजसम्	७
जघन्वो उ हरिभिः संमृतकत-विन्द्रं वृत्रं मनुषे गातुपक्षयः ।	
अर्वन्धया काह्वोर्वज्रमापस-मधारयो त्रिष्या सूर्यं हृषे	८ (१२२)

बृहत् स्वधन्द्ममवद् यदुवध्युः—मकृण्वत म्रियसा रोहर्ण विवः । यन्मानुषप्रधना इन्द्रं गतयः स्वर्नृषाचो मरुतोऽमनुजन्तु	१
द्योश्चिदुत्सामांशो अहेः स्वना—दयोपवीद् म्रियसा वज्रं इन्द्र ते । वृत्रस्य यद् बद्धधानस्य रोदसी मदे सुतस्य शत्रुसाभिन्चिद्यारः	१० [१३]
यदिन्निन्द्र पृथिवी दशभुजि—र्हानि विश्वा ततर्नन्त कृष्टयः । अचाह ते मपवन् विभुंत् सहो यामनु शर्वसा ब्रह्मणा भुवन्	११
त्वमस्य पारे रजसां ज्योमनः स्वभूंपोजा अवंसे धुषन्मनः । त्रकृषे भूमिं प्रतिमानमोजसो ऽपः स्वः परिभूरेष्या दिवंम	१२
त्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या ऊष्ववीरस्य बृहतः पतिभूः । विश्वमापा अन्तर्दिक्षं महित्वा सत्यमन्धा नकिरन्यन्वावान्	१३
न यस्य द्यावापृथिवी अनु व्यचो न सिन्धञ्जे रजसो अन्तमानुः । नोत स्ववृष्टि मदे अथ्य युष्यन्त एकां अन्यर्बकृषे विश्वमानुषक्	१४
आर्चन्नत्र मरुतः सस्मिन्नजो विश्वं देवासो अमनुजन्तु त्वा । वृत्रस्य यद् भृष्टिमता वधेन्त नि त्वमिन्द्र प्रत्यान्त ज्रपन्थं	१५ [१४] (१२०)

(५३)

११ सभ्य साक्षिरस । इन्द्र । जगती, १०-११ विष्णु ।

न्युष्टं वृ वाचं प्र महे भंगमहे गिर इन्द्राय सद्ने विवस्वतः । न चिद्धि रवं समतामिवाविन्तु—स दुद्रुतिर्देविजोविषुं शस्यते	१
दुगे अर्धस्य दुर इन्द्र गोरसि दुगे यर्धस्य वसुन् इन्द्रस्पतिः । शिक्षातरः प्रदिवो अकामकशानः सहा सतिभ्यस्तमिदं गृणीमसि	२
शर्वाव इन्द्र पुरुकृद् द्युमत्तम तवोद्विदमभितभेकिते वसुं । अतः संगृष्यामिभून् आ मं मा त्वांपुतो जैरितुः काममूनवीः	३
एभिद्युभिः सूमतां एभिरिन्दुभि—निरुग्यातो अमर्ति गोर्मिरश्विनां । इन्द्रेण दस्युं वुरधन्त इन्दुभि—पुंतद्वेषसः समिषा रमेमहि	४
समिन्द गुया समिषा रमेमहि सं वाजोभिः पुरुदञ्चन्दैरभिद्युभिः । स देव्या प्रमन्या वीरगुधमला गोअंशुयाश्वोवत्या रमेमहि	५ [१५] (११०)

ते त्वा मर्दा अमनुन् तानि वृष्ण्या ते सोमांसो वृत्रहृत्वेषु सत्ये ।	
यत् कारुणे दशं वृत्राण्यप्रति बर्हिष्मते नि सहस्राणि बर्हयः	६
पृथा पुत्रमुप चेदेषि धृष्णुया पूरा पुं समिदं हंस्योर्जसा ।	
नम्या यद्विन्दु सख्यां पगवति निबर्हयो नमुषिं नामं मापिनम्	७
त्वं करंश्रमुत पुण्यं धधी-स्तेजिठयातिषिग्वस्यं वर्तनी ।	
त्वं ज्ञता बङ्गदस्यामित्तत् पुरोऽनानुदः परिकृता क्रुजिदर्वना	८
त्वमेताज्जनाजो द्विर्दशा-ऽब्रुवुना सुभर्वसोपजग्मुषः ।	
बर्हिं सहस्रां नवतिं नव श्रुतो नि शक्रेण रघ्यां दुष्पदां वृणक्	९
त्वमांविष सुभर्वसं तश्रुतिमि-स्तव वामंभिरिन्दु तूर्वयाणम् ।	
त्वमस्मै कुत्संमतिषिग्वमापुं महे राज्ञे पुनें अरन्धनायः	१०
प उहवीन्द्रं वेवगोषाः सखापस्ते शिवर्तमा अस्ताम ।	
त्वां स्तोत्राम् त्वयां सुवीण द्रापीषु आयुः भनुरं वर्धनाः	११ [१६] (१०)

(५४)

११ सव्य आहिरसः । इन्द्र । अगनीः १, ८-९, ११ निष्पृ १ ।

मा नो अस्मिन् भेषवन् पुत्स्वंहसि नृहि ते अन्तः शर्वसः परिणशं ।	
अक्रन्दपो ज्योः रोठेषु वर्ना क्रुधा न ह्योणीर्मिपसा समारत	१
अर्षां शकार्यं शाकिने शर्षावते शृण्वन्मिन्द्रं महर्षमि च्छुडि ।	
पो धृष्णुना शर्वसा रोदसी तुमे वृषां वृषत्वा वृषमो न्पृञ्जते	२
अर्षां त्रिवे वृहते शुष्यं बभ्रः स्वसंत्रं यस्य धृवतो धृषन्मनः ।	
वृहस्पत्या अर्तुरो वृदंतां कृतः पुरो हरिगदां वृषमो रयो द्वि बः	३
त्वं त्रिवो वृहतः सानुं कोपयो ऽश्रु रमनां धृषता शम्बरं मिनत् ।	
पन्मापिनो मन्दिनां मन्दिनां धृष-धित्तां गमंस्तिमदानिं पृतन्वसिं	४
नि यद् वृणसिं श्वसन्सर्वं मूर्धनि शुष्णस्य चिद् मन्दिनो रोठेषु वर्ना ।	
शार्षानिन्म मनेसा बर्हणावता यदृद्या चिदं कृणवुः कस्त्या परि	५ [१७]
त्वमांविष नपे तूर्वशां यनुं त्वं तूर्वातिं च्छ्वं शतकतो ।	
त्वं रघुमेतंशं कृण्वे धने त्वं पुरो नवतिं दंमयो नव	६ (१८)

स घा राजा सत्यतिः शुशुबुज्जनो रातहृद्यः प्रति यः शाममिन्वति ।
 उरुधा वा यो अमिगुणाति राधसा दानुरस्मा उरुषा पिन्वते त्रिवः

७

असंमं क्षत्रमसंमा मनीषा प्र सोमया अरंसा सन्नु जेने ।

ये तं इन्द्र वृषुषो वृषयन्ति महिं क्षत्रं म्यविरं वृष्ययं च

८

तुम्येदेते बंशुला अद्रिदग्धा—ध्रुपदध्रुमसा इन्द्रपानाः ।

व्यभुहि तर्पया काममेषा—मया मनो वसुदेयाय कृष्य

९

अपामतिष्ठद्वरुणद्वरं तमो ऽन्तवृत्रस्य जठरेषु पर्वतः ।

अमीमिन्द्रो नृषो वमिणां हिता विशवा अनुठाः प्रवणेषु जिघ्रते

१०

स शंशुधमधिं धा द्युमस्यमे महिं क्षत्रं जन्तावाळिन्द्र तथयम् ।

रहां च नो मघोनः षाहि मुरीन् राये च नः स्वपत्या इषे धाः

११ [१८] (५५)

(५५)

८ सस्य आङ्गिरस । इन्द्रः । जयती ।

त्रिवर्धदस्य वरिमा वि परथ इन्द्रं न मृद्धा वृषिषी वृन प्रति ।

धीमन्नुर्विष्वाञ्चर्षणिभ्य आतपः शिशोति वचं तेजसे न वंसंगः

१

सो अणवो न प्रथः समुद्रिषः प्रति गृभ्णाति विधंता वरीमभिः ।

इन्द्रः सोमस्य पीतये वृषापते सुनात् स पुष्प ओजंसा पनस्यते

२

त्वं तमिन्द्र पर्वते न भोजसे महो नृमणस्प धर्मणामिरज्यसि ।

प्र वीर्येण वृषताति चेकिते विश्वस्मा उग्रः कर्मणे पुरोहितः

३

स इद् वने नम्रभुमिर्वचस्यते चारु जनेषु प्रवृत्राण इन्द्रियम् ।

वृषा छन्दुर्भवति हर्यनो वृषा क्षेमण धेनां मृषया पदिन्वति

४

स इन्महानि ससिधानि मृमनां कृणोति पुष्प ओजंसा जनेभ्यः ।

अर्धां वृन भद दंधति त्विषीमत् इन्द्रां प्र वसं त्रिपनिप्रते वृधम्

५ [१९]

स हि बंधस्युः सदनानि कृत्रिमां ह्रुया वृधान ओजंसा विनाशयन् ।

ज्योतीषि कृषवभ्रवृकाणि यज्यवे ऽर्षं सुकतुः सतंषा अपः संजत्र

६

वृनाय मर्जः सोमपावभ्रस्तु ते ऽर्वात्ता हरी वन्दनभुवा हृषि ।

वर्मिठामः सारधयो य इन्द्र ते न त्वा केता आ दंस्तुवन्ति भूषीषः

७ (५८)

अपक्षितं वसुं विभर्षिं हस्तयो-रबाहूँ सहस्तन्विं भुतो दधे ।
आवृतासोऽवृतासो न कर्तृमि-स्तनृषु ते कतव इन्द्र भूर्यः

८ [२०] (१५५)

(५६)

६ सत्य भाङ्गिस्तः । इन्द्रः । जगती ।

एष प पूर्वरेषु तस्यं चक्षिषो ऽत्यो न योषामुदयंस्त मुर्वणिः ।
वर्षं मुहे पाययते हिरण्ययं रथंमानृत्या हरियोगमुभ्वंसम् १
तं श्रुतयो नैम्राक्षिषः परीणसः समुद्रं न संचरणे सनिध्वयः ।
पतिं वदस्य विदधस्य न सहो गिरिं न वेना अधिं रोह तेजसा २
स तुर्षणिर्महो अंणु पौंस्ये गिरेर्मृष्टिर्न भ्राजते तुजा शर्वः ।
येन शुष्णं मापिर्नमायसो मदे दुध आमृषु रामयन्नि दामनि ३
देयी यदि तर्षिषी त्वावृषोतय इन्द्रं सिर्यक्युषसं न सूर्यः ।
यो धृष्णुना शर्वसा बाधते तम् इयति रेणुं बृहद्वहरीष्वणिः ४
वि यत् तिरौ धरुणमभ्युतं रजो ऽतिथियो त्रिज आतांसु बृहणां ।
स्वर्मद्भिं यन्मदं इन्द्र हर्ष्याहंन वृत्रं निरपामौजो अर्णवम् ५
त्वं त्रिवो धरुणं धिष ओर्जसा पृथिव्या इन्द्र सदेनेषु माहिनः ।
त्वं सुतस्य मदे अरिणा अपो वि वृत्रस्यं समयां पाण्यांरुजः ६ [२१] (१५५)

(५७)

६ सत्य भाङ्गिस्तः । इन्द्रः । जगती ।

प मेहिंठाप बृहते बृहद्वे सत्यशुष्माय तवसें मृतिं भरे ।
अपामिंष प्रवणे यस्यं दुर्धरं शपों जिञ्चायु शर्वमे अपावृतम् १
अर्धं ते विश्वमनुं हासत्रिष्टय आपां निन्नेष सर्वना इविर्धतः ।
यत् पर्यंतं न लमशीति हर्षत इन्द्रस्य वज्रः भर्षिता हिरण्ययः २
अस्मे श्रीमाय नर्मसा सर्भश्चर उजो न शुभ्र आ भंगु पनीयते ।
वस्य धाम्न वषंमे नामेन्द्रियं ज्योतिरकारि इतिरो नापते ३
इमे मं इन्द्र ते वयं पुंरुद्रत ये त्वाग्म्य चरामसि प्रभूवसो ।
नहि त्वपुन्दो गिर्बजो गिः सव्यं ह्योलीरिषु धनिं नो इव्यं तद् वषः ४ (१५६)

मूर्ति त इन्द्र वीर्वं तव स्मरु—स्य स्तोत्रमेषु कान्मा वृण ।
 अजुं ते घोरुं हती वीर्वं मम इयं चं ते वृष्टिषी मेम ओमंसे ५
 त्वं तर्मिन्नु पर्वतं महामुहं वद्रेण वद्विन् पर्वतशर्करुतिथि ।
 अवांसुजो निवृताः सर्ववा अपः सत्रा विश्वे दधिषे केवलं सहः ६ [२२] (१७१)

[षष्ठादशोऽनुवाक ११११ सू० ५८-६४]

(५८)

१ बोधा गौतमः । मणिः । जगती, ६-२ विद्वत् ।

नू चिंत सहाजा असुतो नि तुन्दते होता यद दूतो अर्धवद विवस्वतः ।
 वि साधिभिः पृथिभी रमो मम आ कुवताता हविषा विशसति ?
 आ स्वमघं पुवमानो जजर्—स्त्वप्यस्मिन्मत्सु तिष्ठति ।
 अत्यो न पूषं पुषितस्य रोचते त्रियो न सानुं स्तनयंश्चिकदन् २
 क्राणा रुदेभिर्वसुभिः पुरोहितो होता तिष्ठतो वृषिवाऽमर्त्यः ।
 रथो न विल्वृत्सान आयुषु रथानुवदायीं कुव कंभवति ३
 वि धातंशुतो अतसेषु तिष्ठे वृषां भृष्टमिः मृषां तुष्टिष्वणिः ।
 तृषु परमे वनिनो वृषापसे कृष्णं न एम रुशंशुमे अतर ४
 तपुंशुभो वन आ धातंशुदितो पृषे न साहो अवं धाति वंसंगः ।
 अभिन्नप्रक्षितं पाजंसा रजः स्यानुवचार्थं मघते पत्रत्रिणः ५ [२३]

वृषुद्वा मृगंशु मानुषेष्वा इयिं न चार्कं सुहृदं जनेभ्यः ।
 होतांरमग्ने अतिपि वरेण्यं मित्रं न शोर्वं त्रिग्यावु जन्मने ६
 होतांरं सत जुहोर्वं यजिषुं यं वाधतो वृणते अध्वरेषु ।
 अग्निं विरेवंशामतिं वसुंशुं सपदांसि पर्वसा पामि रवमं ७
 अचिंशुद्रा मुनो सहसो नो अघ स्तोतृष्यां मित्रमहः शर्मं पच्छ ।
 अग्नें गृणन्तमंहंत उक्षुष्यो—जो नपाठ पुर्मिंशुपतीमिः ८
 मघा वरुंशुं गृणते विभाशु मघां मधवन् मधवंशुः शर्मं ।
 उक्षुष्याग्ने अहंशु गृणन्तं प्रातमंशु त्रिधावंशुर्जगत्यान् ९ [२४] (१८०)

तं त्वां वृषं पतिमद्ये रयीणां प्र शंसामो मतिभिर्गोतमामः ।
आशुं न वाजंभरे मर्जयन्तः प्रातरक्षु धियार्वसुर्जगम्यात् ।

५ [२६] (१९२)

(५१)

[१ नोधा गौतमः । इन्द्र । विष्णुः ।

अस्मा इदु प्र त्वसें तृणाय प्रपो न हर्हि स्तोमं माहिनाय ।
ऋचीषमायाभिगन् ओह—मिन्द्राय ब्रह्माणि शततमा
अस्मा इदु प्रथं इव प्र वीमि भरोग्याद्भवं बार्धे सुवृक्ति ।
इन्द्राय हृदा मनसा मनीषा प्रत्वापु पत्ये धियो मर्जयन्त
अस्मा इदु स्यमुपमं स्वर्षां भरोग्याद्भपमास्पेन ।
मर्हिष्टमच्छोक्तिभिर्मतीनां सुवृक्तिभिः सुरि वावृधर्ष्ये
अस्मा इदु स्तोमं सं हिनोमि रथं न तदंत्त तन्तिनाय ।
गिरंश्चु गिर्वाहसे सुवृक्ती—न्द्राय विश्वमिन्वं मेधिराय
अस्मा इदु सानिमिष भवृष्ये—न्द्रापाकं जुह्वावुं समंशे ।
शिरं वानाकसं वन्दर्ष्यं पुरां गृतेर्भवसं वृमाणम

१

२

३

४

५ [२७]

अस्मा इदु त्वहां तक्षन् वभ्रं स्वपन्तमं स्वर्षीं रणांय ।
वृत्रस्यं विद विदद येन ममं तुजघ्नीशानम्बुजता किंशुधाः
अस्पेदुं मानुः सर्वेनपु सद्यो महः पितुं पपिवाञ्छार्वस्रां ।
मुषापद विष्णुः पचते सहीषान् विष्पद वराहं तिरो अद्रिमस्त
अस्मा इदु प्राग्विद वेवपन्ती—रिन्द्रोपाकर्महिहत्यं ऊतुः ।
परि द्यार्षापृथिवी जंभे उर्वी नास्य ते मद्रिमात्रं परि दः
अस्पेदेव प्र गिरिचे मद्रित्यं विवस्पृथि-याः पर्यन्तरिक्षान् ।
स्वराजिन्द्रे इम आ विश्वगृतेः स्वरिरमंत्रो ववक्षे रणांय
अस्पेदेव शर्वेमा शुषन्तं वि वृंजद वभ्रेण वृत्रमिन्द्रः ।
मा न प्राणा अवनीरयुञ्ज—वृभि भवो वृवन्ते सचेताः

६

७

८

९

१० [२८]

अस्पेदुं त्वेषमां एन् सिन्धवः परि पद वज्रेण मीमपच्छन ।
ईशानकृद वृशुर्वे दशम्पन् तुर्वीरिषे गार्धं तुर्वणिः कः

११ (७०३)

सनाद दिवं परि भूमा विरूपे पुनर्भूया युवती स्वेषित्वैः ।	
कृष्णोर्मिभक्तोषा रुशङ्गि-वर्षुर्मिरा चरतो अन्यान्वा	८
सनेमि सख्यं स्वपस्वभाजः मनुदोषा शर्वता सुदंसाः ।	
आमासुं विद दधिषे पकसन्तः पर्यः कृष्णासु रुशद् रोहिणीषु	९
सनात् सनीञ्च अवनीञ्चता हता रक्षन्ते अमृताः सहोमिः ।	
पुरु महसा जनेयो न पत्नी-द्वेष्यन्ति स्वसागि अर्हपाणम्	१० [२]
सनायुषो जग्मसा जग्मो अर्के-वर्षुयवो मृतयो दस्य ददुः ।	
पति न पत्नीकृतीरुशन्ते स्पृशन्ति त्वा शवसावन् मनीषाः	११
सनादेष तव रापो गर्भस्तौ न क्षीर्यन्ते नोप दस्यन्ति दस्य ।	
द्युमो अमि ऋगुमो इन्द्र धीरः शिष्टां शचीवस्तव नः शर्षीमिः	१२
सनायते गोतम इन्द्र नव्यु-मत्तस्य ब्रह्म हरिपोर्जनाय ।	
सनीघार्य नः शवसान नोधाः प्रातर्मक्षु धिपावसुजगन्ध्यात्	१३ [३] (७२१)

(११)

९ गोपा गोतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

त्वं मुहो इन्द्र पो ह शुष्णे-द्यांका जज्ञानः पूषिषी अमे धाः ।	
पदं ते विश्वा गिरवोरेषदम्वा मिया हृद्वासः किरला नैर्जन्	१
आ यद्दरी इन्द्र विषता वे-रा ते वज्रं जतिता ब्राह्मोधीर ।	
वेनापिहपंतकतो अमित्रान् पुरं हृष्णार्ति पुरुहूत पूर्वीः	२
त्वं माय इन्द्र धूष्णोतान् स्वमृमृहा नपम्वं वाद ।	
त्वं शुष्णो वृजने पूरा आणी पूते कुताप द्युमते सबाहन्	३
त्वं ह स्पदिन्द्र धोषीः सता वृत्रे पद वज्रिन् शुबकर्मधूमनाः ।	
पदं शर वृषमणः पात्रे-वि दस्युर्वेनावर्कृतो वृषावाद्	४
त्वं ह स्पदिन्द्रारिषधन् हृद्दस्यं विन्मतांनामर्जुटी ।	
एषुस्मदा काशा अर्षेते व-धुनेर्व वजिःपुषिधमित्रान्	५ [५]
त्वां ह स्पदिन्द्रार्णसातां स्वदीहि नरं आत्रा हवन्ते ।	
तवं स्वधाव इयमा संमपं उतिवांजंभ्यतसाप्या मू	६
त्वं ह स्पदिन्द्र सत पुष्पन् पुषे वज्रिन् पुरुकुतर्वाय ददुः ।	
वदिने वन् मुपाने वृषा व-गृहो रात्रन् वरिवः पूषे कः	७

त्वं त्वां न इन्द्र देव वित्रा—मिषमापो न पीपयः पर्षिज्मन् ।
 ययां शूः प्रत्यस्मभ्यं यंसि तन्नसूत्रं न विश्वधृ क्षरंथै
 अकारि त इन्द्र गीतमेमि—भङ्गाण्योक्ता नमसा हर्षिभ्याम् ।
 सुपेशं वाज्रमा मरा नः श्रुतमंशु धियावसुर्जगम्यात्

(१४)

१५ नोपा गीतमः । मरुतः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

वृष्यो शपांय सुमंसाय वेधसे नोर्धः सुवृक्तिं प्र मरा मरुद्धर्षः ।
 अपो न धीरो मरंसा सुहस्त्यो गिरः समंथे विद्वयेष्यामूर्धः १
 ते जंशेरे त्रिव क्रुप्यार्तं उक्षणो हृदस्य मर्षा असुंता अरोपसः ।
 पात्रकासः सुर्षयः सूर्या इव सत्वानां न हृत्सिनो घोस्वर्षसः २
 पुर्वानो रुद्रा अजरा अमोक्षपनो ववभुरधिगात्रः परंता इव ।
 इन्द्रा विद् विश्वा मुर्वनानि पार्थिवा प्र यपांययन्ति त्रिष्यानि मुग्मनां ३
 विधैरजिमिर्वपुषे र्वंछते वक्षःसु रुक्षमां अधि येतिर शुभे ।
 अंसेंथेषां नि मिंसुसुर्क्षयः साकं जंशेरे स्वधर्षा त्रिवो नरः ४
 इंशान्कृतो धूर्तयो विशादंभो वातां विद्युत्स्वविषीभिरकृत ।
 बुहनपूर्धर्षिभ्यानि धूर्तयो भूमिं पिन्वन्ति पर्यसा परिहवः ५ [६]
 पिन्वन्पयो मरुतः सुदानवंः ययां घृतवंद् विद्वयेष्यामूर्धः ।
 आयुं न मिह वि नयन्ति वाजिन—सुत्सं बुहनि स्तनपन्नुमशितम् ६
 मन्त्रिषासां मापिनोश्चप्रमानयो गिरयो न स्वतंभवो रपुष्पदः ।
 मृगा इव हृत्सिनः स्वाद्या वना यदावणोषु तर्विशीरपुंश्वम् ७
 मिहा इव नानयति मधंतसः पिशा इव मुपिरीं विश्ववंदसः ।
 क्षपो त्रिन्वन्तः पृषतीमिंशंशिमिः समित् स्रवापः शत्रुमार्हिमन्धरः ८
 रोर्षी आ वंदा गणभियो नृषांशः शूगः शत्रुमार्हिमन्धरः ।
 आ वन्पुंश्वमत्रिनं वंशंता विद्युत्स तंयो मरुतो रंधंषु वः ९
 विश्ववंदो श्विभिः समोक्षमः संमिभ्यामुपतावैषामिर्विशिनः ।
 अमर्षा इर्षु दधिर् गर्भरयो—स्तनपुंश्वं वृषंसादपो नरः १० [७] (७००)

हिरण्ययेभिः पृथिविः पयोवृध उज्जिघ्रन्त आपृथ्योऽं न पर्वतात् ।	
मवा अयासः स्वमृतो ध्रुवपुतो दुप्रकृतो मरुतो अजहदवः	११
पृथु पावकं वनिनं विचंपणि रुद्रस्य मनुं हवसा गृणीमसि ।	
रजस्तुरं तवसं मारुते गण—मृजीपिणं कुर्षणं सधत भिये	१२
म नू स मतेः शर्वसा जनां अति तस्थौ वं ऊती मरुतो यमारवत ।	
अवीन्द्रिवानं भगते धना नृभि—गपृच्छयं कनुमा क्षेति पुष्पति	१३
प्रह्वंयं मरुतः पासु दुष्टं द्युमन्तं शुष्यं मपर्वत्सु धतन ।	
धनस्पृतं मुक्ष्यं विश्वचंपणिं लोकं पुष्येसु तनयं शानं हिमाः	१४
नू त्रिं मरुतो क्षीरवन्त—मृतीषाहं वृषिमस्मान् धत ।	
सहसिणं शनिं शुशुवासं प्रातर्मक्षु प्रियारंमूर्जगम्यात्	१५ [८] (७५५)

(४५)

[आदित्योऽनुवाक ४१२४ सू० १५-७३]

१० पराशर शाक्यः । भृषि । द्विपदा विराट् ।

पुश्वा न तापुं, गुहा चतन्तं नरो पुजानं, नरो वहन्तम्	१
सुरेणो धीराः, पुरेणुं ग्म—सुपं त्वा सीदन्, विश्वे यन्त्राः ॥१॥	२
क्रनस्यं वृषा, अन्तं जना गु—भुङ्क्त् परिष्टिषीं भूमं	३
वधंतीमार्यः, पन्वा सुर्दिश्वि—मृतस्य पोना, गर्भे सुजातम् ॥२॥	४
पुष्टिनं रुष्वा, क्षितिर्न पुष्वी गिरिनं भुङ्क्त्, क्षोत्तो न शंभु	५
अत्यो नाज्मन्, तस्यप्रतकः सिन्धुर्न क्षोत्रुः, क ई पराते ॥३॥	६
जामिः सिन्धुना, भानेऽु स्वहा—विभ्यान्न राजा, वनीन्यति	७
यद् वान्तूते, वना व्यस्था—वृषिर्हं दाति, रोमां पृथिव्याः ॥४॥	८
श्वसिन्पुष्पु, हंसो न सीदन् कत्या चेतिको, विशामुषुमुं	९
सोमो न वेधा, ऊतपंजातः पशुर्न शिर्वा, विमुर्दुरिमाः ॥५॥	१० [९] (७५५)

(४६)

१० पराशर शाक्यः । भृषि । द्विपदा विराट् ।

श्विनं विशा, सुरो न संह—गापुर्न प्राणो, नित्यो न सूनुः	१
तव्हा न मूर्णिवनां सिवक्ति पयो न प्रेनुः, शुविष्टिभावा ॥१॥	२
वृषाधर क्षेममोक्षो न रुष्वा यवो न पको, जेता जनानाम्	३ (७५८)

कृषिर्न स्तुभ्यां, विश्वु प्रशास्तो वाजी न प्रीतो, वषो दधाति	॥२॥	४
दुरोकंशोचिः, कर्तुर्न निरयो जायेत् योनात्रां विश्वेस्मै		५
चित्रो यदधात्, प्रेतो न विश्वु रथो न रुक्मी, त्वेषः समन्तु	॥३॥	६
सेनेय सूटामं दधात्य-स्तुर्न विद्युत्, त्वेषपतीका		७
यमो हे जातो, यमो जनिर्त्वं जातः कृनीतां, पतिर्जनीनाम्	॥४॥	८
तं वक्ष्यार्था, वष्यं वसत्या-स्तं न गात्रो, नक्षन्त इन्द्रम्		९
सिन्धुर्न क्षोभुः, प्र नीर्वीरिजो-ग्रवन्तु गात्रः स्वर्गुर्हंसीके	॥५॥	१० [१०] (०५५)

(१७)

१० पराशरः शाकल्यः । अग्निः । द्विपदा विपदा ।

धनेषु जापुर्मतेषु मित्रो वृणीते भुष्टिं, राजेवानुषंम		१
क्षेमो न साधुः, कर्तुर्न भद्रो भुर्वत् स्वाधी, हर्ता हरयुवाट	॥१॥	२
हन्ते दधानो, नृम्या विश्वा-धंमं वेवान् धाव, गुहा निपीदन्		३
विद्वन्मीमत्र, नरो धियंथा हृदा यत् तृष्टान्, मन्त्रो अर्शसन्	॥२॥	४
अजो न क्षां, द्वाधार् पृथिवीं तस्तम् धां, मन्त्रेभिः स्रयेः		५
मिषा पुषानि, पुरवो नि पाहि विश्वापुरां, गुहा गुहं गाः	॥३॥	६
य ईं चिकेत्, गुहा मर्वन्तु-मा यः ससात्, धार्तामृतस्यं		७
वि ये चूतन्पुता सर्पन्तु आदिद् वर्मन्ति, प्र वंशवार्ये	॥४॥	८
वि यो वीरुत्सु, रोधन्महित्वो-त मुजा, उत प्रमुष्यन्तः		९
चिर्तिर्षां, धर्मं विश्वापुः सभ्रं व धीराः, सुंमार्यं चकूः	॥५॥	१० [११] (११)

(१८)

१० पराशरः शाकल्यः । अग्निः । द्विपदा विपदा ।

धीजभ्रवं स्याद्, दिवं भुवण्युः स्यात्सुधुर्धमन्तु नृन्गोत्र		१
पां यदंशमेतो विश्वेशी भुर्वद् वेवो, वेवार्तो मरिगा	॥१॥	२
आदिद् ते विश्वे, कर्तुं नृपन्तु शुक्राद् वर देव, जीरो नर्मिताः		३
मर्तन्तु विश्वे, देवस्यं नामं कृते सर्पन्तो, अमृतमर्थैः	॥२॥	४
कृतस्य वेदां, कृतस्य धीति-विश्वापुर्विश्वे, अपांसि चकूः		५
यन्मुष्यं दधात्, यो वरं ते दित्वात् तस्यं चिकित्वात्, सुर्वि देवस्य ॥३॥		६

होता निषन्नो, मनोरपन्वे	स विन्नर्वासा, पतीं रणीणाम्	७
इच्छन् रेतो, मिषस्तनुषु	सं जानत स्वैर्दक्षैरमृताः ॥४॥	८
पितुर्न पुत्राः, कर्तुं नृषन्त	श्रावन् ये अस्त्य, शासं नृरासः	९
वि राप और्णोद, दुरः पुरुशुः	पिपेशु नाकं, स्तृभिर्दर्मनाः ॥५॥	१० [१२] (७८५)

(१९)

१० पराशरः शाकल्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

शुकः शुशुक्लौ, उषो न जातः	पुषा संमीची, त्रिवो न ज्योतिः	१
एहि वजातः, कर्त्वा बभूध	मुषो वृषानी, पिता पुत्रः सन् ॥१॥	२
वेधा अहंसो, अग्निर्विज्ञान	—सूधर्न गोर्ना, स्वार्धा पितृनाम्	३
जने न शेष, आहृषः सन्	मध्ये निषन्नो, रण्यो दुरोणे ॥२॥	४
पुत्रो न जातो, रण्यो दुरोणे	वाजी न प्रीतो, विज्ञो वि तारित	५
विज्ञो यद्वे, नृभिः सनीव्य	अग्निर्द्वेत्वा, विश्वान्यश्याः ॥३॥	६
नकिंठ एता, वृता भिनन्ति	नृभ्यो यद्रेभ्यः, धृतिं चकथं	७
तन् तु ते दंसो, यदहन्तसमाने	—नृभिर्यद युक्तो, विवे रपीसि ॥४॥	८
उषो न जातो, विमालोद्यः	संज्ञातकृषिकंतदस्यै	९
त्मना वहन्नो, दुरो स्पृण्वन्	नवंन्त विश्वे, स्वाहृंशीके ॥५॥	१० [१३] (७८५)

(३०)

११ पराशरः शाकल्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

वनेमं पूर्वीरपो मनीषा	अग्निः मुशोको, विश्वान्यश्याः	१
आ दृण्वानि, वृता विकित्वा	—ना मानुषस्य, जर्नस्य जन्मं ॥१॥	२
गर्भो वो अपो, गर्भो वनांतां	गर्भेश्च स्थितां, गर्भेश्चरथाम्	३
अद्रीं विदम्मा, अन्तदुरोणे	विशां न विश्वो, अमृतः स्वापीः ॥२॥	४
स हि क्षपावीं, अग्नी रणीणां	दाशद यो अस्मा, अरं मुकीः	५
एता विकित्वो, भूमा नि पाहि	वृषानां जन्म, मतींश्च विद्वान् ॥३॥	६
वर्धान्ये पूर्वीः, क्षपो विरुपाः	स्थानुश्च रधंमृतपंकीतम्	७
अराधि होता, स्वाजिपंतः	कृण्वन् विश्वान्यपीसि सुत्या ॥४॥	८
गोपु यशंसि, वनेषु धिषे	मरंन्त विश्वे, बलिं स्वर्णः	९

वि त्वा नरः, पुरुत्रा संपर्यन् पितुर्न जिविवि वेदेभ्यो भरन्त ॥ ५ ॥	१०
साधुर्न गृध्नुस्तैव शूरो यान्तव भीमस्त्वेषः समन्तु ॥ ६ ॥	११ [१४] (८०६)

(७१)

१० पराशर शाक्य । अग्नि । त्रिष्टुप् ।

उप प्र जिन्वन्नृशतीरुशन्तं पति न नित्यं जनयः सनीळाः ।	
स्वसांसः श्यात्रीमरुषीमनुषुञ्ज विन्नमुच्छन्तीमुषमं न गावः	१
वीञ्जु चिद दृद्धा पितरो न उकथै रदि रुजन्नङ्गिस्मो रयेण ।	
चक्रावृवा वृहतो गानुमम्भे अहः स्वर्विधिवुः केतुमुषाः	२
दर्धन्त धनयन्नस्य धीति मादिवृषो दिधिष्णोऽं विमृशाः ।	
अनृष्यन्तीरपसो घन्तवच्छा कुवाञ्जन्म प्रयमा वर्धयन्तीः	३
मधीर् यदी विमृता मातृगिञ्वा गृहेगृहे गृहेतो जेन्यो भून् ।	
आवीं राजे न सहीयसे सचा सचा दूर्यं मृगवाणो विवाय	४
महे यन् पित्र वै रसं विवे क रवं त्सरन् पृशुर्नधिक्त्विवान् ।	
सुजदस्ता धृषता विद्युर्मस्मै स्वायां देवो दृहिति विषि धान्	५ [१५]
स्व आ यस्तुभ्यं दम आ विभ्रान्ति नमो वा दाशादुशतो अनु द्यून् ।	
वर्धो अग्रे वयो अस्प द्विबर्हा चासद् राणा सरथं य जुनामि	६
अग्निं विश्वां अभि पृशः सचन्ते समुद्रं न स्रवनः सप्त पृहीः ।	
न जामिमिर्वि चिकिते वयो नो विदा देवेषु प्रमति चिकित्वान्	७
आ यविषे नृपति तेज आत्तद् द्युचि रेतो निषिक्तं द्यौरुमीकै ।	
अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्वं जनयन् सूदर्यच्च	८
मनो न योऽध्वनः सद्य एत्ये कः सत्रा सूरौ वस्व ईंशे ।	
राजाना मित्रावरुणा सुपाणी गोषुं प्रियममृत रक्षामाणा	९
मा नो अग्रं सख्या पित्र्याणि प्र मर्षिठा अभि विदुष्कविः मन् ।	
नभो न रूपं जामि मिनाति पुरा तस्यां अभिर्गत्नेरधीति	१० [१६] (८१६)

(७२)

१० पराशर शाक्य । अग्नि । त्रिष्टुप् ।

नि काश्या वेधमः शश्वतस्क हन्ते दर्धानो नयीं पुनर्मि ।	
अग्निमुषद् रविपतीं स्वीणां सत्रा चक्राणो अमृतांनि विश्वां	१ (८१७)

अस्मे वृत्सं परि षन्तं न विन्द- भ्रमपूर्वः पदुष्यो धियंथा- निसो यदंघ्रे शरदुस्वामि- नामानि चिद् दधिरे यज्ञिपान्य- आ रोर्दसी वृहती वेर्विदानाः । विदन्मनो नेमधिता चिकित्वा- संजानाना उपं सीदन्नभिजु- रिदिक्रांसंस्तुन्वः कृष्वत स्वाः त्रिः सुम यद् गुह्यानि त्वे इव- तेर्मी रक्षन्ते अमृतं सजोषाः । विद्वां अग्निं वृषुनानि शितीनां अन्तर्विद्वां अर्धेनो देवयाना- स्त्रायां विव आ सुम यद्दी- विदद् गव्यं सरमां हृद्गमूषं आ ये विश्वा स्वपत्नानि तस्युः । सदा सद्दग्निः पृथिवी वि तंस्थे । अग्निं भियं नि दंभ्रारंभस्मिन् । अर्घं क्षरन्ति मिन्धवो न सुष्टाः ।	अमृता अमृताः । पदे परमे चार्षमैः च्युधिं पृतेन गुचयः सपर्यात् । सुदधन्त तन्वः । मुजांताः प्र रुद्रिषां जाधरे यज्ञिषांसः । नग्निं पदे परमे तंस्थिषांसम् पर्वविन्तो नमस्यं नमस्यन् । सत्या सकृद्युर्निनिषि रक्षमाणाः पदाविनुजिहिता यज्ञिषांसः । पशूर्ध्वं स्पानृञ्जार्धं च पाहि व्यानुचरु द्युरुर्धो अंबसं धाः । वृतो अंभवो हविषांद् व्युतज्ञा अंजानन् । घेना नु कं मानुषो मोर्जते विद् अमृतत्वार्यं गानुम् । माता पुत्रैरिदितिर्धापसे वेः विवा यदुसी अमृता अकृष्वन् । अरुपीरजानन्	२ ३ ४ ५ [१७] ६ ७ ८ ९ १० [१८] (८२)
---	---	---

रथिनं यः पितृवित्तो वषोषाः । रथेनशोरतिधिनं प्रीणानो- वृषो न यः संविता सत्यमंशा- पूरुप्रशस्तो अमतिर्न सत्य- वृषो न यः पृथिवी विश्वधाया- पूरःसर्दः शर्मसदो न शीरा- सुवर्णातिभिक्तिनुषो न शार्मुः । होतेषु सद्यं विधुतो वि तारीन् । कृत्वा निपातिं वृजनांति विश्वां । आन्वेवु शैवां द्विधिषाप्यो मृत- हितमिन्द्रो न राजां । अनवद्या पतिजुष्टेव नारीं	१ २ ३
--	-------------

तं त्वा नरो दम आ नित्यमिन्द्र—मग्ने सचन्त क्षितिषु ध्रुवासु । अधि द्युमं नि दधुर्भूर्यस्मिन् मवा विश्वायुधेरुणो र्यगाम्	४
वि पृक्षो अग्ने मघवानो अशु—वि सुरो ददता विश्वमायुः । सनेम वार्ज समिधेष्वर्यो मागं देवेषु श्वसे दधानाः	५ [१९]
ऋतस्य हि धेनवो वावगानाः स्मदृग्धीः पीपयन्त द्युमन्ताः । परावतः सुमतिं भिक्षमाणा वि सिन्धवः सुगवां ससुरद्रिम्	६
त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणा त्रिवि श्वो दधिरे युजियासः । नक्तो च चक्रुरुपसा विरूपे कृष्णं च वर्णमरुणं च सं धुः ।	७
यान् राये मत्तान्तुर्पुदो अग्ने ते स्याम मघवानो वपं च । छापेय विश्वं भुवनं सिसध्या—पमिवान् रोदसी अन्तर्दिशम्	८
अर्षद्भिरग्रे अर्वतो नृमिर्नृन् धीरिर्वोरान् वनुयामा त्वोताः । इंगानासः पितृवित्तस्य रायो वि सुरयः शतहिमा नो अशुः	९
एता ते अग्न उचथानि वेधो जुष्टानि सन्तु मनसि हृदे च । शक्रेम रायः सुधुरो यमं ते ऽधि श्वो देवमक्ते दधानाः	१० [२०] (८१५)

(७४) [त्रयोदशोऽनुवाक ॥३५ सू० ७४-८४]

१. गौतमो राष्ट्रगणः । अग्नि । गायत्री ।

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं बोचेमाग्रयं । आरे अग्ने च शृण्वते	१
यः स्नीहितीषु पूर्यः सँजग्मानामु कृष्टिषु । अरक्षद द्राशुषे गयम्	२
उत झ्वन्नु जन्तव उवृमिर्वृत्रहार्जनि । ध्रनंजयो रणोरणे	३
यस्य दूतो अग्नि क्षये वेपिं हव्यानि वीतयं । वृस्मत कृणोर्ष्वध्वरम्	४
तमित सुहव्यमद्भिरः सुवृवं सहसो यहो । जना आहुः सुबर्हिषम्	५ [२१]
आ च वहांसि तौ इह देवौ उप प्ररान्तये । इव्या सुध्वन्द्र वीतये	६
न योरुपध्दिरश्वयः शृण्वे रयस्य कच्छन । यदग्ने यासि द्रुव्यम्	७
त्वोतो वाज्यहृयो ऽग्नि धूर्वन्मादपरः । प्र वृश्वो अग्ने अस्थान्	८
उत द्युमन् सुवीर्यं बृहदग्न विवामसि । देवेभ्यो देव वृशुषे	९ [२२] (८५५)

(५५)

५ गीतमो गद्गण । अग्नि । गायत्री ।

जुषस्व स्रघंस्तमं	वचो देवर्षरस्तमम् ।	हृष्या जुहान् आमर्नि	१
अथा ते अङ्गिरस्तमा	ग्रं वधस्तम मियम् ।	वोवेम ब्रह्म मानमि	२
कस्ते जामिर्जानाना	मग्रं कां द्वाश्वध्वरः ।	को हृ कर्मिभ्रमि भितः	३
त्वं जामिर्जानाना	मग्रं मित्रो असि प्रियः ।	सत्ता मर्विभ्य इत्यः	४
यज्ञां नो मित्रावरुणा	यज्ञां युवां कृतं बृहन् ।	अग्ने याद्वि श्वं दर्मम्	५ [२३] (८५०)

(५६)

५ गीतमो गद्गण । अग्नि । विष्टुप् ।

का त् उपेनिर्मनमो	वराय भुवदग्ने इतंमा	का मर्नीषा ।	
को वा युज्ञेः पति	दर्शं त आप केन वा त्	मर्नमा दाशेम	१
एह्यग्र इह हाता	नि पीदा दधुः सु पुंगता	मवा नः ।	
अवतां त्वा रोदमी	विश्वमिन्ये यज्ञां महे	सौमनसाप देवान	२
प्र सु विश्वान् रक्षसो	धदपंगे मवा युज्ञानामभिः	गन्तिपावा ।	
अथा बहू सोमपति	हरिभ्या मानिध्यमस्मि	श्रुमा मुदात्रं	३
पूजावता दचमा	बहिरामा ५५	वं हुवे त्रि षं मन्गीह	देवैः ।
वेधि होत्रमन्	प्रात्रं यज्ञत्र होधि	प्रपन्तर्जनित्वं	यूनाम्
यथा विप्रस्य	मनुषो हविभिर्दुवां	अपजः क्विभिः क्विः	मन् ।
पुवा होतः सन्यतर	त्वमथा ग्रं भन्द्रया	जुहां यजस्व	५ [२४] (८५०)

(५७)

५ गीतमो गद्गण । अग्नि । विष्टुप् ।

कथा हांशमाग्रये	कार्से देवतुं होचपने	भामिते गीः ।	
यो अर्धेष्वभुतं	कृतावा होता यजिष्ठ	इन कृणोति	देवान्
यो अर्धेषु इतंम	कृतावा होता तम्	नमोभिग कृणुष्वम् ।	
अग्रियं दे वेमतीप	दुवा न्म वा बोधाति	मर्नमा यज्ञानि	२
स हि कनुः स मयैः	स सापु मित्रो न भुदधुतस्य	रथीः ।	
तं मेधेषु प्रधमं	देवपन्ती विंश उपं	भुवते दूर्ममारीः	३ (८५०)

स नो नृणां नृतमो गिरादा अग्निर्गिंश्वसा वेनु धीतिम् ।	
तनां च ये मघवानः शर्विष्ठा वार्जप्रमृता दुषपन्त मन्म	४
एवाग्निर्गोतमेभिर्कृतावा विप्रैर्मिरस्ताष्ट जातवेदाः ।	
स एषु द्युम्नं पीपयत् स वज्रं स पुष्टिं पालि ज्योष्मा चिक्रिवात्	५ [२५] (८६०)

(७८)

५ गोतमो राहृगणः । अग्निः । गायत्री ।

अभि त्वा गोतमा गिरा जातवेदो विचर्षणे । द्युम्नेरभि पोनुमः	१
तमुं त्वा गोतमो गिरा गृध्रस्क्रामो दुवस्पति । द्युम्नेरभि पोनुमः	२
तमुं त्वा वाजसातममद्भि रुस्वद्ध्वामहं । द्युम्नेरभि पोनुमः	३
तमुं त्वा वृत्रहन्तमं यो दूर्सेयवधूनुषे । द्युम्नेरभि पोनुमः	४
अथोवाम रहृगणा अग्रयं मधुमद् वचः । द्युम्नेरभि पोनुमः	५ [२६] (८६५)

(७९)

१२ गोतमो राहृगण । १-३ अग्निः, मध्यमोऽग्निर्गो, ४-१२ अग्निः । १-३ त्रिष्टुप्-
४-६ उष्णिक्, ७-१२ गायत्री ।

हिरण्यकेशो रजसो विमारे ऽहिधुनिवातं ह्य धर्जीमान् ।	
शुचिंभाना उषसो नवेका यशस्वतीरप्युवो न सत्याः	१
आ ते सुपर्णा अमिनन्त एषैः कृष्णो नोनाव वृषभो यज्ञीदम् ।	
शिवाभिनं स्मर्यमानामिरागात् पतन्ति मिहः स्तनपन्त्यधा	२
पर्दीमृतस्य पयसा पिपातो नपद्भुतस्य पृथिभी रजिष्ठेः ।	
अथमा मित्रो बरुणः परिग्मा त्वचं पृश्नन्तुपरस्य योनी	३
अग्ने वार्जस्य गोमर्तु ईशानः सहसो यहो । अस्मे धेहि जातवेदो माहि अचः	४
स ईधानो बभुस्क्रवि-रग्निरिञ्जिन्यो गिरा । रवतृस्मभ्यं पुर्वणीक दीदिहि	५
क्षपो रजद्भुत रमनाग्ने बभूवोऽकृतोपसः । स तिम्रमग्भ रशसो दह प्रति	६ [२७]

अवा नो अग्र ऊतिमिं-गायत्रस्य प्रमयणि । विश्वांस् धापु वन्द्य	७
आ नो अग्ने रयिं भेर सघ्रासाहं वरंणम् । विश्वांस् पुत्सु दुष्टरम्	८
आ नो अग्ने मुचेदनां रुयिं विश्वायुषोपसम् । माईकं धेहि जीयसे	९ (८७५)

प्र पूतास्तिमशोचिषे वाचां गीतमाग्रयं । भर्गस्य मुम्भुपूर्तिः १०
 यो नो अग्रेऽमिदास्यन्ति नरे परीति सः । अम्माकुमिद वृषे भव ११
 सत्याशो दिचर्षणिः । ग्री रक्षामि सेधति । हातां गृणीत उक्थयः १२ [२८] (८७७)

(८०)

१६ सोमो गृहण । इन्द्र । १६ इन्द्र । (अथवा, मनु दायद्वय) । पंक्तिः ।

इथा हि सोम इन्मदं इत्था चक्रा वर्धनम् ।
 शक्ति वलिभ्राजसा पृथिव्या निः शक्ता अहि मर्चन्ननु स्वराज्यम् १
 म त्वामवृद् इथा मनुः सोमः श्येनामृतः सुतः ।
 पेनां वृत्रे निरुद्रपो जघन्ध वलिभ्राजसा चंन्ननु स्वराज्यम् २
 प्रेतभीहि धृणुहि न ते वज्रो नि यंसते ।
 इन्द्रं नृषां हि तं शयो हतो वृत्रं जया अपो उचंन्ननु स्वराज्यम् ३
 निरिन्द्रं भूम्या अधि वृत्रं जघन्ध निर्विवः ।
 सूता मरुत्वतीश्वं जीवर्धन्या इमा अपो उचंन्ननु स्वराज्यम् ४
 इन्द्रो वृत्रस्य दोधतः सानुं वज्रेण हीक्षितः ।
 अमिक्रम्याव जिघ्रते ऽयः सर्वाव चोदय चंन्ननु स्वराज्यम् ५ [२९]
 अधि सानो नि जिघ्रते वज्रेण ज्ञातपर्वणा ।
 मन्दान इन्द्रो अन्धसः सस्तिभ्यो गानुमिच्छत्युचंन्ननु स्वराज्यम् ६
 इन्द्रं तुभ्यमिदं द्विषो ऽनुत्तं यजिन् वीर्यम् ।
 पशु त्वं मापिनं भुगं तमु त्वं मावपावशी चंन्ननु स्वराज्यम् ७
 रि तं वज्रासो अस्थिर अवति नायात्रे अनु ।
 मरुत् तं इन्द्र वीर्यं बाह्वोस्ते बलं जित मचंन्ननु स्वराज्यम् ८
 मरुत्सं साकर्मचंत परि होमत चिदातिः ।
 अतिमन्वंनानवृ गिन्द्रोऽय मह्योद्यत मचंन्ननु स्वराज्यम् ९
 इन्द्रो वृत्रस्य तर्षिणी निरिन्द्रमहंसा सहः ।
 महत् तर्षेण पीश्वं वृत्रं जघन्वा अमृत दचंन्ननु स्वराज्यम् १० [३०]
 इमे चिन् तव मन्पत्रे वंषे नि मिपगां मही ।
 परिन्द्र वलिभ्राजसा वृत्रं मरुत्वा अरंधी चंन्ननु स्वराज्यम् ११ (८८)

न धेपसा न तेन्यते—न्द्रं वृत्रो वि वीमयत ।	
अश्वेनं वज्रं आयसः सहस्रंमृष्टिरायता—र्वन्ननुं स्वराज्यं	१२
यद् वज्रं तव चाशनि वज्रेण समयांधयः ।	
अहिमिन्द्र जिघांसतो त्रिवि ते बद्धधे शवो ऽर्वन्ननुं स्वराज्यं	१३
अमिहने ते अद्रियो यत स्था जगंश्च रेजते ।	
त्वहां चित्त तव मन्यव इन्द्रं वेष्टिज्यते मिया—र्वन्ननुं स्वराज्यं	१४
नुहि नु यादधीमसी—न्द्रं को वीर्यो परः ।	
तस्मिन्नुष्णमुत क्रतुं देवा ओजांसि सं देपुर—र्वन्ननुं स्वराज्यं	१५
यामर्धवां मनुष्यिता वृध्यद् धियमन्नत ।	
तस्मिन् ब्रह्माणि पूर्वधे—न्द्रं उक्था सोमंमता—र्वन्ननुं स्वराज्यं	१६ [३१] (८९३)

— ५५६ —

(८१)

षष्ठाऽध्यायः ॥६॥ व० १-३२]

१ गोलयो गङ्गायणः । इन्द्रः । पतिः ।

इन्द्रो मदाय वावृधे शवसे वृत्रहा नृभिः ।	
तमिन्महत्वाजिषु—तेमर्मे हवामहे स वाजेषु ष नोऽविपत्	१
असि हि धीरु सेन्यो ऽसि मूरि परानृदिः ।	
असिं वृध्रस्यं चिद् वृधो यजमानाय शिक्षासि मुन्यते मूरि ते वसुं	२
यद्वृरिति आजयो धृष्णवे धीयते धना ।	
पुशवा मनुष्यता हरी कं हनः कं वसीं दधो ऽस्मां इन्द्र वसीं दधः	३
कत्वां महो अंनुषुधं भीम आ वावृधे शवः ।	
धिय कृष्य उपाकयो—निं शिमी हरिवान् दधे हस्तेयोर्वन्नमायसम	४
आ पयो पार्थिषु रजो बद्धधे रंचना त्रिवि ।	
न त्वावीं इन्द्र कश्चन न ज्ञातो न जनिष्यते ऽति विश्वं ववाक्षिथ	५ [१]
यो अपो मर्वमोजनं पराददाति नृशुषं ।	
इन्द्रो अम्मर्षं शिक्षतु वि मंजा मूरि ते वसुं मक्षीय तनु गार्धमः	६
मर्वमने हि नो वृदि—पृथा गवांमृनुक्रतुः ।	
सं शुभाप पुरु शतो— मंपाहुन्वा वसुं शिश्रीहि राय आ भरे	७ (९००)

मादपंस्व स्तुते सखा शवसे शूर सधमे ।
 विद्या हि त्वां पुरुवमुमुषु कामान्मममृज्महे ऽथां नोऽविता भव
 एते तं इन्द्र जन्तवो विश्वं पुष्पन्ति वार्यम् ।
 अन्तर्हि ख्यो जतानां मर्यां वेदो अदांशुषां तेषां नो वेदु आ भर

८

९ [२] (१०२)

(८२)

६ गोनमो राहुगण. । इन्द्र. । पांक., ६ जगती ।

उपो षु शृणुही गिरो मधेवन मातंघा इव ।
 यदा नः सुततावतः क आवर्धयाम इद योजा न्विन्द्र ते हरीं १
 अक्षुप्रमीमदन्त ह्यव प्रिया अपूषत ।
 अस्तोषत् स्वर्मानवो विद्या नर्विठया मनी योजा न्विन्द्र ते हरीं २
 मूर्सदृशं त्वा वयं मधेवन वन्दिषीमर्हि ।
 प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो याहि वशो अनु योजा न्विन्द्र ते हरीं ३
 स या तं वृषणं म्यमधि तिष्ठति गोविदंम्
 यः पात्रं हापियोजनं पूर्णमिन्द्र चिकेतति योजा न्विन्द्र ते हरीं ४
 युक्तस्ते अस्तु दक्षिण उत मध्यः शतक्रतो ।
 तेन ज्ञापामुषं प्रियां मन्वानो घाह्यन्धमो योजा न्विन्द्र ते हरीं ५
 पुनर्मि ते ब्रह्मणा केसिला हरी उप प्र पाहि दक्षिण गर्भभयोः ।
 उत त्वां सुतासां रभसा अमन्दिषुः पूषणवान् वीरिन्ममु पन्त्यामयुः ६ [३] (१०८)

(८३)

६ गोनमो राहुगण. । इन्द्र. । जगती ।

अम्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुजावीरिन्द्र मय्यम्नवोतिभिः ।
 तमित् पूषहि वसुना भवीयसा मिन्धुमापो यथाभितो विचेतमः १
 आपो न देवीरपं वन्ति होत्रियं मवः पश्यन्ति चितं यथा रजः ।
 माचेरुवामः प्र पायन्ति देव्युं ब्रह्मिषं जोषयन्ते वृग इव २
 अधि द्रपोदधा उक्थयं वचो यनमुंषा मिथुना या संपर्यतः ।
 अमयतो हने ते शेति पुष्पंति मदा शक्तिर्यजमानाय सुन्दते ३ (१११)

१ (१११)

यच्चिद्धि त्वां प्रहृष्य आ मुतावीं आविवांसति ।	
उग्रं तत्र पंच्यते शत्रु इन्द्रो अह	९
स्वादोक्त्या विषुवतो मर्धः पितृनि गोप्यः ।	
या इन्द्रेण स्यात्वी—वृष्णा मर्दन्ति शोभते वस्वीरनु स्वराज्यम्	१० [६]
ता अग्न्य पृशनापुत्रः सोमं भीणन्ति पृथ्वयः ।	
मिया इन्द्रस्य धेनवो यत् हिन्वन्ति सार्वकं वस्वीरनु स्वराज्यम्	११
ता अग्न्य नर्मसा सहः सवपन्ति पचेतसः ।	
ज्ञानान्यस्य मध्विरे पुत्राणि पूर्ववत्तये वस्वीरनु स्वराज्यम्	१२
इन्द्रो दधीचो अग्निमि—वृत्राण्यपतिभक्तः । ज्वारं नवतीर्ष्व	१३
इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पथेतेष्वर्पाभितम् । तद् विन्द्यत्पुण्यावति	१४
अत्राह गोरमन्वत् नाम त्वष्टुरणीच्यम् । इत्या अन्द्रमसो गृहे	१५ [७]
को अद्य युद्धं धुरि गा ऊनस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हणापुत्र ।	
आसन्निपुन हृत्स्वसो मयोभुन य एषा भुत्यामृणाधुन स जीवान	१६
क ईषते तुज्यते को विभाय को मंसते सन्तुमिन्द्रं को अन्ति ।	
कस्तोकाय क इभापोत गुपे ऽधि ब्रवत तन्वेत्तु को जनोय	१७
को अग्निमिष्टि श्विषा घृतेन मुचा पंजाता ऊनुमिधुवभिः ।	
कर्म वेवा आ वेहानाजु हांम को मंसते कीतिहोत्रः सुदुवः	१८
स्वमह प्र शंसियो वेषः शचिष्ट मर्त्यम् ।	
न त्वनुयो मघवन्नमि मर्दिते—नु मर्वीमि ते वचः	१९
मा ते राधामि मा तं ऊतयो वसो ऽस्मान् कर्ता चना दमन् ।	
विश्वा च न उपमिर्माहि मोनुय वमूनि चपंगिम्य आ	२० [८] (१३४)

प्र ये शुभमन्ते जनेषु न मर्त्या पाभेन रुद्रस्य भुनवः सुदंससः ।	
शर्वसी हि मरुतश्चक्रिरे वृधे मर्दन्ति वीरा विदुथेषु पृथ्वयः	१
त उक्षितासो महिमानभागत विधि रुद्रासो अधि चक्रिरे सर्दः ।	
अर्धन्तो अकै ज्ञनपन्न इन्द्रिय—मधि भिषो दधिरे पुष्किमानवः	२ (१३६)

गोमातसो पथ्युमयन्ते अत्रिभिस्तनूयुः शुभा दधिरे विरुक्मंतः ।
 बार्धने विश्वमभिसातिनमप्य वार्मान्येषामनु रीयंत घृतम् ३
 वि ये भ्राजन्ते सुमखास ऋष्टिभिः प्रच्यावयन्तो अच्युता विदोर्जया ।
 मनोजुवो यन्मरुतो रथेष्व्वा वृषमातासः पृषतीरयुग्ध्वम् ४
 प्र यद् रथेषु पृषतीरयुग्ध्वं वाजे अद्वि मरुतो रंहपन्तः ।
 उतारुपस्य वि र्प्यन्ति धागा धर्मैवोदमिष्युन्दन्ति भूमं ५
 आ वां वहन्तु सप्तयो रघुपयो रघुपत्वांसः प्र जिगात ब्राह्मिभिः ।
 सीवृता बर्हिहृह वः सर्दस्कृतं मादपर्थ्यं मरुतो मध्वो अन्पसाः ६ [९]
 तेष्वपन्तु स्वतवसो महित्वना नाकं तस्युरुह चक्रिरे सर्दः ।
 विष्णुयंज्ञावद् वृषणं मनुष्युतं वयो न सीवृत्राधिं बर्हिषि म्रिये ७
 द्युर्ग इवेद् युषुषयो न जग्मयः चक्रुस्त्वो न पृतनासु येतिरे ।
 मपन्ते विश्वा भुषना मरुद्द्रयो राजान इव त्वेषसंद्द्रां नरः ८
 त्वहा पद् वसं सुकृतं हिरण्यपयं सहस्रमूर्तिं स्वया अवर्तयत् ।
 धत्त इन्द्रो नरपामि कर्तवे इहं वृथं निरपामीज्ञावर्णयम् ९
 ऊर्ध्वं नुनुमेऽवृतं त ओजसा दादहाणं पिद् चिमिद्वि र्पयंतम् ।
 धमन्तो व्राणं मरुतः सुदानवो मंत्रु सोमस्य रणानि चक्रिरे १०
 जिह्रं नुनुमेऽवृतं तया त्रिशा सिञ्जधृतं गोतमाय तृष्णजे ।
 आ गच्छन्तीमवसा चित्रमानवः कामं विप्रस्य तर्पयन्तु धामिभिः ११
 पा वः शमं शशमानाय सन्ति विषातूनि वागुषं पच्युताधि ।
 अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यंत रुषिं नो धत्त वृषणः सुवीर्यम् १२ [१०] (१०५)

(८९)

१० गोतमो राह्वगणः । मरुतः । गायत्री ।

मरुतो पथ्यु हि क्षयं प्राधा त्रिवो विमहसः । स हुंगोपान्तो जतः १
 एजेवां पशवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम् । मरुतः शुणुता हर्षम् २
 उत वा यथ्वं व्राजिनो ऽनु विप्रमर्तक्षत । स गन्ता गोमंति हुने ३
 अस्य धीरस्यं बर्हिषि सुतः सोमो दिर्विष्टिषु । उरुचं मर्दध शम्पते ४
 अस्य धोषन्त्वा मुवो विश्वा यध्वंणीरमि । मूर्त्तं चित् सुभूर्त्तयिः ५ [११] (१०६)

पूर्वाभिर्हि वंदाशिम	शरद्विर्मेरुतो वषम् ।	अवोभिर्धर्षणीनाम	६
सृभगः स प्रयज्यवो	मरुतो अस्तु मर्यः ।	यस्य प्रयोमि पर्यध	७
शशमानस्य वा नरः	स्वेदस्य सत्यशवसः ।	दिदा कामस्य वेनंतः	८
पुयं तन्न सत्यशवस	आविर्भूतं मरित्वना ।	विर्ध्वता विद्युता रक्षः	९
गूर्हता गूर्हथं तसो	वि यान् विश्वमृत्रिर्णम ।	ज्योतिष्कर्ता पनुग्ममि	१० [१२] (१५५)

(८३)

१ गेतसो राहृगणः । मरुतः । जगती ।

प्रत्यक्षमः प्रतवसो विरिदिनो	उनांता अविद्युता ऋत्रीषिणः ।		
जुष्टमासो नूतमासो अजिभि	— र्ध्वान्जे के विद्युदा इव मृभिः		१
उपुह्वेषु यद्विष्वं पुयिं	वषं इव मरुतः केनं चिन पुषा ।		
श्वेतन्नि कोशा उषं सो र्येष्वा	घृतमुक्षता मधुवर्णमर्धते		२
पेशामग्नेषु विधुरेषं रेजते	भूमिपामिषु पद्धं युक्षते शुभे ।		
ते क्रीडणो पुनयो धाजं हृष्यः	स्वयं वेदित्वं पनयन्तु धूर्तयः		३
स हि स्वसृत्रं पूर्णस्यो पुषां	गणोर्द्धं उषा ईशानस्तविपीभिरावृतः ।		
अतिं सत्यं कृणुपावातेषो	उरुषा धियः प्रात्रिताद्या वृषां गुणः		४
पितुः प्रवश्यं जन्मना वदामसि	सोमस्य जिह्वा प्र जिपाति चक्षसा ।		
पर्यामिन्द्रं शम्पृकांश आश्रता	— दिभ्रामानि पुत्रिपानि क्षिरे		५
धिष्ये कं आनुभिः सं मिमिक्षिरे	ते रुमिमिन्त ऋकाभिः सुखादयः ।		
ते वाशीमिन्त इभिणो अमीरयो	वित्रे विषस्य मारुतस्य धात्रः		६ [१३] (१५२)

(८८)

१ गेतसो राहृगणः । मरुतः । विद्युत्, १, ६ अलारयक्तिः, ५ विराहृष्या ।

आ विद्युर्मद्विर्मरुतः स्वर्के	रधेभिपानि ऋष्टिमद्विरश्वर्गोः ।		
आ वरिष्ठया न वृषा	वष्टो न पंगता सुमायाः		१
तेऽरुणोभिर्वरुमा विशर्द्धेः	शुभे कं यानि सधनुभिर्ध्वैः ।		
रुक्मो न क्षिप्रः स्वर्धिनीपान्	पृष्या रधस्य जह्वनन्तु भूमं		२ (११४)

- मिथे कं वो आध तन्नपु वाशी—मेषा यना न कृणवन्त ऊर्ध्वा ।
 पुष्पभ्यं कं मरुतः सुजाता—स्तुविद्युन्नासीं धनयन्ते अद्रिम ३
- अहानि गृध्राः पर्या व आगुं—रिमां धियं बाकायां चं त्रेयीम् ।
 मह्यं कृणवन्तो गोतमासो अर्के—रुध्वं नुमुद्र उत्सधिं पिबन्ध्वे ४
- एतत् त्यन्न योजनमचेति सस्वर्हं यन्मरुतो गोतमो वः ।
 पश्यन् हिरण्यचक्रानयेंदंश्रान् विधावन्तो वराहान् ५
- एषा स्या वो मरुतोऽनुमूर्त्वा प्रति टोमति वायतो न वाणीं
 अस्तोभयद् वृथासा—मनु स्वधां गर्भस्त्योः ६ [१४] (११८)

(८९)

१० गोतमो राष्ट्रगण । विश्वेदेवाः (१-२, ८-९, वेवाः, १० अदितिः) । अगतीः
 ६ विराट्-स्थानाः, ८-१० त्रिष्टुप् ।

- आ नो मद्राः कर्तवो यन्तु विश्वतो उदंधासो अपरीतास उज्जिर्वः ।
 वेवा नो यथा सद्रुमिद् वृधे अस—श्रमापुवो रक्षितारो विवेद्वि १
- प्रेवानां मद्रा सुमतिर्ऋजूपतां वृथानां रातिराभि नो नि वर्तताम् ।
 वृथानां स्रव्यमुपं सेदिमा वयं वृथा न आयुः प्र तिरन्तु जीवसे २
- तान् पूधंया निचिदां ह्रमहे वयं मर्गं मित्रमदितिं दक्षममिधम् ।
 अयमणं वरुणं सोममभिनाना सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ३
- तन्नो वातो मयोमु वानु भेषजं तन्माता पृथिवी तद् पिता द्यौः ।
 तद् धार्षाणः सोमसुतो मयोमुव—स्तदश्विना शृणुतं धिष्ण्या पुवम् ४
- तमीशान् जगत्स्तस्थुष्वस्पतिं धियंजिन्वमवसे ह्रमहे वयम् ।
 पूषा नो यथा वेदंतामसद् वृधे रक्षिता पापुरदग्धः स्वस्तये ५ [१५]

- स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
 स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ६
- पृषदश्वा मरुतः पृथिमातरः शुभ्रपावानो विदधेवु जगमपः ।
 अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्ष्मो विश्वे नो त्रेधा अकृसा गमञ्चिह ७
- भुवं कर्णोभिः शृणुयाम देवा भुवं परियेमाह्ममिधंजत्राः ।
 स्थिरैर्दंस्तुष्टुवांसंस्तनुभि—र्वशेम वेवहितं यदायुः ८ (१७)

शतमिच्छु शंखो अन्ति देवा यत्रा नदचका जरसं तनूनाम् ।
 पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिपतापुर्गन्ताः
 अदितिर्षीरदितिर्न्तारिह मदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
 विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जीर्निर्त्वं

९

१० [१६] (१०८)

(९०)

९ गोलमो राष्ट्रगण । विश्वेदेवाः । गायत्री, ९ अतुष्टुप ।

अयुतीती नो वरुणो मित्रो नयतु विद्वान् । अर्पमा कुवैः सुजोषाः १
 ते हि वस्वो वसवाना स्ते अर्पन्तु महोभिः । व्रता रक्षन्ते विश्वाहा २
 ते अम्मम्यं शर्म यंसं ह्यमृता मर्त्येभ्यः । भार्यमाना अप द्विषः ३
 वि नः पुथः मूयिताय विपन्निवन्द्रो मरुतः । पूषा मग्नो वन्द्यासः ४
 उत नो धियो गोर्जघ्नाः पूषन् विष्णुवेवंपावः । कर्तो नः स्वस्तिमर्तः ५ [१७]

मघु वतां कतायने मधुं क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीनिः सन्वोषधीः ६
 मघु नक्तमुतोषमो मधुमन् पाधिष्वं रजैः । मघु द्यौरस्तु नः पिता ७
 मधुमाश्रो वनस्पति मधुमो अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावां भवन्तु नः ८
 शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्पमा ।
 शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुं दुरुक्रमः ९ [१८] (१८०)

(९१)

११ गोलमो राष्ट्रगण । सोम । अतुष्टुपः ५-१६ गायत्री, १० उज्जिह्व ।

त्वं सोम प्र चिंविन्नो मनीषा त्वं रतिपुमनुं नेषि पन्थाम् ।
 तत्र भणीती पितरो न इन्द्रो कुवेषु स्वमभजन्तु धीराः १
 त्वं सोम कर्तुभिः सुकर्तुभू स्तव दक्षीः सुदक्षो विश्वेवेदाः ।
 त्वं वृषां वृषन्वेमिमहित्वा पृथेमिपुंम्यमवा नुचक्षाः २
 राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद् गंभीरं तव सोम धाम ।
 शुचिद्वमसि प्रियो न मित्रो बृहस्पत्यो अर्पमेवांसि सोम ३
 या ते धामानि त्रिवि पा पृथिव्या या पथेतेष्वोषधीष्णुम् ।
 तेमिन्नो विश्वैः सुमना अहेन्द्र राजन्सोम प्रति हृष्या गृभाय ४ (१९१)

त्वं सोमामि सत्पति—स्वं राजोत वृत्रहा । त्वं मद्रो अंसि क्रतुः ५ [१९]

त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न भ्रामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ६
 त्वं सोम महे मगं त्वं पूनं क्रतायते । दक्षं दधासि जीवसे ७
 त्वं नः सोम विश्वतो रक्षां राजन्नघायतः । न रिप्येत त्वावतुः सखा ८
 सोम याम्ने मयोमुखं ऊतयः सन्ति वृशुपं । ताभिर्नोऽद्विता भव ९
 इमं प्रज्ञमिदं वचं जुजुषाण उपगहि । सोम त्वं नो वृधे भव १० [२०]

सोमं शीमिद्धा वृषं वृष्यामो वल्लोविदः । सुमूलीको न आ विश ११
 गुणस्कानो अमीवहा वसुधित पृष्टिवर्धनः । सुमिधः सोम नो भव १२
 सोमं रारुन्धि नो हृदि गात्रो न यवसिष्वा । मयं इव स्व ओक्थे १३
 यः सोमं मुखे तव रारुणं देव मर्यः । तं दक्षः सचते कुविः १४
 उरुम्या षो अमिशस्तेः सोम नि प्राह्यंहसः । सखा मुशेव एधि नः १५ [२१]

आ प्यायस्व संसेतु ते विश्वतः सोम वृष्णयम् । मग्ना वाजस्य संग्रये १६
 आप्यायस्व मदिन्तम सोम विश्वंभिरंगुभिः । भवानः सुभवस्तमः सखा वृधे १७
 सं ते पयसि सगुं यन्तु वाजाः सं वृष्णयान्यभिमातिवाहः ।
 आप्यायमानो अमृताय सोम त्रिवि भवांस्युत्तमानि धिष्व १८
 या ते धामानि हृदिषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञम्
 गुणस्कानः प्रतरणः सुधीरो ऽधीरहा प्र चरा सोम दुष्यान् १९
 सोमो धेनुं सोमो अर्वन्तम्राशुं सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति ।
 मातृन्वं विदुष्यं सुमेयं पितृभवंशं यो ददांशदस्मि २० [२२]

अपाहं पुत्सु पृतनासु परिं स्वर्षामिप्सां वृजनेभ्य गोपाम् ।
 मरेपुजां सुक्षितिं सुभवंसं जयन्तुं त्वामनुं मदेम सोम २१
 त्वमिमा ओषधीः सोम विश्वा—स्त्वमपो अजयपुस्वं गाः ।
 त्वमा तंतन्योर्वान्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो वधर्थ २२
 वृधेन नो मनसा देव सोम गुणो भागं सहसावन्नभि युष्य ।
 मा त्वा तंतदीशिथे वीर्येभ्यो—भयेभ्यः प्र चिकित्सा म्विदी २३ [२३] (१०१०)

(१२)

१८ गोतमो राहृणः । उषः १६-१८ भरिचनो । १-४ जगती ।
५-१२ विश्वसु, १३-१८ उष्णिक् ।

- एता उ न्या उषसः केनुमकत पूर्वे अधे रजस्यो मानुमश्नते ।
निष्कृष्णाना आयुधानीव धृष्णावः प्रति गावोऽरुषीर्यन्ति म्नातरः १
- उर्ध्वतस्त्ररुणा मानशो वृथा स्वायुजो अरुषीर्या अयुश्नत ।
अरुक्षुषासो वयुनानि पूर्वथा रुशन्तं मानुमरुषीर्यन्ति यवुः २
- अर्धन्ति नारीरुपसो न विष्टिभिः समानेन योजनेना पंगवतः ।
इवं वहन्तीः सुहृते सुदानवे विश्वेदह यजमानाय सुन्वते ३
- अधि पेशामि वपते नूतुवा-पोणुते वशं उद्येय बर्जहम् ।
उपोतिर्विश्वस्मै भुवनाय कृण्वती गावो न वृजं ध्युषा आर्तुतर्षः ४
- मन्यवी रुशंस्यप्य अदर्शि वि तिष्ठते बाधते कृष्णामश्वम् ।
स्वहृ न पेशो विदधेऽश्वञ्च विश्वं द्विवो दुहित्वा मानुमश्वेन ५ [२४]
- अतीरिष्य तमसम्यारमस्यो-षा उच्छन्ती वयुना कृणोति ।
धिये छन्दो न रमयते विद्याती सुवतीका सोमनुसायाजीगः ६
- भास्वती नृजी मृतातानां शिवः स्ववे दुहिता गोतमोभिः ।
प्रजारतो नृवतो अश्ववृष्णा-नृगो गोअर्शो उपं मामि वाजान् ७
- उष्वतमस्यो पशसं भुवीं शुभ्रमश्वानं रुदिमश्ववृष्पम् ।
मृदंसंसा श्वंसमा या विमामि यानमभूता सुमगो बृहन्तम् ८
- विश्वानि देवी भुवनामिचक्ष्यां प्रतीची चक्षुर्वाविषा वि भाति ।
विश्वं जीवं वरसं शोधयन्ती विश्वंस्य वाचमविदन्मनायोः ९
- दुभैःपुनर्जायमाना पुराणी यमानं वणंमभि शुभ्रमभाना ।
स्वमीर्षं कृन्वतिर्न आमिमाना मर्तस्य देवी जगयन्व्यायुः १० [२५]
- दृष्टुर्वती द्विवो अन्तो अबो-ष्यप्य स्वसारं सनतपुपोति ।
प्रमित्ती मनुष्या युगानि पोषां जगदय चक्षमा वि भाति ११
- पुशाश्च विद्या सुभगां पथाना सिन्धुन शोदं उर्विया रवश्वेत् ।
अमिनती दृष्टानि वतानि मृदंश्य चति शक्तिमिदृशाना १२ (१०२१)

उपस्तस्वित्रमा मत्तु-स्मभ्यं वाजिनीवति । येन त्रोकं च तनयं च धामहे १३
उषो अद्योह गौम-त्यश्वावति विमावति । रेवदुन्मे व्युच्छ सूनुतावति १४
पुद्वा हि वाजिनीव-त्यश्वा अद्यारुणो उषः । अथा नो विश्वा सोमगान्या वह १५ [२६]
अश्विना अतिरस्मदा गोमद् दसा हिरण्यवत । अर्वाग्रथं समनसा नि यच्छतम १६
यासित्था श्लोकुमात्रिषो ज्योतिर्जनाप चक्रथुः । आ न ऊर्जे बहतमश्विना युवम १७
एह देवा मपोमुवा कृसा हिरण्यवतनी । उष्वुषो बहन्तु सोमपीतये १८ [२७] (१०२८)

(१३)

१२ गौतमो राह्वणः । अग्नोषोमौ । १-३ अनुसुपु, ४ ७, १२ त्रिपु, ८ जगानी त्रिपुष्वा,
९-११ मययो ।

अग्नीषोमाविमं सु मे शृणुतं धृषणा हव्यम् ।
मतिं सूक्तानि हयंतं भयंतं वाग्धुषे मयः १
अग्नीषोमा यो अद्य वा-मिदं वचः सपर्यति ।
तस्मै धत्तं सुवीपै गवां पोषं स्वश्व्यम् २
अग्नीषोमा य आहुतिं यो हां दाशांस्तु विष्कृतिम् ।
स प्रजया सुवीपै विश्वमापुष्यंश्वत ३
अग्नीषोमा चेति तद् वीर्यं हां यदमुष्णीतमवसं षणिं गाः ।
अवातिरतं वृसंयस्य शेषो ऽविन्दतं ज्योतिरेकं ब्रह्मभ्यः ४
युवमेतानि त्रिवि रौचना-न्यग्निर्ध सोम सकतु अधतम् ।
पुषं सिन्धुराभिशस्तेरवद्या-वग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान् ५
आन्यं त्रिवो मातरिश्वा जमारा-मन्वावुन्यं परं श्येनो अद्रेः ।
अग्नीषोमा बह्वणा वावृधानो-रुं युज्ञार्यं चक्रयुरु लोकम् ६ [२८]
अग्नीषोमा हविषुः प्रस्थितस्य वीते हयंतं षुषणा जुषेधाम् ।
सुशमांशा स्वर्षसा हि भूत-मथां धत्तं यजमानापु शं योः ७
यो अग्नीषोमा हविषा सपर्याद् देवदीवा मनसा यो धृतेन ।
तस्यं वृत्तं रक्षतं पातमंहसो विशे जनाप महि शर्म यच्छतम् ८
अग्नीषोमा सवेदसा सहती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभ्रुवधुः ९
अग्नीषोमावनेनं हां यो वां धृतेन दाशति । तस्यै दीदयतं बृहव १० (१०२८)

अग्नीधोमाग्निमानि नो पुवं हृष्या जुजोषतम् । आ यांनुमुप नः सर्वा ११
 अग्नीधोमा पिपुतमर्वतो न आ प्यापन्तामृषिया हृष्यमुर्धः ।
 अस्मि बलानि मयवन्तु धत्तं कृणुतं नो अध्वरं धुहिमन्तम् १२ [२९] (१०४०)

(१४) [पञ्चदशोऽनुश्लोकः ३१५४ म० १४-१०५]

[६ कुत्स आह्विरसा । अग्निः (जायवेदा) । ८ (अय पादाः) वेदाः, (९ इत्तरार्धस्य अग्निः, मित्रवरुणादितिभ्युपुयिषीषावो वा । अग्नीः, १५-१६ विदुर् ।

इमं स्तोममर्हति जातयेदमे रधमिषु सं महिमा मनीषयां ।
 भदा हि नः धमेतिरस्य संय-द्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं १
 यस्मे न्ब्रह्मापजते स साय-न्धनवां रेति द्विषति सुवीर्यम् ।
 स रूनाव नैर्नमभोन्वहनि-ग्धे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं २
 प्रकेमं न्वा सुमिषं साधया पिपु-न्वे देवा हविर्बुनपातुतम् ।
 त्वमीक्षितो आ वहु तान् ह्यु-दम-स्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ३
 मर्गमेध्वं कृणवांमा हवीषि ते पितरन्तुः धर्षणापर्वणा वषम् ।
 जीवानवे धत्तं साधया धियो अग्ने सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ४
 विशां गोषा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपत्स वदुत चतुष्पदुकुर्मिः ।
 बिभ्रः प्रकेत उचसो महो अ-स्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ५ [३०]

न्वमभ्ववृहंत होतमि धूर्यः प्रशाप्ता योतां जनुषां पुरोहितः ।
 विश्वां विद्वो आविज्या धीर पुष्य-स्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ६
 यो विश्वतः सुपर्वाकः सहृदि द्वे चिन् सन्त्रिभुवार्ति रोचसे ।
 गङ्गादिबुद्धो अति देव परव-स्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ७
 पूर्वो देवा मयतु सुन्दरो रथो अस्माकं वासो जम्पन्तु वृन्तः ।
 तदा जानीतोत पुंष्यता धवो अग्ने सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ८
 कृषेर्तुःसंभो अयं वृजो जहि द्वे वा ये जग्नि वा के विवृषिणः ।
 अथां प्तार्यं गृणते सुग क-स्यधे सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं ९
 यदयं ब्रथा अकृषा रोहित रथे वातं जूता बृहभस्येव मे रवः ।
 आर्दिन्वमि दनिनो धुमकेनुता अग्ने सूर्ये मा रिषामा वृषं तवं १० [३१] (१०५०)

अर्धं स्वनादुत बिभ्युः पतुत्रिणो द्रप्सा यत् ते यवसात्रो वयस्थिरन् ।	
सुगं तत् ते तावकेभ्यो रथेभ्यो ऽग्नें सुदये मा रिशामा वयं तर्ष	११
अवं मित्रस्य वर्षणस्य धायसे ऽवधातां मरुतां हेत्यो अर्जुतः ।	
मूळा सु नो मूर्त्वेशं मनः पुन—रथे सख्ये मा रिशामा वयं तर्ष	१२
द्वेषो देवानामसि मित्रो अर्जुतो वसुर्वसूनामसि चारुध्वरे ।	
शर्मन्स्याम तर्ष सुपथस्तुमे ऽग्नें सुख्ये मा रिशामा वयं तर्ष	१३
तत् ते भद्रं यत् समिन्द्रः स्वे दमे सोमाहुतो जसे मृष्टयतमः ।	
दधासि रत्नं द्रविणं च दाशुषे ऽग्नें सुख्ये मा रिशामा वयं तर्ष	१४
यस्मै त्वं सुवृषिणो दधाशो ऽनागारुत्वमदिते सर्वताता ।	
वं भूमेण शर्षसा चोदयासि प्रजावता शर्षसा ते स्वाभ	१५
स त्वमग्निं सौमिगत्वस्यं विद्मि—सुस्माकमापुः न तिरिह देव ।	
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता—मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	१६ [३२] (१०१६)

[सप्तमोऽध्यायः ४३॥ व० १-३२]

(२५)

११ कुन्त्य भाङ्गिरस । अग्निः, औषतोऽग्निर्षो । त्रिष्टुप् ।

हे विक्रये चरतः स्वर्धे' अन्यान्पां वत्समुपं धाययेते ।	
हरिन्त्यस्यां भवति स्वधावाञ्छु द्रुको अन्यस्यां दहशो सुवर्षीः	१
दशेमं त्वष्टुर्जनपन्तु गर्भं—मर्तन्द्रासो युवतयो विमृत्रम् ।	
तिग्मान्नीकं स्वयंशसं जनेषु विरोचमानं परिं धी नयन्ति	२
त्रीणि जाना परिं भूषन्त्यस्य समुद्र एकं त्रिव्येकं मसु	
पुशमनु प्र दिशं पार्थिवाना—मृतुन प्रशामद वि दंधावनुषु	३
क इमं वो निष्पमा चिकेत वत्सो मानुर्जनयत स्वधार्मिः ।	
पुह्नीनां गर्भो अपसांमुपस्थां—ग्महान कुचिनिश्रानति स्वधावाञ्छु	४
आविष्ठां वर्धते चारुवासु जिह्वानामूर्ध्वः स्वयंशा उपस्वयं ।	
उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुजांयमानात प्रतीची सिंहं प्रति जोषयते	५ [१]
उभे भूदे जोषयेते न मेते गाथो न वाष्मा उपं तस्धुर्यवः ।	
स दशोणां दक्षपतिर्बभूव—अन्ति यं दक्षिणतो हविभिः	६ (१०१२)

उद् यंपमीति सवितेर्व बाहू उमे सिषीं पतते मीम ऋञ्जन् ।	
उच्युक्तमन्वमजते मिमस्मा—अथा मातृभ्यो वर्तना जहाति	७
त्येषं ह्यं कृणुत उत्तरं यत् संपृच्छानः सदेत गोभिर्द्विः ।	
कृविद्वुं परं मर्त्यये धीः सा देवतांसा समितिवंभूव	८
उरु ते जपः परंति बुधं विगोचमानं मद्रिषस्प धाम ।	
विश्वोमिरये स्वयंशोभिरिद्धो ऽद्वेषेभिः पावुभिः पाह्यस्मान्	९
धन्वन्द्योतः कृणुते गातृमुर्मिं शुक्रैरुर्मिमिंशुभि नक्षति क्षाम् ।	
विश्वो सनानि जठरंषु धन्वन्तर्नवामु चरति पुमपुं	१०
एवा नां अग्निं समिधा वृषानो देवत् पावतु भयमि वि माहि ।	
तत्रो मित्रो वरुणो मामहन्ता—मर्दतिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	११[२](१०९)

(१६)

१ कुत्स आदिगारसः । अग्निः, द्रविणोदा अग्निर्षी । विदुप ।

स प्रकथा सहसा जायमानः सुद्यः काशपांति जटेशु रिश्व ।	
आर्षश्च मित्रं द्विषणां च साधन् वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	१
स पूर्वया निविशुं कृष्यतापो—गिमाः प्रजा अजन्तयन्मर्तृनाम् ।	
त्रिवर्षंश्चा चक्षमा धामपथं वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	२
तमीद्वित प्रथमे यज्ञसाधं विश्वा आगिराहृतमुअसानम् ।	
ऊर्नः पुत्रं मरुते सुयदानुं वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	३
स माश्रित्वा पुरुषार्पुष्टि—विदेद गातुं तर्नयाव स्ववित ।	
विशां गोपा जन्विता रोदस्यो—वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	४
ननाधामा वर्णमाधेयानि धापयति जिज्ञामेकं मधीची ।	
द्यावास्तमा रुक्मो अन्तविं भाति वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात् ।	५ [३]
रायो बुधः संगमनो वसुनां पत्रस्पं केतुमन्मसाधनो वेः ।	
अमृतत्वं शरयाणात्स एनं वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	६
नू चं पुरा च सदेत रयीणां ज्ञातस्यं च जायमानस्य च क्षाम् ।	
सुतर्ध गोपां मरुतश्च मुरे—वृषा अग्निं धारयन् द्रविणोदात्	७
द्रविणोदा द्रावणसम्पुस्यं द्रविणोदाः सनरस्यु प्र र्षमव ।	
द्रविणोदा वीरवर्नामिषं नो द्रविणोदा रंसते वीर्यमापुः	८ (१०७)

पुषा नो अग्ने सुमिधा वृधानो रेवत् पावक भवसे वि माहि ।
तद्यो मित्रो वरुणो गामहन्ता मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

१ [४] (१०५)

(९३)

८ इत्स आङ्गिरसः । अग्निः, सुचिरग्निर्वा । गायत्री ।

अपं नः शोशुचद्रुचम् मये शुशुच्यथा इयिम् । अपं नः शोशुचद्रुचम् १
सुशेत्रिया सुगात्रया वसुया च यजामहे । अपं नः शोशुचद्रुचम् २
प्र यद् मन्विष एषां भारमाकासश्च सूरयः । अपं नः शोशुचद्रुचम् ३
प्र यत् ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अपं नः शोशुचद्रुचम् ४
प्र यद्रुमेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अपं नः शोशुचद्रुचम् ५
त्वं हि विश्वतोमुक्ष विश्वतः परिमूरसि । अपं नः शोशुचद्रुचम् ६
द्विषो नो विश्वतोमुक्षा ति नावेयं धारय । अपं नः शोशुचद्रुचम् ७
स नः सिन्धुमिव नावया ति पर्षा स्वस्तये । अपं नः शोशुचद्रुचम् ८ [५] (१०६)

(९८)

१ इत्स आङ्गिरसः । अग्निः, विश्वतनोऽग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

वैश्वानरस्य सुमती स्याम राजा हि कुं भुर्वनानामग्निधीः ।
इतो जातो विश्वमिदं वि चष्टि वैश्वानरो यतते मूर्धेण १
पुष्टो विधि पुष्टो अग्निः पृथिव्यां पुष्टो विश्वा ओषधीरा विवेश ।
वैश्वानरः सहसा पुष्टो अग्निः स नो विश्वा स रिषः पातु नर्कम् २
वैश्वानर तव तत् सत्यमं स्त्वस्मान् रापो मघवानः सचन्ताम् ।
तद्यो मित्रो वरुणो गामहन्ता मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ३ [६] (१०७)

(९९)

१ ऋषयो मारुचः । अग्निः, जातवेदा अग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

जातवेदसे सुनवाम सोमं मरातीपतो नि वृहति वेदं ।
स नः पर्षवति दुर्गाग्नि विश्वा नावेव सिन्धुं वृतात्पग्निः १ [७] (१०८)

(१००)

१९. वाचस्पतिः । अथाश्वाऽम्बरीष-सदरेष-मधमाल-पुराधसः । एतः । विष्णुः ।

- स यो वृषा वृष्येभिः समोहा महो वृषः पृथिव्याभं मुद्रात् ।
सतीनसत्या हृणो भरेषु मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती १
- यस्यानाजः सूर्येभ्यो यामो भरेभरे वृषहा शुष्मो अस्ति ।
वृषन्तमः सतिभिः स्वेभिर्वे-मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती २
- त्रियो न यस्तु तेलमो दुर्घाताः पन्धासो धन्ति शत्रुसार्पिताः ।
सुरधेषाः सामहिः पौंस्येभि-मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ३
- सो अङ्गिरोमिराङ्गिरसमो ध्रुव वृषा वृषभिः सतिभिः सत्ता सन् ।
ऋगिर्माभिक्रमी गात्रुमिन्दो मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ४
- स सुनुभिने इयेभिर्कम्भा नृषाहो सामहो अमिजान् ।
सतीन्देभिः सवृषोभि तूषेन् मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ५ [८]
- स मन्वृगीः ममद्वेष कृताः ऽस्माकैभिर्नृभिः सूर्ये सन्त ।
अस्मिन्महन्सत्यतिः पुरुहुतो मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ६
- तनुतयो रणयुद्धसंतातो ते क्षेमैरय हितयः कृष्वत्तु त्राय ।
स विश्वस्य क्रुष्वरयेषु एको मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ७
- तमप्यन्त शर्वस उत्सवेषु नरो नमवस्ये तं धनाय ।
सो अन्धे विन् तमसि ज्योतिर्विदन् मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ८
- स सत्येन यमति त्वापतमिषुत् स सुक्षिणे संगुंभीता कृतानि ।
स कौरिणां चित्त सतिता धनानि मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ९
- स प्रामेभिः सतिता स रथेभि-किं विभ्वामिः कृष्टिभिर्वाद्य ।
स पौंस्येभिर्मिषुत्सोन्ती-मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती १० [९]
- स जामिमिपेत्त समजाति मृष्टे ऽर्जामिभिषां पुरुहुत एषेः ।
अप्यो लोकस्य तनपस्य जेषे मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती ११
- स वंशधुर् वंसुहा भीम उग्रः सुहृद्येताः नाननीध आम्बा ।
अधीवो न शर्वसा पाञ्चजन्यो मृहत्वान् नो भवत्विन्द्रं ऊती १२ (११००)

तस्य वज्रः क्रन्दति स्मत् स्वपी द्विवो न त्वेषो स्वयः शिमीवान् ।	
तं संघन्ते सनपस्ने धर्तानि मरुत्वान् नो भवत्विन्द्रं कृती	१३
यस्याजस्रं शर्वसा मानमुक्थं पंगिमुत्तद् संदमी विश्वतः सीम् ।	
स पारिपत् क्रतुभिर्मन्दमानो मरुत्वान् नो भवत्विन्द्रं कृती	१४
न घर्षं कृषा कृषता न मतां आपदस्व न शर्वसो अन्तमापुः ।	
स प्रतिक्रान् त्वर्क्षसा हसो क्रिषश्च मरुत्वान् नो भवत्विन्द्रं कृती	१५ [१०]
गृहिष्ठाशवा सुमर्दंशुर्लतामीर्द्युक्षा गय क्रमाश्वस्य ।	
वृषण्वन्तं विप्र्रती धूर्धु रथं मन्द्रा विक्केत नाहुंषीषु विधु	१६
एतत् त्वत् त इन्द्र वृष्ण उक्थं वाषीगिग अमि गृगन्ति राथः ।	
क्रमाश्वः प्रतिभिरम्बरीषः सहदेवो मयमानः सुगधाः	१७
दम्पुञ्जिम्बूश्च पुरुहूत एवै कृत्वा पृथिव्यां शर्वो नि बर्हीत् ।	
सन्नत् क्षेपुं सार्तिभिः श्वितयेभिः सन्नत् सृष्टं सन्नृपः सुवज्रः	१८
विश्वोहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपंगिहृताः मनुष्याम् वाजम् ।	
तप्तो मित्रो वरुणो मामहन्ता मद्रितिः मिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	१९ [११] (११०७)

(१०१)

११ कुम्भ मास्त्रिम । इन्द्र (१ गर्मेसाविष्णुपतिषद्) । जगती, ८-११ निष्पु ।

प्र मुन्दिने पितृमर्दधिता वयो यः कृष्णार्मा निरहंभुतिर्धन्ता ।	
अवस्पयो वृषणं वज्रदक्षिणं मरुत्वन्तं सुस्वयापं हवामहे	१
यो ह्यसं जाह्नवाजेन मनुष्या यः शम्भुं यो अह्न पिपुमन्नतम् ।	
इन्द्रो यः शुष्णमशुष्पं न्यावृणक्तु मरुत्वन्तं सुस्वयापं हवामहे	२
पभ्य द्यावापृथिवी पौंस्यं सहद् यस्व मते वरुणां यस्य सूर्यः ।	
यस्येन्द्रस्य मिन्धुश्चः सधति मते मरुत्वन्तं सुस्वयापं हवामहे	३
यो अश्वानां यो गवां गोपतिर्ब्रवी य आग्निः कर्मणि कर्मणि म्पिः ।	
वीजोदिश्विन्द्रो यो अमुन्वतो वृषा मरुत्वन्तं सुस्वयापं हवामहे	४
यो विश्वस्य जगतः प्राणतस्पति यो ब्रह्मणे प्रथमो गा अविन्दत् ।	
इन्द्रो यो दम्पुंरथं अवातिग्न मरुत्वन्तं सुस्वयापं हवामहे	५ (१११२)

यः शूरोभिर्हृद्यो यश्च भीरुभि—र्यो धावद्भिर्हृद्यते यश्च त्रिभुविभिः ।
इन्द्रं पं विश्वा भुवनाभि संपुषु—मरुत्वन्तं स्रवपायं हवामहे

६ [१२]

इन्द्राणामिति प्रदिशां विचक्षणो रुद्रेभिर्योषां तनुते पुषु ज्वर्यः ।
इन्द्रं मनीषा अभ्यर्चन्ति क्षुतं मरुत्वन्तं स्रवपायं हवामहे

७

यद् वां मरुत्वः परमे स्रधरये यद् वांभुमे वृजनें मादपासि ।
अत् आ याहाध्वरं नो अच्छां त्वाया हविर्भक्तमा सत्पराधः
त्वायेन्द्र सोमं सुधुमा मुदक्ष त्वाया हविर्भक्तमा ब्रह्मवाहः ।
अधा नियुत्वः सर्गणो मरुद्भि—रस्मिन् पुजे महिषिं मादपस्व
मादपस्व हविर्भये तं इन्द्रं वि च्चस्व दिसे वि संजस्व धेने ।

८

९

आ त्वां सुशिमं हार्यो बहन्नु—शान् हृदयानि भरति नो जुषस्व
मरुत्वन्तोत्रम्य वृजनस्य गोपा वृषमिन्द्रेण सनुपामं वारजम् ।
तभ्यो मित्रो वरुणो भामहन्तु—मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत धीः

१०

११ [१३] (१११८)

(१०२)

११ इत्य भाष्येण । इन्द्रः । अगतो, ११ विदुषः ।

इमां ते पियं च भो महो मही—मस्य स्तोत्रे पिपणा यत् तं आत्रजे ।

समुत्सवे च पसवे च सामहि—मिन्द्रं वृत्रासुः शर्वसामवृभृनुं

१

अस्य भयो नृशः क्षत्र विभ्रति द्यावाक्षामां पृथिवी दर्शति वपुः ।

अस्मे संपाचन्द्रमसांमिचधेनं भृष्टे कर्मिन्द्रं चरतो वितर्ताम्

२

ते म्मा इधं मघवन् पायं सातपे जेज्रं यं ते अनुमर्शमं संगमे ।

अप्या च इन्द्रं मनसा पुरुद्वन त्वापज्जपो मघवज्जर्मं पच्छ नः

३

सुवं जंपम् त्वया युजा वृत्तं—मस्माकमशुर्भुशं मरेमरे ।

अस्मभ्यमिन्द्रं वरिवः सुयं कृधि च शत्रुणां मघवन् वृष्णवां कज

४

मात्रा हि त्वा हवमाना जनां इमे धर्तारो धर्तृवसा दिपन्त्यवः ।

अस्माकं म्मा रधमा तिष्ठ सातपे जेज्रं हीन्द्रं निर्भृतं मन्त्यव

५ [१४]

शोचितां ब्राह्म अमितकनुः सिमः कर्मिकर्मज्जतमृनिः सत्रंकरः ।

अकल्प इन्द्रः पतिमान्मोज्जमा—धा जगा वि ह्वयन्ते सिपासवः

६

(११२७)

उत् तं शतान्मधवसुष्ठु मूपस उग सहस्राद् रिचिचे कृष्टिषु भवः ।

अमात्रं त्वां धिषणां तित्विचे म—ह्यर्था वृत्राणि जिघ्रसे पुरंदर
त्रिषिद्धिधार्तुं प्रतिमानमोर्जस—स्त्रिघ्नो भूर्मीर्नृपते त्रीणि रोचना ।

अतीद् विश्वं मुबनं ववक्षिथा—शत्रुरिन्द्र अनुवां सुनाद्सि
त्वां कृषेष्टुं प्रथमे हवामहे त्वं बभूध पृतनासु सासहिः ।

सेमं नः कारुमुपमन्युमुद्रिषु—मिग्मः कृणोतु प्रसवे रथं पुरः
त्वं जिगेध न धनां करोषिथा—मेष्याजा मंयवन् महत्सु च ।

त्वामुग्रमवसे सं क्षिंशीस—स्वधां न इन्द्र हवनेषु चोपय

विशवाहेन्द्रो अघिनुक्ता नो अ—स्वर्परिप्लुताः सनुषाम वाजम् ।

तन्नो मित्रो वर्तणो मामहन्ता—मर्वितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

(१०३)

८ कृतस आश्रितसः । इन्द्रः । मिष्टुर् ।

तत् तं इन्द्रिधं परंमं पराचै—रधारयन्त कुवर्षः पुरेवम् ।

क्षमेवमन्यद् द्विव्युंन्यवक्ष्य समीं पृथ्यते सप्तनेव केतुः

स धारयत् पृथिवीं पपथंष्व वज्रेण हृत्वा निरपः संसर्ग ।

अहम्नहिमर्मिनद्रीक्षिणं ध्यहन् स्वसं मृषश शर्षाभिः

स ज्ञातुर्मर्मा अहर्भान् ओजः पुरो विमिन्द्रर्षवद् वि वासीः ।

त्रिद्वान् वंशिन वस्यवे हेतिमृष्ण—ऽऽयं सहो वधया द्युष्ममिन्द्र

तद्बुधे मानुषेमा पुगानि कीर्तिन्वं मधवा नाम विधत् ।

उपयवन् दंसुहस्याय वज्री यज्ञं सुनुः भवसे नाम बुधे

तवस्येवं परपता भूरिं पूषं भविन्द्रस्य धत्तन वीपीय ।

स गा अविन्वृत् सो अविन्दुदृष्टान् त्स ओर्षधीः सो अपः स वर्नानि

भूरिकर्मणे बुधमाय वृष्णो सत्यशुष्पाय सुनषाम सोमम् ।

य आहर्त्वा परिणधीषु शूरो ऽपंग्वनो विमज्जेति वेदः

मर्विन्दु मेवं वीर्यं चकथं यत् मसन्तं वज्रेणाबोधयोऽहिम् ।

अनुं त्वा पर्वोर्द्धितं वपरश्च विश्वं बुवासीं अमनुद्मनुं त्वा

द्युष्णो पिबुं कुपवं वृत्रमिन्द्र यदावर्षधीर्वि पुरः शम्बरस्य ।

तन्नो मित्रो वर्तणो मामहन्ता—मर्वितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

७

८

९

१०

११[१५](११२२)

१

२

३

४

५ [१६]

६

७

८[१७](११३०)

(१०४)

१ कुत्स माह्विरस । इन्द्रः । विदुषु ।

योनिं हन्तृ निषेदे अकाति	तमा नि षीदु स्याजो नारी ।	
विमुच्या वषोऽसुमायाश्वां	कुषा वन्तोर्वहीयसः प्रपिन्वे	१
ओ त्ये नरु इन्द्रमुत्तये गु-नू	विदु तान् त्स्वद्यो अध्वेनो जगम्यात् ।	
धेवासां मनुषुं दासस्य अमनुज	ते न आ वक्षन् त्स्वयितापु वणंम्	२
अव त्मना भरते केतवित्वा	अव त्मना भरते केनमुदन् ।	
क्षुरिणं स्नातः कुपेवष्पु योषे	इते ते स्वातां प्रवणे शिफायाः	३
सुपोष नाभिरुपरस्वायोः	प्र पूर्वाभिभिरते राष्ट्रि क्षुरः ।	
अज्जसी कुलिशी वीरपन्ती	पपो हिन्याना उदमिर्मरन्ते	४
अलि यत् स्या नीधार्दीनां द्रव्यो	रोक्षो नाच्छा सईने जातृता गां ।	
अर्ध स्मा नो मघवञ्चकृतावि	न्मा नो मधेर्व निष्पी परा वाः	५ [१८]
स त्वे मे इन्द्र मूर्धे सो अस्व	नाणास्व आ मंज जीवञ्जंसे ।	
मान्तरां मुजया रीरियो नः	अद्वितं ते महत इन्ध्रियाय	६
अर्धा मन्वे धत् ते अस्मा अधाषि	कुषां षोदस्व महते धनाय ।	
मा नो अर्हते पुरहृत योना	विन्दु क्षुध्वंज्ञप्रो वष आसुति वाः	७
वा नो वधीरिन्दु मा परा वृ	मा नः प्रिया भोर्त्रनाति प्र मोषीः ।	
आण्डा मा नो मघवञ्चक्रु	निर्मे-न्मा नः पात्रां मेत् महर्तानुपाणि	८
अर्वाडेहि सोमकामं त्वाहु	रुपं सुतप्नस्व पिशा मदाय ।	
उरुवयसां जठा आ वृषस्व	पितेर्व नः शृणुहि वृषमानः	९ [१९] (११४)

(१०५)

११. विदु माह्वि. कुत्स माह्विरसो वा । निषे देवाः । पंक्तिः ।

८ पचमस्या महापृथ्वीः । ११ विदुषु ।

अन्द्रमा अस्वन्तरा,	क्षुण्णो धावते विवि ।	
न वो हिरण्यनेमयः	पुं विन्दन्ति विद्युतो विंत्तं मे अस्व रोवसी	१
अर्धमिद वा उ अर्धिज	आ जाया युंते पतिम् ।	
दृजाते वृष्णं पर्यः	परिदाप रसं बुहे विंत्तं मे अस्व रोवसी	२ (११८)

भो धु वेवा अक्वः स्वः—खं यादि विवस्परिं ।
 मा सोम्यस्यं होम्युः शूनें मूम कदां चन वितं मे अस्य रोदसी ३
 यत्तं पृच्छाम्ययमं स तद् वृते वि वोचति ।
 कं क्रतं पुष्यै गते कस्तद् बिंमति नूतनो वितं मे अस्य रोदसी ४
 अमी ये वेवाः स्थनं विष्वा रोचने विवः ।
 कद् वं क्रतं कदनुतं कं प्रजा व आहुति—वितं मे अस्य रोदसी ५ [२०]

कद् वं क्रतस्यं धर्षामि कद् वरुणस्य चर्षणम् ।
 कर्द्वर्षणो मरुस्पथा—तिं कामेम वृष्णो वितं मे अस्य रोदसी ६
 अहं सो अस्मि यः पुरा सुते वषामि कानिं चित् ।
 तं मां ह्यन्वाधोर्षु वृको न तुष्णार्नं मुगं वितं मे अस्य रोदसी ७
 स मां तपन्वमितः सपत्नीरिव पशवः ।

मूयो न शिभा ह्यदन्ति माध्वः स्तोतारं ते शतक्रतो वितं मे अस्य रोदसी ८
 अमी ये सप्त इश्मप—स्तत्रां मे नाभिरातता ।
 धितस्तद् वेवाप्यः स जाभित्वार्यं रेमति वितं मे अस्य रोदसी ९
 अमी ये पत्नीक्षणा मध्यं तस्थुर्महो विवः ।
 वेवत्रा नु प्रधार्यं सध्रीवीना नि वादुतु—वितं मे अस्य रोदसी १० [२१]

सुपुर्णा एत आसते मध्यं आरोधने विवः ।
 ते संभन्ति पृथो वृकं तरन्तं यत्नतीरुषो वितं मे अस्य रोदसी ११
 नष्टं तदुक्च्यं हितं देवासः सुप्रवाचनम् ।
 क्रतर्मर्षन्ति सिन्धवः सत्यं ततान् सूर्यो वितं मे अस्य रोदसी १२
 अस्ते तव रयदुक्च्यं वेवेण्यस्त्याप्यम् ।

स नः सुतो मनुष्वदा वेवान् पक्षि विवुदरी वितं मे अस्य रोदसी १३
 सुतो होता मनुष्वदा वेवो अचटा विवुदरः ।
 अग्निर्हृष्या सुवृति वेवो वेवेषु मेधिरो वितं मे अस्य रोदसी १४
 ब्रह्मां कृणोति वरुणो गात्रावेवुं तमीभहे ।
 वृणोति वृवा सुति नद्यो जायतामृतं वितं मे अस्य रोदसी १५ [२२]

असौ यः पन्धां आकृत्यो विवि प्रवार्यं कृतः ।
 न स वेवा अतिक्रमे तं मतांसो न पश्यथ वितं मे अस्य रोदसी १६ (१११२)

म्रितः कूपेऽवहितो वृषान् हवत ऊतये ।
 तच्छुंभान् बृहस्पतिः कृषवर्षाहृणापुक् वितं मे अस्य रोपसी १७
 अहणो मां सहस्र वृकः पुष्या पर्णो वृद्धो हि ।
 उजिहीने निषाप्या तरेव पृष्णामपी वितं मे अस्य रोपसी १८
 पुनाहूषेर्षं वृषमिन्द्रबन्तो ऽभिष्याम वृजते सर्ववीराः ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दिनिः सिन्धुः पृथिवी उत घीः १९ [२३] (१९५)

(१०६) [चोडयोऽनुवाकः ११५१ व० १०६-११५]

७ कुन्त आह्निरस्तः । विश्वे देवाः । जगती, ७ चिद्वृत् ।

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमृतये मार्कतं शशो अर्दिनि हवामहे ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं १
 त आदित्या आ गता सवतांतये मृत देवा वृत्रतूषेषु उमृषः ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं २
 अवंतु नः प्रितरः सुप्रवाचना उत वृषी वृषपुत्रे कृतावृषा ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं ३
 नराशंसं शानिर्नं शानर्षीहृह क्षपटीरि पुषर्णं मुषीरिमहे ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं ४
 बृहस्पते तवुमिध्रः सुगं कृषि शं घोषत् ते मनुहितं तदीमहे ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं ५
 इन्द्रं कुन्तो वृत्रहणं शशीपतिं काटे निर्वाह्य कर्षिच्छतुतये ।
 रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्माभ्यो अंहमो निष्पिपतं ६
 वृषेर्षो वृषपतिनिं पानु वृषश्चाता आपतामर्षवृष्यन् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दिनिः सिन्धुः पृथिवी उत घीः ७ [२४] (११००)

(१०७)

१ कुन्त आह्निरस्तः । विश्वे देवाः । चिद्वृत् ।

प्रतो वृषानो भवन्ति सुभ्र-मार्दित्यासो मर्दता वृत्रपत्नः ।
 आ चोऽर्षी सुमतिर्वृष्या-बुहोऽग्निष्या वरिषोऽवित्तगर्त १ (११०१)

उप नो वेदा अत्रसा गमुन्त्वङ्गिरसां सारमभिः स्तुपमानाः ।
 इन्द्रं इन्द्रिषेर्मकतो मरुद्धि राविरुपेनो अर्धितिः शर्म संसत् २
 तस्य इन्द्रस्तद् वर्कणस्तमुग्निस्तद्वर्षमा तत् संविता चर्नो धात् ।
 तसो मित्रो वर्कणो मामइन्द्रा मर्धितिः सिन्धुः पृथिवी उत षीः ३ [२५] (११७५)

(१०८)

[३ इन्द्र आंगिरसा । इन्द्राणां । सिन्धुः ।

य इन्द्राग्नी विप्रतसो रथो वा मभि विश्वानि भुवनाति चरं ।
 तेवा पातं सूर्यं तद्विषवासा म्या सोमंश्च विवतं सुतस्य १
 पार्वद्विषं भुवन् विश्वमस्पर्धुत्सपथा परिमतां गग्नीम् ।
 तार्षी अयं पातये सोमो अस्वर्गमिन्द्राग्नी मर्नसं पूषणाम् २
 श्वापे हि सधर्षा इवामं मद्रं संधीषीना वृत्रहणा उत रथः ।
 तार्विन्द्राग्नी सधर्षा निषद्या वृष्णाः सोमंश्च वृष्णा वृषिपाम् ३
 समिद्धेभ्यदिभ्वानत्राना यत्सुंवा र्हिंठे तिमिगणा ।
 णिवेः सोमेः परिचिकेतमित्वा गेन्द्राग्नी सोमनुसार्यं पातम् ४
 धानीन्द्राग्नी श्कपुर्वीपीणि यानि कपाण्युत वृष्णीनि ।
 वा र्षी भवानि सुमपा शिवाति तेभिः सोमंश्च विवतं सुतस्य ५ [२६]

पयसं च पयसं वा वृणाजोः ५५ सोमो अमुनेनो विहर्यः ।
 तां सूर्यां प्रह्लासुगया हि यात मथा सोमंश्च विवतं सुतस्य ६
 पर्विन्द्राग्नी मर्षः र्वे दुरीणे पद इच्छणि गग्नेनि वा पयसा ।
 अतः परि वृषणाया हि यात मथा सोमंश्च विवतं सुतस्य ७
 पर्विन्द्राग्नी पद्वु मुर्वेतेषु पद इन्द्रुत्पनुषु पृग्नु रथः ।
 अतः परि वृषणाया हि यात मथा सोमंश्च विवतं सुतस्य ८
 पर्विन्द्राग्नी अश्वमर्षां पृषिप्यां मंष्टुमर्षां परमर्षांमुत रथः ।
 अतः परि वृषणाया हि यात मथा सोमंश्च विवतं सुतस्य ९
 पर्विन्द्राग्नी परमर्षां पृषिप्यां मंष्टुमर्षांमर्षांमुत रथः ।
 अतः परि वृषणाया हि यात मथा सोमंश्च विवतं सुतस्य १० (११८)

यदिन्द्राग्नी विवि हि यत् पृथिव्यां यत् पर्वतेश्वोर्षधीष्वन्मु । अतः परं वृषणाया हि यात—मघा सोमस्य पिबतं सुतस्यं	११
यदिन्द्राग्नी उर्विता सूर्यस्य मस्यं त्रिवः स्वधपां माप्येधे । अतः परं वृषणाया हि यात—मघा सोमस्य पिबतं सुतस्यं	१२
यवेन्द्राग्नी पपिवांसां सुतस्य विश्वास्मभ्यं सं जंपतं धनानि । तन्नो मित्रो बर्हणो मामहन्ता—मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	१३ [१७] (११८८)

(१०९)

८ इन्द्राग्नीः । इन्द्राग्नी । विष्णुः ।

वि इन्द्रस्य मरुता वस्यं इच्छ—भिन्द्राग्नी ज्ञास उत वां सज्जानान् । नान्या युवज प्रमतिरस्ति मह्यं स वां धियं बाजपन्नीमतसम्	१
अर्धं हि भूरिषवसता वां विजांमानुहुत वां या स्यात्तान् । अघा सोमस्य मरुतो वृषस्या—मिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नर्यम्	२
मा र्धेभ्य इन्मोतिनि नाभंमानाः पिपूणां शक्तीरनुपच्छंमानाः । इन्द्रामिभ्यं कं वृषणो मवन्ति ता इन्द्रो विवर्णाया उपभ्यं	३
पुषाभ्यां देवी विवणा मनुये—न्द्राग्नी सोममृशती मुनोति । तावन्विना मदहन्ता सुपाणी आ धावन्तं मधुना पूहस्यन्मु	४
पुषामिन्द्राग्नी वसुनो विभ्रगो तवस्तमा शुभव वृज्रहयं । तावन्मघां बर्हिषिं प्रजे अस्मिन् य चर्षणी माप्येयां सुतस्यं	५ [१८]

प्र चर्षणिभ्यः पूनताहयंषु प्र पृथिव्या रिरिवाधे त्रिवधं । प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यां महिषा येन्द्राग्नी विश्वा मुवनात्युन्या	६
आ मरुतं शिस्तं बज्रबाहू अस्मौ इन्द्राग्नी अवन्तं शर्षीभिः । इमे नु ते इदमपुः सूर्यस्य येभिः सपिन्धं पितरो न आसन्	७
पूर्वेषु शिस्तं बज्रहस्ता—स्मौ इन्द्राग्नी अवन्तं मरुेषु । तन्नो मित्रो बर्हणो मामहन्ता—मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	८ [१९] (११९७)

(११०)

१. पुनः आह्वयः । क्रमवः । जगती; ५, १, विष्णुः ।

- तत्तं मे अपस्तुं तापते पुनः स्याद्विज्ञा प्रीतिरुचयोप शम्भवे ।
 अयं समुद्र इह विश्ववेद्यः स्याद्वाहकतस्य मर्मु नृप्युत क्रमवः १
 आभोगयं प्र यन्निष्पन्न ऐतना-पाकाः प्राज्ञो मम के विज्ञापयः ।
 सौधन्वनासधरितस्य भुमना-गच्छत सन्नितुर्नाशुषो गृहम् २
 तत् सविता वीऽद्युतत्वमासुषु-दपोऽहं यध्युत्तपन्तु ऐतन ।
 त्वं विषमसमसुरस्य भक्षणे-मेकं सन्तमकृणुता चतुर्वयम् ३
 विद्वां शमी तरजित्वेन वापतो मतांसि सन्तो अकृतत्वमानयुः ।
 श्रीपन्वना क्रमवः सूरवक्षसः संयत्सो समपूर्यन्त प्रीतिभिः ४
 क्षेत्रमिदं वि ममुत्तेजनेनै एकं पार्श्वममत्रो जेहमानम् ।
 उपलुता उपमं नाथमाना अमर्त्येषु सर्व इच्छमानाः ५ [३०]

- आ मनीषामुन्तारिक्षस्य मुभ्यः सुचेर्षं पुनं जुहवाम विप्रना ।
 त्रयित्वा ये पितुरस्य सतिश्च क्रमवो वाजसमदहन विषो रजः ६
 क्रमुनं इन्द्रः शर्वसा नवीषा-नृमुवांजैमिर्वसुमिर्वसुर्गुणिः ।
 पुष्पाकं देवा जवसाहंनि रिपेहं ऽमि तिडम पुष्पुतीरमुन्वताम् ७
 निबभ्रमण क्रमवो गार्मपिशात सं वल्लेनाभृजता सातरं पुनः ।
 सौधन्वनासः स्वपुसपया नरो जिही पुषाना विनर्वाकृणोतन ८
 वाजैमिनी वाजसातावविहृषु-मुमो इन्द्र विप्रमा वृषि राधः ।
 तस्रो मित्रो बर्षणो मायहन्ता-मरिदिः सिग्पुः पृथिवी उत धीः ९ [३१] (१२००)

(१११)

१. पुनः आह्वयः । क्रमवः । जगती; ५, १, विष्णुः ।

- तद्वत् रथं मुमुने विप्रनापण-वज्रान् इती इन्द्रवाता कृष्यवम् ।
 तस्यं विमुस्यांभुषो पुसह वपु-वजसं वजसापं सातं सहाभुषं १
 आ नो वजसापं तस्य क्रमुमद्वयः कल्पे इसापं मुदनावरीमिर्वयम् ।
 वजा क्षपायि मर्ववीरया विशा तस्यः शर्षाप धामधा विरिद्विपम् २ (११००)

आ तं कत सातिमुस्मभ्यंमृमभः सातिं रथाय सातिमंवेते नरः । सातिं नो जेष्टीं सं महेत विश्वहां जामिमर्जामिं पुतनासु सुक्षणिम् १	
अमुक्षणमिन्नुमा ह्वं कृतये अमुन् वाजान् महतः सोमंपीतये । अमा मित्रावर्षणा भूनमुम्बिहा ते मो हिनवन्तु सातये धिपे त्रिवे ४	
अमुमंरापु सं शिशानु साति संमपुंजिद्वाजो अरमो अविद् ॥ तप्तो मित्रो वर्षणो मामहन्ता मर्वितिः सिन्धुः पृथिवी उत धीः ५ [३९] (१११०)	

(१११)

२५ कुल आशिरसः । १ (आयपारस्य) यावापृथिवी, १ (जिनोपपारस्य) जामि, १ (उचरारस्य) जामिनो, २-२५ अरिबनो । अगतीः २४-२५ विष्णु ।

इष्टिं धावापृथिवी पूर्वर्षितये ५मिं पुमं सुकृषं पामंश्रिटये । पामिमेरं कार्मशापु जिन्वधुस्तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् १ पुवोवृताय सुमरां असुधतो रथमा तेषुर्षसं न मन्तये । पामिधिपोऽवधः कर्मश्रिटये तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् २ पुवं तासां त्रिष्वस्यं प्रशासनि विशां शपथो अमूर्तस्य मुग्मनां । पामिर्पुंनुमर्षां पिन्वधो नरा तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ३ पामिः पतिंमा तनयस्य मुग्मनां त्रिशाता तूषुं तरणिंमिभूषति । पामिस्त्रिमन्तुरमवद् विश्वक्षणामाभिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ४ पामीं रेमे जिर्गुं सितमृदुष उद् वन्तुमेरपतुं स्वर्गुणे । पामिः कण्वं प्र सिधांसन्तुमार्षतं तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ५ [३३]	
पामिरत्सं कुं असमानमार्षो मुग्धं पाभेरपृथिमिर्जिन्वधुः । पामिः कर्कन्धुं वप्यं च जिन्वधुस्तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ६ पामिः शुषन्ति धंतसां सुषंसर्षं ततं धर्ममोम्पार्वन्तुमर्षे । पामिः पुभिर्गुं पुरुकुलमार्षतं तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ७ पामिः शर्षीभिर्गुपणा पारुवृत्तं पान्धं शोणं चक्षं एतवे कृषः । पामिर्वर्तिकां प्रसिताममुंअने तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ८ पामिः सिन्धुं मधुंमन्मसंक्षतं वसितुं पामिंरजगृषजिन्वतम् । पामिः कुन्तं भूतपै नष्टमार्षतं तामिरु बु कृतिमिरश्विना गंतम् ९ (१११५)	

यामिर्विश्रुतां धनसामर्थ्यं सहस्रमीदृज आजायजिन्वतम् । यामिर्विश्रुतां प्रणिमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१० [३४]
यामिः सुदानु औशिजायं वणिजे वीर्यश्रवणे मधु कोशो अक्षरत् । कक्षीरवन्तं स्तोतारं यामिरावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	११
यामी रुसां क्षेपदसोत्रः पिपिन्वधुं रत्नश्वं यामी रथमावतं जिषे । यामिस्त्रिशोकं उस्त्रियां उदाजतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१२
यामिः सूर्यं परिपाथः परावर्तं मन्धानारं क्षेत्रपत्येष्वावतम् । यामिर्विमं प्र मरुदाजमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१३
यामिर्महामतिधिग्वं कञ्जोजुवं दिवोदासं शम्बरुहृत्प आवतम् । यामिः पूर्वियं व्रसदंस्त्रुमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१४
यामिर्वृद्धं विपिपानमुपस्तृतं कलिं यामिर्वित्तजानिं दुवस्वथः । यामिर्ष्वंश्वमुत वृद्धिमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१५ [३५]
यामिनंरा शयये यामिरघ्नये यामिः पुरा मन्वे गानुमीषधुः । यामिः शागुराजतं स्युमरश्मये तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१६
यामिः पठेयां जठरस्य मज्जलाग्निर्दिदेच्छित इन्दो अज्जला । यामिः शयांतमवधो महाधने तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१७
यामिराङ्गिरो मनसा निरुष्यथो ऽग्रं गच्छथो विवरे गोर्जणसः । यामिमंजुं शूरमिषा समावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१८
यामिः पत्नीर्विमदायं न्युहथुं रा घं वा यामिरुणीरशिक्षतम् । यामिः सुदासं ऊहथुः सुत्रुष्यं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	१९
यामिः शंताती भवंधो द्वाशुषं भुज्यं यामिरवधो यामिर्गधिगुम् । ओम्पावतीं सुभरांमृतस्तुमं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	२० [३६]
यामिः कुशानुमसने दुवस्वथं ज्वे यामिर्वृनो अर्वन्तमावतम् । मधुं पियं भरथो यत सरड्भ्युस्तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	२१
यामिनरं गोपुपुधं नृपालं क्षेत्रस्य साता तनपस्य जिन्वंधः । यामी रथो अवधो यामिरवतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	२२
यामिः कुसमाजुनेयं शंतकतुं प्र तुर्वीतिं प्र चं कृभीतिमावतम् । यामिर्ष्वंसन्ति पुरुपन्तिमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गंतम्	२३ (१२११)

अप्रस्थनीमश्विना वार्षमुष्मे कृतं नो दक्षा वृषणा मनीषाम् ।
 अयुर्वेऽवसे नि ह्ये वा वृधे च नो मयत्तं धार्जसाती
 धुर्भिरकुमिः परि पातस्समा नरिहोमिभिविना सौमगेमिः ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मरिचिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

२४

२५ [१७] (१११५)

[अष्टमोऽध्यायः ४८४ व० १-२६]

(११४)

२० कुन्त आशिगरसः । १ उवाः (उस्तार्यर्य) राविभ, २-२० उवाः । विदुप ।

इदं भेहं ज्योतिषां ज्योतिरागां चिचित्रः प्रहेतो अंतनितृ विष्वा ।

यथा मयुता सवितुः सुवार्य एवा रात्र्युषमे योनिमारिक्

रशद्वन्ता रुशती श्वेत्यागां दारिगु कृष्णा सप्तानान्यस्याः ।

समानवन्धु अमृते अनुषी घात्रा वरीं चरु आमिन्ताने

समानो अध्या स्वसोरनन्त स्तमन्यान्यां चरतो देवर्षिहे ।

न मेधेते न तस्थनुः सुनेके मत्तोवामा समनसा विरुपे

भास्वनी नेत्री मृनुताना मवेति विजा वि दुरो न आवः ।

प्राप्या जगद्गर्भु नो रापो अरुप दुषा अजीगर्भुवनानि विष्वा

जिह्वस्तेके चरितवे सुपो न्यामोगर्भ इदर्यं राय उं त्वम् ।

वृधं पर्यन्त्य उर्विषा विचरं उवा अजीगर्भुवनानि विष्वा

सुत्रार्यं त्वं मयसे त्वं महीया इदर्यं त्वमर्धमिव त्वमित्ये ।

विमदशा जीवितार्मिषुचरं उवा अजीगर्भुवनानि विष्वा

एवा द्विवो दुहिता मत्यर्षिरी व्युच्छन्ती पुवृतिः शुक्रवासाः ।

विश्वभ्येशाना पापिवस्य वस्त उषो अघोह मुंमगे व्युच्छ

पावतीनामन्वेति पार्य आपतीनां प्रथमा शश्वतीनाम् ।

व्युच्छन्ती जीवमूर्तीर्यं न्त्युषा मृतं कं चन शोधर्वन्ती

उषो यवृशिं समिधं चकधं वि यदावधरसा सूर्यस्य ।

यन्मानुषान् यक्ष्यमाणो अजीग स्तद् देवेषु बहुषे मद्रममः

किपाया यत् समया मवाति पा व्युषुर्पाष्व नूनं व्युष्यान् ।

अनु पूर्वीः वृपते वावशाना मृदीध्याना जोषमन्यामिरेति

१० [२] (१११५)

इंयुटे ये पूर्वतरामपदयन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यांसः ।	
अस्मामिह नु मतिचक्ष्याभू - दो ते यन्ति ये अर्परीषु पदयान्	११
षावपद् द्वेषा कृतया कृतेयाः सुम्नावरीं सुनृतां हरयन्ती ।	
सुसङ्गलीदिध्रती वृवर्षीति - मिहाद्योषुः श्रेष्ठतमा व्युच्छ	१२
शश्वन्त पुरोषा व्युवास वृष्य - यो अद्येद् व्याको मयोनी ।	
अथो व्युच्छावुत्सरीं अनु धू - नजरामृतां वरति स्वधामिः	१३
व्युच्छिमिद्रिव आतास्वद्यौ - वषं कृष्णां निर्णिजं कृष्पावः ।	
प्रबोधपन्वहणेमिरश्वे - रोषा याति सुयुजा रथेन	१४
आवर्हन्ती पोप्या धार्याणि चित्रं केतुं कृणुते चेकिताना ।	
इंपुपीणामुपमा शश्वतीनां विभातीनां बंधमोषा व्यश्वेत्	१५ [३]
उर्वीध्वं जीवो असुनं आगा - वृष यागात् तसु आ ज्योतिरोति ।	
आरेक् पन्धां यातये सूर्यापा - गन्म यत्र भतित्त आयुः	१६
स्पूरना वाच उर्विपलिं वद्विः म्त्वांनो रेम उवसो विभातीः ।	
अद्या तर्कुच्छ गृणते मयो - न्युम्मे आयुर्नि दिदीहि प्रजावन्त	१७
या गोमतीरुषसः सर्ववीरा व्युच्छन्ति वृशुषे मर्त्यांष ।	
यायोरीव सुनृतांनाशुके ता अश्वदा अंधवत सोममुत्वां	१८
माता वृवानामदितिरनीकं पुत्रस्यं केतुमुंहती वि भाहि ।	
प्रशस्तिहृत् बह्मणे नो व्युच्छा नो जने जनय विश्वशरे	१९
पश्चिन्नमर्त्रं उपसो वर्हन्ती - जानार्यं शशमानार्यं मद्रम ।	
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता - मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	२० [४] (१२५५)

(११४)

११ कुन्ता भास्विगमः । रुद्रः । अगतीः १०-११ विष्णुः ।

इमा वृद्वायं तुवसें कण्विनिं क्षयर्षीराय म मरामहे मतीः ।	
पद्या शमसंद द्विपने चतुष्पदे विश्वं पुरं प्रामे अस्मिन्नानुत्तम	१
शुद्धा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयर्षीराय नमसा विधेम ते ।	
यच्छं च योश्च मनुंरायेजे पिता तवंपाम तव रुद्र षणीतिवृ	२ (१२५६)

अश्यामं ते सुमतिं देवसृज्यया क्षयद्वीरस्य तर्षं रुद्र मीढुः । सुम्नापदिह विद्यां अस्माकृता चग—रिंष्टीरा जुहवाम ते हविः	३
त्येषं वयं रुद्रं यंनुसार्थं वृद्धुं कृद्विमवन् नि ह्वंयामहे । अरे अम्मद् देव्यं हेद्यो अस्पनु सुमतिमिह वयमस्या वृणीमहे	४
विशो वशाहर्मरुषं कर्पदिनं त्येषं रूपं नर्मसा नि ह्वंयामहे । हस्ते विधेद भेषुजा वापीणि शर्म वमं च्छुर्द्विम्मम्यं पंसत्	५ [५]
इदं पित्रे मरुतामुच्यते धर्षः स्वाद्योः स्वाङ्गीपो रुद्राप् वधेनम् । शर्षा च नो असूत भर्तृभोजनं त्वमे तोकाप् तर्षयाव मृञ्ज	६
मा नो मृहान्तंभृत मा नो अर्भकं मा न उर्शनंभृत मा न उक्षितम् । मा नो वधीः पितरं भोत मतरं मा नः पिपास्तृन्वो रुद्र रीरिवः	७
मा नस्तोके तनये मा न आपी मा नो गोपू मा नो अश्वेषु रीरिवः । वीरान् मा नो रुद्र भासितो वधी—हविस्मन्तः सभूमित् स्वां हशामहे	८
उपं ते स्तोमान् पशुपा इवाकरं रास्यां पितरुतां सुह्रमस्मे । मदा हि तं सुमतिमृद्वयकुमा—या वयमव इत् तं वृणीमहे	९
अरे तं गोम्रमुत पूरुषमं क्षयद्वीर सुह्रमस्मे तं जम्नु । मृडा च नो अधि च ब्रूहि देवा—या च नः शर्म पच्छ द्विबर्हीः	१०
अर्षोवाम नमो अम्मा अदुस्पर्वः शुणोतु नो हर्वं रुद्रो मरुत्वान् । तयो मिश्रो वरुणो मामहन्ता—मदितिः सिन्धुः पूषिवी उत धीः	११ [६] (१११५)

(११५)

१ रुद्र भास्वितसः । भर्षः । विदुः ।

विशं देवानामुद्गादनीकं चर्षुमिन्विष्य वदेजस्याग्नेः । आशा द्यावापृथिवी अन्तारिक्षं सूर्यं आत्मा जगतन्मधुपर्ध	१
सूर्यो देवीमुपसुं रोचमानां मर्यो न पोषामिष्येति पुश्वात् । यथा नरो देवन्तो पूगानि वितन्दते प्रति मद्रार्थं भद्रम्	२
भद्रा अश्वं हरितः सूर्यस्य विश्रा एतेवा अनुमाद्यांसः । जम्भन्तो द्विव आ पूडर्मस्युः पति द्यावापृथिवी यन्नि मद्यः	३ (१११७)

तत् सूर्यस्य देवत्वं तन्महत्त्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभा ।	
यदेतदुक्त हरितः सधस्या द्वाद्वात्री वासस्तनुते सिमसै	४
तन्मिथस्य वर्षणस्यामिचधे सूर्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्ये ।	
अनन्तमन्यद् दशवस्य पाजः कृष्णमन्यद्भ्रतिः सं भरन्ति	५
अथा देवा उर्विता सूर्यस्य निरहंसः पिपुता निरवद्यात् ।	
तत्रो मिथो वर्षणा भामहन्ता मर्वितिः सिन्धुः पृथिवी उत घीः	६ [७] (१९७२)

(११६) [समदन्तोऽनुवाकः ॥७७७ सू० ११६-१२०]

२५ कश्चोवात् दीर्घतमस औशिजः । मथिनौ । विष्कृत् ।

नासत्याभ्यां शर्हिरेषु म वृद्धे स्तोमो इयर्ष्यभ्रियेव वार्तः ।	
पादमेगाय विमुदायं जायां संनानुयां न्युहत् रथेन	१
शुद्धपत्न्यामिराशुहर्मभिर्या देवानां वा जूतिभिः शाशदाना ।	
तत् रासमो नासत्या सहस्रं मात्रा यमस्य प्रधने जिगाथ	२
नुषो ह भुज्युमंश्विनोदमेघे रथे न कधिग्ममूषो अवाहाः ।	
तमूहधुनोमिरात्यन्वतीमि रन्तरिक्षपुद्गिरपोदकामिः	३
तिष्ठः क्षपखिरहातिमजंद्भि नासत्या भुज्युमूहधुः पतङ्गैः ।	
समुद्रस्य धन्वद्भ्रादस्य पारे त्रिमी रथेः शतपद्भिः पल्लवैः	४
अनारम्भणे तर्षवीरयेथा मनास्थाने अग्रप्रणे समुदे ।	
यदंश्विना ऊहधुंभुज्युमस्तौ शतारिष्ठां नायमातरिधुवांसम्	५ [८]
यमंश्विना वृद्धुः श्वेतमश्वं मयाश्वापु शश्वदित् स्थस्ति ।	
तत् वां प्रायं महिं कीर्त्तन्वं भूत् पिदो वानी सवुमिद्धव्यो अर्यः	६
पुषं नरा स्तुवते पञ्चिपाथं कृशीयते अरदत्तं पुरंधिम् ।	
क्रोत्रराच्युफावर्षस्य वृष्णोः शतं कुम्भो अंसिच्यते मुगांथाः	७
हिमेनाग्निं दंसमंवारयेथां पितृमतीमूर्जमस्मा अधत्तम् ।	
क्रवीसे अत्रिमश्विनाथनीत् मुभिन्न्यपुः सर्वगणं म्भस्ति	८
परावृतं नासत्यानुदेथा मुद्यापुंघं चकधुजिह्वारम् ।	
क्षपद्वापो न प्रायनाथं शूषे सहस्रांषु वृष्यते मोर्तमय	९ (१२८)

जुजुर्वचो नासत्योत वृषिं	पारुमुखतं द्वापिमिषु च्यवानात् ।	
भारितरतं जङ्घितस्यापुर्वुध्वा -	दित् पतिमकृणुतं कुनीनाम्	१० [९]
तद् वां नपु शंस्यं राध्वं वा -	भिहिमध्वांसत्या परंधम् ।	११
यक् विद्वांसं निषिमिषांपुद्द -	मुद् दर्शतापुपधुर्वन्वनाय	१२
तद् वां नरा सनये दंसं उग्र -	माविष्वांजोमि तन्वतुर्न वृष्टिम् ।	१३
वृष्यद् ह पन्मध्वांधर्ष्यो वा -	मध्वंस्य श्रीष्णां प्र यदीमुषाचं	१४
अजोहवीन्नासत्या कुरा वां	मुद्दे पारमन् पुरुमुजा पूर्षिः ।	१५
भुतं तच्छामुर्वि वधिमत्या	हिरण्यहरतमखिनाषदाम्	१६
आस्यो वृकंस्य वतिकामुमीकं	पुवं नरा नासत्यामुमुक्तम् ।	१७
उतो वृषिं पुंरुमुजा पुवं ह	कृपमाजमकृणुतं विचक्षे	१८
श्रिष्टं हि वेरिवाप्टेदि पूर्णं -	साजा खेलस्य परितकम्यायाम् ।	१९
सद्यो जङ्घामार्यसीं विरपलाये	धने क्षिते सतीं प्रत्यधत्तम्	२० [१०]
ज्ञते मेवान् वृक्षये चक्षुनान -	मृज्जाखं तं पितान्धं चकार ।	२१
तस्मा अक्षी नासत्या विचक्षु	आधंसं दद्या म्रिपजावन्वन्	२२
आ वां रथं बुहिता सुपंस्य	कार्ष्णीशतिवृक्षता जयन्ती ।	२३
विश्वे वेषा अन्वमन्यन्त वृद्धिः	समु धिया नासत्या सधेधे	२४
यवपानं विदोशासाय वृति -	मरुदांजापाखिना हर्षन्ता ।	२५
रेयदुवाह सन्नो रथो वां	वृष्टमध्वं शिंशुमारध्व पुक्ता	२६
वृषिं सुक्ष्वं स्वपत्यमापुः	सुवीर्यं नासत्या बहन्ता ।	२७
आ जङ्घावीं सभन्सोपु वाजे -	खिरहो भागं दर्पतीमपातम्	२८
परिविष्टं जाहृचं विश्वतः सीं	सुगेमिनंक्तमूहपू रजोभिः ।	२९
विमिन्दुना नासत्या रथेन	वि पर्यतो अजापु अंयातम्	३० [११]
एकस्या वन्नोरावतं रणां	वशीमखिना सनये सृष्ट्यां ।	३१
निरहं दुन्दुना इन्द्वन्ना	पुपुष्वसो वृषणावरीतीः	३२
शरस्यं विवाश्वंकर्यावुनादा	मीचादुषा चक्रपुः पातेवे दाः ।	३३
श्रपये विभ्रामत्या शशीमि -	जंमुरये स्तुर्ये पिपधुर्गाम	३४
अत्रुपते स्नुवते कृष्णियाचं	कृत्रुपते नासत्या शशीमिः ।	३५
पृष्ठं न मुहमिषु दर्शनाय	विष्णुर्व्य दधुर्विभ्वकाय	३६ (११९५)

दश रात्रीरशिवेना नष्टं द्यू-नर्वनस्य अयितमप्यव्यन्तः ।
 विभ्रुतं रेममुवति प्रवृत्तं-मुशिन्यधुः सोममिव सुवेण
 य वां दंसांस्वभिनानाददोष-सुस्व पतिः स्यां सुगवः सुवीरः ।
 उत पशवस्रभुवनं क्रीर्षमापु-रस्तमिषेर्जांरिमाणं जगम्याम्

२४

२५ [१२] (१२०)

(११७)

२५ कर्षत्वान् वैर्षनमस् भौदिताः । अभिनो । विष्णुः ।

मध्यः सोमस्याभिनो मर्षाय प्रजो होता विंशसते दाम् ।
 इर्हिष्मती शतिर्षिभिता गी-रिषा यातं नासत्योष वार्जैः
 यो वामभिनो मर्नसो जर्षीपान् रघुः स्वभ्रो विशं आजिगति ।
 येन गच्छंथः सुकृतो बुरोणं तेन नरा वृतिरस्मभ्यं पातम्
 ऋषिं नराभर्तुसः पातंजन्य-मूषीसावृत्रिं मुञ्चथो गुणेन ।
 निनन्ता दस्योरदिदस्य माया अनुपूर्वं पूषणा शोषन्ता
 अश्वं न गृह्णमदिवना कुरेषे-क्षर्षिं नरा वृषणा रेममुपु ।
 सं तं रिणीधो विभ्रुतं दंसांमि-नं वां ऊर्वन्ति पूषणा कृतानि
 सुपुष्पांसं न निक्षिनेरुपस्थे सुर्वं न वसा तमसि श्रियन्तम् ।
 शुभे कृष्मं न दंशतं निस्तात-मुभूपपुरदिदना चन्वनाय

१

२

३

४

५ [१३]

तद् वां नरा शंस्यं पञ्चिदेणं कृष्पिता नासत्या परिगमन् ।
 शफाप्रदंभ्य वाजिनो जनाय शतं कृष्मो अंसिद्यतं मर्षनाय
 पुवं नरा स्नुवते वृष्णिपार्य विष्णाप्यं दशपुर्विदवंकाय ।
 वोषाये चित् पितृषर्वे बुरोणे पतिं ऊर्षन्त्या अभिनावृत्तम्
 पुवं इषावायु कर्षतीमवत्तं महः शोणस्याभिनो कणवाय ।
 प्रवाप्यं तद् वृषणा कृतं वां यन्नार्विदाय वदो अपपपत्तम्
 पुष्क वपीस्यभिनो वषांता नि पुर्वं ऊहपुगगुमभ्वंम् ।
 स्रष्टसां वाजिनगर्भनीत-मारिदनें भवस्यं तर्कप्रम्
 पुनार्नि वां भवस्यां पुदानु ब्रह्माह्वं सत्तं रोर्वस्योः ।
 पद् वां पुषामो अभिनो हर्षन्ते शोणमिता र्भं विभ्रुं च वाजंम् ।

६

७

८

९

१० [१४] (१२०)

सुनोमनिनाश्विना गृणाना वाजं विपाय भुरणा रदन्ता ।	
अगरुये ब्रह्मणा वाजुधना सं त्रिपदां नासन्दातिणीतम्	११
कुह यान्तां सुदृति काव्यस्य दिवो नपाता वृषणा शपुजा ।	
हिरण्यस्येव कुलत्रं निष्ठात्—मूर्हपथुर्दशमे अश्विनाहेन्	१२
पुत्रं प्यवांनमदिवना जतन्तं पुनर्युवानं चकथुः शचीभिः ।	
युवो रथं दुह्निा सूर्यस्य सह भ्रिया नारुन्यावृषीत	१३
युत्रं तुपायं पूर्व्यभिरेवैः पुनर्मन्पावमवतं युवाना ।	
पुत्रं मुज्जुमर्णतो निः संमुदाद् विभिर्दहधुर्कुशेभिरथैः	१४
अजोहवीदश्विना त्रीणो वां प्रोक्षंः समुद्रमंशुधिर्जगन्वान् ।	
निहमूहधुः सुयुजा रथेन् मनोजवसा वृषणा स्वस्ति	१५ [१५]

अजोहवीदश्विना वतिका वा—भासो यत् सीममुञ्जतं वृकस्य ।	
वि जयुषां ययधुः सान्वद्रे—जानं त्रिष्वाचो अहतं विपेजं	१६
इतं प्रेषान् वृक्ये ममहानं तसः प्रणीतमदिविन पिजा ।	
आक्षी क्रुद्राथे अश्विनावथत् ज्योतिरुन्धार्य चकथुर्विचक्षे	१७
शुनमन्धापु भरमद्भयन् सा वृकीरश्विना वृषणा नरेति ।	
जारः क्रुनीनं इव चक्षदान क्रुद्राथैः इतमेकं च श्रेयान्	१८
मृती वाम्निरोश्विना मजोभू—कृतं क्षामं पिष्यन्ता सं रिणीधः ।	
अथां युवामिदहयत् पुर्वंषि—रागच्छतं सीं वृषणाववोभिः	१९
अधेनुं दद्या स्तुर्वै—विर्चका—मपिन्वतं शयवे अश्विना गाम् ।	
पुत्रं शचीमिर्विमदावं ज्ञापां नृहधुः पुरुमिचस्प योषाम्	२० [१६]

यत् वृकेणाश्विना वपन्ते—थं दुहन्ता मनुषाय दद्या ।	
अभि दस्युं बक्रिरेणा धर्मन्तो—रु ज्योतिश्चक्रपुरायण	२१
आशुर्वेणाश्विना इधीये—ऽथ्यं शिशुः प्रथैरथतम् ।	
स वां मपु म वीचदृतापन त्वात् पद दद्यादपिकुद्वै वाम्	२२
सदा कवी सुमतिमा चक्रे शां विद्या धिपो अश्विना पार्वतं मे ।	
अस्मे रथि नासत्या इहन्तं—मपत्तुसात्वं धुर्वै रराधाम्	२३
हिरण्यहन्तमश्विना रराणा पुत्रं नरा वधिमत्या अक्षतम् ।	
त्रिधा ह इपावमश्विना विकस्तु—मुज्ज्रीवतं एरपतं मुदान्	२४ [११८]

पुतानि वामभ्विना वीर्षाणि म पूज्याण्यपयोऽवोचन ।
 मयं कृण्वन्तो वृषणा पुष्ययां सुवीरसो दिव्यमा वदेम

२५ [१७] (१३२२)

(११८)

११ कक्षांशान् वैधतमस भौशिशः । भभिमौ । विष्टुः ।

आ वां रथे अश्विना इयेनर्पया समुच्छीकः स्वर्वो यात्वर्वाङ् ।

षो मर्षेस्य मर्नसो जर्षीयान् त्रिवन्धुरो वृषणा वार्तरहाः १

त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन त्रिचक्रेण सुवृता पातमुवाङ् ।

पिन्वर्तं गा निन्वर्तुमर्षतो नो वृधर्षतमश्विना वीरमस्मे २

मृधर्षामना सुवृता रथेन द्याविमं शृणुतं श्लोकुमर्षः ।

किमङ्ग वां प्रत्यर्वर्ति गमिहा—हुविर्मासो अश्विना पुत्राजाः ३

आ वां इयेनासो अश्विना वहन्तु रथे पुक्तासं आशशः पत्न्याः ।

ये अज्युरो दिव्यासो न गृध्रा अमि प्रयो नासत्या वहन्ति ४

आ वां रथे पुञ्जतिस्तिष्ठुद्वयं जुष्टी नरा दुहिता सूर्यस्य ।

पर्षि वामरहा वपुषः पत्न्या वयो वहन्वरुपा अमीके ५ [१८]

उद् वन्ध्वनमेरतं कुंसनामि—रुत्रेभं दंषा वृषणा शर्षीमिः ।

निश्रीष्टं धारपथः समुद्रात् पुनरुत्पथानं वक्रपुपुर्षानम् ६

पुषमग्रयेऽवनीताप तप्त—मूर्जेमोमानमश्विनावधत्तम् ।

पुषं कण्ठ्यावापिरितापु वक्षुः मर्षधत्तं सुदति जुजुषाणा ७

पुषं धेनुं द्रापथं नाधिताया—पिन्वतमश्विना पुष्यर्ष ।

अमुच्छतं वतिक्रमहंसो निः प्रति जह्वो विन्पटोया अधत्तम् ८

पुषं इवेतं पेदुत्त इन्वर्तुत्—महिहर्नमश्विनाइत्तमदर्षम् ।

ओह्र्यमूर्षो अभिमूर्तिमुषं सहाग्यां वृषणं वीर्षुङ्गम् ९

ता वां नरा स्वर्षमे मुज्जता हवीमहे अश्विना नार्धमानाः ।

आ न् उप वमुमजा रथेन गिरां जुषाणा सुविदार्यं पातम् १०

आ इयेनस्य जर्षसा नूननेना—स्मे पातं भासत्या सज्जोर्षाः ।

इत्रे हि वामश्विना इतहंसवः शरवत्तुमापो जुषसो म्बुंटी ११ [१९] (१३३३)

(११९)

१० कशीवान् देर्घमस औशिजः । भदिवनी । जगती ।

आ वां रथं पुरुमापं मंनोमुखं जीराम्भं यज्ञिषं जीवसें हुवे ।	१
सहस्रकेतुं वनिर्नं शगहंसुं श्रुष्टीवान् वरिवोधाममि प्रयः	२
ऊर्ध्वां धीतिः प्रत्यस्य प्रयासं न्यधासि शम्भन्तसर्मपन्तु आ दिशः ।	३
स्वदासि धर्मं पतिं घन्त्यतस्य आ वामूर्जानी रथमश्विनारुहन्	४
सं यन्मिधः पंस्युधानामो अगमंत शुभे मस्ता अमिता ज्ञापयो रणे ।	५
पुवोरुहं प्रवणे चेकिते रथो यदश्विना वहंधः सुरिमा वरस	६
पुवं भुज्युं भुरमाणं विमिर्गंत स्वयुंजिमिर्निवहन्ता पितृष्य आ ।	७
यामिष्टं वनिर्धुपणा विजेन्यां दिवोदासाय महिं चेति वामयः	८
पुवोरश्विना वपुषे युवायुजं रथं वाणीं येमनूरास्य शार्धयम् ।	९
आ वां पतित्वं सख्यायं जग्मुषी घोवांशुणीति जेन्यां पुवां पनी	१० [२०]
पुवं रेभं परिपूतेकरवथे जिमेजं धर्मं परितप्तमत्रये ।	१
पुवं शपोरुवसं पिप्यधुगंवि प्र वीर्येण दन्दनस्तार्यायुषा	२
पुवं वन्दनं निर्वेत्तं जरण्यया रथं न देया करुणा समिन्वधः ।	३
दोत्रावा विभं जनयो विपन्यया प्र वामत्रं विधुते कुंसनां मुवन्	४
अगच्छन्तं कृपंमाणं पगवति पितुः स्वस्य त्यजन्ता निवापितम् ।	५
स्वयंतीपिन्तु ऊतीपुंशोहं वित्रा जमीके अमवभृमिष्टयः	६
उत स्या वां मधुमन्मर्शिकारणं न्मपुं सोमन्वोशिजो हुंनयति ।	७
पुवं वंशीचो मन् आ विवासथो ऽथा शिरः प्रति वामशर्ष्यं वदन्	८
पुवं वेदवे पुरुवारमश्विना स्पृधां श्वेतं तंहरारं हुवस्यधः ।	९
शर्षिरुमिद्यं पृतनानु दुदरं शर्कृत्यमिन्द्रमित्र शर्षणीसहम्	१० [२१] (११९)

(१२०)

१२ कशीवान् देर्घमस औशिजः । भदिवनी (१२ पुास्वप्रमात्रणम्) । १ गायत्री, २ कडुप, ३ का-विराट, ४ महकपी, ५ तनुशिगा, ६ उमिह, ७ विहार-वृहती, ८ हनि, ९ विराट, १०-१२ गायत्री ।

का रांधुश्रोत्राश्विना वां को वां जोषं जमयोः । कृथा विधान्ययचेताः ? (११९)

विद्वांसोऽपि दुः पृच्छे - दर्विद्वानित्यापरो अचेताः । नू चिच्छु मते अर्क्षी २
 ता विद्वांसो हवामहे वां ता नो विद्वांसो मन्म वोचेतमद्य । प्राचंद दपमानो युवाकृः ३
 वि पृच्छामि प्राक्याः न कुवान् यर्षट्टतस्याद्भुतस्य दद्या । प्रातं च सहस्रो युवं च रभ्यसो नः ४
 प या घोषे भृगवाणे न शोभे ययां वाचा यजति पद्वियो वांम । प्रैपयुर्न विद्वान् ५ [२२]

भूतं गात्रं तर्कवानस्या - हं सिद्धिं रिरेमाश्विना याम् । आक्षी शुभस्पती दन् ६
 पूवं ह्यास्तं महो रन् युवं वा यन्निरतंतसतम् । ता नो वसू सुगोपा स्यातं प्रातं नो वृकादघापोः ७
 मा कस्मै धातमुभ्यमित्रिणे नो माकुत्रा नो गृहेभ्यां घेनयो गुः । म्नामृजो अशिंश्वीः ८
 दृशीपन् मित्रधितये युवाकृं शये च नो मिमीतं घाजवत्यै । इये च नो मिमीतं घेनुमत्यै ९
 अश्विनोत्सन्नं रथं - मनश्च वाजिनीयतोः । तेनाहं भूरिं चाकन १०
 अयं संमह मा तनु - ह्याते जनो अनु । सोमपेयं सुसो रथः ११
 अथ स्वप्रभ्यु निर्विदेः ऽमृजतश्च रेयतः । उमा ता बस्त्रिं नश्यतः १२ [२३] (१३५५)

(१२१) [अष्टादशोऽनुवाकः ॥ १८॥ सू० १२१-१२६]

१५ कर्त्तव्यान् देधंतमस औशिजः । इन्द्रो विश्वे देवा या । विश्वु ।

कवित्या नूः पात्रं देवयतां श्रवद गितो अङ्गिरसां तुरण्यन् ।
 प यवानङ्गिश्च आ हर्म्यस्यो - रु कंसते अध्वरे पजत्रः १
 मन्मर्मीन्द्रं घां स धुरुणं पुपाय - हमुवांजाप दर्विणं नरो गोः ।
 अनु स्वजां महिषधंसत वां मेनामश्वस्य परिं मातरं गोः २
 नश्रद्धवमरुणीः पूर्यं राद तुरो विशामङ्गिरसामनु द्युन् ।
 तक्षद् वज्रं निपुतं तस्तममद् घां चतुप्यत्रे नयोप द्विपादं ३
 अस्य मर्दं स्वयं दा क्रताया - पीवृतमुधियणामनीकम् ।
 पद्धं प्रसमीं चिकुकुम्निवर्तं - दप इहो मानुपस्य दुरो वः ४
 तुम्पं पयो यत् पितृवर्नीतां राधः सुरेतस्तरुणं भुरण्यु ।
 शुचि यत् ते रेक्य आर्यजन्त सवर्दुपायाः पर्य उधियायाः ५ [२४]

अथ प जंज्ञे तरणिर्ममत्तु प रंयस्यस्या उपसो न सूरः ।
 इन्दुर्वमिराष्ट्रं स्वेदुहयैः सुवेणं मिश्रद्वरणामि धानं ६
 स्विध्या पद् दनधितिरपस्यात् सूरं अध्वरे परि रोधना गोः ।
 पद्धं प्रमामि कृत्व्यां अनु सू - ननीदिशो पश्विपे पुपाय ७ (१३६२)

अथा मृदो विष आको ह्रीं इह स्युम्नामाहंसमि योषान उरसंम् ।	
ह्रीं यत् ते मन्दिर्न कुक्षन् वृषे गोरमसुमद्विमिर्जाताप्यम	८
त्वमापसं धति वर्तयो गो-विषो अरमानसुर्पनीतसुभ्यां ।	
कुरसाय यत्र पुरुहूत वृष्व-ज्युष्णामजन्तेः परिवासि वृषेः	९
पुषा यत् सुस्तमसो अपीते-स्तमद्विषः फलिगं हेतिमस्य ।	
शुष्णस्य चित्र परिहितं पदोत्रं विषवपति सुप्रधिंतं तदार्धः	१० [२५]
अनु स्वा मृही पाजसी अशुके चावाशामा मदात्मिन्दु कमीन् ।	
त्वं वृजनाशालानं शिरसु मृदो वदेण लिम्पयो कुराहुन्	११
त्वामिन्दु नयो धौ अथो नून तिश्रा वारस्य सुपुत्रो वदिडान् ।	
यं ते काव्य उजाना मन्दिने दाह वृत्रहणं पापे ततस्त्र वरुम	१२
त्वं सूरं हरितो रामयो नून मरुच्छकमेतशो मायमिन्द्र ।	
भास्यं पारे ननुति नाप्यता-भापि कूर्तमवर्तयोऽपंगुन्	१३
त्वं नो अरुपा इन्द्र इहणायाः पाहि धमियो वृतिनाभुमीके ।	
य नो वाजान् इष्योऽ अरुवृष्या-मिषे यन्धि धवसे सूनुतापे	१४
मा सा ते अस्मन् सुमतिवि वसुद् वाजदमहः समिपो धरन् ।	
आ नो भज मघवन् गोध्वयो मंत्रिडास्ते सधुमारुः स्याम	१५ [२६] (११७०)

४ इति प्रथमोऽहकः ॥ १ ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ व० १-२६]

(१२६)

१५ वक्षोवात् वैर्धमस भौदिशः । विषवे वेवाः । विष्णुपु. ५-६ विराहकथा ।

प्र वृः पाने रघुमन्वयोऽग्धो वृक्षं रुद्रार्धं मृद्विषं मरुध्वम् ।	
विषो अरुतोप्यसुरस्य वीरै-रिषुष्येवं मरुतो रोदस्योः	१
पर्वोवि पूर्वहृलि वावृष्यर्षा उवासानर्का पुरुधा विदुनि ।	
स्त्रीनात्कं व्युतं वसता सूर्यस्य मिया सुहृशो हिरण्येः	२
ममसुं नः परिग्मा वसदा ममसु वारो अपां सुर्पणवान् ।	
शिशीतिमिन्द्रापर्वता पुवं न-स्तशो विरवे वरिषस्यन्तु वेवाः	३
उत स्या मे वशमां श्वेतुनयै श्वन्ता पान्ताशिजो हृषर्ष्यं ।	
प्र वो नपातमपां कृणुष्वं य मारगं राशिपिनव्यायोः	४ (११७४)

आ वां वृष्णपुमौशिजां हुवस्यै घोषेषु शंसमजुंनस्य नशं ।
 प्र वः पूष्णे वृावन औ अर्च्छा वोचेय वसुतांतिप्रमेः

५ [१]

भुतं मे मिश्रावरुणा हवेमो—त भुतं सदेने विश्वतः सीम ।
 भोतुं नः भोतुंरतिः सुभोतुः सुशेत्रा मिन्युराद्रिः

६

स्तुपे सा वां वरुण मित्र गति—मर्षां शता वृदायामेषु पृत्रे ।
 भुतरंधे प्रियरंधे वधानाः रुद्यः पुष्टिं निरुन्धानासो अगमन्

७

अस्य स्तुपे महिमघस्य राधुः सर्षां सनेसु नहुषः सुवीराः ।
 जने यः पृत्रेभ्यां क्षत्रिणीश—नस्वावतो गृथितो महर् भूरिः

८

जने यो मिश्रावरुणावमिमु—गपो न वां सुनोत्पर्यणयामुक ।
 स्वयं स यश्चं हवेषु नि धंश आप यर्षां होत्रामिकृतावां

९

स माधतो नहुषो वंसुंनूतः शशंसतरो नरां गृतर्भयाः ।
 विगृह्णातिर्याति षण्डुगृह्णा विश्वाम् पुत्रसु सनुमिधूरः

१० [२]

अधु गमन्ता नहुषो हर्षं सुरैः शोतां राजानो अमूर्तस्य मन्द्राः ।
 ममोजुषो यक्षिरवस्य राधुः प्रशंसये महिना रथंने

११

एतं शर्षं धाम यस्यं सुरै—रित्यंकोचन् दशांतपस्य नशं ।

पुत्रानि येषु वसुतांती शान् विश्वे सन्वन्तु यमूथेषु वार्जम्
 मन्दांमहे दशांतपस्य धामे—द्विषं पत्र विधंते यन्पत्रां ।

१२

किमिष्टाश्वं इष्टारिमोत ईशानासुरतर्ष ऋतुं नू

१३

द्विषंपरुषं मणिषीवमणं—स्तमो विश्वे वरिषभ्यन्तु देवाः ।

अयो गिराः सृष्ट आ जग्मुशरी—द्याधांकन्नुमर्षेषुभ्ये

१४

जुन्वरां मा मश्रांरंश्य दिश्व—भ्यो राहू आपर्वमस्य जिष्णोः ।

रषां वा मिश्रावरुणा वीर्याय्याः श्युर्मगमभिः शूरो नापीन्

१५ [१] (१२)

(१२)

११ वशीवाद् ईवंयत्त शंतिः । वराः । विदुः ।

१५ स्तो दशिताया अष्टोथे—र्षं वृशार्थं अतृतांमो अस्युः ।
 वृष्णातृरंधायुंशं विहांशु—भिर्दिव्यन्तो वानुंरापु शयांय

१ १२५

पूर्वा विश्वस्माद् भुवनादपोधि जयन्ती वार्जं ब्रह्मी सनुञ्जी ।	
उद्धा व्यल्पद् युवतिः पुनर्मू-रोषा अंगन् प्रथमा पूर्वहृती	२
यवुद्य मागं विभजोति नृभ्य उषो देवि भर्त्यत्रा सुजाते ।	३
देवो नो अत्र सविता दमना अनागतो वोचति सूर्यीष	
गृह्णद्गृहमहना यात्यच्छा विवेदित्रे अधि नामा दधाना ।	४
सिधासन्ती द्योतना शश्वदाया-दग्रमग्रमिद् मजते वसुनाम्	
भर्गास्य स्वसा वरुणस्य जामि-रुषः सुवृते प्रथमा जरम्ब ।	५ [४]
पश्चा स दस्या यो अयस्य धाता जयंम तं दक्षिणया रथेन	
उदीरता सुवृता उन् पुनर्धी-रुद्रमयः शुशुचानासो अस्थुः ।	६
स्याहो दसुति तमसापंगुह्या-विष्कृण्वन्त्युपमो विभ्रातीः	
अपान्यदेत्यभ्युन्यदेति विपुंरुषे अहंती सं चरेते ।	७
परिक्षितोस्तमो अन्या गुहांक-रयोदुषाः शोशुचता रथेन	
सदृशीरिद्य सदृशीरिद्य श्वो वीर्यं संचन्ते वरुणस्य धाम ।	८
अनद्यथाविंशतं योजना-न्येकेका क्रतुं परि यन्ति सद्यः	
जानत्यद्भः प्रथमस्य नाम शुका कृष्णादजनिष्ट श्विनीची ।	९
क्रतस्य योषा न मिनोति धामा-हरहर्निष्कृतमाचरन्ती	
कन्येव तन्वाइ दाराशान्तो एषि देवि देवमिदं समाणम् ।	
संस्मर्यमाना युवतिः पुरस्ता-वाविर्वशांसि कृणुषे विभ्राती	१० [५]
सुतंकाशा मातृमृष्टेव योषा-त्रिस्तन्वं कृणुषे इशे कम ।	
भद्रा त्वयुषो वितरं ध्युच्छ न तत् तं अन्या उपसो नशन्त	११
अश्वीवतीर्गोमतीर्विश्ववांग यतमाना रुदिमभिः सूर्यस्य ।	
षां च यन्ति पुनरा च यन्ति भद्रा नाम वहमाना उषासः	१२
क्रतस्य रुदिममनुयच्छमाना भद्रंभेदं क्रतुमम्मामु धेहि ।	
उषो नो अद्य सुहवा श्युच्छा-स्मासु रायो मधवंलु च स्युः	१३ [६] (११९८)

(१२४)

१३ कसीयात् दैयंतयस औशिजः । उषाः । विष्णुः ।

उषा उरुहन्ती समिष्ठाने अग्रा उद्यन्तमूर्धे उर्विया ज्योतिरभेत् ।
देवो नो अत्र सविता न्वर्य मासावीद द्विपत् प चतृष्यविरये

१ (११९९)

सुगुरसन् सुहिरुपयः स्वस्वां बृहदस्मै वय इन्द्रो वधाति ।	
यस्त्यापन्तं वसुना प्रातरित्वो मुदीजयेत् पविमुस्मिनाति	२
आर्यमद्य सुकूर्तं प्रातरिच्छ-क्षितेः पुत्रं वसुमता रथेन ।	
अंशोः सुतं पापय मत्सरस्यं ह्यपदीरं वधेयं सुनुतामिः	३
उपं ह्यरन्ति सिन्धुवो मघोमुवं ईजानं च पश्यमाणं च धेनवः ।	
पूणन्तं च पयुरिं च भवस्वधो धृतस्य धारा उपं धन्ति विश्वतः	४
नाकंस्य पुडे अधि तिष्ठति क्षितो यः पूणाति स हं कुवेर्षु गच्छति ।	
तस्मा आयां धृतमपन्ति सिन्धुवु-स्तस्मा इव दक्षिणा विन्वते सदा	५
दक्षिणावतामिदुमानिं विजा दक्षिणावतां द्विषि सूर्यासः ।	
दक्षिणावन्तो अमूर्नं भजन्ते दक्षिणावन्तः प्र तिरन्तु आपुः	६
मा पूणन्तो इरितिमेन आरुन् मा जातिषुः सूरयः सुवतासः ।	
अन्यस्तेषां परिधिरेस्तु कश्चि-दपूणन्तममि सै पन्तु शोकाः	७ [१०] (१५८)

(१२६)

७ (१-५) कर्षावात् दीर्घमस औशिजः, (६) लनयो भाववप्य, (७) रोमरा । (५) स्वनयो मावयव्या,
१ रोमरा, ७ स्वनयो मावयव्य । विदुः, १-७ मनुवुः ।

अमन्तान् स्तोभान् प्र भिरे मनीषा मिन्धावधिं क्षिपन्तो मावयस्यं ।	
यो मे सुहृद्यमर्मिमीत सया-नतुतो राता भवं इच्छमानः	१
ज्ञानं राज्ञो नापमानस्य निष्काञ्च हृतमश्वान् प्रयतान् त्वद्य आर्यम् ।	
ज्ञानं कृशीषो अमुरस्य गोनां द्विषि भयोऽजरमा ततान	२
उपं मा श्यावाः स्तुनयेन वृत्ता बधूमन्तो वृत्ता रथांसो अस्थुः ।	
पृष्टिः सुहृद्यमनु गव्यमाग्रात् मनेत् कृशीषो अमिषित्वे अद्राम्	३
अन्वादिशद् दशरथस्य शोणाः सुहृद्यमाग्ने भेषो मपन्ति ।	
मनुव्युतः कृशानावन्तो अत्यान् कृशीषन्तु उर्मृशन्त पृष्ठाः	४
पूनीमनु परपतिमा ददे वृ-खीन् पुक्तो अहावरिधायसो गाः ।	
सुबन्धो ये विशया इतु मा अनश्वन्तः भव ऐर्यन्त पृष्ठाः	५
आगंधिता परिगंधिता या कशीकेषु जह्वहे ।	
वदन्ति मायं पादुरी पादुर्यां शोम्यां शता	६ (१७०५)

उपोष मे परां मृश मा मे दृग्नाणि मन्यथाः ।
सर्वाहर्मस्मि रोमशा गन्धारीणामिवात्रिका

७ [११] (१४२५)

(१२७) [एकोनविंशोऽनुवाकः ॥१९॥ सू० १२७-१३३]

११ परच्छेपो देवोवासिः । अग्निः । मत्पथिः, ६ अतिपृतिः ।

अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सुनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम् ।

य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।

घृतस्य विघ्राहिमनुं वष्टि शोचिषा ऽऽजुह्वानस्य मरिष्यः १

यजितं त्वा यजमाना हुवेम ज्येष्ठमद्विरसां विप्रं मन्मभिर्विभेभिः शुक्रं मन्मभिः ।

परिजमानमिव द्यां होतारं चरणीनाम् ।

शोचिष्केशं वृषणं यमिमा विशाः मार्यन्तु जूतये विशाः २

स हि पुरुं विदोर्जसा विरुक्मता दीर्घानो भवति हुहंतः परशुर्न हुहंतः ।

वीळु विद् यस्य समृते भुवद् वनेव यत् स्थिरम् ।

निष्यहमाणो यमते नापति धन्वासहा नापति ३

हृद्वा चिदस्मा अनु दुर्धया विदे तेजिष्णामिरणिमिद्रीटयवसे ऽग्रयं द्राष्टवसे ।

म यः पुरुणि गार्हते तक्षद् वनेव शोचिषां ।

स्थिरा विदन्ना नि रिणात्वोर्जसा नि स्थिराणि विदोर्जसा ४

तमस्य प्रक्षमुपरामु धीमहि नक्तं यः सुदर्शतरो दिवातरा दर्पायुषे दिवातरात् ।

आद्रस्यापुर्धर्मणवद् वीळु शर्म न मूनवे ।

भक्तमर्मक्तमजो ह्यन्तो अजरा अग्रयो ह्यन्तो अजराः ५ [१२]

स हि शशो न मारुतं तुविष्वणि रंस्वैतीपूर्वरास्विष्टनिरातेनास्विटानिः ।

आर्दुव्यान्पादुदि र्यज्ञस्य केतुर्हणा ।

अर्धं स्मास्य हर्षतो हर्षवतो विश्वे जुपन्तु पन्थां नरः शुभे न पन्थाम् ६

द्विता यदीं कीस्तासो अमिद्यवो नमस्पन्त उपवोचन्तु भृगवो म्रधन्तो द्राशा भृगवः ।

अग्निरीशि वसुतां शुचिर्यो धर्मिरेषाम् ।

पिषो अग्निपीथेनिपीट मेधिर् आ वनिपीट मेधिः

७ (१४३२)

विश्वीसां त्वा विशां पतिं हवामहे सर्वासां समानं दर्पतिं भुजे भुत्वर्गिर्वाहसं भुजे ।

अतिर्धिं मानुपाणां पितुर्न पस्यासुषा ।

अमी च विश्वं अमृतांसु जा वयो हव्या देवेष्वा वयः

८

त्वमग्रे सहसा सहन्तमः शुष्मिन्तमो जापसे देवतातये इयिर्न देवतातये ।

शुष्मिन्तमो हि ते मदो घुष्मिन्तम उत वानुः ।

अथ स्मा ते परिं चरन्त्यजर भृष्टीवानो नाजर

९

प्र यो महे सहसा सहन्वत उपकुपे पशुपे नामपे स्तोमो बभूत्वग्रये ।

मति पदीं हविष्मान् विश्वांसु क्षासु जोगुवि ।

अथे रमो न जेत कृपणां जूर्णिर्हीतं कृपणाम्

१०

स नो नेदिष्ठं दहंशान् आ भ्रा—ग्ं देवेभिः सचंताः सुयेतुनां महो सुयः सुवेतुनां ।

महिं शविष्ठ नस्कृधि संचयें भुजे अस्ये ।

महिं स्तोत्रुभ्यो मघयन् स्तुवीर्यं मधीरुग्रो न शर्वसा

११ [१५] (१७२६)

(१२८)

८ परच्छेपो वैवोरासिः । भग्निः । भव्यदि ।

अयं जापत मनुषो धीमणि होता वर्जित उशिजामनु व्रत—मग्निः स्वमनु व्रतम् ।

विश्वभृष्टिः सस्तीपते इयिरिय भवस्पते ।

अदग्धो होता नि पदत्रिष्ठस्पदे परिवीत ह्यस्पदे

१

तं यज्ञसाधुमपि यातयाम—स्पृतस्यं पथा नमसा हविष्मता देवताता हविष्मता ।

स न ऊर्जासुपाम्—त्यया कृपा न जूर्पति ।

धं मांशुरिश्वा मनये पशुवतो देवं भाः पंशवतः

२

एवेन सद्यः पंवेति पाथिवं मुदुगीं रेतो वृषमः कर्निकदूद वृधद रेतुः कर्निकदूद ।

शतं चक्षणां अक्षमि—वृषो वनेषु तुर्वणिः ।

सत्रो दर्षान् उपरेषु सानु—ष्वग्निः धरेषु सानुषु ।

३

स सुकनुः पुरोहितो दमंसे ऽग्निर्षुश्रुस्पाधुरस्यं चेतति कर्त्वा यशस्यं चेतति ।

कर्त्वा वंधा इंपुपते विश्वां ज्ञातानि पश्यसे ।

यतो घृतभीरतिधिरजापत् षड्विंधा अजापत्

४

(१७२०)

कन्वा पदस्य तर्विपीषु पुत्रते ऽग्नेरवेण मरुतां न भोज्ये—विराय न भोज्या ।

स हि स्मा दानमिन्वति वसूनां च मृज्मना ।

स नखासते वुरितादभिद्वुतः शंतावृषादभिद्वुतः

५ [१४]

विश्वो विहापा अरतिवसुर्दधे हस्ते दक्षिणे तरणिर्न शिष्यथ—स्त्रवस्यया न शिष्यथ ।

विश्वस्मा इदिपुधुते देवत्रा ह्यमोहिषि ।

विश्वस्मा इत् सुकृते वारमृण्व—त्यग्निर्द्वारा व्यृण्वति

६

स मानुषे वृजने शंतमो हितोऽग्निं जेषु जेषो न विश्रतिः प्रियो प्रज्ञेषु विश्रतिः ।

स ह्य्या मानुषाणा मिळा कृतानि पत्यते ।

स नखासते वरुणस्य धूर्त—सिंहो देवस्य धूर्तः

७

अग्निं होतारमीळते वसुधितिं प्रियं चेतिष्ठमरति न्यैरि हस्पवाहं न्यैरि ।

विश्वार्युं विश्वयेदसं होतारं यजतं क्विम् ।

वृथासो रण्वमवसे वसूपवो गीर्मा रण्वं वसूपवः

८ [१५] (१४४४)

(१२९)

११ परच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः, ६ इन्द्रुः । अत्याष्टि । ८-९ अतिशक्योः ११ अष्टि ।

यं त्वं रथमिन्द्र वेधसातये ऽप्राका सन्तमिपिर प्रणयसि पानवद्य नयसि ।

सद्यश्चित्तमिष्टये करो वशश्च वाजिनम् ।

सास्माकमनवद्य तूतुजान वेधसा—मिमां वाचुं न वेधसाम्

१

स भुषि यः स्मा पृतनासु कासु चिद् वृक्षाप्यं इन्द्र भरहूतये नृभिरसि प्रतृतेये नृभिः ।

यः शूरः स्वर्तुः सन्तिता यो विपिर्वाजं तहता ।

तमीज्ञानासं इरधन्त वाजिनं पृक्षमत्यं न वाजिनम्

२

वृस्मो हि स्मा वृषणं पिन्वसि त्वचं कं चिद् यावीररहं शूर मत्यं परिवृणाक्षि मत्यम् ।

इन्द्रोत तुभ्यं तद् क्विबे तद् रुद्राय स्वयंशसे ।

मित्रार्यं बोचं वरुणाय समथः समृद्धीकार्यं समथः

३

अस्माकं व इन्द्रमुशममीष्टये सखायं विश्वार्युं प्राप्तहं युजं वाजेषु प्राप्तहं युजम् ।

अस्माकं बह्योतये ऽयां पृतसुपु कासु चित् ।

नहि त्वा शत्रुः स्तरते स्तृणोषि यं विश्वं शत्रुं स्तृणोषि यम्

४

नि पू नुमानिमतिं कर्षस्य चित् तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभि—ह्यग्निभिरुग्रोतिभिः ।

नेपिं प्रो यथां पुरा—ऽनेनाः शूर मन्वसे ।

विश्वानि पूरोर्यं वरुं वद्वि—रुसा वद्विर्नो अच्य

५ [१६] (१४४९)

प्र तद् बोधेयं मन्त्रापेन्दवे हव्यो न य इषवान् मन्त्रं रेजति रक्षोहा मन्त्रं रेजति ।

स्वयं सो अस्मदा मिदो कुपैरजेत दुर्मतिम् ।

अथ सवेदुघर्शासोऽवतारमवं शुद्धमिव सवेत् ६

यनेम तद्धोत्रंवा पितृन्वा वनेम इधि रयिवः सुवीर्यं इषवं सन्तं सुवीर्यम् ।

दुर्मन्त्रानि सुमन्त्रमिदं रेमिषा पृथीमहि ।

आ सुत्यामिदिन्दं द्युध्रुतिमिदं पंजत्रं द्युध्रुतिमिः ७

पर्या वो अस्मे स्वर्गशोभिरुनी परिवर्गं इन्द्रो दुर्मतीनां दरीमन् दुर्मतीनाम् ।

स्वयं सा रिष्यध्वे पा न उपेचे अत्रैः ।

हनेमसन्न वंदति क्षिप्ता नृणिर्न वंदति ८

त्वं न इन्द्र शुषा परिणसा ग्राहि प्रथो अनेहसां पुरो पाह्यरक्षसां ।

सर्वस्य नः पराक आ सर्वस्यास्तमीक आ ।

प्राहि नो दृष्युवाणामिदिभिः सदा पाह्यमिदिभिः ९

त्वं न इन्द्र शुषा तर्क्यसोऽग्रं चित् त्वा महिमा संद्रुवसे भूहे मित्रं नावसे ।

ओत्रिष्ठ घ्रातरुर्विता रथं कं विदमर्षे ।

अन्यमस्मद् रिषिविः कं विदुदितो रिषिदन्तं चिदुदिवः १०

प्राहि न इन्द्र सुदत विधोः ऽवप्राता सपुमिद् दुर्मतीनां वेषः सन् दुर्मतीनाम् ।

हन्ता प्रापस्यं इक्षसं ब्रूता विवस्यु मार्वतः ।

अथा हि त्वा जजिता जीर्जनद् वसो रक्षोहर्षो त्वा जीर्जनद् वसो ११ [१७] (१७५)

(१३०)

१० परच्छेपो वैशोदासिः । इन्द्रः । आयदिः । १० विदुः ।

एन्द्रं द्युधुपं नः पराकतो नायमरुतां विदुषानीषु सत्यति रस्तं राजेव सत्यतिः ।

हवामहे त्वा वृषं पर्यस्यन्तः सुते सत्वा ।

पुत्रामो न विनं वार्जसातये मर्दिष्ठं वार्जसातये १

विवा सोममिन्द्रं सुवानमद्रिमिः कोदोनं मिक्तमवृत्तं न वंसगं स्तानुषाणो न वंसगः ।

मदाय हतंताय ते दुर्विर्तमाय धार्यसे ।

आ त्वां पच्छन्नु हरितो न इदं महा विश्वेव सूर्यम् २ (१७६)

अधिन्दद् विवो निहितं गुहां निधिं वेन गर्भं परिवीतमरमं न्यनन्ते अन्तरमनि ।

मजं वद्री गवामिव सिर्पासुन्नङ्गिरस्तमः ।

अपावृणोदिष इन्द्रः परीवृता द्वार इषुः परीवृताः ३

व्राह्मणो ब्रह्मिन्द्रो गर्भस्त्योः क्षत्रेय त्रिगमसनाय सं श्यं दहिहत्याय सं श्यत् ।

संविद्यान ओजसा शर्वाभिरिन्द्र मृज्मना ।

तदेव वृक्षं वनिनो नि वृश्चसि परश्वेव नि वृश्चसि ४
त्वं वृषां नष्टं इन्द्र सतृवे ऽच्छां समुद्रमसृजो रथो हव वाजपतो रथो हव ।

इत ऊतीरंपुअत समानमर्धमक्षितम् ।

धेनूरिव मनवे विश्वदोहसो जनाय विश्वदोहसः ५ [१८]

इमां ते वार्षं वसुपन्त आयवो रथं न धीरुः स्वपां अतक्षिपुः सुघ्राय त्वामतक्षिपुः ।

शुम्भन्तो जेन्यं पथा वाजेषु विप वाजिनम् ।

अत्यमिव शर्षसे सातये धना विश्वा धनानि सातये ६

मिनत् पुरो नवतिमिन्द्र पूरवे दिवोदासाय महि वृशुषं नृतो वज्रेण वृशुषं नृतो ।

अतिथिग्वाय शम्बरं गिरुग्रो अवाभरत् ।

महो धनानि दयमान ओजसा विश्वा धनान्योजसा ७
इन्द्रः सुमत्सु यजमानमार्यं पावद् विद्वेषु शतमूर्तिराजिषु स्वमंद्दिष्याजिषु ।

मनवे शासद्व्रतान् त्वचं कृष्णामरन्धयत् ।

वृक्षन् विश्वं तनुषाणमोषति न्यर्शसानमोषति ८

सूरश्चक्रं प्र वृहज्जात ओजसा मपित्वे वार्षमहृणो मुषायती शान आ मुषायति ।

उशना यत् पंगवतो ऽजगद्युतये कवे ।

सुभानि विश्वा मनुषेव तुर्वणि र्हा विश्वेव तुर्वणिः ९

स नो नव्येभिर्वृषकर्मभ्रुकथैः पुरो वृत्तैः प्रापुभिः पाहि शम्भैः ।

विशोवासेमिरिन्द्र स्तवानो वावृषीथा अहोभिरिव द्यौः १० [१९] (१०५)

(१११)

७ पक्ष्मणेन देवोदासिः । इन्द्रः । अत्यथिः ।

इन्द्राय हि धीरसुरो अनमन्ते न्द्राय मही पृथिवी वरीममि च्युन्नसता वरीममिः ।

इन्द्रं विश्वं मुजोषसो वेवासो वधिरे पुरः ।

इन्द्राय विश्वा सर्वानि मानुषा शतानि सन्तु मानुषा

तत् तु प्रथं प्रवर्था ते शुशुक्त्वं यस्मिन् यज्ञे वारुमकृण्वत् क्षयं मृतस्य वारमि क्षयम् ।
 वि तद् बंचिरथ द्विताऽन्तः पश्यन्ति रुदिमभिः ।
 स घां विद्रे अन्विन्द्रो गवेषणो बन्धुक्षिन्द्रो गवेषणः ३
 नू हत्या ते पूर्वार्था च प्रवाच्यं यदङ्गिगोम्योऽवृणोत्पं ब्रजमिन्द्र शिश्रुत्पं म्रजम् ।
 ऐर्म्यः समान्या दिशाऽस्मर्ष्यं जेषि योत्सिं च ।
 मुन्ध्रपो रन्धया कं चिद्व्रतं हृणापन्तं चिद्व्रतम् ४
 सं यजन्तान् कर्तुमिः शूरं हंसयन्तं हिते तरुपन्त भवस्पतुः प्र यक्षन्त भवस्पतुः ।
 तस्मा आपुः प्रजावदिद् बाधे अर्बन्त्योर्जसा ।
 इन्द्र ओक्थं दिधिपन्त धीतयो देवा अच्यु न धीतर्यः ५
 पुवं तमिन्द्रापरवना पुणोपुथा यो नः पृतन्यादप तंतुमिन्द्रं वज्रेण तंतुमिन्द्रं तम् ।
 शूरे वृत्तार्यं च्छन्सुद् गहनं यदिर्नक्षत् ।
 अस्माकं शत्रून् परि शूर विश्वतो दुमां दर्पाष्ट विश्वतः ६ [२१] (१४३८)

(१३३)

७ परच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः । १ विष्टुर, २-४ अनुष्टुप्, ५ गायत्री, ६ धृतिः, ७ अष्टिः ।

उमे पुनामि रोदसी क्रतेन इहां दहामि सं महीरनिन्द्राः ।
 अमिष्टाय यत्र हता अमित्रा वैलस्थानं परि तुह्या अशोरत् १
 अमिष्टाय चिद्विद्विः शीपां यातुमतीनाम् ।
 द्विन्धि वंदूरिणां पदा महावदूरिणा पदा २
 अवासां मघवअहि शपों यातुमतीनाम् ।
 वैलस्थानके अमिके महावैलस्थे अमिके ३
 यासां त्रिभः पञ्चाशतोऽमिष्टैरुपावपः ।
 तत् सु ते मनायति तक्त् सु ते मनायति ४
 पिशाङ्गमृष्टिममृणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण ।
 सर्वं रक्षो नि बर्हय ५
 अदमंह इन्द्र दाहहि भुधी नः शुशोत्रु हि द्यौः क्षा न मीपां अद्विवः पूणाञ्च मीपां अद्विवः ।
 शुष्मिन्तो हि शुष्मिभिर्बुधैरुधेमिरीयसे ।
 अपूरुषामो अपतीत शूर सत्वमि च्छिमतैः शूर सत्वमिः ६ (१४४४)

यनोति हि सुन्वान् क्षयं परीणसः सुन्वानो हि म्मा यज्ञव्यव द्विषं देवानामव द्विषं ।

सुन्वान इत् सिपासति महर्षा वाजपृथतः ।

सुन्वानापेन्द्रो ददान्यामुर्वं उपि ददान्यामुर्वम्

७ [२२] (१४८५)

(१३४)

[विशोऽनुवाकः ४२०४ सू० १३४-१३५]

६ एवच्छेपो दैवोदासिः । वायुः । अत्यष्टिः, ६ मष्टिः ।

आ त्वा जुषो राहाणा अग्नि प्रथो वापो बर्हन्विह पूर्वपीतये सोमस्य पूर्वपीतये ।

ऊर्धा ते अनुं सुभृता मर्नस्तिष्ठतु जाजती ।

नियुत्वता रथेना याहि द्वावने वापो मृतस्य द्वावने

१

मन्दन्तु त्वा मन्दिनो वायुविन्द्वो ऽस्मन् क्राणामुः सुकृता अमिष्यवो गोमिः क्राणा अमिष्यवः ।

यद्दं क्राणा इरथ्ये दक्षं सर्वन्त ऊतपः ।

सधीवीना नियुतो द्वावने धिय उषं भुवत ई धियः

२

वायुर्द्वि रोहिता वायुररुणा वायु रथे अनिरा धुरि वोद्द्वे बर्हिषा धुरि वोद्द्वे ।

प्र बोधया पुर्विं जार आ संसतीमिव ।

प्र चक्षय रोर्दसी वासयोपसुः भवसे वासयोपसः

३

तुभ्यमुषामुः शुच्यः पशवति मुदा बरुा तन्वते दंमु इरिमपु वित्रा नवेषु इरिमपु ।

तुभ्यं धेनुः संत्रुंषा विश्वा बस्यनि दोहते ।

अर्जनयो मरुतो बृशर्णाभ्यो दिव आ बृशर्णाभ्यः

४

तुभ्यं शुक्रासुः शुच्यमनुरण्ययो मदेषुया ईषणन्त मुर्वण्यु पामिषन्त मुर्वणि ।

त्वां स्मारी दर्समानो मर्गमिष्टि तक्वुर्वीयं ।

त्वं विश्वस्माद् भुवनात् पामि धर्मणा ऽमुषीत् पामि धर्मणा

५

त्वं नो वापवेशामपूर्वः सोमानां प्रथमः पीतिर्महसि सुतानां पीतिर्महसि ।

उतो विहृत्मतीनां विशां बंधुर्जुषीणाम् ।

विश्वा इत् तं धेनवो दुह आशिरीं घृतं दुहन् आशिरीम्

६ [२३] (१४९१)

(१३५)

९ एवच्छेपो दैवोदासिः । १-३, ९ वायुः ४-८ इन्द्रवायु । अत्यष्टिः, ७-८ मष्टिः ।

स्तीर्णं बृहिरुषं नो याहि वीतये महधेण नियुतां नियुत्वते इतिर्नीमिनिपुत्वते ।

तुभ्यं हि पूर्वपीतये देवा देवार्प वेसिरे ।

म नं सुतायो मधुमन्तो अस्थिरन् मदार्प कर्त्वे अस्थिरत् ।

१

(१४९२)

तुभ्यापं सोमः परिपूतो अद्रिभिः स्पर्हा वसानः परि कोशमर्षति श्रुका वसानो अर्षति ।
तवायं भाग आयुषु सोमो कुवेर्युं हृयते ।

वह वायो नियुतो याहास्मवु—जुषाणो याहास्मवुः २

आ नो नियुद्भिः श्रुतिनीभिरध्वरं संहृतिर्णीमिरुपं याहि वीतये वायो हृद्यानि वीतये ।

तत्रापं भाग कृत्वियः सरश्मिः सूर्ये सचा ।

अध्वर्युभिर्मरमाणा अयंसत वायो श्रुका अयंसत ३

आ वां रथो नियुत्वान् वक्षदबले ऽभि प्रयोसि मुधिंतामि वीतये वायो हृद्यानि वीतये ।

पिबंतु मध्वो अन्वंसः पूर्वपेयं हि वां हितम् ।

वायुवा चन्द्रेण राधसा गंतु—मिन्द्रश्च राधसा गंतम् ४

आ वां धियो ववृत्पुरध्वरौ उपे—ममिन्दुं मर्मृजन्त वाजिनं—शुशुमत्यं न वाजिनम् ।

तेषां पिबतमस्सयु आ नो गन्तमिहोत्या ।

इन्द्रवापू सुतानामद्रिभिर्भुवं मदाप वाजदा युवम् ५ [२४]

इमे वां सोमा अस्वा सुता इहा—ध्वर्युभिर्मरमाणा अयंसत वायो श्रुका अयंसत ।

एते वांमर्षसृक्षत त्रिः प्रवित्रंमाशवंः ।

युवायवोऽलि रोमाण्यय्यया सोमसो अत्यय्यया ६

अति वायो समुतो याहि शश्वतो यत्र वाञ्छा वर्द्धति तत्र गच्छतं गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् ।

वि सूनृता ददंशो रीर्यते घृत—मा पूर्णवां नियुता वायो अध्वर—मिन्द्रश्च वायो अध्वरम् ७

अत्राह तद् बहेधे मध्व आहुतिं परमश्वत्थमुपतिष्ठन्त जायवो ऽस्मे ते संतु जायवंः ।

साकं गाथः सुर्वेति पर्यति यत्रो न ते वायु उर्य दस्यन्ति धेनवो नार्थ दस्यन्ति धेनवंः ८

इमे ये ते सु वापो शहरोजसो ऽन्तर्देदी ते एतर्षन्त्युक्षणो महि वाधन्त उक्षणः ।

धन्वञ्चिद् ये अनाशवो ज्रीरादिज्वर्गिरीकसः ।

सूर्यस्यैव रश्मयो दुर्नियन्तवो हस्तयोर्दुर्नियन्तवः ९ [२५] (१५००)

(१२६)

७ परच्छेपो देवोदासिः । १-५ मिश्रवर्णो, ६-७ लिङ्गोकाः । अत्यदि., ७ विदुः ।

म सु ज्येष्ठं निचिराम्यां बृहन्नमो हृद्यं मुतिं भरता मृष्टपद्भ्यां स्वार्दितं मृष्टपद्भ्याम् ।

ता स्रष्टानां घृतासुती यजेयन्त उर्यस्तुता ।

अर्षेणोः क्षत्रं न कुतश्चुनापृषे देयत्वं न चिन्नापृषे

१ (१५०१)

अर्शं शिं गातुकरुते वर्षापसी पन्थां कृतस्य समपंस्त इरिमिभि—अक्षुर्मर्गस्य इरिमिभिः ।

दुशं मित्रस्य सादनं—मर्ष्यो वरुणस्य च ।

अथां वधाते बृहन्नुवप्यं वपं उपस्तुन्यं बृहद् वप्यः २

ज्योतिष्मतीमर्षिं धारयतिशक्तिं स्वर्षतीमा संवेते द्विवेदिवे जागृयांसां द्विवेदिवे ।

ज्योतिष्मत् क्षत्रमांशाते आदित्या दानुनुस्पती ।

मित्रस्तपोर्वरुणो धातुपञ्जनो ऽर्षुमा पातुपञ्जनः ३

अयं मित्राय वरुणाय शीतमः सोमां मृत्युयानेष्वामर्गो वुवो वृवेष्वामर्गः ।

तं वेदासो जुषेरत् विश्वे अघ सजोर्षसः ।

तथा राजाना करधो यदीमहे कर्ताशाना यदीमहे ४

यो मित्राय वरुणायाविधुञ्जनो ऽजुवाणं तं परि पातो अंहसो वाग्वांसं मर्षमर्हसः ।

तमर्षमाभि रक्ष—त्यनुपन्तमनुं प्रतम् ।

उक्थैर्ष एनोः परिमूर्षति व्रतं स्तोमैरामूर्षति व्रतम् ५

नमो द्विवे बृहते रोर्दसीम्पा मित्रार्थं वोचं वरुणाव मीद्धुषे सुमृष्टीकार्प मीद्धुषे ।

इन्द्रमग्निमुषं स्तुहि द्युशमर्षुमणं मर्गम् ।

ज्येष्ठजीवन्तः प्रजया सचेमहि सोमस्योती सचेमहि ६

ऊती वेवानो वपमिन्द्रवन्नो मंसीमहि स्वर्षशसो मुरर्द्धिः ।

अग्निमिन्द्रो वरुणः शर्मं यंसन् तर्दशपाम मृचवांनो वपं चं ७ [२६] (१५०७)

[द्वितीयोऽध्यायः १२१ वर्णाः १-२७] (१३७)

१ परस्पोरो वैषोवसिः । मित्रावरुणौ । अतिरावरी ।

सुपुमा पातुमर्दिमि—गोर्धीता मत्सरा इमे सोमांसो मत्सरा इमे ।

आ राजाना द्विविस्पृशा ऽस्मज्जा गन्तुमुषं नः ।

इमे वा मित्रावरुणा गवांशिरः सोमां शुक्रा गवांशिरः १

इम आ पातुमिन्द्रवः सोमांसो दध्यांशिरः सुतांसो दध्यांशिरः ।

उत वांमुपसो वृधि साकं मूर्षस्य इरिमिभिः ।

सुतो मित्राय वरुणाय पीतये चारुंक्रतार्प पीतये २

तां वां प्रेनुं न वांसरी—संशुं दुर्दन्त्यर्दिमिः सोमं दुहस्यर्दिमिः ।

अस्मज्जा गन्तुमुषं नो ऽधोऽत्रा सोमपीतये ।

अयं वा मित्रावरुणा नृभिः सुतः सोम आ पीतये सुतः ३ [१] (१५१०)

(११८)

४ परच्छेपो वैशोदासि । पूषा । अत्यष्टिः ।

प्रथं पूषास्तुविजातस्य शस्यते महित्वमस्य तुवसो न तन्दते स्तोत्रमस्य न तन्दते ।

अचीमि सुम्नयन्नह - मन्तुर्पति मयोभुवम् ।

विश्वस्य यो मनं आपुयुवे मुखो देव आपुयुवे मुखः १

प्र हि त्वा पूषन्नजिरं न यामनि स्तोममिभिः कृण्व कृण्वो यथा मृध उष्टो न पीपते मृधः ।

ह्रुवे यत् त्वां मयोभुवं देवं सस्थाप्य मर्त्यः । २

अस्मार्कमाङ्गुषान् द्युमिनस्कृधि वाजेषु द्युमिनस्कृधि

यस्य ते पूषन् त्सुर्ये विपन्त्यवः कृत्वा चित् सन्तोऽयंसा बुभुक्षि इति कृत्वा बुभुक्षिरे ।

तामनुं त्वा नवीयसीं नियुतं राय ईमहे । ३

अहेळमान उरुशंस सीं भव वाजेवान्ने सीं भव

अस्या ऊ पु ण उषं सातयं भुवो ऽहेळमानो रविवाँ अजाश्व भवस्यतामजाश्व ।

ओ पु त्वां वृतीमहि स्तोममिर्दसम साधुमिभिः ।

नहि त्वा पूषन्नतिमन्यं आपृणे न ते सरयमपहृवे

४ [२] (१५१४)

(१३९)

११ परच्छेपो वैशोदासिः । १ विश्वे देवाः, २ मित्रायरुणौ, ३-५ अश्विनौ ६ इन्द्रः, ७ अग्निः, ८ मरुतः, ९ इन्द्राग्नी, १० बृहस्पतिः, ११ विश्वे देवाः । अत्यष्टिः, ५ मृहती, ११ त्रिष्टुप् ।

अस्तु शीषेद्र पुरो अग्निं धिया दंध आ नु तच्छर्धो त्रिष्टुपं वृणीमहे इन्द्रवायु वृणीमहे ।
यद्दं क्राणा विवस्वति नामां संवायि नव्यसी ।
अध प्र सू न उषं यन्तु धीतयो देवाँ अच्छन् न धीतयः १

यद्दं त्यन्मिज्रावरुणावृताद् - ध्यानुदाधे अनृतं स्वेनं मनुयुता दक्षस्य स्वेनं मनुयुता ।

पुवोरित्याधि सन्न - स्वर्परयाम हिरण्ययम् । २

धीमिरचुन मनसा स्वैर्मिर्क्षमिः सोमस्य स्वैर्मिर्क्षमिः

पुवां स्तोममिर्देवपन्तो अश्विना ऽऽश्रावयन्त इव ऋोकमायवो पुवां हव्याभ्याद्वैयवः ।

पुवोर्विश्वा अधि भियः पूशंश्च विश्ववेदसा । ३

पृषापन्ते वां एवयो हिरण्यये रथे दक्षा हिरण्यये

(१५१५)

अवेति दम्ना ध्युर्नार्कमृण्वयो पुअने वां रथपुत्रो दिविष्टि—व्यध्वस्मान्नो दिविष्टि ।

अपि वां स्थाम् वन्धुरे रथे दद्या हिष्णयये ।

पथेव यन्तावनुशासता रजो ऽर्जसा शासता रजः ४

शर्चीभिर्नः शचीवसू दिव्या नक्तं दशस्पतम् ।

मा वां शतिकुर्ष दम्नं कदां घना—स्मद् शक्तिः कदां घना ५ [३]

पूर्वाग्निन्द वृषपाणांस इन्द्व इमे सुता अद्रिपुतास उज्जिदु—स्तुभ्यं सुतासं उज्जिदः ।

ते त्वा मन्दन्तु द्वावने महे विद्याय राधसे ।

ग्रीभिर्ग्रीर्वातः स्तवमान आ गहि सुमृष्टीको न आ गहि ६

ओ पू णो अग्ने शृणुहि त्वमीच्छितो देवेभ्यो बवसि यज्ञियेभ्यो राजेभ्यो यज्ञियेभ्यः ।

यद्भ त्पामर्द्धिरोभ्यो धेनुं देवा अर्दत्तन ।

वि तां हुहे अयंमा कर्तुं सचो एष तां वेद मे सवा ७

मो पु वो अस्मद्भि तानि पौस्या सना भूवन् द्युश्रानि मोत जांरिपु—रुस्मन् प्रोत जांरिपुः ।

यद् वंश्चित्रं पुगेपुगे नव्यं घोषादुर्मर्त्यम् ।

अस्मासु तन्मरुतो यच्च दुष्टं विधूता यच्च दुष्टम् ८

वृष्यद् ह मे जनुपं पूर्वो अङ्गिराः प्रियमेधः कण्वो अत्रिमनुर्विदु—स्ते मे पूर्वे मनुर्विदुः ।

तेषां देवेष्वापति—रुस्माकं तेषु नाभयः ।

तेषां एदेन मद्या नमे यिरे—न्दाग्री आ नमे गिरा ९

होता यशद् वनिनो वन्त वायं बृहस्पतिर्वजति येन उक्षभिः पुरुवारंभिहृक्षभिः ।

जगृग्मा दूरआदिशं श्त्रोःरुमद्वेष्ट त्मना ।

अधारेयदरिन्दानि सुकतुः पुरु सप्तानि सुकतुः १०

ये देवासो दिव्येकां दश स्य पृथिव्यामध्येकां दश स्य ।

अप्युक्षितो महिनैकां दश स्य ते देवासो यज्ञमिमं जुषध्वम् ११ [४] (१५२५)

(१४०) [एकविंशोऽडुवाकः ४२१॥ सू० १४०-१५६]

१३ दीपंतमा औवधयः । अग्निः । जयती । १० विष्टुव्या, १२-१३ विष्टु ।

वेत्विषदं विषयामाय सुयुते धासिमिदं प्र भरा योनिमप्रथं ।

वस्त्रेणेव वासपा मन्मना शुचिं ज्योतीरथं शुकवर्णं तमोहनम् १ (१५२६)

अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्नमृज्यते	संबत्सरे वावृधे जगधमी पुनः ।	
अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा	न्यनुन्येन वनिनो मृत वारुणः	२
कृष्णपुती वेविजे अस्य सुक्षिता	जुभा तरेते अभि मातरा शिशुम् ।	
शाचाजिह्वं ध्वसयन्तं तृपुच्युत	मा साच्यं कुपयं वधेनं पितुः	३
मुमुक्षोः मन्वे मानवस्पते	रघुदुवः कृष्णसीतास ऊ जुवः ।	४
असमना अजिरासो रघुप्यद्रो	वार्तजूता उप युज्यन्त आशवः	
आर्दस्प ते ध्वसयन्तो वृधेते	कृष्णामभ्यं महि वपः करिकतः ।	५
पव सी महीमवनि प्राभि ममृश	दमिश्वसन् तस्तनयन्नेति नानदत्	५ [५]
भूपन् न योऽधि बभूषु नन्नते	वृषेव पत्नीरभ्येति रोहवत् ।	
ओजायमानस्तन्वध्व शुम्भते	मीमो न शुक्लं दविधाव दुर्गुभिः	६
स सस्तिरो विटिरः सं गृभायति	जानन्नेव जानतीमित्य आ श्ये ।	
पुनर्वर्धन्ते अपि यन्ति वेद्यं	मन्यद् वर्षः प्रियोः कृष्णते सचा	७
तमघुवः केशिनीः सं हि रेभिर	ऊर्ध्वास्तस्थुर्मसुषीः प्रायवे पुनः ।	८
तासां जरां प्रमुञ्चन्तेति नानदत्	दसुं परं जनयंश्रीवमस्तुतम्	
अधीवासं परि मातू रिहन्नहं	तुविश्रेभिः सत्वभिर्याति वि ज्रपः ।	९
वयो दधत् पदते रेरिहत् सदा	ऽनु श्येनी सचते वर्तनीहं	
अस्माकंमये मचर्वत्सु दीद्वि	हाधु स्वसीवान् वृषभो दमूनाः ।	१० [६]
अवास्या शिशुमतीरदीदे	वर्मव पुत्सु परिजर्मुंराणः	
इदमो सुधितं दुधितादधि	पिपादु चिन्मन्मनः प्रेषो अस्तु ते ।	
पत ते शुक्रं तन्वोऽं रोचते शुचि	तेनास्मभ्यं वनसे रत्नमा त्वम्	११
रथाय नावमुत नो गृहायु	नित्पारिवां पदती रास्यये ।	
अस्माकं धीरो जत नो मघोतो	जनोश्च या पारयाच्छर्म या चं	१२
अमी नो अग्र जुवधमिज्जुगुया	द्यावाक्षामा सिन्धवश्च स्वगूर्ताः ।	
गव्यं यव्यं यन्तो दीर्घाहे	वं वरंमरुण्यो वरन्त	१३ [७] (१५३८)

(१४१)

१३ दीर्घतमा औचध्यः । अग्निः । जगती, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

वद्विथ्या तद् वपुषि धायि दशतं देवस्य मर्गः सहस्रो यतो जनि ।
 यदीमूष ह्वति साधते मति-कृतस्य धेना अनयन्त ससुतः

१

(१५३९)

- पुत्रो वधुः पिनुमान् नित्य आ श्वे द्वितीयमा सप्तशिवासु मातृवृ ।
 नृनीयमस्य वृषभस्य कोहसे दर्शयमति जनयन्तु योषणः २
- निर्दक्षीं बुधान्महिषस्य वधंस ईशानागः शवंसा कर्त्त सूरयः ।
 यन्मिदं पदिशो मध्वं आपये गृह्य सन्तं मातृरिभ्वा मध्यापति ३
- य यत्र त्रिभुः परमाशीयते प-र्वा पृथुषो धीरुषो दंसु रोहति ।
 उभा पदस्य जनुषं पदिर्वन्त आदिइ पदिशो जमवर पूणा शुचिः ४
- आदिन्मातृपारिशद पाश्या शुचि-रहिंस्यमान उर्विपा वि वाङ्मुषे ।
 अनु यत्र पूर्वा अठहर सनाजुशो नि मायंतीश्वर्यसामु धावते ५ [८]
- आदिशोपारं वृणते दिर्विदिषु भगमिष यपुत्रानाम क्कञ्जते ।
 वेवान् पत्र क्कवां मृगनां पुरुहुतो मर्तं शंसं विश्वधा वेति धापसे ६
- वि यदस्थान्द यजतो वार्त्तचोदितो ह्यारो न वार्त्ता जलणा जनांकृतः ।
 मस्य पामन्तु कुशुपः कृष्णार्द्धसुः शुचिजन्मलो रज आ स्वधवनः ७
- रथो न धानः शिर्वभिः कृतो धामङ्गैभिररुषेर्मिपिते ।
 आर्द्धस्य ते कृष्णामो दक्षि सूरयः शूरस्येव श्वेवर्षादीयते वयः ८
- त्वया ह्येते वरुणो धृतजतो मित्रः शोशुवे अर्द्धमा सुदन्तः ।
 यत्र सीमन्तु कर्त्तुना विश्वर्था त्रिभू-रराज नेभिः पविभूरजायथाः ९
- रथस्यै शशमानायं मुन्नुते र्वं पविड कुवतामिनिन्वसि ।
 तं त्वा न नारवं महसो पुत्रन् वपं भगं न वारो महिरज धीमहि १०
- अस्ते शुचि न स्वर्षं दर्शनसं भगं वरुं न पर्युषामि धर्म्मिन् ।
 र्द्धमीतिवो यो वमन्ति जन्मनी उभे वेवान्तां शंसंभृत आ र्थं सुकृतुः ११
- उत नः भृशोकां ज्रीपाश्वो होतां मुन्दः शृणवस्वन्द्वायः ।
 म नो नेपुश्रेषन्नेम्यो उदिर्त्तमं सुकितं वस्यो अप्यं १२
- अस्तांयुधिः शिमीवद्विर्ष्वः भाध्रान्पाय यत्रं दर्धानः ।
 अमी वृ वे मृषवांनो वपं वृ मिर्त्तं न सुगो अति निर्दमन्तुः १३ [९] (१५५)

(१४२)

१३ दीर्घतमा औचथ्यः । (आग्रिस्तुर्क) = १ इधमः समिद्धोऽग्निर्व्यो, २ तनूत्पात् ३ नरादांसः, ४ इलः, ५ बर्हिः, ६ वेधीः, ७ शारः, ८ उपासानक्ता ९ देव्यो होतारो प्रचेतसी, १० तिष्ठो देव्यः सरस्वतीळा-मारत्यः, १० रथघा, ११ वनस्पतिः, १२ स्वाहाकृतयः, १३ इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

समिद्धो अग्र आ बह देवो अद्य यतसुचे । तन्तुं तनुष्व पूष्यं सुतसोमाय द्वाशुषं १
 घृतवन्तमुषं मासि मधुमन्तं तनूनपात् । यज्ञं विप्रस्य मायतः शशमानस्यं द्वाशुषं २
 शुचिः पावको अर्द्धतो मध्यां यज्ञं मिमिक्षति । नराशंसखिरा विवो वेवो वेवेषुं यज्ञियः ३
 इन्द्रितो अग्र आ बहेन्द्रं चित्रमिह त्रियभ । इयं हि त्वां मतिर्ममाच्छां सुजिह्व वृष्यते ४
 स्तृणानासो यतसुचो बर्हिर्पुंशे स्वधुरे । वृत्रे वेवेष्वचस्तममिन्द्राय शर्म सप्रथः ५
 वि अयन्तामृतावुषं प्रये वेवेभ्यो महीः । पावकासः पुरुस्पृहो द्वाशो वेधीरसुभ्रतः ६ [१०]

आ मन्दमाने उपाक्ते नक्तोपासां सुपेशसा । यज्ञी क्रतस्यं मातरा सीदतां बर्हिंरा सुमत् ७
 मन्द्रजिह्वा जुगुर्वणी होतांरा देव्यां कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमं सिध्रमद्य दिविस्पृशम् ८
 शुचिर्द्वेष्वर्पिता होत्रां मरुत्सु भारती । इल्ला सरस्वती मही बर्हिः सीदन्तु यज्ञियाः ९
 तन्नस्तुरीपमद्भृतं पुरु वारं पुरु त्मना । त्वहा पोषाय विष्यंतु शये नामां नो अस्मयुः १०
 अवसृजन्नप त्मनां वेवान् यक्षि वनस्पते । अग्निर्हव्या सुपुदति देवो वेवेषु मेधिरः ११
 पृषपवते मरुत्वते विश्वं देवाप वापवे । स्वाहा गायत्रवेपसे हव्यमिन्द्राय कर्तन १२
 स्वाहाकृतान्या गृह्युपं हव्यानि वीतये । इन्द्रा गंहि भुषी हवं त्वां हयन्ते अधुरे १३ [११]
 (१५६४)

(१४३)

८ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

प्र तर्पसीं नर्पसीं धीतिमप्रये साचो मति सहसः सुनवं मेरे ।
 अपां नपात् यो वसुभिः सह त्रियो होतां पृथिव्यां न्यसीदहृत्वियः १
 स जायमानः परमे व्योम न्यावितुरग्निरभवन्मातरिष्वने ।
 अस्य कृत्वा समिधानस्यं मज्जन्ता प्र छावां शोचिः पृथिवी अरोचयत् २
 अस्य त्वेषा अजरा अस्य मानवः सुसंहशः सुप्रतीकस्य मुदृतः ।
 भार्त्वक्षसो अत्यक्तुर्न सिन्धवो ऽग्रे रंजन्ते असंसन्तो अजराः ३ (१५६७)

यमेतिरे भृगोवो विश्वेवैदसं नामां पृथिव्या सुर्वनस्य मज्जना । अग्निं तं ग्रीभिर्हिन्दुहि स्व आ दमे य एको वस्यो वर्णो न राजति	४
न यो वराय मरुतामिव स्वनः सेनेव मृटा द्विव्या यथाशनिः । अग्निजंभैस्तिगितैरिति भवति योधो न शञ्जन् तस बना न्युञ्जते	५
कुवित्रो अग्निद्वर्षस्य वीरसद् वसुष्कुविद् वसुभिः काममावर्त्त । चोदः कुवित्तुं तुज्यान् मानये धियः शुचिप्रतीकं तमया धिया गुणो	६
पुत्रप्रतीकं व कुतस्य धूर्ध्वं मग्निं मित्रं न समिधान् कञ्जते । दन्धानो अको विदधेषु दीर्घं च्युक्वर्णासुर्दु नो वसते धियम्	७
अप्युच्छ्रमप्युच्छ्रिद्ये शिवेभिर्नः प्रापुभिः पाहि शग्मेः । अदंभेभिरहंपितेभिरिडे ऽनिमिवद्भिः परि पाहि नो जाः	८ [१२] (१५७२)

(१४)

७ दीर्घतया औचस्प्यः । अग्निः । अराती ।

एति म होता मृतमस्य मापयो ध्वं दधानः शुचिपिदासं धियम् । अग्नि सुर्बः क्रमते दक्षिणावृत्तो वा अंस्य धामं प्रथमं ह निंसते	१
अभीमृतस्य द्रोहना अनूभत् योनीं देवस्य सईने परीवृताः । अपामुपस्ये विमृतो पदावसं दधं स्वधा अधयद् यामिरीयते	२
सुपूर्वतः सर्ववसा तदिद् वपुः रामानमर्थे वितरित्रना मिधः । आदीं भगो न हृष्यः समस्मदा वोद्ध्युर्न शमीन् त्समयंस्तु सारधिः	३
यमीं हा सर्ववसा सपुर्पतः समाने घोना मिधुना समोक्ता । दिवा न नक्तं पलितो पुवाजनि पुरु चरंजजो मारुषा पुगा	४
तमीं हिन्यन्ति धीतयो दश विदो देवे मतींस कुतये हवामहे । धनोरधि सुवत् आ स कण्वत्पमिबजंद्भिर्द्वेषुना नवाधित	५
त्वं इग्ने द्विष्यस्य राजसि त्वं पार्थिवस्य पशुपा इव त्वना । एनी त एते वृहती अग्निभिर्वा हिरण्ययी वक्ररी वृष्टिरीशाने	६
अग्ने जुषस्व परितं हयं तद् वधो मन्द स्वर्धातु क्रतुजातु सुर्जतो । यो विश्वतः प्रत्यङ्कति दर्शतो रणवः संहृदो पितृमां इव क्षपः	७ [१३] (१५७३)

(१४५)

५ दीर्घतमा श्रीवध्याः । अग्निः । जगती, ५ विष्णु १ ।

तं पृच्छन्ता स जंगामा स वेदु स विंक्रित्वो ईयते सा न्नीयते । १
 तस्मिन् त्सन्ति मृशियन्तस्मिन्निष्पद्यः स वाजस्यु शर्वसः शुष्मिणुस्मतिः । १
 तमिन् पृच्छन्ति न सिमो वि पृच्छन्ति स्वनेत्रु धीरो मर्त्तसा पदप्रभीत् । २
 न मृष्यते प्रथमं नार्पं वचो ऽस्य कर्त्वा सचते अर्भद्वपितः । २
 तमिद् गच्छन्ति जुद्धास्त्वमर्वी—विश्वान्येकः शृणुद वचंसि मे । ३
 पुद्गेष्वस्तुर्विर्यज्ञसाधनो ऽच्छिदोतिः शिशुरादत्त सं रथः । ३
 उपुष्पार्षो षानि पन् समारत मद्यो जातस्वत्सा पुज्येभिः । ४
 अमि श्वान्ते मृशते नान्ये मुदे पद्वी गच्छन्त्युग्रनीरिद्रितम् । ४
 स ई मृगो अप्यो वनगु—रुपं लुप्युपमस्यां नि धावि । ५ [१४] (१४५)
 र्थमवीद वयुना मर्त्येभ्यो ऽग्निर्विशो क्तुचिद्धि मयः । ५

(१४६)

५ दीर्घतमा श्रीवध्याः । अग्निः । विष्णु १ ।

विमुषारं मनाग्निं मृष्यवे ऽनूनमग्निं विजोहपथे । १
 त्रिपुत्तमेषु चरतो भुवस्य विश्वां श्रुवां तेषुनारंतिशर्मम् । १
 उक्षत मही अमि बंशश् एने अनास्वस्यान्तिऋतक्रुण्यः । २
 उर्याः एते नि दधाति सानीं विहन्त्युषो अरुषामो अस्य । २
 ममानं वन्मममि संशान्ती विष्वग्धेनु नि बंसतः सुमेकं । ३
 अननुकृष्यो अर्षन्तो मिसान्ति विश्वान् केतौ अर्धि मही दधाने । ३
 धीरामः एतं कृषयो नयन्ति नानां हृदा ररांमाणाननुपेम । ४
 तित्वामन्तः पदंयदपन्तु मित्यु—साविरेभ्यो अमवन् सुतो नृन् । ४
 त्रिदशेषुः परि काडांसु जन्तं कुटन्तो मृगो अभीव जीवमे । ५ [१५] (१४६)
 पुद्गया पदमंतुन मूर्तिभ्यो गर्भेभ्यो मययां विश्वदीतः । ५

(१४७)

५ दीर्घतमा श्रीवध्याः । अग्निः । विष्णु १ ।

कृषा मे अग्ने मृष्यतेज आणे—दंशुमूर्तिभ्योभयानुपुलाः । १
 उधे पन् शोके तनपु दधाना कृन्तु मासन् इत्यर्त्तन इजाः । १ (१४७)

बोधां मे अस्य वक्षमो यवित्तु मंहिहस्य प्रभृतस्य स्वधावः ।	
परिपति त्वो अनुं त्वो गृणाति वृन्दादस्ते तन्वं वन्दे अग्रे	२
ये प्रापवो मामतेयं मे अग्रे पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।	
इह तान् त्मुक्तो विश्वेदेवा दिभ्सन्त इद रिपवो नार्ह देभुः	३
यो नो अग्रे अरिषो अघायु-ररातीवा मर्षयति हृयेन ।	
मन्त्रो गृहः पुनरस्तु सो अम्मा अनुं मृशीष्ट तन्वं दुरुक्तैः	४
जुन वा यः संहस्य प्रविद्वान् मतो मर्षयति हृयेन ।	
अतः पाहि स्ववमान स्तुवन्त-मग्रे मार्किर्नो दूरितार्य धापीः	५ [१६](१५९४)

(११८)

५ दीपेतामा औचस्य । अग्निः । विश्वदु ।

मधीद् यदीं विहो मानरिश्वा होतां विश्वाप्नु विश्वेदेयम् ।	
नि ये दृष्टुमनुष्यामु विश्वु स्वार्णं विचं वपुषे विभावं	१
वृक्षानमिन्न ददभन्त मन्मा-ग्निर्वरुं मम तस्य चाकन् ।	
जुषन्त विश्वान्यस्य कर्मो-पस्तुति भरमाणस्य कामोः	२
नित्यं विश्वु यं मदेने जगृधे प्रदीप्तिभिर्दधिरे पशियांसः ।	
य सू नपन्त शुभयन्त इहा-दस्वामो न रुधो सरहाणाः	३
पुहणि वृश्मो नि रिणानि जग्मे-मद रोचते वन आ विभावां ।	
आदस्य वातो अनुं धानि शोचि-स्तुर्न शयीभमनामनु धून्	४
न यं रिपवो न रिपुण्यवो गर्भे सन्त रेवणा रेपयन्ति ।	
अन्धा अपश्यन् न दंमन्मिष्या नित्याम ई प्रेतारो अरक्षन्	५ [१७](१५९५)

(११९)

५ दीपेतामा औचस्यः । अग्निः । विराट् ।

महः स शय एषते पतिर्वृ-न्निर इतस्य वसुनः पद् आ ।	
उप धनन्तमर्द्रपो विषमिन्	१
स यो वृषां नरो न रोदंभ्योः स्वोभिगतिं प्रीवपीतसर्गाः ।	
य यः संसाणः दिधीन योनै	२ (११०)

आ वः पुं नार्मिणीमदीं—दत्यः कविर्नमन्वो ई नावां । सुरो न रुरुकाञ्जितात्मा	३
अभि द्विजन्मा घी रञ्जनाभि विश्वा रजांसि शुशुचानो अस्थान । हाता यजिहो अपां सधस्थं	४
अथ स होता यो द्विजन्मा विश्वा दूधे वापांणि श्वत्स्या । मत्तो यो अस्मै सुनुको वृदाश	५ [१८] (१६०४)

(१५०)

३ दीर्घतमा औचक्ष्वः । अग्निः । उष्णिक् ।

पुरु त्वां वृश्वान् घञ्चि ऽरिष्टि तव स्विदा । तोदस्वेषं शरण आ महस्यं	१
व्यनितस्य धनिनः प्रहोपे चिदरुषः । कृदा चन प्रजिर्गतो अर्दवयोः	२
स चन्द्रो विप्र मत्तवो महो वाधन्तमो द्विवि । पयेत् तं अग्रे वनुपः स्याम	३ [१९] (१६०७)

(१५१)

२ दीर्घतमा औचक्ष्वः । १ मित्रः, २-२ मित्रावरुणौ । उगनी ।

मित्रं न ये शिष्या गोर्षु गव्यवः स्याद्यो विदुषं अप्नु जीर्जनम् । अंरिजितो रोर्दसी यार्जसा गिरा प्रति मियं यंजतं जनुपामवः	१
यञ्च त्यद् वा पुरुमीव्यहस्य सोमिनः प्र मित्रामो न दीधिरे स्वाभुवः । अधु कर्तुं विदतं गानुमर्चत उत भुतं वृपणा प्रस्पायतः	२
आ वां भुयन् छितयो जन्म रोर्दस्योः प्रवाच्यं वृपणा दक्षमि महे । यदीमृतापु भरंधो यद्वंति प्र होर्ध्रणा शिष्या वीधो अध्वरम्	३
प्र सा छितिरसुर या महि मिय ऋतावानावृतमा घोषधो बृहत् । पुर्वं द्विवो बृहतो ददर्शामुवुं गां न धुपुं पुञ्जाधे अपः	४
मही अर्थं मदिना वारमृण्वयो ऽरेणवस्तुज आ सध्वन् धेनवः । स्वर्गन्ति ता उपुरतानि स्युं—सा दिशुचं उपसंस्तृवीरिव	५ [२०]
आ वामृताय केदिनीरनुयत मित्र यत्र वरुण गानुमर्धयः । अथ मनो सृजतं चिन्वंतं धिपों पुवं चिर्वन्ध मन्वेनामिरज्यधः	६
यो वां पुञ्जेः दंशमानो ह दार्शानि क्विर्हीना यजति मन्मसाधनः । उपाह तं मर्षयो वीधो अर्ध्रत—मच्छा गिरः सुसृति र्गन्तमग्मुप	७ (१६१४)

पुत्रां वृत्रैः संघमा गीर्भित्कृतु कर्तावान्ना मनसो न प्रपुंनिषु ।
 भर्तानि वां मन्मना संपत्ता गिते ऽहंप्यता मनसा त्वेषांशाधे
 वेवद् वयो दधाधे त्वेषांशाधे नरां भाषाभित्तुर्जति माहितम् ।
 न वां धावोऽहंभिनोत सिन्धुतो न देवस्य पणपो मानसुर्मघम्

८

१[२१](१११)

(१५१)

७ दीपेनमा भीक्षयः । मित्रावरणो । विष्णुः ।

पुत्रं वृथांनि पीडमा संसाधे पुत्रोर्गच्छिन्ना मनसो हृ मर्गाः ।
 अवोर्भित्तुमर्तुनाति विथ्वं कुनेन मित्रावरणा मषेधे
 पुनश्चन त्वो वि विकेतदेवां सुपो मन्त्रः कविशुभ्य कर्तावान् ।
 त्रिभिर्हनि चतुरधिक्रमो देवनिर्दा ह यथमा अंजुर्धनु
 अयादंनि यथमा पदुर्नीतो कनक र्वा मित्रावरणा विभेन ।
 गर्भे भारं भंगया विंदय क्तं सिन्धुर्धनुं नि तांगि
 मयन्तुविष पथं ज्वं वृर्नीनां यथांममि मोर्नीपद्यमानम् ।
 अनेवपुण्या विनेता कर्मान् निधं मिश्रय्य वरंणय्य धामे
 अत्रथा ज्ञानो अजमीशुभं वनिर्कृत्य पतपदुर्धमानुः ।
 अविभं ब्रह्मं जुजुवर्धमानः य मित्रे धाम वरंणे शुगलः
 आ ऐनयो मासनेपमर्वांनी - ब्रह्मधिर्षं पीपयन् समभिमृष्टुर्धनु ।
 त्रियो भिंशेय वपुर्नाति विदा - नामाविर्वाभ्रदिनिमुष्येत्
 आ र्वा मित्रावरणा हृयर्मुर्धु नमसा देवावरणा वपुःधाम ।
 अत्राहं ब्रह्म पुर्नमासु मत्ता अत्राहं वृनिर्दिश्या भुंयता

१

२

३

४

५

६

७[२२](१११)

(१५१)

४ दीपेनमा भीक्षयः । मित्रावरणो । विष्णुः ।

यथांमहे वां हृः कुजोर्वा हृपोर्भिमंत्रावरणा मर्गोभिः ।
 पुर्नैर्धुंनयु अयु वद र्वांममे अर्धवर्धेनो न पुंनिमिर्भेनि
 यमूर्निर्वां धाम न प्रदुर्ति - र्वांमि मित्रावरणा वपुर्निः ।
 अत्रनि वद र्वां सिन्धुं वृ होर्वा वृधं र्वा वृनिर्दिश्या विदीपय

१

२ (११५)

- पीपापं धेनुरर्दितिऋताय जनाय मित्रावरुणा हविर्वै ।
 द्विनोति यद् वां विदथे सपर्यन् त्स रातहंश्वो मानुषो न होतौ ३
 उत वां विश्वु मद्यास्वन्धो गात्र आपंश्च पीपयन्त वेवोः ।
 उतो नो अस्य पूर्यः पतिर्वन् वीतं प्रातं पर्यस उत्रिपायाः ४ [२३](११९७)

(१५४)

६ दीर्घतमा औचथ्यः । विष्णुः । त्रिष्टुप् ।

- विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वीचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
 यो अस्कंभायदुत्तरं सुधस्यं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः १
 प्र तद् विष्णुः स्तघते वीर्येण भृगो न भीमः कुञ्जरो गिरिहाः ।
 पस्योरुषु त्रिषु विक्रमणे - प्वधिक्षिपन्ति भुवन्तानि विश्वा २
 प्र विष्णवे शृपमेतु मन्मं गिरिक्षित उरुगायाय वृष्ये ।
 य इदं वीर्यं प्रपतं सुधस्य - मेको विममे त्रिमिरित् प्रदेभिः ३
 यस्य धी पूर्णा मधुना पदा - न्यर्क्षीयमाणा स्वधया मदान्ति ।
 य उं त्रिधातुं पृथिवीमुत द्या - मेको कृधातु भुवन्तानि विश्वा ४
 तदस्य त्रिपत्रभि पाथो अइयां नरो यत्र देवधवो मदान्ति ।
 उरुकमस्य स हि बन्धुरित्या विष्णोः एदे परमे मधु उत्तः ५
 ता वां वास्तुन्पुंसमि गमंथ्ये यत्र गावो भूरिशुद्धा अयासः ।
 अत्राह तदुरुगापस्य वृष्याः परमं एदमवं माति सूरि ६ [२४](११९८)

(१५५)

६ दीर्घतमा औचथ्यः । विष्णुः, १-३ इन्द्राविष्णु । जगती ।

- प्र वः पान्तमन्धसो धिपापते मुहे शूराय विष्णवे चावत ।
 या सानुनि पर्येतानामदांभ्या मुहस्तस्यतुरर्धेत्य साधुनां १
 स्त्रेपमित्या समरणं शिर्षीवतो - रिन्द्राविष्णु सुतपा वांसुरुष्यति ।
 या मत्वीय प्रतिधीयमानमित् कृशानोरस्तुसनामृद्व्यथः २
 ता ईं कर्धन्ति मद्यस्य पौंस्यं नि म्नातरां नणति रेतसे मुने ।
 वधाति पुधोऽवतं वां पितु - नार्मं तृतीयमधि रोचने विवः ३ (११९९)

तत्तद्विद्विद्विद्वस्य पीस्यं गृणीमसी जस्यं चानुर्वुकस्यं मीन्द्रुर्धुः ।	
यः पार्थिवानि त्रिभिरिद् विगार्माम रुरु कर्मिष्टोरगायाव जीवमे	४
द्वे इदस्य कर्मणे स्वर्द्धोऽं ऽमिन्पाय मर्षो मुरण्यति ।	
तृतीयमस्य नकिरा दंधर्षति वर्षश्चन पतयन्तः पतत्रिणः	५
चतुर्भिः माकं नवति च नामभि इवकं न वृत्तं व्यतीरवीविपन् ।	
बृहच्छरीरो विभिमानं कर्कभि पुवाकुमारः प्रत्येत्पाहवम्	६ [२५] (१६१९)

(१५६)

५ दीर्घतमा औचस्प्यः । विष्णुः । जगती ।

मवा मित्रो न शेषो घृतासृति विमृतदुष्ट एवया उं समथाः ।	
अथां ते विष्णो विदुषां विदुर्धुः स्तोमो यशश्च राधो हविष्मता	१
यः पूज्याप वेधमे नवीपसे सुमज्जानये विष्णुत्रे दुर्गाशति ।	
यो जातमस्य महतो महि बधन् सेदु श्रवोभिर्पुर्ज्यं चिकुम्बसत्	२
तर्षु स्तोतारः पूर्ष्य यथा विद् कृतस्य गर्मे अनुषा पिपर्तन ।	
आस्यं जानन्तो नाम चिद् विवक्तन महस्ते विष्णो सुमति भंगामदे	३
तमस्य राजा वरंणस्तमश्विना कर्तु सचन्त मारुतस्य वेधमः ।	
द्राधार दक्षमुत्तममहविदं प्रजे च विष्णुः सरिर्वो अपोर्णुते	४
आ यो विवापं सचथाय दैव्य इन्द्राय विष्णुः सुकृतं सुकृतः ।	
वेधा अजिन्वन् त्रिषप्रस्य आर्ये मृतस्य भागे यजमानमामेजत्	५ [२६] (१६४०)

(१५७) [द्राविणोऽनुषाकः ४२२४ सू० १५७-१६४]

६ दीर्घतमा औचस्प्यः । अश्विनो । जगता, ५-६ विष्टुर् ।

अश्वोऽश्विन्मं उदेति सूर्यो म्युपाश्चन्द्रा महारो अचिर्षा ।	
आपुक्षतामश्विना पातये रथं पासांवीद् देवः संविता जगत् पृथक्	१
यद् पुत्राथे वृषणमश्विना रथं पूतेन नो मधुना ह्यत्रमुंशतम् ।	
अस्माकं ब्राह्म पुतनासु जिन्वन्तं प्रयं धना शूरमाता मजेमहि	२ (१६४६)

अर्वाङ् विश्वको मधुवाहने रथो	जीराश्वो अश्विनोर्वातु सुद्वृतः ।	
त्रिवन्पुरो मधवा विश्वसौमगः	शं न आ वक्षद् द्विपत्रे चतुष्पदे	३
आ न ऊजे बहतमश्विना युवं	मधुमत्या नः कशया मिमिक्षतम् ।	४
प्राप्नुस्तारिष्टं नी रपोसि मृक्षतं	सेधतं द्वेषो मवतं सचाभुवां	५
युवं ह गर्मं जगतीषु धृत्यो	युवं विश्वेषु मुर्वनेष्वन्तः ।	६
युवमग्निं च वृषणावुपश्च	वनस्पतीराश्विनावैरयेषाम्	
युवं हं स्थो मिषजा मेवजेमि	रथो ह स्थो रथ्याः राधयेमिः ।	६ [२७] (१६५०)
अथो ह क्षत्रमधि धृत्य उग्रा	यो वां हविष्मान् मर्नसा वृवाशं	

[यतीयोऽप्यावः ॥३॥ व० १-२६]

(१५८)

१ दीर्घतमा औचरथः । अश्विनी । त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् ।

वसू रुवा पुंरुमन्नु वृधन्ता	दशस्यतं नो वृषणावुमिष्टी ।	१
दश्या ह यद् रेवणं औचरथो वां	प्र यत् सस्राप्ये अकंवामिक्ती	२
को वां दाशत् सुमतये चिन्स्ये	वसू यद् धेये नर्मसा पुत्रे गोः ।	३
त्रिगृतमस्मे रेवतीः पुरंधीः	कामपेणेषु मर्नसा चरन्ता	४
युक्तो ह यद् वां तौत्र्याचं पेरु	वि मध्ये अर्णसो धारिं पञ्चः ।	५
उपं वामवः शरणं गमेयं	शूरो नाज्मं पतयन्दिरेवैः	६
उपंस्तुतिरौचरथमुंरुह्ये	न्मा मामिमे पंतत्रिणी वि हुंघाम् ।	७
मा मामेधो दशतपश्चित्तो धाक्	प्र यद् वां बुद्धस्मनि सार्वति क्षाम्	८
न मां गत्स्व नृथो मातृतमा	वृता यकीं सुसंमुदधमवाधुः ।	९
शिरो यदस्य त्रैतनो वितक्षंत	स्वयं वृत्स उरो अंसावर्षिं रथ	१०
दीर्घतमा मामतेयो	जुजुर्वान् दशमे युगे ।	११
अपामर्धं यतीनां	ब्रह्मा मवति सारधिः ।	१२ [१] (१६५६)

(१५९)

५ दीर्घतमा औचरथः । चावापृथिवी । जगती ।

प्र चावां यज्ञेः पृथिवी क्रंतावृधा	मही स्तुपे विदधेषु प्रचेतसा ।	१
वेवेमिरे वेवपुत्रे सुदंसि	त्या धिया वार्याणि प्रमूर्षतः	२ (१६५७)

उत मन्ये पितुरदुहो मनो मानुमंहि स्वतंयस्तद्भवीमभिः । सुरेतासा पितरा भूमं चक्रत—रुरु प्रजाया अघृतं वरीमभिः	२
ते सुनवः स्वपंसः सुदंससो मही जंजुमार्तरा पूर्वविचये । स्थातुर्भ्य मायं जगतश्च धर्मणि पुत्रस्य पाथः पदमद्वंषाविनः	३
ते मापिनो ममिरे मृषचेतसो जामी सपोनी मिधुना समोकसा । नर्वीनस्यं तन्नुमा तन्वते द्विवि संग्रहे अन्तः कुवयः सुद्वीतयः	४
तद् राधो अद्य संवितुर्वरेण्यं वयं देवस्यं यमवे मनामहे । अस्मभ्यं द्यावापृथिवी सुजेतुना रथि धत्तं यसुमन्तं शतृग्विन्म	५ [२] (१६६१)

(१६०)

५ दीर्घतमा औचस्यः । द्यावापृथिवी । जगनी ।

ते हि द्यावापृथिवी विश्वशंसुव कृतावरी रजसो धारपत्की । सुजन्मनी धिपणे अन्तरीपते देवो देवी धर्मणा सूर्यः शुर्विः	१
रुरुव्यचेसा मृदिनी अमृशता पिता माला ज सुर्वेसादि इक्षतः । सुष्टुटेमे वपुषेई न रोदसी पिता यन् सीमभि रूपेवात्सयन्	२
स वहिः पुत्रः पित्रोः पवित्रवान् पुनाति धीसे मुर्वनानि मायया । धेनुं च पृथि वृषं सुरेतासं विश्वार्हा शुक्रं पर्या अस्य दुक्षत	३
अयं देवानामपसांमपस्तमो यो जजान रोदसी विश्वशंसुवा । वि यो ममे रजसी मुकनुषया ऽजरोभिः स्कम्भनेभिः समानुचे	४
ते नो गृणाने महिनी महि भवः क्षत्रं द्यावापृथिवी धासधो बृहत् । वेनाभि कृतीस्ततर्नाम विश्वर्हा पनाप्यमोर्जो अस्मे समिन्वतम्	५ [३] (१६६६)

(१६१)

१४ दीर्घतमा औचस्यः । ऋषयः । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

किमु भेजुः किं यथिञो नु आर्जगन् किमीपते दृष्ट्यं कद् यद्वृत्तिम् । न निन्दिम चमसं यो महाकूलो ऽग्रं धातर्दुण इद् भृतिमृदिम	१
एकं चमसं पुनुरः कृणोतन् तद् वो देवा अमुतुन् तद् व आर्गमम् । सौरध्वना पद्येवा कंरिप्यथ साकं देवैर्यज्ञिवांसो मविष्यथ	२ (१६६८)

(११२)

०० दीर्घतमा औषध्य । धस्य । जिह्वुत् । ३, ६ अगतौ ।

मा नो मित्रो वरुणो अपेमापु—रिन्द्रं क्रमुक्षा मरुतः परिं स्वप् ।
यद् वाजिनो वृषजातस्य सतः मनुक्षयामो विदधे वीर्यणि १
यन्निजिजा रेक्षणांसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुत्ततो नपन्ति ।
सुर्पाङ्गनां मेभ्यद् विश्वरूप इन्द्रापृष्णाः प्रियमर्प्यति पार्यः २
एष च्छामः पुरो अश्वेन वाजिनां पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः ।
अभिप्रियं यद् पुरोऽद्याशमर्वता त्वदेवेने सौभनुसायं जिह्वति ३
यद्भ्रविर्पमृतुशो देवयानं प्रिमानुषाः पर्यश्वं नपन्ति ।
अत्रां पूष्णः प्रथमो भाग एति पुनं देवेभ्यः पतिवैदर्यभृजः ४
होताभ्युर्वरावया अग्निमिन्धो द्राघिष्ठाम उत शंस्ता सुविभः ।
तेन यजेत स्वरंकृतेन स्विदेन वृक्षणा आ पूंणध्वम ५ [७]

पुषत्रस्का उत ये पूषत्राहा—श्चपातुं ये अश्वपुपाय तर्क्षति ।
ये चार्धते पर्वनं संभरं—न्युतो तेषामभिगूर्तिनं इन्वतु ६
उप प्रागानं सुमन्मेऽधापि मन्मं देवानामाशा उपं वीतपूठः ।
अन्वेनं विषा ऋषयो मङ्गन्ति देवानां पुष्टे चक्रुमा सुवन्धुम् ७
यद् वाजिनो दामं सुदानमर्वतो या शीपिण्यां शृाना रज्जुरस्य ।
यद् वां घास्य प्रभृतमास्येई मृषां सर्वां ता ते अपिं देवेष्वस्तु ८
यदश्वस्य क्रुषिषो मक्षिकाश यद् वा स्वगी स्वर्धितौ त्रिमार्सि ।
यद्भस्तयोः शमिगुर्षक्षेषु सर्वां ता ते अपिं देवेष्वस्तु ९
यद्भ्रव्यमुदरस्यापवाति य आमस्यं क्रुविषां गन्पो अग्नि ।
मुकृता तच्छामितारः कृण्वन्तू—त मेधं शृतपारुं पचन्तु १० [८]
यत् ते गात्रांनुमिनां प्रथमांता—नुमि शुलं निहंतस्यावधावति ।
मा तद् भूम्यामा भिषुन्मा तुणेषु देवेभ्यस्तदुशज्जपों शतमन्तु ११
ये वाजिनं परिपश्यन्ति पृक्वं य ईमातुः सुरमिर्निरिति ।
ये चार्धतो मांसमिक्षामुपासन् उतो तेषामभिगूर्तिनं इन्वतु १२ (११११)

युमेनं वृत्तं त्रित एनमायुत - गिन्द्रं एणं प्रथमो अर्घ्यतिष्ठत् । गन्धर्वो अस्य रश्मिनामगृह्णात् मूरादश्वं वसत्रो निरंतत्	२
असिं युमो अस्यांश्वो अश्वं - धसिं त्रितो गृह्णेन वृतेन । असिं सोमेन समया विपुंक्त आहुस्ते व्रीणिं विवि बन्धनानि	३
व्रीणिं त आहुर्विवि बन्धनानि व्रीण्यप्सु व्रीण्यन्तः संमुद्धे । उतेषं मे वरुणरुचन्स्वयंन् यत्रां त आहुः परंमं जतित्रम्	४
इमा तं वाजिचक्रमार्जनीनानी - मा शफानां सनितुर्निधानां । अत्रां ते भद्रा रश्मिना अंश्य - मृतस्य पा अंभिरक्षन्ति गोपाः	५ [११]
आत्मानं ते मनसापयंजाना - म्रवो विषा पृत्तन्तं पतङ्गम् । शितो अपश्यं पृथिमिः सुगेमि - रेणुभिर्जेहमानं पतत्रि	६
अत्रां ते रूपमूत्तममंपश्यं निर्गिषमाणमिष आ युदे गोः । यदा ते मर्तो अनु भोगामात् - व्यादिद मर्मिषु ओषधीरश्रीगः	७
अनु त्वा रथां अनु मयो अश्वं - अनु गतवोऽनु भागः कृतीनाम् । अनु वातामस्तव मरुपमीषु - अनु देवा मंभिरै शीथं ते	८
शिरण्यशुद्धोऽयो अरुष पात्रा मर्तोऽत्रा अश्वं इन्वं आसीत् । देवा इदस्य हविर्घमायन् यो अश्वं प्रथमो अर्घ्यतिष्ठत्	९
ईमन्निमः मितिक्रमपमानः सं शुरंगामो त्रिष्पामो अत्याः । हेमा इव भेजिषो रंतन्ते यदाक्षिषुर्विषमजस्रमश्वः	१० [१२]
तव शीरिं पतत्रिष्वश्वं तव पितं वारं इव धर्जीमान् । तव शृङ्गाणि विडिंता पुराया - रण्येषु जर्भुंगणा चरन्ति	११
उप प्रागाद्युमंनं शरुंयत्रो देवश्रीवा मनसा वीर्यानिः । अत्रः पुगे रीपदे नार्भिरुषा - नुं पृथ्यात् रूपयो यन्ति रेभाः	१२
उप प्रागात् परमं यत्र मृधस्य - मर्तो अरुथां पितरं मारुत् च । अथा देवात्सुर्तमो हि गृह्या जथा शान्ते वृागृषुं वापीणि	१३ [१३] (१०५)

(१६४)

५२ दीर्घतमा औत्स्यः । १-४१ विभ्वे देवाः; ४२ आद्यर्धस्य वाक्, द्वितीयस्य आपाः; ४३
आद्यर्धस्य वाक्पुमः, द्वितीयस्य सोमः, ४४ केशिनाः (अग्निः सूर्यो वायुश्च); ४५
वाक्, ४६-४७ सूर्यः; ४८ संवत्सरकालचक्रम्; ४९ सरस्वती, ५० सायनाः
५१ सूर्यः; पर्जन्याग्नयो वा, ५२ सरस्वान्, सूर्यो वा । विष्णुः १२,
१५, २३, २९, ३६, ४१ अगती; ४२ प्रस्तारपेकिः, ५१ अत्रुष्टुः ।

- अस्य वामस्य पलितस्य होतृ-स्तस्य भ्राता मधुमो अस्त्यश्रः ।
तृतीयो भ्राता घृतपृढो अस्या-त्रापदं विश्वपतिं सप्तपुत्रम् १
- सप्त पुत्रान्नि रघमेकचक्र-मेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
त्रिनारिं चक्रमजरमनुवं यजेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः २
- इमं रघमधि ये सप्त तस्युः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वः ।
सप्त स्वसारी अभि सं नवन्ते यत्र गवां निहिता सप्त नाम ३
- को इदंशं प्रधमं जार्यमान-मस्यन्वन्तं यदनुस्था विमर्ति ।
भूम्या असुरसंगारमा कं स्वित् को विद्वांसमुपं गात्र प्रदुंसेतत् ४
- षाकः पृच्छामि मनसाविजानन् देवानामिना निहिता पदानि ।
उत्ते बुध्कपेऽधि सप्त तन्तुन् वि तन्निर कुवय ओतवा उ ५ [१४]
- अश्विकित्वाश्विकितुर्पदिचदत्रं कृषीन् पृच्छामि विश्वे न पिन्नान् ।
वि यस्तुस्तम्न बलिमा रजां-स्यजस्य रूपे किमपि स्विषेकम् ६
- इह ब्रवीतु य ईमङ्ग वेदा-स्य वामस्य निहितं पुत्रं वेः ।
शीष्णाः क्षीरं बुद्धते गावो अस्य वृषिं वसाना उदुकं पदापुः ७
- माता पितरयुत आ बंभाज धीत्वष्ट्रे मनसा सं हि जग्मे ।
सा कीमन्मूर्गामंरसा निर्विद्धा नमस्वन्त इदुपकाकर्मिषुः ८
- पुक्ता मातासीद् धुरि क्षुरिणाया अतिष्ठद् गर्भो पुत्रनीप्यन्तः ।
अर्भमिद् वत्सो अनु गार्भपश्यद् विश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु ९
- त्रिषो मागृषीन् पितृन् बिभ्रदेकं ऊर्ध्वस्तंष्टी नेमवं ग्हापपनि ।
अग्रपन्ने द्विषो अमुष्यं पृष्ठे विश्वपिन् वावमविश्वमिन्वाम् १० [१५]
- इवशारं नहि तज्जराय वषतिं शकं परि द्यामृतस्यं ।
आ पुष्या अग्ने मिपुनागो अग्रं सप्त शतानि विद्रातिश्वे तस्युः ११ (१०२६)

सुयजसाद् भगवती हि भूया अधो वयं भगवन्तः स्वाम ।

अद्वि सृष्टान्प्ये विश्वदानीं पितृं शुद्धमुत्कृष्टाचारन्ती

४० [२१]

श्रीरिर्मिमाय सलिलानि तस्य - त्येकंपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।

अष्टापदी नवंपदी बभ्रुवर्षीं सुहस्ताक्षरा एभि र्वयोमन्

४१

तरपांः समुद्रा अधि वि र्शन्ति तेन जीवन्ति पुत्रिणाभर्तसः ।

ततः शान्त्यशम् तद् विश्वमुप जीवति

४२

शक्रमर्षं धूममाराद्वपयं विपुवतां पर सुनाबीण ।

उदगणं वृष्टिमपयन्त घोरा - स्नानि धर्मीणि प्रथमान्पामन्

४३

अयं क्रेशिनं क्रतुधा वि चक्षते संवत्सरे वपत् एकं एषाम् ।

विश्वमेको अमि चरे शर्षीमि - धाजिरेकस्य सुहो न रूपम्

४४

शुत्वापि वाक परिमिता पुद्गानि तानि विदुर्वाङ्मणा ये मनीषिणः ।

गुहा श्रीणि निर्हिता नेह्यन्ति तुरीयं वाचो मनुष्यां वदन्ति

४५

इन्द्रं मित्रं बरुणमाग्निमाहु - रघो र्पुष्यः स सुषेणो गुरुमान् ।

एकं मद विरां वदुधा वय - मद्यपि यमं मान्तिभ्वानिमाहुः

४६ [२२]

कृष्णं निवाने हंस्यः सूर्यो अपो वसन्ता दिक्मुप्यतन्ति ।

त आर्यवृत्रन् स्पन्दनादुतरणा - दिद् वृतेन वृष्टिबी शुंघते

४७

श्राद्धं प्रथपदस्रकमेवं श्रीणि नभ्यानि क तु तर्षिकेत ।

तस्मिन् त्साके विज्ञाना न शङ्खवो ऽपिताः षटिनं चंटावृष्टामः

४८

यन्ते स्वनः शत्रापो यो मंषाम् - दैत्र विश्वा पुष्यमि वापंगि ।

यो तंलधा बंभुविद् यः सुरस्रः सास्वति तस्मिन् धारवे कः

४९

यज्ञेन वृद्धर्षयजन्त देवा - स्नानि धर्मीणि प्रथमान्पामन् ।

ने ह नार्कं मतिमानः सचन्त पशु पूर्वै माध्याः मन्ति देवाः

५०

ममानमेनमुत्कृ - मुदेत्यप चार्हमिः ।

भूमिं पुनंग्वा जिन्वन्ति दिवं जिन्वन्त्यप्रयः

५१

विष्यं सुपुनं वापुसं वृहन् - सुपं गमै दृष्टानमेवधीनाम् ।

अर्ध्वतो वृष्टिर्दिष्पर्वन्तं सर्ग्यन्त्यसर्वदे जोहवीमि

५२ [२३] (१००)

(१५) १, २, ५, ६, ८, १०-१२ इन्द्रः । ३, ५, ७, ९, मरुतः । १३-१५ अगस्त्यो
मैत्रावरुणिः । महत्वाग्निन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कयां शुमा सर्वयसुः सर्नीज्याः समान्या मरुतः सं मिमिक्षुः ।	१
कयां मती कुत एतास एते ऽचंन्ति शुष्मं वृषणो वसूया	२
कस्य मह्याणि जुजुषुर्युवान्तः को अध्वरे मरुत आ बवर्त ।	३
श्येनो ह्ये धर्जतो अन्तरिक्षे केन महा मर्नसा रीरमाम	४
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनुः सन्नेरों यासि सत्यते किं तं इत्या ।	५ [२४]
सं पृच्छसे समगाणः शुभानि वंचिस्तन्नो हरिवो यत् ते अस्मे	६
मह्याणि मे मतयः शं सुतासुः शुष्मं इयति प्रभृतो मे अदिः ।	७
आ शासते प्रति हर्षन्त्युक्थे—मा हरीं यहतस्ता नो अच्छे	८
अतो वपमन्तमेभिर्पुजानाः स्पक्षत्रेभिस्तन्वः शुभमानाः ।	९
महोभिरतो उषं युज्महे न्विन्द्रं स्वधामनु हि नो बभूधं	१० [२५]
इह स्था वो मरुतः स्वधासीद यन्मामेकं समधत्ताहिहत्यं ।	११
अहं ह्युग्रस्तत्रिपस्तुर्विष्मान् विश्वस्य शन्नोरनमं वधस्तेः	१२
भूरिं चकथं युज्येभिरस्मे समानेभिर्भृषभ पौंस्येभिः ।	१३
भूरीणि हि कृणवांसा शखिष्ठेन्द्र क्त्वा मरुतो यद् वशां	१४
वर्धी वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भामेन तविषो बभूवान् ।	१५
अहमेता मनवे विश्वध्वन्द्राः सुगा अपध्वंकर वज्रबाहुः	१६
अनुत्तमा तं मघवन्नकिनुं न त्वावो अस्ति वृचता विदानः ।	१७
न जार्यमानो नशते न जातो यानि करिष्या कृणुहि प्रभृद्ध	१८
एकस्य चिन्ने विश्वस्त्वोजो या नु दधृष्वान् कृणवै मनीषा ।	१९
अहं ह्युग्रो मरुतो विदानो यानि च्यवमिन्द्र इदीश एषाम्	२० [२५]
अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो अत्र यन्मे नरः भृत्यं ब्रह्म चक ।	२१
इन्द्राय वृष्णे सुर्मत्याप मह्यं सख्ये सखायस्तन्वे तनूभिः	२२
एवेवेते प्रति मा रोचमाना अनेद्युः भव एषो दधानाः ।	२३
सुचक्षया मरुतश्चन्द्रवर्णा अच्छान्त मे हृदयाथा च नूनम्	२४
को न्वत्र मरुतो मामहे वः प्र यातन सखीरच्छां सखायः ।	२५
मन्मानि चित्रा अपिशतर्पन्त एषां भूत नयेदा म क्रतानाम्	२६ (१००)

आ यद् हुंमुस्याद् हुवसे न क्वाठ—रस्मात्प्रके मान्यस्य मेधा ।
 ओ पु वसि मरतो विप्रमत्ये—मा मह्योणि जगिता वीं जर्वन् १४
 पुष वः स्तोमो महत ह्यं गी—मोन्कारस्य मान्यस्य क्तारोः ।
 एषा वारसीध हन्वे वषां विद्यामेवं वृजनं जीरवानुम् १५ [२६] (१७८२)

[अतुषोऽध्यायः १४४ व० १-२२]

(१११)

१५ भागवतो मैत्रायणिकि । मरुतः । जगती । १४-१५ विकृत् ।

तस्य वीं वाम रसाय जन्मने पूर्व महित्वं वृषमर्यं क्रेतवें ।
 ऐधेव वामन् महतस्तुविष्यणो पुषेर्वं शकास्तविषाणि कर्तन १
 नित्यं न सुनुं मधु विघ्नत उप क्रीडन्ति क्रीडा विघ्नेषु घृष्वपः ।
 नक्षन्ति रुद्रा अर्वसा नमस्विन् न मर्धन्ति स्वनेवसो हविष्कृतम् २
 एस्मा ऊमासो अमुता अरांसत गुणस्पोर्वं च हविषां सुशुर्वं ।
 उशन्वपम्भे मरुतो हिता इव पुरु रजांसि पर्वसा मपोमुषः ३
 जा ये रजांसि तर्विपीभिरवर्षन् प्र व एवांसः स्वपतासो अधनन् ।
 मर्षन्ते विश्वा भुर्वनानि इर्ष्या क्रियो सो फामः प्रपनास्वृष्टिर्षु ४
 यद् स्वेषर्षामा न्दर्वन्नु पर्वतान् विवो वा पुडं नर्षा अर्जुव्यदुः ।
 विश्वो सो अग्मन् मपते वनस्पती रपीयन्तीव प्र विहीत ओषधिः ५ [१]

सूर्यं न उवा महतः सुचेतना अरिष्टग्रामाः सुमति रिपतेन ।
 पत्ना सो त्रिपुद्ग रति किर्विद्वती रिणाति पुम्बः सुधितेव इर्षणां ६
 प्र स्क्रुमदेष्णा अनवधराधसो उतातृणासो विघ्नेषु सुद्रताः ।
 अर्चन्त्यकै मंत्रिरस्य प्रीतये त्रिद्वीरस्यं मथमानि पीम्षा ७
 शतभुजिभिस्तममिहंतेरपात् पूर्वी रक्षता मरुतो घमार्यत ।
 जन् वरुमास्तवसो विरिधिनः प्राधना दंसात् तनपस्य पुटिषुं ८
 विश्वानि मुद्रा मरुतो रथेषु वो मियुस्युध्येव तविषाण्याहिता ।
 अंशेष्व्वा वः प्रपेषु सादवो अशो वरुष्का समपा वि वाडुते ९
 भूर्गिणि मुद्रा नर्येषु क्वाह्यु वरुःमु रुक्मा रसासो अक्षर्यः ।
 अंशेष्वन्ताः एविषुं सुरा अधि वयो न प्रदान् स्यनु भियो धिरे १० [२] (१७९१)

महान्तो मद्वा विम्बोऽं विमूतयो दूरेदृशो ये विख्या इव स्तुर्मिः ।	
मन्द्राः सुजिह्वाः स्वरितार आसमिः समिश्रला इन्द्रं मरुतः परिदुमः	११
तद् वः सुजाता मरुतो महित्वनं वीर्यं वो वात्रमदितेरिव व्रतम् ।	
इन्द्रं धन त्यजसा वि ह्युणाति त-जनाप यस्मै सुकृते अराध्वम्	१२
तद् वो जामित्वं मरुतः परं पुगे पुरु यच्छंसममृतास आवत ।	
अया धिया मनवे भृष्टिमाव्या साकं नरो वंसनेरा चिकित्रिरे	१३
येन वीर्यं मरुतः शूशवांम पुष्पाकंल परीणसा तुरासः ।	
आ पत् ततनन् वृजने जनास एमिर्वंनेभिस्तवमीर्दिसरयाम्	१४
एष वः स्तोमो मरुत इव गी-मोन्वार्यस्य मान्यस्य कारोः ।	
एषा यासीष्ट तन्वे वृषा विद्यामेपं वृजनं जीरवान्नुम्	१५ [३] (१७७.७)

(१२७)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । १ इन्द्रः २-११ मरुतः । त्रिष्टुप्, (१० पुस्तान्ज्योतिः ।)

सहस्रं त इन्द्रोतपो नः सहस्रमिषो हरियो मूर्तर्तमाः ।	१
सहस्रं रापो मावृषधै सहस्रिणा उप नो यन्तु वाजाः	
आ नोऽवोभिर्मरुतो यान्वच्छ्रान् ज्येष्ठेभिर्वा बृहद द्विवेः सुमायाः ।	२
अथ पदेपां निपुतः परमाः संग्रस्यं चिद् धनयन्त पारे	
मिम्यन्न वेपु सुधिता घृताञ्चि हिरण्यनिर्णिगुपरा न ऋटिः ।	३
गुहा चरन्ती मनुषो न योषां सुभावंती विवृष्येत् सं वाक्	
परां शूद्रा अयासो यव्या साधारण्येवं मरुतो मिमित्तुः ।	४
न रोवृसी अपं नुदन्त घोरा जुपन्त वृथं मरुयायं देवाः	
जोषद् यदीमसूर्यां सुचष्ये विधितस्तुका रोवृसी नृमणाः ।	५ [४]
आ सुर्वेवं विधतो रथं गात्र त्वेषर्तकीका नर्मसो नेत्या	
आस्यापयन्तु युवति युवानः शुभे निर्मिष्टां विवृषेत्तु पञ्चाम् ।	६
अर्को यद् वो मरुतो हविष्मान् गार्थं ग्राधं सुतसोमो दुवृष्यन्	
अ तं विवकिम् वक्म्यो य एषां मरुतां मद्भिमा सत्यो अस्ति ।	७
सया पद्वी वृषमणा अहंपुः स्थिरा विज्जनीर्वहेते सुभागाः	(१८०.७)

पान्तिं मित्रावरुणावदद्या - ह्यपंत ईमर्षमो अर्भशस्तान् ।
उत चर्षन्ते अच्युता ध्रुवाणि वापृथ ई मरुतो दार्तिवारः
उही नु वीं मरुतो अन्वयस्मे आरातांश्चिच्छर्वसो अर्न्तमायुः ।
ते धृष्णुना शर्वसा शशुशांसो ऽर्णो न द्वेषो धृपता परि वुः
वृचमद्येन्द्रस्य प्रेठां वयं श्वो वेचिमहि समर्षे ।
वयं पुरा महिं च नो अनु द्यून् तन्नं क्रमुशा नुरामनुं ध्यान्
एष वः स्तोमो मरुत इयं गी - मीन्वार्यस्व मान्वर्यं कारोः ।
एषा यांसीष्ट तन्वे वृषां विद्यामेवं वृजनं जीरदानुम्

(१६८)

१० अगस्त्यो मैत्रावरुणि । मदनः । जगती, ८-१० त्रिष्टुप् ।

यज्ञायज्ञा वः समुना तुतुर्वलि - विंदेधिं वो देवेषा उं वधिध्वे ।
आ वोऽर्वाचं सुविताय रोदरूपो - महे ववृत्त्यामवसे मुवृक्तिभिः
वृजामो न ये स्वजाः स्वतं वसु इषं स्वर्गमिजार्यन्त धृतयः ।
सहस्रिषांसो अपां नोर्मय आसा गात्रो वन्द्यांसो नोऽक्षणः
सोमांसो न ये सुतास्तुतांशं वो हन्तु पीतासो वृत्रस्यो नासते ।
ऐषामंभेषु रुमिणीय वारभे हन्तेषु स्वादिभं कृतिश्च सं इधे
अव स्वयुक्ता त्रिव आ वृषां ययु - र्मर्त्याः कदाया चोदत त्मतां ।
अरेणवस्तुविजता अदुच्यवु - ह्व्हानि चिन्मरुतो धारजइष्टयः
को वोऽन्तमरुत वृष्टिविद्यतो रेजति त्मना हन्वेव जिह्वयां ।
धन्वच्युतं इषां न यामनि पुरुषैवा अहन्त्योई नैतशः
कं स्वित्रस्य रजसो महस्पर्तं कावरं मरुतो यस्मिन्नास्य ।
यच्छ्यावयधं निधुवेव संहितं वयद्रिणा पतथ त्वेपमंशोयम्
सातिर्न वोऽभंयती स्वर्वती त्वेषा विषांका मरुतः विपिध्वती ।
मद्रा वीं गतिः पूणतो न दक्षिणा पृथुशयी असुर्विज जर्जती
प्रति होमन्ति सिन्धवः पविभ्यो यज्ञिषां वारंमुर्विरपन्ति ।
अवं स्मयन्त त्रिद्युतः पृथिव्यां यदी धृतं मरुतः मुष्णुवन्ति

(१६९)

असुतु पृथिर्महते रणाप त्वेषमपासां मरुतामनीकम् ।
 ते संप्रसासोऽजनयुन्ताभ्यु - मादित् स्वधामिषिरां पर्यपश्यन् १
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गी - मीन्द्रार्यस्य मान्यस्य कातोः ।
 एषा यांसीष्ट तन्वे वयां विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् १० [७] (१८८)
 (११९)

८ अगस्त्यो मैत्रायणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, २ अनुष्टुप् विराट् ।

महश्चित् त्वमिन्द्र वत पुतान् महश्चिदमि त्यजसो वरुता ।
 स नो वेधो मरुतां चिकित्वात् स्तुन्ना यनुष्व तत्र हि प्रेठा १
 अपुञ्जन्त इन्द्र विश्वकृटी - विवृतासो निष्पिधो मत्पुंजा ।
 मरुतां पृत्सुतिर्हासमाना स्वर्माद्दहस्य भुधनस्य साती २
 अभ्यक् सा त इन्द्र कुटिरस्मे सनेम्यभ्यं मरुतां जुनन्ति ।
 अग्निदिवन्धि र्मातसे दुंमुक्ता - नापो न ह्रीपं कृषति प्रपांसि ३
 त्वं तू न इन्द्र तं श्विं वृ ओजिष्ठया दार्शेणपेव शक्तिम् ।
 स्तुतदत्र यासते शकमेत वापोः स्तानं न मध्वः पीपयन्तु धार्जः ४
 त्वे राय इन्द्र तोशतमाः प्रणेतायुः कस्यं चिहतापोः ।
 ते शु णो मरुतां मृष्टयन्तु वे र्मां पुा गातृपन्तीव देवाः ५ [८]
 प्रति प्र पांहीन्द्र मीन्द्रुयो नून महः पार्थिवे सदेने यतस्व ।
 अध यथेपां पृथुवृषास एता - स्त्रीये नार्यः पीर्यानि तृशुः ६
 प्रति घोराणाभेतानामपासां मरुतां शृण्व आपतामुपधिः ।
 वे मरथे पुनतापन्तमूर्धे - र्कणावानं न एतयन्त सर्गिः ७
 त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजंन्या रदा मरुद्भिः शुरुषो मोअंघ्राः ।
 स्तवानिभिः स्तवसे देव देवे - विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ८ [९] (१८९)
 (१३०)

(५) १, १, ४ इन्द्रः । ४ अगस्त्यो वा । १, ५ अगस्त्यो मैत्रायणः । इन्द्रः । १ वृहती, १-४ अनुष्टुप्, ५ विष्टुप् ।

न नूनमग्नि नो श्वः कस्तद् वेनु यदुन्नम् ।
 अन्यस्यं कित्तमभि धंशोष्यं - मुनाधंति वि नंदति १ (१८९)

(१७१)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । विष्णुश्च, ४ विराट्स्थायत्वा, विरमयत्वा वा ।

- गायन् सामं नमुन्यां यथा वे-रवींस् तद् वाङ्मयानं स्वर्ध्वम् ।
 शार्को धेनवो बर्हिष्पदंश्चा आ यत् सद्भारं विष्णुं विवांमान् १
- अर्षद् वृषा वृषमिः स्वैरुदृश्यै-सुंगो नाशो अति यजुर्गुण्यति ।
 प्र मन्वुपुर्मनां भूर्त्तं होता मग्ते मर्षो मिथुना परंभ्रः २
- मधु-होता परि सभ्रं मिता यन् मरुद् गर्भमा शरुः पृथिव्याः ।
 ऋन्वृषश्चो नपमानो रुषद् गो-रुन्तर्द्वेनो न रोदमी घाद् घाक् ३
- ता कुमार्पतरास्मै प्र ष्योवाग्निं देवपन्तो मरन्ते ।
 जुगोपदिन्द्रो बृहस्पदं नाराग्येषु सुगम्यो रथेठाः ४
- तमुं दृशीन्द्रं यो ह सत्वा यः शूरो मृषया यो रथेठाः ।
 प्रतीचरिवद् घोर्षीयान् वृषण्यान् यजुर्परिश्रितमग्नेो विहन्ता ५ [१३]
- प्र पृथिव्या महिना नुम्यो अ-स्वरुं रोदमी कृष्येष्टं नार्यम् ।
 सं विष्णु इन्द्रो वृजत् न मृषा मतिं स्वघासो ओपशमित्त्वा ६
- समस्युं स्वा शूर सताम्युणं भ्रंषधिनं पतिसपथ्यम् ।
 सुजोर्षस इन्द्रं मर्दं ह्योणीः सूरिं चिद् वे अजुमर्दन्ति वार्यैः ७
- एवा हि ते न सपना समुद्र आपो यत् तं आमु मर्दन्ति वेर्षाः ।
 विश्वां ते अत्र जोष्यां भृद् गोः सूरिंश्चिद् पदिं प्रिया वेति जनान् ८
- असामि यथा सुवस्तार्य एन भ्वमिदयो नृपं न शर्मैः ।
 अमृद् यथा न इन्द्रो वन्दतेठा-स्तुो न कर्म नपमान उरुषा ९
- विष्परेतो नृपं न शर्मै-रुस्माकांमदिन्द्रो वरुहस्तः ।
 मिथ्यापुत्रो न पूर्षिंति सुशिक्षो मध्यापुत्र उर्ष शिस्तन्ति पुत्रैः १० [१४]
- एशो हि व्येन्द्रं कर्बिःसुध-रुद्रगुणविष्णुमर्नगा पतिपत् ।
 तीर्थं नाश्यां तातुषाणमोको धीर्षो न मिथ्या कुणोत्पथ्या ११
- मो इ ण इन्द्रार्चं पूम्सु वृष्टे-रस्ति हि प्यां ते शुम्भिरुपाः ।
 मृदरिषुद् वर्यं श्रीळ्युर्षो वृषया हविर्धन्तो मरुतो वन्दन्ती गीः १२
- एव स्तोमं इन्द्र हृष्यमग्ने एतेनं गान् इरिपो विदो नः ।
 आ नो वृत्त्याः सुमिताय वेव विषामेवं वृजत्तं जीर्वांनुम १३ [१५] (१०३)

(१७४)

१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

त्वं राजेन्द्र ये च देवा एसा नूनं प्राहांसुर त्वमम्मान् ।	
त्वं सत्यतिर्मुषयां नस्तरुञ्ज—स्त्वं सत्यो वसवानः सहोदाः	१
दत्तो विश इन्द्र मूधवाचः सत एव पुरः दामे शारङ्कीर्द्वरे ।	
ऋणोरूपो अनवघाणां पूने वृत्रं पुरुकुत्साप रन्धीः	२
अजा वृत् इन्द्र श्यापानी—द्यां च देभिः पुरुहूत नूनम् ।	
रक्षो अग्निमशुभं तूर्ववाणं सिंहो न दमे अपामि वस्तोः	३
शेषन नु त इन्द्र सस्मिन् पोती पशस्तये पर्वीरवस्य मद्रा ।	
सृजदशोस्पव यद् युषा गा—स्तिष्ठद्वयी धृपता मृष्ट वाजान्	४
वह कुत्समिन्द्र पस्मिन्नाकन् त्वभूमन्पू ऋद्रा वातस्वाश्वार्वा ।	
म सूरश्चक्रं वृहतावृमीके ऽभि स्पृधो यासिपुद् वज्रंवाहुः	५ [१६]
जघन्वो इन्द्र मित्रेक—ओदमवृद्धो हरिषो अनुशुत् ।	
म ये पश्यंमर्षमणं सत्रायो—स्त्वया इतीं वहेमाना अपत्यम्	६
रपेन कृषिर्निन्दाकसांती दां द्यासापोपुवर्हणी कः ।	
करं तिम्रो मघना दानुविद्या नि कुर्वणि कुर्यवाचं मृधि भेन	७
सना ता तं इन्द्र नव्या आयुः सहो नमोऽधिरणाय पूर्वीः	
मिनन् पुरो न भिक्षो अदेवी—नूनमो वधुरदेवस्य प्रीयोः	८
त्वं धुर्विरिन्द्र धुर्निमती—ऋणोरुपः सीता न धरन्तीः ।	
म यत् समुद्रमति शूर पथिं पारयां तूर्वशं यदुं स्वस्ति	९
त्वमस्माकमिन्द्र विश्वधं स्या अवृकर्तमो नरा नृपाता ।	
स नो विश्वासां स्पृधां सहोदा विद्यामेधं वृजने जीरदात्रुम्	१० [१७] (१८११)

(१७५)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । १ एकधोषीकी वृहती, २-५ अनुष्टुप्, ६ त्रिष्टुप् ।

मत्पपावि ते महः पार्श्वस्येव हरिषो मत्सुगो मर्दः ।

धुर्वा ते वृष्ण इन्द्र—प्रांती सहस्रसातमः

१

आ नस्ते गन्तु मत्सुगो वृषा मनुो वरेण्यः । मुहारो इन्द्र सानभिः पूतनापाञ्चमर्तमः २

(१८५)

त्वं हि शूरः सनिता चोदयो मनुष्ये रथम् । सहवाम् दस्युमजत-मोषः पात्रं न शोचिषां ३
 मुषाय सूर्य कवे शुक्रमीशान् ओजसा । वह क्षुष्णाय वधं कुतुम् धातुस्याधैः ४
 शुष्मिन्तमो हि ते मघं शुष्मिन्तम उत क्रतुः । वृत्रघ्ना परियोविदां मंसीशा अश्वसातमः ५
 यथा पूर्वम्यो जितितृष्य इन्द्र मयं इवापो न तृप्यते वृषुथ ।
 तामनुं त्वा निविदे जोहवीमि विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ६ [१८] (१८१९)

(१७६)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । अनुष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ।

मत्सिं सो वस्य इष्ट्य इन्द्रमिन्द्रो वृषा विश ।
 प्रघापमाण इन्वसि शत्रुमन्ति न विन्दसि १
 तस्मिन्ना वेशया गिरो य एकभार्षणीनाम् ।
 अनुं स्वधा यमुप्यते यवं न चक्रेषुद वृषां २
 यस्य विश्वानि हस्तयोः पश्वं शितीनां वसुम् ।
 एषाशपस्य यो अस्मभु-श्विभ्येऽशानिर्जहि ३
 असुन्वन्तं समं जहि वृणाशं यो न ते मयः ।
 अस्मभ्यमस्य वेदं वृद्धिं सूरिभिश्चोहते ४
 आशो यस्य सिबर्हसो उर्केषु सानुपगसत् ।
 आजानिन्द्रस्येन्दो माजो वाजेषु वाजिनम् ५

यथा पूर्वम्यो जितितृष्य इन्द्र मयं इवापो न तृप्यते वृषुथ ।

तामनुं त्वा निविदे जोहवीमि विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

६ [१९] (१८२०)

(१७७)

५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ चर्षणिषा वृषमो जनानां राजा कृष्टीनां पुरुद्वृत इन्द्रः ।
 सुतः श्वस्यभ्रतुसोपं मृदि-श्वुक्त्वा हरी वृषणा पाशुर्वाह १
 ये ते वृषणो वृषमास इन्द्र ब्रह्मपुत्रो वृषरथामो अत्याः ।
 तां आ कित्रु तेमिषा पाशुर्वाह हर्षामहे त्वा सुत इन्द्र सोमं २
 आ कित्रु रथं वृषणं वृषां ते सुतः सोमः परिषित्वा मधूनि ।
 पृक्त्वा वृषभ्यां वृषम शितीनां हरिष्णां याहि भवोर्षं मृदिह ३ (१८२१)

अपे पशो देवेषु अपं मिवेषं इमा ब्रह्माण्डपरिमिन्द्र सोमः ।
स्तीर्णं वृहिसा तु शंक्रु प्र पाहि पिबां मिवद्य दि मुक्ता ह्रीं इह
ओ सुदंत इन्द्र याहुवां—द्वय ब्रह्माणि मान्यस्य कारोः ।
विद्याम वस्तोत्पसा गृणन्तो विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्

४

५[२०](१८८०)

(१७८)

५ अण्वस्यो वैशवर्णिः । इन्द्रः । विदुः ।

पद्भु स्या तं इन्द्र सुटिरिन्नि यपां बभूयं जरितुभ्यं ऊती ।
मा नः कार्यं महर्षन्तमा घृ—ग्विश्वा ते अहयां पर्यापं आपोः
न घा राजेन्द्र आ वंसहो या नु स्वसांता कृणवन्त योनीं ।
आर्षमिदस्यै सुनुकां अवेवन् गयंह इन्द्रः ससया वयंध
जेता नृमिरिन्द्रः पुनुम्युः श्रोता हवं ताधमानस्य कारोः ।
यसनां रथं काहुषं उपाक उच्यन्ता गिरो वरिं च तन्ता मूर
एवा नृमिरिन्द्रः सुपवस्या परंतादः पुतो अभि मित्रिणो भूत् ।
सुमयं इवः स्तवते विद्यां वि सयाहो यजमानस्य शंशः
त्वयां वपं मंदपस्त्रिन्द्र शशुं—तमि ध्यामं मस्तो मन्वमानान् ।
त्वं ज्ञाता त्वर्मु नो वृषे मू—विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्

१

२

३

४

५[२१](१८८५)

(१७९)

(१) १-१ शोषामुद्रा; ३-४ अण्वस्यो वैशवर्णिः; ५-६ अण्वस्यो वैशवर्णिः ब्रह्मवर्णिः । स्तिः । विदुः; ५ वरुणी ।

पूर्वीरुहं श्रापंः शशमणा वृषा वस्तोत्पसो जुरवंतीः ।
मिनाति भिर्यं जग्मा तनुना—मप्यु नु पनीर्षणो जगस्पुः
ये विद्वि पूवं क्तुसाप आसन् त्साकं देवेमिर्षदृष्टानि ।
ते विदवांसुदंशन्तमापुः समु नु पनीर्षमिर्षमपुः
न सुषां भान्तं पद्वन्ति देवा विस्ता इत् स्पुषो अम्यसवाव ।
जणवेदत्रं शान्नीधमार्तिं पत् समदसां मिपुनाइम्यजां
तद्वस्यं मा कपुतः काम् आर्ग—स्त्रि आर्जातो अमुनः कूर्तभिर ।
शोषामुद्रा वृषणं नी रिणाति धीमर्षीरा घपति स्वसन्मम्

१

२

३

४

(१८८५)

इमं नु सोममर्नितो हत्सु पीतमुपं ब्रुवे ।
 यत् सीमार्गंभ्रुकुमा तत् सु मृच्छन्तु पुलुकामो हि मर्याः ५
 अगस्त्यः संनमानः सन्निवैः भ्रुजामर्पत्यं बलंमिच्छमानः ।
 उमो वर्णावृषिरुग्रः पुंषोष सत्या देवेष्व्याशिषो जगाम ६ [२२] (१८९)

(१८०) { अतुर्विरोऽनुवाकः ३२४ मं० १८०-१९१ }
 १० अगस्त्यो मैत्रायण्यः । भञ्जितो । विद्वत् ।

पुवो रजोसि सुपर्मासो अश्वा रथो यद् वां पर्यणीसि दीपन् । १
 द्विरण्यपां वां पुत्रयः भ्रुषापन् मधुः पिबन्ता उषसः सचेधे
 पुवमत्यस्यार्व नक्षथो यद् विपरंमनो नर्यस्य प्रपंज्योः । २
 स्वसा यद् वां विश्वगूर्ती मरुति वाजापेटे मधुपाविषे चं
 पुवं परं उग्रियांपामधसं पुरुमापामन्तु पूष्यं गोः । ३
 अन्नपर्यद् दनिरो वासुतध्व ह्यतो न शुचिर्यजते हविष्मान्
 पुवं हं धर्मं मधुमन्तमत्रये ऽपो न क्षोत्रोऽवृणीतमुषे । ४
 तद् वां नरायन्विना पर्वइष्टी रथेवं चका मति यन्ति मध्वः
 आ वां वानायं ववृतीय दद्या गोरुहेण तोऽपो न त्रिभिः । ५ [२३]
 अपः क्षोणी संचते मार्हिना वां जूर्णो वामक्षुरहेतो यजत्रा

नि यद् पुवेधे निपुतः सुदान् उर्यं स्वधार्भिः सृजधः पुर्षिम् । ६
 भेषुद् वेष्टद् वातो न सूरि-रा महे देदे सुवतो न वाजम्
 पुवं विद्धि वां जगितारः सत्या विपुन्यामहे वि प्रणिहितावान् । ७
 अर्षा विद्धि प्मांश्विनावनिन्धा पापो हि प्मां वृषणावन्तिदेवम्
 पुवां विद्धि प्मांश्विनावनु धून् विरुद्रस्य प्रथर्वणस्य सातो । ८
 अगस्पर्षो नरां नृषु प्रशंभुः काराधुनीव चितपन् महर्धेः
 य यद् बहेधे मङ्गिना रथस्य य स्पन्द्रा पापो मनुष्यो न होता । ९
 धृतं सूरिभ्यं उत वा स्वदधुवं नासत्या रथिवाचंः स्याम
 त वां रथं वृषमघा मुदेम स्तोमैरश्विना मुषिताय नर्यम् ।
 अरिदनेमि पति धार्मिषानं विद्यामुषं वृजनं त्रीर्यानुम् १० [२४] (१९०)

(१८१)

१ अगस्त्यो मैत्रायणम् । अभिन्नो । त्रिष्टुप् ।

कद्रु मेढ्राद्यिषो रवीणा - मध्वयन्ता यदुन्निनीधो अपाम् ।
 अयं वा यज्ञो अंकृत प्रशस्तिं वसुधितो अर्धितारा जनानाम् १
 आ वामभ्वासः शुच्यः पयस्या वातरंहसो त्रिष्पामो अर्थाः ।
 मनोनुषो वृषणो धीतर्षुषा एह स्तराजो अश्विना बहन्तु २
 आ वां रघोऽश्वनिर्न प्रयत्नान् तसुवर्बन्धुरः सुवितार्य गम्याः ।
 वृष्णाः स्थातासु मनसो जवीया - नरुपूर्वो यंजतो धिष्ण्या यः ३
 इहेहं ज्ञाता समवावशीता - मरेपसां तुन्वाहे नामभिः स्विः ।
 त्रिष्णुर्वायुन्यः सुमंसस्य सुरि - त्रिवो अन्यः सुभगो पुत्र ऊहे ४
 य वां नित्रेरुः कंकुहो वशां अनु विशङ्करूपः सद्नानि गम्याः ।
 हवीं अन्यस्य पीपयन्तु वार्ज - मंधा रजांस्यश्विना वि घोषैः ५ [१५]

प्र वां शरदान् वृषभो न त्रिष्पाद् पूर्वाविषंभरति मध्व इष्णन् ।
 एवैरन्वस्य पीपयन्तु वाने - संपन्तीरुषां नद्यो न आर्गुः ६
 अमर्जि वां स्थावरा वेधमा गी - बांउहे अश्विना श्रेया क्षरन्ती ।
 उपस्तुताववत् नार्धमानं यामुक्षयामरुष्टुणुतं हवीं मे ७
 उत स्या वां रुशतो वपससो गी - विवर्हिषि सद्मि पिन्वते नून् ।
 वृषां वां मेघो वृषणा पीपासु गोर्न सेहे मनुषो वृणस्यन् ८
 युवां पुषेवाश्विना पुरंधि - उमिमुषां न जस्ते हविष्मान् ।
 ह्वे यद् वां वग्विष्या गृणानो विद्यामेघं वृजर्न जीरवांनुम् ९ [२६] (१९१०)

(१८१)

८ अगस्त्यो मैत्रायणम् । अभिन्नो । अगती, ९, ८ त्रिष्टुप् ।

अभुंत्रिदं वपुनसो पु म्रूयता रघो वृषणान् मरंता मनीषिणः ।
 धिर्वन्निवा धिष्ण्या त्रिष्पलावभू त्रिवो नपाता सुकृते शूर्विमता १
 इन्द्रतमा हि धिष्ण्यां भुक्तमा वृषा दीर्सहा रघ्यां रुथितमा ।
 पूर्णो र्धं वहेधे मध्य आर्धितं तेन वाम्बांसमुषं पाधो अश्विना २ (१९१३)

किमत्र दद्या कृणुधुः किमासाधे जनो यः कश्चिदहर्हविर्महीयते । ३
 अतिं श्रामिष्टं जुरतें पुणेरसुं ज्योतिर्विप्राय कृणुतं वचस्पयं
 अम्मयंतममितो रायतुः शुनो हतं सुधो विदधुस्तान्यंश्विना । ४
 वाचंवाचं जरितू रजिनीं कृत - मुभा शंसं नासत्यावतं मम
 युवमेतं चक्रधुः सिन्धुषु प्लव - मात्मन्वन्तं पक्षिणीं तोड्याय कम् । ५ [२७]
 येन देवज्ञा मनसा निरुहधुः सुपप्तनी पंतधुः क्षोर्वसो महः

अर्वविद्धं तोड्यमस्ववृन्त - रनारम्भणे तममि प्रविद्धम् । ६
 चतस्रो नात्रो जठलस्य जुष्टा उक्त्विभ्यामिषिताः पारपानि
 कः सिंद्व वृक्षो निष्ठितो मध्ये अर्णसो यं तोड्यो नाधितः पर्ययंस्वजत् । ७
 पूर्णां मृगस्य पतरोरिवारम उदंश्विना ऊहधुः श्रोमताप कम्
 तद् वां नरा नासत्यावतुं ध्याद् यद् वां मानास उच्यधमवोचन् । ८ [२८] (१९१८)
 अम्मानुच सवसः सोम्यावा विद्यामेयं वृजनं श्रीर्दानुम्

(१८३)

६ अगस्यो मैत्रावदग्निः । श्विनौ । त्रिभुव ।

तं पुंजाथां मनसो यो जवीयान् त्रिवन्धुरो वृषणा पक्षिचक्रः । १
 येनोपपायः सुकृतो दुरोणं विधातुना पतधो विनं पूर्णः
 भुवुद् रथां वतते पल्लमि क्षां यत् तिष्ठथः कर्तुमन्तानुं पूशे । २
 वपुर्षपुम्या संचतामियं गी - त्रियो दुहित्रोपसां सचेये
 आ तिष्ठतं सुपुतं यो रथां वा - मनुं म्रतानि वतते हविष्मान् । ३
 येन नरा नासत्येपुयथै वृतिर्पाथस्तनपाय तमनं च
 मा वां वृको मा वृकारा वृधर्यां - म्मा पारं वक्तमृत मार्ति धक्तम् । ४
 अयं वां भागो निहितं इयं गी - दंवाक्त्रिमे वां तिधयो मधुनाम्
 पुदां गोतमः पुरुमीळ्हो अग्नि - दंसा हवतेऽवसे हविष्मान् । ५
 विशे न विद्याधुंनुपेषु यन्ता मे हवै नामत्योर्षं पातम्
 अतारिष्म तमंसस्पाण्डस्य प्रतिं वां स्तोमो अश्विनावधापि । ६ [२९] (१९१९)
 एह पाने पृथिभिर्देवपानं - विद्यामेयं वृजनं श्रीर्दानुम्

[पञ्चमोऽध्यायः । १५३ व० १-११]

(१८४)

६ भगस्यो मेवावदणिः । भगिनो । त्रिष्टुप् ।

ता वांस्य तावंपरं हुवेमो - वृत्न्यामुषसि वरिहृकथेः ।	
नासत्या कुहं चित् सन्तावयो द्वियो नपाता सुदास्ताराय	१
अस्मे ऊ बु वृषणा मादपेधा - मुत् प्रणीर्हितमूर्ष्या मर्दन्ता ।	२
धुतं मे अच्छोक्तिमिर्मतीना - मेष्टां नगु निर्वेतारा च कर्षोः	३
ध्रिये पूर्वन्निपुक्तैव वृषा नासत्या वहुतुं सुर्षायाः ।	४
वृच्यन्ते वां ककुहा अप्सु जाता युगा जूर्णैश्च वरुणस्य मूर्तेः	५
अस्मे सा वां माघ्वी सुतिरस्तु स्तोमं हिनोतं मान्यस्य कारोः ।	६
अनु यद् वां भवस्यां सुदानु सुवीपीय चर्षणयो मर्दन्ति	७
एष वां स्तोमो अश्विनावकारि मानेभिर्मघवाना सुपुक्ति ।	८
यानं वर्तिमानपाय तमं चा - गस्ये नासत्या मर्दन्ता	९
अतारिस्म तमसस्वारमस्य मतिं वां स्तोमो अश्विनावधादि ।	१०
एह यानं पृथिमिर्द्वेषनि - विद्यामेघं पूजनं जीरदानुम्	११ [१] (११०)

(१८५)

११ भगस्यो मेवावदणिः । चावतृथिष्यो । त्रिष्टुप् ।

कतारा पूर्वी कतरापरायोः कथा जाने कंवयुः को वि वेद् ।	
विश्वं तमनां विभृगो यद्वा नाम वि वर्तेते अर्हनी चक्रियैव	१
भूरि द्वे अचरन्ती चरन्तं पृथन्तं गर्भमपर्दी दधाते ।	२
नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षन्तं पृथिवी नो अभ्वात्	३
अनेहो वाचमर्दितरन्व ह्ये स्वर्वद्वधं नमस्यन् ।	४
तद् रोदसी जनयतं जग्त्रे द्यावा रक्षन्तं पृथिवी नो अभ्वात्	५
अतप्यमाने अपुसार्वन्ती अनुं प्याम रोदसी वृषपुत्रे ।	६
उभे वृषानामुमर्षेभिरद्वां द्यावा रक्षन्तं पृथिवी नो अभ्वात्	७
संगच्छमाने युवती समन्ते स्वसारा ग्रामी पित्रोरुपस्थे ।	८
अभिजिघन्ती भुर्वनस्य नामिं द्यावा रक्षन्तं पृथिवी नो अभ्वात्	९ [२] (११३५)

उर्वी सद्यनी बृहती कृतेन	दृष्टे देवानामवसा जनित्री ।	
वृषाते ये अमृतं सुमतीकि	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अम्वात्	६
उर्वी पृथ्वी बभूवुः क्षुरेअन्ते	उपं ब्रुवे नमसा यजे अस्मिन् ।	
वृषाते ये सुमते सुमतीकी	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अम्वात्	७
वेषान् वा पर्यकुमा कच्छिदागः	सखापं वा सनुभिज्जास्पतिं वा ।	
इवं धीमिया अवयानमेषां	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अम्वात्	८
उमा शंसा नवां मार्मविष्टा	मुमे सामूती अर्दसा सचेताम् ।	
मूर्तिं चिदुर्यः सुदास्तराये	पा मदन्त इपयेम देवाः	९
कृतं त्रिभे तद्वोचं पृथिव्या	अभिधावारं प्रथमं सुंशेधाः ।	
पातामश्वाद् वुरितानुमीके	पिता माता च रक्षतामवोमिः	१०
इवं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु	पितृमार्तर्यद्विहोपं ब्रुवे वाग् ।	
भूतं देवानामवमे अवोमि	विद्यामेधं वृजनं जीरदानुम्	११ [४] (१५५)

(१८९)

११ भगस्तपो वैश्रावणः । विभे देवाः । विष्टुर् ।

आ नु इळाभिर्विद्वधे मृशस्ति	विश्वानरः सन्निता देव एतु ।	
अपि यथां पुषानो मत्संधा नो	विश्वं जगदमिदित्वे मनीषा	१
आ नो विश्व आस्तां गमन्तु	वृषा मित्रो अर्षमा वरुणः सृजोषां ।	
भुवन् यथां नो विश्वं वृषामः	करन्सुषाहां विधुरं न दावः	२
मेवं सो अतिथिं गुणीये	ऽग्निं शक्तिमिन्तुर्बलिः सृजोषां ।	
असद् यथां नो वरुणः सुक्रीति	रिषंश्च पर्यदरिगुर्तः सूरिः	३
उपं व एषे नमसा जिगीषो	पामानकां सुदुधेव धेनुः ।	
समाने अर्हन् विमिर्मानो अर्क	विर्षुरुपे पर्यसि सस्मिधूर्धन्	४
उत नोऽर्तिवृन्द्योऽर्धं संपन्कः	शिभुं न पिन्पुपीच वेति सिन्धुः ।	
येन नपतस्रपां जुनाम	मनोजुतो वृषणो यं वहन्ति	५ [४]

उत नो ई त्वष्टा गन्ववन्ता	स्मन् सुरिमितमिदित्वे सृजोषां ।	
आ वृत्रहेन्द्वर्धर्षणिया	स्तुविर्हमो नृगं न इह गम्याः	६ (१५६)

उत न ई मृतयोऽम्बयोः	शिर्शुं न गास्तरुणं रिहन्ति ।	
तमीं गिरो जन्तये न पत्नीः	सुरभिष्टमं नरां नमन्त	७
उत न ई मरुतो बृद्धसेनाः	स्मद् रोदंती समनसः सवन्तु ।	
पृषदंस्वासोऽवनयो न रथां	रिशार्दसो मित्रपुत्रो न वेवाः	८
प्र नु पदेषां महिना विंक्रिये	प्र युञ्जते प्रयुजन्ते सुबुक्ति ।	
अधु पदेषां सुदिने न शकू-	विश्वमेरिणं युपायन्तु सेनाः	९
प्रो अम्बिनावसे कृणुध्वं	प्र पूषणं स्वतवसो हि सन्ति ।	
अत्रेषो विष्णुवर्ति अमुस्ता	अच्छां सुभार्यं ववृतीप वेवान्	१०
इयं सा वो अस्मे वीधितिर्यजत्रा	अपिपार्णीं च सदंती च मूपाः ।	
नि या वेवेषु यतते वसुधु-	विद्यामेघं वृजमं जीर्यांनम्	११ [५] (१९५४)

(१८७)

११ अगस्त्यो मैत्रायणनिः । अश्वं । १ मनुष्युष्णार्मा वञ्चिह, २, ५-७, ११ अनुष्टुप् ११ इदती वा।
१, ४, ८-१० गायत्री ।

पितुं नु स्तोत्रं	ग्रहो ध्रमाणं तर्विधीम्	। पर्यं जितो ष्योरजसा	वृत्रं विपर्वमवृषंत	१
स्वादो पितो मधो पितो	द्वयं त्वां धदुमहे ।	अस्माकंमहिता मंव		२
उप नः पितृना धर	त्रिवः त्रिवाभिकृतिभिः ।	मयोमुरद्विषेण्यः सखा सुशोचो अद्र्याः		३
तव त्वे पितो रसा	रजास्पनु विरिताः ।	त्रिवि वाता इव भिताः		४
तव त्वे पितो वृषंत	स्तवं स्वादिष्ट ते पितो ।	प्र स्वाग्रानो रसानां	तुविमीषां इवेरते	५ [६]
त्वे पितो मुहानी	वेवानां मनो हितम्	। अकारि चारुं केतुना	तवाहिमर्वमाशधीत्	६
यद्वो पितो अजगन्	दिवस्व पर्वतानाम्	। अथां चिधो मधो पितो	उरं मृशार्यं गम्पाः	७
वदुयामोर्बधीनां	परिशमांरिशामहे	। वातापि पीव इद् मंव		८
यत् ते सोम गवांशिरो	यवांशिरो मजामहे ।	वातापि पीव इद् मंव		९
कुरुम ओषधे मनु	पीवो वृक उंवारथिः ।	वातापि पीव इद् मंव		१०
ते त्वां द्वयं पितो वधोमि-	गाथो न हृष्या सुपुदिम ।			
वेवेभ्यस्त्वा सधुमादं-	मस्मभ्यं त्वा सधुमादं			

११ [५] (१९५१)

(१८८)

११ भगस्यो मेत्रावदणिः । आशीधूलः ॥ [१ इधमः सन्निधोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इळा, ४ धर्दि, ५ देवीर्दरः, ६ उषासानका, ७ वैश्वी होतारी प्रथेतसौ, ८ तिष्ठो वैश्यः सरस्वतीळामारत्या, ९ खटा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाहृतयः] । गायत्री ।

सन्निधो अथ राजसि देवो देवैः सहस्रजित् । द्रुतो हृष्या क्विर्विह १
तनूनपाहृतं पुते मध्वा युज्ञः समंजयते । दधंत सहस्रिणीरिपः २
आनुद्धानो न ईक्ष्यो देवा आ वक्षि यज्ञियान् । अग्नें सहस्रसा अंसि ३
प्राचीनं क्षत्रिरोजसा सहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्या विराजथ ४
विपाद् सत्राद्विन्वीः प्रभ्वी-र्ध्वीरश्च भूर्पसीश्च पाः । दुरो घृतान्पक्षरन् ५ [८]

सुशुक्मे हि सुपेञ्जसा ऽधिं भिया विराजतः । उषासावेह सीदताम् ६
प्रथमा हि सुवारचसा होतां वैश्या क्वी । युज्ञं नो यक्षतामिमथ ७
मातीळ्हे सरस्वति पा वः सर्वा उपब्रुवे । ता नश्रोत्पत भिये ८
त्वटां रुपाणि हि प्रमुः पृथ्वन् विश्वान् त्समानुजे । तेषां नः स्फातिमा यंज ९
उप तन्वा वनस्पते पाधो वैश्वेभ्यः सृज । अग्निर्हृषपानि सिष्वदत् १०
पुत्रोपा अग्निर्दधानां गायत्रेण समंजयते । स्वाहाकृतीपु रोषते ११ [९] (१९७४)

(१८९)

८ भगस्यो मेत्रावदणिः । अग्निः । विष्टुप् ।

अग्ने नपं सुपधां सुपे अस्मान् विश्वानि देव वपुनानि विद्वान् ।
सुपोऽप्युः समजुं हृषाणमेजो भूर्पिठां ते नमउक्तिं विधेम १
अग्ने त्वं पारया नभ्यो अस्मान् स्स्युस्तिभिरिति बुर्गाणि विश्वा । २
पृथं पृथ्वी बद्धता न उर्वी मधां लोकापु तनपापु शं योः
अग्ने त्वमस्मद् पुंयोऽयमीश अर्नमिन्ना अम्यमन्त कृटीः ।
पुनरस्मभ्यं सुविनापं देवु हां विश्वेभिरमुतेभिर्पमत्र ३
एहि नो अग्ने प्रापुभिरजये-हृत भिये सरन् आ शुंशुकान् ।
मा तं भूपं जंरितारं वषिष्ठ नूनं विदुन्मापुं सहस्वः ४
मा नो अग्नेऽर्चं सृजो अषापां ऽविष्टपयं रिपेभं दुष्पुनाये ।
मा वृत्त्यते वसति मादते नो मा रिपते सहसापुन् परां दाः ५ [१०] (१९७५)

वि घृत्वा वाँ ऋतजात वंसद गृणानो अग्निं तन्वेर्षु वरुणम् । विश्वान्द गिरिक्षोरुत वाँ निनिन्सो रंभिद्भुताममि हि देव विष्णु	६
त्वं तौ अग्र उभयान् वि विद्वान् वेपिं प्रणिवे मनुषो यजत्र । अभिपिन्वे मनवे शाभ्यो भू र्भूमृतेन्व उशिग्भिर्नाकः	७
अवोचाम निवचनान्यस्मिन् मानस्य सूनुः सहमाने अग्रौ । ययं सहस्रसृष्टिभिः सनेम विद्यामेधं वृजनं जीग्दानुम्	८ [११] (१८८)

(१९०)

८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । बृहस्पतिः । विष्णु ।

अनवाणं वृषमं मन्त्रजिह्वं बृहस्पतिं वर्षणा नव्यमर्कः । ग्राधान्यः सुरुचो यस्य वेदा आङ्गुष्वन्ति नवमानस्य मतीः	१
तमृत्विषा उप वाचंः सचन्ते सर्गो न यो देवपुतामर्तर्जि । बृहस्पतिः स ह्यद्रो वरामि विश्वामवन् सृते मातरिश्वा	२
उपस्तुतिं नमस उद्यति च श्लोकं वंसत् सविते च प्र षाह । अस्य कर्त्वाहन्योऽ यो अस्ति मृगो न मीमो अर्क्षसम्पुर्विष्मान्	३
अस्य श्लोको द्वितीये पुष्टिव्या मत्सो न यसद् यद्मृद् विचेताः । मुगाणां न हेतपो यन्ति चेमा बृहस्पतेरहिमायो अभि सून	४
ये त्वा देवोषिकं मन्येमाताः पापा मद्रमुपजीवन्ति षुद्राः । न दृढोऽ अनु ददामि वामं बृहस्पते चयस इत् पियारुम्	५ [१२]
सृष्टेनुः स्ययंसो न पन्थां दुर्नियन्तुः परिर्भानो न मित्रः । अनयाणो अभि ये चरन्ति नो ऽर्षीतृता अपोर्णुवन्तो अस्युः	६
सं यं म्नुभोऽवनयो न यन्ति समुद्रं न सृष्टतो रोधचकाः । स विद्रो उभयं चष्टे अन्त-बृहस्पतिस्तत् आर्षइ च गृधः	७
एवा सहस्रुविज्ञानस्युर्विष्मान् बृहस्पतिर्वृषभो धायि वेवः । स नः स्रुतो वीरवंद धान् गोमदं विद्यामेधं वृजनं जीग्दानुम्	८ [१३] (१९९०)

(१९१)

१६ भगस्यो मेघावकलिः । अप्सृणसृषाः (विषमोपनिषद्) । भनुष्टुप्, १०-१० महापंक्तिः । १३ महापृहती ।

कडूतो न कडूतो ऽथो सतीनकडूतः ।

द्वाविति प्लुषी इति न्य॑हृटा अलिप्सत

१

अहंदां हनयात्-त्यथो हन्ति परायती ।

अथो अधप्सती ह-त्यथो पिनटि पिप्ती

२

शृणुः कुशंरासो दुर्मासः सेर्या उत ।

मोक्षा अहृटा वैरिणाः सर्वे साकं न्यलिप्सत

३

नि गावो गोठे अस्युन् नि भृगासो अविक्षत ।

नि केतवो जनां न्य॑हृटा अलिप्सत

४

एत उ त्वे पर्यहभन् प्रवोपं तर्करा इव ।

अहंहा विश्वहृहाः प्रतिक्रुद्धा अमूनत

५ [१४]

घोर्वैः पिता पृथिवी माता सोमो भ्रातारितिः स्वसा ।

अहंहा विश्वहृहा-स्तिष्ठीलपता सु कर्म

६

ये अस्या ये अङ्गणाः सुधीक्षा ये पंकडूताः ।

अहंहाः किं चनेह वः सर्वे साकं नि जग्मत

७

उत् पुरस्तात् सूर्यं पति विश्वहृहो अहहृहा ।

अहहृहान् त्सवींश्चमपन् त्सवींश्च यानुधान्यः

८

उर्दपत्तवृती सूर्यः पुरु विश्वानि ऊर्ध्वन् ।

आवित्यः पर्वतेभ्यो विश्वहृहो अहहृहा

९

सूर्ये विषमा संजामि इति सुतावतो गृहे ।

सो विष्णु न मंताति नो वपे मंतामाऽऽरे अंस्प योर्जनं हरिठा मर्षु त्वा मधुला चकार १० [१५]

इयत्तिका शंकुत्तिका मुक्ता अघास ते विषम् ।

सो विष्णु न मंताति नो वपे मंतामाऽऽरे अंस्प योर्जनं हरिठा मर्षु त्वा मधुला चकार ११ (२००१)

त्रिः सुत विष्णुलिङ्गका विषम्य पुष्यमहान् ।

तादिषुद्यु न मरन्ति नो वयं मरामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधुं त्वामधुला चंकार १२

नवानां नवतीनां विषस्य रोपुंरीणाम् ।

सर्षासामग्रमं नामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधुं त्वामधुला चंकार १३

त्रिः सुत मंपूषंः सुत स्वसारो अग्रुषंः ।

तास्ते विषं वि जंघ्रि उदुकं कुम्भिनीरिव १४

इषसकः कुपुम्भक—स्तकं मिन्द्रपरमना ।

ततो विषं म वाचुते पराचीरुं संवतः १५

कुपुम्भकस्तवमवीद् गिरेः भवतमानकः ।

वृश्चिकस्पासं विष—मररां वृश्चिक ते विषम् १६ [१६] (१००१)

॥ इति प्रथमं मण्डलं समाप्तम् ॥ १ ॥

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

(१)

[मयमोऽनुषाकः ॥१॥ सू० १-११]

११ गृत्समद (भाङ्गिरस्तः शानेदोवः पश्चाद्) भार्गवाः शौनकाः । अग्निः । जगती ।

- त्वमग्ने द्युमिस्त्वमांशुशुक्षणि - स्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मन्स्परि ।
 त्वं वर्नेभ्यस्त्वमोर्षधीभ्य - स्त्वं नृणां नृपते जापसे शुचिः १
- तवमि होत्रं तव पोत्रमृत्विषं तवं नेद्रे त्वमग्निहृतापतः ।
 तव प्रशास्त्रं त्वमभ्यरीयासि ब्रह्मा चासि गृहर्षतिश्च नो दमे २
- त्वमग्ने इन्द्रो वृषमः सुतामसि त्वं विष्णुरुहगापो नमस्यः ।
 त्वं ब्रह्मा रपिषिद् ब्रह्मणस्पते त्वं विधतः सबसे पुरन्ध्या ३
- त्वमग्ने राजा वरुणो धृतवत - स्त्वं मित्रो मवसि वृषम ईड्यः ।
 त्वमर्षमा सत्यतिर्षस्य संभुजं त्वमशो विदुषे देव भाजयुः ४
- त्वमग्ने त्वदा विधते सुवीर्यं तद्यु गावो मित्रमहः सजात्यम् ।
 त्वमांशुहेमां ररिषे स्वश्वं त्वं नरां शर्षो असि पुरुवसुः ५ [१७]
- त्वमग्ने इन्द्रो असुरो महो विष - स्त्वं शर्षो मारुतं पूक्ष ईशिषे ।
 त्वं वीतरुणैर्यीसि शंगय - स्त्वं पूषा विधतः यासि नु त्मनां ६
- त्वमग्ने इविणोवा अंशुते त्वं देवः सविता रत्नधा असि ।
 त्वं भगो नृपते वस्व ईशिषे त्वं प्रायुदमे पस्तेऽविधत् ७
- त्वमग्ने वसु आ विदपतिं विशा - स्त्वां राजानं सुविद्वं प्रुत्सते ।
 त्वं विश्वानि स्वनीक पत्यसे त्वं सुहव्राणि शता वृक्षा प्रति ८
- त्वमग्ने पितामिदिभिर्नृ - स्त्वां भ्राजयु शम्प्यां तनूरुचम् ।
 त्वं पुत्रो मवसि पस्तेऽविधत् त्वं सस्ता सुदोवः पाश्याभृवः ९ (९)

त्वमग्र ऋभ्राके नमस्पृ॥—स्त्वं वाजस्य क्षुमतो रा० इतिषे । त्वं वि मास्पृत् वक्षि व्रावणे त्वं विशिक्षुरसि पृशमातनिः	१० [१८]
त्वमग्ने अर्दितिर्देव वाशुषे त्वं होत्रा भारती वर्धसे गिरा । त्वमिळा शतर्हिमासि वक्षसे त्वं वृष्टहा वंसुपते सरस्पती	११
त्वमग्ने सुभृत उन्नमं वपु—स्त्वर्ष स्पृहे वर्ण आ संहञि शिपः । त्वं वाजः प्रतरणो बृहस्पति त्वं रयिर्वृलो विश्वतस्पृयुः	१२
त्वमग्र आदित्यात् आस्पृ॥ त्वां जिह्वां शुचंपश्चिकिरे कवे । त्वां सतिषाचो अभ्येषुं मभिरे त्वे वेवा हविरनुन्त्याहुतम्	१३
त्वे अग्ने विश्वे अमृतांसो अहुहं आसा वेवा हविरनुन्त्याहुतम् । स्वया मतींसः स्वदन्त आसुति त्वं गर्भो वीरुधो जज्ञिये शुचिः	१४
त्वं तान् तं च भतिं चासि मृग्मना ऽग्नें सुजात प्र चं देव रिष्यसे । पृशो यद्वं महिना वि ते भुव—वतु छावांशुषिषी रोदसी जुमे	१५
ये स्तोत्रभ्यो गोभ्रंघामश्वदेशम्—मग्नें शतिर्मपमुजन्ति सूरयः । अस्माञ्च तारश्च प्र हि नेषि वस्प आ बृहद वदम विदधे सुवीराः	१६ [१९] (१६)

(१)

११ गृत्समर (भाद्रिरसः शौनहोचः पश्चाद्) मार्गषः शौनवः । अग्निः । जगती ।

पृजेन वर्धत जातवेदस—मग्निं यंजष्वं हविषा तनां गिरा । ममिधानं सुंपपमं स्वर्णरं दृक्षं होतारं वृग्नेषु धूर्ध्वम्	१
अभि स्वा मतीरुषसो वजागिरे ऽग्नें वृत्तं न स्वसरेषु धेनवः । त्रिषु इवेदंरतिमानुंषा युगा क्षणो मामि पुरुवार सुंपनः	२
तं वेवा वृग्ने रजंसः सुर्धमं त्रिवस्पृधिष्योरंरति न्येतिरे । रधमिषु वेद्यं शुकशोचिष—मग्निं मिथं न क्षितिषु मृशंभ्यम्	३
तमुक्षमाणं रजमि स्व आ दमे अन्द्रमिष मुदुचं ह्यार आ वंधुः । पृशन्वाः पतंरं वितपंतमक्षमिः पाथो न प्रापूं जनेसी जुमे अतुं	४
स होत्रा विश्वं परिं भूत्वध्वरं तमुं हृदिर्मनुष षट्यते गिरा । द्विदिशिनो वृषमानामु जर्मुंरु द्यो—ने न्मृमिभितपृह रोदसी अतुं	५ [२०] (१६)

स नो रेवत् संमिधानः स्वस्तये संवत्स्वान् इयिस्मान्स्वु वीविहि ।	
आ नः कृणुष्व सुविताय रोदसी अग्ने हव्या मनुषो देव वीतये ।	६
दा नो अग्ने बृहतो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजं भृत्या अपां वृधि ।	
प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि स्वर्णं शुक्रमुपसो वि दिव्यतुः ।	७
स इधान उपसो राम्या अनु स्वर्णं वीदिदरूपेण मानुना ।	
होत्राभिरग्निमनुषः स्वध्वरो राजा विशामतिथिश्राकंरायवे ।	८
एवा नो अग्ने अमृतेषु पूज्यं धीर्पीपाय बृहद् दिवेषु मानुषा ।	
दुहाना धेनुर्वृजनेषु कारवे रमनां शतिर्न पुरुषेभ्यः ।	९
व्रयमग्ने अवेता वा सुवीर्यं ब्रह्मणा वा चितयेमा जनां अति ।	
अस्माकं द्युन्नमधि पञ्च कृषिषु च्वा स्वर्णं शुशुचीत दुदरम् ।	१०
स नो बोधि सहस्य प्रशंस्यो यस्मिन् त्मुजाता उपयन्त सूरयः ।	
यमग्ने यज्ञमुपपन्ति वाजिनो नित्यं तोके कीर्त्तिवांसं स्वे दमे ।	११
उमपासो जातवेदः स्याम ते स्तोतापे अग्ने सूर्यश्च शर्मणि ।	
वस्वो रायः पुरुश्चन्द्रस्य भूयसः प्रजावंतः स्वपत्यस्यं शग्धि नः ।	१२
ये स्तोतुभ्यो गोअग्रामश्वेषेभ्यः मग्ने रातिमुपसुजन्ति सूरयः ।	
अस्माञ्च तांश्च प्र हि नेषि वस्य आ बृहद् वदेम विदधे सुवीराः ।	१३ [२१] (२९)

(३)

११ श्वत्सम् (भाद्रिरलः शौनहोत्रो यथाद्) भार्गवः शौनकः । आग्नीसूक्तं = [१ इधमं समिद्धोऽग्निर्वो, १ नराशंसः, ३ इलः, ४ बहिः, ५ देवीद्वारः, ६ उपासानका, ७ वैव्यी होतारी प्रबलसी, ८ तिस्रो देव्य सरस्वतीऽमातरयः, ९ स्वष्टा, १० यनस्पतिः, ११ स्वादाकृतयः] । त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

समिद्धो अग्निर्निहितः पृथिव्यां प्रत्यद् विश्वानि मुबनान्यस्थात् ।	
होतां पावकः मृदिवः सुमेधा देवो वेवान् यंजत्वग्निर्हन् ।	१
नराशंसः प्रति धामान्यश्नन् तिस्रो विवः प्रति मृदा स्वर्धिः ।	
पूतमुषा मर्नसा हृष्यमुन्दन् मुधेन् यज्ञस्य समनक्तु वेवान् ।	२
इच्छितो अग्ने मर्नसा नो अहंन् देवान् यंक्षि मानुषान् पूर्वी अरा ।	
स आ बहं मरुतां शर्षो अच्युतं मिन्द्रं नरो बहिर्पदं यनध्वम् ।	३

वेव वद्विर्दधमानं सुवीरं स्तीर्णं रापे सुमरं वेद्यस्याम् । पृतेनाक्तं वंसवः सीदतेर्दं विश्वं देवा आदित्या पृतिपांसः	४
वि र्भपन्तामुर्विया हृपमाना हारो वृषीः सुपायुणा नमोमिः । व्यचस्वतीर्कि र्भपन्तामजुयां वणी पुत्राना वृशसं सुवीरंम्	५ [२२]
साध्यपांसि भुनतां न उञ्जिते उपासानक्तां वप्येवं रणिते । मन्तुं ततं सुवर्पन्ती समीची पृज्ञस्य पेशः सुवृष्टे पर्यस्वती	६
वेभ्या होतांरा प्रथमा विदुष्टं ऋजु यंसतः समुचा वृपुष्टा । वृवान् परजन्तावृतुषा समञ्जतो नामां पृष्टिष्या अपि सानुषु त्रिषु	७
सरस्वती साधर्यन्ती धिषं न इळां वृवी मारती विश्वरुतिः । तिष्ठो वृषीः स्वधया बृहिरिव मच्छिद्रं पान्नु शरणं निवद्यं	८
पिशङ्कल्पः सुमरो वयोधाः धृष्टी धीरो जापते देवकांसः । भजां त्वष्टा वि ष्यंतु नामिंसमे अथा वृवानामप्येतु पापः	९
वनस्पतिरवसूजस्रुपं स्या बृमिर्द्विविः स्रव्याति म धीमिः । त्रिधा समक्तं नयतु प्रजानन् वृषेभ्यो देव्यः शमितोर्षं हृष्यम्	१०
घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिं पुंते भितो घृतम्वस्य धामं । अनुप्यधमा वह मावपस्य स्वाज्ञाकृतं वृषम वक्षि हृष्यम्	११ [२३] (५०)

(४)

१ सोमाहुतिर्मानवा । अग्निः । विष्टुप् ।

हुवे वः सुद्योत्मानं सुवृक्तिं विशामग्निमतिर्धिं सुपवसंम् । मिध्र इव यो विधिषाप्यो मूद् वृष आदेवे जने जातवेदाः	१
वृमं विधन्तो अपां स्रधस्थे वृतादभ्रमृगावो विश्वाधपोः । एष विश्वान्वन्यस्तु भूमा वृवानामग्निरतिर्जितिराश्वः	२
अग्निं वृवानो मानुषीषु विष्णु विवं धुः क्षेप्यन्तो न मित्रम् । स दीवधुशतीरुभ्यां आ वृक्षाप्यो यो दास्यते वस्र आ	३
अस्य रण्वा स्वस्पेवं पुष्टिः संदंष्टिरस्य हिदानस्य दशोः । वि यो मारिभ्रदोर्षधीषु जिह्वा मरणो न रण्यो दोधवीति वारान्	४ (४५)

[षष्ठोऽध्यायः ६१३ व० १-११]

(९)

६ गृत्समद (आह्निरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । भग्निः । त्रिष्टुप् ।

- नि होतां होतृषदने विदांन-स्वेयो दीन्निवो अंसदत्त मुदक्षः । १
- अर्द्धध्रतपमनिर्वसिष्ठः सहस्रंभुरः शुविजितो अग्निः २
- त्वं दूतस्त्वमुं नः परस्या-स्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता । ३
- अग्नें लोकस्यं नस्तनें तुनुना-मप्रपुच्छन् वीर्यं बोधि गोपाः ४
- विधेम ते परमे जन्मंघ्रे विधेम स्तोमिखरे सुधस्ये । ५
- पस्माद् योनेरुदारिद्र्या यजे तं य त्वे हवीषि जुहुरे समिद्धे ६
- अग्ने यजंस्व हविषा यजीया-ञ्छ्रुटी वृष्णमग्नि गृणीहि राधः । ७
- त्वं ह्यसि रपिपतीं रपिणां त्वं शुकस्य वचंसो मृनोतां ८
- उभयं ते न क्षीयते वसुधयं त्रिवेदिवि जायमानस्य वस्य । ९
- कृषि क्षुमन्तं जरितारंघ्रे कृषि पतिं स्वपत्यस्यं गुणः १०
- सैनानीकिन शुविद्व्यो अस्मे यदां वेवां आर्षजिष्ठः स्वस्ति । ११
- अर्द्धयो गोपा उत नः परस्या अग्नें द्युमदुत रेवद् दिदीहि १२ [१] (८३)

(१०)

६ गृत्समद (आह्निरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । भग्निः । त्रिष्टुप् ।

- जोह्व्यो अग्निः प्रंधुमः पितेके-द्वस्ये मनुषा यत समिद्धः । १
- भिवु बसानो अमृतो विवंता ममृजेन्यः भवस्युः स वाजी २
- धृषा अग्निश्चिप्रमांनुहर्वं मे विश्वाभिर्मीभिर्मृतो विवंताः । ३
- श्यावा रथं बहतो रोहिता शो-तारुपाहं चक्रे विभुः ४
- उत्तानापांमत्रनपन् स्रुपुंत्तं भुवंदुग्निः पुंरुपेगामु गर्भः । ५
- शिर्शिजापां चिनुकुन्ता महोभि-त्परीकृतो वसन्ति यवंताः ६
- त्रिधंस्पृग्नि हविषां पूतेनं यतिक्षिपन्त्तं भुवंनानि विश्वां । ७
- पृधुं तिरिश्वा वपंसा ब्रह्मन्त्तं स्पधिहमर्षे रभसं हनानं ८
- आ विश्वतः प्रपयच्छं त्रिपयर्षे-रक्षमा मनंसा तदुत्तरे । ९
- मवंधीः स्पृहपुंती अग्नि-नामिमृगो तन्ना-त्तं जभुंगणः १० (८८)

(६)

८ स्तोमाद्भुतिर्भाग्यं । अग्निः । गायत्री ।

इमां मे अग्ने सुमिधं—मिमामुपसर्व वनेः	। इमा उ पु शुधी गिरः	१
अया तं अग्ने विधेमो—जे नपावश्वमिष्टे	। एना सूक्तेन मुजात	२
ते त्वां गीर्मिर्गिषणसं द्रविणस्युं द्रविणोदः	। सपर्यमं सपर्यवः	३
स बोधि सूरिर्मथवा वसुपते वसुदावन्	। पुषोभ्यस्मद् द्वेषामि	४
स नो वृष्टिं विवस्परि स नो वार्जमन्नर्वाणाम्	। स नः सहस्रिणीरिषः	५
ईर्जानापावस्यवे यद्विन्न दूत नो गिग	। यन्नष्ठ होतुरा गीहि	६
अन्तर्हीय ईपंसे विद्वान् जन्मोभयां कवे	। दूतो जन्वंत मित्र्यः	७
स विद्वो आ चं पिपयो पार्श्वं विकित्व आनुपक्	। आ चास्मिन् त्सन्ति वृहिर्षि	८ [२७] (१५)

(७)

१ स्तोमाद्भुतिर्भाग्यं । अग्निः । गायत्री ।

श्वेत् पवित्र भारता—ऽग्नें द्युमन्तमा भं	। वसां पुरुस्वृहं रपिम्	१
मा नो अरातिरीशत देवस्य मत्यंस्य च	। पर्षि तस्यां उत द्विषः	२
विश्वां उत त्वयां वयं धारं उत्रुन्यां इव	। अर्तिं गाहेमहि द्विषः	३
शुविः पावक वन्द्यो ऽग्नें वृहद् वि रेंचसे	। त्वं धृतेभिराहुतः	४
त्वं नो असि भारता—ऽग्नें वृशामिर्कृक्षर्मिः	। अष्टापदीभिराहुतः	५
द्वेभ्यः सुर्षिरामुतिः प्रनो होता वरुण्यः	। सहसस्पुत्रो अहुतः	६ [२८] (७१)

(८)

६ घृत्समव (भास्वरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । गायत्री, ६ भनुषु ।

वाजपस्त्रिंशु नू रथान् योगो अग्नेरुपं स्नुहि	। यशस्तमस्य मीक्रुषुषः	१
यः सुनीयो वंशुभुषं ऽनूपं उरर्षद्वरिं	। चारुपतीक आहुतः	२
य उ भिया दमेभ्या कुषोपसि पशस्यते	। यस्यं कृतं न मीयते	३
आ यः स्वर्णं भानुना चित्रो विभान्युर्विषां	। अश्रानो अर्जंरुभि	४
अत्रिमन् सुराज्यं—सुमिमुक्थानि वावुषुः	। विश्वा अधि भियो वधे	५
अग्नेरिन्द्रस्य सोमस्य देवानामूनिर्भिक्षयम् । अरिप्यन्तः सचेमह—भि प्याम घृतन्यतः		६ [२९]

[षष्ठोऽध्यायः ३१३ व० १-११]

(९)

६ गुल्ममद् (भाङ्गिरसः शौनदोश्च पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । विष्णुः ।

- नि होता होतृपदने विद्वान्-स्वेषो दीङ्गिवाँ अंसदत् मुदक्षः ।
- अर्द्धेष्वमतपमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिदो अग्निः १
- त्वं दूतस्त्वमुं नः परम्पा-स्त्वं यम्प आ वृषम प्रयेता ।
- अग्नें तोकम्पं नस्तनें तुनुता-मप्रपुच्छन् दीघंद् बोधि गोपाः २
- विधेम ते परमे जन्मंघ्रे विधेम स्नोमिस्वो मधस्त्वं ।
- यस्माद् योनेरुदारिया यजे तं य त्वे हवीर्वि नृवृते समिन्दे ३
- अग्ने यजंस्व हविषा पजीया-ऽनृटी वृष्णमभि गृणीहि गधंः ।
- त्वं ह्यसि रपिपती रपीणां त्व शुक्रम्प यचंमो मूनोतां ४
- उमपं ते न क्षीपते वमप्यं विविदित्रु जायमानम्प दग्म ।
- कृषि शुभन्तं जितारंघ्रे कृषि रतिं स्वसुत्पय्यं सुयः ५
- सेनानीकेन सुविद्यं अस्मे यदा देवा आयंजितः मृन्ति ।
- अर्द्धेषां गोपा उत नः परम्पा अग्नें द्रुमद्वत देवद दिङ्गिहि ६ [१] (९)

(१०)

१ गुल्ममद् (भाङ्गिरसः शौनदोश्च पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । विष्णुः ।

- जोहृद्यो अग्निः पंधुमः पितृषु-ऽऽम्पदे मनुषा यन समिन्दः ।
- धिषुं वसानो अमृतो विवंता मभुंजेन्यः अहम्पुः स शारी १
- भूषा अग्निश्चिष्रमनुहृषं मे विश्वाभिर्मीर्मिमृतो विवंता ।
- इषावा रथं वहतो रोहिता शो-तारुपाहं चक्रु विभुंजः २
- उत्तानापामन्नपुन गुरुतं भुवंगुग्निः पुंरुपेणामु गधंः ।
- शिर्षिणायां विष्णुन्ना महोभि-स्वंगीवृते वसति प्रवंताः ३
- जिषंस्सुंषि इविषां पूनेनं यनिशिवन्तं भुवंताग्नि विश्वां ।
- पृषुं तिग्धा वपंमा इहन्ते स्पष्टिहमभे रभमे हशाने ४
- आ विभनेः प्रपचं जिषयं-ऽऽशु मनेमा तग्नुंरत ।
- मर्षधीः इदुवपुंषी अग्नि-नाग्निभुं तन्नाकुं जभुंजणः ५ [१] (१०)

(६)

८ सोमाहुतिर्भागव । अग्निः । गायत्री ।

इमां मे अग्ने सुमिधं—मिधामुपसर्द वनेः	। इमा उ पु भुंथी गिरः	१
अया ते अग्ने विधेमो—जो नशादश्वमिधे	। एना मुक्तेन मुजात	२
तं त्वां गीर्भिमिधंषणसं द्रविणस्पुं द्रविणोदः	। सपुर्वम सपुर्ववः	३
स बोधि मुरिर्मपशु वसुपते वसुंश्वान्	। पुयोध्युंस्मद् द्वेषासि	४
स नो वृष्टिं त्रिवस्पति स नो वार्जमनुर्वाणम्	। स नः सहसिणीरिषः	५
इन्द्रोनायावस्पते यविष्ठ इत नो गिरा	। यविष्ठ होतर गंहि	६
अन्तर्ह्यं ईपसे विद्वान् जन्मोभयां कवे	। द्रुतो जन्वेव मिज्यः	७
स विद्रो आ चं पिमणे यक्षिं चिकित्वा आनुषकू । आ चारिमन् त्सन्ति बहिर्षि	८ [२७] (१५)	

(७)

६ सोमाहुतिर्भागव । अग्निः । गायत्री ।

श्वं यविष्ठ भारता—ऽग्नें द्युमन्तमा भर	। वसों पुनस्पुहं इपिम	१
मा नो अरातिरीशत वेवस्य मत्पंस्य च	। पपि तस्यां उत द्विषः	२
विश्वो उत त्वयां वुयं धारा उरुन्या इव	। अतिं गाहेमहि द्विषः	३
शुचिः पावक वन्द्यो ऽग्नें ब्रुहद् वि रोचमे	। त्वं धृतेभिराहुतः	४
त्व मे अंसि भारता—ऽग्नें वृशामिदृशमिः	। अष्टपदीभिराहुतः	५
द्वेभः सूरिर्तुतिः प्रभो होता वरण्यः	। सहसस्पुत्रो अद्भुतः	६ [२८] (७१)

(८)

६ वृत्तमद् (भास्विस्त दौनदोत्रः पश्चाद्) भागवः दौनकः । अग्निः । गायत्री, ६ अनुष्टुप् ।

वानयत्रिंश नू स्थान् योगो अग्रेषु स्नुहि	। वृशान्तमस्य म्बिन्दुषः	१
यः सुनीधो दंशुगुषे ऽनुषो अरुष्यरि	। चारुप्रतीक आहुतः	२
य उ भिया दमेभ्या कृषोषसि प्रशास्पते	। यस्य वृत् न मीपति	३
आ यः स्वर्णं मानुना विजो विमात्यर्चिपा	। अश्रानो अजरैरुभि	४
अग्निमन् स्तराज्यं—समिमुक्थानि वावृषुः	। विश्वा अपि भियां दधे	५
अग्नेन्द्रिभ्य सोमस्य कुवानामृतिर्मिधंयम् । अरिष्यन्तः सपेभ्यो—भि ध्याम वृत्तन्यतः	६ [२९]	

[षष्ठोऽध्यायः ॥ १६॥ व० १-३१]

(९)

६ गुन्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- नि होतां होतृषवने विद्वान्-स्वेपो दीन्विषाँ अंसदत् सुदक्षः । १
 अदग्धवतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभुरः शुचिजिह्वो अग्निः
 त्वं दूतस्त्वमुं नः परस्या-स्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता । २
 अग्नें लोकस्यं नस्तनें तन्नूना-मप्रयुच्छन् वीर्याद् बोधि गोपाः
 विधेम ते परमे जन्मन्त्रे विधेम स्तोमिखरे सुधस्ये । ३
 यस्माद् योनेरुदारिद्र्या यजे तं प्र त्वे हवीषिं जुहोरे समिन्द्रे
 अग्ने यजस्व हविषा यजीया-ञ्छुटी वृष्णमभि गृणीहि राधः । ४
 त्वं ह्यसि रयिपतीं रयीणां त्वं शुक्रस्य वचंसो मनोतां
 उभयं ते न क्षीयते वसुष्यं विवेदिषे जायमानस्य दसम । ५
 कृधि क्षुमन्तं जरितारमग्ने कृधि पतिं स्वपत्यस्यं रायः
 सेनानीकिन सुविद्वान् अस्मे यथा वेवाँ आयजितः स्वस्ति । ६
 अदग्धो गोपा उत नः परस्या अग्नें द्युमदुत रेवद दिदीहि ६ [१] (८३)

(१०)

६ गुन्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्र पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- जोहृत्रो अग्निः प्रथमः पितेवे-ऽऽस्पवे मनुषा यत् समिन्दः । १
 भियं वसानो अमृतो विचेता मर्मजेन्यः श्रवस्यः स वाजी
 भूया अग्निश्चित्रमानुर्हव मे विश्वाभिर्गीर्भिरमृतो विचेताः । २
 श्यावा रथं बहो रोहिता वो-तारुपाहं चक्रे विभ्रुवः
 उत्तानापांमजनयन् स्तुपूतं भुवङ्गुग्निः पुरुपेशासु गर्भः । ३
 शिरिणापां चिकुक्नु महोमि-रपरीवृतो वसति प्रचेताः
 जिघर्म्यग्निं हविषां पुतेनं प्रतिक्षिपन्तं भुवन्तानि विश्वा । ४
 पूषुं तिरश्चा वयसां हूहन्तं स्वचिह्नमग्नें रभसं दशानं
 आ विश्वतः मृत्यञ्चं जिघर्म्य-रक्षमा मर्नमा तज्जुषेत । ५
 मर्दभीः स्पृह्यङ्गो अग्नि-नामिभूषो तन्नाडे जभुंगणः ५ (८८)

त्रेया भागं सहस्रानो वरेण त्वाद्रूतासो मनुवद् वदेम ।
अनूनमग्निं जुह्वां वचस्पया मधूपृषं धनुसा जोह्वीमि

६ [२] (९)

(११)

१२ वृत्तमद् (जापिरसः शीनहोचः पद्माद्) मार्गया दोगका । एन्द्रः । विपद्रुषाणा, ११ विष्णुः ।

शुधी हवामिन्द्र मा रिषण्युः स्वामं ते क्वावने वसूनाम् ।
इमा हि त्वामूर्जे वधंपन्ति वसुपवः सिन्धवो न क्षरन्तः
मृजो महीरिन्द्र या अरिन्द्रः परिशिता अर्हिना शूर पूर्वाः ।
अमर्त्यं चिद् व्रासं मन्दमान् - मर्षामिन्युक्थेवांबुध्रानः
उरुधेष्विन्नु शूरं येषुं शाकन् त्तोमेष्विन्द्र रुद्रियेषुं च ।
तुम्येव्रेता यामुं मन्दमानः य व्रापवे सिमते न शुभ्राः
शुभ्रं नु ते शुष्मं वधंपन्तः शुभ्रं वज्रं बाहोर्वधानाः ।
शुभ्रस्त्वमिन्द्र वावृध्रानो अस्मे क्षमीर्विशः सूर्येण सह्याः
गुहां हितं गुह्यं गृह्णमस्व - पीवृतं मापिमं शिषन्तम्
उतो अपो दां तंमन्भ्याम् - महन्नर्हि शूर वीर्येण

१

२

३

४

५ [१]

स्तथा नु तं इन्द्रं पुष्यां मृश - न्युत स्तंवासु नूतना कृतानि ।
स्तथा वज्रं बाहोर्दशान्तं स्तथा ही सूर्यस्य केनू
ही नु तं इन्द्रं वाजपन्ता धृतरधुतं स्वामंस्वार्ताम् ।
वि संमना मूर्धिरपथिता - उरस्तु पवंतभिव सतिष्यन्
नि पवंतः साधमपुष्पान् तसं मातृमिवावशानो अंकान् ।
नूरे पारे वार्णां वधंपन्त इन्द्रेषितां ध्रुमर्नि पनयन् नि
इन्द्रो मृहां सिन्धुंसाशयानं मायाविर्नं वृषमस्फुरभिः ।
अरंजेता रोदंसी मिषाने कनिकदत्तो वृष्णो अम्य वज्रात्
अरंरणीद् वृष्णो अस्य वज्रो उमांनुषं यन्मानुषो त्रिभुवर्गि ।
नि मापिनो दातवस्यं माया अपांदयत् पपिवान् न्युतस्यं

६

७

८

९

१० [४]

पिवापिर्वाइन्द्र शूर सोमं मन्दन्तु त्वा मन्दिनः मुतासः ।
पुणन्तस्ते कुक्षी वधंपन्ति - तथा सुतः पीर इन्द्रंमाव

११ (१००)

त्वे इन्द्राप्यमूमु विप्रा धियं वनेम क्रतुया सपन्तः ।	
अवस्यवो धीमहि प्रशस्तिं सुद्यस्तं शयो वायवे स्याम	१२
स्याम ते तं इन्द्र ये तं ऊती अंबुस्यव ऊर्जे बुधयन्तः ।	
शुभ्रिन्तमं यं चाकनाम वेडा-ऽस्मे रथिं रांसि धीरवंतम्	१३
रासि क्षयं रासि मित्रमस्मे रासि शधं इन्द्र मारुते नः ।	
सुजोषसो ये च मन्दसानाः प्र वायवः पान्त्यर्षणीतिम्	१४
व्यन्तिवधु येषु मन्वसान-स्तुपत् सोमं पाहि इन्द्रविन्द्र ।	
अस्मान् त्वु पूत्वा तंरुत्रा-ऽवर्धयो द्यां बृहज्जिह्वैः	१५ [५]
बृहन्त इधु ये तं तरुत्रो-वधेभिर्वा सुभ्रमाविवासान् ।	
स्तुणानासो बृहिः पुस्त्यावुत् त्वाता इविन्द्र वार्जमगमन्	१६
उमेष्विधु शूर मन्वसान-दिकृत्तुकेषु पाहि सोममिन्द्र ।	
प्रवोधुवृक्कृषुषु प्रीणानो ग्राहि हरिभ्यां सुतस्य पीतिम्	१७
धिष्वा शवः शूर येन वृत्र-मुवाभिन्दु वानुमोर्णवामम् ।	
अपावृषोर्णोर्णितार्योय नि संव्यतः सात्रि वस्युरिन्द्र	१८
सनेम ये तं ऊतिमिस्तरन्तो विश्वाः स्पृध आर्षेण वस्युन् ।	
अस्मभ्यं तत् त्वाष्ट्रं विश्वरूप-मरन्धयः साहयस्यं त्रितापं	१९
अस्य सुवानस्यं मन्दिनादितस्य न्यबुद्धं वावृधानो अस्तः ।	
अवर्तपत् सूर्यो न चक्र मिनद् वलामिन्द्रो अङ्गिरस्वान्	२०
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र वक्षिणा सुयोनी ।	
शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं प्रमगां नो बृहद वदेम विद्वधं सुवीराः	२१ [६] (११०)

१५ गृहसमद (आदिगारसः दौनहोयः पश्चाद्) भागवः दौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

पो ज्ञात एव धंयनो मनस्वान् देवो देवान् कर्तुना पर्यभूयत् ।	
यस्य शुम्भाद् रोवसी अभ्यसेतां नृम्भास्यं मुह्य स जनासु इन्द्रः	१
यः पूंधिर्वी ध्यर्धमानामहंहृद् यः पर्वतान् पकृषितां भरम्णात् ।	
पो अन्तरिक्षं विम्रे वरियो पो धामन्तम्भान् स जनासु इन्द्रः	२ (१११)

यो ह्रस्वाहिरिणात् सत सिन्धुन् यो वा उवाज्वपथा बलस्प ।
 यो अश्रमोन्तरि ज्ञानं सुवृक्ष सुभक्त्यु स जनास इन्द्रः ३
 येनेभा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासुं वर्णमधरं गुहाकः ।
 स्वरीति यो जिगीषो लक्ष्मार्त्तुर्षः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ४
 यं स्मां पूच्छन्ति कुह सेतिं घोर-मुतेमांहुर्नपो अस्तीत्येनम् ।
 सो अयंः पुष्ठीर्विजं इवा मिनाति भद्रंभै धत्त स जनास इन्द्रः ५ [७]

यो इधस्वं चोद्विता यः कृशस्यु यो ब्रह्मणो नार्धमानस्व कीरिः ।
 युक्तपांशो योऽविता मुग्धिषः सुतसोमस्य स जनास इन्द्रः ६
 यस्वाश्वासः प्रविशि यस्य गात्रो यस्य द्यामा यस्य विश्वे रथासः ।
 यः सूर्यं य उषसं जजान यो अपां जेता स जनास इन्द्रः ७
 यं कन्दसी संयुती विद्वयेति परेऽवरं उभयां अमिघाः ।
 समानं चिद् रथमातस्थिवासा नानां हृषेते स जनास इन्द्रः ८
 यस्मात्त क्रते विजयन्ते जनांसो यं पुष्यमाना अवन्ते हवन्ते ।
 यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अंच्युत्पुत् स जनास इन्द्रः ९
 यः शश्वती मह्येनो वर्धाना-नमन्यमानाऽऽर्वा जघान ।
 यः शधेते नानुददाति शूष्यां यो दस्योर्हन्ता स जनास इन्द्रः १० [८]

यः शश्वत् पधेतेषु क्षियन्तं चत्वारिंशदां शरद्वन्वर्धिन्दत् ।
 ओजायमानं यो अर्हि जघान दानुं शयानं स जनास इन्द्रः ११
 यः सुतरंदिमर्तुपुमभ्युर्विष्मा-जुवापुंजत् सतेवे सत सिन्धुन् ।
 यो रोहिणमस्फुरद् बर्द्धबाहु-र्घासागेहन्तं स जनास इन्द्रः १२
 द्यावां चिदम्भे पृथिवी नमेते शुष्मांश्चिदस्य पर्यता भयन्ते ।
 यः सोमपा निक्षितो वरंवाहु-र्धो वरंहस्तः स जनास इन्द्रः १३
 यः मुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शंशमानमृती ।
 यस्य बह्व वधेनं यस्य सोमो यस्येदं राधः स जनास इन्द्रः १४
 यः मुन्वते पचते दुध आ चिद् वाजं दुर्विं स किलीसि मृत्यः ।
 सुवं तं इन्द्र विश्वं पिपासः भुवीरांसो विदधुमा वदेम १५ [९] (१२५)

(११)

१३ शुभ्रमद (आर्द्रित्वा शीतहोषः पश्चात्) मार्गः शीतः । इदः । जगती, १३ विष्णुः ।

सुतुर्जन्ति तस्या अपस्परि	सुधु जात आविशुद् पामु यधेते ।	
तदाहना अंभवन विष्णुसी पक्षे	— उशीः सीपूषं प्रथमं तदुत्पद्यते	१
समीधा रन्ति एति विधेतीः पयो	विश्वत्सपायु य भंन्तु भोजनम् ।	
समानो अर्था प्रवर्तानुप्यते	पस्ताहूणोः प्रथमं साम्पुकर्यः	२
अन्वेको वदति पर वदति तद	रूपा मिनन्तं एकं इपते ।	
विश्व एकरस्य त्रिनुंस्तिरिधेते	पस्ताहूणोः प्रथमं साम्पुकर्यः	३
प्रताम्यः पृष्टि विभजन्त आमते	इतिमिष पूषं प्रभवंन्तनापते ।	
असिन्नुन् दंष्ट्रेः त्रिनुंस्ति भोजनं	पस्ताहूणोः प्रथमं साम्पुकर्यः	४
अधाकृणोः पृथिवीं सुहते विवे	यो धींतीनामंहिहृन्नारिणह प्रथः ।	
तं स्या म्नामंभिरुद्भिर्न वाजिनं	पूषं त्रेषा अंजनन् त्ताम्पुकर्यः	५ [१०]

यो भोजनं शु वपंसे शु वधेन	— आर्द्राश सुष्कं सधुंमद दुर्गोईध ।	
स संवधि नि इधिषे त्रिवस्यति	विश्वत्सैकं इतिषे साम्पुकर्यः	६
यः पृथिवींश्च सुषंभु धर्मणा	इति इते स्वर्गवर्तीरधोः ।	
पश्चामंसा अजनेो विद्युतो विव	जुकरुवां अभितः साम्पुकर्यः	७
यो नमुरं सुहवंभुं निहन्ते	पृथायं य इमवन्तापु धावहः ।	
ऊर्ध्वंनन्वा अपतिवित्तमस्य	— मुनेषाद्य पुंरुक्त्त साम्पुकर्यः	८
इते वा यस्प दानं साकमाद्य	एकरस्य भुते पञ्चं शोदमारिध ।	
आज्यो इस्पुन् तसमुंनस्पृभीते	मुनुष्यो अमयः साम्पुकर्यः	९
विश्वेदुन् रोपुना अंस्पु योस्य	इदुंस्मै इतिरे कृजते धनम् ।	
यदंसाया त्रिधिः पञ्चं सुहृन्	परि एते अंभयः साम्पुकर्यः	१० [११]

सुतुर्जन्तं तं वीर वीर्यं	पदेकन् कर्तुना त्रिन्त्रे वसु ।	
सुर्जितपु य वदुः भइस्यजे	वा प्ररुपे मेः विश्वोत्पुकर्यः	११
अंमयः सांपुनन्तापु कं	दुवतिषे य इत्यां य मुनिः ।	
दीया स-नुपुनयः पणुते	कान्धे शोचं प्ररुपन् त्ताम्पुकर्यः	१२
अमयं तद वसो इत्यापु शपुः	समपेदस्य इदुं तं वसुंर्यम् ।	
१-३ पत्तिपुत्रं धंशया अनु धुन्	दुह वीर त्रिधेयं दुर्गाः	१३ [१२] १११

(१४)

११ पृथग्भव (माहिरसः शीनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनक । इन्द्रः । विष्णुः ।

अध्वर्यवो भग्नेन्द्रासु सोम-मार्मत्रेभिः सिञ्चन्तु मह्यमन्धः । कामी हि वीरः सर्वमस्य पीतिं जुहोत वृष्णो तद्विदुष वंष्टि	१
अध्वर्यवो यो अपो वद्विवांस' वृषं जपान्नाशन्येव वृक्षम् । तस्मा एतं भंरत तद्भुशायं एष इन्द्रो अर्हति पीतिमस्य	२
अध्वर्यवो यो हृमीकं जपान् यो गा जुदाजुदुष हि पुलं वः । तस्मा एतमन्तरिक्षे न वात-मिन्द्रं सोमैरोर्षुत् जूर्न वर्यैः	३
अध्वर्यवो य उरयं जपान् नवं वृक्षांसं नवति च वाहन् । यो अपुंभुमवं नीचा बंधाभे तमिन्द्रं सोमस्य भूथे हिनीत	४
अध्वर्यवो यः स्वभं जपान् यः शुष्णामशुषं यो र्यसम् । यः पिपुं नमुचिं यो रंधिकां तस्मा इन्द्रापान्भसो जुहोत	५
अध्वर्यवो यः श्रुतं शम्बरस्य पुरो बिभेदात्मनेव पूर्वीः । यो वचिनः श्रुतमिन्द्रः सुहृत्-प्रपावंपुद भरता सोममस्मै	६ [१३]
अध्वर्यवो यः श्रुतमा सुहृत्सं भूम्या उपस्थेऽध्वर्यव्युन्वान् । कुत्सस्यापोरतिधिग्वस्यं वीरान् न्यावृणुषु भरीता सोममस्मै	७
अध्वर्यवो यन्नरः कामपांष्वे भुष्टी बर्हन्तो नशधा तदिन्द्रं । गमन्तिपूतं भरत भुताये-न्द्रासु सोमं यज्यवो जुहोत	८
अध्वर्यवः कर्तना भुष्टिमस्मै वने निपूतं वन उन्नपध्वम् । जुवाणो हृस्यममि वावरो व इन्द्रासु सोमं मतिरं जुहोत	९
अध्वर्यवः पयसोध्वर्यया गोः सोममिरी पृणता भोजमिन्द्रम् । वेशाहमस्य निर्भूतं न पुतद् दित्सन्तं भूर्पो यजुतधिकेत	१०
अध्वर्यवो यो विभ्यस्य वस्तो यः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा । तमूर्धो न पुंणता यजेने-न्द्रं सोममिस्तद्वो वो असु	११
अस्मयं तद् बंसो वृानाय राधः समर्थयस्व बहु ते वसुध्वम् । इन्द्र यच्चिन्नं र्ववस्या अनु धून बृहद वदेम विद्वथे सुवीरः	१२ [१४] (१५०)

(१५)

१० एतमद् (आहिरसः शीतहोत्रः पश्चाद्) भागवः शीतकः । इन्द्रः । त्रिपुत्रः ।

- प्र घा न्वस्य महतां महार्नि सत्या सत्यस्य करणानि शोचम् ।
 त्रिकेवुकेश्वपिचत सुतस्यास्य मत्रु अहिमिन्द्रो जघान ?
 अर्धशो द्यामस्तभापद् ब्रुहन्तु मा रादसी अपृणदुन्तारिशम् ।
 स धारयत् पृथिवीं पुमर्धश्च सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार २
 सधेय पात्रो वि मिमाय मानिर्वज्रेण खान्यतृणप्रदीनाम् ।
 वृषामृजत् पृथिमिर्दीध्याथेः सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ३
 स पयोव्यङ्गु पंरिगत्वा वृमतिर्विश्वमधुगापृथिमिन्ने अग्नी ।
 स गोमिरश्वैरसृजद् रथेभिः सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ४
 स ई मही पुनिमितोररम्यात् सो अस्तागुनपारयत् स्पुस्ति ।
 त उत्रधार्य श्विमिभि प्र तस्युः सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ५ [१५]
 सोर्वृष्टं सिन्धुमरिणान्महिक्त्वा धञ्जणान् उवसुः सं पिपिष ।
 अत्रवसो जविनीमिर्विवृधन् तसोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ६
 स विद्रो अंपगोहं कनीनामृविमंषुष्टुतिष्ठत् पशुवृक् ।
 मति शोणः स्याद् स्यात्नगचहृ सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ७
 सिनद् बलमङ्गिनोभिर्गुणानो वि परंतस्य हंकिताभ्यैरत् ।
 रिणयोर्धांसि कृथिमाण्येषु सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ८
 स्वर्मात्राम्युप्या चूर्मीं पुनिं च जपन्ध इस्पुं प वृमीतिमावः ।
 इमी विव्रं विवित्रे हिरण्यं सोमस्य ता मत्रु इन्द्रश्चकार ९
 नूनं सा ते प्रति वरं जग्धि वृहीपार्दिन्द्र दक्षिणा सुपोनीं ।
 शिभां स्तोतृभ्यो माति प्रभगो नो बृहद् वेदम विव्रं मृहीमाः १० [१६] (११०)

(१६)

१ एतमद् (आहिरसः शीतहोत्रः पश्चाद्) भागवः शीतकः । इन्द्रः । अग्नीः । त्रिपुत्रः ।

- प्र धः सुतो जेपडतमाप मुद्रुनिमृमार्वित्र समिधानं इविभे ।
 इन्द्रमनुपै उरपन्नमुक्षिते सुनाद् पुषानुमर्धस हवामहं ?
 पस्मादिन्द्रोद् बृहमः किं पुनेमुते विश्वान्यमिन् त्संभुताथि शीपो ।
 उठो सोमं तन्वीं सतां मत्रो हन्ते बहू मरति शीवन्ति कर्तुम् २ (१११)

न धोणीभ्यां परिभ्यं त इन्द्रियं न समुद्रेः पवंतैस्त्रिंशते रथः । न ते वज्रमन्वंशोति कश्चन पशूशुभिः पतंसि योजना पुरु	३
विभ्ये हांसो यजुतापं धृष्यावे कर्तुं मरंति वृषभाय सध्वंते । वृषां यजस्य हाविषां विदुष्टरः विदंन्तु सोमं वृषभेण मानुनां	४
वृष्याः कौशाः पवते मध्वं ऊर्मि-वृषभाभ्यां वृषभाय पतंति । वृषणाभ्यस्य वृषमासो अत्रयो वृषणं सोमं वृषभाय मुपति	५ [१७]
वृषां ते वज्रं उत ते वृषा रथो वृषणां हरीं वृषभाप्यायुंधा । वृष्यो मध्वस्य वृषभ त्वमीशेष इन्द्र सोमस्य वृषभस्यं तृष्णुहि	६
प ते नावं न समने वज्रस्युवं वृषणां यासि सवनेषु दापृषिः । कृषिन्नो अस्य वचंसो निबोधिषु-दिन्द्रमुत्सं न वसुंसः सिचामहे	७
पुषा संज्ञाधाम्या वदुत्स्य नो धेनुर्न वत्सं यवसस्य पिप्पुर्वी । मुरुत्सु मे सुमतिभिः शतकतो सं पवीमिन् वृषणो नसीमहि	८
नूनं सा ते प्रति वरं जग्निवे वृषीयदिन्द्र दाक्षिणा मधोनीं । शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं धूमगो नो बृहद् वदेम त्रिदशं सुवीराः	९ [१८] (१९९)

(१७)

१. गृत्समद् (आश्रितसः शीतहोषः पश्चाद्) भार्गवः शौलकः । १११. । जगतीः ८-९ विष्णुः ।

तवस्मै नध्वमङ्गिरस्वर्ध्वंतं शुष्ना यवस्य मुजधोदीरि । विश्वान् पदं शोत्रा सहसा परीवृत्ता मधु सोमस्य हंदितान्पैरपत्	१
स मुंनु यो हं प्रधुमाय धापसु ओजो मिमानो महिमानुमातिरत् । शूरो यो युत्सु तुन्वं परिव्यतं इतिथेणि धां महिना मत्पमुञ्जत	२
अर्धाकृणोः प्रधमं धीर्वं महद् यवस्याप्रे वृषणां शुष्मैरवः । रथेभ्ये हव्यंभेन विच्युताः प जीरव्यः सिन्नते मध्यां कृ पृथक्	३
अथा यो विश्वा मुर्वनामि मुग्मने-शानुकृत् प्रवषा अभ्यवर्धत । आद् रोवसी ज्योतिषा वद्विरातनोत् सीध्यन् तमीसि दुधिता समध्ययत्	४
स प्राचीनान् पर्वतान् हंशुर्जसा ऽधुर्चीनमकृणोऽनुपामयः । अधारयत् पृथिर्वी विश्वर्धायसु-मस्तभान्नापया धामवृत्तः	५ [१९] (२००)

सास्मा अरं ब्राह्मण्यां यं पिताकृणोव विभ्वस्मादा जनुयो वैकुण्ठस्पर्शि ।
 येना पृथिव्यां नि किविं शयध्वे वज्रं हृत्पवृणक् तुविष्णोः ६
 अमाज्जरीव पित्रोः सचां मती संमानादा सर्वस्त्वामिंशे मगम् ।
 कृधि प्रकृतमुप मास्पा भेर वृद्धि भागं तुन्वोः येन मगमहेः ७
 भोजं त्वामिन्द्र वयं हुंवेम वृद्धिभूमिन्वापांसि वाजान् ।
 अविर्द्धिन्द्र चित्रायं न ऊती कृधि वृषाभिन्दु वस्यसो नः ८
 नूनं सा ते प्रति वरं जग्धिरे वृहीपर्विन्दु दक्षिणा मघोमी ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो ब्रह्म वयं विवर्धे सुवीरः ९ [२०] (१७८)

(१८)

१ श्वत्समव (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पञ्चाद्) मार्गणः शौनकः । इन्द्रः । विष्णुः ।

प्रता रथो नवां योजि सस्मिन्—श्वतुर्पुंगखिक्रशः सत्तरिभः ।
 वशारिचो मनुष्यः स्वयोः स इतिभिमंतिभी रंहां भूत् १
 सास्मा अरं श्वत्सं तं छितीपं मुतो तुतपिं मनुष्यः तं होतो ।
 अन्यस्या गभंमन्य ऊं जनन्त सो अन्येभिः सत्ते जेन्यो वृषां २
 हरी नु ऊं रथ इन्द्रस्य योजमाये सुक्तेन वचसा नवेन ।
 मो पु त्वामत्रं ब्रह्मो हि विप्रा नि रीरमुन् पर्जमानासो अन्ये ३
 आ द्वाभ्यां हरिभ्यामिन्द्र या—ह्या चतुर्भिरा पडिर्हुपमानः ।
 आद्याभिर्दशभिः सोमपेयं—मयं सुतः सुमस्र मा वृधस्कः ४
 आ विंशत्या त्रिंशता याद्यावा—डा चत्वारिंशता हरिभिर्पुजायः ।
 आ पञ्चाशता सुरधेभिस्त्रिंशद्वा ५५ षष्ट्या सप्तत्या सोमपेयम् ५ [२१]

आशीत्या नंबत्या याद्यावा—डा शतेन हरिभिरुह्यमानः ।
 अयं हि ते शूनहोत्रेषु सोम इन्द्रं स्वापा परिपिक्तो मदाय ६
 मम ब्रह्मोन्द्र याद्याच्छा विभ्वा हरीं धुरि धिंष्या रधस्य ।
 पुरुत्रा हि विहृष्यो ब्रह्मधा—स्मिन्नूर्ध्वं सवने मावपस्य ७
 न म इन्द्रंण सुखं वि यांप—वृस्मभ्यमस्य दक्षिणा वृहीत ।
 उप जपेहे वरुधे गभंस्ती श्रवेप्रवि जिगीवांसः स्याम ८
 नूनं सा ते प्रति वरं जग्धिरे वृहीपर्विन्दु दक्षिणा मघोमी ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो ब्रह्म वयं विवर्धे सुवीरः ९ [२२] (१८३)

न क्षोणीभ्यां परिभ्वं त इन्द्रियं न समुद्रैः पर्वतैस्त्रि त्ते रथः । न ते वज्रमन्वञ्चोति कश्चन यज्ञाशुभिः पतंसि योजना पुरु विश्वे ह्यस्मि यजताय ध्रुव्यावे कर्तुं भरन्ति वृषभाय सध्वते । वृषा यजस्व हविषा विदुष्टः पिबेन्द्र सोमं वृषभेर्ण भानुना वृष्णाः कोडाः पयते मध्वं ऊर्मिं वृषभाश्राप वृषभाय पातवे । वृषणाभ्युप्यं वृषभासो अर्द्रो वृषणं सोमं वृषभाय मुप्यति	३ ४ ५	[१७]
वृषां ते वधं वृत ते वृषा रथो वृषणा हरीं वृषभाण्यायुधा । वृष्णो मयंस्य वृषभ त्वमीशिषु इन्द्र सोमंस्य वृषभस्यं तृष्णुहि प्र ते नावुं न समने वचस्पुवं वृषणा यामि सर्वनेषु वायुषिः । कुविशो अस्व वचसो निरोधिषु दिन्द्रमुत्सं न वसुनः सिषामहे पुत्र संज्ञाधात्रुभ्या वदुत्सव नो धेनुनं वृत्सं यवसस्य विष्णुर्वी । मुरुत्सु तं मुमतिभिः शतकृतो सं पवीमिनं वृषणो नसीमहि नूनं सा ते गति वरं जरित्रे वृक्षियाद्विन्द्रु वृक्षिणा मयोनी । शिक्षां स्तोत्रम्यो मार्तिं ध्रुमगो नो वृहद वदैन विदुषं सुवीरः	६ ७ ८ ९	[१८] (१५१)

(१७)

१. गृहसमव (आश्रितसः शीवदोषः पञ्चाद्) मार्गवः शीवकः । १५२ । जगती । ८-९ विष्णुश् ।

तवस्मि नव्यमद्विदुस्वर्षत शुष्मा ययंस्य प्रवधोदीरि । विश्वे पद मोञ्जा सहसा परीवृत्ता मरे सोमंस्य इंहितान्वैरपत् स मृतुं यो ई प्रधुमाय धार्यस ओजो मिमानो महिमान्मार्तिरत् । शूरो यो पुत्सु त्वन्ं पतिष्यतं शीषधि धीं मंहिना प्रत्यमुद्यत अधाहृणोः प्रधुमं वीर्यं मुहह पदुसपाये बह्वंणा शुष्ममैरयः । रुधेतेन हयंभ्वेन विच्युताः म जीरपं सिधते म्भर्षा कृ पृथक् अथा यो विश्वा भुवस्तामि मुग्मनें शान्तकृत् प्रवषा अभ्यवर्षत । आह रोर्षसी ज्योतिषा वद्विरातनेत् सीधन् तमीमि दुर्धिता समस्ययत् स प्राचीतान् पर्वतान् इंहुदोर्जसा ऽधुषीनमकृणावृषामवः । अर्षारयत् पृषिषी विभर्षायमु मस्तंभान्मायया धामंभुवसः	१ २ ३ ४ ५	[१९] (१५२)
--	-----------------------	----------------

सास्मा अरं ब्राह्म्यां यं पिताकृणोद् विभ्वस्मादा जनुषो वेदसस्परि ।
 येना पृथिव्यां नि किर्वि जयध्वे वद्रेण हृत्पयवृणक् तुविष्वणिः ६
 अमाजुरिव पित्रोः सर्वा सती समानादा सर्वसस्त्वामिये मार्गम् ।
 कृधि प्रकृतमुप मास्या भर वृद्धि भागं तन्वोडे येन मामहः ७
 भोजं त्वामिन्द्र वयं तुवेम वृद्धिमिन्द्रापांसि वाजान् ।
 अविद्विन्द्र वित्रयां न ऊती कृधि वृषन्निन्व वस्यसो नः ८
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे वृहीयादिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो माति ध्रुमगां नो बृहद् वदेम विद्वेषं सुवीराः ९ [२०] (१७८)

(१८)

१ घृत्समद् (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः दानकः । एन्द्र । विष्टुर् ।

प्राता रथो नवो योजि सस्ति—श्रतुयुगच्छिकुशः सुतरदिमः । १
 वृशारित्रो मनुष्यः स्वर्पाः स इष्टिभिर्मतिभी र्हो भूत् १
 सास्मा अरं पथमं स द्वितीयं मुतो तृतीयं मनुष्यः स होता । २
 अन्यस्या गर्भमन्य ऊं जनन्त सो अन्येभिः सचते जेन्यो वृषा २
 ही नु कं रथ इन्द्रस्य योज—माये सूक्तेन वचसा नवेन । ३
 मो पु त्वामत्रं ब्रह्मो हि विभ्रा नि रीरमन् यजमानातो अन्ये ३
 आ द्वाभ्यां हरिम्यामिन्द्र या—ह्या चतुर्मिंरा पुद्धिर्हृपमानः । ४
 आहाभिर्वृशभिः सोमपेयं—मयं मुतः सुमत्त मा मृधंसकः ४
 आ विंशत्या त्रिंशता याह्रवा—अ चत्वारिंशता हरिमिर्पुजानः । ५
 आ पञ्चाशता मुरधेभिरिन्द्रा ५५ पृष्टया संप्रत्या सोमपेयम् ५ [२१]
 आशीत्या नंबत्या याह्रवा—अ शतेन हरिभिरुह्यमानः ।
 अयं हि ते जूनहोत्रेषु सोम इन्द्रं त्वाया परिषिक्तो मदाय ६
 मम ब्रह्मेन्द्र याह्रच्छा विश्वा हरी धुरि धिष्या रथस्य । ७
 पुरुजा हि विहृष्यो ब्रह्मपा—स्मिञ्जुरी सवने मादयस्व ७
 न म इन्द्रेण सुदयं वि वंष—वृस्मभ्यमस्य दक्षिणा वृहीत । ८
 उप ज्येष्ठे वरुधे गर्भस्ती प्रायेमयि जिगीवांसः स्वाम ८
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे वृहीयादिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो माति ध्रुमगां नो बृहद् वदेम विद्वेषं सुवीराः ९ [२२] (१८९)

(१९)

१ गृत्समव (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) आर्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्पाप्यस्यान्धसो मर्दापु	मनीषिणः सुवानस्य प्रपंसः ।	
यस्मिन्निन्द्रः प्रदिर्वि वाजुधान	ओकों बुधे ब्रह्मण्यन्तरत्र नरः	१
अस्य मन्वानो मध्यो ब्रह्महस्तो	ऽङ्गिमिन्द्रो अणोर्वृतं वि बुध्वत् ।	
प पव वयो न स्वसंराण्यच्छा	प्रयासि च नृवीनी चर्कमन्त	२
स भार्हिन् इन्द्रो अणी अपा	प्रैरपवृद्धिहाच्छा समुद्रम् ।	
अजंनयुत् सूर्ये विद्वद् गा	अक्तुनाङ्गा वपुनानि साधत्	३
सो अप्रतीनि मनवे पुङ्गणी	न्दीं वाशाद् वृष्ट्ये हन्ति बुध्वम् ।	
सुधो यो नृभ्यो अतसाप्यो मूत्	पस्पृधान्यः सूर्यस्य ज्ञातो	४
स सुन्वत इन्द्रः सूर्यमा	ऽऽ वेधो रिण्ड्यत्पीप स्नुवान् ।	
आ पद् रपि गृह्णद्वद्यमस्त्रे	भरवन्तं मैतशो वृशस्पन्	५ [२३]
स रन्धयत् सुविषः सार्वये	शुष्णमृगुषं कुपवं कुत्साप ।	
दिवोदासाय नवति च मवे	न्द्रः पुरो वीरुच्छम्बरस्य	६
एवा तं इन्द्रोचर्धमहेम	भवस्या न त्मना वाजयन्तः ।	
अश्याम् तत्र सार्वमागुषाणा	ननसो वध्रवेवस्य पीपोः	७
एवा तं गृत्समदाः शूर मन्मा	वस्यवो न वपुनानि तथुः ।	
ब्रह्मण्यन्त इन्द्र ते नवीप	इष्टमूर्ते सुक्षिति सुन्नमेशयुः	८
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे	दुहीयर्विन्द्र वक्षिणा मुषोनी ।	
शिक्षां स्तोतृभ्यो मारि ध्रुमगां नो	बृहद् वदेम विद्वयं सुवीराः	९ [२४] (११४)

(२०)

१ गृत्समव (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) आर्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् । २ विराट्कृष्णः ।

वयं ते वयं इन्द्र विद्धि पु णः	प भरामहे वाजुपुनं रथम् ।	
विपन्वयो वीध्यतो मनीषा	सुन्नमिषक्षन्तस्त्वार्वतो नृन्	१
त्वं न इन्द्र त्वामिच्छती	त्वापतो अमिष्टिपामि जनान् ।	
त्वमिनो वागुषां वक्तुं	त्थार्थैरिमि यो नक्षति त्वा	२ (११८)

स नो युवेन्द्रो जोहृष्टः सखा शिवो नरामस्तु पाता ।	
यः शंसन्तं यः शंशमानमृती पचन्तं च स्तुवन्तं च प्रणेवंत	३
तमं स्तुषु इन्द्रं तं गृणीषु यस्मिन् पुरा वावृधुः शाशुधुर्भ ।	४
स वस्वः कामं पीपरविपानो ब्रह्मण्यतो नूतनस्यायोः	
सो अन्निसामुचथा जुजुष्वान् ब्रह्मा तूतोदिन्द्रो गानुमिष्यन् ।	५ [२५]
गृष्णाद्युपसः सूर्येण स्तवान् अस्य चिच्छिन्नथत पूर्व्याणि	
स हं भुत इन्द्रो नामं केष ऊर्ध्वं भुवन्मनुषे वृस्मर्तमः ।	६
अथं प्रियमर्शसानस्यं साह्या छिद्यते भरद् वासस्यं स्वधावान्	
स वृत्रहेन्द्रः कृष्णपोनीः पुरं वुरो दासीरेण्यद् वि ।	७
अर्जनयन् मनसि क्षामपथं सत्रा शंसं यजमानस्य तूतोत्	
तस्यै तवस्यमनु दापि सत्रेन्द्राय वृषेभिरर्णसातो ।	८
प्रति पर्वस्य वज्रं ब्रह्मोर्धुं हृत्वी वस्पुन् पुर जायसीर्नि तारीत्	
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुर्हीयविन्द्र दक्षिणा मृषोनी ।	९ [२६] (२०५)
शिक्षां स्तोत्रम्यो मार्ति ध्रुमगो नो बृहद् वंदेम विदथं सुवीराः	

(२१)

१ पृत्समद (भास्त्रिरसः शीतहोषः पश्चात्) मार्गवः शीतकः । इन्द्रः । जगती । ६ विष्णुर् ।

विश्वजितं धनजितं स्वजितं सत्राजितं नृजितं उर्वगृजितं ।	
अश्वजितं गोजितं अजितं भुरेन्द्राय सोमं पञ्चतार्यं हर्षतम	१
अमिमुर्वंसमिभ्रुह्वार्यं वन्तते ऽप्राब्धाय सहमानाय वेपथं ।	२
तृविषये वद्वये वृष्टीतवे सत्रासाहे नम इन्द्राय वोचत	
सत्रासाहो जंनमक्षो जंनसह इध्यवर्नो युध्मो अनु जोर्षमूक्षितः ।	३
वृत्तषयः सभुरिर्विक्वोरित इन्द्रस्य वोचं प्र कृतानि वीषां	
अनानुदो वृषभो वोर्षतो वृधो गंभीर क्रुष्यो असमदकाप्यः	४
ध्रुवोदः भ्रपनो वीक्षितस्पुधु रन्द्रः सृपश उवसः स्वर्जनत्	
यज्ञेन गानुमप्युतं विविधिते धिषां हिनवाना जुशिनं मनीषिणः ।	५
अमिस्वरां निपत्रा गा अंबुस्पष्ट इन्द्रं हिनवाना इर्विणान्पाशत	(२१०)

इन्द्रं श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि विलिं दक्षस्य सुममृत्वमुस्मे ।
पोषं रथीणामरिंहिं तनुनां स्वाध्वानं वाचः सुदिनत्वमद्राम्

६ [२७] (२११)

(२२)

४ गृत्समद् (आञ्जिरम्यः दौनहोषः पश्चाद्) भार्गवः दौनवः । इन्द्रः ।
१ अष्टिः, २-३ अतिशक्तरीः ४ अष्टिः अतिशक्तरी वा ।

त्रिकंशुकेषु महिषो यवांशिरं तुविशुष्मं स्वूपत मोर्ममपिबद् विष्णुना सुतं यथावशान् ।
स ह्ये ममाङ्गु महि कर्म कर्तव्यं महामुक्तं सेनं सश्वद् कुवो कुवं मृत्यमिन्द्रं मृत्य इन्दुः १
अथ त्विषीमीं अश्वोर्जसा किर्वि युधाभवदा रोदसी अपृणदस्य मृग्मना प्र वांशुषे ।
अधत्तान्यं जठरे पर्मोरिच्यत् सेनं सश्वद् कुवो कुवं मृत्यमिन्द्रं मृत्य इन्दुः २
साकं जातः क्रतुना साकमांरसा यवाक्षिध साकं वृद्धो वीर्यैः सामहिर्भूषो विचरंपणिः ।
दाना राधः स्तुवते काम्यं वसु सेनं सश्वद् कुवो कुवं मृत्यमिन्द्रं मृत्य इन्दुः ३
तत्र त्यज्यै नूतोऽर्ष इन्द्र प्रथमं पूष्यं त्रिवि प्रवाच्यं कृतम् ।
यद् कुवम्पु शर्वसा प्रारिणा अर्षु विणश्रपः ।
भुवद् विश्वमृभ्वावैवमोर्जसा विदाष्टुर्जे शतकर्तुर्विदादिर्षम्

४ [२८] (२१५)

(२३)

[मर्तापोऽनुषाकः ३३४ सू० ११-११]

१९ गृत्समद् (आञ्जिरम्यः दौनहोषः पश्चाद्) भार्गवः दौनवः । वृहस्पतिः । १, ५, ९, ११, १७, १९,
ब्रह्मणस्पतिः । जगतीः १५, १९ विष्टुर् ।

गुणानां त्वा गुणर्षतिं हवामहे क्वि कंवीनामूपमश्वस्तमम् ।
उषेष्टुरात्रं ब्रह्मणा ब्रह्मणस्पत आ नः शूण्वद्युतिभिः साङ्गु सार्दनम् १
कुषाश्वितं ते असुयं पंचेतमो बृहस्पते यजियं भागमानशुः ।
उज्जा इव मूर्षो ज्योतिषा सुहो विश्वंपामिज्वंनिता ब्रह्मणामसि २
आ विवाध्यां परिरापुस्तमामि व ज्योतिष्यन्तु रथमृतस्य तिष्ठमि ।
बृहस्पते भीमर्ममिज्वध्वनं रशोहर्णं गोश्रमिर्द स्वर्षिर्दम् ३
सुनीतिभिर्नयसि प्रापंसं जने यन्मुष्ये वाशाश्र तमंहो अश्वत ।
ब्रह्मद्विषस्तपनां मन्पुसीरंसि बृहस्पते महि तत्र तं महित्युनम् ४
न तमंहो न दूगिनं कृतंरज्जन नार्गतयमिनिरुनं दृष्याविनंः ।
विश्वो इवस्माद् पुरासो वि बांधसे यं सुंगोवा रक्षसि ब्रह्मणस्पते ५

५ [२९] (२२०)

त्वं नो गोपाः पथिकृद् विचक्षण—स्त्वं इतार्य मतिभिर्जरामहे ।	
बृहस्पते यो नो अभि ह्वरो वृधे स्वा तं ममंतुं दुच्छुना हरस्वती	६
उत वा यो नो मर्चयादनागसो ऽरातीवा मतः सानुको वृकः ।	७
बृहस्पते अप तं वर्तया पृथः सुगं नो अस्ये वृववीतये कृधि	८
ऋतारं त्वा तनूनां हवामहे ऽवस्पतरथिवक्ताग्मस्मयुम् ।	९
बृहस्पते देवनिद्रो नि बर्हय मा वृरेवा उत्तरं मुध्रमुज्ञंशन्	१० [३०]
त्वया वृयं सुवृधां ब्रह्मणस्पते स्पार्हां वसु मनुष्या दीदीमहि ।	
या नो वृरे तुळितो या अरांतयो ऽभि सन्ति जम्भया ता अनुप्रसः	११
त्वया वयमुत्तमं धीमहे वयो बृहस्पते परिष्णा सप्रिना युजा ।	१२
मा नो वुःशंसां अभिविप्सुरीशत् प्र सुशंसां मतिभिस्तारिषीमहि	१३
अनानुदो वृषभो जग्मिराह्वं निष्टप्ता शत्रुं पृतनासु सासहिः ।	१४
असि सत्य ऋणया ब्रह्मणस्पत उग्रस्य चिद् दमिता वीदुर्हर्षिणः	१५ [३१]
अवेवेन मर्जसा यो रिषुष्यति ऽसासाम्यो मन्यमानो जिषीसति ।	१६
बृहस्पते मा प्रणक् तस्य नो वृधो नि कर्म मुन्यं वृरेवस्य शर्धतः	१७
भरेषु हस्यो नमसोपसद्यो गन्ता वाजेषु सन्ति धनंधनम् ।	१८
विश्वो इवुर्यो अभिविप्सोः मृधो बृहस्पतिर्वि ववर्हा रथो इव	१९ [३२] (१३७)
तेजिष्ठया तपनी रक्षसस्तप ये त्वा निदे दधिरे वृष्टवीर्यम् ।	
आविस्तत कृष्य यदसत् त उक्थ्यं बृहस्पते वि परिप्रापो अर्दय	२०
बृहस्पते अति यवुर्यो अहीद् द्युमद् विभाति कर्तुमुज्जनेषु ।	२१ [३३]
यद् वृवप्यच्छर्वस क्रतप्रजात तदस्मासु ब्रविणं धेहि चित्रम्	
मा नः स्तेनेभ्यो ये अभि बृहस्पदे निरामिणां रिपवोऽत्रेषु जागधुः ।	२२
आ वृवानामोर्हते वि वयो हृदि बृहस्पते न परः साम्नो विदुः	२३
विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यस्पति त्वष्टार्जनुत् सास्रःसास्रः कुविः ।	२४
स ऋणचिह्नया ब्रह्मणस्पति—वृहो हुन्ता मह ऋतस्य धृतरि	२५
तव भिये ध्यजिहित पर्वतो गवां गोत्रमुदसृजो यदङ्गिरः ।	२६
हन्त्रेण युजा तमसा परीवृत् बृहस्पते निरपामीजो अर्णवम्	२७ [३४] (१३८)
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य युन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।	
विश्वं तद् भद्रं यद्वन्ति वृवा बृहद् वदेम विदधे सुवीराः	२८ [३५] (१३९)

[सप्तमोऽध्यायः ३७३ अ० १-१५]

(२४)

१६ सूक्तमह (आश्विनः शौनदोऽथः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः १, १० बृहस्पतिः ।
१९ इन्द्राब्रह्मणस्पती । अगतीः १२, १६ त्रिष्टुप् ।

सेमार्थविद्धि प्रमुक्तिं य ईशिवि ऽया विधेभु नर्वया महा गिरा ।
यथा नो मीढ्वान् रस्तवति सखा तव बृहस्पते सीधंधुः सोत नं मृतिम् १
यो नन्वान्यनमरुपोजसोता ह्वैर्मन्युना शम्भगाणि वि ।
पार्यावपुष्पुता ब्रह्मणस्पति रा चार्विशद् वसुमन्तं वि पर्वतम् २
तद् वृषानां वृषतमापु कर्त्तुं मर्धमन् वृद्धावदन्त वीक्षिता ।
उद् गा अत्रुवमिन्द् ब्रह्मणा वल मगूहन् तमो व्यंषक्षयन् स्वः ३
अहमास्पमवतं ब्रह्मणस्पति मंधुधारमभि यमोजसानृणन् ।
तमेव विश्वं पपिरे स्वहंशो बहु शुकं सिंसिषुहत्समुद्रिणम् ४
सना ता का चिद् भुर्वना मधीत्वा म्नाजिः शरद्विभुं वरन् वः ।
अपतन्ता चरतो अन्यर्वन्यविद् पा चकार वपुना ब्रह्मणस्पतिः ५ [१]

अमिनर्धन्तो अमि ये तमानु निधिं पंजीनां परमं गुहो हितम् ।
ते विद्वांसः पतिचक्षपानृता पुन र्यतं उ आपन् तदुर्वीपुणविशम् ६
अतावानाः पतिचक्षपानृता पुन रातु आ तस्धुः कृषयं महस्पथः ।
ते हाहुर्ष्या धमितममिममंति नाहिः यो अस्वराणो जहुर्हि तम् ७
अतजयेन हिमेण ब्रह्मणस्पति र्यत्रु वदि य तर्दभोति धन्वना ।
तस्य साध्वीरिषो पागिरस्वति नृचक्षतो हृशये कर्णपाजयः ८
स सैनयः स विनयः पुरोहितः स मुद्रुतः स पुषि ब्रह्मणस्पतिः ।
चाहमो यद् वाजुं मरिे मृती धना ऽऽविन् सुर्वेस्तपति तप्यनुर्वृधा ९
विम् प्रमु प्रमं मेहनोवतो बृहस्पतेः मुविद्वधिणि राष्पा ।
इमा सातानि कुन्यस्व वाजिनो येन ननां उमयं मुञ्जते विशाः १० [२]

योऽवरे वृत्रं विश्वर्धा विभु संहामु इषवः शर्वता ववर्क्षिध ।
स वृषो वृषान् प्रति पमये पूषु विश्वेभु ता पंगिमूब्रह्मणस्पतिः ११
-विश्वं मृत्यं मंपथाना पुषोरिवा परेभुन य मिनन्ति हृते वाग् ।
अपेन्द्राब्रह्मणस्पती इविनी ऽहं पुंजं वाजिनो विगातम् १२ (२५)

उताशिक्षा अनु शृण्वन्ति बह्व्यः सभेयो विप्रो भरते मनी धना ।	
वीरुद्रेषा अनु वशं ऋणमाद्रुविः स ह वै वाजी संमिधे ब्रह्मणस्पतिः	१३
ब्रह्मणस्पतेरभवद् यथावशं सुत्यो मनुपुर्महि कर्मो करिष्यतः ।	
यो गा उवाजन् स विवे वि चामजन् महीव गीतिः शर्वसानरत् पृथक्	१४
ब्रह्मणस्पते सुपर्मस्य विश्वहा रायः स्याम रुध्योऽई वयंस्वतः ।	
वीरेषु वीरो उषं पृष्टि नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेपि मे हवम्	१५
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता मूकस्य बोधि तनयं च जिन्व ।	
विश्वं तद् मद्रं यवन्ति देवा ब्रुहद् वदेम विदथं सुवीराः	१६ [३] (१५०)

(१५)

५ सूक्तमय (आश्विनरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

इन्धानो अग्निं वनवद् वनुष्यतः कृतब्रह्मा शृशुवद् रातहृष्य इत् ।	
आतेन जातमति स प्र संसृते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	१
वीरेमिर्वीरान् वनवद् वनुष्यतो गोमी रुयि पंपयद् बोधति त्मना ।	
तोक् च तस्य तनयं च वर्धते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	२
सिन्धुन क्षोत्रः शिमीवो ऋचायतो वृषं वर्धामि वृष्टयोजसा ।	
अप्रेरिष मासंतिनाह वर्तवे ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	३
तस्मा अर्चन्ति विद्या असुभ्यतः स सत्वमिः प्रथमो गोषु गच्छति ।	
अनिमृहतविषिहन्त्योजसा ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	४
तस्मा इह विश्वे धुनयन्तु सिन्धुवो ऽच्छिद्रा शमं दधिरे पुरुषि ।	
देवानां सुभे सुमगः स एधते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	५ [४] (१५५)

(१६)

४ सूक्तमय (आश्विनरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

ऋजुरिष्पंसो वनवद् वनुष्यतो वैषपन्निरुर्वयन्तमुभ्यसत् ।	
सुमावीरिद् वनवत् पून्तु वृष्टं यज्वेद्वर्षयोर्वि मजाति मोर्जनम्	१
पजस्व वीरु प्र विहि मनायतो मद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूर्ये ।	
हविष्कृणुष्व सुमगो यथासंमि ब्रह्मणस्पतेरव आ वृणीमहे	२ (१५७)

स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रिर्वाज भरते धना नृभिः ।
 देवानां यः पितरंभ्राविवांसति श्रद्धामना इषिषा ब्रह्मणस्पतिम्
 यो अस्मै हृदयेर्घृतवद्विरविधत प ते प्राचा नयति ब्रह्मणस्पतिः ।
 उरुभ्यनीमहंसो रक्षती रिषोऽहोभिदस्मा उरुचक्रिरुतः

३

४ [५] (१५९)

(१७)

१७ कुर्यो गतसंमदो, गृत्समदो वा । आदिश्याः । विष्टुप् ।

इमा गिरं आद्विन्येभ्यो पृतस्नुः सुनाद् राजभ्यो जुहा जुहोमि ।
 शृणोतु मित्रो अयमा भगो न स्तुविजातो वरुणो दक्षो अंशः
 इमं स्तोमं सकंतवो मे अद्य मित्रो अयमा वरुणो जुपन्त ।
 आद्विन्यासः शुच्यो धारपृता अद्विजिना अनवद्या अरिष्टाः
 त आद्विन्यासं उरवो गर्भीरा अद्विधामो दिप्सन्तो भूर्यक्षाः ।
 अन्तः पश्यन्ति वृजिनोत साधु सर्वं राजभ्यः परमा विवन्ति
 धारयन्त आद्विन्यासो जगन् स्या देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
 वीर्षाधिषो रक्षमाणा असुर्यं भूतावानभयमाना क्रुपानि
 विद्यामादित्या अवसो वो अस्य यदयमन् मय आ चिन्मयोम् ।
 पुष्पाकं मित्रावरुणा पर्णीति परि श्वधेवं दुहितानि वृज्याम्

१

२

३

४

५ [६]

सुगो हि वं अयमन् मित्र पन्थां अनृक्षरो वरुण साधुरस्ति ।
 तेनादित्या अधि बोचता सो यच्छंता नो दुष्परिहन्तु शर्म
 विर्षन् नो अर्दिती राजपुत्रा इति द्वेषास्पर्वमा सुगोभिः ।
 बृहन्मित्रस्य वरुणस्य शर्मोप स्याम पुरुवीग अरिष्टाः
 त्रियो भूर्मीधारयन् व्रीकृत दून् व्रीणि वता विदधं अन्तरेषाम् ।
 स्तनादित्या महि वो महित्वं तदयमन् वरुण मित्र चारं
 धी रंचना विष्पा धारयन्त हिरण्ययाः शुच्यो धारपृताः ।
 अस्वन्जो अनिमिषा अद्विधा उरुशंसो क्रुत्रवे मर्याप
 त्वं विश्वेषां वरुणामि राजा ये च देवा असुर ये च मताः ।
 शानं नो गम्य हारदो विचक्षे इत्यामापुषि मुधितानि पूर्वां

६

७

८

९

१० [७] (१६९)

अपो सु श्यक्ष वरुण मियसं मन् सभ्रावृतावोऽनुं मा गृमाय ।	
दामेव वत्साद् वि मुमुग्धंहां नुहि त्वगुरे निमिर्षहृत्नेशे	६
मा नो वधेर्वरुण ये तं हृष्टा-वेनः कृषवन्तमसुर भ्रीणन्ति ।	
मा ज्योतिषः मयसुधाभि गन्म वि शु मृधः शिशयो जीवते नः	७
नमः पुरा ते वरुणोत भून-मुतापरं तुविजात वषाम ।	
त्वे हि कं पर्वते न भिता-न्यर्षच्युतानि वृष्टम वृत्तानि	८
परं क्रुणा साधीरधु मरुहृतानि माहं राजहृन्पकृतेन भोजम् ।	
अभ्युष्टा इक्षु भूर्यसीरुपास आ नो जीवान् वरुण तामुं शाधि	९
यो मं राजन् पुज्यो वा सखा वा स्वमं भयं श्रीरवे मद्रुमाहं ।	
स्तेनो वा यो विष्मति तो वृको वा र्वं तस्माद् वरुण पाशस्मान्	१०
माहं मुषोर्नां वरुण वियस्यं भूरिदास आ विवुं शूनमायेः ।	
मा रापो राजन् त्पुपमावर्ष र्था वृहद् वदेम विदधे सुवीराः	११ [१०] (१८०)

(११)

७ कर्मो गार्समदो, शूलमदो वा । विधेरेवा । विधुए ।

भूतवता आर्दिता इर्षिग आरे मत् कर्त रहस्रिवागः ।	
शुण्वतो वो वरुण मिश्र देवा भद्रस्य विद्रो अर्षते हुवे वः	१
पुयं देवाः प्रमतिर्युपमरेजो मयं देवांसि सनुतपुंयेत ।	
अमिक्षाचारो अमि शु क्षमध्व-मद्या र्वं नो मृळ्यंतापरं च	२
किम् तु वः कृणवामापरिण किं सनेन वसव आप्येन ।	
पुयं नो मित्रावरुणादिते व स्वस्तिमिन्द्रामरुतो वधात	३
हवे देवा धूपमिनापर्यः स्यु ते मृळ्यन् नार्धमानाय मह्यम् ।	
मा वो र्था मध्यमवाकृते भू-न्मा पुष्पावर्त्स्वापिषु भमिध्व	४
प्र शु एको मिमपु मूर्पागो पन्मा पितेर्व कित्तवं शंशास ।	
अरे पाशा अरे अघानि देवा मा मार्धं पुत्रे विमिष एमीष्ट	५
अवाञ्छो अघा मवता पजत्रा आ वो हार्कि भयंमानी एपयेयम् ।	
त्रार्ध्वं नो देवा निगुरो वृकस्य त्रार्ध्वं कृतावृषपदो पजत्राः	६
माहं मुषोर्नां वरुण वियस्यं भूरिदास आ विवुं शूनमायेः ।	
मा रापो राजन् त्पुपमावर्ष र्था वृहद् वदेम विदधे सुवीराः	७ [११] (१९४)

(१०)

११ पृतसमद (आङ्गिरसः शौनहोषः पद्माद्) भार्गव शौनक । इन्द्रः, ६ इन्द्रासोमी, ८ (पृषोऽर्धचंस्य)
सगरस्वती, १ बृहस्पतिः, ११ मरुतः । त्रिष्टुप्, ११ जगती ।

- कृतं देवार्थं कृण्वते सर्विञ्च इन्द्रायाहिभ्रे न रमन्तु आर्यः ।
अर्हृष्यात्पुत्राणां कियान्वा प्रथमः सर्गं आसाम् १
- यो ब्रूयात् सिन्धुमन्नाभेरिष्टुत् प्र तं जनिञ्ची विदुषं उवाच ।
पथो र्वन्तीरन्तु जोषमस्मै द्विवेद्विधे धुर्नयो पुन्यथंम् २
- ऊर्ध्वो ह्यस्थावप्युन्तरिक्षे ऽर्धा ब्रूयात् प्र कुधं जमार ।
मिहं वसान् उषु हीमवुद्रोत् तिरमार्युधो अजयुञ्छत्रुमिन्द्रः ३
- बृहस्पते तपुषाशंभु विभ्यु बुकद्वरसो असुरस्य वीरान् ।
यथा जघन्थं धृषता पुरा वि—देवा जहि शत्रुंस्माकमिन्द्र ४
- अथ क्षिप द्विषो अहर्मानमुच्चा येन शत्रुं मन्वसानो निजुषीः ।
लोकस्यं स्याती तर्नयस्य मूरं—रुस्मी अर्धं कृणुताविन्द्र गोनाम् ५ [१२]
- प्र हि कर्तुं बृहथो यं वनुथो रुधस्यं स्थो यजमानस्य ज्वोदी ।
इन्द्रासोमा युक्मस्मौ अविष्ट—मस्मिन् भ्रयस्थं कृणुतमु लोकम् ६
- न मां तमुच्च अमुञ्चोत तन्नु—अ योचाम मा सुनोतेति सोमम् ।
यो मं पुणाद यो वृद् यो निबोधाद् यो मां सुन्वन्तमुष गोमिरार्यत् ७
- सर्गस्वति त्वमुस्मौ अविष्टि मरुत्वती धृषती जंषि शत्रुन् ।
त्वं विच्छधन्तं तविषीयमाण—मिन्द्रो हन्ति वृषमं शण्डिकानाम् ८
- यो नः सनुत्य उत वा जिघत्सु—रमिहपाय तं तिगितेन विभ्य ।
बृहस्पतु आर्पुधेर्जंषि शत्रुन् ब्रूहे रीषन्तुं परि धेहि राजन् ९
- अस्माकंमिः सत्वाभिः शूर शूरै—कीर्षां कृषि यानि ते कर्त्वाणि ।
ज्योगंमूवन्ननुधूपितासो हुत्वी तेषामा मरा नो वर्यनि १०
- तं वः शत्रुं भारतं मुम्नयुर्मितो—र्षं ब्रुवे नर्मसा विर्यं जन्म ।
यथा ह्येि सर्ववीरं नशामहा अपत्यसाञ्चं दुर्त्यं द्विवेद्वि ११ [१३]

(११)

७ गृत्समव (भास्विगरसः शीतहोत्रः पश्चाद्) मार्गव- शीतकः । विश्वे देवाः । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

अस्माकं मिश्रावरुणावर्तुं रथं भास्वित्यै रुद्रेर्वसुभिः सत्रामुवा ।	
प्र यद् वयो न पन्तन्वस्मन्नुस्परिं भवस्वपवो ह्वर्यवन्तो वनवर्दः	१
अर्धं स्मा न उर्ध्वता सजोपसो रथं देवासो अभि विश्वे वाजयुम् ।	
पशुशवः पद्यामिस्तिर्धतो रजः पृथिव्याः सानो जह्वन्नन्त पाणिमिः	२
उत स्य न इन्द्रो विश्वर्चगिर्दिवः शर्धेनु मारुतेन सुकतुः ।	
अनु नु स्यात्यवृकामिकुतिमी रथं महे सनये वाजसातये	३
उत स्य वेवो भुवंसस्य स्रक्षणिस्वष्टा ग्रामिः सजोषां जूजुवद् रथम् ।	
इच्छा भगो बहुद्विवोत रोर्धसी पूषा पुरंधिरभ्विनावधा पती	४
उत त्ये वेवी सुमगं मिधुदशो वासानक्ता जर्गतामपीजुवा ।	
स्तुषे पद् वां पृथिवि नव्यसा वचः रधानुश्च वयस्त्रिवया उपस्तिरं	५
उत वः शंतमुशिजामिव इमस्पर्हिर्बुध्न्योर्दुःडज एकपायुत ।	
त्रित क्रमुक्षाः सविता चनो वधे ऽपां नर्पादाशुहेमां धिया शर्मि	६
एता वो वरम्पुर्धता पजघ्ना अतक्षन्नापयो नव्यसि सम् ।	
भवस्यवो वाजं चक्रानाः सप्तिरं रद्यो अहं धीतिर्मश्याः	७ [१४] (११)

(१२)

८ गृत्समव (भास्विगरसः शीतहोत्रः पश्चाद्) मार्गकः शीतकः । १ षावापृथिवी, १-१ इन्द्रस्वष्टा वा, ४-५ राका ६-७ सिनीवाली, ८ लिह्गोक्ता । जगती, ६-८ भजुष्टुप् ।

अस्य मे षावापृथिवी भ्रतायतो भूतमंवित्री वचसः सिर्पासतः ।	
ययोरार्युः प्रतरं ते इदं पुर उर्पस्तुते वसूपुवां महो र्धे	१
मा नो गुह्या रिपं आयोरहंन् दमन् मा नं आयो रीरथो वृष्टुनाभ्यः ।	
मा नो वि वीः मरुष्या विद्धि तस्यं नः सुभ्रायता मनसा तत् त्वंमहे	२
अहंञ्ज्रा मनसा भुष्टिमा बहू इहानां धेनुं पिप्युर्षामसभतम् ।	
पर्षामिरागुं वचसा च वाजिनं त्वां हिनामि पुरुहूत विश्वहां	३
शुकामहं सुहवां सुहती रुंबे शृणोतुं नः सुभगा बोधतु त्वनां	
सीव्यत्वरः सृष्याच्छिद्यमानया वदंतु वीरे शतदापमृशरपम्	४ (११६)

यास्तं राके सुमतयः सुप्रशंसो यामिदंदासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपार्गहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा

५

सिनीवालि पृथुष्टुके या वेवानामसि स्वसा ।

जुपस्व हृष्यमाहुतं प्रजां देवि दिविद्धि नः

६

या सुबाहुः स्वङ्गुरिः सुप्रमा बहुसुवरी ।

तस्यं विशपत्न्यं हविः सिनीवाल्ये जुहोतन

७

या मुङ्गुर्या सिनीवाली या राका या सरस्वती ।

इन्द्राणीमेह ऊतयं वरुणानीं स्वस्तयं

८ [१५] (३१०)

(३३)

[चतुर्थोऽनुपाका ॥४॥ सू० ३३-४३]

१५ गृःसमद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । वदः । त्रिष्टुप् ।

आ ते पितमरुता सुप्रमेतु मा नः सूर्यस्य सुहशो युयोधाः ।

अभि नो वीरो अर्वाति क्षमेत प्र जायेमहि वद प्रजाभिः

१

त्वावसेमी रुद्र शंतमेभिः शतं हिमा अशीय भेषजेभिः ।

व्यर्तुस्मद् द्वेषो वितरं व्यहो व्यमीवाश्रातयस्वा विर्पुचीः

२

भेष्ठो जातस्यं रुद्र भियासि तुवस्तमस्तवसां वज्रबाहो ।

पार्षे णः प्रारमहेसः स्वस्ति विश्वा अर्भीती रपसो युयोधि

३

मा त्वा रुद्र चुकुधामा नमोभिर्मा दुहुती वृषभ मा सहती ।

उन्नो वीरो अर्पय भेषजेभिर्मिपक्तमं त्वा भिषजां शृणोमि

४

हवीमभिर्हवते यो हविर्भिरव स्तोमंभी रुद्रं विपीय ।

अवृषः सुहयो मा नो अस्ये बहुः सुशिपो रीरधन्मनाथं

५ [१६]

उन्मा ममन्द वृषभो मरुत्वान् त्वर्क्षोपसा वर्षसा नाधमानम् ।

घृणीव च्छायामरुणा अशीयाः ऽऽ विधासेयं रुद्रस्यं सुप्रम

६

का स्य ते रुद्र मृष्टपाकुर्हस्तो यो अस्ति भेषजो जलापः ।

अयभता रपसो देव्यस्यामी नु मां वृषभ चक्षमीधाः

७

प बहुवं वृषभायं चिन्तीचे महो मही सुदुतिमीरयामि ।

नमस्या कस्मलीकिनं नमोभिर्गृणीमसि त्वेषं रुद्रस्य नाम

८

स्थिरंमिदंः पुरुषं उग्रो बभूवः शुकेभिः पिपिन्ने हिरण्येः । ईशानाङ्गस्य भुवनेस्य भूरे—ने वा उ योषद् इदार्थमुपेम्	९
अहं न चिमर्षि सार्यकानि धन्वा—हं न निष्कं यजतं विश्वरूपम् । अहंस्त्रिषु वपसे विश्वमभ्वं न वा ओर्जीषो रुद्र त्ववस्ति	१० [१७]
स्तुहि भुतं गर्तंसुं पुवानं भुगं न भीममुपहतनुमुपम् । मूळ्य जतित्रे रुद्र स्तवानो इत्ये तं अस्मिन्नि वपन्तु सनाः	११
कुमारश्चित् पितरं वन्दमानं प्रति नानाम रुद्रोपपन्तम् । मूर्धेपुतां सत्पतिं गृणीषे स्तुतस्त्वं भेषजा रास्यस्मे	१२
या वां भेषजा मरुतः शुचीनि या शतंमा वृषणो या मणोमु । यानि मनुरवुणीता पिता न—स्ता शं च योर्भ रुद्रस्य वरिम	१३
परि णो हेती रुद्रस्य वृन्त्याः परि त्वेषस्य वृत्तिर्मही गात् । अर्षं स्थिरा मधवज्जपस्तनुषु मीढूस्तोकापु तनपाप मूळ	१४
पुवा बंधो वृषभ वेकितानु यथा वेपु न हृणीषे न हंसि । हवतुमुन्नो रुद्रे वांषि बृहद् वदेन विवर्धे सुवीराः	१५ [१८] (१५)

(१४)

१५ गुत्समद् (आङ्गिरसा शौनहोषः पद्भ्याद्) मार्गवः शौनकः । मरुत् । जगती, १५ विष्णुर् ।

धारावरा मरुतो धुष्वांससो मुगा न भीमास्तर्विषीमिरुचिर्नः । अग्रयो न शुशुबाना कंजीविणो मुमिं धर्मन्तो अप् गा अंवृषवत	१
द्यावो न स्तुमिभितपन्त खाविजो ध्वंभिष्या न द्युतपन्त वृष्टयः । रुद्रो पद् वां मरुतो रुक्मवक्षसो वृषामेनि पुदन्त्याः शुक ऊर्धनि	२
उक्षन्ते अर्च्वं अर्च्वं इष्टानिषु नवस्य कर्णेस्तुरयन्त आगुमिः । हिरण्यशिषा मरुतो वर्विषवतः पुशं योधुं पूर्पतीमिः समन्ववः	३
पूक्षे ता विश्वा भुषना ववक्षिरे मित्रार्प वा सनुमा जीरवांनवः पुष्वभ्वासो अनवृधाराधस क्रजिप्यासो न वृपुनेषु धूपवः	४
इन्धन्वमिषुंनुमीं रुफाशुधमि—एष्वस्ममिः पुधिमिधांजहृष्टयः । आ हंससो न स्वसराणि गन्तन् मधुमर्दाय मरुतः समन्ववः	५ [१९] (१५)

आ नो ब्रह्माणि मरुतः समन्यवो नुरां न शंसुः मर्धनानि गन्तवः । अर्धामिष पिप्पत धेनुमूर्धनि कर्ता धिर्यं जज्ञिषे वाजपेशसम्	६
तं नो द्यात मरुतो धाजिनं रथं आपानं ब्रह्म चितपदं त्रिवेदिषे । इषं स्तोत्रुभ्यो वृजनेषु कारवं सन्निं मेधामरिष्टं दुहृत् सहः	७
यद् पुञ्जतं मरुतो रुक्मवक्षसो ऽश्वान् रथेषु भग्न आ सुदानवः । धेनुर्न शिष्ये स्वसरिषु पिन्वते जनाय हातहृदिषे महीमिषम्	८
यो नो मरुतो वृकतांति मर्त्यां रिपुर्बुधे वसत्रो रक्षता रिपः । वर्तयंत तपुषा चक्रिषामि तमर्धं रुद्रा अशसो हन्तन्वा वधः	९
चित्रं तद् द्यौं मरुतो यामं चकिते पृथ्व्या यद्भ्रुपत्यापयो दुहृः । यद् द्यौं निषे नर्वमानस्य रुद्रियाञ्चितं जनाय जुष्टामदाभ्याः	१० [२०]
तान् द्यौं मुहो मरुत एवयात्रो विष्णोरिषस्य प्रभुये हवामहे । हिरण्यवर्णान् ककुहान् यतधुवो ब्रह्मण्यन्तः शंस्यं राध ईमहे	११
ते यदाग्वाः प्रथमा यज्ञमूर्हिरं ते नो हिन्वन्नुपसो र्पुष्टिषु । उषा न शमीरुपीर्याणुते मुहो ज्योतिषा शुचता गोअर्णसा	१२
ते श्रोणीभिररुणेभिर्नाभिमीं रुद्रा क्रतस्य सर्वनेषु वावुषुः । निमेषमाला अत्येजु पाजसा सुश्चन्द्रं वर्णं क्षधिरे सुपेशसम्	१३
तो हयानो महि वरुधमतय उप धेनुना नर्मसा गृणीमसि । चितो न यान् पञ्च ह्येतानभिर्दय आववर्तवर्वराञ्चक्रियावसे	१४
यया रथं पारुथधान्यं हो यया निषो मुञ्चथं वन्त्रितारम् । अर्वाची सा मरुतो या वं ऊतिरो पु वाभेव सुमतिर्जिगातु	१५ [२१] (१५०)

(३५)

१५ गृह्यसूत्र (भाद्रित्सः शौनदोत्रः पदवाद्) भारतव- शौनकाः जयानयात् । त्रिष्टुप् ।

उपमसाक्षि वाजपुर्वसुर्यां चनो वधीत नाद्यो गितो मे । अपां नपांशानुहेमा कुवित स सुपेशसस्करति जोर्षिपुन्द्रि	१
इमं स्वस्मे हृद आ सुतं मन्त्रं वोचेम कुविर्वसु वेदं । अपां नपांशुसुर्यस्य मुह्या विश्वान्युर्यो भुवना जजान	२ (३५२)

समन्या यन्त्युपं यन्त्युन्याः समानमूर्ध्वं नृपः पृणन्ति । तमू शुचिं शुचयो द्विद्विधांसं—सुपां नपातं परि तस्थुरायः	३
तमस्मंग युद्धयो युगानं मर्मून्यमानाः परि युन्यायः । स शुक्रमिः शिक्वर्मा रेववस्मे वृषायानिधो घृतनिणिगुप्यु	४
अस्मे तिस्रो अंधयुध्याय नारी—कुंवापं वृषादिधिपन्नयन्नम् । कृता इवोप हि प्रसुसं अस्म स र्पायुषं धयति पूवंमूनाम्	५ [२२]
अश्वस्पात्र जनिशस्य च स्व—द्वृहो रिपः संपुचः पाहि सूगिन् । आमातुं पुषुं एगे अपमूष्यं नारातयो वि नञ्ज्ञानृतानि	६
स्व आ इमे सुदुर्ण यस्य धेनुः स्वधां र्पायय सुश्वन्नमति । सो अपां नपाकुनेर्षस्त्ववृन्त—वंसुवेयाय विधुते वि भाति	७
यो अस्वा शुचिना द्वेयेन कृतावाजस उर्विया विमार्ति । शुपा इत्युन्या मुर्नान्यस्व प्र जायन्ते क्षीरधंश पुजाभिः	८
अपां नपादा ह्यस्धातुपस्थं जिह्यानामूर्ध्वं विद्युते वसानः । तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्ती—हिरण्यवर्णाः परि यन्ति युद्धीः	९
हिरण्यरूपः स हिरण्यसेह—गुपां नपात् सेव हिरण्यवर्णः । हिरण्यपात् परि पांनिनिपद्या हिरण्यदा दंत्यन्नमस्मि	१० [२३]
तदुभ्यानीकमुत पाठ नामा—प्रीत्यं धधंते नन्तुरपाम् । यमिन्धतें युद्धतयः सन्निधा हिरण्यवर्णं घृतमन्नमस्य	११
अस्मे बहूनामनुमासु मख्यं पुक्षीधिधम् नमस्ता हविर्भिः । सं सानु मान्ति दिधिपासि चित्स्मि—वंशाम्यज्ञैः परि वन्व कुमिः	१२
सं कृं वृषाजनपत् तामु गम्भे स कृं शिशुंधपति तं रिहन्ति । सो अपां नपादनाभिमतटावर्णां अन्यस्यैव तुन्वां विषेप	१३
अस्मिन् पुदं परमे तस्थिधांसं—मध्वस्मामिर्विश्वाहा दीद्विधांसम् । आपां नपत्रं घृतमन्नं वहन्तीः स्वयमत्कैः परि दीपन्ति युद्धीः	१४
अयासमग्रे सूक्ष्मिर्ति जनापा—यांसामु मुधर्वद्वधः सुदुक्तिम् । विश्वं तद् भर्षं यदवन्ति त्रैवा बुद्धव वदेन विदधे सुवीर्यः	१५ [२४] (१९५)

(१६)

६ मूलसम्य (भास्विगरस्तः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनहः । ऋतुवेवता- १ इन्द्रो मधुदत्तः, २ मरुतो माधवदत्तः, ३ इन्द्रा गुप्तदत्तः, ४ अग्निः शुचिदत्तः, ५ इन्द्रो नभदत्तः ६ मित्रावरुणौ नभस्वदत्तः । जगती ।

तुभ्यं हिन्त्यानो वसिष्ठ गा अपो ऽधुक्षन् त्सीमर्षिभिरर्षिभिर्नरः ।

पिबेन्न स्वाहा प्रहृतं वर्षदृतं होत्रावा सोमं प्रधुमो य ईक्षिषे ?

यज्ञैः संमिदत्याः पूषतीभिर्ऋषिभिर्-यामञ्जुभ्रासो अक्षिषु मिया जुन ।

आसत्या इर्हिर्मरतस्य सूनवः प्रोत्रावा सोमं पिबता द्विवो नरः २

अमेव नः सुहृवा आ हि गन्तन् नि इर्हिषि सदतन् राषिह्न ।

अर्था मन्वस्व जुजुषाणो अन्धस-स्वदृर्वोभिर्जनिभिः सुमद्रणः ३

आ वक्षि वेषो इह विषु पक्षि चो-शन् हंतार्नि षव्वा योनिषु ज्विषु ।

प्रति वीहि प्रस्थितं सोम्यं मधु पिषामीभ्यान् तव आगस्पं तृप्पुहि ४

एष स्य ते तन्वो नृम्युवर्धनः सद् ओजः प्रक्षिषि ब्राह्मोर्हितः ।

तुभ्यं सुतो मधवन् तुभ्यमाभृत-स्वमंस्य ब्राह्मणावा तुपत् पिब ५

जुषेधां पुत्रं बोधतं हृषंस्य मे सुतो होता निविदः पूष्या अनु ।

अच्छा राजाना नम एत्यावृत्तं प्रशास्त्रावा पिबते सोम्यं मधु ६ [२५] (३७)

[अथयोऽध्याय ॥ ८११ व० १-२७]

(३७)

६ मूलसम्य (भास्विगरस्तः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनहः । ऋतुवेवता- १-४ द्विविणोता ऋतवदत्तः, ५ अग्निः शुचिदत्तः, ६ अग्निः शुचिदत्तः । जगती ।

मन्वस्व होत्रावन्तु जोषमन्ध्रसो ऽध्वर्यवः स पूर्णा वृष्ट्यासिचंम् ।

तस्मा पूतं भरत तद्भशो वृषि-होत्राव सोमं द्विविणोतुः पिबं क्रतुभिः १

यस्य पूर्वमन्ववे तसिदं हुवे सेतु हव्यो वृषियो नाम पत्यते ।

अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधु प्रोत्राव सोमं द्विविणोतुः पिबं क्रतुभिः २

मेघन्तु ते वरुणो येमिरीपुते ऽरिपण्यन् वीळपस्वा वनस्पते ।

आपूर्वा धूप्यो अग्निपूर्वा त्वं नेहाव सोमं द्विविणोतुः पिबं क्रतुभिः ३

अर्षा-होत्रावन्तु प्रोत्रावमन्तो-त नेहार्धनुषतु पर्यो हितम् ।

नुरीयं यात्रममृतममर्त्यं द्विविणोतुः पिबन्तु द्विविणोतुसः ४ (३४)

अवाच्यमद्य यत्पुं नृवाहणं रथं युआपामिह वा विमोचनम् ।
 पुं हवीषि मधुना हि कं गतमथा सोमं पिबते वाजिनीवम् ५
 जोष्येति समिधं जोष्याहृतिं जोषि बह्व जन्वं जोषि सुकृतिम् ।
 विश्वंभिरिंशो अनुना वसो मह उशोत्रे कृषो उशतः पापया हृविः ६ [१] (१३०)

(३८)

११ श्रुत्वपद (आङ्गिरसः द्यौनहोत्रः पञ्चाद्) मार्ग्यः द्यौनकः । सविता । विदुः ।

उतु व्य क्रेवः सविता सवापं शम्बुत्तमं तंत्वा वक्षिरस्थात् ।
 नूनं क्रेवस्यो वि हि धानि रत्नमथाभजद् कीतिहोत्रं श्वस्तो १
 विश्वस्य हि भुङ्गयं क्रेव ऊर्ध्वः प राहवा पूपुपाणिः सिर्मति ।
 आपञ्चिदस्य वृत आ निमृशा अपं चिद् वार्ता रमते परिज्मन् २
 आशुभिर्दिवद्यान् वि भूवाति नूनमरीरमुदतमानं विद्वेतां ।
 अह्युषां चिन्त्ययां अविश्यामनु वृतं सविनुमीश्यागात् ३
 पुनः समभ्यद् विततं वयन्ती मध्या कर्तोन्पिष्ठाच्छम् धीरः ।
 उत महापास्थाद् व्युत्तैर्वधं रमतिः सविता क्रेव आगात् ४
 नानोकीमि दुर्षं विश्वमापुर्वं तिष्ठते प्रभुवः शोको अग्रेः ।
 ज्वेधं माता सूनवं प्रागमाधा वन्वस्य केतमिषितं सवित्रा ५ [२]
 सुमावर्धति विहितो निगीषु विश्वेषां कामभरताप्रमाभूत् ।
 शश्वो अपो विकृते हित्यागा वतु वृतं सविनुर्वैष्यस्य ६
 स्वपां हितमर्ष्यमुष्यु मार्गं धन्वान्वा मृगपसो वि तेषुः ।
 वनानि विश्वो नकिरस्य तानि वृता क्रेवस्य सविनुर्विनन्ति ७
 एताप्यं वरुणो योनिमप्युमनिशितं निमिषि जभुषाणः ।
 विश्वं माताण्डो वृजमा पशुगांश्च एधशो जन्मानि सविता व्याकः ८
 न वस्येन्द्रो वरुणो न मित्रो वृतमर्षमा न मिनन्ति रुद्रः ।
 नारातयस्तमिदं श्वस्ति हृवे क्रेवं सवितां नमोभिः ९
 भगु धियं वृजयेन्तः पुरीषि नगाशंसो ग्रास्यतिर्नो अग्याः ।
 आये वामस्यं सगथे रंषीणा विषा क्रेवस्यं सविनुः स्फाम १० (१८०)

अस्मभ्यं तद् द्विवो अद्भ्यः पुष्टिभ्यां स्त्वयां कृतं काम्यं राध आ गात्र ।

शं यत् स्तोत्रुर्भ्यं आपये भवांस्त्युरुशांसां सवितर्जेरिवे

११ [३] (३८८)

(३९)

८ गृहसमद (भास्विरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अभिनो । त्रिष्टुप् ।

प्राधान्ये तद्विधौ जरेषु गृध्रेषु वृक्षं निधिमन्तुमच्छं ।

महाघोषं विदधं उक्थशासां वृतेषु हृष्या जन्पां पुरुत्रा

१

प्रातृपांशांणा रथ्येषु वीरा ऽजेषु यमा वरमा संचेधे ।

मेने इव तन्वाइ शुभ्रमाने दंपतीषु कतृविषु जनेषु

२

शृङ्गेषु नः प्रथमा गन्तसुर्वाक् तुफारिविषु जमुंराणा तरांभिः ।

चक्रवाकेषु प्रति वस्तोरुसा ऽर्वात्रां यातं रथ्येषु शाका

३

नृवेषु नः पारपतं पुगेषु नन्येषु न उपधीषु प्रधीषु ।

श्वानेषु नो अरिपण्या तनूतां सृगलिषु विषसः पातसुस्मान्

४

वातेवाजुयां नृधेषु गीति रक्षी इषु चक्षुषा यातसुर्वाक् ।

हस्ताविषु तन्वेइ शंभविष्ठा पावेषु नो जयतं वस्यो अच्छं

५ [४]

ओष्ठाविषु मष्ठाद्ये वर्धन्ता स्तनाविषु पिप्यतं जीवसं नः ।

नासंषु नस्तन्वे रश्चितारा कर्णाविषु सुधुतां भूतसुस्मे

६

हस्तंषु शक्तिमुमि संवृवी नः क्षामेषु नः समंजतं रजांसि ।

इमा गिरं अभिना युष्मयन्तीः क्षणोत्रेणिव स्वर्धिति सं शिशीतम्

७

पुतार्नि वामाभिना वर्धनाभि बहू स्तोमं गृत्सुवासां अकन् ।

तार्नि नरा जुजुषाणोपं यातं बृहद् वदं विवधे सुवीराः

८ [५] (१९६)

(४०)

३ गृहसमद (भास्विरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । सोमापूरणां,

३ (अन्वयार्थवस्य) धपिति । त्रिष्टुप् ।

सोमापूरणां जर्जना रयीणां जर्जना द्विवो जर्जना पृष्टिभ्याः ।

जातीषु शिर्षस्य भुर्वनस्य गोषु वेवा अकृण्वन्नमृतस्य नार्मिम्

१

इमी वेवो जार्पनानी जुषन्ते मी तमींसि गृहतामजुंठा ।

आभ्यामिन्द्रः पृक्वमासास्वन्तः सोमापूरण्यो जनद्विषांसु

२

(१९८)

सोमांपूषणा रजसो विमानं सप्तर्षकं रथमर्विश्वमिन्द्रम् ।	
त्रिपुवृतं मनसा पुज्यमानं ते जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम्	३
वृष्याङ्ग्यः सङ्गं षुक्र उवा पृथिष्यामन्यो अभ्युन्तरिक्षे ।	
तावम्भयं पुरुवारं पुरुक्षुं रापस्योषं वि ध्यतां नाभिमुस्मे	४
विश्वान्युन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अम्बिबर्क्षाय एति ।	
सोमांपूषणावर्षतं धियं मे युवाभ्यां विश्वाः पृतना जयेम	५
धियं पूवा जिन्वतु विश्वमिन्द्रो र्विं सोमो रपिपतिर्दधानु ।	
अवन्तु वेद्यदितिगन्वा बृहद् वदेम विदधे सुवीराः	६ [६] (४०९)

(४१)

२१ सप्तमद् (आङ्गिरसः शौनहोषः पद्भ्याम्) भार्गवः शौनकः । १-२ वायुः, ३ इन्द्रवायुः, ४-६ मित्रावरुणौ, ७-९ अभिनी, १०-११ इन्द्र, १२-१५ विश्वे देवा, १६-१८ सरस्वती, १९-२१ दासापृथिव्यौ हविर्धाने वा (१९ वर्नापपादस्य अग्निर्वा) । गावरी, २२-२७ अनुष्टुप्, १८ हृत्ती ।

वापो ये ते सहस्रिजो रथामुस्मेमिरा गहि ।	
त्रिपुत्वान् त्सोमपीतये	१
त्रिपुत्वान् वापुवा गच्छयं शुक्रो अयामि ते ।	
गन्तासि सुन्वतो गृहम्	२
शुक्रस्याद्य गवांशिर इन्द्रवापु त्रिपुत्वतः ।	
आ यातं पिबतं नरा	३
अयं वा मित्रावरुणा सुतः सोमं क्तावुषा ।	
ममिद्विह धृतं हवम्	४
राजाज्ञावनभिद्रुहा ध्रुवे सर्वस्युत्तमे ।	
सइध्रस्धूण आसाते	५ [७]
ता मुञ्जाजां धृतास्तृती आश्रित्या दानुंनुस्पती ।	
सचंते अनवह्वरम्	६
गोमंष्टु पु नास्त्या ऽश्वोवद् यातमभिना ।	
वृती रंवा नृपाप्यम्	७ (४०९)

न यत् परां नान्तरं आबुधयंदं वृषणवसू ।	८
दुःशंसो मत्वीं रिपुः	
ता न आ वॉक्कहमश्विना रयिं पिशङ्गसंदशम् ।	९
धिष्ण्या वरिवोविदम्	
इन्द्रो अरु महद भय मभी पदप चुच्यवत् ।	१० [८]
स हि स्थिरो विचर्षाणिः	
इन्द्रश्च मूळपाति नो न नः पुश्चाबुधं नशत् ।	११
मद्रं भवाति नः पुरः	
इन्द्र आशाभ्यस्पति सर्वाभ्यां अभयं करत् ।	१२
जेता शङ्कन् विचर्षाणिः	
विश्वे देवास आ गत शृणुता म इमं हवम् ।	१३
एदं बर्हिनि पीदत	
तीवो वो मधुमो अयं शुनहोत्रेषु मत्सरः ।	१४
एतं पिबत् काम्यम्	
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवासः पूर्परातयः ।	१५ [९]
विश्वे मम भुता हवम्	
अम्बितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।	१६
अप्रशस्ता इव स्मति प्रशस्तिमम्ब नस्कृधि	
त्वे विश्वां सरस्वति धितायूषि वृष्याम् ।	१७
शुनहोत्रेषु मत्स्व प्रजां देवि विदिङ्कि नः	
इमा बर्हं सरस्वति जुषस्व वाजिनीवति ।	१८
या ते मन्मं गृत्समुदा कृतावरि प्रिया वृषेषु जुह्वति	
पेता यज्ञस्यं शुंमुवा युवानिवा वृणीमहे ।	१९
अग्निं च हव्यवाहनम्	
द्यावा नः पूथिवी इमं सिधमद्य विविस्पृशाम् ।	२०
यज्ञं वृषेषु यच्छताम्	
आ वामुपसर्धममुहा देवाः सीदन्तु यज्ञियाः ।	२१ [१०] (५११)
इहाद्य सोमपीतये	

(४१)

- १ गृहमद् (आश्विनसः शौनदोऽत्र पश्चाद्) भार्गवः शौनकाः । शकुन्व (= अष्टिजलकर्षिणः) । विदुषः ।
 कर्निकदग्जनुर्षं पञ्चशण इषेति वार्षमरितेषु नार्षम ।
 सुमद्गलंश्च शकुने भर्वांसि मा त्वा का चिदभिमा विदुष्या विदुषः १
 मा त्वा इषेन उव् वर्षीन्मा सुपुणो मा त्वा विदुदिपुमान वीरो अस्ताः ।
 विदुषामनु प्रविशं कर्निकदत्त सुमद्गलो मद्गदादी ववृद् २
 अर्ष कन्द इक्षिणतो गृहाणां सुमद्गलो मद्गदादी शकुने ।
 मा नः स्तेन ईशात् माघर्षोसो बृहद् वदेम विदुषं सुवीराः ३ [११] (४१)

(४१)

१ गृहमद् (आश्विनसः शौनदोऽत्र पश्चाद्) भार्गवः शौनकाः । शकुन्व (= अष्टिजलकर्षिणः) ।
 जगतीः । २ भनिशाहरी अष्टिषां ।

- प्रवृक्षिणुमि गृणन्ति कारवो वयो वर्द्धन् प्रवृधा शकुन्तयः ।
 जुमे सार्धो वदति सानुगा इव सानुगे उ वदुमं कानुं सन्ति १
 उशतेर्ष शकुने सामं गापति ब्रह्मपुत्र इव सर्वनेषु शंसति ।
 वर्षेव वाजी शिशुमतीरपीत्यां सर्वतो नः शकुने भद्रमा वद्
 विश्वतो नः शकुने पुण्यमा वद् २
 आवर्षुस्वर्ष शकुने भद्रमा वद् नृष्णीभासीनः सुमति चिकिन्द्रि नः ।
 पनुत्पत्न वदंसि कर्करिषंधा बृहद् वदेम विदुषं सुवीराः ३ [१२] (४१)

॥ इति द्वितीयं मण्डलं समाप्तम् ॥२॥

संश्लेषणम्—

प्रथममण्डलस्य संश्लेषणम्	१००६
द्वितीयमण्डलस्य संश्लेषणम्	४११
सर्वयोगः	१४१६

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

(१)

[मयमेऽनुवाकः सं १, पं १-११]

२३ गाथिनो विभाविवः । अग्निः । विष्णुः ।

- सोमस्य मा त्वयमुं वक्षसि वैश्वं चरुधं त्रिष्टुपे यजंसे ।
 पुषो अघ्ना वीर्यं पुत्रे अग्निं शशावे अग्निं त्वयं नृपम्भ १
- पात्रं एतं चकृमु वधेता गीः सुमिद्विष्टुभिं नममा दुग्म्भन् ।
 त्रिवः दीशामुविदधां कवीनां गृन्नाप चित्रं त्वयं गान्धीयुः २
- मयो इष्टे मेधिः पूतदुक्षो त्रिवः मुरन्पुत्रंनुषां वृष्टिप्याः ।
 अविन्दुषु दशतिसुस्वर्ज्जित्-पुषासो अग्निमुपसि स्वमृणाम ३
- अवर्षपन् त्मुमगं सुत एतौः सुते जज्ञानमंरुधं मंरुधा ।
 शिशुं न ज्ञातमुर्षाकृन्धां पुषासो अग्निं जनिमन् वदुप्यन ४
- गुरुंमिद्रे एजं भातनुवानं कर्तुं पुमानः कृतिभिः एविः ।
 शोषिर्वसांनः पपापुषां भिषो विधीते कृतीगन्तः ५ [११]
- पुषासो सोमनेवरीरुंधा त्रिवो एतीर्षसासु अनंदाः ।
 सना अर्थं पुत्रतपुः सपोती-वेकं गर्भे इधिं सुत शशीः ६
- स्वीनां भेष्यं सुदतो विभ्रहंरा वृतासु वानो मुक्ते मपुमान् ।
 अष्टुत्वं पुत्रतः पिन्वमाना सुही इग्मत्वं सातां सभुषी ७
- वृष्टाणः सुतो महसो धंष्टीर् इधानः गुरुः संसा वदुषि ।
 धोर्नन्ति पापु मपुनो वृतासु कृता एत्रं वादुषे कावेरं ८
- त्रिष्टुविष्टुर्षंनुषां विष्टुः धंष्टु पातां अमृत्तुर् वि धेनोः
 दृश चान्ते कृतिभिः त्रिष्टुभिः-त्रिवो कृतीभिरे दृशं वदुष ९

पितृशुचि गर्भे जनिनुर्भ बध्ने पूर्वरिको अधयत् पीप्यानाः ।
वृष्णं सुपत्नी शुचये सर्वन्धु त्वमे अस्मि मनुष्येर्द्धि नि पाहि १० [१५]

जुरी महौ अभिग्राधे बंधुर्धा—ऽऽपो अग्निं यशमः सं हि पूर्वीः ।
ऋतस्य योनावशयद् दग्मना जामीनामग्निं पति स्वमृंणात् ११

अको न बधिः संमिधे महीना दिदृक्षेयः सूनवे भाकंजीकः ।
उनुचिष्ठा जनिता यो अजाना—ऽपो गर्भो नूतनो यद्वो अग्निः १२

अपो गर्भे दर्शतमोर्षपीना बना जजान सुमगा विरुपम् ।
देवास्तंश्चिन्मनसा सं हि जग्मुः पनितं जानं तवसं बुदस्यन् १३

बृहन्त इद् भानयो भाकंजीक—मग्निं संवन्त विद्युतो न द्रुकाः ।
गुह्येय वृद्धं सर्वसि स्वे अन्त—रपार ऊर्वे अमृतं दुर्हानाः १४

ईर्धं च त्वा यजमानो हविर्भि—रीर्धं सखित्वं सुमतिं निकामः ।
देवैरवो मिमीहि सं जग्निरे रक्षं च नो दम्प्येभिरनीकेः १५ [१५]

उपक्षेतारस्तवं सुपणीते ऽग्ने विश्वानि धन्या दधानाः ।
सुरेतसा भवसा नुर्धयाना अभि प्याम पुतना यूरेद्वान् १६

आ देवानामभवः केतुमि मन्द्रो विश्वानि काव्यानि विद्वान् ।
पति मती अयासयो दग्मना अनु देवान् रंधिरो पांसि सार्धन् । १७

नि दुरोणे अमृतो मर्यातां राजा ससाद् विदधानि सार्धन् ।
पुनर्पतीक उर्विषा ध्येद्यो—दृग्निर्विश्वानि काव्यानि विद्वान् १८

आ नो गहि मरुधेभिः शिवेभि—मंहान् महीभिरुतिभिः सरुण्यन् ।
अस्मे शयि बद्धं संतंरुत्रं सुवाचं मार्ग यशसं कृपी नः १९

पुता तं अग्ने जनिमा सनानि प पूष्यांश्च नूतनानि शोचम् ।
महान्ति वृष्णे सर्वना कुतेमा जन्मन्जन्मन् निर्हितो जातवंदाः २०

जन्मन्जन्मन् निर्हितो जातवंदा विश्वामित्रेभिरिष्यते अजंसः ।
तस्यं वुषं सुमती यज्ञियस्पा—ऽविं मदे सौमनसे स्याम २१

इमं प्रजं संहसावन् त्वं नो देवत्रा धेहि सुकतो रराणः ।
प यीसि होतवृहतीरिपो नो ऽग्ने माहि दर्विण्णमा यजस्व २२

हृदामग्ने पुहुदंसं मुनि गोः शश्वत्तुमं हर्वमानाय साध ।
स्पात्रः सूनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा तं सुमतिर्भूत्वस्मे २३ [१६] (११)

शुचिं न यामत्रिपिरं स्वहृदं कर्तुं त्रिवो रंचनस्थामुपबुधम् ।
 अग्निं मूर्धानं त्रिवो अर्पतिष्कृतं तर्माग्ने नर्मसा वाजिनं बृहत्
 मन्त्रं होतां शुचिमर्द्धपावित्रं दर्मानसमुक्त्वं विश्वचर्पणिम् ।
 रथं न वित्रं वर्षपाय दशतं मनुहितं सत्रमिद् ग्राय ईमहे

१४

१५ [१९] (३८)

(३)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती ।

वैश्वानरार्यं पृथुपाजसे विपो रत्नं विधन्त पुरुषेषु गातवे ।
 अग्निर्हि त्रिवो अमृतो द्रवस्य त्वथा धमांषि सनता न द्रुद्वपत्
 अन्तर्दूतो रोदसी वृस्म ईवते होता निर्बन्तो मनुष्यः पुरोहितः ।
 क्षयं बृहन्तं परि भूपति सुभिर्द्विवेभिरग्निरिपितो धियावंसुः
 केतुं यज्ञानां द्विदधस्य साधन्तं विप्रासो अग्निं महयन्त चित्तिभिः ।
 अर्पांसि यस्मिन्नधिं संतृभुर्गिरुस्तस्मिन्सुप्रानि गजमान आ चके
 पिता यज्ञानामसुरो विपश्चितां विमानमाग्निर्वपुनं च वाधताम् ।
 आ विवेश रोदसी भूरिवर्षसा पुरुद्विपो मन्दते धामांभिः कृविः
 चन्द्रमग्निं चन्द्ररथं हरिवतं वैश्वानरमन्पुपुर्दं स्वविदम् ।
 विगाहं तूणिं तारिपीभिरावृत्तं भूर्णीं वेवास इह सुभिर्यं दधुः

१

२

३

४

५ [२०]

अग्निर्द्विवेभिमनुषश्च जन्नुभिस्तन्वानो यज्ञं पुरुषेदांसं धिया ।
 रथीरन्तरीयते सार्धदिष्टिभिर्जीरो दमूना अभिशस्तिचार्तनः
 अग्ने जरस्व स्वपुन्य आयुन्यूजां पिन्वस्व समिपो दिदीहि नः ।
 वर्षांसि जिन्य बृहत्त्वं जागृव जुशिम्बेवानामसिं सुकनुर्विपाम्
 विशपतिं युहमतिधिं नरः सदां यन्तारं धीनामुशिर्जं च वाधताम् ।
 अध्वराणां चेतनं ज्ञातवेदसं प्र शंसन्ति नर्मसा जूतिमिदुंधे
 विभावां देवः सुराणः पारं क्षितीरग्निर्बभूव शर्वसा सुमर्द्धधः ।
 तस्यं व्रतानि भूरिणोपिणां वषमुषं भूचम दम आ सुबुक्तिमिः
 वैश्वानर तव धामान्या चके पेभिः स्वविदम्वो विचक्षण ।
 ज्ञात आपृणो भुवनानि रोदसी अग्ने ता विश्वा परिभूरिं त्वना
 वैश्वानरस्यं वृसनाभ्यो बृहदरिणोदेकैः स्वपुस्यया कृविः ।
 उभा पितरां महर्षञ्जयापतादिद्यांवापृथिवी भूरितसा

६

७

८

९

१०

११ [२१] (१४)

(४)

११ गायिनो विश्वामित्रः । अर्षासूक्तं [= १ इध्माः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तन्नपात्, ३ इज्यः,
४ बर्हिः, ५ वेपीश्वरः, ६ उपासानका, ७ दैव्यो होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो वैव्यः
सारस्वतीन्द्राभारत्याः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः] । विष्णुः ।

समित्समित् सुमना बोधुस्प्रे शुचाशुचा सुमतिं रंसि वस्वः ।
आ देव वेवान् यजथाप वह्नि सखा सर्षीन् त्सुमना यक्षप्रे १
यं वेवासखिर्षहायर्जन्ते त्रिवेद्वि वरुणो मित्रो अग्निः ।
सेमं यज्ञं मधुमन्तं कृषी नु स्तनूनपाद् घृतयानि विधन्तम् २
प्र वीधितिर्विन्ववारा जिगाति होतारमिन्द्रः प्रथमं यजध्वे ।
अच्छा नमोभिवृषभं वृन्दध्वे स वेवान् यक्षदिपितो यजीयान् ३
ऊर्ध्वो वा गातुरध्वरे अंका यूर्ध्वो शोचीषि मर्धिता रजांसि ।
त्रिवो वा नामा न्यसाद्भि होता स्तृणीमर्हि वेवर्षवा वि बर्हिः ४
सप्त होत्राणि मर्नसा वृणाना इन्वन्तो विश्वं प्रति यज्ञतेन ।
नूपेशसो विदधेपु प्र जाता अमीर्धमं यज्ञं वि चरन्त पूर्वीः ५ [२२]

आ मन्दमाने उषसा उपकि उत स्मपते तन्वाडे विरूपे ।
यथा नो मित्रो वरुणो जुजोषु दिन्द्रो मरुत्वो उत वा महोभि ६
दैव्यो होतारा प्रथमा न्यूञ्जे सप्त पूक्षासः स्वधया मदन्ति ।
ऋतं शंसन्त ऋतमित् त आहु रनु वतं वतपा दीर्घ्यानाः ७
आ भारती भारतीभिः सुजोषा इडां वेवैमनुष्येभिरग्निः ।
सारस्वती सारस्वतेभिरर्षाक तिस्रो वेवीर्षिर्हिरेदं संदन्नु ८
तन्नस्तुरीपमर्ध पोषयित्नु देव त्वष्टर्वि रंणः स्यंभ्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः मुदक्षो युक्तग्रावा जायते वेवकामः ९
वनस्पतेऽव सुजोष वेवा नृमिर्हृदिः शमिता सूदयाति ।
सेतु होता मत्पतरो यजाति यथा वेवानां जनिमानि वेद १०
आ याह्यग्रे समिधानो अवां द्विन्द्रेण वेवैः सूर्यं तुरेभिः ।
बर्हिर्न आस्तामर्दितिः सुपुत्रा स्वाहा वेवा अमृता माद्वयन्ताम् ११ [२३] (६०)

(५)

११ गायित्रो विद्वामित्रः । अग्निः । विष्णुश्च ।

प्रत्यग्रिहपसुभोर्कितानो ऽवाधि विषः पञ्चवीः कर्त्तव्याम् । पृथुपाजा देवयज्ञिः समिद्धो ऽपु द्वारा तर्मसो बद्धिरावः	१
मेढ्रमिवांशुषे स्तोत्रेभिर्गीर्भिः स्तोत्राणां नमस्त्वं उक्थेः । पूर्वीर्कृतस्यं संहशंभुजानः सं दूतो अंशुदुषसो विरोके	२
अर्धाप्यग्निमानुषीषु विश्वेर्षां गर्भो मित्र क्रतेन सार्धम् । आ हृदतो पञ्जतः सान्वस्था वसूदु विमो हृष्यो मतीनाम्	३
मित्रो अग्निर्भवति यत्र समिद्धो मित्रो होता वरुणो ज्ञातव्यदाः । मित्रो अंशुर्पुंसिरो वसुना मित्रः सिन्धुनाभुत पर्वतानाम्	४
पाति मित्रं मित्रो अग्नें पृथं वेः पाति पुहध्वरंणं मूर्धस्य । पाति नामां सप्तर्षीषाणमुग्निः पाति देवानांमुपमावैमुष्पः	५ [२४]
समुर्ध्वकं इक्षुं चारु नामु विश्वानि देवो वसुर्नानि विद्वान् । सप्तस्य चर्मं घृतवत् एवै वेस्तविश्वी रक्षन्पर्यपृच्छन्	६
आ वोर्मिमुग्निर्पूतवन्तमस्थान् पृथुर्पणामुदान्तमुजानः । दीर्घान्तः शुचिर्क्रिष्वः पाञ्चकः पुनःपुनमांतात् नर्पसी कः	७
सुष्टो ज्ञात ओषधीभिर्वयश्चे यवी वधन्ति वृष्वो घृतेन । आर्ष इव प्रवता शुभर्ममाना उरुष्यदुग्निः सित्रोरुषम्भे	८
उर्ध्वपुतः सुमिषो यज्ञो अंशुर् वस्येन् विवो अग्नि नामां पृथिव्याः । मित्रो अग्निरीद्वरो मानुश्वा ऽऽ दूतो वक्षद् यज्ञर्थाय देवान्	९
उर्ध्वमर्मात् समिष्टा नाकंमृष्टोर्ऽग्निर्भवत्पुत्रमो रंजुनानांम् । यवी भुग्म्यः पारं मातरिभ्यां गुहा सन्नं हृष्यशाई समीधे	१०
इत्यमघ पुष्टयं सुनि गाः शंश्वत्सुमं हवमानाय साध । स्वान्तः सुनुस्तनयो विजावा ऽश्वे सा नै सुमतिर्भूत्वस्मे	११ [२५] (०१)

(६)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र कारवो मलना वच्यमाना देवद्रीचीं नयत देवयन्तः ।	
वृक्षिणावाद् वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्युग्रये घृताचीं	१
आ रोदसी अपृणा जार्यमान उत प्र रिक्था अधःनु प्रयज्यो ।	
त्रिवर्ध्वे महिना पृथिव्या वच्यन्तां ते वद्व्यः सप्तजिह्वाः	२
द्यौर्भ त्वा पृथिवी यज्ञिपांसो नि होतारं सादयन्ते दमाय ।	
यवी विगो मानुषीर्देवयन्तीः प्रयस्वतीरीळति शुक्रमचिः	३
महान् त्पथस्थे ध्रुव आ निर्यत्तो ऽन्तर्द्यावा माहिनि हर्यमाणः ।	
आस्के सपवी अजरे अमृक्ते सचदुधे उरुगायस्य धेनु	४
मृता ते अग्रे महतो महानि तव क्त्वा रोदसी आ ततन्ध ।	
त्वं दूतो अभवो जार्यमानस्त्वं नेता वृषभ चर्यणीनाम्	५ [२६]
ऋतस्य वा केशिना योग्यामि घृतस्त्रुवा रोहिता धुरि धिष्व ।	
अथा वहं देवान् देव विश्वान् त्वध्वरा कृणुहि जातवेदः	६
त्रिवर्ध्वे तं रुचयन्त रोका उपो विभातीरनु भासि पूर्वीः ।	
अपो यदग्र उशध्वनेषु होतुर्मन्दस्य पुनयन्त देवाः	७
उरी वा ये अन्तरिक्षे मर्दन्ति त्रिवो वा ये रोचने सन्ति देवाः ।	
ऊर्मा वा ये सुहर्वासो यजत्रा आपेमिरे रथयो अग्रे अश्वाः	८
पेभिरग्रे सुरथे याह्वर्याद् नानार्थं वा विभवो ह्यश्वाः ।	
पत्नीवतस्त्रिंशतं त्रीर्ध्वं देवा ननुष्वधमा वह मादयस्व ।	९
स होता यस्य रोदसी चिदुर्वी यज्ञं यज्ञमभि वृधे गृणीतः ।	
पार्ची अध्वरेव तस्थतुः सुमेकं ऋतावरी ऋतजातस्य म्रये	१०
इळांमग्रे पुरुवर्से सनि गोः शश्वत्सुर्म हवमानाय साध ।	
स्यान्नः सनुस्तर्नयो विजावा ऽग्रे सा ते सुयतिर्मूल्वस्मे	११ [२७] (८२)

[एति द्वितीयोऽष्टकः ॥ २ ॥]

॥ अथ तृतीयोऽष्टकः ॥

(७)

[प्रथमोऽध्यायः ॥१० व० १-३४ ॥]

११ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र य आरुः शितिपूठस्य धासे रा मातरां विविशुः सुप्त वाणीः ।	
परिक्षितां पितरा सं चिंते प्र संस्रान्ति वीर्यमार्युः प्रयक्षे	१ (८२)

सुमृवांसमिषु तमना ऽग्निमित्वा त्रिरोहितम् । ऐर्न नयन्मातृरिश्वा पराजतो कुवेभ्यो मथितं परि	५ [५]	
तं त्वा मतो अगृभ्यात कुवेभ्यो हृष्यदाहन । विश्वान् पद् यज्ञो अभिपारि मातुष तनु कर्ता परिष्व	६	
तद् भ्रुं तव कुंसना पाकाय विष्णुयति । त्वं यदग्ने पशवः समासते समिद्धमपिशवो	७	
आ जुहोता स्वभ्रुं धीं पात्रकशांषिषम् । आनु वृत्तमन्त्रिं प्रवमीढ्यं धीं देवं संपर्यत	८	
मीणिं धाता धी महसाण्यमिं त्रिंशद्यं देवा नवं चासपर्यत । ओशनं पूतैरभ्युजन् वाहैरस्मा आदिश्रोतां न्वंसादपन्त	९ [६] (११४)	

(१०)

१. गांधिनो विश्वामिव । अग्निः । उष्णिहः ।

स्वार्धने मनीषिणः सुध्यां चरणिनाम् । देवं मतांस इन्धते समभ्रुो	१
त्वं यज्ञेष्विविषु मधो होतास्मीदते । शोपा क्रतुस्य दीदिहि स्वे इयं	२
स प्ता यस्ते इशानति सुमिधां ज्ञातवंदमे । सो अग्ने धते सुवीर्यं स पुष्यति	३
स केतुरापुराणां मुनिर्वुवेभिरा गमत्र । अश्रानः सप्त होतृभिर्हविष्मते	४
प्र होत्रे पूर्यं वधो ऽग्नयं भरता वृहत्र । विषां ज्योतिषि विधन्ते न वेधते	५ [७]
अग्निं वधन्तु नो गितो यतो जायंत उवस्यः । मूढे बाजांषु र्विषिणाय वृष्टातः	६
अहं यजिंशो अभ्रुो देवान् देवयुते यंत्र । होतां मुन्द्रो वि शंत्रुस्पति विधः	७
स नः पावक दीदिहि धूमदुग्धे सुवीर्यम् । मवां स्तोतृभ्यो अन्तमः स्वस्वयं	८
तं त्वा विना विष्णुपदां जागृवांसुः समिधते । हृष्यदाहमनोर्व सहोवृषम्	९ [८] (११५)

(११)

१. गांधिनो विश्वामिव । अग्निः । गायत्री ।

अग्निर्होता पुरोहितो ऽध्वरस्य विषंषणिः । स वेद्यं यज्ञमानुषह्	१
स होतृवाटमोर्वं पुशित्पूतध्वनीदितः । अग्निर्धिया समृष्यति	२
अग्निर्धिया स संतति केतुर्पुत्रस्यं वृष्यः । अर्धं ह्यस्य नृगिं	३
अग्निं मनुं भवंधुते महंमो ज्ञातवंदमम् । वरिं देवा अहृष्यत	४ (११६)

अदांस्यः पुरएता विशामग्निमान्जुपीणाम् ।	तूर्णा रथः सत्रा नवः	५	[९]
साह्वान् विश्वां अमियुजः कर्तुर्ववानाममृतकः ।	अग्निस्तुविभवंस्तमः	६	
अभि प्रयांसि वार्षसा वृश्वो अक्षोति मत्यैः ।	क्षपं पावकशोचिपः	७	
परि विश्वानि सुधिता उग्रैरदयाम् मन्मभिः ।	विमांसो ज्ञातवंदसः	८	
अग्ने विश्वानि वार्यां वाजेषु सनियामहे ।	त्वे वृवास् एगिरि	९	[१०] (१३)

(१२)

२ गाधिनो विश्वामित्रः । इन्द्राम्नी । गायत्री ।

इन्द्राग्नी आ गतं सुतं गीमिर्नम्रो वरंण्यम् ।	अस्य पातं धियेषिता	१	
इन्द्राग्नी, जरितुः सचा यज्ञो जिगाति चेतनः ।	अया पातमिमं सुतम्	२	
इन्द्रमग्निं कविच्छदां यज्ञस्य जूत्या वृणे ।	ता सोमस्येह तृभ्यताम्	३	
तोशा वृत्रहणां हुवे सजित्वानारपराजिता ।	इन्द्राग्नी वाज्रसातमा	४	
प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीधाविदो जरितारः ।	इन्द्राग्नी इष आ वृणे	५	[११]
इन्द्राग्नी नवति पुरो वृसपन्नीरधुनुतम् ।	साकमेकेन कमेणा	६	
इन्द्राग्नी अपंसस्पयुं—प प्र यन्ति धीतयः ।	ऋतस्य पथ्याडे अनुं	७	
इन्द्राग्नी तद्विपाणि वा सधस्थानि प्रयांसि च ।	युवोरप्नूयँ हितम्	८	
इन्द्राग्नी रोचना विवः परि वाजेषु भूपथः ।	तद् वां चेति प्र वीयंम्	९	[१२] (१४०)

(१३)

[द्वितीयोऽनुवाकः । १०१ सू० १३-२९]

७ ऋगमो वैरयामित्रः । भगिनः । अनुष्टुप् ।

प वो वृवापाग्रये बर्हिष्ठमर्चास्मे ।		१	
गमद् वृवेभिरा स नो यजिष्ठो बर्हिरा संवत्			
ऋताशा यस्य रोर्वसी दक्षं सचन्त ऊतर्यः ।		२	
हविर्धन्तस्तमीळ्ते तं संनिष्यन्तोऽवसे			
स यन्ता विप्र एषां स यज्ञानामथा हि पः ।		३	
अग्निं तं वो दुवस्पत दाता यो वनिता मृषम्			
स नः शर्माणि वीतये ऽग्निर्यच्छतु शतंमा ।		४	(१४४)
पतो नः प्रुष्यतद् वसु विवि क्षितिर्ध्वो अप्स्वा			

वृद्धिवांसमपूर्व्यं वस्वीमिरस्य धीतिभिः ।
 ऋकाणो अग्निर्मिन्धते होतारं विशर्पति विशाम्
 उत नो ब्रह्मन्नविष उक्थेषु देवहृतमः ।
 शं नः शोचा मरुद्बधो ऽग्रं सहस्रसातमः
 नू नो रास्व महस्रवत् तोकवत् पुष्टिमद् यसु ।
 धूमदग्ने सुवीर्यं यषिष्ठमनुपक्षिनम्

५

६

७ [१३] (१६७)

(१४)

७ ऋषभो वैश्वामिषः । अग्निः । विश्वरू ।

आ होता मन्द्रो विदधान्यस्थात् स्रत्यो यज्वा कवितमः स वेधाः ।
 विश्वुद्रंयः सहसस्पुत्रो अग्निः शोचिष्केषाः पुष्टिष्वा पाजो अक्षेत्
 जयामि ते नमउक्ति जुषस्व कतांबुस्तुभ्यं चेतते सहस्वः ।
 विद्रो आ वक्षि विद्रुवो नि रंत्सि मध्य आ ब्रह्मिक्तये यजत्र
 दवंतां त जुषसां वाजपन्ती अग्रे वार्तस्य पृथ्यामिरच्छ ।
 यत् सीमश्नन्ति पूर्यं हविर्मिन्धता वन्धुरं व तस्थनुर्गुणे
 मित्रश्च तुभ्यं वरुणः सहस्वो ऽग्रे विश्वे मरुतः सुप्रमंचन् ।
 यच्छोचिषां सहसस्पुत्र तिष्ठा अग्नि क्षितीः प्रथयन् त्वर्यो नून
 वये तं अद्य रंतिमा हि कामं मुलानहंस्ता नमसोपसद्यं ।
 यजिष्ठेन मनसा यक्षि वेवा नन्नधना भन्मना विषां अग्रे
 त्वद्धि पुत्र सहसो वि पूर्वां वृवस्य यन्पूतयो वि वाजाः ।
 त्वं वैहि सहस्रिणां रयि नो ऽग्रेणेण वचसा मत्वमग्रे
 तुभ्यं दक्ष कविकतो यानीमा देव मतांसो जभरे अकर्म ।
 त्वं विश्वस्य सुर्यरय बोधि सर्वं तदग्रे अमृत स्वर्गुह

१

२

३

४

५

६

७ [१४] (१५४)

(१५)

७ कात्य उत्पीलः । अग्निः । विश्वरू ।

वि पाजंता पृथुना शोर्गुधानो वार्धस्व द्विषो वृक्षसो अमीवाः ।
 सुदामणो वृहतः दामणि स्या मग्रेरुहं सुहवस्य भणीती

१

(१५५)

(१७)

५ कनो वैरवामिषः । भग्निः । विष्टुप् ।

सन्निध्यमानः प्रथमानु धर्मा	समन्कुर्भिरज्यते विश्ववारः ।	
शोचिष्केशो घृतनिष्किंक् पायकः	सुयज्ञो अग्निर्व्यजर्थाय वेवान्	१
यथायज्ञो होत्रमग्ने पृथिव्या	यथा त्रिवो जातवेदधिक्रित्वान् ।	
एवानेन हविषा यक्षि वेवान्	मनुष्वद् यज्ञं य तिरममद्य	२
त्रीणयापुषि तय जातवेदस्मिन्	आजानीरुषसंभे अग्ने ।	
तामिर्द्वैवानामवो यक्षि विद्वा	नथा भव यजमानाय शो योः	३
अग्निं सुव्रीतिं सुदृशं गृणन्तं	नमस्यामस्वेत्वं जातवेदः ।	
त्वां द्रुतमरतिं हृद्यवाहं	वेवा अकृण्वन्नमृतस्यु नामिम्	४
पस्त्वद्वोता पूर्वा अग्ने यजीपान्	द्विता च सर्ता म्वधर्था च श्रुम् ।	
तस्यानु धर्मं प्र यना चिक्रिवो	ऽथा नो धा अशरं वेववीती	५ [१७] (१७१)

(१८)

५ कनो वैरवामिषः । भग्निः । विष्टुप् ।

भवां नो अग्ने सुमता उपंती	सखेडु सरुवं पितरेव साधुः ।	
पुरुदुहो हि क्षितयो जनीनां	प्रति प्रतीचीर्दहतादरातीः	१
तपो प्वीष्टे अन्नं गी अमिन्नान्	तपा शंसमरंरुषः परंश्य ।	
तपो बसो चिकित्तानो अचिन्नान्	वि ते तिष्ठन्तामत्ररा अपासः	२
इधेनाग्न इच्छमानो घृतेन	जुहोमि हृद्य तरंसे बलाय ।	
यावृद्दिशे ब्रह्मणा वर्द्धमान	इमा धियं शतसेयाय वेवीम्	३
उच्छ्रोचिषा सहसस्पुत्र स्तुतो	बुद्ध वयंः शशमानेषु धीहि ।	
वेवृद्दिने विश्वामित्रेषु शो यो	मंमुग्मा ते तन्वंतु मूरि कृत्वः	४
कृधि रवं सुमनितर्धनानां	स वेवृद्दिने भवसि यन् सामिन्दुः ।	
स्तोत्रुङ्गोणे सुमगास्य वेवन्	मृषा कुरक्षा दधिषे यपूर्षि	५ [१८] (१७०)

(१९)

५ गाधी कीटिका । भग्निः । विष्टुप् ।

अग्निं होतां प्र वृणे मियेष्टे	गुत्सं कृषि विश्वविद्रुममूरम् ।	
स नो यधद् वृषताता यजीपान्	गुये वार्ताय वनते मुषानि ।	१ (१८८)

प्र ते अग्ने हविर्मतीमियु—र्म्यच्छां सुद्युध्नां रातिनीं पूताचराम ।	
प्रक्षिणिव् क्रेवतातिमुराणः सं रातिभिर्वसुभिर्वज्रमश्वत्	२
स तेजीयसा मनसा त्वोतं उत शिक्ष स्वपत्यम्यं शिक्षोः ।	
अग्नें रापो नृतमस्य प्रभृतौ भूपामं ते सुहुतपरश्चु वसवः	३
भूर्गणि हि त्वे वधिरे अनीका ऽग्नें क्रेवस्य यज्यवो जनांसः ।	
स आ षह क्रेवतातिं यविह शर्धं यदृद्य द्विष्यं यजासि	४
पत् त्वा होतांसमनजंन् मियेधं निवाद्यपंतो यजथायं क्रेवाः ।	
स त्वं नो अग्नेऽक्षितेह बोध्य—धि भवांसि धेहि नस्तनूषुं	५ [१९] (१८२)

(१०)

५ गायी कौशिकः । अग्निः १, ५, विश्वे देवाः । विद्मद् ।

अग्निमुषसंमश्विनां वधिकां व्युष्टिषु हवते वदिरुसधेः ।	
सुज्योतिषो नः शृण्वन्तु क्रेवाः सजोषसो अध्वरं वावशानाः	१
अग्ने धी ते वार्जिना जी षधस्थां निम्रस्ते जिह्वा क्रंतजात पूर्वीः ।	
तिष्ठ उं ते तन्वो क्रेववाता—स्ताभिर्नः पाहि गिरो अर्षयुच्छन्	२
अग्ने भूर्गणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य नाम ।	
याश्वं माया मायिनां विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः संकृधुः पृष्टवन्धो	३
अग्निर्नृता मगं इव क्षितीनां देवीनां क्रेव क्रंतुणा क्रतावां ।	
स वृद्धहा मनयो विश्ववेङ्गाः षष्वं विश्वार्तिं दृगिता गृणन्तम	४
वृधिकामग्निमुषसं च क्रेवीं बृहस्पतिं सवितारं च क्रेवम् ।	
अश्विना मित्रावरुणा मगं उ वसून् रुद्रौ आंत्रित्वाँ इह हुंवे	५ [२०] (१८०)

(११)

५ गायी कौशिकः । अग्निः १ विद्मद्, २-३ अनुद्मद्, ४ विराड्कृपा, ५ सतोबृहती ।

इमं नो यज्ञममृतेषु धेही—मा हृष्या जातवेदो जुषस्व ।	
स्तोकानामग्ने मेर्दसो धृतस्य होतः प्राशानं प्रथमो नियद्यं	१
पूतवन्तः पावक ते स्तोकाः श्वेतन्ति मेर्दसः ।	
स्वर्धमन् क्रेववीतये भेष्टं नो धेहि वार्यम्	२ (१८१)

(१६)

१ गायितो विश्वामित्राः । ७ आत्मा । १-१ वैश्वानरोऽग्निः, ४-६ मद्यतः, ७-८ आत्मा (अग्निर्वा),

१ विश्वामित्रोपाध्यायः । १-६ अगती, ७-९ विष्णुः ।

वैश्वानरं मनसाग्निं निचाप्या हविष्मन्तो अनुपरयं स्वविदम् । मुदानुं वेवं रंधिरं वसुषवं गीर्भो रण्वं कुशिकासो हवामहे	१
तं शुभ्रमुग्निमवंसे हवामहे वैश्वानरं मातरिश्वानमुक्थयम् । बृहस्पतिं मनुषो वेवतातये विषुं भोतारमातिथिं रघुपयदम्	२
अध्वो न कन्वुअग्निभिः समिधयते वैश्वानरः कुशिकेभिर्गुंगयुगो । स नो अग्निः सुवीर्यं स्वस्वयं दधानु रत्नममृतंषु जागृविः	३
प यन्तु वाजास्तविषीभिरुग्रयः शुभे समिदलाः पृपतीरयुक्षत । बृहदुक्षो मरुतो विश्ववंदसः प वेषयन्ति पर्वतो अदाग्याः	४
अग्निभिर्यो मरुतो विश्वकृहय आ त्वपमुद्यमव ईमहे वषम् । ते स्वानिनो रुद्रिया वपनिगिजः मिहा न हेषकतवः सुदानवः	५ [२६]
मातमातं गुणगणं सुशक्तिभिर्द्रेभामं मरुतामोर्न ईमहे । पृपदश्वासो अनवभ्रराधस्यो गन्तारो यज्ञं विदधेयु धीराः	६
अग्निरस्मि जन्मना ज्ञातवेदा यतं मे चक्षुरमृतं म आसन् । अर्कश्चिधानु रजसो विमानो ऽर्यो धर्मो हविरस्मि नाम	७
अग्निभिः पवित्रैरुषोऽध्वरुं कं हुदा मति ज्योतिरनु मजानन् । वर्षेष्टं रत्नमकृत स्वधामि रादिद् द्यावापृथिवी पपंपदयत्	८
इतथा मुक्तमक्षीपमाणं विप्रभितं पितरं धक्त्वानाम् । मेळिं मदन्तं पित्रोरुपस्थे तं रोदसी पिपूते सत्पुत्रावर्षम्	९ [२७] (१११)

(१७)

१५ गायितो विश्वामित्रः । अग्निः, १ अगवो वा । गायत्री ।

प वो वाजा अमिद्यवा हविष्मन्तो धृताप्या । वेवाञ्जिगाति मुम्नयुः	१
ईळे अग्निं विप्रभितं गिरा युज्ञस्य सार्धनम् । भृष्टीवानं धितार्धानम्	२
अग्नें शक्रेम ते वषं पयं वेदस्व वाजिनः । अति द्वेषसि तरेम	३
ममिधयमानो अध्वरोऽग्निः पावक ईर्ष्यः । शोचिष्केऽज्ञसर्मीमहे	४ (१२५)

पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक् स्वाहुतः ।	अग्निपंजस्य हृद्यवाद्	५ [२८]
तं सुबाधो यतर्षुच इत्या धिया यज्ञवन्तः ।	आ चंकुत्प्रभूतयं	६
होता वृवो अमर्त्यः पुरस्तादिति मायया ।	विदधानि प्रञ्जदप्यन्	७
प्राजी यानेषु धीयते ऽध्वरेषु प्र णीयते ।	विषो यज्ञस्य साधनः	८
धिया चक्रि वरंष्यो भूतानां गर्भमा दधे ।	दक्षस्य पितरं तनां	९
नि त्वां वधे वरंष्यं दक्षस्पेज्या सहस्कृत ।	अग्रं सुनीतिमुजिरेम्	१० [२०]
अग्निं यन्नुरमप्सुरां मृतस्य योगं वनुषः ।	विप्रा वाजैः सर्मिन्धते	११
ऊर्जां नपातमध्वरं दीविवांसमुप यावि ।	अग्निमीळि कुविकेनुम्	१२
ईळ्येयां नमस्यं स्तिरस्तमांसि दर्शतः ।	समग्रिरंध्यते वृषां	१३
वृषो अग्निः सर्मिन्धते ऽध्वो न देववाहनः ।	तं हविष्मन्त ईळ्ये	१४
वृषणं त्वा वयं वृषन् वृषणः सर्मिर्धामहि ।	अस्यं दीदांतं वृहत्	१५ [३०] (३६)

(२८)

६ गाथिनो विभ्यामित्रः । अग्निः । १-२, ६ गाथवा, ३ उष्णिक् ४ विष्टुप्, ५ जगती ।

अग्रं जुषस्व नो हविः पुरोडाशं जातवेदः ।	प्रातःसावे धिपावसां	१
पुरोडा अग्निं पञ्चतस्नुभ्यं वा या परिष्कृतः ।	तं जुषस्व यविष्ठा	२
अग्रं कीहि पुरोडाशां माहुतं तिरोअद्दधम् ।	सहसः सुनुरस्यध्वरे हितः	३
माभ्यंविने सवने जातवेदः पुरोडाशमिह कंच जुषस्व ।		
अग्रं वृहस्प तव मागधेयं न प्र मिनन्ति विदधेयु धीताः ।		४
अग्रं तृतीये सवने हि कानिषः पुरोडाशं सहसः सूनवाहुतम् ।		
अथां वृवेष्वध्वरे विपन्यथा धा रजवन्तमुद्भूतेषु जागृविम		५
अग्रं वृषान आहुतिं पुरोडाशं जातवेदः ।	जुषस्व तिरोअद्दधम्	६ [३१] (३४)

(३१)

१६ गाथिनो विभ्यामित्रः । अग्निः, ५ ऋषिभो वा । विष्टुप्,

१ ४ १०, १२ अनुष्टुप्, ३, ११, १४, १५ जगती ।

अस्तीवमधिगन्धान् मस्ति प्रजननं कृतम् ।		
पुता विशपत्नीमा मंगुग्निं मन्धाम पूर्वधा		१
अरण्योनिहितो जातवेदा गमं इव मुधितो मुर्मिणीषु ।		
त्रिवेदेषु ईरुषो जागृवजिं हविष्मन्निमनुष्येभिरग्निः		२ (१४)

महि ज्योतिर्निर्हितं वक्षणां—श्वासा पङ्कं चरति चिञ्चती गीः । विश्वं स्वास्र संभृतमुक्षिपांषां यत् सीमिन्दो अर्द्धधाद् भोजनाय इन्द्र हृद्यं यामकोशा अमूवन् पुत्रार्यं शिक्ष गृणत सखिभ्यः । कुमांयवो दुरेवा मग्यांसो निषद्विणो रिपवो हन्दांसः	१४ १५ [३]
सं घोषं शृण्वेऽवृमिभ्यै—जंही न्यंभ्वशति तपिष्ठाम् । बुध्मेमघस्ताद् वि कंजा सहस्व जहि रक्षो मयवन् रुन्धर्यस्व उद् बुह रक्षः सहस्रंमिन्द्र बुध्वा मध्यं प्रत्यथं शृणीहि । आ कीर्ततः सल्लूकं चकथ बहद्विषि तपुषि हेनिमंभ्य स्वस्तयं वानिमिभ्य प्रणेतः स यन्महीरिषं आमन्ति पूर्वाः । पुषो वन्तारो ब्रुतः स्यामा—ऽस्मे अस्तु भगं इन्द्र प्रजावान् आ नो भर भर्गमिन्द्र द्युमन्तं नि तं देष्णार्यं धीमहि भरेके । ऊर्व इव परधे कारो अस्मे तमा पुण वमुपते वसूनाम् इमे कामं मन्द्या गोमिरिष्वे—इन्द्रवन्ता गर्धसा प्रथमंभ । स्वर्षवां मतिभिस्तुभ्यं विना इन्द्राय वाहः कुशिकासो अकन् आ नो गोवा दंहंहि गोपते गाः समस्मभ्यं मनयो पन्तु वार्जाः । त्रिवक्षो अस्ति वृषभ सत्यशुष्मां—ऽस्मभ्यं सू मंघवन् बोधि गोदाः शुनं हुवेम मघवान्मिन्द्र—मस्मिन् भरे नृतंम वार्जमाती । शृण्वन्ममृप्रमृतयं ममन्मु भन्तं वृत्राणि मजितं धनानाम्	१६ १७ १८ १९ २० २१ २२ [४] (१००)

(३१)

२१ कुशिक ऐवीरधिः, गाधिनो विश्वामित्रो वा । इन्द्रः । त्रिवृत् ।

शासद् वदिद्विहितुनंप्यं गाद विद्वो ऋतस्य दीधिति सपुयन् । पिता यत्रं दुहितुः सैकमूअन् तसं हारभ्येन मनमा दधन्वे न जामये तान्वां विवधमारिक् चक्रातु गर्भं सतिनुर्निधानम् । यदीं मातरं जनयन्तु वदिं—सुन्यः कृती मुकृतांरुन्यं ऊन्धन् अग्निर्जत जुद्धां रेजमानो महस्पुत्रो अरुवभ्यं प्रयक्षं । महान् गर्भो मह्या ज्ञातमेषा मही प्रकृद्धयंश्वरय शुज्ञेः	१ २ ३ (१८९)
--	-------------------

अमि जैर्जीरसचन्त स्पृधानं महि ज्योतिस्तममो निर्गजानन् ।	
तं जन्मितीः प्रत्युदापक्षुषामः पतिर्गर्वाभवद्रेक इन्द्रः	४
वीड्यो मृतीरमि धीरा अनुन्दन् प्राचारिन्वन् मनसा सप्त विनाः ।	
विश्वामविन्दन् पर्यामुतस्यं प्रजानन्निता नमुसा विविदा	५ [५]
विदद् यदी सरमा रुग्णमद्वे—महि पार्थः पूष्ये सध्वंक्षः ।	
अर्धं नयन् सुपद्यक्षराणां—मच्छा रथं प्रथमा जानुती गां	६
अगच्छद् विर्पतमः सखीय—भ्रसूदयन् सुकृते गर्भमर्द्रिः ।	
सुसान् मर्यां युर्वभिमंसस्य—भ्रधामवदङ्गिराः मद्यो अचन्	७
सतःसतः प्रतिनानं पुरोमू—विश्वो वेद् जनिमा हन्ति शुष्णम् ।	
प्र णो निवः पञ्चवीगुंन्वुरध्वन् त्सरा सखीरमुञ्चन्निरेवद्यान्	८
नि गन्पता मर्नसा सेदुर्कः कृण्वानासो अमृतवायं गानुम् ।	
इदं चिद्भु सर्वं भूर्येषां येन मामां अर्षिपासवृतेन	९
संपर्यमाना अमदक्षमि स्वं पर्यः प्रवम्य रेतसो द्यानाः ।	
वि रोदसी अतपद् घोष एषां जाते निःशामदधुगांषु वीरान	१० [६]
स जातेभिर्वृत्रहा सेदुं हृष्यं—रुद्रास्त्रिपां अमृजदिन्द्रां अर्कः ।	
उरुर्ध्वस्मै घृतवद् भरन्ती मधु स्वाधं दुद्रहे जेन्या गीः	११
पित्रे चिच्चक्रुः सर्वसं समम्भे महि त्विर्पामन् सुकृतो वि हि न्यन् ।	
विष्कृभ्रन्तः स्कम्भनिना जनित्री आसीना कु—रमुसं वि भिन्वन्	१२
मही यदि धिपणां शिश्रये धात संद्योवृधं विश्वं । रोद्वयोः ।	
गिरो यस्मिन्ननवद्याः संमीची—विश्वो इन्द्राय तविषीरनुताः	१३
मद्या तं सुख्यं वंसिम शुक्ती—रा वृत्रघ्ने नियुतां यन्ति पूर्वाः ।	
महिं स्तोत्रमव आगन्म्य मूरे—रस्माकं सु मंघवन् बोधि गोपाः	१४
महि क्षेत्रं पुव रश्चन्दं विविदा—नादित सखिन्पश्चरश्च ममंरत ।	
इन्द्रो नृभिर्जनद् दीधानः साकं सूर्यमुपसं गानुमग्निम	१५ [७]
अपश्चिद्रेष विश्वो—दुर्दमूनाः प्र सध्रीचीरमृजद् विश्वभन्द्राः ।	
मध्वः पुनानाः कृविभिः पवित्रे—द्युभिर्हिन्वन्पुनूप्रिधेनुवीः	१६
अनुं कृष्णे वसुधितो जिहाते उमे सूर्यस्य मंहना यजत्रे ।	
परि यत् तं महिमानं वृजये ससायं इन्द्र काम्यां क्रतिष्याः	१७ (१९७)

पार्तिर्मव वृत्रहन् त्मुतार्तानां गिरां विश्वार्पुर्वृषभां वयोधाः । आ नो गहि सस्येभिः शिवेभिर्महान् महीर्मिरुतिभिः सरण्यन्	१८
तमङ्गिरस्वन्नमसा सपर्यन् नर्यं कृणोमि सन्यसे पुराजाम् । दुहो वि पाहि बहुला अर्द्वीः स्वध्व नो मघवन् न्सातयं धाः	१९
मिहः पात्रकाः प्रतेता अभूवन् त्वस्ति नः पिपृहि पारमांसात् । इन्द्र त्वं रथिरः पाहि नो रियो मक्षमक्ष कृणुहि शोजितो नः	२०
अर्द्विष्ट वृत्रहा गोपतिगां अन्तः कृष्णो अरुषैर्धार्माभिर्गान् । प मनुतां त्रिशानान् जनेन दुर्द्वेष विश्वा अवृणोदप स्वाः	२१
शुनं हुविम मघवान्मिन्द्रं मुस्मिन् मरे मृतं वाजंसाती । शुण्वन्तमुद्रमृतयं समत्सु प्रन्तं वृत्रार्पिं संजितं धर्मानाम्	२२ [८] (१०२)

(१०)

१७ गापिनः विश्वामिधः । इन्द्रः । विश्वे ।

इन्द्र सोमं सोमपते पिबेम माध्वदिते सर्वं चारु पत्र ते । प्रमुष्या शिभं मघवन्नृजीपिन् विमुच्या हरी इह मादयस्व	१
गवांशिरं मन्धिनामिन्द्र शुक्रं पिबा सोमं ररिमा ते मदाय । ब्रह्मकृता मारुतेना गुणेन सजोषा रुद्रेस्तृपदा वृषस्व	२
ये ते शुष्मं ये तर्विपीमवर्धं प्रचन्त इन्द्र मरुतस्तु ओजः । माध्वदिते सर्वे वज्रहस्तु पिवा रुद्रेभिः सगणाः सुशिव	३
त इन्द्रस्य मधुमद् विविष्ट इन्द्रस्य शर्षी मरुतो व आसन् । वेमिर्वृत्रस्पंपितो विवेदां मर्मणो मन्वमानस्य मर्म	४
मनुष्वदित्त्वं सर्वं जुषाणः पिबा सोमं शश्वते वीषांष । स आ धेवृत्स्य हयंश्व यज्ञैः संरणुभिर्पो अर्षीं सिसर्षि	५ [९]
त्वमपो यज्ञे वृधं जघन्वा अरयो इव प्रासृजः सतवाजी । शर्यामिन्द्र चरता कुधेन यविवांसं परि वृवीरदेवम्	६
यजाम इधर्मसा वृद्धमिन्द्रं बृहन्तमृष्वमजरं युवानम् । पस्यं पिबे ममर्तुपंजिषस्य न रोदंसी महिमानं ममाते	७ (१०९)

इन्द्रस्य कर्तुं सुकृता पुरुणि प्रतानि वेदा न मिनन्ति विश्वे ।	
शुभारः यः पृथिवीं धामुतेमां जुजान् सूर्यमुपसं सुदंसाः	८
अद्रोष सत्यं तव तन्महित्वं सुद्यो यज्जातो अर्षिबो इ सोमम् ।	
न धाव इन्द्र तवसस्त ओजो नाहा न मासाः श्रद्धो वरन्त	९
त्वं सुद्यो अर्षिबो जात इन्द्र मदांश्च सोमं परमे व्योमन् ।	
पञ्च धावांपृथिवी आर्षिवेङ्गी रथामवः पूर्यः कारुधायाः	१० [१०]
अहन्नर्हि परिशयान्मर्णं ओजापमानं गुविजात तव्यान् ।	
न ते महित्वमनुं भुवश्च धीर्यवन्यया स्फुर्याई क्षामवस्थाः	११
यज्ञो हि तं इन्द्र वर्धेनो भूदुत प्रियः सुतसोमो सिषेयः ।	
यज्ञेन यज्ञमव यज्ञियः सन् यज्ञस्ते षड्रमहिहर्त्य आवत्	१२
यज्ञेनेन्द्रमवसा चके ज्वागैर्न सुप्राप नव्यंते ववुत्याम् ।	
यः स्तोमैर्भिर्वावृधे पुंर्यमिरीं मध्यमेभिर्हृत नूतनेभिः	१३
विषेषु यन्मां प्रियणां जुजान् स्तर्वे पुरा पार्यादिन्द्रमहं ।	
अहंतो यत्र पीपरद् यथा नो नाप्येव यान्तमुभयं हवन्ते	१४
आपूर्णां अस्व कुलशः स्वाहा सेकेषु कोशं सित्तिचे पिचये ।	
समुं प्रिया आर्यपृत्रन् मदांश्च मवञ्जिणिभूमि सोमासु इन्द्रम्	१५
न त्वा गमीरः पुरुहूत सिन्धुनाद्रियः परि पन्तो वरन्त ।	
इत्या ससिम्य इवितो यतिन्द्राः ऽऽहृद्वहं विदर्जो गध्यमूर्धम्	१६
शुनं धुवेम मपवान्मिन्द्रं मुस्मिन् मरे नूतमं वार्जसातो ।	
शृण्वन्तमुद्यमूतये समरसु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	१७ [११] (१११)

(३३)

११ गायत्रो विश्वामित्रः; ४, ९, ८, १० नद्यः श्रपिफाः । नद्यः; ४, ८, १० विश्वामित्रः; ९, ७ इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १३ अनुष्टुप् ।

य पर्यतानामुशती उपस्थादभ्ये इषु विरिति हासमाने ।	
गार्वेष शुभे मातरां रिशाने विषाद्रागुनी पर्यसा जयेते	१
इन्द्रेपिते प्रसवं भिक्षमाणे अच्छां समुद्रं रष्येव याथः ।	
सभाराने ऊर्मिभिः विन्यमाने अन्वा वामन्यामप्येति शुभे	२ (१११)

इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्षणीतिः । अहन् ध्वंसमुशध्रुवने— इन्द्रः स्वर्षा जनपन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिष्टिः । मारोचयन्मनवे केतुमह्ना मर्विन्वृज्जपोतिवृहते रणांय इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ विवेश नृवद् वर्धनी नयां पुरुषि । अचेतपद् धियं इमा जग्निरे प्रेमं वर्णमतिरच्छ्रकमांसाम्	३ ४ ५	[१५]
महो महानि पनयन्त्यस्ये— पुजनेन वृजिनान् त्स पिपेप मायामिर्वस्यैरभिभूत्पोजाः युधेन्द्रो मृहा वरिवश्चकार देवभ्यः सत्पतिश्चर्षणिमाः । खिवस्वतः सवने अस्य तानि विषा जुक्थेमिः कुवयो गृणन्ति सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां संसवांसं स्वर्पश्च देवीः । ससान यः पृथिवीं द्यामुतेमा— ससानात्स्यो जुत सूर्ये ससाने— हिरण्ययमूत भोगे ससान इत्वी वृत्स्युन् प्रायं वर्णमावत् इन्द्र ओषधीरसनोदहानि यनस्पतीरसनोदन्तारिक्षम् । बिमेदं वलं नुनुवे विवाचो ऽर्धामवद् दमितामिकेतुनाम् शुनं हुवेम मयवान्मिन्द्रं— शृण्वन्तंमुध्रमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धर्मानाम्	६ ७ ८ ९ १० ११	[१६] (३४१)

(३५)

११ गाथिनो विश्वामित्र । रन्द्रः । विष्णु ।

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना पिबान्स्पधो अभिसृष्टो अस्मे इन्द्र स्वाहा रथिमा ते मदाय उपाजिषा पुरुहूताय सप्ती हरी रथस्य धूर्वा युनजि । हवद् यथा संमृतं विश्वर्तश्चि— उपो नयस्व वृषंजा तपुष्यो— प्रसेतामश्वा वि मुचेह शोणां बर्हणा ते बह्यपुजां युनजिम् स्तिरं रथं सुसमिन्द्राधितिर्दन्	१ २ ३ ४	(३४२)
---	------------------	---------

मा ते हृषी वृषणा वीतपृष्ठा नि वीरुन् यजमानासो अन्ये । अत्यापार्हि शश्वतो वयं ते ऽरं सुतेभिः कृणवाम सोमैः	५ [१७]
तत्रापं सोमस्त्वमेह्यर्वाह शश्वतम् सुमना अस्य पाहि । अस्मिन् पञ्चे ब्रह्मिष्या निषद्यां वधिष्वेम जठर इन्दुमिन्द्र स्तीर्णं ते बर्हिः सुत इन्द्र सोमः कृता धाना अर्चवे ते हरिष्याम् ।	६ ७
तदोकसे पुरुशाकार्यं वृष्णं मरुत्वति नुभवं गुता इवीषि इमं नरः पर्वतास्तुभ्यमापः समिन्द्र गोमिमधुमन्तमकन् ।	८
तस्यागत्यां सुमनां क्रम्य पाहि प्रज्ञानं विद्वान् पृथ्याई अनु स्वाः यो आभजो मरुत इन्द्र सोमे ये त्वामर्षधर्मवन् गुणस्तं ।	९
तेर्मितं सजोषां वावज्ञानोई ऽग्नेः पिब जिह्वया सोममिन्द्र इन्द्र पिब स्वधयां चित सुतस्या ऽग्नेवां पाहि जिह्वयां यजत्र ।	१०
अध्वर्यावां धयंत दाम हस्तु ज्योतुषां युशं हृषियं नुवस्व शुनं हृवेम मघवानुमिन्द्र मस्मिन् भरे नृतमुं यार्जसातो ।	११ [१८] (१५४)
शृण्वन्तं मृगमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	

(१६)

११ गायिनो विश्वामित्रः, १० घोर माहिरसः । इन्द्रः । विष्टुर् ।

इमाम् पु प्रभृति सातये धाः शश्वच्छश्वभृतिमिषार्दमानः । सुतेरुति वावृषे वर्धनेमि र्यः कर्मभिर्महज्जिः सुधृतो मूत्	१
इन्द्राय सोमाः प्रविशो विद्वाना अमुपेमिर्वृषंपर्वा विहायाः । प्रयम्यमानान् मति वृ गृमापे न्द्र पितु वृर्भूतस्य वृष्णः	२
पिशा वर्धस्व तर्ष पा तुताम् इन्द्र सोमासः मधुमा जुतेमे । पथापिबः पूर्यां इन्द्र सोमो एवा पाहि पन्यां अघा नवीयान्	३
महो अमत्रो वृजनें विष्टुयुं प्रं शर्वः पत्यते धृष्यवोर्जः । नाहं विष्पाच पृथिषी जनेनं यत् सोमासो हयंश्चममन्दन्	४
महो जुपो वावृषे वीर्यांय सुमाचकि वृषमः काव्येन । इन्द्रो भगो वाज्रदा जंस्य गावः प्र जापन्ते दक्षिणा अस्य पूर्वीः	५ [१९] (१५९)

प्र यत् सिन्धवः प्रसुवे यथायन्त्रायः समुद्रं रघ्येव जग्मुः । अतदिचविन्द्रः सर्वसो वरीयान् यदूर्ति सोमः पूणति दुग्धो अंशुः	६
समुद्रेण सिन्धवो यद्वमाना इन्द्राय सोमं सुषुते भरन्तः । अंशुं दुहन्ति हस्तिनो भरिचैर्मध्वः पुनन्ति धारया प्रवित्रैः	७
हुदा इव कुक्षयः सोमधानाः समी विव्याचु सर्वना पुरुणि । अद्या यविन्द्रः प्रथमा व्याशं वृत्रं जघ्नवाँ अङ्गणीत सोमम्	८
आ तू भरं माकिरेतत् परि षाद् विद्या हि त्वा वसुपतिं वसूनाम् । इन्द्र यत् ते माहिंनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्ध्रपंश्च प्र यन्धि	९
अस्मे प्र यन्धि मधवञ्चजीषिन्द्रिन्द्रं शयो विश्ववारस्य भूरं । अस्मे शतं शरदो जीवसे धा अस्मे वीपाञ्छरवंत इन्द्र शिभिन्	१०
शुनं हुविमं मघवान्मिन्द्रं मुस्मिन् भरे नृत्तमुं वार्जसाती । शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजिते धर्नानाम्	११ [२०] (११५)

(३७)

११ गायिनो विहृषामित्रः । इन्द्रः । गायत्री, ११ अत्रुपुर ।

धार्त्रहत्याय शर्यसे पृतनापाहार्य च । इन्द्र त्वा घर्तयामसि	१
अर्वाचीनं सु ते मन उत चक्षुः शतकतो । इन्द्रं कृण्वन्तु घाघतः	२
नामानि ते शतकतो विश्वाभिर्गीर्भिरीमहे । इन्द्रभिमातिषाहं	३
पुरुहुतस्य धामभिः शतेन महयामसि । इन्द्रस्य चर्षणीधृतः	४
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुहुतमुपं जुवे । भरेषु वार्जसातये	५ [२१]
यार्जेषु सासहिर्भेषु त्वार्मीमहे शतकतो । इन्द्रं वृत्राय हन्तवे	६
द्युमेषु पृतनाज्ये पत्सुतुर्षु भवःसु च । इन्द्र साक्ष्याभिर्मातिपु	७
शुष्मिन्तर्म न ऊतये द्युष्मिर्न पाहि जागुर्विम । इन्द्र सोमं शतकतो	८
इन्द्रिपाणि शतकतो या ते जनेषु पञ्चसु । इन्द्र तानि तू आ वृणे	९
अगसिन्द्र भवो वृहद् द्युर्न दधिष्व वृष्टम् । उत ते शुष्मं तिरामसि	१०
अर्वावतो न आ गुह्यथो शक्र परावतः ।	
उ लोको यस्तं अद्रिद्व इन्द्रेह तत् आ गंहि	११ [२२] (१०५)

(३८)

१० प्रजापतिर्विश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा, वायुमाचषि वा गाधिनो विश्वामित्रो वा । इन्द्रः । विष्टुर ।

अभि तष्टेव क्षीयथा मनीषा—मन्त्रो न वाजी सुधुरो जिह्वानः ।
 अभि त्रियाणि मर्मुंशुत् पराणि कुर्वीरिच्छामि संदृशं सुमेघाः १
 इनोत पृच्छुर्जनिमा कवीनां मनोधृतः सुकृतस्तदशुत् घाम् ।
 इमा उंते प्रणयोर्द्ध वर्षमाना मनोवाता अधु नु धर्मणि गमन् २
 नि पीमिषुत् गुह्या दधाना वृत क्षत्राय रोदसी समञ्जन् ।
 सं मात्राभिर्ममिरे येमूर्ध्वी अन्तर्मही सद्यते धारसे धुः ३
 आतिर्हन्तुं परि विश्वे अमूषु—जिष्टयो वसानभरति स्वरोचिः ।
 महत् तद् वृष्णो अमुरस्य नामा—ऽऽ विश्वरूपो अमुतानि तस्थी ४
 अमृतं पूर्वां वृषभो ज्यायां—निमा अस्य द्युर्धुः सन्ति पूर्वाः ।
 दिवो नपाता विदधस्य धीमिः क्षत्रं राजाना प्रदिवो वधाये ५ [२३]

जीषिं राजाना विदधे पुरुणि परि विश्वानि मूषधः सदांसि ।
 अर्षेणमत्र मनसा जगन्वान् वृते गर्धुर्वो अपि वायुर्केशान् ६
 तदिह्रवस्य वृषभस्य धेनो—ऽऽ नामभिर्ममिरे सक्भ्यं गोः । ।
 अन्यदन्पदमुर्वी वसाना नि माधिनो ममिरे रूपर्मस्मिन् ७
 तदिह्रवस्य सत्रितुर्नकिंमे हिरण्यपीममर्ति पामक्षिभित् ।
 आ मुदृती रोदसी विश्वमिन्वे अर्षाव योषा जनिमानि ववे ८
 पुवं प्रवस्यं साधधो महो यद् देवीं स्तुतिः परि णः स्पातम् ।
 गोपानिह्रस्य तस्युपो विरुषा विश्वे पश्यन्ति माधिनः कृतानि ९
 द्युनं हृषिम म्रधवांजमिन्द्रं—मस्मिन् भरे नृत्तं धाजसातो ।
 शूषवन्तं प्रपमृतये समन्तु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धनांनाम् १० [२४] (३८)

(३९)

[चतुर्थोऽनुवाकः ४४१ पृ० २९-५१]

९ गाधिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । विष्टुर ।

इन्द्रं प्रतिहृन् आ वृष्यमाना ऽच्छुर्पतिं स्तोमंतहा जिगाति ।
 वा जागुर्विदधे शस्यमाने—न्द्र दत्ते जायते विन्द्रि तस्य १ (३९)

विपरिचदा पूर्वा जायमाना वि जागृविर्विदधे शस्यमाना ।	
मद्रा वखाण्यजुना वसना सेपमस्मे सतजा पिष्णा धीः	२
यमा चिद्वरं यमसूरसूत जिह्वाया अग्रे पतदा ह्यस्थात् ।	
वर्षुषि जाता मिथुना संचेते तमोहना तर्षुषो बुध्र पर्ता	३
नकिरेषां निन्त्रिता मर्त्येषु यं अस्माकं पितरो गोषु योधाः ।	
इन्द्र एषां हंहिता माहिनाशु नुद गोत्राणि ससृजे कुंसनावान्	४
सखा ह यत्र सखिभिर्नवन्वेमिश्वा सत्वभिर्गा अनुगमन् ।	
सत्यं तदिन्द्रो वृशभिर्दशवैः सूर्यं विवेदु तमसि क्षियन्तम्	५, [२५]
इन्द्रो मधु संभृतमुखिर्षायां प्रद्व विवेद शफवन्नमे गोः ।	
गुहो हितं गुह्यं गूळ्हमप्सु हस्तं दधे दक्षिणे दक्षिणावान्	६
ज्योतिर्वृणीत तमसो विजानन्तारे स्याम वुरितात्रुमीकं ।	
इमा गिरः सोमपाः सोमवृद्ध जुपस्वेन्द्र पुरुतमस्य क्रूरोः	७
ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी अनु प्या वारे स्याम दुरितस्य मूरः ।	
भूरिं चिद्धि तुजतो मर्त्यस्य सुपारासो वसचो बर्हणावत्	८
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रं मस्मिन् भरे नृतमं वार्जसाती ।	
शुण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजित धर्नानाम्	९ [२६] (३९५)

[वृतीयोऽध्यायः ॥३॥ प० १-३१ ॥]

(४०)

१ गाधिने विश्वामित्र । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रं त्वा वृषभं वयं सुते सोमं हवामहे । स पाहि मध्वो अन्धसः	१
इन्द्रं कतुविर्दं सुतं सोमं हर्यं पुरुद्रुत । पिबा वृषस्व तार्तृषिम्	२
इन्द्र प्र षो धितावानं यज्ञं विश्वेभिर्युवेभिः । तिर स्तवान विरपते	३
इन्द्र सोमाः सुता इमे तव प्र यन्ति सत्यते । क्षर्यं चन्द्रास इन्द्रवः	४
वृधिष्या जठरं सुतं सोममिन्द्र वरंग्पम् । तव द्युक्षाम इन्द्रवः	५ [१]
गिर्वणः पाहि नः सुतं मधोधाराभिरज्यसे । इन्द्र त्वादातुमिदं पशः	६
अभि द्युमानि वनिन् इन्द्रं सचन्ते अक्षिता । पीत्वी सोमस्य जातृषे	७
अर्वावतो नु आ गंहि परावतश्च वृत्रहन् । इमा जुपस्व नो गिरः	८
पदन्तरा परावतं मवावतं च हूपसं । इन्द्रेह तनु आ गंहि	९ [२] (४०४)

(४१)

१ गाथिनो विद्वांसिभः । इन्द्रः । गाथयी ।

आ तू न इन्द्र मदां गृह्णानः सोमपीतये । हरिर्म्यां याद्वद्रिभः १
 मुसो होता न ऋत्विषं स्तित्तिरे बृहिरांगुपक् ॥ अर्पुद्रन् प्रातरर्दयः २
 इमा बह्वं बह्वबाहः क्रियन्त आ र्शिः सीद ॥ कीहि धूर पुरोव्यादीध ३
 आन्धि सर्वेषु ष एषु स्तोमेषु वृत्रहन् ॥ उक्थेभिन्द्र गिर्वणः ४
 मृतयः सोमपामुकं रिहन्ति दाधंसस्पतिम् ॥ इन्द्रं वृत्तं न मातरः ५ [३]

स मन्दस्त्रा ह्यन्धमो राधसे तन्वां मुहे । न स्तोतारं निदि कंरः ६
 वृषमिन्द्र त्वापयो हविर्मन्तो जरागहे । उत त्वर्मस्सुपर्धसो ७
 मारे अस्मद् वि मुमुक्षो हरिमिषावाद् योहि । इन्द्रं स्वधाषो मत्पेह ८
 अवाञ्छं त्वा मुसे रधे यहेतामिन्द्र केशिनां । पूतस्नू बृहिसादं ९ [४] (४१)

(४१)

१ गाथिनो विद्वांसिभः । इन्द्रः । गाथयी ।

उर्य नः सुतमा र्शि सोममिन्द्र गवाशिरम् । हरिर्म्यां यस्ते अस्मपु १
 तर्मिन्द्र मनुभा र्शि बर्हिःठां घावमिः सुतम् । कुविड्वंस्य मृषणः २
 इन्द्रमिन्धा गिरो ममा च्छागुरिषिता इतः । आवृते सोमपीतये ३
 इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमेषु हृधानहे । उक्थेभिः कुधिगुगर्मत् ४
 इन्द्र सोमोः सुता इमे तान् इभिष्य शतकतो । उररं वानिनीयसो ५ [५]

विद्या हि त्वा धर्मगुवं वानेषु दधुषं कंथे । अधां ते सुप्रमीमहे ६
 इममिन्द्र गवाशिः यवाशिरं ष नः पिब । आगत्या वृषमिः सुतम् ७
 तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्थेइ सोमं चोदाभि पीतयं । एष रान्तनु ते हृदि ८
 त्वां सुतस्य पीतयं प्रममिन्द्र हवागहे । कुशिकासो अवुस्यवः ९ [६] (४२)

(४२)

८ गाथिनो विद्वांसिभः । इन्द्रः । विष्णुः ।

आ यां ह्यवाहृषं वन्धुगेहा स्तथेदनु प्रधिष्यः सोमपेयम् ।
 विद्या ससाया वि मुचोयं इहि स्तवानिमे इम्युपाहो हवन्ते १ (४२)

आ याहि पूर्वीरतिं चर्पणीरौ	अर्प आशिष उर्प नो हरिभ्याम् ।	
इमा हि त्वां मृतयः स्तोमंतहा	इन्द्र हर्वन्ते सख्यं जुषाणाः	२
आ नो यज्ञं नमोवृषं मजोषा	इन्द्रं देव हरिभिर्वाहि नृप्यम् ।	
अहं हि त्वां मृतिभिर्जोह्वीमि	घृतपर्षयाः सध्रमात्रे मधूनाम्	३
आ च त्वामेता वृषणा वहान्तो	हरी सर्लाया सुधुरा स्वह्रा ।	
धानापदिन्द्रः सर्पनं जुषाणः	सखा सख्युः शुण्यद् घर्नवानि	४
कुविन्मा गोपां करसे जनस्य	कुविद् राजानं मधवचूजीपिन् ।	
कुविन्म ऋषिं पपिवांसं सुतस्य	कुविन्मे दस्वो अमृतस्य शिशोः	५
आ त्वां बृहन्तो हर्षो युजाना	अर्षागिन्द्र सध्रमादो वहन्तु ।	
म ये द्विता विव क्रान्नपाताः	सुसंमृष्टासो वृषमस्यं मूराः	६
इन्द्र पिच वृषधृतस्य वृष्ण	आ यं तं श्येन उंशते जमारं ।	
पस्य मदे व्यापपति म कूटी	पंस्य मत्रे अर्प शोत्रा वृषधे	७
शूनं वृषिम मधवानमिन्द्रं	मस्मिन् भरे नृतंमं वारजासो ।	
शूण्यन्तंमृषामृतये समत्सु	प्रन्तं वृजाणिं मुंजितं धनानाम्	८ [७] (४१०)

(४४)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । रघुः । बृहती ।

अर्प तं अस्तु हर्षतः सोम आ हरिभिः सुतः ।	
जुषाण इन्द्र हरिभिर्न आ गुहा तिष्ठ हरिर्नृ रथम्	१
हर्षद्युपसंमर्षणुः सूर्यं हर्षंरथेचयः ।	
विदाभिक्कित्वान् हर्षन्व वर्षसु इन्द्र विश्वा अमि भियः	२
घामिन्द्रो हरिधापसं पुषिषी हरिपंसतम् ।	
अधारण्युरितोमूरी मोरुनं पयंतुन्तर्हृदिधरत्	३
जज्ञानो हरितो वृष विश्वमा भाति रोधुतम् ।	
हर्षंशो हरिते धनु आयुधं मा वदं बाधोर्हृदि	४
इन्द्रो हर्षन्तुमजुं वदं शुकेभीधुतम् ।	
अर्षागुशोद्धारिभिर्षभिः सुतमुद् गा हरिभिराजत	५ [८] (४११)

(४९)

५ गद्यिनो विद्यामित्रः । इन्द्रः । शूद्रतः ।

आ मुन्दैरिन्द्र हरिभिर्पाहि सुपूराममिः ।	
मा त्वा के चिन्नि यमन्वि न प्राशितो ऽति धन्वेव तौ इहि	१
वृत्ररादो बलंरुजः पुरां कुर्मो अपाम्मजः ।	
स्थाता रथस्य हयोरभिम्युष इन्द्रो ह्य्व्या चिंदाकजः	२
गम्भीरा उक्थीरिं क्तुं पुष्पसि गा इव ।	
प सुंगोपा यवसं धेनवो यथा हृदे कुल्या इवाशत	३
आ म्मुजं र्विं मरांशं न पतिजानते ।	
वृक्षं एकं फलप्रद्वीवं धनुहीन्दं संपारणं वसु	४
स्त्रयुरिन्द्र स्वराजसि स्मिहृष्टिः स्वर्षशस्तारः ।	
स वावृधान ओजसा पुरुहुत् भवां नः सुधर्वस्तमः	५ [९] (४४०)

(४९)

५ गद्यिनो विद्यामित्रः । इन्द्रः । शिष्टुषः ।

पुत्रस्य ते वृषभस्य स्वराजं उग्रस्य पूनः स्वर्षिरस्य घृष्वेः ।	
अनूर्यतो बज्रिणो वीर्यांकेणीन्दं धृतस्य महतो महानि	१
महो अंसि महिष वृष्योभिर्धनस्युद्भूय सहमानो अन्यान् ।	
एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स योधया च क्षयया च जनान्	२
प्र मात्राभी रिरिचे रोचमानुः प्र कुचेभिर्बुिंश्वतो अर्पतीतः ।	
प मग्मनां द्विष इन्द्रः पृथिव्याः प्रोरोर्महो अन्तरिक्षाहजीपी	३
उरु गभीरं जनुषाम्यु।ग्रं विश्वर्ष्यचसमवृतं मतीनाम् ।	
इन्द्रं सोमांसः प्रदिवि सुतासः समुद्रं न सृषत् आ विशन्ति	४
यं सोममिन्द्र पृथिवीघाता घर्मं न म्नाता किंमृतस्त्राया ।	
तं नं हिन्यन्ति तमुं ते भूजन्त्यभ्युर्वयो वृषम् पातया उं	५ [१०] (४४५)

(४७)

५ गायिनो विश्वामित्रा । इत्थः । विष्टुः ।

मरुतवीं इन्द्र वृषभो रणांश्च पिशा सोममनुष्वधं मर्दाय । आ सिञ्चस्व जठरे मर्ध्वं ऊर्मिं त्वं राजसि इदिवः सुतानाम्	१
सुजोषां इन्द्र सर्गणो मरुद्भिः सोमं पिर वृद्धहा शूरं विद्वान् । जहि शर्वुरेषु मूर्धो नुकुस्वाऽऽधामयं कृणुहि विश्वतो नः	२
उत ऋतुर्मिकंतुषाः पाहि सोमं मिन्द्रं वृषेभिः सतिभिः सुतं नः । यो आर्धजो मरुतो ये त्वाऽन्वर्हन् वृद्धमर्ध्वधुम्नुभ्यमांजः	३
ये त्वाहिहृत्वं मघयन्नर्ध्वधुन् ये क्षाम्भरे हरिषो ये गर्विषी । ये त्वा नूनमनुमर्दन्ति विश्वाः पिबेन्दु सोमं सर्गणो मरुद्भिः	४
मरुतवन्तं वृषभं वावृधानमर्कवारिं त्रुष्ये शासमिन्द्रम् । विश्वासाहमर्धमे नूर्तनायोऽग्रं सहोदामिह तं वृषेम	५ [११] (४१०)

(४८)

५ गायिनो विश्वामित्रा । इत्थः । विष्टुः ।

सद्यो हं जातो वृषभः कृनीतः प्रभर्तुमायुर्धसः सुतस्य । स्रापोः पिर प्रतिक्रामं यथां ते रसादितः प्रद्यमं सोमस्य	१
पञ्चार्ध्वास्तर्हुरस्य कामंऽतोः प्रीयुषंमपितो गिरिकाम् । तं तं स्रता पति योषा जनिमी महः प्रितुर्धम आसिञ्चदयं	२
उपस्यायं मातरमर्धमेह तिग्मनेपस्युभि सोममूर्धः । प्रणवपंभचरुद् गृत्तो अन्धान महानि चक्रं पुरुधर्दनीकः	३
उपस्युं पुराऽभिभूतोजा यथापुना तुर्वं चरु पुरः । त्वरिभिन्द्रो अनुषामिभूषाऽऽमुषा सोममपिरस्युर्धु	४
धुनं वृषेम सुधर्मान्मिन्द्रं सुम्भिन् भरे नृत्सं वाचमातो । दृग्धर्नमुधमूनयं सुमतु भर्तं वृद्धाभि सुत्विन् धनाताम्	५ [१२] (४१०)

(४९)

५ गायिनो विद्यामित्रः । इन्द्र । विश्वर ।

शंसा महामिन्द्रं यस्मिन् विश्वा आ कृष्टयः सोमपाः काममर्ष्यन् ।	
पं सुबलुं धिषणं विभवतष्टं घनं वृत्राणां जनयन्त वृषाः	१
पं नु नक्तिः पृतनासु स्वरार्जं द्विता तरंति नृतमं हरिषाम् ।	
इनतमः सत्यभिषेणं हृ श्रुषेः पृषुद्रवा अमिनावापुर्वस्योः	२
सहावां पूतु तरणिर्वावां प्यानुशी रोदसी मेहर्नावान् ।	
भगो न कारे हृष्यो मतीनां पितेषु चारुः सुहवो वयोधाः	३
धृता द्विवो रजसस्पृष्ट ऊर्ध्वो रथो न वापुर्वसुभिर्निपुत्वान् ।	
क्षपां वन्ता जनिता सूर्यस्य विभ्रक्ता भागं धिषणोव वार्जम्	४
शुनं हृषिम मघधानमिन्द्रं मुस्मिन् मरे नृतमं वार्जसाती ।	
शृण्वन्तंमृषमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	५ [१३] (४९०)

(५०)

५ गायिनो विद्यामित्रः । इन्द्रः । विश्वर ।

इन्द्रः स्वाहां पिबतु यस्य सोमं आगत्या नुभ्रं वृषभो मूढवान् ।	
ओरुष्यवाः पुणतामिभिरष्टैरास्यं हृविस्तुन्वः । काममुध्वाः	१
आ ते सपयं उवसे युनगिम् यपोत्तुं प्रविषः कृष्टिमारवः ।	
इह त्वां चेपुहंरयः सुशिशु पित्रा त्वस्य सुपुंस्य चारोः	२
गोभिर्मिषिभुं हृषिरे सुषारमिन्द्रं ज्येष्ठवायु धारसि गृणान्तः ।	
मुन्वानः सोमं पयिषो ऋजीषिन् त्समस्मभ्यं पुरुधा गा इषप्य	३
इमं कामं मन्वपा गोभिरभ्यै इन्द्रवता राधंसा प्रपद्यन् ।	
स्वयंवां मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्रोष बाहः कुशिकातो जक्रन्	४
शुनं हृषिम मघधानमिन्द्रं मुस्मिन् मरे नृतमं वार्जसाती ।	
शृण्वन्तंमृषमृतये समत्सु प्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	५ [१४] (४९५)

(५१)

११ माधिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिपुर, १-३ जगती, १०-११ गायत्री ।

उर्वणीधृते मयवानमुषश्च १—मिन्द्रं गिरो बृहतीरभ्यनुषत । वावृधाने पुरुहूते सुपुक्तिमि—रमर्त्ये जरमाणं त्रिवेद्वि	१
शतक्रतुमर्णवे शाकिनं नरे, गिरो म इन्द्रमुप यन्ति विश्वतः । वाजसनिं पुर्मिं तूर्णिसुपुनरं धामसार्यममिपाचं सृविदंम्	२
आकुरे वसोर्जरिता वनस्यते ऽनेहसुः स्तुम इन्द्रो दुवस्यति । विवस्यतुः सर्वं आ हि पिमिषे संश्रासाहमभिमातिह्रं स्तुहि	३
नृणामु त्वा नूतमं गीर्मिदुषधै—रमि प वीरमर्चता सुबार्धः । सं सहसे पुरुमायो जिहीते नमो अस्य प्रविष एकं इंरो	४
पूर्वोरस्य निषिधो मर्त्येषु पुरु वतूनि पृथिवी बिमार्ति । इन्द्राय धाव ओषधीकृतापो रयि रक्षन्ति जीरयो वनानि	५ [१५]
तुभ्यं ब्रह्मणि गिरं इन्द्र तुभ्यं सूत्रा वधिरे हरिवो जुषस्व । बोष्या ईपिरवसो नूतनस्य ससे वसो जरितुभ्यो वयो धाः	६
इन्द्रं मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शायते अर्षिबः सुतस्य । तव प्रणीती तव शूर शर्मन्ना बिवासन्ति कृवयः सुयज्ञाः	७
स बोधशान इह पाहि सोमं सुकृद्दिन्द्रिन्द्र ससिमिः सुतं नः । जातं पत्र त्वा परि श्रेषा अशुवन् गृहे मरोय पुरुहूत विभ्यं	८
अपूर्ये मरुत आपिरेषो ऽमन्नुमिन्द्रमनु वार्तिवाराः । तेर्मिः साकं पिन्तु वृत्रस्तावः सुतं सोमं ब्राह्मणः स्वे सुधरधे	९
इवं ह्यन्योर्जसा सुतं रापानां पते । पित्रा त्वस्य गिर्वणः	१०
पस्ते अनु स्वधामसां सुते नि रंछत त्वर्वाम् । स त्वा ममनु सोम्यम्	११
प्र ते अश्रोतु कुर्योः प्रेन्नु मर्हणा शिरः । प्र बाहू शूर रापसे	१२ [१६] (५३३)

(५१)

८ माधिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिपुर, १-४ गायत्री, ९ जगती ।

धानावन्तं करामिणं मपुपवन्तमुक्चिधनम् । इन्द्रं प्रातनुषस्व नः	१
पुरोऽग्रं पत्न्यं जुवस्तेन्द्रा गुंरस्य च । तुभ्यं हृष्यानि सियते	२ (४५)

पुरोद्वाशं च नो घसं जोपयानि गिरिक्ष नः । वधुपुर्वि चोपयाम्	३
पुरोद्वाशं सनधुत प्रातःभावे जुपस्व नः । इन्द्र कतुर्हि ते बृहन्	४
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य धानाः पुरोद्वाशमिन्द्र हृष्येह चार्षम् ।	
प्र पत् स्तोता जरिता तूपयंधी वृषायमाण उर्ष गीर्भिरिदं	५ [१७]
तूतीयं धानाः सर्वेने पुरुहुत पुरोद्वाशमाहुतं मामहस्व नः ।	
क्रममन्तं धानं वन्तं त्वा कवे प्रयस्वन्त उर्ष शिक्षेम धीतिभिः	६
पुष्पवते ते चक्रमा करम्भं हरिवते हयंभ्याय धानाः ।	
अपूपमस्त्रि सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान्	७
प्रति धाना भरत तूपमस्मे पुरोद्वाशं वीरतमाप नृणाम् ।	
त्रिवेदिवि सद्दर्शीरिन्द्र तुभ्यं वर्धन्तु त्वा सोमपेयाय धृष्णो	८ [१८] (४८५)

(५३)

२४ माथिनो विश्वाभिर । इन्द्रः । १ इन्द्राण्यंतो, १५, १६ वाह, (सप्तर्षी), १७-१० व्याह्राति;
११-१४ अभिरागः । विष्णु, १०, १६ जगती; १३ गायत्री,
११, २०, २२ अनुष्टुप्, १८ बृहती ।

इन्द्रोपर्वता बृहता रथेन वामीरिषु आ बहतं सुवीरः ।	
वीतं हृष्यान्पंश्वरेषु देवा वर्षंधी गीर्भिरिदं मर्दन्ता	१
तिश्रामु कं मपवन् मा परां गाः सोमस्य नु त्वा सुपुतस्य पक्षि ।	
विनुतं पुत्रः सिचमा रभे तु इन्द्र स्वार्दिठया गिरा शंबीवः	२
शंसावाप्वर्षीं प्रति मे गृणीहीन्द्राय वाहः कृणवाव जुष्टम् ।	
एदं बर्हिर्यजमानस्य सीशं धां च मूदुक्चमिन्द्राय नस्तम्	३
जापेइस्तं मपवन् त्नेत्रु योनिस्तदित्र त्वा पुक्ता हरयो बहन्तु ।	
यत्रा क्वा चं मुनवांसो सोमं मग्निर्वा हुतो धंश्राल्वष्ट	४
परां पाहि मषयुत्रा चं पाहीन्द्रं धातरुमपत्रां ते अथंम् ।	
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो रासमस्य	५ [१९]
अपाः सोममस्तमिन्द्र प्र पाहि कल्पणीत्रां पा सुरणं गृहे तं ।	
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो दक्षिणावत्	६ (४९१)

इमे मोजा अङ्गिरसो विरूपा विवस्युत्रासो असुरस्य वीराः ।
 विश्वामित्राय दर्दतो मृधानि सहस्रसावे प्र तिरन्त आरुः ७
 रूपरूपं म्रचवा बोभवीति मायाः कृष्णानस्तन्वं परि स्वाम् ।
 त्रिपद विवः परि मुहूर्तमागात् स्वीमन्त्रैरनुतुपा क्रुतायां ८
 महौ ऋषिर्द्विजा देवजूतो ऽस्तम्नात् सिन्धुमर्णयं नृचक्षराः ।
 विश्वामित्रो यदवहत् सुदास मर्षियापत् कुशिकेमिरिन्द्रः ९
 हंसा इव कृणुध श्लोकमद्रिभिर्मर्दन्तो गीर्भिरध्वरे सुते सचा ।
 देवैर्मर्षिषा ऋषयो नृचक्षसो वि पिबध्वं कुशिकाः सोम्यं मधु १० [२०]

उप्र भेत कुशिकाश्चेतयध्वमर्षं राये प्र मुञ्चता सुदासः ।
 राजा वृत्रं जहन्नत् प्रागप्रागुक्तं गथां यजाते वर आ पृथिव्याः ११
 य इमे रोदसी उमे अहमिन्द्रमतुष्टवम् ।
 विश्वामित्रस्य रक्षति बह्नेदं भारतं जनम् १२
 विश्वामित्रा अरासत् बह्नेन्द्राय वृज्जिणं । करुदिभ्रं सुरार्धसः १३
 किं ते कृष्णवन्ति कीर्कटेषु गावो नाशिरं दुद्रे न तपन्ति पुमम् ।
 आ नो भरु प्रमंगन्दस्य वेदो नैचाज्ञासं मयवन् रणधया नः १४
 सप्तपरीरमतिं बार्धमाना बृहन्मिमाय जमर्दग्निता ।
 आ सूर्यस्य दुहिता ततान् भवो देवेष्वमृतमनुर्पम् १५ [२१]

सप्तपरीरमन्तु तूपमेभ्यो ऽधि भवः पार्श्वजन्यासु कृष्टिषु ।
 सा पश्यात् नव्यमापुर्धनाया यां मे पलस्तिनमनुमयो वुदुः १६
 स्थिती गावो भवतां वीङ्करक्षो मेपा वि वीर्हि मा युगं वि शारि ।
 इन्द्रः पातल्पं इवतां शरीतिरिष्टनेमे अग्नि नः सचस्व १७
 बलं धेहि तनुषु नो बलमिन्द्रानुद्धतु नः ।
 बलं तोकाय तनपाय जीवसे त्वं हि बलश अंसि १८
 अग्नि वर्यस्व सन्निरस्य सारुमोजो धेहि स्पन्नुने जिंशपापाम् ।
 अक्षं वीळो वीळित वीळपस्व मा यामांनुस्माद्वर्ष जीहिपो नः १९
 अपमस्मान् वनस्पतिर्मा च हा मा च रीरिपत् ।
 स्वस्त्या गृहेभ्य आवसा आ विमोचनात् २० [२२] (५०५)

इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो अद्य	यांच्छ्रेष्ठाभिर्मघवञ्जूर त्रिन्य ।	
यो नो द्वेष्टवर्धः सस्पदीहृ	यमुं द्विष्मस्तमुं प्राणो जंहातु	२१
प्राणुं चिद् वि तंपति	शिम्वलं चिद् वि वृभति ।	
उत्सा चिदिन्द्र येपन्ती	प्रयस्ता केनमस्यति	२२
न सार्यकस्य चिकिते जनासो	लोधं नपन्ति पशु मन्यमानाः ।	
नावाजिनं वाजिनां हासयन्ति	न गर्वुभं पुषो अश्वान्नपन्ति	२३
इम इन्द्र भरतस्य पुत्रा	अपयित्वं चिकितुर्न प्रयित्वम् ।	
द्विन्वनपश्वमरुषां न नित्यं	ज्यावात्रं परिं णयन्त्याजी	२४ [२३] (५०१)

(५४)

[पञ्चमोऽध्यायः १५४ सू० ५४-६१]

२१ प्रजापतिर्वैश्वामिच, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विद्वे देवा । विष्णुः ।

इमं मूढे विवृण्व्याय शृषं	शश्वन् कृत्स् इव्याय प्र जेषुः ।	
शृणोतु नो दम्भोभिरनीकेः	शृणोत्वग्निं कुर्वैरजैः	१
महिं मूढे क्रिये अचां पृथिव्यै	कामां म इच्छध्वरति मज्जानन् ।	
यपोई स्तोमं विदधेषु वृषाः	संप्रयथां मादपन्ते सचापोः	२
पुषोऽंशं रोदुती सत्यमस्य	मूढे पु षः सुविताय प्र भूतम् ।	
इवं क्रिये नमो अग्ने पृथिव्यै	संप्रयामि प्रयसा यामि रजम्	३
उतो हि वां पुष्पां अविचिद्र	ऋतावरी रोदसी सत्यवाचः ।	
नरंभद् वां समिधे शूरसातो	धवन्तिरे पृथिगि वेर्विज्ञानाः	४
को अद्वा वं क इह प्र योचद्	केवो अप्छा पृष्णां का समेति ।	
दद्वंभ पयाममुमा सर्पासि	पेतु या गृह्येषु वतेषु	५ [२४]
कविर्नुचदा अभि धीमचह	शतस्य योना विवृति मर्दन्ती ।	
नाना चक्राने सदर्शनं यथा वेः	संमानेन कर्तुना संविक्राने	६
समान्या विपुते वृेअन्ते	ध्रुवे पुषे तंस्थजुर्गलुकके ।	
उत स्वसांरा पृथ्वी मर्दन्ती	आर्तुं मुयाने निधुनरति नाम	७
विश्वेऽंशे जनिमा सं विपिचो	मूढो वृवान् चिग्रती न व्यपिने ।	
एनेद् ध्रुवं पर्यप्ये विश्वमेकं	चरत् पदमि विभृणुं वि ज्ञातम्	८ (५१०)

सना पुराणमध्वेभ्यासा न्महः पितुर्जन्तुर्जामि तत्रः ।	
वृवासो पत्रं पनितार एवै हरी पथि वृति तृस्थुरन्तः	९
इमे स्तोमं रोवसी प्र बवी भ्युद्वराः शृणवन्नमिजिह्वाः ।	
मित्रः सभ्राजो धरुणो युवान् आवित्वासः कवयः पमथानाः	१० [२५]
हिरण्यपाणिः सविता मुजिह्वञ्जिरा त्रिवो विवधे पत्यमानः ।	
वेषु च सवितः श्लोकमध्वे रावृस्मभ्यमा सुय सर्वतातिम्	११
मुहूर्त्त सृपाणिः स्ववीं क्रतावां देवस्त्वष्टावसि तानि नो धात ।	
पृषण्वन्त क्रभवो मावयध्वमूर्ध्वघ्रावाणो अप्शरमेतट	१२
विद्युद्वथा मरुतं क्रष्टिमन्तो विवो मयीं क्रतजाता अयासः ।	
सरस्वती शृणवन् यज्ञिपार्सो धाता रयिं सुहवीरं तुरासः	१३
विष्णुं स्तोमांसः पुरुवृस्ममर्का मर्गस्येव कारिणो यामनि ग्मन् ।	
उरुकुमः कंकुहो यस्य पूर्वा न मर्धन्ति युवतयो जनित्रीः	१४
इन्द्रो विश्वेर्वीर्यिहः पत्यमान उमे आ पशौ रोवसी महित्वा ।	
पुत्रुरो वृत्रहा धृष्णुपेणः संगृभ्यां न आ मरा मूरि पश्वः	१५ [२६]
नासत्या मे पितरां बन्धुपृच्छां सजात्यमभिनोश्वाह नाम ।	
पुत्रं हि स्थो रयिदी नो रयीणां वृत्रं रक्षेधे अकविरवृष्या	१६
महत तद् वः कवपृश्वाह नाम यद्देवो भवथ विश्व इन्द्रे ।	
सर्वं क्रमुभिः पुरुहूत मियेयि रिमां धियं सातये तक्षता नः	१७
अर्यमा जो अदितिर्यज्ञियासो उर्वंधानि धरुणस्य वृतामि ।	
पुपोत नो अनपत्यानि गन्तोः प्रजावान् नः पशुमो अस्तु गातुः	१८
वृवानो वृतः पुरुध प्रमृतो अनागान् नो वोचतु सर्वताता ।	
शृणोतु नः पृथिवी धौरुतापः सूर्यो नक्षत्रैरुर्वान्तरिक्षम्	१९
शृण्वन्तु नो वृषणः पर्वतासो ध्रुवक्षोमाम् इळया मर्वतः ।	
आवित्वेर्नो अदितिः शृणोतु यच्छन्तु नो मरुतः शर्म मद्रम्	२०
सदा सुगः पितुमो अस्तु पन्था मध्या देवा ओषधीः सं रिपुक्त ।	
भगो मे अग्ने सख्ये न मृभ्या उद् गयो अर्यां सर्वं पुरुक्षोः	२१
स्ववस्व हृष्या समिधो दिदी ह्यस्मद्युक् सं मिमीहि भवीसि ।	
विश्वे अग्ने पुत्तु ताञ्जेषि शत्रू नहा विश्वा सुमना दीदिदी नः	२२ [२७] (५१४)

त्रिपात्रस्यो वृषभो विश्वरूप उत त्र्युधा पुरुष प्रजावान् ।	
त्र्यनीकः पत्यते भार्हीनाशान् तस रेतोषा वृषभः शश्वतीनाम्	३
अभीकं आसां पशुवीरवो—ध्यात्रित्पानामहे चाहु नाम ।	
आपभिक्ष्म अरमन्त देवीः पृथग् वर्जन्तीः परि पीमवृक्षन्	४
त्री यथस्था सिन्धुवधिः कवीना—मुत त्रिमाता विदथेषु सुभ्राद् ।	
कृतावीर्योपणास्त्रिद्यो अप्या—क्षिरा त्रिवो विदथे पत्यमानाः	५
त्रिरा त्रिवः संविनुवापांणि त्रिवेद्वि आ सुव त्रिर्ता अह्नः ।	
त्रिधातुं राय आ मुत्रा वमूनि मगं ज्ञातधिषणे मातये धाः	६
त्रिरा त्रिवः संविता सांपवीति राजाना मित्रावरुणा सुपाणी ।	
आपभिक्ष्म रोदसी चिदुर्वी र्वं मिहन्त सधितुः स्वार्थ	७
त्रिक्रमा दूणशां रोचनानि त्रयो राजन्त्यमुस्य धीराः ।	
कृतावान इषिरा दृष्टभाम्—क्षिरा त्रिवो विदथं सन्तु देवाः	< [१] (५११)

(५७)

६ गायत्रो विश्वामित्रः । विश्वे देवाः । त्रिदुर् ।

य मे विविक्तं अविदन्मनीषां धेनुं चरन्तीं यदुतामगोपाम् ।	
सुधाश्चिद या दुंदुहे मूर्ति धाते—रिन्दुस्तत्रुग्निः पन्तिताये अस्याः	१
इन्द्रः सु पूषा वृषणा सुहस्ता त्रिवो न प्रीताः शशपे दुंदुहे ।	
विश्वे यदस्यां तुण्यन्त देवाः य वोऽत्र वसवः सुहर्मपाम्	२
या जामयो वृष्यां इच्छन्ति शक्तिं नमस्पन्तीजानते गर्भमस्मिन् ।	
अच्छां पुत्रं धेनुवां वावशाना महर्भरन्ति विधत्तं वपूषि	३
अच्छां विवस्मि रोदसी मुमेके घाञ्जां युजानो अश्वरे मनीषा ।	
इमा उ ते मन्वे मूर्तिषाप ऊर्ध्वा मवन्ति दृशता पत्रत्राः	४
या ते त्रिधा मधुमती मुमेषा अग्रं देवेषुच्यत उरुची ।	
तदेह विश्वो अर्वने पत्रत्रा—ना सोदय प्राययां च मधूनि	५
या ते अग्रे पर्वतस्येव धारा—संधन्ती पीपर्वद् देव विजा ।	
तामस्मभ्यं धर्मांति जातवेदो वसो रास्व मुमतिं विश्ववर्जन्पाम्	६ [२] (५१७)

(५८)

१ गाथिनो विश्वामित्रः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

धेनुः प्रजस्य काम्यं दुर्हाना ऽन्तः पुत्रधरति दक्षिणायाः । आ द्योतनि बहति शुभ्रयामो यसः स्तोमो अश्विनावजीगः	१
सुपुत्रं बहन्ति प्रति वामूतेनो भ्वा भवन्ति पितरेव मेधाः । जरेधामस्मद् वि प्रणेर्मेनीषा युवोरवश्वकृमा यातमवाक्	२
सुपुग्भिरश्वैः सुवृता रथेन दद्याविमं शृणुतं श्लोकमद्वैः । किमुक्त्वा वा प्रत्यवर्ति गमिष्ठा ऽऽयुर्विप्रोसो अश्विना पुराजाः	३
आ मन्येधामा गतं कश्चिदेवैर्विश्वे जनासो अश्विना हवन्ते । इमा हि वा गोऋजीका मधूनि ष मित्रासो न वदुरुधो अग्रं	४
तिरः पुरु चिदश्विना रजा स्याद्गयो वा मघवाना जनेषु । एह यातं पृथिभिर्दिवयानैर्दवाविमै वा निधयो मधूनाम्	५ [३]

प्राणमोकः सख्यं शिवं वा युवोर्नरा द्रविणं ज्ञान्यायाम् । पुनः कृष्णानाः सख्या शिवानि मध्वा मदेम सह नू संमानाः	६
अश्विना वापुना युवं सुदक्षा निपुद्दिश्व सजोर्पसा युवाना । नासत्या तिरोअन्नचं जुषाणा सोमं पिबतमग्निधा सुदान्	७
अश्विना परि वामिपः पुरुचीरीपुर्गामिप्यंतमाना असंधाः । रथो ह वामृतजा अद्रिजुतः परि द्यावापृथिवी याति सद्यः	८
अश्विना मधुपुत्तमो युवाकुः सोमस्तं पतिष्ठा गतं इतोणे । रथो ह वा भूरि वर्यः करिक्रत् सुतावतो निष्कृतमागामिष्ठः	९ [४] (५७६)

(५९)

१ गाथिनो विश्वामित्रः । मित्रः । त्रिष्टुप्, १-१ पापत्री ।

मित्रो जनान् यातयति बुवाणो मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् । मित्रः कृष्टीरनिमिषामि चंटे मित्रार्प हृष्यं घृतवज्जुहोत	१
प्र स मित्रं मतो अस्तु प्रपस्वान् यस्तं आदित्यं शिक्षति वृतेन । न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्रोत्यन्तितो न वृरात्	२ (५७८)

वृहस्पते जुषस्व नो हुन्यामि विश्वदेव्य	। रास्व रजानि वृशुषं	४
शुचिमुर्केवृहस्पति मध्वरेषु नमस्यत	। अनाम्योज आ चक्रे	५ [९]
जुषमे चर्षणीना विश्वकंपुनदांग्यम्	। वृहस्पतिं वरंण्यम् ।	६
इयं ते पूषन्नाघृणे सुदृतिर्विव नर्ष्यसी	। अस्मामिस्तुम्यं शस्यते	७
तां जुषस्व गिरं मम वाजपन्तीमवा धियम्	। वधुपुर्वि योरंणाम्	८
यो विश्वामि विपश्यति मुर्वना सं च पश्यति ।	स नः पूषापिता मुवत्	९
तत् संविदुर्वरेण्यं मर्गां वृषस्य धीमहि	। धियो यो नः प्रचोदयात्	१० [१०]
वृषस्य सविनुर्वयं वाजपन्तः पुरंध्या	। मर्गस्य श्रुतिर्मामहे	११
वृषं नरः सन्नितारुं विषां पत्रैः सुवृक्तिभिः	। नमस्यन्ति धिपेयिताः	१२
सोमो जिगाति गात्रुविद् देवानामिति निष्कृतम्	। ऊतस्य योनिमासदम्	१३
सोमो अस्मभ्यं क्षिपत्रे चतुष्पदे च प्रशवं	। अनमीवा इषंस्करत्	१४
अस्माकमापुर्वर्षयं भूमिर्मातीः सहमानः	। सोमः सधस्थमासदत्	१५
आ नो मित्रावरुणा धृतेर्गदपूतिमुदरतम्	। मध्वा रजसि मुकनु	१६
उरुशांसां नमोवृधां मद्वा दृशंस्य राजधः	। द्वाधिंशामिः शुचिमता	१७
गृणाना जमर्षिना योनावृतस्यं सीदतम्	। पातं सोममृतावृधा	१८ [११] (११०)

॥ इति तृतीयं मण्डलं समाप्तम् ॥

—><—

मंत्र-संख्या

द्वितीयमंडलस्याप्तपर्यन्तं १३१५

तृतीय-मण्डलस्य ६१०

सर्वयोग- १०५९

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

[प्रथमोऽनुपाकः ॥१॥ सू० १-१०]

(१)

१० यामदेवो गौतमः । अग्निः, १-५ अग्नीषदणी वा । निष्कृष्ट, १ अग्निः, २ अतिजगती, ३ धृतिः ।

त्वां ह्यग्निं सवृमितं संमन्यवो वृवासो वृवमर्ति न्येरिर इति कर्त्वा न्येरि ।

अमर्त्यं यजतु मर्त्येष्व्वा वृवमादेवं जनतु प्रचेतसं विश्वमादेवं जनतु प्रचेतसम् ।

स भ्रातरं वरुणमग्न आ ववृत्स्य वृवो अर्घ्यां सुमती यज्ञवर्नसं ज्येष्ठं यज्ञवर्नसम् ।

अतावानमादित्यं चर्षणीधृतं राजानं चर्षणीधृतम् २

सस्ते सखायमभ्या ववृत्स्वागुं न चक्रं रघ्येव रंत्वास्मभ्यं वस्स रंहा ।

अग्नें मृळीकं वरुणे सचा यिवो मरुत्सु विश्वमार्तुषु ।

तोकार्यं तुजे शुशुचान शं कृभ्यस्मभ्यं वस्स शं कृधि ३

त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् वृवस्य हेळोऽयं यासिसीठाः ।

यजिष्णो वद्वितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्र मुमुग्धुस्मत् ४

स त्वं नो अग्नेऽवभो मञ्जोती नेर्विष्ठो अस्या उषसो ध्रुष्टी ।

अवं यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं सुहवो न एधि ५ [१२]

अस्य वेडां सुमर्गस्य संद्वग् वृवस्यं चित्रतमा मर्त्येषु ।

शुचिं धृतं न तप्तमर्त्यायाः स्पार्हा वृवस्यं मंहनेव धेनो ६

धिरिस्तु ता परमा सन्ति सत्या स्पार्हा वृवस्यं जनिमान्यग्नेः ।

अनन्ते अन्तः परिषीत् आगा च्छुचिः शुक्रो अयो रोरुचानः ७

स वृतो विश्वेवृमि वद्वि सद्या होता हिरण्यरधो रंभुजिह्वः ।

रोहिर्वश्वो वपुष्यो विमात्रा सदा इण्वः पिनुमतीषि संसत् ८

स चेतपन्मनुषो यज्ञवन्धुः प्र तं मृद्या रंनया नयन्ति ।

स क्षेत्यस्य दुयींसु सार्धन् वृवो मर्तस्य सधनित्वमाप ९

(२)

स तू नो अग्निर्नपनु प्रजान् स्रच्छा रत्नं कुवर्भक्तं यदस्य । धिपा यद् विश्वं असृता अकृष्णन् चीप्सिता जनिता सत्यमुक्षन्	१० [१३]
स जायत प्रथमः एस्त्यामु महो पुत्रे रजसो अस्य योनी । अपादशीपां शुहमानो अन्ता ऽऽपोयुवानो वृषभस्य नीजे	११
प्र शर्धं आतं प्रधमं विपन्यां क्रतस्य योना वृषभस्य नीजे । स्याहो युवा वपुष्यां विभावां सप्त दिपासोऽननयन्त वृष्णे	१२
अस्माकमत्र पितरो मनुष्या अभि प्र सेतुर्कृतमाशुषाणाः । अस्मन्वनाः सुदुषा ववे अन्त रुदुषा आजन्तुपसो हुशानाः	१३
ते मर्मजत दृष्टवांसो अग्निं तदेषामन्ये अग्नितो वि वीचन् । पृथ्व्यन्वरासो अभि कारभंचन् विदन्त ज्योतिश्चकूपन्त भीभिः	१४
ते गंध्यना मनसा हृधमुग्धं गा येमानं परि पन्तमर्दिम् । हृच्छं नरो वचसा वैष्येन व्रज गोमन्तमुशितो वि वयुः	१५ [१४]
ते मन्वत प्रथमं नाम धेनो द्विः सप्त भानुः परंमार्णि विन्दन् । तज्जानतीरभ्यनूयत मा आविभुषदृणीपुंशसा गोः	१६
नेश्वर तमो दुर्धितं रोचन्त ची रव् कुष्या जुपसो भानुरंतं । आ मूर्धो बृहत्स्तिष्ठुर्ध्रौ ऋतु मंतोषु वृजिना च परयन्	१७
आदित एषा वृजुषाना व्यस्य स्रादिद् रत्नं धारयन्त युभक्तम् । विश्वे विश्वांसु दुर्धो कुवा मित्रं धिये वरुण सत्यमस्तु	१८
अच्छां योचेप शुशुचानमुग्निं होतारं विश्वभरत्सं परिक्रम् । शुशुधो अतृणन्न गन्तमन्त्रो न पूतं परिपिक्रमंशोः	१९
विश्वेषामर्दितिर्पुंशिपांशं विश्वेषामर्तिधिर्मानुषाम्नाम् । अग्निर्भुषानामर्ब आशुषानः सुमुष्टीको भयन्त ज्ञातवेदाः	२० [१५] (१०)

(२)

२० वामदेवो गौतमः । अग्निः । विन्दन् ।

यो मर्त्येषामुर्व ऋतासां देवो बुवेष्टरतिर्निधासि । होता परिक्षो मद्रा शुचर्धं हृदयेऽग्निर्मनुष इत्यर्धं	१	(११)
--	---	--------

इह त्वं सुनो सहस्रो नो अद्य जातो जातौ तुमयौ अन्तरंगे ।
 वृत ईयसे युयुजान ऋष्व ऋजुमुष्कान् वृषणः शुक्रांश्च २
 अत्यां वृधस्नु रोहिता धृतस्नु ऋतस्य मन्ये मनसा जविष्ठा ।
 अन्तरिपसे अरुपा युजानो युष्मांश्च वेवान् विश आ च मर्तान् ३
 अयमणं वरुणं मित्रमेपा मिन्द्राविष्णू भरुतो अश्विनोत ।
 स्वश्वो अग्ने सुरथः सुराधा एतु वह सुहविषे जनाय ४
 गोमौ अग्नेऽविमौ अश्वी यज्ञो भुवत्सखा सवृमिदंममृष्यः ।
 इळावौ एषो असुर प्रजावान् वीचौ इषिः पृथुबुध्नः सुभावान् ५ [१६]

यस्तं इध्मं जमरत् सिष्विद्वानो मूर्धानं वा ततपते त्याया ।
 भुवस्तस्य स्वतवोः पायुरिष्टे विश्वस्मात् सीमपायत उरुष्य ६
 यस्ते मरादन्नियते चिदन्नं निशिपन्मन्त्रमतिधिमुवीरत् ।
 आ वेवपुतिनधते दुरोणे तस्मिन् इषिध्रुवो अस्तु दास्वान् ७
 यस्त्वा व्रोषा य जुपसि प्रशंसात् प्रियं वा त्वा कृणवते हविष्मान् ।
 अश्वो न स्वे वम आ हेम्यावान् तमर्हसः पीपरो वाश्वोसम् ८
 यस्तुभ्यमग्ने अमृताय दाशद् द्वुस्त्ये कृणवते यतर्चुक् ।
 न स शया शशमानो वि येषु नैनमंहः परि वरदघायोः ९
 यस्य त्वमग्ने अध्वरं जुजोषो वेवो मर्तस्य सुधितं रराणः ।
 प्रीतेदसन्त्रोञ्जा सा यविष्ठाऽसाम् यस्य विधतो वृधासः १० [१७]

चित्तिमर्चिर्नि चिनवद् वि विद्वान् पूठेव वीता धृजिना च मर्तान् ।
 शये च नः स्वपुत्याय देव विर्ति च रास्वादितिमुरुष्य ११
 कुविं शशानुः कवयोऽवंधा निधारपन्तो दुषोस्वायोः ।
 अतस्त्वं हृश्यौ अग्न एतान् पद्भिः पश्येरद्धुतां अयं एवैः १२
 त्यमग्ने वाधते सुप्रणीतिः सुतसोमाय विधते यविष्ठ ।
 रत्नं भर शशमानाय धृजे पृथु इचन्द्रमवसे चर्पणिषाः १३
 अर्धा हृ पद् वयमग्ने त्याया पद्भिर्हस्तेभिश्चक्रुमा ननुभिः ।
 रधुं न क्रन्तो अर्पसा मुरिजोऽर्कतं येमुः सुभ्यं आशुषाणाः १४
 अर्धा मानुशुपसः सप्त विषा जायंमहि प्रथमा वेधमो नून ।
 त्रिवस्पुञ्जा अङ्गिरसो भवेमाऽर्दि रुजेम धनिर्न शूचन्तः १५ [१८] (१५)

अथा यथा नः पितरः परांसः प्रयासो अग्न क्रतुमांशुपाणाः । शुचीर्वपन् इषिर्धितिमुक्त्वाशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरपं वन्	१६
सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तो ऽप्यो न वेवा जनिमा धमन्तः । शुचन्तो अग्निं वदन्तु इन्द्रं मूर्धं गध्वं परिपदन्तो अग्मन्	१७
आ पुयेव क्षुमति पश्वो अरुपद् वेवानां यज्जनिमान्पुत्रं । मतीनां चिदुर्वशीरकृपन् वृधे चिदुर्व उपरस्यायोः	१८
अकर्म ते स्वपसो अभुम क्रतुमवन्नपुपसां विभातीः । अन्नमग्निं पुरुधा सुश्वन्द्रं वेवस्य ममृजतश्चारु चक्षुः	१९
एता ते अग्न उचधानि वेधो ऽवोचाम क्रुवपे ता जुपस्व । उच्छ्रोत्रस्व कृणुहि वस्वसो नो महो गुयः पुरुवारु प यन्धि	२० [१९] (५०)

(३)

१६ धामदेवो गौतमः । आग्निः, १ इन्द्रः । विष्णुः ।

आ वो राजानमभ्युरस्यं रुद्रं होतरं सत्ययज्ञं रोदस्योः । अग्निं पुष तनपिबोरुचिरा द्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्	१
अयं योनिश्चक्रुमा यं वयं ते जायेव पत्य उशनी सुवासाः । अर्षोवीनः परिवीतो नि रीत्रे मा उं ते स्वपाक मतीचीः	२
आगुण्यते अहंपितापु मन्म नृचक्षसे सुमृष्टीकार्यं वेधः । वेदार्यं शस्तिममृताप शम् प्रावेव सोता मधुपुद् यमीळे	३
त्वं विभ्रः शर्म्या अग्रे अस्या क्रतस्यं बोभृतचित् स्वापीः । कृदा त उक्था संप्रमाद्यानि कृदा भवन्ति सुख्या गृहे ते	४
कृथा ह तद् वरुणापु त्वमग्नि कृथा त्रिषे गृहेसे कन्न आर्गः । कृथा मित्रार्यं मीळ्युर्षं पृथिव्यै ऋवः कर्ष्यम्ये कद् भर्गाव	५ [२०]
कद् विष्ण्वामु बुधमानो अग्ने कद् वातापु प्रतवसे शुभये । परिग्मने नासत्यापु क्षे ऋवः कर्ष्ये रुद्रार्यं नृग्ने	६
कृथा महे पुष्टिमरायं पूज्ये कद् रुद्रापु सुर्मत्साय हविर्वे । कद् विष्णव उरुगापापु रेतो ऋवः कर्ष्ये शरवि बुद्धये	७

कथा शर्षीय मरुतामृताय कथा सुरे वृहते पृच्छयमानः । प्रति ब्रवोऽर्दितये तुराय सार्धा विवो जातवेदभिक्रित्वान्	८
ऋतेन ऋतं निर्यतमील्ल आ गो-रामा सच्च मधुमत् प्रकमग्नि । कृष्णा सती रुशता धासिनेपा जामर्येण पर्यसा पीपाय	९
ऋतेन हि प्मा वृषभभिर्वृक्तः पुमो अग्निः पर्यसा पुच्छयेन । अस्पन्दमानो अचरद् वयोधा वृषा शुक्रं दुद्रुहे पृश्निरुधः	१० [२१]
ऋतेनाग्निं ध्वसन् मिदन्तुः समङ्गिरसो नवन्तु गोभिः । शुनं नरः परि षद्वक्षुपासं माविः स्वरभवज्जाते अग्नी	११
ऋतेन वेधीरमुता अमृक्ता अणोमिरापो मधुमद्भिरग्ने । वाजी न सर्गेषु प्रस्तुभानः प्र सवमित् स्रयितवे दधन्तुः	१२
मा कस्य यक्षं सवमिन्दुरो गा मा वेशस्य प्रमिन्नतो मापेः । मा भ्रातुरग्ने अनृजोर्कृष्णं वे-र्मा सख्युर्दक्षं रिपोभुंजेम	१३
रक्षा णो अग्ने तव रक्षणेभी रारक्षाणः सुमस्त भीणानः । प्रति प्फुर वि रंज वीङ्गहो जहि रक्षो महिं चिद् वावृथानम्	१४
एभिर्धव सुमना अग्ने अर्कं रिमान् त्पृश मन्मभिः शूर वाजान् । उत ब्रह्माण्यङ्गिरो जुषस्तु सं ते शस्तिर्वैवर्वाता जरेत	१५
पुता विश्वा विदुषे तुभ्यं वेधो मीथान्यग्ने निण्या वचांसि । निबर्चना कुवये काव्या-न्वशांसिषं मतिभिर्विषं उक्थेः	१६ [२२] (५६)

(४)

१५ वामदेवो गौतमः । रक्षोदाग्निः । विष्णुः ।

कृणुष्व पानः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामर्षो हर्भेन । तृष्वीमनु प्रसितिं वृणानो ऽस्तासि विध्वं रक्षमस्तपिष्टेः	१
तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धूपता शोशुचानः । तपृष्यग्ने जुद्धा पतङ्गा नसंवितो वि सृज विष्वंगुल्काः	२
प्रति स्पृशो वि सृज तूर्णितमो भवा पापुर्विशो अस्या अवंग्धः । यो नो दूरे अघर्शसो यो अ-न्त्यग्ने माकिष्टे व्यधिरा वंधर्षात्	३ (५९)

उद्भि तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यर्भमिर्वी ओरतात् तिग्महेते ।
 यो नो अर्थाति समिधान जुके नीचा तं धक्षपतसं न शुष्कम् ४
 ऊर्ध्वो भञ्ज प्रति विष्वाप्यस्म वृत्रिष्कृणुष्व दैव्यान्पद्ये ।
 अर्भ स्थिरा तनुहि यागुज्जनी जामिमजामि प्र मृष्णीहि शङ्ख ५ [२३]

स तं जानाति सुमतिं पंवेद्यु य ईवंते ब्रह्मणे गातुमेतत् ।
 विश्वान्पद्ये सुदिनानि गुणे घृष्टान्पद्यो वि दुरो अमि घीत् ६
 सेद्भि अत्यु सुमगः सुदानु पस्त्या नित्येन हरिषा य उक्थेः ।
 विरीषति स्व आरुषि दुरोणे विश्वेर्दस्म सुदिना सासत्रिष्टिः ७
 अर्भामि ते सुमतिं घोष्यवाक् स तं ज्ञावाता जजामियं गीः ।
 स्वर्वास्वा सुरधा भर्जयेन्मा ऽस्मे क्षत्राणि धारयेन्नु घ्नू ८
 इह त्या भूर्धा ष्टिषु तन्व दोर्धाषस्तर्द्धिर्वांसमनु घ्नू ।
 क्रीर्द्धन्तस्वा सुमनसः सपेसा ऽभि घृष्टा तंस्थिर्वासो जनानाम् ९
 पस्त्या स्वर्भः सुहिष्यो अग्र उपयति वसुमता रंभेन ।
 तस्य ज्ञाता भर्जामि तस्य ससा यस्तं आतिष्यमानुषप जुजोष्व १० [२४]

इहो रजामि सुन्धता वर्षामि स्तन्मां विनुर्गोर्तमादन्विषाय ।
 त्वं नो अत्य वर्षसभिक्षिष्टि होतंपविष्ठ मुक्तो दर्शनाः ११
 अर्भ्वजन्तुर्णयः सुरोऽऽ अर्तन्दासोऽनुका अर्भमिद्राः ।
 ते प्रापवः सुर्भ्वो निपद्या ऽष्टे तर्भ नः पान्द्वमूर १२
 ये प्रापवो मान्तेयं तं अंष्टे परपन्तो अन्धं दुरिताद्वरक्षन् ।
 इक्ष तात् न्युक्तो विर्भ्वंशु विष्वांन्नु इह रिपत्रो नार्ह देभुः १३
 रवर्वा वृषं संध्रयत्स्वात्ता स्तत्र प्रणीपदपाम वाजान् ।
 इमा रीसा सुदय सपदाते अनुपुषा कृणुद्वाहवाज १४
 अया तं अग्ने सुमिधा विधेसु पति ष्तोमं दास्यमानं गृभाय ।
 दृशसो रक्षसः प्राष्टा र्स्वात् इहो त्रियो मियमहो अनुघात १५ [२५] (३१)

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५० व० १-२६]

(५)

। १५ वामदेवो गौतमः । वैश्वानरोऽग्निः । शिष्टेषु ।

वैश्वानरायं मीळ्हुषं सजोषाः क्वा दाशेमाग्रये बृहद् भाः । अनूनेन बृहता वक्षथेनोप स्तमायदुपमिन्न रोषः	१
मा निन्दत य इमां मह्यं गतिं देवो ब्रुवौ मत्यांय स्वधावान् । पाकाय गृत्सो अमृतो विचेता वैश्वानरो नृत्तमो यज्ञो अग्निः	२
सामं द्विचर्हां महिं तिग्मभृष्टिः सहस्ररेता बृषभस्तुविंम्वान् । पुं न गोररपगूळ्हं विविद्वा नृग्निर्मह्यं प्रेदु बोचन्मनीषाम्	३
प्र तां अग्निर्बभसत् तिग्मजम्भुस्तपितेन शोचिषा यः सुरधाः । प्र ये मिनन्ति यरुणस्य धामं प्रिया मित्रस्य चेततो भ्रुवाणि	४
अध्यातरो न योषणो व्यन्तः पतिरिपो न जनयो दुरेषाः । प्रापासुः सन्तो अत्रुता असत्या इदं पदमर्जनता गभीरम्	५ [१]
इदं मे अग्रे कियते पायुकाऽर्मिन्ते गृहं मारं न मर्म । बृहद् वधाथ धूपता गंभीरं यद्धं पृष्ठं प्रयसा सुसधातु	६
तमिष्टेवेडं व समुना समानमुभि क्त्वा पुनती धीतिरंश्याः । ससस्य चर्मज्ञधि चारु पृष्ठे रथं रूप आरुपितं जवारु	७
मुवाच्यं वचंसः किं मे अस्य गुहां हितमुप निणिग् वदन्ति । यदुग्निर्पाणामप वारिं व मन् पार्ति प्रियं रुयो अग्रं पुदं वेः	८
इदमु त्पन्महिं महामनीकं यदुग्निषा सचंत पूर्व्वं गौः । ऋतस्यं पुवे अग्नि दीर्घानं गुहां रघुप्यद् रघुपद् विवेद	९
अर्धं द्युतानः पित्रोः सचासाऽर्मनुत् गुह्यं चारु पृष्ठं । मानुष्ये परमे अन्ति पद् गोवृष्णाः शोचिषः प्रयतस्य जिह्वा	१० [२]
ऋतं वेचि नर्मसा पुच्छयमानस्तवाशसा जातवेदो यद्रीदम् । त्यमस्य क्षयसि यद्दु विश्वं द्विवि यद्दु द्रविणं यत् पृथिय्याम्	११
किं नो अस्य द्रविणं कञ्चु रत्नं वि नो वोचो जातवेदभिक्रित्वान् । गुदाध्वनः परमं यज्ञो अस्य रेकुं पदं न नित्राना अर्गन्म	१२ (८१)

का मुपाया वपुना कर्त्तुं धाममच्छा गमेम इयतो न वार्जम् ।	
कृधा नो वृषीरुमृतस्य पत्नीः सरो वणेन ततनक्षुपासः	१३
अनिरण्ये वर्चसा फुल्वेन प्रतीत्येन कृधुनातृपासः ।	
अथा ते अग्निं किमिहा बंधं न्यनायुधाम आसता सचन्ताम्	१४
अस्य भिये समिधानस्य वृष्णो वसोरनीकं दम् आ करोच ।	
कशाद् पत्नानः सुहर्षीकरुपः क्षितिर्न राया पुंठुवारं अद्यौ	१५ [१] (८)

(१)

११ धामदेवो गौतमा । भग्नः । विष्णुम् ।

ऊर्ध्वं ऊ वु णो अध्वरस्य होतृस्ये तिष्ठं वृषतांता परीपान् ।	
त्वं हि विश्वंमृषसि मन्तु प्र वेधसंभिव् तिरसि मनीषाम्	१
अस्यो होता न्वसावि विश्वं मिमंन्द्रो विदधेषु पंचताः ।	
ऊर्ध्वं मानु संप्रितेबाधे न्मेतेव धूमं स्तभापयुष धाम्	२
यता सुतृणी रातिनी धृताची पश्चिगिद् वृषतातिमुराणः ।	
उतु स्वर्कनवृजा नाकः पृथो अर्नक्ति सुर्धितः सुमेकः	३
स्तीर्णं शर्हिर्षं समिधाने अग्ना ऊर्ध्वं अध्वपुंजुपाणो अस्थात् ।	
पर्यग्निः पंगुपा न होता जिप्रिप्येति प्रविर्ष उराणः	४
परि ध्यना मितद्वरिणि होता अग्निमंन्द्रो मधुवचा क्रतावा ।	
इवन्परस्य वाजिनो न शोका मयन्ते विश्वा भुवना पदध्राद्	५ [४]

अग्ना ते अग्ने स्वनीकं संहय घोसस्यं मुतो विपुणस्यु चार्धः ।	
न यद् ते शोचिस्तर्मसा वान्तु न ध्यस्मानस्तन्वीकं रेणु आ धुः	६
न यस्य सानुर्जनितीरवारि न मातरापितरा नु विविटौ ।	
अर्धा मिथो न सुर्धितः पावकोऽग्निर्दीक्षाय मानुषीषु विधु	७
द्विर्वै पञ्च जीर्जनन् लुंबसानाः स्वसावि अग्निं मानुषीषु विधु ।	
उवर्ध्वमधुपयोऽं न हन्तं शुक्रं स्वासं परानुं न त्रिभयम्	८
तव त्वे अग्ने हरितो गृध्रमा रोहितास ऊज्वञ्चः स्वर्धः ।	
अवुवाभो वृषेण कतुमुष्का आ वृषतातिमहन्त वृस्माः	९

ये हृ त्ये ते सहमाना अपासंस्त्रेपासो अग्रे अचंयध्वरन्ति ।
 श्येनासो न दुंदसनासो अर्थे तुविष्णुणसो मारुतं न शर्धः १०
 अकारि मर्षा समिधान् तुम्यं शंसात्पुक्थं यजते ध्यू धाः ।
 होतारसुर्भि मनुषो नि वैवुर्नमस्यन्त उशिजः शंसंभ्रायोः ११ [५] (१७)

(७)

११ धामदेवो गौतमः । मग्निः । विश्वेभ्यः, १ जगती, १-६ मनुष्यम् ।

अपशिह प्रंधमो धांयि घातुमिर्हंता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः ।
 पमप्रवानो भृगवो विरुच्युर्वनेषु चित्रं विश्वं विशेर्विशे १
 अग्रे कृश तं आनुपय् मुषद् भुषस्य चेतनम् ।
 अधा हि त्वां जगृध्निरे मतींसो विदधीड्यम् २
 क्रुतावान् विश्वंतसुं पश्यन्तो घामिष्य स्तुभिः ।
 विश्वेधामध्वराणां हस्तुतोरुं वमेवमे ३
 आशु वृतं विश्वस्तो विश्वा यम्वर्षणीरभि ।
 आ जंघुः केतुमापयो भृगवाणं विशेर्विशे ४
 तमीं होतारमानुषक् चिक्षित्वांसं नि वैद्विरे ।
 एष्वं पांशुकशोषिषं यजिष्ठं सप्त धामभिः ५ [६]

तं शश्वतीषु मातृषु वन आ वीतमभितम् ।

चित्रं सन्तं गुहां द्वितं सुवेवं कृचिकृधिर्नम् ६

सुसस्य यद् विपुता सस्मिद्धुधं सुतस्य धामन् एणयन्त वृशः ।

सुहो अग्निर्ममसा रातहंष्यो वेरंध्वराय सकृमिहुतावां ७

वेरंध्वरायं वृत्यानि विद्वा नुमे अन्ता रोषंती संचिक्षित्वाद् ।

दूत हंपते मुषिषं उराणो विवृष्टो विव आरोधनानि ८

कृष्णं त एसु रुशतः पुरो माध्वरिष्ययुर्विष्वं पुंशुविदेकम् ।

यद्वंपदीता वधते हृ गभं सुघमिज्जातो मवसीषुं वृतः ९

सुघो जातस्य दहंशानुभोजो ययस्य वातो अनुवार्ति शोषिः ।

दृष्यकिं विग्मामंतसेषु रिहा स्थिप विवृष्ठा वपते वि जग्भेः १० (१०५)

तूपु यद्भ्रां तूपुष्पां वयश्चं तूपुं हृतं कृणुते प्रह्वो अग्निः ।
वार्तस्य मेरिं सर्वते निरुवं भ्रातुं न वाजपते द्विन्वे अवां

११ [७] (१०८)

(८)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

दूतं वो विन्वेवंवत्सं	हृष्यवाहममन्त्यम्	१	परिठपुत्रसे गिग	१
स हि वेवा वामुपिति	महो आरोधनं विवः ।	२	स वेवो एह वंशति	२
स वेद वेव आनमं	वेवो कृतापते वमे	३	वार्ति मियाणिं विव वसुं	३
स होता सेतुं वृत्वं	विकित्वो अन्तरीपते	४	विद्वो आरोधनं विवः	४
ते स्पाम ये अग्रयं	वत्रागुहृष्यवार्तिभिः	५	य ई पुप्यन्त इन्धते	५
ते रावा ते सुधीर्यः	ससुवामो वि शृणिवरे	६	ये अग्रा वंशिवे वुवः	६
अस्मे रापो विवेर्विदे	सं धरन्नु पुठस्पृहः	७	अस्मे वाजांस इंताम्	७
स विषंभर्वणीनां	शर्वसा मानुषाणाम्	८	अति शिषेवं विष्यति	८ [८] (१११)

(९)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निं मूळ महो अग्नि	य इमा वंशयुं जनम्	१	दुपेयं वृहिसासवंम्	१
स मानुषीषु वृळभो	विशु प्रावीरमत्यः	२	दूतो विन्वेवां मुवत्	२
स सप्त परि षीयते	होता मन्द्रो विविदिषु	३	उत पोता नि रीवति	३
उत मा अग्रिरंभुर	उतो गृहपतिर्वमे	४	उत भ्राता नि रीवति	४
वेधि इंभरीयता	मुपवृत्ता जनानाम्	५	इष्या च मानुषाणाम्	५
वेधीदस्य वृवतुं	पस्य जुजोषो अभ्यत्म्	६	दृष्यं मतेस्य वोळ्दवे	६
अस्माकं जोष्यभ्युर	अस्माकं पृशमद्विदः	७	अस्माकं शृणुधी हर्वम्	७
परि ते वृळभो एषो	उस्वो अंशोतु विन्वतः	८	येनु एवंसि वृणुषुः	८ [९] (११४)

(१०)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । पदपठिताः ४, १, ७, उष्णिग्वा, ५ महापदपठिताः, ८ उष्णिक् ।

अग्ने तमुष्णा-उरुं न स्तोत्रैः कतुं न मुद्रं इतिस्पृशम् । अष्ण्यामां तु ओहैः १
अप्रा हग्ने कर्तोभ्रदस्य दक्षस्य साधोः । इपीकृतस्य वृहतो वृमूर्ध २ (११४)

पुमिर्नो अर्कं—मर्वा नो अर्वाद् स्वर्णं ज्योतिः । अग्ने विश्वेभिः सुमता अर्नीरिः ३
 आमिष्टं अद्य गीर्भिर्गुणन्तो ऽग्ने दाशेम । प्र ते विवो न स्तनयन्ति शुष्माः ४
 तव स्वादिवा ऽग्ने संद्विदि—दिवा चिद्वहं इदा चिद्वृक्तोः । भिये रुक्मो न रोचत उपाके ५
 घृतं न पूतं तनुरेपाः शुचि हिरण्यम् । तद ते रुक्मो न रोचत स्वधावः ६
 कृतं चिद्वि म्ना संनेमि द्वेषो ऽग्रं इनोपि मर्तात् । इत्था यजमानाहतावः ७
 शिवा नः ससया सन्तु भ्रात्रा ऽग्रं वृषेषु पुष्पे । सा नो नामिः सदेने सस्मिन्नूर्ध्वं ८ [१०] (१३२)

(११)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥१॥ सू० ११-१२]

१ धामदेवो गीतमः । अग्निः । ऋषिः ।

मदं ते अग्ने सहसिन्ननीकं—मुपाक आ रोचते सूर्यस्य ।
 रुशद् वृशे वृहशे नक्त्या चि—दर्वक्षितं वृश आ रूपे अन्नम् १
 वि पाह्यग्ने गृणते मनीषां सं वेपसा तुविजातु रतवानः ।
 विश्वेभिर्यद् वावनः शुक्र वेवै—स्तन्नो रास्व सुमहो भूति मर्गम् २
 त्वदग्ने काव्या त्वन्मनीषा—स्त्वदुक्था जायन्ते राध्यानि ।
 त्वदेति वृषिणं वीरपेशा इत्थार्धिये वृशुपे मर्त्याप ३
 त्वद् वाजी वारिभरो विहाया अभिट्टिकृज्जायते सत्यशुष्मः
 त्वद् इपिर्वृवजूतो मपोमु—स्त्वद्वाशुर्जुवाँ अग्ने अर्वा ४
 त्वामग्ने प्रथमं देवपन्तो वेवं मर्ता अमृत मन्त्रजिह्वम् ।
 द्वेषोपुतमा विवासन्ति धीमि—दर्मूनसं गृहर्पतिममूरम् ५
 आरे अस्मदमतिमारे अंहं आरे विदवाँ वुर्मतिं यज्ञिपासि ।
 वृषा शिवः संहसः सूनो अग्ने यं वेव आ चित सचसे स्वस्ति ६ [११] (१३८)

(१२)

१ धामदेवो गीतमः । अग्निः । ऋषिः ।

पस्त्वामग्रं इनधति यतसुक् व्रिस्ते अन्नं कृणवत् सस्मिन्नहंनं
 स सु वृष्टेरभ्यस्तु प्रसक्षत तव कत्वां जातपेदभिक्रित्वान् १
 इध्मं यस्ते जमरं च्छभमाणो महो अग्ने अर्नीकृमा संपुर्यन् ।
 स इध्मानः धति वृषाप्रपासं पुष्यन् रुवि संचते प्रसुमित्रान् २ (१४०)

अग्निदिशे बृहतः क्षत्रियस्या—ऽग्निर्वाजस्य परमस्य शयः ।	
दधाति रथं विप्रते यविष्ठो ध्यानपट्टत्योप स्वधावान्	३
पचिच्चिद्वि ते पुरुपया यविष्ठा—ऽयित्तिमिध्वकृमा कचिचुदार्गः ।	
कृषी च्वरुस्मी अदितेनागान् व्येनासि मिथथो विष्वगमे	४
महर्षिदस एनसो अभीकं ऊवाद् देवानामुत मर्यानाम् ।	
मा ते सत्तापः सत्रुमिद् विशाम पच्छां तोकापु तनपापु शं योः	५
यथा ह त्वद् वंसवो गौर्ये चित् पुदि पिताममुञ्जता यजत्राः ।	
एषो च्वरुस्मन्मुञ्जता व्यंहः प तावमे प्रतरं न आयुः	६ [१२] (१४४)

(११)

५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति पक्षे) । विष्णुः ।

प्रत्यग्निरुपसामर्षमरुपद् विमातीनां सुमनां रतुधेयम् ।	
यातमभिनो सुकृतो दुशेण—मुत् सूर्यो ज्योतिषा देव रति	१
ऊर्ध्वं भानुं संविता देवो अभिद् इप्सं दर्विध्वद् गत्रिपो न सत्वा ।	
अनु हतं वरुणो पन्ति मिथो पत् सूर्ये त्रिपयागिहर्षन्ति	२
यं भीमकृण्वन् तमसि त्रिपुचं ध्रुवक्षेमा अनवस्यन्तो अर्यम् ।	
तं सूर्ये हरितः सप्त प्रद्वीः स्पशं विश्वस्य जगतो वहन्ति	३
वर्हिष्ठिमिर्विहरन्पामि तन्नु—मवप्ययुन्नसितं देव वसम् ।	
दर्विध्वतो रदमपुः सूर्यस्य शर्मैवावापुस्तमो अप्स्वान्तः	४
अनायतो अनिबद्धः कृपायं न्यहृत्तानोऽव पघते न ।	
कपां याति स्वधसु को दंवरं त्रिवः स्कम्भः समृतः पाति नाकम्	५ [१३] (१४५)

(१४)

५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति पक्षे) । विष्णुः ।

प्रत्यग्निरुषतो ज्ञानवदू अरुवद् देवो रोदमाना महोभिः ।	
आ नासत्योरुगापा रथेने—मं प्रसमुप नो यातमच्छे	१
ऊर्ध्वं केतुं संविता देवो अपि—ज्योतिर्विश्वस्त्रे भुवनाप कृण्वन् ।	
आना द्यावापुमिषी अनारिष्ठं वि सूर्यो हरिमिषीकैतानः	२ (१४६)

आवहन्त्यरुणीज्वोतिषागां न्मही चित्रा रश्मिभिश्चेकिताना ।	
प्रबोधयन्ती सुवितार्यं देव्युषं चा ईयते सुयुजा रथेन	३
आ वां वहिष्ठा इह ते वहन्तु रथा अश्वास उपसो द्युक्षौ ।	
इमे हि वां मधुपेयासु सोमा अस्मिन् यज्ञे वृषणा गादपेधाम्	४
अनायतो अनिबद्धः क्रथाय न्यङ्कुत्तानोऽव पद्यते न ।	
कपां याति स्वधया को वंदर्श विवः स्कम्भः समुंतः पाति नार्कम्	५ [१४] (१५४)

(१५)

१० वामदेवो गौतमः । अग्निः, ७-८ सोमकः साहदेव्यः, १-१० अश्विनोः । गायत्री ।

अग्निर्होता नो अध्वरे वाजी सन् परि णीयते । देवो देवेषु यज्ञियः	१
परि त्रिविध्वध्वरं यात्यग्नी रथीरिव । आ देवेषु प्रथो यथं	२
परि वार्जपतिः कृवि रग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दध्वा रत्नानि वृशुषं	३
अयं यः सृञ्जये पुरो देववाते रमिधयते । शुभं अभिज्ञयमनः	४
अस्यं वा वीर ईयतेऽग्नेरीशीतु मर्त्यैः । तिग्मर्जम्भस्य मीञ्जुष्यः	५ [१५]
तमर्वन्तं न सान्ति मरुषं न विवः शिशुम् । सुर्ग्ययनें द्विवेदिं	६
बोधयन्ता हरिम्यां कुमारः साहदेव्यः । अच्छा न हूत उरम्	७
उत त्या यंजता हरीं कुमारात् साहदेव्यात् । प्रयता सुद्य आ वरे	८
एष वां देवावश्विना कुमारः साहदेव्यः । वृषीर्पायुरसु सोमकः	९
तं युवं देवावश्विना कुमारं साहदेव्यम् । वृषीर्पायुषं हृणोतन	१० [१६] (१५४)

(१६)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । विश्वम् ।

आ सत्वो वातु मयवीं ऋजीषी यवन्त्वस्य हंस्य उषं नः ।	
तस्मा इवन्धः सुप्रमा सुवक्ष मिहामिपित्वं कर्ते गृणानः	१
अव स्य शूराध्वनो नान्ते अस्मिन् नो अद्य सर्वने मन्वर्धं ।	
शंसात्पुक्थमुशनेव वेधा भिक्कितुषं असुर्यासु मन्म	२
कविर्न निष्यं विवधानि स्राधन् वृषा यत् सेकं विषिणानो जर्षीत् ।	
विव इत्था जीजनत् सुप्त कारु नद्रा चिच्चकुर्वपुनां गृणन्तः	३ [१७] (१६०)

स्वर्गं वेदिं मुहूर्त्तकर्मकं—महिं ज्योतीं रुरुचुयं वस्तोः ।	
अन्धा तनामि दुर्धिता विचक्षे नृम्यंश्चकार नृत्तमो अमिहो	४
बवक्ष इन्द्रो अमितमृजीप्युभे आ पंथी रोदसी महित्वा ।	
अर्तभिक्षस्य महिमा वि रं च्यमि यो विश्वा मुवंना बभूव	५ [१७]
विश्वानि शक्रो नपीणि विद्रा नृपो रिरैच सखिमिर्निकामिः ।	
अश्मानं चिद् ये विमिदुर्वचोमि—द्वंजं गोमन्तमुशिजो वि बंधुः	६
अपो बृत्रं वंमिवांसं पराहन् शर्वन् ते ब्रह्मं पृथिवी मर्चेताः ।	
प्राणीसि समुद्रियाण्येनोः पतिर्भवञ्जवसा शूर धृष्यो	७
अपो यददिं पुरुहूत ददं गविर्भुवत् सुरमां पृथ्वी तं ।	
स नो नेता वाज्रमा दधि भूरं गोत्रा रुजन्नद्रिरोमिर्गुणानः	८
अच्छां कविं नृमणो गा अमिहो स्वर्पाता मयवन्नाधमानम् ।	
कृतिभिस्तमिषणो द्युग्रहो नि मायावानब्रह्मा दस्युरंतं	९
आ दस्युन्ना मर्नसा याक्षस्तं भुवं ते कुत्सः सुख्ये निकामः ।	
स्वे योनी नि पदं संरुपा वि वां विकित्सद्वत्चिद्ध नारी	१० [१८]
यामि कुत्सेन सरधमवसु—स्तोदो वार्तस्य हर्षोरीशानः ।	
क्रवा वाजं न गप्यं पुष्यं पन् कविपदहन् पायां भूपात्	११
कुत्सां गृष्णं गृष्णं नि बर्हीः प्रपित्ये अद्भः कुपवं सहस्रां ।	
सद्यो दस्युन् म मृण कृतस्येन म सूरचक्रं बृहताकृभीकं ।	१२
त्वं पिपुं मृगवं द्युगुवांसं भृजिभ्वे वैदधिनार्यं रन्धीः ।	
पञ्चाशत् कृष्णा नि बंधः सहस्रा अकं न पुरो जरिमा वि ददं	१३
सूर उपाके तुन्वं दधानो वि यत् ते चेत्यमृतस्य वर्षः ।	
भृगो न हस्ती तर्विपीमुषाणः सिंहा न भीम आयुधानि विधत्	१४
इन्द्रं कामा वसुपन्तो अगमन् त्वर्भोः न सवने चक्रानाः ।	
शुभ्रस्पर्बः शशमानासं उक्थे—रोको न रणवा मुहूर्त्तं पृष्टिः	१५ [१९]
तमिद् व इन्द्रं मुहूर्त्तं हुवेसु यस्ता चकार नपीं पृकणिं ।	
यो मारुति जरित्रे गर्धं चिन्मशू वाजं भरति स्याहंराधाः	१६
निग्मा यन्तरश्मिः पतालि कस्मिञ्चिच्चूर मुहुके जनानाम् ।	
द्योरा पर्वं समृतिभंवा—त्पर्धं स्मा नस्तुन्वो बोधि गोपाः	१७

सुषोऽविता वामदेवस्य धीनां भुवः सखावृको वार्जसातो ।	
त्वामनु प्रमंतिमा जगन्मो कशंसो जरित्रे विश्वर्ध स्याः	१८
एभिर्नुभिर्निन्द्र त्वापुमिंश्चा मघवन्निर्मघवन् विश्वं आजी ।	
द्यावो न द्युन्नैरमि सन्तो अर्यः क्षपो मदेम शरदंश्च पूर्वीः	१९
एवेदिन्द्राय वृषभाय वृष्ये ब्रह्मांकर्म भृगवो न रथम् ।	
नू बिद् यथा नः सुख्या विद्योष वसन्न उग्रोऽविता तनूपाः	२०
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योर्दं न पीपिः ।	
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नख्यं धिया स्याम रथ्यः सवृसाः	२१ [२०] (१८५)

(१७)

२१ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १५ परुपदा विराट् ।

त्वं महो इन्द्र तुभ्यं हृ क्षा अनु क्षत्रं मंहना मन्यत द्यौः ।	
त्वं वृधं शवसा जघन्वान् त्सूजः सिन्धूरहिना जग्रसानान्	१
तर्षं त्विषो जनिमन् रेजत द्यौ रेजद् मूर्मिर्मिषसा स्वस्यं मुन्दोः ।	
क्रघापन्तं सुभ्वर्तुः पर्वताम् आर्वुन् धन्वानि सरपन्तु आपः	२
भिनद् गिरिं शवसा वज्रमिष्णन्त्रां विष्कृण्वानः संहसान् ओजः ।	
वर्धीद् वृधं वज्रेण मन्वसानः सरन्नापो जवसा हतवृष्णीः	३
सुवीरंस्ते जनिता मन्यत द्यौ रिन्द्रस्य कृता स्वपंस्तमो मूत् ।	
य ई जजान स्वयं सुवज्रं मनपर्युतं सर्वसो न मूर्मं	४
य एक इच्छ्यावपति प्र मूमा राजां कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः ।	
सत्यमैनमनु विश्वे मवन्ति शक्तिं देवस्यं गृणतो मघोनः	५ [२१]

सुत्रा सोमां अमवन्नस्य विश्वे सुत्रा मदासो वृहतो मर्विषाः ।	
सुत्राभवो वसुपतिर्वसूनां दद्ये विश्वां अधिधा इन्द्र कृटीः	६
त्वमघं प्रघमं जायमानो ऽमे विश्वां अधिधा इन्द्र कृटीः ।	
त्वं प्रति प्रवतं आशपान् मर्हि वज्रेण मघवन् वि वृधः	७
सुत्राहर्षं वारुंश्चि तुधमिन्द्रं महामं पारं वृषमं सुवज्रम् ।	
हन्ता यो वृधं सनितीत वार्जं वार्ता मघानि मघवां सुराभाः	८ (१९१)

- अयं वृत्तंभ्रातपते समीचीयं आजिषुं मघवां शुण्व एकः ।
अयं वार्ज भरति यं सनोत्यस्य त्रियासः सस्ये स्याम ९
- अयं शुण्वे अधु जपंसुत म स्रपगुत म कृणुते युधा गाः ।
प्रदा सत्यं कृणुते मनुमिन्द्रो विभ्वं वृद्धं मयत पर्जस्र्मात् १० [२२]
- समिन्द्रो गा अंजयत् सं हिरण्यं सप्तश्रिया मघवा यो हं पूर्वीः ।
प्रमिन्द्रंमिर्तमो अस्य शाके रापो विमृक्ता संमरत्रय स्व्यः ११
- किपत् स्विन्दो अप्तेति मातुः किपत् पितुर्जन्तिदुर्वां जुजानं ।
यो अस्य शुर्म मृदुकेरिपति वातो न जूतः स्तनपंन्द्रिधैः १२
- स्त्रिपन्तं त्वमक्षिपन्तं कृणोतीर्यति रेणुं मघवां समोहम् ।
विमञ्जुनरार्निमो इव धीरुत स्तोतारं मघवा वसो धात् १३
- अयं प्रक्रमिपणत् सूर्यस्य न्येतशं रीरमत् ससृमाणम् ।
आ कृष्ण ई जुद्राणो जिपति त्वचो बुधे रजसो अस्य पोर्नो १४
- असिम्न्यां परेमानो न होतो १५ [२३]
- गुम्यन्तु इन्द्रं सख्यापु विरां अश्वापन्तो वृषणं वाजपन्तः ।
जनीपन्तो जनिशामक्षितोत्रिमा ष्यावयामोऽउते न कोशम् १६
- ज्ञाता नो बोधि वृद्धंशान् अपि पंमिल्लता मंडिता मोम्यानाम् ।
सखां पिता विनुतमः पितृणां कर्तुं लोकमंरते वंयोधाः १७
- समीपतामंविता बोधि सखां गुणान् इन्द्र स्तुते वयो धाः ।
वृचं ह्या तं चक्रुमा सुवार्धं , आभिः शर्माभिर्नहपन्त इन्द्र १८
- स्तुत इन्द्रो मघवा पद्धं वृद्धा मृगीण्येको अपतीतिं हन्ति ।
अस्य त्रियो जंरिता पस्य शर्म भ्रकिर्दुवा वाप्येन्ते न मतीः १९
- प्रवा नु इन्द्रो मघवां त्रिप्यी करत् सत्या चर्षणीपुवन्वां ।
त्वं तामां जनुर्वा धेस्यसे अपि भयो मार्हितं पञ्चत्रिरे २०
- नू द्रुत इन्द्र नू गुणान् इषं जग्निरे नद्योर्षं न पीपिः ।
अकारि ते हरितो मस्र नर्व्यं त्रिया स्याम रुष्यः सश्रासाः २१ [२४] (१०६)

(१८)

१३ वामदेवो गौतमः, १ इन्द्रः, ४ (उत्तरार्धवस्य), ७ भवितिः ।

१ वामदेवः, १-४ (पूर्वाध्वंस्य), ८-१३ इन्द्रः, ४ (उत्तरार्धवस्य),

७ वामदेवः । त्रिष्टुप् ।

अयं पन्था अनुवित्तः पुत्राणो यतो देवा उद्भवापन्तु विश्वे ।

अर्ताश्चिदा जनिषीहृ मधुञ्जो मा मातरममुषा पत्तवे कः १

नाहमतो निरपा दुर्गद्वेता तिरुधता पार्व्वाग्निर्गमाणि ।

श्वाग्निं मे अकृता कर्त्याति युधे त्वेन सं त्वेन पृच्छे २

प्रापती मातरमन्वचष्ट न नानु ग्रान्यनु नू र्गमानि ।

त्वद्गृहे अपिचत् सोमनिन्द्रः शतधुन्व चम्बोः सुतस्य ३

किं स ऋषक् कृणवद् यं सद्गृहे मातो जभारं शरुध पूर्वः ।

नदी न्वस्य प्रतिमानमस्व - न्तजतिपूत ये जनित्वाः ४

अपुषमिषु मन्यमाना गुर्हाः - रिन्द्रं माता धीर्येणा न्यूढम् ।

अथोर्वस्थात् स्वयमत्कुं पतां आ रोर्वसी अष्टुणाज्जार्यमानः ५ [२५]

एता अपेन्त्यललाभयन्ती - कृतापरीरिव संकोशमानाः ।

एता वि वृच्छु किमिदं भगन्ति कमणो अर्द्धिं परिधि रुजन्ति ६

किमु पिवस्मै निविदो भगन्ते - न्द्रस्यावद्यं विधिपन्तु आपः ।

मज्ञैतान् पुत्रो मङ्गता एधेनं वृषं जयन्त्यां असृजद् वि सिन्धुन् ७

ममञ्चन त्वां युधतिः पुरात् ममञ्चन त्वां कुषवां जगारं ।

ममञ्चिवापः शिशिवि मयुञ्जु - ममञ्चिबिन्द्रः सहसोपतिवत् ८

ममञ्चन ते मघवन् ह्वसो निवित्रिध्वां अप हनू जघानं ।

अप्रा निर्विञ्जु उत्तरो बभूवा - डिष्ठरो वासस्य सं पिणगवधेनं ९

गुष्टिः संस्य स्थिरे तत्रागा - मनाधूप्यं वृषमं तुष्टमिन्द्रम् ।

अरीब्धं वृत्तं चरथाप माता स्वयं गातुं तुन्व इच्छमानम् १०

उत माता महिषमन्यवेन - वृमी त्वां जहति पुत्र देवाः ।

अथाग्निवद् वृषमिन्द्रो हनिष्यन् तस्ये विष्णो वितरं वि क्रमस्य ११ (११७)

कस्ते मातरं विधवांश्चक—एतुषु कस्त्वामांजेपांसुचरन्तम् ।
 कस्ते देवा अर्धिं माहोक्त आमीह पत् प्राक्षिणाः पितरं पाकुगृहं
 अर्चन्त्यां धुनं आन्व्यामि पेत्वे न देवेषु विविदे मर्द्धितारम् ।
 अपश्ये आपाममहीयमाना—मर्धा मे ह्येते मध्वा जंभार

१२

१३ [२६] (२१५)

[बहोऽप्यायः ६१३ अ० १-१०]

(११)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । विश्वरूपः ।

एवा स्वामिन्द्र बह्विभ्रत विभं देवासः सुहवास उमाः ।
 महामुमे रोदसी वृद्धमुष्यं निरुक्तिह वृणते वृद्धहर्षं
 अर्वागुजन्तु जिबणे न देवा भुवः सुभाद्रिन्द्र सत्ययोनिः ।
 अहन्नहि पीशापांनमणः प्र वर्तनीरक्षो विश्वधेनाः
 अनुष्णुवन्तु विपंतमवृष्य—मर्धुपमानं सुपुषाणमिन्द्र ।
 सप्त प्रति प्रवत आशापांन—महि बर्हेण वि रिणा अपर्वन्
 अशरं प्रप्यवर्षमा क्षामं वृष्टं बाणं वातस्तर्विर्बिमिरिन्द्रः ।
 इन्द्राण्योप्रागुदामानु ओजो ऽवाभिनत् ककुभुः पर्वतानाम्
 आभि प्र वृद्धुर्नणे न गर्भे रथा ह्य प्र ययुः साकमर्धवः ।
 अर्नपंचो विमूर्त उन्न ऊर्ध्वनि त्वं वृतां अरिणा इन्द्र सिन्धून्

१

२

३

४

५ [१]

त्वं महीमवर्नि विश्वधेनो तुर्वतये वृष्यापु क्षरन्तीम् ।
 अरमपो नममेतुर्ध्याः सुतृणो अंकुषोरिन्द्र सिन्धून्
 प्रादुशं नभन्वोक्तं न बह्वं ध्रुषा अंविन्दह पुवतीकित्ताः ।
 धन्वाण्यवर्तो अपुणह्नु वृषाणो अप्रोगेन्द्रः स्युषोई वृषुपत्रीः
 पूर्वोद्वसतः धारंभ गृता वृषं जंघुन्वो अमृजह वि सिन्धून् ।
 पण्डिता अनुणह्नु बडधनाः सीय इन्द्रः क्षवितंष दुषिष्वा
 वृधमिः पूषसुपुषं अह्वानं निवेदानात्पिण आ जमयं ।
 स्युन्वो अंभप्रुर्द्विमाश्वानो निष्पुंलुपिण्त्तु समरन्तु पर्वं
 प्र ते पूषंलि करणानि विवा—ऽऽविद्रो आह विद्रुषे करसि ।
 वषावष्ठा वृष्यपांति ष्वगृता ऽपासि रातन् नर्पाविषीः
 नू हुन इन्द्र नू गृणान इर्वं गणिवे जघोक्तं न रीपिः ।
 अक्षारि मे इरिषो अहू नर्धं प्रिया स्वामि वृष्याः सहासाः

६

७

८

९

१०

११ [२] (२१०)

(१०)

११ यामदेवो गीतमः । इन्द्रः । विष्णुः ।

आ न इन्द्रो वृषादा न आसा - दंभिष्टिक्वदवसे पासदुष्टः ।
 ओर्जिष्ठेभिर्नृपतिर्वर्द्धबाहुः संगे समत्सु तुर्वर्णिः पृतन्यून
 आ न इन्द्रो हरिर्मियांत्वच्छा - ऽर्वाचीनोऽवंसे राधसे च ।
 तिष्ठति वृद्धी मघर्वा विरुष्णी - मं यज्ञमनुं नो वाजंसाती
 इमं यज्ञं त्वमस्मार्कमिन्द्र पुरो वर्धत् सनिष्यसि क्रतुं नः ।
 स्वप्रीवं वाग्निं त्सनये धर्मानां त्वया वयमर्ष आर्जि जयेम
 उशसु पु षः सुमना उपाके सोमस्य नु सुर्धतस्य स्वधायः ।
 पा इन्द्र प्रतिभृतस्य मधुः समन्धसा ममदः पूष्ट्येन
 वि यो ररुष्ठा ऋषिभिर्नयेभि - वृंक्षो न पृक्वः सृण्यो न जेतां ।
 मर्यो न योषान्मि मन्यमानो ऽच्छां विवक्षि पुरुहूतमिन्द्रम्

गिरिर्न यः स्वतवो कृष्य इन्द्रः सनात्रेव सहसे जात उग्रः ।
 आवर्ता वृद्धं स्थविरं न भीम उद्रेव कोशं वसुना न्युष्टम्
 न यस्य वतां अनुया न्वस्ति न राधस आमरीता मघस्य ।
 उद्गावृपाणास्तविषीव उग्रा - ऽस्मभ्यं वद्धि पुरुहूत रायः
 ईक्षे रायः क्षयस्य चर्षणीना - मुत वृजमपवर्तासि गोनाम् ।
 शिक्षानरः समिधेषु महावान् वस्वो राशिमभिनेतासि मूर्ध्नि
 कपा तच्छृण्वे शच्या शर्चिष्ठो यया कृणोति मुद्र का विहृष्वः ।
 पुरु वाशुषे विचपिष्ठो अंहो ऽथां वधाति द्रविणं जरित्रे
 मा नो मर्षीरा भंरा वृद्धि तस्यः म वाशुषे दातवे मूर्ति यत् तं ।
 नस्यं वृष्णे शस्ते अस्मिन् तं उक्थे म बंवाय वयमिन्द्र स्रुवन्तः
 नू हूत इन्द्र नू गृणान इयं जरित्रे नद्योडे न पीपेः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नस्यं प्रिया स्याम इत्यं सत्रासाः

(११)

११ यामदेवो गीतमः । इन्द्रः । विष्णुः ।

आ यात्विन्द्रोऽर्वम् उर्षं न इह स्रुतः संप्रमार्षस्तु द्युः ।
 वाग्भानस्ताविषीर्षस्य पूर्वा - र्धीर्न क्षत्रमभिभूति पुष्यां

तस्येतिह स्तवय वृष्णयानि तुविद्युप्रस्यं तुविरार्थसो नून ।
 यस्य कर्तुर्विकृत्योऽङ्गे न सध्राद् साद्धान् तरुत्रो अर्णसि कृष्टीः २
 आ याविन्द्रो विव आ पृथिव्या मक्षु संमुदावुत वा पुर्धियात् ।
 स्वर्णगावसे नो मरुवान् पशवतो वा सर्वनाहृतस्य ३
 स्थूरस्य रायो बृहतो य इति तमु हवाम विश्वेपिन्द्रम् ।
 यो वापुना जयति गोमतीषु य धुष्णुया नयति वस्यो जच्छ ४
 उप यो नमो नमसि स्तमाय-त्रिपतिं वाचं जनयन् यजध्वे ।
 ऋत्नमानः पुरुवारं उक्थे-रेन्द्रं कृण्वीत सदेनेु होता ५ [५]

धिया यदि धिपण्यन्तः सरण्यान् तस्यन्तो अर्दिमीशिनस्य गोहे ।
 आ बुरोर्वाः पास्तयस्य होता यो नो महान् क्षुंवरणेषु वरिष्ठः ६
 सत्रा यदी भार्वतस्य वृष्णः सिचंति शुष्मः स्रुवते मराय ।
 गुहा पवीमीशिनस्य गोहे य पर धिपे भायते मवाय ७
 वि यद् बरांसि पर्वतस्य वृष्वे पयोभिर्जिन्वि अपां जवांसि ।
 विवद् गौरस्यं रात्रयस्य गोहे यती यार्जाय सुक्ष्योऽङ्गे वहन्ति ८
 मदा ते हस्ता सुहृन्तोत प्राणी मयुन्तारां स्रुवते राध इन्द्र ।
 का ते निर्यतिः किमु नो ममस्ति किं नोऽङ्गु हयंसे वातवा उं ९
 एवा वस्व इन्द्रः सत्यः सप्रा-इन्ता वृत्रं परियः पूरवे कः ।
 पुरुद्वत् कर्त्वा नः शग्धि रायो मंक्षीय तेऽर्वतो वैश्वस्य १०
 नू इत इन्द्र नू गृणान् हयं जतिधे नद्योऽङ्गे न पीपिः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नर्ष्यं धिया स्यान् रुष्यः सग्रासाः ११ [६] (२५२)

(११)

[पृथिव्योऽनुषाकः ३ सू० ११-११]

११ वामदेवो पीतमः । इन्द्रा । त्रिपुत्र ।

यद् इन्द्रो जुजुषे पृच्छ षष्टि तन्नो महान् करति शुष्मया चिन्त ।
 ब्रह्म स्तोमं मधुश सोममृक्षया यो अश्मानं शर्वसा विभ्रुवेति १
 वृषा वृषन्धिं चतुरभिमस्य-द्युयो वाहुभ्यां नृतमः शर्चीवान् ।
 धिपे पर्वष्णीमुपमाण ऊर्णा यस्याः पवीणि सुखाय विष्ये २
 यो वेवो वेवतसो जार्यमानो महो वाजंभिर्महर्दिक्षु शुष्मैः ।
 वधानो वधं ब्रह्मोऽशन्नं धाममेन रेजयत् प्र भूम ३ (२५५)

विश्वो रोषांसि प्रवतंश्च पूर्वी- र्हीर्कृष्याज्जनिमन् रेजत क्षाः । आ मात्रा भरति शृण्व्या गो- नृवत् परिज्मन् नोनयन्त वाताः ता तू तं इन्द्र महतो महानि विश्वेभ्यो सर्वेषु प्रवाच्या । पशून् र धृष्यो धृषता दधृष्या- नहि वश्रेण शशसाविषीः	४ ५ [७]
ता तू ते सत्या नृविनुम्या विश्वा य धेनवः सिद्धते वृष्ण ऊग्रः । अर्धा हृ त्वद् धृषमणो मियानाः य सिन्ध्वो जर्वसा पक्षमन्त अग्राहं ते हरिस्ता उं वेवी- रवोभिरिन्द्र स्तयन्त स्वताः । यत् स्मिन्नु य मुचो बद्धघाना वीर्षामनु प्रसितिं स्पन्नुपर्व्यै- पिपीळे अंशुर्मद्यो न सिन्धु- रा त्वा शर्मी शशमानस्यं श्रुतिः । अस्मद्भ्यं शृगुचानस्यं यस्या आशुर्न रुदिमं तुष्योर्जतं गोः अस्मे वरिष्ठा कृणुहि ज्येष्ठां नृम्यानि सत्रा संह्ये सदांसि । अस्मभ्यं वृष्या सुहर्मानि रन्धि जृहि वधर्वनुषो मत्वंस्य अस्माकमित्तु सु शृणुहि त्वमिन्द्रा- ऽस्मभ्यं वित्रो उर्ष माहि वार्जान । अस्मभ्यं विश्वा इषणः पुरंधी- र्स्माकं सु मघवन् बोधि गोवाः नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इवं जरित्रे नद्योर्दे न पीपिः । अकारि ते हरिषां ब्रह्म नभ्यं धिया स्याम रुच्यः सत्रासाः	६ ७ ८ ९ १० ११ [८] (२११)

(११)

११ कामदेवो गौतमः । इन्द्रः, ८-१० शतं वा । विष्णुः ।

क्रुषा महामवृधत् कस्य होतु- र्पुंजं जृषाणो अमि सोममूषः । विबंभ्रुशानो नृषमाणो अन्धो ववक्ष क्रुष्वः शृषुते धनाय को अस्य वीरः संप्रमादमापु समानंश मुमतिभिः को अस्य । कर्वस्य चित्रं विकिते कद्रुती वृषे मुवच्छशमानस्य पज्योः क्रुषा शृणोति हृषमानमिन्द्रः क्रुषा शृण्वन्नर्षसामस्य वेद । का अस्य पूर्वीरुषमातयो ह क्रुधेनमाहुः पशुरिं जरित्रे क्रुषा सुबाधः शशमानो अस्य नशंभुमि दर्विपुं वीर्षानः । वृषो मुवन्नर्वेश म क्रुतानां नमो जगृष्वो अमि पञ्जुजेषत् क्रुषा कद्रुस्या उषसो ध्युदो वृषो मर्तस्य सुस्यं जुजोष । क्रुषा कर्वस्य सुबां ससिम्यो वे अस्मिन् कामं सुवुत्रं तद्रुषे	१ २ ३ ४ ५ [९] (११८)
---	---------------------------------

किमादमंत्रं सुखं सखिभ्यः कदा नु ते भ्रात्रं प्र ब्रवाम ।	
सिधे सुदृशो वपुंसस्य सर्गाः स्वर्णं चित्रतममिष आ गोः	६
मुहुं जियांसन् ध्वरसंमन्दिनां तेतिके त्रिमा तुजसे अनीका ।	७
क्रुणा विद् यत्रं ऋणया न उग्रो पूरे अज्ञाता उपसो बनाधे	८
क्रुतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वी - क्रुतस्य धीतिर्वृजिनार्नि हन्ति ।	९
क्रुतस्य श्लोकां बधिरा तंतर्तु कर्णां बुधानः शुचमान आयोः	१०
क्रुतेनं वृषभिमिपणन्तु पृथं क्रुतेन गावं क्रुतमा विविशुः	११
क्रुतं येमान क्रुतमिद् वनोत्पू - तस्य शुष्मंस्तुरया उं श्वयुः ।	१२
क्रुतायं पृष्ठी बहूले गंभीरे क्रुतायं धेनू परमे दुहाते	१३
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इव जरित्रे नद्योऽं न पीपेः ।	१४
अकारि ते हरिषो बहू नर्यं प्रिया स्याम रथ्यः सत्रामाः	१५ [१०] (१७४)

(१४)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिभुवू, १० भद्रपुत्र ।

का सुदृतिः शवंसः सृनुमिन्द्रं - मवाचीनं राधंम आ वषतत ।	
वृद्धिर्हि धीरो गृणते वसुनि स गोपतिर्निषिधां नो जनासः	१
स वृत्रहत्ये ह्ययः स इन्द्रः स सुदृत इन्द्रः सत्यराधाः ।	२
स यामन्ना मघना मत्यांष बह्वण्यते सुष्ये वरिषो धात्	३
तमिन्नो वि ह्वपन्ते समीके रिंशिकांसस्तुन्वंः कृण्वतु व्राम् ।	४
मिधो पद त्यागमुमपासो अग्रन् नरस्तोकस्य तनपस्य साती	५
क्रुतूपनिं श्रितयो योम उया - ५५ शुषाणासो मिधो अर्णसाती ।	६
सं यद् विशोऽवृत्रन्त शुष्मा आदिनेम इन्द्रपन्ते अभीर्के	७
आविन्ने नेमं इन्द्रियं यंजन्तु आदिन् प्रक्तिः पुरोव्यक्षं विरिष्यात् ।	८
आदिन् सोमो वि पंपुष्यावसुष्ठी - नादिज्जुजोष वृषमं यनंष्ये	९ [११]
कृणोत्वस्मै वरिषो य इत्ये - न्द्रांपु सोममुग्रते सुनोति ।	
सुभीचीनेन मनसाविचेन्न तमिन् सखापं कृणुते समत्सुं	१० (२८०)

प इन्द्राय सुनवत् सोमंमृद्य पचात् प्रकीकृत मुञ्जाति धानाः । प्रति मनापोहचधानि हपेन् तस्मिन् दध्वं वृषणं शुष्ममिन्द्रः	७
प्रदा समर्पं व्यप्रेहपावा वीर्यं यज्ञाजिमृष्यहर्षकूर्यः । अधिकतुव वृषणं पत्न्यच्छां दुरोण आ निरितं सोमसुद्धिः	८
मूपसा वस्त्रमंवरुत कनीयो ऽधिकीतो अकानिषं पुनर्यन् । स मूपसा कनीयो नारिरेचीद् वीना दक्ष वि बुंहन्ति प्र क्षाणम्	९
क इमं वृशमिममेन्द्रं कीणाति धेनुमिः । प्रदा वृशाणि जह्वन्तं दधेनं मे पुनर्वदत्	१०
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽं न पीपिः । अकारि ते हरियो ब्रह्म नद्यं प्रिया स्याम इष्यः सवृताः	११ [१२] (१८५)

(१५)

८ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

को अद्य नयो वैवकांम उशार्निन्द्रस्य सुस्यं जुजोष । को वां महेऽर्वसे पापीय समिन्धे अग्ने सुतसोम ईडे	१
को नानाम वचसा सोभ्यापं मनायुवीं भवति वस्तं उद्याः । क इन्द्रस्य युज्यं कः संसित्वं को भ्रात्रं वंदि क्वपे क ऊती	२
को देवानामवां अद्या वृणीति क आत्रित्यो अर्धिति ज्योतिरीडे । कस्याभ्विनाविन्द्रो अग्निः सुतस्यां ऽग्नेः पिबन्ति मनुसाविवेनम्	३
तस्मा अग्निमार्तुः शर्मं यंसु-ज्योक् पंशयात् सूर्यमुब्रान्तम् । प इन्द्राय सुनवामेत्याह न्ये नयांय नृतमाय नृणाम्	४
न तं जिबन्ति ब्रह्मो न वृधा उर्वेस्मा अर्धितिः शर्मं पंतत् । प्रियः सुकृत प्रिय इन्द्रं मनायुः प्रियः सुपावीः प्रियो अंस्य सोमी	५ [१३]
सुपाव्यः पाशुपालेष वीरः सुष्वेः प्रक्तिं कृणुते केवलेन्द्रः । नासुष्वेरापिर्न सखा न जामि-कुष्पाव्योऽवहन्तेदवांचः	६
न वृषतां पणिनां मरुपमिन्द्रो ऽसुन्वता सुतपाः सं गृणीति । आस्य वेदुः खिवति हन्ति नद्यं वि सुष्वये प्रक्ये केवलो मूत्	७
इन्द्रं परेऽवरे मभ्यमासु इन्द्रं यान्तोऽर्वसितासु इन्द्रम् । इन्द्रं क्षियन्तं उत पुष्पमाना इन्द्रं नरो वाज्रपन्तो हवन्ते	८ [१४] (१९१)

(१६)

७ वामदेवो गौतमः । १-३ इन्द्रो वा । १-३ इन्द्रः, मात्मा वा. ४-७ इत्येकः । विष्णुः ।

अहं मनुंरमवं सूर्यंश्वा - अहं कृत्स्नीवो ऋषिरस्मि विभ्रः ।	
अहं कुत्संमार्जुनेयं नृपञ्जे अहं कृषिकृशाना पश्यता मा	१
अहं भूमिमद्वानामार्याया - अहं वृष्टिं द्वाद्युषे मर्त्याय ।	
अहमपो अनपं वावशाना मम वेवासो अनु केतंमायन्	२
अहं पुरो मन्वसानो ह्येवं नवं साकं नवृतीः शम्बरस्य ।	
ज्ञातमं वेश्यं सुवर्ताता दिवोदासमतिधिम्बं यशवंम्	३
म सु ष विभ्यो मरुतो विरस्तु म इयेनः इयेनेभ्यं आशुपत्वा ।	
अषकया पत् स्वधयां सुपर्णो हृष्यं भरन्मनवे वेवजुंष्टम्	४
मरुद् यवि बिरतो वेर्विजानः पथोरुणा मनोजया असर्जि ।	
तूर्यं पयो मधुना सोम्येनो - त भवो विदिदे इयेनो अत्रं	५
कृत्वीपी इयेनो वर्दमानो अंशुं परावतः शकुनो मुन्द्रं मर्दम् ।	
सोमं मरुद् दाहृहाणो वेवावान् दिवो अमुष्मादुत्तराद्वादाय	६
आशाय इयेनो अमरुत् सोमं सहस्रं सुवो अपुतं च साकम् ।	
अत्रा पुरंधिरजहादराती - मंत्रे सोमस्य मृग अमूरः	७ [१५] (१००)

(१७)

५ वामदेवो गौतमः । इत्येकः, ५ इन्द्रो वा । विष्णुः, ५ ऋषयः ।

गर्भे नु सन्नन्वेवामदेव - महं वेदानां जर्निमानि विभ्रवा ।	
ज्ञातं मा पुर आर्यसीरस्त - ह्रथं इयेनो जवसा निरंशीपम्	१
न शा स मामपु जोषं जमापु - उमीमांसु त्वक्षरसा क्षीर्येण ।	
ईमो पुरंधिरजहादराती - कृतं वार्तो अतरच्छरुशुवानः	२
अबु पच्छयेनो अस्वनीषुष्य ह्यो - विं पद् यद्वि वार्तं ऊहुः पुरंधिमि ।	
सृजद् यरंसा अब ह क्षिपग्ज्यां कृशानुरस्ता मनसा मुरण्यन्	३
कृजिष्य ईमिन्नांक्तो न मुज्युं इयेनो जंमार बृहतो अधि प्योः ।	
अन्तः पंक्तु पत्रुभ्यस्य पूर्ण - नपु यामन्ति परितस्य तद् वेः	४ (१०४)

अर्धं श्वेतं कलशं गोभिरुक्तमापिप्यानं मृगयां शुक्रमन्धः ।

अध्वयुग्मिः प्रयतं मध्वो अग्रमिन्द्रो मर्दाय प्रति धृत पिबंध्यै शूरो मर्दायु प्रति धृत पिबंध्यै ५
[१६] (२०५)

(२८)

५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, इन्द्रासोमौ वा । त्रिष्टुप् ।

त्वा युजा तप्त तत् सोमं सुस्य इन्द्रो अपो भनवे सुसुतस्कः ।

अहृद्रह्मिभरिणात् सुत सिन्धुनपावृणोदपिहितेषु खानि १

त्वा युजा नि सिंवृत् सूर्यस्येन्द्रश्चक्रं सहसा सद्य इन्दो ।

अधि ष्णुना ब्रह्मता वर्तमानं महो ब्रह्मो अर्प विश्वार्यु धायि २

अहृस्मिन्द्रो अवहृग्मिरिन्दो पुरा वस्पुन् मध्यंदिनाद्बुभीके ।

दुर्गे हुंरोणे कृत्वा न यातां पुरु सहस्रा शवां नि बर्हति ३

विश्वंस्मात् सीमधुमो इन्द्र वस्पुन् विशो दासीरकृणोरप्रशस्ताः ।

अवाधेधाममुणतं नि शत्रु नदिन्देधामपचिर्लि वधेधैः ४

एवा सत्यं मंधवाना युवं त दिन्द्रश्च सोमोर्वमदस्यं गोः ।

आर्षईत्तुमपिहितान्यभ्रां रिचिचपुः क्षार्धितं तद्वृदाना ५ [१७] (११०)

(२९)

५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ नः स्तुत उप वाजंभिरुती इन्द्रं याहि हरिभिर्मन्वसानः ।

त्रिपिबिष्वर्युः सर्वना पुरुषया ह्युपेभिर्गृणानः सत्यराधाः १

आ हि ष्मा याति नयंश्चिकित्वात् ह्यमानः सोमुरिषुर्प यशम् ।

स्वश्वो यो अर्भीदुर्मन्वमानः सुष्वाणेभिर्मवन्ति सं हं शीरैः २

धावयेवंस्य कर्णां वाज्रयध्वे जुष्टामनु प्र विशां मन्वयध्वे ।

उष्ट्रावृषाणो राषसे तुर्विष्मान् करंज इन्द्रः सुतीर्धामयं च ३

अच्छा यो गन्ता नार्धमानमूती कृत्वा विष्टं हवंमानं गुणन्तम् ।

उप स्मनि वधानो धुर्यां ईशून् त्स्वहर्षाणि शतानि वज्रबाहुः ४

त्वोतासो मघवस्मिन्नु विषां वयं तं स्वाम सूरयो गुणन्तः ।

भेजानासो ब्रह्मर्षिवस्य राय आकाप्यस्य वृषनें पुद्भक्तोः ५ [१८] (११५)

(१०)

२४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः १-११ इन्द्रोपसती । गायत्रीः ८, १४ भद्रपुत्रः ।

मकिरित्नु त्वदुसंगे न ज्यायीं अस्ति वृत्रहन् । नकिरीषा यथा त्वम् १
 मया ते अनु कूटपो विश्वां उकेव वायुः । मया महौ असि भुतः २
 विश्वे वनेवृना त्वां देवास्त इन्द्र पुपुधुः । यद्वा नक्रुमातिरः ३
 यत्रोत बाधितेभ्ये रजुकं कुत्सांषु पुष्यते । मुप्राय इन्द्र सूर्यम् ४
 यत्र देवो कंषापतो विश्वां अपुष्य एक इत् । त्वमिन्द्र वनेहेन ५ [१९]

यत्रोत मरपोष कर्माणि इन्द्र सूर्यम् । प्रायः शचीभिरेतंशम् ६
 किमादुतासि वृत्रहन् मयंरन् मन्पुमत्तमः । अत्राह दानुमार्तरः ७
 एतद् पेद्रुत शीर्षु-मिन्द्र प्रकथं पीष्यम् । खियं यद् दुहेणापुत्रं वर्षीकुंतिरं द्विवः ८
 द्विवरिचं पा दुहितं महान् महीपमानाम् । उपासमिन्द्र सं पिणक् ९
 अपोषा अनंसः सरत् सपिंशुइहं विभुषी । नि पत् सीं शिभधुइ वृषां १० [२०]

एतदस्या अनः शप्ते सुमपिष्टं विधाइया । सुसारं सीं पणवतः ११
 उत सिन्धुं विबाल्यं वितस्थानामधि क्षयिं । परिं प्वा इन्द्र मापयां १२
 उत शुष्णम्य धुष्णया म मृशो अभिवेदनम् । पुरो यदस्य सपिणक् १३
 उत व्रासं कौलितुरं वृहन्ः परंशुइधिं । अयांइमिन्द्र शम्बरम् १४
 उत वामस्यं वरिभंः महर्षामि शतावधीः । अधि यत्रं मूर्षारिंवि १५ [२१]

उत त्वं पुत्रमुपुधः पानुक्क शतकनुः । उरुषेधिन्नु आभंजम् १६
 उत रवा मुर्षुशुपुं अम्नातागु शचीपतिः । इन्द्रो विद्रो अंपारपत् १७
 उत रवा सुष आयां सरपोरिन्नु पातः । अणांवित्रंधावधीः १८
 अनु द्वा मंहिता मंयो उन्धं क्षोमं वं वृत्रहन् । न तत् तं मुलमटवे १९
 शतमंरमुन्वरीनां पुरामिन्नु र्वास्वत् । दिवोशामाप उाशुचं २० [२२]

अम्पांरपव कुमीतेषे महर्षां विंशतं हर्धेः । शासानामिन्द्रो मापयां २१
 म पेनुनासि वृत्रहन् न्महान् इन्द्र गोपतिः । यस्ता विश्वांनि चिष्पुवे २२
 उत नूनं परंइन्विष कंशिष्वा इन्द्र पौंस्यम् । अथा नक्षिष्टता मिन्नु २३

शामशामं त अःपुरे देवो देवात्वरुमा । वामं पृषा वामं मगां शामं देवः कळंजती २४

(११)

१५ बामदेवो गीतमः । इन्द्रः । गायत्री. ३ पादनिष्ठुत् ।

करां नरिञ्च आ मुव-कृती सुदावृधः सरां	। कया शचिठया वृता	१
कस्तां मुन्यो मदानां मंहिठो मत्सवन्धसः	। इच्छा चिन्वाकजे वसुं	२
अमी पु पुः सर्सीना मविता जंरिनुषाम्	। ज्ञातं मयास्पृतिभिः	३
अमी नु आ वंजुस्व चकं न वृत्तमधतः	। नियुद्धिध्वर्षणीनाम्	४
मवता हि कर्तुना मा हा प्रवेव गच्छसि	। अमञ्चि सूर्ये तवा	५ [१४]
सं पत् तं इन्द्र मुन्यवः सं चकाणिं दधन्तिरे	। अध त्वे अध सूर्ये	६
उत स्मा हि त्वामाहुरि-ग्गधवानं शचीपते	। दातारमविदीधयुम्	७
उत स्मां सुद्य इत् परिं शशमानायं मुन्यते	। पूरु चिन्मंहसे वसुं	८
नहि म्मां ते ज्ञातं चन राधो वरन्त आमुः	। न च्योत्रानिं करिष्पतः	९
अस्मां अंबन्तु ते ज्ञात-मस्मान् त्सहस्रमृतयः	। अस्मान् विश्वां अभिष्टयः	१० [१५]
अस्मां इहा वृणीष्य ससयायं स्वस्तये	। महो गये विविरमते	११
अस्मां अविष्टि विश्वे-न्द्रं गुया परीणसा	। अस्मान् विश्वांभिरुतिभिः	१२
अस्मभ्यं तौ अपां वृधि वृजो अस्तेषु गोमंतः	। नवाभिरिन्द्रोतिभिः	१३
अस्माकं धृष्णुया रथो घुमो इन्द्रानंपच्युतः	। गव्युरश्वयुरीपते	१४
अस्माकंमुत्तमं कृधि भवो वृषेषु सूर्य	। वरिष्ठं धामिन्नोपरिं	१५ [१६] (१५४)

(११)

१४ बामदेवो गीतमः । इन्द्रः. १२-१४ इन्द्राश्वी । गायत्री ।

आ तू नं इन्द्र वृत्रह-सस्माकंमूर्धमा गंहि	। महान् महीभिरुतिभिः	१
मूर्धभिश्च पासि वृजुजि-रा चित्रं चित्रिणीष्व	। चित्रं कृष्णोष्पृतये	२
वृत्रेभिरिषुच्छशीपांसुं हंसि माधन्मोर्जसा	। सतिंमिष्ये त्वे सचां	३
वृषमिन्त्र त्वे सचां वृषं त्वामि नोनुमः	। अस्मांअस्मां इदुद्व	४
स भंरिष्यमिरेरिवो ऽनवद्याभिरुतिभिः	। अनांभृटामिरा गंहि	५ [१७]
मृषामो धु स्वाधतः ससाप इन्द्र गोमंतः	। पुजो याजापु पृथ्वये	६
त्वं लोक इंसिषु इन्द्र वाजंस्य गोमंतः	। स नो यन्धि महीमिषम्	७ (१११)

न त्वां वरन्ते अन्वधा । यद् दित्संसि स्तुतो मुचम् । स्तोतृन्प इन्द्र गिर्वणः	८
अभि त्वा गोर्तमा गिराऽनुषत् प्र वृषवे । इन्द्र वार्जाय वृषवे	९
ए तं बोचाम वीर्णके । या मन्वसान आहजः । पुरो दार्शिरमीर्यं	१० [२८]
ता तं गृणन्ति वेधसो यानि वृकथं वीर्यां । सुतेष्विन्द्र गिर्वणः	११
अवीवृधन्तु गोर्तमा इन्द्र त्वे स्तोमंपाहसः । ऐषु धा क्षीरद्व पशः	१२
यन्विबुद्धि शश्वंतामसी न्दु साधारणस्त्वम् । तं त्वां वृषं वृषामहे	१३
अवाचीनो वंसो मघाऽस्मे ह्य म्रस्वान्धंसः । सोमानामिन्द्र सोमपाः	१४
अस्माकं त्वा मतीना मा स्तोमं इन्द्र पच्यतु । अर्वागा वर्तणु ह्रीं	१५
पुरोव्यशं च नो घसो ज्योषयसि गिरिध नः । बभ्रुपारिव योषयाम्	१६ [२९]
सहस्रं व्यतीनां पुक्कानामिन्द्रमीमहे । शतं सोमस्य स्यापं	१७
सहयां ते द्रुता वृषं गवामा व्वावपामसि । अस्मन्ना राधं एतु ते	१८
दर्श ते कुलशानां हिरण्वानामधीमहि । भृदिवा अंसि वृषहन्	१९
भूरिवा भूरि देहि नो मा वृधं भूर्पा मं । भूरि वेदिन्द्र दित्ससि	२०
भृदिवा ह्यसि भृतः पृङ्गवा शूर वृजहन् । आ नो मजस्यु राधंसि	२१
ए तं बभ्रु विचक्षणु शंसामि योषणो नयात् । माभ्यां गा अनु शिष्यः	२२
कनीनुकेषं विवृषे नवं वृषवे अंशुंके । बभ्रु यामेषु शोभेते	२३
अरं म उषयाण्यो ऽग्नुंषयाम्यो । बभ्रु यामेष्वपिषां	२४ [३०] (१०८)

[सप्तमोऽध्यायः १०१ व० (२७)]

(११)

[अनुषोऽनुवाकः ४४ सू० ११-४५]

११ वामदेवो गौरमा । ऋषवा । विष्णुः ।

ए ऋभुस्यो वृतमिव वाचमिष्य उपस्तिरे श्वेतीं धेनुमीळे ।	
ये वार्तशूतास्तरणिभिरिवैः एषि धां सुद्यो अपसो बभ्रुवः	१
यदारुमकंक्षुमवः प्रिनुभ्यां परिषिटी वेषणां वृसनामिः ।	
आदिश् वृषानामुषं सृष्यमांशुन् पीर्यसः पुष्टिमवहन् मुनाथि	२
पुनर्वं वृकः पितरा पुवन्ता सन्ना वृषं जराणा शयांना ।	
ते वाजो विन्वीं ऋभुरिन्द्रवन्तो मधुंप्सरसो नोऽवन्तु पुङ्गम्	३
एत् संवत्समृमत्रो गार्धरक्षन् एत् संवत्समृमत्रो मा अर्षिहन् ।	
एत् संवत्समर्भन् मासो अस्याः स्यामिः शमीभिरहृतत्वमांशुः	४

(१०९)

ज्येष्ठ आह चमसा द्वा करोति कर्नीयान् धीन् कृष्णदागेत्यांश्च ।
कनिष्ठ आह चतुरंस्करोति त्वष्ट क्रमवृत्तत् पंतपुद् यवो यः

५ [१]

सत्यमचुर्नरं एवा हि चक्रु र्नु स्वधामुभवो जग्मुरेताम् ।
विभ्राजमानांश्चमसां अहेवाऽवेनत् त्वष्टां चतुरो ददृश्वान्
द्वाष्टां शून् यदगोहस्याऽऽतिष्ये रणंशुभवः सुसन्तः ।
सुक्षेत्रांकृष्णवृद्धनयन्तु सिन्धून् धन्वार्तिष्ठलोपधीर्निघ्नमार्षः
रथं ये चक्रुः सवृत्तं नरोथां ये धेजुं विश्वनुवं विश्वकंपाम् ।
त आ तंक्षन्तुमवो रथिं नः स्वर्षसुः स्वर्षसः सुहस्ताः
अपो ह्येपामनुपन्त वेवा अमि कल्वा मर्नसा धीर्ध्यानाः ।
वाजो वेवानामभवत् सुकर्म न्द्रस्य क्रमुक्षा वरुणस्य विश्वा
ये हरीं श्रेधयोक्था मर्वन्त इन्द्राय चक्रुः सुयुजा ये अश्वा ।
ते शयस्योषं द्रविणान्पस्मे धृत क्रमवः क्षेमपन्तो न मित्रम्
इवाङ्कः पीतिमृत वो मर्व धुर्न क्रते धान्तस्य सख्यार्य वेवाः ।
ते नूनमस्मे क्रमवो वसन्ति तृतीयं अस्मिन् त्सर्वेने वधात

६

७

८

९

१०

११ [२] (१८५)

(१४)

११ वामदेवो गौतमः । क्रमवः । भिष्णुः ।

क्रमुर्भिश्चा वाज इन्द्रो नो अच्छे मं युज्ञं रत्नधेयोर्षं यात ।
इवा हि वो धिषणां वेण्वद्वा मधात् पीति सं मया अग्रता वः
विद्वानसो जन्मनो वाजरजा उत क्रतुभिर्कमयो मादयध्वम् ।
सं वो मया अग्रमत् सं पुरंधिः सुवीरामस्मे रुयिनेरंध्वत्
अयं वो युज्ञं क्रमवोऽकृति यमा मनुष्यत् प्रक्षिपो वृषिष्ये ।
प्र वोऽच्छां जुमुषाणासो अस्थु रमंत विश्वे अग्निपोत वाजाः
अभंतु वो विधते रत्नधेर्षं मिदा नरो वाणुषे मर्त्याय ।
पिषत् वाजा क्रमवो वृषे वो मर्हि तृतीयं सर्पन्तं मर्त्याय
आ वाजा यातोर्षं न क्रमुक्षा मुहो नरो द्रविणसो गृणानाः ।
आ वः पीतयोऽमिषित्वे अह्ना मिमा अस्तं मनुस्व इव गमन्

१

२

३

४

५ [१]

आ नंपातः शवसो यातुनोषे मं युज्ञं नर्मसा इयमानाः ।
स्रजोर्षसः सूरयो यस्यं प्र स्थ मर्ष्यः पात रत्नधा इन्द्रं पन्तः

६

(११५)

सुजोषां इन्द्र परंजेन सोमं	सुजोषांः पाहि गिर्वणो मुहर्षिः ।	
अग्नेषामिन्द्रनुषामिः सुजोषा	ग्नास्पदीमी रत्नधामिः सुजोषाः	७
सुजोषंर आग्निरदेमींशुषध्वं	सुजोषस ऋमवुः पवंतेभिः ।	
सुजोषंसो देव्येना सवित्रा	सुजोषंसुः सिन्धुमी रत्नधेभिः	८
ये अश्विना ये पितरा य ऊती	धेनुं तंतुशुक्रंभवो ये अश्वान् ।	
ये अंसंनु य ऋधुषोर्वसी ये	विश्वो नमः स्वपुत्यानि चक्रुः	९
ये गोमंजुं वाज्रबन्तं सुवीरं	शुषिं धृत्य वसुमन्तं पुरुशुम् ।	
ते अग्नेषा ऋमवो मन्वसाना	अस्मे धंसु ये चं गतिं गृणन्ति	१०
नार्यामृत न बोऽतीतृषामा	ऽग्निःशस्ता ऋमवो धृते अस्मिन् ।	
समिन्देण मबंधं सं मुहर्षिः	सं राजमी रत्नधेयां देवाः	११ [४] (५००)

(१५)

१. वामदेवो गौतमः । ऋमवः । विश्वर ।

इहोषं धात शवसो नपातः	सौधन्वना ऋभवो मापं मृत ।	
अस्मिन् हि वः सवने रत्नधेयं	गम्भिवन्मनुं वो मदांसः	१
आगंशुमुष्णामिह रत्नधेयं	मभूत् सोमस्य सुर्वतस्य पीतिः ।	
मुकृत्यया यत् स्वपुष्यया च	एकं विश्वक चंमसं चंनुधा	२
व्यंक्रुणाते चमसं चंनुधा	सखे वि निक्षेपंमदीत ।	
अधंत धाजा अमृतस्य पन्था	गुणं क्रेवानांमृमवः दुहस्ताः	३
क्रियधः स्थिमसत पुष आमु	यं काभ्येन चनुते विश्वक ।	
अधां मुनुष्वं सवन्तं मदांय	पात ऋमवो मधुनः सोमस्यस्यं	४
शष्पाकृतं पितरा पुषान्ना	शष्पाकृतं चमसं देवपानम् ।	
शष्पा इही धनुंतगवतदे	न्द्रदाहापुमवो वाजरत्नाः	५ [५]
यो वः सुजोषमिन्द्रिवे अर्हा	श्रीवं वाजामः सवन्तं मदांय ।	
तर्धं श्विमृमवः सदर्वा	मा तंरत वृषणो मन्वसानाः	६
श्रातः धुनमदिशो हर्षश्च	माभ्येदितुं सवन्तं केरंछं ते ।	
सवृगुभिः पिवस्व रत्नधेभिः	सर्वाधिं इन्द्र चकृवे सुंकृत्या	७ (५००)

ये देवासो अर्भवता सुकुरया इयेना इवेदधि विवि निषेव ।
ते रजं धात शवसो नपातः सौधन्वना अर्भवतामृतांसः

८

यत् तृतीयं सर्वनं रत्नधेयु मकृष्णध्वं स्वपुस्या सुहस्ताः ।
तद्वभ्रवः परिपिक्तं व एतत् सं मद्रैभिरिन्द्रियेभिः पिबध्वम्

९ [६] (५०९)

(३६)

१ धामदेवो गौतमः । ऋभवः । जगती, १ विष्टुम् ।

अनुश्वो जातो अनभीशुरुक्थ्योई रथञ्चिचुकः परि वर्तते रजः ।

महत् तद् वां श्रेष्ठ्यस्य प्रवाचनं धामृभवः पृथिवीं यच्च पुष्यध

१

रथं ये चक्रुः सुवृत्तं सुचेतसो ऽविद्वरन्तं मनसस्परि ध्यायां ।

तौ ऊ न्वऽस्य सर्वनस्य पीतय आ वां वाजा ऋभवो वेदयामसि

२

तद् वां वाजा ऋभवः सुप्रवाचनं वेवेषु विभ्वो अभवन्माहित्वनम् ।

जिमी यत् सन्ता पितरां सन्नाजुत् पुनर्युवांना चरथाय तदंध

३

एकं वि चकं चमसं चतुर्वयं निश्चर्मणो गामारिणीत धीतिभिः ।

अथां वेवेप्यमृतत्वमानस भुटी वाजा ऋभवस्तद् व उक्थ्यम्

४

ऋभ्रतो रुयिः प्रधमभ्रवस्तमो वाजंभ्रुतासो यमर्जीजनु नरः ।

विभ्रतटो विवर्षेषु प्रवाच्यो यं देवासोऽवथा स विवर्षणिः

५ [७]

स बाज्यर्षां स ऋषिर्वचस्पया स शूरो अस्ता पृतनासु दुदरः ।

स रुयस्पोषं स सुवीर्यं दधे यं वाजो विभ्रवो ऋभवो यमार्षियुः

६

भेदं वः देवो अधिं धायि दुर्गतं स्तोमो वाजा ऋभवस्तं जुनुदन ।

धीरांसो हि ह्य कृपयो विपश्चित्तस्तान् व एना महणा वेदयामसि

७

पृषमस्मभ्यं धिपर्णान्यस्परि विद्रांसो विश्वा नयांणि भोजना ।

धुमन्तं वाजं वृष्युष्ममुत्तम मा नो रुयिर्मृगयस्तक्षता वयः

८

इह प्रजामिह रुयिं रराणा इह भवो वीरवत् तक्षता नः ।

येन वयं चितयेमात्यन्यान् तं वाजं चित्रमृभवो ददा नः

९ [८] (४१८)

(१०)

८ वामदेवो गौतमः । शमवाः । विष्टुर्, ५-८ अनुष्टुप् ।

उप नो वाजा अभ्यर्मुमुक्षा	देवां यात एधिभिर्द्विजपानैः ।	
यथां पुत्रं मनुषो विहवाडेसु	दधिध्वे रणवाः सुदिनेष्वह्वाम्	१
ते वां हृदे मन्से सन्नु एजा	जुष्टांसो अघ घृतनिर्णिजो गुः ।	
य वां मुतासो हरयन्त पूर्णाः	कृत्वे दक्षांय हर्षयन्त पीताः	२
ऋषुषां क्वेवहितं यथां वः	स्तोमो वाजा ऋभुक्षणो वृदे वां ।	
जुदे मनुष्वनुपंतासु विक्षु	युष्मे सर्वा इहर्दिवेषु सोमम्	३
पीथोअम्वाः शुचर्मथा हि मृता	ऽप्यःशिषा वाजिनः सुनिष्काः ।	
इन्द्रस्य सूनो शवसो नपुतो	ऽनु वरचेत्पप्रियं मदांय	४
ऋभुर्मुमुक्षणो र्वि	वाजे वाजिनान्तं पुर्म ।	
इन्द्रस्वन्तं हवामहे	सप्रासातमम्भिनम्	५ [९]
सेदंभुो दमयथ	युदमिन्द्रश्च मत्वम् ।	
स धीभिर्ऽसु सनिता	मेधसांता सो ऋवेता	६
वि नो वाजा ऋभुक्षणाः	एधिभित्तनु यदेव ।	
अस्मर्ग्यं सूरयः स्मृता	विभ्रा आशांस्तरीषणि	७
ते नो वाजा ऋभुक्षणा	इन्द्र नासत्या र्विमि ।	
समर्धं चर्जिम्नु जा	पुव दास्त मुयचये	८ [१०] (५९१)

(१८)

१० वामदेवो गौतमः । रघिका, १ पात्राध्विषी । त्रिष्टुप् ।

उतो हि वां प्राजा सन्ति पूर्णा	या पुवर्ग्यस्तद्वस्पुर्निजोसे ।	
क्षेत्रासां दग्धुर्द्वेगासां	एनं इस्पुम्णे अमिभूतिमुद्यम्	१
उत वाजिनं पुवलिभिर्भानं	रघिकामुं दग्धुर्द्विम्बर्हृदिम् ।	
ऋत्रिष्वं हयेनं प्रुषित्युमांनुं	शुर्हृत्पुंनुपं नूपति न द्वांम्	२
वं स्मिन्नुं प्रुषतंनु द्वांन्नुं	विम्बः पुवर्ग्यंति द्वांमाणाः ।	
एद्रिर्गुंष्यन्तं मेधुं न द्वां	एधुनुं वातामिधु धर्जन्तम्	३ (५९१)

यः स्मार्हन्धानो गध्यां मृगतम् । तनुं तर्भरन्ति गोषु गच्छन् । आविशंजीको विदुषां निषिष्यन् । त्रितो अंशुतिं पर्वार्यं आयोः	४
उत स्मेनं वक्ष्यमधि न तापुमनु कोशान्ति क्षितयो भंगु । नीषार्यमानं जर्तुं न श्येनं भवुभ्यार्चा पशुमर्चं पृथम्	५ [११]
उत स्मांशु प्रथमः संप्रिप्यन् नि वेनेति भेर्णिमी रथानाम । धर्मं कृष्यानो जन्तो न द्युम्वां रेणुं रेरिहत् क्रिणं वृश्वान्	६
उत स्य बाजी सर्तुरिक्तताश्च शुभूपमाणस्तन्वां समुर्वे । गुरं पतीषु तुर्यधूमिप्यो ऽधि ध्रुवोः क्रिते रेणुमूअन्	७
उत स्मांस्य तन्वतोरिषु द्यो-क्षपापतो अंमिपुत्रो मयने । प्रया सुहृषंममि श्रीमयोपीद् तुर्यंः स्मा भवति श्रीम ऊअन्	८
उत स्मांस्य पनयन्ति जना जूर्ति कृष्टिमो अभिभूतिमाराः । उतेनमाशुः सन्निधे त्रिपन्तुः परा वृष्टिका अंतरत् सुहृषेः	९
आ वृष्टिकाः शरंसा पञ्च कृटीः सूर्यं इत्त ज्योतिषापस्ततान । सुहृषसाः शतसा बाज्यवर्षां पृथक् मध्या सन्निमा वचांसि	१० [१२] (११)

(११)

१ वामदेवो गौतम । २ धिष्णः । ३ विदुः । ४ मनुजुः ।

आगुं वृष्टिकां तनु नु दंदाय त्रियसुंदिप्या उत चंकिंराम । उप्यन्तीमांशुवसः एवप्र-न्वति विश्वानि वृत्तानि पर्वन्	१
सुहृषंक्षुंस्वंतः कज्जुवा वृष्टिकाज्जः पुरुषारंस्तु वृष्णः । वे पृथ्व्यो वृष्टिवांशुं नाभि शुभुंमिद्रावकण्य तंरुत्स	२
पो अश्वंस्य वृष्टिकाज्जो अजांशुः सन्निधे अत्रा उरुलो वृन्दो । अनांमंशुं तमर्षितिः कृष्णोः स त्रिप्रेतु वरंजेना सुजोषाः	३
वृष्टिकाज्जं एव ऊर्जं सुहो प-रन्महि सुवतो नाम सुश्व । भुस्तये वरंजं त्रिपुत्रार्थं इवांमह इन्धं वरंशानुम्	४
इन्द्रोमिरेणुमये वि ह्वंनन् उरीरांजा दुष्टमुपुपन्तः । वृष्टिकामु वृहं मप्यंशु शुभुंमिद्रावकण्यो अश्वं	५
वृष्टिकाज्जं अकारिषं त्रिप्रेतोऽश्वंश्च क्षात्रियः । गुणधि ओ सुमां कण्ठ व ज आशुंवि तर्तरत्	६ [१३] (१३)

(४०)

५ वामदेवो गौतमः । इधिका , ५ सूत्रैः । जगती, १ विष्टुप् ।

इधिकाया इषु नु चोर्कैराम विष्टा इन्मामुपसः सूदपन्नु ।	
अपामग्रेरुपसः सुर्वस्य इहस्पतेराङ्गिरसस्य जिष्णोः	१
सत्वा भरिषो गन्धिषो दुर्वन्पस चतुस्स्याविष उपसस्तुरण्यसत्	२
सुरयो इषो इषुः पतङ्करो इधिकावेषमुत्तं स्वजनत्	३
उत स्यास्यु इषवतस्तुरण्यतः पूर्णं न वेरनुं वाति प्रगर्धिनः ।	४
उपेनस्येवं भजते अकूसं परि इधिकायाः स्रहोर्जा तरिप्रतः	५
उत स्य गानी क्षिप्रुषि तुंरण्यति प्रीवापां इन्दो अपिकृक्ष आसनि ।	
कतुं इधिका अनुं संतर्षित्वत् प्रधामहूर्त्स्यन्वापनीकणत्	४
इंसः शुचिषद् वसुन्तगिभुस श्रोतां वेत्तिपद्विधिर्गुरोणसत्	
नुषद् वंसहंतसद् ध्यांसस कृता गोजा क्रंतजा अद्विजा क्रतम्	५ [१४] (४४०)

(४१)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावरुणौ । विष्टुप् ।

इन्द्रा को वां वरुणा सुध्रमांषु स्तोमो इधिमो अमुतो न होतां ।	
पो वां इधि कर्तुमो अस्मदुक्तः पृथ्वादिन्द्रावरुणा नमस्वान्	१
इन्द्रा इ पो वरुणा चक आपी कुषी मतेः सुधपापु पर्यस्वान् ।	२
स इन्नि वृत्रा समिधेषु शत्रु नवांमिवां महद्भिः स प शृण्वे	३
इन्द्रा इ रतुं वरुणा धेत्ते रथा नुम्यः शशमानिभ्यस्ता ।	४
परी सस्तांया सुधपापु सोमैः सुतेभिः सुधपसां मादपेते	५
इन्द्रां पुषं वरुणा क्रिष्टुमस्मि श्रोर्जिहमुषा नि वधितुं वरुम् ।	६
पो नो इुरेवो वृकतिर्गुमीनि स्तस्मिन् निमाधाममिमूरपोः	७
इन्द्रां पुषं वरुणा भूतसस्या विषः प्रेतारां पुषभेवं प्रेतोः ।	८
सा नो इहीपद् परसेव गुन्धी इहर्धधाणु पर्यसा मुदी गीः	९ [१५]
लोके इने तन्य इषरांषु सूरौ इर्धकिं वृषणरुष रीस्यं ।	
इन्द्रां नो अत्र वरुणा स्वाता नवांमिर्गुम्मा परितम्पापाम्	१० (४५१)

पुषामिन्द्रपवंसे पूष्यांश्च परि ममूती गृध्रिषः स्वामी ।	
पूणीमहे स्रुवापं विपाय शशु मंहिष्ठा पितरेव जंभू	७
ता वा पिपोऽवसे बाजपन्ती गृधि न जंभुपुंक्षुः सुदान् ।	
श्रिये न गाव उष सोममस्यु रित्नुं गित्ते वरुणं मे मनीषाः	८
इमा इन्नुं वरुणं मे मनीषा अग्नायुष द्विषणमिच्छमानाः ।	
उपमस्युर्जोदारं हव वस्वो रधीरिष भवसो मिक्षमाणाः	९
अदध्वस्यु त्मन्नु रध्वस्य पुष्टे नित्यस्य शुपः पतयः स्वाम ।	
ता चक्राणा ऊतिमिनर्ध्वसीमि रस्मन्ना रायो निपुतः सचन्ताम्	१०
आ नो बुद्धन्ता बुहतीमिदुती इन्द्रं घातं वरुणा वारजसातो ।	
यव विधवः पूर्वनासु प्रकील्यन् तस्य वां स्वाम सन्नितारं अजेः	११ [१९] ४५८

(४१)

१० अत्रदस्युः पौदकृतस्या । अत्रदस्युः, ७-१० इन्द्रावदप्यो । निपुतः ।

ममं श्रिता शशु अश्रियस्य विश्वायोर्विभ्वं अमृता यथा नः ।	
कर्तुं सचन्ते वरुणस्य वेवा राजामि कृष्टेरुपमस्यं दुषेः	१
अहं राजा वरुणो मह्यं तान्वसुपाणि मयमा धारयन्त ।	
कर्तुं सचन्ते वरुणस्य वेवा राजामि कृष्टेरुपमस्यं दुषेः	२
अहमिन्द्रो वरुणस्ते मंहिल्यो वीं गर्भरि रजसी मुमेके ।	
त्वष्टेव विश्वा भुवनानि विद्वान् त्समंरसु रोरसी धारव्यं च	३
अहमुपो अपिन्वमुक्षमाणा धारयं विष्टं सर्वं क्रतस्य ।	
क्रतेर्न पुत्रो अदितिःक्रताश्रो त विधातुं मधपुत्र वि मूर्ध	४
मां नरः स्वस्वां वाजपन्तो मां दृताः सुमर्णे हवन्ते ।	
कृणोम्यात्रिं म्रघवाहमिन्नु इषमि रेणुमिमिर्मुत्वोजाः	५ [१७]

अहं ता विश्वा चक्रुं नकिंमं देसुं सप्तो वरु अर्पतीतम् ।	
पन्था सोमांसो मुमदुन्युषयो मे मंपेते रजसी अगारे	६
त्रिष्टे विश्वा भुवनानि तस्य ता व ब्रवीति वरुणाय वेधः ।	
त्वं वृषात्रिं शुण्णिवे अपुन्वान् त्वं दृतो अंरिणा इन्द्र सिन्धुः	७ ०(१५)

अस्माकमन्नं पितरस्त आसन् त्सुत ऋचयो द्यौर्गृहे वृष्यमाने ।
 त आप्यन्त व्रतदंस्युमस्या इन्द्रं न वृष्टतुरमर्धवृषेवम्
 पृथक्त्सानी हि यामदाश-स्तभ्येभिरिन्द्रायरुणा नभोभिः ।
 अधा राजानं व्रतदंस्युमस्या वृष्ट्रहणं वृष्टतुरमर्धवृषेवम्
 राया वयं संस्रवांसो मयेम इत्येनं वेषा यवसेत्त गावः ।
 तां धेनुर्मिन्द्रायरुणा पृवं नो सिन्वाहां धत्तमनंपस्फुरन्तीम्

८
 ९
 १० [१८] (४२८)

(४१)

७ पृथ्वीन्द्रायरुणीन्द्रो लोहोषो । नभिनो । विष्टुर् ।

क उं भवन् कतमो यज्ञियानां वृन्दाय वेषः कतमो जुषाते ।
 कस्येनां वृषीमृतेषु वेठो हृदि बंधाम मुदृतिं सुहृष्याम्
 को मृञ्जति कतम आगमिठो वृषानां कतमः शोभविठः ।
 रधे कर्माहुष्टवर्धमाशुं यं सुषंस्य दृष्टिताङ्गीत
 मक्ष हि प्या गच्छंथ ईषतो हू-निष्ठो न शक्तिं परितक्न्यायाम् ।
 विव आजाता विष्या सुषणां कया शर्षानां भवधः शर्विडा
 का वां भृष्टपंमातिः कर्पा न आश्विना गमयो हृषमाना ।
 को वां महश्चिन् त्यजसो अधीकं उरुष्यतं माध्वी इया न ऊती
 उरु वां रधः परि नक्षति घामा यत् समुद्रानुमि वतंते वाम् ।
 मध्यां माध्वी मर्धुं वां पुषापुन् यत् सीं प्रां पृषोर्भ भुरजन्त प्रकाः
 सिन्पुर्हं वां रसया सिञ्चुश्चान् घृणा वयोऽरुषाम्ः परि गमन् ।
 तद् वु वांमजिरं चंति यानं येन पत्नी भवधः सुषोपां
 इहेह पद् वां समना पंपुक्षे सेपमत्ने सुमतिर्यांजरजा ।
 उरुष्यतं जरितारं पृवं हं चितः कामो नासत्या पुत्रदिह्

१
 २
 ३
 ४
 ५
 ६
 ७ [१९] (४३५)

(४४)

७ पृथ्वीन्द्रायरुणीन्द्रो लोहोषो । नभिनो । विष्टुर् ।

नं वां रधं वृषमद्या हृषेव पृष्टुर्धर्मभिनो संगतिं गोः ।
 यः सुषो वर्हति वन्धुषापुर्गिर्दोऽसं पृष्टतर्धं वन्धुषुर्

१ (४३६)

पुषं धियमश्विना ब्रूयता तां विषो नपाता वनधुः शर्चीभिः ।	
पुषोर्यपुंरभि पुक्षः सचन्ते बहन्ति यत् कंकुहासो रथं वाम्	२
को वामद्या करते रातहृष्य ऊतये वा सुतपेयाप वाईः ।	
अतस्यं वा वज्रुवं पूष्याः नमो येमानो अश्विना वदवर्त	३
हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् ।	
पिबांध इन्मधुनः सोम्यस्य वधयो रत्नं विधते जनाय	४
आ नो याते त्रिवो अच्छां पूषिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन ।	
मा वामन्ये नि पमन् वेवपन्तः सं यद् वृदे नामिः पूष्यां वाम्	५
नू नो रथिं पुरुवीरं ब्रूहन्तं दसा मिमांधामुमपेण्वसो ।	
नरो यद् वामश्विना स्तोममावन् त्पुधस्तुतिमाजमीच्छासो अगमन्	६
इहेह यद् वां समना पंपुक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरत्वा ।	
उरुष्यतं जरितारं पुषं हं शितः कामो नासत्या युवद्विक्	७ [२०] (४८१)

(४५)

७ वामदेवो गौतमः । अश्विनौ । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

एष स्य मानुर्विपतिं पुज्यते रथः परिजमा त्रिवो अस्य सानवि ।	
पुक्षासो अस्मिन् मिथुना अधि प्रयो हतिस्तुरीयो मधुनो वि रंशते	१
उद् वां पुक्षासो मधुमन्त इरते रथा अश्वास उषसो व्युटिषु ।	
अपोर्णुवन्तस्तम आ परीवृतं स्वर्णं शुक्रं तन्यन्त आ रजः	२
मध्वः पितरं मधुपेमिंरासमिं हत मियं मधुने पुत्रायां रथम् ।	
आ वतंनि मधुना जिन्वपस्यथो हतिं बहेषे मधुमन्तमश्विना	३
हंसासो ये वां मधुमन्तो अश्वियो हिरण्यपणा उहुवं उवर्तुषः ।	
उवृप्तो अन्विनां मन्दिनिस्पृतो मध्वो न मधुः सर्वानानि गच्छथः	४
स्वधुरासो मधुमन्तो अग्रयं उवा जंन्ते पति बस्तोरश्विनां ।	
पश्रिक्तइस्तस्तुरणिर्विष्वक्षणः सोमं सुपाथ मधुमन्तमद्विमिः	५
आकेनिपासो अहंमिर्विष्वतः स्वर्णं शुक्रं तन्यन्त आ रजः ।	
सूरविष्वत्पानं पुपुजान इंपते विश्वो अत्रुं स्वधयां वेतधस्पथः	६
य वामवोचमश्विना धिषंधा रथः स्वध्वो अत्रुो पो अस्ति ।	
येन त्रयः परि रजांसि धाथो हविष्यन्तं तरणिं भोजमच्छं	७ [२१] (४८१)

(४६)

[पञ्चमोऽनुवाकः ४१४ सू० ४६-५८]

७ वामदेवो गौतमः । इन्द्रवापू, १ वापूः । गायत्री ।

अग्रं पित्रा मधुनां सुतं वापो विविष्टिषु । त्वं हि पूर्वेषा अर्ति १
शतेनां नो अमिर्दिभिर्निपुत्र्यो इन्द्रं सारथिः । वापो सुतस्य वृष्यतम् २
आ वां महत्त्वं हरं इन्द्रवापू अभि प्रयः । वदन्तु सोमपीतये ३
रथं हिरण्यवन्धुर्निन्द्रवापू स्वभ्युदम् । आ हि स्वार्थो विविष्ट्यशम् ४
रथेन वृष्यपाजसा वृश्वसुमुप गच्छतम् । इन्द्रवापू इहा गतम् ५
इन्द्रवापू अयं सुतस्तं देवेभिः सुगोर्षसा । पिबतं वृश्वसुं वृहे ६
इह प्रयार्णमस्तु वा मिन्द्रवापू विमोचनम् । इह वां सोमपीतये ७ [२२] (४११)

(४७)

४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रवापू, १ वापूः । अनुपुत्र ।

वापो शुक्रो अयामि ते मध्वो अग्रं विविष्टिषु ।
आ पाहि सोमपीतये स्याहो देव निपुत्र्यता १
इन्द्रं वापवेषां सोमानां पीतिर्मह्यधः ।
पुवां हि वन्तान्द्वेषो निम्नमापो न सुभ्यक् २
वापुनिन्द्रं वृश्विणां सुसुधं शकसस्पती ।
निपुत्र्यन्ता न ऊतपु आ पातं सोमपीतये ३
या वां सन्ति पुरुस्युहां निपुत्रो वृश्वसुं नरा ।
अस्मे ता पञ्जबाहुसेन्द्रवापू नि वच्छतम् ४ [२३] (४००)

(४८)

५ वामदेवो गौतमः । वापूः । अनुपुत्र ।

विदि होत्रा अर्षिता विषो न रापो अयः ।
वापुवा चन्द्रेण रथेन पाहि सुतस्य पीतये १
निपुत्राणो अशस्त्रीर्निपुत्र्यो इन्द्रं सारथिः ।
वापुवा चन्द्रेण रथेन पाहि सुतस्य पीतये २ (५०१)

अनुं कुप्पो वसुंधिती	वेमाते विश्वपंशसा ।	
वायुवा अन्द्रेण रथेन	याहि सुतस्य पीतये	३
यहन्तु त्वा मनोयुजो	पुक्तासो नवृतिर्नव ।	
वायुवा अन्द्रेण रथेन	याहि सुतस्य पीतये	४
वापो ज्ञाते हरीणां	युवस्य पोष्याणाम् ।	
उत वां ते सहस्रिणो	रथ आ यांतु पाजसा	५ [२४] (५०५)

(४९)

६ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावृहस्पती । गायत्री ।

इषं वामास्ये हविः	सिपमिन्द्रावृहस्पती ।	उक्थं मर्वश्च शस्यते	१
अयं वां परिं विच्यते	सोमं इन्द्रावृहस्पती ।	चारुर्मदाय पीतये	२
आ नं इन्द्रावृहस्पती	गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् ।	सोमपा सोमपीतये	३
अस्मे इन्द्रावृहस्पती	श्रियं धत्तं शतृग्विनम् ।	अश्वावन्तं सहस्रिणाम्	४
इन्द्रावृहस्पतीं श्रयं	सुते ग्रीमिर्हैवामहे ।	अस्य सोमस्य पीतये	५
सोममिन्द्रावृहस्पती	पिबंतं व्राशुषो गृहे ।	मादयेथां तशोकसा	६ [२५] (५११)

(५०)

११ वामदेवो गौतमः । वृहस्पतिः, १०-११ इन्द्रावृहस्पती । त्रिपुत्र, १० जगती ।

पस्तस्तम्भ सहसा वि उमो अन्तान्	वृहस्पतिस्त्रिषधस्यो रवेण ।	
ते प्रमासु ऋषयो दीर्घानाः	पुरो विमा वधिरे मन्द्रजिह्वम्	१
धुनेतपः सुमक्रेते मर्वन्तो	वृहस्पते अभि ये नस्ततले ।	
प्रपन्तं सुमदंश्चमुर्व	वृहस्पते रक्षतादस्य पोनिम्	२
वृहस्पते या परमा परावद्	त आ तं ऋतस्पृशो नि वेतुः ।	
तुभ्यं स्वाता अंशता अद्रिवुग्धा	मध्यः श्वातन्त्यमितो विरप्शम्	३
वृहस्पतिः मध्यमं जापमानो	महो ज्योतिपः परमे स्योमन् ।	
सनास्यंस्तुषिजातो रवेण	वि सनरंश्मिरधमन् तमांसि	४
स सुदुग्धा स ऋक्ष्यता गुणेन	वृत्तं करोज फलिंगं रवेण ।	
वृहस्पतिरुसियां हव्यसूत्रः	कर्निकत्रुद् वावशतीरुर्वाजत्	५ [२६] (५१६)

पुत्रा पित्रे विश्वंवापु वृष्णे पृज्ञेविधेम नमसा हविर्मिः ।	
बृहस्पते सुप्रजा वीरवंतो वयं स्याम परंपो रणीणाम्	६
स इव राजा प्रतिजन्वानि विश्वा शुष्मेण तस्यावमि वीर्येण ।	
बृहस्पति यः सुमृतं विमतिं वल्गुपति वन्दते पूर्वमाजम्	७
स इव केंति सुपितं ओरुसि स्वे तस्मा इत्यं पिन्वते विश्वदानीम् ।	
तस्मै विशः स्वयमेवा नमन्ते यस्मिन् ब्रह्मा राजन्ति पूर्वं पतिं	८
अग्रंतीतो जपति सं धनानि प्रतिजन्वान्युत या सजन्वा ।	
अवस्थ्ये वो वरिषः क्रुजोति ब्रह्मणे राजा तमवन्ति देवाः	९
इन्द्रंराज्ञ सोमं पिबते बृहस्पते ऽस्मिन् पृज्ञे भन्दसाना शुषण्वसू ।	
आ वां विशन्निवन्वः स्वामुषो ऽस्मे ऽयि सर्ववीरुं नि वच्छतम्	१०
बृहस्पत इन्द्र वधेत नः सत्वा सा वां सुमतिमूलुस्मे ।	
अविदं धियो जिगृतं पुरंधी जंजस्तम्रवो अनुषामरातीः	११ [२७] (११)

— ३३४६ —

[महतोऽध्यायः १८४ प० १-२९]

(५१)

११ वामदेवो गौतमः । उवाच । त्रिष्टुप् ।

इदमु स्यत् पुंरुतमं पुरस्ता ज्ज्योतिस्तमसो सुपुनां ववस्थात् ।	
नूनं द्विषो दुहितरो विमाती गान्तुं कृणवन्नृपसो जनाय	१
अस्थुं वित्रा उषसः पुरस्तां निमिता इष स्वर्बोऽध्वरेषु	
व्यं ब्रजस्य तमसो द्वारो ष्यन्तीरिष्यदुषवः पाषकाः	२
उच्छन्तीरघ रितयन्त भोजान् राशेवेयां प्रोषसो मपोनीः ।	
अवित्रे अन्तः प्रणयः ससु न्तवदुधमात्रास्तमसो दिमंधे	३
क्रुवित स देवीः सनद्यो नवो वा यामो बभूवापुंसो वो अघ ।	
पेना नवर्गवे अङ्गिनि वशांवे सुतास्वें रेवती रेवदुष	४
पुयं द्वि देवीर्कतपुग्मिरथैः परिपपाथ मुर्बनानि सद्यः ।	
प्रबोधर्पन्तीरघसः सुसन्तं द्विपाच्छनुष्याच्छरपाय जीवम्	५ [१]
वर्चं स्विदासां कतमा पुंराणी पर्या विधानां विदुषुं भूणात् ।	
शुभं पश्युन्ना उषमुष्मरन्ति न वि ज्ञावन्ते सुदशीरजुयाः	६ (५१)

ता आ ता मुदा उषसः पुरासु रमिष्टिद्युम्ना ऋतजातसत्याः ।	
यास्वीज्ञानः शशमान उक्थेः स्तुवञ्छंस्तु द्विषं मुघ आप	७
ता आ चरन्ति समना पुरस्तात् समानतः समना पपधानाः ।	
ऋतस्य देवीः सर्वसो बुधाना गवां न सर्गी उषसो जरन्ते	८
ता इष्ट्वेडेय संमना संमानी र्मीतवर्णा उषसंभरन्ति ।	
शूर्हन्तीरस्वमसितं रुशद्भिः श्रुकास्तनूमिः शुचयो रुचानाः	९
इषि विषो दुहितरो विमतीः प्रजावन्तं पच्छत्तास्मानु देवीः ।	
स्योनवा वः प्रतिभुर्धमानाः सुवीर्यस्य पतयः स्याम	१०
तत् शो विषो दुहितरो विमती र्पुत्र उषसो यज्ञकंतुः ।	
इयं स्याम प्रसमो जनेषु तत् घोर्भ धृतां पुंषिवी च देवी	११ [२] (५११)

(५२)

७ वामदेवो गौतमः । उषाः । गायत्री ।

प्रति ष्या सूनरी जनीं श्वुच्छन्ती पति स्वसुः ।	
विषो अंशदिं दुहिता	१
अश्वेव चित्रार्क्षी माता गवामृतावरी ।	
सस्तांभुश्विनोरुषाः	२
उत सस्तास्यश्विनोरुत माता गवामसि ।	
उतोषो वस्व ईशिये	३
यावपंहुषसं त्वा चिकित्तिव यंनुतावरि ।	
पति स्तोर्भेभुत्समहि	४
प्रति मुदा अंशस्तु गवां सर्गां न इरमपः ।	
ओषा अंश उरु अयः	५
आपुषी विमावति श्वांश्वर्वातिषा तमः ।	
उषो अनु स्वधामव	६
आ धां तनोषि इरिमसि रान्तांरक्षमुह त्रियम् ।	
उषः शुकैर्ज शोषिवा	७ [३] (५१०)

(५३)

३ वामदेवो गौतमः । सविता । जगती ।

तद् देवस्य सवितुर्वार्यं महद् वृणीमहे अमुरस्य प्रचेतसः ।	
हृदिष्यं वृशभेषु यच्छन्ति त्वन्ना तन्नो महो उर्वपान् देवो अकुमिः	१
दिवो धृता भुवनस्य प्रजापतिः पिशङ्गं ह्यपि प्रति मुञ्चते कविः ।	
त्रिचक्षणः प्रथयन्नापूणञ्चुवं जीजनन् सविता सुध्रमुदर्यन्	२
आप्ता रजांसि त्रिव्यानि पार्थिवा श्लोकं देवः कृणुते स्वाय धर्मणे ।	
य बाहू अंसाक् सविता सर्वाभानि निवेशयन् प्रमुच्यन्कुभिर्मगत	३
अदाभ्यो भुवनानि प्रचार्कशद् व्रतानि देवः सविताभि रक्षते ।	
पासांग्राह्य भुवनस्य प्रजाभ्यो धृतव्रतो महो अजर्मस्य राजति	४
त्रिरुन्तरिक्षं सविता माहित्वना त्री रजांसि परिभूस्त्रीणि रोचना ।	
तिस्रो दिवः पृथिवीस्तिष्ठ इन्वति त्रिभिर्वेदेभि नो रक्षति त्वन्ना	५
ब्रह्मसुह्रः पसवीता निवेशान्ते जगतः स्यात्कर्मपस्य यो वशी ।	
स नो देवः यंविता धर्मं यच्छत्वस्मे क्षयाय त्रिवर्कध्रुमहेसः	६
आर्गन् देव क्रतुभिर्वर्धतु क्षयं दधातु नः सविता सुंप्रजामिर्षम् ।	
स नः क्षपाभिर्गहंभिश्च त्रिन्वतु प्रजावन्तं रयियस्मे समिन्वतु	७ [४] (५४)

(५४)

६ वामदेवो गौतम । सविता । जगती, ६ त्रिष्टुप् ।

अमूर्द् देवः सविता यन्तो नु न इदानीमहं उपवाच्यो नृमिः ।	
वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः श्रेष्ठं नो अत्र द्विविणं यथा वर्धत	१
देवेषु हि प्रथमं पुत्रिपेभ्यो ऽमृतत्वं सुवर्षिं भागसुक्तमम् ।	
आदिद् वामानं सवितुर्वर्षेषु ऽनूचीना जीविता मानुषेभ्यः	२
अर्विती पर्वकुमा देव्ये जने , वृनिर्दक्षेः प्रभृती पुरुषत्कर्ता ।	
देवेषु च सवितुर्मनुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागतः	३
न प्रमिषे सविर्नृर्दक्षस्य तद् यथा विश्वं भुवनं धारयिष्यति ।	
यत् पृथिव्या वरिमन्ना स्वद्वारि वंष्मन् देवः सुवर्ति सत्यमस्य तत्	४ (५५)

इन्द्रं ज्येष्ठान् बृहद्भ्यः पर्वतेभ्यः क्षयौ पृथ्यः सुवासि पुस्त्यावतः ।
 पथापथा प्रतर्यन्तो विरोमिन् पुवेव तस्थुः सवितः सुवार्य ते ५
 ये ते विरोमन् सवितः सुवासिं त्रिवेदेषु सीमंगमामुवन्ति ।
 इन्द्रो धार्यापृथिवी सिन्धुसिद्धिं रात्रित्येनेर् अदितिः शर्मं यंसन् ६ [५] (१११)

(५५)

१० वासुदेवो गीतमः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ८-१० गायत्री ।

को वंस्तृता वंसुः को वंस्तृता धार्याभूमि अदिते त्रासींथी नः ।
 सहीपसो वरुण मित्र मतांश्च को वांऽभ्युरे वरिवो धाति देवाः १
 य ये धामानि पूष्याण्यर्वांश्च वि यद्वृच्छान् वियोतारो अमृगाः ।
 विधातारो वि ते वंपुरजसा कृतधीतयो रुचन्त वृष्णाः २
 य पुस्त्याद्रेमदितिं सिन्धुमर्कैः स्वस्तिमोऽष्टे मुह्यार्गं देवीम ।
 उमे पथां नो अर्हनी निपातं उषामानक्तां करतानर्दधि ३
 र्यप्यमा वरुणश्चेति पन्धांमिपस्पतिः सुकितं गानुमग्निः ।
 इन्द्रो विष्णु नुवन्तु पु स्तरांश्च शर्मं नो यन्तुमर्मन्त्रं वरुधम् ४
 आ पर्वतस्य मरुतामवांसि देवस्य प्रानुरादि भगस्य ।
 पाद पतिर्जन्त्यार्हसो नो मिथो मिथिपादुत न उरुप्येन ५ [६]

नू रोदसी अर्हना बुभ्येन स्तुवीत देवी अप्येभिरिष्टैः ।
 ममूदं न म्बराणे सन्निपयं घर्मम्बरसो नृष्टोऽहं अपं मन् ६
 देवेनेर् देवपदितिनिं पादु देवस्तृता प्रायतामर्षपृच्छन् ।
 नहि मित्रस्य वरुणस्य प्राप्तिं महामसि प्रमिषुं सान्यग्रेः ७
 अग्निं शिं वमर्षम्यांऽग्निमेहः सीमंगम्य ।
 तान्युष्मर्ष्य रासते ८
 उवां भयोन्दा वंहू मूर्ते वापीं पुरु ।
 अम्मर्ष्य वाजिनीपति ९
 तद् मु नः सजिता भगो वरुणो मित्रो अर्हना ।
 इन्द्रो नो राधुसा र्गमन् १० [७] (१११)

(५६)

७ वामदेवो गीतमः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप्, ५-७ गायत्री ।

मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे कृत्वा मन्वतां शुचयद्विदुर्केः ।	
यत् सी वरिष्ठे बृहती विमिन्धन् रुवद्भोक्षा पंपधानेमिरेवैः	१
वेवी वेवेभिर्पजते यजत्रे रमिन्ती तस्वतुरुक्षमाणे ।	
ऋतावपी अद्गहा वेवपुत्रे यज्ञस्य नेत्री शुचयद्विदुर्केः	२
स इत् स्वयां भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान् ।	
जुवीं मंभीरे रजसी मुमेके अवंशे धीः स्रस्य समैत्	३
नू रोदसी बृहद्भिर्नो वरुथेः पर्वावद्विदिपयन्ती सजोषाः ।	
जुरुची विश्वं यजते नि पातं धिया स्पान रुष्यः सङ्गासाः	४
प वां महि द्यवी अम्भुपंस्तुति मरामहे ।	
शुची उप मशंस्तपे	५
पूताने तुन्वा मिथः स्वेन वक्षेण राजधः ।	
ऋद्यार्थे मुनादृतम्	६
मही मित्रस्य साधयस्तरन्ती पिपंती ऋतम् ।	
परि यज्ञं नि बंद्युः	७ [८] (५७०)

(५७)

८ वामदेवो गीतमः । १-१ क्षेत्रपतिः ४ शुभ्र ५, ८ शुभ्रसारीः ६-७ सीता ।

अनुष्टुप्, ५ पुट उप्विर्, १, ३, ८ त्रिष्टुप् ।

क्षेत्रस्य पतिना धुपं हितेनेव जयामसि ।	
गामम्बं पोपयित्वा स नो मृळालीदशं	१
क्षेत्रंस्व पते मधुमन्तमूर्तिं धेनुर्विधु पयो अस्माम् धुश्व ।	
मधुश्चुर्न यतामिन्न सपुत्र मृतस्य नः पतयो मृळयन्तु	२
मधुमतीरोपेयीद्यान् आपो मधुमज्ञो मवत्वन्तारिक्षम् ।	
क्षेत्रंस्व पतिर्मधुमान् नो अस्त्व रिप्यन्तो अन्वेनं चरेम	३
शुनं वाहाः शुनं नरो शुनं कृपन्तु छात्रंछम् ।	
शुनं वीजा बंधन्तां शुनमद्भामुर्दिक्त्व	४ (५७४)

श्रुनासीरात्रिमां वाचं जुषेथां यद् त्रिवि चक्रधुः पर्यः । तेनेमानुर्षं सिञ्चतम्	५
अर्वाचीं सुमगे भव सति वन्दामहे त्वा । पर्या नः सुमगासीमि पर्या नः सुफलासीति	६
इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषानुं यच्छतु । सा नः पर्यस्वती दुहा—मूर्तरामुत्तरां समाम्	७
शूनं नः फाला वि कृपन्तु भूमिं शूनं स्त्रीनाशां अभि यन्तु वाहेः । शूनं पर्जन्यो मर्धुना पर्योभिः श्रुनासीरा शूनमस्मानु धतम्	८ [९] (५५)

(५८)

११ वानदेवो गौरवः । अग्निः, सूर्यो वाऽऽपो वा मासो वा पूतस्तुतिषां । त्रिष्टुप्, ११ ऋगी ।

समुद्राभूमिर्मर्धुमो उदात्त—दुषांगुना समपूतत्वमानद्र । पूतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः	१
उषं नाम प्र बंधामा पूतस्या—ऽस्मिन् पुत्रे धारयामा ननोभिः । उषं ब्रह्मा शृणवन्नुत्पमानं चतुःशृङ्गोऽवनीव गौर पुत्र	२
अत्याग्निं शृङ्गा प्रपो अस्य पाशु दे शौर्यं सुत इस्तामो अम्य । त्रिधा ब्रह्मो वृषमो रोरवीति महा देवो मर्त्या आ विवेश	३
त्रिधा द्वि एभिर्मर्गुह्यमानं गर्वि ब्रुवासां पूतमन्वाविन्दन् । इन्द्र एकं सूर्य एकं जनान येनादेकं स्वधया निर्दतशुः	४
पुता अर्षन्ति वृषांश्च समुद्रा—पूतवन्ता त्रिगुणा नात्रुचर्ये । पूतस्य धारा अभि चक्रशीमि हिष्णपपो वेतमो मध्वं आमान	५ [१०]
सम्पद् ध्रुवन्ति सुरितो न पेना अन्नदृश मनसा पूषमानाः । पुने अर्षन्पुमपेणं पूतस्यं भृगा इरे शिपुगोरीर्यभागाः	६
सिन्धोरिष पाप्मने शूषनाशो वाननभिरः पतयन्ति पुत्राः । पूतस्य धारां अशुषो न ज्ञात्री चाप्यर्षं सिन्धुर्मिभिः सिन्धुमानः	७ (५९)

अभि प्रवन्तु समनेषु योषाः कल्याण्यपुः स्मर्यमानासो अग्निम् ।	
धृतस्य धाराः समिधो नसन्त ता जुषाणो हर्षति ज्ञातवशाः	८
कृता इव बहुमेतुवा उ अक्षुर्भ्राना अभि चक्रीमि ।	-
पत्र स्तोमः सूपते यत्र प्रज्ञो धृतस्य धारा अभि तत् पवन्ते	९
अभ्यर्षत मुहुति शर्षमात्रि सुम्भामु भुद्रा दर्विणानि धत् ।	
इमं प्रज्ञं नथत क्रेवता नो धृतस्य धारा मधुमत् पवन्ते	१०
धामन् ते विश्वं भुवन्मधि धित मुन्तः समुद्रे हृद्यन्तपुषि ।	
अयामर्निक सन्धिषे य आर्भुत स्तमदयाम् मधुमन्तं त ऊर्मिम्	११ [११] (५८)

॥ इति चतुर्थं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

पूर्वायम इलस्यान्तपर्यन्तं ३०५२

अनुषंगद्वयम् ५८९

सर्वयोगः- ३६४१

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुपाकः ११४ सू० १-१४]

१२ शुभगविष्टिरावाधेयो । अग्निः । विश्वम् । -

- अर्चोभ्यग्निः समिध्या जनानां प्रति धेनुमिवायुनीमुपासम् ।
 यद्वा ईव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिद्धते नाकुमच्छ १
- अर्चोऽग्नि होता युजधाय देवा नूर्ध्वो अग्निः सुमनाः प्रातरस्थान् ।
 समिद्धस्य रुशददर्शि पाजो महान् देवस्तमसो निर्मोचि २
- यर्षा गुणस्य रक्षानामर्जीगः शुचिंरुहे शुचिभिर्गीभिर्गमिः ।
 आद् दक्षिणा युज्यते वाजस्य न्युत्तानामूर्ध्वो अधयन्नुह्वभिः ३
- अग्निमच्छा देवयतां मनोसि चर्ध्वपीत्र सूर्ये सं चरन्ति ।
 यद्वीं मुवाति जुपसा विरुपे श्वेतो वाजी जायते अग्ने अद्गाम् ४
- जनिहृ हि जेन्वा अग्ने अद्गा हितो हितेर्ष्वदपो वनेषु ।
 इमं वमे सुप्त रत्ना कर्धानो अग्निर्होता नि पंसाया यजीयान् ५
- अग्निर्होता न्यसीद्वृ यजीया नृपस्थे मातुः सुभा उ लोके ।
 पुवां कविः पुंरुनिःठ क्रतावा धृतां कृष्टीनामृत-मर्ष्य इन्द्रः ६ [१२]
- प्र णु त्वं विप्रमभ्यरेषु माधु-मग्निं होतामीच्छे नमोभिः ।
 आ पस्ततानु रोर्दसी क्रतेन नित्यं मृजन्ति वाजिनं पूतेन ७
- मार्जाल्यो मृज्यते स्वे इमूनाः कविप्रदास्तो अतिधिः शिषो नः ।
 सहर्षंशुद्धो वृषभस्तर्जा विर्ध्वो अग्ने सहसा प्रास्यन्वान् ८
- प्र सुषो अग्ने अत्यभ्युन्यान्नाचिर्षस्ते चारुतमो वृभूर्ध ।
 इन्द्रेण्यो वपुष्यो विभाषा विषो विशामतिथिर्मानुषीणाम् ९
- नुम्यं मरन्ति हितर्षो पविष्ठ इतिमग्नि अन्वित् भोत वृशान् ।
 आ मन्दिच्छस्य सुमति चिकिद्धि इहृत् तं अग्ने महि शर्मं भुवन् १० (१०)

आद्य एषं भानुमो भानुमन्तु मये तिष्ठं यजतेभिः समन्तम् ।
 विद्वान् पृथ्वीनाम्बुवंन्तरिक्षं मेहं वेदान् हविरघ्नाय वशि
 अर्वाकाम रुचये मेघ्याय वरुं वन्दारं वृषमाय वृष्ये ।
 गर्दिष्ठितो नर्मता स्तोमंमृगो श्रुर्वीव रुक्ममुकुब्जश्रमयेत्

११

१२ [१३] (११)

(२)

११ कुमार भावेयः, शूरो वा जानः, उभो वाः १, ९ शूरो जानः । अग्निः । त्रिष्टुप्, ११ छन्दः ।

कुमारं माता युवतिः समुत्सवं शुद्धं विमर्शि न वृदाति पित्रे ।
 अनीकमस्य न मिनज्वांसः पुरः पश्यन्ति निहितमरुतो १
 कमेतं त्वं युवते कुमारं वेधीं विमर्शि महिषी जजान ।
 पूर्वाहिं गर्भः शूरो पृथ्वीं उपदयं जातं यदमृतं माता २
 हिरण्यदन्तं शुचिर्बर्णशरान् क्षेत्रादपरपुमायुधा मिमानम् ।
 वृजानो अस्मा अमृतं त्रिपृक्वृत् किं मामनिन्द्राः कृण्वन्ननुस्थाः ३
 क्षेत्रादुपदयं सनुतश्चरन्तं सुमद् यूथं न पुर शोभमानम् ।
 न ता अंगृधृन्नर्जनिष्टु द्विषः पठिस्नीरिष्टु युवतपो भवन्ति ४
 के मे मरुतं वि यवन्तु गोमि—नं वेधा गोपा अरणरिचुदासं ।
 प ई जगुमुरवु ते मृत्र—नवाजाति पृथ्व उप नभिक्रिस्वान् ५
 वसां राजानं वसति जनाज्ञा—मरातयो नि दंपुर्मतंपु ।
 महाण्यध्वेराव तं मृजन्तु त्रिन्वितागो निन्दासो मयन्तु ६ [१४]

शूनरिचुध्वेरेपं निर्दिने सहस्राद् यूपादमुञ्जो अशमिष्टु द्विषः ।
 एवास्मवग्ने वि मुमुग्धि पाशान् होतभिक्रित्व इह तू निषद्यं ७
 हृणीपमातो अपु द्वि मरुयेः प मे वेवानां यतुपा उवाव ।
 इन्द्रो विद्रो अनु हि त्वां वचश्च तेनाहमग्ने अनुशिष्टु आर्गाय ८
 वि ज्योतिषा वृहता मात्यग्नि—शुचिर्विभ्वानि कृणुते महित्वा ।
 भांवीर्मायाः सहते द्रुवाः शिशीते शूक्ले रक्षसि विनिशे ९
 उत स्वानासां त्रिवि वन्त्वग्ने—स्निग्मायुधा रक्षसि हन्तुवा उ ।
 मद् विरुष्टु प रजन्ति माम्सा न वरन्ते परिबाधो अंवीः १०

१०

(१२)

एतं ते स्तोमं तुविजात विभो रथं न धीतुः स्वर्पा अतक्षम् ।

षवीभिः प्रति त्वं देव हर्षाः स्वर्वतीरुप एना जयेम

११

तुविभीषो वृषभो वावृधानो ऽशत्र्वर्षः समंजति वेदः ।

इतीममग्निममृतां अबोचन् बर्हिष्मते मनत्रे शर्मं यंसं ब्रुविष्मते मनत्रे शर्मं यंसत् १८[१५](१७)

(१)

११ बहुबुत आश्रयः । अग्निः, १ मरुतुश्रविष्वावः । विदुषु . १ विराट्

त्वमग्ने चरुणो जायसे यत् त्वं मित्रो भवसि यत् समिन्द्रः ।

त्वे विश्वे सहस्रस्युत्र देवा स्वमिन्द्रो वाशुषे मर्त्याय १

त्वमयंमा भवसि यत् कुनीनां नाम स्वधातुन् गुह्यं विमर्षि ।

अञ्जनिं मित्रं सुधितं न गोमि यद् दंपती समनसा कृणोषि २

तव प्रिये मरुतो मर्जयन्त रुद्र यत् ते जनिम् चारु विव्रम् ।

एवं यद् विष्णोरुपमं निधापि तेन पाप्मि गुह्यं नाम गोनाम् ३

तव प्रिया सुहृशो देव देवाः पुरु दधाना अमूर्तं सपन्त ।

होतांमग्निं मनुषो नि पेंदु दंशस्पन्तं उशिजः शंसमापोः ४

न त्वद्धोता पूर्वो अग्ने यजीषान् न कार्ष्यैः पृषे अस्ति स्वधावः ।

निशाश्च यस्या अतिप्रिमवांसि स यज्ञेन वनवद् देव मतां ५

वपमग्ने चनुपाम त्वोता वमृषवो हविषा बुध्पमानाः ।

वयं संमये विवधेभ्यह्ना वयं शया सहस्रस्युत्र मतां ६ [१६]

यो नु आपो अभ्येनो भग्न त्वधीनुपामचरसि वधात ।

अही चिकित्वो अमिशस्तिमेता मग्ने यो नो मुचंपति वृषेन ७

त्वामस्या भुषि देव पूर्वे कृतं कृण्वाना अपजन्त इष्येः ।

मंस्थे यंम इंपसे रणीनां देवो मर्तव्युमिपिष्यमानः ८

अव स्पुषि पितुं योषि विद्वान् पुत्रो यस्तं सहसः सून ऊहे ।

कुरा चिकित्वो अमि चंशमे नो ऽमं कुरो कंतुचिद् यांतपासे ९

भूषि नाम वन्वमानो वधाति पिता वंनो यत्रि तज्जोषपासे ।

कुषिद् देवस्य सहसा चकानः शुभ्रमग्निर्वनते वावृधानः १० (१७)

त्वमङ्ग जंरितारं पवित्रं विश्वान्पद्मे दुरितातिं परिं ।
 स्तेना अहभन्त् रिपवो जनासो ऽज्ञातकेता वृजिना अमूवन् ११
 इमे पामांसस्त्वदिगामुवन् वसवे वा तदिदृशो अवाचि ।
 नाद्रापमग्निर्मिशस्तये नो न रिपते वावुधानः परां दान् १२ [१७] (११)

(४)

११ वसुधुत आयेयः । आग्नेः । विदुः ।

स्वाम्ये वसुपतिं वसुना ममि म मन्वे अध्वरेषुं राजन् ।
 त्वया वार्जं वाजपन्तो जयेमा ऽमि ध्याम पृतसुतीर्मत्यानाम् १
 हृद्युवाङ्मिजुरंः पिता नो विभुर्विभारं सुहर्शाको अस्मे ।
 मुग्गाहंपत्याः समिषो दिदी ह्यस्मद्योक् सं मिमीहि भवांसि २
 विशां कुचिं विरपतिं मानुषीणां शुचिं पावकं घृतपुंठमग्निम् ।
 नि होतारं विश्वविषं दधिध्वे स देवेषुं वनते वापामि ३
 जुषस्वाष्ट इळंया मुजोषा पतमानो इरिममिः सूपंस्य ।
 जुषस्व नः समिषं जातवेदु आ च देवान् हविरघापं वक्षि ४
 जुष्टो दमन्ता अतिपिदुरीण इमं नो यज्ञमुषं याहि विद्रान् ।
 विश्वां अग्ने अमिपुनो विहत्यां शत्रुपतामा भंग् मोरनानि ५ [१८]

वपेन वसुं म हि वातपंसु वयं कृण्वानस्तन्वेहं स्वार्थे ।
 पिपर्विं पन् सहसस्पुत्र देवान् त्वो अग्ने पाहि नृतम वाजं अस्मान् ६
 वयं तं अग्र उरुधैविधिम वयं हृष्येः पावक मद्रशोचै ।
 अस्ने हविं विश्ववां समिन्वा स्मे विश्वानि द्विगानि धेहि ७
 अस्माकमग्ने अध्वरं जुषस्व सहसः सुनो त्रिवधस्य हृष्यम् ।
 वयं देवेषुं मुहूर्तः स्पाम् शर्मणा नखिवरुधेन पाहि ८
 विश्वानि नो पुर्गहां जातवेदुः सिन्धुं न नावा दुरितातिं परिं ।
 अग्रं अत्रिवधमसा गुणानो हं ऽस्माकं बोधयिता तनुनाम् ९
 यस्त्वां हृदा कीरिणा मर्षमानो ऽमर्त्यं मर्त्यो जोहर्षमि ।
 जातवेदु परां अस्मानुं धेहि मुजामिद्ये अमृतत्वमस्वाम् १० (४०)

पस्मै त्वं सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् ।

अश्विनं स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तं रुचिं नंशते स्वस्ति

११ [१९] (४७)

(५)

११ वसुभृत आत्रेयः । आग्नीरूकः = (१ इभ्यः समिद्धोऽग्निर्गो, २ नराशंसः, ३ इन्द्रः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्होतः
६ उपासानता, ७ देव्यौ होतारो मचेतसौ, ८ तिम्रो वेप्यः सरस्वतीळाभारण्यः,
९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री ।

सुसमिद्धाय श्रोचिषं धृतं तीमं जुहोतन	।	अग्रयं जातवेदसे	१
नराशंसः सुपुदतीं मं यज्ञमदाभ्यः	।	कविर्हि मधुहस्त्यः	२
ईळितो अंग्र आ वहेन्दं वित्रमिह प्रियम्	।	सुते रथंभिरुतयं	३
ऊर्णभद्रा वि प्रथस्वाऽभ्यकां अनूपत	।	भवां नः शुभ्र सातयं	४
देवीर्दायो वि र्थपध्वं सुप्रायणा नं ऊतयं	।	धयं यज्ञं पूर्णीतन	५ [२०]

सुभतीके वयोवृधा यही अतस्य मातरां	।	वृषामुषासंमीमहे	६
वातस्य परमंभीळिता देव्या होतांग मनुषः	।	इयं नो यज्ञमा गंतम्	७
इळा सरस्वती मही तिम्रो देवीर्मयोभुवः	।	बर्हिः सीदन्त्वग्निधः	८
निवस्वन्टरिहा गंहि विमुः पोषं उत त्मनां	।	यज्ञेयंज्ञे न उद्व	९
पत्र वेत्थ वनस्पते वृवानां गुह्या नामानि	।	तत्रं हृष्यानिं गामय	१०
स्वाहाग्रेये वरुणाय स्वाहेन्द्राय मरुद्भयः	।	स्वाहां देवेभ्यो हृविः	११ [२१] (५८)

(६)

१० वसुभृत आत्रेयः । भग्निः । पृक्तिः ।

अग्निं ते मन्ये यो वसु-रस्तं यं यन्तिं धेनवं ।

अस्तमर्वन्त आशयोऽस्तं नित्यांसो वाजिन इषं स्तोतृभ्य आ भरं

सो अग्निर्पो वसुर्गुं सं यमायन्तिं धेनवं ।

समर्वन्तो रघुदुवः सं मुञ्जातासः सूरय इषं स्तोतृभ्य आ भरं

अग्निर्हि वाजिनं विशे द्वाति विश्वचर्षणिः ।

अग्नी गुपे स्वाभुषं स प्रीतो याति वायुमिषं स्तोतृभ्य आ भरं

आ तं अग्र इधीमहि घृमर्नां देवाजरम् ।

पञ्च स्य पर्नीपसी समिद् व्रीदपंतिं धवी-र्षं स्तोतृभ्य आ भरं . ४ (६१)

आ तें अग्र जुवा हृविः शुक्रंस्व शोचिषस्यते ।	
मुमन्नु वस्म विस्फो ह्य्यत्र तुर्म्य हूपत इर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	५ [२२]
मो त्ये अग्रयोऽग्निषु विभ्वं पुम्यन्ति वार्षम् ।	
ते हिंन्विरे त इन्विरे त इष्यन्त्यानुष—गिर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	६
तत्र त्ये अंग्रे अर्चणे महिं माधन्त शत्रिनः ।	
वे पर्वभिः शफानां मृजा मुरन्तु गोत्रा—मिर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	७
नर्वा नो अग्र आ मं स्तोत्रुम्यः सुखितीरिषः ।	
ते स्यांस य आनुनु स्वार्तुतासो क्मेदम इर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	८
उभे मुभन्द सर्पिषो वर्षी भीभीष आसनि ।	
उतो न उत पुपुर्वा उक्थेषुं श्वसस्यत इर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	९
एषां अग्निमंजुर्वमु—गीर्मिर्व्यजेर्मिरानुषक् ।	
वधंजुम्मे सुवीर्षं—मुत त्यत्राश्वस्य—मिर्ष स्तोत्रुम्य आ मं	१० [२३] (१८)

(७)

[१० इष कावेरः । अग्निः । मनुष्यः, १० पृष्ठाः ।]

सस्तायुः सं वः सम्यञ्च—मिर्ष स्तोर्षं प्राग्रपे ।	
वर्षिषाय क्षितीना—मूर्जे नप्ये सहस्वते	१
कुत्रां चिद् यस्य समृते इषवा नरो नृसदे ।	
अहंन्तरिचुद् पर्मिन्धते सँजनर्वन्ति जन्तवः	२
स यत्रिपो वनामहे सं हृष्या मानुषाणाम् ।	
उत द्युन्नस्य शर्वस जतस्वं उरिममा वदे	३
सः स्मां कृणोति केतुमा नर्कं चिद् दूर आ सते ।	
पात्रको यद् वनस्पतीन् प्र स्मां मिनात्पुजाः	४
अवं स्म यस्य वेर्षजे स्वेर्षं पुषिषु जुह्वति ।	
अभीमट् स्वजेन्धुं मूर्मां पूजेर्षं वरहुः	५ [२४]
वं मरपेः पुहस्पृहं विषर् विभ्वंस्य धापसे ।	
प्र स्वार्वनें पिनुना—मस्ताताति विवापवे	६ (७७)

स द्विष्मा भन्यास्त्रितं दत्ता न दत्त्वा पशुः ।	
द्विर्दिस्मद्युः शुचिर्द्विष्मद्युर्निमुह्यतद्विधिः	७
शुचिः स्य पस्मां अश्रियत् अ स्वर्धितीव रिपते ।	
सुप्रदत्त माता क्राप्ता यवानुशो मगम्	८
आ यस्ते सर्पिरासुते श्रे इमस्ति धार्यसे ।	
पेषुं पुष्पमुत भव आ चित्तं मर्त्येषु धाः	९
इति चिन्मन्पुमभिजि स्वावांतमा पशुं वदे ।	
आवशे अपुंजतो अग्निः सासद्वाद् दस्यू निषः सांसद्वापुं	१० [२५] (७८)

(८)

७ इव आत्रेयः । अग्निः । अयती ।

त्वामग्रे कृतायवः समीधिरे ध्वं प्रवासं ऊतये सहस्रकृत ।	
पुरुइचुन्द्रं यंजतं विश्वधार्यसं दनुंसं गृहपतिं वरंण्यम्	१
त्वामग्रे अतिथिं पुष्यं विशः शोचिष्केशं गृहपतिं निषंदिरे ।	
पुदत्केतुं पुरुकपं धनुस्युतं सुशमीणं स्ववंसं जरद्विधम्	२
त्वामग्रे मानुपीरीळ्यो विशो होत्राविकुं विविधिं सनुधातंमम् ।	
गुहा सन्तं सुमग विश्ववर्षतं दुविष्णसं सुयजं घृतभिषम्	३
त्वामग्रे धर्णसिं विश्वधां वृषं ग्रीर्भिर्गुण्यन्तो नमसोपं सेविम ।	
स नो जुषस्व समिधानो अङ्कितो वृषो भर्तृस्व यशसां सूरीतिभिः	४
त्वामग्रे पुरुकपेणं विशेर्विज्ञे वयो दधासि प्रमथां पुरुद्वुत ।	
पुरुकप्यज्ञा सदंसा वि राजसि त्विषिः सा ते तित्विषाणस्य नाभूषं	५
त्वामग्रे समिधानं पविठष वृषा वृतं चंकिरे हृष्यवाइंनम् ।	
उरुवृषसं घृतघोनिमाहुंतं त्वेषं वरुवंधिरे चोत्रुपन्मति	६
त्वामग्रे भुद्विज आहुंतं घृतेः घृन्नायवः सुषमिधा समीधिरे ।	
स वांपुधान ओषंधीभिर्बभ्रिमो इं अग्नि अघंसि पार्थिष्या वि तिउते	७ [२६] (८५)

॥ अथ चतुर्थोऽष्टकः ॥४॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥४ व० १-११]

(१)

७ गव माशेया । अग्निः । अनुष्टुप्, ५, ७ पङ्क्तिः ।

त्वामग्ने हविष्मन्तो	बुधं मर्तास इच्छते ।	
मन्ये त्वा ज्ञातव्यं	स हृष्या वक्ष्यानुवक्ष	१
अग्निर्होता दास्यतुः	क्षयस्य वृत्तबर्हिषः ।	
सं पुत्रासुश्चरन्ति यं	सं वाजासः भवत्स्यवः	२
उत स्म यं शिर्षु यथा	नवं जनिहाएषी ।	
धृतरि मानुषीणां	विशामग्निं स्वभ्रुवम्	३
उत स्म दुर्गुमीपसे	पुत्रो न ह्यार्याणाम् ।	
पुत्र यो दग्धासि वना	ऽग्नें पुञ्जं यवसे	४
अर्धं स्म यस्यार्चयः	सुभ्यह संदन्ति धूमिनः ।	
यवूमिह द्वितो विष्टु	पु ध्मातेषु धर्मति शिर्षीति ध्मातरि यथा	५
तत्राहमग्रं उतिभिर्	मिभ्रस्यं च वदास्तिभिः ।	
द्वेषोपलो न वृषिता	तृपाम् मर्त्यानाम्	६
ते नो अग्ने अमी नरो	रपि संहस्य आ मर ।	
स क्षेपयद् स पौषयद्	भुवद् वाजस्य मातर्यं उतेधिं पूत्यु नो वृषे	७ [१] (११)

(१०)

७ गव माशेया । अग्निः । अनुष्टुप्, ४, ७ पङ्क्तिः ।

अस्य ओजिह्वया मरं	द्युमस्मभ्यंमग्निगो ।	
य नो गुणा परीणाम्	रतिं वाजापु पन्याम्	१
त्वं नो अग्ने अद्भुत	कत्वा वृक्षस्य मुंहना ।	
व्ये असुर्पुंमारुहद्	क्राणा मित्रो न यक्षिणः	२
त्व नो अग्र एषां	गवं प्रति च वषय ।	
ये स्तोमंभिः य सूर्यो	नरो मृषान्यानुगुः	३
ये अग्ने चन्द्र ते गिरः	गुम्भन्त्यश्वपक्षतः ।	
गुम्भंभिः गुम्भिजो नरो	त्रिविष्टद् देवा वृहद् संकीर्तिर्बोधन्ति त्वनां	४ (१६)

तव त्वे अग्ने अर्षयो भ्राजन्तो यन्ति धृष्युषा ।

परिग्मानो न विद्युतः स्वानो रथो न याजयुः

न नो अग्न ऊतये सबाधसम्भ गतये ।

अस्माकांसम्भ सुरपो विश्वा आशांस्तरीषणि

त्वं नो अग्ने अङ्गिरः स्तुतः स्तवान् आ मर ।

होताविभ्वासह रयि स्तोतृभ्यः स्तवसे च न उतेधि पुत्सु नो वृधे

५

६

७ [२] (११)

(११)

६ सुतंभर भात्रेयः । मग्निः । जगती ।

जनस्य गोपा अंजनिहृ जागृषि रुग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।

पूतमतीको बृहता विविस्पृशां धुमर वि भाति मरुतेभ्यः शुचिः

यज्ञस्य केतुं मध्यमं पुरोहितं मग्निं नरं खिषधस्ये समीधिरे ।

इन्द्रेण वेवेः सुरयं स ब्रह्मिणि सीकृञ्जि होता यजथाय सुकतुः

असंमृदो जायसे माग्नोः शुचिं मन्त्रः क्विठवतिष्ठो विवस्वतः ।

पूतेन त्वावर्धयद्मग्न आहुत धूमस्ते केतुरमवद विवि भितः

अग्निर्नो यज्ञमुपं वेनु साधुषा अग्निं नरो यि मरन्ते गृहेगृहे ।

अग्निर्भूतो अमवद्भ्युवाहन्तो अग्निं वृणाना वृणते क्विकंतुम

नुभ्येदमग्ने मधुमत्तमं वच स्तुभ्यं मनीषा इयमस्तु शी ह्वे ।

त्वां गिरः सिन्धुमिषावर्नीर्मही रा वृणान्ति शयसा वधयन्ति च

त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहां हित मन्वाविन्दच्छिषिणुणं वनं वने ।

स जायसे मुष्यमानुः सहो महत् त्वामातुः सहसस्पृधमङ्गिरः

१

२

३

४

५

६ [३] (१०५)

(११)

६ सुतंभर भात्रेयः । मग्निः । विश्वर ।

भाद्रये बृहते यज्ञियाय ऊतस्य वृष्णे अमुंराय मन्त्रं ।

पूतं न यज्ञ आस्येके मुपंतं गिरं भरे वृषभार्यं प्रतीचीम्

ऊतं चिकित्वा ऊतमिचिकित्वापूतस्य धागु अत्रुं गुन्धि पूर्वीः ।

नाहं धानुं सहसा न ह्येनं ऊतं संपान्यरुपस्य वृष्णः

१

२

(१०७)

कव्या नो अग्र श्रुतपंथुतेन	मुवो नवेदा उवषंस्य नव्यः ।	
वेदा मे वेव श्रुतुपा श्रुतुनां	नाहं पतिं सन्निगुस्य शवः	३
के तं अग्रे रिपिषे षन्धनामः	के प्रायवः सनिवन्त द्युमन्तः ।	
के धासिमिहे अनृतस्य पान्ति	क आसंतो वचंसः सन्ति गोपाः	४
सत्सावस्ते विरुणा अग्र पूते	शिवासः सन्नो अशिवा अमूवन् ।	
अधुंपत स्वयमेते वषोमि	श्रुतुयते वृजिनानि ब्रुवन्तः	५
वसंतं अग्रे नमसा यज्ञमीहं	ऋतं स पांत्पुरुषस्य वृष्यः ।	
तस्य क्षयः पुपुरा साधुर्लुं	पुसर्भोणस्य नहुषस्य क्षेपः	६ [४] (११०)

(११)

६ छुवंभर माधेयः । अग्निः । गावत्री ।

अर्चन्तस्त्वा हवामहे	ऽर्चन्तः समिधीमहि । अग्रे अर्चन्त ऊतथे	१
अग्रेः स्तोमं मनामहे	मिधमद्य विविस्मृशः । देवस्यं इविश्रस्ववः	२
अग्निर्जुषत नो गिरो	होता यो मानुषेष्व्वा । स पंशुव देव्यं जनम्	३
त्वमग्रे सपर्या असि	जुहो होता वरेण्यः । त्वर्या यज्ञं वि तन्वते	४
त्वामग्रे वाज्रसार्तभुं	विषां वर्धन्ति सृष्टं तम् । स नो रास्य भुवीर्षम्	५
अग्रे नेमिर्हो इष	देवांस्त्वं परिभूरसि । आ राधीमिधमं उतसे	६ [५] (११०)

(१२)

६ छुवंभर माधेयः । अग्निः । गावत्री ।

अग्निं स्तोमेन बोधय	समिधानो अमर्त्यम् । इव्या देवेषु नो इषत्	१
तमं धरोर्षीळ्ये	देवं मतां अमर्त्यम् । यन्निदं मानुषे जने	२
तं हि दाम्बन्त इळ्ये	पुषा देवं धृतं रघुता । अग्निं इव्यात्त वोळ्ये	३
अग्निर्जातो अरोचत्	अन् इस्पृश्यावोतिषा तमः । अर्विन्दुद् गा अयः स्वः	४
अग्निमीळ्येर्ष्वं क्वि	पूतपुतं सपर्यत । वेतुं मे शुष्यन्नुवम्	५
अग्निं पूतेन वावुषुः	स्तोमोमिर्विष्वर्धंमिम् । स्थाधीमिर्विष्वसुमिः	६ [६] (१११)

५ धरुषं नास्तिरसा । मग्निः । विष्णुः ।

प्र वेधसें ऊयये वेद्यंयु गिरं मरे यशसें पूष्यार्यं ।	
वृत्तमसतो अमृतः भुशोवं रायो धर्ता धरुषो वस्वो अग्निः	१
ऋतेन ऋतं धरुषं धारयन्त यज्ञस्यं शाके परंभे व्योमन् ।	
द्विषो धर्मन् धरुषे सेवुषो नु—ऋतेरजातो अग्नि ये जन्तुः	२
अङ्गेपुर्वस्तन्वस्तन्वते वि वयो महद् वृष्टं पूष्यार्यं ।	
स संवतो नवजातस्तनुषांत मिहं न कुड्ममितिः परिं प्लुः	३
मातेषु यद् भरंसे पप्रधानो जर्मजन् धार्यसे चक्षसे च ।	
वपोवयो जसे यद् वर्धानः परि त्मना विपुरुषो जिगासि	४
पाजो नु ते शर्वसस्यात्वन्तं मुहं दोषं धरुषं देष रायः ।	
पृष्टं न तापुर्गृहा वर्धानो महो राये त्रितपुद्गात्रिमस्यः	५ [७] (१२८)

(१६)

५ पूतरायेव । मग्निः । भनुष्णुः, ५ पंक्तिः ।

वृहद् वयो हि मानवे ऽचीं वेवायाग्रये ।	
यं मित्रं न प्रशंस्तिमि—मर्तांसो वधिरे पुरः	१
स हि धूमिर्जानां होता वक्षस्प वाहोः ।	
वि ह्यमग्निरांनुष—ग्मगो न वारंमुषवति	२
अस्य स्तोमं मघोनः सुह्ये वृद्धशोचिपः ।	
विश्व्वा यस्मिन् तुविष्वणि समये शुष्ममावृधुः	३
अथा ह्यम एषां सुवीर्यस्य मंहर्ता ।	
तमिद् यद् न रोवंसी परि भवो बभूवतुः	४
नु न एहि वार्यं—मघे गृणान आ मरं ।	
वे वये वे च सूरयः स्तस्ति धामदे सद्यो—तेधिं प्लुतु नो वृधे	५ [८] (१११)

(१७)

५ पुराणेषु । अग्निः । मनुस्मृत्यु, ५ पक्षिः ।

आ पुञ्जैर्देवैर् मर्त्यं इत्या तर्प्यासमूनये ।	
अग्निं कृते स्वर्गचरे पूरुशीङ्गीतावसे	१
अग्न्यु हि स्वर्गशस्तर आसा विधर्मन् मन्यसे ।	
तं नाकं चित्रशोचिषं मुन्द्रं परो मनीषया	२
अस्य वासा उं अथिषा य आपुंक तुजा गिरा ।	
त्रिशो न पश्य रेतसा बृहच्छोचन्पुर्वः	३
अग्न्य क्त्वा विचंतसो वृस्मस्य वमु रथ आ ।	
अथा विश्वांसु हव्यो अग्निर्बिभु प शस्यते	४
नू न इच्छि वापे—आसा संचन्त मूर्यः ।	
अजो नपावृभिष्टये प्राहि शग्धि स्वस्तयं जुतेधि पूम्सु नो वृषे	५ [९] (१२८)

(१८)

५ द्वितीये मुक्तराहा आशेषः । अग्निः । मनुस्मृत्यु, ५ पक्षिः ।

प्रातःपुः पुंरुपिषो विशः स्तवितार्तिधिः ।	
विश्वानि यो अमर्त्यो हव्या मर्तेषु रण्यति	१
द्वितायं मूकवाहसे स्वस्य दक्षस्य मंहना ।	
इन्द्रं स धत्त आनुपक् स्तोता चित्र ते अमर्त्य	२
तं यो व्रीषांयुशोचिषं गिरा हुवे मुषोनाम् ।	
अरिष्यो येषां रथो ध्वन्वश्वद्वरीयते	३
चित्रा वा धेपु दीधिति—गुल्लुक्था पान्ति ये ।	
मनीषो ब्रह्मिः स्वर्गरे भयांसि दधिरे परि	४
ये मे पञ्चादाते वृद्ध—रश्वाणां मुपस्नुति ।	
दुमर्दंशे महि भवां बृहन् कृषि मुषोनां मूद्वर्मृत मूणाम्	५ [१०] (१७९)

(११)

५ वमिरात्रेयः । अग्निः । गायत्री, ३-४ अनुष्टुप्, ५ विराड्‌रूपा ।

अग्नेर्ब्रुस्थाः प्र जायन्ते	प्र वदेर्वमिभिर्भिकेत । उपस्थं मातुर्वि चटे	१
जुहोरे वि चितयन्तो	ऽग्निमिषं नृम्णं पान्ति । आ हृच्छां पुरं विविशुः	२
आ श्वं प्रियस्यं जन्तवो	द्युमद् वर्धन्त कृष्टयः ।	
निष्कर्मो बृहदुक्थ	एना मध्वा न वाजयुः	३
मिषं वृग्धं न काम्य	मजामि जाम्योः सर्वा ।	
घर्मो न वाजजतरो	ऽर्धः शश्वतो दर्मः	४
फीर्धन् नो रश्म आ भुवः	सं मस्मना वायुना वेर्विदामः ।	
ता अंस्य सन् धूपजो न तिग्माः	सुसंशिता वृक्षपो वक्षणेस्थाः	५ [११] (१४८)

(१०)

४ प्रयस्वन्त आत्रेयाः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

यमग्ने वाजसातम्	त्वं चिन् मन्यसे इयिम् ।	
तं नो भीभिः श्रवाप्यं	देवत्रा पनया युजम्	१
ये अग्ने नेरपन्ति ते	बुद्धा उपस्य शर्वसः ।	
अप द्वेषो अप ह्यरो	ऽन्यव्रतस्य सभिरे	२
होतारं त्वा वृणीमहे	ऽग्ने दक्षस्य सार्धनम् ।	
यज्ञेषु पूर्वं गिरा	प्रयस्वन्तो हवामहे	३
इत्या यथा त ऊतये	सहसावन् विवेद्वि ।	
राप क्रतार्यं सुकतो	गोभिः प्याम सधुमादो वीरैः स्याम सधुमादः	४ [१२] (१५२)

(११)

४ सस आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

मनुष्वत् त्वा नि धीमहि	मनुष्वत् समिधीमहि । अग्नें मनुष्वदं द्विरो देवान् देवयते यज १
त्वं हि मानुषे जने	ऽग्ने सुधीत इध्यसे । सुचंस्त्वा यन्त्यानुषक् सुजातं सर्पिरामुते २
त्वां विश्वं सजोयसो	देवासां द्रुतमकत । सपयन्तस्त्वा कवे यज्ञेषु देवभीळते ३
देवं वां देवयज्यया	ऽग्निमीळीत मर्त्यः ।
समिद्धः शुक्र दीदिव्य	तस्य योनिमासदः ससस्य योनिमासदः ४ [१३] (१५६)

(११)

४ विश्वसामा आवेवा । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

प्र विश्वसामन्नत्रिव - वषा पावकश्रोत्रिवे । यो अंभुरेष्वीक्ष्यो होता मन्त्रतमो विमि १
 न्युमिं जातवेदसं वषाता वेदमुत्विजं । प्र युञ्ज पंतानुष - गुद्या देवर्ष्यवस्तमः २
 चिकित्विन्मनसं त्वा वेवं मतीसं ऊतये । वरेणवस्य तेऽवस इपानासो अमन्मदि ३
 अग्रं चिकिद्धं यस्प न इदं वर्षः सहस्य ।
 तं त्वा सुशिम इंपते स्तोमैर्वधुन्पध्रयो गीमिः शुम्भन्त्वध्रयः ४ [१४] (११०)

(११)

४ युञ्जो विश्ववर्षविरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

अग्ने सहन्तमा भरं युञ्जस्यं प्रासहा रपिम । विश्वा यवर्षणीरम्याडे - सा वारंषु सासह्यं १
 तमग्ने पृतनापहं रपिं सहस्य आ भरं । त्वं हि मृत्यो अर्जुतो वृता वारंश्य गोर्भतः २
 विश्वे हि त्वां सजोषसो जनसो वृक्तवर्द्धिषः । होतातुं सध्रंसु त्रियं व्यन्ति वार्यो पृक् ३
 स हि म्यां विश्ववर्षणि - रमिमांति सहो वृधे ।
 अग्रं युञ्ज क्षयेष्व्वा देवर्षः शुक् वीदिदि द्युमत पावक वीदिदि ४ [१५] (१११)

(१४)

४ गोपावना लीपावना वा वग्नुः सुवग्नुः भुतवग्नुर्विभवग्नुश्च । अग्निः । त्रिपदा विपदा ।

अग्ने त्वं नो अन्तां उत ज्ञाता शिवो मंवा वरुष्यः १
 वमुरग्निर्वमुमना अच्छां नक्षि द्युमत्तमं रपिं दाः ॥१॥ २
 स नो बोधि भुधी इर्व - मुहुष्या णो अवापुतः संमस्मात् ३
 तं त्वा शोविष्ठ वीदिषः सुभार्यं नुनमीमहे सतिभ्यः ॥२॥ ४ [१६] (११२)

(१५)

१ वरुषव आवेवा । अग्निः । अनुष्टुप् ।

अच्छां वो अग्निवसे वेवं गामि स नो वमः ।
 रासं पृक् कंबूष्या - मृतावां पर्वति द्विषः १
 स हि सत्यो यं पूर्वं चिद् देवासांश्चिद् वमीधिरे ।
 होतां मन्द्रजिद्धमित् सुंतिमिभिर्भार्वमुम् २ (१००)

त नो धीती धरिठया धेठया च सुमत्या ।	
अग्नें रापो दिवीहि नः सुबुक्तिर्मिदरेण्य	३
अग्निर्बुवेपुं राजत्य—अग्निर्तेष्वाविशान् ।	.
अग्निर्नी ह्य्यवाह्नो ऽग्निं धीमिः संपर्यत	४
अग्निस्तुयिर्भवस्तमं त्रुविर्ब्रह्माणमुत्तमम् ।	
अतूर्तं भावयत्यंति पुत्रं ददाति व्राण्ये	५ [१७]
अग्निर्ददाति सत्यंति सासाह यो युधा नृमिः ।	
अग्निरत्यं रपुष्यकुं जेतांरमपंराजितम्	६
पद् बार्हिष्ठं तदुग्र्ये बृहद्वर्चं विमाषसो ।	
मर्हिषीव त्वद् इयि—स्त्वद् वाजा उर्वीरते	७
तर्बं घुमन्तो अर्चयो प्रावेवोच्यते बृहत् ।	
उतो ते तन्यनुपंध्या स्वानो अंतं त्मनां त्रिवः	८
प्रबो अग्निं बंसूपधः सहस्रानं ववन्दिम ।	
स नो विष्वा अति द्विधः परंभ्रादेव सुकतुः	९ [१८] (१००)

(२६)

१ वस्यथ आत्रेयाः । अग्निः १ विश्वे देवाः । गायत्री ।

अग्नें पावक रोचिवां मुन्द्रयां देव जिह्वया । आ वृवान् वंक्षि यक्षि च	१
तं त्वां धृतम्वीमिहे चित्रमानो स्वहंशम् । वृवो आ कीतये वह	२
वीतिहेग्रे त्वा कवे घुमन्तं समिधीमहि । अग्नें बृहन्तंमभ्युरे	३
अग्ने विश्वेभिरा गहि वृवेर्मिहृष्यदांतये । होतरं त्वा वृणीमहे	४
पर्यमानाय सुन्यत आग्नें सुवीर्यं वह । वृवेरा संत्सि बर्हिषि	५ [१९]
समिधानः संहवजि—दग्ने धर्माणि पुष्यसि । वृवानां वृत उक्वेषः	६
न्युग्निं जातवेदसं होश्रुवाहं यविष्मम् । दधाता वृवमृत्विजम्	७
प्र यज्ञ रंत्यानुष—गृद्या वृवर्ष्यचस्तमः । स्तुणीत बर्हिरासर्वे	८
पवं मरुतो अश्विना मित्रः सीदन्तु वरुणः । वृवासः सर्वया विशा	९ [२०] (१८६)

(१७)

६ त्रैवृष्णस्वरुणः, पौरुवृत्स्वस्वस्वस्युः, भारतोऽस्वमेधश्च राजानः (अग्निर्मान इति केचित्) । अग्निः १ इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप्, ४-६ अनुष्टुप् ।

अनस्वन्ता सत्पतिर्मानहे मे गात्रा चेतिष्ठो असुरो मघोनः ।
 त्रैवृष्णो अग्ने वृशभिः सहस्रैर्वैश्वानर उपरुणाभिकेत १
 यो मे श्रुता च विभ्रति च शोना हरीं च युक्ता सुपुरा वदाति ।
 वैश्वानर सुमृतो वातुधानो ऽग्ने यच्छ उपरुणाय शर्म २
 एवा ते अग्ने मुमति चक्रानो नर्विथाप नवमं ब्रुसर्दस्युः ।
 यो मे गिरस्तुविजातरस्य पूर्वीं पुंक्तेनाभि उपरुणो गृणाति ३
 यो म इति प्रबोज त्वश्वमेधाय सूरये ।
 वदंश्वा मुनिं यते वदंमेधामृतायते ४
 वस्य मा परुषाः शत मुद्वर्षयन्तपुक्ष्णः ।
 अश्वमेधस्य दानाः सोमा इव ज्याशिरः ५
 इन्द्राग्नी शतदास्यश्वमेधे सुवीर्यम् ।
 क्षत्रं धारयत बृहत् त्रिवि सुपंमिवाजाम् ६ [११] (१११)

(१८)

६ विद्वत्कारावेयी । अग्निः । १, ३ त्रिष्टुप्, २ जगती, ४ अनुष्टुप्, ५-६ गायत्री ।

सामिन्द्रो अग्निर्त्रिवि शोचिरंधेत् प्रत्यङ्गुपसंमुर्विया वि भाति ।
 एति प्रार्चो त्रिभवांरा नमोभिर्वैवीं इन्द्रांना इविर्पा पूताची १
 मग्निधर्मानो अमृतस्य राजसि हविष्कृण्वन्त सचसे स्वस्तये ।
 विश्वं स धेत्ते द्रविणं पमिन्वं स्पानिष्यमग्ने नि च धत्त इत् पुट २
 अग्ने शर्षं महते सोमगाय तव द्युक्षान्पुंजमामि सन्तु ।
 सं जास्पत्यं मुपममा हुंगुण्व शजूयतामभि तिंत्वा महौसि ३
 सामिन्द्रस्य प्रमंहसो ऽग्ने वन्दे तत्र भिर्यम् ।
 वृषभो द्युक्षरौ असि समभुर्गर्षिभ्यसे ४
 सामिन्द्रो अग्र आहुत कुवान् यंशि स्वध्वर । त्वं हि हृष्यवाज्यसं ५
 आ जुहोता वृक्ष्यता अग्निं प्रपत्यध्वरे । वृणीष्वं हृष्यवाहनम् ६ [१२] (११८)

(२१)

१५ गौरिवीतिः शाक्यः । इन्द्रः, ९ (प्रथमपादस्य) उशाना वा । त्रिष्टुप् ।

अर्ष्यमा मनुषो वेषताता श्री रोचना विद्या धारयन्त ।
 अर्चन्ति त्वा इरुतः पूतदृक्षा स्वमंपामृषिर्दिन्द्रासि धीरः १
 अनु यदा मरुतो मन्वसान मार्चन्निन्द्रं पपिवांसं सुतस्य ।
 आदत्त वज्रममि यदहिं ह इपो यद्वीरसृजत् सतया उ २
 उत ब्रह्माणो मरुतो मे अस्येन्द्रः सोमस्य सुपुतस्य पेयाः ।
 तद्धि हृष्यं मनुषि गा अर्विन्नु दहन्नहिं पपिवां इन्द्रो अस्य ३
 आद् रोर्वसी वितरं वि ष्कभायत् संविद्यानभिव् मियसं भृगं कः ।
 जिर्गतिमिन्द्रो अपृजगुराणः प्रति श्वसन्तमर्ब दान्यं हेन् ४
 अथ कत्वा मघवन् तुभ्यं देवा अनु विश्वे अद्दुः सोमपेपंम् ।
 यत् सूर्यस्य हरितः पतन्तीः पुरः सतीरुपता पतंशो कः ५ [२३]

नव यर्षस्य नवतिं च भोगान् त्माकं वज्रेण मघवा विभ्रुधत् ।
 अर्चन्तीन्द्रं मरुतः मघस्ये त्रिष्टुमेन वचसा बाधत् धाम् ६
 सखा सख्ये अपचत् तूयमाग्नि रस्य कत्वा महिया श्री शतानि ।
 श्री मारुमिन्द्रो मनुषः सरांसि सुतं पिबद् वृत्रहरपाप सोमम् ७
 श्री पच्छ्रता महिषाणामघो माच्छी सरांसि मघवा सोम्यापाः ।
 कारं न विश्वे अह्वन्त देवा मरुमिन्द्राय यदहिं जघान ८
 उशाना यत् सहस्ये उरपातं गृहमिन्द्रं जूजवानेमिरिध्वः ।
 वन्वानो अग्रं मरुधं यथाय कुत्सेन देवैरवनेहं शुष्णाम् ९
 मान्यच्चकमवृहः सूर्यस्य कुत्सापान्यद् वरिणो यातंवेऽकः ।
 अनामो वस्यैरमुणो वषेत् नि वृषाण आवृणद् मृधवाचः १० [२४]

स्तोमांसस्त्या गौरिवीतेषु चरन्धपो वैदधिनाय पिपुम् ।
 आ त्वामुनिश्वा सुहपायं चक्रे पचन् पृक्तीरपिबुः सोममस्य ११
 नर्षवाप्तः सुतसामाम इन्द्रं दशंग्यासो अम्यर्चन्त्यर्कः ।
 गधं पिदूर्वमपिधानवन्तं तं चिन्नरः दशम्राणा अपं वन् १२
 कृषो नु ते परि चराणि विद्वान् पीपी मघवन् या श्रुथं ।
 वा ज्ञो नु नव्या फूणर्बः शक्ति प्रेत्ता तं विदधेषु अयाम १३ (१११)

एता विश्वा चक्रुर्वो इन्द्र मूर्यं पंतीतो जनुषा सीर्येण ।
 या विष्णु रंजिन कृणवो दधुष्यान् न तं वृतां तर्विष्या अस्ति तस्याः १४
 इन्द्र बर्हो जिपमाणा जुपस्य या तं शक्ति नव्या अर्कम् ।
 वधेव मद्रा मुहृता यमूय रथं न धीः स्या अतक्षम् १५ [२५] (११३)

(३०)

१५ बभूवरात्रेया । इन्द्रा । १२-१५ शक्येचयेन्द्रो । विष्णुर् ।

कास्य वीरः को अयदयदिन्द्रं सुखरंध्रमीयमानं हारिभ्याम् ।
 यो गुणा वृद्धी सुतसोममिच्छन् तदोक्रो गन्ता पुरुहूत उती १
 अशं च वक्षे प्रवर्मस्य सुखं कुप्रे निधानुन्वापमिच्छन् ।
 अपुच्छमन्वो उत ते मं आद्रु-रिन्द्रं नरो बुधुधाना अदीम २
 प्र नु वृषे सुते या तं कृतानीन्द्र बर्वासु पानि नो जुगोषः ।
 देवुर्विद्वान्द्रुणापयं विद्वान् बहतेऽयं सुधवा सर्वेसेनः ३
 स्थिरं मनश्चक्रे ज्ञात इन्द्र वेपीदेको युधये मूर्यसभित् ।
 अश्मानं विच्छिदसा दिपुतो दि विद्रो णवामूर्धमुषिषाणाम् ४
 पुरो यत् त्वं पंम आजनिष्ठाः पगावति ध्रुवं नाम विध्रत ।
 अतश्चिदिन्द्रोऽमयन्त देवा विश्वा अपो अजपद् व्रासपनीः ५ [२६]
 गुण्येते मरुतः सुरोवा अचंनयकं सुन्वन्पन्धः ।
 अहिमोहनमप आदापानं प्र मापाभिमांषिनं सद्यदिन्द्रः ६
 वि पू मूर्धो जनुषा दानमिन्व-च्छहन् गवां मचयन् सां चकानः ।
 अजां व्रासस्य नमुषेः शिरो य-दर्वतयो मनवे गानुमिच्छन् ७
 युतं हि मामकृथा आदिदिन्द्र शिरो व्रासस्य नमुचिर्मघापन् ।
 अश्मानं चित् स्वर्षं चतंमानं प्र ज्जिपेयं रोदरी मरुज्जर्षः ८
 जिप्यो हि व्रास आपुधानि चक्रे किं मां करन्नवला अस्य सेनाः ।
 अन्नदार्शुवदुमे अस्य धेने अथोप् प्रैद् युधये दस्युमिन्द्रः ९
 समुत्त गानोऽमितोऽमयन्ते हेह वृत्सेर्विपुता यदासेन् ।
 सं ता इन्द्रो असृजदस्य शक्ति-पंती मोमांसुः सुपुता अमन्दन् १० [२७]
 युरी सोमां बभूधुता अमन्दु-अरोरवीद् युधमः सावनेपु ।
 पुंशुः पंषिर्वो इन्द्रो अस्य पुनपेसोमवदानुभियाणाम् ११ (२४)

मद्रमिषं रुशमां अग्ने अकृन्व	गवां चत्वारि वर्ततः सहस्रां ।	
फलचपस्य प्रयता मुधानि	प्रत्यग्रभीष्म नृत्तमस्य नृणाम्	१२
सुपेशंसं मार्षं सुजन्त्यस्तं	गवां सहस्रं रुशमांसो अग्ने ।	
तीमा इन्द्रमममन्दुः सुतासो	ऽक्तोऽप्युष्टो परितक्म्पायाः	१३
ओभ्युत् सा रात्री परितक्म्या यो	ऋणंचये रजन्ति रुशमानाम् ।	
अत्यो न प्राजी रघुरज्यमानो	बभुध्वत्वार्यंसनत् सहस्रां	१४
चतुःसहस्रं गध्वस्य पुश्वः	प्रत्यग्रभीष्म रुशमेष्वग्ने ।	
धर्मं चित् ततः प्रपृजे	य आसीं दपुस्मयस्तन्वापाम् विषाः	१५ [२८] २१८

(११)

११ मयस्पुरात्रेयः । इन्द्रः, ८ पत्नीयपादस्य कुत्सो वा, चतुर्णपादस्य पशना वा, ९ इन्द्राकुत्सो । विशुप् ।

इन्द्रो रथाय पुवर्तं कृणोति	यमभ्यस्पर्शान्मघर्वां वाज्रयन्तम् ।	
युधेवं पश्वो ध्युनोति गोपा	अरिष्टो याति प्रथमः सिपासन्	१
आ प्र द्रव हरियो मा वि वेनः	पिशङ्गराते अभि नः सचस्व ।	
महि त्वावेन्द्र वस्यो अन्यदस्य	मेनोभिर्जनिवतश्चकथं	२
उधत् सहः सहस्रं आर्जनिष्ट	वेदिष्ट इन्द्रं इन्द्रियाणि विश्वा ।	
मार्चोवपत् सुनुधां वृषे अन्त	र्वि ज्योतिषा संवदुत्वत् तमोऽवः	३
अर्नवस्ते रधमश्वाय तश्चन्	त्वष्टा वज्रं पुरुष्टूत द्युमन्तम् ।	
महाण इन्द्रं महर्षन्तो अर्के	रवर्धयन्नहये हन्त्वा उं	४
नृष्णे यत् ते वृषणो अर्कमर्चा	निन्धु प्रावाणो अर्वितिः सजोषाः ।	
अन्मघासो ये पवयोऽरुधा	इन्द्रोऽपिता अम्यवर्तन्तु दस्यून्	५ [२९]

प्र ते पूर्वाणि करणानि बोचं	प्र नृत्तना मघवुन् या चुकर्षं ।	
शर्कीजो पद् विभरु रोवसी उभे	जयंज्ञपो मनवे दानुचित्राः	६
तद्विष्टु ते करणं दस्म विषा	ऽर्हि यद् इन्द्रोऽजो अत्रामिमीथाः ।	
द्युष्णस्य चित् परि म्रया अगृभ्याः	प्रपित्वं पन्नपु दस्यूरुत्तेधः	७
त्वमपो यद्वे तुर्वज्ञाया	ऽरमयः सुनुषाः पार इन्द्र ।	
उग्रर्नपातमवहो ह कुत्सं	सं ह यद् वामुशनारन्त वेषाः	८ (११६)

इन्द्राकुत्सा बह्वमाला रथेनाऽऽ वानत्या अपि कर्षी बहन्तु ।
निः र्षीमृजो धर्मथो निः पुधस्थान् मघोर्नो हृशो वर्यस्तर्मासि
पार्तस्य पुक्तान् त्मुपुजंश्चिष्वश्वान् कृषिभिक्षेषो अजगध्वस्युः ।
विश्वे ते अत्रं मरुतः ससाय इन्द्र बह्वाणि तर्विषीमवर्धन् ।

९

१० [३०]

सूरश्चिषद् रथं परितक्म्यायां पूर्वं करदुपरं जुजुवांसम् ।
भरश्चक्रमेतंशः सं रिणाति पुरो वधत् सनिभ्यति कर्तुं नः
आयं जना अभिचक्षे जगामेन्द्रः ससायं सुतसोममिच्छन् ।
वक्नु धावाव वेदिं ध्रियाते यस्यं जीरमभ्युर्वध्वरन्ति ।
ये चाकनन्त चाकनन्त नू ते मतां अमृत मो ते अंह आरन् ।
वावन्धि यज्पूरुत तेषु धेद्यो जो जनेषु तेषु ते स्यामं

११

१२

१३ [३१] (१४७)

(११)

११ गानुपत्रेयः । इन्द्रः । चिषुत् ।

अदंरुत्सममृजो वि खानि त्वमंशुवान् बद्धधानो अरम्णाः ।
महान्तमिन्द्र पर्वतं वि पद् वः मृजो वि धागु अव दानवं हन्
त्वमुत्सोः क्रतुमिबद्धधानो अरंह ऊधः पर्वतस्य वभिन् ।
अहिं चिषुषु प्रपुते शयानं जघन्वो इन्द्र तर्विषीमधत्याः
त्यस्यं चिन्महतो निर्मृगस्य वधंशेषान् तर्विषीभिर्दिन्द्रः ।
य एक इदं प्रतिमन्यमान आदस्मानुन्यो अजनिहृ तथान्
त्यं चिदिषां स्वधया मदन्तं मिहो नपाते सुवर्धं तमोगाम् ।
वृषप्रभर्मा दानवस्य भामं वधेण वृषी नि जघान् शुष्णाम्
त्यं चिदस्य कर्तुमिनिर्पत्तम मर्मणां विद्विदस्य ममं ।
पर्दां सुक्षत्र पभृता मदस्य युपुंसन्तं तमसि हर्म्ये धाः
त्यं चिन्वित्था कल्पयं शयानं ममूर्धं तमसि वावृधानम्
तं चिन्मन्वानो वृषभः सुतस्यो चैरिन्द्रां अप्रगुषां जघाम

१

२

३

४

५

६ [३२]

उद् यद्विन्द्रो महते दानुवापु वधुर्पमिह सहो अयंतीतम् ।
पुर्षी वधस्य प्रभृती वृषाभ विश्वस्य जन्तोरेधुमं चकार

७

(१४८)

त्यं चिद्वर्णं मधुपं शर्पान्—मसिन्व व्रवं मह्याद्वुधः ।	
अपार्वमंत्रं मंहता वधेन नि तुयंणि आवृणङ् मूधर्वाचम्	८
को अंस्य शुष्मं तविषीं वरात् एको धर्वा भरते अप्रतीतः ।	
इमे चिद्वस्य ऋषसो नु वेवी इन्द्रस्यीरजसो मियसा जिहाते	९
न्यस्मि वेवी स्वर्धितिर्जिहीत इन्द्राय गानुरुंशतीर्व येमे ।	
सं पयोर्भो पुक्ते विश्वमाभि—रनु स्वधात्रे क्षितयो नमन्त	१०
एकं नु त्वा सत्यंति पात्रञ्जन्यं जाते शृणोमि युशंसं जनेषु ।	
तं मे जगृध आशसो नविदं क्रोपा वस्तोर्ह्वयमानास इन्द्रम्	११
एवा हि त्वार्धतुथा यातयन्तं मघा विरेभ्यो ददंतं शृणोमि ।	
किं ते ब्रह्माणो गृहते सर्वायो ये त्वाया निवृधुः कार्ममिन्द्र	१२ [३३] (१५१)

— ३३६ —

[द्वितीयोऽध्यायः ॥१॥ व० १-२८]

(११)

[पृथ्वीयोऽनुयायः ३१० ए० ११-४४]

१०. प्राजापत्यः संहरणः । इन्द्रः । विपुः ।

महिं महे तुवसें वीध्वे नू—निन्द्रयित्वा तुवसे अतंयान् ।	
यो अस्मि सुमतिं वार्जसातो स्तुतो जनें समुर्षश्चिकेत	१
स त्वं न इन्द्र धियमानो अर्क—हर्षिणा वृषन् योक्त्रमभेः ।	
या इत्या मधयन्ननु जोषं वक्षो अभि प्रार्यः संष्टि जनान्	२
न ते त इन्द्राम्यस्मदृष्या—ऽपुंक्तासो अब्रह्मता यवसन् ।	
तिष्ठा रथमधि तं वद्वहस्ता—ऽऽ रश्मि देव यमसे स्वश्वः	३
पुरु यत् त इन्द्र सन्पुक्था गवं चरुधोर्वरानु पुष्यन् ।	
ततक्षे सूर्यापं चिदोकेसि स्वे वृषां समुत्सुं व्रासस्य नाम चित्	४
पुयं ते त इन्द्र ये च नरः शर्षो जज्ञाना याताश्च रथाः ।	
आस्मात्त्रंगम्यादहिगुप्सु सत्वा भग्नो न हव्यः प्रभूधेषु चारुः	५ [१]
प्रपूक्षेण्यमिन्द्र त्वे ह्योजं नृध्यानि च नूतमानो अर्मतः ।	
स न एनीं वसवानो रुषि व्राः प्रार्यः स्तुवे तुविमुपस्य दान्म	६
एवा न इन्द्रोतिभिरेव प्राहि गृणतः शूर काकन् ।	
उत त्यञ्चं ददती वार्जसातो पिरीहि मधुः सुपुनस्य चारोः	७

उत त्वे मां पीरुकुत्स्यस्य मूरे सुसदस्पोर्हिरणिनो रराणाः ।	
वहन्तु मा दश श्येतामो अस्य गैरिष्ठितस्य कर्तुभिर्नु संभे	८
उत त्वे मां मारुताश्वस्य शोणाः कर्त्वामघासो विदधस्य रातो ।	
महसा मे चपर्वतानो ददान आनुक्रमयो वपुषे नाचंत	९
उत त्वे मां ध्वन्यस्य जुष्टा लक्ष्मण्यस्य मुरुचो यतानाः ।	
महा रायः सुवरणस्य क्रपेर्वजं न गावः प्रयता अपि ग्मन्	१० [२] (१११)

(१४)

२ प्राजापत्यः मवरणः । इन्द्रः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

अजातशत्रुमजग स्वर्वत्पनु स्वधामिता दुस्ममीपते ।	
मुनेतनु पचत् ब्रह्मवाहसे पुरुपुताय प्रतरं दधातन	१
आ यः मोमेन जठरमापिंताऽमन्दत मघवा मध्वो अन्धसः ।	
यर्दी मृगाय हन्तवे महार्वधः सुहर्षमृष्टिमृशना वर्ष परत	२
यो अम्मं घंस उत वा य ऊर्धन्ति सोमं मुनेति भवति द्युमो अहं ।	
अपाप शक्रस्ततनुदिमूहति तनुशुभ्रं मघवा यः कंवाससः	३
यस्यावर्धीत पितरं यस्य मातरं यस्य शक्रो भ्रातरं नातं इपते ।	
चेनीद्वस्य प्रयता यतंक्ररो न किल्बिपादीपते वस्व आकुरः	४
न पञ्चभिर्नुशभिवंष्टारभं नासुन्वता सचते पुष्यता चन ।	
जिनानि वेदमुया हन्ति वा धुनि रा वंष्युं भजति गोमति मजे	५ [३]

वित्वर्धणः समंती चकमामुजोऽमुन्वतो विपुणः मुन्वतो वृधः ।	
इन्द्रो विश्वस्य दमिता विमीपणो पथावशं नपति दासुमायैः	६
सर्मा पणोरजति भोजने मुषे वि वृशुषं भजति मूनरं वनु ।	
दुमं चन धिपंत विश्व आ पुरु जनो पो अस्य तर्धिपीमवृकुधत्	७
मं यज्जनां मुधनां विश्वदर्शसा ववेदिन्द्रो मघवा गोपुं शुभ्रिपु ।	
युजं त्वान्पमहूतं प्रवेपु न्युर्दी गव्यं मृजंतं सत्वभिर्धुनिः	८
महप्रसामासिंवेसिं गुणीषु शत्रिमग्र उपमां केनुमयैः ।	
तम्ना आपः सुंयतः पीपयन्त तस्मिन् क्षत्रममंयत् त्वेपमंन्तु	९ [४] (१०२)

(१५)

८ प्रभूवसुराद्विरसा । इन्द्र । अनुष्टुप्, ८ पङ्क्तिः ।

यस्ये साधिष्ठोऽवसु इन्द्र कतुष्टमा भर ।	
अस्मभ्यं चर्षणीसहं ससिं वाजेषु दुष्टरम्	१
यद्विन्द्र ते चर्तद्यो यच्चूतु सन्ति तिस्रः ।	
यद् वा पञ्च क्षितीनामवस्तत्र सु न आ भर	२
आ तेऽवो वरंण्यं वृषन्तमस्य हूमहे ।	
वृषन्तुतिर्हि जज्ञिष आभूमिरिन्द्र तुर्वणिः	३
वृषा ह्यसि राधसे जज्ञिषे वृष्णि ते शवः ।	
स्वशवं ते ध्रुपन्मनः सत्राहमिन्द्र पीस्यम्	४
त्वं तमिन्द्र मत्पंममिन्नपन्तमद्विवः ।	
सर्वथा शतकतो नि याहि शवसस्पते	५ [५]
त्वामिद् वृत्रहन्तम् जनोसो वृक्तवर्हिषः ।	
उग्रं पूर्वापुं पूर्वं हवन्ते वाजसातपे	६
अस्माकमिन्द्र दुष्टरं पुरोयावानम्राजिषु ।	
सुपादानं धनेधने वानुपन्तमवा रथम्	७
अस्माकमिन्द्रेर्हि नो रथमवा पुरंध्या ।	
सुयं शविष्ठ वापै त्रिवि भर्वा वधीमहि त्रिवि स्तोमं मनाभहे	८ [६] (५०)

(१६)

९ प्रभूवसुराद्विरसा । इन्द्र । त्रिष्टुप्, ९ अगली ।

स आ गर्भविन्दो यो वसुनां चिकेतद् दानुं दामनो रथीणाम् ।	
धन्वचरो न वसंगस्नुषाणं अकमानः पिबतु द्रुधमंशुम्	१
आ ते हन्तु हरिवः शूड शिष्टे रहन् सोमो न पर्वतस्य पुडे ।	
अनु त्वा राजन्नर्वतो न द्विन्वन् गीर्भिमं देम पुरुहूत बिम्बं	२
षकं न वृत्तं पुरुहूत वेपथे मनो मिषा मे अमतिरिद्विषः ।	
रथादधि त्वा जगिता संज्ञानुष कुबिन् स्तोपन्मपवन् पुरुवमूः	३ (०८१)

एष प्रादेव जरिता त इन्द्रे पतिं वाचं ब्रह्मदशुषाणः ।	
प्र सुप्येन मघवन् वसिं रायः प्र वक्षिणिर्द्वारिखो मा वि वनः	४
वृषां त्वा वृषणं वर्धतु द्यौर्वृषा वृषभ्यां वहसे हरिभ्याम् ।	
स नो वृषा वृषरथः सुशियु वृषकतो वृषा वज्रिन् भरं धाः	५
यो रोहितो वाजिनीं वाजिनीवान् विमिः शतैः सर्वमानावाँदृष्ट ।	
पूजे समस्मै क्षितयो नमन्ता भुतरंधाय मरुतो वृषोया	६ [७] (१८६)

(१७)

५ भौमोऽभिः । इन्द्रः । विष्टुप् ।

सं मानुना यतते सूर्यस्याऽऽनुद्धानो घृतपृष्ठः स्वर्चाः ।	
तस्मा अमृधा उपसो व्युच्छान् य इन्द्राय मुनवामेत्याहं	१
समिन्नाभिर्वनवत् स्त्रीर्णवाँहं वृस्तप्रावा सुतसामो जराते ।	
प्रावाणो पस्पंपिरे ववून्यप्यदध्वपुँद्विपात्र सिन्धुम्	२
वधुरिवं पतिमिच्छन्त्यति य इन्द्रो वहति महिषीमिषिराम् ।	
आस्पं भवस्याद् रथ आ र्षं घोपात् पुरु महसा परि वतंपति	३
न स राजा व्यपते यस्मिन्निन्द्र स्त्रीवं सोमं पिबति गोसंसायम् ।	
आ संतुनेरजति हन्ति वृत्रं क्षेति क्षितीः सुभगो नाम पुष्यन्	४
पुष्यात् क्षेवं अमि योगं मवात्युभे वृतीं संयती सं र्षपाति ।	
पिबः सूर्ये विषो अग्रा भवति य इन्द्राय सुतसामो वृदाशात्	५ [८] (१९१)

(१८)

५ भौमोऽभिः । इन्द्रः । भनुष्टुप् ।

जुरोष्ट इन्द्र राषंसो विम्बी शतिः शतकतो ।	
अर्धा नो विश्ववर्षणे द्युष्ठा सुक्षत्र मंहय	१
पदीमिन्द्र भवात्युमिषं शक्ति वधिषे ।	
पद्भ्ये दीपुंभूर्त्तमं हिरण्यवणं कुहरम्	२
शुष्मांसो ये ते अदिवो मेहना केतुसार्पः ।	
जुमा वृबावमिहये दिवश्च गमर्धं राजधः	३ (१९४)

उतो भो अस्य कस्य चिद् दक्षस्य तव बुद्धिन् ।	
अस्मभ्यं नृष्णामा मंगं ऽस्मभ्यं नृमणस्यसे	४
नू तं आमिर्मिदिमिस्तव शर्मञ्छतकतो ।	
इन्द्र स्वामं सुगोपाः शूर स्वामं सुगोपाः	५ [९] (१११)

(११)

५ भौमोऽभिः । इन्द्रः । मनुषुर्, ५ पशुकिः ।

परिन्दु शिय मेहना ऽस्ति त्वादातमद्रिवः ।	
राधस्ताम्रो विवदस उमपाहृस्तया भंर	१
पन्मन्यसे वरेण्यमिन्द्रं धुषं तदा मंर ।	
विद्याम् तस्य ते क्षप मरुपारस्य ब्रुवन्	२
पृत् ते त्रिसु मराभ्यं मनो अस्ति धृतं ब्रुवत ।	
तेन हृब्दा र्थिद्रिव आ वाजं दधि सातयं	३
मंहिंते वो सुपोनां राजानं धपंणीनाम् ।	
इन्द्रमुप पशस्तये पूर्वीर्मिर्गुजुषे गिरः	४
अस्या इत् कायं वर्षं उक्थमिन्द्राणु शंसयं ।	
तस्मां उ ब्रह्मवाहसे गिरं वर्षन्तपशंणे गिरः शुम्भन्तपशंपः	५ [१०] (१००)

(१०)

१ भौमोऽभिः । इन्द्रः, ५ पशुः, ६-९ अश्विः । १-१ उन्वयः.
५, १ मनुषुर्, ४, १-८ विषुर्.

आ प्राह्यदिभिः मृतं सोमं सोमदने विह । पुषंभिन्द्र पुषंभिर्गुप्रहन्तम्	१
वृषा प्राया वृषा मरुो वृषा सोमो अयं मृतः । पुषंभिन्द्र पुषंभिर्गुप्रहन्तम्	२
वृषां त्या वृषंणं वृडे वरिञ्चिद्याभिर्कृतिभिः । पुषंभिन्द्र पुषंभिर्गुप्रहन्तम्	३
अजरीषी वृजो वृषंमस्तुंवावाद् ऽप्यो राजा वृष्टदा सोमपावां ।	
पुहत्वा हरिभ्यामुवं पातवृषां ह माधंरित्ते सवने मासुदिशंः	४
एत् त्वां सुषं स्वमांनुस्तमसाविषरासुटः ।	
अक्षेत्रविह पयां मृषो मुवंनान्दरीधपुः	५ [११] (१००)

स्वर्भानोरुध यद्विन्दु माया अयो द्वियो वर्तमाना अवाहन् ।	
गुह्यं सूर्यं तमुसापमेतेन तुरीयेण बहोणाविन्दुद्विः	६
मा मामिमिं तत्र सन्तमत्र हरस्या वुरधो मियसा नि गीरीत् ।	
त्वं मित्रो असि सत्यराधास्तौ मेहावते वरुणश्च राजा	७
प्राभ्यो ब्रह्मा युयुजानः संपुषन् कीरिणां वेवान् नर्मसोपशिर्क्षन् ।	
अत्रिः सूर्यस्य द्विवि चक्षुराधात् स्वर्भानोरुध माया अचुक्षत्	८
यं वे सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविष्यदामुरः ।	
अत्रयस्तमन्वविन्दन् नृह्यान्ये अशक्नुवन्	९ [१२] (११०)

(४१)

१० भोमोऽभिः । विश्वे देवाः । त्रिपुत्र, ११-१७ मतिजगती, १० एरुपदा विपारः ।

को नु वा मित्रावरुणावृतापन् द्विवो वा मुहः पार्थिवस्य वा दे ।	
श्रुतस्य वा सव्यमि द्रासीथां नो यज्ञावृते वा पशुयो न वाजान्	१
ते नो मित्रो वरुणो अर्षमायुरिन्द्रं क्रमुक्षु मरुतो जुषन्त ।	
नमोभित्वा ये वर्धते सुवृकिं स्तोमं रुद्रार्ष मीळ्वुषं मुजोपाः	२
आ वां येहाश्विना हुवध्वे वार्तस्य पामन् रध्वस्य पुटी ।	
उत वा द्विवो अमुताय मन्म वान्धांसीषु यज्येवे मरध्वम्	३
प्र मुश्रुणां विभ्यः कण्वद्देता जितो द्विवः मुजोषा वार्तो अभिः ।	
पूषा भगः प्रभुधे विश्वमोजा अर्जि न जंगमाम्बश्वतमाः	४
प्र वां रुदि पुक्ताश्वं मरध्वं गाय एषेऽवसि वर्धित धीः ।	
सुरोश्च एर्वरोश्चिजस्य होतु वे व एवां मरुतस्तुराणाम्	५ [१३]
प्र वां वारुं रधयुर्न कृणुष्व प्र वृषं विर्यं पनितारुर्कैः ।	
इपुभ्यश्च क्रतुसापः पुरंधीर्वेस्वीर्नो अत्र पत्नीरा धिये धुः	६
उर्व व एवे बन्धमिः धुपेः प्र वृद्धी द्विवद्वितर्षज्जिर्कैः ।	
उपासानकी विदुषींश्च विश्वमा हां वहतो मत्पांय वृत्तम्	७
अभि वां अर्चं षोष्याक्रेतो नृन् वास्तोष्पतिं त्वटां रराणः ।	
धन्वां मुजोषां शिषणा नमोभिर्वनुस्पर्तोरोर्षधी गाय एवं	८
नुजे नुस्तजे परंताः सन्नु स्वेर्नो ये वस्यो न वीराः ।	
पुनित आपयो पंश्रतः सदां नो वधीस्तः दोमं नदीं अमिदीं	९ (११४)

वृष्णां अस्तोपि मूम्यस्य गमो श्रिता नपांतमपां मुञ्चन्ति ।
गृणीते अग्निरेतरी न श्रुपैः शोचिष्केशो नि रिणान्ति वनां १० [१४]

कृधा मदे कृद्विपापं ब्रवाम् कद् शये चिंक्रितुषे मगांय ।
आपु ओषधीकृत नोऽवन्तु धीर्नानां गिरयो वृक्षकेशाः ११

शृणोतुं न ऊर्जा पतिगिरुः स नमस्तर्पायो इषियः परिज्मा ।
शृण्वन्त्वापुः पुरो न श्रुधाः परि मुचो ब्रुहाणस्यात्रः १२

विदा विष्णु महान्तो ये वृ एका ब्रवाम दम्मा वापुं दधानाः ।
वपंश्चन सुम्बु आषं यन्ति ध्रुमा मतेमनुपते वधुषः १३

आ वैष्णानि पाधिवानि जन्मा उपभ्राह्मि मुमंताय बोचम् ।
वधेन्ता घाशो गिरिश्चन्द्राया उदा वधेन्नामभिपाता अणाः १४

पुत्रेषु मे जरिमा नि धांति वरुञ्जी वा शूक्रा या प्रापुर्मिध ।
सिपंस्तु माता मही रसा नः स्मत् मूरिभिकेजुहस्तं क्रजुवनिः १५ [१५]

कृधा दाशेम नमसा मुदानु नेवुषा मरुतो अष्टांकी प्रभवंसा मरुतो अष्टांकी ।
मा नोऽर्हंभुषो रिपे धां बुम्माकं भूवृपमात्रिबनिः १६

इति विष्णु प्रजापते पशुमत्ये देवासो वनेतु मत्यो व आ देवासो वनेतु मत्यो व ।
अथा शिवां तन्वो धासिमस्या जरां चिन्से निकंतिजप्रसीत १७

तां वो देवाः सुमतिमूर्जयन्ती मिपंभशयाम वसवुः शमा गोः ।
सा नः मुदानुर्मूर्जयन्ती वृषी प्रति द्रवन्ती मुद्रिताप गम्याः १८

अपि नु इव्यं पुधस्यं माता स्मस्तुमीभिकुवंशी वा गृणानु ।
उवंशी वा बृहद्विवा गृणाना उपूण्णाना वंमूधस्यापोः १९

सिपंकु न ऊर्जुंषस्य पुटेः २० [१६] ११०

(४१)

१८ श्रीमोऽर्हः । रिषं देवाः, ११ वयः । विष्णुः, १७ वरुणः शिवः ।

य शोतंसा वदंशुं दीधिति गी-मिंशं मगुभरिति नूनमरपाः ।
पुषंछोमिः पचंहोता शृणोत्व-श्रुतपन्था अमुंगे मद्योभुः १

पतिं मे श्वात्ममदितिजगुभ्यान् मुनुं न माता ह्येष मुदोवंश ।
मह्यं रिपे वृहद्विंशं पशुभ्य-हं मिंशं वदंशुं यन्मद्योमु २

उदीरिय कृषितमं कर्षीना—मुनसैनमभि मर्षा धृतेन ।
 स नो वसूनि प्रपता हितानि चन्द्रार्जि वेषः संविता मुवाति ३
 समिन्द्र णो मनसा नेत्रि गोभिः सं मुरिभिर्हृगिबुः सं स्तुति ।
 सं ब्रह्मणा वेषर्हितं यदस्ति सं वेषानां सुमत्या सुशिषानाम् ४
 वेषो मयः सञ्चिता रायो अंग इन्द्रो वृत्रस्य संजितो भनानाम् ।
 क्रमुक्ष वाजं उत वा पुरंधि—स्वन्तु नो अमृतासस्तुरासः ५ [१७]

मरुत्वंतो अप्रतीतस्य त्रिष्णो—स्वर्पंतः प ब्रवामा कृतानि ।
 न ते पूर्वे मध्वन् नापरामो न बीर्षी नूतनः कश्चनापं ६
 उर्ष स्तुहि मध्व रंनधेयं नृहस्पतिं सनितारं भनानाम् ।
 यः शसते स्तुवते शंभविठः पुरुषसुंगमज्जोषुषानम् ७
 तद्योतिभिः सचंमाना अरिष्टा बृहस्पते मपवानः सुवीराः ।
 ये अश्वदा उत वा सन्नि गोदा ये वश्वदाः सुमग्नास्तेषु रायः ८
 विसर्माणं कृणुहि वितमेषां ये भ्रुअते अपृणन्तो न उरुधेः ।
 अपव्रतान् प्रसवे वावृधानान् ब्रह्मद्विषः सुषांश्च यावपस्य ९
 य ओहते रक्षसो वेषवीता वचक्रेमिन्नं मरुतो नि वात ।
 यो वः शर्मि इक्षामानस्य निन्दात् नृच्छयान् कामान् करते सिष्किवानः १० [१८]

तमुं दुहि यः स्विवुः सुधन्वा यो विश्वंस्य क्षपति भेषजस्यं ।
 यक्षां महे सौमनुसायं रुद्रं नमोमिर्दुवममुरं दुवस्य ११
 दमूनयो अपमो ये महस्ता वृष्णः पवीर्दियो बिभ्वन्टाः ।
 मरुश्वती बृहद्विषोव राका दंशस्यन्तीरिखस्यन्तु शुभ्राः १२
 प्र सू महे सुशरणाय मेधां गिरं भरे नर्यमी जायमानाम् ।
 य आहना बुञ्जिर्दुक्षणांमु रुषा मिन्नानो अकुण्ठोऽदिदं नः १३
 प्र सुभृतिः स्तनयन्तं रुवन्नं—मिष्टर्षानि जरित्वेनमंशयाः ।
 या अन्विमो उदनिमो इयंति य त्रिस्तुता गेदमी दुक्षमाणः १४
 एषः स्तोमो मारुतं मर्षो अरुठा रुद्रस्यं सुसुंयुंनुंरुक्षयाः ।
 कामो गये हंते मा स्तुस्यु—चं स्तुहि पूषंश्चो अयामः १५
 श्रेयः स्तोमः पृथिवीमन्तर्गिरु वनस्पतीरांधी गये अंशयाः ।
 देवांदवः सुहवो भूतु मरु मा नो माता पृथिवी दुंपंती धांत १६ (२४६)

आ वेधसं नीलपुंखं बृहन्नं बृहस्पतिं सद्ने साइयध्वम् । सादयोनिं दम आ दीङ्गिवांसं हिरण्यवर्णमरूपे सपेम	१२
आ पंणोसिर्बृहर्दिवो रराणो विश्वेभिर्गन्त्वोर्मभिर्हुवानः । मा वसान् ओषधीरमूध—स्त्रिधातुंशुद्धो वृषभो वंशोधाः	१३
मातृप्येदे परंमे शुक्र आयो—विपुन्यवो रास्त्रिरासो अगमन् । सुरोप्यं नमसा गुतहंथाः शिशुं मृजन्त्यापयो न वासे	१४
बृहद् वयो बृहते तुभ्यंमद्रे पिद्याजुरो मिधुनासः सवन्त । देवोदेवः सुहवो भूतु महं मा नो माता पृथिवी दुर्मतो धांत	१५
उरो देवा अनिशधे स्याम	१६
समश्चिनोखंसा नूतनेन मयोभुवां सुपर्णीती गमेम । आ नो रपि वंहतमोन वीरा—ना विश्वान्यमत्ता सौभंगानि	१७ [२२] (१६५)

(४४)

१५ कादपयोऽप्यारः (१० क्षत्र-मनस-पथावद्-पञ्चत-सभि-भयत्साराः । ११ विश्ववार-वज्रत-प्रापी-भयत्साराः । १२ भयत्सारेण सह श्वापृण-पञ्चत-बाहुबृह-भुतबिष्-तयोः, १३ सुतभरः) । विश्वे देवा । जगती, १४-१५ शिष्टपु ।

ते पञ्चधा पूर्वधा विश्वधेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं स्वर्बिर्बुम् । पत्नीचीनं वृत्रेन दोहमे गिरा ऽऽशुं जयन्तुमनु यामु वधसे	१
शिवे मृदशीरुपरस्यु थाः स्व—विरोचमानः कुरुभामवोदने । सूगोपा अंसि न इभांय मुकतो पुरो मायाभिर्कृत आंसु नाम ते	२
अत्यं हविः संचते सचच धानु चा—ऽरिहगतुः स होतां सहोमरिः । प्रसर्धानो अतुं बर्हिर्बुधा शिशु—मंथे युगाजरो विश्वुहां हितः	३
प वं पुते सुपुत्रो यामंरिहये नीवीरमुथ्यं पुष्यं कृतावृषः । सुपन्तुभिः सर्वशाधैरभीष्टुभिः किविनामानि प्रवणे मुंषापति	४
मुंजभुंराण्यन्धरंभिः मुतेगृभं वयाकिनं चितभांभोसु सुम्बकः । धागवाकेष्वंनुगाथ शोभसे वधंश्च पत्नीरुभि जीवो अंश्वरे	५ [२३]
दाहगव दहंसे दाहगुंरपते स द्रापयां दधिर मिभयाप्यथा । महीसम्भभंमुरशामुक ऋपो बृहन मुरीरमनेपत्पुतं सहः	६
वेपपुर्जनिवान् वा अति स्पृधः समर्पता मनसा सूर्यः कृकिः । भूमं ग्धन्तुं र्धि विश्वतो गव—सुम्भारु जयं वनवृत्त श्वावसुः	७ (१०९)

ज्यापांसमस्य यतुनस्य केतुनं ऋषिस्वरं चरति यामु नाम ते । यादृशिमिन् भायि तमंपुस्यपां विवृद् य उं स्वयं वहते सो अरं करत	८
समुद्रमांसामर्ष तस्ये अग्निमा न रिष्यति सर्वनं यस्मिन्नायता । अत्रा न हार्षिं कृष्णस्यं रेजते यत्रां मृतिर्विद्यते पूतबन्धनी	९
स हि क्षत्रस्यं मनुसस्य चित्तिमि-रेवावृक्ष्यं यजतस्य सधेः । अवत्सारस्यं स्पृणवाम रण्वमिः शर्विष्ठं वाजं विदुषां चिदध्वम्	१० [२४]
इयेन आंसामर्षितिः कक्ष्योऽं मदीं विश्ववारस्य यजतस्यं मापिनः । समन्यमन्यमर्धयन्त्येतेवि विदुर्विषाणं परिपानमन्ति ते	११
सुव्राणो यजतो वि द्विषो वधीद् बाहुवृक्तः भूतवित् तयो वः सचां । उमा स वरा प्रत्येति भाति च यदीं गुणं भजते सुप्रपार्वमिः	१२
सुतमरो यजमानस्य सत्यति-र्विश्वांसामूधः स धियामुद्व्यनः । मर्द् धेनु रसवच्छिभिये पयोः ऽनुब्रुवाणो अध्वेति न स्पृण	१३
यो जागाउ तमृषः कामयन्ते यो जागार तमु सामानि यन्ति । यो जागाउ तमयं सोमं आह तवाहमस्मि मरुये न्योकाः	१४
अग्निर्जागार तमृषः कामयन्ते ऽग्निर्जागाउ तमु सामानि यन्ति । अग्निर्जागाउ तमयं सोमं आह तवाहमस्मि मरुये न्योकाः	१५ [२५] (१८०)

(४५)

[अनुषोऽनुवाकः १४४ सू० ४५-५६]

११ सदापृष भात्रेय । विश्वे देवा । रिपुष, ९ पुरस्ताज्जयतिः ।

विदा द्विवो विष्यन्नद्विमुक्ष्ये-रांपत्या उपसो अर्विनो गुः । अपांशुत वजिनीकृत स्वर्गाद् वि द्वो मानुषीर्षुष आंषः	१
वि सूर्यो अमर्ति न शिवं मावो-षाद् गवां माता जानती गांव । धन्वणंसो नृद्युः स्वादांअर्णाः स्पृणेषु मुर्मिता हंहत द्यौः	२
अस्मा उक्थाय पर्वतस्य गर्भो महीनां अनुषं पृषार्यं । वि पर्वतो जिहीत साधंत द्यौ-राविवांसन्तो इत्ययन्त मूमं	३
सूक्तेर्मिर्वा वचोर्मिर्षुषजुष्टे-रिन्द्रा न्वुमी अरंसे द्रुषधे । उवधेमिर्हि प्यां कृषयः सुप्रज्ञा आविवांसन्तो मरुतो यजन्ति	४ (१८०)

एतो न्वृष सुभ्योऽं भवाम् । म दृष्युना मिनवाम् । वरीषः । आरे द्वेषांसि सनुतर्दधामाऽपाम् । माञ्चो यजमानमर्ध्वं	५ [२६]
एता धिर्व कृणवांमा सहापो । ऽपु पा मातोऽं कंणुत वृजं गोः । यया मनुर्विशिशिवं त्रिगापु । यया वृषिग्वृषुवापा पुरीषम्	६
अनुनोश्च हसन्पतो अद्रिः । राबन् येन दशं मासो नवर्गवाः । कृतं वृती सारमा गा अविन्दुद् विश्वानि सत्याङ्गिराधकार	७
विश्वे अस्या व्युषि माहिनायाः । सं यद् गोभिर्द्विरसो नर्दन्त । उत्सं आसां एते मुखस्यं कृतस्यं पुवा सुरमा विन्दुद् गाः	८
आ सूर्यो यातु सुताश्वः । श्वेभं यदस्योर्विवा दीर्घयाचे । ऽपुः श्येनः पंतयदन्धो अपृष्टा । पुवा कृविदीदयद् गोषु गच्छन्	९
आ सूर्यो अरुहस्पुक्रमणो । ऽपुंक्त यद्भरितो व्रीतपुंठः । उत्ता न नावमनयन्तु धीरां । आशुपुतीरापो अर्वागतिठन्	१०
धिर्व यो ऊष्मु दधिषे स्वपा । यपातन् दशं मासो नवर्गवाः । अया प्रिया स्याम द्वेषगोपा । अया प्रिया तुनुयांमासंहं	११ [२७] ११७

(४६)

८ प्रतिश्वच आग्नेयः । विश्वे देवाः, ७-८ देवचत्वाः । जगती, १, ८ विन्दुः ।

इषो न विद्वां अंगुजि स्वपं पुरि । तां वंहामि प्रतरणीमपुस्त्वुवम् । नास्यां वरिषि त्रिमुषं नावुतं पुनर्विद्वान् । पथः पूरपुत क्रतु नैषति	१
अपु इन्द्र वरुण मित्र वेदशः । शर्षः म यन्तु मारुतोत विष्णो । उभा नासत्वा कृदो अपु धाः । पुवा भगः सरस्वती जुवन्त	२
इन्द्राग्नी मित्रारुणादिति स्वः । पूषिर्वा दां मरुतुः पर्वतो अयः । दुवे विष्णुं पूषणं बह्वंणस्पतिं । भगं नु शंसं सधितारंगुतयं	३
उत नो विष्णुं हत वारो अविषां । द्रविणोदा उत सोमो मर्यस्करत् । उत क्रभर्व उत गुपे नो अभिनो । त त्वशंत विभ्वानुं मंसते	४
उत त्वश्रो मारुतं शर्ष आ गमद् । दिविश्वयं यजतं इर्हिगुसवे । इदस्पतिः समं पूषो नो यद् इ । वरुध्वं वरुणो त्रिनो अर्जया	५

उत त्वे नः पर्यंतासः सुजास्तयः सुक्रीतयो नद्यः स्वामणे भुवन् ।
 भगो विमृक्ता शंससावसा गम—दुरुध्यन्ना अर्दितिः सोतु मे हंस्य
 वेवानां पर्मीकशतीरवन्तु नः प्राबन्तु नस्तुजये वाजंसातये ।
 याः पाधिवासो या अपामर्षिं वृते ता नो देवीः सुहृदाः शर्मं यच्छत
 उत ग्रा ब्यन्तु वेवपंभी—रिन्द्राण्यर्ग्राण्यश्चिनी राट् ।
 आ रोदंती वरुणानी शृणोतु ब्यन्तु वेवीर्यं क्रतुर्जनीनाम्

६
 ७
 ८ [२८] (१११)

[तृतीयोऽध्यायः ३३॥ अ० १-३१]

(४७)

७ प्रतिरथ मायेवः । विश्वे देवाः । विदुषः ।

प्रपुञ्जती क्रिय एति क्रुवाणा मही माता बुहितुर्वोर्धन्ती ।
 आदिवांसन्ती युवतिर्मनीषा पितृभ्य आ सर्वने जोहुवाना
 अत्रिरासस्तद्वप ईयमाना आतस्थिवांसो अमृतस्य नाभिम् ।
 अनन्तासं उरवो विश्वतः सीं परि छावांपृथिवी यन्ति पन्याः
 उक्षा संमुद्रो अरुषः संपूर्णः पूर्वस्य योनिं पितुरा विविश ।
 मध्यें द्विवो निर्हितः पृथिरश्मा वि चक्रमे रजंस्प्यात्यनीं
 चत्वारं ईं विधति क्षेमयन्तो दश गर्भं उरसें धापयन्ते ।
 त्रिधातवः परमा अस्य गावो क्रिवश्चरन्ति परि सद्यो अन्तान्
 इं यपुर्निवचनं जनासु—श्चरन्ति पृथ्व्यंस्तस्थुराणः ।
 द्वे पक्षीं विमृतो मानुरग्ये इहेहं जति यम्याडे सचन्धु
 वि तन्वते धियो अस्मा अपांसि वक्षां पुत्रावं मातरौ वयन्ति ।
 उपपक्षे वृषणो मोर्दमाना क्रिवस्पधा वृध्वो यन्वयच्छं
 तद्वस्तु मित्रावरुणा तदो श पोरस्मभ्यंनिवमस्तु प्रस्तम् ।
 अग्नीमर्हिं गाधमृत प्रतिडां नमों क्रिवे वृंहते सार्दनाय

१
 २
 ३
 ४
 ५
 ६
 ७ [१] (४७१)

(४८)

५ प्रतिमानुरायेवः । विश्वे देवाः । जगती ।

कः त्रिपाय धामं मनामहे स्वशंत्राय स्वयंशसे महे वृषम् ।
 आमैन्यस्य रजंमो यवृध्र आ अपो वृणाना रितुनोति मापिनीं
 ता अंजत वृपुर्न वीरवर्षणं समान्या वृतया विश्वमा रजं ।
 अपो अपांपीरपंग अर्पंजने य वृषींभिन्निते वेवपुर्नः

१
 २ (४०८)

आ धावमिच्छन्वोभिरक्नुमि—वरींस्तु यजुमा जिघर्ति मापिर्नि ।	
शतं वा यस्य प्रचरन् त्वे दमं संवर्तयन्तो वि चं वर्तयग्रहां	३
तामस्य गीतिं परंशोरिव प्रत्य—नीकमरुय मुने अस्य वपंसः ।	
सत्रा पविं पितृमन्तमिव क्षयं रत्नं दर्शति मरुदूतये विशे	४
स जिह्वया चतुर्लोकं ऋजने चारु वसानो वरुणो यतंभरिम् ।	
न तस्य विघ्न पुरुषत्वतां वयं यतो भगः सविता हति वाप्यम्	५ [२] (४११)

(४९)

५ प्रतिग्रह भाष्यः, (५ तुणपाणि.) । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

द्वेषं वो अद्य सविताउमेषे भगं च रवं विमजन्तमापोः ।	
आ वां नरा पुरुमुजा ववृत्पां द्विवेद्विषे विदम्भिना सप्तोपन्	१
प्रति प्रयाणमभूरस्य विद्वान् स्मृतेर्वेषं सवितारं बुवस्य ।	
उपं बुवीति नमसा विज्ञान—अपेठं च रवं विमजन्तमापोः	२
अद्वेषपा देयते वापाणि पूषा भगो अदिनिर्वस्तं उधः ।	
इन्द्रो विष्णुवरुणो मित्रो अग्नि—रुहानि मद्रा जनयन्त कृत्स्नाः	३
तर्ध्रां अनुवां सविता वरुधं तत् सिग्धं व इधयन्तो अनु रमन् ।	
उप यद् दोषं अश्वरस्य होतां गुणः स्याम परतो वाजराजाः	४
प ये वसुभ्य इवदा ममो बु—ये मित्रे वरुणे सूक्तवाचः ।	
अवेत्वर्ध्वं कृणुता वरीयो द्विवसुधिष्णोरवता मदेम	५ [३] (४१६)

(५०)

५ सारत्वाशेषः । विश्वे देवाः । सप्तुष्टुप्, ५ पराकि ।

विश्वं देवस्य नेतु—मतीं वुरीत मरुपम् ।	
विश्वं गुण इंपुभ्यति द्युभं वृणति पुष्यसं	१
ते ते वेष नेतु—ये सुमो अनुशसं ।	
ते गुणा ते ह्यैषुषे सचंमहि सचुधेः	२
अतो न आ नूनतिधो—नतः परींदाभ्यत ।	
आरे विश्वं पर्यठां द्विपो सुपोनु सुपुंकिः	३ (४१५)

यत्र वह्निरभिर्हितो बुद्धुवद् द्योण्यः पशुः ।

नूमणा वीरपस्त्यो ऽणां धीरेव सनिता

४

एष ते देव नेता रथस्पतिः शं रयिः ।

शं राये शं स्वस्त्ययं ह्यःस्तुतो मनामहे देवस्तुतो मनामहे

५ [४] (४९१)

(५१)

१५ स्वस्त्याश्रयः । विष्टवे देवाः, ४, ६-७ इन्द्रवायु, ५ वायुः । १-४ गायत्री,
५-१० उष्णिक्, ११-१३ जगती विष्टुष्या, १४-१५ अनुष्टुप् ।

अग्नें सुतस्य पीतये विश्वेकमेमिरा गहि । देवोर्मिर्हृद्यदातये १

ऋतधीतय आ गतु सत्यधर्माणो अध्वरम् । अग्नेः पिबत जिह्वया २

बिभेमिर्विष सन्य प्रातृर्वावमिरा गहि । देवमिः सोमपीतये ३

अयं सोमश्चानु सुतो ऽमत्रे परि पिच्यते । म्रिय इन्द्राय वायवं ४

वायवा याहि धीतये जुषाणो हृद्यदातये । पित्रां सुतस्यान्धसो अभि प्रयः ५ [५]

इन्द्रश्च वायवेषां सुतानां पीतिर्महंथः । ताञ्क्षुपेधामरूपसावमि प्रयः ६

सुता इन्द्राय वायवे सोमांसो वृष्याशिरः । निघ्नं न यन्ति सिन्धवोऽभि प्रयः ७

स्रजृर्विश्वेभिमिर्देवमि—रुश्विम्यामुषसां स्रजृः । आ याह्यग्ने अञ्जिवत् सुते रण ८

स्रजृर्मिन्वावरुणाभ्यां स्रजृः सोमेन विष्णुना । आ याह्यग्ने अञ्जिवत् सुते रण ९

स्रजृरात्रित्यैर्वसुभिः स्रजृरिन्द्रेण वापुना । आ याह्यग्ने अञ्जिवत् सुते रण १० [६]

स्वस्ति नो मिमीतामुश्विना भगः स्वस्ति वृद्यदितिरत्तरणः ।

स्वस्ति पूषा असुरो वधातु नः स्वस्ति द्यावापृथिवी सुचेनुनां ११

स्वस्तये वायुमुषं ब्रह्मामहे सोमं स्वस्ति भुवनस्य यस्पतिः

बृहस्पतिं सर्वगणं स्वस्तये स्वस्तये आवित्वासां मवन्दु नः १२

विश्वे देवा नो अद्या स्वस्तये विश्वानरो वसुरग्निः स्वस्तये ।

इषा अयन्वृमर्षः स्वस्तये स्वस्ति नो रुद्रः प्रात्वहंसः १३

स्वस्ति मिन्वावरुणा स्वस्ति पंचये रेवति ।

स्वस्ति न इन्द्रश्चाग्निश्च स्वस्ति नो अदिते कृधि १४

स्वस्ति पन्थामनुं चोम स्रपांचन्द्रमसाविष ।

पुनर्वसुताम्रता जानता सं गमेमहि १५ [७] (४९४)

(५१)

१७ इत्यावाञ्च भाष्यः । मरुताः । अनुष्टुप् १, १९-२० पङ्क्तिः ।

प्र इत्यावाञ्च धुष्णुया	ऽर्षां मरुद्भिर्कंकमिः ।	
ये अद्भोचर्मनुष्पुधं	धवो मर्दन्ति यज्ञिर्षाः	१
ते हि स्थिरस्य शर्वसः	सर्साणः सन्ति धुष्णुवा ।	
ते यामुद्रा धृषद्विन	स्मना पान्ति शर्वतः	२
ते स्पन्द्रासो मोक्षणे	ऽतिं व्कन्दन्ति शर्वरीः ।	
मरुतामधा महो	विवि क्षमा च मनमहे	३
मरुत्सु वो वधीमहि	स्तोमं यज्ञं च धुष्णुया ।	
विश्वे ये मानुषा युगा	पान्ति मर्त्यं विषः	४
अहँन्तो ये सुदानयो	नरो असांमिशवसः ।	
प्र यज्ञं यज्ञिषंभ्यो	विवो अर्चा मरुद्भ्यः	५ [८]

— आ कृचमरा युधा नरं कृष्या क्रुटीरंसुक्षत ।

अन्वेनां अहं विद्युतां	मरुतो जज्ञातीरिव मानुरतं त्वनां विषः	६
ये वावृधन्त पार्थिया	च उपाकृतांरिह आ ।	
युजनें वा नदीनां	सुधस्ये वा महो विषः	७
शर्षां मारुतमुष्दंस	सुस्पशदसमृध्वंसम् ।	
उत स्म ते शुभे नरः	प्र स्पन्द्रा पुंजसु त्वनां	८
उत स्म ते परेष्यणा	मूर्णां वसत द्युन्ध्वयः ।	
उत पथ्या रधाना	मर्दिं भिन्नुन्धयोर्जसा	९
आपथयो विपथयो	ऽन्तस्पथा अनुपथः ।	
एतेभिर्मर्त्यां	नामभि—यज्ञं विहार आहते	१० [९]
अधा नरो न्वाहते	ऽर्षां नियुतं आहते ।	
अधा पारावना इति	बिवा कृपाणि वरषां	११
धुन्वुःसुभः कुमन्पव	उत्सुमा कीरिणो नृतुः	
ते मे के चिन्न तल्प	ऊमा आसन् वृशि विश्वे	१२
प्र कृष्या क्रुष्टिदिपुतः	कृषयः सन्ति वैषसः ।	
तस्यै मारुते कृचं	नमस्वा रमयां गिरा	१३

अच्छे कथे मारुतं गुणं वृाना मित्रं न सोपगा ।	
द्विदो वा धृष्यन्व अजेजसा स्तुता धीमिरीष्यन्त	१४
नू मन्वान एषां द्वेषां अश्वा न वृक्षगा ।	
वृाना संकेत सुरिमि—रामधुतेमिरशिमिः	१५
प्र ये मे बन्ध्ये गां बोधन्त सूरयः पुत्रिं योषन्त मातरम् ।	
अथा पितरमिष्विषां रुद्रं बोधन्त शिकताः	१६
सुत मे सुत शाकिन् एकमेका ज्ञता वदुः ।	
यमुनायामधि श्रुत—सुख राधो गर्व्यं मृजे नि राधो अस्व्यं मृजे	१७ [१०] (४१२)

(५३)

१६ द्यावाभ्य आग्नेयः । मरुतः । १, ५, १०-११, १५ बभ्रुवः १ वृद्धी, ३ अनुभ्रुवः, ४ पुरवक्षिणः, ६-७, ९, १३-१४, १६ सतोवृद्धता, ८, १२ गायत्री ।

को वंङु जानमिषां को वां पुरा सुद्वेष्यास मरुताम् ।	
यद् ययुजे किंलास्यः	१
ऐतान् रथेषु तस्थुषः कः शुभाव कथा ययुः ।	
कस्मिं सयुः सुवासे अन्वापय इद्यामिर्वृष्टयः सह	२
ते मे आदुर्य अंशुयु—रयु इमिर्विमिमिदे ।	
मगो मयां अरेपसं इमान् पश्यन्ति पृहि	३
ये अश्विषु ये वार्शाषु स्वमानवः सशु रुक्मेषु सादिषु ।	
धाया रथेषु धन्वंसु	४
युष्माकं स्मा रथो अनु मुदे वधे मरुतो जीरदानवः ।	
वृष्टी धावो यतीरिष	५ [११]

आ यं नरः सुदानवो वृत्राद्युषं त्रिवः कोऽम्रचुम्बुः ।
 वि प्रजन्वं सृजन्ति रोदसी अनु धन्वंना यन्ति वृष्टयः
 तद्वृत्रानाः सिन्धवः शोर्वसा रजः प्र संघुर्षेनवा यथा ।
 स्पृजा अम्वा इवा धन्वो विमोर्चन्ते वि यद् कर्त्तना पुन्यः

आ यांत मरुतो त्रिव आम्तांशानुमानुत ।

दार्ध स्थान पहावतः

८ (५१८)

मा वीं रसानितमा कुमा कुमुमां वः सिन्धुर्नि रीरमत् ।	
मा वः परि प्ठात् सरयुः पुगीधिण्यस्मे इत् सुधर्मन्नु वः	१
तं वः शर्षु रथानां त्वेषं श्रमं मारुतं नव्यसीनाम् ।	
अनु प्र वन्ति वृष्टयः	१० [१२]
शर्षेदार्षं व एषां वार्तवातं गुणगणं सुश्रुतिभिः ।	
अनु क्रामेन धीतिभिः	११
कस्मां अद्य मुजाताष रातहृष्याय प्र रयुः ।	
एना यामेन मरुतः	१२
येन तोकाय तनयाय ध्रान्यं बीजं बहृष्ये अक्षितम् ।	
अस्मभ्यं तद् धतनु यद् व ईमेहे राधो विश्वायु सौमगम्	१३
अतीयाम निदस्तिद्य सुस्तिभिर्हित्वावृद्यमरातीः ।	
वृद्धी शं पोषयं बुद्धिं भेषजं स्याम मरुतः सह	१४
- सुत्रेवः संमहासति सुवीरो नरो मरुतः स मरुतः ।	
यं द्रप्यंश्चे स्याम ते	१५
स्तुधि भोजान् त्स्नुवतो अंस्य यामन्नि रणन् गात्रो न पयसे ।	
यतः पूर्वा इव सन्धीर्जु ह्यप गिरा गृणीहि कामिर्नः	१६ [१३] (४११)

(५४)

१५ द्यावाश्च भावेयः । मरुतः । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

प्र शर्षोषं मारुताय स्वमानव इमां वार्वमनजा पर्वतच्युते ।	
धर्मन्नुर्भे विव आ पृष्टयज्वनि सुधर्मवसे महि नुम्णार्चत	१
प्र वो मरुतस्तत्रिषा उंनुपवो यपोवृधो अश्वयुजः परिद्वयः ।	
सं त्रिदृता दर्भति वारुति त्रितः स्वनुत्याणेऽवना परिद्वयः	२
त्रियुन्महसो नरो अदमद्विद्यतो वार्तत्वियो मरुतः पर्वतच्युतः ।	
अश्वया विन्मुत्रा ह्यादुनीवृतः स्तनपदमा रयसा उदोजसः	३
व्युक्तून् रुद्रा व्यहानि शिकसो व्युन्तरिक्षं वि रजोसि धृतयः ।	
वि यदुजो अजध नाव ई पथा वि दुर्गाणि मरुतो नाहं त्रिप्यध	४ (४११)

तद् जीवैषो मरुतो महित्वानं वीर्यं ततात् सूर्यो न योजनम् । एता न यामे अगृभीतशोचिषो ऽर्श्वदा पश्यपातना गिरिम्	५ [१४]
अघ्राजि शर्षो मरुतो पर्वणंसं मोपधा वृक्षं कणुनेवं वेधसः । अर्ष स्मा नो अरमतिं सजोषसा ष्वशुरिव यन्तमनु नेपथा सुगम्	६
न स जीपते मरुतो न हृन्पते न खंधति न व्यंधते न रिप्यति । नास्य राय उर्ष दस्यन्ति नोतय ऋषिं वा यं राजानं वा सूर्युदध	७
नियुत्वन्तो ग्रामजितो यथा नरो ऽर्यमणो न मरुतः कवन्धिर्नः । पिन्वन्त्युत्सं यद्विनासो अस्वार्न् व्युन्वन्ति पृथिवीं मध्वो अन्धंसा	८
प्रवत्वंतीर्यं पृथिवी मरुद्गर्धः प्रवत्वंती द्यौर्मवति प्रयव्यः । प्रवत्वंतीः पृथ्या अन्तरिक्ष्याः प्रवत्वंतुः पर्वता जीरदानयः	९
यन्मरुतः सभरसः स्वर्णरः सूर्य उर्वति मर्धा दिवो नरः । न वोऽश्वः शथयन्ताह सिंसतः सुद्यो अस्यार्ध्वनः पारमंधुय	१० [१५]
अंसंपु व ऋदयः प्लु स्वाद्यो वक्षःसु रुक्मा मरुतो रथे शुर्मः । अग्निर्भ्राजसो विप्यतो गर्मस्त्योः शिप्राः झीर्षसु वितता हिरण्यपीः	११
तं नार्कमुषो अगृभीतशोचिषं रुशत् पिप्पलं मरुतो वि धूनुध । समंघ्यन्त वृजनातिंत्विपन्त यत् स्वरन्ति घोषं विततमृतायवः	१२
युष्मार्दास्य मरुतो विचेतसो रायः स्पामि रूद्योर्ध्वं वर्यस्वतः । न वो युष्मति तिप्योर्ध्वं यथा विवोर्ध्वं ऽस्मे रारन्त मरुतः सहस्रिणाम् ।	१३
युषं र्षिं मरुतः स्पार्हर्षीरे युपसुर्षिमवध सामविषम् । युपमर्वन्तं मरुताणु वाजं युषं धंथ्य राजानं धुष्टिमन्तम्	१४
तद् वां यामि द्वर्षिणं सद्यऊतयो येन स्वर्णं ततनाम नूरभि । इवं सु मे मरुतो हयंता वचो यस्य तरेम तरसा शतं हिमाः	१५ [१६] (४८५)

(५५)

१० इयावाश्च आशेयः । मरुतः । जगती, १० विष्टुर् ।

पर्यज्यवो मरुतो भ्राजद्वष्टयो बृहद् वयो दधिरे रुक्मवक्षसः । इर्यन्ते अश्वैः सुपमंभिगुशुभिः शुभं यातामनु रथा अतृत्सत	१
स्वयं वृषिभ्ये तर्षिषीं यथा विद् बृहन्महान्त उत्रिया वि राजय । उतान्तरिक्षं ममिरे व्योर्जसा शुभं यातामनु रथा अतृत्सत	२ (४८६)

साकं जाताः सुभ्यः साकमुक्षिताः जिवे विशा प्रतुरं वातुर्भूतैः ।	
विशोकिणः सूर्यस्थेव रश्मयः शुभं यातामनु रथा अवृत्तत	३
आभूदेष्यं वो मरुतो महित्वनं दिदृक्षेण्यं सूर्यस्थेव चक्षणां ।	
उतो अस्मौ अंमृतत्वे दधातनु शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	४
उदीरयथा मरुतः समुवृतो यूयं इति बंधपथा पुरीषिणः ।	
न वो दना उप वस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	५ [१७]
यदश्वान् पूषं पृषतीरपुंगव्यं द्विरण्ययान् मत्स्यत्कां अमुग्धम् ।	
विश्वे इत स्युषो मरुतो व्यस्यथ शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	६
न पर्यंता न नृषो वरन्त वो यजाविध्वं मरुतो मरुदुधेनु तत् ।	
उत धार्यापृषिवी यापना परि शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	७
पन पूर्यं मरुतो पच्य नूतनं पशुघते वतयो यष्वं शस्यते ।	
विश्वस्य तस्यं मवधा नवंदसः शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	८
मूर्धनं नो मरुतो भा वधिहनाऽऽसभ्यं इमं ददुते वि यन्तान ।	
अधि म्नात्रस्यं सूर्यस्यं गातनु शुभं यातामनु रथा अमृत्सत	९
युग्मस्मान् नंयन् वस्यो अप्पन् निरुतिम्यो मरुतो मृजानाः ।	
ऋभ्यं नो हृष्यतीति यजत्रा ष्यं स्यांसु परंपो र्प्रीणाम्	१० [१८] (११४)

(५६)

१ इवाचारव आमेवः । मरुतः । इहती, ३, ७ सतोपुहती ।

आपो शर्वन्तमा शुभं पित रुक्मोभिर्भुक्तिभिः ।	
विशो अथ मरुतामव द्रये द्विषभिर्द् रोचनादधि	१
रथा विन्मन्येमे दृश तदिन्मं जग्मुगशसः ।	
ये ते मेदिष्ठ हर्वनान्यागमनु तान् वर्षं भीमसंहशः	२
मीचदृष्मतीव पृषिवी पराहता मर्दनयेत्युम्मश ।	
ऋतो न वो मरुतः शिमीशो अयो दूषो गीरिव भीमयुः	३
त्रि प रिणन्पोरंसा वृथा गाशो न वुधुरं ।	
अग्मान पित् म्बर्षं परितं गिरि प प्यात्रयन्ति पारमिः	४

(५७)

उत् तिष्ठ नूनमेषां स्तोमैः समुक्षितानाम् ।

मरुतां पुरुतममपूर्व्यं गत्रां समीमिव ह्वये

५ [१९]

पुद्गन्ध्वं हरुषी रथं बुद्गन्ध्वं रथेषु रोहितः ।

पुद्गन्ध्वं हरी अजिरा धुरि वोळ्हवे वहिष्ठा धुरि वोळ्हवे

६

उत् स्य वाज्यरूपस्तुविष्वणिं—रिह स्म धायि दशतः ।

मा वो यामेषु मरुतश्चरं करत् प्र तं रथेषु चोदत्

७

एषं नु मारुतं वयं श्वस्युमा हुयामहे ।

आ यस्मिन् तस्थी सुरणानि विभ्रती सचा मरुत्सु रोदुसी

८

तं वः शर्षे रथेशुभं त्वेषं पनस्युमा हुवे ।

यस्मिन् त्सुजाता सुभगा महीपते सचा मरुत्सु मीळ्हुपी

९ [२०] (५०१)

(५७)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥ ५७ सू० ५७-७२]

८ श्यावाश्व आश्रेयः । मरुतः । जयती, ७-८ त्रिष्टुप् ।

आ रुद्राम् इन्द्रवन्तः सजोर्पसो हिरण्यरथाः सुजितार्यं गन्तन ।

इयं वो अस्मत् प्रति ह्वयेते मतिस्तुष्यन्त्रे न त्रिव उत्सा उदुन्यवे

१

वार्शामन्तः कृष्टिमन्तो मनीषिणः सुधन्वान् इषुमन्तो निषङ्किणः ।

श्वश्वाः स्थ सुरधाः पृथिमातरः स्वायुधा मरुतो याधना शुभम्

२

धुनुष धां पर्वतान् वाशुषे वसु नि वो वना जिहते यामनो मिया ।

क्रोपर्यथ पृथिवीं पृथिमातरः शुभे यदुशाः पूर्षतीर्युग्ध्वम्

३

बर्तश्चियो मरुतो कर्षनिणिजो यमा इव सुसदृशः सुपेशंसः ।

विशङ्गाश्वा अरुणाश्वा अरेपमः प्रवक्षसो महिना दीरिवाश्वः

४

पुरुदप्ता अश्रिमन्तः सुदानव स्वेपसदृशो अनवधराधसः ।

सुजातासो जनुषां रुक्मवक्षसो त्रिवो अकां अमृतं नाम मेजिरे

५ [२१]

ऋष्टयो वो मरुतो असंयोरधि सह ओजो ब्राह्मोर्वो बलं हितम् ।

नृष्णा शीर्षस्वायुधा रथेषु वो विश्वा वः श्रीरधि तनूषु पिपिशे

६

गोमदश्वावद् रथवत् सुवीरं चन्द्रवद् राधो मरुतो वदा नः ।

पशस्ति नः कृणुत रुद्रियासो मक्षीय वोऽवमो देव्यस्य

७

हये नरो मरुतो मूळता नुस्तुर्वीमयासो अमृता कर्तज्ञाः ।

स्त्यधतः कर्षये युवानो बृहद्विरयो बृहदुक्षमाणाः

८ [२२] (५११)

(६१)

११ इयाथाश्च आत्रेय । १ ४, ११-१६ मदनः, ५-८ तरलमद्विषी शार्दायसीः, ९ वैदशरिषः
पुटमीळः, १० वैदशरिषस्तगन्धः, १३-१९ वाभ्यो रघवीतिः । गायत्री,
३ निबुद्, ५ अनुबुद्, ९ सगोबृहती ।

के हा नरः श्रेष्ठतमा	य एकैक आयय	।	प्रमम्याः परावतः	१
वदुबोऽभ्याः कवाऽभीश्रयः	कथं शैक क्रुधा वयः ।	पुत्रे सर्वे नुसोयमः		२
जघने चांद एषां	वि मरुधानि नरां यमुः ।	पुत्रकूपे न जनयः		३
परां धीरास एतन्	मपांभो भद्रजानयः ।	अद्रितपो यधामध		४
मनन माश्रयं प्रशु-	मृत गव्यं श्रतार्वयम ।	इयाश्वन्मुताय या	शोर्वीरायोपबृंहन् ५	[२६]

उत त्वा स्त्री शर्दायसी	पुंसा भवन्ति वस्यसी	।	अदंब्रादनाधमः	६
वि या जानाति जमुं	वि नृप्यन्तं वि कामिनम् ।	द्वेषत्रा कृपुते मनः		७
उत या नेमो अस्मृतः	पूर्वा इति ब्रुवे पुषिः ।	म वैदिय इत ममः		८
उत मेऽरपद् युवतिममनुषी	पतिं श्यावाय वनेनिम ।			
वि रोहिता पुरुमीळद्वारं	येमनु विर्भाव कुर्यंश्रामे			९
यो मे धेनुनां श्रानं	वैदशरिष्या ददत	।	नरन्त इव मंहता	१० [२७]
य इ वहेन्त आशुभिः	पिबन्तो मविरं मधुं	।	अत्र भवींसि दधिरे	११
येषां धियाधि रोदमी	विभ्राजन्तं रधेष्वा	।	द्विवि रुक्म इशेषां	१२
युवा स माश्रतो गण-	स्त्रेपरंधां अनंघः	।	शुभंपावार्यतिभुक्तः	१३
को वैद नूनमेषां	यत्रा मदेन्ति धुतयः	।	ऊनजाता अरुपमः	१४
युवं मते विपन्यवः	पणेतारं इत्या धिया	।	थोतांगे यामहृतिपु	१५ [२८]
ते मो वसुंति काम्या	पुरुश्चन्द्रा रिशादमः	।	आ यंजियामा ववृत्तन	१६
एतं मे म्नाममम्यं	शुभ्याय परां वह	।	गिगं द्वि रधीरिब	१७
उत मं वाचतादिति	मुनममि रधवीता	।	न कामो अषे वेति मे	१८
एष र्हेति रधवीति-	मुचशा गोमतीरानुं	।	एवैतेष्वर्षधितः	१९ [२९] (५५)

(६२)

१ धृताविशत्रेय । मिगवरलां । त्रिबु ।

ऊनेनं ऊनमपिहितं ध्रुव श	सूर्यस्य यत्र विमलनयभ्यान् ।		
दर्श श्रता मुह तंशुमन्देकं	द्वेवानां धेनु वपुवामयदयम्	।	(५५५)

तत् सु वाँ मित्रावरुणा महित्व श्रीमां तस्वुवीरहंमिर्दुद्धे । विन्वाः पिन्वथः स्वसंरस्य धेना अनुं वामेकः पविरा ववतं	२
अधारयतं पृथिवीमृत घां मित्रंराजाना वरुणा महोभिः । वर्धयतमोर्षधीः पिन्वंतं गा अबं वृष्टिं सृजतं जीरवान्	३
आ वामभ्वासः सुपुजो बहन्तु यतरश्मय उपं यन्वर्षाक् । पृतस्यं निर्जिगनुं वर्तते वा मुप सिन्धवः प्रविर्वि क्षरन्ति	४
अनुं धृताममतिं वर्धेपूर्वीं वृष्टिरेव यजुषा रक्षमाणा । नमस्वन्ता धृतवृक्षाधि गते मित्रासांये वरुणोऽस्वन्तः	५ [३०]
अकंविहस्ता सुकृते परस्या यं व्रासांये वरुणोऽस्वन्तः । राजाना ह्यब्रतर्हणीयमाना सुहृदंस्पृणं विभृथः सह द्वौ	६
हिरण्यनिर्जिगयो अस्व स्थूणा वि व्राजते वृष्यः श्वाजनीव । भद्रे क्षेत्रे निर्मित्तु तिल्विते वा सनेम मध्वो अधिगर्गस्य	७
हिरण्यकपयुबसो धुंदा वयःस्थूणमुर्विता सुयस्य । आ रोहयो वरुण मित्र गतं मर्तमक्षसाये अर्दितिं विरिं व	८
यद् वीष्टं नातिविधे सुदानु अर्च्छिष्टं शर्मं भुवनस्य गोपा । तेन नो मित्रावरुणावविष्टं सिषांसन्तो जिगीवांसः स्याम	९ [३१] (५९१)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-३६]

(६३)

७ अर्चनाना आशेषः । मित्रावरुणौ । जगती ।

ऋतंस्य गोपावधिं तिष्ठथो रथं सायंधर्माणा परमे न्योमनि । यमर्धं मित्रावरुणार्वथो युवं तस्मै वृष्टिमधुंमत् पिन्वते विवः	१
सुव्राजावस्य भुर्धनस्य राजथो मित्रावरुणा विद्वेथं स्वर्हतां । वृष्टिं वाँ राघो अमृतत्वर्मीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्यवः	२
सुव्राजा उव्रा वृषमा वृषस्पतीं पृथिव्या मित्रावरुणा विवर्षणी । वित्रेभिर्धेरुपं तिष्ठथो रवं घां वरंपथो असुरस्य मापयां	३
माया वाँ मित्रावरुणा वृषि धिता सूर्यो ज्वोतिश्चरति चित्रमायुधम् । तमभेण वृष्ट्या गृह्यो वृषि परंन्य वृप्सा मधुंमन्त ईते	४ (५६०)

रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गर्विष्ठिषु ।	
रजांसि चित्रा त्रि चरन्ति तन्यवो त्रिवः संप्राजा पर्यसा न उक्षतम्	५
बाधं सु मित्रावरुणाविरावती पर्जन्यभिर्वा वंदति त्रिर्षामितीम् ।	
अन्ना र्वमत मरुतः सु मायया द्या वर्षयतमरुणामरेपसम्	६
धर्मणा मित्रावरुणा विपश्चिता वृता रक्षेधे अमुरस्य मायया ।	
ऋतेन विश्वं भुवन्न वि राजयः सूर्यमा धत्थो त्रिवि चिद्व्यं रथम्	७ [१] (५००)

(६४)

१ अर्चनाना आश्रयः । मित्रावरुणो । अनुष्टुप् ७ पङ्क्तिः ।

वरुणं यो रिशादस—मुवा मित्रं हवामहे । परि ब्रजेव ब्राह्मो—जंगुन्वासा स्वर्णरम्	१
ता ब्राह्मो सुचेतुना प्र पन्तमस्मा अर्धते । शेषं हि जायं वा विश्वासु क्षासु जोगुवि	२
यन्नमसस्यां गार्ति मित्रस्य यायां पुधा । अस्यं पिपस्य शर्मण्य—हिंसानस्य सधिरे	३
युवाभ्यां मित्रावरुणो—पुमं धेयामृचा । यजु क्षयें सुधोनां स्तोतृणां च स्पुधसं	४
आ नो मित्र सुवृत्तिभि—वरुणश्च सुधस्थ आ । स्वे क्षयें सुपोनां सखीनां च वृधसं	५
युवं नो येषु वरुण क्षत्रं वृहस्व चिभुधः । उरु णो वार्जसातये कृतं शये स्वस्तयं	६
उरुछन्पां मे यजता त्रुवक्षत्रे कर्शद्रवि ।	
मृतं मोमं न हन्तिभि—रा पृथिर्धावतं नरा विभ्रतावर्चनानसम्	७ [२] (५००)

(६५)

६ गानद्वय आश्रयः । मित्रावरुणो । अनुष्टुप्, ६ पङ्क्तिः ।

यश्चिकेत म सुकतु—द्वेवत्रा स बंधीतु नः । वरुणो यस्य दर्शितो मित्रो णा वन्ति गिरः	१
ता हि भेष्टवर्षसा गजाना दीर्घभुर्जसा । ता सत्पती क्तावृधं क्तावर्मा जनेजने	२
ता वांमिधानोऽवमि पूत्रां उरुं सुवे मर्वा । स्वभ्यांसुः सु चेतुना वार्जो अमि प्र शुावनं	३
मित्रो अंहोश्चिद्रादुः क्षयाय गानु वनते । मित्रस्य हि मृतुर्वतेः सुमतिरन्ति विधृतः	४
वृवं मित्रम्यावमि स्थामं सप्रधरतमे । अनेहसुस्वोतयः सजा वरुणशेषतः	५
युवं मित्रेमे जन्नं यर्नधुः सं च नयधः ।	
मा सपोनः परि सयन्ते मो अम्माकृमूर्षीणां गोप्रीधे नं उरुष्यतम्	६ [३] (५०१)

(६६)

६ रातद्वय आत्रेयः । मित्रावरुणौ । मनुषुषु ।

आ विकितान सुकृतं देवी मते रिशावसा । वरुणाय ऋतपेशासे वशीत प्रवसे महे १
 ता हि क्षत्रमविद्धतं सम्यगमुपैमाशति । अर्धं मतेव मानुवं स्वर्णं चापि वशीतम् २
 ता वामेपे रथानां मुर्धा गव्युतिमेवाम् । रातहृदयस्य सुमुतिं वृषुकं स्तोत्रैर्मनामहे ३
 अधा हि काध्यां पुवं दक्षस्य पूर्वैरञ्जता । नि केतुना जनानां चिकेधे पूतवक्षसा ४
 तद्वतं पृथिवि बृहच्छ्रवणेषु ऋषीणाम् । जयसानावरं पुष्वति क्षरन्ति
 आ यद् वामीयवक्षसा मित्रं वयं च सूर्यः । व्यचिष्ठे बहुपाप्ये यतेमहि

(६७)

५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । मनुषुषु ।

बद्धिथा देवं निष्कृतमादित्या यजतं बृहत् । वरुण मित्रार्धमन् वषिष्ठं क्षत्रमाशाये
 आ यद् योनिं हिरण्ययं वरुण मित्र सद्यः । धृतरां चर्षणीनां युतं सुकं रिशावसा
 विश्वे हि विश्वैवसो वरुणो मित्रो अयमा । ब्रुता प्रदेवं सधरे पान्ति मती रिषः
 ते हि सत्या ऋतुस्पृशं ऋतावाज्ञो जनेजने । सुनीधसः सुदानवोऽहोभिदुरुचक्रयः ४
 को नु वा मित्रास्तुती वरुणो वा तनूनाम् । तत् सु वामेपेते मति रत्रिभ्यु पपेते मतिः ५

(६८)

५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । गायत्री ।

म वीं मित्रार्धं गायत वरुणाय विषा गिरा । महिश्वावृतं बृहत् १
 सभ्राजा या धृतयोनी मित्रश्चोमा वरुणभ्य । वेवा वेवेषु प्रशास्ता २
 ता नः शक्ते पाथिवस्य महो रापो विष्पस्य । महिं वां सुत्रं वेवेषु ३
 ऋतमृतेन सपन्ते पिरं दक्षमाशते । अद्गुहं वेवी वषते ४
 पृथिवांश्च गीत्वपि चस्पती दानुमत्याः । बृहन्तं गर्तमाशते ५ [६] (५११)

(६९)

४ उरुचक्रिः आत्रेयः । मित्रावरुणौ । विष्णुषु ।

श्री रोचना वरुण वीरुत मून् श्रीणि मित्र धारयथो रजांसि ।
 वाधुनापुमतिं सुविप्रस्याऽनु व्रतं रक्षमाणावजुर्वम् १ (६००)

इरांघतीर्यकण भ्रुनवो वां मधुमद् वां सिन्धवो मित्र वुहे ।
 अयंस्तस्युर्वृषभासंस्तिमूपां विषर्णानां रेतोधा वि द्युमन्तः २
 प्रातर्वृषीमादिति जोहृषीमि मधुर्विन उर्विता वर्यस्य ।
 सुये मित्रावरुणा सुर्वताने—ळं तोकाय तनपाय शं योः ३
 वा धृतांग रजसो रोचनस्यो—तावित्या व्रुव्या पाधिबस्य ।
 न वा वृवा अमृता आ मिनन्ति कृतानि मित्रावरुणा भुवाणि ४ [७] (१०१)

(७०)

४ उरुवचिराश्रेयः । मित्रावरुणौ । मावजो ।

पूरुकरणां विद्वपस्य—नों नूनं वां वरुण । मित्र वांमिं वां मुसतिम् १
 ता वां मृग्यांनुद्वाणे—वमरपास धायंसे । वयं ते कद्रा स्याम २
 पातं नो कद्रा पापुभि—कृत त्रायेथां सुद्रात्रा । नृपांस वस्यून तनुभिः ३
 मा कस्यांनुतकद्र पक्षं भुजेमा तनुभिः । मा क्षेपंसा मा तनसा ४ [८] (१००)

(७१)

१ बाहुवृत्त आश्रेयः । मित्रावरुणौ । मावजो ।

आ नो गन्तं रिशादसा वरुण मित्रं बर्हणां । उपेमं चारुमध्वरम् १
 विश्वंस्य हि प्रचेतसा वरुण मित्रं राजंधः । इंगाना पिप्पतं धिवः २
 उपं नः सुतमा गंतं वरुण मित्रं वृशुवः । अस्य सोमंस्य पीतये ३ [९] (११०)

(७२)

१ बाहुवृत्त आश्रेयः । मित्रावरुणौ । अश्विभू ।

आ मित्रे वरुणे वयं श्रीभिर्मुहुमो अत्रियन् । नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये १
 अनेनं स्थो भुवक्षेसा धर्मणा यातुपज्जना । नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये २
 मित्रं नो वरुणध जुवेतां युजमिदयं । नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये ३ [१०] (१११)

(७३)

[चण्डोऽनुवाकः १११ सू० ७१-८०]

१० पौर आश्रेयः । अश्विनौ । अनुवृत् ।

यवृष स्थः पंगुवति यर्वंयत्याश्विना । यद् वां पूरु पुंरुमुत्रा यनुन्तस्ति आ गंमम् १
 इह स्वा पुंरुभूतमा पूरु वंसंसि विभंता । वरुणा याम्यार्थिगू वृवे तुषिदंता मुजे २ (११५)

ईमान्यद् वपुषं वपुश्चक्रं रथस्य यमथुः । पर्यन्या नार्हुपा युगा मुक्त्वा रजांसि वीरथः ३
तद् वु वामिना कृतं विश्वा यद् वामनु हवै । नानां जातावृषेसा समस्मे बन्धुमेयथुः ४
आ यद् वां मूर्पो रथं तिष्ठद् रघुष्यकृं सदा । परिं वामरूपा वयो वृणा वरन्त आतपः ५ [११]

युयोरत्रिंशिकेतलि नरां मुग्नेन चेतसा । यमै यद् वामोपेभ्रं नासत्यान्ना भृरुष्यति ६
उग्रो वां ककुहो युविः शृण्वे यामेषु संतानिः । यद् वां दंसोभिरश्विनाऽत्रिनरावृवतंति ७
मध्वं ऊ पु र्मधुपुत्रा रुद्रा सिपकिं पिप्पुर्षी । यत् संमुद्रति पर्यथः पृक्षाः पृक्षो भन्त वाम ८
सत्पामिद् वा उ अश्विना युवामाहर्मयोभुवा । ता यामेन यामहृतमा यामुद्रा मृळ्यतमा ९
इमा ब्रह्माणि वर्धनाऽश्विभ्यां सन्तु शंतमा । या तक्षाम रथो इवाऽवोचाम ब्रह्ममः १० [१२]

(१११)

(७४)

१० पौर आत्रेयः । अश्विनौ । अनुशुव, ८ निवृत् ।

कूर्शो देवाश्विनाऽद्या विवो मनावसू । तच्छ्रुवथो वृषण्वसू अत्रिवांसा विवासति १
कुह त्या कुह नु भुता विवि वेवा नासत्या । कस्मिन्ना येतथो जने को वां नदीनां सचो २
कं यांधः कं हं गच्छथुः क्रमच्छां युआथे रथम् । कस्य ब्रह्माणि रण्यथो वयं वांसुश्ममीहये ३
पौरं चिद्धुवृभुतं पौरं पौराय जिन्वंधः । यदीं गृभीततांतये सिंहिंवि वृहस्पदे ४
प्र च्यवानाजुजुरुषां व्रिमत्कं न मुंश्रथः । युवा यदीं कूथः पुनरा काममृण्वे वध्वः ५ [१३]

अस्ति हि वामिह स्तोता स्मसिं वां संदृशि धिये । नू भूतं म आ गतं मवाभिर्वाजिनीवम् ६
को वामद्य पुरुणां मा वत्रे मर्यानाम् । को विभो विवाहसा को यज्ञेर्वाजिनीवम् ७
आ वां रथो रथाना येथो यात्वाश्विना । पुरु चिद्धस्मपुम्निर आङ्गुषो मर्युंध्या ८
शम् पु वां मधुपुत्राऽम्माकंमन्तु चक्रुतः । अवांशोना विंचेतमा विभिः श्रेणैव दीयतम् ९
अश्विना यद्दु कर्हि विच्छुभ्रयातंमिं हवम । वस्वीरु पु वां भुजः पूअन्ति मु वां पूचः १० [१४]

(११३)

(७५)

१ अयस्तुरारथः । अश्विनोः । पञ्चकिः ।

प्रति म्रियतं रथं वृषणं वमुवाहनम् ।
स्तोता वामश्विनावृषिः स्तोमं प्रति मूपति माध्वी मर्म भूतं हवम ?
अत्यायातमश्विना तिरा विश्वा अहं मना ।
इद्या हिरण्यवर्तनी सुपुंन्ना सिन्धुवाहसा माध्वी मर्म भूतं हवम ० ३२०

इवावतीर्वरुण प्रेनवो वां मधुमद् वां सिन्धवो मित्र वृद्धे ।
 त्रयस्तस्थुर्वृषभास्तस्तिमृणां शिषणानां रेतोधा वि घुमन्तः २
 प्रातर्वृषीमादीनि ओहवीमि सुधर्षिन् उर्विता सूर्यस्य ।
 एते मित्रावरुणा सर्वतते वे त्रैकाय तनपाय शं योः ३
 वा पुतांग रजसो रोचनस्यो ताद्वित्या त्रिष्या पार्थिवस्य ।
 न वां वेवा अमृता आ मिनन्ति प्रतानि मित्रावरुणा भुवाणि ४ [७] (१०१)

(७०)

४ अरुणविराजेषुः । मित्रावरुणौ । पायत्री ।

पुरुहणां सिन्धुपस्य यो नूनं वां वरुण । मित्रं यंसि वां मुमतिम् १
 ता वां सुधर्षां त्रुहणे बभूवाम धायसे । वृषं ते वृद्धा स्याम २
 पाने नो वृद्धा प्रायुर्भि रूत त्रयेषां सुत्राशः । नृपांश्च वृष्यन् तनूभिः ३
 मा कस्यांस्ततकनू पक्षं भुजेमा तनूभिः । मा शेषंसा मा तनंसा ४ [८] (१००)

(७१)

३ वाहुवृक भाषेयः । मित्रावरुणौ । पायत्री ।

आ नो गन्तं रिदादसा वरुण मित्रं बर्हणां । उपेमं चार्हमभ्वरम् १
 विश्वस्य हि प्रपेतसा वरुण मित्रं राजंधः । इशाना पिप्यतं धिषं २
 उपं नः सुतमा गंतं वरुण मित्रं वाद्युषः । अस्य सोमस्य प्रीतये ३ [९] (११०)

(७२)

३ वाहुवृक भाषेयः । मित्रावरुणौ । अश्विभू ।

आ मित्रे वरुणे वृषं गीर्भिर्भुङ्क्षुमो अत्रिवन् । नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये १
 व्रतेनं स्यो भ्रुवर्षेमा धर्मणा यातयज्जना । नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये २
 मिध्रश्च नो वरुणध नृपेतां यज्ञमिदयं । नि बर्हिषि सवतां सोमपीतये ३ [१०] (१११)

(७३)

[वज्रोऽनुपाकः १३१ सू० ७१-८१]

१० पौर भाषेयः । अश्विनौ । अनुवृत् ।

यद्द स्यः पंगवति यद्वर्वावस्यंभिनः । यद्द वां पृक पुंरमुता वपुन्तर्हि आ गंतम् १
 इह त्या पुंरभूतमा पृक दसंसि विभंता । यस्वा प्रायपार्थिगू वृषे तुषिंसा मुने २ (११५)

ईर्मान्यद् वपुषि वपुश्चक्रं रथस्य वेमधुः । पर्यन्या नार्हुषा युगा मुक्ता रजांसि दीयथः ३
 तद् वु वामिना कृतं विश्वा यद् वामन एव । नानां जातावतेपसा समस्मे बन्धुनेर्यथुः ४
 आ यद् वां सूर्या रथं तिष्ठद् रघुभ्यर्क्षुं सदा । परिं वामरुषा वयो वृणा वरन्त आतपः ५ [११]

युवोरत्रिंशिकेतति नरां मुञ्जेन चेतसा । युर्मं यद् वामरेपसं नासत्यास्त्रा भुंण्यति ६
 उग्रो वां ककुहो ययिः द्रुण्वे यामंपु संतानिः । यद् वां दंसोभिरश्विना—ऽत्रिनरावृवर्तति ७
 मध्व ऊ पु मधुयुवा रुद्रा म्पिपक्ति पिप्युषी । यत मंमुद्राति पर्यथः पृक्षाः पृक्षां भरन्त वाम ८
 सत्यामिद् वा उ अश्विना युवामाहुर्मथोमुवा । ता यामन् यामहृतेमा याम्ना मृंल्लवर्तमा ९
 इमा बह्राणि वर्धना अश्विभ्यां सन्तु शंतेमा । या तक्षाम रथो इवा—ऽवोचाम बृहधर्मः १० [१२]

(६१३)

(७४)

१० पाठ आत्रयः । अश्विना । अनुष्टुप, ८ तिष्ठन् ।

कृष्टो देवाश्विना ऽद्या द्विको मनावसु । तच्छ्रुवथो वृषण्वसु अत्रिंवांमा विवासति १
 कुह त्या कुह नु भ्रुता द्विवि देवा नासत्या । कस्मिन्ना यंतथो जने को वां नृदीनां सचा २
 कं याथः कं हं गच्छथः कमच्छां पुञ्जाथे रथम् । कस्य ब्रह्माणि रण्यथो वृषं वाम्भूममीदृषे ३
 पीरं चिद्वर्षुंमुपुतं पीरं पीराय जिन्वथः । यदीं गृभीततांतये सिंहमिव बृहस्पदे ४
 य च्यवानीअजुक्तमां वत्रिमत्कं न मुञ्चथः । युवा यदीं कूथः पन—रा काम्भुण्वे वृध्वः ५ [१३]

अस्ति हि वामिह स्तोता म्मसिं वां संहजिं थियं । नू भुतं म आ गंतं—मवाभिजांजिनीवम् ६
 को वामद्य पूरुणा—भा वेत्रे मर्त्यानाम । को विप्रं विप्रवाहसा को यदींजांजिनीवम् ७
 आ वां रथो रथानां येषो यान्वाश्विना । पुरु चिदंमपुम्निर आङ्गपो मर्त्युंवा ८
 शम् पु वां मधुयुवा ऽम्माकंमसु चकृतिः । अवांचीना विचेतसा विभिः इयेनेव दीपतम ९
 अश्विना यद् कर्हिं चि—च्छुभ्रयातंमिमं हवंम । वस्वीरू पु वा भुजः पृञ्चन्ति मु वां पृषः १० [१४]

(६३३)

(७५)

१ अवस्तुरात्रयः । अश्विनो । पृक्लिः ।

प्रतिं प्रियतंसं रथं धुषण वमुवाहनम् ।
 स्तोता वामिभित्तावृषिः स्तोमंन प्रतिं भूपति माध्वी मर्म भुतं हवंम १
 अत्यावातमश्विना तिरो विश्वा अहं मना ।
 वृषा हिरण्यवर्तनी मुपुम्ना सिन्धुवाहसा माध्वी मर्म भुतं हवंम २

३३५)

आ नो रत्नानि विभ्रंशान्—वश्विना गच्छतं युवम् ।	
रुद्रा हिरण्यवर्तनी ज्युषाणा वाजिनीवम् माध्वी मम भृतं हवम्	३
सुभ्रुभो वां वृषण्वम् रथे दाणीष्याहिता ।	
उत वां ककुहो मुगः पृथः कृणोति वापुषो माध्वी मम भृतं हवम्	४
बोधिःमनसा इक्ष्वं—पिता हवन्भुता ।	
विभिरुपवानमश्विना नि यथो अर्द्रपादिनं माध्वी मम भृतं हवम्	५ [१५]

आ वां नरा मत्रोयुजो ऽश्वसः प्रुधितप्सवः ।	
वप्यो बहन्नु पीतये मह मुञ्जेमिरश्विना माध्वी मम भृतं हवम्	६
अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि र्वनतम् ।	
निरश्चिर्षया परिं वरिषीतमदाभ्या माध्वी मम भृतं हवम्	७
अश्विन् युजे अंदाभ्या जरितारं युभस्पती ।	
अवस्युर्मश्विना युवं गूणन्नुमुपं भूपथो माध्वी मम भृतं हवम्	८
अभुङ्क्वा रुद्रात्पशु—राग्रिरंधाप्युत्विर्यः ।	
अपोनि वां वृषण्वम् रथो इत्यात्रमत्यो माध्वी मम भृतं हवम्	९ [१६] (१४४)

(७९)

५ भोमोऽभिः । अश्विनो । त्रिध्रुव ।

आ भात्यग्निरुषसा मनीकु—मुद् विर्माणां देव्या वाचो अस्पुः ।	
अर्वाञ्च नूनं रथेह पातं पीषिवांसमश्विना घुममच्छं	१
न संस्कृतं प मिमीतो गमिष्ठा ऽन्ति नूनमश्विनोपस्तुतेह ।	
दिवाभिषित्वेऽवसागमिष्ठा ऋषधीति वृशुषे शंमविष्ठा	२
उता पातं संगवे पातरद्वौ मुध्वरिदं उर्विता स्रपंस्य ।	
दिवा नलमथमा शंतेमेन नैदानीं पीतितश्विना तंतान	३
इह हि वां प्रदिति स्थानमोके इमे गृहा अश्विनेर्दं वृरोषध ।	
आ नों त्रिवो बृंहतः पर्वतादा ऽन्यो पातमिषमूर्ते बहन्ता	४
समश्विनोरर्धमा नूतनिन मयोभुवां सुपर्णीती गमेम ।	
आ नों ऽपि बहन्मोत वीराना विभ्रान्यमृता सोमगानि	५ [१७] (१४५)

(७७)

५ भौमोऽग्निः । अभ्विनौ । त्रिष्टुप् ।

प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररुपः पिबातः ।	
प्रातर्हि यज्ञमश्विना वृधाते प्र शंसन्ति क्वचर्यः पूर्वभाजः	१
प्रातर्यजध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देवया अजुष्टम् ।	
उतान्यो अस्मद् यजते वि चावः पूर्वंपूर्वं यजमानो वर्नीयान्	२
हिरण्यत्वद्भ्रधुवर्णो घृतस्नुः पृक्षो घहृन्ना रथो वर्तते वाम् ।	
मनोजवा अश्विना वार्तरंहा येनातिष्याथो दुरितानि विश्वां	३
यो भूर्यिष्टं नासत्याभ्यां विषे चनिष्ठं पित्वो रंते विभ्रागे ।	
स लोकर्मस्य पीपरच्छमीभि रनुध्वंभामः सङ्मितं तुतुर्यात्	४
समश्विनोरर्वसा नूतनेन मयोमुवा सुप्रणीती गमेम ।	
आ नो र्विं बहृतमोत धीरा ना विश्वान्पमृता सीर्भगानि	५ [१८] (६५९)

(७८)

१ सप्तध्विराग्नेया । अश्विनौ (५-१ गर्भजाविष्णुपतिवद्) ।

अनुष्टुप्, १-३ उष्णिक्, ४ त्रिष्टुप् ।

अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि वेनतम् । हंसाविं पततुमा सुतौ उप	१
अश्विना हरिणाविं व गौराश्विबान् यवंसम् । हंसाविं पततुमा सुतौ उप	२
अश्विना वाजिनीवसू जुषेथो यज्ञमिष्टये । हंसाविं पततुमा सुतौ उप	३
अत्रियंद् वामवरोहंभ्रुवीस मजोहवीभ्राधमानेषु येषां ।	
इयेनस्य चिज्वसा नूतनेना ऽऽगच्छतमश्विना शंतमेन	४ [१९]

वि जिहीष्व वनस्पते योनिः सूर्यन्त्या इव । धृतं मे अश्विना हवं सुतर्वधिं च मुञ्चतम् ५	
भीतायु नार्धमानाय ऋषये सुतर्धये । मायाभिरश्विना युवं वृक्षं सं च वि चाचथः ६	
यथा वार्तः पुष्करिणीं समिङ्गयति सर्वतः । एवा ते गर्भं एजतु निरैतु दर्शमास्यः ७	
यथा वातो यथा बलं यथा समुद्र एजति । एवा त्वं दर्शमास्य सहावेहि जरायुणा ८	
वञ्ज मासाञ्छशयानः कुंमारो अधिं मातरिं । निरैतुं जीवो अक्षतो जीवो जीवन्त्या अधिं ९	

[२०] (६६१)

(७९)

१० सत्यधवा आश्रेयः उषाः । वहकिः ।

महे नो अद्य बंधुयो यो राये विवितमती ।

यथा विज्ञो अशोषयः सत्यधवसि वाप्ये मुजति अश्वंसूनुते

१

या सुनीधे शीचद्वधे व्योच्छो दुहितर्दिवः ।

सा ध्युच्छा सहीपसि सत्यधवसि वाप्ये मुजति अश्वंसूनुते

२

सा नो अद्यामच्छमू ध्युच्छा दुहितर्दिवः ।

यो ध्योच्छाः सहीपसि सत्यधवसि वाप्ये मुजति अश्वंसूनुते

३

अभि ये त्वा विभावरि स्तोमैर्गुणन्ति वङ्गयः ।

मृचेर्मघोनि सुभिषो दामन्वन्तः सुरातपुः मुजति अश्वंसूनुते

४

यच्चिद्धि ते गुणा इमे हृदयन्ति मघत्तये ।

परि चिद् वटयो वधुर्वदतो राशो अहंसं मुजति अश्वंसूनुते

५

[२१]

येषु धा वीरवद् यज्ञ उषो मघोनि सूरिषु ।

ये नो राधांस्यहंपा मघवानो अरांसतु मुजति अश्वंसूनुते

६

तेभ्यो वृत्तं नृहद् यज्ञ उषो मघोन्या वह ।

ये नो राधांस्यहर्ष्या गुन्या मजन्त मूरपुः मुजति अश्वंसूनुते

७

उत नो गोमतीरिष आ वहा दुहितर्दिवः ।

साकं सूर्यस्य गदिमभिः शुक्रैः शोचद्भिश्चिभिः मुजति अश्वंसूनुते

८

प्युच्छा दुहितर्दिवो मा चिरं तनुधा अपः ।

नेत्र त्वा स्तेनं यथा रिपुं तर्पति सूर्यो अविषा मुजति अश्वंसूनुते

९

एतावद् वेदुषस्त्वं मूर्षो वा दानुमहंसि ।

या स्तोत्रुभ्यां विभावर्युच्छन्ती न ममीयमे मुजति अश्वंसूनुते

१०

[२२] (१७१)

(८०)

१ सत्यधवा आश्रेयः । उषा । विश्वसु ।

द्युतद्यामानं बृहतीमृतेनं कृतावतीमरुणधुं विभातीम्

वेवीमृषम स्वगवहन्तीं प्रति विभासो मृतिर्मिर्जन्ने

१

गुणा जर्नं दर्शना नोधर्पन्ती मुगान् पृथः कृण्वती रात्ययै ।

बृहदथा वृहती विश्वसिन्धोषा ज्योतिर्पच्छत्वप्रे अहाम्

२

(१०१)

पृषा गोमिररुणेभिर्पुंजाना	उद्धंथन्ती रुपिमवापु चक्रे ।	
पृषो र्वन्ती सुवितापं वृषी	पुंरुभुता विश्ववांसा वि मांति	३
पृषा व्यन्ती भवति द्विबही	आविष्कृण्वाना तन्वं पुरस्तात् ।	
श्रुतस्य पन्धामन्वंति साधु	भंजान्तीषु न विशो मिनानि	४
पृषा शुषा न तन्वां विवृानो	ध्वंस्व स्नाती हृशये नो अस्थात् ।	
अपु द्वेषो बाधमाना तमांस्यु	षा विवो वृद्धिता ज्योतिषागात्	५
पृषा मंतीषी वृद्धिता विवो नृन्	योवैव मदा नि रिण्णिते अप्सः ।	
वृष्णर्वती वृशुषे वापांणि	पुन्र्योर्तिर्पुवतिः पूर्वधांकः	६ [२३] (६७७)

(८१)

५ इयावाश्च आत्रेयः । सविता । जगती ।

पुञ्जते मन उत पुञ्जते धियो	विभ्रा विप्रस्य बृहतो विप्रश्चितः ।	
वि होत्रा वधे यपुनापिदेक	इन्मही देवस्य सविनुः परिष्णुतिः	१
विश्वां रूपाणि प्रति मुञ्जते कृविः	प्रासावीद् भद्रं द्विपुत्रे चतुष्पदे ।	
वि नाकमस्यत् सविता वरेण्यो	ऽनु प्रयाणंमुषसो वि राजति	२
यस्य प्रयाणमन्वन्व इद् यपु	र्तुवा देवस्य महिमानमोजंता ।	
यः पापिधानि विममे स एतेशो	रजांसि देवः सविता महिस्वना	३
उत यांसि सवितस्त्रीणि रोचनो	त सूर्यस्य रुश्मिभिः समुच्यसि ।	
उत रात्रिंमुमपतः परीपस	उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः	४
उतेशिषे प्रसवस्यु त्वमेक	इदुत पूषा भवसि देव याममिः ।	
उतेवं विश्वं मुबनं वि राजसि	इयावाश्चस्ते सविनुः स्तोममानशो	५ [२४] (६८४)

(८२)

५ इयावाश्च आत्रेयः । सविता । गायत्री, १ अनुष्टुप् ।

तत् सञ्जितुङ्गीमहे	वपं देवस्य भोजनम् । श्रेष्ठ सर्वधातुं नुं भगस्य धीमहि ?	
अस्य हि स्वयंशस्तां	सविनुः कच्चन त्रियम् । न मिनन्ति स्वराज्यम्	२
स हि रवांनि वृशुषे	मुवाति सविता भगः । तं भागं चित्रमीमहे	३
अद्या नो देव सवितः	प्रजारत् साक्षीः सोभगम् । परा वुःन्वभ्यं सुव	४
पिस्वानि देव सवित	वृत्तितानि परां वृष । यद् भद्रं तन्न आ सुव	५ [२५]
अनांगतो आर्दतये	देवस्य सविनुः सुवे । विश्वां वामानि धीमहि	६ (५८८)

आ विश्वंभुवं सत्यति सुकैरद्या वृणीमहे । सुत्यसंबं सवितारंम्	७
य इमे उभे अत्रेनी पुर एत्पर्युच्छन् । स्वाधीर्भुवः सञ्चिता	८
य इमा विश्वां जाता न्याधावपति श्लोकैः । य च भुवति सञ्चिता	९ [२६] (१११)

(८३)

१० भौमोऽग्निः । पञ्चम्यः । विष्णुः, २-४ जगती, १ मनुष्यः ।

अच्छां वद त्वसं श्रीभिराभिः स्तुहि पुर्जन्यं नमसा विवासा ।	
कनिकदद् वृषभो जिरदान् रेतो वधात्योषधीषु गर्भम्	१
वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति रक्षसो विश्वं विमाय भुवं महावधात् ।	
उतानांग इयते कृष्णयकतो यत् पुर्जन्यः स्तनयन् हन्ति दुष्कृतः	२
रुधीश् कदावाश्वीं अमिधियन्त्वाविर्नुतान् कृणुते कृष्णैर्ह अहं ।	
वृत्रान् सिंहस्य स्तनधा उर्वरिते यत् पुर्जन्यः कृणुते कृष्णैर्ह नमः	३
प्र वाता वानि पतयन्ति विद्युत् उद्गोषधोर्जिह्वे पिन्वति स्वः ।	
इहा विश्वंस्मे भुवंताय जायते यत् पुर्जन्यः पृथिवी रेतसावति	४
पस्य वृते पृथिवी ननमीति यस्य धृते शकवृजभूरीति ।	
यस्य वत ओषधीर्विश्वरुपाः स नः पुर्जन्य महि शर्म पच्छ	५ [२७]
द्विवां मे वृष्टिं मरुतो ररीष्वं प्र पिन्वत वृष्णो अश्वंय्य धाराः ।	
अर्वाङ्गनेन स्तनपिन्वनेद्यपो निविश्रन्नमुरः पिता नः	६
अभि कन्द स्तनय गर्भमा धा उकुन्वता परि वीषा रथेन ।	
हतिं सु कर्ष विरिर्नु न्यत्रं सुमा भवन्तुदतो निपादाः	७
महान् कोशमुदचा नि पिञ्च स्पन्दन्ता कुल्या विपिताः पुरस्तात् ।	
पूतेन द्यावापृथिवी पृथिवि सुपपाणं भवतुद्रवाम्यः	८
यत् पुर्जन्य कनिकदद् स्तनयन् हंसि दुष्कृतः ।	
प्रतीक्षं विश्वं मोक्षते एत् किं च पृथिव्यामधि	९
अवर्षांभुपंमुद्गु पू गृभायाऽकुर्षन्वान्पत्येनवा उ ।	
अजीजनु आपधीमोर्जनाय कमृत प्रजाम्योऽविदो मत्रीषां	१० [२८] (१०१)

(८४)

१ भौमोऽग्निः । पृथिवी । अश्वदुष्टः ।

नञ्चित्था पर्यंतानां विश्वं विमर्षि पृथिवि । प्र या मूर्ध्नि पवन्वति मृगा जिनोषं महिनि १

स्तोमांसस्या विचारिणि प्रति द्योमन्त्यवन्तुभिः । प्र या वार्जु न हेर्षन्तं पुरुमस्यस्यर्जुनि २
 इच्छा चिद् या वनस्पतीन् क्षमया वर्ध्म्यर्जसा । यत् ते अभस्य विद्युतो - विवो वर्धन्ति वृष्टयः ३
 [२९] (७०४)

(८५)

८ भौमोऽग्निः । वरुणः । विष्टुप् ।

प्र स्रग्नाजे नृहवर्चा मग्नीरं बह्वं प्रियं वरुणाय श्रुताय ।
 वि यो जघानं शमितेव चमीं-पुस्तिरें पृथिवीं सूर्येण ?
 वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान् वाज्रमर्धत्सु पर्य उन्निपांसु ।
 हृत्सु कर्तुं वरुणो अप्सवर्षिं विवि सूर्यमवधात् सोममदीं २
 नीचीनवारं वरुणः कवन्धुं प्र संसर्जु रोवसी अन्तरिक्षम् ।
 तेन विश्वस्य भुवनस्य राजा यवं न वृष्टिव्युनक्ति भूमं ३
 उनक्ति भूमिं पृथिवीमुत द्यां यदा दुग्धं वरुणो वष्टयादित् ।
 समभ्रेण वसतु पर्वतास-स्तविष्ठीयन्तः धधयन्त वीराः ४
 इमाम् प्वासुरस्यं श्रुतस्यं महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।
 मानेनेव तस्थिवो अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ५ [३०]
 इमाम् नु कवितमस्य मायां महीं देवस्य नक्षिरा वर्धये ।
 एकं यदुद्रा न पूणन्त्येतीं-एमिञ्चन्तीरवनेयः समुद्रम् ६
 अर्षम्यं वरुण मिड्यं वा सर्वापं वा सवृमिद् भ्रतिरं वा ।
 वेशं वा नित्यं वरुणारणं वा यत् सीमार्गश्चकुमा शिभधस्तत् ७
 क्लितवासो यद् रिंरिपुनं वीवि यद् वां घा सत्यमूत यन्न विष्ट्र ।
 सर्वा ता वि व्यं शिप्रिरेव देवा-ऽधां ते स्वाम वरुण मियासः ८ [३१] (७११)

(८६)

६ भौमोऽग्निः । इन्द्राग्नी । अनुष्टुप् । ६ विराट्पूर्वा ।

इन्द्राग्नी यमवध उभा वानेषु मर्त्यम् । इच्छा चित्तस प्र भेदति युष्मा वागीरिव जिनः १
 पा पुतनासु वृष्टा या वानेषु भ्रवाप्या । पा पञ्च चर्षणीरर्भी-न्द्राग्नी ता हवामहे २
 तपोरिदमवच्छर्ष-स्तिग्मा विद्युन्मपोनोः । प्रति दुष्णा गर्भस्यो-र्गवो वृत्रप्र एषते ३
 ता वाग्नेवे रधाना-मिन्द्राग्नी हवामहे । पतीं नृरस्य तर्षसो विद्वांश्च गिर्वेणस्तमा ४
 ता वृधन्तावन् द्यून् मतींय देवावुधमा । अहंन्ता चित् पुरो वृषे-ऽशोष देवावधते ५ (७१०)

एवेन्द्राग्निभ्यामर्हावि हृष्यं श्रुष्वं घृतं न पूतमर्द्रिमिः ।

ता मूर्तिषु शर्वो वृहद् र्षिं गुणस्तु विधृतमिर्षं गुणस्तु विधृतम्

६ [१९] (०१८)

(८७)

१ एवयामकराशेषः । मदतः । भतिः प्रथमी ।

प्र शो मूहे मृतयो यन्नु विष्णवे मुरुवते गिगिजा एवयामकरत् ।

प्र शर्षोप प्रपंज्यवे सुस्तव्यं तवसे मन्वर्दिष्टे धुनिमतापु शर्वसे १

प्र ये जाता मंहिना ये व नु स्वयं प्र विधनां वृषत एवयामकरत् ।

कत्वा तद् वो मरुतो नाधृषे शर्वो वृाना मृद्धा तवेषा मपृंटासो नाद्रंषः २

प्र ये क्रिवो वृहृतः शृण्विरे गिरा सुशुक्रानः सुम्ब एवयामकरत् ।

न येषामिरी सुप्रस्य ईष्ट आ अग्रयो न स्वर्धिघृतः प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ३

स शक्रमे महतो निरकरुक्रमः संमानस्मात् सवस एवयामकरत् ।

एवापुंस्तु त्मना स्वाश्रि ष्णुमि र्विष्पंधसो विमंहसो जिगांति शेपुंधो नृमिः ४

स्वनो न शोऽमंवात् रेजयद् वुषां त्वेषो ययिस्तविष एवयामकरत् ।

येना सहन्त क्रुजत स्वरोचिषः स्यारंरमानो हिरण्ययाः स्वापुशासं इधिजः ५ [१३]

अपारो शो मङ्किमा वृंद्धावस स्त्वेषं शर्वोऽवत्वेवयामकरत् ।

स्वाताग्रे द्वि प्रसिंती मुंहृशि स्पनु ते न उरुम्यता निक्ः शृशुक्रांसो नाग्रयः ६

ते वृद्रासः सुमंखा अग्रयो यथा तुविधुषा जंयन्तेवयामकरत् ।

कीर्षं पूषु पंषये सप्र पाधिषं येषामज्मेष्वा मृहः शर्षास्पुतैनसाम् ७

अत्रेषो नो मरुतो गातुमेतन् शोता हर्व जतिरेवयामकरत् ।

विष्णोर्मंहः संमन्यवो युपोतन् स्मद् इष्टयोऽं न कुंसना ५९ द्वेषांसि सनुतः ८

गन्ता नो पुंशं धंशियाः सुरामि शोता हर्वमरुस एवयामकरत् ।

ज्येष्ठांसो न पर्वंटासो भ्योभनि युषं तस्यं शचेतमः स्वातं वृधंतयो निक्ः ९ [१४] (०१०)

॥ इति षष्ठमं यम्बलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

अनुर्थ-अष्टम-स्यमाप्तपर्यन्तं ११४१

षष्ठम-अष्टमस्य ७९७

सर्वयोग- ४१३८

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः अ० ४ पृ० १-१५]

१३ वाहेस्वत्यो भरद्वाजः । जलिः । त्रिष्टुप् ।

- त्वं इमि प्रथमो मनोता ऽस्या पियो अर्भवो दस्म होता ।
 त्वं सीं वृषन्नकृणोऽष्टीतु सहो विश्वस्मै सहसि सहध्वे १
- अथा होता न्यसीदो यजीपा निःशस्पद् इपयन्नीः सन् ।
 तं त्वा नरः प्रथमं वेवयन्तो महो रप्ते वितयन्तो अनु गमन् २
- वृतेव यन्तं वृषुभिर्वसुवैर्इस्त्वे र्विं जागृवांसो अनु गमन् ।
 रुशन्तमग्निं वृशन्तं वृहन्तं उपार्वन्तं विश्वहा दीविवांसम् ३
- पुं वेवस्यु नर्मसा व्यन्तः अवस्पवुः अर्च आपन्नमृक्तम् ।
 नामानि चिद् दधिरे पुञ्जिपाणि भद्रापां ते रणयन्तु संहृष्टौ ४
- त्वां वधन्ति क्षितयः पृथिव्यां त्वां रायं जुययांसो जनानाम् ।
 त्वं ज्ञाता तरणे चेत्यो मूः पिता माता सवृमिन्मानुषाणाम् ५ [३५]
- सुपर्यणुः स पियो विश्वर्दुमि हंतां मन्द्रो नि बंसावा यजीपात् ।
 तं त्वां वृषं वस् आ दीविवांसु सुपं जुवाधो नर्मसा सवेम ६
- तं त्वां वृषं सुधोऽं नर्वमग्ने मुन्नापव ईमहे वेवयन्तः ।
 त्वं विशां अनयो दीर्घानो विवो अग्ने वृहता रं वनेन ७
- विशां क्विं विरपिं शश्वतीनां त्रितोशानं वृषमं चर्षणीनाम् ।
 भेतीषणिमिषयन्तं पापुकं राजन्तमग्निं यजतं र्षीणाम् ८
- सो अग्र इजे शशमे च मर्तो यस्तु आनद्रु समिधा इष्यवातिम् ।
 य आहुतिं परि वेवा नमोमि किंश्चेत् स कामा वधते त्वोतः ९
- अस्मा उं ते महिं महे विधेसु नमोभिराग्ने सुमिधोत इष्येः ।
 धेदीं सुनो सहसो शीर्षिहृष्ये रा तं भद्रापां सुमती यनेम १० (१०)

आ यस्तनन्ध रोदसी वि मासा भवोमिभ्य भवस्य स्तरुचः ।

बृहज्जिवाज्ञैः स्थाविरिमिरस्मे रेवद्विरग्रे वितुरं वि माहि ११

नृवद् वसो सत्रमिद्वेद्व्यस्मे मूरिं तोकाय तनपाय पुश्वः ।

पूर्वीरिषो बृहतीरारेर्जया अस्मे मद्रा सीभवसानि सन्तु १२

पुरुष्यंये पुरुधा त्वाया वसूनि राजन् वसुता ते अश्याम् ।

पुठानि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्रे वसुं विधते राजन्नि त्वे १३ [१६] (११)

[पञ्चमोऽध्यायः ४५४ व० १-१०]

(१)

११ बाह्रस्पत्या भयदात्रः । अग्निः । अतुष्टुर्, ११ शक्यी ।

त्वं हि क्षेतवद् यशो अग्रे मित्रो न पत्यसे । त्वं विचर्षणे भवो वसों पुष्टिं न पुष्यसि १
 त्वां हि प्सां चर्षणयां युजेभिर्गीभिरीड्यते । त्वां वाजी यौत्यवृको रजस्तूविश्वचर्षणिः २
 सजोषस्वा द्विवो नरो युजस्यं केतुमिन्धते । यद्दु स्य मानुषो जनः सुम्नायुर्जुद्ध अर्धुरे ३
 ऋधुद् यस्तं मुदान्वि धिया मतोः शशमति । ऊती ष बृहदो द्विवो द्विपो अंहो न तर्पति ४
 समिधा यत् आहुतिं निक्षितिं मत्वो नशार् । युवारन्तं स पुष्यति क्षर्यमग्रे शतायुषम् ५ [१]

त्वेषस्ते धूम कण्वति द्विवि पञ्चक आततः । मूरो न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ६
 अथा हि विश्वीड्यो असि द्विपो नो अतिधिः । रणवः पूर्णु जूर्यः सुनुर्न त्रयुपाच्यः ७
 कत्वा हि द्वोपे अज्यसं अग्रे वाजी न कृत्यः । परिग्मेव स्वया गयो अत्यो न द्वार्यः शिशुः ८
 त्वं त्या चिद्वपुता अग्रे पशुर्न पवसे । धामां हु यत् तं अजर वना वृश्चन्ति शिकसः ९
 वेवि ह्यध्वरीयता मये होता दमं विशां । समुधो विशपते कृणु जुपस्व हव्यमद्विर १०

अच्छा नो मित्रमहो देव देवान्ये वाचः सुमति रोदस्याः ।

वीहि स्पृस्ति मुञ्चति द्विवो नृन् द्विपो अंहोसि दुरिता तरेम् ता तरेम् तवावसा तरेम् ११

[२] (१४)

(१)

८ बाह्रस्पत्या भयदात्रः । अग्निः । चिद्वुर् ।

अग्रे स क्षेपहतपा कंतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवपुष्टं ।
 यं त्वं मित्रेण वरुणाः सजोपा देव पामि त्यजसा मर्तमंहः १
 हुंजे युजेभिः शशमे शर्मीभिः कुंधद्रांश्याग्रयं ददाश ।
 एवा च न तं यशामामर्जुहि नौहो मर्तं नशते न पदंसिः २ (१६)

सुरो न यस्य हृशतिरिषा मीना यदेति शुचतस्तु आ धीः । देवस्वतः गुरुधो नायमक्तोः कुजां चिद् वृषो बसुतिर्पुत्रिजाः	३
त्रिग्नं चिदेन महि वप्यं अस्य मसुद्व्यो न यममान आसा । त्रिजेहमानः परशुर्न जिह्वा द्वयिनं द्रावपति वाह धरत	४
स इष्टं प्रति धावसिष्य—अष्टिर्ति तेजोऽपमो न धारान् । विप्रर्धजतिरतिरिषो अक्तो—र्वेन वृषदा रघुपरमर्गहाः	५ [३]
स इ हेमो न प्रति वस्त उद्राः शोचिषां राखीति निघ्नर्महाः । नक्तं य ईमरुषो यो वित्रा नृ—नर्मर्यो अरुषो यो वित्रा नृन्	६
वित्रो न यस्य विप्रतो नवीनोइ वृषां रुध जोषधीषु नूनोत्र । पृष्ठा न यो धर्जसा परमना य—सा रोईसी वसुन्ना वं सुपर्जा	७
धापोमिर्जा यो युज्यंमिर्क—विद्युन्न द्विद्योत्र स्वेभिः शुभैः । शर्षो वा यो गृहतां ततश्च जमुने त्वेषो रमसानो अघोर	८ [४] (११)

(४)

८ वाईस्यस्यो नरशाको । अग्निः । विपुत्र ।

यथा होतमंनुषो वृषतासा एजेभिः मूनो महयो यजासि । पुदा नो अद्य संमना संमाना—नृशर्जग उशतो यंशि वृषात्	१
स नो विमार्था बुधणिर्न वस्तो—अग्निवृन्दाह वेद्युधनें धात् । विश्यापुर्वो अमृतो मन्दिषु—षमुंइ मुर्तिधिर्जातवर्षाः	२
द्याशो न यस्य पुनपुनवभ्रं मासीमि वस्त मूर्षा न गुरुः । वि य इजोत्युजरः पातुको ऽस्येव चित्तिश्रधत् पूषांणि	३
ब्रह्मा हि मूनो अस्वस्तसदा शुके अग्निर्नुषाजमाईन् । स त्वं न ऊर्जस्तनु ऊर्जे धा राजेव जेवृके क्षेम्पुन्तः	४
निर्तिक्रि यो वारुणमष्टमसि वापुर्न राह्यवर्षेत्पुबहुन् । नृषांश्च वदन् आदिशामराती—रयो न दृतः परतः परिहृत्	५ [५]
आ सूजो न भानुमद्विर्क—रघे त्वन्ध रोईसी वि भ्रामा । वित्रो नपत् परि तमीर्युक्तः शोचिषा पन्मन्नीशियो न हीर्षन्	६ (१८)

त्वां हि मन्त्रतममर्कशोके—र्ववुमष्टे मर्हि नः शोर्ष्यमे ।
 इन्द्रं न त्वा शर्बला वृवतां वापुं वृषान्ति पशंसा नृतमाः
 नू नो अग्नेऽनुकेभिः स्वस्ति वेधिं शुषः पुषिभिः पश्याहं ।
 ता सूरिभ्यो गृणते रांसि सुभ्रं मदेम शतर्हिमाः सुषीराः

(५)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । भगि । विष्टर ।

द्वे वः सुनु सहसो पुवान्—मदोषवाचं मतिमिर्विठम् ।
 य इन्द्रं विर्विणानि पशंता विश्ववाराणि पुलवार्ये अभुक् १
 त्वे वसूनि पूर्वणीक होत—वृषा वस्तोररिरे वृद्धिवांसः ।
 क्षामंश्च विश्वा भुवनानि यस्मिन् त्वं सौमंगानि वृष्टिरे पांवके २
 त्वं विश्वु प्रविषः सीव आसु कर्त्वा र्पारंभञ्च वापांगाम् ।
 अतं इनोषि विभूते चिकित्वा श्यानुवर्जातवेदो वसूनि ३
 यो नः सतृपो अभिदासवृष्टे यो अन्तरो मिश्रमहो वनुष्यात् ।
 तमजरेभिर्वृषमिस्तव स्वै—स्तर्पा तपितु तपमा तपस्यान् ४
 यस्तं प्रजेनं समिधा प उरुषी—र्केभिः सूनो सहसो वृशंशत् ।
 स मर्येष्ववृत्त पशंता शुषा वृष्टेन चर्वसा वि माति ५
 स तन् कृषीवितस्तूपमष्टे स्पृषो वाधस्व सहसा सहस्वान् ।
 यच्छस्यते घृमिरुक्तो वचोमि—स्तज्जुषस्व जतिवचोसि मन्म ६
 अश्याम तं काममष्टे तत्रोती अश्याम र्विं र्विषः सुवीरम् ।
 अश्याम वार्जमभि वाजपन्तो अश्याम घृन्नमजशजरे ते ७ [७] (४०)

(६)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । भगि । विष्टर ।

प नशपसा सहसः सुनुमष्टां प्रजेनं गानुमव इच्छमानः ।
 वृध्वदने कृष्णयामं रुद्रान्तं वीती होतारं त्रिदयं त्रिगाति १
 स भित्तानस्तन्यतु रंजनस्था अजरेभिर्जानंश्चिर्विषः ।
 यः पावकः पुंड्रतमः पुरुजिं पृष्टन्वमिरेनुपाति मर्वन् २ (४१)

वि त्रे विभुग्वातंजुतासो अष्टे	मामांसः शुचे शुचंयश्चरन्ति ।	
दुष्टिप्रक्ष्वासो विष्वा नर्षग्वा	वना वनन्ति धृषता कुजन्तः	३
ये तं शुक्रासः शुचंयः शुचिष्मः	क्षं वपन्ति विरिंतासो अश्वाः ।	
अर्धं भ्रमस्तं उर्विया वि मांति	यातयंमानो अधि सानु पुर्धः	४
अर्धं जिह्वा पांपतीति प्र कुष्णो	गोबुपुष्टो नाशनिः मृजाना ।	
शूरंस्पेष्ट प्रसितिः क्षातिरग्रे	कुर्वंतुर्मामो वपते वनानि	५
आ मानुना पायिवाति जपांसि	सुहस्तोवस्य धृषता तंतन्ध ।	
स बांधुस्वायं मुया सहोमिः	स्युषो वनुष्यन् वनुषो नि जूर्ध	६
स चिंघ्र चिंघ्र चितयंनमस्ते	चिंघ्रंक्षत्र चिंघ्रतंमं वयोधाम् ।	
चन्द्रं रपि पुंड्रवीरं वृहन्तं	चन्द्रं चन्द्रामिर्गृणते पुंषस्व	७ [८] (५४)

(७)

७ चार्हस्पायो भरद्वाजः । वैश्वानरोऽग्निः । विश्वरू, ६-७ जगती ।

सुधार्धं विवो अंपुतिं पुंघिष्या	वैश्वानरमृत आ जलप्रमिमि ।	
क्षविं सुभ्राजमतिधिं जनानां	मासध्ना पात्रं जनयन्त वेवाः	१
नार्धं पञ्जानां सर्वंन रपीणां	महामाहावमभि सं नवन्त ।	
वैश्वानरं पुष्टयंमधुकाणां	पुष्टस्यं केतुं जनयन्त वेवाः	२
त्वद् विषो जायते वाज्यो	त्वद् वीरासो अमिमात्रिषाहः ।	
वैश्वानरु त्वमस्मासुं धेहि	वसूनि राजन् त्स्पृहपाप्याणि	३
त्वं विश्वे अमृत जायमानं	शिगूं न वेवा अमि सं नवन्ते ।	
तव क्रतुमिरमुहृत्वमापुन्	वैश्वानरु पत् पित्रोर्दीधिः	४
वैश्वानरु तव तानि मतानि	महान्वष्टे नक्षिण वृषधं ।	
पञ्चार्यमानः पित्रोरुपस्ये	उर्विन्दः केतुं वपुनेष्वह्वाम्	५
वैश्वानरस्य विर्मितानि चक्षमा	सानूनि विवो अमूर्धस्य केतुनां ।	
तस्येयु विश्वा मुवनाधि मूर्धनि	वया इव वरुडुः स्यन् विपुर्धः	६
वि पो रजांस्पर्मिमीत मुहर्जु	वैश्वानरो वि विवो गंवना कृषिः ।	
पति यो विश्वा मुवनानि पयुषे	उर्वंथो गोपा अमूर्धस्य रक्षिता	७ [९] (६१)

भुवं ज्योतिर्निर्हितं ह्यशये कं मनो जर्षिषे पतयत्स्वन्तः ।
 विश्वं देवाः समनसः संकेता एकं कर्तुममि वि यन्ति साधु ५
 वि मे कर्णां पतपतो वि यक्षुर्कीर्द्धं ज्योतिर्ह्वय आहितं यत् ।
 वि मे मर्नभरति दूरार्जुनीः किं स्थिव् वक्ष्यामि किमु नू मनिष्ये ६
 विश्वं देवा अर्नमस्पन् भिषुानास्वामिष्टि तर्मसि तस्थिवांसम् ।
 वैश्वानरंऽवतृतये नो ऽर्मत्यांऽवतृतये नः ७ [११] (७५)

(१०)

७ बाह्वस्पत्यो भरद्वाजः । भग्निः । त्रिष्टुप् । ७ द्विपदा विराट् ।

पुरो वं मन्द्रं विद्यं मुवृक्तिं प्रयति यज्ञे अग्निर्मधुरे वृषिभ्यम् ।
 पुर उर्यथेभिः स द्वि नो विमाषां स्वधुरा करति ज्ञतवदाः १
 तमुं धुमः पुष्यणीक होतारो अग्निभिर्मनुष इधानः ।
 स्तोमं यर्मस्मि मुमतेष द्रुषं घृतं न द्युचिं मतयः पवन्ते २
 पीपाय स भयसा मर्त्येषु यो अग्रयं वृदाश विप्रं उर्यथेः ।
 शिद्यामिस्तमुतिर्मिद्विचत्रशोचिर्भ्रजस्य साता गोर्मतो वधाति ३
 आ यः पृथी जार्यमान उर्की वृरेदृशा भासा कृष्णाध्वा ।
 जर्षं वहु चित् तम् ऊर्भ्यांयास्तिरः शोचिषा वृदशे पावकः ४
 नू मंदिचयं पुंरुवानाभिस्तृती अग्रं इयिं मधर्वज्यध्व पेहि ।
 ये राधसा धर्वसा चात्यन्यान् त्पुवीर्षीमिदृशाभि सन्ति जनान् ५
 इर्म पुत्रां यनां धा अग्र उशान् यं तं आमानो जुहुते हृविष्मान् ।
 भरद्वाजेषु वधिषे सुवृक्तिमधीर्वाजस्य गधर्वस्य सातो ६
 वि द्वेषांसीनुहि वृधयेळां मर्षेम ह्यताहिमाः सुवीराः ७ [१२] (८९)

(११)

६ बाह्वस्पत्यो भरद्वाजः । भग्निः । त्रिष्टुप् ।

यजस्य होतारिदितो यनीषा नष्टे बाधो मरुतां न प्रपुक्ति ।
 आ नो मिघ्रायकेणा नासंत्या द्यावां होत्राय पृथिवी र्वकृत्याः १ (८९)

त्वं होता मन्द्रतमो नो अधु—गन्तुर्वो विद्या मर्त्येषु । पात्रकपां जुह्वांश्च बह्विरासा ऽग्ने यजस्व तन्वां तव स्वाम्	२
धन्यां विद्धि त्वे पिषणा वष्टि प देवाऽन्नं गृणते यजंष्ये । वेपिंश्चो अङ्गिरसां यज्ञ विशो मधुं अग्रन्दो मनाति रेम इष्टी	३
अर्दिष्टुत् स्वपांको विभावा ऽग्ने यजस्व रोदंसी उरुषी । अपुं न यं नमसा गतहंभ्या अङ्गनिं सुपपसं पञ्च जनाः	४
बृञ्जे ह यन्नमसा बह्विरमा—नपामि सुगृप्तवती सुवृक्तिः । अम्बंश्चि सञ्च सवने पूषिम्या अभापि यज्ञः सूर्ये न बह्वः	५
बृशस्या नः पूर्वपीक होता—र्विभिण्डे अग्निभिरिधानः । गुपः सूनो सहसो वायसाना अतिं ससेम बृजनं नाहं:	६ [१३] (cc)

(१९)

६ बर्हस्पत्यो भरद्वाजः । भूमिः । विष्णुः (१ पुरस्ताग्भ्योतिर्वा) ।

मध्ये होतां इतोणे बर्हिषो राळ्—मिस्तोदस्य रोदंसी यजंष्ये । अपं स सुनुः सहसं कृतावां दूरात् सूर्यो न शोचिषां ततान्	१
आ पस्मिन् त्वे स्वपांके यजञ्च यक्षं राजन् त्सुर्वतितेषु नु ष्योः । त्रिषधस्पर्शस्ततृषो न जंहो ह्वया मृषानि मानुषा यजंष्ये	२
तेमिहा यस्यांरतिर्वनेराद् तोदो अभून् न पुंयसानो अंघोर । अज्ञोषो न वंशिता चेतति त्व—न्नमर्त्योऽवृत्र ओषधीषु	३
सास्माकंमिरेतपी न शूषे—रग्निः ष्षे वस आ जातवंदाः । हृषो वृन्वन् कत्या नावीं—सः प्रितेवं जातपापि यज्ञेः	४
अधं स्मास्य पनयन्ति मासो वृथा यत् तक्ष्यन्नुपातिं पूष्वीम् । मुघो यः स्पन्दो विपिंश्चो धर्षीपा—दृणो न तापुरति धन्यां राद्	५
स त्वं नो अर्बुन् निदांषा विम्बेभिण्डे अग्निभिरिधानः । वेपिं गुपो वि पामि वृष्णुना मदेम शतर्हिमाः सुवीपाः	६ [१४] (१५)

(११)

६ चार्हेस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । विष्णुः ।

त्वद् विश्वां सुमग्नं सौभगां न्यसे वि यन्ति वृनिनो न युयाः ।	
भृटी त्रिषिवाजो वृत्रतूर्षे द्विषो वृष्टिरीडयो रीतिरुपाम्	१
त्वं मगो नू आं हि र्वाग्निषे परिज्जेव क्षयसि वृस्मर्षवाः ।	
अग्नें मिषो न वृद्धत ऋतस्याऽसि क्षया वामस्व वेव भूरेः	२
स सत्यतिः शर्वसा हन्ति वृत्रमग्ने विप्रो वि पुणेर्मतिं वाजम् ।	
यं त्वं प्रचेत ऋतजात राया सृजोषा नश्वापां हिनोषिं	३
यस्तें सूनो सहसो गीर्भिकृष्यै यज्ञैर्मतो निशितिं वेधानद्र ।	
विश्वं स वेव प्रति वारमग्ने धत्ते धान्वं पत्यते वसव्यैः	४
ता नुभ्य आ सौभवसा सुवीरा ऽग्नें सूनो सहसः पुष्यसे धाः ।	
कृणोषि यश्चर्वसा भूरिं पुश्वो वयो वृकाधारये जसुरये	५
वृषा सुनो सहसो नो विहाया अग्नें तोके तनयं वाजि नो दाः ।	
विश्वभिर्गीर्भिरभि पूतिमंश्यां मवेम शतहिमाः सुवीराः	६ [१५] (१००)

(१४)

६ चार्हेस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । अनुष्टुप्, ६ शकरी ।

अग्रा यो मत्वं वुवो धिवं जुजोषं धीतिमिः । मसृष्टु ष प्र पुन्यं इषं वृषितावसे	१
अग्निरिन्द्रि प्रचेता अग्निर्वेधस्तम् ऋषिः । अग्निं होतारमीळ्णे यजेतु मनुषो विमाः	२
नाना ह्यग्नेऽवसे स्पर्धन्ते रापो अयः । तूषन्तो वस्युमापषो वृतेः सीर्यन्तो अनुतम्	३
अग्निरुष्तामृतीषहं वीरं वृवाति सत्यतिम् । यस्य असान्ति शर्वसः सुवक्षि शर्ववो भिया	४
अग्निर्हि विघ्ननां निवो वृवो मतेमुरुष्यति । सहावा यस्वाहुतो त्रिषिवाजेष्वृतः	५
अच्छां नो मित्रमहो वेव वेवा नग्ने वोषः सुमतिं रोर्दस्योः ।	
षीहि स्वस्तिं सुमितिं द्विषो नृन् द्विषो अर्होसि वृरिता तरेम् ता तरेम् तवावंसा तरेम्	६

[१६] (१०९)

(१५)

११ दाह्रवायो भरद्वाजो, वातहृष्य आद्रिरसो वा । भग्निः । जगती; १, १५ दाह्रवती;
६ अतिशयवर्ति, १०-१४, १६, १९ तिष्ठत्, १७ यत्तुष्टुत्; १८ वदती ।

- इमम् तु शो अतिथिम्युत्तुं दिश्वामां दिशं पतिमृञ्जने गिरा ।
वेतीर् द्वियो जनुवा कच्चिन्ना शुधि—ज्यांस् विद्वि गभां यवच्युतम् १
मित्रं न वं सुधितं भुगनां कृष्—वंतस्पतावीर्यमूर्ध्वशोचिपम् ।
स त्व सुधीतो वीतरह्ये अज्जु । परांस्तिभिर्महयसे द्विदोदिथे २
स त्व दर्शस्पावुरो वृषो मू—रुपः परस्पान्तरण्यु सरूपः ।
शुभः सुनो सहस्रो मत्वृष्या ह्यदिथेष्य वीतरह्य्याप सुपथो म्रष्ट्रांजाप सुवर्धः ३
घृत्तान शो अतिथिं स्वर्णर—मृधिं होतारु मनुषः स्वभृत्तम् ।
विभु न दृक्षवचसं सुधुषितभि—हृष्यवाहंमरुति द्वेजमुञ्जसे ४
पावकदा पदियतपन्नया कृपा क्षामनं रुच्य उषसो न भानुनां ।
तृपुं न यामुभेर्शस्य नृ रण आ यो धृजे न तनृधापो अमरः ५ [१७]

अग्निर्मृधिं वः सुमिधां दुधस्पत विपनिवं शो अतिथिं गृणीषसि ।

- उपं यो गीमिगृत्तं निदासत द्वेषो द्वेषेणु वरन्ते हि दार्यं द्वेषो कुंसेणु वरन्ते हि नो दुःसः ६
सामिन्द्रमृधिं सुमिधां गिरा गृजे शुधिं पात्रकं पुरो जंघरे धूमम् ।
विभुं होतारं पुरुवारमद्रुहं कृधिं सुधेरीमहे ज्ञातर्वेदसम् ७
त्वां दूतमग्ने अमृतं पुणेपुणे हृष्टुवाहं दधिरे पापुमीर्यम् ।
द्वेषामंश्चु मतोसिश्चु जागृधिं विभुं विरपतिं नर्मन्तु नि वधिरे ८
विभुर्द्वेष्य उमयां अनु वृता वृतो द्वेषानां रजसो समीपते ।
यत् तं धीतिं सुंसतिनां वृणीमहे उर्धं स्या नरितुषदंध्यः शिवो मंत्र ९
त सुपर्णीकं गृह्णीं स्पञ्ज—मदिज्ञांती विदुष्टं मये ।
स यंश्चर विश्वां वपुनानि दिग्दान् म हृष्यमग्निमूर्तेणु वोचन् १० [१८]

- तमं प्र पारयुत सं विपदिं यम्न आनंश्च कृपयं शूर प्रीतिम् ।
यजसर्वं वा निदिशिं वोदिंति वा नमितं पूष्णसि शर्वमोतं शुषा ११
त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमुं नः सहसावन्नपुद्यात् ।
स त्वां ध्वम्नुश्च वृधेनुं पाथः सं शुधिः सृष्टृयाप्यः सृष्टी १२ [१९]

अग्निर्होता गृहपतिः स राजा विश्वा देवु जनिमा जातवन्दाः ।	
वृषानामृत यो मर्त्यानां यजिष्ठः स प्र यजतानुतावा	१३
अग्रे यदृद्य विशो अंधरस्य होतुः पार्थकरोचे वेद्वं हि यज्यां ।	
श्रुता यजासि मग्निना वि यद् मूर्हृष्या धंह यजिष्ठ या ते अद्य	१४
अमि श्यामि सुधितानि हि हयो नि त्वा कपीत रोदंती यजंथे ।	
अया नो भयवन् वाजंसाता वग्ने विश्वानि कुरिता तरेम ता तरेम तयावसा तरेम	१५ [१९]
अग्ने विश्वेभिः स्वनीक वेधे रणावन्तं प्रधानः सीद्रु योनिम् ।	
कुल्यचिर्न घृतधन्तं सवित्रे यशं नय यजमानाय साधु	१६
इममु त्यमधर्ष्य वृग्नि मन्थन्ति वेधसः ।	
यमद्रुयन्तुयान्पन्नमूरं श्पाव्याभ्यः	१७
जनिष्या वेपथीतये स्यताता स्वस्तये ।	
जा वेवान् यक्ष्यन्तुतो क्तावृधो यज्ञं वेवेषु पिरपृशः	१८
ययमु त्या गृहपते जनान्महे अकर्म सुमिधां वृहन्तम् ।	
अस्पृहिर सो गार्हपत्यानि सन्तु त्रिभ्येन नुस्तेजसा सं शिशाधि	१९ [२०] (१५)

(१६) [त्रितोयोऽनुवाक ४१॥ पृ० १६-२३]

४८ गार्हपत्यो नराजाः । अग्निः । गायत्री । १, ६ वर्धमानाः

१७, ४७-४८ यद्रुयन्तु । ४६ निष्पु ।

त्यमग्रे पशानां होता विश्वेषां हितः । वेदेभिर्मानुषे जने	१
स नो मन्वाभिर्वधुरे त्रिद्वारिर्वजा मुदः । आ वेवान् वधि यक्षिं च	२
पेत्था हि वैधो अर्धनः पृथक् देवाञ्जसा । अग्रे यज्ञेषु मुक्तो	३
त्वामीच्छि अर्धं द्रिता भंरतो क्षान्तिभिः शुनम् । उजे यज्ञेषु यज्ञिर्वम	४
त्वमिमा वापां पुरु दिवेऽसासय मुन्वते । भर्द्वाजाय वायुर्ध	५ [२१]

त्वं दूतो अमर्त्य आ रंहा वेज्जं जनेम् । दृष्यन् विन्स्य सुद्रुतिम्	६
त्वामग्रे स्याभ्योर्ध्वं मतांसो वेपथीतये । यज्ञेषु वेपथीतये	७
तय प्र यक्षि सुदृशं मृत कर्तुं पुदानयः । विश्वं युवन्त शुनिनः	८
त्वं होत्रा भर्तृक्षितो बर्दिशासा त्रिद्वरः । अग्रे यक्षिं त्रियो विशोः	९ (११४)

अथ आ याहि वीतये	गृणानो ह्ययदातये	। मि होता सति बर्हिषि	१० [२२]
तं त्वां समिन्द्रिराङ्गितो	घृतेन वधयामसि	। बृहच्छंषा यविष्ठय	११
स नः पृथु भ्रवाप्यमच्छा	देव विवाससि	। बृहद्रे मे मुवीयम्	१२
त्वामग्ने पुष्कराध्वयर्था	निरमन्धत	। मुर्धो विश्वस्य वाघतः	१३
तमुं त्वा वृष्यकृषिः	पुत्र ह्ये अर्धवणः	। वृत्रहर्णे पुरंवरम्	१४
तमुं त्वा पाधयो वृषा	सर्मधि दस्युहन्तमम्	। धन्जयं रणरणे	१५ [२३]
एतू पु ब्रवाणि तं	ऽग्रं इत्येतं गिरः	। एमिर्बर्धाम इन्दुभिः	१६
यत्र कं च ते मनो	दक्षं वधसु उत्तरम्	। तत्रा सदैः कृणवसे	१७
नहि तं पूर्वमक्षिपद्	भुवघ्नेमानां वसो	। अधा कुर्वा वनवसे	१८
आग्निरंगामि भारतो	वृत्रहा पुंरुचेतनः	। शिषोदासस्य सत्यतिः	१९
स हि विश्वानि पार्थिवा	रुपि दाशन्महित्वना	। वन्वन्नवातो अस्पृतः	२० [२४]
स धेनुवन्नवीयसा	ऽग्रं द्युमेन संयता	। बृहत् तंतन्व मानुनां	२१
प्र वः सखापो अग्रये	स्तोमं यज्ञं च धृष्यया	। अर्चुं गार्धं च वेधसे	२२
स हि यो मानुषा युगा	सीन्द्रोतो कृविकतुः	। वृत्तं ह्ययुवार्धनः	२३
ता राजाना शुचिव्रता	ऽऽत्रित्यान् भारतं गुणम्	। वसो यद्दीह रोर्दसी	२४
वर्षीं ते अग्ने संदृष्टि	रिपयते मत्यांय	। ऊर्जो नपानुमृतस्य	२५ [२५]
कत्वा दा अस्तु भ्रेष्ठो	ऽद्य त्वा वन्वन् त्सुरेकणाः	। मते आनाश सुवृक्तिम्	२६
ते तं अग्ने त्वाता	इषयन्तो विश्वमार्युः	। तस्मो अर्यो अराती वन्वन्तो	अर्यो अरातीः २७
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा	यामद् विश्वं न्यजिगम्	। अग्निर्नो वनते रुपिम्	२८
सुवीरं रुपिमा भरु	जातवेदो विषयणे	। जृहि रक्षीसि मुकतो	२९
त्वं नः प्राहंहेसो	जातवेदो अघायतः	। रक्षां णो ब्रह्मणस्कवे	३० [२६]
यो नो अग्ने दुरेव आ	मतीं वधाय दाशति	। तस्मान्नः प्राहंहेसः	३१
त्वं तं देव जिह्वया	परि बाधस्व दुष्कृतम्	। मतीं यो नो जिघांसति	३२
भ्रद्दोजाय समयः	शर्मं पच्छ सहन्य	। अग्ने वरंण्यं वसु	३३
अग्निर्ब्रवाणि जह्वनद्	ब्रविणस्पुर्विपुन्यया	। समिन्द्रः शुक्र आहुतः	३४
गर्भं भ्रातुः पितृपिता	विदिद्युतानो अक्षरं	। सीर्ध्रुतस्य योजिमा	३५ [२७]
भ्रातृ प्रजावदा भरु	जातवेदो विषयणे	। अग्ने यद् वीदयद् त्रिवि	३६
उप त्वा रुषवसंहशं	पर्यस्वन्तः सहसृत्	। अग्नें ससुज्जो गिरः	३७ (२६२)

उप च्छायामिव घृणे रगन्म शर्म ते व्रयम् । अग्रे हिरण्यसंहृशः ३८
य उग्र इव शर्षहा तिग्मशृङ्गो न वंसंगः । अग्रे पुरो कुरोजिध ३९
आ यं हस्ते न स्वादिनं शिशुं जातं न विभ्रति । विशामग्निं स्वध्वरं ४० [२८]

प्र वेवं वेवर्षीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ नि पीदतु ४१
आ जातं जातवेदसि प्रियं शिञ्जीतार्तिथिम् । स्योन आ गृहपतिम् ४२
अग्रं युश्वा हि ये तवाऽश्वासो देव साधवः । अरु वहन्ति मन्यवं ४३
अच्छा नो घाह्या बहाऽभि प्रयांसि वीतयं । आ वेवान् त्सोमपीतये ४४
उदग्ने भारत द्युमर्जक्षेण दर्विद्युतत् । शोचा वि भाह्वजर ४५ [२९]

वीती यो वेवं मतो दुवस्ये वृद्धिमीळीताधुरे हविष्मान् ।
होतारं सत्ययज्ञं रोदस्यो रुतानहंस्तो नमसा विवासेत् ४६
आ तं अग्र क्रुचा हविर्हृदा तष्टे भ्रामसि । ते ते भवन्नुक्षणं कृपभासो वृशा उत ४७
अग्निं वेवासो अग्रियमिन्धते वृत्रहन्तमम् । येना वसुन्यामृता तूब्धा रक्षसि वाजिना ४८ [३०]
(१७१)

[षष्ठोऽध्यायः ३६॥ प० १-२५]

(१७)

१५ बार्हस्पत्यो भगद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् । १५ द्विपदा त्रिष्टुप् ।

पिशा सोममभि यमुग्र तदं ऊर्वं गद्यं महिं गृणान इन्द्र ।
वि यो धृष्णो वर्धपो वज्रहस्त विश्वा वृत्रममित्रिया शर्वाभिः १
स इँ पाहि य कंजीपी तरुत्रो यः शिर्षवान् वृष्टमो यो मतीनाम् ।
यो गीत्रमिदं वंजभृद् यो हरिष्ठाः स इन्द्र चित्रो अमि मुन्धि वाजान् २
पुवा पाहि प्रलथा मन्दतु त्वा धुधि बहो वावृधस्योत गीभिः ।
आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीपो जहि शर्वूरुमि गा इन्द्र तृन्धि ३
ते त्वा नदा बृहद्विन्द्र स्वधाव इमे पीता उक्षयन्त द्युमन्तम् ।
महामनुनं तुषमं विभूर्ति मत्सुरासो जह्वयन्त प्रसाहम् ४
पेभिः सूर्यमुपसं मन्वसानो ऽवांसोऽव हृब्धानि दद्वेत् ।
महामर्द्धिं परि गा इन्द्र सन्तं नृथा अच्युतं सर्वमस्पतिं स्वात ५ [१]
तव कत्वा तव तद् वंसनाभि एमामुं एस्वं शक्या नि दीधः ।
ओशांरुं उत्रियाभ्यो वि हृब्धो इवाद् गा अमृजो अङ्गिरम्यान् ६ (१७१)

पृथु क्रूरघ्नां बद्धुला गर्भस्ती अस्मद्भ्रातृ सं मिमीहि भवोसि । युधेर्व पृथ्वः पशुपा वमुना अस्मां इन्द्राभ्या ववृत्स्वाजी	३
तं व इन्द्रं चतिर्नमस्य शाके रिह नूनं वाज्रपन्तां हुवेम । पर्धा चित् पूर्वं जरितारं आयुस्नेया अनवद्या अरिष्टाः	४
धृतप्रतो धनुदाः सोमवृद्धः स हि वामस्य वमुनः पुरुक्षुः । सं जग्मिरे पृथ्वाडे राषो अस्मिन् तस्मूत्रे न सिन्धवो पार्श्वमानाः	५ [७]
शर्विष्ठं न आ भरं शूर शव ओजिष्ठमोजं अभिमूत उग्रम् । विश्वं द्युष्ठा वृष्ण्या मानुषाणा मस्मभ्यं दा हरिवो मातृपर्ध	६
पस्ते मर्दः पृतनापाञ्चमूत्र इन्द्र तं न आ भरं शूरासम् । येनं तोकस्य तनयस्य सातो मंसीमहि जिगीवांसस्त्वोताः	७
आ नो भरं वृषणं शुष्ममिन्द्र धनुस्पृतें शूरासं मुक्षम् । येन वंसाम् पृतनासु शत्रून् तवोतिभिरुत जामोरजामीन्	८
आ ते शुष्मं वृषभ एतु पश्चा वोजराधरादा पुरस्तात् । आ विश्वतो अमि समंतुर्वा इन्द्रं द्युष्णं स्ववंदेद्यस्मे	९
नूवत् तं इन्द्रं नूतमाभिरुती वंसीमहि वामं भोमेतेभिः । इक्षे हि वस्यं उमयस्य राजन् धा रत्नं महिं स्थूरं बृहन्तम्	१०
मरुत्वंतं वृषभं वावृथान मर्कवारिं विच्यं शासमिन्द्रम् । विश्वासाहमवमे नूतनापो यं सहोदामिह तं हुवेम	११
जतं वज्रिन् महिं चिन्मन्यमानं मेभ्यो नृभ्यो रन्धणा वेष्वस्मि । अथा हि त्वां पृथिव्यां शूरसातो हवामहे तनये गोष्वन्मु	१२
वयं तं एभिः पुंरुहूत सुख्यैः शश्वोः शत्रोरुत्तरं इत् स्याम । भन्तो वृत्राण्युमयानि शूर शया मदेम बृहता त्वोताः	१३ [८] (११५)

(१०)

११ वाहस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विष्णुः, ७ विराट् ।

द्यौर्न य इन्द्राभि भूमार्थं स्तस्थौ रुचिः शर्वसा पुत्सु जनान् ।
तं नः सहस्रभरमुर्वासां बुद्धिं सूनो सहसो वृत्रनरम्

१ (११०)

शुभो न तुम्हमात्विन्द्र सत्रा ऽसुर्यै वेषेभिर्धापि विश्वम् । अङ्गि पद् वृषमयो वंविशांसं हृन्नीजीविन् विष्णुना सवानः तुर्वन्नोर्जापान् तवसस्तर्धीपान् कृतवक्षेत्रोन्द्रो वृद्धमेहाः । राजांमवन्मधुनः सोम्यस्य विश्वांसां यत् पुरां वरुनुंमार्वात् ऽतैरपवन् पण्यं इन्द्राञ्च दशोणये कवयेऽर्कसातो । वधेः शृष्णास्थाशुषस्य सायाः पित्वो नारिरिञ्चीत् किं चन प्र महो वृहो अर्प विश्वायुं धायि वज्रस्य यत् पतने पावि शुष्णाः । उह प सराषं सारथये कु-रिन्द्रः कुत्साय सूर्यस्य सातो	२ ३ ४ ५ [९]
प्र श्येनो न मंत्रिरमंशुमस्मै शिरों वृत्तस्य नमुंवेमथापन् । प्रावृक्षमीं स्याप्यं सुसैन्ते पूणघ्राया समिषा सं स्फुलि वि पिशोरहिमायस्य हृह्वहाः पुरो वञ्चिञ्चवसा न वंदः । सुर्वामन् तद् रेक्णों अपमृष्य-मृजिम्बने वृषं वृशुषं वाः स वेत्सुं दर्शमायं दशोणिं तूतुजिमिन्द्रः स्वमिदिसुन्नः । आ तुयं शश्वदिभं घोतनाय मानुं सीमुयं सृजा इयर्थं स ईं स्पृधो वनते अमंतीतो बिभ्रद् वज्रं वृत्रहणं गर्भस्ती । तिहृद्धी अभ्यस्तीव गंती वज्रोपुजां बहत इन्द्रमृष्वम् सनेम तेऽर्वसा नर्ष्य इन्द्र प पूरवः स्तवन्त एमा यज्ञेः सुप्त यत् पुः शयं शार्वीर्ष-र्द्धं दासीः पुरुकुत्साय शिशन् त्वं वृष ईन्द्र पूष्यो मू-र्वरिखस्यभ्रुशनें काम्याय । एरा नववास्त्वमनुवेयं महे पित्रे वृषाय स्वं नपातम् त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमती-क्रुणोरुपः सीरा न सवन्तीः । व यत् समुद्रमतिं शूद्र परिं पारयां तुवंडां वधुं स्फुलि तर्ष ह त्वाईन्द्र विश्वमाजो सस्तो धुनीधुमुरी या ह सिष्वपू । वृषिपदित् तुम्हं सोमैभिः सुन्वन् वृमीतिभिभ्रमृतिः प्रकष्युर्कैः	६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ [१०] (११९)

(११)

११ वाहंस्वत्यो मरुद्गाः । इन्द्रः १, ११ विन्धे वेवा । त्रिभु ।

क्रमा उं त्वा पुरुतमस्य कापो-हंर्यं वीरु हर्ष्या इवन्ते ।

विषो र्पेठामजुं नर्षीयो श्पिदिमूतिरिपते वधुस्या

१ (११०)

तमुं स्तुय इन्द्रे यो विद्वानो	गिराहमं गीर्भिवंशवृद्धम् ।	२
यस्य दिवमार्तिं मुद्रा पृथिव्याः	पुरुमायस्यं तिरिचं मन्त्रित्वम्	
स इत् तमोऽवदुनं तंतवन्	सुर्वेण वदुनंरूपकार ।	३
कृदा ते मतो अमृतस्य धामं	यक्षन्तो न मिनन्ति स्वधावः	
यस्ता वृगाश्च स कुहं म्विदिन्द्रः	कमा जनं चरति कार्मु विधु ।	४
कस्तं युतो मनेमे शं वराय	को अकं इन्द्रं कृतमः स होतो	
इदा हि ते वेदिपतः पुराजाः	प्रजासं आमुः पुरुकृन् सखायः ।	५ [११]
ये मध्यमासं उत नूतनास	उतावमस्यं पुरुहूत बोधि	
तं पृच्छन्तोऽवरासुः पराणि	प्रजा तं इन्द्रं भुत्पानुं येमुः ।	६
अर्धामसि वीर ब्रह्मवाहो	यादेव विभ्र तात् त्वां मुहान्तम्	
अभि त्वा पाजो रक्षसो वि	तंस्ते महिं जज्ञानमभि तत् मृ तित् ।	७
तव प्रवेन पुत्र्येन सग्या	वद्रेण धृष्णो अप ता पुंद्स्व	
स तु भुधीन्द्र नूतनस्य	ब्रह्मण्यतो वीर कारुधावः ।	८
त्वं ह्यादेविः प्रदिधि पितृणां	शश्वद् वमूर्धं मुहव एष्टो	
मोतरे वरुणं सित्रमिन्द्रं	मुरुतः कृष्याधमं नो अद्य ।	९
प्र पुष्यो निष्णुमाग्रि पुरधिं	मवितारामोर्षधीः पर्वतांश्च	
इम उं त्वा पुरुशाक प्रयज्यो	जरितारं अभ्येवंन्पुर्कैः ।	१०
भूधी हवना हुंजतो हुंयानो	न त्वाचो अन्यो अंमृत त्वदेमि	
नू मु आ वाचमुषं याहि विद्वान्	विश्वेभिः मूनो सद्यो यत्रधिः ।	११
ये अंमिजिदा कंतसायं आमु-	यं मनुं चकुरुषं दसाय	
स नो बोधि पुरएता मुगेरु-	त दुर्गेषु पथिकृन् विद्वानः ।	१२ [१२] (१०१)
ये अर्धमासं उरयो वरिडा-	स्तेमिनं इन्द्रामि वंमि वात्रम्	

(११)

११ वार्यस्यतो मरुशत्रुः । एन्द्रः । विधुश्च ।

य एक इन्द्रप्यभ्येणीना	मिन्द्रं तं गीर्भिरभ्येचं अभिः ।	१
यः पर्वते वृषभो धृष्णवावात्	त्यस्यः सत्वा पुरुमायः सत्वास्वान्	
तमुं नः पूर्यं पितरो नर्यन्वाः	सुत विरातो अभि वात्रपर्वन्तः ।	२
जह्राधं तनुरिं पर्वतडा-	मद्रोचवाचं मतिभिः शर्वितम्	(१०१)

तर्मिह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नूतनः पुरुक्षोः ।
 यो अस्कृधोपुजः स्ववान् तमा भेर हरिवो माद्रुयर्ध्वे ३
 तद्यो वि वांचो यद्वि ते पुरा चिञ्जितारं आनुद्युः सुप्रमिन्द्र ।
 कस्तं मागः किं वयो वृध सिद्धः पुरुहूत पुरुवसोऽसुरमः ४
 तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्ठा मिनून् वेपी वक्वरी यस्य नू गीः ।
 तुविप्राभं तुविकुर्मि रमोयं गातुमिषि नक्षते तुध्रमच्छ ५ [१३]

अया ह त्वं मायया वावृणानं मन्तेजुवां स्यतवः पर्वतेन ।
 अर्घ्यता चिद् वीक्षिता स्वानो रुजो वि हृच्छा धूपता विरक्षिन ६
 तं वं धिया नव्यस्या शर्विष्ठं प्रजं प्रत्ययत् परितंमुयर्ध्वे ।
 स नो वक्षन्निमानः सुवहो न्द्रो विश्वान्यति दुग्हाणि ७
 आ जनाय वृहणे पार्थिवानि त्रिष्यानि कीपणेऽन्तरिक्षा ।
 तपां वृणन् विश्वतः शोचिया तान् ब्रह्मद्विषं शोचयु क्षामुपर्व ८
 भुवो जनस्य त्रिव्यस्य राजा पार्थिवस्य जगत्स्येषसंष्टक् ।
 धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वां अजुर्प दयसे वि मायाः ९
 आ संपतमिन्द्र णः स्वस्ति शत्रुतूपाय वृहतीममृधाम् । १०
 यया दासान्यार्थाणि वृथा करो वद्विन् सुतुहा नाहुंवाणि १०
 स नो निपुद्भिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गंहि प्रयज्यो ।
 न या अवेवो वरते न देव आभिर्पाहि तूयमा अंश्रयत्रिक् ११ [१४] (१५५)

(१३)

१० बार्हस्पत्यो मरदातः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सुत इत् त्वं निर्मित्त इन्द्र सोमे स्तोमे बद्राणि शस्यमान उरधे ।
 यद् वां पुक्ताभ्यां मणवन हरिभ्यां चिभ्रद् वज्रं ब्राह्मोर्निन्द्र शक्ति १
 यद् वां त्रिवि पापै सुध्विमिन्द्र वृहहव्येऽर्षमि शूरसाती ।
 यद् वा दक्षस्य त्रिम्युषो अर्षिभ्य दर्न्धयुः शर्धत इन्द्र इस्पून् २
 पातां सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं प्रणेनीहृद्यो जगितारमृती ।
 कर्ता कीराण सुध्वय उ लोकं वाता वसुं स्तुवते कीरये पित ३ (१५५)

गन्तेषाम्नि सर्वत्रा हारिभ्यां अश्विर्वज्रं प्रथिः सोमं वृद्धिर्गाः ।	
कर्ता वीरं नयं सर्ववीरं भोता हव्यं गृणतः स्तोमवाहाः	४
अस्मं वयं यद् वावान् तद् विविष्म इन्द्राय यो नः प्रदिशो अपुष्कः ।	
सुते सोमं स्तुमसि शंसद्वक्थेन्द्राय ब्रह्म वर्धनं यथासत्	५ [१५]
ब्रह्मणि हि चक्रुषे वर्धनाणि तावत् त इन्द्र मतिभिर्विबिष्मः ।	
सुते सोमं सुतणः शंसमानि रान्द्रां किपाम्भु वक्षणाणि यज्ञैः	६
स नो शोधि पुरोढ्याशं रराणः पित्रा नु सोमं गोकृजीकमिन्द्र ।	
एदं बर्हिषंजमानस्य सीदोः कृधि त्वापत उं लोकरम्	७
स मन्द्रस्वा ह्यनु जोषमुष्य प्र त्वा यज्ञासं इमे अश्रुवन्नु ।	
पेमे हवांसः पुरुहूतमुस्मे आ त्वेषं धीरवस इन्द्र यम्याः	८
तं वः सखायः सं यथा सुतेषु सोमंभिरिं प्रणता भोजमिन्द्रम् ।	
कुचित् तस्मा असति नो भराय न सुष्विमिन्द्रोऽवसे मृधाति	९
एवेदिन्द्रः सुतं अस्तावि सोमं प्रद्वानेषु क्षयदिन्मघोमः ।	
असुद् यथा जयिष्य उत सूरिः सिन्द्रो राधो विश्ववारस्य वृता	१० [१६] (२६२)

(२४)

[पृथिवीऽनुयायाका ४१४ सू० २४-४१]

१० वाहेरफत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

वया मद् इन्द्रे श्लोकं उक्थ्या सवा सोमेषु सुतया ऋजीषी ।	
अव्यंभ्यां म्रपत्रा नृभ्यं उक्थेः—शुशो राजा गिरामक्षितोतिः	१
तनुर्विर्वीरो नयो विवंताः भोता हव्यं गृणत उग्रयुतिः ।	
यसुः शंसं नरां क्रावधाया वाजी स्तुतो विद्वं क्षति वार्जम्	२
अशो न चक्रयोः शूर ब्रह्म प्र ते मद्रा रिरिषे रोर्दस्योः ।	
यूक्षस्य नु ते पुरुहूत वया प्युतं तयों कुरुहृदिन्द्र पूर्वीः	३
शचीवतस्ते पुरुशाकू शाकू गवांमिद सुतयः सुंचरणीः ।	
वृत्सानो न तन्तयंस्त इन्द्र दामन्यन्तो अश्रुमानः मुशामन्	४
अन्वभूद्य कर्वरमन्थदु श्वे उंसस्य सन्मुहुंराचकिरिन्द्रः ।	
सिञ्जो सो अत्रु वर्धणश्च पूया ऽप्यं वशीस्य पर्युतास्ति	५ [१७] (२६५)

वि त्वयापो न पर्वतस्य पूष्ठा—वृषधेभिर्निद्रानयन्त पृथ्वीः । तं त्वाभिः सुद्रुतिभिर्वाजयन्त आजि न जग्मुर्गिवांस्तो अश्व्याः न यं जयन्ति श्रावणे न माम्सा न चात्र इन्द्रमवकुशयन्ति । वृद्धस्य चिद् वर्धतामस्य तनूः स्तोत्रंभिरुक्थेभ्यं श्रस्वमाना न धीञ्छे नमते न स्थिराप न शर्षते वसुजुताप स्ववान् । अत्रा इन्द्रस्य गिर्यभिर्हृष्या गम्भीरे चिद् भवति गाधर्मस्मे गम्भीरेण न उरुणामश्निन् मेपो यन्धि सुतपावन् वाजान् । स्था ऊ पु ऊर्ध्वं ऊती अरिषण्य—हृकोऽयुंष्टो परित्कम्पायाम् सर्वस्य नापमर्वसे अभीकं इतो वा तमिन्द्र पाहि रिषः । अमा धनमरण्ये पाहि रिपो मयंभ शतदिमाः सुवीरः	६ ७ ८ ९ १० [१८] (२३१)
--	-----------------------------------

(२५)

१ बाहस्यपो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिदशुः ।

या तं ऊतिरिबुमा या परमा या मभ्युमेन्द्रं द्युष्मिन्नमि । ताभिर्हृषु वृद्धहृत्वेऽवीनं गुभिरुक्थ वाजिर्मुहान् न उग्र आभिः स्युर्धो मिथुतीरिषण्य—हृमिन्द्रस्य व्यधया मुन्युर्मिन्द्र । आभिर्विभ्यां अभियुजो विपूर्वी—रापांषु विशोऽर्धं तारुर्दामीः इन्द्रं जामपं उत येऽनामपो ऽवांसीनास्तं वनूपीं पुपुञ्च । त्वमेषां विधुरा शवांसि जहि वृष्ण्यानि कृणुही परांषुः शूरं वा शूरं वनते शरीरे—स्तनुरुष्ठा तरुषि यत् कृण्वतं । तोके वा गोषु तनवु पनुष्णु वि कर्न्मी तुवंतांमु बवंते जहि त्वा शूरो न नुरो न पूष्णु—नं त्वां घोषो मन्वमानो पुषोर्ष । इन्द्र नर्किह्वा भरत्स्येषो विभ्यां ज्ञानान्यभ्यमि तानि	१ २ ३ ४ ५ [१९]
---	----------------------------

स पर्यत उग्रपान्नुष्णमुषो—पंशीं वेषसः समिधे हवन्ते । शूरे वा सहो नुवति क्षयं वा व्यसंभ्वन्ता यदि कितन्मते अथ स्मा ते पपण्यो पवेजा—निन्द्रं श्रानोत भवा वकता । अस्माकामो ये नूतमास्तो अयं इन्द्रं मूरपं इधिरं पुरो नी अनु ते दापि मूह इन्द्रिपापं मूया ते विश्वमनु वृत्रहृत्वं । अनु क्षप्रमनु त्वां यत्रुपे—न्द्रं वृत्रहिरनु ते नुपयं	६ ७ ८ (१८०)
---	-------------------

गन्तेषांस्त्रिं सर्वना हरिभ्यां बुधिर्यज्ञं पुषिः सोमं बुद्धिगाः ।
 कतो वीरं नर्यं सर्ववीरं श्रोता हव्यं गृणतः स्तोमवाहाः ४
 अस्मै वयं यद् वावान् तद् विविष्म इन्द्राय यो नः प्रादिवो अपस्कः ।
 सुते सोमं स्तुमसि शंसदुक्थेन्द्राय ब्रह्म वर्धनं यथासत् ५ [१५]

ब्रह्मसि हि चकूपे वर्धनानि तावत् त इन्द्र मतिभिर्विविष्मः ।
 सुते सोमं सुतपाः शंसमानि रान्द्रा क्रियास्म वर्धणानि पुत्रैः ६
 स नो बोधि पुरोव्याञ्छं रराणः पितृ नु सोमं गोक्त्रजीकमिन्द्र ।
 एदं बुधिर्यजमानस्य सीदो कं कृधि त्वापुत उं लोकम् ७
 स भन्दस्वा ह्यनु जोषमुष्ट प्र त्वा यज्ञासं इमे अभुवन्तु ।
 प्रेमे हवांसः पुरुहूतमुस्मे आ त्वेयं धीरवस इन्द्र यम्याः ८
 तं वः सखायः सं यथा सुतेषु सोममिरीं वृणता भोजमिन्द्राय ।
 कुवित तस्मा असन्ति नो भारय न सुधिमिन्द्रोऽवसे मृधाति ९
 एवेदिन्द्रः सुते अस्तावि सोमं भ्रद्राजेषु क्षयदिन्मघोनः ।
 अमद् यथा जतिष्य उत सूरि-रिन्द्रो रायो विश्ववारस्य दाता १० [१६] (१५२)

(२४)

[एतापोऽनुवाकः ११४ सू० १४-४१]

१० वाहेरपत्यो भरद्वाजः । इन्द्र- । त्रिष्टुप् ।

ब्रह्म मत्तु इन्द्रे श्लोकं उक्त्वा सत्त्वा सोमेषु सुतपां ऋजीषी ।
 अर्चयंषीं मयथा नुम्यं उक्थे-द्युंशो राजा गिरामदितोतिः १
 तन्नुर्विवां नर्यं विचंताः श्रोता हव्यं गृणत उव्युतिः ।
 वसुः शंसो नरं कारुषाया वाजी स्तुतो विदर्थं दानि वार्जम् २
 अष्टो न बुक्रयोः दूर ब्रह्म प्र ते मुक्ता तिरिखे रोदृस्वोः ।
 वृक्षस्य नु ते पुरुहूत षया ध्युदंतयो रुरुहुरिन्द्र पूर्वीः ३
 शर्षवितस्ते पुरुशाकृ शाकृ गवाभिष्य सुतयः संचरणीः ।
 वृत्सानां न तन्तर्पस्त इन्द्र दामन्वन्तो अश्रामानः मुशामन् ४
 अन्यनुद्य कर्षसुन्यदु श्वो ऽसंश्च सन्मुहुंरानुकिरिन्द्रः ।
 मित्रो नो अत्र वर्णम्य पुषा ऽप्यं वशस्य पर्येतासि ५ [१७] (२६५)

वि त्वदापो न पर्वतस्य पूष्ठादुक्थेभिरिन्द्रामयन्त युज्ञैः ।	
तं त्वामिः सुदुतिभिर्वाञ्जयन्त आजिं न जग्मुर्निर्वाहो अश्व्याः	६
न यं जरन्ति श्रव्वो न मासा न छाव इन्द्रमवकुशयन्ति ।	
वृद्धस्य चिद् वर्धतामस्य तनुः स्तोमंभिरुक्थैश्च श्रस्यमाना	७
न वीळ्वे नमते न स्थिराय न शधंते दस्युञ्जताय स्तवान् ।	
अञ्जा इन्द्रस्य गिरयश्चिहृष्वा गम्भीरि चिद् भवति गाधमस्मि	८
गम्भीरिणं न उरुणामञ्चिन् प्रेषो यन्धि सुतपावन् वाजान् ।	
स्था ऊ पु ऊर्ध्व ऊती अरिपण्यञ्जकोव्युष्टी परित्कम्पायाम्	९
सचस्व नायमवसे अभीक इतो वा तमिन्द्र पाहि रिपः ।	
अमा र्चनमरण्ये पाहि रिपो मदम शतहिमाः सुवीराः	१० [१८] (२७२)

(२५)

१ बाहस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विद्युत् ।

या तं ऊतिरवमा या परमा या मध्यमेन्द्रं ह्यमिन्नस्ति ।	
तामिरु पु वृत्रहृत्पेऽवीर्न एमिश्च वार्जमहान् न उग्र	१
आमिः स्पृधो मियतीररिपण्यञ्जमिन्स्य व्यथया मनुमिन्द्र ।	
आमिर्विश्वा अभियुजो विपूची रायांषु विशोऽवं तारीर्दासीः	२
इन्द्रं जामयं उत येऽजामयो ऽवाचीनासो वनुषो युयुजे ।	
त्वमेषां विधुरा शवांसि जहि वृष्ण्यानि कृणुही पराचः	३
शूरो वा शूरं वनते शरीरैस्तनुरूचा तरुषि यत् कृण्वेते ।	
तोके वा गोषु तनयि यत्रुष्णु वि कन्दसी उर्वरांसु ब्रवन्ते	४
नहि त्वा शूरो न तुरो न धृष्णुर्न त्वां शोधो मन्यमानो युयोध ।	
इन्द्रु नर्किञ्चा प्रत्यस्त्येषां विश्वा जातान्यभ्यसि तानि	५ [१९]
स पत्यत उभयोर्मुष्णमयो यदीं वेधसः समिधे हवन्ते ।	
वृत्रे वा महो नृयति क्षयं वा व्यचस्वन्ता यदि वितन्तसैते	६
अधं स्मा ते चपण्यो यदेजा निन्द्रं ज्ञातोत मवा वरुता ।	
अस्माकांसो ये नृतमासो अयं इन्द्रं सुरयो दधिरे पुरो नः	७
अनु ते दापि मह इन्द्रियाय सुवा ते विश्वमनु वृत्रहृत्पे ।	
अनु क्षत्रमनु सहो यत्रेन्द्रं वेधेमिरनु ते नृपस्य	८ (१८०)

पुत्रा नः स्पृशुः समजा समस्त्विन्द्रं रात्रिं मिषुतीरुषीः ।
विद्याम् वस्तोर्षसा गृणन्तो म्रद्धाया उत तं इन्द्र नूनम्

१ [२०] (१८८)

(१६)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विद्वत् ।

शुभी नं इन्द्रं ह्यपामसि त्वा महो वार्षस्य सातो वांशुषाणाः ।

सं दद् विशोऽप्यन्तु शूरसाता उग्रं नोऽवः पार्ये अहन् दाः १

त्वां वाजी ह्वयते वाजिनेयो महो वार्षस्य गर्भस्य सातो ।

त्वां वृत्रेभ्विन्द्र सत्यंति तर्ह्यं त्वां वहे मृष्टिदा गोषु पुष्यन् २

त्वं कृषिं चोदयोऽर्कसातो त्वं कृत्साय शूर्प्यं वाशुषे वरुं ।

त्वं शिरो अमर्मणः पराह सतिधिग्वायु शंस्यं कस्मिन् ३

त्वं रथे प्र भरो योधमुष्यमावो पुष्यन्तं वृषभं वदाद्युम् ।

त्वं दुष्यं वेतसवे सचाहन् त्वं दुषिं गृणन्तमिन्द्र तूतोः ४

त्वं तदुष्यमिन्द्रं वृष्यां क्रुः प्र यकृता सुदद्यां शूर दधिं ।

अर्चं शिरोदासं शम्बरं हन् भावो विवेदासं चित्राभिकृती ५ [२१]

त्वं शुद्धाभिर्मन्दसानः सोमैर्बुमीरये बुभुरिमिन्द्र सिष्यत् ।

त्वं दुर्जि पिठीनसे वृद्वायन् वृष्टिं सुहृदा शक्या सचाहन् ६

अहं धन तत् सुरिभिरानशयं तत् ज्यार्य इन्द्र सुभ्रमोजः ।

त्वया यत् स्तवन्ते सधवीर धीरास्त्रियर्कधेनु नहुषा शविष्ठ ७

वपं तं अस्वामिन्द्रं दृग्मर्हती सखायः स्वाम महिन् मेष्टाः ।

शातर्वनिः क्षयुधीरस्तु भेषो पुने वृत्राणां सनये धनानाम् ८ [२२] (१८९)

(१७)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः ८ अश्वार्थी धायमानः (दानं) । विद्वत् ।

किमर्यु मनु किम्बस्य पीता विन्दुः किमर्यु सस्ये र्वकार ।

रणां वा ये निबद्धि किं ते अर्यु पुरा विविधे किमु नूतनासः १

सर्वस्य मनु सर्गस्य पीता विन्दुः सर्वस्य सस्ये र्वकार ।

रणां वा ये निबद्धि सत् ते अर्यु पुरा विविधे सत् नूतनासः २ (१९१)

नृदि नृ ते मद्रिमनः समस्य न मंघवन् मघकुत्वस्य विघ्न ।
 न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्वदश इन्द्रियं ते ३
 एतत् त्यत् त इन्द्रियमंचेति येनावधीश्वरशिक्षस्य शेषः ।
 ब्रह्मस्य यत् ते निहंतस्य शुष्मात् स्वनाबिदिन्द्र परमो बुद्धात् ४
 बधीदिन्द्रो वरशिक्षस्य शेषो ऽभ्यार्वातिनं चायमानाय शिक्षन् ।
 वृषीर्वतो यद्वरियूपीपायां हन् पूर्वं अंधं भियसापरो दत् ५ [२३]

त्रिंशच्छतं वार्मणं इन्द्र साकं युग्यार्क्यां पुरुहूत भवस्या ।
 वृषीर्वन्तः शरवि पर्यमानाः पात्रां भिन्वाना न्यर्धान्यायन् ६
 यस्य गार्वावरुषा सूर्यवस्य अन्तर्ह्यु पु चरतो रेरिहाणा ।
 स सृष्ट्याय तुर्बुशं परावाद् वृषीर्वतो देववताय शिक्षन् ७
 हृषो अग्नि रथिनो विंशतिं गा वधूमतो मघवा महो सुभ्राट् ।
 अभ्यावर्ती चायमानो वदति दृणाश्रेयं दक्षिणा पार्श्ववानाम् ८ [२४] (२९७)

(२८)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । गावः, २, ८ इन्द्रो गावो वा । त्रिष्टुप्, २-४ जगती, ८ अनुष्टुप् ।

आ गावो अगमन्तु मद्रमंक्रन् त्सीर्वन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।
 प्रजावतीः पुरुर्क्षा इह स्यु-रिन्द्राय पूर्वोरूपसो दुर्हानाः १
 इन्द्रो यज्वने पृणते च शिक्ष-त्युपेद् वदति न स्वं शृंपायति ।
 भ्रूवोमूयो रथिमिवस्य वर्धय-न्नमिन्ने खिल्ये नि वधाति वेकपुम् २
 न ता नशन्ति न वधन्ति तस्करो नासामामिन्द्रो व्यथिरा वर्धयति ।
 वृषीश्च यामिर्यजति वदति च ज्योगित् तामिः सधते गोपतिः सुह ३
 न ता अर्षां रेणुककाटो अधुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अमि ।
 उरुगायमर्धयं तस्य ता अनु गावो मतेस्य वि चरन्ति यज्वनः ४
 गावो मगो गाव इन्द्रो मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य अक्षः ।
 इमा पा गावः स जनासु इन्द्र इच्छामीन्द्रा मनसा चिदिन्द्रम् ५
 पूषं गावो मेवपथा क्रुशं चि-दधीरं चिन् क्रुणुथा सुमतीकम् ।
 मद्रं गृहं क्रुणुध मद्रवाचो बृहद् वो वप उच्यते सभायु ६ (१०१)

प्रजावतीः सुयवसं विशन्तीः शुद्धा अपः सुंयपाणे पिबन्तीः ।

मा वः स्नेन ईशत मायशंसः पारं वो हेती रुद्रस्य वृज्याः

उपेदमुपपचंनं माम् गोपुषं पृच्यताम् ।

उपं क्रपुमस्य रेतस्युपेन्द्र तव कीर्यं

७

८ [२५] (१०५)

— ३०८६ —

[सप्तमोऽध्यायः ॥ ३॥ व० १-३५]

(१९)

६ शर्वस्वत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विश्विष्टः ।

इन्द्रं वो नरं स्रग्पायं सेपुसंहो यन्तः सुमतपं चक्रानाः ।

महो हि वृता वरुहस्तो अस्ति महारुं एष्वमवसे यजध्वम्

आ यस्मिन् हस्ते नर्या मिमिक्षुरा रथं हिरण्ययं रथेठाः ।

आ इश्मयो यमस्वयोः स्पूरयो राध्वन्नश्वाभ्यो वृषणो युजानाः

भिये ते पात्रा दुव आ मिमिक्षुपुष्णुर्वद्री शर्वना दक्षिणावान् ।

वसन्तो अरुं सुमिं हृशे कं स्वणं नृतविपिरो बंधुध

स सोम आमिश्रतमः सुतो भूद यस्मिन् प्रक्तिः पृच्यते सन्ति ध्रानाः ।

इन्द्रं नरं स्नुवन्तां ब्रह्मकारा उक्था शंसन्तो वृषवाततमाः

न ते अन्तः शर्वसो धाप्यस्य वि तु बरधे रोदसी महित्वा ।

आ ता सूरिः पृणति तृजानो पूथेशप्सु समीजमान ऊती

एवेदिन्द्रः सुहयं क्रुष्यो अंस्नुती अर्नुती हिरिग्निः सत्वा ।

एवा हि ज्ञातो असंमारयोजाः पुरु र्वं वृत्रा हनति नि वस्पृन्

१

२

३

४

५

६ [१] (११०)

(३०)

५ शर्वस्वत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विश्विष्टः ।

सूय इदं वावृधे कीर्योयं एको अजुर्यो ईपते वसुनि ।

प्र रित्तिचे द्विव इन्द्रः पृथिव्या अर्धमिदंस्व पति रोर्नुसी उमे

अर्धा मन्ये बृहवसुपुषंस्य यानि वृषाणु नक्षिा मिनाति ।

त्रिवेदिचे यवीं वृशतो भूद वि सप्रान्दुर्विषा सुकवृषात्

अथा विश्व विद तवपीं नदीनां यवाम्यो अर्दो गानुमिन्द्र ।

नि पर्वता अघ्रसत्रो न संकुस्वया ह्यद्वानि सुकतो रजासि

१

२

३

(११०)

सत्यमित् तन्न त्वावीं अन्यो अस्तीन्द्र देवो न मत्यो ज्वार्यान् ।
 अहृन्नहिं परिशर्यानुमर्णो ऽर्षासृजो अपो अर्च्छा समुद्रम् ४
 त्वमपो वि दुरो विपूर्वीरिन्द्रं द्रुब्धमैरुजः पर्वतस्य ।
 राजाभवो जगत्श्वर्षणीनां साकं सूर्यं जनयन् धाम्नापारसम् ५ [२] (१११)

(११)

५ सुदोभो भारद्वाजः । इन्द्रः । विष्णुः, ४ शकरी ।

अभुरेको रथिपते रथीणांमा हस्तयोरधिथा इन्द्र कूपीः ।
 वि तोके अप्सु तनये च सुरे ऽर्वाचन्त चर्षणयो विवाचः १
 त्वद् भियेन्द्र पार्थिवानि विश्वा ऽर्च्युता चिञ्च्यावयन्ते रजांसि ।
 द्यावाक्षामा पर्वतासो वनानि विश्वं द्रुब्धं भयते अग्मुन्ना तं २
 त्वं कुत्संनामि शुष्णमिन्द्रा ऽशुषं युध्य कुर्यवं गविंष्टी ।
 दशं प्रपित्वे अध सूर्यस्य मुपायश्चकमविंवे रपांसि ३
 त्वं श्रुतान्यत्र शम्बरस्य पुरां जघन्याप्रतीनि दस्योः ।
 अशिक्षो यत्र शर्यां शचीसो दिवोदासाय मुन्वते मुतके मरुदाजाय गृणते वसूनि ४
 स सत्यसत्वन् महते रपाय रथमा तिष्ठ तुविनुम्य भीमम् ।
 याहि प्रपथिन्नवसोपं मदिक प्र च भुत भावय चर्षणिम्यः ५ [३] (११२)

(१२)

५ सुदोभो भारद्वाजः । इन्द्रः । विष्णुः ।

अपूर्व्यां पुठतमान्यस्मि महे वीरार्यं त्वत्तं नुरार्यं ।
 विरिषिनं वृत्रिणे शंतमानि वचांस्यासा स्थर्विराय तक्षम् १
 स मातरा सूर्येणा कवीना मर्वासयद् रुजर्दात्रै गृणानः ।
 स्वाधीमिर्कंकमिवापशान उवृत्रिपाणाधसृजसिदानम् २
 स वरिभिरिर्कंकमिगांषु शम्बन् मितर्जुभिः पुरुकृत्वा जिगाय ।
 पुरं पुरोहा सत्तिभिः सन्धीयन् द्रुब्धा रुरोज कृविभिः कृविः सन् ३
 स नृगर्वाभिर्नृगितारुमर्च्छां मूहो वारंभिर्मुहंद्दिंश्च शुर्षः ।
 पुरुशीरभिर्नुषम शिर्तीनांमा गिर्वणः सूविताय प्र याहि ४ (११५)

स सर्गेण शर्वसा तत्को अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्त्वावाद् ।
इत्या मृजाना अनपाद्दधे विवेदिष विदिपुराणमुपम्

५ [४] (११६)

(११)

५ शुनदोषो भारद्वाजः । इन्द्रः । विष्णुः ।

य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो द्वा मदी वृषन् त्वभित्तिर्दास्वान् ।

सोर्वश्यं यो वनयन् स्वश्वो वृत्रा समत्सु सासहं वृमिचान्

त्वां हीन्द्रावन्ते विवाचो हवन्ते चर्षणयः शूरसाती ।

त्वं विभ्रंभिर्वि पृणीरंशापस्वोत् इन् सर्जिता वाज्रमवां

त्वं तां इन्द्रोभयो अमिजान् दासा वृत्राण्ययो च शूर ।

वधीवंशं सुधितेभिरकेरा पुत्सु दधि नृणां नृत्तम

स त्वं न इन्द्राकं वामिस्तती सता विश्वापुंरयिता वृधे भूः ।

स्वयंता उद्वश्यामसि त्वा युध्वन्तो नेमधिता पुत्सु शूर

नूनं न इन्द्रापरयं च स्या भवा मृष्टीक जतं नो अभिष्टी ।

इत्या गुणन्तो महिनश्च शर्मन् विवि श्यांसु पाथे गोषतमाः

१

२

३

४

५ [५] (११७)

(१४)

५ शुनदोषो भारद्वाजः । इन्द्रः । विष्णुः ।

सं च त्वे जग्मुर्गिरं इन्द्र पूर्वीषि च त्वद् यन्ति विश्वो मनीषाः ।

पुरा नूनं च स्तुतयु ऋषीणां पस्पृश इन्ने अभ्युक्थ्याकां

पुरुहुतो यः पुरुगुर्त ऋभ्यां एकः पुरुग्रस्तो अस्ति यज्ञैः ।

स्थो न संग्रे शर्वसे पुजानोके ऽस्माभिरिन्द्रो अनुमाद्यो भूव

न ये हिंसन्ति धीतयो न वाणीरिन्द्रं नश्नन्तीनामि वधयन्तीः ।

यदि स्तोतारः शतं यत्र सुदृघं गुणन्ति गिरणसुं दां तदृक्षे

अस्मा एतद् द्विष्युर्वैर्वा सासा मिमिहा इन्ने न्यंगानि सोमः

जन् न धन्वंजमि सं पदायः स्या वाचुपुहंनानि यज्ञैः

अस्मा एतन्महाद्रूपमंस्मा इन्द्राय स्तोत्र मतिभिरवाचि ।

अस्य यथा मति वुंनुयं इन्द्रा विश्वापुंरयिता वृधधं

१

२

३

४

५ [६] (११८)

(१५)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । विश्वसु ।

कृदा भुवन् रथक्षयाणि ब्रह्म	कृदा स्तोत्रे संहग्रपोष्यं वाः ।	
कृदा स्तोमं वासयोऽस्य राया	कृदा धियः कारसि वार्जराजाः	१
कहिं स्वित् तविन्द्र यष्टमिन्द्रेन्	वीरैर्वीरान् सीढयसि जयाजीन् ।	
त्रिधातु गा अधि जयासि गोष्विन्द्रं	द्युश्रं सर्ववद् धेह्यस्मे	२
कहिं स्वित् तविन्द्र यज्जगिन्ने	विश्वप्सु ब्रह्मं कृणवः शविष्ट ।	
कृदा धियो न नियुतो युवासे	कृदा गोमघा हवनानि गच्छाः	३
स गोमघा जगिन्ने अश्वैश्चन्द्रा	वार्जभवसो अधि धेहि पृक्षः ।	
पीपिहीपः सुदुषामिन्द्र धेनुं	मद्वाजेषु सुरचो ररुच्याः	४
तमा नूनं वृजनमन्यथा वि	च्छूते यच्छक वि तुरो गृणीषे ।	
मा निररं शुकवृषस्य धेनो	रङ्गिरसान् बर्हणा विप्र जिन्व	५ [७] (१५१)

(१६)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । विश्वसु ।

सुत्रा मदांसस्तव विश्वजन्याः	सुत्रा रायोऽधु ये पार्थिवासः ।	
सुत्रा वार्जानामभवो विप्रक्ता	यद् वेवेषु धार्यथा असुप्यम्	१
अनु प्र येजे जनु ओजो अस्य	सुत्रा दधिरे अनु धीर्योव ।	
स्पृमगृभे दुधयेऽवन्ते धु	कर्तुं वृजन्त्यपि वृजहत्यं	२
तं सुधीर्चीरुतयो वृष्ण्यानि	पीस्पानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् ।	
समुर्वज्ज सिन्धव उरुधर्मुष्मा	उरुव्यचमं गिरु आ विशन्ति	३
स रायस्तामुपं सृजा गृणानः	पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।	
पतिर्बभूधासंमो जनांस्तु मेको	विश्वस्य भुवनस्य राजा	४
स तु भुधि भुत्था यो दृवोयु	धीर्न भूमाभि रायो अर्यः ।	
असो यथा नः शवसा चक्रानो	युगेयुगे वपसा चेर्कितानः	५ [८] (१५१)

(१७)

५ वाहंस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । विश्वसु ।

अर्वाग्रथं विश्ववारं त जुष्टेन्द्रं	युक्तामो हरयो वहन्तु ।	
कीरिदिशन्ति त्वा हवति	स्ववां नृधीमहि सधुमार्वन्ते अद्य	१ (१५१)

प्रो द्रोणे हरंपः कर्मांग्मन् पुत्रानासु ऋज्यन्तो अभूवन् ।	
इन्द्रो नो अस्य पूर्व्यः परीषाद् शुशो मर्दस्य सोम्यस्य राजा	२
आमसाणासः शत्रसानमच्छेन्द्रं सुशुके रथ्यासो अश्वोः ।	
अभि श्व ऋज्यन्तो वहेपुर्नू विष्टु वापोरमृते वि वस्येत्	३
वर्षितो अस्य दक्षिणामिष्टीन्द्रो मघोनां तुविकूर्मितमः ।	
पर्या वज्रिवः परियास्यंहो मघा च धृष्णो दपमे वि सूरीन्	४
इन्द्रो वार्जस्य स्थर्विरस्य वृतेन्द्रो गीर्भिवंधतां वृद्धमहाः ।	
इन्द्रो वृत्रं हनिष्यो अस्य सत्वा ऽऽ ता सूरिः पुंगति तूर्गुजानः	५ [९] (३५१)

(१८)

५ वाहस्पत्यो मरदाजः । इन्द्रः । विष्टुश्च ।

अपांश्रित उडुं नश्चिञ्चतमो महीं भर्षद् शुमतीमिन्द्रं हृतिम् ।	
पर्यसी धीनिं देवस्य याम् अनस्य गतिं वनते मुदानुः	१
दुराच्छिदा वसतो अस्य कर्णा धोवादिन्द्रस्य तन्याति बुजाणः ।	
एयमेनं देवर्हतिर्ववृत्वा न्मम्यमिन्द्रमियमूच्यमाना	२
तं वो धिया परमयां पुराजा मज्जमिन्द्रमभ्यनूष्यकैः ।	
ब्रह्मा च गितं वधिरे समरिमन् महौश्व स्तोमो अधिं वधेदिन्द्रं	३
वर्षाद् यं पृङ्गुत सोम इन्द्रं वर्षाद् बल गिरं उक्था च मन्मं ।	
वर्षाहिनमुषसो यामंभ्रक्तोर्वर्षान् मासाः शरकुो धाव इन्द्रम्	४
एवा जज्ञानं सहमे असांमि यावुधानं राधसे च धृतापं ।	
महामुषमवसे विष नूनमा विंशसेम वृत्रुर्षेपु	५ [१०] (३५२)

(३९)

५ वाहस्पत्यो मरदाजः । इन्द्रः । विष्टुश्च ।

मन्द्रस्यं कुवेर्ष्यस्य वद्धे र्भिवमन्मनो वचनस्य मध्यः ।	
अणं सुस्तस्यं सचनस्यं कुवेपो युवस्य गृणते गोर्भ्याः	१
अयमुज्ञानः एवंद्रिमुष्वा क्रतुर्भीतिभिक्रंतुपुपुज्ञानः ।	
इजदहृणं वि बलस्य सानुं पूर्णां र्बोवमिष्टमि योधुदिन्द्रः	२ (३५३)

अयं धोतपवृधुतो व्युक्नुन् क्रोधा वस्तोः शरव इन्दुग्निद्र । इमं केतुमवधुनुं चिद्व्रतां शुचिजन्मन उषसंश्चकार	३
अयं रोचयदुरुचो रुचानोऽं उपं वांसयद् व्युत्तेन पूर्वीः । अपमीपत क्रतुपुग्मिरश्वैः स्वर्विद्रा नाभिना चर्षणिमाः	४
नू गूणानो गूणते प्रज राज्ञिर्षः पिन्व वसुदेयाप पूर्वीः । अप ओषंधीरविषा वनानि गा जधंतो नृनृचसे रीरीहि	५ [११] (१६१)

(४०)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । षिष्टुः ।

इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो मद्रायाऽवं स्य हरी वि मुंचा सखाया । उत प्र गांय ग्रण आ निषद्याऽथां पज्ञायं गूणते वयो धाः	१
अस्यं पिब यस्यं जज्ञान इन्द्र मद्राय क्रत्वै अपिचो विरिषिन् । तमुं ते गावो नर आयो अद्रि रिन्दु समह्यन् पीतये समस्मी	२
समिन्द्रे अग्नी सुत इन्द्र सोम आ त्वां वहन्तु हंयो बर्हिष्ठाः । त्यायता मनसा जोहरीमीन्द्रा याहि सुवितार्य महे नः	३
आ याहि शश्वदुशता यंयाथेन्द्रं महा मनसा सोमपेयम् । उप ब्रह्माणि शुण्णव इमा नो ऽथां ते पज्ञस्तन्वेऽं वयो धान्	४
यर्विन्द्र विवि पार्युं यद्वध् गयद् वा स्वे सदेन पत्र वासिं । अतो नो पज्ञमशसे निपुत्वान् त्मजोषाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः	५ [१२] (१६६)

(४१)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । षिष्टुः ।

अहंश्रमान् उपं याहि पुज्ञं तुभ्यं पवन्तु इन्ध्वं वः सुतासः । गावो न वंजिन् स्वमोक्रो अप्ठेन्द्रा गंहि प्रधमो पुज्ञिपानाम्	१
या तं काकुर मुहंता या वरिष्ठा यथा शश्वत् पिबंसि मध्वं क्रुमिं । तयां पाहि प तं अप्वपुंसंस्थान् सं ते वज्रां बर्ततामिन्द्र गुण्युः	२
पुष इप्सो वृषमो विश्वरूप इन्द्राय वृष्णे सनकाति सोमः । पुतं पिब हरिवः स्थातरुण्य यम्येतिषि पुदिषि यस्ते अर्धम्	३ (१६९)

सुतः सोमो अर्मुतादिन्द्र वर्यानुयं भेयोत्रिक्रितुषे रणांय ।
 एतं तितिवं उर्यं याहि पुशं तेन विश्वास्तबिषीरा पूणस्व
 ह्ययामसि त्वेन्द्रं यास्तुषां चरं ते सोमंस्तुन्वं भवाति ।
 शतकतो माइर्यस्या सुतेषु मास्मां अंयु पृतनासु प्र विधु

४

५ [१३] (१३१)

(४२)

४ वाईर्यस्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ५ इदती ।

प्रत्यस्मै पिपीषते विश्वानि विभूयं मर । अतंगमाय जग्मूये ऽप्यंश्राद्द्वेने नरे १
 एभेनं प्रयेतंन सोमंमिः सोमपातंमम् । अमत्रेमिकंजीविणमिन्द्रं सुतेभिरिन्दुभिः २
 यदीं सुतेभिरिन्दुभिः सोमंमिः प्रतिभूषंथ । येन विश्वंस्य भेपितो धूपत तंतमिपुषते ३
 अस्माअस्माइवन्धुसो ऽध्वर्यो प्र भंग सुतम् । कुविषु संमस्य जेन्यंस्य शर्पतो ऽभिशांस्तेरवुस्परत ४

[१४] (१३५)

(४३)

४ वाईर्यस्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । उष्णिक् ।

यस्य त्यच्छम्भं मने विवोशासाय रुन्धयः । अयं स सोमं इन्द्र ते सुतः पिबं १
 यस्य तीव्रसुतं मरुं मध्यमन्तं च रक्षसे । अयं स सोमं इन्द्र ते सुतः पिबं २
 यस्य गा अन्तररमनो मर्षं हृद्वहा अथासृजः । अयं स सोमं इन्द्र ते सुतः पिबं ३
 यस्य मन्वानो अन्धमो माषोऽनं दधिषे शवः । अयं स सोमं इन्द्र ते सुतः पिबं ४ [१५] (१३७)

(४४)

। अनुष्टुप्, ४४४ सू० ४४-४९]

१४ शंयुवाईर्यस्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १-३ अनुष्टुप्, ७-९ (८ वा) विराट् ।

यो रपिषो र्वितंमो यो द्युधेधुंभवंतमः ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मर्षः १
 यः श्रामस्तुबिशम ते शयो शुामा मंतीनाम् ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मर्षः २
 येन वृद्धो न शर्वसा वुरो न स्वामिस्तुतिमिः ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मर्षः ३
 त्यमुं वो अरंहणं सुष्पिषे शवंसुस्पर्तिम् ।
 इन्द्रं विश्वास्तं नं मंहिषं विश्वचर्षणिम् ४

१

२

३

४

(१०१)

यं वर्धयन्तीद् गिरः पतिं नृस्यु राधंसः ।

तमिन्वस्य रोषंसी देवी शुभं सपर्यतः

५ [१६]

• तद् वं उक्थम्यं बर्हणेन्द्रापोपस्नुणीषणि ।

विषो न पस्योतयो वि यद् रोहन्ति सुक्षितः

६

अर्विवुद् दक्षं मित्रो नवीपान् पपानो देवेभ्यो वस्यो अचेत् ।

ससयान् त्स्तीलामिर्धीतरीमि रुरुम्या पायुरमवत् सखिम्यः

७

कृतस्यं पधि वेधा अंपायि भिये मनांसि देवासो अकन् ।

वधानो नाम महो वचोभिर्वपुद्दशयं वेन्यो व्यावः

८

द्युमस्यं दक्षं धेह्यस्मे सेधा जनानां पूर्वीरतातीः ।

वर्षीयो वर्यः कृणुहि शचीमिधंनस्य सातावस्मां अविद्वि

९

इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्नभूम वयं व्रात्रे हूरियो मा वि वैनः ।

नकिणपिर्दशे मर्त्यञ्चा किमद्ग रधुषोर्दनं त्वाहुः

१० [१७]

मा जस्वनि वुषभ नो ररीया मा ते देवतः सुख्ये रियाम ।

पूर्वीष्टं इन्द्र निष्पियो जनेषु जह्यसुप्वीन् प्र वृहापृणतः

११

उक्थानीव स्तनपभियतीन्द्रो राधांस्यश्यानि गथ्यां ।

त्वमंसि प्रदिवः कारुधाया मा त्वाश्रमान् आ र्दमन् मघोनः

१२

अध्वर्यो वीर य महे सुतान् मिन्द्राय मर स हस्य राजां ।

यः पुष्यामिभुत नूतनाभिर्गीर्मिर्वावुधे गृणतामुषीणाम्

१३

अस्य भवे पुरु वषीसि विद्वा निन्द्रो वृत्राप्यंभती जंधान

तमू प्र होषि मधुमन्तमस्ते सोमं गीरापं शिषिणे पिबंध्ये

१४

पातां सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं हन्तां वृत्रं वज्रेण मन्दसानः ।

गन्तां पृज्ञं पंगवतंश्चिक्थ्या वमूर्धनामंविता कारुधायाः

१५ [१८]

इदं त्यत् पार्थमिन्द्रपान् मिन्द्रस्य त्रियमसुतमपायि ।

मत्सुद् यथां सोमनस्यपं वृवं व्यस्मद् द्वेषो वुपवद् स्पंहंः

१६

पुना मंक्वानो जहि शूर शत्रू आधिमजांमि मघवन्नमित्रान् ।

अभियेणो अभ्याइधेर्विशानान् पराच इन्द्र प्र मृणा जही चं

१७

आसु म्यां णो मघवन्निन्द्र पूत्स्वस्मभ्यं महि वरियः सुगं कंः ।

अपां तोकस्य तनपस्य जेष इन्द्रं सूरीन् कृणुहि स्मां नो अर्धम्

१८

(१९७)

आ त्वा हरंषो वृषंणो पुजांना वृषंरधासो वृषंरशस्योऽर्याः । अस्मिन्नाञ्चो वृषंणो वल्लवाहो वृष्णे मशाय सुपुत्रो बहनु	१९
आ ते वृषन् वृषंणो क्षोणंमस्थु-पुंनमुचो नोर्मणो मवंतः । इन्द्र प तुभ्यं वृषंभिः सुतानां वृष्णे भरन्ति वृषभापु सोमंम्	२० [१९]
वृषांसि त्रिवो वृषभः प्रथियया वृषा सिन्धूनां वृषभः स्तिपांनाम् । वृष्णो न इन्द्रं वृषभ पीपाय म्वातू रतां मधुपेषो वराय	२१
अयं देवः सहसा जार्यमान इन्द्रेण पुजा पुणिमस्तभापत् । अयं स्वर्ध्व पितुरापूर्धानी-न्द्रमुष्णादर्शिवस्य मायाः	२२
अयमंकृणोदुपसः सुपर्वा-र्यं मूर्धे अद्धान्ज्योतिरन्तः । अयं त्रिधातुं त्रिवि गंचनेषु त्रितेषु विन्दुमुमुं निर्युद्धम्	२३
अयं द्यावांपृथिवी वि ष्कमाप-वृषं रघंमपुनक् सतरदिमम् । अयं गोषु शर्यां पृकमन्तः सोमो दाधापु वरापन्नुमुत्संम्	२४ [२०] (४०१)

(४९)

११ शयुवांहरण्यः । इन्द्रः ११-११ वृषुस्तक्ष । वावशी, ६९, अग्निवृष्ट,
११ वावनिपुन, ११ अनुष्टुप् ।

य आनपत् परावतुः मुनीति मुर्वंशं पदुम । इन्द्रः स लो पुषा सस्तं	१
अश्विषे चिद्व वयो दर्ध-दनागुनां चिद्वंता । इन्द्रो जेता हितं धर्मम्	२
महीरंस्प प्रणीदवः पूर्वैरुत मशान्तवः । नार्यं क्षियन्त क्रुतयः	३
सरापो मशंवात्मे ऽपंतं प्र चं गापत । म हि नः परमतिमेही	४
त्वमेकंस्य वृत्रह-अत्रिता द्वयोरिति । उतेद्वेदो यथा उपम	५ [२१]
नपसीदति द्विषः कृणोत्पुंक्वश्रसिनः । नृभिः सुवीरं उच्यते	६
ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसं गीभिः सरांपपुग्मिपंम् । गां न वृोहसं वृषे	७
यस्य विश्वानि हस्तंपो-रुचुर्वंमंनि नि द्विता । वीरस्यं पुतनापहः	८
वि हृब्धानि विश्विषो अनानां शशीपते । वृह माया अनानत	९
तमुं न्वा सप सोमपा इन्द्रं पाजानां पते । अहंमहि भवस्यवः	१० [२२]
तमुं न्वा यः पुराभिध यो वां नूनं हिते धनं । हस्यः स श्रुती हवंम्	११ (४१७)

धीमिरवँद्भिरवँतो	वाजो इन्द्र भवाप्यान्	। त्वया जेष्य हितं धनम्	१२
अमूक वीर गिर्वणो	महो इन्द्र धने हिते	। भरे वितन्नुसाप्यः	१३
या तं कुतिरमित्रहन्	ससूजवस्तुमासति	। तया नो हिनुही रथम्	१४
स रथेन रथीतमो	ऽस्माकंनामिपुर्वना	। जेषि जिष्णो हितं धनम्	१५ [२३]
य एक इत तमुं प्हुहि	कृष्टीनां विचर्षाणिः	। पतिर्जते वृषकनुः	१६
यो गृणतामिदासिंथा	ऽऽपिहृती शिवः सत्ता	। स त्वं न इन्द्र मृळ्य	१७
धिष्व वज्रं गर्भस्त्यो	रक्षोहत्याप वमिषः	। मामहृष्टा अमि स्पृषः	१८
प्रज्ञं रषीणां पुजं	ससायं कीरिचोर्दनम्	। बह्वंवाहस्तमं हुं	१९
स हि विश्वानि पार्थिवो	एको वसूनि पत्यते	। गिर्वणस्तमो अभिगुः	२० [२४]
स नो नियुद्धिरा पूष	कामं वार्जमिष्टमिभिः	। गोमंद्दिर्गोपते धुचत्	२१
तद् वो गाय सुते सचा	पुरुहृताप सत्वने	। शं यद् गजे न शाकिने	२२
न घा वसुनि र्धमते	इाने वार्जस्य गोमंतः	। यत् सीमुष भवद् गिरः	२३
कुवित्सस्य प्र हि वृजं	गोमन्तं वसुहा गर्भत्	। शर्षामिरथं नो वरत्	२४
इमा उं त्वा शतकतो	ऽमि प्र पांनुवुर्गिरः	। इन्द्र वत्सं न मातरः	२५ [२५]
वृणाशं मूरुयं तवु	गोर्षसि वीर गध्यते	। अश्वो अश्वायतं भव	२६
स भन्वस्था ह्यन्धसो	राधसे तन्वा महे	। न स्तोतारं निदे करः	२७
इमा उं त्वा सुतेसुति	नक्षन्ते गिर्वणो गिरः	। वत्सं गावो न धेनवः	२८
पुरुतमं पुरुणां	स्तोतृणां विवाचि	। वाजेभिर्वाजपताम्	२९
अस्माकंमिन्द्र मृतु ते	स्तामो वाहिंष्टो अन्तमः	। अस्यान् गये महे हिनु	३०
अधि वृदुः पंणीनां	वर्षिते मूर्धन्नस्थात्	। उरुः कस्तो न गावृषः	३१
यस्य वापोरिष इवद्	मुदा श्रुतिः संहृषिणी	। मृधो वृनाप्य मंहते	३२
तत् सु नो विश्वे अयं आ	सवां गृणन्ति कारवः	। वृद्धं संहस्रवार्तमं	मुरिं संहस्रसार्तमम्
			३३ [२६] (५१)

(४६)

१४ संपुषादंस्पणः । इन्द्र । मृणापः (अविषया इहती, समा सतोइहती)

त्वामिन्द्रि हर्षामहे साता वार्जस्य कारवः ।
त्वां वृषेधिन्द सत्यंति नरु स्वां काप्रास्वर्षतः

? (६१३)

- स त्वं मन्त्रिश्च वद्वहस्त पूष्णुया सुतः स्तवानो अंश्रिवः ।
 गामश्वे र्श्वर्यमिन्द्र सं किं स्रधा वाजं न जिगृषं २
- यः संत्राहा विचंपणि र्मिन्द्रं तं हूमहे वयम् ।
 सहस्रमुष्कं तुर्वितृष्ण सत्वति भवां सुमत्सु नो वृधे ३
 बाधसे जनान् वृषभेभं सन्धुनाः पृषीं मीळ्ह कंबीपम ।
 अस्माकं बोध्यविता महाधुने तनूष्णुसु सूर्ये ४
- इन्द्र ज्येष्ठं न आ मर्षं ओजिष्ठं पपुति भनः ।
 येनेने चित्रं वद्वहस्त रोवसि ओमे सुशिय माः ५ [२७]
- त्वामुग्रमवसे परंपीसहं राजन् तुवेधुं हूमहे ।
 विश्वा मु नो विधुता पिञ्जना वंसो ऽमित्रान् त्पुषहान् वृधि ६
- परिन्द्र नार्हपीष्वां ओजो नुम्यं च कृष्टिषु ।
 यद् वा पञ्च क्षितीनां पृथमा मरं मुना विश्वानि धंसयां ७
 यद् वा तुषी मंपवन् वृद्धावा जने यद् पूरी कच्छ वृष्ण्यम् ।
 अस्मभ्यं तद् रीरीहि सं नृपास्ते ऽमित्रान् पुत्सु तुवं ८
- इन्द्रं विधातुं शरणं शिवरूधं स्वस्तिमत् ।
 सुर्विष्यच्छ सुपरव्यरव मर्षं च शयगं त्रिपुत्रेभ्यः ९
 ये मंस्यता मर्षसा शत्रुमात्रमु र्भित्प्रति पूष्णुया ।
 अर्धं स्मा नो मयश्चिन्द्र गिर्वण स्तनूपा जन्तमो मव १० [२८]
- अर्धं स्मा नो वृधे भवे च्चं नायमंसा वृधि ।
 पनुन्तरिक्षे पतपन्ति पर्णिनो त्रिघर्षस्त्रिगमर्षानः ११
 पञ्च शूरसन्नुन्वो वितन्वते सिपा शर्मं पिनुणाम् ।
 अर्धं स्मा यच्छ तन्वेर्धं तनं च शर्वि र्चिर्त्तं शययु द्वेषः १२
- परिन्द्रं सर्मं अर्धेत् र्श्वोनुवसे महाधुने ।
 असमने अध्वनि वृजिने एधि रयेनो ईश भवस्ततः १३
 सिन्धूरिव प्रवृज आंगुया पुतो पत्रि क्लोभामनु प्वाणि ।
 आ ये वयो न वर्वृत्पारिभि गृप्तीता शङ्कोर्मि १४ [२९] (अ०)

(४७)

११ गगौ मारदाजः । इन्द्रा, १-५ सोमः, १० देव-भूमि-वृहस्पतीन्द्राः, ११-१५ सार्द्धः, प्रस्तोकः
(दानस्तुतिः), ११-१८ रथा, २१-३० कुंडुभिः, ३१ कुंडुमीन्द्रो । विष्णुर्, ११ वृहती, २३ मनुष्णुर्,
२४ गायत्री, २५ द्विपदा विष्णुर्, २७ जगतो ।

स्वाङ्कुलिष्यं मधुमौ उतापं	तीव्रः किल्यापं रसवौ उतापम् ।	
उतो न्वस्य पपिवांसमिन्द्रं	न कश्चन संहत आहवेषुं	१
अपं स्वाङ्गुरिह मावेष्ट आस	यस्येन्द्रो वृत्रहत्वं ममाव् ।	
पुरुणि यरुयोना शम्बरस्य	वि नवृति नर्व च वेहोके हन्	२
अपं मे पीत उर्विपति वाच	मयं मनीषामुद्रातीर्मजीगः ।	
अपं षडुर्वीरिमिमीत धीरो	न याम्भो मुर्वनं कच्चुनारे	३
अपं स यो वरिमाणं पृथिव्या	वृष्माणं त्रियो अकृणोवृयं सः	
अपं पीपुषं त्रिसुषुं प्रवत्सु	सोमो वाधातोर्वीन्द्ररिक्षम्	४
अपं विवच्चित्रहशीकर्मणः	शुकसंघनामुपसामनीके ।	
अपं महान् महता स्कम्भने	नोद् घामस्तभ्राव् वृषभो मुहत्वांश्	५ [१०]
भूयत् पिब कलशे सोममिन्द्र	वृत्रहा शूर समरे वसूनाम् ।	
माभ्येदिने सर्वन् आ वृषस्य	रपिस्थानो रुपिमुस्सामुं धेहि	६
इन्द्र प्र णः पुराणैर्व परसु	प्र नो नय प्रतरं वस्यो अर्चु ।	
मवा सुपाणे अतिपारयो नो	भवा सुनीतिरुत वामनीतिः	७
उरुं नो लोकमनुं नेषि विद्वान्	त्सर्वंज्योतिरमयं स्वस्ति ।	
क्रुष्या ते इन्द्र स्थावरस्य बाहू	उर्यं स्थेयाम शरुणा बृहन्तां	८
वरिष्ठे न इन्द्र वृन्धुरं धा	वर्हिष्ठयोः शतावृत्रश्वंश्रेत ।	
इषुमा वरुणीषां वापिष्ठां	मा नस्ताग्निमपवन् रापो अप्यः	९
इन्द्रं मूळ मर्द्धं जीवानुविष्णु	शोवृष पिप्रमर्षतो न धाराम् ।	
यद् किं शाहं ह्यापुशिवं वरामि	तज्जुपस्व कृषि मां वृषवन्तम्	१० [३१]
आतारमिन्द्रमक्षितारमिन्द्रं	हर्षहवे मुहवं दारमिन्द्रम् ।	
द्वयामि शाकं पुंरुतमिन्द्रं	स्वस्ति नो मृषवां ध्रुत्विन्द्रः	११
इन्द्रः सुयामा स्वयं अशोमिः	सुमृष्टीको मंयतु विश्वंरदाः ।	
वार्धतां देषो अमयं कृणोतु	सुरीपंस्य पर्ययः स्याम	१२ (४११)

तस्य वृषं मुमती युक्तिपस्याऽपि मुद्रे सौमनुते स्याम ।
 स मुत्रामा स्वर्षो इन्द्रो अस्मे आराचिद द्वेषः सनुतपुपोनु ११
 अब त्वे इन्द्र प्रवतो नोमि गिरि ब्रह्मणि नियुतो धवन्ते ।
 उरु न राधुः सर्वना पुरुषयुपो गा वज्रिन् प्रवसे समिन्दून् १४
 क इ स्तवन् कः वृणात् को यजते यदुग्रमिन्मघवा विश्वहावेत् ।
 पादाविव प्रहरन्नन्यमन्यं कृणोति पूर्वमपुं शर्षीभिः १५ [१९]

शुण्वे श्रीर उग्रमुग्रं दमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः ।
 पृथमानद्रिभुवस्य राजा चोष्कृपते विश्व इन्द्रो मनुष्यान् १६
 परा पूर्वेषां मरुषा वृणाक्ति वितर्तुराणो अपरोभिरिति ।
 अनानुभूतीरवभून्वानः पूर्वीरिन्द्रः शरदस्तर्तरीति १७
 रूपरूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाव ।
 इन्द्रो मापामिः पुरुकुरु इपते युक्ता हस्य हरपः शता वज्रं १८
 पूजानो हरिता रथे भूरी त्वष्टेह राजति ।
 को विश्वाहा द्विषतः पक्ष आसत उतासीनेषु सुरिषु १९
 अग्रधृति क्षेत्रमार्गन्म देवा उर्वी सुती भूमिर्गृहणापूर्त ।
 भूरस्पते प्र विकिन्सा गर्विष्या विधा सते जंरिष इन्द्र पन्थाम् २० [२३]

द्विवेदिवे सद्रशीरन्यमर्षे कृष्णा असेधुवपु सघ्नो जाः ।
 अहन् व्रासा वृषभो वंस्नुपन्तो दवने वृषिन् शम्बरं च २१
 प्रस्तोक इच्छ राधसस्त इन्द्र वज्र कोशपीदशं शजिनोऽवरा ।
 दिवोऽसादतिधिगवस्य राधः शम्बरं वसु पत्यग्रमीष्म २२
 वशाश्वान् दश कोशान् वज्र वस्त्रार्थिभोजना ।
 वशो हिरण्यपिण्डान् दिवोऽसादसानिषम् २३
 वज्र रथान् पष्टिमतः शतं गा अर्धवभ्यः । अश्वथः शपर्वेऽप्रात् २४
 महि राधो विश्वजन्तुं वर्धानान् मरुदाजान् त्साजुर्वो अश्वयथ २५ [२४]

वनस्पते वीरुको हि भूया अस्मत्तत्त्वा प्रतरणः सुवीरः ।
 गोभिः सन्नद्धो असि वीर्यवस्वाऽऽस्थाता ते जयतु जेत्वानि २६
 निवस्युधिष्याः पर्यन्त उद्भूतं वनस्पतिभ्युः पर्यभूतं सः ।
 अपामोन्मानं परि गोभिरावृत्तं मिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथे यज २७ (५०)

इन्द्रस्य यज्ञो मरुतामनीकं	मिश्रस्य गर्भो वरुणस्य नारिः ।	
सेमां नो हृष्यवतिं जुषाणो	देवं रथं प्रति हृष्या गृभाप	२८
उप श्वासप पृथिवीमुत द्यां	पुरुञ्चा ते मनुतां विष्टितं जगत् ।	
स बुन्दुभे मज्जुरिन्नेण देवे	वृराद् दधीषो अप सध शश्रून्	२९
आ कन्व्य बलमोजो नु आ धा	निः प्तिनिहि वृता बाधमानः ।	
अप प्रोथ बुन्दुभे वृच्छन्ता इत	इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीऽर्धस्य	३०
आमूर्ज श्रुत्यार्थतियमाः	केतुमद् बुन्दुमिर्वीवदीति ।	
समश्वपणांश्चरन्ति नो नरो	ऽस्माकमिन्द्र गृधिर्नो जपन्तु	३१ [३५] (५८१)

[अष्टमोऽऽपायः ४८॥ प० १-१९]

(५८)

११ संयुर्बाईस्वत्याः (तृणवाभिः) । १-२० मग्निः । २१-२५, २०-२१ मरुतः (२१-२५ लिगोका वा) । २६-२९ पृथ्वी, २९ द्यावाभूमौ वा पृथिवी । मयाथा- (१, १ बुद्धती) । २, ४ सतो बुद्धती । ५ बुद्धती, ६ महासतो बुद्धती । ७ महापृद्धती, ८ महासतो बुद्धती, ९ बुद्धती, १० सतो बुद्धती । ११ ककूप, १२ सतो बुद्धती । १३ पुरउणिष्, १४ बुद्धती, १५ भतिजगती । १६ ककूप, १७ सतो बुद्धती, १८ पुरउणिष्, १९-२० बुद्धती, २१ महाबुद्धती यद्यथाया, २२ मनुकु ।

यज्ञार्थज्ञा वो अग्रये गिरागिरा च दक्षसे । परं वपसुमूर्तं ज्ञातयेदसं विधं मिथं न शसिपम् १
ऊर्जो नयार्तं स हिनायमस्मयुर्वाशेम हृष्यवतये ।

भुङ्क्ते वाजेष्वग्निता भुवंद् वृष उत घ्राता तनुनाम् २

वृषा ह्येते अजरो महान् विमास्यर्षिर्वा ।

अजस्तेण श्रोत्रिणा शोशुषश्चतुर्वे मुनीतिभिः सु वीक्षिहि ३

महो देवान् परंति यक्षयानुषहू तत्र कन्वोत कुंसरा ।

अर्वाचः सी कृणुद्यमेऽवसि रास्य वाजोत वंस्व ४

यमापो अर्द्रपो यज्ञा गर्भमृतस्य पिपति ।

सहस्रस्य पो मंथितो जायते नृभिः पृथिव्या अधि सानंरि ५ [१]

आ यः एवो भानुना रोर्दसी त्रुभे धुमेन धायते विवि ।

त्रिरभ्तमो वृहश्च ऊर्ध्वस्या स्याशाम्बंरुपो वृषा स्यावा अर्द्रपो वृषा ६

बृहद्विष्टो अर्चिभिः शूकेण देव श्रोत्रिणा ।

भुङ्क्ते समिधानो रंविष्टय देवस्यः शूक वीक्षिहि घृमन् पावक वीक्षिहि ७

विश्वार्सा गृहपतिविशाममि स्वमंसु मानुषीणाम् ।

शतं धूमिपंविष्ट पादार्हयः स्येन्द्रार् शतं द्विषाः स्योनुभ्यो च च नरनि ८ (५८१)

त्वं नक्षिप्रञ्च ऊरुषा वसो राधांसि चोदय ।

ऊरय श्रयस्त्वमग्निं सुधीरसि विदा गाधं तुचे तु नः ९

परिं होळं तनयं पृथुगिष्टुमदक्षेत्रपंपुत्वभिः ।

अग्ने हेळामि देव्या युयोधि नो अवेवानि ह्वरांसि च १० [२]

आ सत्सायः ससृष्टुर्वा धेनुर्मजध्वमुप नव्यमा वचः । सृजध्वमनपस्फुराम् ११

या शार्धाय मारुताय स्वमानये भवोऽमृत्यु धुक्षत । या मृत्वीके मरुतां तुराणां या सुज्ञैरुष्यावरी १२

भुरार्द्रायावत् धुक्षत द्विता । धेनुं च विश्वदांहममिषं च विश्वमीजसम् १३

तं इ दग्धं न सुक्रतुं वरुणमिषु सापितम् । अर्यमणं न मन्द्रं सुषमीजसं विष्णुं न स्तुष आदिशं १४

त्वेषं शार्धं न मारुतं तुविष्व-अर्यनुवाणं पुष्यं स यथा ज्ञता ।

सं सृष्टा वारिषचर्षणिभ्यु औ आषिर्गृह्णा वसू करत सुवेदां नो वसू करत १५

आ मा पुष्यस्य दय शरिषं तु तं अतिकृष्य जाघृणे । अया अर्यो अरुतयः १६ [३]

मा वाऽश्रुपीमुत्र धृही वसुस्पृष्टि-मदास्तुर्दि हि नीर्नदाः ।

मोत सृष्टे अहं एवा पुत्र शीवा आदधेते वेः १७

हृतेरिय तेऽश्रुवर्मस्तु शरुपय । अर्षिहृदस्य वधुन्वतः सृष्टुर्णस्य वधुन्वतः १८

पुत्रो हि मर्ष्येति सृष्टोऽवेरुत श्रिया । अग्नि रुचः पुष्यं पुतनामु नृस्य-मवां नून यथा पुत्रा १९

प्राची वामस्य पूतयः प्रणीतिरस्तु सृष्टुर्गा । श्रुवस्य वा मरुतो मर्ष्यस्य वे-जानस्य पयज्यवः २०

सृष्टाश्रुय यस्य सकृतिः परि द्यां श्रुयो नेति सूर्यः ।

सृष्टः शर्वो वधिरे नाम श्रुतिर्यं मरुतां वृष्टं शवो अयष्ट वृष्टं शर्वः २१

सृष्टुः शीरजायत सृष्टुः भूमिजायत । पुष्टुर्णां वृष्टं सृष्टुः पय-स्तसृष्टुः नानु जायते २२ [४]

प्र जायमच्छो बृहती मनीषा बृहद्वेपिं विश्ववारं रथपाम् ।
 .युतघामा निपुतः पत्यमानः कविः कुविर्मपक्षसि प्रपज्यो ४
 स मे वपुंश्छद्वपत्रुभिनोर्पो रथो विक्रमान् मर्नसा युजानः ।
 येन नरा नासत्येपुपथ्यै वर्तियोथस्तनवाय त्मने च ५ [५]

पर्येन्यवाता पूषमा पुषिष्वाः पुरीषाणि जिन्वन्मर्ष्यानि ।
 सत्यभुतः कवयो यस्य गीर्भिर्जंगतः स्थातजंगुदा कृणुष्यन् । ६
 पार्वीरषी कन्या विद्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात् । ७
 भामिरच्छिद्रं शरणं सजोषा दुरापयै गृणते शर्मं पंसत् ७
 पुषस्पथुः पारंपति वचुस्या कामेन कृतो अग्यानलुंक्रम् । ८
 स नो रासच्युर्धक्षन्द्राण्य धियंधियं सीपधाति प्र पूषा ८
 प्रथमभाजं शशसं वयोधो हृणानि केशं मुगर्भस्तिभूभ्रंम् । ९
 होता यक्षद् यजतं पुस्त्यानामग्निस्त्वष्टरं मुह्यं विभारो ९
 मुर्वनस्य पितरं गीर्भिर्गामी रुद्रं विप्रां कुर्षया रुद्रमन्तो ।
 बृहन्तंमृष्यमुजरं मुपुममृष्यगुपेभ कविनेपितासः १० [६]

आ युवानः कवयो यज्ञियामो मरुतो युन्त गृणतो वंरुस्यान् ।
 अधिष्ठं विश्वि जिन्वंधा बृधन्तं हृथा नश्न्तो नरो अङ्गिरस्वन् ११
 प्र वीराय प्र तुवसं तुरापाऽर्जा युधेवं पद्भ्राष्टिरस्तम् । १२
 स पिंसुशति तन्विं भूतस्य सृभिर्न नाकं पचनन्व विपः १२
 यो रजोसि विममे पारिवाति त्रिविच्रं विप्युभंनंरं वाधितार्थं । १३
 तस्यं ते शर्मभूपुत्रमनि गुषा मदिम तन्वांरुं तनां च १३
 तप्तोऽर्ध्विर्दुषो अङ्गिरुर्कं न्नात् पवंस्तत् संप्रिता यनां धात् । १४
 तद्वेपधीमिरुमि पेलिवात्रो भगः पुंधिर्जिन्वन् प्र गुपे १४
 नू नो शधिं इत्वं वपंजिनं पुंरुवीरं मुह्यं कृतस्यं गोपान् ।
 क्षवं वातामं येनु जनान् तपूषो अर्ध्वीरुमि च क्रमात् विज्वा मांर्ध्वीरुभ्यः शराम् [५] १०८

(५०)

[पञ्चमोऽनुनासः ४९४५०५०-११]

(५) अङ्गिभ्या वाटकाज। विभे देवा। विपुर् ।

दूरे वो कुबीमर्दिनि नमोभिर्मुंहीराय बर्हन्वं जिज्जन्दिम् ।
 अधिष्ठासमर्ध्वन्व गुतोवं मानुर्बुवान् स्तंजितां मया च १ (११)

सुगयोर्तिषः स्रवं दक्षपितृ-ननागास्त्रे सुमहो वीहि कुेषान् ।
 द्विजभ्रान्तो य ऋतसापः सुत्याः स्वर्वन्तो यजता अग्निजिह्वाः २
 उत द्यावापृथिवी क्षत्रमुह बृहद् रोइसी शरणं सुपुत्रे ।
 महस्करघो वरिषो यथा नो ऽस्मे क्षयाव धिपणे अनेहः ३
 आ नो हृद्रस्पं सुनवो नमन्ता-मुद्या दृतासो वसवोऽधृष्टाः ।
 यश्रीमर्षे महति या द्वितासो वाधे मरुतो अह्वाम कुेषान् ४
 मिषपक्ष येषु रोनुसी नु कुषी सिर्पन्ति पूषा अम्यर्धयज्वर ।
 भुत्वा हवं मरुतो यद्वं याथ मूर्ता रेजन्ते अध्वन्ति प्रविके ५ [८]

अभि त्वं वीरं गिवेणसमूर्ध्वं-न्तु ब्रह्मणा जरितर्नवं ।
 भवद्विद्वयमुषं च स्तवाजो रामर वाजो उरं महो गृणानः ६
 ओभानभापो मानुवीरमुक्तं धार्त लोकाय तनपाय शं योः ।
 पूषं हि स्वा मिपजो मानुर्तवा विश्वस्य स्थानुर्जातो जनित्रीः ७
 आ नो कुषः संविता धारमाणो द्विर्ष्यपाणिर्जुतो जगम्यात् ।
 यो दक्षर्षो उषसो न प्रतीकं स्पृणुति द्वाशुषे वार्षाणि ८
 उत त्वं सुनो सहसो नो अद्या कुषो अस्मिन्नध्वरे बवृत्ताः ।
 स्यामहं ते सत्रमिदं शती तथं स्यामग्नेऽवंसा मुरीरः ९
 उत स्या मे हवमा जगम्यात् नासत्या धीमिषुवमङ्ग विषा ।
 अग्निं न महस्तर्मसोऽमुमुक्तं त्वर्वतं नरा वृरिताकुभीकं १० [९]

ते नो श्रुपो धुमतो वानं वतो वृताः भूत नूतः पुरुतोः ।
 ब्रह्मस्वन्तो विद्याः पार्थिवानो गोजता अप्यां सुदतां च देवाः ११
 ते नो हृद्रः सरस्वती मजोषा मीळदूर्ध्वन्तो विष्णुर्धृञ्चन्नु वापुः ।
 क्रमुषा वाजो वैश्यां विधाता पर्जन्यायतां पिप्यतामिषं नः १२
 उत स्य देवः संविता भर्गो नो ऽपां नपावन्तु दानु पारिः ।
 त्वष्टा कुषेभिर्जनिमिः सजोषा धीर्कुषेभिः पृथिवी संमुद्रैः १३
 उत नोऽर्हिर्दुर्ध्वः शृणो-त्वज एकपाव पृथिवी संमुद्रः ।
 विश्वं कुषा क्रंतावुर्धां हुवानाः स्नुता मन्त्राः कविष्ठास्ता अवन्तु १४
 एवा नपातो मसु तस्य धीमि-सुरद्वीजा अम्यर्धन्त्युक्तैः ।
 आ दृतासो वसवोऽधृष्टा विश्वं स्नुनासो मृता यजत्राः १५ [१०] (१११)

(५१)

१६ कजिम्बा भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ११-१५ उष्णिक्, १६ अनुष्टुप् ।

उद्गु त्वय्यद्युर्महिं मित्रयोरो एति मियं वरुणपोरदग्धम् ।
 क्रतस्य द्युषिं दर्शतमर्नकिं रुक्मो न दिष उदिता व्यधीत १
 वेदु यक्षीणि विदधान्येषां देवानां जन्म सनुतरा च विपः ।
 क्रतु मतेषु वृजिना च पश्यन्मि चंष्टे सूरौ अयं एवान् २
 स्नुष उं वो मुह क्रतस्य गोपा नर्दिति मित्रं वरुणं मुजातान् ।
 अर्यमणं मागदग्धधीती नच्छां वोचे सधुन्यः पातुकान् ३
 विशादसः सत्पतीरदग्धान् मुहो राज्ञः सुवसनस्य व्रातृन् ।
 पूनः सुक्षत्रान् क्षर्यतो त्रिवो नू नार्दित्यान् ग्राम्यवितिं कुवोषु ४
 योर्दम्पितः पृथिवि मातरधु गार्धं भ्रातर्यसवो मुञ्जतां नः ।
 विश्व आदित्या अदिते मुजोषां अस्मभ्यं शर्मं बहूतं वि र्यन्त ५ [११]

मा नो वृकाय वृक्यं समस्मा अघापते रीरिधता पजत्राः ।
 यूयं हि ष्ठा रथ्यो नस्तनूनां यूयं वक्षस्य वचसो बभूव ६
 मा उ एनो अन्यकृतं भुजेम मा तत् कर्म वसतो यक्षरथ्ये ।
 विश्वस्य हि क्षर्यथ विश्वदेवाः स्वयं त्रिपुस्तन्वं रीरिपीष्ट ७
 नम हवुधं नम आ विवासे नमो दाधार पृथिवीमुत धाम् ।
 नमो देवेभ्यो नम ईश एषा कृतं विवेनो नमसा विवासे ८
 क्रतस्य वो रथ्यः पुतवक्षा नूतस्य पस्तुसवो अदग्धान् ।
 तौ आ नमोमिठरुचक्षसो नून् विश्वान् आ नमि मुहो यजत्राः ९
 ते हि भेष्वर्बसस्त उं न स्तिरो विश्वानि वुरिता नयन्ति ।
 सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्नि कृतर्धतयो वक्मराजसत्याः १० [१२]

ते नु इन्द्रः पृथिवी क्षामं वधेन् पूषा भग्नो अर्दितिः पञ्च जनाः ।
 सुशर्मोऽग्नः स्वर्षसः मुनीधा मर्वन्तु नः सुत्राशासः सुगोपाः ११
 नू सुषानं त्रिष्यं नंशि देवा भारद्वाजः मुमतिं यन्ति होता ।
 आसाग्नेमिर्यजमानो मिदेधे र्दुवालां जन्म वसुपुत्रवन्द १२
 अप स्यं वृजिनं रिपे स्तेनमग्निं इगार्धम् । वृषिष्ठमस्य सत्यते कूपी मुगम् १३ (५४)

प्राधान्यः सोम नो हि कं सखित्वनायं वावशुः । जही न्यु जिर्णं युधि वृको हि यः १४
 पूषं हि प्या मुदानव इन्द्रं ज्येष्ठो अभिर्घवः । कर्तो नो अध्वना सुगं गोपा अमा १५
 अपि पन्थांमगन्महि स्वस्तुगामनिहसम् । येन विश्वाः परि द्वियं वृणक्ति विन्ते वसु १६ [१३]
 (५१)

१७ ऋषिभ्या भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ७-११ गायत्री, १४ जगती ।

न तव विषा न पुंथिष्यातुं मन्ये न यजेत नोत शर्माभिगुभिः ।
 उजान्तु तं सुभ्वः पर्वतासो नि हीयतामतिपाजस्यं यष्टा १
 अतिं वा यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यः क्षिपमाणं निनिंत्सात् ।
 तपुषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विर्पममि तं शोचतु षीः २
 किमुद्ग त्वा ब्रह्मणः सोम गोषां किमुद्ग त्वाहुर्मिशस्तिर्षा नः ।
 किमुद्ग नः परपसि निद्यमानान् ब्राह्मद्विषे तपुषि हेतिमंस्य ३
 अर्वन्तु मामुपसो जार्यमाना अर्वन्तु मा सिन्धेवः पिन्वमानाः ।
 अर्वन्तु मा पर्वतासो ध्रुयासो अर्वन्तु मा पितरो वृषहृती ४
 विश्वदानीं सुमनेसः स्याम परयेम नु सूर्यमुबरन्तम् ।
 तथा करद् वसुपतिर्वसुनां देवो ओहानोऽनुसागमिष्टः ५ [१४]

इन्द्रो नेर्दिप्तुमनुसागमिष्टः सरस्वती सिन्धुभिः पिन्वमाना ।
 पर्जन्यो नु ओषधीभिर्मयोमुग्धिः सुरांसः सुहवः पितेर्व ६
 विश्वे देवाम् आ गंत दृणुता मं इमं हवम । एवं बर्हिनिं धीदत् ७
 यो यो देवा घृतस्तुना हव्येन प्रतिभूपति । तं विश्व उषं गच्छथ ८
 उषं नः सूनशो गिरः दृण्वन्वभृतेस्य ये । सुमुष्टीका मवन्तु नः ९
 विश्वे देवा क्रंतावर्षं क्रतुभिर्हवन्तुनः । जुषन्तां युज्यं पर्यः १० [१५]

स्तोत्रमिन्द्रं मरुदृणस्त्वर्धृमान् मित्रो अर्वमा । इमा हव्या जुषन्त नः ११
 इमं नो अग्रे अध्वरं हातवंपुनशो यज । चिकित्वान् वेपुं जनम् १२
 विश्वे देवाः दृणुतेमं हवं मे ये अन्तरिक्षे प उषं पडि ष्ठ ।
 ये अग्निद्विधा उत वा परम्रा आसद्यास्मिन् बर्हिषिं मादुपधम १३
 विश्वे देवा मम दृणवन्तु यज्ञिषां उमे रोर्दसी अर्षा नर्षाच्यु मन्म ।
 मा को वचांसि पश्चिदप्यपि वोचं मुप्रेष्विद् को अन्तेमा मदेम १४ (५१)

ये के च उमा महिनो अर्हिमाया द्विवो जंजिरे अपां सुधस्ये । ते अस्मर्भ्यमिपये विश्वामपुः क्षपं उद्या वरिवस्पन्नु देवाः	१५
अग्नीपरंन्यावर्षतं धियं मे ऽस्मिन् हवं सुहवा सुष्टुतिं नः । हृष्टामन्यो जनयद् गर्भमन्यः प्रजार्बतीरिष आ धंतमस्मे	१६
स्तीर्णं बर्हिषि समिधाने अग्नी सुक्तेन महा नमसा विवासे । अस्मिन् नो अद्य विदधे यजत्रा विश्वे देवा हविषि मादयध्वम्	१७ [१६] (५६६)

(५१)

१० बार्हस्पत्यो मरदाः । पूषा । गापती, ८ अनुष्टुप् ।

व्यमुं त्वा पथस्ते रथं न वार्जसातये । धिये पूषन्नपुग्महि	१
अभि नो नर्यं वमुं शीरं प्रपंतक्षिणम् । क्षामं गृहर्षति नय	२
अर्हित्सन्तं चिदापृणे पूषन् दानाय चोदय । एणेश्चित्रं वि ब्रंशू मनः	३
वि पृथो वार्जसातये चिनुहि विमूर्धो जहि । सार्धन्तामूद्य नो धियः	४
परि नृधि पणीना-मार्शु हृदया कवे । अर्धंमुस्मर्भ्यं रथय	५ [१७]

वि पूषन्नारया तुव एणेर्षच्छ हृदि प्रियम् । अर्धंमुस्मर्भ्यं रथय	६
आ रित्त किक्त्रि कृणु पणीनां हृदया कवे । अर्धंमुस्मर्भ्यं रथय	७

यां पूषन् बह्वचोर्दनी-माशुं विर्मर्ष्यापृणे । तयां सभस्य हृदय-मा रित्त किक्त्रि कृणु ८	
या ते अप्ता गोअंपुशा ऽऽवृणे पशुसार्धनी । तस्यांस्ते मुन्नमीमहे	९
जुत नो गोषर्णि धियं-मश्वसां वांउसामुत । नृवन कृणुहि शीतये	१० [१८] (४७५)

(५४)

१० बार्हस्पत्यो मरदाः । पूषा । गापती ।

सं पूषन् द्विपुं नय यो जर्जसानुशासति । य प्रवेदिति मर्वन्	१
समुं पूष्णा भिमिहृि यो गृहो अभिशासति । इम प्रवेति च मर्वन्	२
पूष्णश्चक्रं न रिष्यति न कोशोऽयं पद्यते । नो अस्व व्यपते पविः	३
यो अस्मे हविषारिधु-न्न तं पूषारिं मृष्यते । श्रधमो विन्वते वमुं	४
पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रभ्रत्वर्षंतः । पूषा वार्जं सनोतु नः	५ [१९]
पूषन्नू प गा हृदि पर्जमानस्य मुन्वतः । अस्माकं स्तुजतामुत	६ (५८१)

अग्नेः । अ० ४, अ० ४, अ० १०]

मार्किर्नशन्माकीं रिषन्माकीं सं क्षाणि केवटे ।	अथारिंशामिरा गेहि	७
शुण्वन्तं पूषणं वृषमियंमनष्टवेदसम् ।	ईशानं शृषं ईमहे	८
पूषन् तव मृते वृषं न रिष्येम कदा चन ।	स्तोतारंस्त इह स्मसि	९
परि पूषा परस्ताद्धस्तं दधातु दक्षिणम् ।	पुनर्नो नुष्टमाजंतु	१० [२०] (५८६)

(५५)

६ बाह्वृषत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री ।

एहि वां विमुचो नपादापूणे सं संवावहे ।	रुधीर्कृतस्य नो भव	१
रुधीतमं कपर्दिनमीशानं राधसो मृहः ।	शृषः सखायमीमहे	२
शयो धारास्पापूणे वसो राशिरजाश्व ।	धीर्वतोधीवतुः सर्वा	३
पूषणं न्वजाश्वमुषं स्तोषाम वाजिनम् ।	स्वमूर्षां जार उच्यते	४
मातुर्दिधिपुर्मबवं स्वमूर्जाः शृणोतु नः ।	अतिन्द्रस्य सखा मम	५
आजासः पूषणं रथे निशुम्मास्ते जंतुभिर्यम् ।	द्वेषं वदन्तु विभ्रतः	६ [२१] (५९२)

(५६)

६ बाह्वृषत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री, ६ अनुष्टुप् ।

य एनमादिर्दशति करुम्भादिति पूषणम् ।	न तेन देव आदिदो	१
उत घा स रुधीतम् सख्या सत्वतिपुजा ।	इन्द्रो वृत्राणि जिघ्रते	२
उतादः पंरुषे गवि सूरश्चक्रं हिंरुण्ययम् ।	न्यंपयद् रुधीतमः	३
यवद्य त्वा पुरुद्वत बर्वाम दस मन्तुमः ।	तत् सु नो मन्म साधय	४
इमं च नो गुवेर्यणं सातयें सीषधो गुणम् ।	आरात् पूषन्नसि श्रुतः	५
आ तं स्वस्तिमीमह आरेअंघामुपावसुम् ।	अद्या च सर्वतांतये	६

[२२] (५९८)

(५७)

६ बाह्वृषत्यो भरद्वाजः । इन्द्रापूषणो । गायत्री ।

इन्द्रा नु पूषणा वृषं सुखाय स्वस्तये ।	द्वेषे म वाजंसातये	१
सोमंमन्य उपासतुर् पातवे चन्द्रोः मृतम् ।	करुम्भमन्य ईच्छति	२
अजा अन्यस्य बर्षणे ह्रीं अन्यस्य समृता ।	ताभ्यां वृत्राणि जिघ्रते	३
यदिन्द्रो अनपद् रितो महीरुपो वृषन्तमः ।	तत्र पूषामंत्र सखा	४

(६०२)

तां पूष्णः सुमतिं वृषं वृक्षस्य प्र वृषार्मिव । इन्द्रस्य चा रंभामहे ५
उत् पूष्णं वृषामहे ऽमीशैरिव सारथिः । मया इन्द्रं स्वस्तये ६ [२३] (६०४)

(५८)

४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । विश्वस्य, २ जयती ।

शुकं ते अन्यद् यंजतं ते अन्यद् विषुरुषे अहं नी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया अवसि स्यधावो मुद्रा ते पूषाभिह गतिरस्तु १
अजाम्भ्वः पशुषा वाजं पश्यतो धियंति न्यो भुवन्ते विश्वे अर्षितः
अष्ट्रां पूषा शिषिरामुद्रां कुजत् संचक्षाणो मुर्वना वृष ईषते २
यासं पृषद्भावो अन्तः समुद्रे हिरण्यवीरन्तर्क्षि चरन्ति ।
ताभिर्वासि वृष्यां सूर्यस्य कामेन कृतं धव इच्छमानः ३
पूषा भुवन्धुर्दिव आ वृषिष्या इच्छस्पतिर्मघवां दुस्मर्षवाः ।
यं देवासो अर्ददुः सूर्याये कामेन कृतं त्वसं स्वश्रम ४ [२४] (६०८)

(५९)

१० बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्राग्नी । वृहती, ७-१० अनुष्टुप् ।

प्र नु वींषा सुतेषु वां वीषांश्च यानि चक्रथुः ।
इतासो वां पितरो देवशत्रव इन्द्राग्नी जीवधो पुवम् १
वद्विष्या महिमा वा मिन्द्राग्नी पतिष्ठ आ ।
समानो वां जनिता भ्रातरा वृषं यमाग्निदेहमातरा २
ओक्त्रिवासां सुते सवां अम्वा सती इवार्दने ।
इन्द्रा न्वग्नी अवसेह वज्रिणा वयं देवा हं वामहे ३
य इन्द्राग्नी सुतेषु वां स्तवत तेषु तावृषा ।
जोषवाकं वर्दतः पञ्चहोषिणा न देवा भूतयक्षन ४
इन्द्राग्नी को अस्य वां देवो मर्तभिकेतति ।
विष्वचो अम्वा न पुपुजान ईषत एकः समान आ रथं ५ [२५]

इन्द्राग्नी अपादिषु पूर्वार्गात् पृथगीभ्यः । हिली शिरो जिह्वा चार्धकृष्चरत् त्रिंशत् पदा न्यकमीत् ६
इन्द्राग्नी आ हि तन्वते नरो धन्वानि बाधोः । मा नो अस्मिन् महाधने परां वक्तुं गर्विष्यिषु

७ (६१५)

इन्द्राग्नी तपन्ति मा—ऽया अर्वा अरातयः । अप द्वेषास्या कृतं पुपुतं स्यादधि ८
 इन्द्राग्नी पुषोरपि वसुं विष्वाति वार्धिया । आ न इह म पंचदतं रुधिं विश्वापुंषोपसम् ९
 इन्द्राग्नी उक्थवाहसा स्तोमेभिर्हवन्धुता । विश्वाभिर्गीर्भिरा गंत—मुस्य सोमंस्य प्रीतये १०
 [२६] (६१८)

(१०)

१५ काईस्यायो भरद्वाजः । इन्द्राग्नी । गावसः । १-२, ११ विष्णुश्च, १४ बुधती, १५ अत्रुत्पु ।

श्रधंद् वृत्रमुत संनोति वाज—मिन्द्रा यो अग्नी सङ्घी सपुयात् ।
 इन्द्रपन्ता वसुर्वस्व भूयोः सहस्तमा सहसा वाजपन्ता १
 ता योषिष्ठमभि गा इन्द्र नून—सुपः स्वर्हृषीं अग्र ऊब्धाः ।
 दिशः स्वरुपस इन्द्र विद्या अपो गा अग्नि पुगसे निपुन्वान् २
 आ वृंबदणा वृत्रहभिः शुभ्री—रिन्द्रं शतं तमोभिर्यो अर्वाह ।
 पुवं राधोभिरर्कभिमिन्द्रा—ऽग्नें अस्मे भवंतमुत्तमैभिः ३
 ता ह्वेये ययोदिदे पुने विश्वं पूरा कृतम् । इन्द्राग्नी न मर्धतः ४
 इया विद्युनिना मुधं इन्द्राग्नी हंदाभे । ता नो मृज्यात ईदशं ५ [२७]

हतो वृद्याप्यार्थं हतो दासांसि सत्यती । हतो विश्वा अप दिपः ६
 इन्द्राग्नी पुषामिभेऽभि स्तोमां अनूपत । पिबंतं शंभुया सुतम् ७
 या सं सन्ति पुरुस्वहो निपुतो इामुषे नय । इन्द्राग्नी तामिरा गंतम् ८
 तामिरा गंचदतं मृते—पेदं सर्वभं सुतम् । इन्द्राग्नी सोमंपीतये ९
 तमीळिषु यो अर्चिमा वना विश्वा पतिष्मन्त्रं । कृष्णा कृपोर्नि जिह्वपां १० [२८]

१ इन्द्र आदिवांमति सुहमिन्द्रंस्तु मरुतः । सुप्रारं सुतरां अपः ११
 ता सो वाजंवतीरिषि आद्वन् पिपुत्रमर्धतः । इन्द्रंमग्निं च बोक्धवे १२
 इमा वांमिन्द्राग्नी आनुवध्यां इमा राधंसः मह मांनुपध्वं ।
 इमा कृतापांशियां र्युणिता—मुमा वाजंस्य सातपं हुवे वाम् १३
 आ सो गध्येमिराध्वे—र्वसुर्वेऽद्वं गच्छतम् ।
 सखांपो वेषी सुस्वार्थं इमंुर्व—न्नाग्नी ता हंशामहे १४
 इन्द्राग्नी शुणुतं हतं यजमानस्य सुवृतः । प्रीतं हृष्यान्वा गंतं पिबंतं सोम्यं मधुं १५
 [२९] (६१९)

(६१)

१४ बार्हस्पत्यो मरद्वाजः । सरस्वती । गायत्री, १-३, १३ जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

इयमं वदाद् भ्रमसमृणुष्युतं दिवोदासं बभ्रुश्वार्यं ब्राह्मणैः ।	
या शश्वन्तमात्रुखादावसं पणिं ता ते ब्राह्मणिं तद्विषा सरस्वती	१
इयं शुष्मेभिर्विसुखा इवार्कजत् सानुं गिरीणां तद्विधेर्भिक्षुर्दिभिः ।	
पारावत्प्रमोमवसे सुवृक्षितिभिः सरस्वतीमा विधासेम धीतिभिः	२
सरस्वति वेषनिवृे नि बह्वेय प्रजां विश्वस्य वृसंयस्य प्रायिनः ।	
उत क्षितिभ्योऽवनीरविन्दो विषमेभ्यो अन्नयो वाजिनीवति	३
प्र षोऽं वृषी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामत्रिर्बन्धु	४
यस्त्वा वेषि सरस्वत्युपभूते धने हिते । इन्हं न वृजुहूर्षे	५ [३०]
त्वं वेषि सरस्वत्यस्य वाजेषु वाजिनि । रदां पूरेवं नः ह्रुनिम्	६
उत स्या नुः सरस्वती घोरा हिरण्यवतानिः । वृजुमी वन्ति सुम्भुतिम्	७
यस्या अनन्तो अहंतस्त्वेषध्वरिष्णुरण्यवः । अमध्वरति रोदन्त	८
सा नो विश्वा अति द्वियः स्वसुरन्या क्रतावरी । अतम्वेहं व सूर्यः	९
उत नः प्रिया प्रियासु सप्तस्वसा सुजुष्टा । सरस्वती स्तोमया भूत्	१० [३१]
आपमृषी पार्थिया न्युर रुजो अन्तरिक्षम् । सरस्वती सिदरपातु	११
त्रिपथस्थां सप्तधातुः पथं जाता वर्धयन्ती । वाजेवासे हन्यां मूत्	१२
प्र या महिष्ता महिनासु चेकिते युष्मेभिरन्या अपरासामपरतया ।	
रथं इव बृहती विश्वनें कृतो पस्तुत्या चिकितुषा सरस्वती	१३
सरस्वत्यमि नो नेषि वस्यो मार्य स्फरीः पर्यसा मा न आ धद् ।	
शुपस्वं नः सूर्या वेदयां च मा त्वत् क्षेत्राण्यरणानि गन्त	१४ [३२] (६४७)
॥ इति बभ्रुषोऽष्टकः ॥ १ ॥	

॥ अथ पथमोऽष्टकः ॥ ५ ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १४ य० १-२७]

(६१)

[पद्योऽनुवाकः ॥ १४ सू० ६१-७५]

११ बार्हस्पत्यो मरद्वाजः । वायिनो । त्रिष्टुप् ।

स्तुपे नरां त्रिवो अस्य प्रसन्ता ऽश्विनां हुते जरमागो अर्धः ।	
या मृद्य जुहा वृषि ज्मो अन्तान् पुषुपतः पशुं वराति	१
ता यज्ञमा शुचिभिश्चक्रमाणा रथस्य भ्रान् कुरुषु रजोतिः ।	
पृक् पशुंस्पर्मिता मिमान्ता ऽपो घन्त्यान्वति याधो अर्वां	२ (६४९)

ता ह त्वद् कृतिर्वायंभुमुपेत्था विप ऊहपुः शम्भुदन्वैः ।	
मनोजवेभिर्गिषीः सुपथे परि वपथिर्गुणो मर्त्यस्य	३
ता मर्त्यसो जर्माणस्य मनसोर्ष भूषतो युपुजानसंती ।	
शुभं पृथुमिषमूर्जं वहन्ता होता यक्षत् मनो अधुग्युवाता	४
ता वल्गु वृषा पुंशुशार्कतमा वृषा नर्ष्यसा वृषसा विवासे ।	
या शंसति स्तुवते शंभविष्ठा बभ्रुवर्तुर्गृणते विजराती	५ [१]
ता मुज्यु विभिर्ग्याः संभुवात् सुपस्य मुनुमुह्यु रजोभिः ।	
अरेणुभिर्वाजनेभिर्भुजन्ता पत्रभिर्गिरणसो निरुपस्थात्	६
वि ज्युषा रथ्या यातमार्दि भुतं हव वृषणा वभिमुत्याः ।	
दृशस्पन्ता सुपथे पिपवधुर्गा मिति र्थवाना मुमति भूरण्यु	७
पद् रोइती प्रदित्रो अस्ति भूमा हेज्ये देवानामृत मर्त्यया ।	
तर्दिदिया वसवो रुदियासो रक्षोयुजे तर्पुंथं रथत्	८
य ई राजानावुनुधा विभ्रुद् रजसो मित्रो वरुणभिकेत्तत् ।	
गम्भीराय रक्षसे दृतिर्मस्य द्रोघाय विद् वर्यस्य आर्जवाय	९
अन्तरेद्वुकैस्तनेपाय कृति धूमता पातं नुवता रथेन ।	
सनुत्विन्न त्वजसा मर्त्यस्य वनुष्यतामधि शीषां वनुषतम्	१०
आ परमार्भिकुत मर्त्यमार्भिर्निपुर्दिपातमनुमार्भिर्वाक् ।	
हज्जहस्य विद् गोमती वि हजस्य इपे वरं मृणते विजराती	११ [२] (१५८)

(११)

११ वाईस्पापो मरदाजः । मञ्जिनी । विष्टुप, १ विराह, ११ पक्षरा विष्टुप ।

हृत् रथा वल्गु पुंशुहृताद्य हुतो न स्तोमोऽविदुभ्रमंस्वान् ।	
आ यो अर्वाङ्गासत्या वृषर्तु मेष्ठा ह्यसंधो अस्य मन्मन्	१
जरे मे गन्तुं हर्वनायास्ये गृणाना यथा पिर्वापो अर्धः ।	
परि ह त्वद् कृतिर्वायं विषो न घत् वरो नान्तरस्तुनुवात्	२
अकारि शुभन्धमो वरीम्र अस्तारि कृद्भिः मुपापुणतमम् ।	
उत्तानहस्तो पुवपुर्वइन्द्र ११ शुं नर्धन्तो अर्धय आञ्जन्	३

ऊर्ध्वो वाग्निरभ्वरेष्वस्थात् प्र गतिरेति जूणिनीं घृताचीं ।	
प्र होता गुर्तमना उराणो ऽपुक्त यो नासत्या हवीमन्	४
अधि ध्रिये दुहित्वा सूर्यस्य रथं तस्थी पुरुभुजा शनोर्तिम् ।	
प्र मायामिमांयिना भूतमन्न नरां नृत् जनिमन् यज्ञियानाम्	५ [३]
युवं श्रीभिर्वशतामिगामिः शुभे पुष्टियूहयुः सूर्यायाः ।	
प्र वां वयो वपुषेऽनुं पपुन् नक्षद् वाणी सुदृता धिष्ण्या वाम्	६
आ वां वयोऽश्वानो वहिष्ठा अग्नि प्रयो नासत्या वहन्तु ।	
प्र वां रथो मनोजवा असर्जी चः पूक्ष इषिधो अनुं पूर्वीः	७
पुरु हि वां पुरुभुजा वेष्णं धेनुं नु इषं पिन्वत्ससंक्राम् ।	
स्तुतश्च वां माध्वी सुदृतिश्च रसांश्च ये वामनुं गतिमग्मन्	८
उत मं क्रवे पुर्यस्य रथ्वी सुमीच्छे शतं पेरुके चं एका ।	
शुण्वो दद्विरग्निः स्मर्दिटीन् दशं वशासो अमिषाचं क्रुष्वान्	९
सं वां शता नासत्या सहस्रा ऽश्वानां पुरुपन्थां गिरे दात् ।	
भरद्वाजाय वीर नू गिरे वां क्रुता रक्षांसि पुरुवंससा स्युः	१०
आ वां सुत्रे वरिमन्सुरिभिः प्याम्	११ [४] (६६९)

(६४)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । उपाः । विश्वसु ।

उदुं म्रिय उषसो रोचमाना अस्थुपां नोमयो रुशन्तः ।	
कुणोति विश्वां सुपथां सुगा न्यभून् वस्वी दक्षिणा मुधोनी	१
मदा दंक्ष उर्विषा वि मा स्युन् ते शोचिर्मानवो दामपतन् ।	
आविर्वक्षः कृणुषे शुभमानो वों देवि रोचमाना महोभिः	२
वहन्ति सीमरूणाम्ने रुशन्तो गावः सुभगांमुर्विषा प्रधानाम् ।	
अपेभते शूरो अस्तंश्च शत्रून् बाधति तमो अजिरो न वोच्छा	३
सुगोत ते सुपथा पवन्ते ष्वशते अपस्तरसि स्वभानो ।	
सा नु आ बह पृथुयामन्नृष्वे र्षिं दिवो दुहितरिष्यधं	४
सा बह धोक्षमिरवातो वों वरं वहसि जोषमनुं ।	
त्वं दिवो दुहितर्या हं देवी पूर्वर्तती मृदना दर्शता मूः	५ (६७५)

उत् ते वर्षाभिव वसुतेरपत्नन् नरदशु ये विंशुमाजो स्युष्टी ।
अमा सते बहसि मूर्तिं वाममुपों देवि व्राशुषे मर्त्यांय

६ [५] (१७५)

(६५)

६ वार्हस्पत्यो भट्टाजः । उवाः । विद्म्व् ।

एषा स्या नो दुहिता दिवोजाः क्षितीरुच्छन्ती मानुषीरजीगः ।

या मानुना रुदाता शम्भ्या स्वजायि तिरस्तमसभिवृक्त्तु १

वि तद् ययुररुणपुग्भिर्भुवैश्चिभ्रं भान्युपसंभ्रुन्द्वर्याः ।

अग्रं यज्ञस्य बृहतो नरपन्ती वि ता बाधन्ते तम ऊर्म्यांयाः २

भवो घालमिषमूर्जं वहन्ती नि व्राशुषं उपासो मर्त्यांय ।

मघोर्नीर्विरवत् पत्यमाना अवां घात विधुते रत्नमद्य ३

इदा हि वां विधुते रत्नमस्ती दा यीरार्प व्राशुषं उपासः ।

इदा विरार्प जति यदुक्था नि म्भु मार्यते वहथा पुरा चित्त ४

इदा हि त उपो अद्रिसानो गोत्रा गशुमद्विस्तो गुणन्ति ।

व्युर्केण विभिदुर्ब्रह्मणा च सत्या नृणामभवद् वेवर्हतिः ५

उच्छा दिवो दुहितः प्रलवन्नो भट्टाजवद् विधुते मघोनि ।

सुवीर श्विं गृणते रीतिव्वा रगापमधि धेहि भवो नः ६ [६] (१८१)

(६६)

११ वार्हस्पत्यो भट्टाजः । मघता । विद्म्व् ।

वपुर्न तविक्रियुर्षं चिद्वस्व समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।

मतीध्वन्पद् बोहसे पीरार्प महृच्छुकं बुद्धे प्रभिर्यथः १

ये अग्रयो न शोर्गुचन्निधाना द्वियंत् विर्मकतो वावुधन्तः ।

अरणवीं हिरण्यपास एषा साकं नृम्योः पीत्यंभिश्च भुक्त् २

रुद्रस्य ये मीळ्दुषः सन्ति पुना यांश्चो नु दाधुंविमर्ये ।

विदे हि म्नाता मही मही षा सेत् प्रभिः सुम्वेक्षं गमंमाधोत् ३

न य ह्यंनते अनुपोऽद्या न्वुंऽन्तः सन्तोऽनुद्यानि पुत्तानाः ।

निर्यव दुद्रे शुषपोऽनु जोषमर्नु भिया तन्वमुक्षमरणाः ४ (१८५)

मूक्षु न येषु ब्रूहसे चिब्रुवा आ नाम धृष्णु मार्कतं वर्धनाः ।	
न ये स्तीना अयासो मुद्गा नू चिंतं मुदानुखं यासतुमान्	५ [७]
त इब्रुवाः शर्वसा धृष्णुर्येणा उमे पुंजन्तु रोदसी सुमेके ।	
अर्धं स्मैषु रोदसी स्वशोचि रमवत्सु तस्थो न रोकेः	६
अनेनो वां मरुतो यामो अस्त्व नृश्वश्चिद् यमजत्वपरधीः ।	
अनजसो अनमीशू रजस्तु वि रोदसी पृथ्या पाति साधेन्	७
नास्यं वर्ता न तंरुता न्वस्ति मरुतो यमवंधु धार्जसाती ।	
तोके वा गोषु तर्नेषु यमस्य स वृजं वर्ता पापे अष्ट घोः	८
प्र चित्रमूकं गृणते तुराय मार्कताय स्वतंयसे भरभ्वम् ।	
ये सहोमि सहसा सहन्ते रजते अग्रे पृथिवी मुखेग्यः	९
विपीमन्तो अध्वरस्येव विद्युद् तुंपुच्यवसो जुहोः नाग्रेः ।	
अचंचयो धुनयो न क्षीरा धार्जज्जन्मानो मरुतो अपृष्टाः	१०
तं वृधन्तं मार्कतं धार्जहृष्टिं रुद्रस्यं सुनुं हृषसा विवासे ।	
विषः शपोषु शुचयो मनीषा गिरयो नापं उद्रा अंसुधन्	११ [८] (९९)

(६७)

११ बार्हस्पत्यो भरशाखः । मित्रायत्थी । विद्युद् ।

विध्वंषां वा मतो ज्येष्ठतमा ग्रीर्भिर्मित्रावरुणा वाकृपर्य्य ।	
सं या इश्मेव प्रमनुषंमिष्ठा द्वा जना अंसमा बाहुभिः स्वेः	१
इषे मद् वां प्र स्तृणीते मनीषो र्प विद्या नर्मसा बुर्हिरुष्टं ।	
पुन्तं नो मित्रावरुणावर्षुष्टं हृदिषं वां धरुपर्य्य मुदानु	२
आ पातं मित्रावरुणा मृशस्त्यु र्प विद्या नर्मसा हृषमाना ।	
सं वावन्ःस्यो अपंसंनु जना अनुधीयतर्भिद् यतधो महित्वा	३
अभ्या न या वाजिना पूतबन्धु क्रता पद् गर्भमर्दित्रिमरथे ।	
प्र या मर्हि महान्ता जायमाना घोरा मतीय रिपवे नि क्षीधः	४
विश्वे पद् वां मंहता मन्वमानाः शश्रे वेवाग्नो अर्षुधुः रुजोपाः ।	
पति पद् मूषो रोदसी विदुर्सा सन्ति स्पशो अर्षुधाम्नो अमूषाः	५ [९]
ता हि अश्रं प्रारपेधे अनु पून् इदेषे सानुमूषमर्षिन्धु घोः ।	
हृद्यो नर्षप्र उत विश्वंसे मृषिनातान् धां अत्तिनापोः	६ (१०८)

उत् त्रे वर्षाभिद् वसुतेरपनु नरंश्च ये पिनुमाजो म्युष्टौ ।
अमा मते बहमि मूरि वाममुपो देवि वाशुपे मत्याय

६ [५] (६७५)

(६५)

६ बाह्वृषयो भरद्वाजः । उपाः । विष्णुः ।

एषा स्या नो दुहिता द्वितोजाः द्वितीकुच्छन्ती मानुषीरजीगः ।

या मानुना रुशता राम्या स्वजायि तिरस्तमसभिद्रुकुतू १

वि तद् यपुररुणपुगिरिर्ध्वं भिन्नं मानुपसंभ्रुद्रायाः ।

अद्य युज्ञस्य बृहते नर्यन्ती वि ता बाधन्ते तम् अर्भ्यायाः २

भवो वाजमिषमूत्रं बहन्ती नि वाशुर्ध्व उपसो मत्याय ।

मयोनीर्विरिषन् पत्यमाना अवां धात विधते रवंमद्य ३

इदा हि वां विधते रत्नमन्ती दा वीसार्धं वाशुर्ध्व उपासः ।

इदा विर्भाव जर्ते यद्रुक्था नि प्म मावते बहया पूरा र्वित् ४

इदा हि तं उपो अद्रिसानो गोत्रा गवामङ्गिरसो मृणन्ति ।

व्युर्केण विमिद्रुर्ब्रह्मणा च सत्या नृणाममवद् वेचहृतिः ५

उच्छा दिवो दुहितः प्रलवन्नो भरद्वाजवद् विधते मपात्रि ।

सुवीर र्वि मृणते रिसीत्युठगायमधि पेहि अवां नः ६ [६] (६८१)

(६६)

११ बाह्वृषयो भरद्वाजः । मरुताः । विष्णुः ।

वपुर्नु तच्चिकित्वापे चिदस्तु समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।

मतेष्वन्यद् ब्रुहसें धीपार्यं सकृच्छुकं बृहहे पृथिक्धः १

ये अग्रयो न शोशुचन्निधाना द्विपत् त्रिमंठतो वावृधन्त ।

अरेणधो हिरण्यपास एषो साकं नृभ्योः पस्येभिध भूवन् २

रुद्रस्य ये मीळ्युपः सन्ति पूजा यांश्रो नु शार्ध्विमर्त्ये ।

विदे हि माता महो मदी पा सेत् पृथिः सुभ्वेहे गभंमाधार्त् ३

न च ईर्यन्ते जनुपोऽणु न्वर्तुः सन्तोऽवृधानि पुत्रानाः ।

निपेद् ब्रुये शूयपोऽनु जोपु मर्तु भिषा तन्वमुशमाणाः ४

(६८५)

मक्षु न येपुं क्रोहसें चिक्रया आ नामं धृष्णु मारुतं वधानाः । न ये स्तोना अयासो मद्वा नू चिंत् सुदानुरव यासकुग्रान्	५	[७]
त इदुग्राः शर्वसा धृष्णुपेणा जुमे युजन्त रोदसी सुमेके । अधं स्मेपु रोवृसी स्वशोचि रामवत्सु तस्थौ न रोकेः	६	
अनेनो वो मरुतो यामो अस्व नृश्वश्चिद् यमजत्परधीः । अनवसो अनभीशू रजस्तू वि रोदसी पृथ्या यानि सार्धन्	७	
नास्प वृता न तंशुता न्वस्ति मरुतो यमवंध वार्जसातो । तोके वा गोपु तनवे यमसु स वृजं वृतां पार्ये अध द्योः	८	
प्र चित्रमूर्के गृण्णते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् । ये सहांमि सहसा सहन्ते रेजते अग्रे पृथिवी मखेभ्यः	९	
त्विर्षीमन्तो अध्वरस्येव विद्युत् तृपुच्यवसो जुहोतु नाग्रेः । अर्चत्रयो धुनशो न धीरा धार्जज्वन्मानो मरुतो अधृष्टाः	१०	
तं वृणन्तं मारुतं धार्जहृष्टि रुद्रस्यं सुनुं हवसा विवासे । विद्वः शर्षाप शुचयो मनीषा शिरयो नार्य उग्रा अस्पृधन्	११	[८] (१११)

(६७)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । मित्रावरुणौ । विष्णुः ।

विश्वेषां वा सुतां ज्येष्ठतमा गीर्भिमित्रावरुणा वावुधर्ष्यं । सं या रश्मेव यमत्रुर्मिष्ठा द्वा जनों असंमा बाहुमिः स्वेः	१	
इयं मद वां प्र स्तृणीते मनीषो पं प्रिया नर्मसा बर्हिरच्छ । यन्तं नो मित्रावरुणावधृष्टं हृदिपद वां वरुधर्ष्यं सुदानू	२	
आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्यु पं प्रिया नर्मसा हृयमाना । सं यावन्नःस्थो अपसेवु जनां अद्रुधीयतश्चिद् यतथो महित्वा	३	
अभ्वा न या वाजिनां पूतवन्धु क्रुता यद् गर्भमवितिर्मरुधे । प्र या महि महान्ता जार्यमाना घोरा मतीष रिपवे नि दीधः	४	
विश्वे यद् वां मंहता मन्दमानाः क्षुत्रं वेवासो अर्धधुः सुजोषाः । परि यद् भूयो रोदसी चिद्वर्षी सन्ति स्पशो अर्द्धधासो अमूराः	५	[९]
ता हि क्षुत्रं धारयेथे अनु द्यून् हृहेथे सानुमुपुमादिव द्योः । हृब्धो नक्षत्र उत विश्वर्देवो मूमिमातान् द्यां धासिनापोः	६	(११८)

ता विप्रं धिषे जठरं पूजध्या आ यत् सद्यः समृतयः पूजन्ति ।	
न मृष्यन्ते युवतपोऽवांता वि यत् पर्यो विश्वजिन्वा भरन्ते	७
ता जिह्वया सङ्गमेदं सुमेधा आ यद् वां सत्यो अंतिक्रुते मूर् ।	
तद् वां महित्वं घृताघ्रावस्तु पुवं क्राद्युषे वि त्रयिष्मंहः	८
प्र यद् वा मिघ्रावरुणा स्युर्धन् दिपा धाम युवर्धिता मिजन्ति ।	
न ये वेवास्त ओर्हमा न मर्ता अर्पज्ञसाचो अप्यो न पुत्राः	९
वि यद् वाचं कीस्तासो भरन्ते शंसन्ति के विश्विषिर्वा मनानाः ।	
आइ वा ववाम मृत्यान्पुरुधा नर्किर्बुवेभिर्पतथो महित्वा	१०
अयोर्गिथा वां हृदिषो अमिर्षा युवोर्मिघ्रावरुणावस्कृषोषु ।	
अनु यद् गावः स्फुरानृजिष्यं धृष्यु यद् रणे वृषभं युनर्जन	११ [१०] (००१)

(१८)

११ वाहंस्वागं भच्छात्र । इन्द्रावरुणौ । जिह्वुषु १-१० जगती ।

शुष्ठी वां यज्ञ उर्धतः सजोषां मनुष्यद् वृक्तर्बहिषो परजंषे ।	
आ य इन्द्रावरुणाविषे अद्य मुहे सुज्जायं मह औववर्तत्	१
ता हि भेषां वृषताता तुजा शूराणां शर्विष्ता ता हि मृतम् ।	
मघोनां महिष्ठा तुविद्युष्यं क्रतेन वृत्रना सर्वसेना	२
ता शृणीहि नमस्त्वंभिः शूषेः सुभ्रेमिन्द्रावरुणा चक्राना ।	
वज्रेणान्यः शर्वता हन्ति वृत्रं सिर्वस्त्वन्यो वृजनेषु विर्यः	३
प्राभ्र पन्नरंश्च वानुधन्त विश्वं वेवासां नरां स्वगृताः ।	
प्रेम्य इन्द्रावरुणा महित्वा शीर्षं वृषिषि मृतमुर्वो	४
स इत् सुदानुः स्ववां क्रुतावेन्द्रा यो वां वरुण शशति त्मन् ।	
इथा स द्विपत्तरेव वास्वान् वंसंद् रयि रयिवर्तश्च जनान्	५ [११]
यं पुवं कृाम्भञ्जराय देवा रयि धृत्यो वसुमन्तं पृहद्युम् ।	
अस्मे स इन्द्रावरुणावर्षि प्यात् प्र यो मनक्ति वनुषामशस्तीः	६
उत नः सुज्जाओ वेवगोपाः सूरिर्म्य इन्द्रावरुणा रयिः प्यात् ।	
येषां शृष्यः पृतनासु साह्वान् प्र मघो घृष्ठा किरिते तर्तुरिः	७ (७१०)

नू न इन्द्रावरुणा गृणाना पूष्टं र्षिं सौभ्रवसार्थं देवा ।	
इत्या गृणन्तो महिर्नस्य शर्धो ऽपो न नावा युंतिता तरेम	८
प्र सन्नार्जे वृद्धते मन्म नु प्रियमर्चं देवाय वरुणाय सप्रथः ।	
अयं य उर्वी महिना महिमतः कर्त्वा विमाल्यजरो न् श्रोषिषा	९
इन्द्रावरुणा सुतपात्रिमं सुतं सोमं पिबतुं मद्यं धृतव्रता ।	
पुत्रो रथो अश्वरं देववीतये प्रति स्वसंमुप याति पीतये	१०
इन्द्रावरुणा मर्धुमलमस्य वृष्णः सोमस्य वृष्णा वृषिधाम् ।	
इष्टं वामन्ध्रः परिविक्तमस्मे आसद्यास्मिन् बर्हीषि मादयेधाम्	११ [१२] (५४)

(६९)

८ वाईस्पत्यो मरदाजः । इन्द्राविष्णु । विष्णुए ।

सं वां कर्मणा समिपा हिंनोमीन्द्राविष्णु अपंसस्यारे अस्य ।	
जुषेधो घृष्टं द्रविषं च धत्तमरिष्टिनः पृथिभिः पारयन्ता	१
या विश्वासां जनितारा मतीनामिन्द्राविष्णु कुलशां सोमुधानां ।	
प्र वां गिरः शस्यमाना अवन्तु प्र स्तोमांसो गीयमानासो ज्रकैः	२
इन्द्राविष्णु मदपती मदानामा सोमं पातं द्रविषो धधाना ।	
सं वामअन्ववृक्तुभिर्मतीनां सं स्तोमांसः शस्यमानास उक्थेः	३
आ वामश्वांसो अभिमात्रिपाह इन्द्राविष्णु सधमावो बहन्तु ।	
जुषेधां विश्वा हवना मतीनामुप बह्नाणि शृणुतं गिरं मे	४
इन्द्राविष्णु तत् पन्नयार्थं वां सोमस्य मध्वं उरु चक्रमाथे ।	
अकृणुतमन्तारिहं वरीपो ऽप्रथतं जीवसे नो रजांसि	५
इन्द्राविष्णु हविषा वावृधाना ऽप्राश्राना नमसा रातहस्या ।	
पुतांसुती द्रविषं धत्तमस्मे संमुद्रः स्थः कुलशां सोमुधानः	६
इन्द्राविष्णु पिबतुं मध्वो अस्य सोमस्य दद्या जडरं पृणेधाम् ।	
आ वामन्धांसि मक्त्रिष्यार्थममुप बह्नाणि शृणुतं हवं मे	७
उमा जिग्यधुनं परां जयेथे न परां जिग्ये कतरभ्रनेनोः ।	
इन्द्राविष्णो यद्वर्णसुषेधां त्रेवा मह्यं वि तर्दरेपाम्	८ [१३] (७११)

(७०)

१ शार्दूलपत्रो भरद्वाजः । द्वावापुष्टिषी । जगती ।

घृतवती मुर्वनानामभिधियो	वीं पृथ्वी मधुवृषं मुपेक्षता ।	
द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा	विष्कभिते अजरे भूरितता	१
असंभन्ती भूरिघारे परस्वती	पूतं देहाने मुकृते शुचिने ।	
राजन्ती अस्य भुर्वनस्य रोदसी	अस्मे रेतः सिञ्चतं पन्मनुर्हितम्	२
यो वामुज्ज्वे कर्मणाव रोदसी	मतीं बुदाशं धिपणे स साधति ।	
प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्परि	पुवोः सिक्ता विष्कृपाणि सर्वता	३
घृतेन द्यावापृथिवी अभीवृते	घृतभिर्वा घृतपृचां घृतावुधां ।	
उर्वीं पृथ्वी होतृवृषं पुरोहिते	ते इव विरां इज्जे मुन्नमिष्टयं	४
मधुं नो द्यावापृथिवी मिमिक्षता	मधुध्रुतां मधुदुचे मधुवते ।	
दधाने इज्ञं इधिणं च वृषता	महि धरो वार्जमुस्मे सुकीर्णम्	५
ऊर्जे नो द्यौश्च पृथिवी च पिन्वता	पिता माता विश्वविदां मुदंसेता ।	
शंरराणे रोदसी विश्वशम्भुना	यनि वाजे रुपिमुम्भे समिन्वताम्	६ [१४] (७२८)

(७१)

१ शार्दूलपत्रो भरद्वाजः । सखिता । जगती, ४-६ क्विप् ।

उतु प्य देवः संविता हिरण्यपर्णा	ब्राह्म अंपेत्त सर्वनाप मुकृनुः ।	
घृतेन प्राणी अमि पुष्पते मत्ते	पुवां मुदश्चो रत्नसो विधर्मणि	१
देवस्य वयं संविनुः सर्वमिति	भेष्टं स्यात्त वसुंध वारुणं ।	
यो विश्वस्यै द्विपदो यधनुष्पदो	निवेशनि प्रसवे चानि भूमनः	२
अर्दधोमिः सुवितः प्रापुलिङ्गं	दिविर्भरद्य परि पाहि नो मयम् ।	
हिरण्यजिह्वः सुविताय नापये	रक्ष मांकीर्णो अघडील ईशत	३
उतु प्य देवः संविता दूर्धना	हिरण्यपाणिः प्रतिवृषेपमस्पात ।	
अपोंहनुवृत्रतो मन्त्रजिह्वे	अ वागुपं सुवति मूर्ति वामम्	४

(७१९)

उर्वू अयौ उपवक्तेव ब्राह्म	हिरण्यया सविता सुमतीका ।	
दिवो रोहस्यरुहत् पृथिव्या	असीरमनु प्रतयत् कच्चिदुभ्वम्	५
वाममुद्य सवितर्वामसु श्वो	दिवोदिवे वाममुस्मभ्यं सावीः ।	
वामस्य हि क्षयस्य देव भूर	रया धिया वामभाजः स्वाम	६ [१५] (७१४)

(७१)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्राख्येभ्यो । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रासोमा महि तद् वा महित्वं	युवं महानि प्रथमानि चक्रथुः ।	
युवं सूर्ये विविदथुंयुवं स्व	विश्वा तमांस्यहतं निदध्व	१
इन्द्रासोमा वासयंथ उपासु	मुत् सूर्ये नपथो ज्योतिषा सह ।	
उप थां स्कम्भथुः स्कम्भनिना	प्रथतं पृथिवीं मातरं वि	२
इन्द्रासोमावर्हिमपः परिष्ठां	हथो वृत्रमद्रुं वां धीरमन्यत ।	
धानींस्यैरयतं नदीना	मा संमुद्राणि पप्रथुः पुकणिं	३
इन्द्रासोमा एकमामास्वन्त	नि गवामिद् दधयुर्वक्षणासु ।	
जगुमधुरनपिनद्धमासु	कशच्चिन्नासु जगतीष्वन्तः	४
इन्द्रासोमा युवमङ्ग तरुत्र	मपत्यसात्तं धुत्यं रराधे ।	
युवं शुष्मं नयै चर्षणिभ्युः	सं विद्वथुः पृतनापाहमुप्रा	५ [१६] (७१५)

(७१)

३ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । बृहस्पति । त्रिष्टुप् ।

यो अङ्घिमिन् प्रथमजा क्रतावा	बृहस्पतिराङ्घिरसो हविष्मान् ।	
द्विबर्हेन्मा प्राधर्मसत् पिता न	आ रोदसी वृषभो ररिषीति	१
जनाय चिद् य ईवंत उ लोकं	बृहस्पतिर्बृवहूती चकार ।	
प्रनु वृत्राणि वि पुरो दर्षीति	जयच्छत्रैरमिधान् पूत्सु साहन्	२
बृहस्पतिः समजयद् वसूनि	महो क्रान् गोमतो त्रेव पुषः ।	
अपः सिपामन् त्वरपतीतो	बृहस्पतिर्हन्पमिन्नमर्कैः	३ [१७] (७१६)

(७४)

४ वाईस्यपो नरहाजः । सोमावद्गौ । विष्णुप ।

- सोमावद्वा धारयेधाममुपै । प वासिष्णुपोऽरमभुवन्नु ।
 इमेदमे म्रस रत्ना वधाना शं नो मृतं सिपत्रे शं चतुष्पदे १
- सोमावद्वा वि वृहत्तं विरुषी ममीक्षा या नो गर्यमाश्रिवेक्ष ।
 आरे शधिथां निरुति पराचे रस्त्रे मद्रा सीभवसार्नि सन्नु २
- सोमावद्वा पुवमेतान्यस्त्रे विभ्वां तनुषु मेवजानि धत्तम् ।
 अर्ध स्पतं मुच्यते पशो जसि तनुषु वज्रं कृतमेनो अस्मत् ३
- त्रिगामुषी त्रिमहंती सुशोत्री सोमावद्वाविह सु मुच्यते नः ।
 प नो मुच्यते वर्धणस्य पाशाद् गोणापते नः सुमनुस्पर्माना ४ [१८] (७४)

(७५)

११ पायुर्मावद्वाजः । (संमामाशिपः) १ वमः, १ धनुः, १ ज्या, ४ आर्क्षी, ५ ह्युषिः, ६ (पूर्वोपः)
 सारपिः, ६ (उच्छरार्धः) १४ मयः, ७ अद्या, ८ रथः, ९ रथगोपाः, १० ब्राह्मण-पितृ-सोम-वापा-
 पुषिपी-पुषाब्जः, ११-११, १५-१६ इष्यः, १३ अतोद्वा, १४ इस्त्राजः,
 १७ मुकभूमि-कवच-ब्राह्मणस्य दादयाः, १८ वमै-सोम-वक्याः,
 १९ इवकजापि । विष्णुप, १, १० जगती, ११, ११, १५, १६, १९,
 अनुष्टुप्, १७ पङ्क्तिः ।

- प्रीमूर्तस्येव मवति प्रतीकं पद् वर्मी पार्ति ममदांमुपस्थं ।
 अनाविन्द्या तुन्वा जपु न्वं स त्वा वमंणो महिमा विपनु १
- धन्वना गा धन्वनाजि जपेम् धन्वना तीत्राः सुमदो जवेम् ।
 धनुः शञ्जोरपत्रामं कृणोति धन्वना सत्राः मुदिशो जवेम् २
- इत्यन्तीवेदा गंतीगन्ति कर्जो त्रियं ससायं परिपस्वत्राना ।
 शोर्बं शिह्रे वितताधि धन्व-ऊया इयं ममने पारयन्ती ३ (७५)

ते आश्वरन्ती समनेव योषां मातेर्ब पुत्रं विमृतामुपस्थं ।
 अपु शशून् विभ्यतां संविवाने आर्त्ता इमे विष्कुरन्ती अमित्रान् ४
 धृष्टीनां पिता बहुस्य पुत्रश्चिन्धा कृणोति समनावगत्य ।
 इपुधिः सक्ताः पृतनाश्च सर्वाः वृष्टे निनन्दो जयति प्रसूतः ५ [१९]

रथे तिष्ठन् नयति काजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते मुपारुधिः ।
 अभीशूनां महिमानं पनायत् मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः ६
 तीवान् धोषान् कृण्वते वृषपाणयो ऽश्वा रथेमिः सह वाजयन्तः ।
 अवक्रामन्तुः प्रपदैरमित्रान् क्षिणन्ति शशूरनपण्ययन्तः ७
 रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रापुर्ध्वं निर्हितमस्य वरं ।
 तत्रा रथमुपं गाम्मं सदेम विश्वाहां कृपं सुमनस्यमानाः ८
 स्वापुर्ध्वस्यः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेभितः शक्तीवन्तो गभीराः ।
 बिभ्रसेना इर्षुबला अर्षुधाः सतोर्वीरा उरवो दातसाहाः ९
 ब्राह्मणासुः पितरुः सोम्यासुः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसां ।
 पूषा नः पानु दुरिताहतापृथो रथा मार्किर्नो अचशंस ईशत १० [२०]

सूपुर्णं वस्ते मुगो अस्या दन्तो गोमिः संनद्धा पतति प्रभृता ।
 यत्रा नरः सं वृ वि वृ द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिर्षवः शर्मं यंसन् ११
 ऋजीति परि वृद्धि नो ऽर्मा मवतु नस्तनूः ।
 सोमो अर्धि ब्रवीतु नो ऽर्वितिः शर्मं यच्छतु १२
 आ जहन्ति सान्वेषां जघनौ उर्षं जिघ्रते ।
 अश्वजनि प्रबंतसो ऽश्वान् त्समत्सु चोदय १३
 अहिरेव भोगैः पर्वति बाहुं ज्यायां हतिं परिबार्धमानः ।
 हस्तप्रो विश्वा वपुर्नानि विद्वान् पुमान् पुर्मांसं परि पानु विश्वतः १४
 आलाक्ता या रुहेऽप्यप्यं चो यस्या अयो मुखम् ।
 इवै पर्जन्यरितसु इवै देव्ये बृहधर्मः १५ [२१] (७११)

अर्धमूत्रा परा पत्न शरैष्ये बह्वसंशिते ।	
गच्छामिग्रान् प पद्यस्व मामीषां कं पुनोर्च्छिवः	१६
यत्र बाणाः संपतन्ति कुमारा विजित्सा इव ।	
तत्र नो ब्रह्मप्रास्पति रविदिः शर्म यच्छतु विश्वाहा शर्म यच्छतु	१७
ममीषि ते वर्मणा छाव्यामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्तान् ।	
उरोवर्षीषो वरुणस्ते कृणोतु जपन्तु त्वानु देवा मंदन्तु	१८
यो नः स्वो जर्णो यत्र निष्ठशो जिर्वीकृति ।	
वृषास्त सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वसु ममान्तरम्	१९ [२२] (७५५)

॥ इति षष्ठं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

पञ्चममण्डलस्यान्तपर्यन्तं ४१६८

षष्ठमण्डलस्य ७५५

सर्वयोगः- ५११३

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ४१० सू० १-१७]

१५ मैत्रावर्णवसिष्ठः । अग्निः । विराट्, १९-१५ त्रिष्टुप् ।

अग्निं नरो वीषितिमिदुरण्यो हस्तच्युती जनयन्त प्रशस्तम् । द्रोडशं गृहपतिमध्वर्युम् १
 तमग्निमस्तो वसंतो न्यूपयन् त्वुप्रतिचक्षमवसे कुतश्चित् । वृक्षाप्यो यो दम आसु नित्यः २
 मेद्धो अग्ने वीद्विहि पुरो नो ऽजंघया सुम्यां पविष्ट । त्वां शश्वन्तु उप यन्ति वाजाः ३
 प्र ते अग्रयोऽग्निम्यो वरं निः सुवीरसः शोशुचन्त द्युमन्तः । यद्या नरः समासते सुजाताः ४
 वा नो अग्ने धिया शर्थि सुवीरं स्वपत्यं सहस्य प्रशस्तम् । न यं याद्या तरति यानुमावान् ५ [२३]

उप यमेति युवतिः सुदक्षं वृषा वस्तोहविष्मती घृताची । उप स्वैनमरमतिर्वसुपुः ६
 विश्वा अग्नेऽर्षं वृहाराती र्येभिस्तपोभिरद्वेहो जळधम् । प्र निस्वरं चातपस्यामीकाम् ७
 आ यस्तं अग्र हृधते अनीकं यसिष्ठं शुक्र वीद्विः पावक । उतो न एभिः स्तुवधेहि स्वाः ८
 वि ये ते अग्ने भेजिरे अनीकं मतां नः पित्र्यासः पुरुवा । उतो न एभिः सुमना इह स्वाः ९
 इमे नरो वृत्रहर्षेषु दारा विश्वा अर्दवीरमि सन्तु मायाः । ये मे धियं पनयन्त प्रशस्ताम् १० [२४]

मा द्युने अग्ने नि पंदां नृणां माशेषंसोऽवीरता परिं त्वा । प्रजावतीषु दुर्षोसु दुर्षं ११
 यमश्वी नित्यमुपयार्ति युज्ञं प्रजावन्तं स्वपत्यं क्षयं नः । स्वजन्मना शेषसा वावृधानम् १२
 एहि नो अग्ने रक्षसो अजुष्यात् एहि धूर्तेररकयो अघ्रायोः । त्वा युजा पूतनागैरुमि ष्याम् १३
 सेवृमिर्गोर्त्वंस्त्वन्पान् यत्र काजी तनयो वीळुर्पाणिः । सहस्रपाथा अक्षरां ममेति १४
 सेवृमिर्षो वंनुभ्युतो निपार्ति समेद्धारमंहस उरुष्यात् । सुजातासुः परिं चरन्ति वीराः १५ [२५]

अपं सो अग्निराहुतः पुरुवा यमीशान्तः समिदिन्धे हविष्मान् । पति यमेत्वंभ्युरेषु होता १६
 त्वे अग्र आह्वनानि मूर्ती शानाम् आ जुगुषाम् नित्या । उमा कृण्वन्तो वरुन् मियेधं १७
 इमो अग्ने वीततमानि हृष्या ऽजंघो वक्षि केवतांतिमच्छं । प्रति न इं सुरभीणिं व्यन्तु १८
 मा नो अग्नेऽवीरते परं वा दुर्षासुसेऽमृतये मा नो अस्वे ।
 मा नः क्षुधे मा रक्षसं ऋतात्रो मा नो दमे मा वन आ जुहुधाः १९ (१९)

नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छ्रंशाधि त्वं देव मघर्वय्यः सुपुद्गः । शुती स्यामोमपांस आ ते यूपं पात स्वस्तिभिः सदा नः	२० [२६]
त्वमग्ने सुहृदो गुण्यसहक् सुकृती मूनो सहसो दिदीहि । मा त्वे सचा तनये नित्य आ धृद्ध्या वीरो अस्मन्नयो वि वीसीत मा नो अग्ने दुर्मृतये सवैषु देवेद्वेष्यप्रिषु प्र वीचः । मा ते अस्मान् दुर्मृतयो भूमार्धिद् देवस्य मूनो सहसो नशन्त स मतो अग्ने स्वनीक देवानमर्त्ये य औजुहोति हव्यम् । स देवता वसुधार्नि दधाति यं सुरिर्धी पृच्छमान् पति महो नो अग्ने सुवितस्य विद्वान् रुपं सुरिभ्य आ वहा वृहन्मन् । येन ह्यं सहसाहन् मन्वेमा ऽर्विक्रिताम् आपुपा सुवीर्यः	२१ २२ २३ २४
नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छ्रंशाधि त्वं देव मघर्वय्यः सुपुद्गः । शुती स्यामोमपांस आ ते यूपं पात स्वस्तिभिः सदा नः	२५ [२७] (२५)

— ३३८६ —

[द्वितीयोऽध्यायः १११ पं० १-३०]

(१)

११ नैषापरण्यिर्बलिष्ठः । आर्षावृक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, १ नयादासा, १ इह्यः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्हाः, ६ उपासानका, ७ देवो दंगारो प्रवेतसो, ८ निष्पो देव्याः सरस्वतीकाभारत्याः, ९ त्वष्टा, १० धनस्पतिः, ११ स्वाहाहृतयः) । त्रिष्टुप् ।

जुपस्व नः सुमिधमग्ने अद्य शोचां बृहद् यजतं धूममण्वान् । उपं स्पृश दिव्यं सान् स्पृषुः मे रदिमभिन्ततनुः सुयंस्य नगाशासंस्य महिमानमपां मुपं भ्तापाम यजतस्य यज्ञेः । ये मुकतवः शुचंषो धियंशाः स्वर्दन्ति देवा उभयोनि ह्यपा इन्देन्यं वो अमुर मुदर्शं सुन्नदूत रोदसी सत्यवाचम् । मनुष्वसुभिं मनुजा सामिज्जं समध्वराय सनुमिन्महम् सुपयंषो भरमाणा अभिजु प्र वृञ्जते नर्मसा बर्हिर्ग्री । आनुदानी घृतदृष्टं पृषट् दध्वंसो हविषा मजयध्वम् श्यापुत्रे वि दुरं देवयन्तो ऽर्शिष्यु रधुपुं कृताता । पुर्वी शिशु न प्रातरं शिशुणे समध्वरो न समनेष्वन्नन् उन पोपेण त्रिप्ये मही न उपामानकां सुपुयंषे धेनुः । वर्हिपदां पुरुहूते प्रथेनी आ पक्षिषं सुवितार्य भयेताम्	१ २ ३ ४ ५ [१] ६
--	--------------------------------

विषां युजेषु मानुषेषु काक मन्थे वा जातवन्दसा यजंथ्ये ।	
ऊर्ध्वं नो अध्वरं कृतं ह्येषु ता कुबेषु वनथो वायांसि	७
आ भारती भारतीभिः सजोषा इळां कुबेर्मनुष्यंभिरग्निः ।	
सरस्वती सारस्वतेभिर्बर्वाकू त्रिष्रो कुबीर्बर्हिरं संदन्तु	८
तर्लसुतीपमर्ध पोपयित्तु देवं स्यष्टर्वि रीषाणः स्वस्व ।	
पतो धीरः कर्मण्यः मुदक्षो युक्तयात्रा जापते कुचक्रामः	९
वर्नस्पतेऽर् सृजोषं कुवाग्निहविः शमित्ता सृदयाति ।	
सेदु होता सत्यतेरो यजाति यथा कुवानां जनिमानि वेदं	१०
आ वाहाग्ने समिधानो अर्वाग्निर्द्रेण कुवेः मरथं तूरिभिः ।	
बर्हिर्न आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वाहा कुवा अमृतां मादयन्ताम	११ [२] (१०)

(१)

१० विषापरनिर्वसिष्ठ । भविः । विषुष ।

अग्निं वा कुवमग्निभिः सजोषा यजिष्ठं कृतमध्वरं कृणुध्वम ।	
यो मर्त्येषु निर्धुविस्तात्रा तर्पुमंधां चृतान्नः पात्रकः	१
मोध्वश्चो न परसिऽविष्यन् युदा मुहः संरंणाद स्वस्थान ।	
आईस्य वाता अनु वाति शोचिर्धं स्म ते व्रजनं कृष्णमग्नि	२
उद यस्य ते नवजातस्य वृष्णां ऽग्ने चरन्नुजरां इधानाः ।	
अच्छा द्यामरूपो धूम एति सं कृतो अहं इयंमं हि कुवान	३
वि एस्य ते धृषिणा पात्रो अध्वरं तृषु यदद्यां समर्तुक जग्भः ।	
संनव मृष्टा परसितिष्ठ एति वसुं न दंम जृहा विरक्षि	४
तमिह कृषा तमुषमि यविष्ठमग्निमरुणं न मजंयन्त नरः ।	
निशिशांना अतिधिमस्य घोर्नां कृद्वापं शोचिगर्हन्तस्य वृष्णः	५ [३]

सुवृद्धं तं स्पनीकृ पतीकं वि पत्र कस्मो न शेषंम उलाके ।	
त्रियो न तं तस्यनुंति शुष्मं धियो न मूरः पतिं पति मातृम	६
यथा कुः स्वाहाग्नेषु दार्क्षेण परीत्यांभिपूतवेद्विध ह्येषः ।	
तमिर्नो अग्ने अर्भिरीमर्होभिः इतं वृभिर्गार्वमीभिर्नि पति	७

रुवि केतुं प्रासिं भानुमद्रे—हिन्वन्ति शं राग्यं रोदंस्योः ।	
पुंशुरस्यं ग्रीभिरा विधामे ऽग्नेर्वृत्तानि पूष्या महानि	२
नपंरुतुन ग्रधिनें मृधकांषः पूर्णारंभ्रुवां अबुधो अयुजात् ।	
मय तान् दभ्रुगुग्निर्विवापु पूर्वभ्रुकारपंगं अयंज्युन्	३
यो अंपाचीने तममि मयन्तीः प्राचींश्चकार नृत्तमः शशीभिः ।	
तमीशानिं वम्बो अग्निं गृणीष्य ऽनांतं कुनपन्तं पृतन्युन्	४
या वृत्तां ऽं अनमपद वधधे—यो अर्यपत्रीरुपसंभ्रकारं ।	
म निरुध्या नहुपो युह्य अग्नि—विशंश्चक्रे बलिहृतुः सहोभिः	५
पम्यु शम्येषु विश्वे जनसं एवम्लम्युः सुंमतिं मिदंभाणाः ।	
वैश्वानरो वरमा रोदंस्यो—राग्निः संमाद् पित्रोरुपरधंम्	६
आ वृत्तां ईदं वृष्ट्या ऽं वर्ग्यनि वैश्वानर उद्विता मूपस्य ।	
आ संमद्रादवंगाश परंमा—राग्निदेदे त्रिव आ पृथिव्याः	७ [१] (७१)

(७)

७ वैश्वानरपिर्वसिष्ठ । अनितः । विदुषु ।

म र्वां वृत्तं चिन्तं सहमानमग्नि—मस्यं न राग्निर्भं हिषे नमीभिः ।	
मवां नो वृत्तो अंभुरस्यं विद्वान् तमनां वृषेषु विविदे मिततुः	१
आ रांशये पृष्ट्या ऽं अनु स्वा मन्द्रो वृवाना मस्यं जुंषाणः ।	
आ सानु शुभ्रंनुंर्यन् पृथिव्या जम्भंभिर्विभ्रमुदाभ्रग्नानि	२
प्राचीनां पृशः मुधितं हि ब्रुहिः श्रीणीते अग्निरीक्षितो न होता ।	
आ मातरं विश्ववारे वृशानो यतो यविष् जग्निषे मुशैर्यः	३
सुद्यो अंभुरे रंधिरं जेनन्तु प्रातृषामो विवंतसो प एषाम् ।	
विशामंधावि विस्पतिवृरोजे ऽं अग्निंन्द्रो मधुवचा क्रुतायां	४
असांवि वृत्तो वाग्निरागुन्वा—नग्निंश्रुत्वा नूपदने विधत्तां ।	
प्रीश्च यं पृथिवी वांशुधाते आ यं होता यन्ति विश्ववोरम्	५
एते शुभ्रेभिर्विश्वमातिरन्तु मन्त्रं ये यारं नपां अतंसन् ।	
म ये विशन्तिरन्तु धोरंभाणा आ ये मे अरुच दीर्घपटूतस्यं	६

(७८)

नू त्वामग्र ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनीं सहस्रो वसूनाम् ।
इषं स्तोत्रुभ्यो मधर्वज्ञप आनइ पुर्यं पात स्वस्तिभिः सर्वा नः

७ [१०] (७१)

(८)

७ वैश्रावणचिदंशिष्ठा । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

इन्धे राजा समर्षो नमोमि पंस्य प्रतीकुमारुतं घृतेन ।
नरो हृष्येभिरीळ्ळे सुबाधु आग्निरग्र उपसामशोचि १
अयमु म्य सुमर्षो अवेरि होता मन्त्रो मनुषो पद्भो अग्निः ।
वि मा अरुः ससृजानः पूधिष्वा कृष्णपत्रिरोपधीमिर्वरक्षे २
कषा नो अग्ने वि रसः सुवृक्तिं कारुं स्वधामृणवः श्रास्यमानः ।
क्रुदा भविम पतयः सुवय गुणो वन्तारो द्रुष्टरस्य माधोः ३
यनापमग्निर्मरतस्व शृण्वे वि यत् सूर्यो न रोचते बृहद् भाः ।
अभि यः पूरुं पृतनासु तस्यो घृतानो देष्यो अतिथिः शुरोच ४
असुमित्त्रे त्वे आहर्षनानि मुरि मृतां विभ्वोमिः मृमना अनीकिः ।
स्तुतभिदग्ने शृण्विषे गृणानः स्वयं वधस्व तुन्वं सुजात ५
इवं वचः शतसाः संसंहसु मनुष्येयं जनिर्षाष्ट द्विवर्हीः ।
शं यत् स्तोत्रुभ्यं आपये मरति द्युमर्दमीवृचार्तनं रशोहा ६
नू त्वामग्र ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनीं सहस्रो वसूनाम् ।
इषं स्तोत्रुभ्यो मधर्वज्ञप आनइ पुर्यं पात स्वस्तिभिः सर्वा नः ७ [११] (८१)

(९)

६ वैश्रावणचिदंशिष्ठा । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अवांधि नार उपसामुपस्था ज्योता मन्त्रः क्ववितंमः पातकः ।
वर्षाति केतुमुमपंस्य जन्तो हृष्या कुंवेपु श्रिषिं मुरुत्तुं १
स मुरुत्तुर्षो वि दुराः पणानां पुनानो अरुं पूरुमोर्नसं नः ।
होता मन्त्रो विशां वसूनां म्निरस्तमो इहशे गुम्पाणां २
अमूर्त क्विरीदितिद्विवस्वान् त्पुमंस्तन्मिद्यो अतिथिः शिशो नः ।
विप्रमानुरुपसां मात्पग्ने एषां गमैः पुस्वुं आ विंदश ३
इत्येयं शो मनुषो पुगेर्षुं समन्ता अंशुषंरजातर्षुः ।
मृसंहसां मानुषां शो विमानि यत्रि गार्धः सविधुमं बुधन्त ४ (१०)

अग्नें याहि वृष्यं॑ मा रिपपयो वेषो अच्यो ब्रह्मकृता गुणेन ।
 सरस्वतीं मरुतो अश्विनापो यक्षिं वेषान् रत्नधेयांश्च विश्वान् ५
 त्वामग्निं समिधानो वसिष्ठो जकथं हन् यक्षिं सुये पुंसधिरु ।
 पुरुणीया जातवेदो जरस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६ [१२] (११)

(१०)

५ मैत्रावदविर्वासेष्टः । अग्निः । विश्वम् ।

उपो न जारः पूथु पाजो अश्वेद् दर्विद्युतद् वीद्युच्छोगुचानः ।
 वृषा हृदिः श्वाचिष माति मासा धिषो हिन्द्वान उग्रतीरनीगाः १
 स्वर्णं वस्तोरुषसांमरोचि यज्ञं तन्वाना उशितो न मन्वं ।
 अग्निर्जन्मानि देव आ वि विद्वान् इवद् वृतो र्व्वयाशु धनिष्ठः २
 अच्युता गिषो मृतयो देवपन्ती—दुग्निं यन्ति ब्रविणं भिक्षमाणाः ।
 सूर्यं दर्शं सुपर्तीकुं स्वर्द्धं हव्यबाईमरतिं मानुषाणाम् ३
 इन्द्रं नो अग्ने वसुभिः सुनोपा इन्द्रं रुद्रेभिरु बहू बृहन्तम् ।
 आवृत्त्येभिरादिति विश्वजन्त्यां बृहस्पतिमुकमिर्विश्ववारम् ४
 मन्त्रं होतारमुशितो यविष्ठ—सग्निं विरा ईळ्ळे अभ्योषु ।
 स हि क्षपायो अर्मवद् रणीणा—मर्तन्दो वृतो मजर्धाप वेषान् ५ [१३] (१०)

(११)

५ मैत्रावरविर्वासेष्टः । अग्निः । विश्वम् ।

मूर्धे अंस्यध्वरस्य प्रकेतो न श्रुते त्वदुमृता मादपन्ते ।
 आ विश्वेभिः सरथं याहि वेषे—न्वेष्टे होता मधुमः सनुद् १
 त्वामीळ्ळे अजिरे वृष्यां हविर्मान्तुः सनुभिन्मानुषासः ।
 यस्य वेषेणसदो बर्हिर्गन्ने ऽहान्यस्मे सुदिनां भवन्ति २
 त्रिभिर्ब्रुक्तोः प्र विंकिनुर्वसुनि त्वे अन्तर्नामुषे मत्यांष ।
 मनुष्वर्गन् इह यक्षि वेषान् भवा नो वृतो अमिहासिपावा ३
 अग्निपीसे बृहतो अंधुरस्या—अग्निर्विश्वस्य इविषः कृतस्य ।
 वसुं हांसु वसथो जुपन्ता—ऽपां वेषा ईषिरे इव्यबाईम् ४ (१०)

आर्षं यह हविरर्घाय वेवा—निन्द्रं ज्येष्ठास इह मां द्यन्ताम् ।
इमं पशं त्रिषि वेवेपुं धेहि युयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः

५ [१४] (१०१)

(११)

१ वैशाखदशमिर्वालिष्ठा । भाष्ये । विष्णुः ।

अर्गन्म महा नर्मसा यर्विष्णुं यो व्रीदाय समिन्द्रः स्वे हुंगोणे ।
विद्यमानं रोदसी अन्तर्दुर्वी स्वाहुतं विश्वतः प्रत्यर्धम्
स महा विश्वा इतितानि साद्वा—नमिः प्वे वे वम आ जातवेदाः ।
स नो रक्षिषद् इतितादृश्या वृस्मान् भृणत उत नो मृधोनः
त्वं वहेण उत मित्रो अष्टे त्वां वधन्ति मतिमिर्वलिष्ठाः ।
त्वे वसुं सुषण्णानानि सन्तु युयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः

१

२

३ [१५] (१०५)

(११)

१ वैशाखदशमिर्वालिष्ठा । वैश्वानरोऽग्निः । विष्णुः ।

प्राग्र्यं विश्वगुपं धियुषं ५मुरे मन्मं धीतिं भंरध्वम् ।
भरे इविने ब्रह्मिषं धीणानो वैश्वानराय यतये मतीनाम्
त्वमग्ने शोषिषा शोर्मुषान् आ रोदसी अपुणा जार्यमानः ।
स्वं वेदीं अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा
जातो वदंति मर्वना स्पहयः पृथक् न गोपा इयुः पतिग्मा ।
वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द भानुं युयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः

१

२

३ [१६] (१०८)

(१४)

१ वैशाखदशमिर्वालिष्ठा । मग्निः । विष्णुः । इहती ।

समिधा जातवेदसे वेवार्यं वेवहंतिभिः ।

हनिभिः शुकशोषिषे नमस्विने वयं दक्षिणाम्र्यं
वयं ते अग्ने समिधा विधेम वयं दक्षिणमुष्नी पत्रज ।
वयं धूनेनाभ्यरस्य होत—वयं देव इविषां भद्रताये
आ नो वुंवेमिहयं वुंवेमिहं—मयं प्राहि वयं दक्षिणं जुषाणाः ।
तुर्वं वेवायु दाशतः स्पाम युयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः

१

२

३ [१७] (११०)

(१५)

१५ मैत्रावरुणिकसिन्धुः । अग्निः । गायत्री ।

उपसर्वाय मीळदुर्षं	आस्यं जुहुता हविः	१	यो नो नेर्द्विप्रुमाप्यम्	१
यः पञ्च वर्षणीगमे	निवसात् कुमेदमे	१	कृविगुहपतिर्नुवा	२
स नो वेदो अमात्यं	सग्नी रक्षन् विभ्यतः	१	उतास्मान् प्रात्वंहंसः	३
नवं नु स्तोममग्रयं	त्रिवः इयेनार्यं जीवनम्	१	वस्वः कुविद् वनाति नः	४
स्पाहां पश्य भिषो ह्यो	रविर्द्वित्वतो यथा	१	अधं यज्ञस्य शोषतः	५ [१८]

सेमां वंशु वर्षदूति	सुग्निजुपत नो गिरः	१	यजिष्ठो ह्यपुत्राह्नः	६
नि त्वां नक्ष्य विश्वते	द्युमन्तं देव धीमहि	१	सुवीरमग्न आयुत	७
शयं उन्नधं दीविहि	म्वग्नपुस्वपा वपम्	१	सुवीरुस्त्वनेरमुपुः	८
उयं त्वा सातये नगो	विर्वांसो यन्ति धीतिभिः	१	उपाक्षय सहसिषी	९
अग्नी रक्षांसि सेधति	द्रुक्रशोचिरमत्यः	१	शुचिः पात्रक ईडयः	१० [१९]

स नो सधास्या भरे	शानः सहसो यहो	१	भगंध दानु वाप्यम्	११
त्वमग्ने वीरवद् यशो	त्रेवधं सविता भगः	१	दिनिध्व दानि वाप्यम्	१२
अग्रे रक्षां णो अहंसुः	भतिं ध्य वेत्तु रीपतः	१	तपिष्टेरजरो दह	१३
अथां मही नु आप्स्व	नाधृष्टो नृपीतये	१	पुमंवा द्रतमुजिः	१४
त्वं नः पाहंहीमो	दोषां वस्तरपापतः	१	दिज्ञा नक्तमवाभ्य	१५ [२०] (१११)

(१६)

१६ मैत्रावरुणिकसिन्धुः । अग्निः । प्रगाथः (= विरमा बृहती, यया खलो बृहती) ।

एना वीं अग्निं नमसो	जां नपात्मा त्वं ।	
सिपं चेतिष्ठमरुतिं	स्वध्वरं विश्वस्य धृतमुमृतम्	१
स योजते अरुषा	विश्वभोजसा स दुर्वत्र स्पापुतः ।	
मुमद्यां यज्ञः मुशमी	वधनें त्रेवं राशो जनानाम्	२
उर्येव शोषिरस्था	शुजुदानस्य मीळदुर्षः ।	
उत् धूमासो अरुषासो	दिविभुशः समुगितिर्मन्थते नरः	३
नं त्वां दूतं कृणमहे	यज्ञस्तमं त्रेवीं आ पीतयं वह ।	
विश्वो ह्यतो सहसो	मर्तुमोर्जना राशु तरं पत् त्यमेहे	४

त्वमग्निं गृह्णति—स्त्वं होतां नो अध्वरे ।	
त्वं पोता विश्ववार प्रचेता एक्षि वेपिं च ययंम्	५
कूधि रत्नं यजमानाय मुक्तो त्वं हि रत्नधा असिं ।	
आ नं क्रते शिंशीहि विश्वंभृत्वितिं सुशंसो यश्च दक्षति	६ [२१]
त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः सन्तु सुरयः ।	
यन्ताग्रे थे मघवानो जनाना—मूर्वान् दर्पन्तु गोनाम्	७
येषामिडां घृतहस्ता दुरोण ओं अपिं प्राता निपीदति ।	
तौह्यारपस्व सहस्य द्रुहो त्रिदो यच्छां नुः शर्म दीर्घभुर	८
स मन्द्रयां च त्रिद्वयां वद्विंशता विद्वृष्टरः ।	
अग्नें एषिं मघवस्यो नु आ बंह हृष्यद्वातिं च सव्य	९
ये शार्थमि द्वापभ्यां मघा कामेन भवसो मूहः ।	
तौ अंहसः पिपुहि पनुभिद्धं शतं पुमिंयंविष्टय	१०
ब्रुवो धो द्वविशोदाः पूर्णां विवष्टशसिचर्म ।	
उद् वा मिच्छन्मुप वा पुणभु—मादिद् यों ब्रुव ओहते	११
तं होतारमध्वरस्य प्रचतभुं वद्विं ब्रुवा अंकुषवत ।	
वधाति रजे विधने सुवीर्यं—मग्निर्जनाय व्राथुयं	१२ [२२] (१८)

(१७)

७ मैत्रावरुणिवंविष्टः । अग्निः । द्विपदा वि०पु० ।

अग्ने मयं मृपमिषा सामिन्द्र उत शार्हर्द्विषा वि स्तृणीताम्		१
उत शरं उश्रतीर्षिं धंयन्ता—मुत ब्रुवो उश्रत आ रंहिह	॥१॥	२
अग्नें वीहि द्विषा यार्शं ब्रुवान् त्ववंध्वरा कृणुहि जातयेद्		३
स्वभ्वरा कर्ति जातयेद्वा दक्षद् ब्रुवो अमृतां प्रियवंध	॥२॥	४
बंधु विष्या वापांजि प्रचेतः मत्पा प्रबन्वाशिषो नो अघ		५
त्वाम् ते दंधिंर ह्यभुवाहं ब्रुवासो अघ क्रुं आ नपातन्	॥३॥	६
ते तं ब्रुवायु दारतः स्वाम मूहो नो रजा वि दंध हजानः	॥४॥	७ [२२] (१८)

(१८)

[श्रितोयोऽनुवाकः ४१४ सू० १८-११]

१५ मैत्रायणविशेषितः । इन्द्रः, १९-२५ सुताः वैश्वना । विदुषः ।

- त्वे ह पत् पितरंभिन्न इन्द्र विश्वां वामा जंरिताये असन्वन् ।
 त्वे गार्धः सुदृष्टास्त्वे ह्यश्वास्त्वं वसुं देवयते वनिष्ठः १
- राजं व हि जनिमिः क्षेप्येवाऽव्य द्युभिर्गभि विदुष्कृविः सन् ।
 पिशा गिरं मयवन् गोभिरभ्वंस्त्वायतः शिशीहि राये अस्मान् २
- इना उ त्वा पस्पृधानासो अत्र मन्द्रा गिरं देवपन्तीरुपं स्थुः ।
 अर्वाची ते पृथ्यां राप र्णु स्वार्धं ते मुमताविन्द्र शर्मन् ३
- धेनुं न त्वा सुयवसे दुर्दक्षच्छप बह्याणि ससृजे वसिष्ठः ।
 त्वामिन्से गोपतिं विश्वं आहा ऽऽ न इन्द्रः मुमतिं गुन्वच्छ ४
- अर्णासि चित् पपधाना सुदाम इन्द्रो ग्राधान्यंकृणोत् सुपारा ।
 शर्धन्तं शिम्पुमुचर्धस्य नव्यः शापं सिन्धूनामकृणोवशस्तीः ५ [२४]
- पुणेऽत्र इत् तुवंशो पधुंरासीद् राये मत्स्यासो निशिता अर्षिव ।
 भ्रुष्टि चंकुर्भगवो वृहार्धश्च सखा सखायमतर्त्विषूचोः ६
- आ पक्धासो मलानसो मनन्ता ऽलित्नासो विद्यागिनः शिवासः ।
 आ योऽनेपत् सधमा आर्षस्य गृथ्या तुल्मुभ्यो अजगत् प्रथा नून् ७
- दृष्टाप्पोऽं अदिति सेवयन्तो ऽश्वेतसो वि जंगुष्ठे परंष्णीम् ।
 सहाविष्वक् पृषिर्षी पत्यमानः पशुष्कृशिरायचार्यमानः ८
- इयुर्धं न न्यर्थं परंष्णीं माधुअनेर्दभिषित्वं जंगाम ।
 सुदास इन्द्रः सुनुको अमित्रा नरंघण्यन्मानुषे वधिंवाचः ९
- इयुर्गंधो न पवसादुर्गापा यथाकृतमभि मित्रे चित्तासः ।
 पूभिर्गावः पूभिर्निषेपितासः भ्रुष्टि चंकुर्नियतो रन्तयध १० [२५]
- एकं च ये विदुति चं भवुस्या र्धं कृणोर्जमान् राजा न्यस्तः ।
 वृष्मो न सद्रन् नि शिंशानि बर्हिः शूरः सर्गंमकृणोविन्द्र एषाम् ११
- अर्धं भूतं कृषवं वृक्षमस्वन्तु वृक्षं नि वृक्षमवब्रदाहुः ।
 वृक्षाना अत्र सस्वार्धं मरुपे त्वायन्तो ये अर्मवृषन्तु त्वा १२ (१५७)

- वि सद्यो विश्वा हंष्टितान्येषां मिन्द्रः पुरः सहसा सत दंष्टः ।
 ध्यानवस्य नृत्सवि गयं माग्नेष्मं पूरं विदुधं सृधवाचम् १३
- नि गव्यवोऽनवो ब्रह्मवश्च वृष्टिः ज्ञाता सुपुपुः पट्टु सहस्रा ।
 पृष्टिर्वीरामो अधि पट्टु दुवोषु विश्वेदिन्द्रस्य क्षीपां कृतानि १४
- इन्द्रं प्रीते नृत्सवो देविपाणा आपो न मृष्या अंधवन्त नीर्षाः ।
 वृमित्रासः प्रकल्विन्निर्माना जह्वर्वाश्वानि भोजेना मुदासं १५ [२६]
- अपं वीरस्यं ज्ञातपामिन्द्रं पया शर्धन्तं नुनुदे अमि क्षाम् ।
 इन्द्रो मनुं मनुष्यो मिमाय भेजे पयो वर्तनि पत्यमानः १६
- आधेर्षा चित् तद्रेकं चकार सिंही चिन् पेत्येना जपान् ।
 अयं स्रक्तीर्वेदशर्षावृश्चिन्द्रः प्रार्पच्छुद् विश्वा भोजेना मुदासं १७
- शर्धन्तो हि शत्रवो राशुष्टं भेदस्य चिच्छर्धतो विन्दु रधिम् ।
 मतां एनः स्नुवतो यः कृणोति तिगं तस्मिन् नि जति वज्रमिन्द्र १८
- आवदिन्द्रं प्रमुना नृत्सवश्च प्रात्रं भेवं सर्वताता मुषापत् ।
 अजासश्च शिर्षवो पक्षवश्च बलिं क्षीपाणिं जधुरश्वानि १९
- न तं इन्द्र मुमतपो न रायः संचक्षे पूर्वा उपसो न नूबाः ।
 देवकं चिन्कान्यमानं जघन्थाऽगु तमना बृहतः शर्ध्वरं भेत् २० [२७]
- प्र ये गृहादममनुस्त्वाया पराशरः ज्ञातपानुर्वसिष्ठः ।
 न तं भोजस्यं मरुयं मृपन्ताऽर्षा मूरिभ्यः मुदिना व्युच्छान् २१
- दे नपर्तुर्ववतः ज्ञाते गोर्शा रथा वधूमन्ता मुदासः ।
 अहंघ्रमे पेजवनस्य दानं होतैव सद्य पर्यग्नि रेमन् २२
- प्रत्वारो मा पेजवनस्य दानाः स्मर्दिष्टयः कृशानिनो निरेके ।
 ब्रह्मासीं मा पृथिविष्ठाः मुदासं स्तोत्रं तोकाय भरते बहन्ति २३
- पस्य भवो रोदसी अन्तरुर्षा क्षीर्षंशीर्षं विवभारां विमुक्ता ।
 सुतेदिन्द्रं न स्रवतो गृणान्ति नि युंष्यामधिमेशिशाशुभीकं २४
- इमं नये मरुतः सस्रतानु विवोदामं न पितरं मुदानं ।
 अविष्टनां पेजवनस्य केतं वृणाशं क्षत्रमजरं वृषोषु २५ [२८] (१००)

(१९)

११ मेत्रावणिवंसिप्यः । इन्द्रः । विष्टु ।

पस्तिग्मशृङ्गो वृषभो न भीम एकः कृष्दीक्ष्यावपति प्र विश्वाः ।
 यः शश्वतो अशृङ्गो गर्यस्य यपन्तामि सुष्वितपय वेदः १
 त्वं ह त्वदिन्द्र कुत्समावः शृभूपमाणस्तन्वा समयं ।
 शंसं यच्छृङ्गं कुपवं न्यस्ता अरुन्धय आर्जुनेपाय शिखन् २
 त्वं धृष्यो धृपता वीतहृद्यं प्राशो विश्वाभिहृतिभिः सुदासम् ।
 य पौरुकुत्सि व्रसदस्पुमावः क्षेत्रसाता वृत्रहृत्पेपु पुरुम् ३
 त्वं नृभिर्भूमणो देवर्वाती भूर्तिणि वृत्रा हृदंश्च हंसि ।
 त्वं नि वस्यं चुभूर्ति धुलिं चाऽस्वापयो कुभीतये सुहन्तुं ४
 तर्ष च्योर्जानिं वज्रहस्त तानि नय यत् पुरो नवति च मघः ।
 निवेशने शततृमाविवेशी र्हृथ वृत्रं नमृच्चिमुताहन् ५ [२९]

सन्ता ता तं इन्द्र भोजनानि शतहृष्याय व्राधुयं सुदासे ।
 वृष्णं ते हरी वृषणा युनक्ति ध्यन्तु बद्धाणि पुरुशाक वार्जम् ६
 मा तं अग्न्यो सहसावन् परिष्ठा वचायं भूम हरिवः परादि ।
 प्रायंस्व नोऽवृक्केमिवंरुंक्षे स्तर्ष प्रियासः सूरिषुं स्वाम ७
 प्रियास इत् तं मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सत्तायः ।
 नि नृवंशं नि पादं शिशी ह्यतिधिग्वाय शंस्वं कतिष्पन् ८
 सुधक्षिणु तं मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्पुक्थश्राप्तं उक्था ।
 ये ते हवेभिर्वि पुणोरिदांशं सुस्मान् वृणीष्व युज्याय तस्मै ९
 पुते स्तोमां नरां नृतम् तुर्ग्यं मस्मद्यं ह्यो दईतो सुघानि ।
 तेषामिन्द्र वृत्रहृत्वं शिवो भूः सत्तां च धारोऽविता च नृणाम् १०
 नू इन्द्र शूर सत्त्वमान ऊती ब्रह्मजुतस्तन्वा वावृषस्व ।
 उर्वं नो वार्जान् मिमीषुप स्तीन् दूयं पात स्वन्निभिः सदा नः ११ [३०] (१८८)

[सुतीपोऽध्यायः ४११ व० १-१०]

(१०)

१० मेषावराणिवंतिष्ठा । इन्द्रः । विष्णुः ।

उद्यो जज्ञे वीपीय स्वधावा—अक्रिणो नरो यत् कंतिपन् ॥
जग्मिर्पूर्वा नृपदानमवांभि—स्थाना न इन्द्र एनसो महश्चिन् ॥ १
हन्ता वृधमिन्द्रः शूशुवानः प्रावीष्णु वीरो जगितारमूती ।
कर्ता मुदाने अह वा उं लोकं वाता वसु मुद्रुता वाशुर्षं सूत् ॥ २
युष्मो अंनवां संजकृत् समद्रा शूरः सत्रापाद् अनुपेमर्षाब्दहः ।
ष्पासु इन्द्रः पृतनाः स्वोजा अधा विश्वं शत्रूपन्तं जपान ॥ ३
उभे चिदिन्द्रो रोर्षसी महिवा ऽऽ पंपाधु तर्विपीभिस्तुविष्मः ।
नि वद्विमिन्द्रो हारिणान् मिमिक्षन् त्समन्धना मर्षेण वा उंनोच ॥ ४
वृषा जजान् वृषणं रणाय तमुं चिन्नागी नर्यं समृष ।
प्र पः संनानीरध नृभ्यो अस्ती—नः सत्यां गुवेषणः स धूष्णः ॥ ५ [१]

नू वित् स धंपते जज्ञो न रंप्न् मनो यो अंस्य पोरमापिवांसान् ।
पुज्ञेर्ष इन्द्रे वधते वृषासि क्षयत् स गुप कंतपा रतेजाः ॥ ६
यदिन्द्र पूर्वा अंपराय शिक्ष—अयज्ज्यायान् कर्नापसो वृष्णान् ।
अमृत इत् पयांसीत् वृत्—मा चिञ्चु चिद्र्यं भरा श्वि नः ॥ ७
यस्तं इन्द्र त्रियो जज्ञो वृशं—वर्षाभ्रिके अंदिशुः सतां ते ।
वृषं तं अस्यां मुमती चर्निष्ठाः स्वाम् वरुधे अग्रतो नृपीती ॥ ८
एष स्तोमो अचिक्रुद् वृषां त उत स्तामूर्धेवन्नकपिष्ट ।
गुपस्वामो जगितारं त आगन् त्वमद्भः शकं वस्व आ शंको नः ॥ ९
स न इन्द्र त्वर्षताया वृषे धा—स्मनां च ये अघर्षानो जुजन्ति ।
वस्वी वु तं जग्ने अंमु शक्ति—पुंयं पांत स्वस्तिभिः सर्षा नः ॥ १० [२] (११)

(११)

१० मेषावराणिवंतिष्ठा । इन्द्रः । विष्णुः ।

असांवि देवं शोर्धंर्षाकमन्धो न्यस्मिभिन्द्रो अनुपंमुनोष ।
पोर्षामसि त्या हर्षम्ब पुज्ञे—र्षा नः स्तोममन्धमा मर्षेणु ॥ १
य वन्ति वृशं विवर्षन्ति वृहिः संमिमांशं विदधं वृधर्षाः ।
न्युं धिदन्ते प्रहासो गृमादा वृशंपन्तो वृषावः ॥ २ (११)

त्वमिन्द्र सञ्चितवा अपस्कः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वाः ।
 त्वद् बावके इष्टोऽं न धेना रेजन्ते विश्वा कुत्रिमाणि मीषा ३
 मीमो विविषापूर्धेमिरेषा मपासि विश्वा नर्पाणि विद्वान् ।
 इन्द्रः पुरो जहंषाणो वि दूधोत् वि ब्रह्महस्तो महिना जघान ४
 न यातव इन्द्र जूजुवुर्नो न यन्दना शविष्ठ वेद्याभिः ।
 स शर्धुर्वो विपुणस्य जन्तो मो शिभवेद्या अपि मुक्तं नः ५ [३]

अभि कृत्वंन्द्र भूरधु जमन् न तं विव्यद् महिमानं रजांसि ।
 स्वेना हि वृधं शर्वसा जपन्थ न शत्रुरन्तं विविद्वद् पुषा तं ६
 वेद्याभिन् ते असुपाय पूर्वं ऽजुं क्षत्राय ममिरे सहांसि ।
 इन्द्रो मघानि इपते विपहो न्दुं वार्जस्य जोद्ववन्त स्रातो ७
 कीरिभिन्दि त्वामर्वसे जुहावे शानमिन्द्र सौमंगस्य मूर्यः ।
 अयो बभूथ शतमूले अस्मे अमिक्षमुस्त्वार्वतो बरुता ८
 सखापस्त इन्द्र विश्वहं स्याम नमोवृषासो महिना तदव ९
 धन्वन्तु स्मा तेऽर्वसा समीकेऽं ऽभीतिमूर्धो धनुषां शर्वासि ९
 स न दन्तु त्वर्पताया ह्ये धा स्मना नु ये मघवानो जुनन्ति ।
 वसी पु ते जसिधे अस्तु शक्तिर्युपं पात स्वस्तिमिः सदा नः १० [४] (१०१)

(११)

१ मैत्रायणविरचितः । ११३ । विराट्, १ अष्टुर् ।

पिवा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं तं सुपाव हर्षश्वादिः ।
 सोतुर्बाहुभ्यां सुर्पतो नावां १
 यस्ते मद्रो पुज्यभारुसि येन वृत्राणि हर्षश्च हंसि ।
 स त्वमिन्द्र प्रभुवसो ममतु २
 बोधा मु मे मघयन् वाचमेमा पां ते धसिष्ठो अर्चन्ति यदास्तिम् ।
 इमा ब्रह्म सघमादे जुपस्य ३
 धुधी हवं विपिधानस्पाद्रे बोधा विमुस्याचंतो मनीषाम् ।
 कृप्या वृशंस्यन्तमा सयेमा ४
 न ते गिगो अपि सृप्ये नुरस्य न मुष्पुतिर्मसुयंस्य विद्वान् ।
 सदा ते नाम स्वयशो विवकिम ५ [५] (१०६)

भूरि हि ते सर्वना मानुषिषु भूरि मनीषी हवन्ते स्वामित् ।	
माते अस्मन्मघवच्छयोक् कः	६
तुभ्येभिमा सर्वना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि ।	
त्वं नृमिर्हर्ष्यो विश्वर्थासि	७
सू विष्टु ते मन्यमानस्य कुस्मो—र्दश्रुवन्ति महिमानंभुव ।	
न वीर्यमिन्द्र ते न राधः	८
ये च पूर्वं ऋषयो ये च नृत्वा इन्द्र ब्रह्माणि जनयन्तु विर्माः ।	
अस्मे तं सन्तु सख्या शिवाग्निं ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	९ [६] (११०)

(११)

१ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । इन्द्रः । विश्वः ।

उतु ब्रह्माण्येवत भवस्ये—न्द्रं समर्थं महया वसिष्ठ ।	
आ यो विश्वानि शर्वसा ततानो—पभोता म इवंतो वचांसि	१
अयामि घोषं इन्द्र कुवजामि—रिरुज्यन्तु पच्छुरुद्यो विवांचि ।	
नहि स्वमापुम्भिकिते जनेषु तानीदंहास्यतिं पर्थ्यस्मान्	२
युजे रथं गुवेपणं हरिभ्या—मुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः ।	
वि बांधिष्ठ स्य रोर्वसी महित्वे—न्द्रो वृजाण्यपृती जयुन्यान्	३
आर्षञ्चित् पिप्युः स्तयो— न गायो नर्क्ष्युतं जरितारस्त इन्द्र ।	
याहि वायुने निपुतो नो अरुहा त्वं हि धीभिर्दपंसि वि वाजांश्च	४
ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शृष्मिणं तुत्रिराधंसं जरित्रे ।	
एको देवघ्ना दपंसि हि मतां—नुस्मिडर्षुं सर्वने मादयस्व	५
पुवेदिन्द्रं वृषणं वर्र्वाङ्गं वसिष्ठासं अभ्यर्चन्त्यर्केः ।	
स नः स्तुतो वीरवद् धातु गोमद् ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	६ [७] (१११)

(१४)

१ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । इन्द्रः । विश्वः ।

योनिष्ठ इन्द्र सद्ने अक्राहि तमा नृभिः पुरुहूत म याहि ।	
असो यथा नोऽपिता पृथे च वृत्रो वसूनि समर्द्ध संमः	१ (११०)

भूमिंतं ते मन इन्द्र मित्रहांः सुतः सोमः परिपिक्त्वा मधुनि । विसृष्टधेना भरते मुमुक्ति-प्रियमिन्द्रं जोह्वती मनीषा	२
आ नो विय आ वृधिव्या ऋजीषि-शिवं बर्हिः संमपेयाप याहि । वहन्तु त्वा हार्यो मय्यथा-माङ्गपमच्छां तवसं मदाय	३
आ नो विश्वाभिरुतिभिः सजोषा बह्वं जुषाणो हर्षश्व याहि । वरीवृजत् स्थविरभिः सुशिम-ऽस्मे दधद् वृषणां शुष्ममिन्द्र	४
एष स्तोमो मह उषाए वाहे धुरीद्वेषात्पु न वाजपक्षध्वयि । इन्द्रं न्वापमकं इहे पर्यानां त्रिधावु धामधि नः शोमंत धाः	५
एषा न इन्द्र वार्यस्य पूर्धिं प्र ते महीं मुमतिं धेविशाम । इषं पितृ मयवन्व्यः सुवीर्यं यूयं पति स्वस्तिभिः सदा नः	६ [८] (१११)

(१५)

६ शिवावदभिवेतिहा । एतः । विष्टुप ।

आ ते मह इन्द्रोत्पुष्टं समन्वयां यत् समरन्तु सेनाः । पताति त्रिष्टुष्टपस्य शब्दो-मां ते मनो विष्टुष्टां ग्वि चारीत्	१
नि वृगं इन्द्र भधित्मिजा-सुभि वे नो मतीसो अभन्ति । आंरं नं शस कृणुहि निमित्तो-रा नो भर संमरणं वसूनाम्	२
शतं ते शिमिष्टतर्षः मुदासं महस्रं शंसां जुत गुतिरंसु । जहि वधवंतुषा मयस्या-ऽस्मे वृष्टमधि रजं च धेहि	३
त्वावंतो हीन्द्र कन्वे अस्मि त्वावंतोऽत्रिनुः शूर शती । विश्वेदहानि तविपीव उष्ट्रं ओकः कृणुष्व हरिषो न मर्षीः	४
कृन्तां पुते हर्षश्वाय शूष्मिन्धे सहो वेवत्रूतमिषानाः । सुजा कृधि मुहनां दार वृजा वयं तर्क्याः सनुषाम् वाजम्	५
एषा न इन्द्र वार्यस्य पूर्धिं प्र ते महीं मुमतिं धेविशाम । इषं पितृ मयवन्व्यः सुवीर्यं यूयं पति स्वस्तिभिः सदा नः	६ [९] (१२८)

(२६)

५ मैत्रायणवर्षिर्वांसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- न सोम इन्द्रमसुतो ममाद् नार्वंद्वाणो मघवानं सुतासः ।
 तस्मां बुक्थं जनेये यज्जुजांषि—श्रुवन्नवीयः शृणुवद् यथा नः १
- बुक्थर्षेभ्यो सोम इन्द्रं ममाद् सीधेर्नीधे मघवानं सुतासः ।
 यथां स्वाधः पितरं न पुत्राः समानदर्शना अवसि हवन्ते २
- चकार ता कृणवन्नूनमन्या यानि बुधन्ति वेधसः सुतेर्षु ।
 जनीरिषि पतिरेकैः समानो नि भाषुजे पुर इन्द्रः सु सर्वाः ३
- पुत्रा तमादुक्त शृणुषु इन्द्र एको विभक्ता तरणिर्मघानाम् ।
 सिधस्तुरं ऊतयो यस्य पूर्वा—रुस्मे भद्राणि सधत सिपाणि ४
- पुत्रा वसिष्ठ इन्द्रंमृतये नृवं कृष्टीनां धूपमं मृते गुणाति ।
 मृत्प्रिण उषं नो मादि वाजान् यूपं पात स्वस्तिभिः मदां नः ५ [१०] (१११)

(२७)

५ मैत्रायणवर्षिर्वांसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- इन्द्रं नरो नेमर्षिता हवन्ते पत् पाप्यो पुनरति धियुस्ताः ।
 एषो नृषांता शर्वसधक्रान आ गोमति वृजे मजा त्वं नः १
- य इन्द्र शुष्मां मघवन् ते अस्ति शिक्षा ससिन्धवः पुरुहूत नृम्यः
 त्वं हि ह्रुब्हा मघवन् विर्वता अर्षा वृधि परिवृतं न गर्धः २
- इन्द्रो राजा जगतधर्षणीनामधि क्षमि विषुंरुपुं पदसिं ।
 ततो दशति वृग्णे वसुंति चोद्गद् राध उषंमुतभिगृषांद् ३
- नू चिंस इन्द्रो मघवा स्रुंती वृानो वातुं नि र्षमते न ऊती ।
 अनूता यस्य दक्षिणा वीपाय वामं नृम्यो अभिर्वता ससिन्धवः ४
- नू इन्द्र गुणे वारिवस्त्रुधी नू आ ते मनो वृत्त्याम मुधाय ।
 गोसुव्यासुद् र्थंनुद् ध्यन्तो यूपं पात स्वस्तिभिः सदां नः ५ [११] (११८)

(१८)

५ मैत्रावरुणिकवैश्विः । इन्द्रः । विश्वम् ।

- ब्रह्मा ण इन्द्रोषं याहि विद्वाँन्नुर्षाश्रंस्ते हरंयः सन्तु युक्ताः ।
 विश्वे चिद्धि त्वा विद्वन्तु मता अस्मकमिच्छृणुहि विश्वमिन्व १
- हवं त इन्द्र महिमा व्यानुइ ब्रह्म पत् पारिं शवमिच्छृणीणाम् ।
 आ यद् वज्र वधिषे हस्तं उग्र घोराः सन् कर्त्वा जमिष्ठा अर्षाव्हः २
- तव पर्णीतीन्द्र जाहुवानान् तसं यच्छून् न रोवृसी निनेधं ।
 महे क्षत्राय शर्वमे हि जज्ञे ऽतृत्तुमिं चित् तृत्तुजिरशिभत् ३
- पुमिनें इन्द्रार्हभिर्दशस्य दुर्मिन्नासो हि क्षितयः पर्वन्ते ।
 पति यवप्ये अनृतममेना अर्षं द्विता वरुणो मायी नः सात् ४
- वोषेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो गुयो राधसो यद् वरुणः
 यो अचंतो ब्रह्मकृत्स्निमर्षिष्यो ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [१२] (१४९)

(१९)

५ मैत्रावरुणिकवैश्विः । इन्द्रः । विश्वम् ।

- अयं सोमं इन्द्र तुभ्य सुन्तु आ तु प्र याहि हरिषुस्तदोकाः ।
 पित्रा त्वर्षस्य सुपुंसस्य चागोर्वंशो मघानि मघवन्निषानः १
- ब्रह्मन् वीरु ब्रह्मकृति जुषाणो ऽर्षावीनो हरिभिर्षाहि तूर्यम् ।
 अन्मिच्छु पु सर्वने मावपुस्वोषु ब्रह्माणि शृणव इमा नः २
- का तं अस्परं कृतिः सूक्तैः ऊवा नूनं तं मषवन् दाशम ।
 विश्वा मतीरा तंतने त्वाया ऽर्षा म इन्द्र शृणवो हवेमा ३
- जुतां धा ते पुंस्य्याहु इदं सन् येनां पूर्वेषामशृणोकेर्षाणाम् ।
 अधाहं त्वा मघवओहवीमि त्वं न इन्द्रामि प्रमतिः पितेव ४
- वोषेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो गुयो राधसो यद् वरुणः ।
 यो अचंतो ब्रह्मकृत्स्निमर्षिष्यो ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [१३] (१४८)

(१०)

५ मेत्रायवर्णिवंसिष्ठः । इन्द्रः । विश्वप् ।

आ नो देव शर्वसा याहि शुम्भिन् भवां वृष इन्द्र रायो अस्य ।	
महे नृम्णार्यं नृपते सुवज्रं महि क्षत्राय पीत्याय शूर	१
हवन्त उ त्वा हव्यं विवाचि तनूपु शूराः सूर्यस्य साती ।	
त्वं विश्वेषु सेन्यो जनेषु त्वं वृत्राणि रन्धया मुहन्तु ।	२
अहा यविन्द्र सुदिना व्युच्छान् दधो यत् केतुर्मुपमं सुमत्तुं ।	
न्यार्यमिः सीङ्गवसुरो न होता हुवानो अत्रं सुभगाप वृवान्	३
वृषं ते तं इन्द्र ये च देव स्तवन्त शूर ददती मघानि ।	
यच्छां सूरिभ्यं उपमं वरुधं स्वाभुवीं जरणामश्रवन्त	४
योचेमेदिन्द्रं मघदानमेनं महो रायो राधसो यद् ददन्नः ।	
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमार्षिष्ठो यूपं पातं स्वस्तिमिः सज्ञं नः	५ [१४] (२५१)

(११)

११ मेत्रायवर्णिवंसिष्ठः । इन्द्रः । गायत्री. १०-११ विपद्य ।

प्र ष इन्द्राय मार्यन्तं हर्षश्वाप गायत । मारापः सोमपात्रं	१
शंसेदुक्थं सुवानं व उत दुक्षे यथा नरः । चक्रुमा सत्यराधमे	२
त्वं न इन्द्र वाजपुस्वै गण्युः दतिक्रतो । त्वं हिरण्यपुष्यती	३
वषमिन्द्र त्वापजो ऽभि प्र णोनुमा वृषन् । विन्द्री न्यार्यस्य नो वमा	४
मा नो निवे च वक्तव्ये ऽर्यां रन्ध्रीराध्वा । त्वे अग्नि कतुममं	५
त्वं वमांसि सुपर्धः पुरोयोधर्धं वृत्रहन् । त्वया पतिं सुवे पूजा	६ [१५]

महो जुतामि यस्य ते ऽनुं स्वधार्थी सहेः । मृदातं इन्द्र गार्दमी	७
ते त्वां मुकवन्ती परि भुवइ वार्जां मयारसी । नशमाजा मइ द्युमिः	८
ऋषामश्वात्विन्द्रोऽनुं भुवन् वृस्वमुपु दधि । सं ते नमन्त कृष्टपः	९

प्र यो महे मंहिदुधं मरुत्तं प्रयंसे प्र मृन्ति कृणुध्वन् ।

विदाः पुरीः प्र चंग चपञ्जिनाः

१०

(१६१)

उरुव्यर्षसे महिर्न सुवृक्ति—मिन्द्राय ब्रह्म जनपन्तु विधाः ।

तस्य ब्रतानि न भिनन्ति धीराः

११

इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं वधिरे सहस्ये ।

हर्षेभ्वाय बर्हया सम्रापीन्

१२ [१६] (१६५)

(११)

१७ (१-१५) मैत्रायणनिर्वसिद्धः, १६ पूर्वार्धेचंस्य शाकियांसिद्धो वा (शाक्यपत्नये ब्राह्मणे),

१६-१७ शाकियांसिद्धो वा (शाक्यके ब्राह्मणे) । इन्द्रः । प्रगाथाः- (बृहती,

सतोद्ब्रह्मती), ३ द्विपदा चित् ।

मो पु त्वा धावतभ्रना—ऽऽरे अस्मभि रीरमन् ।

आपत्तांबित सधमांश्च न आ गही—ह वा सधुर्षं मुधि

१

इमे हि ते ब्रह्मकृतः सुते सत्रा मध्ये न मद्य आसते ।

इन्द्रे कामं जरितारो वसुपुत्रे स्थे न पात्रमा देभुः

२

गुपस्कांभिं ब्रह्महस्तं सुवृक्षिणं , पुत्रो न पितरं दूये

३

इम इन्द्राय मुन्विरे सोमांशो वध्यांशिरः ।

तो आ मदांष ब्रह्महस्त पीतये हरिभ्यां णाश्लोक आ

४

भइच्छुर्कणं ईदते चक्षुतां न चिघ्नो मधिपुर् गिरः ।

मुपधिर् यः महर्षाणि ज्ञता वृ—ध्रकिर्दित्सन्तमा भिनन्

५ [१७]

स धीरो अयतिपुदुत् इन्द्रेण धुमुवे नृभिः ।

यते गर्भिरा सर्वतानि वृत्रदन् त्मुतोत्या न धारति

६

भवा वरुथं मधइन् सुषोभां यत् सुमजांभि शर्षतः ।

वि त्पाहृतस्य पेद्रेनं मनेम—इरा दूणादोर् भगु गर्वम्

७

सूनातां सोमुपात्रे सोममिन्द्राय वृद्धिर्षे ।

पचता पक्तीरवसे वृणुध्वमिन् पूणभित् पूणते मयः

८

या संधत सोमितो दक्षता मूहे कृणुध्वं गुप आनुर्जं ।

नृगिरिर्ज्वपति धेति पुष्पति न वृषासः कडुजर्वे

९

नर्कैः सुदासां रथ पर्यासु न रीरमन् ।

इन्द्रो वम्पाङिता यस्य मरुतो गमन् स गोमति मूजे

१० [१८] (१७५)

गमुद् वाजं वाजपयिन्द्र मर्त्यो यस्य त्वमविता भुवः ।	
अस्माकं बोध्यविता रथानां मस्माकं शूर नृणाम्	११
उद्विह्वस्य रिच्यतेऽशो धनं न जिग्युषः ।	
य इन्द्रो हरिबान् न दमन्ति तं रिपो वक्षं दधाति सोमिनि	१२
मन्त्रमस्तु सुधितं सुपेशंसं दधात यज्ञियेष्व ।	
पूर्वाभ्यन प्रसितपस्तान्ति तं य इन्ध्रे फर्मणा भुवत्	१३
कस्तमिन्द्र त्वावसुमा मर्त्यो वधयति ।	
अद्धा इत् तं मघवन् पापं त्रिवि वाजी वाजं सिपासति	१४
अपोनः स्म वृष्टहत्येषु चोदय ये ददति प्रिया वसु ।	
तषु प्रणीति हर्यश्व सूरिमिर्विश्वा तरेम दुरिता	१५ [१९]
तवेर्विन्द्राजमं वसु त्वं पुण्यासि मध्यमम् ।	
मत्रा विश्वस्य परमस्य राजसि नकिंष्टा गोपुं वृण्वते	१६
त्वं विश्वस्य धनुज्ञा असि श्रुतो य इ मर्वन्त्याजयः ।	
तत्राप विश्वः पुरुहूत पाथिषोऽजस्युर्नाम मिशते	१७
यद्विन्द्र यावत्स्वमेतावन्नृहमीशीष ।	
स्तोतारुमिद् विधिषेय रदावमो न पापत्वार्यं रासीय	१८
शिक्षेपमिन्महयते त्रिवेद्वि गृप आ कुहचिद्विदं ।	
नहि त्वनुन्धन्मपवन् न आप्यं वस्यो अस्ति पिता वन	१९
तरामिरि सिपासति वाजं पुरंध्या पुजा ।	
आ व इन्द्रं पुरुहूतं नम गिरा नेमि तप्यं सुदंम्	२० [२०]
न कुंप्नुती मर्त्यो विन्दते वसु न क्षेपन्तं इपिमंशन् ।	
मुशक्तिरिन्मघयन् तुभ्यं मारुते वृष्णं यत् पापं त्रिवि	२१
अभि त्वां शूर नानुनोऽनुग्धा इव धेनवः ।	
ईशानमस्य जगतः स्पृष्टशांमीशानमिन्द्र तस्थुषः	२२
न त्वावोऽन्यो त्रिष्यो न पाथिषो न ज्ञाता न जनिष्यते ।	
अश्वापन्तो मघवन्निन्द्र आजिनो गुण्यन्तस्त्वा हवान्हे	२३
अभी पुतस्तदा मरंन्दु ज्यायुः कर्नीयसः ।	
पुरुषमार्हि मघवन् त्मनादमि मरंभरे च हर्षः	२४ (१८८)

परं पुदस्व मघवश्चमिर्जान् त्सुवेदां नो वस् कृधि ।	
अस्माकं बोध्यविता महाधने भवां वृधः सर्सानाम्	२५
इन्द्र कर्तुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।	
शिक्षां षो अस्मिन् पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि	२६
मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्वोऽ माशिवासो अर्ब क्रमुः ।	
त्वया वृयं प्रवतः शश्वर्तरीपो ऽति शूर तरामसि	२७ [२१] (१११)

(३३)

१४ (१-१) ईशावस्योपनिषत्सु, १०-१४ वसिष्ठपुराण, १-१ वसिष्ठपुराणः इन्द्रो वा,
१०-१४ वसिष्ठः । विष्णुः ।

श्रित्यञ्चं मा दक्षिणतस्कंपदां धियजिन्वासो अभि हि प्रमुन्दुः ।	
उत्तिष्ठन् वोजे परि श्रिहो नृन् न मे वृषाद्वित्तु वसिष्ठाः	१
दूरादिन्द्रमनयन्ना सुतेन तिरो वैशान्तमति पान्तमुग्रम् ।	
पार्श्वधुस्य बायनस्य सोमात् सुतादिन्द्रोऽवृणीत यसिष्ठान्	२
प्रेषु कं सिन्धुमेभिस्तारुवेद्यु कं भेद्रमेभिर्जपान ।	
प्रेषु कं दाशगुणे सुदासं मात्रदिन्द्रो ब्रह्मणा वो वसिष्ठाः	३
जुष्टी नरो ब्रह्मणा वः पितृणा मर्क्षमव्ययं न किंटा रिवाध ।	
यच्छकरीषु वृहता खणे न्ते शुष्ममर्षपाता वसिष्ठाः	४
उव दामिदेव नृष्णजं नाधितासो ऽदीधुर्दाशगुणे वृतासः ।	
वसिष्ठस्य स्तुत इन्द्रो अभो दुर्कं नृत्सुभ्यो अरुणोदु लोकम्	५ [२२]
वृषदा इवेद गोभजंतास आसन् परिच्छिन्ना भरता अमुंकार्तः ।	
अभं वद्य पुरेता वसिष्ठ आदिन् नृत्सुतां विशां अयन्त	६
अयः कृष्वन्ति मुधनपु रेतं स्तियः प्रजा आवां ज्योतिरघाः ।	
अयां प्रमांसं उपसं सचन्ते सर्वा इन् तां अनुं विदुर्धसिष्ठाः	७
सूर्यस्येव वृषथो ज्योतिरघां समुद्रस्येव महिमा गर्भीरः ।	
वार्तस्येव प्रजयो नान्येन स्तामां वसिष्ठा अन्वतेव वः	८
त इन्द्रियं वृषस्य प्रकैतैः महर्षयश्चासामि सं चरन्ति ।	
शुभ्रं तत् परिधिं वर्यन्तो ऽप्सरसु उप सेदर्धसिष्ठाः	९

विद्युतो ज्योतिः परिं मंजिहानं मित्रावरुणं यदपर्ययतां त्वा । तत् ते जन्मोत्तेकं वसिष्ठोऽगस्त्यो यत् त्वां विश आंजमारं	१० [२३]
उतासिं भैत्रावरुणो वसिष्ठोऽवश्यां बहून् मनसोऽपि जातः । द्वयं स्कृन्नं बह्याणां देव्यं चिम्बं वेवाः पुष्करे त्वाददन्त स प्रकृत उमपर्ययं प्रविद्धान् स्रहस्रंज्ञानं उत वा सदानः । यमेतं ततं परिधिं वसिष्ठोऽर्धप्रसः परिं जज्ञे वसिष्ठः सत्रे ह्यं ज्ञाताविपिता नमोभिः कुम्भे रेतः सिपिचतुः समानम् । ततो ह्यं मानं उर्वपायं मध्यात् ततो ज्ञातमूर्धमाहुर्वसिष्ठम् उक्थमूर्ते साममूर्ते विमर्तिं प्रावाणं विभ्रत् प्र वंशुत्परं । उर्वनमाध्वं सुमन्स्पमाना आ वो गच्छति प्रतुवो वसिष्ठः	११ १२ १३ १४ [२४] १०६)

(१४)

[तृतीयोऽनुवाकः ३१३ सू० १४-५५]

१५ मीमांसकविर्षसिष्ठः । विश्वे देवाः, १६ अग्निः, १७ अहिर्बुध्न्यः । विपरा विराट्, १२-५५ विद्युत् ।

प्र शुक्लेतुं वेवीं मनीषा अस्मत् सुतेष्टो रथो न वाजो	१
विद्युः प्रधिष्या विवो जनित्रं शृण्वन्त्पापो अथ क्षरन्तीः	२
आर्षभिदस्ये पिन्वन्त पृथ्वीं वृत्रेषु शूरा मंसन्त उद्याः	३
आ पृथ्वंस्त्रे दधातास्वा निन्दते न वृत्री हिरण्यवाहुः	४
अग्निं य स्थाताहेव यज्ञं पातंश्च यत्सुन् त्वनां हिनोत्	५
त्वनां सुमत्सुं हिनोत् यज्ञं वधोत् केतुं जनाप वीरम्	६
उर्वस्य शुष्मांश्च भानुनांते विमर्तिं मारं प्रधिवी न भूमं	७
ह्यपामि वेवीं अयातुष्टे सार्धभूतेन धिपं दधामि	८
अग्निं वां वेवीं धिपं वधिष्वं य वां वेव्या वाचं कृणुष्वम्	९
आ चंष्ट आसां पाधो नदीनां वरुण उद्यः सुहृद्यं चक्षः	१० [२५]
रानां शृण्वानां पेशां नदीनां मनुत्तमस्ये क्षत्रं त्रिभ्यार्षु	११
अविष्टो अस्मान् विश्वांमु विश्वं धुं कृणोत् शंसं निलित्तोः	१२
ध्वंनु विद्युद् विषामशोभा युपोत् विष्णुप्रर्वस्तुनाम्	१३
अवीप्रो अग्निर्ह्यव्याह्रमोभिः प्रष्टो अस्मा अघावि स्तोमः	१४
स्रज्जुर्वेविर्षा नयानुं सखायं कृष्वं शिवो नो अस्तु	१५ (११७)

अज्ञामुक्थैरहिं गृणीषे बुधे नदीनां रजःसु पीदन्	१६
मा नोऽर्हिर्बुधो र्षिषे धाम्ना यज्ञो अंस्य सिधदत्तायोः	१७
उत न एषु नृषु धवो धुः ष शपे यन्तु शर्षन्तो अयः	१८
तयन्ति शयुं स्वर्णं भूमाम् महासेनासो अमभिरवाम्	१९
आ यज्ञः परनीगमन्त्यच्छा त्वष्टां मुषाणिविधातु वीरान्	२० [२६]
प्रति नः स्तोमं त्वष्टां जुषेत् स्यात्तस्मै अरमतिवंसुयुः	२१
ता नो रासन् रातिपात्रो वमून्या रोदसी वरुणानी शृणोतु ।	
वरुणोभिः मुदारणो नो अस्तु त्वष्टां मुञ्चो वि वधातु रायः	२२
तज्ञो रायुः पवंतास्तस्य आयस्तद् रातिपात्र ओषधीकृत द्योः ।	
वनुस्पतिभिः प्रथिवी मनोपा जुमे रोदसी परि पासतो नः	२३
अनु तदुर्वा रोदमी जिहातामनु घृक्षो वरुण इन्द्रसखा ।	
अनु विश्वं मरुतो ये महासां रायः स्वाम धरुणं प्रियर्ध्वं	२४
तस्य इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्निराय ओषधीर्निर्ना जुषन्त ।	
शर्षन् त्वयाम मरुतामुपस्थं यूयं पात स्वस्तिभिः सखा नः	२५ [२७] (११७)

(१५)

१५ मैत्रावरुणिवंसिष्ठाः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

शं न इन्द्राग्नी मंत्रतामिषोभिः शं न इन्द्रावरुणा सुतहृषपा ।	
धमिन्द्रासांसां सुवितायु शं योः शं न इन्द्रोपुषणा वाजसती	१
शं नो भगुः शम्भु नः शंसां अम्नु शं नः पुरयिः शम्भु सन्तु रायः ।	
शं नः सत्यस्य मृषमस्य शंभुः शं नो अर्धमा पुंज्जातो अम्नु	२
शं नो धाता शम्भु धतो नो अम्नु शं न उरुषी मंत्रतु स्युषामिः ।	
शं रोदसी ब्रह्मती शं नो अग्निः शं नो वेदानां महर्वाणि सन्तु	३
शं नो अग्निर्धोतिरनीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावृश्चिन्ता शम्भु ।	
शं नः मुहूर्तां मुहूर्तानि सन्तु शं न इषिषे अग्निं धातु धातः	४
शं नो धावर्वाधिषी पूर्वर्हती शमन्तर्क्षिं इसायं नो अस्तु ।	
शं न ओषधीर्निर्ना मवन्तु शं नो रजमृस्पतिरग्नु जिष्णुः	५ [२८] (११७)

शं नु इन्द्रो वसुभिर्द्विवो अस्तु	शर्मवित्येभिर्वरुणः सुशंसः ।	
शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलांघः	शं नु स्वप्ता प्रार्थिर्विहृष्टृणोतु	६
शं नु सोमो भवतु बल्ल शं नः	शं नो प्रार्थानः शम्भुं सन्तु यज्ञाः ।	
शं नः स्वर्षणा मितयो भवन्तु	शं नः प्रस्वष्टुः शम्भ्वस्तु वेदिः	७
शं नः सूर्यं उरुचक्षा उर्वंतु	शं नु भर्तवः प्रविशो भवन्तु ।	
शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु	शं नः सिन्धुवः शम्भुं सन्त्वापः	८
शं नो अर्द्धिभिर्वतु मृतेभिः	शं नो भवन्तु मरुतः स्वकाः ।	
शं नो विष्णुः शम्भुं पूषा नो अस्तु	शं नो भवितुं शम्भ्वस्तु वायुः	९
शं नो देवः संविता प्रार्थमाणः	शं नो भवन्तुपसो विभ्रातीः ।	
शं नः पर्जन्यो भवतु यज्ञाभ्यः	शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः	१० [२९]
शं नो देवा विश्वंद्वा भवन्तु	शं सरस्वती सह प्रीभिरभ्यु ।	
शर्मभिपाचः शम्भुं रतिपाचः	शं नो विश्वाः पार्थिवाः शं नो अप्पाः	११
शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु	शं नो अर्धन्तः शम्भुं सन्तु गावः ।	
शं नं रुभवः सुकृतः सुहस्ताः	शं नो भवन्तु पितरो हवेषु	१२
शं नो अज एकपाद् देवो अस्तु	शं नो अर्द्धिर्द्विभ्यष्टुः शं संभुद्रः ।	
शं नो अपो नपात्र पेररस्तु	शं नः प्रूर्ध्विर्भवतु देवगोपा	१३
आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्ते	दं बद्धं क्रियमाणं नर्वायः ।	
शृण्वन्तु नो विश्वाः पार्थिवासो	गोजाता उत ये यज्ञिवांसः	१४
ये देवानो यज्ञिया यज्ञिवांसो	मनोपर्जया अमृता फतज्ञाः ।	
ते नो रासन्तामुकगापमद्य	युषं पात स्वस्तिभिः तर्शं नः	१५ [३०] (१७७)

[अशुषोऽप्यायः ४४७ अ० १-१०]

(१९)

१ प्रेयावरुषिर्वसिष्ठः । पिम्बे देवाः । त्रिष्टुप् ।

म बर्द्धन्तु सार्धनाहुतस्य	वि इश्मिभिः समृते सूर्यो गाः ।	
वि सार्धना पृथिषी संघं उर्वी	पृथु प्रतीरुमभ्येपे अग्निः	१
इमा वा मित्रावरुणा सुकृति	मिधुं न कृण्वे अमुग नर्वायः ।	
इतो वामिन्यः पृथुवीर्द्वेष्टो	जनं च मित्रो यंतति भुञ्जानः	२
आ वातस्य भर्जतो रन्त इत्या	अपीपयन्त प्रेनशो न मृशः ।	
मृदो विश्वः सर्वेते जार्धमानो	अर्धिकवृश् वृषभः सन्निधुर्धन्	३ (१८७)

गिरा य एता पुनजुद्धरीं त इन्द्रं प्रिया सुरथां शूर ध्राप् ।	४
य यो मुन्यु रिरिक्षतो मिनात्या सुकतुर्मर्मणं ववृत्पाम्	
यजन्ते अस्य मृष्यं वयंभ नमुस्विनुः स्व क्रतस्य धामन् ।	५ [१]
वि पृक्षो वावधे नृभिः स्तवान इदं नमो रुद्राय प्रेष्टम्	
आ यन् माकं पशसो वायशानाः सरस्वती मत्तधी सिन्धुमाता ।	६
याः मुष्यपन्त मुद्रुपाः सुधारा अभि स्वेन परंसा पीप्यानाः	
उत त्य नो मरुतो मन्दसाना धियं लोकं च वाजिनोऽवन्तु ।	७
मा नः परिं कृपदक्षं चरन्त्यवीकृधुन् पुज्यं ते शर्वं नः	८
प्र वो मृहीमरमंति कृणुष्वं प्र पूषणं विदुष्यं न वीरम् ।	
भगे धियोऽचितारं नो अस्याः सातो वाजं रत्निपात्रं पुरधिम्	९ [२] (१५५)
अच्ययं वो मरुतुः श्रेकं एष्वच्छा विष्णुं निषिकृषामवोभिः ।	
उत प्रजायं गृणते वयो धुर्धुयं पात इवस्तिभिः सदा नः	

(१७)

< मंत्रावर्णनसिद्धः । विश्वे देशः । विदुषः ।

आ वो वाहिष्ठो बहनु स्तवधे रथो वाजा क्रमुक्षणो अर्भुक्तः ।	१
अभि त्रिंशुष्टैः सर्वेनपु संमिर्मदं मुशिपा महभिः पूषध्वम्	
युवं ह रवं मुषवंतु पथ स्युदं क्रमुक्षणो अर्भुक्तम् ।	२
सं पृक्षुं स्वधावन्तः पिबधुं वि नो राधांसि मतिर्मिष्यध्वम्	
उरोविधं हि मेषवन् कृष्णं महो अभंस्य वरुनो विभ्रगे ।	३
उमा तं पूर्णा वरुना गर्मस्ती न मनुता नि यमने वमृष्णा	
त्वमिन्द्र म्यषदा क्रमुक्षा वाजो न साधुरस्तमिष्पृक्वा ।	४
युवं नु तं कृश्वोसः म्यास मह्यं कृण्वन्तो हरियो वसिष्ठाः	
सानंतासि पयनो कृगुषं चिद् पामिर्विषयो हयंश्च प्रीभिः ।	५ [३]
वज्रन्मा नु ते युगपानिहती कृश न इन्द्र गुप आ दंशस्येः	
वागपेमीव केषमुस्त्वं नः वदा न इन्द्र वरुतो बुबोधः ।	६
अस्तं तात्या धिया रुवि सुवीरं पृक्षो नो अर्वा न्युहीत वाजी	(१६१)

अमि यं वेधी निर्वृत्तिश्चिदीशो नक्षन्तु इन्द्रं शारदः सुपुक्षः ।
 उर्ष त्रिबन्धुर्जुर्दप्टिमेत्यस्वदेशं यं कृणवन्तु मताः ७
 आ नो राधांसि सवितः स्तुवध्या आ राधो यन्तु पर्वतस्य रातो ।
 सदा नो विष्णुः शायुः सिषकतु ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ८ [४] (१३३)

(३८)

८ मैश्वरकण्विर्षसिद्धः । १-६ सविता, ६ उच्चराधस्य भगो वा, ७-८ वाजिनः । विष्णुः ।

उतुष्य वेवः संविता यंपाम हिरण्यवीममतिं यामशिभेत् ।
 नूनं भगो हव्यो मानुषेभिर्वि यो रत्वां पुरुवमुद्रंभाति १
 उतु तिष्ठ सवितः भ्रुष्यस्य हिरण्यपाणे प्रभृतावृतस्य ।
 व्युर्धीं पृथ्वीममतिं सृजान आ नृभ्यो मर्तमोजनं सुवानः २
 अर्षि प्तुतः संविता वेवो अस्तु यमा चिद् विश्वे वसंयो गृणन्ति ।
 स नः स्तोमान् नमस्यध्वनो धाद् विश्वेभिः पातु प्रापुमिर्नि सूरीन् ३
 अमि यं वेद्यदितिगृणाति सवं वेवस्य संवितुर्गृणाणा ।
 अमि सत्राजो वरुणो गृणन्त्यमि मित्रासो अयंमा सत्रोपाः ४
 अमि ये मिथो वृनुपः सर्पन्ते राति त्रिवो रानिषाचः पृथिव्याः ।
 अर्हिर्नुष्यं उत नः शृणोतु वरुण्येकधेनुभिर्नि पातु ५
 अतु तप्तो जास्पतिर्मसीष्ट रत्नं वेवस्य संवितुरियानः ।
 भर्गमुद्रोऽर्धमे जोर्हवीति भगमनुद्रो अर्धं यानि रत्नम् ६
 शो नो भवन्तु यजिनो हवेषु वेयताता मितर्द्रवः स्वकाः ।
 जम्भयन्तोऽर्हि जुक्तं रक्षांसि सनेभ्यस्मद् गुंपवन्नमीवाः ७
 वाजंराजेऽवत वाजिनो नो धनेपु विषा अमुता ऋतज्ञाः ।
 अस्य मध्वः पितर मायर्ध्वं तृता यात पृथिर्भेदुष्यारिः ८ [५] (१३४)

(१९)

७ मैश्वरकण्विर्षसिद्धः । विश्वे देवाः । विष्णुः ।

ऊर्ध्वो अग्निः भुमतिं यस्वो अथेत् प्रतीची जूर्णिवृतातिमेति ।
 मेरान्ते अग्नीं रथेपु पन्धांमृतं होता न इपितो यजाति १
 प्र चापुजे सुमपा अर्हिर्पांमा मिश्रपतीं चौरिद इपाते ।
 विशामुक्तोरुपसः पूर्वहृती शायुः पुषा स्वन्तर्पं त्रियुर्वान् २ (१३५)

जम्बया अत्र वसवो रन्त वृवा	उरावन्तरिक्षे मर्जयन्त शुभ्राः ।	
अवाङ्क पृथ उरुञ्जयः कृणुष्वं	धोता वृतस्य जग्मुषो नो अस्य	३
ते हि पञ्चेषु वृद्धिपासु ऊर्माः	सुधस्यं विश्वे अभि सन्ति वृवाः ।	
तां अश्वर उद्रातो यक्षपत्रे	शुष्ठी मगं नासंस्तु पुरंधिम् ।	४
आग्ने गिरां वृष आ पृथिव्या	मित्रं वहं वरुणमिन्द्रमग्निम् ।	
आर्यमणुमर्षिति विष्णुमियां	सरस्वती मरुतो मादयन्ताम्	५
रे इव्यं मुक्तिर्मर्यजिपानां	नक्षत्र कामं मर्यानामसिन्धुम् ।	
धाता एपिमविब्रुस्यं संक्रासां	संक्षीमहि युग्येभिर्नु वृवेः	६
नू रोर्षसी अभिप्युते वसिष्ठे	कृतावांशो वरुणो मित्रो अग्निः ।	
पथ्यन्तु चन्द्रा उग्रमं नो अकं	युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [६] (१०८)

(४०)

७ मैत्रावरुणवसिष्ठः । विश्वे देवाः । विष्णुः ।

ओ वृष्टिर्विब्रुष्याद् संमेतु	मति स्तोमं दधीमहि नुराणांम् ।	
पवुष्य वृषः संदिता सुदाति	स्यामांस्य रुजिनो विम्रागे	१
मित्रस्तप्तो वरुणो रोर्षसी च	युमंक्तुमिन्द्रो अग्रमा ददानु ।	
दिवंष्टु वृष्यदिती रेष्णां	एषुभ्य पश्चिपुर्वते मरुध	२
सेवुषो अंसु मरुतः स शुष्मी	यं मर्यै पृषवस्ता अवांथ ।	
उतेमग्निः सरस्वती जूनन्ति	न तस्यं रायः पर्युतास्ति	३
अपे हि मेता वरुण कृतस्यं	मित्रो राजानो अग्रंमाणो धुः ।	
मूहवा वृष्यदितिरनुवां	ते नो अहो अति पयंस्त्रिभ्यः ।	४
अस्य वृषस्यं मीळकृषां वृषा	विष्णोरुपस्यं प्रभूथे वृषिभिः ।	
विदे हि रुद्रो इन्द्रियं महिष्वं	वामिष्टं वृत्तिरभ्विनाविरावन्	५
मात्रं पूषन्नापुष्य इरस्यो	वरुण्यी यद् रतिपाचंश्च रासन् ।	
मशोभुवां नो अर्बन्तो नि पांनु	वृष्टिं परिज्मा वातो ददानु	६
नू रोर्षसी अभिप्युते वसिष्ठे	कृतावांशो वरुणो मित्रो अग्निः ।	
पथ्यन्तु चन्द्रा उग्रमं नो अकं	युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [७] (१०९)

(४१)

७ मैत्रध्वरणिर्वसिष्ठः । १ अन्तोन्द्रमिन्द्रावरुणाश्विमगपुत्रमहृषस्पतिसोमदन्द्राः, १-६ भवाः,
७ उपसा । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे	प्रातमिन्द्रावरुणा प्रातरश्विनः ।	
प्रातर्मर्गं पूषणं बर्हणस्पतिं	प्रातः सोर्ममृत रुद्रं हुविम	१
प्रातर्जितं मर्गमुग्रं हुविम	वयं पुत्रमदितियों विधत्तां ।	
आभश्चिद् ये मन्यमानस्तुराश्चिद्	राजा चिद् ये मर्गं भुक्षीत्याहं	२
मग प्रणेतर्मग सत्यंराधो	मगोमां धियमुदयस दृद्वजः ।	
मग प्र णो जनय गोमिरश्वे	मग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम	३
उतेदानीं मर्गवन्तः स्यामो	त प्रपित्व उत मध्ये अह्वाम् ।	
उतोर्विता मघवन् त्सूर्यस्य	वयं देवानां सुमती स्याम	४
मघ एव मर्गवो अस्तु देवा	स्तेन वयं मर्गवन्तः स्याम ।	
त त्वा मग सर्व इज्जोहवीति	म नो मग पुरणता भवेह	५
समध्वरापोपसां नमन्त	दधिकार्वेष शुचये प्रवार्य ।	
अवाचीनं वसुविर्गं मर्गं नो	रथमिवाश्वान् धानिनु आ वंहन्तु	६
अश्वोवतीगोमतीनि उपासां	धीरवतीः सर्वमुच्छन्तु भद्राः ।	
पूतं दुहाना विश्वतः परीता	ययं पाति स्वस्तिमिः सदा नः	७ [८] (१११)

(४१)

६ मैत्रध्वरणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्र ब्रह्माणो अङ्गिरसो नक्षन्त	प्र कन्तुनुनंभ्रन्वस्य वेतु ।	
प्र येनव उतुमुनीं नयन्त	पुन्यातामर्वां अभ्वरस्य पशः	१
मुगस्ते अग्रे सनवित्तो अर्वा	पुशवा सुते हृरितो रोहितंभ ।	
ये धा सप्तमरुधा वीहिवाहो	हुवे देवानां जनिमानि मुत्तः	२
सर्गं वो प्रसं महयन् नमोमिः	प्र होता मुन्द्रो रिरिष उपाके ।	
पर्जस्य मु पुर्वणीक देवा	ना प्रज्ञिपांमुरमतिं वधृत्याः	३
प्रदा धीरस्य देवतो दुराणे	स्यांनुशीरतीधिगुचिकेतव ।	
मुर्वीतो अग्निः मुर्वीतो वसु आ	स विश्वे दानि यार्यमिपत्ये	४ (११०)

इमं नो अग्रे अध्वरं जुषस्व सुकस्विन्द्रं यशसं कृषी नः ।
 आ नतां बर्हिः सदातामुपासो शन्ता मित्रावरुणा यज्ञे
 पुवाग्निं सहस्यं बसिष्ठो रायस्कांमो विश्वस्स्यस्य स्तीव ।
 इषं रविं पयध्वं वार्जमस्मे यूपं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५

६ [९] (१९८)

(४१)

५ मैत्रावरुणवसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्र वो यज्ञेषु देवयन्तो अचुन् छावा नमाभिः पृथिवी इषध्वै ।
 येषां ब्रह्माण्यसमानि विद्या विष्वग्विदन्ति वनिन्नो न शारवाः
 प्र यज्ञ एतु हेत्वे न सन्ति रुद्रं च उभुं समनसो घृताचीः ।
 स्तृणीत बर्हिर्भुवराय साधुध्वां शोषीषिं देवयुर्यस्युः
 आ पुत्रामो न मातरं विभृथाः सानो वृपासो बर्हिषः सदन्तु ।
 आ विश्वाचीं विदुष्यामनुक्त्वग्ने मा नो देवताता सुधंस्काः
 ते संपिपन्त जोपमा यजत्रा क्रतस्य धाराः सुदुधा दुहानाः ।
 ज्येष्ठे वो अद्य मह आ वसुतामा गन्तनु समनसो यति ष्ट
 एवा नो अग्रे विद्वा वृषास्य त्वया वृषं सहसावृत्रास्काः ।
 राया युजा संध्रमानो आरिप्या यूपं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५ [१०] (४०३)

(४४)

५ मैत्रावरुणवसिष्ठः । दधिवाः, १ दधिवास्तुषोऽग्निभ्योन्द्रविष्णुपुत्रस्यवस्यत्वादित्यधावापृथिव्यापः ।
 त्रिष्टुप्, १ जगतो ।

बुधिकां वः प्रथममश्विनोपसंमृष्टिं समिद्धं भगमृतयं हवे ।
 इन्द्रं विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं मात्रित्यान् धावापृथिवी अपा स्वः
 बुधिकासु नर्मसा शोधयन्त उदीराणा यज्ञसुपप्रयन्तः ।
 इन्द्रं वृषीं बर्हिषिं सादयन्तो ऽश्विना विषां सुहवां ह्रुवम
 बुधिकायाणं बुधुधानो अग्निं मुषं वृव उपसं सूर्यं माम् ।
 ब्रह्मं मंधतोवरुणस्य वृषुं ते विश्वास्मद् दृशिता योषयन्तु
 बुधिकायां प्रथमो वाज्यवां ऽग्ने रथानां भवति प्रजानन् ।
 संविद्राम उपमा सूर्येणाऽऽत्रित्पेमिर्वमुमिरिर्गोभिः

१

२

३

४

(४०७)

आ नो वृधिकाः पृष्पामनक्तु तस्य पन्थामन्वेत्तवा उ ।
 शृणोतु नो वैश्वं शर्धो अग्निः शृण्वन्तु विश्वं महिषा अमूराः ५ [११] (४०८)

(४५)

४ मेधावदगिर्वांसिष्ठः । सविता । विश्व१ ।

आ वेवो पातु सविता सुरतो ऽन्तरिक्षमा बर्हमानो अश्वः ।
 हस्ते वषातो नयो पुरुणि निवेदायञ्च प्रसुवञ्च भूमं १
 उर्वस्य ब्राह्म शिषिरा बृहन्ता हिरण्यपा क्रिवो अनी अनष्टाम् ।
 नूनं सो अस्य महिमा पनिष्ट सूरभिदस्मा अनु दाक्षप्रस्थाम् २
 स र्धा नो वेवः सविता महावा ऽऽ साविश्व वमुपातिर्वसूनि ।
 विभयमाणो अमर्तिरुर्वी भर्तृभोजनमध रासते नः ३
 इमा गिरः सवितारं मुजिह्वं पूणंगमस्तिमीञ्जते मुपाणिम् ।
 वित्रं वषो बृहन्नस्मे वधातु यूयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः ४ [१२] (४११)

(४६)

४ मेधावदगिर्वांसिष्ठः । रद्रः । उगता, ४ विश्व१ ।

इमा रुद्राय स्त्रिरधन्वने गिरः क्षिपेपवे वेवार्प स्वधात्रं ।
 अर्पाञ्छासु सर्हमानाय वेधसं तिमार्पुधाय भरता शृणोतु नः १
 स हि क्षयेण क्षम्यस्य जन्मनः साप्रोज्येन क्रियस्य चेतति ।
 अब्रह्मवन्तीकपं नो दुरक्षरा ऽनसीवो कृदु जामु नो मव २
 पा तं क्रियुनुवसृष्टा क्रिवस्परि क्षमया चरति परि सा वृणक्तु नः ।
 श्रद्धं ते स्वपिशात मेपजा मा नस्तोकेषु तर्नयिषु परिषः ३
 मा नो वधी कृदु मा परा वृ मा तं भूम प्रसिती हीञ्जितस्यं ।
 आ नो मज बर्हिषं जीवशोष यूयं पात स्वस्तिभिः सर्दा नः ४ [१३] (४१६)

(४७)

४ मेधावदगिर्वांसिष्ठः । भापः । विश्व१ ।

आपो यं यः मधुमं वेदुवन्त इन्द्रपानंमूर्धिमकृण्वन्तः ।
 तं यो वृषं शूर्पिकरिद्रमद्य पुननुषं मधुमन्त वनेत्र १ (४१७)

तमुर्मर्माणि मधुमत्तमं वां ऽपां नपांश्वत्वाशुहेमा ।
 यस्मिन्निन्द्रो वर्मुभिर्मांशुपाति तमश्याम वेक्ष्यन्तो वां अद्य २
 शतपरिविद्याः स्वधया भवन्ती—वृषीवृषात्तामपि यन्ति पार्थः ।
 ता इन्द्रस्य न मिनन्ति व्रतानि सिन्धुभ्यो हृद्यं घृतवर्जजुह्वत ३
 याः भूर्पो रदिमभिरातुतान याम्य इन्द्रो अरदद् गातुमूर्मिम् ।
 ते सिन्धुशो वरिवो धातना नो ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ४ [१४] (४२०)

(४८)

४ मैत्रावरुणिसिन्धुः । क्रमवः, ४ विश्वे देवा या । त्रिष्टुप् ।

क्रमुक्षपो वाजा मादर्यध्व—सस्मे नरो मयवानः सुतस्य ।
 आ वांश्वानुः कर्तशो न पातां विश्वो रधं नयं वर्तयन्तु १
 क्रमुर्कमुभिर्गभि वः स्याम विश्वो विमुभिः शर्वसा शवासि ।
 वाजो अस्माँ अंबतु वार्जसात्ता—विन्द्रेण युजा तरुपेम वुजम् २
 ते चिद्धि पूर्वार्गभि सन्ति श्लासा विश्वो अयं उंपरताति कवन् ।
 इन्द्रो विश्वो क्रमुक्षो वाजो अयः शार्शमिथत्पा कृणवन् वि नृम्याम् ३
 नू देवामो वरिवः कतना नो भूत नो विश्वेऽवसं मजोपाः ।
 समुम्मे इयं वसवो दशीरन् ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ४ [१५] (४२४)

(४९)

४ मैत्रावरुणिसिन्धुः । आपः । त्रिष्टुप् ।

समुद्रज्येष्ठाः सल्लिलस्य मध्यात् युजाता युन्यनिविशामानाः ।
 इन्द्रो वा वृषी वृषमो ररात् ता आपो वृषीरिह मारमवन्तु १
 या आपो त्रिव्या जुत वा सवन्ति सुनिग्रिमा जुत वा याः स्वयंजाः ।
 समुद्राधां याः शुचंयः पावका—स्ता आपो वृषीरिह मारमवन्तु २
 यामां राजा वरुणो यानि मधयं सत्यानुते अंबुपश्यन्नानाम् ।
 मधुभुजः शुचंयो याः पावका—स्ता आपो वृषीरिह मारमवन्तु ३
 यामु राजा वरुणो यामु मोमो विश्वं वृषा यामूर्ध्वं भवन्ति ।
 वैश्वानुरे पास्वभिः शर्विष्ट—स्ता आपो वृषीरिह मारमवन्तु ४ [१६] (४२८)

(५०)

४ मैत्रावरुणिवसिष्ठः । १ मित्रावरुणी, २ अग्निः, ३ विश्वे देवाः, ४ नद्यः ।
उगती, ४ मतिजयती शङ्करी वा ।

आ मां मित्रावरुणेह रक्षतं कुलायपरं विश्ववृन्मा नु आ गन्तुं ।
अजकापं वृहृशीकं तिरौ वधि मा मां पद्येन रपसा विकृत रसरुः १
यद् विजामन् परेषि वन्देन भुव-दप्रीयन्तो परिं कुरुकी च देहेत् ।
अग्निष्टच्छोचन्नप बाधतामितो मा मां पद्येन रपसा विकृत रसरुः २
यच्छंलुम्ली भवन्ति यद्गदीषु यदीपधीभ्यः पति जायन्ते विपम् ।
विश्वं देवा निरितस्तत् सुवन्तु मा मां पद्येन रपसा विकृत रसरुः ३
याः प्रवतो निवतं उदतं उवृन्वतीरनुकाधु याः ।
ता अम्मभ्यं परसा पिन्वमानाः शिवा देवीरशिषदा भवन्तु सर्वां नद्यो अशिमिदा भवन्तु ४
[१७] (४२२)

(५१)

३ मैत्रावरुणिवसिष्ठः । आदित्याः । विष्टुः ।

आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि दाम्पणा शंतमेन ।
अनागास्ये अदितित्वे नुरासं इमं यज्ञं दधतु शोपमाणाः १
आदित्यासो अदितिमावृयन्ता मित्रो अयेमा वरुणो रजिष्ठाः ।
अस्माकं सन्तु भुवनस्य गोपाः पियन्तु सोममवसे नो अद्य २
आदित्या विश्वं भरुतइषु विश्वं देवाश्च विश्वं क्रमवंधु विश्वं ।
इन्द्रो अग्निश्चिनां तुष्टुशाना यूपं पाति स्वस्तिभिः सदा नः ३ [१८] (४२१)

(५२)

३ मैत्रावरुणिवसिष्ठः । आदित्याः । विष्टुः ।

आदित्यासो अदितयः स्याम पूर्वेद्यवा वसवो मत्पुत्रा ।
सनेम मित्रावरुणा सनन्तो भवेम द्यावापृथिवी भवन्तः १
मित्रस्तासो वरुणो मामहन्त शर्मं तोकापु तनपाय गोपाः ।
मा वो मुजेमान्यजतुमेनो मा तत् कथं वसवो पचवर्षध्वे २
तुष्टुपवोऽर्हन्तसो नक्षन्त रभं देवस्य सवित्रोऽद्यानाः ।
मिता च तर्षां महान् परज्यो विश्वं देवाः सभनसा जुपन्त ३ [१९] (४२१)

(५१)

३ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप् ।

प्र द्यावां पृथ्वीः पृथिवी नमोभिः सुवारधं इळे बृहती यजत्रि ।	
ते सिद्धिं पूर्वं कवपो गुणन्तः पुरो मही दधिरे वृषपुत्रे	१
प्र पूर्वजे पितॄन् नर्यसीभिः—सीभिः कृणुष्वं सर्वेने कृतस्यं ।	
आ नो द्यावापृथिवी देव्येन जननं यातुं महिं वां वरुधम्	२
उतो हि वां रत्नधेयानि सन्ति पुरुषानि द्यावापृथिवी मुदासें ।	
अस्मे धत्तं यदमदस्त्वेधोषु द्युषं पात स्वस्तिभिः सदा नः	३ [२०] (४४१)

(५४)

३ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । वास्तोष्वातिः । त्रिष्टुप् ।

वास्तोष्पते प्रतिं जानीह्यस्मान् स्वविशो अनमीवो भवां नः ।	
यत् त्वेभंहे प्रति तन्नो जुषस्व शं नो भव त्रिपते शं चतुष्पदे	१
वास्तोष्पते प्रतरणो न एधि गयस्मानो गोभिरश्वेभिरिन्द्रो ।	
अजतासस्ते सस्ये स्याम पितेर्ब पुत्रान् प्रति नो जुषस्व	२
वास्तोष्पते ग्रामयां संसदां ते सहीमहिं रुषवयां गानुमत्यां ।	
पाहि क्षेमं उत योगे वरं नो द्युषं पात स्वस्तिभिः सदा नः	३ [२१] (४४४)

(५५)

८ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । वास्तोष्वातिः, २-८ इन्द्रः (२-८ प्रश्वादिभिः अपविष्टम्) ।

१ गायत्री, २-४ उपरिष्टात्बृहती, ५-८ अतुष्टुप् ।

अमीवहा वास्तोष्पते विम्बां कृपाण्यां विशान् । ससां सुदेव्यं एधि नः	१
यद्वन्दुन सारमेय वृतः पिशङ्गु यच्छसे ।	
वीव धाजन्त क्रुष्टस्य उप छेकेषु बप्सतो नि षु स्वप	२
स्तेनं तव सारमेय तस्करं वा पुनःसर ।	
स्तोतृनिन्द्रस्य रापमि किमस्मान् कुच्युनापसे नि षु स्वप	३
त्वं धंकरस्यं ददंहि तव दर्वं सुकृतः ।	
स्तोतृनिन्द्रस्य रापमि किमस्मान् दृच्युनापसे नि षु स्वप	४ (४४८)

निचेतारो हि मरुतो गृणन्तं प्रणेतारो यजमानस्य मन्त्रं । अस्मार्कमद्य विदयेषु वहि—रा वीतये सदत पिथियाणाः	२
नेतावबुन्ये मरुतो यथेमे भ्राजन्ते रुक्मैरायुधेस्तनूमिः । आ रोदसी विश्वपिशाः पिशानाः संगानमश्वयजते शुभे कम्	३
ऋधक् सा वो मरुतो द्विद्युवस्तु यद् व आगः पुरुपता करांम । मा वस्तस्यामपि मूमा यजत्रा अस्मे वो अस्तु सुमतिभ्रनिष्ठा	४
कृते चिद्व्रं मरुतो रणन्ता—ऽनवद्यासः शुच्यः पात्रकाः । प्र णोऽवत सुमतिमिदंजत्राः प्र वाजेभिस्तिरत पुष्यसे नः	५
उत स्तुतासो मरुतो व्यन्तु विश्वेभिर्नामिनेरो हवीषिं । वदत नो अमृतस्य प्रजायं जिगृत रायः सूनृता म्रधानि	६
आ स्तुतासो मरुतो विश्वं ऊती अच्छा सूरिन् त्स्वर्वाता जिगात । ये नृस्मना श्रितिनो वर्षयन्ति यूपं पात स्वस्तिमिः सदां नः	७ [२७] (४८४)

(५८)

६ मैश्वरुणिर्वसिष्ठः । मरुतः । विष्णुः ।

प्र सार्कमुक्षे अर्चता गृणाय यो देव्यस्य धाम्नस्तुर्विभगान् । उत क्षोदन्ति रोदसी महित्वा नक्षन्ते नाऊं निक्षन्तेरबंश्रात्	१
जनुर्बिद् वो मरुतस्त्रेप्येण भीमास्तुर्विमन्यवोऽर्पासः । प्र ये महोमिरोजस्रोत सन्ति विश्वो वो यार्यन् भपते स्वर्हक्	२
बृहद् वयो मघर्वन्वो दधात् जुजोषञ्जिन्मरुतः सुष्टुतिं नः । गतो नाभ्या पि तिराति जनुं प्र णोः स्यार्होमिभ्रतिभिस्तिरेत	३
युष्मोतो रिपो मरुतः शतुस्वी युष्मोतो अवां सतृरिः सहवी । युष्मोतः सभ्राज्जत इन्ति वृत्रं प्र तद् वो अस्तु धृतयो व्रेष्णम्	४
तो आ रुद्रस्य मीळ्दुषो विवासे कुविभ्रंसन्ते मरुतः पुनर्नः । यत् सस्वतो जिहीक्षिरे यदावि—रव तद्वर्न ईभहे तुराणाम्	५
प्र सा वाचि सुष्टुतिर्मपोता—शिवं सूक्तं मरुतो जुपन्त । आराञ्जिद् द्वेषो वृषणो यपोत यूपं पात स्वस्तिमिः सदां नः	६ [२८] (४९०)

(५९)

११ मैत्रावरुणवेसिष्ठः । १-११ मरुतः । १२ ददः (मृत्युधमोधनी ऋषेः) ।

महाघ = विचमा बृहती, समा सतो बृहती) ७-८ विष्णुः, ९-११ गावयो, १२ अनुष्टुप् ।

यं प्रार्थय्य इत्सुमिर्बुं देवांसो यं च नरपथ ।	
तस्मा अग्रे बहंण मित्रायैमिन् मरुतः शर्म पच्छत	१
युष्माकं देवा अब्रुसाहंनि प्रिय ईजानस्तंरति द्विषः ।	
य स क्षयं तिरते वि महीरिषो यो शे वराय दाशति	२
नहि वंभरमं पुन वासिष्ठः परिमंसति ।	
अस्माकंमृघ मरुतः सुते सथा विश्वे पिबत कामिनः	३
नहि वं ऊतिः पृतनाम् मधेति यस्मा अराध्वं नरः ।	
अभि व आवर्त्रं मुमतिर्नवीयसी तूष पात पिपीपवः	४
ओ पु पुंभिराधसो यातनान्धासि प्रीतये ।	
इमा यो हभ्या मरुतो रे हि कुं मो प्वऽन्पत्रं गन्तव	५
आ चं नो बृहिः सर्वतापिना चं नः स्वाहांगि दान्ते वसु ।	
अधंभन्तो मरुतः सांभ्ये मधी स्वांह मीदुपाध्वे	६ [२९]
सुस्वभिदि तन्वः । शुम्भंमाना आ हंसामा नीलपूष्ठा अपसन् ।	
विश्वं शधी अभितो मा नि धंनु नरो न गृषाः सर्वेन मरुतः	७
यो नो मरुतो अभि ईईणापु भिरभिक्तानि वसवो निपासति ।	
दृष्टः पाशान् पति य मुंवीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तान् तम्	८
सोनेपना इव हवि मरुतुन्तमुंनुष्टव । युष्माकोती विशावसः	९
गृहमपास आ गंत मरुतं मायं भूतव । युष्माकोती मुदानवः	१०
इदं वः स्वतवसः पर्वणः मूयंत्वषः । यज्ञं मरुत आ वृषि	११
अयंभकं पत्रांमहं सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ।	
तुवांरुक्रमिषु वर्धना न्मृत्योमुंश्रीषु मामृतात्	१२ [१०] (५०१)

- ११०६८ -

[अथर्ववेदः अ० ५ अ० २१]

(६०)

११ मैत्रावरुणवेसिष्ठः । १ सूयं, १-११ मित्रावरुणो, विष्णुः ।

यदुष्टं सुंपुं ऋषोऽज्ञाया तुघन् मित्राय बहंणाय मृतवम् ।

सुवं पुंश्रुयाईन स्वास तव विपासा अधमन् गृणन्तः

१ (५०१)

एष स्य मित्रावरुणा नूचक्षा उमे उर्वेति सूर्यो अभि जमन् ।
 विष्वस्य स्थानुर्जगतश्च गोषा ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन् २
 अयुक्तं सप्त हरितं सधस्थाद् या इ वहेन्ति सूर्ये वृताचीः ।
 धार्मानि मित्रावरुणा युवाकुः सं यो युधेव जनिमानि चष्टे ३
 उद् वां पूक्षासो मर्धुमन्तो अस्थु—रा सूर्यो अरुहच्छुक्रमणः ।
 यस्मा आश्रित्या अर्ध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ४
 इमे वेतारो अनृतस्य भूरं—मित्रो अर्यमा वरुणो हि सन्ति ।
 इम ऋतस्य वायुधुरीणो शुग्मासः पुत्रा अर्दिंतेरदंथाः ५
 इमे मित्रो वरुणो वृळभासो ऽचेतसं चिञ्चितयन्ति वक्षेः ।
 अपि क्रतुं सुचेतसं वर्तन्त—स्तिरश्चिदंहः सुपर्था नयन्ति ६ [१]

इमे द्विषो अग्निमिषा पृथिव्या—श्चिकित्वांसो अचेतसं नयन्ति ।
 प्रभाजे चिंश्रदो ग्राधमस्ति पारं नो अस्य विष्पितस्य पर्यन् ७
 यद् गोपावृद्धितिः शर्मं मद्रं मित्रो पच्छेन्ति वरुणः सुदासं ।
 तस्मिन्ना तोकं तनयं वर्धाना मा कर्म देषहेर्दंजं तुरासः ८
 अथ वेङ्गि होत्राभिर्यजेत रिपुः काश्चिद् वरुणधृतः सः ।
 परि द्वेषोभिर्यमा वृणस्तू—रुं सुदासं वृषणा उ लोरुम् ९
 सुस्वश्चिद्धि सप्ततिस्त्वेप्येषा—मणीच्येन सहमा सहन्ते ।
 युष्मद् मिषा वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्माहिना मूळता नः १०
 यो ब्रह्मणे सुप्रतिभापजति वाजस्य सातो परमस्य गुयः ।
 सीश्रन्त मन्नुं मुचर्वानो अर्य उरु क्षर्षाय चकिरे सुधावृ ११
 इपं वैव पुरोहितिपुंवम्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।
 विश्वानि दुर्गा पिपृतं त्रियो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः १२ [२] (५१४)

(११)

७ मैशपवणिवंसिष्ठः । मित्रावरुणो । शिशुर् ।

उद् वां चक्षुर्वरुण सुभतीकं द्वेषोरेति सूर्यस्तन्वान् ।
 अभि यो विश्वा मुचर्वानि चष्टे स मन्नुं मर्त्येषा चिकेत १ (५१५)

प्र वां स मित्रावरुणावृतावा विप्रो मन्मानि दीवुंभुर्दियति ।	
यस्य ब्रह्माणि सुकृतु अवाध आ पत् कत्वा न शरदः पूणैरे	२
प्रोरोमित्रावरुणा वृथिष्याः प्र विव ऋष्वद् ब्रह्मतः सुदानू ।	
स्पर्शां द्वाधे ओषधीषु विश्वृधंग्यतो अनिमिषं रक्षमाणा	३
शंसा मित्रस्य वरुणस्य धाम शुष्मो रोदसी बह्वे महित्वा ।	
अपन् मासा अर्यज्वनामवीराः प्र पुत्रमन्मा वृजनं तिराते	४
अमृगं विश्वां धृषणाविमा वां न यामुं चित्रं ददंशे न यक्षम् ।	
द्रुहः सचन्ते अनृता जनतां न वां निष्पान्यचितं अमूवन्	५
समुं वां यजे मह्यं नमोभिर्द्वे वां मित्रावरुणा मुवाधः ।	
प वां मन्मान्युचसे नवानि कृतानि ब्रह्म जुनुषश्चिमानि	६
इयं देव पुरोहितिपुषभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि	
विश्वानि दुर्गा पिपूत तिरो नों ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [३] (५२१)

(११)

६ मित्रावरुणविरुद्धः । १-३ सूयं; ४-६ मित्रावरुणं । विश्वेषु ।

उत् सूयं बृहदुच्यन्तेभत् पुरु विश्वा जनिम् मानुषाणाम् ।	
समो विवा ददंशे रोषमानः कत्वा कृतः सुकृतः कुर्वभिभूत्	१
स सुयं प्रति पुरो न उद् गां एभिः स्तोमैभिरतुशभिरवैः ।	
प नो मित्राय वरुणाय वाचो उर्नागसा अर्यज्णे अग्रयं च	२
वि नः मह्यं द्रुधयां रद्वृतावांनो वरुणो मित्रो अग्निः ।	
पच्यन्तु धन्वा उषमं नो अरुमा नः कामं पूयन्तु स्ववांनाः	३
द्यावाभूमौ अदिते दासीधीं नो वे वा जनुः सुजनमान क्त्वं ।	
मा हेतुं धूम वरुणस्य वायोमां मित्रस्य पिपतमस्य नृणाम्	४
प अहवां मिमृतं त्रिवर्गं न आ नो गव्यंनिमुक्षतं घृतेन ।	
आ नो जनें धवयत युवाना धृतं मे मित्रावरुणा हवेमा	५
नू मित्रो वरुणा अर्यमा नूस्मनं त्रिकाप वारिवो दधन्तु ।	
सुधा नो विश्वा मृषयानि सन्तु ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	६ [४] (५२०)

(६३)

६ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । १-४ सूर्यः, ५ सूर्य-मित्रावरुणाः, ६ मित्रावरुणो अर्यमा च । त्रिष्टुप् ।

उद्वेति सुभगो विश्वचक्षाः साधारणः सूर्यो मानुषाणाम् । चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्य देवश्चर्मथ यः समविष्यक् तमांसि	१
उद्वेति प्रसवीता जनानां महान् केतुर्णवः सूर्यस्य । समानं चक्रं पर्याविर्वृत्सन् यदेतशो वहति धूर्यु युक्तः	२
विभ्राजमान उपसांमुपस्थाद् रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः । एष मे देवः संविता चच्छन्तु यः समानं न प्रमिनाति धाम	३
त्रिवो रुक्म उरुचक्षा उद्वेति दुरेअर्थस्तरणिभ्राजमानः । नूनं जनाः सूर्येण प्रसूता अपन्नर्थानि कृणवन्नपांसि	४
यत्रा चक्रमृतां मातुमंस्मै इयेनो न दीयन्नन्वेति पार्थः । प्रति वां सूर उद्वेति विधेम नमोमिमित्रावरुणोत हृदयैः	५
नू मित्रो वरुणो अर्यमा न्स्मनें तोकाय वारिवो दधन्तु । सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु सूर्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः	६ [५] (५३३)

(६४)

५ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । मित्रावरुणो । त्रिष्टुप् ।

त्रिवि क्षर्यन्ता रजसः पृथिव्यां प्र वां घृतस्य निर्णिजो ददीरन् । हृषं नो मित्रो अर्यमा सुजातो राजा सुक्षत्रो वरुणो जुपन्त	१
आ राजाना मह ऋतस्य गोषा सिन्धुपती क्षत्रिया पातमूर्वाक । इळां नो मित्रावरुणोत वृष्टिर्भव त्रिव इन्वतं जोरदानू	२
मित्रस्तशो वरुणो देवो अर्यः प्र साधिष्ठेभिः प्रधिर्मितंयन्तु । बभूव यथा न आत्रुरिः सुदास इषा मदेम सह देवगोपाः	३
यो वां गर्तं मनसा तक्षत्रित-मूर्ध्या धीति कृणवद् धारस्यच्च । उक्षेर्था मित्रावरुणा घृतेन ता राजाना मुक्षितीस्तप्येथाम्	४
एष स्तोमो वरुण मित्र नुभ्यं सोमः शुको न शयवेंऽयामि । अविष्टं धिपो जिगृतं पुरंधी-सूर्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः	५ [६] (५३८)

(६५)

५ मित्रावरुणविर्यसिद्धः । मित्रावरुणी । निष्पृष्ट ।

परितं वां मूर उदिति मूर्क्ते—मित्रं ह्रुवे वरुणं पुतर्क्षम् ।	१
ययोश्चमूर्यं मूर्क्षितं ज्येष्ठं विश्वंश्च यामंहाचिता जिगत्सु	१
ता हि त्रेवानाममृगा तावयां ता नः क्षितीः करतमूर्जयन्तीः ।	२
अस्पामं मित्रावरुणा वयं वां द्यावां च यत्रं पीपयद्गर्हा च	२
ता भूरिपाशावतृन्तस्य सेतू दुरत्येतू रिपुत्रे भव्यांषु ।	३
ऋतस्य मित्रावरुणा पथा वां—मपो न नावा दुग्िता तंरम	३
आ नो मित्रावरुणा हृष्यजुष्टिं पूतेर्गन्धूतिमुक्षतमिच्छामिः ।	४
परितं वामत्र यामा जनांषु पूणीतमुद्रो त्रिभ्यस्य चारोः	४
एव स्तोमो वरुण मित्र तुभ्यं सोमः शुको न वापयंऽपामि ।	५
अद्विष्टं धियो जिगृते पुरधी—दुषं पातं स्वन्तिभिः सदा नः	५ [७] (५५३)

(६६)

११ मित्रावरुणविर्यसिद्धः । मित्रावरुणी, ४-११ आदित्याः, १४-१६ इत्येः ।
गायत्री, १०-१५ प्रगाथा = (समा वृत्ताः, विवमा खतोवृत्ताः,)
१६ पुर उष्णिक् ।

प्र मित्रद्वारं जयोः स्तोमो न एतु शुष्यः । नमंभ्यान् तुविज्जतयोः	१
वा धारयन्त त्रेवाः मूर्क्षत दर्क्षपितरा । अमुषांषु प्रमहसा	२
ता नः म्निवा तंनुषा वरुणं जरितृणाम् । मित्रं साधयन्त धियः	३
यनुच मूर उदिति ज्नांसा मित्रं अंशुमा । मुवाति सविता भर्गः	४
मुनासीरंश्च स क्षपुः प्र नु यामेन् त्मुदानवः । ये नो अदोऽद्विपियंति	५ [८]
तुतं मुवाजो अद्विती—र्द्व्यस्य सुनस्य ये । मुद्रो राजान ईशतं	६
परितं वां मूर उदितं मित्रं मूर्जीये वरुणम् । अयंमर्षं त्रिदार्दुसम्	७
शुवा द्विरण्युषा मति—द्विमंशुकापु शर्यं । इयं विवा मेधसांतंषु	८
ते स्वानं देव वरुण ते मित्रं मूर्गभिः मुह । इषं स्वंधं धीमहि	९
वृहत्तः मूर्क्षतमां अद्वितीया कंतापुषः ।	
उज्जि ये दंमुद्रिद्विभूति धीनिमि—दिश्वान्नि धीभूतिभिः	१० [९] (५५३)

वि ये ब्रुधुः शरदं मासमादहं—यज्ञमुक्तुं चादृचंम् । अनाप्यं वरुणो मित्रो अर्धमा क्षत्रं राजान आशत	११
तद् वां अद्य मनामहे सूक्तैः सूर उदिते । पदोर्हते वरुणो मित्रो अर्धमा यूयमूतस्य रघ्यः	१२
क्रतावान् क्रतुर्जाता क्रतावृधो घोरासो अनूतद्विषः । तेषां वः सुजे सुच्छर्दिष्टमि नरः स्याम ये च सुरयः	१३
उदु त्यद् वर्शतं वपुं द्विष एति प्रतिह्वरे । पर्दीमाशुर्बर्हति देव एतंशो विश्वस्मे चक्ष्मे अरम्	१४
शीर्ष्याःशीर्ष्यां जगतस्तस्थुयस्पर्ति समया विश्वमा रजः । सप्त स्वसारः सुविताय सूर्ये वर्हन्ति हरितो रथे	१५ [१०]
तत्रश्रुर्विहितं शुकमुच्चरत् । पश्येम शरदः श्रतं जीविम शरदः शतम्	१६
कार्ष्णेभिरबुभ्या ऽऽ यातं वरुण द्युमत् । मित्रश्च सोमपीतये	१७
द्विवो धामभिर्वरुण मित्रश्चा यातमदुहा । पिबंतं सोमंमातुजी	१८
आ यातं मित्रावरुणा जुषाणावाहुतिं नरा । पातं सोमंमृतावृधा	१९ [११] (५६१)

(६७)

१० मैत्रावरुणिवंसिष्टः । अभिजो । विश्वप् ।

प्रति वां रथं नृपती नरर्धं हविर्मता मनसा यज्ञियेन । यो वां दूतो न धिष्यथावर्जीग—रच्छां मनुर्न पितरां विवक्तिम	१
अशोच्यग्निः संमिधानो अस्मे उपो अदृध्नन् तमंसश्चिदन्ताः । अचेति केतुरुपसः पुरस्तां च्छिष्टये द्विवो दुहितुर्जायमानः	२
अमि वां नूनमश्विना सुर्हता स्तोमैः सिपक्ति नासत्या विवक्रान् । पूर्वाभिर्पातं पृथ्यामिर्वाक् स्वर्विवा धसुंमता रथेन	३
अवोवां नूनमश्विना पुवाकुं—तुवे यद् वां सुते माधी यमुयुः । आ वां बहन्तु स्थायिरासो अश्वाः पिवाधो अस्मे सुपुता मधूनि	४
पार्थामु देवाश्विना धियं मे ऽमृधां सातये कृतं बमुयुम् । श्वा अविष्टे वाज आ पुरंधी—स्ता नः शक्तं शचीपती शचीभिः	५ [१२] (५६७)

अविष्टं प्रीर्ष्वश्विना न आमु	प्रजावद् रेतो अह्वयं नो अस्तु ।	
आ वां तोके तनये तृर्नुजानाः	सुरवांसो कुवर्षीति गमेम	६
एष स्य वां पूर्वगत्वं सख्ये	निधिहितो मांधी रातो अस्मे ।	
अहंञ्जाना मनसा पातमर्वा	गुश्रन्ता हव्यं मानुषीषु विशु	७
एकस्मिन् योमं भुरणा समाने	परि वां मृत छवतो रथो गात् ।	
न वायन्ति सुम्वो कुवपुक्ता	ये वां धूपं तरणयो वहन्ति	८
असश्रता मपर्वद्भ्यो हि भूतं	ये राया मघदेयं जुनन्ति ।	
प्र ये बन्धुं सुनुतामिस्तिरन्ते	गर्ष्या पृश्नन्तो अशर्ष्या मृषानि	९
न मे हवमा शृणुतं युवाना	यामिष्टं बर्तिरश्विनाविरावत् ।	
धुसं रवानि जरतं च सूरीन्	यूर्यं पात स्यस्तिभिः सदा नः	१० [१३] (५७१)

(६८)

१ मैत्रावराजिर्बसिष्ठः । अदिवनो । विपद्, ८-९ त्रिष्टुप् ।

आ शुभ्रा पातमश्विना स्वश्वान्	गिरो दसा जुजुषाणा युवाकांः ।	
हव्यानि च प्रतिभृता वीतं नः		१
प्र वामन्धांसि मदान्पशु	ररे गन्तं हविषो वीतयं मे ।	
तिरो अयो हव्नानि श्रुतं नः		२
प्र वां रथो मनोजवा हवति	तिरो रजांस्यश्विना श्रुतोतिः ।	
अस्मभ्यं सूर्यावम् हयानः		३
अयं ह यद् वां देवपा उ अद्रि	रुध्वो विवक्षित सोममुद् युवभ्याम् ।	
आ वस्यु विषो ववृतीत हव्येः		४
चिन्नं ह यद् वां भोजनं न्वस्ति	न्यत्रये महिष्यन्तं पुषोतम् ।	
यो धर्मोमानं वर्धते सिपः सन्		५ [१४]
उत त्यद् वां जुरते अश्विना	मृष्यवर्षानाप प्रतीतयं हविर्द्वि ।	
अधि यद् वषं हतऊति प्रुत्थः		६
उत त्वं मृज्युमश्विना सखापो	मभ्यं जहुर्नुंवांसः समूदे ।	
निर्वां पयंदरावा यो युवाकूः		७

वृक्षाय चिज्जसंमानाय शक—मुत श्रुतं शयवं ह्ययमांन ।
 यावद्दयामपिन्वतमूपो न स्तुर्ये विच्छक्त्यभिनो शचीभिः ८
 एष स्य कारुर्जरेते सूक्ते—रघे बुधान उपसां सुमन्मा ।
 इषा तं वर्धन्वृष्ण्या पर्याभि—र्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ९ [१५] (५८१)

(६९)

८ मैत्रावरुणिवसिष्ठः । आश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ वां रथो रोदसी बद्धधानो हिरण्ययो वर्षभिर्यात्वर्धः ।
 घृतवर्तनिः प्रविर्भी रुचान इषां बोद्धा नृपार्तवाजिनीवान् १
 स र्षपधानो अभि पञ्च भूमा विधन्धुरो मनसा यांतु युक्तः ।
 विशो येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्रा चिद् यार्ममश्विना दधाना २
 स्वर्भा यज्ञसा यातमर्वाग् दद्यां निधिं मधुमन्तं पिबाथः ।
 वि वां रथो बध्वाई यार्दमानो ऽन्तान् क्रियो बाधते वर्तनिभ्याम् ३
 युवोः भिर्यं परि योर्षावृणीत भृशं दुहिता परितक्म्यायाम् ।
 पद् देवयन्तुर्बन्धुः शचीभिः परिं घंसमोभनां वां वयं गात् ४
 पो ह स्य वां रथिरा वस्तं उसा रथो युजानः परियाति वर्तिः ।
 तेर्न नः शं योरुपसो व्युष्टौ न्यश्विना बहतं यज्ञे अस्मिन् ५
 नरा गौरैर्व विद्युतं तृषाणा ऽस्मार्कमथ सवनोर्ष यातम् ।
 गुरुमा हि वां मृतिभिर्हवन्ते मा वामिन्ये नि यमन् देवयन्तः ६
 पूर्वं भुज्युमवाविद्धं समुद्र उर्दहपुराणसो अस्त्रिधानैः ।
 स्तत्रिभिरभुमेरेत्यधिभिर्—वृंसनाभिरश्विना पारयन्ता ७
 १ मे हवुमा शृणुतं युवाना यामिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत् ।
 वर्तं रत्नानि जरतं च सूरीन् युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ८ [१६] (५८२)

(७०)

७ मैत्रावरुणिवसिष्ठः । आश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

मा विश्ववाराश्विना गतं नः प्र तत् स्थानमवाचि वां पृथिव्याम् ।
 मन्त्रो न वाजी शूनपृष्ठो अस्था—वा पत् सेदयुर्धुवसे न योर्निम् १ (५९०)

सिषंक्ति सा वां सुमतिश्चनिष्ठा	ऽतापि पुमां मनुष्यां दुयेणे ।	
यो वां समुदान् स्मरितः पिपत्यै—तंवा चित्र सुपुजां युजानः		२
यानि स्थानान्यभिनो वृषार्थे विवो यद्दीप्त्वोर्पधीषु विश्वु ।		
नि पर्यंतस्य मुर्धनि ससृन्ते—पुं जनाय वृषाशुषे बर्हन्ता		३
चनिष्ठं देवा ओर्पधीष्वप्सु यद् योग्या अश्र्वेषु कर्षीणाम् ।		
पुरुणि रत्ना वधंती न्युऽस्मे अनु पूर्वाणि चक्षयधुपुंगानि		४
शुभ्रवांसां चिदभिनो पुरुण्य—भि ब्रह्माणि चक्षाये कर्षीणाम् ।		
प्रति प्र पातं वरमा जनाया—ऽस्मे वामसु सुमतिश्चनिष्ठा		५
यो वां युजो नासत्या हृदिष्मान् कृतब्रह्मा समयोऽत्र भवति ।		
उपु प्र पातं वरमा वसिष्ठ—मिमा ब्रह्माण्युच्यन्ते युवभ्याम्		६
इयं मनीषा इयमभिनो गी—रिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेधाम् ।		
इमा ब्रह्माणि युवयून्परमन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः		७ [१७] (५१६)

(७१)

[पञ्चमोऽनुपाकः । १५४ सू० ७१-८१]

६ मंत्राचक्षणेर्वसिष्ठः । मदिबनां । त्रिष्टुप् ।

अपु स्वसूरुषमो नग्निर्हीतं रिणक्तिं कृष्णीरुषाय पन्थाम् ।		
अश्वामया गोमया वां ह्रवेम दिवा नक्तं शरुमस्मद् पुपोतम्		१
उपापातं वृषाशुषे मर्त्याषु रथेन वाममभिनो बर्हन्ता ।		
पुपुतमुस्मदनिष्टममीवां दिवा नक्तं माध्वी त्रासीथां नः		२
आ वां रथमवमस्यां ध्युष्टी मुम्नापयो वृषणो पर्ययन्तु ।		
स्युर्मगमस्तिमृतपुरिभ्रश्चे—राभिनो वसुमन्तं बहेधाम्		३
यो वां रथां नृपती अस्ति षोऽह्ना त्रिवन्धुरो वसुमौ जुषयामा ।		
आ न पुना नोसत्योर्प यात—मभि यद् वां विश्वस्त्रो जिगाति		४
युवं च्यवानं त्रसतोऽमुमुक्तं नि पेद्वं ऊहधुगुशुमश्वम् ।		
निरेहसस्तमसः स्पतंमधि नि जाह्रुषं शिधिरे धातमन्तः		५
इयं मनीषा इयमभिनो गी—रिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेधाम् ।		
इमा ब्रह्माणि युवयून्परमन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः		६ [१८] (५०१)

(७१)

५ मैत्रावरुणर्वसिष्ठः । अश्विनो । त्रिष्टुप् ।

आ गोमता नासत्या रथेना—ऽश्वीवता पुरुश्वन्द्रेण यातम् ।	
अभि वा विश्वा निपुतः सचन्ते स्पर्हया भिया तन्वा शुमाना	१
आ नो देवेमिरुप यातमवाक् सजोपसा नासत्या रथेन ।	
युवाहे नः सख्या पिङ्गाणि समानो बन्धुक्रुत तस्य वित्तम्	२
उडु स्तोमासो अश्विनोरबुध—आमि ब्रह्माण्युपसंश्च देवीः ।	
आविवासन् रोदसी धिष्ण्येमे अच्छा विप्रो नासत्या विवक्ति	३
वि चेदुच्छन्त्यश्विना उपासः प्र वां ब्रह्माणि कारवो भरन्ते ।	
ऊर्ध्वं भानुं संविता देवो अभेद् बहुवृद्ध्यः समिधा जरन्ते	४
आ पश्वातांनासत्या पुरस्ता—दाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।	
आ विश्वतः पाञ्चजन्वेन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सर्वा नः	५ [१९] (३०७)

(७२)

५ मैत्रावरुणर्वसिष्ठः । अश्विनो । त्रिष्टुप् ।

अतारिप्सु तर्मसस्यास्यस्य प्रति स्तोमं देवयन्तो धर्मानाः ।	
पुरुवसां पुरुतमां पुराजा ऽर्मत्यां हवते अश्विना गीः	१
न्तु मियो मनुष्यः सादि होता नासत्या यो यजते वन्दते च ।	
अक्षीतं मध्वो अश्विना उपाक आ वा बोचे विदथेषु प्रपस्वान	२
अहेम यज्ञं प्रधामुराणा इमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेधाम् ।	
भृष्टीविवु प्रेषितो वामबोधि प्रति स्तोमैर्जरमाणो वसिष्ठः	३
उप त्या बर्ही गमतो विश नो रशोहणा संभृता वीळुपांणी ।	
समन्थांस्पग्मत मत्सुराणि मा नो मधिष्टुमा गतं जिवेन	४
आ पश्वातांनासत्या पुरस्ता—दाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।	
आ विश्वतः पाञ्चजन्वेन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सर्वा नः	५ [२०] (३११)

प्रति द्युतानामरुपासो अश्वानि अहधनुषसं वहन्तः ।	
गतिं शुभ्रा विश्वपिशा रथेन दर्शति रत्नं विधुते जनांय	६
सत्या सत्येभिर्महती महद्भिर्वृवी देवेभिर्पजता यजत्रैः ।	
रुजद दृक्कानि ददंशुसियाणां प्रति गाव उषसं वावशन्त	७
नू नो गोमद वीरवद धेहि रतुमुपो अश्वान्त पुरुभोजो जस्मे ।	
मा नो बर्हिः पुरुपतां निवे कपुंयं पात स्वस्तिभिः सदां नः	८ [२२] (६२६)

(७६)

७ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । उषसः । त्रिष्टुप् ।

उदु ज्योतिस्मृतं विश्वजन्यं विश्वानरः सविता देवो अभित ।	
कत्वा देवानामजनिष्ट चक्षुर्गविरंकुभुवंतं विश्वमुपाः	१
प्र मे पन्था देवयाना अहधन्नमर्धन्तो वसुभिरिष्कृतासः ।	
अमूदु केतुरुपसः पुरस्ताव प्रतीच्यागादधि हर्म्यंभ्यः	२
तानीद्वहानि बहुलान्यासन् या प्राचीनुमुदिता सूर्यंस्य ।	
पतः परिं जार इवाचरन्त्युषो वृक्षे न पुनर्पृतीव	३
त इद देवानां सधुमाव आसन्नूतावानः कवपः पूर्व्यासः ।	
गूळहं ज्योतिः पितरो अन्वविन्दन् तस्यमन्त्रा अजनयन्नुपासम्	४
समान ऊर्वे अधि संगतासः सं जानते न यतन्ते मिथस्ते ।	
ते देवानां न मिन्नन्ति वृता न्यमर्धन्तो वसुभिर्यादमानाः	५
प्रति त्वा स्तोमैरीच्छते वसिष्ठो उषुवुंधः सुभगे तुष्टुवासः ।	
गवां नेत्री वाजपती न उच्छोपः मुजाते प्रथमा जरस्व	६
एषा नेत्री राधसः सूनृतानामुषा उच्छन्ती रिभ्यते वसिष्ठेः ।	
वीष्टुभुतं इविमस्मे वर्धना पूयं पात स्वस्तिभिः सदां नः	७ [२३] (६२३)

(७७)

६ मैत्रावरुणिवंसिष्ठः । उषसः । त्रिष्टुप् ।

उषों करुचे पुषतिर्न योषा विश्वं जीवं प्रसुवन्ती चुरथे ।	
अमृष्टभिः समिधे मानुषाणां मकुज्योतिर्वाधमाना तमांसि	१ (६१४)

विभ्वं प्रनीची स्रज्वा उदरधाद् रुद्राद् वामो विभ्रती नृकर्मभवेत् ।	
ह्रिण्यवर्णा मुहूर्त्तार्कसंहृत् गवां माता मेघ्यह्वामरोचि	२
वृक्षानां चर्तुः सुभगा वहन्ती श्वेतं नर्पन्ती मुहूर्त्तार्कमर्ध्वम् ।	
जुषा अर्द्धिर्दि रश्मिमिर्व्यंक्ता चित्रार्मण विभ्रमन् प्रभृता	३
अन्तिवामा दूरे अमिर्त्रमुच्छ्रो-र्वी गार्ध्वनिमर्ध्वं कृषी नः ।	
यान्य द्वेष आ र्मग वर्मनि शोदय राधो गृणते मंचोनि	४
अस्मे शेष्यंभिर्भानुभिर्वि भात्यु-र्वां देवि प्रतियन्ती न आयुः ।	
द्वयं च नो दर्पती विश्ववारे गामुद्भवाविद् रध्वच्छ्व राधः	५
यां त्वा दिवो दुहितवर्धय-न्पुत्र्यः मुजाते मतिमिर्वासिष्ठाः ।	
सात्मानु धा श्विमृष्व बृहन्तं पूयं पति स्वस्तिभिः सदा नः	६ [२४] (६१५)

(७८)

५ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

प्रति केतवः प्रथमा अहश्च-श्रृष्यां अस्या अश्रयो वि ध्रं वन्ते ।	
उपो अर्वाचा बृहता रधेत् ज्योतिष्मता वाममस्मर्ध्वं वशि	१
प्रति वीमग्निर्जरेते समिद्धः प्रति विप्रसो मतिभिर्गुणन्तः ।	
जुषा यति ज्योतिष्वा चार्धमात्रा विश्वा तमांसि दुग्ितापं देवी	२
एता तु त्याः प्रत्यहभन् पुरस्ता-ज्ज्योतिषं च्छन्तीरुषसो विभ्रातीः ।	
अजीजनन् त्वुषे यज्ञमग्नि-र्मपाचीतं तमो अगादजुष्टम्	३
अचेति द्विवो दुहिता मंचोनी विभ्वं पश्यन्पुषसं विभ्रातीम् ।	
आस्थाद् रधं स्वधया युज्यमान-मा यमभ्वासः सुपुत्रो वहन्ति	४
प्रति त्वाद्य सुमर्त्सो बुधन्ता-ऽस्माकांसो मृचवानो वृषं च ।	
तिल्वित्वायध्वंमुषसो विभ्राती-पुंयं पति स्वस्तिभिः सदा नः	५ [२५] (६४४)

(७९)

५ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

त्युषा आबः पथ्याई जनातां पथ्यं ह्रितीमांनुषीर्नोघर्पन्ती ।	
सुमहग्निर्हृक्षभिर्भानुमंशेद् वि सूर्यो रोदमी चक्षस्तावः	१ (६४५)

व्यञ्जते द्विवो अन्तंष्वक्तून् विग्नो न युक्ता उपसों यतन्ते । सं ते गावस्तम आ वर्तपन्ति ज्योतिर्पच्छन्ति सवितेर्ब्रह्म अभूनुषा इन्द्रतमा मघो—न्यजीजनत् सुविताय श्रवांसि ।	२
वि द्विवो द्वेवी दुहित्वा दंधा—त्यङ्गिस्तमा सुकृते वसूनि तावदुपो राधा अस्मभ्यं रास्तु यावत् स्नोनुभ्यो अर्दो गृणाना ।	३
यां त्वां जमुर्ध्वमस्या खेण वि ह्रज्जस्य दुरो अदंरोर्णोः त्रेवदंशं राधसे षोडशेन्य—स्मशंक् सुनुतां कुरयन्ती ।	४
व्युच्छन्ती नः सनपे धिये पा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	५ [२६] (६४५)

(८०)

३ श्रेत्रावदजिर्बसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

प्रति स्तोत्रंभिरुपसं वसिष्ठा गीर्भिरिषांसः प्रथमा अनुप्रन् । विवर्तयन्ती रजसी समन्ते आविष्कृण्वती भुवनानि विश्वा एषा स्या नस्पण्डापूर्ध्वाना गृही तस्यो ज्योतिर्षेष्वा अर्वाधि ।	१
अर्घ एति युवतिरह्येषाणां प्रार्चिकित्त् सुयं पुत्रमग्रिम अन्वावतीर्गोमितीनें उपासो वीरवतीः सद्यमुच्छन्तु भद्राः ।	२
घृते दुहाना विश्वतः पर्यिता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	३ [२७] (६५१)

[अथ ऋग्यजुःसप्तम्याः ४६३ व० १-३५]

(८१)

३ श्रेत्रावदजिर्बसिष्ठः । उपसः । प्रगाथः = (विषमा बृहती यथा सनोबृहती) ।

प्रभुं अदृशपांयत्पुं—च्छन्ती दुहिता द्विवः । अपो महिं प्यपदि चक्षुषि तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी	१
उदुग्रिषाः सृजते सुयं सचो उदग्रसं प्रमाविषन् । तवेभ्यो घृषि सुपस्य च सं सकेत्रं गमेमहि	२
प्रतिं त्वा दुहितर्दित्र उपां त्रीषा अभुस्महि । या वहीमि पुरु स्प्राहं धनन्वति रत्नं न वृशाणं मयंः	३
उच्छन्ती या कृणोषि मंशनां महि प्रगये देवि स्वर्दुंशे । तस्यांस्ते गनुभानं ब्रह्मे पुरं स्यामं सानुनें सूनरः	४ (६५६)

(८३)

१० मैत्रायणविरचितम् । इन्द्रावरुणौ । जगती ।

युवां नरा पदयमानासु आर्ष्यं प्राचा मन्वन्तः पृथुपर्शवो ययुः ।
 दासा च वृत्रा हृतमार्षीणि च सुदासमिन्द्रावरुणावसावतम् १
 यत्रा नरैः समर्षन्ते कृतध्वजो यस्मिंश्चाजा भवति किं च न प्रियम् ।
 यत्रा मर्षन्ते मूर्धना स्वहंशुस्तत्रा न इन्द्रावरुणाधिं वोचतम् २
 सं मूष्या अन्ता ध्वसिरा अदृक्षतेन्द्रावरुणा त्रिवि घोष आरुहन् ।
 अस्थुर्जनानामुप मामरातयोऽवांगवसा हवनभृता गतम् ३
 इन्द्रावरुणा वधनामिरप्रति भेदं वन्वन्ता म सुदासमावतम् ।
 बह्वाण्येषां शृणुतं हवीमनि सत्या तुर्व्यनामभवत् पुरोहितिः ४
 इन्द्रावरुणावभ्या तंपन्ति माघान्यपीं वनुषामरातयः ।
 पुवं हि वस्वं तुमर्षस्य राजयोऽर्धं रमा नोऽवतं पांषि त्रिवि ५ [४]

युवां हवन्त तुमर्षास आजिष्विन्द्रं उ वस्तो वरुणं च सातये ।
 यत्र राजमिदंशमिनिर्वाधितं म सुदासमावतं तृणुभिः सह ६
 यत्र राजानः समिता अर्षन्त्यवः सुदासमिन्द्रावरुणा न युंयुधुः ।
 सत्या नृणामशुसत्रामुपस्तुतिर्वृवा एषामभवन् वेवहेतिषु ७
 ब्राह्मणज्ञे परियताय विश्वतः सुदास इन्द्रावरुणावशिष्यतम् ।
 श्विरयत्रो यत्र नर्मसा कपर्दिनो धिया धीरन्तो असंपन्तु तृत्सवः ८
 वृषापयुन्वः संमिथेषु जिघ्रंते व्रतान्युन्यो अभि रंक्षते सदा ।
 हर्षामहे वा वृषणा सुवृक्षितभिर्—रुस्म इन्द्रावरुणा शर्म यच्छतम् ९
 अस्मे इन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा द्युधे यच्छन्तु महि शर्म सुयधः ।
 अब्रधं ज्योतिरादितेऽंतात्रुषो वेवस्य भ्योके सविनुमनामहे १० [५] (१२८)

(८४)

५ मैत्रायणविरचितम् । इन्द्रावरुणौ । त्रियुप् ।

आ वा राजानावभूरे बंयुता हव्यमिन्द्रावरुणा नमोभिः ।
 म वा पूतार्चा ब्रह्मोर्षान्ता परि त्मना विर्युक्ता जिगाति १ (१२९)

पुत्रो गृहं बृहदिन्वति द्यौर्यां सेतुभिरेज्जुभिः सिनीधः ।
 परि नो ह्येते वरुणस्य वृज्या उरुं न इन्द्राः कृणवन् लोकम् २
 कृतं नो यज्ञं विदधेषु चाहं कृतं मह्यमि मूरिषु प्रशस्ता ।
 उपां रपिर्वैवर्जुनो न एतु प्र णः स्नाह्यांभिरुतिभिस्तिरतम् ३
 अस्मे इन्द्रावरुणा विश्वशरं रपिं धंसं वसुमन्तं पुरुशुम् ।
 प य आङ्कित्यो अनुता मिनात्पमिता शूरां द्यवते वसुनि ४
 इयमिन्द्रं वरुणमप्य मे गीः प्रावन् त्रोकं तनये तूर्नुजाना ।
 मूरवांभो वृववीति गमेम युषं पांत स्वस्तिभिः सर्वा नः ५ [६] (६८१)

(८१)

५ मंत्रावरुणवैवितिभ्यः । इन्द्रावरुणो । त्रिष्टुप् ।

पुन्रिधे वांसरुशस मनीषां सोममिन्द्राय वरुणाय जुह्वन् ।
 पुत्रवर्तिकाभुषसं न वृषी ता मे धाम्युरुप्यतामूर्धिकां १
 स्पधन्ते वा उ देवहृषे अत्र येषु ध्वजेषु द्विष्यतः परेति ।
 पुत्रं नो इन्द्रावरुणाभिमर्तान् इतं पराशुः शार्वा विवृचः २
 आषंभिरिन्द्रि स्वयंशसः सर्दःमु वृवीरिन्द्रं वरुणं वृवता धुः ।
 कृषीरान्यो धारयन्ति परिव्रता वृजाण्यन्यो अंशतीनि हन्ति ३
 म मुकनुंजत्रिदिम्नु होता य आङ्कित्यु शारंसा वा नमस्वान् ।
 आशुर्नुर्दंशं वा हृषिष्माममुदिन् म मुञ्जिताय प्रयंस्वान् ४
 इयमिन्द्रं वरुणमप्य मे गीः प्रावन् त्रोकं तनये तूर्नुजाना ।
 मूरवांभो वृववीति गमेम युषं पांत स्वस्तिभिः सर्वा नः ५ [७] (१८८)

(८१)

५ मंत्रावरुणवैवितिभ्यः । वरुणः । त्रिष्टुप् ।

धाम्यु वरुणं महिना जनुषि वि यस्तस्तम्भ गेर्मुमी चिदुर्षी ।
 प शारं मूषं नुनुदं वृहन्ते जिना नशरं प्रयधंस्तु मूमं १
 उत स्वरां नुवाक्ते मं वदु तत्र कदा नुवृन्वर्षणे भुगानि ।
 रिं मे ह्यरमर्तुणामो जुषेत वृशु ईतीकं मुमना अभि र्वनम २ (१९०)

पुच्छे तदेमो वरुण विहृक्षुषो एमि चिक्रिनुषो विपुच्छंम् । सथानमिन्ने कवयोश्चिदाहु रपं ह तुभ्यं वरुणो हृषति	३
किमार्ग आस वरुण ज्येषु यत् स्तोतारं त्रिषोमामि मन्वापम् । प्र तन्मे वोचो दृष्टम स्वधावो ऽव त्वानिना नममा तुर ईगाम्	४
अव द्रुग्धानि पित्र्या मृजा नो ऽव या वृषं चक्रुमा तनुभिः । अव एजन् पशुशुषं न तापु मृजा वृत्मे न दाम्ना वसिष्ठम्	५
न स स्वो दक्षो वरुण धृतिः सा सुरा मन्वुर्विर्भादको अचिन्तिः । आप्ति ज्यायान् कनीरस उपारे श्वरंश्चनेदृतभ्य प्रयोता	६
अरं वासो न मीळ्द्रुषं कषा ष्वहं देवाय भूषयेऽनागाः । अचंतयन्वृचितां देवो अयो गृत्सं गुपे कृवितरो जुनाति	७
अयं सु तुभ्यं वरुण स्वधावो हृदि स्तोत्र उपभितधिदम्नु । शो नः क्षेमे शम्नु योमं नो अस्तु यूपं पात स्वस्तिभिः मदां नः	८ [८] (६०६)

(८७)

७ मेषापरश्वसिष्ठः । वरुणः । विष्टुः ।

रदं एधो वरुणः मूषोष पाणोसि समृद्धिदां नृदीनाम् । सर्गो न मूष्यो अवन्तीकृताय चकार महीरवनीहृग्भ्यः	१
आत्मा ते वातो रज्ज्वा नर्वनोत् पशुनं भूषिषंसे ससुवान् । अन्तमंही बृहती रोदमीमे विश्वां ते धामं वरुण त्रियाणि	२
परि स्पशो वरुणस्य स्मर्द्धिष्टा उभे परवन्ति रोदमी मुनेकं । कृतावानः कवयो एतर्षाराः प्रचंतमो य इपरंन्त मन्म	३
उवाच मे वरुणो मेधिराय त्रिः सुत नामाभ्यां विभर्ति । विद्वान् प्रदस्य गृह्य न योचद् पुगाद्य विभ्र उपराप शिश्न	४
त्रिषो घाशो निर्हिता अन्तरस्मिन् त्रिषो मूर्धारुषणः चर्द्धिधावाः । गृत्सो राजा वरुणधक् एतं त्रिवि प्रेङ्गं हिण्णपर्यं शुभे कम	५
अव सिन्धुं वरुणो घोरैव स्थाद् इप्सो न श्वेतो मृगमनुर्विष्मान् । मम्भीरदमी रजसो विमानः सुपारक्षत्रः सुतो अस्य राजा	६ (७८२)

यो मूळपाति चक्रुर्बे विदागो बयं स्याम वरुणे अनामाः ।
अनु व्रतान्यदितेऽधन्तो पृथं पात स्तस्तिभिः सदा नः

७ [९] (०१)

(<<)

० वैशाखशुक्लपौर्णिमा । वरुण । (० पादाविमोचनी) । विदुर् ।

य शुभपुत्रं वरुणाय मेष्ठां मतिं वसिष्ठ मीळहुर्बे मरस्व ।
य इमुवाञ्छं करति पजत्रं महर्षामपुं वृषणं बृहन्तम् । १
अथा न्वंस्य महेश जगन्वा-नुद्रेर्नीकं वरुणस्य संति ।
स्वापंदममप्रिपा उ अन्धो अभि मा वपुंशयं निनीयात् २
आ पद् हहात्र वरुणश्च नातुं य पत्र संमुदमीरपाव मध्यम् ।
अत्रि पदुपां स्तुमिभरतुं य वेङ्क ईङ्कपावहे शुभे कम् ३
वसिष्ठं ह वरुणो नाभ्याप्रा-द्वर्षिं चकार स्वपा महोभिः ।
स्योतां विभः मुदितन्वे अह्नां दाम्पु धारस्ततनुन् यावुपासः ४
हृत् न्यामि नी मरुपा बभूवुः सचादते पर्वयकं पुरा चिन् ।
पुहन्तं मानं वरुण स्वधावः सुहर्षद्वारं जगमा गृहं तं ५
य अपिनिर्वायं वरुण विवः सन् त्वामागासि कृणवन् सखां ते ।
मा तु एनंस्पन्तो पक्षिन् भुजेम युधि प्मा विवः स्तुवते वरुंधम् ६
भुवाम् त्वामु दितिषुं क्षिपन्तो ह्यस्मन् पाशां वरुणो मुमोचत् ।
अर्वा वन्दाना आदितेरुपरधाद् पृथं पात स्तस्तिभिः सदा नः ७ [१०] (०२)

(<)

५ वैशाखशुक्लपौर्णिमा । वरुणः । गायत्री, ५ जगती ।

सो तु वरुण मुन्मयं गृहं राजहृहं गमम् । मूळ्यं सुक्षत्रं मूळ्यं १
पदार्थं प्रकुरासिन्नु इतिने भ्रमातो अद्विषः । मूळ्यं सुक्षत्रं मूळ्यं २
कन्वः समह वीनतां पत्रायं जगमा शुचं । मूळ्यं सुक्षत्रं मूळ्यं ३
अर्पा मर्षं तग्धिषासुं नृपर्णाविषुज्जिताराम् । मूळ्यं सुक्षत्रं मूळ्यं ४
यन किं वेत् वरुण देवेषु जनें अविद्वोहं मनुष्याहंभर्गावसि ।
अर्बिन्ती वरुण भर्मा पुपोपिम मा नुस्तस्मादेर्नतो देव रीरिषः ५ [११] (०२)

७ मैत्रावरुणवैसिष्टः । वायुः, ५-७ इन्द्रवायू । त्रिष्टुप् ।

प्र वीर्या शुच्यो द्विरे वा मध्वर्युभिर्मधुमन्तः सुतार्सः ।	
वह्नि वायो नियुतो याहाय्यस्य विर्वा सुतस्यान्धसो मर्दाय	१
ईशानाय प्रहृतिं यस्त आलद शुचिं सोमं शुचिपास्तुभ्यं वायो ।	
कृणोषि तं मर्त्येषु प्रशस्तं ज्ञातोजातो जायते वाज्यस्य	२
शये नु यं जज्ञत रोर्दसीमि शये वृवी धिपर्णा धाति वेषम् ।	
अर्धं वायुं नियुतः सभन्त स्वा जत श्वेतं वर्युधितं निरेके	३
उच्छृण्वसः सुदिना अरिमा उरु ज्योतिर्विविद्वर्दीर्घानाः ।	
गर्भं चिदूर्वमुशिजो वि र्ववृ स्तेषामनु प्रदिदः समुरारयः	४
ते सुत्येन मर्नसा वीर्घानाः स्वेन युक्तासः कर्तुना वहन्ति ।	
इन्द्रवायु वीरवाहं रथं वा मीशानयोर्भि पृक्षः सचन्ते	५
ईशानासो ये वर्धते स्वर्णो गोभिरभ्वेभिर्वसुभिर्हीरण्यैः ।	
इन्द्रवायु मूरयो विश्वमायु रथं द्विर्घोरैः पृतनासु सत्युः	६
अवन्तो न भर्वसो भिक्षमाणा इन्द्रवायु सुंष्टुतिमिर्वासिष्टाः ।	
ज्ञानयन्तः स्ववसे तुवेम पृथं पात स्यस्तिभिः सर्दा नः	७ [१२] (३९०)

(९१)

७ मैत्रावरुणवैसिष्टः । १, ३ वायुः १, ४-७ इन्द्रवायू । त्रिष्टुप् ।

कुवित्रुङ्ग नर्मसा ये वृधासः पुरा वेवा अनवद्यासु आसन् ।	
ते शपथे मर्नवे बाधितायाऽवांसपद्युषसुं सूर्येण	१
उशान्ता वृता न क्षर्माप गोपा मासर्ध प्रायः शरद्वध पूर्वाः ।	
इन्द्रवायु सुंष्टुतिर्वामिषाना मीर्दिकर्माहे सुवितं च नश्यम्	२
पीर्वेअर्धो एपिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिंपक्ति त्रिपुनामभिर्धीः ।	
ते शपथे समन्सो वि तंष्टु र्विभ्वेन्नरः स्वपत्यानि चक्रुः	३
पादत् तरस्तन्वोई पायज्ञो जा पावन्नभक्षमा गीर्घानाः ।	
शुचिं सोमं शुचिपा पातमस्ये इन्द्रवायु सर्दनं वदिरिदम्	४ (३९१)

गीर्भिर्विश्वः प्रमत्तिमिच्छमानं ईदं रविं यशसं पूजंभाजम् ।
 इन्द्राग्नी वृत्रहणा सुवज्रा प नो नर्येमिस्तिरते वृष्योः ४
 सं यन्मही मिथती स्पर्धमाने तनुरुषा शूरसाता यतते ।
 अर्धवयं विदधे वयसुभिः सुवा हते सोमभूता जनन ५ [१५]

इमामु पु सोमं धृतिमुप न इन्द्राग्नी सोमनुसायं पाताम् ।
 न विद्धि परिमन्नाथं अस्मान्ना वां शश्वद्विबं वृतीषु वानंः ६
 सो अग्र पुना नममा समिद्धो ऽच्छो मित्रं वरुणमिन्द्रं कोचेः ।
 यत् सीमार्गम्ब्रुकुमा तत् मु मुञ्जु तर्प्यमादितिः शिषधन्तु ७
 एता अग्र आशुषाणासं इष्टी-पुंसाः सखाभ्यंश्याम् वानान् ।
 मेन्द्रो नो विष्णुमंरुतः परि रूपन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ८ [१६] (३६१)

(१४)

११ मेधावदनिर्वसिष्ठः । इन्द्रान्ति । गायत्री, ११ अनुष्टुप् ।

इयं वासुस्य मन्मत्सु इन्द्राग्नी पूष्यंस्तुतिः । अन्नाद् वृष्टिर्वाजनि १
 शृणुतं अमितुर्हव मिन्द्राग्नी यनतं गिरः । इंधाना विष्प्यतं धियः २
 मा पांपत्याय नो नुरेन्द्राग्नी मामिशास्तये । मा नो शिरधतं निदं ३
 इन्द्रं अमा नमो ब्रह्म सुशुक्तिमेरपामहे । धिया धेनां अनुम्परः ४
 ता हि शश्वन्तु ईदंते इत्था विनास ऊतधं । सुबाधो वाजसातये ५
 ता वा गीर्भिर्विष्णुयुः परदस्वन्तो हवानहे । मेधसाता मनिष्परः ६ [१७]

इन्द्राग्नी अष्टा गतं मुम्भभ्यं चपंणोसहा । मा नो दुःशंसं इरात ७
 मा कस्य नो अरुहपो धृतिः प्रणुत्वायस्य । इन्द्राग्नी शमं पच्छतम ८
 गोमृद्धिरपयत्रुह वमु पर हानभ्यांशुदीमहे । इन्द्राग्नी तद् यनमहि ९
 पर सोम आ सुते नर इन्द्राग्नी अजोहनुः । सतीरन्ता मपुधंः १०
 व्रधेभिर्द्वृत्रहन्तसा पा यन्त्राना विना गिरा । आद्रुपेणुविनामनः ११

गाविह कुशंसं मयुं इर्विशमं रशस्विनं । आभोगं हन्मना हव-नुधि हन्मना हान १२
 [१८] (३६२)

(११)

१ शिवाय शिवं विष्णुः । शारदायते, १ शारदायते । शिवस्य ।

- १ य शोभन्तु धारणा यत्र एषा शरदायते पुत्रप्रसादायमी पुः ।
पुत्रार्थनाया शरदायते विष्णो अतो भद्रिना विष्णुश्रयाः १
- २ एषां वपुषः शरदायते सुदीपिता सुदीपिता गिरिषु आ संभूदाय ।
शरदायते सुदीपिता सुदीपिता एषा सुदीपिता शरदायते २
- ३ न शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
न शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ३
- ४ शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ४
- ५ शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ५
- ६ शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
शरदायते सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ६ [११] (११)

(१२)

१ शिवाय शिवं विष्णुः । शारदायते, १-१ शारदायते । १-१ शारदायते = (१ शरदायते, १ शारदायते), १ शारदायते, १ शारदायते ।

- १ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता १
- २ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता २
- ३ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ३
- ४ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ४
- ५ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ५
- ६ सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ।
सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता सुदीपिता ६ [१२] (१२)

(१७)

१० मैत्रायणविरचितः । १ इन्द्रः । २, ४-८ बृहस्पतिः । ३, ९ इन्द्रावल्गणस्पतिः ।

१० इन्द्रावृहस्पती । त्रिपुत्र् ।

यज्ञे त्रियो नृपदने पृथिव्या नरो यत्र देवपत्नो भवन्ति ।	
इन्द्राय यत्र सर्वानानि सुन्वे गमन्मदाय मथमं वयश्च	१
आ देव्यां वृणीमहेऽवांसि बृहस्पतिर्नी मह आ संत्वायः ।	
यथा भवंम मीळ्दुषे अनागा यो नो व्राता परावतः पितेव	२
तमु ज्येष्ठं नमसा हविभिः सुशेषं ब्रह्मणस्पतिं गृणीषे ।	
इन्द्रं श्लोको महि देव्यः सितक्तु यो ब्रह्मणो वेषकृतस्य राजा	३
स आ नो योनिं सवतु मेष्टो बृहस्पतिर्विश्ववाणि यो अस्ति ।	
कामो शयः सुवीर्यस्य तं व्रात् पर्यशो अति मश्रतो अरिष्टान्	४
तमा नो अर्कममृताप जुष्टमिमि धामुमृतांसः पुराजाः ।	
शुचिकन्दं यजतं प्रस्पानां बृहस्पतिममवाणं तुवेम	५ [२१]
तं शुग्मासो अरुपासो अश्वो बृहस्पतिं सहवाहो बहन्ति ।	
सहश्चिद् यस्य नीलवत् सधस्थं नमो न रूपमरुपं वसतानाः	६
स हि शुचिः शतपत्रः स शुन्धुर्हिरण्यवाशीरिषिः स्वपाः ।	
बृहस्पतिः स स्वविश क्रुष्वः पुत्र सत्विभ्य आमुति करिन्दः	७
वेनी देवस्य रोषमी जनिञ्ची बृहस्पतिं वापृधनुर्महित्वा ।	
ब्रह्माप्याय दक्षता सत्वायः कश्च ब्रह्मणे मुतरां सुगाधा	८
इयं वां ब्रह्मणस्पते सुवृक्तिर्ब्रह्मेन्द्राय वृजिणं अकारि ।	
अविष्टे धियो जिगृतं पुरीधीर्जज्ञस्तमूर्धो वनुषामपांतिः	९
बृहस्पते पुवमिन्द्रश्च वस्वां त्रिभ्यस्वेषाथे उत पाधिबवस्य ।	
धृतं रुधिं स्नुवते कीरयं चिद् ययं पति स्वस्तिभिः सदा न.	१० [२२] (२३)

(१८)

७ मैत्रायणविरचितः । इन्द्रः, ७ इन्द्रावृहस्पती । त्रिपुत्र् ।

अध्वपंचोऽरुणं वृषमंशु जुहोतन वृषमार्य क्षितीनाम् ।	
गोपद् केरीषो अवपालमिन्द्रो विश्वाहद् पाति मृतमोममिष्टान्	१ (२३)

यद् दक्षिणं प्रदिवि चावन्नं त्रिवदिव धीतिमिदस्य वक्षि ।	
उत्तं हृदोत्त मनसा जुषाण उत्तरिन्द्र प्रस्थितान् पाहि सोमान्	२
जज्ञानः सोमं सहसे पपाध प्र ते माता महिमानमुवाच ।	
एन्द्रं पश्याधोर्वाऽन्तरिक्षं युधा वृषेभ्यो वीरेवधकथं	३
यद् योधर्चा महता मन्यमानान् त्वाक्षामि तान् बाहुभिः शार्शङ्गानान् ।	
यद् वा नृभिवृतं इन्द्राभिर्गुभ्यास्ते त्वयानि संभवमं जयेम	४
धेन्द्रस्य योषे प्रथमा कृतानि प्र नूतना मयदा या चुकार ।	
युद्धेदेर्वाऽर्साहिष्ट माया अधोभवन् केवलः सोमो अस्य	५
तवुद् विभ्वमभितः पश्याधो यत् पश्यसि चक्षमा मूर्धस्य ।	
मवांसि गोपतिरेके इन्द्र भक्षीमहि ते पर्यतस्य वस्त्रः	६
वृहस्पते पूरमिन्द्रेभ्य वस्यो त्रिभ्यस्पंशाधे उत्त पाधिर्वस्य ।	
पुन ह्यि म्नुते कीरसें चिद् गृयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [२३] (७८)

(११)

७ मैत्रावरुणोत्तरः । त्रिभ्यो, ५-६ इन्द्राविभ्यः । विष्णुः ।

पुगे मात्रसा तुर्वा वृषान् न ते महिक्वमन्वइनुवन्ति ।	
तुभे ते विष्णु रजमी पृथिव्या विष्णो देव त्वं परमस्यं किते	१
न ते विष्णो जायमानो न जाता देव महिन्नः परमन्तमाप ।	
उदंस्तभ्या माहमुष्यं वृहन्ते वृषधे प्रार्था कुकुर्भे पृथिव्याः	२
इगंजनी धेनुमनी हि भूते मूर्धशमिनी मर्तुष दशाभ्या ।	
ध्वंस्तभ्या तदमी विष्णोते वृषधे पृथिवीमभितो मूर्धतः	३
उक्तं प्रचारं चक्रुर्ह तोकं जनयन्ता मूर्धमपासंमग्निम् ।	
दामरेव चिद् वृषाधिपस्य माया जगधूर्तेना पृतुनाज्येषु	४
इन्द्राविष्णु हहिताः शम्बरस्य ननु पुपं नवति च अधिष्टम् ।	
ज्ञानं वधिर्नः सदाधं च साकं हधो अग्रवमूर्धस्य वीगन्	५
इयं मन्त्रेणा वृहती वृहन्तोऽरुक्मा तुवसा वृधेयन्ती ।	
इरे वां मनोम विदुर्धु विष्णो विन्वैतुमिषो वृजनेंष्विन्द्र	६
वपुं न विष्णुनाम आ कृणोमि तन्मे जुपस्य विधिभिष्ट हस्यम् ।	
वधन्तु या मुष्टुतसा गिरा मे पूषं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [२४] (७९)

न विद्यया कृतमः शम्भेदीनां तस्मिन्नात्मा जगत्स्वस्थुर्बन्ध ।
 तन्मै कृतं तेषु ह्यनशोकाय पुरुषं पीत स्वस्तिभिः तदा नः ६ [१] (८०१)

(१०१)

१ शम्भेदीनां शम्भेदीनाः (बुद्धिवासाः), २ तस्मिन्नात्मा तस्मिन्नात्मा, ३ जगत्स्वस्थुर्बन्ध । जगत्स्वस्थुः ।

पुत्रं योषीषु यथापत्तं त्रिष्वस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः । स त्तो पर्यममिषत्तनुः १
 या नृभ्यः शम्भेदीनां शर्वी कृणोतपत्तनाय । पुत्रं यः पृथ्वीणां २
 ताम्ना इत्याथं हविर्भुङ्क्षोऽस्य मनुष्यकर्मणः । इत्येवं नः सुपतेः करण ३ [२] (८०१)

(१०१)

१ त्रिष्वस्युधार्थं यथापत्तं । मनुष्यकर्मणः । २ पृथ्वीणां । ३ मनुष्यकर्मणः ।

५४६ ॥ अ० ५, अ० १, पं० १]
 शर्वे पुत्रः पत्तिवित्तुः यः सप्तदशैर् अक्षरिषुः १
 द्विषा आनी अन्धि पद्विषापुत्रु इति न शुक मन्त्री शोचनम् ।
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः २
 ५४७ ॥ अ० ५, अ० १, पं० १]
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ३
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ४
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ५ [३]
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ६
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ७
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ८
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः ९
 मन्त्रेण न ह्यस्युधार्थं श्रीकृतुर्बन्धुः कृतुर्बन्धुः १० [४] (८११)

(१०४)

१५ मैत्रावरुणिकंसिधः । (पाशोमं) इन्द्रासोमो, ८, १६, १९-२६ इन्द्रा १, ११-१३ सोमः;
१०, १४ अग्निः, ११ देवाः, १७ वावाणः, १८ मरुताः, २३ (पूर्वाप्य) पासिष्ठाग्नीः (अश्वरार्थस्य)
पृथिव्यन्तरिक्षे । सिद्धुः, १-९, १८, १२, १३ जगती, ७ जगती सिद्धुः, १५ मनुष्यः ।

- इन्द्रासोमा तर्पते रक्षं उज्जतं न्यर्पयते वृषणा तमोवृषः ।
परं शृणीतमचित्तो न्योपतं हृतं नुद्रेथां नि शिंशीतमचिणः १
- इन्द्रासोमा समुपशंसमभ्युषं तर्पुर्पयन्तु चरक्षिर्वा इव ।
ब्रह्मक्षिषं क्रुष्यादे घोरचक्षमे द्वेषं धत्तमनत्रापं किमीदिनं २
- इन्द्रासोमा वृष्कृतो वृषे अन्तर्नारम्भणे तर्ममि प्र विधत्तम् ।
यथा नातुः पुनरेकंश्रुनोदयत् तद् वामस्तु सहसे मनुपमच्छवः ३
- इन्द्रासोमा वृतेपतं त्रिवो वधं सं पृथिव्या अचशंसायु तर्हणम् ।
उत् तक्षतं स्वर्षु पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निनुवंधः ४
- इन्द्रासोमा वृतेपतं त्रिवम्पं मित्रोर्मिपूवमश्महन्मभिः ।
तर्पुर्वधेभिरजंघिर्गिधिणो नि पशानि विधत्तं यन्तु निम्बुरम् ५ [५]
- इन्द्रासोमा परि वा भूत विश्वतं इयं मतिः क्रुष्याभ्वं व वाजिनः ।
यां ज्ञो क्षेधां परिङ्गिनोर्मि मेधये मा बह्याणि नूपतीव जिन्वतम् ६
- मतिं स्मरेथां नृजपंदिरेर्व हृतं द्रुहो रक्षसां मद्भरार्वतः ।
इन्द्रासोमा दुष्कृते मा मुगं मुह यो नः क्रुदा विदमिदासंति द्रुहः ७
- यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अनंतमिर्वचोभिः ।
आपं इव कादिना संगृभीता असंश्रुत्वासंत इन्द्र वृशता ८
- ये वाकृशंसं विहरन्तु एषैर्वे वा भद्रं दृषयन्ति स्युधाभिः ।
अर्हये वा ताव सुवदन्तु सोम आ वा दधातु निक्षंतेरुपस्थं ९
- यो नो रमं विप्सति पित्वां अंष्टे यो अश्वांतां यो गशं दस्तुनूर्नाम ।
त्रिषुः स्तेनः स्तेपुक्कृद् द्रुध्रमेतु नि प हीयतां तुन्वाहं तनां च १० [६]
- पुः सो अंन्तु तुन्वाहं तनां च त्रिषुः पृथिवीरपो अंन्तु विश्वाः ।
मतिं शुष्वतु पशो अस्व देवा यो नो विशु विप्सति यक्ष नकम् ११
- मुविज्ञानं चिकित्से जनांषु सधामरुचु वचंसी पन्वृधाते ।
तपोर्यत् मृत्यं यत्राहर्मीषु स्वदित्त सोमोऽश्नि इन्वयामत् १२ (८८)

न या उ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया धारयन्तम् ।
हन्ति रक्षो हन्त्यासुद वर्दन्त—मुभाविन्द्रस्य प्रसिती शयाते १३
यादं वाहमनृतदेव आम् मोघ वा त्रुवो अप्युहे अग्ने ।
रिभ्रम्भभ्य जातवेदा हृणीष द्रोणवाचन्ते निऋधं संचन्ताम् १४
अद्या मृगिष यदि यानुधानो अस्मि यद्वि वापुंस्तप पूरुषस्य ।
अथा म वीरुंशमिधि रूया यो मा मोघं यानुधानेत्याह १५ [७]

यो मायानु यानुधानेत्याह यो वा रक्षाः शुचिरुस्मीत्याह ।
इन्द्रम्भं हन्तु महता वधेन विश्वंस्य जन्तोर्धमस्पदीष्ट १६
प्र या जिगाति घर्गंतेषु नक्त—मपं वृहा तन्वो गृहमाना ।
एवो अंस्तो अत्र मा पदीष्ट घर्वाणो प्रन्तु रक्षम उपपद्येः १७

वि तितृष्वं मरुतो त्रिदिविच्छतं गृह्णायतं रक्षसुः सं पितृष्टन ।
वसं ये भूवी एतयन्ति नक्तमिधं वा रिषो इधिर कुंवे अश्वे १८
प्र यतंय त्रिषो अशमानमिन्द्र सोमंशितं मघवन् तसं शिंशाधि ।
धामादपांजादधरादुर्दना वृभिर्जहि रक्षसुः पयंतेन १९

एत उ त्व पतयन्ति श्वयानु इन्द्र क्षिप्तन्ति क्षिप्तवोऽदोभ्यम् ।
शिरीशो शक्रः पिभुंभयो वृध नून सृजदुर्गनि यानुमर्याः २० [८]

इन्द्रो यानुनामभवन पराश्रयो हविर्मर्धानामभ्याह्विर्यासताम् ।
अर्थांशु शक्रः पराश्रया वनं पानेव भिन्दन् स्तत एति रक्षमः २१
उर्नृत्तयानुं शुभ्रुर्कृपायानुं जहि श्वयानुमुन योर्कयानुम् ।
मुपययानुमुन गृध्रयानुं वृपदं प्र मृणु रक्ष इन्द्र २२

मा नो रक्षो अभि नृदयानुमार्यता—मयोच्छनु मिथुना या किमीदिता ।
पृथिषी नः पायैवात एवर्हसो इन्तारिंक्षो क्षिप्पात पातृभ्यम् २३
इन्द्रं जहि पुमाभं यानुधानं—भुज गिबयं मायया शार्शानाम् ।
शिरीशसो मृग्दया ऋदन्तु मा ते हृद्यन्त म्भूर्यमुचरन्तम् २४

यनि चक्षु रि सुश्वे—न्द्रंभ सोम जागृतम् । रक्षोभ्यो वृधमंयत—सुशरिं यानुमर्याः २५ [९] (८११)

॥ इति मत्तमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

१४१ मण्डलपर्याप्तपर्यन्तं ५१११

मत्तममण्डलस्य ८४१

सर्वयोग - ५१३५

अथाष्टमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ४११ सू० १-५]

(३४) १-१ प्रगाथो (धोरः) काण्वः, २-२९ मेधातिथि-मेघातिथी वाण्वः, ३०-३३ व्याधोवि-
रासङ्गाः, ३४ आहिरसी शद्वती श्रुपिका । इन्द्र, ३०-३४ व्यासङ्गा । १-४ प्रगाथ =
(विपमा वृहती, समा सतीवृहती), ५-३९ वृहती, ३३-३४ त्रिच्युत् ।

- मा चिन्वन्वद् वि शंसतु सखाणो मा रिपण्यत ।
इन्द्रमित् स्तोता वृषणं सर्वां सुते मुहुर्बुध्वा च शंसत १
- अवक्रक्षिणं वृषभं यंधासुरं मां न चंपणीसहम् ।
द्विपणां त्रिपणोभपञ्जरं मंहिष्ठमुभपणफिन्ध २
- पच्छिद्धि त्वा जना इमे नाना हवन्त ऊतयं ।
अस्माकं बल्लेदमिन्द्र भूतु ते इहा विभ्वा नु वधेनम् ३
- वि तर्तुपन्ते मघवन् विपश्चितो इषो विपो जनानाम् ।
उप क्रमस्व पुरुषपमा भरं वानं नेदिष्टमृतये ४
- महे चन त्वासादिवः परां शुल्कार्य देवाम् ।
न सहस्राय नापुताय पबित्रो न शतार्यं शतामप ५ [१०]
- वसो इन्द्रासि मे पितृ-रुत भ्रातृभुञ्जतः ।
माता च मे उदयथः सुमा रसो घमुत्वनापु तपसि ६
- केयथ केदासि पुरुषा चिद्धि ते मनः ।
अलीपिं पुष्प खजहृत् पुरंदरं म गापुत्रा अंगासिपुः ७
- मासभं गापुत्रमचंत वामानुषः पुरंदरः ।
पामिः काण्वस्पोर्यं बहिगासुतं पामेद् बुद्धी भिनत् पूरः ८
- ये ते सन्ति दशग्विनः शतितो ये सहाभिणः ।
अभ्वांसो ये ते वृषणी स्पृष्टव-स्तेभिर्नृन्पमा गीह ९ (१)

आ त्वृष्ट संवृष्टां हुवे गांपुत्रवंपसम् । इन्द्रं धेनुं सुवृष्टामन्यामिषं मुरुधारांमरुहृताम्	१० [११]
यत् त्वद्वत् सूर एतदां वृक्षं वातस्य पुणिनां । वहन् कुत्समात्रेणपं श्रुतकनुः त्सरं गन्धर्वमस्तृतम्	११
य ऋते चिंदाभिभिर्षः पुरा जत्रुभ्यं आनुदः । संधाता मंधिं मयवां पुरुवसु-रिष्कतां विह्वृतं पुनः	१२
मा भूमि निहृषां हुवे-न्व त्वद्वृणा इव । वनांनि न प्रजहितान्पद्विवो वुरोपासो अमन्महि	१३
अमन्महीवृताशवोऽनुमासंश्च वृत्रहन् । महन् मु ते महता गूरुं राधसाऽनु स्तोमं मुदीमहि	१४
यदि स्तोमं मम भव-वृष्माकृमिन्वृमिन्ववः । तिष्ठ पवित्रं समुशसं आशतो मन्वन्तु तुष्ट्यावृषः	१५ [१२]
आ त्वृष्ट सुधस्तुतिं वावातुः सस्पृता गंहि । उपस्तुतिमंधोतां य त्वांशु-त्वर्षां ते वदिमि सुष्टुतिम्	१६
सोता हि सोममर्द्रिभि-रमेनमुप्यु पावत । गृध्या वक्षंश्च वासपन्तु इष्टगो निर्युक्षन् वक्षणांभ्यः	१७
अध ज्मा अर्ध वा त्रिषो बृहतो रंजनाशर्धे । अथा वंधेम्ह तुन्वां गिरा मया ऽऽ ज्ञाता मुक्तो पूण	१८
इन्द्रोऽयं मु मदिनामं सोमं सोता वरंणयम् । द्राक र्णं पीथयद् विभ्वंषा धिया हिंन्वानं न वाज्रयुम्	१९
मा ऽऽ सोमंभ्यु गल्वंण सत्रा पार्श्वहं गिरा । भूर्जिं मृगे न सर्वेनपु शुक्रुषं क ईशानं न पांषिपन्	२० [१३]
मंदिनेपिनं मर्दं-मुधमुधेण शर्वसा । विभ्वंषां त्रुतारं मद्रुपुतं मद्रुं हि प्सा द्वाति नः	२१
देवतिं वापीं पुरु कुवो मतांय वाधुषं । य मुन्वते षं म्नुवते षं रामने द्विभ्वर्गुतीं अरिष्टुनः	२२
एन्द्रं पाङ्कि मत्स्यं विज्जेषं देव शर्वसा । सगं न पांभ्युर्ह मर्षानिभि-रा सोममिहृक विह्वरम	२३

आ त्वा महस्रमा ज्ञातं युक्ता रथं हिरण्यये ।	
ब्रह्मयुजो हरय इन्द्र केशिनो षडन्तु सोमपीतये	२४
आ त्वा रथं हिरण्यये हरीं मयुरंशोष्या ।	
शित्तिपृष्ठा बहतां मध्ये अन्धसो विवक्षणास्य पीतयं	२५ [१४]
पिब त्वास्य गिर्वणः सुतस्य पूर्वपा इव ।	
पारिष्कृतस्य रसिर्न इपमामुतिश्चाहमंशं पत्यते	२६
य एको अस्ति वृत्तनां महौ जुषो अमि वृतेः ।	
गमत् स शिमी न स योषिदा गमन्तु न परि वजंति	२७
त्वं पुरं चरिष्वेव वृधेः शुष्पांसु सं पिंणकू ।	
त्वं मा अर्जु चगे अर्धं द्विता पर्विन्दु ह्ययो मुवः	२८
मम त्वा मूर उदिति मम मूर्ध्यादिनि त्रिवः ।	
मम प्रपित्वे अपिशयुरे वंसु वा स्तोमांसो अबृत्सत	२९
स्त्रुहि स्त्रुहीरुते छां हे मंडिच्छासो मुषोकांश्च ।	
निन्निताश्वः प्रपथी परमज्या मयस्य मेध्यातिधे	३० [१५]
आ यश्श्वान् वनन्वतः श्रुत्वाहं रथं रुहम् ।	
उत श्रामस्य वर्गुनभिकेतति यो अन्ति याद्वः पशुः	३१
य क्रुद्धा मह्यं मामुहे सह त्वत्वा हिरण्यया ।	
एष विश्वान्युभ्यस्नु सोमगा ऽऽ संगस्यं स्वनदंधः	३२
अथ प्रापांगिरति दासनुन्यानांशंगो अग्ने वृशभिः महर्धः ।	
अधोक्षणो दश महां वदन्तो नृप्य इव सरसो निरतिष्ठन्	३३
अन्वस्य स्पूरं वृहशो पुरस्ता वृत्तस्य ऊरुवरम्बमाणः ।	
शश्वती नार्यमिचश्पाह मुमदमयं मोरुनं विमर्षि	३४ [१६] (१०)

(१)

(७१) १-४० मेधातिधिः काण्वा, आहिरस्तः द्विपमंशश्च, ४१-४९ मेधातिधिः काण्वा ।

४०-४१ विमिष्टुः । गापमी, २८ अनुष्टुप् ।

इदं वंसो सुतमन्त्रः पिबामुप्युमंशं	। अनामपिन् रथिमा तं	१
नुर्मिषुतः सुतो अग्ने रस्यो कृतेः पारिपूतः	। अश्वो न विवृणो नृशीर्षु	२
तं त्रे पशु पश्या गोभिः स्वानुमंशमं श्रीणन्तः	। इन्द्रं त्वाभिनृ त्वंशनाई	३

(१०)

इन्द्र इव सांमया एक इन्द्रः सुतपा त्रिधापुः । अन्तर्बुधान् मर्याद ४	
न य शुक्रो न दुर्गाग्निर्न तुषा उंरुष्यवर्षसम् । अपस्वृषुष्वते सुहायम् ५ [१७]	
गोमिषर्षिःस्त्रेवे अस्मन् मृगे न वा मृगयन्ते । अभिसरन्ति प्रेनुमिः ६	
प्रथ इन्द्रेषु सामोः सुतासः सन्तु बुवस्व । स्वे क्षयं सुतपाजः ७	
प्रयुः कोशामः श्वेतन्ति त्रिषध्वजः मूर्धुणाः । समाने अपि भामन् ८	
शुचिर्गमि पुरमिःप्लाः धीरिर्गेषुत आशीतिः । कुष्ठा मन्विष्टः शूरस्य ९	
इमे तं इन्द्र सामास्तीमा असमे सुतासः । शुक्रा अक्षिरं पाषन्ते १० [१८]	
तो आशिर्षं पुण्ड्राश्रमिन्द्रेम सोमं धीणीहि । इवन्तं हि त्वां शुणोमि ११	
हाम् पीतामं पुष्यन्ते बुमदीमो न गुरांषाम् । ऊधुनं लामा जैन्ते १२	
इवो इव इवतः श्रोता इषाव त्वादीतो सुपोनः । धेयुं हरिचः भुतस्य १३	
उवथं वन इत्यन्तान् मणोरिषा विंदेत । न गायत्रं गीषमानं १४	
मा नं इन्द्र पीतुमन्तु मा क्षपेते परां दाः । शिक्षां शचीशुः शचीभिः १५ [१९]	
वपुं वा शोदीप्यो इन्द्रं त्वापन्तः सखायः । कण्ठीं पुषधर्मिन्त्रान्ते १६	
न विंशयदा पंगुनं वशिष्ठपुणु नविष्टी । तवेतु शतामे विकेत १७	
इत्यन्ति बुधाः सुवन्तं न स्वर्गाय वृहस्पति । पतिं प्रमादुमतन्द्राः १८	
वापुष वाहि वासंमि मां हृणीषा अयं रमान् । मुहो इव बुर्वजातिः १९	
मा वधुं वा वृणोषान् त्वायं काशुरं अस्मन् । अधीर इव जामाता २० [२०]	
विष्ठा शंसव वीर्यं भृशिवाशं सुमतिम् । त्रिषु ज्ञातव्य मनसि २१	
आ त् वि च कर्षेमन्ते न वा विष्ठा शम्भुजात । बुधाश्वरं श्रुतमृतः २२	
उवर्द्धनं सोतग्निद्रांषु सोमं वीर्यं इकायं । धनुं पिबुज्जपाय २३	
वा वादुष्य अयुधिः श्वश्वान्ते जशुस्यः । शत्रुं श्रोतुभ्यो गोमन्तम् २४	
प-वन्तुमिष वीताम् आ पौडतु मदीय । गोमं वीर्याय श्राय २५ [२१]	
पानं वृत्रहा सुतमा वा मृग्यां अस्मन् । नि पमंशु श्रुतमृनिः २६	
गह इमं वृष्टपुमां श्रामा वधतः सखायम् । धीमिः पुनं गिर्वजम् २७	
शशवः साम् आ पौडि शीताः सोमा आ पौडि ।	
वि विपुर्बाः शकोश ज्ञापमप्यां मधुमाशुम् २८	
मृत्तुषु वाश्या वरुनि मृह शर्षेभु वृष्णार्थं । इन्द्रं कृष्णिं वृषन्तः २९	

गिरंश्च यास्तं गिर्वाह उक्त्वा च तुभ्यं तानि ।	मुत्रा वधिरे शर्वांसि	३० [२२]
पुवेत्रेषु तुविकूर्मिर्वाजौ एको वज्रहस्तः ।	सनादमुक्तो दपते	३१
हन्ता वज्रं क्षिण्णेनेन्द्रः पुरु पुरुहूतः ।	महान् महीभिः शर्चीभिः	३२
यस्मिन् विश्वाश्रुण्यं उत च्योत्रा अयांसि च ।	अनु घेन्मन्दी मघोनः	३३
एष पुतानि चकारेन्द्रो विश्वा योऽति शूष्ये ।	वाजदावा मघोर्नाम्	३४
प्रभर्ता रथं गव्यन्तमपाकाच्चिद् यमवति ।	इनो वसु स हि वोळ्हा	३५ [२३]
सर्निता विभो अर्बन्दिर्हन्ता वज्रं नृभिः शूरैः ।	सत्योऽविता विधन्तम्	३६
यजध्वनं मियमेधा इन्द्रं मुत्राचा मनसा ।	यो भूत् सोमः सत्यमद्वा	३७
गाथध्रुवसं सत्यति श्रवस्कामं पुरुत्मानम् ।	कण्वांसो गात वाजिनम्	३८
य क्रुते चिद् गास्पदेभ्यो दात सत्त्वा नृभ्यः शर्चीवान् ।	ये अस्मिन् काममभियन्	३९
इत्या धीर्वन्तमद्रियः क्राण्वं मेध्यातिथिम् ।	मेपो भूतोऽऽमि यज्ञयः	४०
शिक्षां विभिन्दो अस्मि चत्वार्यपुत्रा दद्वद् ।	अप्या परः सहस्रा	४१
उत सु त्वे पयोवृधां माकी रणस्य नृप्या ।	जन्तित्वनार्यं मामहे	४२ [२४] (७९)

(१)

१४ मेध्यातिथिः काण्वः । इन्द्रः, ११-१४ कौरवाणो पाकस्यामा । प्रगाथः = (वियमा वृद्धती, समा सतो वृद्धती), ११ मनुष्य, १२-१३ गायत्री, १४ वृद्धती ।

पिपां सुतस्यं शसिनो मत्स्वा न इन्द्र गोर्मतः ।	
आपिनीं शोधि सधमायो वृधेऽं ऽस्मो अं वन्तु ते धियः ।	१
भूपामं ते सुमती वाजिनो वयं मा नः स्तुभिर्मातये ।	
अस्माच्छिघ्राभिरवतानुभिर्ष्टिभिः रा नः सुज्ञेषु यामय	२
इमा उं त्वा पुरुवसो गिरो वधन्तु या मर्म ।	
पावकर्वणाः शुचपो विपुभितो ऽमि स्तोर्भिरूपत	३
अये सहस्रमूर्धिमिः सहस्रकृतः समुद्र ईव पपथे ।	
सत्यः सो अंस्य महिमा गृणे शर्वो यज्ञेषु विपराज्ये	४
इन्द्रमिद् देवतातप इन्द्रं प्रत्यर्च्यधुरे ।	
इन्द्रं समीके वनिनां हवामह इन्द्रं धनस्य मातये	५ [२५] (८१)

इन्द्रो मज्जा रोक्षसी पपयुच्छव इन्द्रः सूर्यमरोचयत् ।	
इन्द्रे ह विश्वा भुवन्तानि येमिह इन्द्रे सुशानाम् इन्ववः	६
आमि त्वा पूर्वपतिय इन्द्र स्तोमंभिगुयवः ।	
समीचीनास क्रमवः समस्वरन् रुद्रा गृणन्तु पूष्यम्	७
अस्वेदिन्द्रो वावुषे वृष्प्यं शशो मर्षे सुतस्य विष्णोषि ।	
अद्या तमस्य महिमानंमायवो ऽजुं स्तुवन्ति पूर्वधा	८
तत् त्वां यामि सुवीर्यं तद् ब्रह्म पूर्वधितये ।	
येना पतिष्णो भूयि धनं हिते येन प्ररुण्वमाधिं	९
येना समुद्रमसृजो महीरुपस्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः ।	
सद्यः सो अस्य महिमा न संनञ्जे यं शोणीरनुचक्रवे	१० [२६]
शग्धि न इन्द्र पत् त्वां इषि यामि सुवीर्यम् ।	
शग्धि वात्राय प्रथमं सिर्वासते शग्धि स्तोमाय पूष्यं	११
शग्धि नो अस्य यज्ज्ञं पौरमाविधु धिपं इन्द्र सिर्वासतः ।	
शग्धि यथा रुद्रांसु शपावकं कृपुमिन्द्र पावुः स्वर्णरम्	१२
कल्पस्यो अतसीनां तुरो गृणीतु मरयः ।	
नही न्वस्य महिमानंभिन्दियं स्वर्गुणन्तं आजुषुः	१३
कर्तुं स्तुवन्तं क्रतपन्तं वृषन् क्रपिः को विपं ओहते ।	
कृदा हर्षं मघवमिन्द्र मुन्दतः कर्तुं स्तुवत आ गमः	१४
उजु स्ये अर्धुयत्तमा गिः स्तोमांस इरते ।	
सत्रजितो धनमा अशितोवषे वाजयन्तो रथा इव	१५ [२७]
कण्वा इव भृगवः स्यो इह विश्वमिह धीतमानशुः ।	
इन्द्रं स्तोमंभिर्मुहयन्त आयवः सिप्यंभासो अस्वरन्	१६
पूषवा हि वृत्रहन्तसु हरीं इन्द्र पशुधतः ।	
अशोर्बानो मपद्रुन् स्तोमपीतय उग्र क्रुष्वंभिष गंदि	१७
इमे हि ते कारवे वावुशुषिया विधासो मेधसातये ।	
म त्वे नो मघवमिन्द्र गिर्वणो येनो न शृंगुधी हवम्	१८
निमिन्द्र इदानीं वृत्रं धनुंस्यां अस्फुरः ।	
निमुरस्य नृगंयस्य मापिनो निः पवंतस्य मा औजः	१९

निरुप्रयो वरुपुर्निकु स्यो निः सोम इन्द्रियो रतः ।
 निरुन्तरिक्षादधमो महाबाहो कृषे तद्विन्द्र योस्यम् २० [२८]

यं मे तुरिन्द्रो मुकतः पाकस्थाभा कीरवाणः ।

विश्वेषां गमना शोभिष्णु-मुपेव त्रिवि धार्वमानम् २१

रोदितं मे पाकस्थामा मुपूरं कश्यमाम् ।

अदारि शपो विचोर्धनम् २२

यस्मा अन्ये वृत्तं प्रति पुं वईन्ति वरुणः ।

अस्तु वपो न तुापम् २३

आत्मा पितृभ्यः पुरीषां ओजोना अभ्यर्चनम् ।
 तुरीयमिह रोदितस्य पाकस्थामानं शोत्रे कृतार्तामकवम् २४ [२९] (१००)

(४)

११ इकातिथिः काणवा । इन्द्रा. १५-१८ पूषा वा. १९-२१ कुरुड। । अणवाः = (विषया वृद्धयो, तस्मा मतेषुहती) । ११ पुर इन्दिष् ।

परिन्द्र पागपागुक् न्यग्वा हृपसे नृभिः ।

सिमा वृक नृपूतो अभ्यानुवे असी पणधं नृवंतो १

पश् वा कसे वरुणि वपावर्क कृष इन्द्रं मारुपंसे मर्षा ।

कण्वात्सम्वा महर्षिभिः प्तोर्मशाहसु इन्द्रा रंभ्यन्तवा गीहि २

पथां शोपे अवा कृतं तृपुभेयवोरिणम् ।

आजिने नो वसिने तृपुमा गीहि कण्ठेषु मु सत्रा विह ३

मन्वन्तु त्वा मपवहिन्द्रेन्वरां पाशुं देवाप मुन्वन्ते ।

आनुपया सोमंवरिवभ्रुवु मृतं न्येप्ये तव इधिंभु सहेः ४

प रंभे सहेः सहेः उमन्त्रं मुन्दुमोरंता ।

विश्वं त हन्त वृत्तान्तो वतो नि वृथा इव वेमिं ५ [३०]

महर्षिभ्यः सचने वशीपुत्रा वस्तु आनुपुरंभुरिवु ।

पुरं वशिरी कृन्ते कुरावै वृथाति नमंइविभिः ६

वा भंनु वा धेदिष्णु-अरवं मुकवे तव ।

इदरेते कृष्वां अत्रिषावै कृवै वारंभं कुरंते वरु ७ १००

सुष्मानुं स्त्रियं वाचसे वृषा न हानो अंस्य रोपति ।	
मध्या संप्रताः सारुषेण पुनत्र स्त्रुपमेहि इवा पिबं	८
अग्नी वृषी संरूप इह गोमो हृदिन्दे तु सता ।	
श्याजमात्रा वर्षता सचते सदा पुन्द्रो पाति सुभामुषं	९
क्रहपो न नृप्यंजवपानुमा गंदि पिना सोसं वज्ञो अनु ।	
त्रियेपमानो मधवन् त्रिवेदिह ओजिपं वधिषु सद्यः	१० [११]
अप्यंदा ह्रावता त्वं सोममिन्द्रः पिपासति ।	
उषं नूनं पुंयुते वृषंणा ह्री आ च जगाम वृष्टहा	११
भवे विव न संयते दाधुगिजतो वजा सोमंश्च तुमपति ।	
इदं ते अहं पुन्यं मरुधिते तस्वेहि म र्दवा पिबं	१२
शुप्यदादावपंङ्कः सोममिन्द्राव सोमन ।	
अपिं वृष्यदादौ वि पंशते सुन्वन्तो वृश्वंज्वरम्	१३
उषं वृषे वावाता वृषंणा ह्री इन्द्रं सुपुं वक्षतः ।	
अवाचं त्वा मरुधोऽप्यधिपो वदन्तु सजनेदुषं	१४
म पुष्यं वृषोमहं पुन्यं वि पुन्यं पुन्यम् ।	
म इज सिक्ष पुन्यं नो पिना नूनं शुषे विमोचन	१५ [१२]
सं नं शिरीहि भुजिगीव दुरं रासवं शुषो विमोचन ।	
भे तत्रो सुपुं सुमिपुं वनु ये गं द्विजेहि मयंम्	१६
दंमि त्वा पुपुपु-वसे वलि प्पानेव जापुणे ।	
न तायं वावर्णं हि तद् वयो ध्रुवे पुत्राव साधं	१७
पत्वा पातो वरसं वरिदापुणे नि-पुं रवयो अमारं ।	
अस्माकं पुष्यंजिता पिपो भंङ्ग मदिप्यो वाजंवाते	१८
वसुं रावंः इत्याभं वृष्टव्यु द्विविपु ।	
राजंयुववचं सुभारिव वृत्तिं सुवंदीवमन्महि	१९
प्रायिः सानामि वृषवचं वृत्तिः त्रियंवेधिपुमिः ।	
वृषं वृष्टव्यु निमज्जातु निपुं धाति मयावृषिः	२०
वृषाभि-व अर्धियंवे अंगणुः ।	
वृषं वृष्टव्यु इदं वृष्टव्यु इदं	२१ [१३] 1111

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-३६]

(५)

३९ प्रह्लातिथिः काण्वः । अश्विनौ, ३७ (वसुधार्थस्य)-३९ चेषाः कश्युः ।

गायत्री, ३७-३८ बृहती, ३९ अनुष्टुप् ।

वृषाक्षिहेषु यत् सु-त्यरुणप्सुराशिश्वितत् ।	वि मानुं विश्वर्धातनत् ।	१
नूवद् दृष्या मनोयुजा रथेन पृथुपाजसा ।	सत्वेधे अश्विनोपसम् ।	२
युवाभ्यां वाजिनीवसु प्रति स्तोमां अदक्षत ।	वाचं वृतो यथोहिषे ।	३
पुरुमिया णं कुतयं पुरुमुन्द्रा पुंरुवसू ।	स्तूपे कण्वांसो अश्विनौ ।	४
मंहिष्ठा वाजसातमे-पर्यन्ता शुभस्पती ।	गन्तारा वृशुषो गृहम् ।	५ [१]
ता सुविषार्यं वृशुषं सुमेधामर्वितारिणीम् ।	पूतेगंभूतिमुक्षतम् ।	६
आ नः स्तोममुपं ह्वत् तूर्यं श्येनोभिर्गुशुभिः ।	यातमश्वेभिरश्विना ।	७
येभिस्तिष्ठः पंगुवतो द्विवो विश्वानि रोचना ।	त्रोरकून् परिदीयधः ।	८
उत नो गोमतीरिषं उत मातीरहर्विदा ।	वि पृथः सातयं सितम् ।	९
आ नो गोमन्तमश्विना सुवीरं सुरथं श्यिम ।	बोद्धमश्वोवतीरिषः ।	१० [२]
धावुधाना शुभस्पती द्या हिरण्यवर्तनी ।	विचंतं सोम्यं मधुं ।	११
अस्मभ्यं वाजिनीवसु मधवस्यश्च सुमधः ।	दुर्दियन्तमदाभ्यम् ।	१२
नि पु ब्रह्म जनांतां याविकृष्टं तूर्यमा गंतम् ।	मो प्वृन्पो उपाततम् ।	१३
अस्य विचतमश्विना युवं मर्दस्य चारुणाः ।	मध्वं रातस्य पिप्पया ।	१४
अस्मे आ बहंतं श्यिं शतवन्ते सहस्रिणाम् ।	पुरुधुं विश्वर्धायसम् ।	१५ [३]
पुरुत्रा चिद्धि वां नरा विद्वपन्ते मनीषिणः ।	वापद्विरश्विना गंतम् ।	१६
जनांसो वृकबांहिषो हविर्मन्तो अरंकृतः ।	पुवां हवन्ते अश्विना ।	१७
अस्माकंमद्य वास्ये स्तोमो वाहिंस्तो अन्तमः ।	युवाभ्यां मूत्वश्विना ।	१८
यो हं वां मधुनो हति-राहितो रधुचपंणे ।	ततः विचतमश्विना ।	१९
तेन नो वाजिनीवसु पश्वं लोकस्य शं गवं ।	बहंतं पीवरीरिषः ।	२० [४]
उत नो त्रिभ्या इषं उत सिन्धूरहर्विदा ।	अपु द्वारंष वषधः ।	२१
कृवा वां तोम्यो विधत् समुद्रे जंहितो नरा ।	पद् वां रथो विमिष्यतां ।	२२
पुवं कण्वाय नामत्या उपरिताय इभ्यं ।	शश्वत्कृतीदेशस्यधः ।	२३
ताभिरा यातमृतिमि-नंभसीभिः सुशस्तिभिः ।	पद् वां वृषवसु द्वे ।	२४ (१२)

वर्धा विन् कण्वमावर्तं	प्रियमेषमृपस्तुतम् ।	आर्धं शिञ्जारमभिनता	२५ [५]
पद्योत् कृत्वष्ट पत्ने—ऽगु गोप्यगस्त्यम्		पथा धार्जेषु सोमैरिम्	२६
प्रनादह वा वृषण्वम् अतो वा भूपो अश्विना		गूणन्तः सुप्रमीमिहं	२७
स्थे हिण्णपवन्धुहं हिण्णपाभीशुमभिनता		आ हि स्थाधो विविस्सुशम्	२८
हिण्णपदी वा रभि—रीषा अशो हिण्णपयः		उभा प्रका हिण्णपया	२९
तेन नो वाजिनीश्वम् पशवतंभिदा मंत्रम्		उपेमा भुङ्कति मम	३० [६]
आ दंहेषे पशुशान् पुदीश्वन्तावभिनता		इषो दासीमत्या	३१
आ ना सुषेय धर्वाभि—रा गुषा वातमभिन		पुर्ध्वन्ना नासाया	३२
एह वा पुषितर्महो वषो वहन्तु एभिनीः		अप्या स्वध्वं जर्नम्	३३
स्थे वृमन्तुगादसु व इषा वनेते सुह		न प्रकमभि वाधते	३४
हिण्णपयन्तु रधेन इवर्वाणिभिर्धः		धीर्जवन्ना नासाया	३५ [७]
पुर्वे भृगो जोगुवांसं वदूधो वा वृषण्वम्		ता नः पुद्गक्षिषा इषिम्	३६
ता धे अश्विना मनीना विद्यान् नवानाम् ।			
वर्धा विषधेयाः वृगुः शतमुप्रातो वदंश सुहया इह गोनाम्			३७
वा मे हिण्णपयंहृष्टो इह पशु अर्धहत ।			
अपुप्रा इष्येण्यव वृष्टव—धर्मजा अभिनो जनाः			३८
माः काना पुषा गावु धेनुमे वनि चैवृषः ।			
अथा मेव सुगिगहंते भूषिदावस्तु जवः			३९ [८] (११०)

(९)

[इति अथर्ववेदः अथर्ववेदः १-११]

२८ वाच्यं वाच्यः । इह २, ३५-३८ विविधं वाच्यं । वाच्योः ।

इहो इहो व आरंता पुत्रंया वृष्टिमी इव		व्यामिर्धन्वाव वावृधे	१
इहो इहो व विना व वृषा वृषा		दिना वृषा वृषा	२
इहो इहो वदंशु वनादिपुत्रा सुवर्धनम्		शुभि सुवर्धु आनुधम्	३
इहो इहो वदंशु विना विना नमन् वृष्टवः		सुमुदावर्धु सिन्धवः	४
अथर्ववेदः वि वि वृषे वृषे सुवर्धनम्		इहो धर्मि वृषी	५ [९]
वि विह वृषा व दंश वृषा वृषा		विना विवधु वृषिना	६ (११०)

इमा अमि प्र जोनुमो विपामग्रेषु धीतयः । अग्नेः शोचिने त्रिघृतः	७
गुहा सतीरुप त्मना प्र यच्छोचन्त धीतयः । कर्णा अतस्य धारया	८
प्र तर्मिन्द्र नशीमहि र्षिं गोमन्तसुश्विनम् । प्र झार्त्तं पूर्वचित्तये	९
अहमिच्छि पितृपरि मेधामृतस्य जग्रम । अहं सूर्यं इवाजनि	१० [१०]
अहं प्रजेन मन्मना गिरः ह्यममि कण्ववत् । येनेन्द्रः सृष्टमिह कृषे	११
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवुः कर्षयो ये च तुष्टुवुः । ममेद् वर्धस्व सुष्टुतः	१२
यदस्य मनुयुरध्वनीद् वि वृत्रं पर्वशो रुजन् । अपः संमुद्रमेरयत्	१३
नि शुर्णा इन्द्र धर्णसि वज्रं जघन्धु वस्ववि । वृषा ह्युग्रं सृष्टिवेषे	१४
न द्याव इन्द्रमोजसा नान्तरिक्षाणि वज्रिणम् । न विव्यचन्त मूर्धयः	१५ [११]
यस्तं इन्द्र महीरुपः स्तभूयमान आशयत् । नि तं पद्यासु शिश्रधः	१६
य इमे रोदसी मही समीची समजग्रमीत् । तमोभिरिन्द्र तं गृहः	१७
य इन्द्र यतपस्वा मृगवो ये च तुष्टुवुः । ममेदुग्रं भुषी हवम	१८
इमास्तं इन्द्र पृञ्चयो घृतं वृहत आशिरम् । एनामृतस्य पिप्युषीः	१९
या इन्द्र प्रस्वस्वा ऽऽसा गर्भमचक्रिन् । परि धंमिव सूर्यम्	२० [१२]
त्वामिच्छवसस्पते कर्णा उक्थेन घावुधुः । त्वां सुतासु इन्दवः	२१
तवेदिन्द्र मर्षातिषूत प्रशस्तिरद्विवः । यज्ञो वितन्तुसाप्यः	२२
आ न इन्द्र महीमिषं पुरं न वृषिं गोमतीम् । उत मृजं सुवीपम्	२३
उत त्पद्माश्वर्यं यदिन्द्र नाहुषीष्या । अग्रं विशु प्रदीवपत्	२४
अमि व्रजे न तन्निषे सूर उपाकचक्षसम् । यदिन्द्र मूळपासि नः	२५ [१३]
पवुङ्ग तंविपीपसु इन्द्र प्रराजसि श्रितीः । महो अपार ओजसा	२६
ते त्वां हविर्मतीर्विशु उपं व्रुवत ऊतयं । उरुव्रतसमिन्द्रुभिः	२७
उपवृरे गिगीणा संग्रथे च नदीनाम् । पिपा विमो अजापत	२८
अतः समुद्रमुद्गतं भिक्रित्वो अवं परपति । यतो विपान एतति	२९
आदित प्रजस्य रेतसो ज्योतिष्यदपन्ति वासुराम् । पुरो यद्विधपते त्रिवा	३० [१४]
कर्णास इन्द्र ते मृति विश्वं कथन्ति पौंस्यम् । उतो श्विषु वृष्पम	३१
इमां म इन्द्र सुष्टुति जुपस्य प्र मु मार्मव । उत प्र बर्धपा मृतिम्	३२
उत मंग्रण्या वृषं तुभ्यं प्रवृद्ध वज्रिवः । पिशा अतश्म जीवसं	३३
अमि कर्णा अनुपता ऽऽज्ञे न प्रवर्ता प्रतीः । इन्द्रं बर्नन्वती मृतिः	३४ (११५)

इन्द्रं सुवधानि वावुधुः समुद्रमिषु सिन्धवः । अनुत्तमन्युमजरम्	३५ [१५]
आ नो याहि परावतो हरिभ्यां हयंताम्याम् । इमामिन्द्र सुतं पिब	३६
त्वामिदं वृत्रहन्तम् जनासो वृक्तबर्हिषः । हवन्ते वारजसातये	३७
अनुं त्वा रोदंसी उभे चुकं न कृत्येतशम् । अनुं सुवानास इन्द्रवः	३८
मन्दस्वा सु स्वर्णर उतेन्द्र शर्पणावति । मत्स्वा विवस्वतो मृती	३९
वावुधान उप दधि कृपां वृत्रघोरवीत । वृत्रहा सोमपातमः	४० [१६]
अभिर्हि पूर्वजा अस्पे—कु ईशान ओजसा । इन्द्रं चोष्कूपमे वनुं	४१
अस्माकं त्वा सुतो उषं वीतपृष्ठा अभि प्रयः । शतं वहन्तु हरयः	४२
इमां सु पुण्यां धियं मणोपूतस्वं पिप्पुधीम् । कर्वा उरुधेनं वावुधुः	४३
इन्द्रमिदं विमहीनां मेधं वृणीत मर्त्यः । इन्द्रं सन्निप्युक्तये	४४
अवाञ्छं त्वा पुरुषुत प्रियमेधस्तुता हरी । सोमपेयां यक्षतः	४५
शतमहं तिरिन्दिरे मह्यं पशांवा वदे । राधांसि याद्वानाम्	४६
वीणिं शतान्पवंतां सहस्रा वश गोनाम् । वृदुष्युष्याय सार्धं	४७
उदानद् ककुहो दिवमुप्राअनुपुञ्जो ददत् । भवमां याद्वं जनम्	४८ [१७], १०८

(३)

३६ पुनर्वसुः काण्वः । मरुतः । गायत्री ।

य यद् वंस्त्रिपुत्रमिषं मरुतो विषो अक्षरत् । वि पवंतेषु राजध	१
यदुङ्गं तंविषीयसो यामं शुभ्रा अर्चिध्वम् । नि पवंता अहासत	२
उदीरपन्त वायुभिर्वाभासः पृथग्मातरः । धुक्षन्तं पिप्पुधीमिषम्	३
वपन्ति मरुतो मिहं प्र वेषपन्ति पवंतान् । यद् यामं यान्ति वायुभिः	४
नि यद् यामाय वो गिरि—नि सिन्धवो विधमणे । महे शुष्माय येसिरे	५ [१८]
युष्मां उ नक्तमृतये युष्मान् दिवा हवामहे । युष्मान् प्रपत्यंध्वरे	६
उदु त्वे अरुणस्व—भिश्चा यामंभिरीते । वाभा अग्निं प्युनां क्रिवः	७
सुजन्ति इधिममोर्जसा पन्थां सूर्यां यतवे । ते भानुभिर्वि तंदिधरे	८
इमां मे मरुतो गिरि—भिर्मं स्तोमंमृशुक्षणः । इमं मे वनता हवम्	९
वीणिं सरांसि पृथयो वृदुहे वृद्धिणे मधु । उत्सं कर्वन्धमृद्विणाम्	१० [१९]
मरुतो यद्वं वो क्रिवः सुन्गापन्तो हवामहे । आ तू न उषं गन्तव	११ (११५)

युवं हि ष्ठा सुदानवो रुद्रा ऋमुक्षणो वमं	। उत प्रचेतसो मवं	१२
आ नो रविं मंत्रुच्युतं पुरुक्षुं विश्वधापसम्	। इयंतां मरुतो त्रिवः	१३
अधीष यद् गिरीणां यामं शुभ्रा अविध्वम्	। सुदानेमैन्वृष्ट इन्नुभिः	१४
एतावतभिदेवां सुभ्रं मिक्षेत मत्यैः	। अर्वाग्यस्य मन्मभिः	१५ [२०]
ये द्वप्सा इव रोवसी धमन्त्यनु वृष्टिभिः	। उत्सं दुहन्तो अक्षितम्	१६
उतु स्वानेमिरीरत् उद् स्येरुतु वायुभिः	। उत स्तोमैः पृथिमातरः	१७
येनाव तुर्वशं यतुं येन कण्वं धनुस्पृतम्	। राये सु तस्य धीमहि	१८
इमा उ वः सुदानवो धृतं न पिप्युषीरिषः	। वर्षीन् क्राण्वस्य मन्मभिः	१९
कं नूनं सुदानवो मर्दधा वृक्तबर्हिषः	। ब्रह्मा को वः सपयंति	२० [२१]
नहि म्म यद्ध वः पुरा स्तोमैर्मिर्वृक्तबर्हिषः	। शर्षो ऋतस्य जिन्वंध	२१
समु त्वे मंहतीरुपः सं क्षोणी समु सूर्यम्	। सं वद्रे पर्वशो र्दुधुः	२२
वि वृत्रं पर्वशो ययुर्वा र्वि पर्वतां अराजिनः	। चक्राणा वृष्णि पार्ष्वम्	२३
अनु व्रितस्य युष्यतः शुष्मभावन्नत क्रतुम्	। अन्विन्द्रै वृत्रतुषे	२४
विपुत्रस्ता अमिधवः शिमाः शीर्षन् हिरण्यवीः	। शुभ्रा ध्वञ्जत धिये	२५ [२२]
उशान्ता यत् पंगवत उक्ष्णो रन्ध्रमपातन	। द्यौं पंकदइ भिया	२६
आ नो म्रसस्य व्रावने ऽश्वैर्हिरण्यपाणिभिः	। देवांस उषं गन्तन	२७
पर्वेषां पृषती रये मष्टिर्वहति रोहितः	। यान्ति शुभ्रा त्रिणष्टपः	२८
सुषोमं शपुंणाबत्यारीके पुस्त्यावति	। ययुर्निषंकपा नरः	२९
कृदा गंष्टाय मरुत इत्या विप्रं हवंमानम्	। मारीकेभिर्नाधमानम्	३० [२३]
कद्ध नूनं कंधरियो यद्विन्दुमर्जहातन	। को वः ससित्व ओंहते	३१
महो वु णो वद्रेहस्तेः कण्वांसो अग्निं मुकद्धिः	। स्तुपे हिरण्यवाशीभिः	३२
ओ वु वृष्णः धर्षज्यूना नर्षसं सुवितायं	। वृत्रतां चित्रवाजान्	३३
गिरपंभिभिर्जिह्वते पशीनासो मन्षमानाः	। पर्वताभिभिर्देमिरे	३४
आक्षुपावतानो बहन्ध्रन्तरिक्षेण परतः	। धाताः स्तुवते वयः	३५
अग्निर्हि जानि पूष्यं ऽरन्वो न सूरौ अर्षिषां	। ते मानुमिहि तंसिये	३६ [२४] (१४४)

(८)

११ सप्तमः काण्डः । अश्विनी । मनुष्यः ।

आ नो विभ्राभिरुतिभिः रश्मिना गच्छते पुषम् ।	
दद्या हिरण्यवर्तनी विवर्त शोभ्यं मधुं	१
आ नूनं पातमश्विना रथेन सूर्यत्वचा ।	
भुञ्जी हिरण्यपेदाम्ना कवी गर्भीरथेतसा	२
आ यान्ति ननुपुष्यया ऽऽन्तरिक्षाय सुवृत्तिभिः ।	
विवाधो अश्विना मधु कण्वानां सर्वने सुतम्	३
आ नो पातं क्रुष्यया ऽन्तरिक्षादधविषा ।	
पुनः कण्वस्य दामिह भुषार्यं शोभ्यं मधुं	४
आ नो पातमुपभूयतपश्विना सोमपीतये ।	
स्वाहा सोमस्य वर्धता य कवी प्रीतिभिर्नरा	५ [१५]
यन्विन्द्रि वां पुर अर्षयो जुहोऽर्षसे नरा ।	
आ पातमश्विना यान्ति सुपेयां सुष्पृतिं मयं	६
क्रुष्यन्ति रश्मिनादध्या नो यान्ति स्वर्दिश ।	
प्रीतिर्वासापचेतसा स्तोममिहृवनमुता	७
किमुपे पयांसते ऽस्मत् स्तोममिश्विना ।	
पुनः कण्वस्य हासुर्विर्गिर्दिश्वतो अहीवृषत्	८
आ वा विन् इहाउसे ऽह्वत् स्तोममिश्विना ।	
अग्निं वृत्रहन्तसा ता नो मूने मणोमुधा	९
आ वरु वां वारुणा रथुमान्तिष्ठत् दामिनीवधु ।	
विभ्रान्श्विना पुषं य प्रीतान्परागच्छतम्	१० [१६]
अतः सृष्टमिजिज्ञा रथेना पातमश्विना ।	
कृमो वां मधुमुह वयो ऽदीवीत् क्राप्यः कृषिः	११
पुनः सदा पुंहुवधुं मनोतरां वरीणाम् ।	
स्तोमं मे अश्विनादिमभिमि दही अनुपाताम्	१२
आ नो विभ्रान्श्विना पुषं रथोस्वर्दिषा ।	
वृत्तं न कृन्दिषावतो मा नो रिरथते हिं	१३

यन्नासत्या परावति यद् वा स्थो अध्यक्ष्वरे ।	
अतः सहस्रनिर्णिजा स्थेना यांतमश्विना	१४
यो वा नासत्यावृषिर्गीमिर्वत्सो अवीवृधत् ।	
तस्मिं सहस्रनिर्णिजमिषं धत्त घृतश्रुतम्	१५ [२७]
प्रास्मा ऊर्जे घृतश्रुतमश्विना यच्छतं युवम् ।	
यो वा सुभ्रायं तुष्टवद् वसूयाद् दानुनस्पती	१६
आ नो गन्तं रिशादमेमं स्तोमं पुरुभुजा ।	
कृतं नः मुभियो नरेमा दातमुभिष्ये	१७
आ वा विश्वाभिरूतिमिः प्रियमेधा अहूपत ।	
राजन्तावध्वराणांमश्विना यामहृतिषु	१८
आ नो गन्तं मयोभुवा ऽश्विना शोभुवा युवम् ।	
यो वा विपन्यु धीतिमिर्गीमिर्वत्सो अवीवृधत्	१९
यामिः कण्वं मेधातिथिं यामिर्वशं दशमजम् ।	
यामिर्गोशर्यमावतं तामिर्नोऽवतं नरा	२० [२८]
यामिर्नरा ब्रसदस्युमावतं कृत्वये धने ।	
ताभिः प्वस्मो अश्विना भावतं वाजसातये	२१
प वा स्तोमाः सुवृक्तयो गिरो वधन्त्वश्विना	
पुरुञ्चा वृत्रहन्ता ता नो भूतं पुरुस्पृहा	२२
त्रीणि पदान्यश्विना राविः सान्ति गुहा परः ।	
कवी कृतस्य पार्मभिर्वाग्जुविभ्यस्पारि	२३ [२९] (१६७)

(९)

११ शशकणः काण्वः । अश्विनौ । अनुष्टुप् । १, ४, ६, १४-१५ बृहती, १, ३, २०, ४१ गाथनी.

५ कङ्कः, १० त्रिष्टुप्, ११ विराट्, १२ जगती ।

आ नूनमश्विना युवं वत्सस्यं गन्तमवसे ।

मास्मं यच्छतमवृकं पृथु च्छुर्विधुंयुतं या अरातयः १

पवृन्तारिधे पद् त्रिषि पत् पञ्च मानुषो अनु । नृम्यं तद् धत्तमश्विना २

ये वा वंसांस्यश्विना विपांसः परिमामृगुः । एयेन क्राण्वस्यं बोधतम् ३ (२३०)

अन्ति चित् सन्तुमहं यत्नं मर्तस्य रिपोः । नोपं वेदि जातवेदः ४
 मतां अमर्तस्य ते भूति नामं मनामहे । विनासो जातवेदसः ५ [२५]
 विपुं विनासोऽर्वसं ब्रुवं मतांसं कृतयं । अग्निं गीर्भिर्हवामहे ६
 आ तं ब्रुतो मनो यमत् परमार्षित् सधस्थात् । अष्टे त्वाकामया गिरा ७
 पुरुवा हि सहङ्गमि विशो विश्वा अर्जु प्रभुः । ममत्सु त्वा हवामहे ८
 समत्सुग्निमर्वसे वाज्रयन्तो हवामहे । वाजेषु चित्रराधसम् ९
 प्रवो हि कृमीडयो अघ्वेषु सुनास्व होता नव्यश्च सतिम् ।
 स्वां चाग्निं तुन्वं पिपर्यस्वाऽस्मभ्यं च सौमगुमा यंजस्व १० [३६] (१०४)

[इति पद्यमोऽष्टकः ॥५४॥]

[अथ षष्ठोऽष्टकः ॥६॥]

[प्रथमोऽध्यायः ॥११॥ व० १-४०]

(११)

११ पर्यंतः षण्णः । इन्द्रः । उष्णिक्, ११ शंकुमती (विंगकमतेव) ।

य इन्द्र सोमपातमो मर्दः शविष्ठु चेतति । येना हमि न्युत्रिणं तमीमहे १
 येना दशंशुमर्दिगुं वेपरन्तुं स्वर्णरम् २
 येन सिन्धुं महीरपो रथो इव प्रचोदयः । पन्थांमृतस्य यातवे तमीमहे ३
 इमं स्तोमंमभिष्टये घृतं न पूतमद्रिवः । येना नु मद्य ओजसा ववक्षिथ ४
 इमं जुषस्व गिर्वणः समुद्र इव पिन्वते । इन्द्र विश्वाभिरुक्तिभिर्बुवक्षिथ ५ [१]
 यो नो ब्रुवः परावतः ससित्वनार्यं मामह्रे । द्विवो न वृष्टिं प्रथयन् ववक्षिथ ६
 ववक्षुर्गस्य कृतवं उत वज्रो गर्भस्तयोः । यत् सुखं न रोदमी अवर्धयत् ७
 यद्विं पदुन्द्र सत्यते सहर्षं महिषो अर्धः । आदित् त इन्द्रियं महि प्र वावृषे ८
 इन्द्रः सूर्यस्य इदिमिन्धंशंसानमोपति । अग्निर्वनेव सामुहिः प्र वावृषे ९
 इयं तं अत्विर्पावती धीतिरंति नवीयसी । सपर्यन्ती पुरुक्षिया मिमीत् इत् १० [२]
 गर्भी यज्ञस्यं देवयुः कर्तुं पुनीत आनुपक् १
 मनिर्भिन्नस्यं पदयुं इन्द्रः सोमस्य पीतयं २
 यं विरा उरुधवाहसो ऽभिप्रमनुद्यायवः । घृतं न पिप्य आसन्पूतस्य यत् ३
 उत स्वतजे अदितिः स्तोममिन्द्राय जीजनत् । पुरुषज्ञस्तमूतयं कृतस्य यत् ४
 अभि बर्हय कृतये ऽनुपत्तं परास्तये । न देव विवन्ता हर्षां कृतस्य यत् ५ [३]
 यत् सोममिन्द्र विष्णोवि यत् वां च जित आपये । यत् वां मरुतु मन्दसे समिन्दुभिः ६
 यत् वां शक परावति समुद्रे अग्नि मन्दसे । अस्माकमित् सुते रणा समिन्दुभिः १७ (१११)

यद् यासि सुन्दतो वृधो	यजमानस्य सत्पते । उक्थे वा यस्य रण्यसि समिन्दुभिः १८
द्वेर्वेदे वोऽवस हन्द्रमिन्द्रं गृणीषणि	। अधा यज्ञाय तुर्वणे व्यानशुः १९
यजेमिर्वृज्जवाहसं सोमेभिः सोमपातमम्	। होत्रामिरिन्द्रं वावृधुष्यानशुः २० [४]
महीरस्य प्रणीतयः	पूर्वकृत प्रशस्तयः । विश्वा वसूनि वृशुषे व्यानशुः २१
इन्द्रं वृत्राय हन्तवि	वेवासो वधिरे पुरः । इन्द्रं वाणीरनूषता समोजसे २२
महान्तं महिना वयं	स्तोमेमिर्हवनभुतम् । अर्केभि प्र णोनुमः समोजसे २३
न यं विविक्तो रोवसी	नान्तरिक्षाणि वृज्जिमम् । अमाविर्वस्य तित्विषे समोजसः २४
यविन्द्र पृतनाज्ये	वेवास्ता वधिरे पुरः । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २५ [५]
यदा वृषं नवीकृतं	शर्वसा वृज्जिन्नर्षधीः । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २६
यदा ते विष्णुरोजसा	त्रीणि पदा विचक्रमे । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २७
यदा ते हर्यता हरी	वावृधाते विवेद्वि । आदित ते विश्वा भुर्वनानि येमिरे २८
यदा ते मार्कतीर्दिश	स्तुभ्यमिन्द्र नियेमिरे । आदित ते विश्वा भुर्वनानि येमिरे २९
यदा सूर्यममुं विवि	शुकं ज्योतिरधारयः । आदित ते विश्वा भुर्वनानि येमिरे ३०
इमां तं इन्द्रं सुप्युति	विप्रं इपतिं धीतिभिः । जामिं पदेव पिपतीं प्राध्वरे ३१
यर्वस्य धामनि पिये	समीचीनासो अस्वर्त्न । नामा यज्ञस्यं वोहना प्राध्वरे ३२
सुवीर्यं स्वश्रयं	सुगर्षमिन्द्र वृद्धि नः । होतव्यं पूर्वचित्तये प्राध्वरे ३३ [६] (११७)

(११)

[एतीषोऽनुवाकः ॥३॥ सू० ११-१०]

११ मारुतः काण्डः । इन्द्रः । उष्णिह ।

इन्द्रः सुतेषु सोमेषु	इन्द्रं पुनीत उक्थयम् । विदे वृधस्य वक्षसो महान् हि पः १
स प्रथमे ध्योमनि	वेवानां सर्वने वृधः । सुषारः सुधर्वस्तमः समप्सुजित् २
तमत्रिं वार्जसातय	इन्द्रं मराय शुष्मिणम् । भवा नः सुभ्रे अन्तमः ससां वृधे ३
इयं तं इन्द्रं गिर्वणो	रातिः क्षरति सुन्दतः । मन्वानो अस्य बर्हिषो वि रोजसि ४
नूनं तविन्द्र वृद्धि नो	यत् त्वा सुन्दन्त इमहे । इषि नञ्चित्रमा मरा स्वादिर्वम् ५ [७]
स्तोता यत् ते विचर्यणि	रतिप्रार्थयद् गिरः । वया इवानु रोहते जुपन्त यत् ६
प्रत्नवर्जनया गिरः	शृणुषी जरितुर्हवम् । मर्देमदे ववक्षिथा सुकृत्वने ७
कीर्त्तन्यस्य सुनुता	आषो न प्रवतां यतीः । अया धिया य उक्थते पतिर्विषः ८
उतो पतिर्य उक्थते	कृप्तीनामेक इद् वशी । नमोवृधैर्वस्युभिः सुते रण ९ (११९)

स्तुति धृतं विपुम्बितं	हृषीं वरुणं प्रसूक्षिणां	। गन्तारां वृणुषां गृहं नमस्विनः	१० [८]
तनुजानो महामते	ऽश्वेभिः प्रुषितभुमिः	। आ योहि यज्ञमाशुभिः शमिन्धि तं	११
इन्द्रं शविष्ठ सत्यते	रुषिं गृणन्तु धारय	। श्रवः सुरिभ्यो अमूर्तं वमुत्वनम्	१२
हवं ह्या सर उद्विते	हवं मृष्यंदिने विवः	। जुषाण इन्द्र ससिभिर्न आ गंहि	१३
आ नु गंहि य नु द्रैश्च	मत्स्वां सुतस्य गोमंतः	। तनुं तनुष्व पूष्यं यथा विदे	१४
यत्कासिं पणवति	पर्वशां वार्ति वृत्रहन्	। यद् वा समुद्रे अन्धसोऽवितेदसि	१५ [९]
इन्द्रं वधन्तु सो गिर	इन्द्रं सुताम इन्द्रवः	। इन्द्रं हविष्मतींविशो अराणियुः	१६
तमिद् विना अवस्वयवः	प्रवत्स्वीभिरुतिभिः	। इन्द्रं क्षोपीरेवधयन् वृषा इव	१७
त्रिंशुकेषु चेतनं	वृषासो प्रहर्मजत	। तमिद् वधन्तु सो गिरः सुश्रावुधम्	१८
स्तोता य नु अनुवत	वृषधान्वुधुषा वृषे	। शुचिः पावक उरुपते सो अद्भुतः	१९
तदिद् रुद्रस्य चेतति	यज्ञं प्रवेपु धामसु	। मनो यज्ञा वि तद् वृषुर्विचंतसः	२० [१०]
यदि मे मुरुपमावदं	इमस्वं पाह्यन्धसः	। येन विश्वा अत्रि द्विषो अतारिम	२१
कृदा तं इन्द्र गिर्वणः	स्तोता भवाति शंतमः	। कृदा सो गये अदस्ये वसां दधः	२२
उत ते सुष्टुता हृषी	वृषणा वहतो रथम्	। अनुषस्यं मुदिनांमं यमीमहे	२३
तमीमहे पुरुष्टुतं	यज्ञं प्रवामिभिरुतिभिः	। नि वृदिधिं मिये संशुद्धं द्विता	२४
वधंस्वा नु पुरुष्टुत	ऋषिष्टुताभिरुतिभिः	। पुशस्वं पिष्टुपीमियमवां व नः	२५ [११]
इन्द्र त्वमंशितेर्दसी	त्वा स्तुवतो अदिवः	। क्रतादियमिं ते धियं मनोयुजम्	२६
इह त्या संधमाटा	पुत्रानः सोमपीतये	। हृषीं इन्द्र पतद्रुध अमि स्वर	२७
अमि स्वरान्तु ये तव	रुद्रासः सक्षतु धियं नु	। उतो मरुत्स्वींविशो अमि पर्यः	२८
इमा अंस्य पनुतंगः	पदं जुषन्तु यद् द्विवि	। नामां पृक्षस्य सं वृधुर्वयां विदे	२९
अयं वृषांयु वक्षसि	मार्चिं पनुत्वंशुरे	। निमीते यज्ञमानुषविवक्ष्यं	३० [१२]
वृषामिन्द्र ते रथं	उतो ते वृषणा हृषी	। वृषा त्वं शंतक्रतो वृषा हवः	३१
वृषा प्राया वृषा मत्रो	वृषा सोमो अयं सुतः	। वृषां यज्ञो यमिन्वसि वृषा हवः	३२
वृषां म्या वृषयं हुवे	वर्त्रिंश्रिवामिभिरुतिभिः	। श्वावन्धु हि पतिष्टुति वृषा हवः	३३ [१३]

(१००)

(१४)

१५ गोपुत्रस्य श्वशुरिणो वाम्पापनो । इन्द्र । यापयी ।

यदिन्द्राहं पया त्वमीरीष्य वन्तु एक इव । स्तोता मे गोपंसा स्यात् १ (१०१)

शिर्षेयमस्मै दिक्षेयं शचीपते मनीषिणे । यद्रुहं गोपतिः स्याम् २	
प्रेनुष्ट इन्द्र सुनुता यजमानाय सुन्वते । गामश्वं पिप्पुयीं ब्रुहे ३	
न ते वतास्ति राधंसु इन्द्र वेवो न मर्त्यः । यद् दिक्षासि स्तुतो मुधम् ४	
यज्ञ इन्द्रमवर्षयद् यद् मूर्ध्नि व्यवर्तयत् । चक्राण ओंपर्शं विवि ५ [१४]	
धावुधानस्य ते वयं विश्वा धनानि जिग्मुषः । ऊतिभिन्द्रा वृणीमहे ६	
व्यन्तारिक्षमतिरन्मवे सोमस्य रोचना । इन्द्रो यदभिनद् वलम् ७	
उद् गा आजदङ्गिरोम्य आविष्कृष्यन् गृहासतीः । अर्वाञ्चं नुनुदे वलम् ८	
इन्द्रेण रोचना विवो हृच्छानि हंहितानि च । स्थिराणि न पराणुदे ९	
अपामूर्धिमर्दञ्चिव स्तोमं इन्द्राजिरायते । वि ते मदा अराजिपुः १० [१५]	
त्वं हि स्तोमवर्धन इन्द्रास्युक्थवर्धनः । स्तोतृणामुत भद्रकृत् ११	
इन्द्रमित् केशिना हरी सोमपेयाय वक्षतः । उप यज्ञं सुराधंसम् १२	
अपां केनेन नमुचेः शिर इन्द्रोद्वर्तयः । विश्वा यदजयः स्पृधः १३	
मायाभिर्कृत्सिर्षुप्सत् इन्द्र चामारुरुक्षतः । अव दस्पूरधुनुधाः १४	
अमुन्वामिन्द्र संसवं विपूर्वीं व्यनाशयः । सोमपा उत्तरो मवन् १५ [१६] (१८५)	

(१५)

११ गोपत्यवसृक्किनो ऋणवायनो । इन्द्रः । उभ्यिक् ।

तम्बामि प्र गापत पुरुहूतं पुरुष्टुतं । इन्द्रं गीभिस्तविपमा विंवासत १	
यस्य त्रिबहसो ब्रुहत् सहो वृधार रोदसी । गिरिरञ्जो अपः स्ववृषत्वना २	
स राजसि पुरुष्टुतं एको वृत्राणि जिघ्रसे । इन्द्र जैत्रा भवस्या च यन्त्वे ३	
त ते मधं गृणीमसि वृषणं पुत्सु सासहिम् । उ लोककुलुमद्रिवो हरिभियम् ४	
येन ज्योतीष्यायवे मनवे च विवेदिथ । मन्त्रानो अस्य बहिषो वि राजसि ५ [१७]	

तत्रुद्या चिंत त उक्थिनो ऽनु ब्रुवन्ति पूर्वधा । वृषपत्रीरुपो जया विवेदिवे ६	
तत्र त्पदिन्द्रियं ब्रुहत् तत्र शुष्ममुत क्रतुम् । वज्रं शिशाति धिषणा वरेण्यम् ७	
तत्र छीरिन्द्र पौंस्यं पृथिवी वर्धति भवः । त्वामापुः पर्वतासश्च हिन्विरे ८	
त्वा विष्णुर्ब्रह्म क्षयो मित्रो गृणाति वरुणः । त्वा शर्षो मवृत्पनु मारुतम् ९	
त्वं वृषा जनानां महिष्ठ इन्द्र जज्ञिषे । सत्रा विश्वा स्वपत्यानि दधिषे १० [१८]	

सत्रा त्वं पुरुष्टुतं एको वृत्राणि तोशसे । नान्य इन्द्रात् करुणं भूय इन्वति ११ (१९६)

परिन्त्र मन्मशास्त्रा नाना हर्षत ऊतये । अस्माकंमिर्नुमिरत्रा स्वर्जये १२
 अरुं शर्वाय नो महे विश्वांरूपाण्यविश्वान् । इन्द्रं जैत्राय हर्षणाशशीपतिम् १३ [१९] (१९८)

(१९)

११ इतिशिविः काण्डः । इन्द्रः । गावधी ।

य मघानं शर्षणीनामिन्द्रं स्तोत्रा नर्यं गीर्भिः । नरं नुवाहं मंहिष्ठम् १
 यमिन्द्रमृश्यानि रणपन्ति विश्वानि च यवुर्षा । अपामद्यो न संमुद्रे २
 तं शृष्ट्याया विधासे ज्येष्ठरात्रुं शरं कृमुम् । महो वाजिनं मृनिर्गदः ३
 परधानेना गभीरा मदा उरवस्तर्षयाः । हर्षुमन्तुः शूरसातो ४
 तमिह धर्मेषु हितेष्वधिकारार्थं हवन्ते । देवामिन्द्रस्ते जपन्ति ५
 तमिच्छदीभेरापन्ति तं कृतेर्मिभर्षणरतः । एष इन्द्रो बरिउपकृत् ६ [२०]

इन्द्रो मघान् कृत्स्निन्द्रः पूढ पुंरुतः । महान् महीभिः शशीभिः ७
 सः स्तोत्राः स हर्षः मृग्यः सत्वा मुविर्कृभिः । एकभिन् सभूमिर्भुतिः ८
 तमकंमिन्ने सामिन्निन्ने पांशुषेधर्मण्यः । इन्द्रं वर्धन्ति श्रितर्षः ९
 मजेतां वभ्रो अप्या कर्तारुं ज्योतिः ममाम् । सामाहर्षं पुषामिषान् १०
 स नः पार्षः पारपाति स्वस्ति माया पुंरुतः । इन्द्रो विश्वा अत्रि श्रिषः ११
 स त्वं न इन्द्र वार्यमिर्नुमिरत्रा च गावुषा च । अघटा च नः मुष्टं मेवि १२ [२१] (४१०)

(२०)

११ इतिशिविः काण्डः । इन्द्रः । ११ वासंशिविषो । गावधी, मघायाः = (११ पुहरी, १५ अयोदहरी) ।

आ पाहि सुभुभा हि त्वा इन्द्र सोमं पिबा ह्यय । परं बर्हिः संशुं मयं १
 आ त्वां बभ्रुवृता ह्यि वर्यगरमिन्द्र केदिना । उप ब्रह्माणि नः दानु २
 इन्द्रार्थगशा कुषं पुमा मनुष्याकिम् शोभिर्नः । मृगार्थन्तो हवामह ३
 आ नो पाहि मृगार्थतो एवाहं मृष्टुरीदये । शिष्टा मु शिर्विघ्नर्षयः ४
 आ तं सिजामि कुरपो रनु माशा वि धीषु । मृगाय शिष्टा मर्षु ५ [२२]

मृष्टुर्षं अमु मनुषु मर्षुकान् मुन्ने । तर्षं । सोमः शर्षयु ते पूरे ६
 उपमृत्वा विषर्षेणु जर्षीश्यामि संशुनः । य सोमं इन्द्र मर्षु ७
 इतिदीर्घं इत्येवः मृष्टुर्षो मर्षे । इन्द्रो मृगार्थि शिष्टो ८

(४१८)

इन्द्र वेदिं पुरस्त्वं विश्वस्वेदान् ओर्जसा	। पुत्राणि वृत्रहृत्प्रदि	९
वीर्यस्ते अस्त्यद्भुशो येना वसु प्रपच्छसि	। यजमानाय सुन्वते	१० [२३]
अयं तं इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि	। एहीमस्य द्रवा पिब	११
शार्धिगो शार्धिपूजना—ऽयं रणाय ते सुतः	। आसंण्डल प्र हृयसे	१२
यस्ते शुक्रवृषो नपात् प्रणपात् कुण्डुपाप्यः	। न्यस्मिन् दध आ मनः	१३
वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणा—ऽसंघं सोम्यानाम् ।		
हृत्सो मेत्ता पुरां शश्वतीना—मिन्द्रो मुनीनां ससां		१४
प्रदांसानुर्जतो ग्वेर्षण एकः सहाभि सूर्यसः ।		
मूर्धिमश्वं नयत् तुजा पुरो गुभे—न्त्वं सोमस्य पीतये		१५ [२४] (४१५)

(१८)

११ इरिभितिः काण्डः । अदितरवाः ४, १, ७, अदितिः । ८ अदित्योः ९ अग्निपूर्वाभिलाः । उष्णिक् ।

इवं हं नूनमेधां सुभं मिक्षतु मर्त्यः । आवित्यानामपुंभ्यं सर्वाममि	१
अनर्षाणो ह्येषां पन्था आवित्यानाम् । अर्दग्धाः सन्ति पायवः सुगेवुधः	२
तव सु नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा । शर्म यच्छन्तु सप्रधो पवीमहे	३
ब्रूवेभिर्द्विष्यविते ऽरिष्टभमंन्ना गंहि । स्मत् सुरिभिः पुरुषिये सुशर्मभिः	४
ते हि पुत्रासो अदिति—विदुर्देषांसि योतवे । अंहोभिर्दुरुचक्रयोऽनेहसः	५ [२५]

अदितिर्नां दिवा पशु—मदितिर्नक्तमदृषाः । अदितिः प्रात्वंहसः सदावृधा	६
उत स्या नो दिवा मति—रदितिरूत्या गर्भव । सा शंतति मर्यस्करवपु सिधः	७
उत त्या देव्यां मिषजा शं नः करतो अश्विनां । युपुपातामितो रपो अपु सिधः	८
शममिरमिभिः कर—च्छं नस्तपतु सूर्यः । शं वातो वात्वरुपा अपु सिधः	९
अपामीवामपु सिध—मवं सेधत दुर्मतिम् । आदित्यासो पुयोतना नो अहंसः	१० [२६]

पुपोता शरुमस्मवो आवित्यास जुतामतिम् । ऋध्रगद्वेषः कृणुत विश्ववेदसः	११
तव सु नः शर्म यच्छता—ऽऽदित्या यन्मुमोचति । एनस्वन्तं चिदेनसः सुदानवः	१२
पो नः कभिद् रिरिक्षति रक्षस्वेन मर्त्यः । स्वैः य एवै रिरिषीष्ट पुर्जनः	१३
समित तमधर्मभवद् दुःशंसं मर्त्ये रिपुम् । यो अस्मन्ना बुर्हणावो उयं ह्युः	१४
पाकृत्रा स्थन देवा हृत्सु जानीध मर्त्यम् । उयं ह्युं चार्दयुं च वसवः	१५ [२७]

आ शर्म पर्वताना—मोतापो कुंजीमहे । घावाक्षाभारे अस्मद् रपस्कृतम् १६ (४१६)

विप्रस्य वा स्तुपतः सहसो यदो मक्षतमस्य श्रुतिषु ।
 अयोदेवमुपरिमर्त्यं कृषि वसो विविदुषो वचः १२
 यो अग्निं हृष्यदातिभिर्नमोभिर्वा सुदक्षमाविवांसति । गिरा वाजिरशोचिपम् १३
 समिधा यो निशंती दाशददिति धामभिरस्य मर्त्यः ।
 विश्वेत् स धीभिः सुभगो जना अति द्युष्टैरुद्र इव तारिपत् १४
 तदग्रे द्युष्टमा भर्तु यत् सासहत् सदने कं चिद्वृत्रिणम् । मनुषुं जनस्य दूष्यः १५ [३१]

येन चष्टे वरुणो मित्रो अर्यमा येन नासत्या भगः ।
 वृषं तत् ते शर्यसा गानुवित्तमा इन्द्रत्वोता विधेमहि १६
 ते घेदग्रे स्वाप्योऽ ये त्वां विप्र निदधिरे नृचक्षंसम् । विपांसो देव मुक्तुम् १७
 त इद वेदं सुभग त आहुतिं ते सोतुं चक्रिरे त्रिवि ।
 त इद वाजेभिर्जिग्युर्महद् धनुं ये त्वे कामं न्येरिरे १८
 भद्रो नो अग्निराहुतो भद्रा श्रुतिः सुभग भद्रो अंधुरः । भद्रा उत प्रशस्तयः १९
 भद्रं मनः कृणुष्व वृष्टतूर्यं येना सुमत्सु सासहः ।
 अर्य स्थिरा तनुहि भूरि शर्यतां वनेमां ते अभिर्दिभिः २० [३२]

इडे गिरा मनुहितं यं वेवा द्रुतमरति न्येरिरे । यजिष्ठं हृष्यराहनम् २१
 लिग्मजम्भाय तरुणाय राजते प्रयो गायस्थुग्रये ।
 यः पिशते सूनृताभिः सुधीर्यमग्निपूतेभिराहुतः २२
 यदी घृतेभिराहुतो वाशीमग्निभरत उवाच च । असुर इव निजिजम् २३
 यो हृष्यान्येरयता मनुहितो वेव आसा सुगन्धिना ।
 विवांसते वाप्यानि स्वध्वरो होता वेवो अमर्त्यः २४
 पदग्रे मर्यस्त्वं स्यामहं मित्रमहो अमर्त्यः । सहसः सूनवाहुत २५ [३३]

न त्वां रासीयाभिर्शस्तये वसो न पापत्याय सन्त्य ।
 न मे स्तोतामतीया न दुर्हितः स्यादग्रे न पापया २६
 पितुर्न पुत्रः सुभृतो वुराण आ वेवो एतु प्र णो हविः २७
 तथाहमग्न क्रुतिभिर्नदिष्टाभिः सचेय जोषमा वंसो । सदां वृषस्य मर्त्यः २८
 तत्र कर्त्वा सनेपुं तव श्रुतिभिर्द्यो तत्र प्रशस्तिभिः ।
 त्वामिदाहुः धर्मति वसो ममाऽग्रे हर्षस्व दातव २९
 प सो अग्ने तश्रुतिभिः सूशीराभिस्तिरते वाजभममिः । यस्पृत्वं मुक्यमाशरः ३० [३४] (४००)

- नृपण्यध्वेन मरुतो वृषन्सुजा रथेन वृषनाभिना ।
 आ श्येनासो न पक्षिणो वृषा नरो हृष्या नो धीतये गत १० [३७]
- समानमन्त्रयेषां वि भ्राजन्ते रुक्मासो अर्धिं बाहुर्षु । वरिद्युतत्पुष्टयः ११
 त उग्रसो वृषण उग्रबाहवो नर्किष्टनृषु येतिरे ।
 स्थिरा धन्वान्यापुष्टा रथेषु वो ऽर्नीकृष्वधि धियः १२
 येषामर्षो न सपथो नाम त्येषं शश्वतामेकमिदं मुजे । वयो न पित्र्यं सहैः १३
 तान् वन्दस्व मरुतस्तौ उपं स्तुहि तेषां हि धुर्नीनाम् ।
 अराणां न चरमस्तवेषां वृाना मुद्गा तवेषाम् १४
 मुमगः स वं ऊति च्वासं पूर्वासु मरुतो ध्युष्टिषु । यो वा नूनमुतासति १५ [३८]
- यस्य वा वृषं प्रति व्राजिनो नर आ हृष्या धीतये गथ ।
 अमि प धुमेरुत वार्जसातिभिः सुसा वो धूतयो नशत १६
 यथा रुद्रस्य सूनवो त्रिवो वज्रन्यसुरस्य वेधसः । युवानुस्तथेयसत १७
 ये चाहंन्ति मरुतः सुवानवः स्मन्मीळ्वृषभरन्ति ये ।
 अतभिदा न उप वस्यसा हृदा युवान आ ववृष्वम् १८
 पुन ऊं पु नर्विठपा वृष्णः पावको अभि सोमरे गिरा । गाप गा इव चङ्कपत् १९
 साहा ये सन्ति मुद्दिहेव हृष्यो विम्बासु पूत्सु होतृषु ।
 वृष्णभन्दासु सुधर्यस्तमान् गिरा वन्दस्व मरुतो अहं २० [३९]
- गार्वाभिश् च समन्यवः सज्जार्थेन मरुतः सर्वन्धवः । रिह्ये ककुमो मिधः २१
 मर्तेभिश् चो नूतवो रुक्मयक्षस उपं भ्रातृत्वमार्यति ।
 अर्धिं नो गात मरुतः सद्रा द्वि वं आप्तिवमस्ति निभुषि २२
 मरुतो मारुतस्य न आ मेपुजस्यं बहता सुवन्वः । वृषं संस्वायः सतपः २३
 यामिः सिन्धुमर्षं यामिस्तूर्वेषु यामिर्द्विभस्वधा क्रिषिम् ।
 मयो नो मृतोतिमिर्मपोमुवः शिवाभिरेसबद्धिषः २४
 यत् सिन्धो यत्सिन्ध्यां यत् संमुद्रेषु मरुतः मुबहिषः । यत् पर्वतेषु मेपुजम् २५
 विश्वं पर्यन्तो विमुधा हनुष्या तेनां नो अर्धिं वोषत ।
 क्षमा एषो मरुन् आनुस्य न हर्षन्तां विहन्ती पुनः २६ [४०] (५१०)

[द्वितीयोप्यायः ।। ११४ य० १-४०]

(२१)

[चतुर्थोऽनुवाकः । ४४४ ए० ११-१०]

१८ सोमपिः काण्डः । इन्द्रः १७-१८ चित्रः । प्रगाथाः = (विषमा कडुप्, समा सतीदृढती) ।

- वृषम् त्वामपूर्यं स्थुरं न कच्चिद् मरन्तोऽनुस्पर्शः । वार्जं चित्रं हर्षामहे १
 उर्यं त्वा कर्मभूतये स नो पुत्रो-ग्रन्थकाम यो धूपद् ।
 त्वामिद्धर्षवितारं ववृमहे सरसाय इन्द्र सानुसिम् २
 आ याहीम इन्दुवो ऽश्वपते गोर्षत उर्वरापते । सोमं सोमपते पित्र ३
 वयं हि त्वा बन्धुमन्तमबन्धवो विर्मास इन्द्र येमिसि ।
 या ते धानानि वृषभ तेमिरा गृहि विश्वंसिः सोमपीतये ४
 सीदन्तस्ते वषो पथ्य गोर्षीति मर्धो मत्रिरे विवक्षणे । अमि त्वामेन्द्र नोनुमः ५ [१]

अच्छां च त्वेना नर्मसा वदामिति किं मुर्ध्विद् वि दीधयः ।

सन्ति कामासो हरिवो वृदिद्धं स्मो वयं सन्ति नो धिपः ६

नृणां हर्दिन्द्र ते वृष-मृती अंभूम नृहि नू तं अद्रिवः । विद्या पुरा परीणसः ७

विद्या संसित्वमृत शूर भोज्य-मा ते ता वञ्जिधीमहे ।

उतो संमस्मिन्ना शिंशीहि नो वसो वार्जं सुशिशु गोमति ८

यो न इदमिदं पुरा प्र वस्यं आनिनायु तमु वः स्तुपे । सरसाय इन्द्रमृतयं ९

हर्षंश्च सत्पति चर्षणीसहं स हि प्मा यो अमन्दत ।

आ तु नुः स र्षपति गवपमश्वं स्तोतृषो मघवा इतम् १० [२]

त्वयां ह श्विद् युजा वयं प्रति श्वसन्तं वृषभ वृषीमहि । संस्थे जन्स्व गोमंतः ११

जयेम कारे पुरुहूत कारिणो अमि तिष्ठेम वृद्धयः ।

नूर्मिद्वं हन्यामं शूयाम चा-ऽवंरेन्द्र प्र णो धिपः १२

अध्रातृद्यो अना त्व-मनापिरिन्द्र अनुपा मनाईसि । पुषेद्वित्वामिच्छसे १३

नकीं तुवन्तं मरुपार्यं विन्दसे पीपन्ति ते सुराश्वः ।

यदा कृणोष्यं ननुं समूहस्या-दित्र पितेर्व हृपसे १४

मा तं अमानुतें यथा मुरासं इन्द्र सस्ये त्वार्यतः । नि र्षदाम सत्वा सुते १५ [३]

मा तं गोद्वयं निररायु राषस इन्द्र मा तं गृहामहि ।

हृब्धा चिद्वयं प्र मृशाम्वा मंरु न तं कुमानं अदमं १६

इन्द्रो वा वेदियंमुषं सरस्थती वा सुमगा वृदिर्मुं । त्वं वा चित्र वृशुवं १७

चित्र इद राजां राजका इर्वन्त्यके यके सरस्वतीमनु ।

पर्जन्य इव ततनद्धि वृष्ट्या सहस्रमपुता ददत

१८ [४] (१२८)

(२१)

१८ सोमरिः काण्वः । अश्विनौ । १-६ प्रगाथ = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती), ७ बृहती, ८ अनुष्टुप्, ११ ककुप्, १२ मध्येज्योतिः, प्रगाथा = (९, १३, १५, १७ ककुप्, १०, १४, १६, १८ सतोबृहती) ।

ओ त्यमह आ रथं मृद्या दंसिष्ठमृतये ।

यमश्विना सुहवा रुद्रवर्तनी आ सूर्यये तस्थथुः

१

पूर्वापुं सुहवं पुरुस्पृहं भुज्युं वाजेषु पूर्वम् ।

सचनावन्तं सुमतिभिः सोमो विद्वेषसमनेहसम्

२

इह त्या पुरुभूर्तमा वृवा नमोभिरश्विना ।

अर्वाचीना स्वर्वसे करामहे गन्तारा वाशुपो गृहम्

३

पुवो रथस्य परि चक्रमीपत ईर्मान्यद् वामिपण्यति ।

अस्माँ अच्छा सुमतिवाँ शुभस्पती आ धेनुर्वि धावतु

४

रथो यो वाँ त्रिवन्पुरो हिरण्याभीशुरश्विना ।

परि दारवापृथिवी मूर्धति श्रुतस्तेन नासत्या गतम्

५ [५]

वृशस्यन्ता मन्वे पुष्यं त्रिवि यवं वृक्रेण कर्षथः ।

ता धामद्य सुमतिभिः शुभस्पती अश्विना प्र स्तुवीमहि

६

उप नो वाजिनीवसु यातमृतस्यं पृथिभिः ।

येभिस्तृक्षिं वृषणा घ्रासदस्यवं महे क्षत्राय जिन्वथः

७

अयं वामद्विभिः सुतः सोमो नरा वृषण्वसु ।

आ यातं सोमपीतये पिवतं वाशुपो गृहे

८

आ हि रुहतमश्विना रथे कोशं हिरण्यवं वृषण्वसु । युत्राधां पीरारिपः

९

याभिः पृक्थमर्वथो याभिराधिगुं याभिर्वंधुं रिजोपसम् ।

ताभिर्नो मधू तूर्यमश्विना गतं भिपृज्यतं यदातुरम्

१० [६]

यदधिगाशो अधिगू इदा चिद्धो अश्विना हयामहे । वपं ग्रीर्मिर्विपृन्वथः

११

ताभिरा यातं वृषणोपं मे हवं विश्वप्सु विश्ववार्षम् ।

इषा मंहिष्ठा पुरुभूर्तमा नरा याभिः क्रिर्वि वावृपुस्ताभिरा गतम्

१२

(१४०)

उप नो यातमश्विना गुया विश्वपुषा सह । सपदाना सुवीरावनपच्युता ७
 आ मे अस्य प्रतीव्यु-मिन्द्रनासत्या गतम् । वेवा वेवेमिंरा सुचनस्तमा ८
 वपं हि वा हवामह उक्षण्यन्तो व्यभ्यवत् । सुमतिमिरुप विप्राविहा गतम् ९
 अश्विना मृषे स्तुहि कुवित् ते भवतो हवम् । नेदीयसः कूटपातः पर्णाहत १० [२७]

वृषश्वस्य भुतं नग-तो मे अस्य वेदधः । सजोपसा वरुणो मिश्रो अयंमा ११
 युवादेतस्य धिष्ण्या युवातीतस्य सूरिभिः । अह्वरह्वरुपणा मह्यं शिक्षतम् १२
 यो वां यजेभिरासूतो अधिवह्ना वधूरिव । सपयन्तां शुभे चकाते अश्विना १३
 यो वांमुरुष्यचस्तमं चिकेतति नृपाप्यम् । वृतिरश्विना परि यातमस्मयु १४
 अस्मभ्यं नु वृपणवम् यातं वृतिनृपाप्यम् । विपुट्टुहव यजमंहधुर्गिया १५ [२८]

वाहिष्टा वां हवानो स्तोमो वृतो हुवन्नरा । युवाभ्यां भूत्वश्विना १६
 यदुवो त्रिवो अणव इवो वा मर्दधो गृहे । भूतमिन्नं अमत्यां १७
 उत स्या श्वेतयार्वरी वाहिष्टा वां नदीनाम् । सिन्धुर्हिरण्यवर्तनिः १८
 स्मवृतेषां सुकीर्त्या श्विना श्वेतया धिया । वहेथे शुभ्रयावाना १९
 युक्त्वा हि त्वं रथामहां युवस्य योष्या वसो ।
 आह्नो वायो मधु पिबा-ऽस्माकं सवना गहि २० [२९]

तव वापवृतस्पते त्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवास्या वृणीमहे २१
 त्वष्टुर्जामातरं वप-मीशानं गुय ईमहे । सुतावन्तो वायुं द्युक्षा जनासः २२
 वायो गहि शिवा त्रिवो वहस्वा मु स्ववर्षम् । वहस्व महः पुधूपर्शसा रथं २३
 त्वां हि सुप्सरस्तमं नृपदनेयु हुमर्हं । आवाणं नाश्वपृष्ठं मंहना २४
 स त्वं नो देव मनसा वायो मन्वानो अग्निषः । कृषि वाजो अपो धियः २५ [३०] ६५५

(१७)

११ मनुर्वेदस्यतः । चित्त्वे देवाः । यगाथ = (विषमा वृहती, समा सतोवृहती) ।

अग्निरुक्थे पुरोहितो धावाणो बर्हिर्भूरे ।
 ऋचा यामि मुरुतो बर्हणस्पतिं युवो अन्नो वरेण्यम् १
 आ पशुं गांसि पृथिवी वनस्पती-नृपासा नक्तमोषधीः ।
 विश्वे च नो वसवो विश्ववेदसो धीनां भूतं प्राकृताः २ (६५७)

प्र सू न एत्वध्वरोऽं	ऽग्रा वृषेपु पूर्यः ।	
आवृत्तेषु प्र वरुणे धृतवते	मरुत्सु विश्वभानुषु	३
विश्वे हि ष्मा मनवे विश्ववेदसो	मुर्वन् वृधे रिशादसः ।	
अरिष्टेभिः पापुभिर्विश्ववेदसो	यन्ता नोऽवृकं हृदिः	४
आ नो अद्य सर्मानसो	गन्ता विश्वं सजोपसः ।	
ऋचा गिरा मरुतो देव्यदिते	सदने पस्त्यं महि	५ [३१]
अभि प्रिया मरुतो या वो अश्वा	हृष्या मित्र प्रयाधनं ।	
आ बर्हिरिन्द्रो वरुणस्तुरा नरं	आवृत्वासः सदन्त नः	६
वयं वो वृक्तबर्हिषो	हितप्रयस आनुपक् ।	
सुतसोमासो वरुण हवामहे	मनुष्वक्त्रिद्धाग्रयः	७
आ प्र यात मरुतो विष्णो अश्विना	पूषन् मार्कीनया धिया ।	
इन्द्र आ यातु प्रथमः सन्निष्युभि	कृपा यो वृत्रहा गुणे	८
वि नो देवासो अद्रुहो	ऽच्छिद्रं शर्मं यच्छत ।	
न यद् दूराद् वसजो नू चिदन्तितो	वरुथमावृधपंति	९
अस्ति हि वः सजात्यं रिशादसो	देवासो अस्त्याप्यम् ।	
प्र णः पूर्वस्मे सुवितार्य	वोचत मक्षु सुध्राय नव्यसे	१० [३२]
इदा हि व उर्पस्तुति	मिदा वामस्य भक्तये ।	
उर्प वो विश्ववेदसो नमस्यु	सो असूक्ष्पन्यामिव	११
उतु प्य वः सविता सुंप्रणीतयो	ऽस्थावृध्वो वरेण्यः ।	
नि द्विपावृश्नुष्पादो अर्थिनो	ऽविभन् पतयिष्णवः	१२
वृवंदं वोऽवसे वृवंदं वमभिष्टये ।		
वृवंदं वृवेम वाजसातये	गुणन्तो वृष्या धिया	१३
वृवासो हि ष्मा मनवे सर्मान्यवो	विश्वं माकं सरातयः ।	
ते नो अद्य ते अपरं तुचे तु नो	भवन्तु वरिवोविदः	१४
प्र वः शंसाम्यद्रुहः	सुस्थ उर्पस्तुतीनाम् ।	
न ते धूर्तिवरुण मित्र मर्त्यं	यो वो धाम्न्योऽविधत्	१५
प्र स क्षयं तिरते वि महीरिषो	यो वो वराय दासति ।	
प्र प्रजामिजापते धमंशुस्पर्य	रिष्टुः सर्वं एधते	१६ [३३] (५७)

कृते स विन्दते युधः सुगंभिर्गुत्पध्वनः ।	
अयंमा मित्रो वरुणः सरातयो यं धार्यन्ते मुजोपसः	१७
अत्रं चिदस्मै कृणुथा न्यत्रानं दूर्गे चिदा सुसरणम् ।	
एषा चिदस्मात्कुशानिः परो नु सासंधन्ती वि नश्यतु	१८
यत्रुद्य सूर्य उद्यति निर्यक्षत्रा कृतं वृध ।	
यत्त्रिभुवि प्रनुधि विश्ववेदसो पद् वा मध्यदिने क्रिवः	१९
यद् वाभिपित्वे अमुरा कृतं यते ज्ञादियम वि क्राशुं ।	
वयं तद् धो वमवो विश्ववेदसु उप स्थेयाम मध्य आ	२०
यत्रुद्य सूर उदिते यन्मध्यदिन आनुधि ।	
वामं धृत्थ मनवे विश्ववेदसो जुदानाण प्रचेतसे	२१
वयं तद् वः सघ्राज आ वृणीमहे पुत्रो न ब्रह्मपाप्यम् ।	
अस्याम तदादित्या जुह्वतो हविर्धेनु वस्योऽनदाग्महे	२२ [३४] (१७७)

(१८)

१ मनुर्वेवस्यतः । विश्वे देवाः । गायत्री, ४ पुरजथ्विह ।

ये चिंशानि त्रयस्पुरो वृवासो ब्रह्मरासदन् ।	विद्वद्ब्रह्म द्वितासन्नन्	१
वरुणो मित्रो अयंमा स्मद्रातिपाचो अग्रयः ।	पर्वीवन्तो वषट्कृताः	२
ते नो गोषा अषान्यास्त उत्रुक्त इत्था न्यङ् ।	पुरस्तान् सर्वेषा विशा	३
यथा वशन्ति वृवास्तधेवसन् तदेषां नक्रिा मिनन् ।	अराशा ज्ञन मर्त्यः	४
मन्तानां मत्त कृष्ययः सत द्युमन्येषाम् ।	सुप्तो अवि शिरो धिरे	५ [३५] (१८१)

(१९)

१० मनुर्वेवस्यतः, वश्यो वा माटीषः । विश्वे देवाः । द्विपदा विराटः ।

बभुरेको विपुणः सूनरो युवाभ्यद्वे हिरण्ययम्		१
योल्लिभेक आ संसाकृ द्योतनो ऽन्तर्बुवेषु मेधिः	॥१॥	२
याश्रामेको विभर्ति हस्त आयसीमन्तर्बुवेषु त्रिभुविः		३
वज्रमेको विभर्ति हस्त आर्हितं तेन वृत्रार्थि जिघ्रते	॥२॥	४
निग्मेको विभर्ति हस्त आयुधं शुर्विःकृषो जटाषमेपजः		५

(१८७)

अग्रमनिरनर्वणो विभ्रजो देवस्य मर्नसा । अत्रित्यानामनेह इत्	१२
यथा नो मित्रो अर्दमा वरुणः सन्ति गोपाः । सुगा ऋतस्य पन्थाः	१३
अग्निं धंः पृथ्वीं गिरा देवमाल्लि वसुनाम् ।	
सपर्यन्तः पुरुषिदं मित्र न क्षेत्रमार्षसम्	१४
मधु देववन्तो रथः शूरा वा पुन्मु कामुं चित् ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इर्षक्ष त्वभीर्दप्यज्वनो भुवत्	१५
न यजमान रिप्यसि न मुन्यान् न देवयो ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इर्षक्ष त्वभीर्दप्यज्वनो भुवत्	१६
नक्लिष्टं कर्मणा नञ्छ य योपन्न योपति ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इर्षक्ष त्वभीर्दप्यज्वनो भुवत्	१७
असद्द्रं सुवीपं सुत त्वदुश्वदस्यम् ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इर्षक्ष त्वभीर्दप्यज्वनो भुवत्	१८ [४०] (३४)

— ११०१८ —

[मृतीवोऽपवाच. ३१४ अ० १-४९]

(११)

३० मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रः । गावर्षाः ।

प्र कृतान्मुञ्जोषिणः कण्वा इन्द्रस्य गार्धया । मन्त्रे सोमस्य वाचत	१
२ः सृष्टिं इन्मनशंतिं पिपुं द्वासमंतीशुर्वम् । वर्षीद्रुघो रिणद्रूपः	२
न्यवुद्भस्य त्रिष्टयं वृष्माणं बृहतमिर । कृषे तर्दिन्तु पीस्यम्	३
प्रति धुतार्य धो धूपत् तूपांशं न गिरेरार्धे । इत्रे मुञ्जिपमतर्वे	४
स गौरश्वंस्यु वि स्रजे भन्तूतः शोन्वेभ्यः । पुरं न शूर दपसि	५ [१]
यदिं मे रासणः सुत उरुधे वा दपसि चर्नः । आरादुपं म्बुधा गंधि	६
पुषं धां ते अर्पि प्ममि म्नेतारं इन्द्र गिषंणः । त्व नो जिन्व सोमपाः	७
उत नः पितृमा भरं संराणो अविक्षितम् । मर्षवन् मूर्तिं ते वरुं	८
उत नो गोमंतमृकृष्टि हिरंषयवतो अश्विनः । इन्द्रोमिः सं रंमेमहि	९
वृषद्वैवधे हवामहे सृपकरधमतर्वे । सार्धुं कृषवन्तुमवसे	१० [२]
यः सुरधे विष्णुतर्कनु रार्धिं कृणोति वृत्रहा । जग्निभ्यः पुत्रुवमुः	११
स नः द्राक्छिदा शंक्रुइ शान्तो अन्तरामरः । इन्द्रो विश्वामिभ्रुतिभिः	१२
वा रादोर्दवर्निर्द्वान् त्मुपाः मुन्वुतः सवर्त् । तमिन्द्रमभि गांयत	१३ (३२७)

आपुनारं महिं स्थिरं घृतनासु भक्षोजितम् । भूरेरीशानमोजसा	१४
नकिरस्य शचीनां निवन्ता सुनुतानाम् । नकिर्वृक्ता न व्रादिति	१५ [३]
न नूनं ब्रह्मणामुणं प्राशुनामस्ति सुन्वताम् । न सोमो अप्रता पपे	१६
पन्य इधुपं गायत पन्यं उक्थानिं शंसत । ब्रह्मा कृणोत पन्य इत्	१७
पन्य आ द्दिरेच्छता सहस्रा वाज्यवृतः । इन्द्रो यो यज्वनो वृधः	१८
वि पू परं स्वधा अनुं कृष्टीनामन्वाहुवः । इन्द्र पिबं सुतानाम्	१९
पिब स्वर्धेनवानामुत यस्तुष्टये सचा । उतापमिन्द्र यस्तव	२० [४]
अतीहि मन्युषाविणं सुपुवांसमुपारणे । इमं रातं सुतं पिब	२१
इहि तिस्रः पंगायत इहि पथ्य जनां अति । धेना इन्द्रावुचाकेशत्	२२
सुर्यो रुदिमं यथां सूजा ऽऽ त्वा यच्छन्तु मे गिरः । निघ्नमापो न सुध्वक्	२३
अध्वर्याया तु हि पिथ्य सोमं वीरायं शिविणे । मयं सुतस्यं पीतये	२४
य उन्नः फलिगं भिन—व्याक् सिन्धुंवासुजत् । यो गोर्षु पकं धारयत्	२५ [५]
अहन् वृत्रसुर्षापम और्णवाभमहीशुर्वम् । हिमेनाविभ्युद्वंदम्	२६
म व उग्रार्यं निष्टुरे ऽपाब्हाप प्रसक्षिणे । वेवत्तं ब्रह्म गायत	२७
यो विश्वान्प्रमि व्रता सोमस्य मत्रे अन्धसः । इन्द्रो वेवेषु चेतति	२८
इह त्या संधमाद्या ह्री हिरण्यकेशया । वोब्हाममि प्रयो हितम्	२९
अर्वाथं त्वा पुरुष्युत मियमंधस्तुता ह्रीं । सोमपेवाप वक्षतः	३० [६] (७४४)

(३१)

१९ मेष्पातिथिः काश्यः । इन्द्रः । वृद्धोः १६-१८ गावत्री, १९ भद्रपद ।

वपं धं त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तवर्हिपः ।	
एवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन् परं स्तोतारं आसते	१
स्वरन्ति त्वा मुते नरो यसां निरेक उक्थिनः ।	
कदा मुतं तृपाण ओरु आ गमं इन्द्रं स्वच्छीव वंसंगः	२
कण्ठमिर्षुष्णवा धुषद् वाजं वर्षिं सहस्रिणम् ।	
प्रिशार्त्तृरूपं मघवन् विचरणे मधु गोमन्तमीमहे	३
प्राहि गापान्धमो मद्रु इन्द्राप मेष्पातिथे ।	
यः संमिश्रो हर्षोपः मुते सचा वृद्धी रथो हिरण्यपः	४ (७४८)

यः संप्रव्यः सुवक्षिण इनो यः सुकतुंगुणे ।
 य आंकरः सहस्रा यः शतामंत्र इन्वो यः पुमिदांरितः ५ [७]

यो पूषितो योऽवृत्तो यो अस्ति इमभुषु अितः ।

विभूतद्युम्नश्चयवनः पुरुष्टुतः कत्वा गौरिव शाकिनः ६

क इं येव सुते सत्ता पिबन्तं क्व बयो दधे ।

अयं यः पुरो विमिनरयोरंसा मन्वानः शिभ्यन्धसः ७

श्राना मृगो न वारणः पुरुष्वा चुरपं दधे ।

नकिंश्रु नि यंमदा सुते गंमो महोर्भ्यस्स्योरंसा ८

य उग्रः सन्ननिष्टृतः स्थिरो रणापु संस्कृतः ।

यदि स्तोत्रमंपवा शृणुवन्नृवं नेन्द्रो योपत्या गंमत् ९

सत्यमित्था वृषेदंसि वृषंजुतिर्नोऽवृत्तः

वृषा नृप्य शृणुये परावति वृषां अवांवाते भृतः १० [८]

वृषपास्ते अभीदावो वृषा कशां हिःश्वपी ।

वृषा रथो मघदन् वृषणा हरी वृषा त्वं शंतकतो ११

वृषा सोतां सुनोनु ते वृषंश्रुर्जिषिषा मर ।

वृषां दधन्वे वृषणं नदीप्या तुभ्यं सधातहरीणाम् १२

पन्धं याहि पीतये मधुं शविष्ठ सोम्यम् ।

नापमच्छां मघवां शृणुवद् गिरो ब्रह्मोक्था चं सुकतुः १३

वहन्नु त्वा रथेष्ठा—मा हरयो रथयुजः

निरर्भिवृषं सपन्नानि वृग्रह—स्रन्वेषां या शंतकतो १४

अस्माकमुद्यान्तर्मं स्तोमं पिष्व महामह ।

अस्माक ते सर्वना सन्नु शंतमा मदाय द्युक्ष सोमपाः १५ [९]

नृदि वस्तवु नो मम शास्त्रे अन्पम्य रण्यति । यो अस्मान् पीर आनंपत् १६

इन्द्रंभिद् या तर्षंवीत् श्रिया अंशास्यं मरुः । उतो अहं कर्तुं इषुम् १७

सतीं चिद् या मन्वृष्टता मिथुना र्धहतो रथम् । पुत्रे वृ पूर्वपुण्य उचरत् १८

अधः पर्यस्य मोपरि संतरां पांडुको हर ।

मा ते कशापुकी हंशान् रथी हि ब्रह्मा शुभुर्विध १९ [१०] (१९३)

(३४)

(१८) १ १५ नीपातिथिः काण्वः, १६-१८ सङ्घं बसुरोविषोऽङ्किरसः। इन्द्रः।
अनुष्टुप्, १६-१८ गायत्री।

एन्द्रं याहि हरिर्मि—रुप कण्वस्य मुष्टुतिम् ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१
आ त्वा प्रावा वदंश्चिह सोमी घोषेण यच्छतु ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	२
अत्रा वि नेमिरंषा—मुरां न धूंनुते वृकः ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	३
आ त्वा कण्वा इहावसे हवन्ते वार्जसातपे ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	४
वर्षामि ते सुतानां वृष्ये न पूर्वपाप्यम् ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	५ [११]
स्मर्तुरंधिनं आ गहि विश्वतोधीनं ऊतयं ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	६
आ नो याहि महेमते सहस्रोते शतामय ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	७
आ त्वा होता मनुहितो देवत्वा वक्षदीद्वयः ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	८
आ त्वा मकृष्युता हरी श्येनं प्रक्षेवं वक्षतः ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	९
आ वास्यपं आ परि स्वाहा सोमस्य प्रीतयं ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१० [१२]
आ नो यास्यपंधु—त्युक्थेषु रणया इह ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	११
सकंपैरा सु नो गहि संभृतेः संभृताश्वः ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१२ (३५)

आ याहि पर्वतभ्यः समुद्रस्याधं विष्टपः ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं पय दिवावसो	१३
आ नो गव्यान्पश्य्या महर्षा शूर दईहि ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१४
आ नः सहस्रशो मघाऽयुतानि श्रुतानि च ।	
त्रिवो अमुष्य शासतो दिवं पय दिवावसो	१५
आ पदिन्द्वंश्च दईहि महस्रं वसुतोचिपः । ओजिष्टुमश्वं पशुम्	१६
य क्रुद्धा वार्तरंहसो ऽरुपासो रघुप्यदः । धार्जन्ते स्यां इव	१७
पारावतस्य रातिपुं इवचकेष्वाशुपुं । तिष्ठं वनस्य मधु आ	१८ [१३]०८१

(२५)

२४ इयावाश्च नात्रेयः । भविना । उपरिष्टादत्रेयतिः (निष्पु), २१, २४ पृच्छि, २१ महापृच्छी ।

अग्निनेत्रेण वरुणेन विष्णुना ऽऽद्वित्ये रुद्रैर्भृगुभिः सचामुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	१
विश्वामिर्धोभिर्भुवनेन बाजिना विवा पृथिव्याद्रिभिः सचामुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	२
विश्वैर्वैश्विभिरंकाशुशीरिहा ऽद्विमंकाद्विभृगुभिः सचामुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	३
जुषेधा एतं बोधतं हवस्य मे विश्वेह देवी सवनावं गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च नो बोद्धमश्विना	४
स्तोमं जुषेधा युवशोचं क्रुन्त्यतां विश्वेह देवी सवनावं गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च नो बोद्धमश्विना	५
गिरं जुषेधामधुरं जुषेधां विश्वेह देवी सवनावं गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च नो बोद्धमश्विना	६ [१४]
हादिहवेवं पतथो वनेशुप सोमं मुनं महिषेवावं गच्छथः ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च त्रिवृतिपांतमश्विना	७
हसाशिवं पतथो अभ्वगाशिवं सोमं मुनं महिषेवावं गच्छथः ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च त्रिवृतिपांतमश्विना	८ (२८)

इयेनाविव पतधो हृदपदात्तये सोमं सुतं महिषेयार्व गच्छथः ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण च त्रिर्वर्तिर्पातमश्विना	९
पिबंतं च तृप्णुतं चा चं गच्छतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चो—जै नो धत्तमश्विना	१०
जपंतं च प्र स्तुतं च प्र चावतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चो—जै नो धत्तमश्विना	११
हृतं च शन्नून् यतंतं च मित्रिणः प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चो—जै नो धत्तमश्विना	१२ [१५]

मिध्रावर्षणवन्ता उत धर्मवन्ता मरुत्वन्ता जरितुगंच्छथो हवम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽवित्यैर्पातमश्विना	१३
अत्रिस्वन्ता उत विष्णुवन्ता मरुत्वन्ता जरितुगंच्छथो हवम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽवित्यैर्पातमश्विना	१४
ऋमुमन्ता वृषणा वाजवन्ता मरुत्वन्ता जरितुगंच्छथो हवम् ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽवित्यैर्पातमश्विना	१५
मह्यं जिन्वतमुत जिन्वतं धियो हतं रक्षांसि सेधतमर्मीवाः ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना	१६
क्षयं जिन्वतमुत जिन्वतं नून् हतं रक्षांसि सेधतमर्मीवाः ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना	१७
धेनूजिन्वतमुत जिन्वतं विशो हतं रक्षांसि सेधतमर्मीवाः	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना	१८ [१६]

अत्रैरिव शृणुतं पृथ्वस्तुति इयावाश्वस्य सुन्वतो मद्च्युता ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्वयम्	१९
सर्गो हव सृजतं सुप्सुतीरुप इयावाश्वस्य सुन्वतो मद्च्युता ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्वयम्	२०
इश्वैरिव यच्छतमध्वर्यो उप इयावाश्वस्य सुन्वतो मद्च्युता ।	
सजोर्षसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्वयम्	२१
अर्षांग् रथं नि यच्छतं पिबंतं सोम्यं मधुं ।	
आ पातमश्विना गतं मवस्वुर्वामहं हुवे धत्तं रत्नानि द्राक्षुषं	२२ (८०३)

नमोवाके प्रस्थिते अत्रं नता विवर्तणस्य पीतयं ।

आ यांतमश्विना गंत—मवस्युरांसह ह्रिव धुनं ग्वानि वृशुषं

२३

स्वाहाकृतस्य तृम्पतं मुतस्य देवावन्धसः ।

आ यांतमश्विना गंत—मवस्युरांसह ह्रिव धुनं ग्वानि वृशुषं

२४ [१७] (८०५)

(३६)

७ इवावाश्च भाष्येव । इन्द्र । शकरी । ७ महापृच्छि ।

अवितासि मुन्वता वृक्तर्वाह्यः पिशा सोम मदाय क शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये १
प्राब स्तोतारं मचव—न्नव त्वां पिशा सोमं मदाय कं शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये २
ऊर्जा वृवाँ अवस्यो—र्जसा त्वां पिशा सोमं मदाय कं शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये ३
जनिता विद्यो जनिता पृथिव्याः पिशा सोमं मदाय कं शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये ४
जनिताश्वानां जनिता गवांसि पिशा सोमं मदाय कं शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये ५
अत्रीणां स्तोममद्विषो महस्कृधि पिशा सोमं मदाय कं शंतकतो ।

यं तं भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु ब्रह्मः समंभुजि—न्मरुत्वा इन्द्र सत्ये ६
इवावाश्चस्य मुन्वत—स्तर्था दृणु यथार्शुणा—रवेः कर्माणि कृण्वतः ।

प अस्दस्वमाविध त्वमेक इन्द्रपातु इन्द्र ब्रह्माणि वर्षयन्

७ [१८] (८११)

(३७)

७ इवावाश्च भाष्येव । इन्द्रः । महापृच्छि । १ मतिजगती ।

येद ब्रह्म वृत्रनुर्धवाविध प मुन्वतः शचीपतु इन्द्र विश्वामिरुतिभिः ।

माध्यदिनस्य सर्वनस्य वृत्रह—र्जनेद्यु पिशा सोमस्य वद्विचः

१

सेहान उग्र पृतना अभि वृहः शचीपतु इन्द्र विश्वामिरुतिभिः ।

माध्यदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहर्जनेद्यु पिशा सोमस्य वद्विचः

२

(८१४)

एकुराळस्य भुवनेनस्य राजसि शचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।	
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहहनेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः	३
सुस्वार्वाना यवयसि त्वमेक इच्छचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।	
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहहनेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः	४
क्षेमस्य च प्रयुजंश्च त्वमीशिषे शचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।	
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहहनेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः	५
अत्रायं त्वमवसि न त्वमाविध शचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।	
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहहनेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः	६
श्यावाश्वस्य रेभंतु स्तथा शृणु यथाशृणो रत्रेः कर्माणि कृपवतः ।	
प्र असादस्युमाविध त्वमेक इच्छपाह्य इन्द्र क्षत्राणि वर्धयन्	७ [१९] (८१९)

(३८)

१० श्यावाश्व आत्रेयः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

यज्ञस्य हि स्थ अत्विजा सस्नी वाजेषु कर्मसु । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम्	१
तोशासा रथयावाना वृत्रहणापरराजिता । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम्	२
इदं वां मक्तिरं मभ्य धृक्षन्नद्विभिर्नरैः । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम्	३
जुषेथो यज्ञमिष्टये सुतं सोमं सधस्तुती । इन्द्राग्नी आ गतं नरा	४
इमा जुषेथां सर्वना येभिर्हव्यान्युहधुः । इन्द्राग्नी आ गतं नरा	५
इमां गापुत्रवर्तंनि जुषेथो सुपुति मम । इन्द्राग्नी आ गतं नरा	६ [२०]
प्रातर्यावमिरा गतं वेवेभिर्जेन्यावसु । इन्द्राग्नी सोमपीतये	७
श्यावाश्वस्य मुन्वतो ऽर्जीणो शृणुतं हवम । इन्द्राग्नी सोमपीतये	८
एवा वामद्व ऊतये यथाहुवन्त मेधिंराः । इन्द्राग्नी सोमपीतये	९
आहं सरस्वतीवतो रिन्द्रान्घोरखो वृणे । याम्यां गापुत्रमूचयंतं	१० [२१] (८१९)

(१९)

१० नाभाकः काण्वः । अग्निः । महापृच्छिः ।

अग्निस्तोष्पुग्मिर्षं मग्निमीळ्य यजर्ष्यं ।

अग्निर्वृषो अंनस्तु न उभे हि विवृषे कवि इन्तश्चरति वृष्यं । नर्मन्तामन्युके समे ? (८१०)

- न्यसे नर्पयमा बर्चस्तनुषु शंसमेवाम् ।
न्यराती रराण्यां विश्वा अर्या अराती रितो युष्मन्वागु नर्मन्तामन्युके संमे २
अग्ने मन्मानि तुभ्यं कं घृतं न जुह्व आसनि ।
स देवेषु प्र चिकित्ति त्वं ह्यसि पूष्यः शिबो वृतो दिवस्वतो नर्मन्तामन्युके संमे ३
तत्तनुष्विर्वयो दधे यथापथा कृपण्यति ।
ऊर्जाहृतिर्वसूनां शं च योश्च मयो दधे विश्वस्ये वृषहृरये नर्मन्तामन्युके संमे ४
स चिकेत सहोपमा ऽग्निभिज्ञेण कमणा ।
स होता शश्वतीनां दक्षिणाभिर्भीवृत इनोति च प्रतीभ्यः नर्मन्तामन्युके संमे ५ [२२]
अग्निजाता देवानां मग्निर्वैवृ मतीनामपीर्चयम् ।
अग्निः स द्रविणोदा अग्निर्दाग व्युण्ते स्वाश्रुतो नवीयमा नर्मन्तामन्युके संमे ६
अग्निर्वेषु सर्वसुः स विश्वु यज्ञियास्वा ।
स मुदा काव्या पुरु विश्वं भूमं च पुष्यति देवो देवेषु यज्ञियो नर्मन्तामन्युके संमे ७
यो अग्निः सुसमानुचः शितो विश्वेषु सिन्धुषु ।
तमागन्त्रियस्यं मन्धातुर्वैस्पृहन्तं मग्निं यज्ञेषु पूष्यं नर्मन्तामन्युके संमे ८
अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या क्षेति विन्ध्यां कृषिः ।
स शीरेकावृशो इह यशं च पिमयं च नो विमो वृतः परिष्कृतो नर्मन्तामन्युके संमे ९
त्व नो अग्र आयुषु त्वं देवेषु पूष्यं वस्व एकं इरज्यसि ।
त्वामापः पान्तिवृतः परि यन्ति स्वसंतवो नर्मन्तामन्युके संमे १० [२३] (८१९)

(४०)

१२ नामाकाः काण्वः । इन्द्राश्वी । महापंक्तिः । १ शकरी, १२ विश्वद्वय ।

- इन्द्राग्नी पूषं सु नः सहन्ता दासंधो रविम् ।
येन हृज्जा सुमत्स्वा वीक्षु चित्तं साहिपीमश्व म्निर्वेनं वात इ नर्मन्तामन्युके संमे १
महि शो वृषयामहे ऽधेन्नुमिद् पंजामहे शविष्ठे नृणां नरम् ।
स नः कदा चिद्वेना गमुदा वारंसातये गमुदा श्रेषसातये नर्मन्तामन्युके संमे २
ता हि मधुं भराणां मिन्द्राग्नी अधिहितः ।
ता उ कविश्वना कृषी पूष्यपमाना सखीयन्ते सं धीतमंभुतं नग नर्मन्तामन्युके संमे ३

(८१९)

अभ्यर्चं नभाकृव दिन्द्राग्नी यजसा गिरा ।
 ययोर्विभ्वमिदं जगं विषं द्यौः पृथिवी मनुष्यैः पृथे विभूतो वसु नभन्तामन्यके संमे ४
 प्र बद्धाणि नभाकृव दिन्द्राग्निभ्यामिरज्यत ।
 या सप्तबुधमणवं जिह्वानारमपोर्णुत इन्द्र ईशान ओजसा नभन्तामन्यके संमे ५
 अपिं वृश्च पुराणवद् व्रतंतेरिव गुप्तित मोजो व्रासस्य दम्भय ।
 वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजिमहि नभन्तामन्यके संमे ६ [२४]

पदिन्द्राग्नी जना इमे विह्वयन्ते तना गिरा ।
 अस्माकेभिर्नृभिर्वयं सामह्यार्म वृतन्यतो यनुयाम वनुष्यतो नभन्तामन्यके संमे ७
 या नु श्वेताववो विव उच्चरात् उष द्युभिः ।
 इन्द्राग्न्योरनु व्रतं मुहाना यन्ति सिन्धवो यान् त्सीं बुन्धादमुञ्चता नभन्तामन्यके संमे ८
 पूर्वीष्ट इन्द्रोपमातयः पूर्वीरुत प्रशस्तयुः सूनो ह्रिन्वस्य हरिवः ।
 वस्वो वीरस्यापृचो या नु सार्धन्त नो धियो नभन्तामन्यके संमे ९
 तं शिशीता सुवृक्तिभिस्त्वेयं सत्वानमुग्मियम् ।
 उतो नु चिद् य ओजसा शुष्णस्याण्डानि भेदति जेषत् स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके संमे १०
 तं शिशीता स्वध्वरं सत्यं सत्वानमुत्विपम् ।
 उतो नु चिद् य ओहंत आप्ठा शुष्णस्य मेव त्यजेः स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके संमे ११
 पुवेन्द्राग्निभ्यां पितृवन्नवीयो मन्धातृयदङ्गिरस्वर्दवाचि ।
 जिधातुना शर्मणा पातमस्मान् वयं स्याम पतयो रयीणाम् १२ [२५] (८५९)

(४१)

१० नामाका काण्वः । यरुणः । महापङ्क्तिः ।

अस्मा ऊ पु प्रभूतये वरुणाय मरुत्यो ऽची विदुष्टरेभ्यः ।
 यो धीता मानुषाणां पृथो गा इव रक्षति नभन्तामन्यके संमे १
 तम् पु संमना गिरा पितृणां च मन्मभिः ।
 नभाकस्य प्रशस्तिभिर्वैः सिन्धूनामुपोत्रये सप्तस्वमा स मध्यमो नभन्तामन्यके संमे २
 स क्षपुः परि पस्वजे न्युस्रो माययो दधे स विश्वं परि ददातः ।
 तस्य वेनीरुं व्रतं मुषन्तिद्यो अवर्षयन् नभन्तामन्यके संमे ३ (८५५)

यः क्रुक्रुमो निवारयः पृथिव्यामधि दृशतः ।
 स मातां पूष्यं पृथुं तद् वर्कणस्य सप्यं स हि गोपा इवेर्या नर्मन्तामन्युके समे ४
 यो धृतां भुव्यनानां य उसाणामपीच्याइ वेवृ नामानि गुह्या ।
 स क्रुविः काव्यां पुरु रूपं द्यौरिव पुण्यति नर्मन्तामन्युके समे ५ [२६]

यस्मिन् विश्वानि काव्यां बुक्ते नामिरेव श्रिता ।
 द्रितं जूती संपर्यत वृजे गान्ते न संपुजे पुजे अदर्वो अपुक्षत नर्मन्तामन्युके समे ६
 य आस्यन्कं आशुये विश्वं जालान्येषाम् ।
 परि धामानि मनुंशद् वर्कणस्य पुते गये विश्वं देवा अनुं वृतं नर्मन्तामन्युके समे ७
 स संमुद्रो अंपीच्यं स्तुरो द्यामिंश्च रोहति नि यदांमु यजुं कुंभे ।
 स माया अर्चिनां पदाः ससृणांशक्रुमारुहं नर्मन्तामन्युके समे ८
 यस्पं श्वेता विचक्षणा निव्रो भूर्मीरिषिद्वितः ।
 त्रिरुर्तसि पवतुं वर्कणस्य भुवं सवृः स संप्रानामिरज्यति नर्मन्तामन्युके समे ९
 यः श्वेतो अधिनिर्णिज श्वके कृष्णो अनुं वृता ।
 स धामं पूष्यं मम्रे यः स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामथारय नर्मन्तामन्युके समे १०

[२७] (८६१)

(४९)

१ नामाकः काव्यः, अर्चनानां भावेपो वा । १-१ पठनः, ४-६ अभिना । १-१ विश्वं, ४-६ मनुंशद् ।

अस्तंभान् द्यामनुंये विश्वं देवा अमिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।
 आसीदुद् विश्वा भुव्यनानि सुखाइ विश्वेत् तानि वर्कणस्य वृतामि १
 एवा वन्दस्व वर्कणं मूहन्तं नमुस्या धीरसमृतस्य गोपाम् ।
 स नः शर्मं त्रिवर्कं वि संसत् प्रातं नो द्यावापृथिवी उपरथं २
 इमं धियुं शिर्क्षमाणस्य देवु क्रतुं दक्षं वरुणं सं शिशाधि ।
 ययाति विश्वा दुरिता तरेम मुनमोणमधि नार्वं रुहेम ३
 आ वृं द्यावापो अभिना धीमिर्विवां अचुष्यवुः ।
 नासत्या सोमपीतये नर्मन्तामन्युके समे ४
 यथा द्यामत्रिरभिना गीमिर्विभो अजो हवीत् ।
 नासत्या सोमपीतये नर्मन्तामन्युके समे ५

(८६६)

एवा वामह्य ऊतये यथाहुवन्तु मेधिराः ।
नासत्या सोमपीतये नर्भन्तामन्यके समे

६ [२८] (८६७)

(४२)

[पद्योऽनुवाकः ॥ ३॥ सू० ४३-४८]

३३ विरूप भाङ्गिरसः । अग्निः । गायत्री ।

इमे विप्रस्य वेधसो	ऽग्नेरस्तृतयज्वनः	। गिरुः स्तोमांस ईरते	१
अस्मै ते प्रतिहयंते	जातवेदो विचर्यणे	। अग्ने जनामि सुप्युतिम्	२
आरोका इव घेदहं	तिग्मा अग्ने तव त्वियः	। वृद्धिर्वनानि बप्सति	३
हरयो धूमकेतवो	यार्तजूता उप धावि	। यतन्ते वृधंग्रयः	४
एते एये वृधंग्रयं	इन्द्रासः समहक्षत	। उपसामिव केतवः	५ [२९]
कृष्णा रजांसि पत्सुतः	प्रयाणं जातवेदसः	। अग्रियंद् रोधति क्षमि	६
धासिं कृण्वान ओषधी	र्वस्सद्गग्निं वापति	। पुनर्यन् तरुणीरपि	७
जिह्वाभिरह नन्नम	वृश्चिषा जश्रणाभयन्	। अग्रियंतेपु रोचते	८
अप्स्वै सधिष्टव	सौषधीस्तु रुध्यसे	। गर्भे सञ्जापसे पुनः	९
उदये तव तद् घृता	वृश्चि रंचत आहुतम्	। निसानं जुहोई मुत्तं	१० [३०]
उक्षान्नाय वशान्नाय	सोमपृष्ठाय वेधसे	। स्तोमैर्विधेमाग्र्यं	११
उत त्वा नमसा वयं	होतवरेण्यक्रतो	। अग्ने समिद्धिरीमहे	१२
उत त्वा भृगुवचरुचे	मनुष्यवद्ग आहुत	। अङ्गिरस्वद्ध्वामहे	१३
त्वं ह्यग्ने अग्निना	विप्रो विप्रेण सन् त्सुता	। सखा सरुपा समिध्यसे	१४
स त्वं विपाय वाशुपं	रपिं देहि सहस्रिणम्	। अग्ने वीरवतीमिषम्	१५ [३१]
अग्ने भ्रातुः सहस्रकृत	रोहिदश्व शुचिबत	। इमं स्तोमं जुपस्व मे	१६
उत त्वग्नि मम् स्तुतो	बाधाय प्रतिहयंते	। गोष्ठं गाव इवाशत	१७
नुभ्यं ता अङ्गिरस्तम्	विश्वः सुक्षितयः पृथक्	। अग्ने कामाय येमिरे	१८
अग्निं धीभिर्मनीषिणो	मेधिरासो विप्रश्चितः	। अञ्जसर्घाय हिन्विरे	१९
तं त्वामजंभेषु वाजिनं	तन्वाना अग्ने अधुरम्	। बद्धिं होतारमीच्छते	२० [३२]
पुरुघ्रा हि सहङ्गमि	विशो विश्वा अनु प्रभुः	। समस्तुं त्वा हवामहे	२१
तमीळिष्व य आहुतो	ऽग्निर्विभ्राजते घृतेः	। इमं नः शृणुवद्ध्वम्	२२
तं त्वा वयं हवामहे	शृण्वन्तं जातवेदसम्	। अग्ने घ्नन्तमप द्विपः	२३ (८९०)

विशा राजानमर्हत्	मध्यं धर्मणामिमम्	। अग्रिमीच्छे स उ भवत्	२४
अग्रिं विश्वापुषेपम्	मयं न वाजिनं हितम्	। सन्ति न वाजणामसि	२५ [३३]
अन् मृधोप्यप द्विषे	दहनं रक्षामि विश्वहा	। अग्रं तिग्मेन दीदिहि	२६
पं त्वा जनसं इन्धते	मनुष्वर्द्धि रस्तम	। अग्रे स बांषि मे वचः	२७
यदं विमिजा अर्च्यं	पुजा वा सहस्कृत	। तं त्वा ग्रीमिह्वामहे	२८
तुभ्यं वेत्ते जना इमे	विश्वाः सुहितयः पृथक्	। धासिं हिन्वन्त्यसवे	२९
ते घेदं म्वाभ्यो ऽहा	विश्वा नूचक्षसः	। तरन्तः स्याम दुर्गहा	३० [३४]
अग्रिं मन्द्रं पुरुषिषं	शीरं पायकशोचिषम्	। हृन्दिमन्देभिंसिमेहे	३१
स त्वमग्रे विभार्वभुः	सृजन् त्सूर्यो न रुदिमभिः	। शशं तमासि जिग्रसे	३२
तत् ते सहस्र ईमहे	वृशं यश्रोपुदस्पति	। त्वदंसे वार्यं वसुं	३३ [३५] (१००)

(४४)

१० विरूप आह्वरसः । अग्निः । वायवी ।

समिग्रिं वृषरयत	घृतेर्बोधयतातिथिम्	। आस्मिन् हृष्या जुहोत	१
अग्रे स्तोमं जुषस्व मे	धर्मिभ्यानेन मन्मना	। प्रतिं मूक्तानं हयं नः	२
अग्रिं दूतं पुगे वधे	हव्यवाहमुपं मुवे	। देवां आ सादपादिह	३
उत् ते बृहन्तो अर्चयः	समिधानस्य दीदिवः	। अग्रं शुकासं ईरते	४
उप त्वा जुहोत ममं	घृताचीयन्तु हयत	। अग्रं हृष्या जुषस्व नः	५ [३६]
मन्द्रं होतारमृत्विज	चित्रभानुं विभार्वमुम्	। अग्रिमीच्छे स उ भवत्	६
एवं होतारमीडुं	जुष्टमग्रिं कृविकेनुम्	। अश्वराणांमभिधिष्यम्	७
जुषाणो अङ्गिरस्तमे	मा हृष्यान्पांनुषक	। अग्रं एजं नय क्रतुया	८
समिधान उ सन्त्य	शुकंशोच इहा वह	। विकित्वान् देष्टुं जनम्	९
विषं होतारमृदुद	धूमकेतुं विभार्वमुम्	। यज्ञानां केतुमीमहे	१० [३७]
अग्रे नि पाहिं नुस्वं	पतिं प्म देवु रीर्यतः	। मिन्धि देयः सहस्कृत	११
अग्रिः प्रजेन मन्मना	शुभ्रभानुमन्तुवं । स्वाम	। कृविदिपेण वावृधे	१२
ऊर्जो नपानुमा हुंषु	ऽग्रि पायकशोचिषम्	। अस्मिन् पुजे स्वधुने	१३
म नो मिग्रमहृष्व	मग्रे शुकेजं शोचिषा	। देवैरा संसि कृहिषि	१४
पो अग्रिं वन्धो दे दमे	देवं मर्तः सपर्यति	। तस्मा इद दीदपव वसुं	१५ [३८] (११५)

अग्निर्मुर्धा द्विवः कृकुत् पतिः पृथिव्या अपम् । अपां रेतांसि जिन्वति	१६
उदष्टे शुच्यस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीष्युच्ययः	१७
ईशिषि वार्यस्य हि वाद्यस्याष्टे स्वंपतिः । स्तोता स्यां तव शर्मणि	१८
त्वामग्रे मनीषिणास्त्वां हिन्वन्ति चित्तिभिः । त्वां वर्धन्तु नो गिरः	१९
अर्द्धस्य स्वधावतो द्रुतस्य रेभंतः सदा । अग्रेः मह्यं वृणीमहे	२० [३९]
अग्निः शुचिं व्रततमः शुचिर्विभ्रः शुचिः कृविः । शुचीं रोचत आर्हुतः	२१
उत त्वां धीतयो मम गिरां वर्धन्तु विश्वर्हा । अग्रे मरुपस्य बोधि नः	२२
यदग्रे स्यामहं त्वं त्वं वा घा स्या अहम् । स्पुष्टं सत्या इहाशिषः	२३
वसुर्वसुपतिर्हि कृमस्यग्रे विभावसुः । स्याम ते सुमतावपिं	२४
अग्रे धृतवताय ते समुद्रापेव सिन्धवः । गिरां वाधार्त ईरते	२५ [४०]
युवानं विश्वपतिं कृविं विश्वादे पुरुवेपसम् । अग्निं शुम्भाम्नि मन्मभिः	२६
यज्ञानां रुधेयं वयं तिग्मजग्माय वीळवे । स्तोभिंरिषिमाग्रेयं	२७
अपमग्निं त्वे अपिं जरिता मृतु सन्त्य । तस्मै पादक मृळय	२८
धीरो ह्यस्यस्रसद् विप्रो न जागृविः सदा । अग्रे व्रीदयसि द्यविं	२९
पुराग्रे दुरितेभ्यः पुरा मृधेभ्यः कवे । प्र ण आयुर्वसो तिर	३० [४१] (१३०)

(४९)

४९ विशोकः काण्वः । इन्द्रः, १ अग्निन्द्रो । गावधी ।

आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिर्गानुपक् । येषामिन्द्रो युवा सखा	१
बृहन्निविभ्म एषां भूरिं शस्तं पृथुः स्वर्कः । येषामिन्द्रो युवा सखा	२
अपुञ्ज इद् युधा वृतं शूर आर्जति सत्वभिः । येषामिन्द्रो युवा सखा	३
आ बुन्दं वृत्रहा देदे जातः पृच्छद् वि मातरम् । क उग्राः के हं शृण्विरे	४
पतिं त्वा शवसी वदद् गिरावप्सो न योधिपत् । यस्तें शश्रुत्वमात्रके	५ [४२]
उत त्वं मंथवन्नृणु यस्ते वन्दि ववक्षि तत् । यद् वीळयांसि वीळु तत्	६
यत्राजिं यात्पाजिक्—दिन्द्रः स्वश्वयुरुषं । रुधीर्तमो रुधीर्नाम्	७
वि षु विश्वा अमियुजो वञ्चिन् विप्युग्यधा बृह । मवां नः सुधर्वस्तमः	८
अस्माकं सु रथं पुर इन्द्रः कृणोतु सातये । न यं धूर्वन्ति धूर्तयः	९
वृज्यामं ते परि द्विषो इरं ते शक द्वावने । गुमेमेदिन्द्र गोमंतः	१० [४३] (१४०)

शर्नश्चिद् यन्तो अद्विवां	ऽश्वावन्तः शतुग्विनः ।	त्रिवक्षणा अनेहसः	११
ऊर्ध्वां हि ते त्रिवेदिवे	महर्षां मनुतां शता ।	जरितृभ्यां त्रिमहते	१२
विष्वा हि त्वां धनंजय	मिन्द्रं हृद्धा चिदाकृजम् ।	आतुरारिणं यथा गर्गम्	१३
कुजुहं चिन् त्वा कवे	मन्दन्तु धृष्णविन्दवः ।	आ त्वां पणिं यदीमहे	१४
यस्तं देवां अदांशुरिः	प्रममयं मुचतयि ।	तस्यं नो वेतू आ मर	१५ [४४]
इम उं त्वा वि चक्षते	सखाय इन्द्र सोमिनः ।	पुष्टार्वन्तो यथां पशुम्	१६
उत त्वाचधिं वयं	भुक्तं सन्नंमृतयं ।	दुराविह हवामहे	१७
यच्छुभ्र्या इमं हवं	दुर्मयं चक्रिया उत ।	मधेगपिर्नां अन्तमः	१८
यच्चिद्धि तं अपि व्यधि	जगन्वांसो अमन्महि ।	गोदा इद्विन्द्र बोधि नः	१९
आ त्वां शुभं न त्रिर्वयो	रग्मा शवसस्पते ।	उदमसिं त्वा मुपस्थ आ	२० [४५]
स्तोत्रमिन्द्राय गावत	पुरुनृम्णापु सत्त्वेने ।	नकिर्यं वृण्वते पुधि	२१
अभि त्वां वृषभा सुते	सुतं संजामि पीतयं ।	नृम्पा व्यधुही मदम्	२२
मा त्वां मरा अविष्यदो	मोपहस्वान आ दंभन् ।	मार्कीं मह्यद्विषो वनः	२३
इह त्वा गोपरीणसा	महे मन्दन्तु राधसे ।	सरो गौरो यथा पिब	२४
या वृद्धहा पंगवति	सना नवां च चुच्युवे ।	ता संसन्तु प्र वीचत	२५ [४६]
अपिबत् क्रुद्वः सुत	मिन्द्रः सहस्रबाह्वे ।	अत्रादेविष्टु पीस्यम्	२६
सगयं तत तुर्वशो यत्री	विदानो अहवापयम् ।	व्यानद्र तुर्वणे शर्मि	२७
तुराणि वो जनानां	हृदं वार्जस्यु गोमंतः ।	समानमु प्र शंसियम्	२८
क्रुभूक्षणं न वतंथ	उक्थेषुं तुष्टयावृधम् ।	इन्द्रं सोमो सत्वां सुते	२९
यः कृन्तदिद् वि येन्यं	त्रिशोकार्य गिरिं पूधुम् ।	गोभ्यो गानुं निरंतवे	३० [४७]
यद् दीधिये मनुस्वसि	मन्वानः प्रेदियंक्षसि ।	मा तत् करिन्द्र मुळयं	३१
दुधं चिद्धि त्वावंतः	कृतं शुण्वे अधि क्षमिं ।	जिगात्विन्द्र ते मनः	३२
तवेदु ताः सुकीर्तयो	ऽसंभ्रुत प्रशस्तयः ।	यदिन्द्र मुळयांसि नः	३३
मा न एकस्मिन्नागमि	मा द्वयोर्हृत त्रिषु ।	वधीमां शूर मूरिषु	३४
बिभया हि त्वावंत	उपादेमिपन्नङ्गिणः ।	वृस्मावृहवृतीपहः	३५ [४८]
मा सत्युः ह्यनमा विदुः	मा पुत्रस्यं प्रभूवसो ।	आवृत्वंद् मनु ते मनः	३६
को नु मर्यां अमिंधितः	सग्या सखायमत्रवीन् ।	जहा को अस्मदीयते	३७
एवारं वृषभा सुते	ऽसिन्वन् भूयीवयः ।	श्वमीर्षं निक्ता चरन्	३८

आ तं पुरा वंचोपुजा	हरीं गृभ्णे सुमर्षधा	। यदीं ब्रह्मस्य इहव्यः	३९
मिन्धि विश्वा अप द्विपः	परि बाधो जही मृधः	। वसुं स्प्राहं तदा मर	४०
यद्दीक्षाभिन्नु यत् स्थिरे	यत् पर्शानि परामृतम्	। वसुं स्प्राहं तदा मर	४१
पस्य ते विश्वमानुषो	भूरैवृत्तस्य वेदति	। वसुं स्प्राहं तदा मर	४२ [४९] ९००

[अतुषोऽप्यायः ॥४॥ प० १-५४]

(४६)

३१ वदोऽश्वयः । इन्द्रः, ३१-३४ कामीतः पूषधवाः । २९-२८, ३९ वायुः । गायत्री, १ पादनिचुत् ।
 ५ ककुप्, ७ बृहती, ८ भनुष्टुप्, ९ सतोबृहती, ११-१९ विपरीतोत्तरः प्रगाथः = (बृहती, विपरीता),
 १३ द्विपदा जगती, १४ बृहती पिपीलिकमध्या, १५ ककुभ्यकुशिरा, १६ विराद्, १७ जगती,
 १८ उपरिद्वाद् बृहती, १९ बृहती, २० विषमपदा बृहती, २१, २४ पङ्क्तिः, २२ संस्तारपङ्क्तिः,
 २५-२८ प्रगाथः = (बृहती, सतोबृहती), ३० द्विपदा विराद्, ३१ उष्णिक्, ३२ पङ्क्तिः ।

त्वार्यतः पुरुवसो	व्यार्मिन्द्र प्रणेतः	। स्मसिं स्थातर्हरीणाम्	१
त्वां हि सुरवर्मद्विवो	विभ्र वृतातरमिषाम्	। विभ्र वृतातरं रधीणाम्	२
आ पस्य ते महिमानं	शतमृते शतकतो	। गीर्मिगुणन्ति कार्वः	३
सुनीधो धा स मर्त्यो	यं मरुतो यर्मर्षमा	। मित्रः पान्ययदुहः	४
वर्षानि गोमुक्श्वदत्-	सुवीर्यमावित्यजूत एधते । सर्वा राया पुंरुस्पृहा		५ [१]

तमिन्द्रं दानमीमहे	शवसानमर्भार्वम्	। ईशानं राप ईमहे	६
तस्मिन् हि सन्नयुतयो	विश्वा अर्भारिषुः सर्वा ।		
तमा वंहन्नुं सप्तयः	पुरुवभुं मदायु हरयः सुतम्		७
पस्ते मत्रो वरंण्यो	प इन्द्र वृत्रहन्तमः ।		
य आवृदिः स्वर्नुभि-	र्यः पृतनासु दुष्टरः		८
पो दुष्टरं विश्ववार	भ्रवाप्यो धाजेष्वस्ति तरुता ।		
स नः शविषु सत्रना	वसो महि गुमेसु गोमति व्रजे		९
गण्यो पु णो यथा पुरा	ऽश्वपोत रंध्रया । वरिवस्य मंडामह		१० [२]

महि ते शूर राधसो	ऽन्तं सिन्धामि म्रवा ।		
बृहस्पता नो मघवसू	चिंद्वित्रो धियो वार्जेभिराविध		११
य कृष्यः धावपरसंशा	विश्वेत् स वेङ्गु जनिमा पुरुष्टुतः ।		
ते विश्वे मानुषा पूगे-	न्दीं हवन्ते तविषं यतमुचः		१२
स नो धार्जेष्वजिता	पुरुवभुः पुरःस्थाता । म्रपर्वा वृत्रहा मुवत्		१३ (१८५)

अभि वो वीरमन्ध्रो मदेषु गाय गिरा महा विरतेसम् ।	
इन्द्रं नाम भुव्यं शक्तिं ब्रह्मो पथा	१४
दुर्गा रेवणमन्ध्रं वृद्धिं वृद्धिं वृद्धिं वृद्धिं पुरुहूत वाजिनम् । नूनमथं	१५ [३]
विद्वेषाभिरुपन्तं वसुनां सामद्वीसं चिकुस्य वपंसः । कूपपतो नूनमत्यथं	१६
महः सु वो अरमिषे स्तवामहं मीच्छन्तुषं अरुमायु जग्मये ।	
यज्ञेभिर्गीर्भिर्विश्वमेतुषो मरुतो मियक्षसि गांषे त्वा नर्मसा गिरा	१७
ये पातयन्ते अजग्मभिर्गिरीणां भुभिरेपाम् ।	
यज्ञं महिष्यणीनां सुभ्रं भुविष्यणीनां पाध्वरे	१८
प्रभङ्ग दुर्मतीनामिन्द्रं शविष्ठा भर । श्विमस्मभ्यं युज्यं चोदयन्मते ज्येष्ठं चोदयन्मते	१९
सानितः सुमनितरुष्टु चित्र चेतिष्ठ सूर्नुत ।	
प्रासहा सहाद् सहुं सहुं सहुं सहुं सहुं सहुं सहुं सहुं	२० [४]
आ स एतु य ईवृद्धो अदेवः पुतमावृद्धे ।	
यथा चिदशो अश्यः पृथुध्वंसि कान्तिं इत्या वृष्णावृद्धे	२१
पृष्टिं सहस्राभ्यं यथायुतोसत् सुप्रांनि विंशतिं ज्ञाता ।	
दश इयावीनां ज्ञाता दश इयंरुपीणां दश गर्वा महसा	२२
दश इयावा ऋध्रयो धीतवारासे आशवः । मघा नेमि नि वावृनुः	२३
दानासः पृथुध्वंसः कान्तिरस्य सुरार्थसः ।	
रथ हिरण्यपुं ददुन्महिष्ठः सुरिरभू द्विपिण्डमकृत धरः	२४
आ नो वापो महे तनं शाहि मस्ताप पार्जस ।	
ययं हि ते चक्रुमा भूरि वाबने सद्यश्चिन्महि वाबने	२५ [५]
यो अश्वेभिर्वहते वस्ते उद्याञ्चिः सप्त संततीनाम् ।	
पुभिः सोमभिः सोममुद्भिः सोमपा वानाव शुक्रपूतपाः	२६
या मे इमं चिदु त्मना मन्दचिद्वचं वाबने ।	
अग्ने अक्षे नहृषे सुकृत्वनि सुकृत्तराय सुकतुः	२७
उचस्ये वृषणि यः सुरा व्युत वापो घृतसाः ।	
अश्वेपितु रजपितु शुनेपितु पाजम् तद्विदु नु तम् ।	२८ (१०००)

अधं प्रियमिषिरायं षष्टिं सहस्रासनम् । अश्वानामिन्न वृष्णाम्	२९
गावो न यूधमुपं यन्ति वध्रय उप मा यन्ति वध्रयः	३०
अधु ययारथे गणे शतमुष्टौ अर्चिकदत् । अधु श्वितेषु विशतिं श्रुता	३१
शतं वृसे बल्वुधे विप्रस्तरक्षु आ वदे ।	
ते तं वायविमे जना मवृन्तीन्द्रगोषा मवृन्ति कुवर्गोपाः	३२
अधु स्या योषणा मही प्रतीची वशमश्वयम् । अधिरुक्त्रा वि नीयते	३३ [६] (१००५)

(४७)

१८ त्रित आप्यः । आदित्याः, १४-१८ आदित्योपसः (दुःश्वमत्रं) । महापदक्ति ।

महिं वो महतामवो वरुण मित्रं वृशुषं ।
यमादित्या अमि ब्रुहो रक्षथा नेमुघं नश—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १
विदा देवा अघाना—मादिंवासो अपाकृतिम् ।
पक्षा वयो यधोपरि व्युस्मे शर्म यच्छता—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः २
व्युस्मे अधि शर्म तत् पक्षा वयो न यन्तन ।
विश्वानि विश्वेवसो वरुधवा मनामहे—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ३
यस्मा अरासत् क्षयं जीवातुं च प्रचेतसः ।
मनोर्विश्वस्य घेत्रिम आदित्या शय ईशते—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ४
परि णो वृषजस्रघा वुर्गाणि रुधयो यथा ।
स्यामेदिन्द्रस्य शर्म—ण्यादित्यानांमृतावस्य—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ५ [७]

परिहृतेवृना जनां पुष्पादन्तस्य वापति ।
देवा अर्धमाश वो यमादित्या अहेतना—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ६
न तं त्रिगं वन त्यजो न द्रांसकृभि तं मुह ।
यस्मा व्र शर्म सुप्रधु आदित्यासो अराश्व—मनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ७
पुष्मे देवा अर्पि प्मसि पुष्यन्त इव वमंमु ।
पुषं महो नु एनसो वृषममोर्गुरुप्यता—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ८ (१०११)

आदितिं उरुष्यत्वदिनिः शर्मं यच्छनु ।

माता मित्रम्परेवतो ऽर्ष्यो वरुणस्य चाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः ९

पदेवाः शर्मं शरणं यजुदं पदेनातुरम् ।

त्रिधानु यद्वरुष्येऽ तवस्मानु वि यन्तनाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १० [८]

आदित्या अथ हि ह्यताधि कूलोदित्त्वं स्पदाः ।

मूनीर्धमवतो युधानु नो नेषथा सुगाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः ११

नह भद्रं ऽक्षस्विने नावये नोपया उत ।

गवं च भद्रं धेनवं वीराय च धदस्यते ऽग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १२

यत्रात्रिपदपीच्यं देवाभो अग्निं दुष्कृतम् ।

त्रितं तद्विश्वमाप्य आर अस्मद् वधातनाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १३

यच्च गोपुं दुष्पव्यं यच्चास्मे दुहितर्दिवः ।

त्रिताय तर्दिभावयाप्याय परा वहाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १४

निष्कं वा पा कृणवति अजे वा दुहितार्दिवः ।

त्रिं दुष्पव्यं सर्वमाप्ये परि दक्षस्यग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १५ [९]

तर्दजाय तर्दपसे तं भागमुपसेद्वे ।

त्रिताय च त्रिताय चोपो दुष्पव्यं वहाग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १६

यथा कला यथा शुकं यथं क्रणं संनयामसि ।

एवा दुष्पव्यं सर्वमाप्ये स नयामस्यग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १७

अजैष्वाद्यासनाम् चाग्नेमानागसो वयम् ।

उपो यस्माद् दुष्पव्यादमैष्वाय तर्दुच्छत्वग्नेहसो व ऊतयः मुकृतयो व ऊतयः १८ [१०]

(१०१)

(४८)

१५ प्रगाथो घोरः कावः । खामः । त्रिष्टुप्, ५ अयती ।

स्वाशोर्भक्षि वरुणः सुमेधा श्वापो वरिषोविचरस्य ।

विश्वे य द्वेषा उत मत्पामो मधुं ब्रुवन्तो अभि संचरन्ति

अन्तश्च प्रागा आदितिर्भवास्य वपाता हंसो वैश्वस्य ।

इन्दुविन्दस्य सच्यं जुवाणः धीर्द्वित्रं पुरमनुं रायं क्रध्याः

१

२

(१०१)

अर्षाम् सोमममृतां अभूमाग्न्म ज्योतिरविदाम् देवान् ।
 किं नूनमस्मान् कृणवदरातिः किमु धूतिरमृत मर्त्यस्य ३
 शं नो भव हृव आ पीत इन्दो पितेव सोम सुनवे सुशेवः ।
 सखेव सख्य उरुशंसु धीरः प्र ण आयुर्जीवसे सोम तारीः ४
 इमे मा पीता पुशस उरुष्यत्रो रथं न गावः समनाह पर्वसु ।
 ते मा रक्षन्तु विश्वसंभरिष्वाद्भुत मा सामाद्यवपन्त्विन्दवः ५ [११]

अग्निं न मा मथितं सं दिदीपः प्र चक्षय कृणुहि वस्यसो नः ।
 अधा हि ते मद्रु आ सोम मन्ये रेवां इव प्र चरा पुष्टिमच्छ ६
 इषिरेण ते मर्नसा सुतस्य भङ्गीमाहि पित्र्यस्तेषु रायः ।
 सोम राजन् प्र ण आयुषि तारी र्हानीव सूर्यो वासुराणि ७
 सोमं राजन् मृळया नः स्वस्ति तव स्मसि व्रत्यास्तस्य विद्धि ।
 अलर्तिं दक्ष उत मन्पुरिन्दो मा नो अयो अनुकाम परा दाः ८
 त्वं हि नस्तन्वः सोम गोपा गात्रेगात्रे निपसत्था नृचक्षाः ।
 यत् तं वषं प्रमिनाम व्रतानि स नो मृळ सुषसा देव वस्यः ९
 ऋद्वरेण ससपा सचेय यो मा न रिप्येन्द्र्यश्व पीतः ।
 अयं यः सोमो न्यधाप्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिमिभ्यायुः १० [१२]

अप त्या अंसधुरनिश अमीवा निरवसन् तमिपीचीरभैषुः
 आ सोमो अस्मो अरुहृद् विहाया अगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ११
 यो न इन्दुः पितरो हृत्नु पीतो ऽमर्त्यो मर्त्यो आविवेश ।
 तस्मै सोमाय हविषा विधेम मृळीके अस्य सुमती स्याम १२
 त्वं सोम पितृभिः संविब्रानो ऽनु द्यावापृथिवी आ तंतन्थ ।
 तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयं स्याम परयो रयीणाम् १३
 घातारो देवा अपि वोचता नो मा नो जिद्रा ईशत मोत जलियः
 वयं सोमस्य विश्वहं प्रियासः सुवीरांसो विवधमा वदेम । १४
 त्वं नः सोम विश्वतो वयोधास्त्वं स्वर्दिदा विंशा नृचक्षाः ।
 त्वं न इन्व ऊतिभिः सुजोषाः प्राहि पृथाताद्भुत वां पुरस्तात् १५ [१३] १०८८

अथ बालखिल्यम् ।

(४९) [१]

१० प्रहस्यः वाप्य । इन्द्रः । प्रगाथाः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

- अभि प्र वः सुरार्धसु—मिन्द्रमर्चं यथा विदे ।
 यो जतिवृष्यां मयवा पुरुषसुः सहस्रेणिव शिक्षति १
- शतानीकेषु प्र जिगाति धृष्णुषा हन्ति वृत्राणि वामुषं ।
 गिरिरेषु प्र रसा अस्य पिन्विरे दवाणि पुरुभोजसः २
- आ त्वा सुतासु इन्द्रो मया य इन्द्र गिर्वणः ।
 आपो न वञ्चिन्नवोक्थं सरं पूणानि शूरा राधसि ३
- अनेहसं प्रतरणं विवक्ष्यं मधुः स्वादुर्धमी पिब ।
 आ यथा मन्सूतानः किरासि नुः प क्षुदेव त्मना धूषत ४
- आ नुः स्तोत्रमुप द्वव—द्विपानो अश्वो न सोतृभिः ।
 यं ते स्वधावन् त्रवद्वन्ति धेनव इन्द्र कण्वेषु शतयः ५ [१४]
- उग्रं न वीरं नमसोप सेदिस विभूतिमक्षितावमुम् ।
 उदीर्षं वज्रिज्वतो न सिञ्चते क्षरन्तीन्द्र धीतयः ६
- यद्ध नूनं यद्वा प्रजे यद्वा पृथिव्यामार्षि ।
 अतो नो यज्ञमाशुभिर्महेमत उग्र उग्रेशिरा भद्वि ७
- अजिरामो हरणो ये ते आशवो वाता इव प्रमक्षिर्जः ।
 येमिरयस्यं मनुषः पुरीयसु येभिविभुं स्वर्हृशे ८
- पृतावतस्त इमह इन्द्र सुधस्य गोभतः ।
 यथा पाथो मयवन् मेघपातिधि यथा नीपातिधि धने ९
- यथा कण्वं मयवन् प्रसर्त्तपत्रि यथा पृकथे दशवजे ।
 यथा मोरर्षि अमनाकेत्रिभनीन्द्र गोमन्त्रिण्यवन् १० [१५] (१०५८)

(५०) [१]

१० पुष्टिगुः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

प्र सु भुतं सुरार्धसु मर्चां शकमभिष्टये ।

यः सुन्वते स्नुवते काम्यं वसुं महर्षेणोव महते १

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिपो महीः ।

गिरिन् भुज्मा मघर्वसु पिन्वते यवीं सुता अर्मन्दिषुः २

यवीं सुतासु इन्ववो ऽमि प्रियमर्मन्दिषुः ।

आपो न धायि सर्वनं म आ वंसो दुषावोपं वाशुपं ३

अनेहसं वो हर्वमानमृतये मध्वः क्षरन्ति धीतयः ।

आ त्वा वसो हर्वमानासु इन्वव उषं स्तोत्रेषु दधिरे ४

आ नः सोमं स्वध्वर इषानो अत्यो न तोशते ।

यं तं स्वदावन् त्स्वदान्ति गूर्तयः प्रेरे छन्दयसे हर्वम् ५ [१६]

प्र वीरमुग्रं विविचिं धनुस्पृतं विभूतिं राधसो महः ।

उद्रीव वमिन्नपतो वंसुत्वना सदा पीपेध वाशुपं ६

पन्ध्रं नूनं पंशवति यद् वा पृथिव्यां त्रिवि ।

पुजान इन्द्र हरिभिर्महेमत क्रुष्व क्रुष्वेमिरा गहि ७

रधिरासो हरंपो ये तं अग्निध ओजो धातस्य पिपति ।

येमिनि वस्यु मनुपो निबोषंपो येमिः स्वः परीयसे ८

एतावतस्ते वसो विद्यामं शूर नर्षसः ।

यथा मात्र एतं कृत्स्ये धने यथा वशं दर्शयजे ९

यथा कण्वं मघवन् मेधं अप्वरे वीर्षनीधि वमूनसि ।

यथा गोशर्यं असिपासो अत्रिवो मार्यं गोत्रं हीभिर्षम १० [१७] १०५८

(५१) [१]

१० पुष्टिगुः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

यथा मनो सांबरणी सोममिन्द्रापिबः सुतम् ।

नीपातिथी मघवन् मेष्पातिथी पुष्टिगी पुष्टिगी सचा १ (१०५९)

अथ बालखिल्यम् ।

(४९) [१]

१० प्रत्ययः वाच्यः । इन्द्रः । प्रगाथाः= (विषया वृद्धी, समा एतद्वृद्धी) ।

- अभि प्र वः सुरार्थसु—मिन्द्रमर्चं यथा विदे ।
यो जितृभ्यां मयवां पुरुषसुः सहस्रेणिव शिक्षति १
- ज्ञानीकिव प्र जिगाति धृष्णुषा हन्ति वृत्राणि वामुषं ।
गिरिरिव प्र रसा अस्य पिन्विरु द्वाणि पुरुभोजसः २
- आ त्वा सुतासु इन्द्रो मत्रा य इन्द्र गिर्वणः ।
आपो न वद्विजन्वोक्चं सरं पूणन्ति शूरा राधंसि ३
- अनेहसं प्रतरणं विवर्धणं मधुः स्वादिष्टमी पिव ।
आ यथा मन्दसानः किरासि नः प्र ध्रुदेव त्मना धूषत् ४
- आ नः स्तोममुप ह्व—द्विपानो अश्वो न सोतृभिः ।
यं ते स्वधावन् त्वद्वपन्ति धेनव इन्द्र कर्षेषु रातयः ५ [१४]
- उग्रं न वीरं नमसोप सेदिस विभृतिमक्षितावमुत् ।
उद्दीर्षं वद्विजन्वतो न सिञ्चते क्षरन्तीन्द्र धीतयः ६
- यद् नूनं यदां यजे यदां पृथिव्यामधि ।
अतो नो यत्प्रमाशुभिर्महेमत उग्र उद्येमिरा गृहि ७
- अजिरामो हरणो ये ते आशवो वाता इव प्रमक्षिणः ।
येमिरपयं मनुषः प्रीयंसु येभिर्विश्वं स्वर्हृदो ८
- एतार्हतस्त इमह इन्द्रं मुञ्जस्य गोमंतः ।
यथा प्रावो मयवन् मेध्यातिथिं यथा नीपातिथिं धने ९
- यथा कर्षं ययवन् अमर्दस्यवि यथा पृथे वृशभजे ।
यथा गोदधि अमनोर्मेतिश्वनीन्द्र गोधञ्जिरपयवत् १० [१५] (१०४८)

(५०) [१]

१० भुक्तिः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

प्र सु भुतं सुरार्धसु मर्चां शकमभिष्टये ।

यः सुन्वते सुन्वते काम्यं वसुं सहस्रेणेषु मंहति १

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः ।

गिरिर्न मुग्धा मघवत्सु पिन्वते यवीं सुता अमन्दिषुः २

यवीं सुतासु इन्द्रो ऽमि मियममन्दिषुः ।

आपो न धापि सर्वनं म आ वसो दुषाद्द्वेषं वृशुषे ३

अनेहसं वो हवमानमृतये मध्वः क्षरन्ति धीतयः ।

आ त्वा वसो हवमानासु इन्द्र उषं स्तोत्रेषु वधिरे ४

आ नः सोमं स्वधुर इयानो अत्यो न तौशते ।

यं ते स्वदावन् त्वदन्ति गूर्तयः पौरे उन्वयसे हवम् ५ [१६]

प्र वीरमुषं विविचिं धनुस्पृतं विमूर्तिं राधसो महः ।

उदीव वभिन्नवतो वसुत्वना सदा पीपेथ वृशुषे ६

पद्वं नूनं परावति यद् वा पृथिव्यां त्रिवि ।

पुजान इन्द्र हरिभिर्महेमत क्रुष्व क्रुष्वेमिरा गहि ७

रधिरासो हंसो ये ते अत्रिध ओजो वार्तस्य विमति ।

येभिर्नि वस्युं मनुषो निषोषयो येभिः स्वः प्रीयसे ८

एतार्धतस्ते वसो विद्यामं शूर नर्यसः ।

यथा माव एतन्नं कृत्वये धने यथा वज्रं दर्शत्रजे ९

यथा कण्वं मघवन् मेधं अध्वरे वीर्यनीधि वमूनासि ।

यथा गोशर्विं अरिपासो अद्रिवो मयि गोत्रं हंसिभियम् १० [१७] (१०५८)

(५१) [१]

१० भुक्तिः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

यथा मनो सार्वरजो सोममिन्द्रारिषः सुतम् ।

नीपातिषो मघवन् मेधातिषो पुष्टिगो पुष्टिगो सर्चा १ (१०५९)

पाषंदाणः प्रस्कण्वं समसाद्य च्छयानं जिबिमुद्धितम् ।

सहर्षाण्यासिषामद् गवाभृषिस्त्योतो दस्पष्टि वृकः

२

य जुक्थेमिर्न विन्धते चिकिद्य ऋषिचोद्वनः ।

इन्द्रं तमच्छां वदु नव्यस्या मृत्य रियन्तं न भोजसे

३

यस्मा अकं सुतशीर्षाणमानुचु स्त्रिधानुमुक्तमे पदे ।

स त्विमा विश्वा मुर्वनानि चिकवु दादिज्वनिष्टु पौर्ष्यम्

४

यो नो वृता वसूनामिन्द्रं तं हृमहे वयम् ।

विद्या ह्यस्य मुमतिं नवीयसीं गमेम गोमतिं वृजे

५ [१८]

यस्मै त्वं वंसो वृानासु शिद्धमि स शयस्योर्षमभुते ।

तं त्वा वयं मयवन्निन्द्र गिर्वणः मृतार्वन्तो हवामहे

६

कदा चन स्तुरीरसि नेन्द्रं सश्वसि वृागुर्वे ।

उपोषेसु मयवन् भूय इक्षु ते दानं वृषस्यं पृष्यते

७

य पो ननक्षे अम्योजसा किर्वि वधेः शुष्णं नियोषवन् ।

यदेदस्तांमीत प्रथर्यभूमं विव मादिज्वनिष्टु पाधिबः

८

यस्यायं विश्व आयो दासः शेवाधिपा अरिः ।

निरञ्चिर्व्ये कंशमि पवीरति नुभ्येन् सो अज्यते रयिः

९

नृण्यवां मधुमन्तं घृतश्चतं विमासो अकंमानुचुः ।

अस्मै रयिः पदये वृष्णये शवो ऽस्मै मृदानासु इन्द्रवः

१० [१९] [१०१८]

(५१) [४]

१० आयुः काण्वः । इन्द्रः । प्रणाय = (विषया वृहती, समा सतोनुहती) ।

यथा मनो विवस्वति सोमं इकार्षिबः सुतम् ।

यथा जिने छन्दं इन्द्रं जुगोषस्यायो मादयमे सचा

१

पृषेभ्रे मेधेयं मातृश्वनीन्द्रं मुक्ताने अमन्दयाः ।

यथा सोमं वशाशिद्ये वधांण्ये स्पूरंरसामुजुनासि

२

य जुक्था केवला वृषे यः सोमं धृषितार्षिबन् ।

यस्मै विष्णुजीर्षि पदा विचक्रुम उर्ष मित्रस्य धर्ममिः

३

(१००१)

यस्य त्वमिन्द्र स्तोमेषु चाकनो वाजे वाजिऋतकतो । तं त्वा वयं सुवृषामिव गोदुहो जुहमसि भवस्पर्धः	४
यो नो वृता स नः पिता महो उग्र ईशानकृत् । अयामधुप्रो मघवा पुरुवसु—गोरश्वस्य प दातु नः	५ [२०]
यस्मै त्वं वंसो वृनाय महंसे स रायस्योपमिन्वति । वसूपवो वसुपति शतक्रतुं स्तोमेरिन्द्रं हवामहे	६
कृवा धन प्र युच्छस्यु—मे नि पासि जन्मनी । तुरीपादित्य हर्वनं त इन्द्रिय—मा तस्थावमृतं विवि	७
यस्मै त्वं मवयस्त्रिन्द्र गिर्यणः शिक्षो शिक्षसि वृशुषे । अस्माकं गिर उत सुन्दुति वंसो कण्ववच्छृणुधी हर्वम्	८
अस्तांश्चि मन्मं पूर्यं ब्रह्मेन्द्राय वोचत । पूर्वांस्तस्य वृहतीरनुपत स्तोतुमंघा असुक्षत	९
समिन्द्रो रायं वृहतीरधुनत सं क्षोणी समु सूर्यम् । सं शुक्रासः शुचंयः सं गवांशिरः सोमा इन्द्रममन्दिषुः	१० [२१] (१०८८)

(५३) [५]

८ मेघ्यः काण्वः । इन्द्रः । मघाघः = (विपमा वृहती, समा सतोवृहती) ।

उपमं त्वा मुघोनां ज्येष्ठं च वृषभार्णाम् । पूर्मितमं मघवस्त्रिन्द्र गोविबु—मीशानं राय ईमहे	१
य आपुं कुत्समतिधिग्यमर्षयो वावृधानो त्रिवेदिबे । तं त्वा वयं हर्षश्वं शतक्रतुं वाजपन्तो हवामहे	२
आ नो विश्वेषां रसुं मघ्यः सिञ्चन्त्वर्धपः । ये पृथावतिं सुन्धिरे जनेष्वा ये अर्वावतीन्ववः	३
विश्व्वा द्वेषांसि जहि चाव चा कृधि विश्वे सन्त्यन्त्वा वरुं । शीष्टेषु चित्ते मङ्गिरासो अंशवो यत्रा सोमस्य तुम्पसि	४ [२२]
इन्द्र नेदींश्च परिहि मितमंघामिऋतिभिः । आ शीतसु शीतमामिऋतिभि—रा स्वापि स्वापिभिः	५ (१०८९)

आजित्नुं सत्यंति विश्वचर्षणिं कृधि मुआस्वाभगम् ।	
य सू तिरा शर्षीमिर्वं त उचिधनः क्रतुं पुनत आनुष्क	६
पभ्ने साधिष्टोऽवमे ते स्वांम भरेषु ते ।	
वयं होत्राभिरुत वृषर्षीतिभिः समवासां मनामहे	७
अहे हि ते हरिषो बर्ह्यं वाजपुर्णार्जिं यामि सतुतिभिः ।	
त्वामिद्रेव तममे सर्वस्वपुर्णग्युरात्रं मथीनाम्	८ [२३] (१०८६)

(५४) [६]

८ मत्तरेषुवा काश्वः । इन्द्रः, १-४ विश्वे देवाः । प्रगाथः = (विद्यमा वृहती, समा खलं वृहती) ।

एतन् त इन्द्र वीर्यं गीर्भिर्गुणन्ति कार्वः ।	
ते स्तोभन्त ऊर्जमावन् धृतधुतं पीरासां नक्षन् धीतिभिः	१
नक्षन्तु इन्द्रमवसि मुकृतपया येषां सुतेषु मन्वसे ।	
यथा संवृते अमंत्रो यथा कृश एषास्मे इन्द्र मत्स्व	२
आ नो विश्वे सुजोर्षसो देवासो गन्तुनोर्ष नः	
वसवो रुद्रा अवसे न आ गम अनूपवन्तु मरुतो हवम्	३
पूया विष्णुर्हवन् मे सर्वस्वत्पर्वन्तु सप्त सिन्धवः ।	
आपो वातः पर्वतासो वनस्पतिः शृणोतुं पृथिवी हवम्	४ [२४]

यदिन्द्र राधो अस्ति ते माघोने मघवत्तम ।	
तेन नो घोषि सधुमाघो वृषे भगां शुनार्य वृत्रहन्	५
आजिपने नृपते त्वमिन्द्रि नो वाज आ वंशि मुकतो ।	
वीनी होत्राभिरुत वृषर्षीतिभिः समवासो वि शुण्विरे	६
सन्ति इत्यं आशिष इन्द्र आपूर्जनानाम् ।	
अस्मान् नक्षस्व मघवधुपावसे धुक्षस्व विष्णुपीमिषम्	७
वयं त इन्द्र स्तोत्रंभिर्विधेम त्वमस्माकं शतक्रतो ।	
महिं स्पूरं शंशयं राधो अह्यं परस्वेषाव नि तोशय	८ [२५] (१०९७)

(५५) [७]

५ पृष्ठाः काण्वः । इन्द्रः, प्रस्कण्वश्च । गायत्री, १, ५ अनुष्टुप् ।

मूरीदिन्द्रस्य धीर्वी	व्यस्यमभ्यार्पति । रार्धस्ते दस्यवे वृक	१
शतं द्येतासं उक्षणां	क्वि वि तागे न रोचन्ते । मद्वा दिवं न तंस्तमुः	२
शतं वेणुञ्जतं शुनः	शतं चर्मोणि म्लुतानि ।	३
शतं मे बल्बजस्तुका	अरुपीणां चतुःशतम्	३
सुत्रेबाः र्धं काण्वायना	वयोवयो विचरन्तः । अर्वालो न चङ्कमत	४
आदित् सासस्य चर्किर	श्रानूनस्य महि भवः ।	५
इपार्वीरितिभ्वसन् पथ	श्चक्षुषा च न संनशे	५ [६६] (१०९९)

(५६) [८]

५ पृष्ठाः काण्वः । इन्द्रः, प्रस्कण्वश्च ५ मग्निमूर्धो । गायत्री, ५ पङ्क्तिः ।

पति ते दस्यवे वृक	रार्धो अकुर्यर्ध्वयम् । द्योर्न प्रथिना शवः	१
वश मद्यं पीतकृतः	सहस्रा दस्यवे वृकः । नित्याद्वापो अमंहत	२
शतं मे गर्गुमानो	शतमूर्णीवतीनाम् । शतं वासो अति सजः	३
तशो अपि प्राणीयत	पूतकृताये व्यस्ता । अर्वानामिह पृथ्वाम्	४
अर्चत्प्रमिभिंक्रितु	हृष्यवाद् स सुमर्धधः ।	५
अग्निः शुकेर्ण शोचिषा	बृहत् सूर्यो अरोचत क्वि वि सूर्यो अरोचत	५ [२७] (११०४)

(५७) [९]

४ मेघः काण्वः । अश्विनो । मिष्टुप् ।

पुषं र्वेवा कर्तुना पूषर्धेण	पुषता रधेन तद्विषं यजया ।	१
आर्गच्छतं नासत्या	शर्चीभि रिवं तृतीये सर्वेन विबाधः	१
पुषां कृषाश्चैव एककृशासः	स्रयाः स्रवस्य दृहदो पुरस्तात् ।	२
अस्मार्कं वशं सर्वेन जुषाणा	पातं सोममश्विना दीर्घमि	२
पुनाश्वं तर्श्विना कृतं वा	बृहमो क्विषो रजसः पुथिग्याः ।	३
सहस्रं शंसा पुत ये गर्भिष्ठी	सर्वा इत तौ र्यं पात्रा विचक्षे	३ (११०५)

नृहि ते अग्ने वृषभ प्रतिभूवे जग्मामो यद्वितिर्पसे । स त्वं नो होतुः सुहृतं हविष्कृषि बंसा नो वापां पुर	१४
दोषे वनेषु माद्योः सं त्वा मर्तास इन्धते । अतन्द्रो ह्यया ब्रह्मसि हविष्कृत आदिद् कुवेषु राजसि	१५ [१४]
मत्त होतास्तमिदीळ्ने त्वा ऽग्रं सुरयजमद्वयम् । मिनत्स्पाद्विं तपसा वि श्रोचिषा भाग्रं तिष्ठ जनीं अति	१६
अग्निर्मग्निं वा अधिगुं हुवेम वृषतर्वाह्विषः । अग्निं हितर्मयसः शश्वतीष्या ऽऽ होतां चर्षणीनाम्	१७
कंतेन शर्मन् त्सचते सुयामण्ये तुभ्यं चिकित्वना । इषण्यपां नः पुरुषपुमा मरु वाजं नेदिष्यमृतपं	१८
अग्ने जरीतविशपति स्तेप्रानो देव रक्षसः । अपोषिवान् सुहपतिर्महो असि त्रिवेस्यापुडुण्युः	१९
मा नो रक्ष आ बंशीवापुणीवसो मा यातुर्पातुमादताम् । परोगम्यत्यनिशाम्य क्षुधमग्ने सेषं रक्षस्विर्नः	२० [१५] (११३८)

(६१)

१८ भर्गः प्रागाथाः । इन्द्रः । प्रगाथाः = (विषमा वृदती, समा सतोवृदती,) १७ षंक्रमती ।

उमर्षं शृणवंध न इन्द्रो अर्षागिर्द वचः । मञ्जाण्यां सुधवा सोमर्षीतये श्रिया शर्विष्ठ आ गमत्	१
तं हि स्वराजं वृषभं तमोजसे श्रियं निष्टतक्षतः । उतोप्रमानां प्रधमो नि र्षिदिमि सोमकामं हि ते मनः	२
आ वृषस्व पुरुषसो सुतस्प्रेन्द्रान्धसः । विष्ठा हि त्वा हरिषः पूत्सु सार्सहि मधुष्यं चिद् वधुष्यणिम्	३
अप्रामिसत्य मपवन् तथेर्धम दिन्द्र कत्वा यथा वशः । सुनेम् वाज तर्ष शिमिन्नर्वसा मुख विघ्नतां अविषः	४
शरुषुर्दुषु शचीपत् इन्द्र विश्वामिकृतिभिः । भगं न हि त्वां वृदासं वसुषिभु मरुं शूर चरामसि	५ [१६] (११४०)

पुत्रो अश्वस्य पुरुकृद् गवाम्—स्पुत्सो देव हिरण्यवः । नक्तिर्हि दानं परिमर्षिषत् त्वे यद्यद्यामि तदा भर्	६
त्वं होहि चेरवे विदा भगं धर्मुत्तये । उद् वाधृषस्य मधवन् गर्विष्ठस्य उक्विन्द्राश्वमिष्टये	७
त्वं पुरु सहस्राणि श्रतानि च यूथा वृानार्यं मंहसे । आ पुंरुरं चकृम विषवचम इन्द्रं गायन्तोऽवसे	८
अविषो वा यद्विधु—द्विभो वेन्द्र ते वचः । स प्र ममन्वत् त्वाया शतकतो प्रार्चामन्यो अहंसन	९
उग्रबाहुर्भक्षकृत्वा पुंरुरो यदि मे शृणुवृद्धवम् । वसूपथो धर्मुपति शतकतुं स्तोमेरिन्द्रं हवामहे	१० [१७]
न प्रापासो मनामहे नारायामो न जल्हवः । यद्विद्विन्द्रं धृषणं सचां सुते सस्तायं कृणवामहे	११
उग्रं पुंपुज्म पृतनासु सासहि—मूणकातिमदाभ्यम् । वेदां भूमं चित् सर्मिता र्धीतमो वाजिनं यमिष्टु नशात्	१२
यतं इन्द्र मयामहे ततो नो अर्भयं कृधि । मधवञ्जग्धि तव तन्न ऊतिमि—र्वि द्वियो वि मृधो जहि	१३
त्वं हि राधस्पते राधसो मुहः क्षयस्यासि विधतः । तं त्वां शयं मधवन्निन्द्र गिर्वणः सुतावन्तो हवामहे	१४
इन्द्रः स्पद्युत वृत्रहा परस्या नो वरेण्यः । स नो रक्षिषन्नरुमं स मधयमं स पृश्वात् पांतु नः पुरः	१५ [१८]
त्वं नः पृश्वाधृराहुंलरात् पुर इन्द्र नि पांहि विश्वतः । आरे अस्मत् कृणुहि देस्यं भय—मारे हेतीरध्वीः	१६
अद्याद्या श्वःश्व इन्द्र व्रासर्व पुरे च नः । विश्वो च नो जतिवृत् संस्पते अहा दिवा नक्तं च रक्षिषः	१७
प्रभङ्गी शरो मधवा नुवीर्मरुः सीमिश्रो धीपांसु कम । उमा तं शाहू धृषणा शतकतो नि या वदं मिमिश्रुः	१८ [१९] (११५९)

(६१)

११ अथाथो वीरः काशकः । इन्द्रा । पञ्चिका, ७-९ इत्यती ।

प्रो अंश्मा उपरंभुति मरता यज्जुजोवति ।	
उक्थेरिन्द्रस्य माहिंनं वयो वर्धन्ति सोमिनो भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	१
अयुजो असमो नृभिरेकैः कुष्टीरुपास्यः ।	
पूर्वारति य वावृषे विश्वा ज्ञातान्योर्जसा भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	२
अहितेन चिद्वंता जीरदानुः सिपासति ।	
प्रवाधर्मिन्दु तत्र तव वीर्षाणि करिष्यते भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	३
आ पोहि कुणवाम तु इन्दु मङ्गाणि वर्धना ।	
पेभिः शक्तिष्ठ चाकनो भद्रमिह धंभस्पृते भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	४
भूयतर्भिर्भूषणमनः कुणोर्षीन्दु यत् त्वम् ।	
तीबेः सोमैः सपर्यतो नमोभिः प्रतिभूर्धतो भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	५
अव चष्टु ऋषीषनो ऽहो इव मानुषः ।	
जुष्टी वरुस्य सोमिनः सखायं कृणुते पुत्रं भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।	६ [४०]

विश्वं त इन्द्र वीर्यं देवा अनु कर्तुं ददुः ।

भुजो विश्वस्य गोपतिः पुरुष्युत भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

गृणे तविन्द्र ते शर्व उपमं वृषतातपे ।

यद्वंसि वृषमीर्जसा शचीपते भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

समनिव वपुष्युतः कृणवन्मानुषा युगा ।

विंशु तदिन्द्रधर्तनुमर्ष भुतो भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

उग्रज्ञातार्मिन्द्र ते शव उत्र त्वामुत्र तव कर्तुषु ।

भूर्गो भूर् वावृषुर्नर्षवृत्र तव शर्मणि भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

शुभं तु त्वं च वृषहन्मं पुंग्पाव सतिषु आ ।

भ्रातरीवा चिद्विषो ऽनु नी दूर मंसते भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

सायमिह वा उ तं वृषमिन्द्रं प्नवानु नानृतम् ।

भद्रो अमुन्वनो वृषो भूति न्दातीवि मुन्वतो भद्रा इन्द्रस्य शतयः ।

१९ [४१] (११५८)

(६१)

११ प्रगाथाः काण्वः । इन्द्रः । ११ देवाः । गायत्री. १, ४-५, ७ अनुष्टुप्. ११ त्रिष्टुप् ।

स पूष्यो महानां वेनः कर्तुभिरानजे । यस्य द्वारा मनुष्यिता कुंवेषु धिव आनुजे १
 त्रिषो मानं नोत्संक्नु त्सोर्मपृष्ठासो अर्द्रयः । उक्था ब्रह्मं च शंस्या २
 स विद्वो अङ्गिरोम्य इन्द्रो गा अंबूणोदपं । स्तुपे तर्दस्य पंस्वम् ३
 स प्रनर्धा कपिवृध इन्द्रो याकस्य वक्षणिः । शिवो अर्कस्य होमं न्यस्मिन्ना मुन्त्वर्गमे ४
 आहू नु ते अनु कर्तुं स्वाहा परस्य यज्यवः । श्वात्रमर्का अनुपते न्द्रं गोत्रस्य कृत्वने ५
 इन्द्रे विश्वानि वीर्यं कृतानि कर्त्वीनि च । यमुर्का अध्वरं विदुः ६ [४२]

यत् पाञ्चजन्यया विशे न्द्रे घोषा असृक्षत । अस्तृणाद्ब्रह्मणा विपोऽं ५यी मानस्य स क्षर्यः ७
 इषमुं ते अनुष्टुतिं श्वकूपे तानि पंस्या । प्रवश्वरुस्य वर्तनिम् ८
 अस्य वृष्णो ध्योर्दन उरु क्रमिष्ट जीयसं । यदं न पृष्व आ देवे ९
 तहर्धाना अवस्ययो पुष्पामिर्दर्क्षपितरः । स्याम मरुत्वतो वृधे १०
 षड्भृत्वर्याप धाम्नु ऋक्भिः शूर नोनुमः । जेषामिन्द्र त्वया पुजा ११
 अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो पृत्रहत्ये भरहृती मजोपाः ।
 यः शंसते स्तुवते धारिं पृत्र इन्द्रं ज्येष्ठा अस्मो अन्ननु देवाः १२ [४३] (११८०)

(६४)

११ प्रगाथाः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

उत् र्वा मन्वन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधं अद्रिवः । अवं ब्रह्मद्विषां जहि १
 एषा एणीरराधसो नि बाधस्व मुहो असि । नहि त्वा रुध्नन प्रति २
 त्वमीशिपे सुतानां मिन्द्र त्वमसुतानाम् । त्वं राजा जनानाम् ३
 एहि मेहि क्षयो त्रि स्यां घोषं चर्यणीनाम् । ओभे पूणामि रोर्वसी ४
 तं चित् पर्वतं गिरिं द्रतवन्तं सहघ्रिणाम् । वि म्नातृभ्यो कुरांजिध ५
 वषमुं त्वा दिवा मुते वपं नक्तं हवामहे । अस्माकं काममा पूण ६ [४४]

कः स्य वृषमो युवां नुविधीषो अनानतः । ब्रह्मा कस्तं संपर्यति ७
 कस्य स्वित् सर्वं नु युवां जुनुष्यां अवं गच्छति । इन्द्रं क उं स्विदा र्चके ८
 कं तं शाना असक्षत् वृत्रहन् कं सुवीर्यं । उक्थे क उं स्विदन्तमः ९ (११८१)

अयं ते मानुषे जने	सोमः पुरुषु सूर्यत	। तस्येति प्र द्रवा पिब	१०
अयं ते इत्येणार्वति	सुषोमाद्यामधि प्रियः	। आर्जकीषे मदिन्तमः	११
तम्य राधेमे महे	षाह मनुय धृष्ये	। एहीमिन्द्र द्रवा पिब	१२ [४५] (११९०)

(६५)

११ प्रगाथः काण्यः । इन्द्रः । गायत्री ।

यदिन्द्र वागवायुवुद्ध	न्यग्वा द्युभे नृभिः	। आ वाहि तूर्पमाशुभिः	१
यद्वा पृथ्वणे द्विवो	मादपसि स्वर्णरि	। यद्वा समुद्रे अन्धसः	२
आ त्वा गीर्भिमहामुहं	दुवे गामित्र भोजसे	। इन्द्र सोमस्य पीतयं	३
आ त इन्द्र महिमानं	हरयो देव ते महः	। रथे बहन्तु विध्रतः	४
इन्द्रं गृणीष उं स्तुषे	महां उग्र ईशानुकृत्	। एहि नः सुतं पिबं	५
सुतार्वन्तमवा वयं	प्रपस्वन्तो हवामहे	। इदं नो ब्रह्मिणसदं	६ [४६]

यच्चिन्द्रि शश्वतामसीन्द्र	साधारणस्त्वम	। तं त्वा वयं हवामहे	७
इदं ते सोम्यं मध्व	धुक्षत्रिभिर्नरैः	। जुषाण इन्द्र तत् पिब	८
विभो अयो विपुभितो	उति मयस्त्वमा गंदि	। अस्मे येहि श्वां बृहत्	९
वृता मे पूर्पतीनां	राजा हिरण्यवीनाम्	। मा देवा मयथा रिपत्	१०
महसं पूर्पतीनां	मधि अन्द्रं बृहत् पृथु	। शुक्रं हिरण्यमा ददे	११
नवातो दुर्गहस्य मे	महस्रेण सुरार्धसः	। श्वां कुषेर्ष्वकत	१२ [४७] (११०४)

(६६)

१५ कलि. पागाथः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा पृहती, सभा सतापृहती), १५ अनुष्टुप् ।

तगांभिर्वा विदद्रसु	मिन्द्रं सुबार्ध ऊतयं ।	
बृहद्रापन्तः सुतसोम अधरे	दुवे भरं न कारिणम्	१
न ये दुभा वरन्ते न स्थिरा सुगे	मर्दं मुञ्जिमन्धसः ।	
य आहृत्वा शशमानार्थं सुन्वते	दाता जगिज उक्तर्यम्	२
यः शुक्रो भूक्षो अदृष्टो	यो ता कीर्जो हिरण्ययः ।	
स ऊर्ध्वस्य रेजप्रत्यर्पावुनि	मिन्द्रो गार्धस्य वृत्रहा	३
निर्वातं विद्यः पुरुसंमृतं वशू	दिदपति वानुषं ।	
ब्रवी भुञ्जियो हयंश्च इत् कंदिन्द्रः	क्रत्वा यथा वदात्	४

यद्वावन्थं पुरुहुत पुरा चिच्छूर नृणाम् ।	
व्यं तत् तं इन्द्र सं भ्रामसि यज्ञमुक्थं तुरं वचः	५ [४८]
सचा सोमेषु पुरुहुत वज्रिवो मदाय द्युक्ष सोमपाः ।	
त्वमिद्धि ब्रह्मकृते काम्यं वसु देष्टः सुन्वते भुवः	६
व्यमेनमिदा ह्यो ऽपीमेह वज्रिणम् ।	
तस्मा उ अद्य सन्ना सुते भ्रा ऽऽ नूनं मूपत भूते	७
वृकंभिरस्य वारण उरामधि रा वयनेषु भूपति ।	
सेमं नः स्तोमं जुजुवाण आ गृहीन्द्वा प्र चित्रया धिया	८
कद्रु न्वुस्पाकृतमिन्द्रस्यास्ति पीस्यम् ।	
केनो नु कं भोमतेन न शुभवे जनुषः परि वृत्रहा	९
कद्रु महीरधृष्टा अस्य तविषीः कद्रु वृत्रभो अस्तृतम् ।	
इन्द्रो विश्वान् बेकनाटी अहर्हंशो उत कत्वा पूर्णारभि	१० [४९]
व्यं घा ते अपूर्व्येन्द्र ब्रह्मणि वृत्रहन् ।	
पुरुतमासः पुरुहुत वज्रिवो भूतिं न प्र भ्रामसि	११
पूर्वाभिद्धि त्वे तुयिकूर्मिन्नाशसो हवन्त इन्द्रोतयः ।	
तिरभिव्ययः सधना वसो गहि शर्विष्ठ भ्रुधि मे हवम्	१२
व्यं घा ते त्वे इन्द्रिन्द्र विप्रा अपि प्ससि ।	
महि त्वन्यः पुरुहुत कश्चन मपेवज्ञस्ति मडिता	१३
त्वं नो अस्या अमतेकृत क्षुषोऽभिशास्तेखं स्पृधि ।	
त्वं न ऊती तव चित्रया धिया शिक्षां शचिष्ठ गातुचित्	१४
सोम इद्रः सुतो अस्तु कर्तये मा विभीतन ।	
अपेवेष ध्वस्मारयति स्वयं धैरो अपापति	१५ [५०] (१२११)

(६७)

११ मन्थः सान्मदः, मेत्रायराणिमान्वा, यद्वयो या मन्थया जालनजाः ।
आदिरयाः, १०-११ अदितिः । गायत्री ।

त्यान् नु क्षत्रिणो अर्ब आकृत्यान् यांचियामहे । समूह्यो अभिष्टेय १	
मित्रो नो अत्यंहरति वरुणः पयंद्यमा । आकृत्यासो यथा विदुः २	
तेषां हि चित्रमुक्थं वरुधमस्ति वागुपे । आकृत्यानांमंकृते ३	(१२११)

महिं चो महतामवो वरुण मित्रार्थमनु । अवांस्या कृष्णीमहे	४
जीवान् नो अभि धंतुनाऽऽर्दिष्यामः पुरा हृधात् । कञ्च म्य हवनभुतः	५ [५१]
पद्मः श्रान्ताय मुन्वते वरुधमस्ति पच्छादिः । तेना नो अर्थि बोधत	६
अग्नि देवा अंहोऽहोऽस्ति रत्नमनांसः । आर्वित्वा अद्भूतेनसः	७
मा नः मेतुः मिषेवुयं महे वृणक्तु नस्परि । इन्द्र इष्टि सुतो वशी	८
मा नो मुवा रिपुणा इजिनानामविष्यवः । देवां अभि प्र मृक्षत	९
उत त्वामदिने म ह्यहं वेव्युपं मुवे । समुत्थीकाममिष्टये	१० [५२]
परि वीने गंभीर ओ उग्रपुत्रे जिघासतः । मार्किस्तोकस्य नो रिपत्	११
अनेहो न उरुमज उरुचि वि प्रसंतवे । कुधि तोकार्य जीवसं	१२
ये मृधानः क्षितीना मर्दधासः स्वर्षशसः । वृता रक्षन्ते अद्भूतः	१३
ते न आद्यो वृकाणा मादित्यासो मुमोचत । स्तनं वृद्धमिवादिने	१४
अपो पु णं इयं शरु रादित्या अर्ष इर्मतिः । अस्मदेत्वर्जन्पुषी	१५ [५३]
शश्वन्नि वः सुदानव आर्वित्वा कुतिमिव्यम । पुरा नूनं बुभुग्महं	१६
शश्वन्तं हि प्रथितसः प्रतिपन्तं चिदेनसः । देवाः कृणुषु जीवसं	१७
तत् सु नो नस्ये सन्मम आदित्या पन्मुमोचति । वृन्धाद्भूद्विवाविते	१८
नाम्माकंमस्ति तत् त् आदित्यासो अतिष्कदं । पूषमस्मभ्यं मृजत	१९
मा नो हेतिर्ब्रह्मस्वंह आदित्याः कुन्निमा शरुः । पुरा नु जरसो वधीत्	२०
वि पु द्वेषो वंहति मादित्यासो वि सहितम् । विष्वग्वि वंहता रपः	२१ [५४] (११४०)

[पञ्चमोऽध्यायः ७५४ पं० १-२८]

(६८)

१९ निषमेध भास्त्रिस्त- । इन्द्रः १४-१९ आशाम्बेयी । गायत्री, मनुष्यमुखाः प्रगाथ-
(मनुष्यद्वय+गायत्री) १, ४, ७, १० अनुष्टुप्, १६ शकुन्ती ।

आ त्वा रथं पथोतयं सुप्रार्थ वर्तयामसि । तृत्रिकुर्मिर्मृतीपह मिन्द्र शर्विष्ठु सत्यंते १	
तुर्विशुम्भ तुर्विकतो शर्वावि विश्वंया मते । आ पयाथ महित्यना	२
पस्यं ते महिना मूहः परि ज्जापन्तंभीपतुः । हस्ता वरुं हिरण्यपमं	३
त्रिभानरस्य वृषपति मनांततपु शर्वसः । एर्वध वर्षणिना मृती हुवे रथानाम् ४	
अभिष्ये मद्रावृषं स्वर्नीकहेपु चं नरः । नाना हवन्त ऊतयं	५ [१]
प्रतोमांमृचीपम मिन्द्रंमुषं सुरार्धसम् । इशानं चिद्वर्धनाम्	६
तंतुमिदार्धसं मूह इन्द्रं चोदामि पीतयं । यः पृथ्यामनुष्ति मीदीं कृष्णीना नूतः ७ (११४०)	

न वस्य ते शवसानं सुख्यमानंश्च मर्त्यः । नक्तिः शवोसि ते नमश्च	८
त्वोतासुस्त्वा युजा ऽप्सु मूर्धे महद्भनम् । जयेम पुत्सु वामिवः	९
तं त्वां युजेर्मिरीमहे तं ग्रीभिर्गिर्वणस्तम ।	
इन्द्र पथां चिक्वाविधं वाजेषु पुरुनाग्यम्	१० [२]
पस्यं ते स्वातु सुख्यं स्वाद्री मणीतिरद्विवः । एतो विन्तन्तुमाप्यः	११
उरु गन्तन्वेके तनं उरु क्षयाप नमृकधि । उरु पां यन्धि जीवसं	१२
उरुं नृभ्यं उरुं गव्यं उरुं रथाय पन्थाम् । वृवर्षीति मनामहे	१३
उपं मा षड् द्वाद्वा नराः सोमस्य हृष्यां । तिष्ठन्ति स्वादुगातपः	१४
ऋत्वारिन्द्रोत आ देहे हरी ऋक्षस्य सूनवि । आश्वमेधस्य रोहिता	१५ [३]
मूर्ध्नी आतिपिग्धे स्वभीशूगर्धे । आश्वमेधे सुपेशसः	१६
षड्भ्यां आतिपिग्धे इन्द्रोते क्षुधर्मतः । सचां पूतकृती सनम्	१७
ऐषुं वेददृषण्यं त्यन्तप्रंशेष्वरुषी । स्वभीशुः कदापती	१८
न युष्मे पात्रवन्धवो निमित्तमुभन मर्त्यः । अवद्यमधि वीधरत्	१९ [४] (११५१)

(११)

[८ वियमेध आह्विरसः । इन्द्रः, ११ (अर्धस्य) विश्वे देवाः, ११ (उलगाधस्य)- ११ वदणः ।

अनुष्टुप्, १ ऋणिक, ४-६ गायत्री, ११, १६ पङ्क्तिः, १७ १८ वृहती ।

पथं वद्विष्णुमिषं मन्दर्वाग्निदेन्द्रे । धिया यो म्रेधसातये पुंश्या विवामति	१
नुवं व ओर्वातीनां नुवं पोयुवतीनाम् । पतिं वो अघ्न्यानां धेनुनामिपुष्यमि	२
ता अंस्य मूर्धशोहसः सोमं भीणन्ति पृक्षयः ।	
जन्मन् वृवानां विशां चिष्या रंचने त्रिवः	३
अमि म गोपतिं गिरन्द्रमधं पथां विरे । मनुं मत्यस्य मर्त्यमि	४
आ हरयः ससृञ्चिरे ऽरुपीरधि वृहीति । पत्रामि मंनवांमहे	५ [५]
इन्द्राय गार्ध आशिरं वुवुहे वृषिणे मधु । पत्र सीमुपत्रे सिद्ध	६
उद्यद्भस्वं विष्टयं गृहमिन्द्रंश्च गन्वांह ।	
मर्धः पीत्वा संचवहि मिः सत मरुयुः एव	७
अचन् पाचन् विरमिधामो अचन्त । अचन्तु पुत्रहा वृत पुं न पुष्परचन्	८
अर्धं च्वाति गार्धो गांधा पारं सनिषण्ण ।	
चिह्नं परि चनिष्कृत्-दिन्द्राय ऋद्धोऽनम	९ (११६)

आ यत् पतन्वेन्यः सुदुषा अनपस्फुरः । अपस्फुरं गृमायत् सोममिन्द्रावु पातये १० [१]

अपादिन्द्रो अपाङ्गिर्विभ्वे क्रेवा अमस्तत ।

वरुण इविह क्षयत् तमापो अभ्यनूपत वत्सं संशिव्यरीरिव ११

सुत्रेवो असि वरुण पर्य ते सप्त सिन्धेवः । अनुक्षरन्ति काकुर्वं सुम्यं सुषिरामिष १२

यो व्यतोस्फाणयत् सुर्वुक्तो उर्ष वृशुषं । तको नेता तदिदृषु—रुपमा यो अमुंरुपत १३

अतीवुं शक ओहत इन्द्रो विश्वा अति द्विपः ।

भिनत् कनीनं ओबुनं पुरयमानं परो गिरा १४

अभ्रको न कुमारको उधि तिष्ठन् नवं रथम् । स पंक्षन्महिषं भृगं पित्रे प्रात्रे विमुक्तुम् १५

आ तू मुंशिप दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् ।

अर्ष द्युक्षं संचेवहि सुहसंपादमरुषं स्वस्तिगामनेहसम् १६

तं घंमिस्था नमस्विन् उर्ष स्वराजमासते ।

अर्षे चिदस्य मुधितं यदेतव आवर्तयन्ति वृषवने १७

अनुं पृत्रस्यौरुसः त्रियमेधास एवाम् ।

पूर्वामनु प्रयति वृक्तबर्हिषो हितपयस आशत १८ [७] (११७७)

(७०)

[अष्टमोऽनुपाकः ॥८१ सू० ७०-८०]

१५ पृत्रस्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । वृद्धते; १-६ प्रगाथः = (विरमा वृद्धते, सभा सतोवृद्धते),
१२ शकुमती, १३ उणिक्, १४ भलुदृषु, १५ प्रउणिक् ।

यो राजा चर्षणीनां यात्रा रथेभिराग्निगुः ।

विभ्वसां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गृणे १

इन्द्रं तं ईमं पुरुहन्सुन्नयसि पर्य द्विता विधुर्तरि ।

हस्ताश्च बद्धः प्रति धापि दर्शतो महो त्रिवे न मूषः २

नक्रिष्टं कर्मणा नश—घञ्कारं सुदावृधम् ।

इन्द्र न पृषीविश्वार्तमृष्वसु—मधुष्टं पूष्ववोजसम् ३

अपाङ्गमुषं पृतनासु मासहि पयिन्सु महीकं कृद्धयः ।

स धेनवो जायमाने अनोनवु—चावः क्षामो अनोनवुः ४

यद्वपारं इन्द्र ते शतं शतं भूर्मीकृत स्युः ।

न त्वां यञ्चिन् त्महसं मूषां अनु न जातमप्यु रोधंसी ५ [८] (११८१)

आ पंपाथ महिना वृष्णया वृषन् विश्वा शविष्ठ शर्वसा ।	
अस्मौ अथ मघवन् गोमति वृजे वरिष्ठित्राभिरुतिभिः	६
न मीमदेव आपु—दिषं दीर्घायो मर्त्यः ।	
एतंवा चिद्य एतंशा पुयोजते हरी इन्द्रो पुयोजते	७
तं वो महो महाप्य—मिन्द्रं वृनार्य सुक्षणिम् ।	
यो गापेषु य आरणेषु हव्यो वाज्रेष्वस्ति हव्यः	८
उहृ पु णो वसो महे मृशस्व शूर राधसे ।	
उहृ पु महे मघवन् मघसंय उर्दिन्द्र भवसे महे	९
त्वं न इन्द्र क्रतुपु—स्त्रानिभू नि तृम्पसि ।	
मर्धे वसिष्व तुविनुम्णोर्वा—र्नि वासं शिंभ्यो हर्धेः	१० [९]
अन्यव्रतममानुष—मर्पज्वानमदेवपुम् ।	
अथ स्वः सत्सां वृधुवीत पर्वतः सुग्राय वस्युं पर्वतः	११
त्वं न इन्द्रासां हस्ते शविष्ठ वृवने । धनानां न सं गृभायास्सपु—र्दिः सं गृभायास्सपुः १२	
सत्सायः क्रतुमिच्छत कथा राधाम हारस्य । उर्वस्तुति भोजः मूरियो अह्वयः १३	
भूरिभिः समहृ क्रपिभि—बर्हिष्मद्भिः स्तविष्यसे ।	
यत्रित्यमेकमि—च्छरं वृत्सान् परावृद्दः	१४
कर्णगृह्यां मघवा शीरद्वेष्यो वृत्सं नस्त्रिभ्य आनयत । अजा मूरिनं धातवे १५ [१०] (१०११)	

(७१)

१५ मूरिति—पुरुमीन्द्रावाहिरसौ, तयोर्वाग्यतरा । भग्निः । गायत्री,
१०-१५ मगायाम (विचमा वृहती, लमा सतोवृहती) ।

त्वं नो अग्रे महोभिः प्राहि विश्वस्या अरतिः । उत द्विषो मर्त्येषु	१
नहि मनुषुः पोरुषेषु इंदो हि वः मियजात । त्वमिदं शर्पावान्	२
स नो विश्वमिदं विमि—कर्जो नपाद्भ्रंशोचे । रविं वेदि विश्वधारम्	३
न तमग्रे अरतयो मर्ते पुबन्त रायः । पं प्रापसे वृध्वसंम्	४
यं त्वं विष मेघसाता—वर्धं द्विनोपि धनाय । स तवाती गोषु गन्ता	५ [११]
त्वं रविं पुंक्षीर—मर्धं वृगुणे मर्ताय । व णो नपु वस्यो अप्ठ	६
उरुष्या णो मा परां वृ अघायते जातवेदः । दुग्धेषु मर्ताय	७ (१११)

अष्टे माकिंष्टे कृवस्यं गुतिमदंशो युयोत । त्वमीशिषे वरुनाम्	८
स नो वस्व उर्ये मा—स्पृजो नपान्माहिहिनस्य । सरं वसो जरितृभ्यः	९
अच्छा नः शीरशोचिषं गितो यन्तु दृशंतम् ।	
अच्छा यज्ञामो नर्मसा पुरुवम् पुरुभ्यस्तमूतयं	१० [१२]
अग्निं स्रुं सहसो जातवेदसं वानाय वापांगाम् ।	
द्विता नो भुवृष्टतो मत्स्यंवा होतां सन्द्रतमो विशि	११
अग्निं वो देवयज्यया अग्निं प्रदत्त्यध्वरे ।	
अग्निं धीषु प्रथममग्निमवं—त्यग्निं क्षेमाय साधसे	१२
अग्निर्गिरा सरये ददातु न ह्ये यो वापांगाम् ।	
अग्निं तोके तनये शश्वदीमहं वसुं सन्त तनूपाम्	१३
अग्निमीष्टिष्वारंमे गाधाभिः शीरशोचिषम् ।	
अग्निं मये पुंरुमीह्य भूतं नरो अग्निं सुकृतं तर्हिः	१४
अग्निं द्वेषो योतवे नो गृणीम—स्पृष्टिं शं पोश्च दातवे ।	
विश्वामु विश्वंयितेभ्य ह्यवो भुवद्रस्तुंक्षुणाम्	१५ [१३] (११०७)

(७९)

१८ हयंतः प्रागाथः । अग्निं हवीषि वा । गावशी ।

हविष्कृणुध्रुमा गम—दधुपुंवेनते पुनः	। विद्वो अंभ्य पशार्सनम्	१
नि तिममभवंतुंशु सीवृद्धोतां मनावधि	। जुषाणो अस्य मरुपम्	२
अन्तरिच्छन्ति तं जनें रुद्रं परो मनीषया	। गृभ्यन्ति जिहृष्यां ससम्	३
जाम्यतीतये धनुं वयोधा अरुहृदनम्	। हृषदं जिहृषार्षपीत्	४
चरन् वसो कशांशिश निवृतातरं न विन्दते	। वेति स्तोतव अम्भ्यम्	५ [१४]
उतो न्वंयु यन्मह—दध्वाव्योर्जनं बृहत्	। वामा रथस्य बृहशे	६
दुहन्ति सतेका—मुष दा पथं सृजतः	। तीर्थं सिन्धोरपि स्वरे	७
आ वृशभिर्विवस्वत इन्द्रः कोशामपुष्पवीत्	। सेषया जिवृता विषः	८
परं त्रिधानुरध्वरं जृगिरेति नवीपसी	। मध्या होतारो अश्रते	९
सिञ्चन्ति नर्मसायुज—मुषाचंक्षुं परिजमानम्	। नीचीनसारमर्शितम्	१० [१५]
अभ्यारमिद्वयो निर्विकत्तं पुष्केते मयुं	। अश्रतस्य विसर्जने	११ (१११८)

गात्र उपावतावतं मूही यज्ञस्यं रप्सुदां ।	उमा कर्णां हिरण्यपां	१२
आ सुते सिञ्चतु भियं रोदस्योरभिरभियं ।	रसा र्धधीत वृषभम्	१३
ते जानतु स्वमोक्ष्यं सं वत्सामो न मानृभिः ।	मिथो नसन्त जामिभिः	१४
उप स्रक्तं चरुं चरुं कृण्वते धरुणं विवि ।	इन्द्रं अग्रा नमः स्वः	१५ [१६]
अधुक्षत पिप्युषीमिपु—मूर्जं सप्तपदीमरिः ।	सूर्यं सप्त रश्मिभिः	१६
सोमस्य मित्रावरुणो—दितां सुर आ वृषे ।	तद्गानुरस्य भेषजम्	१७
उतो न्वस्य यत् पदं हर्षतस्यं निधान्यम् ।	परि धां जित्वातनत्	१८ [१७] [११५]

(७३)

१८ गोपयन आश्रयः सप्तवधियां । अभिनी । गायत्री ।

उदीराधामृतायते युञ्जार्धमश्विना रथम् ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१
निमिषाञ्जिजर्वीपसा रथेना यातमश्विना ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	२
उप स्तुणीतमत्रये द्विमेन धर्ममश्विना ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	३
कुहं स्पः कुहं जामधुः कुहं इयेनेव पेतधुः ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	४
पत्रुघ कर्हि कर्हि चि—च्छुभूयातमिमं हर्वन् ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	५ [१८]
अश्विनां यामहृतमा नेर्विष्टे याम्पाप्यम ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	६
अवन्तमत्रये गृहं कृण्वतं युवमश्विना ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	७
वंधि अप्रिमातपो वरति वृत्त्वत्रये ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	८
प्र सप्तवधिराशमा धारांमघेरंशायत ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	९
इहा गंतं वृषण्वम् गृण्वतं म इमं हर्वम् ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१० [१९]
किमिदं वां पुराण्व—जतरंतोरिव शस्पते ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	११
समानं वां सजातं समानो बन्धुरश्विना ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१२
यो वां रजांस्यश्विना रथां विवाति रोदमी ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१३
आ नो गव्यंभिरदर्वः सहस्रेरुपं गच्छतम् ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१४
मा नो गव्यंभिरदर्वः सहस्रेभिरति सपतम् ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१५
अकृण्वन्वृषा अमू—वृकृण्वीति संतावरी ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१६
अश्विना सु विचाकंश—दूशं परशुमौ इव ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१७
पुं न धृष्णवा इज कृष्णया वाधितो विशा ।	अन्ति पद्भृतु वामवः	१८ [२०] [११५]

(७४)

११ गोपवन भाष्यः । मग्निः, ११-१५ भाष्यः । भूतर्वा । १-११ अनुष्टुप्सुक्तः
प्रगाथः = (अनुष्टुप् + गायत्री), ११-१५ अनुष्टुप् ।

विशोर्विशो वो अतिधिं वाज्रयन्तः पुरुषियम् ।	
आग्निं वो दुष्यं वचः स्तुपे शूषस्य मन्ममिः	१
यं जनासो हविर्मन्तो मित्रं न मुपिरासुतिम् । प्रशंसन्ति प्रशस्तिभिः	२
पन्थांसं ज्ञातवदसं यो वेवतासुर्घता । हृष्यान्पैरपद्वि	३
आगन्म वृत्रहन्तमं ज्येष्ठमग्निमानवम् ।	
यस्य भूतर्वा बृहद्भाक्षीं अनीकृ एधते	४
अमृतं ज्ञातवदसं तिरस्तमांसि वदंतम् । पूताह्वनमीत्थम्	५ [२१]
सुबाधो यं जना इमेऽं अग्निं हृष्येभिरीकृते । जुह्वानासो यतसुचः	६
इयं ते नर्ष्यसी मतिरग्रे अर्धाप्युस्मदा ।	
मन्वु सुजातं सुकृतो अमृं दस्मार्तिथे	७
सा तं अग्ने शंतमा चनिष्ठा भवतु श्रिया । तया वर्षस्व सुपुतः	८
सा धुमेर्धूमिनीं बृहद्दुपोषु भवमि भवः । वर्षति वृत्रनृषीं	९
अश्वमिद्वीं रथ्यां त्वेषमिद्वं न सत्यतिम् ।	
यस्य भवामि तूषं पन्थं पन्थं च कृष्टयः	१० [२२]
यं त्वां शोपर्वनो गिरा चनिष्ठाग्ने अङ्गिरः । स पावक भुधी हवम्	११
यं त्वा जनास इकृते सुबाधो वाजसातये । स वधि वृत्रनृषीं	१२
अहं हुंवान आर्से भूतर्वणि मनुच्युतिं ।	
शार्षसीव स्तुकाविनां मूक्ष्य शीषां चतृणां	१३
मां चत्वार आशवः शर्विष्ठस्य द्विजवः ।	
सुरधासो अभि प्रयो वधन् वयो न तुष्यम्	१४
सत्यमिन् त्वां महेनङ्गि परुष्णवर्षं इदिशम् ।	
नेमापो अश्वदत्तरः शर्विष्ठादस्ति मयं:	१५ [२३] (१५८)

(७५)

१६ विरूप भाष्यः । मग्निः । गायत्री ।

पुक्ष्वा द्वि देवदुर्तमो अश्वो अग्ने रथारिः । नि होवां पूष्यः संदुः	१
दुत नो देव वेवो अर्चा वोचो विवृष्टः । अग्निश्चा वायां हृषि	२ (१६०)

त्वं इ यद्यविष्टुषु सहस्रसः मूनबाहुत	। ऋतावा यज्ञियो मुवः	३
अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतितस्पर्तिः	। मूर्धा कवी रंषीणाम्	४
ते नेमिमूर्धवा यथा ऽऽ नमस्व सहस्रतिभिः	। नेदीयो यज्ञमङ्गिरः	५ [२४]
तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया	। वृष्यं चोदस्व मुष्टुतिम्	६
कमुं प्विदस्य सेनया ऽग्नेरपाकचक्षसः	। पुणिं गोपुं स्तरामहे	७
मा नो ब्रुवानो विशः प्रस्नातीरिषोऽवाः	। कुशं न हसुरद्रयाः	८
मा नः समस्य वृक्ष्यः पदिद्विपसो अंहतिः	। ऊर्मिनं नावमा बंधीत्	९
नमस्ते अष्ट ओजसे गूणन्ति देव कृष्टयः	। अर्मरमित्रमदय	१० [२५]
कृषित् सु नो गविष्टुषे ऽग्रे संवेचिषो शयिम्	। उरुकृदुरु पांसूधि	११
मा नो अस्मिन् महाधने परा वग्मारभृद्यथा	। संवर्गं सं रयिं जय	१२
अन्यमस्मद्गिया इयमष्टे सिषंस्तु वृक्ष्युना	। वर्षी नो अमवच्छवः	१३
पस्याजुषन्नमस्विनः शमीमर्तुमसस्य वा	। तं चेदुग्निर्बुधावति	१४
परस्या अर्धं संवतो ऽवरो अभ्या तं	। यज्ञाहमस्मि तां अंब	१५
विष्ठा हि तं पुरा वयमग्रं विनुर्यथावसः	। अर्धा ते मुस्रमीमहे	१६ [२६] (१३७)

(७६)

११ कुरुसुभिः वाग्धः । इन्द्रः । वायवी ।

इमं नु मापिनं वृष इन्द्रमीशानमोजसा	। मरुत्वन्तं न वृत्रसं	१
अयमिन्द्रो मरुत्सखा वि वृत्रस्याभिनुच्छिरः	। यज्ञेण शतपर्बणा	२
वापुधानो मरुत्सखेन्द्रो वि वृत्रमरयत्	। मूजन् संमृद्विषा अपः	३
अयं ह येन वा इदं स्वर्मरुत्वता जितम्	। इन्द्रेण सोमपीतये	४
मरुत्वन्तमृजीषिणमोजस्वन्तं विरिश्चिर्नम्	। इन्द्रं गीभिर्हवामहे	५
इन्द्रं प्रभेन मन्मना मरुत्वन्तं हवामहे	। अस्य सोमस्य पीतयं	६ [२७]
मरुत्वो इन्द्र मीढः पिशा सोमं शतकतो	। अस्मिन् पज्ञे पुंठप्युन	७
नुग्धेर्इन्द्र मरुत्वते मृताः सोमासो अद्रिवः	। हृदा हृपन्त उरिधनः	८
पिवेर्इन्द्र मरुत्सखा मृतं सोमं दिविष्टिषु	। बद्धे शिशानु ओजसा	९
उत्तिष्टुप्रोजसा मृह पीत्वी शिषं अवेषयः	। सोममिन्द्रं चमू मृतम्	१०
अनुं स्वा रोर्सी उमे कर्शमाणमकृपेताम्	। इन्द्र यद्वस्युहामवः	११
वाषमुष्टापदीमहं नवस्यक्तिमृतुस्पुशम्	। इन्द्रात् परं तन्वं ममे	१२ [२८] (१३८)

(७७)

११ कुरुरिति । काव्यः । इन्द्रः । गायत्री, १०-११ मगाथाः= (बुधती, सताबुधती) ।

जज्ञानो नु शतकं तु	विं पृच्छदिति मातरम्	। क उवाचः के इं शुण्डिरो	१
आदीं शत्रुस्य ब्रवी	दीर्घनाममंहीशुर्वम्	। ते पुत्र्य सन्नु निष्पुः	२
समित तान् वृद्धहासिंशुत्	रे अरौ इन् खेर्ष्या	। प्रदृन्दो वस्पुहामभव	३
एकया प्रतिशपिन्वत्	साकं सरासिं द्विशतम्	। इन्द्रः तोमस्य काणुका	४
अभि गन्धर्वमन्तृण-	वपुधेषु रजःस्वा	। इन्द्रो म्रगम्य इन्द्रो	५ [२९]

निराविध्यट्टिरिभ्य आ	धारयत् एकमांशुनम्	। इन्द्रो पुन्यं स्वाततम्	६
शतब्रध्न इपुस्तव	रुहप्रपणं एक इत्	। यमिन्द्र चकूपे कुजम्	७
तेन स्तानुभ्य आ भुं	नुम्यो नारिभ्यो अतवे	। सुद्यो ज्ञात क्रमुष्टिर	८
एता च्योब्रानि ते कृता	वर्षिष्यानि परीणसा	। इदा कीर्णधारयः	९

त्रिभेन् ता विष्णुगर्भर-दुर्लभस्त्वेपितः ।

शतं महिषान् क्षीरपाकमोडुनं	वंगहमिन्द्र एमुषम्	१०
तुविधं ते मुकृते सुमयं धनुः	माधुर्द्वन्दो हिरण्यदयः ।	
उभा तं यद्गु रण्यु सुमंरुत	कद्रुपे चिदद्रुतृषा	११ [२०] (११७०)

(७८)

१० कुरुरिति । काव्यः । इन्द्रः । गायत्री, १० बुधती ।

पुणेव्याशं नो अन्धत्	इन्द्रं महसुमा भरं	। शता च शूर गोनाम्	१
आ नो भर ध्यच्छत्रं	गामर्ध्वमभ्यत्नम्	। सर्वा मुना हिरण्यदा	२
उत नः कर्णशोभना	पुकार्णं पूष्णवा भरं	। त्वं हि शुण्डिपे वसो	३
नकीं वृष्टीरु ईन्द्र ते	न मुषा न सुदा उत	। नान्यस्त्वच्छूर वापतः	४
नक्षीमिन्द्रो निकतेषु	न शुकः परिशक्तवे	। विश्वं शृणोति परवति	५ [३१]

स मनुं मर्त्याना-	मदंशो नि चिकीषते	। पुरा निष्पुर्भकीपते	६
काल इत् पुणमुदरं	नुरस्यासि विधतः	। वृष्टः सोमपात्रः	७
त्वे चरुनि संगता	विश्वं च सोम भीमगा	। मुदात्वपरिहृता	८
त्वामिद्यं वृधुर्मम	कामो गुण्युर्हिरण्युः	। त्वामंस्वपुरेपते	९

तवोर्दिन्द्राहमाश्रया हस्ते दावै चना द्वे ।

विनस्य वा मधवन् त्ममृतस्य वा पृथिं धवस्य कृशिता

१० [३२] (१५००)

(७९)

१ कृत्नुर्भार्गवः । सोमः । गायत्री, १ मनुष्टुप् ।

अयं कृत्नुर्गृमीतो विश्वजिदुद्भिदिन् सोमः । ऋषिर्दिभः काव्येन १
 अभ्यूर्णोति यज्ञं मिपक्ति विश्वं यत् तुरम् । प्रेमन्धः स्वन्निः श्रोणो भूत् २
 त्वं सोम तनूकृद्गणो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्यः । उरु यन्तासि वरुधम् ३
 त्वं विती तव इक्षे—र्विव आ पृथिव्या क्रंजीपिन् । यावीरघस्यं विद् द्वेषः ४
 अर्थिनो यन्ति वेदर्थं गच्छानिद्वुष्टुषो रातिम् । ववुज्युस्तृप्यतः कामम् ५ [३३]

विश्वघ्नं पूष्यं नृष्ट—मुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुंस्तारीर्दीर्णम् ६
 मुदेवं नो मृळवाकु—रहसक्रतुरवातः । भवां नः सोम शो हृदे ७
 मा नः सोम सं वीविजो मा वि वीमिपथा राजन् । मा नो हार्दिं त्विषा रंधीः ८
 अबु यत् स्वे सुधस्थे देवानां दुर्मतीरीक्षे ।
 राजन्नप द्विषः सेध मीद्धो अप सिधः सेध ९ [३४] (१४१५)

(८०)

१० एकपूर्वोपस । इन्द्रः, १० देवाः । गायत्री, १० त्रिष्टुप् ।

नृदा॑न्यं ब्रह्मकरं मर्त्तिरं शतक्रतो । त्वं न इन्द्र मूळ्य १
 यो नः शश्वत् पुत्राविधा—ऽमृधो वाजसातये । स त्वं न इन्द्र मूळ्य २
 किमङ्ग रथुचोर्वनः सुन्वानस्पावितेदसि । कुवित् स्विन्द्र णः शकः ३
 इन्द्र म णो रथमव पृथाच्छित् सन्तमद्विवः । पुरस्तदिने मे कृधि ४
 हन्तो नु किमाससे प्रथमं नो रथं कृधि । उपमं वाज्यु श्वः ५ [३५]

अवां नो वाज्युं रथं सुकरं ते किमित् परि । अस्मान् त्सु जिग्युषंस्कृधि ६
 इन्द्र इहस्व पूरसि भद्रा तं एति निष्कृतम् । इयं धीर्द्विष्यावती ७
 मा सीमवृध आ भांगु—र्वा काष्ठा हितं धनम् । अपावृत्ता अरुलयः ८
 तुरीयं नाम यज्ञियं यदा करस्तदुश्मसि । आदित् पतिर्न ओहसे ९

अर्वावृधो अमृता अमन्दी—वेकुर्युर्देवा उत याश्च देवीः ।

तस्मा उ राधः कृणुत प्रशस्तं प्रातमंश्चु धियावसुर्जगम्पात्

१० [३६] (१४१५)

(८१)

[नक्षमोऽनुयाकः ॥९४ सू० ८१-९१]

१ कुसीरी काण्वः । इन्द्रः । गापरी ।

आ तू न इन्द्र क्षुमन्तं विच्रं ग्रामं सं गृभाय	१ महाहृसी दक्षिणिन	१
विद्या हि त्वां तुविकूर्मिं तुविद्वेणं तुविमंघम्	१ तुविमात्रमंबाभिः	२
मुहि त्वां शूर देवा न मतामो दिसन्तम्	१ भीमं न गां वारयन्ते	३
एतो न्विन्द्रे स्तवामे—शान्तं वस्वः स्वराजम्	१ न राधसा मधिषन्नः	४
प्र स्तोपुर्पुं गासिष्व—चूवन् सारं शीयमानम्	१ अमि राधसा जुगुत्	५ [३७]
आ नो भर दक्षिणेना—ऽभि सुच्येन् प्र मृश	१ इन्द्र मा नो बभोर्निर्माकृ	६
उपं क्रमस्वा मर धृषता धृष्णो जनानाम्	१ अर्शश्पटरस्य वेदः	७
इन्द्र प जु न ते अस्ति वाजो विमंभिः सनित्वः	१ अस्माभिः सु तं संनुहि	८
स्योर्जुपस्ते वाजा अस्मभ्यं विश्वश्रन्दाः	१ वशीभ्र मधू जेन्ते	९ [३८] (१४५)

[अष्टोऽध्यायः ॥९४ सू० १-२८]

(८२)

१ कुसीरी काण्वः । इन्द्रः । गापरी ।

आ प्र द्रव परावतो ऽवावर्तं ध वृत्रहन्	१ मध्वः प्रति प्रमंमणि	१
तीयाः सोमांस आ गेहि मुतासो मादपिष्णवः	१ पिवां बुधुग्धथोचिषे	२
इवा मन्नुस्वावु ते ऽं वराप मुन्धवं	१ भुवत् त इन्द्र शं हृवे	३
आ त्वंशत्रवा गेहि न्युर्कथानि च हृयसे	१ उपमे रोचने त्रिवः	४
तुम्यायमाद्रिभिः सुतो गोभिः धीतो मदाय क्रम	१ प्र सोम इन्द्र हृयते	५ [१]
इन्द्रं भुषि सु मे हव—सुस्मे सुतस्य गोमंतः	१ वि शीतिं तृप्तिमभुहि	६
य इन्द्र चमसेष्या सोमंभ्रमूपुं ते सुतः	१ पिबेदस्य त्वमीशिषे	७
यो अन्मु चन्द्रमा इव सोमंभ्रमूपु दहंशे	१ पिबेदस्य त्वमीशिषे	८
यं तं इयजः पदाभज्ज तिरो रजांस्यस्युतम्	१ पिबेदस्य त्वमीशिषे	९ [२] (१४४)

(८३)

१ कुसीरी काण्वः । विष्वे देवः । गापरी ।

वेवानामिदवां महन् तदा वृणीमहे वृषम्	१ वृष्णांसुस्मभ्यंमृतयं	१
ते नः सन्नु पुत्रः सत्रा वरुणो मित्रो अर्यमा	१ वृष्णांसुस्मभ्यंमृतयं	२
अति नो विष्पिता पुत्र नैमिर्षो न पंथं	१ वृष्णांसुस्मभ्यंमृतयं	३ (१४४)

वामं नो अस्त्वयमन् वामं वरुण शंस्यम् । वामं ह्यवृणीमहे ४
वामस्य हि प्रचेतस ईशानासो रिशादसः । नेमादित्या अघस्य यत् ५ [३]
वपमिद्वः सुदानवः क्षियन्तो यान्तो अध्वजा । देवा वृधापं हूमहे ६
अधिं न इन्द्रैषां विष्णो सजात्यानाम् । इता मरुतो अश्विना ७
य भ्रातृत्वं सुदानवो ऽर्धं द्विता समान्या । मानुगर्भं भरामहे ८
युवं हि ष्ठा सुदानव इन्द्रज्येष्ठा अमिद्यावः । अर्धा चिद्व जुत भुवे ९ [४] (१४११)

(८४)

१ उशाना काव्यः । अग्निः । गायत्री ।

प्रेष्ठं वो अतिथिं स्तुषे मित्रमिव प्रियम् । अग्निं रथं न वेद्यम् १
कविमिष प्रचेतसं यं वृवासो अर्धं द्विता । नि मर्येष्वानुधुः २
त्वं यंषिष्ठ ब्राह्मणो नूः पाहि शृणुधी गिरः । रक्षां तोकमुत त्मनां ३
कयां ते अग्ने अङ्गिन् ऊर्जां नपादुपस्तुतिम् । वराय देव मन्यवं ४
दार्शेम कस्य मनसा युजस्यं सहसो यहो । कर्दु वोच इदं नमः ५ [५]
अथा त्वं हि नस्करो विश्वा अस्मभ्यं सुखितीः । वार्जद्रविणसो गिरः ६
कस्य नूनं परीणसो धियो जिन्वसि वंपते । गोषाता यस्य ते गिरः ७
तं मर्जयन्त सुकर्तुं पुरोयावानमाजिषु । स्वेषु क्षयेषु वाजिनम् ८
क्षेति क्षेममिः साधुमि—नक्रियं प्रन्ति हन्ति यः । अग्नें सुवीरं एषते ९ [६] (१४११)

(८५)

१ कृष्ण माङ्गिरसः । अश्विनो । गायत्री ।

आ मे हर्षं नासत्या ऽश्विना गच्छतं युवम् । मध्वः सोमस्य पीतये १
इमं मे स्तोममश्विने—मं मे शृणुतं हर्वम् । मध्वः सोमस्य पीतये २
अयं वां कृष्णो अश्विना हर्वते वाजिनीवसु । मध्वः सोमस्य पीतये ३
शृणुतं जरितुहं कृष्णस्य स्तुवतो नरा । मध्वः सोमस्य पीतये ४
अरिप्यन्तमप्याभ्यं विप्राय स्तुवते नरा । मध्वः सोमस्य पीतये ५ [७]
गच्छतं ब्राह्मणो गृह—मित्था स्तुवतो अश्विना । मध्वः सोमस्य पीतये ६
पुत्राणां रासमं रथं बीड्ङ्क्ते वृषणवसु । मध्वः सोमस्य पीतये ७ (१४११)

त्रिवधुरेण त्रिवृता	स्थेना यातमश्विना	। मध्वः सोमस्य पीतयं	८
तू मे गिते नामृत्या	ऽश्विना धारितं युद्धम्	। मध्वः सोमस्य पीतयं	९ [८] (१४३१)

(८९)

५ रुष्य आङ्घ्रिण्य, विश्वसो वा शार्पिणः । मश्विनी । जगती ।

उभा द्वि बुधा मियना मयोमुशो	मा दक्षस्य वचसो बभूवधुः ।	
ता वा विश्वको हवते तनूकृधे	मा नो वि रीप्यं सरुषा मुमोचंतम्	१
कथा नूनं वा विमना उर्यं स्तव	द्युर्धं धियं इदधुर्वेस्पदृष्टये ।	
ता वा विश्वको हवते तनूकृधे	मा नो वि रीप्यं सरुषा मुमोचंतम्	२
युवं द्वि प्सां पुरुमुजेममंभुर्तु	विष्णाव्यं बुद्धधुर्वेस्पदृष्टये ।	
ता वा विश्वको हवते तनूकृधे	मा नो वि रीप्यं सरुषा मुमोचंतम्	३
उत स्यं वीरं धनसाभुजीपिर्षो	दूरे चित्रं सन्तमवसि हवामहे ।	
यस्य स्वार्दिष्ठा मुमतिः पितृयथा	मा नो वि रीप्यं सरुषा मुमोचंतम्	४
ऋतेनं वेवः संविता शमायत	ऋतस्य दृष्टं मुर्विषा वि रीप्यये ।	
ऋतं सासाह मर्हि चित्रं शृतन्यतो	मा नो वि रीप्यं सरुषा मुमोचंतम्	५ [९] (१४३१)

(९०)

५ रुष्य आङ्घ्रिण्यो, वासिष्ठा वा सुश्रीकः, मियमेव आङ्घ्रिण्यो वा । मश्विनी ।
प्रगाथाः = (विषमा बृहती, समा सतोषुहती) ।

दुश्री वां स्तोमो अश्विना	किञ्चिने सेकु आ गंतम् ।	
मध्वः सुतस्य स इवि मिये नरा	पाते गौरात्रिवेरिणे	१
पिरंतं धुर्नं मधुमन्तमश्विना	ऽऽ बुर्हिः सीदतं नरा ।	
ता मन्दसाना मनुषो द्युगेण आ	नि पातं वेत्सता वर्यः	२
आ वा विश्वामिकृतिभिः	वियमंथा अहृषत ।	
ता वृत्तिपातमुषं वृक्तर्वाहिषो	जुष्टं यज्ञं विविष्टिषु	३
पिरंतं सोमं मधुमन्तमश्विना	ऽऽ बुर्हिः सीदतं मुमत् ।	
ता वावृधाना उर्यं सुष्टुतिं त्रिवो	गुन्तं गौरात्रिवेरिण्यम्	४
आ नूनं यातमश्विना	ऽश्वंभिः प्रुषितम्भिः ।	
दद्या हिरण्यवर्तनी शुमस्पती	पातं सोमकृताशुधा	५ (१४८१)

वृषं हि वां हवामहे विपुन्यवो विप्रांसो वाजसातये ।
ता वल्गू वृक्षा पुंरुवसंसा धिया ऽश्विना भुष्ट्या गतम् ६ [१०] (१४८१)

(८८)

६ नोधा गौतमः । इन्द्रः । प्रगाथाः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

तं धो वृश्ममृतीपहं वसोर्मन्वानमन्धसः ।
अभि वृत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीभिर्नैवामहे १
घृक्षं सुदानुं तविपीमिरावृतं गिरिं न पुंरुभोजसम् ।
धृमन्तं वाजं अतिनं सहस्रिणं मशू गोमन्तमीमहे २
न त्वा बृहन्तो अद्रपो वरन्त इन्द्र वीळ्वः ।
पदित्संसि स्तुवते मावते वसु नक्रिष्टदा मिनाति ते ३
पोन्द्रांसि क्त्वा शर्वसोत वृंसना विश्वा जाताभि मुग्मना ।
आ त्वायमर्कं क्रुतये ववर्तति यं गोतमा अजीजनन् ४
प्र हि रिंरिक्ष ओजसा त्रिवो अन्तंभ्युस्परि ।
न त्वा विंश्याचु रज इन्द्र पाथिवुमनु स्वधा यवक्षिध ५
नक्रिः परिष्टिर्मघवन् मघस्य ते यद्वाद्युपे दशस्यसि ।
अस्माकं शोष्पुचर्थस्य चोत्रिता मंहिष्यो वाजसातये ६ [११] (१४८८)

(८९)

७ नृमेध-पुष्पेधावाहिरस्तां । इन्द्रः । १-४ प्रगाथाः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती),
५-६ अनुष्टुप्, ७ बृहती ।

बृहदिन्द्राय गायतु मरुतो वृष्टहंतमम् ।
येन ज्योतिरर्जनपद्यतावृषो वृषं वृषाय जागृवि १
अर्पाधमभूमिशास्तीरशस्तिहा ऽधेन्द्रो घृष्टपार्भवत् ।
वृषास्तं इन्द्र मरुपार्प येमिरे बृहद्भानो मरुद्वृण २
प्र वृ इन्द्राय बृहते मरुतो मद्मार्चत ।
बृष्टं हनति वृष्टहा अतर्कनु-वर्द्धेण अतर्पवणा ३
अभि प्र मरु धृषता धृषन्मनुः शर्वभित्ते ते असदृहत् ।
अर्धन्वापो जर्बसा दि मातरो हनो बृष्टं जया स्वः ४ (१४९१)

यज्जार्थधा अपूर्णं मर्चवन् वृत्रहत्याप ।	
तत् प्रथिवीर्ममथयुस्तर्दस्तभ्रा उत धाम्	५
सत् ते यज्ञो अजायत तत्रकं उत हस्कृतिः ।	
तद्विश्वमभिभूरमि यज्जार्तं यच्छ जन्त्वम्	६
आमामुं एकमेरुषु आ मूर्धे रोहयो त्रिवि ।	
धर्मं न सामन् तपता सुवृकिमिर्जुषुं गिर्वणसे वृहत्	७ [१२] (१४९५)

(९०)

६ नृमेध-पुत्रमेधावाहिरसौ । इन्द्रः । प्रगाथा= (विषमा वृहती, सभा सतोवृहती) ।

आ नो विश्वामु ह्यु इन्द्रः समत्सुं भूपतु ।	
उपु मद्मणि सर्वानानि वृत्रहा परमृग्या कर्वायमः	१
त्वं वृता मंथुमो राधंसामुस्पासं सुरप ईशानुहृत् ।	
तुविद्युन्नस्प युग्या वृणीमहे पुत्रस्प शर्वसो मुहः	२
मद्मं त इन्द्र गिर्वणाः क्षिण्ते अर्त्तिद्रुहा ।	
इमा जुषस्व हर्षेश्व योजनेन्द्र या ते अमन्महि	३
त्वं हि सुरपो मंथुन्नानतो वृत्रा मूर्धे न्युत्ससं ।	
स त्वं शविष्ठ वज्रहस्त वाशुणे उवाञ्चं शुचिमा कृषि	४
त्वमिन्द्र यथा अस्थु जीषी शर्वसस्पते ।	
त्वं वृत्राणि हंस्यन्तनिपेक्षु इव नुंता चर्षणीभूता	५
तमुं त्वा नूनमसुर प्रचेतसुं राधे भ्रागमिवेमहे ।	
महीव कृतिः शरणा त इन्द्र म ते सुभा नो अश्वन्	६ [१३] (१५०१)

(९१)

७ काचेयी मपात्वा । इन्द्रा । मनुन्द्रः, १-२ परशक्ति ।

कन्पाहं धारवायती सोममपि सुताविदत् ।	
अस्तुं मरन्तपमवी दिन्द्राय सुनवे त्वा शकार्य सुनवे त्वा	१
अतो य एपि वीरको गृहं गृहं विचारकेशत् ।	
इमं जग्ममूतं पिब धानावन्तं कारिमर्णं मपुपर्वन्तमृषिपर्वन्	२ (१५०१)

आ चून त्वां चिकित्सांमो ऽधि चून त्वा नेमसि ।	
शनेरिव शनकेरिवेन्द्रपिन्वो परिं छव	३
कुविच्छकं कुवित् करं कुविन्नो वस्यमुस्करं ।	४
कुवित् पतिद्विषो यतीरिन्द्रेण संगमामहे	५
इमानि त्रीणि विष्टपा तानीन्द्र वि रोहय ।	६
शिरस्ततस्योर्वरा माविं म उपोदं	७
असौ च या न उर्वरा विमा तुन्वं मम ।	८
अथो ततस्य यच्छिरः सर्वा ता रोमशा कृधि	९
से रथस्य सेऽनसः से युगस्य शतकतो ।	१०
अपालामिन्द्र त्रिष्पुत्पकृणोः सूर्यत्वचम्	७ [१४] (१५०८)

(९२)

३३ शुकक्षः मुकक्षो वा आङ्घ्रितसः । इन्द्रः । गायत्री, १ अनुष्टुप् ।

पान्तमा यो अन्धस इन्द्रमभि प्र गांयत । विश्वासाहं शतकं तु महिष्ठं चर्पणीनाम् ।	१
पुङ्कृतं पुरुकृतं गांधान्यं सनभुतम् । इन्द्र इति ब्रवीतन	२
इन्द्र इतो महानां वाता वाजानां नृतः । महो अमिश्वा यमत्	३
अपायु शिष्यन्धसः सुदर्शस्य प्रहोषिणः । इन्द्रेरिन्द्रो यवाशिरः	४
तम्बमि माधन्तेन्द्रं सोमस्य पीतयं । तदिन्द्रस्य वधनम्	५ [१५]
अस्य पीत्वा मर्दानां देवो देवस्योर्जसा । विश्वाभि मुर्वना भुवत्	६
त्यम् वः सत्रासाहं विश्वासु गीष्वापंतम् । आ च्यावयस्पुतयं	७
पुष्मं सन्तमनवाणं सोमपामनपच्युतम् । नरमवापंकतुम्	८
शिक्षां ण इन्द्र शय आ पुरु विद्रो कंचीपम । अवा नः पार्थ धने	९
अतंभिदिन्द्र ण उपा ऽऽ पाहि शतवाजया । इषा सहर्षवाजया	१० [१६]
अपाम पीर्वतो धियो ऽवंद्भिः शक गोदरे । जयंम पुत्सु वञ्चिवः	११
वृषम् त्वा शतकतो गावो न यवमिष्वा । उक्थेषु रणयामसि	१२
विश्वा हि मर्त्यत्वना ऽनुक्रामा शतकतो । अगंम वञ्चिन्नाशसः	१३
त्वे मु पुंश्च शत्रुसो ऽवृञ्चन् कामकातयः । न त्वामिन्द्रार्ति रिच्यते	१४
स नो वृषन् त्सनिष्ठया सं योरयां व्रथित्वा । धियावोऽङ्घ्रि पुरंभा	१५ [१७] (१५११)

यस्तं नूनं शतक्रतुर्विन्द्रं युञ्जितमो मर्दः । तेन नूनं मर्दं मदेः १६
यस्तं चित्रध्वस्तमो य इन्द्रं वृद्धहन्तमः । य ओजोशतमो मर्दः १७
विद्महि यस्तं अद्रिञ्चस्त्वादक्षः सत्य सोमपाः । विश्वासु वृषम कृत्विषु १८
इन्द्राय मर्दनं मुतं परं पशोमन्तु नो गिरः । अकर्मधन्तु कारवः १९
यस्मिन् विश्वा अथि थिषो रणान्ति मम मंसर्दः । इदं मुते ईवामहे २० [१८]

त्रिकटुकेषु धेतन कुवासं प्रज्ञमंजत । तमिद्रधन्तु नो गिरः २१
आ त्वां विद्रान्तिवन्द्वः समुद्रार्मिषु सिन्धवः । न त्वामिन्द्रातिं रिच्यते २२
विष्यकथं महिना वृणन् भूधं सोमस्य जागृवे । य इन्द्र उतरंषु ते २३
अरं त इन्द्र कुक्षये सोमो भवतु वृषहन् । अरं धामन्तु इन्द्रवः २४
अरमन्धाय गापति भुतकेशो अरं गवं । अरमिन्द्रस्य धारं २५
अरं हि प्मा मुतेषु णः सोमंविन्द्र मूर्पसि । अरं ते शक वृचने २६ [१९]

प्राकात्ताञ्चिद्विष्वस्त्वां नक्षन्त नो गिरः । अरं गमाम ते वृषम् २७
एवा ह्यसिं वीर्युरेवा शूर उत स्थिरः । पुषा ते राभ्यं मनः २८
एवा गतिस्त्वधीमेषु विश्वेभिर्धापि धानुभिः । अधां चिदिन्द्र मे सत्वा २९
भो पु ब्रह्मं तन्द्रपुर्भुवं वाजानां पते । मत्स्वा मुतस्य गोमंतः ३०
मा नं इन्द्राभ्यां दिद्राः सुरां अकनुष्या र्यमन् । त्वा पुजा वनेम तत् ३१
त्वयेदिन्द्र पुजा वयं पतिं बुधीमहि स्पृधं । त्वमस्माकं तव स्मासि ३२
त्वामिन्द्रि त्वापवोऽनुनोनुवन्तुभरान् । सत्वाय इन्द्र कारवः ३३ [२०] (१५४१)

(११)

१४ सुकथं भाञ्जितसः । १५ इन्द्र-श्रापवक्य । गापत्री ।

उद्धेद्रुमि भुतामये वृषमं नपांसम । अस्तारमेपि मूर्प १
नव यो नृगतिं पुरां विभेद्रुं चाद्रोजसा । अर्हिं च वृद्धार्यधीत् २
स न इन्द्रः शिबः सत्ताऽभ्यावृद्धोमुत्तर्षमत । उरुधरिषु दोहते ३
यदृष्ट कथं वृद्धं चूदगां अमि मूर्प । सर्वं तदिन्द्र ते वशं ४
यदां वृद्ध सप्यते न मंग इति मन्थंस । उतो तत् सप्यमित् तव ५ [२१]
ये सोमसः पगावन्ति ये अर्धांशानि मुन्विरे । सखांस्तौ इन्द्र गच्छसि ६
तमिन्द्रं वाजयाममि महे वृत्राय हन्तवे । स पुर्यां वृषभो भुवत् ७

(१५४८)

इन्द्रः स दामने कृत	ओर्जिष्ठः स मर्दे हितः ।	द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः	८
गिरा बडो न संभृतः	सर्बलो अनपच्युतः ।	ववक्ष क्रुष्वो अस्तृतः	९
दुर्गे विन्नः सुगे कृधि	गृणान इन्द्र गिर्वणः ।	त्वं च मघवन् वशः	१० [२२]
यस्य ते नू चिवादिशं	न मिनन्ति स्वराज्यम् ।	न वेवो नाधिगुर्जनः	११
अधा ते अपतिष्कृतं	वेवी शुष्मं सपर्यतः ।	उभे सुंशिषु रोर्वसी	१२
त्वमेतदधारयः	कृष्णामु रोहिणीषु च	परुष्णीषु रुशत पर्यः	१३
वि यद्देहर्षं त्विषो	विश्वे वेचासो अकमुः ।	विदन्मुगस्य तां अमः	१४
आर्हु मे निवरो भुव	द्वृत्रहादिष्ट पर्स्यम् ।	अजातशत्रुरस्तृतः	१५ [२३]
भुतं वो वृत्रहन्तमं	प्र शर्षे चर्षणीनाम् ।	आ श्रिषे राधसे महे	१६
अया धिया च गव्यया	पुरुणामन् पुरुष्टुत	यत् सोमसोम आमवः	१७
बोधिन्मना इदस्तु नो	वृत्रहा भूर्यासुतिः ।	शृणोतुं शक आशिर्षम्	१८
कया त्वं न ऊत्या	ऽभि प्र मन्दसे वृषन् ।	कयां स्तोतृभ्य आ भर	१९
कस्य वृषां सुते सचा	नियुत्वान् वृषभो रणत ।	वृत्रहा सोमपीतये	२० [२४]
अमी पु णसवं र्वि	मन्दसानः संहस्त्रिणम् ।	प्रयन्ता बोधि द्वाशुषं	२१
पर्बीवन्तः सुता इम	उशन्तो यन्ति वीतये ।	अपां जमिनिबुम्पुणः	२२
इष्टा होत्रा असृक्षते	न्द्रं वृषासो अध्वरे	अच्छावभृथमोर्जसा	२३
इह त्या सधमाद्या	हरी हिरण्यकेरया	बोद्धामभि प्रयो हितम्	२४
दुभ्यं सोमाः सुता इमे	स्तीर्णं बर्हिर्विभावसो	स्तोतृभ्य इन्द्रमा वंह	२५ [२५]
आ ते वक्षं वि रौचना	दधद्रत्ना वि द्वाशुषं	स्तोतृभ्य इन्द्रमर्चत	२६
आ ते दधामीन्द्रिय	मुक्था विश्वा शतक्रतो	स्तोतृभ्य इन्द्र मूळ्य	२७
प्रद्रंभं न आ भरे	पमूर्जे शतक्रतो	यदिन्द्र मूळ्यासि नः	२८
स नो विश्वान्या भर	सुवितानि शतक्रतो	यदिन्द्र मूळ्यासि नः	२९
त्वामिद्वृत्रहन्तम	सुतावन्तो हवामहे	यदिन्द्र मूळ्यासि नः	३० [२६]
उप नो हरिभिः सुतं	याहि मदानां पते	उप नो हरिभिः सुतम्	३१
द्विता यो वृत्रहन्तमो	विद इन्द्रः शतक्रतुः	उप नो हरिभिः सुतम्	३२
त्वं हि वृत्रहन्त्रेषां	प्राता सोमानामसि	उप नो हरिभिः सुतम्	३३
इन्द्र इषे वंदातु न	क्रमुक्षणमूर्धं र्वियम्	वाजी दंदातु वाजिनम्	३४ [२७] (१५७५)

(१४) [इहोमोऽनुवाकः ३१०॥ सू० १४-१०३]

११ विन्दुः पूतदक्षो वा अश्विनिरसः । मरुतः । गायत्री ।

गीर्धयति मरुतां श्वस्युर्माता मुपोर्नाम् ।	पुक्ता बह्वी रथानाम् ।	१
गस्यां कृवा उपस्थं कृता विश्वं धारयन्ते ।	सुर्धामासां हृदो कम् ।	२
तत्र मु नो विश्वं अपं आ सदां गुणन्ति कार्षः ।	मरुतः सोमपीतये ।	३
अस्ति सोमो अपं सुतः विर्यन्पस्य मरुतः ।	उत स्वराजो अश्विनां ।	४
पिबन्ति मिश्रो अयंमा तनां पूतस्य वरुणः ।	त्रिपथस्थस्य जावतः ।	५
उतो न्वस्यु जोषमो इन्द्रः सुतस्य गोमतः ।	प्रातर्होतिषं मत्सति ।	६ [२८]
कद्रुत्वियन्त मूर्यं-स्तिर अपं इष सिधं ।	अपन्ति पूतदक्षसः ।	७
कद्रो अघ महानां कृवाज्ञामवो वृणे ।	गमनां च कुस्मर्षचंसाम् ।	८
आ ये विश्वा पाधिवाति प्रमर्धन् रोचना क्रिबः ।	मरुतः सोमपीतये ।	९
त्पान् नु पूतदक्षसो क्रिबो यो मरुतो हृवे ।	अस्य सोमस्य प्रीतयं ।	१०
त्पान् नु ये वि रोदसी तस्तमुमरुतो हृवे ।	अस्य सोमस्य प्रीतयं ।	११
त्वं नु मारुतं गुणं गित्तिष्ठां वृषणं हृवे ।	अस्य सोमस्य प्रीतयं ।	१२ [२९] (१५८०)

(१५)

१ तिरुमीपकिरसः । इन्द्रः । अश्विनिरसः ।

आ त्वा गितं रधीस्त्वा-ऽस्युः मुनेषु गिर्वणः ।	
अभि त्वा समनूपते-न्दं वृत्सं न मारुतः ।	१
आ त्वां श्रुका अश्वरुच्युः सुतासं इन्द्र गिर्वणः ।	
पित्रा त्वास्यान्धस इन्द्र विश्वांसु ते हितम् ।	२
पित्रा सोमं मदाय क-मिन्द्रं श्येनामृतं सुतम् ।	
त्वं हि दाश्वतीनां पत्नी राजा विशामसि ।	३
भृधी हवो तिरुश्चया इन्द्र यस्त्वा सप्रयति ।	
भुवीयंस्य गोमती रायस्पृधि महो असि ।	४
इन्द्र पश्ये नवीपसीं गिरं मन्द्रामर्जाजनम् ।	
बिक्त्रिविर्मनमं धियं प्रवामृतस्य जित्पुधीम् ।	५ [३०]
तम् पृवाम् पं गिर इन्द्रमिन्धार्नि वावृधुः ।	
पृठण्यंस्पु पोस्या सिपासन्तो वनामहे ।	६ (१५९१)

एतो न्यिन्धुं स्तवामं शुद्धं शुद्धेन साध्ना ।
 शुद्धेनृषधैर्वाकुध्वांसं शुद्ध आशीर्वाङ् ममनु
 इन्द्रं शुद्धो न आ गहि शुद्धः शुद्धाभिर्कृतिभिः ।
 शुद्धो रुषिं नि धारय शुद्धो ममन्दि मोम्यः
 इन्द्रं शुद्धो हि नो रुषिं शुद्धो रत्नानि वाशुपे ।
 शुद्धो वृषार्णि जिग्रसे शुद्धो धाजं सिपासति

७

८

९ [३१] (१५११)

(११)

११ विरदधीराश्चित्ते, घृतातो वा मादतः । इन्द्रा, १४ इन्द्रामदतः १५ इन्द्रावृद्धयतो ।
 त्रिभुव, ४ विराट्, ११ पुस्तान्प्यंति ।

अस्मा उषाम् आतिरन्तु याम्—मिन्द्राय नक्तुमूर्ध्याः सुवाचः ।
 अस्मा आपो मतरः सुत तस्थु—नुम्युस्तरायु सिन्धवः सुपाः
 अतिविद्धा विधुरेणां चिद्व्या त्रिः सुत सानु संदिता गिरीणाम् ।
 न तद्देषो न मर्त्यस्तुनुर्या—द्यानि प्रवृद्धो वृषमधुकारं
 इन्द्रस्य पत्रं आपुसो निर्मिदु इन्द्रस्य शत्रोर्भुविष्नुमोर्जः ।
 श्रीर्षमिन्द्रस्य कर्तवो निरेक आसन्नेरन्तु भुत्वा उपाके
 मन्यं त्वा प्रक्षिष्यं प्रक्षिष्यानां मन्यं त्वा ष्यर्षन्मर्च्युतानाम् ।
 मन्यं त्वा सत्वनामिन्द्र केतुं मन्यं त्वा वृषमं षर्षणीनाम्
 आ पदूर्ध्वं शत्रोर्निन्तु धत्तं मनुच्युतमहये इन्तुवा उ ।
 य पर्वन्तु अर्नवन्तु य गावः य ब्रह्माणां अभिनर्शन्तु इन्द्रम्

१

२

३

४

५ [३२]

तर्पुं पृथाम् य इमा ज्ञानु विश्वां ज्ञान्यपरारण्यस्मात् ।
 इन्द्रं मिथं विधिषेम गीर्भिरुपो नमोभिर्बुधुमं विशेम
 वृषस्य त्वा स्वस्रधाशीर्षमाणा विश्वं वेवा अत्रहृषे सस्तापः ।
 मुदन्दिरेन्द्रं सुष्यं तं अस्त्यधेमा विश्वाः पूर्तना जपसि
 मिः शुष्टिस्त्वा मुदतो वापुषाना उषा इव गदायो प्रक्षिष्यासः ।
 उप त्वेमः कृषि नो मागुष्यं सुष्यं त पुना हृषिषा विधेम
 त्रिमभापुषं मुक्त्यामनीकं कस्तं इन्द्र मन्नि वत्रं वृषं ।
 अनापुषामो अर्षुषं अनेषा—भुकेण तौ अर्षं यव कर्त्रीपिन्
 इव उषार्षं त्वत्तं सुसुक्तिं वेरय शिवर्तमाय पुष्यः ।
 गिर्षाहसे गिर इन्द्राय पूर्वा—र्षुहि त्वं कृषिवृद्धं पर्व

६

७

८

९

१० [३३] (१५००)

उक्थवाहसे विभ्वं मनीषां वृणा न पारमीरया ज्वनीनाम् ।	
नि स्पृश धिया तन्वि भुतस्य जुष्टतरस्य कुविवृङ्ग वेदत्	११
तद्विविद्धि पत् त इन्द्रो जुजोपत् स्नुहि सुंष्टुतिं नममा विवास ।	
उर्ष भूष जरितुमां रूषणयः भ्रावण धाचं कुविवृङ्ग वेदत्	१२
अवं वृप्तो अंशुमतीमनिष्ट दिवानः कृष्णो वृशभिः सहसैः ।	
आवत् तमिन्द्रः शच्या धमन्तु मप धेहितीनुमणा अघत्	१३
द्वप्समपद्वं विपुणे चरन्त मुपह्वरे नद्यो अंशुमत्याः ।	
नभो न कृष्णमवतस्त्रिधास मित्वामि वो वृषणो पुष्यताजो	१४
अधं वृप्तो अंशुमत्या उपस्थे ऽधारपत् तन्वं तित्त्रिपाणः ।	
विशो अर्धशरभ्या इ चरन्ती वृहस्पतिना पुजेन्द्रः ससाहे	१५ [३४]
त्वं ह त्वन् सुतभ्यो जार्पमानो ऽशुभ्रभ्यो अभवः शत्रुरिन्द्र ।	
गृह्णे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमन्द्रयो मुर्वनेभ्यो रणं धाः	१६
त्वं ह त्वदंशुमनमोजो वज्रेण वज्रिन् धृषितो जंघन्ध ।	
त्वं शुष्णस्यावातिगो वर्षत्रैस्त्वं गा इन्द्र शच्येद्विन्द्रः	१७
त्वं ह त्वद्वृषम चर्षणीनां घनो वृत्राणो तत्रिपो रंभूथ ।	
त्वं सिन्धूरसृजस्तस्तमानान् त्वमुषो अंजपो व्रासर्षवीः	१८
स सुकतु रणिता यः मुतेष्वनुत्तमन्युर्यो अहं व रेवान् ।	
य एक इन्नर्षपासि कर्ता स वृत्रहा प्रतीनुन्यमाहुः	१९
स वृत्रहेन्द्रशर्षणीधृत् तं सुंष्टुत्या इवर्षं हृवेम ।	
स प्राविता सुधर्वा नोऽधिवृक्ता स वार्जस्य भ्रवृष्यस्य वृता	२०
स वृत्रहेन्द्रं क्रमुक्षाः सद्यो जज्ञानो हृष्यो बभूव ।	
कृण्वन्नपामि नयां पुरुणि सोमो न पीतो इव्यः सर्षिभ्यः	२१ [३५] (१११७)

(१०)

१५ तेमः काश्यपः । इन्द्रः । वृहती, १०, ११ अतिव्यती, ११-१२ उपरिह्यारुहती,
१४ विमद्वय, १५ जगती ।

या इन्द्र भूत आर्माः स्वर्षो अमुरेभ्यः
स्नोतारनिर्भयवन्नभ्य वर्षण ये च त्वे वृक्तर्षीयः

१ (१११८)

- यमिन्द्र दधिषे त्वमश्वं गां भागमर्ष्ययम् ।
यजमाने मुन्वति वक्षिणावति तस्मिन् तं धेहि मा पुणो २
- य इन्द्र सस्वयंतोऽनुष्वापमवेद्युः ।
स्वेः य एवमुमशत् पोष्य रयि संनूतर्धेहि तं ततः ३
- पशुकासि परावति पदंशवति वृत्रहन् ।
अतस्त्वा ग्रीभिर्दुर्गादिन्द्र केशिभिः सुतावो आ विवासति ४
- पदासि रोचने त्रिवः समुद्रस्पाधि विष्टरि ।
यत् पाधिषि सद्ने वृत्रहन्तम् यन्तारिह्य आ गंहि ५ [३६]
- स नः सोमेषु सोमपाः सुतेषु शवसस्पते ।
मावपंस्तु राधसा मनुतावतेन्द्र गुया परीगसा ६
- मा न इन्द्र परा वृष्णमर्वा नः सधुमाद्यः ।
त्वं न ऊती त्वमिह्य आप्यं मा न इन्द्र परा वृष्णम् ७
- अस्मे इन्द्र सचां सुते नि पदा पीतये मर्षु ।
कृषी रजिषे मंघवन्नवो महवृस्मे इन्द्र सचां सुते ८
- न त्वा वृषास आशत न मत्पांसो अदियः ।
विश्वं ज्ञातानि शर्वमाभिभूंसि न त्वा वृषास आशत ९
- विश्वः पूतना अभिभूतं नरं सुतुस्तंतभुविन्द्रं जनुधं गुत्रसं ।
कत्वा धारिषु वरं आभूतिभूतोऽमोत्रिष्ठं नृशसं तस्विर्नम् १० [३७]
- सर्वो हेमामो अस्वद्विन्द्रं सोमस्य पीतये ।
स्वर्गं पदां कृषे पूतर्मो ह्योत्रस्य समूर्तिभिः ११
- त्रेभि नमन्ति पदंसा मेघं विगो अभिस्वतां ।
सूतियं वो अद्भुतोऽपि कर्षो तस्विन्द्रः सपुकेभिः १२
- तमिन्द्रं जोहवीमि मपदानमुषं सजा कर्षानुमन्तिभूतं सवासि ।
मर्देषो ग्रीभिर्मा च पञ्चिवं वृत्रेद्वाये त्रं विश्वां सुत्वा कृन्तोषु वृत्री १३
- यं पूरं इन्द्र विविंशो ह्योत्रसा शविष्ठ शक नाशुपधं ।
तद्विश्वंभि भुर्नानि वद्विन् घावां रजेने पृथिवी च भीया १४
- तन्वं कृतमिन्द्र दूर विष्ट पाण्यो न वीद्वन् वृत्तिगर्भं पृथि मूर्ति ।
इसा न इन्द्र गुप आ हंशये विश्वध्वंभ्य वृहृपाप्यंभ्य रात्रन् १५ [३८] (१११)

[सप्तमोऽध्यायः ४३३ व० १-३९]

(१८)

११ ब्रूयेथ आहिरसः । इन्द्रः । उष्णिहः ७ १०-११ ककुपुः ९, ११ पुटउष्णिहः ।

इन्द्राय सामं गापत् विषाय बृहते बृहत् । धर्मकृतं विप्रभितं पनस्यवं १
 त्वमिन्द्रामिभूरसि त्वं सूर्यमरोचयः । विश्वकर्मो विश्वदेवो महो असि २
 विभाज्यपोतिषा स्वा । रणप्यो रोचनं क्रिवः । देवास्त इन्द्र मस्यार्य देमिरे ३
 एन्द्रं नो गधि मियः सत्राजिदगोह्यः । गिरिनं विश्वतस्पृथुः पतिर्क्रिवः ४
 अग्ने हि संत्य सोमपा उमे बभूध रोदसी । इन्द्रासि मुन्वतो बूधः पतिर्क्रिवः ५
 त्वं हि शम्भंतीनामिन्द्रं कृतां पुरामसि । हन्ता वस्योमनोर्वूधः पतिर्क्रिवः ६ [१]

अधु हीन्द्र गिर्वण उपं स्वा कामान् मुहः संसृग्महे । उदेव यन्त उषभिः ७
 वामं त्वां यस्याभिर्वधन्ति शू ब्रह्मणि । वावृध्वांसं चिद्विभो क्रिवेदिवे ८
 पुअन्ति हवीं इषिरस्य गाधयोरो रथं उरुपुगे । इन्द्रवाहो बजोयुजा ९
 त्वं न इन्द्रा मर्षं ओजो नृप्यं शतकतो विचरणे । आ वीरे पृतनापहम् १०
 त्वं हि नः पिता वंसो त्वं माता शतकतो बभूविथ । अथा ते सुह्रमामहे ११
 त्वां शृष्मिन् पुरुहूत वाज्रयन्तमुपं ब्रूवे शतकतो । स नो रास्व सुवीर्यम् १२ [११४७]

(१९)

८ ब्रूयेथ आहिरसः । इन्द्रः । प्रनाथा = (विषया बृहती, समा सतां बृहती) ।

त्वामिदा ह्यो नरो ऽवीप्यन् वडिन् भूर्णयः
 स ईश्वरं स्तोमंकाहसासिह भुधुष्व स्वसंमा गेहि १
 मत्स्वां मुशिप हरिषुस्तवीमहे त्वे आ भूर्पन्ति वेधसः ।
 तव भर्वास्युपमान्युक्कृपां मुतेर्ष्विन्द्र गिर्वणः २
 भापन्त इव सूर्यं विश्वेदिन्द्रस्य महत ।
 बभून्ति ज्ञाने जर्नमान् ओजसा पतिं प्रागं न दीधिम् ३
 अर्नशरतिं वसुधामुपं स्नुहि मुद्रा इन्द्रस्य शतयः ।
 सो अस्य कार्यं विधुतो न रोपन्ति मनो वानार्यं प्रोदपन् ४
 त्वमिन्द्र प्रतूर्तिषुभि विश्वा अमि स्पृधः ।
 अत्रास्तिहा अमिता विश्वानुरासि त्वं सूर्यं तरुण्यतः ५

यद्वाग्दन्वयविचेतनानि रात्रीं देवानां निवृत्ताय मन्त्रा ।	
चतस्र ऊर्जे बुद्धे पर्यासि कं स्वित्तस्याः परमं जंगम	१०
बुवीं धार्चमजनपन्त बुवास्तां विश्वरूपाः पुरावां वदन्ति ।	
सा नो मन्त्रेपमूर्जे बुर्हाना धेनुर्वाग्मानुष मुप्युतेतु	११
सखे विष्णो वितरं वि कमस्य षोर्वृहि लोकं बर्जाप विष्कर्म ।	
हनाव वृत्रं विणचावृ सिन्धुनिन्द्रस्य पन्तु पसुषे विमृष्ट्याः	१२ [५] (१६६४)

(१०१)

१६ जनश्रिभागवः । मित्रावरुणौ, ५ मित्रावरुणादित्याः, ६ भादित्याः, ७-८ अश्विनौ, ९-१० वायुः, ११-१२ सूर्यः, १३ उषाः सूर्यप्रभा वा, १४ पवमाना, १५-१६ वीः । १-२ प्रगाथा = (बृहती, सतोबृहती), ३ गायत्री, ४ सतोबृहती, ५-११ प्रगाथाः = (विष्णवा बृहती, समा सतोबृहती) १४-१६ त्रिबुध् ।

कधंगिरथा स मत्यः शशमे वेषतातपे ।	
यो नूनं मित्रावरुणावृमिष्टय आचके ह्य्यदातपे	१
वर्षिष्टक्षत्रा उरुचर्क्षसा नरा राजाना वीचंधुर्त्तमा ।	
ता बाहुता न वृंसना रधपतः साकं सूर्यस्य बुदिमभिः	२
प यो वा मित्रावरुणा ऽजितो कृतो अद्रवत् । अयःशीशां मंदेरपुः	३
न यः संपुच्छे न पुनर्हवीतत्रे न संतादाय रमते ।	
तस्माभ्यो अघ समृतेरुहप्यत बाहुभ्यां न उरुप्यतम्	४
५ मित्राय प्राष्टंभ्ये संवृष्टपंभृतावसो ।	
बुरुच्यं वरुणे उग्रं बर्चः स्तोत्रं राजमु गायत	५ [६]
ते हिंन्विरे अरुणं जेन्वं वस्वे कं पुत्रं तिमृणाम् ।	
ते धार्मान्यभृता मर्त्याना मर्दंभा अभि चक्षते	६
आ भे वचास्पुर्धता धुमर्त्तमानि कर्त्वा ।	
उमा यातं नासत्या सुजोषसा प्रति हृष्यानि वीतयं	७
गति यद्वाग्दक्षसं हवांमहे युवाभ्यां वाजिनीवसू ।	
प्राचीं होत्रां प्रतिरन्तापितं नरा गृणाना जमर्दग्निना	८
आ नो यज्ञं दिविस्पृष्टं धारो णहि सुमन्मभिः ।	
अन्तः प्विच्रं उपरि धीणानोऽं ऽवं शुक्रो अपामि ते	९

आ सुवं संविजुषेया भगस्येव मुजिं मुषे ।
 अग्निं संमुद्रवांससम् ६
 अग्निं वीं वृधन्तं मध्वराणां पुरुतमम् ।
 अप्सा नप्त्रे सद्दस्वते ७
 अपं यथा न आभुवत् त्वष्टा रूपेण तस्या ।
 अस्य कत्वा यशस्वतः ८
 अपं विश्वा अग्निं पिपो अग्निर्विवेषु पत्यते ।
 आ वाजैरुप नो गमत् ९
 विश्वेषामिह स्तुहि होतॄणां यशस्तमम् ।
 अग्निं यज्ञेषु पुर्यम् १० [१०]

शीरं पावकशोषिषं ज्येष्ठो यो वृजेष्वा ।
 वृदिष्यं दीर्घंभुतमः ११
 तमर्षन्तं न सान्तिं गुणीहि विव द्रुग्मिर्गम् ।
 मित्रं न पातयज्जेनम् १२
 उपं त्वा जामपो गितो देविंशतीर्ष्विष्कृतः ।
 वायोरनीके अस्थिरन् १३
 पस्यं विधात्वृते नृहिंस्तरुधावसंदिनम् ।
 आपश्चिन्नि दृषा पद्म् १४
 पद्मं वृषस्यं भृच्छुपो अनाभृष्याभितुतिभिः ।
 भृदा सूर्यं इवोपहृक् १५ [११]

अग्नें पृतस्यं प्रीतिभिः स्तोपानो देव शोचिषा ।
 आ वृषान् वक्षि यक्षि च १६
 तं त्वाजिनन्तं सातरः कविं वृषासां अङ्गिरः ।
 हृष्यवाहमर्मत्यम् १७
 प्रपेतसं त्वा रूपे अग्नें वृतं वरंण्यम् ।
 हृष्यवाहं नि वक्षिरे १८
 नहि मे असपत्न्या न स्वर्धिनिर्वर्नन्वति ।
 अर्धेनाह्वमर्गामि ते १९ (१११)

यद्येते कानि कानि चिदा ते दारुणि वृष्मसि ।	
ता जुषस्व यविष्ठव	२०
यदस्युपजिह्विका यद्भ्रो अतिसंपति ।	
सर्वं तदस्तु ते घृतम्	२१
अग्निमिन्धानो मर्नसा धियं सचेत् मर्त्यः ।	
अग्निमीधे विवस्वभिः	२२ [१२] (१००२)

(१०१)

१४ सोमरिः काण्वः । मग्निः, १४ भस्माकरतः । वृद्धती, ५ विदारूपा, ७, ९, ११, १३ सतोवृद्धतीः
८, ११ कडुपः, १० हसीपसी, १४ मनुष्यः ।

अर्दशिं गानुवित्तमो यस्मिन् व्रतान्यावृधुः ।	
उपो पु जातमार्यस्य वर्धनमग्निं नक्षन्त नो गिरः	१
प्र देवोदासो अग्निर्वृषो अच्छा न मृग्मना ।	
अनु मातरं पृथिवीं वि वावृते तस्थी नारुस्य सानवि	२
यस्माद्देजन्त कृष्टयश्चकृत्यानि कृण्वतः ।	
सहस्रसां मेधसाताविष तमना ऽग्निं धीमिः संपर्यत	३
प्र यं राये निर्नीपसि मतो यस्तं वसो दार्शत् ।	
स वीरं धत्ते अग्र उक्थञ्जसिन् तमना सहस्रपोषिणम्	४
स इच्छे चिंभुमि तुण्ति वाजमर्षता स धत्ते अक्षिति भवः ।	
त्वे देव्या सदा पुरुवसो विश्वा वामानि धीमहि	५ [१३]
यो विश्वा दपते वसु होता मन्द्रो जनानाम् ।	
मधोर्न पात्रा प्रधमान्यस्मै प्र स्तोमा यन्वग्रये	६
अश्वं न गीर्मा रथं सुवानवो मर्मृग्यन्तं देवपर्वः ।	
उमे तोके तनये इस्म विशपते पर्यि राधो मघोर्नाम्	७
प्र मंहिष्ठाय गापत अतात्रं बृहते शुक्रशोचिपे ।	
उपस्नुतासो अग्रये	८
आ वंसते मघर्वा वीरवृधञ्जः समिद्धो घुम्याहुतः ।	
कृषिन्नां अस्प सुमतिर्नवीयस्य चान्न वार्जेभिरागमत्	९ (१०११)

प्रेष्टंमु त्रिपाणां स्तुर्ह्यासावार्तिधिम् ।
अग्निं रथानां पर्मम्

१० [१४]

उर्दिता यो निर्दिता वेदिता वस्वा यज्ञियो ववर्तन्ति ।

दुष्ट्या यस्य प्रवणे नोर्मयो धिया वात्रं सिर्षामतः

११

मा नो द्वृणीतामर्तिधिर्वसुंरग्निः पुरुषशस्त एषः ।

यः सुहोता स्वध्वरः

१२

मो ते रिपुन्ये अप्ठोक्तिमिबुंसो ऽप्रे केभिर्धिर्द्वैः ।

कीरिश्चिद्धि त्वामीर्द्वै दूत्याप गृतर्हृष्यः स्वध्वरः

१३

आग्नें याहि मरुत्सखा रुद्रेभिः सोर्मपीतये ।

सोर्मयो उयं सुष्टुतिं मादपस्व स्वर्णरे

१४ [१५] (१७१६)

॥ इत्यष्टमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

सप्तममण्डलस्यान्तपर्यन्तं

५९७४

अष्टममण्डलस्य (बालसिन्यसहिता)

१७१६

„ (बालसिन्यसहिता १९३६)

संबन्धः

७६९०

अथ नवमं मण्डलम् ।

(१)

[मयमोऽनुयायः ३१५ सू० १-१४]

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

स्वादिष्टया मदिष्टया	पवंस्व मोम धारया	। इन्द्राय पातवे सुतः	१
रहोहा विश्वचंपणि	रुमि योनिमयोहतम्	। दुर्गा सुधस्यमासदत्	२
षीवोधातमो भव	मंहिष्ठो वृत्रहन्तमः	। परि राधो मपोनाम्	३
अम्यंषं मुहानी	त्रेषानां वीतिमन्धसा	। अमि वाजमुत भवः	४
त्वामच्छा चरामसि	तदिदधै त्रिवेदिय	। इन्द्रो त्वे न आदासः	५ [१६]
पुनार्ति ते परिच्युत	सोमं मूर्यस्य दुहिता	। वारण्य शश्वता तना	६
तमीमण्वीः समर्य आ	भूम्यान्ति योषणो वशं	। स्वसाः पांषि त्रिवि	७
तमीं हिन्वन्त्यप्रुषो	धर्मन्ति बाकुर इतिम्	। त्रिधानु वारुणं मधु	८
अमीर्धमममया उत	धीणन्ति धेनवः शिशुम्	। सोममिन्द्राय पातवे	९
अस्येदिन्द्रो मद्रुष्या	विश्वं वृत्राणि जिप्रते	। शूरं मया च महते	१० [१७] (१०)

(२)

१० मेधातिथिः काण्डः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

पवंस्व देवधीरति	पुवित्रं सोम रथा	। इन्द्रमिन्द्रो वृषा विडा	१
आ बंध्यस्व महि प्सरो	वृषेन्दो घृध्वसतमः	। आ योनि धणंसिः संदः	२
अधुभत त्रियं मधु	धारं सुतस्यं वेधसः	। अपो वंसिष्ट मुकनुः	३
मुहान्तं त्वा मुहीर	न्वापो अषन्ति सिन्धवः	। पद्मोर्मिशांसपिष्यसं	४
ममुदो अमु मांमुजे	विष्टमो धृहणो त्रिवः	। सोमः पुवित्रं अस्मपुः	५ [१८]
अर्चिःकुरुषुषु	हरिं मुहान् मिथो न वृशातः	। सं मूर्येण रोषते	६
गिरस्त इन्नु ओजसा	ममृग्यन्ते अपुस्पुवः	। यामिर्मर्षाय शुर्मस	७
ते स्वा मर्षाय पूष्यप	उ लोकरुहानुमीमिह	। तत्र पशान्तपो मुहीः	८
अस्मभ्यमिन्विन्द्रुषु	मंधः पयस्व धारया	। पुत्रंयं वृष्टिर्नो इव	९
गोषा इन्द्रो नृषा अस्य	स्वमा वाजसा उत	। अन्ता पृथस्यं पूष्यः	१० [१९] (१०)

(१)

१० आजीर्णार्तिः शुभ.रोपः, हृदिमो वैश्वामिधो देवरातः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष वेवो अमर्त्यः	पर्णवीरिव दीपति	। अमि द्रोणांन्यासर्षम्	१
एष वेवो विषा कुतो	ऽति ह्वरांसि धावति	। पर्वमानो अर्वाभ्यः	२
एष वेवो विपन्सुभिः	पर्वमान क्रतापुभिः	। हृदिर्वाजाप मुज्यते	३
एष विश्वानि वापां	शूरो यद्भिन्न सत्वाभिः	। पर्वमानः सिपासति	४
एष वेवो रथर्यति	पर्वमानो दशस्पति	। आविष्कृणोति वग्वनुम्	५ [२०]
एष विद्रेमिच्छुतो	ऽपो वेवो वि गांहते	। वृद्धवानि वृग्नुषं	६
एष दिवं वि धावति	त्रिरो रजांसि धारया	। पर्वमानः कर्निकइत्	७
एष दिवं व्यासंरत्	त्रिरो रजांसपरस्पृतः	। पर्वमानः स्वध्वरः	८
एष प्रवेन जन्मना	वेवो वेवेभ्यः सुतः	। हरिः प्रविद्यं अर्पति	९
एष तु स्प पुरुयतो	जंज्ञानो जनयन्निर्यः	। धारया पवते मृतः	१० [२१] (१०)

(४)

१० विरप्यदस्त्व आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

सना च सोम जेषि च	पर्वमान महि भवः	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	१
सना ज्योतिः सना स्वर्तु	र्विश्वानि च सोम सोभगा	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	२
सनु दक्षंभूत क्रतु	मर्ष सोम सुधो जहि	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	३
पर्वीतारः पुनीतनु	सोममिन्द्रोष पातैव	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	४
त्वं सूर्ये न आ भंज	तव क्रत्वा तपोतिभिः	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	५ [२२]
तव क्रत्वा तपोतिभि	ज्योत्स्नं पदयेत् सूर्यम्	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	६
अभ्यर्ष म्यापुष	सोमं द्विर्हंसं रयिम्	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	७
अभ्यर्षोपानंपच्युतो	रुधि सुमत्सु सामहिः	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	८
त्वा पुक्षेत्रवीवृषन्	पर्वमान विधर्मणि	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	९
रुधि नैश्चित्रमश्विन	मिन्द्रो विश्वापुमा मर	। अर्था नो वस्यसस्कृधि	१० [२३] (४०)

(५)

११ काश्यपोऽसितो देवलो वा । अग्नीसूक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, १ तनूनवान्, ३ इव, ४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः, ६ उपासानकता, ७ देव्यी होतारौ मचेतसो, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीर्वाभारण्या, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री, ८-११ अनुष्टुप् ।

समिद्धो विश्वतस्पतिः	पर्वमानो वि राजति ।	प्रीणन् वृषा कर्निकदत्	१
तनूनवान् पर्वमानः	शृङ्गे शिशानो अर्षति ।	अन्तरिक्षेण रारजन्	२
इन्द्रेण्यः पर्वमानो	रुषिर्वि राजति द्युमान् ।	मधोधारांमिरोजसा	३
बर्हिः प्राचीनमोर्जसा	पर्वमानः स्तूणन् हरिः ।	त्रेवेषु त्रेव ईषते	४
उदार्तिर्जिह्वते बृहद्	द्वारो त्रेवीर्हिष्णययीः ।	पर्वमानेन सुदृताः	५ [२४]
मुशिल्वे बृंहती मही	पर्वमानो वृषण्यति ।	नक्तोपासा न दर्शति	६
उमा त्रेवा नृचक्षसा	होतारा देव्या हुवे ।	पर्वमान इन्द्रो वृषा	७
मार्ती पर्वमानस्य	सरस्वतीर्वा मही ।		
इमं नो यज्ञमा गमन्	तिस्रो त्रेवीः सुपेशसः		८
त्वष्टारमग्रजां गोपां	पुंगोयावानमा हुवे ।		
इन्द्रुरिन्द्रो वृषा हरिः	पर्वमानः प्रजापतिः		९
वनस्पतिं पर्वमान	मध्वा समेद्गन्धि धारया ।		
सहस्रवल्गुं हरितं	भार्जमानं हिरण्ययम्		१०
विश्वं देवाः स्वाहाकृतिं	पर्वमानस्या गतं ।		
वापुर्बृहस्पतिः सूर्णे	ऽग्निरिन्द्रः सजोपसः		११ [२५] (५१)

(६)

१ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पर्वमानः सोमः । गायत्री ।

मन्द्रपां सोम धारया	वृषा पवस्व देवपुः ।	अर्यो धारंस्वस्मपुः	१
अभि त्वं मष्टं मत्तु	मिन्दुविन्दु इति क्षर ।	अभि वाजिनो अवंतः	२
अभि त्वं पुर्यं मर्दं	मुञ्जानो अयं पवित्र आ ।	अभि वार्जमृत भवः	३
अनु हृप्सास इन्द्वं	आपो न प्रवर्तासन् ।	पुञ्जाना इन्द्रमाशत	४
यमयमिष वाजिनं	मूजन्ति पोषणो दश ।	वने कीटैन्ममर्याविम्	५ [२६]
तं गोभिरुषणं रसं	मर्दाप त्रेवर्षतिपे ।	मृतं भर्गाप सं मृज	६ (५२)

कुर्वो देवाय धातुषेन्द्राय पवते सुतः । पयो यदस्य प्रियवत् ७
 आत्मा एतस्य रक्षां सुष्वाणः पवते सुतः । पुत्रं नि पाति काव्यम् ८
 एवा पुनान इन्द्रपुत्रं मदीच्छति धीतयं । गुहां चिदधिषे गिरः ९ [२७] (१०)

(७)

१ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गावयी ।

अमृष्टमिन्दवः पृथा धमंघृतस्य सुधियः । विद्वाना अंसु योजनम् १
 म धारा मध्वो अग्निषो महीपो वि गाहते । इविहविष्णु वन्द्यः २
 म युजो वाचो अग्निषो वृषाव चक्रवृद्धने । सप्राप्ति सत्यो अश्वरः ३
 पति यत् काव्या कृषि-नुम्णा वसानो अपति । स्वर्वाजी सिपासति ४
 पवमानो अभि स्पृष्टो विशो राजेव सीदति । यदीमृषवन्ति वेधसः ५ [२८]

अधो वाः परं प्रियो हरिषेनेषु सीदति । रेभो वनुष्यते मती ६
 स वायुमिन्द्रमभिनान् साकं मर्देन गच्छति । रणा यो अस्य धमभिः ७
 आ मित्रावरुणा मगं मध्वः पवन्त ऊर्मयः । विद्वाना अस्य शक्मभिः ८
 अस्मभ्यं रोदसी रविं मध्वो वाजेस्य सातयं । भशो वसूनि सं जितम् ९ [२९] (१०)

(८)

१ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गावयी ।

पुते सोमां अभि प्रिय-मिन्द्रस्य काममक्षरन् । वधेन्तो अस्य वीर्यम् १
 पुनानासंभ्रमृषुषो गच्छन्तो वायुमभिनान् । ते नो धान्नु सुवीर्यम् २
 इन्द्रस्य सोम राधस पुनानो हार्दि चोदय । कृतस्य योनिमासदम् ३
 मूजन्ति म्हा दृश क्षिपो हिन्यति सुत धीतयः । अनु विरा अमादिपुः ४
 देवेश्यस्तत्र मदीष कं मुंजानमति मेध्यः । सं गोभिर्वांसयामसि ५ [३०]

पुनानः कुलश्रेष्ठा वस्त्राण्यरूपो हरिः । पति गत्यन्यप्यत ६
 मपोन आ र्वस्व नो उहि विस्वा अपु द्विषः । इन्तो ससाद्यमा विंश ७
 कृष्टि क्रुवः परं त्रय दृष्टं पृथिव्या अधि । सहो नः सोम पूरु धाः ८
 नृवशंसं त्वा धृष-मिन्द्रपीते स्तुर्विदम् । मशीमार्हे पुजाभिषय ९ [३१] (१०)

(९)

१ काश्यपोऽखितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परिं प्रिया त्रिवः क्विर्वयांसि नृपयोर्हितः । सुवानो याति क्विकेनुः १	
प्रथ क्षयाप नन्यसे जनाय जुष्टो अद्दहे । धीत्यर्थं चनिष्ठया २	
स सुनुमातरा शुचिर्जातो जाते अरोचपत् । महान् मही क्रतावृधा ३	
स सप्त धीतिभिर्हितो नद्यो अजिन्ववृद्दहः । या एकुमर्शि वावृधुः ४	
ता अभि सन्तमस्तृतं महे युवानमा दधुः । इन्दुमिन्द्र तव व्रते ५ [३२]	
अभि वह्निरमर्त्यः सप्त पश्यति वार्वहिः । किर्विर्वीरतर्पयत् ६	
अथा कल्पेषु नः पुमस्तमांसि सोम योध्या । तानि पुनान जह्वनः ७	
नू नन्यसे नवीपसे सुक्तार्य साधया पृथः । प्रत्नवद्रोचया रुचः ८	
पवमान महि भवो गामर्ध्वं रासि वीरवत् । सना मेधां सना स्वः ९ [३३] (८०)	

(१०)

१ काश्यपोऽखितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प स्वानासो रथा इवाऽर्वन्तो न श्वस्यवः । सोमांसो रापे अक्रमुः १	
हिन्वानासो रथा इव दधन्विरे गर्भस्थयोः । भरांसः कारिणांमिव २	
एजानो न प्रशस्तिभिः सोमांसो गोभिरक्षते । यज्ञो न सप्त धातृभिः ३	
परिं सुवानाम इन्द्वो मदाय बर्हणां गिरा । सुता अर्पन्ति धारया ४	
आषानासो विवस्वतो जनन्त उपसो भगम् । सुरा अपव्वं वि तन्वते ५ [३४]	
अप द्वारा मतीनां प्रवा क्रण्वन्ति कारवः । वृष्णो हरस आपवः ६	
समीचीनास आसते होतारः सप्तजामयः । पृथमेकस्य पिर्मतः ७	
नामा नामि न आ ददे चक्षुश्चित् सूर्यं सचा । क्वेवरपत्यमा दुहे ८	
अभि प्रिया त्रिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहा हितम् । सूरः पश्यति चक्षसा ९ [३५] (९६)	

(११)

१ काश्यपोऽखितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उपास्मि गायता नरः पवमानयेन्द्वे । अभि वेवाँ इपक्षते १	
अभि ते मर्धना पयो ऽध्वर्वाणो अशिभयुः । वेवं वेवार्यं देवयु २	
स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्धति । शं राज्ञोर्धम्यः ३ [९९]	

बभ्रुवे नु स्वतवसे	ऽरुणार्यं द्विविस्पृशे	। सोमाय गाधर्मचत	४
हस्तचपुतेभिराद्रोभिः	सुतं सोमं पुनीतन	। मधावा धावता मधु	५ [३६]
नमसेदुर्ष सीदत	ब्रुभेवृभि र्धीणीतन	। इन्द्रमिन्द्रे दधातन	६
अमिघ्रहा विचंपणिः	पवंस्व सोम शं गर्बं	। देवेभ्यो अनुकामकृत्	७
इन्द्राय सोम पातवे	मदाय परि पिच्यसे	। मनश्चिन्मनेसस्पतिः	८
पर्वमान मुवीर्ये	रुवि सोम रिरीहि नः	। इन्द्रविचिन्द्रेण नो युजा	९ [३७] (१०५)

(११)

१ षाडपयोऽसितो देवलो वा । पर्वमानः सोमः । गायत्री ।

सोमं अमृष्टमिन्द्रवः	सुतं ऋतस्य सादने	। इन्द्राय मधुमतमाः	१
अभि विषां अनुपत	गावो वृत्सं न मातरः	। इन्द्रं सोमस्य पीतये	२
मनुचपुत्वं संति सादने	सिन्धोरुमा विपश्चित्	। सोमो गीरी अर्धं धितः	३
द्विवा नाभो विचक्षुणो	ऽद्यो वारं महीपते	। सोमो यः मूकतुः कविः	४
यः सोमः कलशुष्यौ	अन्तः प्रवित्त आहितः	। तमिन्द्रुः परि पस्वजे	५ [३८]
प्र वाचमिन्द्रुरिष्यति	समुद्रस्वार्धिं विष्टार्य	। जिन्नन् कोशं मधुभूर्तम्	६
निरपंस्तोत्रो वसुस्पतिं	धीनामन्तः संबर्द्धयः	। हिन्वानो मानुषा युगा	७
अभि पिषा द्विवस्पदा	सोमो हिन्वानो अपंति	। विरंस्य धारया कविः	८
आ पर्वमान धारय	रुविं सहस्रवचंसम्	। अस्मे इन्दो स्वाभूर्वम्	९ [३९] (११४)

[षष्टमोऽध्यायः अ० ८ व० १-११]

(११)

१ षाडपयोऽसितो देवलो वा । पर्वमानः सोमः । गायत्री ।

सोमः पुनानो अपंति	सहस्रधारो अत्यंविः	। वापोरिन्द्रस्य निष्कृतम्	१
पर्वमानमवस्वेषो	विषंभुभि प्र गापत	। मृष्णार्यं देववीतये	२
पर्वन्ते वार्जसातये	सोमोः सहस्रपाजसः	। गुणाना देववीतये	३
उत नो वार्जसातये	पर्वस्व बृहतीरिषः	। पुमादिन्दो मुवीर्यम्	४
ते नः सहस्रिषो रुविं	पर्वन्तामा मुवीर्यम्	। मुशाना देवाम इन्द्रवः	५ [१]
अत्यं हिप्राना न हृष्टुमि	रमृष्टं वार्जसातये	। वि वारुमवर्षमादार्यः	६
कृथा अपिन्तीन्द्रो	ऽभि वृत्सं न धेनुवः	। ब्रुधन्विरं गर्मस्वपोः	७
नुष्ट इन्द्राय मन्सरः	पर्वमान कनिकद्व	। विश्वा अपु द्विषो जहि	८
अपन्नतो अगण्यः	पर्वमानाः स्वर्दशः	। योनावृतान्यं सीदत	९ [२] (१११)

(१४)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि पार्सिष्यदत् क्विः	सिन्धोरुर्मावार्धं भितः ।	कारं बिभ्रत् पुरुस्पृहम्	१
गिरा यद्री सर्वन्धवः	पञ्च व्राता अपस्ववः ।	परिष्कृण्वन्ति धर्णसिम्	२
आर्दस्य शुष्मिणो रसे	विश्वे वेवा अमत्सत ।	यद्री गोभिर्बसायते	३
निरिणानो वि धावति	जहृच्छर्षाणि तान्वा ।	अत्रा सं जिघ्रते युजा	४
नसीमिषो विवस्वतः	शुधो न मामूजे युवा ।	गाः कृण्वानो न निर्णिजम्	५ [३]
अति भिती तिरश्चता	गृष्या जिग्रात्यण्व्या ।	वग्नुमिर्यति यं विदे	६
अभि क्षिपुः समंग्रत	मूर्जवन्तीरिपस्पतिम् ।	पूष्ठा गृभ्णत वाजिनः	७
परि विष्पानि मसृंशद्	विश्वानि सोम पाधिवा ।	वसूनि याह्यस्मयुः	८ [४] (१३१)

(१५)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष विषा वात्पण्ड्या	शूरो रथेभिराशुभिः ।	गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम्	१
एष पूरु धियायते	बृहते वेषतातये	यत्रासृतास आसते	२
एष द्वितो वि नीयते	ऽन्तः शुभार्यता एथा	पर्वा तुञ्जन्ति मूर्णयः	३
एष शुक्लाणि दोधुव	च्छिर्शति वृधयोऽं वृषा	नुष्णा दधान ओजसा	४
एष रुक्मिभिरीयते	वाजी शुधेभिर्शुभिः	पतिः सिन्धूनां भवन्	५
एष वसूनि पिबुना	परुषा ययिषो अति	अव शावेषु गच्छति	६
एतं मृजन्ति मर्ज्य	मुप द्रोणेष्वायवः	प्रचक्राणं महीरिषः	७
एतमु र्यं वश क्षिपों	मृजन्ति सप्त धीतर्यः	स्वायुधं मुद्विन्तमम्	८ [५] (१३२)

(१६)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र ते मोतार ओण्योऽं	रसं मदाप्य घृष्येयि	सर्गो न तुक्तयेतशः	१
क्त्वा दहरस्प रुष्य	मुपो वसानमन्धसा	गोषामर्षेषु सधिम	२
अनंतमम्पु वृष्टं	सोमं पवित्र आ सृज	पुनीहीन्द्राय पातवे	३
य पुनानस्य चेतसा	सोमः पवित्रे अर्षति	क्त्वा सुधस्थमार्सदत्	४ [६] (१३३)

प त्वा नमोभिस्त्रिन्वृषु	इन्द्र सोमा अमृशत	। महे मारंय कारिणः	५
पुनानो रूपे अश्वये	विश्वे अर्षंभुभि भिर्यः	। शूरो न गोपु तिष्ठति	६
त्रिवो न सानु पिप्युषी	धारा सुतस्य वेधसः	। कृथा प्वित्रं अपंति	७
त्वं सोम विपभित्तं	तना पुनान आयुषं	। अश्वो वारं वि धावसि	८ [६] (१४७)

(१७)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गावयी ।

प लिङ्गंश्च सिन्धवो	घ्नन्तो वृत्राणि भूर्णयः	। सोमा अमृशमाशवः	१
अभि सुवानास इन्दवो	वृष्टयः पृथिवीमिव	। इन्द्रं सोमासो अक्षरन्	२
अत्यूर्मिमत्सरो मनुः	सोमः प्वित्रं अपंति	। विघ्नन् रक्षासि वृत्रयुः	३
आ कुलशेषु धावति	प्वित्रे परि पिच्यते	। उबधेयंज्ञेषु वधति	४
अति धी सोम रोचना	रोहन् न भ्राजसे दिवंम्	। इष्णन् त्सुर्वं न चोदयः	५
अभि विमा अनूषत	मूर्धन् पञ्जस्य कारवः	। दर्शान्नाश्वदांसि नियम	६
तस्य त्वा ह्यजिन्तं नरो	धीभिर्विमा अश्वस्यवः	। मूजन्ति वेवतातये	७
मधोर्धारागमन् क्षर	तीवः सधस्थमासदः	। चार्कक्रताय पीतये	८ [७] (१५५)

(१८)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गावयी ।

परि मुञ्चानो गिरिष्ठाः	प्वित्रे सोमो अक्षाः	। मर्देषु सर्वथा अंसि	१
त्वं विप्रस्त्वं कृविर्मधु	प जातमर्धसः	। मर्देषु सर्वथा अंसि	२
तव विश्वं सजोषसो	वेवासः पीतिमांशत	। मर्देषु सर्वथा अंसि	३
आ यो विश्वानि वारा	वमूनि हस्तयोर्वृषे	। मर्देषु सर्वथा अंसि	४
प इमे रोदसी मही	सं मातरंषु दोहति	। मर्देषु सर्वथा अंसि	५
परि यो रोदसी उभे	सद्यो वार्जेभिरपीति	। मर्देषु सर्वथा अंसि	६
स शुष्मी कुलशेषा	पुनानो अचिकदत्र	। मर्देषु सर्वथा अंसि	७ [८] (१६९)

(१९)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गावयी ।

पत् सोम चित्रमुद्वर्यं	त्रिक्यं पाधिषु वष्टु	। तन्नः पुनान आ मर	१
द्वं हि स्यः स्वपती	इन्द्रश्च सोम गोपती	। ईशाना पिप्यन्तं धियः	२ [९] (१७७)

वृषां पुनान आयुषु	स्तनयुक्ताधि बर्हिषि	। हरिः सन् योनिमासं दत्	३
अवावशन्त धीतयो	वृषभस्याधि रेतसि	। सुनोर्वत्सस्य मातरः	४
कुविष्टृष्णयन्तीभ्यः	पुनानो गर्भमादधत्	। याः शुक्रं दुहते पर्यः	५
उप शिक्षापतस्थपो	भियसमा धेहि शत्रुषु	। पर्वमान विदा रुचिम्	६
नि शत्रोः सोम वृष्ण्यं	नि शुष्मं नि वर्यस्तिर ।	दूरे वा सुतो अन्ति वा	७ [९] (१६९)

(१०)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र क्विर्बुधवीतये	ऽव्यो वारैर्मिरयंति	। साह्वान् विभ्वा अभि स्पृधः	१
स हि ध्मा जरितृभ्य आ	बाजं गोमन्तमिन्दति ।	पर्वमानः सहस्रिणाम्	२
परि विभ्वानि चेतसा	मुशसे पवसे मती	। स नः सोम श्रवो विदः	३
अभ्यर्षं बृहद्यशो	मुघर्वज्यो ध्रुवं रुचिम्	। इषं स्तोत्रुभ्य आ भेर	४
त्वं राजेव सुवतो	गिरः सोमा विवेशिध	। पुनानो बद्धे अद्भुत	५
स वाहिरप्सु दुष्टरो	मृज्यमानो गर्भस्त्वोः	। सोमश्चमूर्षु सीदति	६
क्रीडुमंशो न मंहपुः	प्वित्रं सोम गच्छसि	। दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	७ [१०] (१७६)

(११)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते धावन्तीन्दवः	सोमा इन्द्राय घृष्वपः	। मत्सुरासः स्वर्विदः	१
प्रवृष्वन्तो अभियुजः	सुष्वये वरिवोविदः	। स्वयं स्तोत्रे वंप्रकृतः	२
वृधा कीळन्त इन्दवः	सुधस्वमभ्येकमित	। सिन्धोरुर्मा व्यक्षरन्	३
एते विभ्वानि वार्या	पर्वमानास आशत	। हिता न सप्तयो रयं	४
आस्मिन् विशाङ्गमिन्दवो	दधाता वेनमादिशे	। यो अस्मभ्यमरावा	५
क्रमुर्न रष्यं नवं	दधाता केतमादिशे	। शुक्राः पवञ्चमर्षसा	६
एत उ रये अवीवशन्	काष्ठां वाजिनो अकत ।	सुतः प्रासाविपुमंतिम्	७ [११] (१८१)

(१२)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते सोमांस आशशो	रथा इव प्र वाजिनः	। सर्गाः सुष्टा अहेवत	१
एते वार्ता इवोरवः	पुर्जन्यस्वेव वृष्टयः	। अग्नेरिव भ्रमा वृधा	२ (१८५)

एते पुता विपश्चितः सोमामो दध्यांशिरः ।	विषा ध्यानशुधिर्षः	१
पुन मूष्टा अमर्त्याः समुवीमो न शंभमुः ।	इयंशन्तः पधो रजः	४
पुन मूष्टानि रोर्दसो विप्रयन्तो ध्यानशुः ।	उतेदमूलुमं रजः	५
तन्तु तन्वानशुंलुम मनुं प्रवर्त आशत ।	उतेदमूलुमाध्यम	६
व सोमं पणिभ्य आ वमु गल्पानि धारयः ।	ततं तन्नुमचिक्रदः	७ [१२] (११०)

(११)

७ काश्यपोऽसिनो देवलो वा । पयमानः सोमः । गायत्री ।

सोमं अमृग्रमाशशो मधोमर्दस्य धारया ।	अभि विभ्वानि काश्या	१
अनु प्रजास आपर्वः पदं नवीयो अक्रमुः ।	रुचे जनन्त सूषं	२
आ पवमान मो भगुऽर्षो अर्शुशुषो गर्गम् ।	कूधि प्रजावर्नीरिषः	३
अभि सोमस आपवः पर्वन्ते मद्यं मर्दम् ।	अभि कोशं मधुभुतम्	४
सोमो अर्पनि धर्णसि दधानं इन्द्रियं रसम् ।	मुवीरो अभिशस्त्रिपाः	५
इन्द्रांश सोम पवसे कुवेभ्यः सधुमाद्यः ।	इन्दो वानं त्रिपाससि	६
अस्य पीत्वा मर्दाना मिन्द्रो वृध्राण्यवृति ।	जयानं जयनंश्च नु	७ [१३] (१११)

(१४)

७ काश्यपोऽसिनो देवलो वा । पयमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सोमामो अधन्विपुः पवमानाम इन्द्रवः ।	शीणाना अप्तु मुञ्जत	१
अभि गावो अधन्विपु रापो न प्रवर्ता यतीः ।	पुनाना इन्द्रमाशत	२
प्र पवमान धन्वमि सोमेन्द्राय पार्तवे ।	नृमिर्दतो वि नीयसे	३
त्वं सोम नूमादनः पर्वस्व चर्षणीसहं ।	सस्त्रिषो अनुमाद्यः	४
इन्द्रा यदद्विभिः मृतः पवित्रं परिधार्वसि ।	अग्निन्द्रस्य धार्त्रं	५
पर्वस्व वृत्रहन्तमो वधेमिर्नुमाद्यः ।	शुचिः पावको अद्धतः	६
शुचिः पावक जल्पते सोमः मृतस्य मर्षः ।	वेत्तावोरधर्शमहा	७ [१४] (१०४)

(१५)

[द्वितीयोऽनुवाकः १११ सू० १५-१०]

६ इन्द्रस्युत्र आगस्यः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

पर्वस्व दक्षसाधेनो कुवेभ्यः पीतये हरे ।	मुरुज्यां वापवे मर्दः	१
पवमान धिया हितोऽभि योक्ति कर्निक्रदः ।	धमंगा वापुमा विदा	२ (१०५)

सं कृवेः शोभते वृषां	कृवियंतावधि प्रियः	। वृत्रहा देववीर्यमः	३
विश्वं रूपाण्याविशन्	पुनानो याति हृत्यतः	। यत्रामृतासु आसते	४
अरुषो जुनयन् गिरः	सोमः पवत आपुषक्	। इन्द्रं गच्छन् कृविकंतुः	५
आ पवस्य मद्विन्तम	पवित्रं धारया कवे	। अर्कस्य योनिमासदुम्	६ [१५] (२१०)

(१६)

६ इमवाहो दादच्युतः । पयमानः सोमः । गावश्री ।

तममृक्षन्त वाजिन—मुपस्ये अदिनेरधि	। विपानो अण्वया धिया	१	
तं गावो अभ्यनूपत	सहस्रधारमक्षितम्	। इन्द्रं धृतरामा क्रिवः	२
तं वेधां मेधपाहण्यन्	पर्वमानमधि द्यवि	। धर्णासिं भूरिधायसम्	३
तममृक्षन् भुरिजेधिपा	संयसानं विवस्वतः	। पतिं याचो अदाभ्यम्	४
तं सानावधि जामघो	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः	। हृत्यं भूरिचक्षसम्	५
तं त्वां हिन्वन्ति वेधसः	पर्वमान गिरावृधम्	। इन्द्रविन्द्राप मासुम्	६ [१६] (२१६)

(१७)

६ नृमेध माङ्गिरसः । पयमानः सोमः । गावश्री ।

एष कृविभिर्धृतः	पवित्रे अधि तोशते	। पुनानो घ्नन्नपु सिधिः	१
एष इन्द्राय वायवं	स्वर्जितं परि विध्यते	। पवित्रं दक्षमाधनः	२
एष नृमिर्बि नीपते	क्रिवो मूर्धा वृषां सुतः	। सोमो वनेषु विश्ववित्	३
एष गृत्वरिचिकरुत्	पर्वमानो हिरण्यपुः	। इन्द्रः सत्राजिदस्नुतः	४
एष मूर्षेया हासते	पर्वमानो अधि द्यवि	। पवित्रं मत्सरो मरुः	५
एष शुष्पसिष्यव	वृन्तरिक्षे वृषा हरिः	। पुनान इन्द्रिन्द्रमा	६ [१७] (२२१)

(१८)

६ विषमध भाङ्गिरसः । पयमानः सोमः । गावश्री ।

एष वाजी हितो नृमि—विश्वविन्मनमुस्पतिः	। अघो पां वि धारति	१	
एष पवित्रं अक्षरत्	सोमो कृवेभ्यः सुतः	। विश्वा धामान्वाविशन्	२
एष कृषः शुभापते	ऽधि पोत्रावर्तयः	। वृत्रहा देववीर्यमः	३
एष वृषा कर्निकश्	दुदाभिजांमिभिर्धृतः	। अभि द्रोणानि धारति	४

(२१६)

एष मूर्धमरोचयत् परमानो विचर्यणिः । विश्वा धामानि विश्ववित् ५
 एष शुष्मयदाभ्यः सोमः पुत्रानो अर्षति । देवावीरपशंसुहा ६ [१८] (११०)

(१९)

६ नृमेध भाङ्गिरसः । पशमानः सोमः । गावधी ।

शाम्नु धारां अक्षरन् वृष्णः मृतस्पीर्जसा । देवो अर्षु प्रमूर्षतः १
 सार्ति मृजन्ति वेपसो गूणन्तः कारवो गिरा । ज्योतिर्जज्ञानमुकधर्मम् २
 मूपदां सोम तानि ते पुत्रानार्य प्रभूवसो । वधां समुद्रमुकधर्मम् ३
 विश्वा वर्मनि मंजवन् पर्वस्व सोम धारया । इनु द्वेषासि मध्वर्षञ् ४
 गक्षा मुनो अरंरुषः स्वनात् समस्य कस्य चित् । त्रिदो यत्र मुमुष्मई ५
 एन्द्रो पार्थिवं रथि क्रियं पर्वस्व धारया । द्युमन्तं शुष्ममा मर ६ [१९] (११०)

(१०)

६ विश्वरुत्तरिस्ता । पशमानः सोमः । गावधी ।

प्र धारां अश्व शुष्मिणो वृधां पवित्रे अक्षरन् । पुत्रानो वार्वमिष्यति १
 इन्दुहिंयानः सांनुभिर्मूर्धमार्तः कर्तिकृत् । इषतिं वृशुर्मिन्द्रियम् २
 आ नः शुष्म नृपाहां वीरवन्तं पुरुस्पृष्टम् । पर्वस्व सोम धारया ३
 प्र मामो अत्रि धारया पर्वमानो अतिष्यदन् । अभि दोर्णान्प्रासदम् ४
 अन्वु रवा मधुमत्तमं हरिं हिन्द्वन्तर्पार्त्रिभिः । इन्दुचिन्द्राय पीतयं ५
 मुनेता मधुमत्तयं सोमभिन्द्राय वृद्धिणं । धारं शर्षाय मन्धरम् ६ [२०] (११०)

(११)

६ सोतमो राट्टगमः । पशमानः सोमः । गावधी ।

प्र मामोमः स्वाधरोः पर्वमानासो अक्रमः । रथिं कृण्वन्ति वेतनम् १
 द्विवस्पृधिया अधि भवंदो द्युम्नुवर्षनः । मवा वार्जानां पतिः २
 नृभुं वाना अमिन्वियुः नृभ्यमर्षन्ति सिन्धवः । सोमं वर्धन्ति ते मर्हः ३
 आ प्पावस्व समन्तु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । मवा वार्जस्य संगधे ४
 नृभ्य गावो पुनं पणो वधां इद्रुहे अक्षितम् । वरिष्यन् अत्रि सार्निवि ५
 स्वाधुधर्मं ते मृता भुवंतस्य पते वषम् । इन्दो सन्वित्वमृशमसि ६ [२१] (११०)

(३२)

६ इयावाभ्व आत्रेयः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

य सोमांसो मवुस्पुतः	धर्वसे नो मघोनः	। सुता विदथे अक्रमुः	१
आर्दीं व्रितस्य चोर्षणो	हरिं हिन्वन्त्यार्दिभिः	। इन्दुमिन्द्राय प्रीतये	२
आर्दीं हंसो यथा गुणं	विश्वस्यावीवशनमृतिम्	। अत्यो न गोभिरज्यते	३
उमे सोमाव्चाकंशन्	मूगो न तक्तो अर्षसि	। सीर्ष्वृत्तस्य योनिमा	४
अभि गावो अनूषत्	योषां जारमिव प्रियम्	। अर्मश्राजिं यथा हितम्	५
अस्मे धेहि घुमद्यशो	मघर्वज्यश्च मह्यं च	। सनिं मेघामृत धर्वः	६ [२२] (१५०)

(३३)

६ व्रित भात्याः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

य सोमांसो विपश्चितो	ऽपां न यन्पूमर्षः	। वनानि महिषा इव	१
अभि द्रोणानि बुधर्वः	शुका क्रतस्य धारया	। वाजं गोमन्तमक्षरन्	२
सुता इन्द्राय वायवे	वरुणाय मरुज्यः	। सोमां अर्षन्ति विष्णवे	३
त्रिषो वाच उदीरते	गावो मिमन्ति धेनवः	। हरिरिति कर्निकवृत्	४
अभि ऋद्धीरनुपत	यद्धीकृतस्य मातरः	। ममृज्यन्ते त्रिवः शिशुम्	५
शयः समृद्धाश्चतुरो	ऽस्मभ्यं सोम विश्वतः	। आ पयस्व सद्वाघिणः	६ [२३] (१५८)

(३४)

६ व्रित भात्याः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

य सुशानो धारया तने	नुर्हिन्वानो अर्षति	। रुजहुब्ध्वा ष्योर्जसा	१
सुत इन्द्राय वायवे	वरुणाय मरुज्यः	। सोमो अर्षति विष्णवे	२
वृषाणं वृषभिर्यते	मुन्वन्ति सोममर्दिभिः	। दुहन्ति शकर्मना पर्यः	३
भुवत् व्रितस्य मज्यो	भुवदिन्द्राय मत्सुरः	। सं रूपैरज्यते हरिः	४
अभीमृतस्य विष्टयं	दुहते पृथिमतरः	। चारु प्रियतमं हविः	५
समेनमहुता इमा	गिरां अर्षन्ति मवुतः	। धेनूनांभो अवीवशत्	६ [२४] (१६४)

(३५)

६ मभूवसुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

आ नः पवस्व धारया	पवमान रुषिं पुधुम्	। यत्ता ज्योतिर्विदासि नः	१
इन्दो सभुदमीह्वय	पवस्व विश्वमेजय	। गुपो प्रतां न ओजसा	२ (१६६)

त्वया वीरेण वीरवो	ऽभि प्याम पृतन्युतः	। क्षरा णो अमि वाप्यम्	३
प्र वाजमिन्द्रुरिष्यति	सिपासन् वाजसा ऋषिः	। धृता विद्वान् आर्षुषा	४
ते ग्रीर्भिवीचमीह्वयं	पुंनान् दासपामसि	। सोमं जनस्य गोपतिम्	५
विश्वो यथ्यं दत्ते जनो	वृधाः धर्मण्यदंतः	। पुनानस्यं प्रभूर्वसोः	६ [२५] (१३०)

(१६)

३ प्रभूचतुराङ्गिरसः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

असंजिं रथयो यथा	पुवित्रं च्चम्बाः सुतः	। काष्मन् वाजी न्यकमीत्	१
स वद्विः सोम जागृविः	पर्वथ देववीरतिं	। अमि कोशं मधुभुतम्	२
म नो ज्योतीषि पूर्यं	पर्वमानं वि रोचय	। कत्ये दक्षाय नो हिनु	३
शुम्भमानं कतापुभिः	मृज्यमानो गर्भस्योः	। पर्वते वारं अद्ययं	४
स विश्वा वृशुषे वसु	सोमो विद्वयानि पार्थिवाः	। पर्वतामान्तरिक्ष्या	५
आ विवस्पृष्टमभ्युपु-	मस्यपुः सोम रोहमि	। वीरयुः शंभमस्पते	६ [२६] (१३६)

(१७)

३ रहुगण आङ्गिरसः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

स सुतः पीतये वृषा	सोमः पुवित्रं अर्पति	। विघ्नन् रक्षासि देवपुः	१
स पुवित्रं विचक्षणो	हरिरर्पति धर्णमिः	। अमि योनिं कर्निकदत्	२
स वाजी रात्रना विवः	पर्वमानो वि धावति	। रक्षोहा वारमृष्ययम्	३
स जितस्याधि सार्नवि	पर्वमानो अगोचयत्	। जामिभिः सूर्ये सह	४
स वृत्रहा वृषा सुतो	धरिवोविददांस्यः	। सोमो वाजमिवामत्	५
स देवः ऋविर्नपितोऽं	ऽभि द्रोणानि धावति	। इन्द्रुरिन्द्राय मंहना	६ [२७] (१८१)

(१८)

३ रहुगण आङ्गिरसः । पयमानः सोमः । गायत्री ।

एष तु स्य वृषा रथो	ऽद्यो वारंभिरर्पति	। गच्छन् वाज सहस्रिणम्	१
एतं जितस्य घोषणो	हरिं हिन्दुम्भद्विभिः	। इन्द्रुमिन्द्राय पीतये	२
एन त्वं हरितो ददा	ममृज्यन्तं अण्डपुर्वः	। चाभिर्मदाय शुम्भते	३
एष स्य मानुषीध्वा	इयुना न विधु र्मादति	। गच्छन्नारो न योपितम्	४
एष स्य मद्यो रथो	ऽव चष्टे विवः शिशुः	। य इन्द्रुवारंमाविशन	५
एष स्य पीतये सुतो	हरिरर्पति धर्णमिः	। कन्मून् योनिंममि त्रिपम्	६ [२८] (१८८)

(३९)

६ बृहन्मतिराहिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

आशुरर्षे बृहन्मते	परि प्रियेण धाम्ना	। यत्र वेवा इति ब्रवंन्	१
परिष्कृण्वन्निष्कृतं	जनाय यातयन्निषः	। वृष्टिं त्रिवः परि स्रव	२
सुत एति पवित्र आ	त्वितिं दर्धान ओर्जसा	। विचक्षाणो विरोचयन्	३
अयं स यो त्रिवस्परि	रघुयामा पवित्र आ	। सिन्धोर्हमां व्यक्षरत्	४
आविद्यासन् परावतो	अथो अर्वावतः सुतः	। इन्द्राय सिच्यते मधुं	५
समीचीना अन्वपत्	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः	। योनावृतस्य सीदत	६ [२९] (१२४)

(४०)

६ बृहन्मतिराहिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पुनानो अकमीडुभि	विश्वो मूधो विचर्षणिः	। शुम्भन्ति विषं धीतिभिः	१
आ योनिमरुणो रंह	द्रमदिन्द्रं वृषा सुतः	। ध्रुवे सर्दसि सीदति	२
नू नो र्विं महामिन्द्रो	ऽस्मभ्यं सोम विश्वतः	। आ पवम्ब्र सहस्रिणाम्	३
विश्वो सोम पवमान	युधानीन्नुवा भर	। विदाः सहस्रिणीरिषः	४
स नः पुनान आ भर	र्विं स्तोत्रे मृषीपम्	। जरीतुर्वंधया गिरः	५
पुनान इन्नुवा भर	सोमं विचर्षेभं र्विम	। वृषन्दिन्द्रो न उक्त्वर्यम्	६ [३०] (१००)

(४१)

६ मेघपातिभिः काण्व । पवमानः सोमः । गायत्री ।

। ये गाशो न भूर्णय	स्त्रेषा अयासो अर्कमुः	। प्रन्तः कृष्णामपु त्वर्चम्	१
वृजितस्य मनामहे	ऽति सेतुं वृषार्यम्	। साहसो वर्युमव्रतम्	२
गुण्वे वृष्टेरिव स्वनः	पवमानस्य शुष्मिणः	। चरन्ति विद्युतो त्रिवि	३
मा पवस्व महीमिषं	गोमदिन्द्रो हिरण्यवत्	। अश्वानुद्धानंयत् सुतः	४
व पवस्व विचर्षण	आ मही रोर्दसी पुण	। त्रुषाः सूर्यो न रुदिमभिः	५
गैरि णः शर्मयन्वा	धारया सोम विश्वतः	। सत्तं सुसत्रं विष्टपम्	६ [३१] (१०१)

(४२)

६ मेघपातिभिः काण्व । पवमानः सोमः । गायत्री ।

जनपन् रोषुना त्रिवो	जनपक्ष्णु मूपंम्	। वर्मानो गा अपो हरिः	१
पुष वृजेन् मन्मता	त्रुषो त्रुषेऽपुस्परि	। धारया पवन् सुतः	२ (१०८)

वावृधानाय त्वये	पर्वन्ते वाजसातये । सोमः महर्षपाजसः	३
दुहानः प्रब्रमित् पर्यः	प्रवित्रे परि पिच्यते । कन्दर्न देवो अजीजनत्	४
अभि विश्वानि वापां	अभि देवो ऋतावृधः । सोमः पुनानो अर्षति	५
गोमंजः सोम वीस्व	दम्वावृद्राजवत् सुतः । पर्वस्व वृत्तीरिषः	६ [३२] (११९)

(४१)

६ मेष्पातिथिः काण्वः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

यो अत्यं इष मूज्यते	गोभिर्मदांष हयंतः । तं गीमिर्वांसपामसि	१
तं नो विश्वा अवस्युवो	गिरः शुम्भन्ति पूर्वधा । इन्दुमिन्द्रांष पीतयं	२
पुनानो याति हयंतः	सोमो गीमिः परिष्कृतः । विरंस्यु मेष्पातिथेः	३
पर्वमान विदा रयि	सुस्मभ्यं सोम सुभिर्यम् । इन्द्रो महर्षवर्चसम्	४
इन्द्रुरत्यो न वाजसुत्	कनिकन्ति पवित्र आ । पवक्ष्णारति देवपुः	५
पर्वस्व वाजसातये	विरंस्य गृणतो वृधे । सोम रास्व सुवीर्यम्	६ [३३] (१२०)

० इति ऋग्वेदः ४६४

॥ अथ सप्तमोऽष्टकः ॥७॥

[प्रथमोऽध्यायः ३१४ व० १-४१]

(४४)

६ मयास्य भाङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र षा इन्द्रो महे तनं	ऊर्मि न विभ्रद्वर्षसि । अभि देवो अयास्यः	१
मती जुष्टो धिया हितः	सोमो हिन्वे परावति । विरंस्यु धारणा कृषिः	२
अपं देवेषु जागृविः	सुत रति पवित्र आ । सोमो याति विचर्षणिः	३
स नः पवस्व वाजसु	ध्रुक्काणभारंमभुरम् । बृहिर्मो आ विवासति	४
स नो भगांष क्षाप्ये	विरंषीः मुदावृधः । सोमो देवेष्वा रयत्	५
स नो अद्य वर्यस्ये	कनुविद्रानुवित्तमः । वाजं जेषि धवो बृहत्	६ [१] (१२१)

(४५)

६ मयास्य भाङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

स पवस्व मदांष कं	नूचक्षां देववर्षतये । इन्दुविन्द्रांष पीतयं	१
स नो अर्षामि हृत्पं	त्वमिन्द्रांष तोशसे । देवान् रसतिभ्य आ वरम्	२
उत् त्वामेक्ष्ये वपं	गोभिरकम्भो मदांष कम् । वि नो राये दुतां वृधि	३
अत्यं पवित्रमकमीद	क्षानी धुरं न यामनि । इन्दुं देवेषु पत्यते	४
समी सरापो अस्वन्	वने कीर्त्तन्मत्यविम् । इन्दुं नावा अनुषत	५
तर्पा पवस्व धारणा	वर्षा पीतो विचक्षसे । इन्द्रो म्नावे सुवीर्यम्	६ [२] (१२०)

(४६)

६ भवास्व भाङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अमृशन् वेवर्षीतये	ऽत्यासुः कृत्या इव	। क्षरन्तः पर्वतावृषः	१
परिष्कृताम् इन्द्वो	योषव पित्र्यावती	। षायुं सोमा अमृशत	२
एते सोमाम् इन्द्वः	प्रयस्वन्तश्चमू सुताः	। इन्द्रं यर्षन्ति कर्मभिः	३
आ धावता सुहस्तयः	शुका गृष्णीत मन्धिना	। गोभिः धीणीत मत्सरम्	४
स पंक्त्व धनंजय	प्रयन्ता रार्धसो महः	। अस्मभ्यं सोम गातुवित्	५
एतं भृजन्ति मज्यं	पर्वमानं दश क्षिपः	। इन्द्राय मत्सरं मर्दम्	६ [३] (३१३)

(४७)

५ कविर्भाग्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अया सोमः सुकृत्यया	महर्षिभ्युर्ध्ववर्धत	। मन्वान उर्ध्वपायते	१
कृतानीदंस्प कत्वां	चेतन्ते दस्पुतहंणा	। ऋणा च धृष्णुर्ध्वयते	२
आत् सोम इन्द्रियो रसो	वज्रः सहस्रसा मुंभवत्	। उरुधं यवस्य जायते	३
स्वयं कविर्विधन्ति	विर्मापु र्वमिच्छति	। यदी मर्मज्यते धिपः	४
मिषासर्तु रयीणां	वाजेष्ववंतामिव	। मरेपु जिग्पुषामसि	५ [४] (३४२)

(४८)

५ कविर्भाग्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

तं त्वां नृम्यानि विध्नंतं	सुधस्थेषु महो त्रिवः	। चारुं सुकृत्ययंमहे	१
संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं	महामंहिषतं मर्दम्	। शतं पुरो रुद्रक्षर्णिम्	२
अतस्त्वा इयिमिभि	राजानं सुकतो त्रिवः	। सुपर्णा अंघ्रिधर्मरत्	३
विश्वस्मा इत् स्वर्द्धो	साधारणं रजस्तुरम्	। गोपामृतस्य विभंरत्	४
अथा हिन्वान इन्द्रियं	ज्वायों महित्वमानशे	। अमिष्टिः कृद्विर्षधिभिः	५ [५] (३४६)

(४९)

५ कविर्भाग्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पर्वस्व वृष्टिमा सु ने	ऽपामूर्मि त्रिवस्परि	। अपहमा वृहतीरिषः	१
तया पर्वस्व धारया	यया गाव इहागमन्	। जन्वाम् उयं नो गृहम्	२
धृतं पर्वस्व धारया	यजेषु वेवर्षीतमः	। अस्मभ्यं वृष्टिमा पंक्	३
स नं ऊर्ध्वं इवर्द्धययं	पवित्रं धावु धारया	। वेवासः शृणुन् हि कंम्	४
पर्वमानो असिप्यु	दशस्यपुजह्वनत्	। प्रानुवदोषपुन् रुचः	५ [६] (३५०)

(५०)

५ उच्यते भाहिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उत् ते शुष्मासि हंते सिन्धोरुर्मेरिव स्वनः । वाणस्य चोदया पविम्	१
प्रमवे तु उर्दरते निखो वाचो मस्यसुर्वः । पदव्य एषि सान्वि	२
अव्यो वारे परिं प्रियं हरिं हिन्वन्पदिभिः । पर्वमानं मधुसुतेम्	३
आ पर्वस्व मद्विन्तम् पवित्रं धारया कवे । अकंस्य योर्निमासदम्	४
स पर्वस्व मद्विन्तम् गोभिरेन्द्रानो अकुभिः । इन्वुविन्द्राय प्रीतये	५ [७] (१५६)

(५१)

५ उच्यते भाहिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अध्वरो अदिभिः सुतं सोमं पवित्र्य आ मृज । पुनीहीन्द्राय पाति	१
द्विवः धीयुषमुत्तमं सोममिन्द्राय वृद्धिर्णे । सुनोता मधुमत्तमम्	२
स तु त्य इन्द्रो अन्धसो वेवा मधोव्यभते । पर्वमानस्य मरुतः	३
त्वं द्वि सोमं वर्धयन् स्मृतो मदीय मूर्धये । वृषन् त्स्तोतारमृतये	४
अभ्यये विचक्षणं पवित्रं धारया सुतः । अभि वार्जमुत भवः	५ [८] (१५७)

(५२)

५ उच्यते भाहिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परिं वृक्षः सुवर्द्धयि मर्द्दाजं नो अन्धसा । सुशानो अर्धं पवित्र्य आ	१
तर्षं प्रवेभिरध्वमि रव्यो वारे परिं प्रियः । सुहर्षधरो यात् तना	२
वरुनं यस्तमीक्ष्ये नूनो न दानमीक्ष्य । वृषेवंधववीक्ष्य	३
नि शुष्ममिन्द्वेषां पुरुंहृत जनानाम् । यो अस्मो आदिर्शति	४
शतं न इन्द्र ऊतिभिः सुहर्षं वा शुचीनाम् । पर्वस्व महृपद्विषिः	५ [९] (१५८)

(५३)

४ मरुत्सारः कादव्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उत् ते शुष्मासो अस्थु रक्षो मिन्दन्तो अद्विबः । नूदस्व याः परिसृष्टः	१
अया निजमिरोजसा रथसङ्गे धनं द्विते । स्तशु अर्विभ्युषा हृदा	२
अस्यं मताति नापृषे पर्वमानस्य वृक्षा । रुज यत्त्वा पृतन्पति	३
तं हिन्वन्ति मनुव्युतं हरिं रुदीषु शनिर्नम् । इन्वुमिन्द्राय मन्मरम्	४ [१०] (१६०)

(५४)

४ अथत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अस्य प्रबामनु द्युर्त्तं शुक्रं दुर्दुह्ये अह्वयः । पर्यः सहस्रसामूर्पिम्	१
अयं सूर्यं इवोपहृग्वं सरांसि धावति । सप्त प्रवत् आ दिवम्	२
अपं विश्वानि तिष्ठति पुनानो भुवन्नोपरि । सोमो देवो न सूर्यः	३
परि णो देववीतये वाजो अर्पसि गोमंतः । पुनान इन्दविन्दुपुः	४ [११] (१७४)

(५५)

४ अथत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

यवंपव नो अन्धंसा पुष्टंपुष्टं परि स्रव । सोम विश्वा च सीमगा	१
इन्द्रो यथा तव स्तवो यथा ते जातमन्धंसः । नि बार्हिषि पिपे संदः	२
उत नो गोविद्विश्ववित् पर्वस्य सोमान्धंसा । मक्षुर्त्तमिन्द्रिभिः	३
यो जिनाति न जीयति हन्ति शत्रुममीत्यं । स पवस्व सहस्रजित्	४ [१२] (१७८)

(५६)

४ अथत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि सोमं क्रतुं बृहद्वाशुः पवित्रं अपंति । विघ्नन् रक्षांसि देवयुः	१
यत् सोमो वाजमर्षंति शतं धारा अपस्युर्वः । इन्द्रस्य मरुपमाविशन्	२
अभि त्वा योर्षणो दशं जारं न कन्यानूपत । मूज्यसें सोम मातर्यं	३
त्वमिन्द्राण विष्पवि स्वादुरिन्द्रो परि स्रव । नूनं स्तोतूनं पाह्यंईसः	४ [१३] (१८१)

(५७)

४ अथत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

य ते धारा असुभ्रतो द्विवो न यन्ति वृष्टयः । अच्छा वार्जं सहस्रिणम्	१
अभि प्रियामि काश्या विश्वा चक्षाणो अपंति । हरिस्तुत्रान आपुंधा	२
स मर्षजान आयुमिन्द्रो राजेव सुप्रतः । इत्येनो न वंशु पीदति	३
स नो विश्वा द्विवो यमूतो पृथिव्या अर्धि । पुनान इन्नुवा मरं	४ [१४] (१८६)

(५८)

४ अथत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

तत् स मन्दी धावति धारां मुतस्पान्धंसः । तत् स मन्दी धावति	१
उषा वैशु वरुजा मतेस्य वेष्पर्वसः । तत् स मन्दी धावति	२ (१८८)

ध्वस्रयोः पुरुषन्वो—रा सहस्राणि दधहे । तत् स मन्दी धावति ३
 आ योऽर्क्षिशतं तना सहस्राणि च दधहे । तत् स मन्दी धावति ४ [१५] (३१०)

(५९)

४ अथःसारः कावचः । पवमानः सोमः । गावधी ।

पर्वस्व भोजिर्द्विजि—द्विजित् सोम रणयजित् । पुत्रावुद्रानुमा भर् १
 पर्वस्वाद्भयो अर्वाभ्युः पर्वस्वोर्षधीभ्यः । पर्वस्व प्रियणाभ्यः २
 त्वं सोम पर्वमानो विश्वानि दुरिता तर् । कृविः सौम नि बृहर्षि ३
 पर्वमान स्वर्वित्रो जायमानोऽभवो महान् । इन्द्रो विश्वो अमीर्दसि ४ [१६] (३१०)

(६०)

४ अथःसारः कावचः । पवमानः सोमः । गावधी, १ पुटवर्षिहः ।

म भापुत्रेण गापत् पर्वमानं विश्वंणिम् । इन्द्रं सहस्रं चक्षसम् १
 तं त्वा सहस्रं चक्षसम्—मथो सहस्रं मर्षसम् । अति वारं मया विदुः २
 अति वारान् पर्वमानो असिपदत् कलशीं अमि धावति । इन्द्रस्य हाद्यो विशान् ३
 इन्द्रस्य सोम राधसे शं पर्वस्व विश्वंणे । पुत्रावुद्रेत आ भर् ४ [१७] (३१०)

(६१)

[एतोयोऽनुवाकः ११३ वृ० ६१-६७]

१० अमदीपुराहितः । पवमानः सोमः । गावधी ।

अया वीती परि स्रव यस्तं इन्द्रो मनुष्या । अवाहन् मवतीर्नर्ष १
 पुरः सद्य इत्थार्थिषु दिवोऽशासापु शम्बरम् । अपु त्वं तुषंशं यदुम् २
 परि णो अर्भमश्ववि—द्रोर्मद्विन्द्रो हिरण्यवत् । शर्ता सहस्रिणीरिषः ३
 पर्वमानस्य ते वृषं पविर्नमभ्युन्नतः । सस्वित्पमा वृणीमहे ४
 ये तं पवित्रं मर्मयोऽमिशरन्ति धारया । तोर्मिनः सोम मृज्य ५ [१८]
 स नः पुत्रान् आ भर् एषि वीरर्षतीमिषम् । इंदानः सोम विश्वतः ६
 एतमु त्वं वृश क्षिपो मूजन्ति सिन्धुमातरम् । समीक्षित्येर्मिरुषत ७
 समिन्द्रेणोत वायुनां मुत एति पवित्र आ । सं धुषंस्य रुदिर्ममिः ८
 स नो भर्गाय वायवं पुष्ये पर्वस्व मधुमान् । चार्वाक्षेत्रे वरुणे च ९
 उवा ते जातमन्धसो विवि बज्रभ्या ददे । उग्रं शर्मं मद्रि चरवः १० [१९]
 पुना विश्वान्पर्व आ घृक्षानि मानुषाणाम् । सिपासन्तो वचाम्ये ११ (६०१)

स न इन्द्राय यज्वधि वरुणाय मरुतः	। वरिवोदित परि सव	१२
उपो बु जातमपुनं गोभिर्मङ्गं परिकृतम्	। इन्दुं देवा अयासिपुः	१३
तमिर्ध्वन्नु नो गिरो वृत्तं संशिश्वरीरिव	। य इन्द्रस्य हवृंसनिः	१४
अथां णः सोम इं गवं ध्रुक्षस्व पिप्युषीमिषम्	। यथां समुद्रमृक्षयम्	१५ [२०]
पर्वमानो अजीजन द्विवश्रिञ्चं न तन्यतुम्	। ज्योतिर्वैश्वानरं बृहत्	१६
पर्वमानस्य ते रसो मदीं राजस्रदुष्पुनः	। वि वारमर्षमर्षति	१७
पर्वमान रसस्तव दशो वि राजति द्युमान्	। ज्योतिर्विश्वं स्वर्द्धशे	१८
यस्ते मद्रो वरेण्यस्तेना पवस्वान्धसा	। वेवावीरघशंसहा	१९
जमिर्ध्वन्ममिषिषुं सस्तिवाजं द्विवोर्वे	। गोषा उ अश्वसा अंसि	२० [२१]
संमिश्लो अरुपो मंथ सुपस्थामिनं धेनुभिः	। सीर्वञ्छयेनो न योनिमा	२१
स पवस्व य आविधे न्वं वृत्राय हन्तवि	। वन्निवासं महीरपः	२२
सुवीरांसो वयं धना जयेम सोम मीढुः	। पुनानो वर्यं नो गिरः	२३
त्वोतामस्तवारवमा स्पामं वन्वन्तं आमुरः	। सोमं वृतेषु जागृहि	२४
अपधन् पवते मृषो ऽप सोमो अराव्याः	। गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम्	२५ [२२]
महो नो राय आ मरं पर्वमान जही मृधः	। रास्वन्दो वीरवघशः	२६
न त्वां शतं चन हृतो राधो वित्सन्तुमा मिनन्	। यत् पुनानो मन्त्रस्यसं	२७
पर्वस्वेनो वृषां सुतः कृषी नो पशसो जने	। विश्वा अप द्विषो जहि	२८
अस्य ते सुक्ये वयं तर्वन्दो द्युम्र उतुमे	। सामह्यार्मं घृतन्घृतः	२९
पा तं भीमान्यापुंधा निग्मानि सन्ति धूर्वगे	। रसां समस्य नो निदः	३० [२३] (५१८)

(१२)

३० अमरनिर्घण्टः । पर्वमानः सोमः । गापथी ।

एते अमृष्टमिन्द्रं स्तिरः पवित्रं माशवः	। विश्वान्यभि सौमंगा	१
विघ्नन्तो कुरिता पुरु सुगा लोकार्यं वाजिनः	। तनां कृषवन्तो अर्वते	२
कृषवन्तो वरिषो गवे ऽभ्यर्चन्ति मुष्टुतिम्	। इत्यंमुस्मर्ष्यं मुपतम्	३
असांशुमंवांसां ऽप्यु वृशो गिरिठाः	। इवेनो न योनिमासंद्	४
शुभ्रमन्धो वृवर्वातं मुष्पु धृतो नृभिः सुतः	। रवईन्ति गात्रः पयोभिः	५ [२४]
आग्नीवश्च न हेतारो ऽशुंशुमस्रुताय	। मधुं रत्तं सधुमायं	६ (५१९)

यास्ते धारा मधुधृतो ऽमृगमिन्द ऊतये । तामिः पवित्रमासदः	७
सो अर्पेन्द्राय पीतये तितो रोमाण्यव्यया । सीनून् योना वनेष्व्या	८
त्वमिन्द्रो परि छव स्वादिप्तो अर्द्धिरोभ्यः । वरिवोविदुतं पर्यः	९
अपं विचरंपिहितः पर्वमानः स चंतति । हिन्वान् आय्यं पुहत्	१० [२५]
पुष वृषा वृषमंतः पर्वमानो अज्ञस्तिहा । कर्दसूनि शूशुपं	११
आ पर्वस्व सहस्रिणं रुधिं गोमन्तमश्विनम् । पुरुश्वन्दं पुरुस्पृहम्	१२
पुष स्य परि पिच्यते ममृज्यमान आयुभिः । उरुगायः कृबिक्रनुः	१३
सहस्रोतिः शतार्मधो विमानो रजसः कृविः । इन्द्राय पयते मर्दः	१४
गिरा जात इह स्तुत इन्दुरिन्द्राय धीयते । विषीनां वसुतार्विव	१५ [२६]
पर्वमानः सुतो नृभिः सोमो वार्जमिवासत् । उमूषु शकर्मनासदम्	१६
तं त्रिपुण्ड्रे त्रिवन्धुरे रथे युञ्जन्ति यातवे । कर्पीणां स्रत धृतिभिः	१७
तं सोतारो धनस्पृतमाशुं याजाय यातवे । हरिं हिनोत वाजिनम्	१८
आविशन् कृत्वा सुतो विश्वा अपेक्षभि धिर्यः । शूरो न गोषु तिष्ठति	१९
आ तं इन्द्रो मर्दाय कं पर्यो दुहन्त्यापर्वः । वेवा कुवेभ्यो मधुं	२० [२७]
आ नः सोमं पवित्र आ सूजता मधुमत्तमम् । कुवेभ्यो देवधुतंमम्	२१
एते सोमां असृक्षत गृणानाः भवसे महे । मदिन्तमस्य धारया	२२
अभि गवर्षानि पीतये नृम्या पुनानो अपेसि । सन्दोजः परि छव	२३
उत नो गोमतीरिपो विश्वा अपं परिदुर्मः । गृणानो जमर्दशिना	२४
पर्वस्व शचो अग्रियः सोमं चित्राभिकृतिभिः । अभि विश्वानि काव्या	२५ [२८]
खं समृद्धिर्वा अपां ऽग्रियो वाचं ईरपन् । पर्वस्व विश्वमेजय	२६
तुभ्येमा भुर्वना कवे महिन्ने सोमं तस्धिरे । तुभ्यमपन्ति सिन्धवः	२७
प्र ते त्रिवो न वृष्ट्या धारां यन्त्यसुभतः । अभि शूकामुणस्तिराम्	२८
इन्द्रापेन्दुं पुनीतनां दशाय सार्धनम् । ईशानं वीतिरापसम्	२९
पर्वमान क्रतः कृविः सोमं पवित्रमासदत् । दर्धन् स्तोत्रे सुवीर्यम्	३० [२९] (४५८)

(६१)

१० निधुवि. वादयय। पयमानः सोमः । गायत्री ।

आ पर्वस्व सहस्रिणं रुधिं सोमं सुवीर्यम् । अस्मे भवासि धारय	१
इषुमूर्जे च पिन्वसु इन्द्राय मन्मुरिन्तमः । उमूष्वा नि र्दसि	२

सुत इन्द्राय विष्णवे सोमः कृलशो अक्षरत् । मधुमो अस्तु वायवे ३
एते असृष्टमाशवो ऽति ह्वरांसि बभ्रवः । सोमां क्रतस्य धारया ४
इन्द्रं वर्षन्तो अप्सुरः कृण्वन्तो विश्वमार्यम् । अप्रान्तो अराण्याः ५ [३०]
सुता अनु स्वमा रजो ऽभ्यर्पन्ति बभ्रवः । इन्द्रं गच्छन्त इन्द्रवः ६
अपा पवस्व धारया यया सूर्यमरोचयः । हिन्वानो मानुषीरयः ७
अयुक्तं सूर एतंशं पर्वमानो मनावधि । अन्तारिक्षिण यातवे ८
उत त्या हरितो दश सूरौ अयुक्त यातवे । इन्दुरिन्द्र इति ब्रुवन् ९
परितो वायवे सुतं गिर इन्द्राय मत्सरम् । अद्यो वारंषु सिञ्चत १० [३१]
पर्वमान विदा रुयि मस्मभ्यं सोम दुष्टरम् । यो दूणादो वनुष्यता ११
अभ्यर्षं सहस्रिणं रुयिं गोमन्तमश्विनम् । अभि वाजमुत भवः १२
सोमो वैवो न सूर्यो ऽद्विभिः पक्ते सुतः । धर्मानः कृलशे रसम् १३
एते धामान्यार्या शुका क्रतस्य धारया । वाजं गोमन्तमक्षरन् १४
सुता इन्द्राय वज्रिणे सोमसो दध्याशिरः । पवित्रमर्त्यक्षरन् १५ [३२]
५ सोमं मधुमत्तमो राये अर्पं पवित्र आ । मनुो यो देववीर्यमः १६
तर्मा मृजन्पापवो हरिं नदीपुं वाजिनम् । इन्द्रमिन्द्राय मत्सरम् १७
आ पवस्व हिरण्यवृध्वावात् सोम वीरवंत् । वाजं गोमन्तमा भर १८
परि वाजे न वाज्यु मद्यो वारंषु सिञ्चत । इन्द्राय मधुमत्तमम् १९
कृविं मृजन्ति मज्यै धीभिविंशो अवस्यवः । वृषा कनिकदपति २० [३३]
वृषणं धीमिरप्सुरं सोममृतस्य धारया । मती विनाः समस्वरन् २१
पर्वस्व देवापुष गिन्द्रं गच्छतु ते मयः । वायुमा रोह धमेणा २२
पर्वमान नि तोशसे रुयिं सोम भ्रवाप्यम् । त्रियः समुद्रमा विंश २३
अप्रान् पवसे मृषः क्रतुविन् सोम मत्सरः । नुदम्वाद्वपुं जनम् २४
पर्वमाना अमुक्षत सोमाः शुकास इन्द्रवः । अभि विश्वानि काव्या २५ [३४]
पर्वमानास आशवः शुभा असृष्टमिन्द्रवः । प्रन्तो विश्वा अप द्विषः २६
पर्वमाना त्रिवस्यं वृन्तारिक्षादमुक्षत । पृथिव्या अपि सानंवि २७
प्रानः सोम धारयेन्नुो विश्वा अप द्विषः । जृहि रशासि मुकतो २८
अप्रान् सोम रक्षमो ऽभ्यर्षं कनिकदन् । द्युमन्तं शुष्ममृतमम् २९
अस्मे बभूनि धारय सोमं त्रिव्यानि पापिया । इन्द्रो विश्वानि वापां ३० [३५] (५८८)

(१४)

३० वदपपो मदीवः । पवमानः सोमः । गापयी ।

वृषा सोम द्युमौ अमि	वृषा देव वृषवतः	। वृषा धर्माणि इधिषे	१
वृष्णास्ते वृष्ण्यं शवो	वृषा वनं वृषा मवः	। सत्यं वृषन् वृषदमि	२
अश्वो न चकत्रो वृषा	सं गा इन्वो समवतः ।	वि नो शपे दुरो वृधि	३
अमृक्षत प्र शानिनी	गुव्या सोमासो अश्वया ।	शुक्लासं वीरयाशवः	४
शुभ्रमानी फत्रापुमि	मृज्यमाना गर्मस्वपोः ।	पवन्ते वारं अक्षयं	५ [३६]

ते विश्वां वृषुषे वनु	सोमां वृष्यान्नि पार्थिवाः ।	यवन्तानान्तरिदेवा	६
पवमानस्य विश्वविन्	प्र ते सगो अमृक्षत ।	सूर्येस्येव न र्दमयः	७
केतुं कृषवन् वृषस्परि	विश्वां रूपाभ्यंपसि ।	समुद्रः सोम पिन्वते	८
हिन्वानो वार्षमिष्यसि	पवमान विधर्मणि ।	अकान् वेवो न सूर्यः	९
इन्वुः पविष्ट्र चेतनः	मियः कवीनां मृती ।	मृजवश्च रूषारिव	१० [३७]

ऊर्मिपंसं पवित्र आ	देवावीः पयंक्षरत् ।	सीर्द्धतस्य योनिमा	११
स नां अषं पवित्र आ	मत्रो यो देववीतमः ।	इन्वुविन्द्राप पीतयं	१२
इषे पवस्व धारया	मृज्यमानो मनीषिभिः ।	इन्द्रो रुचाभि गा इहि	१३
पुनानो वरिवस्कृष्यु	जनाय गिर्वणः ।	हरें सृजान आशिर्म्	१४
पुनानो वेववीतय	इन्द्रस्य याहि निष्कृतम् ।	द्युतानो वानिमिपंतः	१५ [३८]

प्र हिन्वानास इन्वुषो	उच्छा समुद्रभाशवः ।	धिषा जूता असृक्षत	१६
मृज्यमानास आपवो	वृधां समुद्रमिन्द्रवः ।	अगर्मसूतस्य योनिमा	१७
परि णो याह्यमस्यु	विश्वा वमून्योर्जसा ।	पाहि नः शमं वीरवत्	१८
मिमार्नि वद्विरेतेशः	पृथं पुंजान कर्कभिः ।	प्र यत् समुद्र आर्हितः	१९
आ यद्योनि हिरण्यव	मागुर्कतस्य सीर्दति ।	जहात्ययंचेतसः	२० [३९]

अभि वेना अन्वपते	यक्षन्ति प्रचेतसः ।	मज्जन्तपविंचेतसः	२१
इन्द्रायेन्दो मरुत्वन्ते	पवस्व मधुमत्तमः ।	कृतस्य योनिमासर्द्धम्	२२
ते त्वा विमा वसोविक्रुः	परिष्कृष्यन्ति वेधसः ।	सं त्वा मृजन्तपार्यवः	२३
रत्ते ते मित्रो अर्यमा	पिबन्ति वदणः कवे ।	पवमानस्य मरुतः	२४
त्वं सोम विपुभिर्ते	पुनानो वार्षमिष्यसि ।	इन्द्रो महर्धमर्णसम्	२५ [४०] (५११)

उतो महर्षमर्णसं	वाचं सोम मस्स्वपुर्वम्	। पुनान इन्द्रुवा भर	२६
पुनान इन्द्रवेषां	पुरुहूत जर्नानाम्	। प्रियः संमुद्रमा विश	२७
दर्विद्युतया रुचा	परिष्टोर्भनया कृपा	। सोमाः शुका गर्वाशिरः	२८
हिन्यानो हेतुर्मियंत	आ वाजं वाज्यकमीत	। सीदन्तो वनूपं यथा	२९
ऋधक् सोम स्वस्तये	संजग्मानो विवः कृविः	। पर्वस्व सूर्यो हुशे	३० [४१] (५१८)

-३०६६-

[श्रितोवाऽध्याया ॥१॥ य० १-३१]

(६५)

३० भृगुवांरुजिर्भमग्निर्भार्गवो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

हिन्वन्ति सूर्युर्ध्वयः	स्वसारी जामयस्पातिम्	। महामिन्दुं महीपुर्वः	१
पर्वमान रुचारुचा	त्रेवो त्रेवेभ्यस्परि	। विश्वा वसुन्या विश	२
आ पर्वमान सुष्टुति	वृष्टिं त्रेवेभ्यो दुर्वः	। इषे पर्वस्व संयतम्	३
वृषा हासि भानुना	द्युमन्तं त्वा हवामहे	। पर्वमान स्वाध्वः	४
आ पर्वस्व सुवीर्यं	मन्दमानः स्वायुध	। इहो प्विन्वुवा गहि	५ [१]
यदुद्धिः परिषिच्यसं	मृज्यमानो गर्भस्थोः	। दुणां सधस्वमभ्रुपे	६
य सोमाय वपश्चवत्	पर्वमानाय गायत	। महे महर्षवक्षसे	७
यस्य वर्णं मधुश्चतं	हरिं हिन्वन्तर्पाद्विभिः	। इन्दुमिन्द्राप पीतयं	८
तस्य ते वाजिनो वयं	विश्वा धर्मानि जिग्युषः	। मस्त्वित्वा वृणीमहे	९
वृषा पवम्भ धारया	मरुत्वति च मत्सुरः	। विश्वा दर्धान ओजसा	१० [२]
तं त्वा धर्तारोप्योऽः	पर्वमान स्वर्हशम्	। हिन्वे वाजेषु वाजिनम्	११
अपा चित्तो विपानया	हरिः पवस्व धारया	। युजं वाजेषु चोदय	१२
आ न इन्द्रो महीमिषं	पर्वम्भ विश्वदर्शतः	। अस्मभ्यं सोम गानुवि	१३
आ कृटशा अनूपते	न्द्रो धारामिरोजसा	। एन्द्रस्य पीतयं विश	१४
यस्य ते मघं रसं	तीव्रं दुहन्यर्पाद्विभिः	। स पर्वम्भामिमातिहा	१५ [३]
एतां मेधार्भिरीयते	पर्वमानो मुनावधि	। अन्तरिक्षेण पातव	१६
आ न इन्द्रो शतृग्विन्तं	गत्रो पोषं स्वस्वयम्	। बहा भर्गलिमूतयं	१७
आ नः सोम सहो जुषी	रूपं न वक्षसे भर	। सुष्याणो त्रेववीतयं	१८
अथं सोम द्युमन्तस्रो	ऽभि द्रोणानि रोक्षव	। मीर्दञ्जप्रेतो न योनिमा	१९
अप्सा इन्द्राप वापयं	वरुणाय मरुज्यः	। सोमो अपन्ति विष्वा	२० [४] (५१८)

इयं तोकाय नो क्वं—वुस्मन्म्यं सोम विश्वतः ।	आ पवस्व सहस्रिणाम्	२१
ये सोमासः परावति ये अंबावतिं मुन्दिरे ।	ये वादः शंरुणावति	२२
य आर्जीकेषु कृत्वसु ये मध्वे पस्त्यानाम् ।	ये वा जनेषु पञ्चसुं	२३
ते नो वृष्टिं दिवस्पति पर्वन्तामा सुवीर्यम् ।	सुवाना देवास इन्वेषः	२४
पवते हयतो हरि—रुणानो जमदग्निना ।	हिन्वानो गोरधि त्ववि	२५ [५]
प्र द्रुकासो वयोजुषो हिन्वानामो न सतपः ।	श्रीणाना अप्सु मृत्रत	२६
त त्यां मुनेष्वाभुषो हिन्विरे देवतातये ।	स पवस्वानपा रुषा	२७
आ ते दर्शं मपोमुचं वद्विमया वृणीमहे ।	पान्तुमा पुरुस्पृहम्	२८
आ सुन्द्रमा वरण्य—मा विप्रमा मनीषिणाम् ।	पान्तुमा पुरुस्पृहम्	२९
आ रुपिमा मुचेत्तनु—मा मुक्तो तनुष्वा ।	पान्तुमा पुरुस्पृहम्	३० [६] (५८८)

(६९)

३० इत संवातसा । पवमानः सोमः, १९-२१ अग्निः पवमानः । गायत्री, १८ अनुष्टुप् ।

पवस्व विश्ववर्षणे ऽभि विश्वानि काव्यां ।	सत्ता सर्षिभ्य ईरुषः	१
ताभ्यां विश्वस्य राजसि ये पवमान धामनी ।	प्रतीची सोम तस्यतुः	२
पति धामानि यानि ते त्वं सोमामि विश्वतः ।	पवमान क्रतुभिः कवे	३
पवस्व जनयन्निपो ऽभि विश्वानि वाप्यौ ।	सरा सर्षिभ्य ऊतये	४
तत्र द्रुकासा अचंपां दिवस्पृष्टे वि तन्वते ।	पवित्रं सोम धामभिः	५ [७]
तत्रे मत् सिन्धवः प्रशिषं सोम मिघ्रते ।	नुभ्यं धावन्ति धेनवः	६
प्र सोमं याहि धारंया मृत इन्द्राय मत्सरः ।	दधाना अश्रिन्ति धवः	७
मधुं न्या धीभिरंस्वरन् हिन्वतीः मत् जामयः ।	विशमाजा विवस्वतः	८
मृजन्ति त्वा समष्टुवो ऽध्वं जीरावधि प्वणिं ।	रेभो पवुज्यसे धनं	९
पवमानस्य ते कवे वाजिन् त्वगां अमृक्षत ।	अंबन्तो न अंबुरयवः	१० [८]
अन्ता कर्षो मधुभुत—मधुं धारं अच्यये ।	अधावशन्त धीतपः	११
अन्तां समुद्रमिन्नुया ऽभुं गात्रो न धेनवः ।	अगमधुतस्य योनिद्रा	१२
प्र णं इन्द्रो महं ण्ण आपां अपेन्ति सिन्धवः ।	पद्भोर्भवांसविष्यमं	१३
अस्यं ते मस्ये वृष—मिषं क्षन्तुस्स्योतपः ।	इन्द्रो सगित्वभुंशममि	१४
आ पवस्व गार्दप्ये सुदं सोम नूवधम ।	एन्द्रस्य त्रवरं रिदा	१५ [९] (५९१)

महो असि सोम ज्येष्ठ उद्याणामिन्नु ओजिष्ठः ।	पुध्वा सञ्छभ्वजिगेथ १६
य उप्रेर्गर्भदोर्जीयाञ्चूरेभ्यश्चिचूरेतरः ।	भूतिदाभ्यंभिनमहीयान् १७
त्वं सोम सूर एष स्तोकरस्य माता तनूनाम् ।	वृणीमहे सरयार्थ वृणीमहे युज्याय १८
अष्ट आद्यंषि पवसु आ सुबोर्जमिषं च नः ।	आरे बांधस्व दुच्युनाम् १९
अग्रिर्कषिः पर्वमानः पार्थ्वजन्यः पुरोहितः ।	तर्मीमहे महाण्यम् २० [१०]
अग्ने पर्वस्व स्वपा अस्मे वचंः सुवीयम् ।	दधद्वधिं मयि पोषम् २१
पर्वमानो अति सिधो ऽम्बपति सुदृतिम् ।	सूरो न त्रिष्वर्दशतः २२
स मर्मृजान आयुभिः प्रपस्वान् प्रपसे हितः ।	इन्द्ररत्पो विचक्षुणः २३
पर्वमान क्रतुं बृहच्छ्रुकं ज्योतिरजीजनत् ।	कृष्णा तमामि जह्वनत् २४
पर्वमानस्य जह्वतो हरिभन्द्रा असृक्षत ।	जीरा अत्रिरशोचिपः २५ [११]
पर्वमानो रधीतमः शुभ्रेभिः शुभ्रशस्तमः ।	हरिभन्द्रो मरुद्रुणः २६
पर्वमानो र्वभ्वद्वदिमर्भिर्वाजसातमः ।	दधत् स्तोत्रे सुवीयम् २७
प सुवान इन्द्ररक्षाः पवित्रमत्युष्ययम् ।	पुनान इन्द्ररिन्द्रमा २८
एष सोमो अर्धि त्वधि गवां क्रीडत्यर्दिभिः ।	इन्द्रं मदाय जोतुवन् २९
यस्य ते द्युमवत् पयः पर्वमानामृतं क्रिवः ।	तेन नो मृष्ट जीवसे ३० [१२] (५७)

(६७)

(१-११) १-३ भरद्वाजो षाहस्पत्याः, ४-६ ऋदयपो मारीचः, ७-९ गानमो गङ्गण १०-१७
 भर्त्रिधीमः, ११-१५ विभ्रामिषो गाधिनः, १६-१८ जमदग्निर्भाग्नः, १९-२१ पविष्टा
 मैत्रावदणिः, २२-२३ पवित्र भाद्रिरसो वा पविष्टो वा उभौ वा । पवमान सोम ।
 १०-११ पवमानः पूषा वा, २३-२७ पवमानोऽग्निः, २५ पवमानः सजिता वा,
 २६ पवमानाग्निस्वितारः, २७ विभ्रो देवा वा, ३१-३० पवमान्युषेता । गायत्रोः
 १६-१८ नित्यद्विपदा गायत्री, ३० पुराणिलः, २७, २६, ३२, भनुष्टुप ।

त्वं सोमासि धारयु मृन्द्र ओजिष्ठो अध्वरे ।	परस्व महपद्रविः १
त्वं सुतो नूमादनो दधन्वान् मन्मरिन्तमः ।	इन्द्राय मूरिर्न्यसा २
त्वं सुव्रानो अर्दिभि र्व्यपुं कर्निकदत् ।	द्युमन्तं शुभ्रममुलमम् ३
इन्द्रुर्हिन्त्रानो अर्पति त्रिरो वारापयध्वया ।	हृदिवांर्जमचिकदत् ४
इन्द्रो र्व्यप्यमर्पसि वि भवामि वि सीर्भगा ।	वि जानान् त्मोम गोर्मतः ५ [१३]
आ नं इन्द्रो शतृग्विनं र्षिं गोर्मन्तमुश्विनम् ।	भर्गं सोमं मद्रिणम् ६
पर्वमानाम् इन्द्वभ्निरः पवित्रमाशर्वः ।	इन्द्रं पामोभिरागत ७

(५८)

कुकुहः सोम्यो रम्	इन्दुरिन्द्राय पूष्यः	। आसुः पवत आसवे	८
हिन्वन्ति मूरमुर्धपः	पर्वमानं मधुभृतम्	। अग्नि गिरा समस्वरत्	९
अविता नो अजाश्वः	पुषा धार्मनिधामनि	। आ भक्षत् कुन्पासु नः	१० [१४]
अयं सोमः कपर्दिनि	पूतं न पवते मधुं	। आ भक्षत् कुन्पासु नः	११
अयं ते आघृणे सुतो	पूतं न पवते शुचिं	। आ भक्षत् कुन्पासु नः	१२
वाचो जनुः कवीनां	पर्वस्व सोम धारया	। देवेषु रत्नधा असि	१३
आ कुलशंसु धावति	श्वेनो बर्षं वि गाहते	। अग्नि क्षोणा कर्निकदत्	१४
परि प्र सोम ते रसो	जसनि कुलसे सुतः	। श्वेनो न तक्तो अर्षति	१५ [१५]
पर्वस्व सोम मुन्वपु	भिन्द्राय मधुमसमः		१६
अमृद्यत् देवर्षीतये	वाज्रपन्नो रथा इव		१७
ते सुतासो भविर्नमाः	शुका वापुर्ममृक्षत		१८
घ्राण्यां तुज्ञो अमिष्टृतः	पवित्रं सोम गच्छसि	। दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	१९
एष तुज्ञो अमिष्टृतः	पवित्रमार्तं गाहते	। रक्षोहा वारंमृषयम्	२० [१६]
यदन्ति यच्च सुरके	मवं विन्दति मामिह	। पर्वमानं वि तर्जहि	२१
पर्वमानः सो अद्य नः	पवित्रेण विचंपणिः	। यः शोता स पुनातु नः	२२
यत् ते पवित्रमचिम्प	मे विततमन्तरा	। बह्य तेन पुनीहि नः	२३
यत् ते पवित्रमचिम्प	दशे तेन पुनीहि नः	। बह्यसुवैः पुनीहि नः	२४
उभाम्यां देव सवितः	पवित्रेण श्वेनं च	। मां पुनीहि विश्वतः	२५ [१७]
त्रिमिदं देव सवित	र्षिष्टैः सोम धारयिः	। अग्ने दर्शः पुनीहि नः	२६
पुनन्तु मां देवजनाः	पुनन्तु वसधो प्रिया ।		
विश्वं देवाः पुनीत मा	जातवेदः पुनीहि मां		२७
प्र प्यापम्यत् प स्पन्वस्व	सोम विश्वेभिर्गुभिः	। देवैर्भ्य उजानं हविः	२८
उर्व सिधं पानिद्रतं	युवानमाहुतीवृषम्	। अगन्तु विश्वतो नमः	२९
अलाप्यस्य पशुर्ननाशु	तमा पवस्व देव सोम । आभुं चिंशुव देव सोम		३०
यः पावमानीगभ्ये	रूपिभिः संपूतं रसम् ।		
सर्वं स पूतमभाति	स्ववितं मानिर्श्वना		३१
पावमानीयां अभ्ये	रूपिभिः संपूतं रसम् ।		
तस्मै सरंभती दुहे	धीरं सृष्टिमधुंशुकम्		३२ [१८] (११०)

१० वत्सभिर्भालम्बना । पवमानः सोमः । जगती, १० विपुर् ।

प देवमप्यमृ मधुमन्तु इन्वुवो ऽसिष्यदन्त गाव आ न धेनवः ।	
हृषिपिषो वचनावन्त ऊर्धमिः परिस्रुतंमुक्षिया निर्णिजं धिरे	१
स रोहववृमि पूर्वा अचिकद् वृषारुहः मधयन् त्स्वाद्गते हरिः ।	
त्रिरः प्रविष्टं वृषियद्गुरु जयो नि शवांनि दधते क्वेव आ वरम्	२
वि धो ममे यम्यां संपती मर्दः साकुंभुधा पर्यसा पिन्वदक्षिता ।	
मही अणारे रजसी विवेविद् दमिब्रजक्षितं पाज आ वी	३
स मारता विषरन् वाजयंस्तपः प्र मेधिः स्वधया पिन्वते पुद्म ।	
अंशुर्वचन पिपिसे घतो नृमिः सं जामिभिर्नसति रक्षते दिरः	४
सं दक्षेण मर्नसा जायते कवि कृतस्य गर्भो निर्हितो यमा पुरः ।	
पूर्वा इ सन्ता प्रधुमं वि जज्ञतु गुहां हितं जनिम् नेममुद्यतम्	५ [१९]
मुन्द्रस्य रूपं विविदुर्मेनीषिणः इयेनो यदन्धो अमरत् पगवतः ।	
तं मर्जयन्त सुवृधं नदीष्यो उशान्तंमंशु परिपन्तंमृगिमयम्	६
त्वां वृजन्ति वृश योर्षणः सुतं सोम ऋषिभिर्मंतिभिर्धोतिभिर्हितम् ।	
अश्वो वारोमिदत क्वेवहृतिभिर्नुभिर्घतो वाजमा क्षिं सातये	७
परिपयन्तं वप्यं सृष्टसं सोमं मनीषा अम्यनूयत स्तुमः ।	
वो धारणा मधुमो ऊर्मिष्यं विव इयति वाचं रपिषाळमर्यः	८
अथं विव इयति विश्वमा रजः सोमः पुनानः कुलशेषु सीदति ।	
अद्दिगोभिर्मृज्यते अद्रिभिः सुतः पुनान इन्वुवीरिवो विदत् प्रियम्	९
पुषा नः सोम परिविष्यमानो वपो दधन्विज्यतंमं पवस्व ।	
अद्वेषे द्यावापृथिवी ह्रिवम देवा धत इयिस्वस्वे सुवीरम्	१० [२०] (१००)

(११)

१० हिरण्यरूप भाङ्गवत्सः । पवमाना शोचः । जगती, १-१० विपुर् ।

इपुने धन्वन् प्रति धीयते मति वंस्तो न मानुरुचं मन्वुर्धनि ।	
उरुधरिव दुहे अग्रं आयुत्यस्यं कृतेष्वपि सोमं इष्यते	१
उपों मतिः पूष्यते मिष्यते मधुं मुन्द्रानेनी चोदते ऊन्तमुत्तति ।	
पवमानः संजमिः वपुतामिदं मधुनान् ह्रप्सः पति वारोमरति	२ (१००)

अथैष वधुषुः पंचे परि स्वचि श्रद्धीते नतीरदितकृतं एते ।	
हरिरकान् यजतः संयतो मदीं नृम्णा शिक्षानो महिषो न शोभते	३
उक्षा भिमालि प्रति पन्ति धेनवो देवस्य देवीरुपं पन्ति निष्कृतम् ।	
अत्यकमीदृजेन वारमव्ययम् मत्कं न निकतं परि सोमो अव्यत	४
अमृक्तेन रुशोला वामसा हरि रमरयो निर्णिजानः परि व्यत ।	
त्रिधरूपे ब्रह्मणा निर्णिजे कृतो पस्तरणं चम्बानिभस्मरम् ।	५ [२१]
सूपस्यैव रुद्रमयो द्रावपिबवो मत्सुरासः प्रमुषः साकमीरते ।	
तन्नुं तते परि सर्गास आशको नेन्द्राहते पंचते धाम किं चन	६
सिन्धोरिव प्रवणे निम्न आशाशो वृषच्युता मदीसो गानुमाशत ।	
शो नो निवेद्ये द्विपदे चतुष्पदे ऽस्मे वाजाः सोम तिष्ठन्तु कृष्टयः	७
आ नः पवस्व वसुमद्विरणपव द्भवावद्रोमद्यधमन् सुवीर्यम् ।	
युव हि सोम पितरो मम स्थनं द्विवो मूर्धानः परिधना वयस्कृतः	८
एते सोमाः पर्वमानाम इन्द्रं रथा इव प्र ययुः सातिमच्छ ।	
सुताः पवित्रमतिं सुन्पद्यं ह्रिषी वृषिं हरितो वृष्टिमच्छ	९
इन्वुविन्द्राय बृहते पवस्व सुमूर्च्छीको अनवद्यो शिक्षादाः ।	
भरा चन्द्राणि गृण्ते वसुनि देवैद्यावापृथिवी प्रावत नः	१० [२२] (५१०)

(७०)

१० रेणुर्वैश्वामिषः । पवमानः सोमः । जगती, १० विष्णुः ।

विरस्मे मत्त धेनवो दुद्रुहे मत्प्राग्गशिरं पूषं व्योमनि ।	
धत्वार्यन्पा भुवनानि निर्णिजे चारुणि चक्रे पट्टैरवधत	१
स भिक्षमाणो अमृतस्य चारुणं पुमे दाना काव्येना वि शोधे ।	
तेजिष्ठा अपो मंहना परि व्यत यदीं देवस्य भवसा मदीं विदुः	२
ते अस्य सन्तु केतवोऽमृत्युवो ऽदाभ्यासो अनुषीं पुमे अनु ।	
योभिर्मुष्णा च देव्यां च पुनत आदिद्रानानं मुनना अगृण्णत	३
स मृग्यमानो रुशाभिः सुकर्मभिः प मंभ्यमामुं मातृषुं पुमे सचां ।	
धनानि पानो अमृतस्य चारुणं पुमे नुचक्षा अनु पश्यते विदीं	४
स मंभुजान इन्द्रियाय धार्यम् ओमे अन्ता गेर्दमी हयंते हितः ।	
घृषा शुष्मंण चापते वि दुर्मती गेदींशानः सयुहैर्बं शुर्धः	५ [२३] (५१५)

स मातरा न ददंशान उच्यो नानददेति मरुतामिव स्वनः ।	
जानद्युतं प्रथमं यत् स्वर्णं प्रशस्तये कर्मवृणीत सुकतुः	६
रुवर्ति मीमो वृषमस्तविष्यया शृङ्गे शिशानो हरिणी विचक्षणः ।	
आ योनिं सोमः सुकृतं निर्धाति गव्यपी त्वग्भवति निणिगुव्यपी	७
शुचिः पुनानस्तन्वमरेपम मध्ये हरिन्यंधाविष्ट सानवि ।	
जुष्टं मित्राय वरुणाय वायवे त्रिधातु मधुं क्रियते सुकर्मभिः	८
पर्वस्व सोम त्रेवर्वीतये वृषेन्द्रस्य हार्दिं सोमधानुमा विश ।	
पूरा नो बाधाहरिताति पारय क्षेत्रविद्धि दिश आर्हा विपृच्छते	९
हितो न सतिरुभि वाजर्मयेन्द्रस्येन्द्रो जठरमा पर्वस्व ।	
नावा न सिन्धुमतिं परिं विद्राञ्ज्यूरो न युध्यन्नर्व नो निवः स्यः	१० [२४] (१४०)

(७१)

१ श्वभो वैश्यामिशः । पवमानः सोमः । जगती, १ त्रिपुष्ट ।

आ दक्षिणा सृज्यते शुष्म्यांससुं वेति द्रुहो रक्षसः पाति जागृविः ।	
हरिरोपशं कृणुते नभस्पर्ष उपस्तिरं च्छोऽंब्रतं निणित्रं	१
प्र कृष्टिदेवं शूष एति रोऽंब्रतं दसुर्वीं वर्णं नि रिणीते अस्य तम् ।	
जहति वधिं पितुरेति निष्कृतं मुपपुतं कृणुते निणित्रं तना	२
अदिभिः सुतः परते गर्भस्यो वृषायते नभसा वेपते मती ।	
स मोदते नसति सार्धति गिरा नंनिकते अप्पु यजते परीमणि	३
परिं द्युक्षं महसः पर्वतावृषं मध्वः सिञ्चन्ति हृष्यस्यं सुक्षणिम् ।	
आ यस्मिन् गावः सुहुतावृ ऊर्धनि मूर्धञ्जृणन्त्यग्निं वरीमभिः	४
समी रथं न भुरिजोऽहेपत् इश स्वसागो अदितेरुपस्थ आ ।	
त्रिगादुषं ऋपति गोरपीच्यं पदं पदस्य मनुथा अर्जीजनन्	५ [२५]
स्येनो न योनिं सवने धिया कृतं हिंरण्यपर्मसासुं त्रुव एपति ।	
ए रिणन्ति बर्हिषिं धियं गिरा ऽश्वो न त्रुवां अप्येति पृजियं:	६
पगु स्वस्तो अरुषो त्रिवः कृवि वृषा त्रिपुष्टो अनरिष्ट गा अभि ।	
सुहृन्नेपिनिपतिः पगुपती रेभो न पूर्वारूपसो वि संजति	७
त्वेपं रूपं कृणुते वर्णी अस्य स यत्रार्शपुन् ममृता मेधति ग्रिधः ।	
अप्या पाति स्वधया देसुं जने सं मुप्यती नसति सं गोर्भया	८ (१४८)

उक्षेवं युथा परिपन्नरासी—दाधि त्विर्वारिभित् मूर्यंस्य ।
 क्रियः संपूर्णोऽव चक्षतु क्षा सोमः पति क्रतुना पश्यंतु जाः

१. [२६] (१५५)

(७१)

१. इतिमन्त भाङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती ।

ह्रीं मृजन्वरोपो न पुंज्यते सं धेनुमिः कुलशो सोमो अज्यते ।
 उद्धावर्षीरयति हिन्वतं मती पुंरुपुनस्य कतिं चित् परिप्रियः
 माकं वंशन्ति बहवो मनीषिण इन्द्रस्य सोमं जडरे पदाङ्गुहः ।
 यदी मृजन्ति मुग्मस्तयो नरः सनीज्यमिङ्गुशभिः काम्वं मधुं
 अरममाणो अत्येति गा अभि सूर्यस्य सिपे दृहिनुन्तिरो र्वम् ।
 अन्वर्से जोषममरादिनंगुसः सं द्रुपीभिः स्वर्मुभिः क्षेति जामिर्मिः
 नृधृतो अदिपुतो बर्हिषि मियः पतिगवो ध्रुद्वि इन्वृक्त्विर्यः ।
 पुंधिगान् मनुषो पञ्जसाधनः शुचिप्रिया पवंत सोमं इन्द्र ते
 नृबाहुन्यां चोवितो धारया मूनोः ऽनुष्कधं पवंत सोमं इन्द्र ते ।
 आपाः क्रतुन् त्समंजैरधुरे मती—वंनं द्रुषस्वध्मोऽंरासंभ्रुद्धरिः

१

२

३

४

५ [२७]

अंशुं बुहन्ति स्तनपन्तमार्धेन कुवि कुवयोऽपसो मनीषिणः ।
 समी गावो मृतयो पन्ति सुयतं ऊनस्य योना मर्दने पुनमुवंः
 नामा पृथिस्या धरुणो महो विवोऽं उपामूर्मी सिन्धुध्वन्तरक्षितः ।
 इन्द्रस्य यदो वृषभो विभुर्वमः सोमो हृदे पवंते चाक मत्सुः
 स नृ पवंस्व पति पार्थिवं रजः स्तोत्रे शिक्षाभाधुन्वते च मुकतो ।
 मा नो निर्माग्वमूनः सावत्स्युरो र्षि पिशङ्गे बभूले ईमीमहि
 आ ह न इन्दो श्रुतवृत्तारध्वं महधंदातु पशुमद्धिरज्यवन् ।
 उर्व मास्व वृहती रेवतीरियो ऽधि स्तोत्रस्य पवमान नो गधि

६

७

८

९ [२८] (१५८)

(७२)

१ पतिष्व जाङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती ।

छकं वृषस्य धमंतः समस्वरा—धृतस्य योना समंन्त नामयः ।
 वीन् त्स मूर्धो अमुरम्भक आरमे मत्स्यव्य नावः मुकृतमपीपान्

१

(१५९)

सुम्यक् सुम्यञ्चो महिषा अहेपत् सिन्धोर्ह्रमावधि वेना अवीविपत् ।	
मशोर्धार्ताभिर्जनपन्तो अर्कमित प्रियामिन्द्रस्य तन्वमवीवृधत्	२
प्रविर्भवन्तः परि वार्चमासते पितेषां प्रजो अमि रक्षति व्रतम् ।	३
महः समुद्रं वरुणस्तिरो दधे धीरा इच्छेत्कुर्षुरुणेश्वरमम्	४
सहस्रधारेऽथ ते समस्वरत् त्रिवो नाके मधुजिह्वा असञ्चतः ।	५ [२९]
अस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूण्यः पदेपि पाशिनः सन्ति सेतवः	६
पितृमानुरध्या ये समस्वरत्तृचा शोचन्तः संदहन्तो अन्नतान् ।	७
इन्द्रद्विष्टामर्ष धमन्ति मापया त्वचमासिक्नीं भूमनो त्रिवस्पाँ	८
प्रमान्मानावध्या ये समस्वरत्तृचोर्कयन्त्रासो रभसस्य मन्तवः ।	९ [३०] (१६७)
अपानक्षसो बधिरा अहासत क्रतस्य पन्थां न तरन्ति दुष्कृतः	
सहस्रधारे वितति प्रवित्र आ वार्चं पुनन्ति कुवयो मनीषिणः ।	
हृदासं एषामिषिरासो अद्भुहः स्पशः स्वध्वः सुहसो नृचक्षसः	
क्रतस्य गोपा न दर्भाय सुकृतु खी प प्रवित्रा हृद्यन्तरा दधे ।	
विद्वान् त्स विश्वा भुवनामि पश्यत्यवानुष्टान् विधयति कर्ते अन्नतान्	
क्रतस्य तन्वुर्विततः प्रवित्र आ जिह्वापा अग्रे वरुणस्य मापया ।	
धीराभित् तत् सुमिनक्षन्त आश्रताऽत्रा क्रतमव पत्रात्यर्षभुः	

(७४)

१ कक्षीवान् वैर्षतमसः । पयमानः सोमः । जगती, ८ विष्टुर् ।

शिशुर्न जातोऽव चक्रवृद्धने स्वर्षद्वाग्यरूपः सिपांसति ।	
त्रिवो रेतसा सचते पयोवृधा तर्मीमहे सुमती शमं सुपथः	१
त्रिवो यः स्कम्भो धुरुणः स्वातत आपूर्णो अंशुः प्रयति विश्वतः ।	२
सेमे मही रोर्दसी यक्षत्रावृता समीचीनि दाधार समिर्षः कृविः	३
महि प्सारः सुकृतं सोम्यं मधूर्वी गभ्यतिरादितेकृतं यते ।	४
ईशे यो वृष्टेरित उस्त्रियो वृषा ऽपां नेता य इतऊतिऊग्मिर्षः	५ [३१] (१७१)
आत्मन्वध्रमो दुह्यते धृतं पर्य क्रतस्य नाभिभूतं वि जापते ।	
समीचीनाः सुदानवः प्रीणन्ति तं नरो हितमव मेहन्ति परेवः	
अरावीकुंशुः सचमान ऊर्मिणां देवाध्वं मनुपे पिन्वति त्वर्चम् ।	
वर्षानि गर्भमादितेरुपस्य आ येन लोकं च तनयं च धामहे	

सहस्रधरोऽत्र ता अमध्वत-स्मृतीषं सन्नु रजसि प्रजावतीः ।
 चतस्रो नामो निहिता अथो द्विवो हविर्भरन्त्यमृतं घृतधृतः
 श्वेतं रूपं कृणुते यत् सिर्पासनि सोमो मीढ्वो असुरो वेदु मूमनः ।
 धिया शर्मा सचने सेमभि प्रवद-द्विषस्कवन्धमव दंपदुद्रिणाम्
 अर्धं श्वेतं कुलञ्जं गोभिरुक्तं कार्पमन्ना वाज्यक्रमीन् समवान् ।
 आ हिंन्विरे मरुसा देवपन्तः कक्षीवते धृताहिमापु गोनाम्
 अद्रिः सोमं पपृचानस्यं त्रे रसो ऽस्यो वारं वि पंचमान धावति ।
 स मृग्यमानः कुविर्मर्मद्विन्तम् स्वकुस्वेन्द्राय पवमान पीतयं

६
७
८
९ [३२] (१७९)

(७१)

५ कुविर्मर्मवः । पवमानः सोमः । जगती ।

अभि प्रियाणि पवते चनोहितो नामानि यद्धो अघि वेपु बधते ।
 आ सूर्यस्य बृहतो बृहन्नधि रूपं विष्वञ्चमरुहद्विचक्षणः
 ऋतस्यं जिह्वा पंचते मधुं विषं वृक्षा पतिर्धियो जस्या अर्दान्यः ।
 दधाति पुत्रः पित्रोर्लीच्यं नामं तृतीयमधि रोचने द्विवः
 अर्धं द्युनामः कुलशो अचिक्रु-हृभिर्पमानः कोञ्ज आ हिंरुषयं ।
 अभीमूतस्यं बुहना अनुषता ऽधि त्रिपुण्ड्र उषमो वि राजति
 अद्रिभिः सुतो मतिभिर्भनोहितः शरोचपुन् रोदमी मातरा शुचिः ।
 रोमाणदध्या ममया वि धावति मधोधारा पिन्वमाना द्विषेद्वि
 परिं सोमं प्र धन्वा स्वस्तये नृभिः पुनानो अभि वासपाशिरम् ।
 वे त्रे मद्दा आहनसो विहायस-स्तेभिरिन्द्रं चोदय दातवे मुषम्

१
२
३
४
५ [३३] (१८१)

[पृ० (वो) ऽप्यापः ३१३ व० १-१६]

(७६)

५ कुविर्मर्मवः । पवमानः सोमः । जगती ।

धृता द्विवः पंचते कृत्यो रसो दक्षो बुवानामनुमाद्यो नृभिः ।
 हारिः सुजानो अत्यो न सत्त्वमि-वृक्षा पाजासि कृणुते नदीष्व्वा
 शूरो न रंत्तु आपृषा गर्भस्योः स्वर्तुः सिर्पासन् रघिरो गाधिष्ट्यु ।
 इन्द्रस्य शुर्ममीर्यत्रपस्युमि-रिन्दुहिन्वानो अज्यते मनीषिभिः

१
२ (१८१)

इन्द्रस्य सोमं पर्वमान ऊर्मिणां तद्विष्यमाणो जठरेध्वा विश ।	
य पांः पितृव्य विधुबुधेभ्य रोदसी धिया न वाजो उर्व मामि शश्वतः	३
विश्वस्य राजा पवते स्वर्हंशं ऋतस्य धीतिर्मृषिपाञ्चवीवशात् ।	
यः सूर्यस्पांसिरेण मृग्यते पिता मतीनामसंमष्टकाभ्यः	४
पूर्वव यूथा परि कोशमर्पस्यपामुपरस्ये वृषभः कर्निकदत् ।	
स इन्द्राय पवसे मत्सरिन्तमो यथा जेषाम सन्निधे त्वोतयः	५ [१] (९८९)

(७७)

५ कविभाग्यः । पवमानः सोमः । जगती ।

पृथ प कोशे मर्धुमो अधिकतु दिन्द्रस्य वज्रो वपुषो वपुष्टरः ।	
अमीमृतस्य सुदुर्घा घृतधुतो वाष्पा अर्पन्ति परसिच धेनवः	१
स पुर्यः पवते यं त्रिवस्परि इयेनो मंध्यापदिदितस्त्रिरो रजः ।	
स मध्व आ पुंवते वेर्विजान इत् कृशानोरस्तुर्मन्तसाहं बिभ्युपा	२
ते नुः पूर्वांस्तु उर्पसामु इन्द्रवो महे वाजाप धन्वन्तु गोमते ।	
इष्टेषपांसो अशोके न चारवो बर्हन्नद्य ये जुनुपुर्हविहविः	३
अपं नो विशान् वनवदनुप्युत इन्द्रुः सुजात्रा मर्नसा पुरुष्टुतः	
इनस्य यः सवति गर्भमावुधे गवांमुरुजमभ्यपंति वृजम्	४
वर्किर्विचः पवते कृत्ष्यो रसो महो अर्दयो वरेणो वृरुग्यते ।	
असावि मित्रो वृजनेषु यज्ञियो इत्यो न युधे वृषपुः कर्निकदत्	५ [२] (९९१)

(७८)

५ कविभाग्यः । पवमानः सोमः । जगती ।

य वात्रा वाचं जुनर्पन्नसिष्यव् वृषो वसानो अभि गा इपक्षति ।	
गृभ्यार्ति रिपमर्धिरस्य तान्वा गृद्धो वृवानामूर्धं यानि निष्कृतम्	१
इन्द्राय सोमं परि विचयसे नृभिर्नृषक्षा ऊर्मिः क्विरिजयसे वने ।	
पुर्गीर्हि ते घृतपुः सन्ति यार्तये महभ्रमभ्या हरपध्वमुषधः	२
वपुर्दिपा अध्वरसो मनीषिणु मासीना अन्तगृभि सामंमशरन् ।	
य इ हिश्वन्ति इभ्यस्व सशक्तिं पाषण्णे सुभ्रं पर्वमानमशितम्	३ (९९५)

गोजिह्वः सोमो रघुजिह्विरघुजित् स्वजिह्वुजित् पवते सहस्रजित् ।
 ये वेवासंभक्तिरे प्रीतये मनुं स्वादिष्टं हृत्समं कृणुं मं प्रोमुवन्
 एतानि सोम पर्वमानो अस्मयुः सत्यानि कृण्वन् इर्विषान्यवपसि ।
 जुहि शत्रुमन्तिके वृरके च य उर्वी गध्युतिममयं च नरुहधि

४

५ [३] (११६)

(७९)

५ कथिमार्ग्या । पवमानः सोमः । जगती ।

अचोदसो नो धन्वन्त्विन्द्वुः प्र मुंवानासो बृहद्विवेषु हर्यः ।
 वि च नशन् न इषो अरातयो ऽप्ये नशन्त सर्निधन्त नो धिप्यः
 प्र नो धन्वन्त्विन्द्वो मनुच्युतो धना वा येमिरवतो जुनीमसि ।
 त्रितो मतेस्य कस्य चित् परिद्वति वपे धनानि त्रिष्वधा भरेमहि
 उत स्वस्या अरातया अरिर्हि षे उतान्यस्या अरात्या वृको द्वि यः ।
 धन्वन् न वृष्णा समरीत् तौ अभि सोम जुहि पवमान वृगध्व्यः
 त्रिवि ते नामा पामो य आद्वे पृथिव्यास्ते रुद्रः सान्वि क्षिप्यः ।
 अद्रवस्त्वा नसति गोरधि त्वच्युत्सु त्वा हर्सेद्वृमुर्मनीधिणः
 एवा त इवो मुभ्वं सुपेशसं रसे तुयन्ति पथमा अमिभिप्यः ।
 निदनिपं पवमान् नि तीरिष आविस्ते शुष्मो भवतु त्रियो मयः

१

२

३

४

५ [४] (७०)

(८०)

५ वसुमार्ग्या । पवमानः सोमः । जगती ।

सोमस्य धारा पवते नृचक्षसं क्रुतेन वेवान् हवते त्रिवस्परि ।
 बृहस्पते उवपेना वि दिद्युते समुद्रासो न सर्वतानि विष्यधुः
 यं त्वा वाजिह्वया अम्भनूपता ऽपेहतं पोनिमा रोहसि द्युमान् ।
 मुषोनामार्युः पतिरन् महि षव इन्द्रां सोम पवते वृणा मयः
 एन्द्रस्य कृषा पवते अविन्तु ऊर्जं वसानः भवसे सुप्रजुलः ।
 प्रत्यद् स विश्वा भुवनामि पंपथे क्रीडन् हरिरत्यः स्यन्ते वृषा
 तं त्वा वेवेभ्यो मधुमत्तमं नरः महर्षधारं दुहते वृश क्षिप्यः ।
 नृभिः सोम पच्यते भार्गभिः सुतो विश्वान् वेवो आ पवस्वा सहस्रजित्
 तं त्वा हस्तिनो मधुमन्मर्दिमि इंहन्यन्तु सुपमं वृश क्षिप्यः ।
 इन्द्रं सोम शान्दन् देव्यं जनुं सिन्धोर्विद्योभिः पर्वमानो अवपसि

१

२

३

४

५ [५] (७०)

(८१)

५ पशुभारदाजः । पवमानः सोमः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

य सोमस्य पवमानस्योर्मय इन्द्रस्य यन्ति जठरं सुपेशसः ।
 वृषा पशुमुञ्चतीता पशसा गवां वृनाय शूरमुदमन्दिपुः सुताः १
 अस्या हि सोमः कलशो असिष्यदुदत्पे न वोद्धा रघुर्वतनिर्दुपा ।
 अघा वृवानामुमयस्य जन्मनो विद्वो अश्रोत्यमुत इतश्च यत् २
 आ नः सोम पवमानः किरा वस्विन्भो भव मघवा राधसो महः ।
 शिक्षा वयोधो वसत्रे सु वेतुना मा नो गर्धमारि अस्मत् परा सिचः ३
 आ नः पूषा पवमानः सुरातयो मिधो गच्छन्तु वरुणः मुजोपसः ।
 इहस्पतिर्गुरुतो वापुरम्बिना त्वष्टा सविता सुपमा सरस्वती ४
 उमे धारापृथिवी विश्वमिन्वे अर्धमा वेयो अदितिर्विधाता ।
 मग्नो नृशंस उर्वान्तिरिह विश्वं वृवाः पवमानं जुपन्त ५ [६] (७११)

(८१)

५ पशुभारदाजः । पवमानः सोमः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

असांश्चि सोमो अरुषो वृषा हरी राजेव वृस्मो अमि गा अषिकदत् ।
 पूनानो वारु पयैत्यभ्ययं श्येनो न योनिं पूतवन्तमासवम् १
 इविहैषस्या पयैश्चि माहिन्मत्यो न मृष्टो अमि धार्जमपंसि ।
 अपयेधेन इरिता सोम मूळय पूतं वसानः पारि यासि निजिजम् २
 पञ्चन्दः पिता मंहिषस्य पणिनो नाभा पृथिव्या गिरिषु क्षयं वृषे ।
 स्वस्तारु आपो अमि गा उतासतान् तसं प्राशभिनसते कीते अश्वरे ३
 जापेष्ट पत्यावधि शर्वं मंहमे पद्वाया गर्भं शृणुहि बर्धमि ते ।
 अन्तर्वाणेषु प्र चंगु सु जीवसं उनिन्द्यो वृजनं सोम जागृहि ४
 पथा पूर्वभ्यः शतता अमृभः सहस्रताः पुष्यं वात्रमिन्द्रो ।
 पृषा पवस्व सुविताय नश्यंम तव व्रतमन्वार्यः सचन्ते ५ [७] (७११)

(८१)

५ पवित्र माहिष्ताः । पवमानः सोमः । जगती ।

शर्विणं ते विततं बद्धजस्पते प्रमुगांशानि पयैश्च त्रिभ्यतः ।
 अर्धततनुनं तत्रायो अंशुते शृतासु इदंन्तुस्तत् समीदान १ (७१०)

तपोऽप्यविद्धं चित्तं त्रिवस्पदे शोचन्तो अस्य तन्तेशो ध्वंस्थिरन् ।	
अवन्यस्य पर्वतारंभोदाधौ त्रिवस्पृष्टमार्धं तिष्ठन्ति चेतसा	२
अकुरुच्चतुषसुः पृथिरग्निष उक्षा विभर्ति मुक्नानि वाजपुः ।	
मायाविनां ममिरे अस्य मायया नृचक्षसः पितरो गर्भमा वधुः	३
गन्धर्व इत्था पदमस्य रक्षति पार्ति वृवानां जनिमान्यद्भृतः ।	
गृष्णाति सिधुं निधया निधापतिः सुकृत्तमा मधुनो मुक्षमांशत	४
हविर्हविष्मो महि सञ्ज दैव्यं नभो वसानः परि चास्पष्ट्वरम् ।	
राजा एवित्ररथो वाजुमारुहः महर्षमृष्टिर्जपमि शर्वो ब्रुहन्	५ [८] (७११)

(८४)

५ वाच्यः प्रजापतिः । पवमानः सोमः । जगती ।

पर्वस्व देवमादन्तो विचरपणि—रुप्सा इन्द्रांश्च वरुणाप वापर्वे ।	
कूपी नो अद्य वारिवः स्वस्तिसु—वृरुक्षितो गृणीहि देव्यं जन्म	१
आ पस्तुस्थौ भुवन्तान्पर्मर्षो विभ्वानि सोमः पति तान्पति ।	
कृण्वन् त्वचूर्तं विचृतमभिष्टय इन्दुः सिपक्वपुपसं न सूर्यः	२
आ यो गोभिः सुज्यत् ओर्षधीष्वा वृवानो मुञ्ज इपय्युपावमुः ।	
आ विद्युतां पवते धारया सुत इन्द्रं सोमो मान्यन् दैव्यं जन्म	३
एष स्य सोमः पवते सहस्रजि—द्विन्वानो वाचमिपिरामुपवृधम् ।	
इन्दुः समुद्रमुद्विपति वापुमि—रेन्द्रस्य हार्दि कुलशेषु सीदति	४
अभि त्वं गावः परसा पथोवृधं सोमं भीषन्ति मतिभिः स्वर्दिम् ।	
धनंजयः पवते कृत्तयो रसो विभः कृषिः काथ्येना स्वर्चनाः	५ [९] (७१६)

(८५)

११ वेनो मार्गवः । पवमानः सोमः । जगती, ११-११ त्रिष्टुप् ।

इन्द्रांश्च सोमं सुपुतः परि सुवा—ऽपामांशो भवतु रक्षसा सुह ।	
मा ते रसस्य मत्सत द्रवाविनो द्रविणस्यन्त इह सन्तिवन्द्वः	१
अम्मान् रसमर्षे पवमान षोडश दक्षो वृवानामसि द्वि विवो मयः ।	
जहि शत्रून्भ्या यन्दनापुतः पिबेन्द्र सोममर्षं नो मूर्धो जहि	२ (७१८)

अवृग्ध इन्दो पवसे मृदिन्तम आत्मेन्द्रस्य भवसि धासिरुत्तमः ।	
अग्निं स्वरन्ति बृहवो मनीषिणो राजानमस्य भुवन्नस्य निसते	३
सहस्रग्रीषीधः शतधारी अद्भुत इन्द्रायेन्दुः पवते काम्यं मधु ।	४
जयन् शेष्वमम्यर्षां जयन्नप उरुं नो गतुं कृणु सोम मीढुः	५
कानिकद् कलशे गोमिरज्यसे व्युद्ययं समया वारमर्षसि ।	६
ममृज्यमानो अत्यो न सानसि—रिन्द्रस्य सोम जठरे समक्षरः	७
स्वाद्गुः पवस्व विव्याय जन्मने स्वावुरिन्द्राय सुहवीनुनाम्ने ।	८
स्वावुमिन्द्राय वरुणाय वापवे बृहस्पतये मधुमौ अदाभ्यः	९ [१०]
अत्यं सृजन्ति कलशे दश क्षिपुः प विप्राणां मतयो वाच ईरते ।	१०
पर्वमाना अभ्यर्षन्ति सुप्सुति—भेन्द्रं विशन्ति मत्रिरास इन्दवः	११
पर्वमानो अभ्यर्षां सुवीर्यं—मूर्ध्वी गव्यूर्तिं महि शर्म सुपथः ।	१२
मार्किनो अस्य परिपूतिरीशते—न्यो जयंम त्वया धनधनम्	१३
अधि धामस्थाद्ब्रह्मो विचक्ष्णो ऽरुचद्वि विवो रोचना कृविः ।	१४
राजा प्रविन्नमत्येति रोचवद्—विवः पीयूषं दुहते नृचक्षंसः	१५
विवो नाके मधुजिह्वा असम्भतो वेना दुहन्पृक्ष्णं गिरिष्ठाम् ।	१६
अप्सु वृप्तं वावुधानं समुद्र आ सिन्धोरुर्मा मधुमन्तं प्रवित्र आ	१७
नाकं सुपर्णमुपपत्निवासं गिरं वेनानामकृपन्त पूर्वाः ।	१८
शिर्शुं रिहन्ति मतयः पर्निप्रतं हिरण्ययं शकूनं क्षामग्निं स्थाम्	१९
ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाके अस्थाद्—विश्वा रूपा प्रतिचक्षाणो अस्य ।	२०
मानुः शुक्रेण शोचिषा व्यद्योत् प्राकरुचद्रोदसी मातरा शुचिः	२१ [११] (७१८)

(८६)

[पञ्चमोऽनुवाकः ४५४ सू० ८१-११]

(१-४८) १-१० मृष्टया माषाः, ११-२० सिकता निषावरो, २१-३० पृथिव्योऽजाः, ३१-४० मृष्टयापारद्व-
 खयः, ४१-४५ भोमोऽग्निः, ४६-४८ मृत्समश्। शौनकः । पवमानः सोमः । जगती ।

प त आशवः पवमान धीजवो मदा अर्पन्ति रघुजा इव त्मना ।
 विव्याः संपणां मधुमन्त इन्दवो मृदिन्तमासः परि कोशमासते
 प ते मदासो मत्रिरास आशवो ऽसृक्षन् रवर्षामो यथा पृथक् ।
 धेनुं वत्सं पर्यसाभि वज्रिण—मिन्द्रमिन्द्रवो मधुमन्त ऊर्मयः

१

२

(७४०)

अद्ये न द्विद्यानो अमि वार्जस्ये स्वर्किन् कोशं द्विवो अर्द्धिमातरम् ।
 वृषां पवित्रे अपि सानां अल्पये सोमः पुनान इन्द्रियाय धार्यसे ३
 प्र त् आश्विनीः पयमान धीश्रुयो द्विष्या अमृश्रुन् पर्यसा धर्मीमपि ।
 प्रान्तकथयः स्थाविरीरमृश्रुत ये त्वा मृजन्तृपिपाण बुधस्तः ४
 विश्वा धामानि विश्वच्छ्र क्रभ्वस्तः प्रभोस्तं सतः परि यन्ति कृतवः ।
 श्यानशिः पयसे सोम धर्ममिः पतिर्विश्वस्य भुर्वनस्य राजसि ५ [१२]
 इत्ययतः परमानस्य रश्मयो भुवस्य सतः परि यन्ति कृतवः ।
 यदीं पवित्रे अर्धि मृज्यते हरिः सत्ता नि योनां कलशेषु सीदति ६
 यज्ञस्य क्रुनुः पयसे स्वधुरः सोमो वृवानामुर्ष याति निष्कृतम् ।
 सहस्रधाः परि कोशमर्षति वृषां पवित्रमत्येति रोहधत् ७
 राजा समुद्रं त्रयोई वि गार्हते उपाममि संधते सिन्धुषु श्रितः ।
 अर्धस्त्रात् सानु परमानो अल्पयं नामां पृथिव्या पुरुषो मृहो द्विवः ८
 द्विवो न सानु स्तनयंज्ञयिकनुद् द्यौश्च यस्य पृथिवी च धर्ममिः ।
 इन्द्रस्य मृष्यं पयसे विवेधिवृत् सोमः पुनानः कलशेषु सीदति ९
 ज्योतिषेनास्य पयसे मधु मिये पिता वृवानां जनिता विमूर्धः ।
 पथति रवं स्वधयोरिरीच्यं मदिन्तंमो मत्सर इन्द्रियो रसः १० [१३]
 अभिकन्दन् कलशं श्रुत्पंपति पतिर्विवः शतपारो विचक्षणः ।
 हरिमिन्त्रस्य सदेनेषु सीदति मर्मज्ञानोऽविमिः सिन्धुमिधुषां ११
 अग्रे सिन्धुनां परमानो अर्धु—त्यत्रं श्रावो अग्निषो गोषु गच्छति ।
 अग्रे वार्जस्य भजते महाश्रुं स्वापुधः मोतृभिः पूयते वृषां १२
 अयं सतवाञ्छकुनो यथा द्वितो ऽयं ससार परमान कुमिंगां ।
 तव कत्वा रोदसी अनुरा कंवे श्रुधिप्रिया पयसे सोम इन्द्र ते १३
 ह्यपि वसानो पञ्चतो दिविस्पृशं मन्तरिक्षया भुर्विष्वर्षितः ।
 स्वर्जज्ञानो नर्मसाभ्यक्रमीत् प्रबर्मस्य पितरमा विवासति १४
 सो अंस्य त्रिशे मति शर्म यच्छति यो अंस्य धामं प्रधुमं श्यानुशे ।
 पृष्टं पदस्य परमे श्यामुन् यतो विश्वा अमि सं याति संपतः १५ [१४]
 मो अंयामीदिन्नुर्गिन्द्रस्य निष्कृतं सत्ता सहपुर्नं प्र मिनाति मुंगिरम् ।
 मयं इव युवतिभिः समर्षति सोमः कलशं शतपात्रा पृथा १६

प्र वो धियो मन्द्रपूर्वो विपन्युवः पनुस्पुवः संवसनेष्वकमुः ।	
सोमं मनीषा अर्च्यनूपत स्तुमो ऽभि धेनवः पदसिमशिशुः	१७
आ नः सोम संपन्नं पिप्युपीमिष—मिन्वो पर्वस्व पर्वमानो अत्रिधम ।	
या नो दोहने त्रिरहृन्नसंक्षुपी क्षुमद्वाजवन्मधुमत् सुवीर्यम्	१८
वृषा मतीनां पवते विचक्षणाः सोमो अद्भः प्रतीतोषसो द्विषः ।	
क्राणा सिन्धूनां कलशौ अवीवशा—दिन्द्रस्य हाद्यांविशान् मनीषिभिः	१९
मनीषिभिः पवते पूर्यः कवि—र्तुर्मिर्यतः परि कोशौ अचिद्रदत् ।	
त्रितस्य नाम जनयन् मधु क्षप—दिन्द्रस्य वापोः सख्याय कर्तवे	२० [१५]
अयं पुनान उपसो वि रोचय—द्वयं सिन्धुभ्यो अभयदु लोककृत ।	
अयं विः सप्त दुदुहान आशिरं सोमो हृदे पवते चारं मत्सरः	२१
पर्वस्व सोम त्रिष्येपु धामसु सूत्रान इन्दो कलशं पवित्र आ ।	
सीनुदिन्द्रस्य जडरे कर्निकवृ—भृभिर्पतः सूर्यमारोहयो त्रिवि	२२
आदिभिः सुतः पवसे पवित्र औ इन्वुविन्द्रस्य जडरेष्वाविशान् ।	
त्वं नुचक्षां अमबो विचक्षण सोमं गोत्रमङ्गिरोभ्योऽवृणोरर्प	२३
त्वां सोम पर्वमानं स्वाभ्यो ऽनु विपासो अमदन्नवस्पर्धः ।	
त्वां सृपणं आमरद त्रिवस्परी—न्वो निश्वाभिर्मतिभिः परिष्कृतम्	२४
अर्धं पुनानं परि वारं ऊमिणा हरिं नवन्ते जामि सप्त धेनवः ।	
अपापुपस्थे अध्यायवः कवि—मृतस्य योना महिषा अह्वत	२५ [१६]
इन्वुः पुनानो अतिं गाहते मृधो विश्वानि कृण्वन् स्तुपर्धानि पज्यवे ।	
गाः कृण्वानो निर्णिजं हर्यतः कवि—रत्यो न कीळन् परि वारमर्पति	२६
अमृधतः ज्ञानधारा अभिषिषो हरिं नवन्तेऽव ता उत्रुन्युवः ।	
क्षिपे मृजन्ति परि गोमिरावृत्तं तृतीयं पूष्टे अर्धि रोचने द्विषः	२७
तवेमाः प्रजा त्रिष्यस्य रेतम—स्त्वं विश्वस्य भुवंसस्य राजसि ।	
अपेवं विश्वं पयमान ते वशे त्वमिन्दो प्रथमो धामथा अंसि	२८
त्वं संमृदो अंसि विश्वावित् कवे तवेमाः पथं प्रदिशो विधर्मणि ।	
त्वं धां च पूषिर्षीं चार्तिं जत्रिषे तव ज्योतीषि पयमान सूर्यः	२९
त्वं पवित्रे रजसो विधर्मणि त्रैवेभ्यः सोम पयमान पूयसे ।	
त्वामुशिर्जः प्रथमा अंगृणत नुभ्येमा विश्वा भुवंसानि येभिरे	३० [१७] (७६८)

प्र रेभ एन्यति वारमव्ययं युवा वनेष्वर्षं चक्रुःशरिः ।
 सं धीतयो वावशाजा अनूपत् शिशुं गिहन्ति मतपुः पतिप्रतध ३१
 स सुपंस्य रदिमभिः परि द्यत् तन्नुं तन्वानस्त्रिकृतं पथा विदे ।
 नपंच्रुतम्यं प्रशिषो नवीपसीः पतिर्जनीनामुप याति निष्कृतम् ३२
 राज्ञा सिन्धुनां पवते पतिर्विष कृतस्य याति पुधिमिः कानिकृत ।
 सहस्रधारः परि विच्यते हरिः पुनानो वाचं जनस्युवायमुः ३३
 पवंमान महर्णां वि धावसि मृगं न चित्रो अर्धयानि पर्वया ।
 गर्भन्तिपुतो नृभित्तिर्दभिः सुतो महे वाजापु धन्याप धन्वसि ३४
 इपमूर्त्तं पवमानाभ्यर्षसि इपेनो न वंमुं कलशेषु सीदसि ।
 इन्द्राप मद्वा मद्यो मर्दः सुतो क्रिवो विष्टम्भ उपमो विचक्षणः ३५ [१८]

सुत स्वसारी अभि मातरः शिशुं नवं जज्ञान जेन्य विपधितम् ।
 अपां गन्धुर्वं क्रिभं नृचक्षुं सोमं विश्वस्य मुर्वनस्य गजमं ३६
 ईशान इया मुर्वनानि वीपसि पुत्रान ईन्दो हरितः मृगुष्यः ।
 तास्तं क्षरन्तु मधुमदुतं पपुस्तवं कृते सोम तिष्ठन्तु कृष्टरुः ३७
 त्वं नृचक्षुं असि सोम विश्वतः पवंमान वृषस्य ता वि धावसि ।
 म नः पवस्व चर्ममद्विरण्यवद्वयं स्याम मुर्वनपु जीवसं ३८
 गोचित्र पंस्व वमुविद्धित्ययचिर्त्तोरतोधा ईन्द्रो मुर्वनेष्वयितः ।
 त्व मुवीरं असि सोम विश्ववित् तं खा विश उर्प गिरेम आसते ३९
 उन्मध्वं क्रुमिंश्चननां अतिष्ठिपुत्रो वसानो अहिषो वि गाहते ।
 राजा एचिर्वाधो वाजुमारुहन् सहस्रमृष्टिर्नपति भवो इहत् ४० [१९]

म भुन्दता उर्दिपतिं पुजावंती विभापुर्विभाः मृगण अर्हद्विदि ।
 अहं पुजावंदुधिमध्वपस्यं प्रीत इन्द्रविन्द्रमस्मन्धं याचतात् ४१
 सो अग्रे अह्नां हर्दिर्द्यतो मरुः प चेतसा चेतपते अग्न्युमिः ।
 द्वा जनां द्युतयंभ्रन्तरीपते नरा उ शंसं देव्यं च पुतारं ४२
 अश्रुते ध्वन्त्रते समश्रुते कर्तुं गिहन्ति मधुजान्यवत्रे ।
 सिन्धोरुच्छ्रवामे पुतर्पन्तमुक्षणं हिरण्यपावाः एगुर्मासु गृण्णते ४३
 त्रिपधिते पवंमानाय गायत मही न धारात्यन्धो अर्षति ।
 अहिर्नं नृणांमर्ते सर्पति त्वयमप्यो न क्रीडंस्मरदृषा हरिः ४४

अग्नेगो राजान्वस्तविष्यते विमानो अद्वा भुवनेष्वर्पितः । हरिर्धृतस्नुः मृदशीको अर्णवो ज्योतीरंधः पवते राय ओक्यः	४५ [२०]
असर्जि स्कम्भो द्विव उद्यतो मयुः परिं त्रिधानुर्भुवनान्यर्पति । अंशुं रिहन्ति मतपुः पर्निभ्रतं गिरा यद्विं निर्णिजमृग्मिणां ययुः प्र ते धारा अत्यण्वानि मेघ्यः पुनानस्यं संपतो यन्ति रंहयः । यद्गोमिरिन्दो चुम्बोः समज्यस आ सुवानः सोम कलशेषु सीदसि पवंस्व सोम क्रतुविन्नं उरुध्वो ऽव्यो वारे परिं धावु मधुं प्रियम् । ऋषि विश्वान् रक्षसं इन्दो अत्रिणां बृहद्देम विदधे सुवीराः	४६ ४७ ४८ [२१] (७८६)
(८७)	
१ उशाना काव्यः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।	
प्र तु द्रव परि कोशं नि पीडु नृभिः पुनानो अभि वाजंमर्ष । अश्वं न त्वां षाजिनं मूर्जयन्तो ऽच्छां बर्ही रंशनाभिर्नयन्ति स्वायुधः पवते वेव इन्दुं रक्षस्तिहा वृजनं रक्षमाणः । पिता वेवानां जनिता सुदक्षो विष्टम्भो द्विवो ध्रुवः पृथिव्याः ऋषिर्विषः पुरण्णता जनानां मृभुर्धरं उशाना काव्यं न । रा विद्विषेकु निहितं यदासा मपीच्यं गुह्यो नाम गोनांम् एष स्य ते मधुमौ इन्द्र सोमो वृषा वृष्णे परिं पवित्रे अक्षाः । सहस्रसाः शतसा मूरिदावा शश्वत्तमं बर्हिषा वाज्यंस्थात् पते सोमां अभि गृव्या सहस्रां महं वाजापामृताय भवसि । पवित्रेभिः पवमाना असृष्टं ऋष्यव्यवो न धृतनाजो अत्पाः	१ २ ३ ४ ५ [२२]
परि हि प्मां पुरुदूतो जनानां विश्वासंरुद्रोर्जना पुपमानः । अथा भेर श्येनभृत् प्रयासि रयिं तुत्रानो अभि वाजंमर्ष एष सुवानः परि सोमः पवित्रे सर्गो न सृष्टो अंद्पावुद्वी । निग्मे शिशानो महियो न शृङ्गे गा गृध्वंभमि शूरो न सत्या पुषा यंषी परमावृन्तद्रेः कूर्चित् सतीरुर्वं गा विवेद । द्विवो न विद्युत् स्तनयन्त्यधैः सोमस्य ते पवत इन्द्र धारा उत स्मं गृशिं परिं यामि गोनां भिन्द्रेण सोम सरथं पुनानः । पूर्वीरिपो बृहतीर्जीरदानो शिक्षा शचीवस्तव ता उंषुधुत्	६ ७ ८ ९ [२३] (७९०)

(८८)

८ उदना वाप्य. । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

अथं सोमं इन्द्र तुभ्यं मुन्ये तुभ्यं पवते त्वमस्य पाहि ।	
त्वं ह्यं चक्रुषे त्वं वक्रुष इन्द्रु मदाप्य युज्यांषु सोमम्	१
स ई रथो न भृतिपाञ्चपोजि मूहः पुठणिं स्रातये धमनि ।	
आरुं विश्वां नहुष्याणि ज्ञाता स्वपांता वनं ऊर्ध्यां नवन्त	२
वायुर्न यो निपुर्वीं इन्द्र्यामा नासत्येष ह्य आ शंभविष्टः ।	
विश्ववांते द्विणोश्च इव त्मन् पूदेवं धीजर्वनांसि सोम	३
इन्द्रो न यो मूहा कर्माणि चकिर्हन्ता पूजाणामिति सोम पुभित् ।	
पेद्रो न हि त्वमाहिनाशां हन्ता विश्वस्यासि सोम दस्योः	४
अग्निने यो वन आ मृज्यमानो वृधा पाजासि कृणुत नदीर्षु ।	
जतो न युष्यां मकत उपाब्धि रिरिति सोमः पवमान ऊर्मिम्	५
पते सोमा अति वाण्ययथां द्विष्या न कोदांसो अप्रववाः ।	
वृधां समुद्रं सिन्धुषो न नीचीः मृतासां आभि कृतासां असृघ्न	६
शुष्मी दार्धं न मार्कतं पुरस्ताऽर्नमिदास्ता द्विष्या यथा विद् ।	
आपो न मधु सुमतिर्मिवा नः सहस्रांस्ताः पूतनाषाण्ण यज्ञः	७
रातो नृ ते वरुणस्य प्रगानि वृहदंभीरे तव सोम धाम ।	
शुचिद्वमसि विदो न मित्रो इक्षार्यां अयंमेवांसि सोम	८ [२४] (८०१)

(८९)

९ उदना वाप्यः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

यो स्य वक्तिः पृष्यामिरस्यान् विवो न वृष्टिः पवमानो अक्षाः ।	
मृहसंवागे अमवृकवृष्टे म्मातृहपस्ये वन आ च सोमः	१
रात्रा भिन्धुनामशसिष्ट वामं अतस्य नात्रमार्कहृद्रजिष्णाम् ।	
अप्नु ह्यप्नो वावृषे इपुनरुतो दुह ई पिता दुह ई पिनुजांम्	२
सिंहं नमन्त मण्यो अयाम् हरिमिदं विवो अस्य पतिम् ।	
शूरां पुन्नु यंधमः पूच्यते गा अरव चर्षमा पतिं पान्युधा	३ (८०१)

मर्षुपुष्टं घोरमयासमस्त्रं रथे युञ्जन्पुरुचक्र ऋष्यम् ।	
स्वसारं ईं जामयो मर्जयन्ति सनाभयो वाजिनमूर्जयन्ति	४
चतस्र ईं घृतदृहः सचन्ते समाने अन्तर्धरुणे निर्षत्ताः ।	
ता ईंमयन्ति नमसा पुनाना—स्ता ईं विश्वतः परीं वन्ति पूर्वीः	५
विष्टम्भो द्विवो धरुणः पृथिव्या विश्वा जुत क्षितयो हस्ते अस्प ।	
असत् त उस्तो गृणते निपुत्वान् मध्वो अंशुः पवत इन्द्रियाय	६
वन्ध्रवातो अभि वृवर्वाति—मिन्द्राय सोम वृत्रहा पवस्व ।	
शुग्धि महः पुरुध्वन्द्वस्य रायः सुवीर्यस्य पतयः स्याम	७ [२५] (८१०)

(९०)

६ वसिष्ठो मेषावहणिः । पवमानः सोमः । विश्वम् ।

य हिन्दानो जनिता रोदस्यो रथो न वाजं सनिष्यन्नयासीत् ।	
इन्द्रं गच्छन्नायुधा संशिशातो विश्वा वसु हस्तयोरादधानः	१
अभि विपुष्टं वृषणं वयोधा—माङ्गपाणामवावशन्त वाणीः ।	
वना वसानो वरुणो न सिन्धून् कि रंनधा दंते वारोणि	२
शरप्रामः सर्ववीरः सहावा—त्रेता पवस्व सन्ति धनानि ।	
तिग्मायुधः छिदधन्वा समत्स्व—पाळहः साह्वान् पूतनासु शशून्	३
उरुगव्युतिरभयानि कृण्वन् तसमीचीने आ पवस्वा पुरंधी ।	
अपः सिपासन्नवसुः स्वर्गाः सं चिकवो महो अस्मभ्यं वाजान्	४
मत्सि सोम वरुणं मत्सि मित्रं मत्सीन्द्रमिन्द्रो पवमान विष्णुम् ।	
मत्सि शशो मारुतं मत्सि वृवान् मत्सि मुहामिन्द्रमिन्द्रो मद्याय	५
पृथा राजेव कर्तुमो अमेन विश्वा घनिप्रदुरिता पवस्व ।	
इन्द्रो सुक्ताय वचसे वयो धा युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	६ [२६] (८११)

[अत्रयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-२८]

(९१)

६ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । विश्वम् ।

असर्जिं वक्त्रा रथ्ये यधानी धिया मनोता प्रथमो मनीषी ।	
इश स्वसारो अधि सानो अव्ये ऽर्जन्ति वह्निं सर्वनान्यच्छे	१
सीती जनस्य विश्वस्य कृष्ये—रधि सुवानो ननुष्येभिरिन्द्रुः ।	
य यो नृभिर्मृतो मर्त्येभि—मंमृजामोऽर्बिभिर्गोभिर्द्विः	२ (८१८)

वृषा वृष्णे शंखवसुंशुंस्मै	पर्वमानो कर्शदीर्ते पयो गोः ।	
सहस्रमुक्ता पृथिविर्बिंबोवि	दध्नाम्मभिः सुगो अण्वं वि यांति	३
रुजा ह्रवहा चिद्रक्षमः सर्दांसि	पुनान इन्व ऊणुहि वि वाजान् ।	
वृष्णोपरिप्यात् तुजता वृषेन	ये अन्ति दृष्टुपनायंमंपाम्	४
स प्रन्नवभ्रत्यंस विश्ववार	सूक्तार्थं पथः कृणुहि प्राचः ।	
ये दुष्पहासा वृनुषा बृहन्त	स्तोस्तं अश्याम पुरुकृत् पुरुक्षो	५
पुषा पुनानो अपः स्वर्गां	अस्मभ्यं तोका तर्नपाति भूर् ।	
शं नः क्षेप्रंमृक ज्योतीषि सोम	ज्योतुः सूर्ये ह्रायं रीरिहि	६ [१] (८११)

(११)

६ कश्यपो मार्यकः । पर्वमानः सोमः । विश्वम् ।

परीं मुशानो हरिंशुः पवित्रे	रथो न सर्जि मूनयं हियानः ।	
आपुष्पोर्कमिन्द्रिषं पुषमानः	प्रतिं देवो अंजुपतु प्रयांभिः	१
अच्छां नृचक्षा असरत् पवित्रे	नाम दधानः कविरस्य पोनी ।	
सीपुत्र होतेषु सद्ने	प्रमृषुंयंमसृषुंयः सत विद्याः	२
प्र मुंमेषा गांनुविन्द्रिभ्यंदंशः	सोमः पुनानः सर्व एनि नित्यम् ।	
भूषदिभ्यं कारयेषु रन्ता	ऽनु जनान् पतते पञ्च धीरः	३
तषु त्पे सोम पवमान निण्ये	विश्वे वृवाच्छरं एकानुंमासः ।	
दशं स्वधाभिरधि सानो अद्यं	मूजन्ति त्वा नृद्यः सत एद्रीः	४
तद्यु सत्यं पर्वमानस्याम्नु	यत्र विश्वे कारयः मंनसंत ।	
ज्योतिर्यददे अकृणोऽनु श्लोकं	पावन्मनुं इरयं कर्मीकम्	५
पति मद्येष पशुमान्ति होता	रात्रा न सत्यः समितीरियानः ।	
सोमः पुनानः कृत्तशो अपामीन्	सीदन् मुगो न मंहिषो वंनपु	६ [२] (८१८)

(१२)

५ माथा शीतमः । पर्वमानः सोमः । विश्वम् ।

साहसुक्षो मजंयन्तु स्वसांगु	दशु धीरस्य धीतपो धनुवीः ।	
हरिः पयंद्रवृज्याः सूर्यस्य	दोषे ननक्षे अत्यो न क्षात्री	१
सं मातृभिर्न शिशुंशोवशानो	वृषा वृषन्धे पुरुवारो अन्निः ।	
मर्षो न पोषान्ति निष्कृतं पन्	सं गच्छते कृत्तश उन्नियाभिः	२ (८१०)

उत य विंशत् ऊधुरप्याया इन्दुधाराभिः सचते सुमेधाः ।
 मूर्धानं गावः पर्यसा वृमुष्वभि र्भीणान्ति वसुभिर्न त्रिभूतः १
 स नो कुवेभिः परमान रुवेन्दो इयिमुष्विर्न वावशानः ।
 इयिगपतामुशती पुरधि रसमद्युगा वावने वसूनाम २
 नू नो इयिमुषं मास्व नूवन्तं पुनानो वाताप्यं विश्वभंद्मम् ।
 य वन्तिनुरिन्दो तार्यायुः प्रातर्मथु धियारंमुजंगम्याय ५ [३] (२११)

(१४)

५ कश्चो श्रीरा । परमानः सोमः । विन्दुम् ।

अधि पश्विन् वानिर्नीव शुभः स्वपन्ते धियः सुर्वं न विशः ।
 अरो वृणानः पवते कर्षापन् इजं न पशुवर्षेनाप मग्मं १
 प्रिता वृणुषंभूमतस्व धाम स्वर्षिन् मुर्वनानि पथन् ।
 धियः पिन्वानाः स्वसी न गार्ध क्रतापन्तीरुभि वावधु इन्दुम् २
 परि पन् क्विः कात्या मन्ति शूरो न रपो भूर्नानि विश्वा ।
 कुवेणु पशो मतापे भूषन् वक्षोप गुपः पुंरुमुषु नरपः ३
 धिये ज्ञानः धिय आ निरिपाप धियुं वयो जग्निमुषो इधानि ।
 धियुं वसाना अमृतत्वमापन् भवन्ति मृग्या संविधा वितर्षी ४
 इवमुजंगम्युषोषां गा-मुक जयोतिः कृणुहि मामि कुषान् ।
 विश्वानि हि मुषहा तानि मुषुं परमान वाधमे सोम शर्षुन् ५ [४] (२१२)

(१५)

५ अरुणः कात्या । परमानः सोमः । विन्दुम् ।

कानि क्वन्ति इतिग वृणपमानः सोमून् वनेप्य उर्वं पुनानः ।
 नृषिर्देवः कृणुवे विपिन्त्रे गा अतो मृतीजंरपन् वृधुधभिः १
 हाँः कृणानः पृथोमूतवे-पंशुं वाधमन्तिव नार्यम् ।
 कुषो कुषानो पुशानि नाम्ना-उरुकिंजुंजोति वृषिर्न पृथार्ध २
 अजस्रिंशुषंभूमतस्वगाणा व र्धन्ति हाँः सोमवप्युं ।
 मृग्यावन्तेवर्षं व दन्ति मे वा ३३ र्धं विश्वभूतुर्वीरुशर्षान् ३ (२१३)

तं मर्त्यज्ञानं मर्त्यं न साना—वंशुं दुहन्पुत्रर्षे गिरिष्ठान् ।
 तं वावज्ञानं मृतयः सचन्ते त्रितो विमर्ति वरुणं सनुत्रे
 इत्युन् वाचमुपवक्तेषु होतुः पुनान इन्वो वि स्या मन्तीवाय ।
 इन्द्रश्च यत् क्षर्यथः सोमगाय सुवीर्यस्य पतयः स्यात्

४

५ [५] (८९)

(९६)

१४ देवोदासिः मृतर्षेण । पचमानः सोमः । विष्ट्व ।

प संनानीः शूरो अग्रे रथानां गृध्रं प्रति ह्वयति अस्तु सेना ।
 मुदान् कृण्वन्निन्द्रपुत्रान् त्सर्षिभ्य आ सोमो पश्चा रमुसामिं दत्ते
 सर्मस्य हर्षिं हर्षयो भुजन्त्य—स्यहृषेरनिशितं नमोभिः ।
 आ तिष्ठति रथमिन्द्रस्य ससां विद्वो र्ना सुमतिं शान्त्यच्छ
 स नो देव देवताते पवस्व मुहे सोम प्तरस इन्द्रपानः ।
 कृण्वन्तुषो वृष्यन् धासुतेमा—सुरोरा नो वरिवस्या पुनानः
 अर्जुनियेऽहृतये पवस्व स्यस्तयं सुवतातये वृक्षे ।
 तनुंसन्ति विश्वं हने ससाय—स्तगृहे धरिम पचमान सोम
 सोमः पचते जनिता मर्त्यानां जनिता द्विषो जनिता पृथिव्याः
 जनिताग्नेर्जनिता सूर्यस्य जनितेन्द्रस्य जनितोत विष्णोः

१

२

३

४

५ [६]

सुह्य देवानां पवुषीः कवीना—भृषिर्धिमाणा महियो मृगाणां
 श्येनो गृधाणां स्वर्धितिर्बनानां सोमः प्रविज्रमत्येति रेभन्
 मावीविपद्वाच ऊर्ध्विं न सिन्धु—मिदः सोमः पचमानो मनीषाः ।
 अन्तः पश्यन् वृजनेमावेषा—ण्या तिष्ठति वृषभो गोषु ज्ञान्
 स मत्सुः पूत्यु पुन्वन्नवातः सुहृषेता अमि वार्जमर्षे ।
 इन्द्रपिन्वो पचमानो मनी—र्ष्व) शोकर्मिदीरुषु मा इण्यन्
 परि शिपः कुलशो देववात इन्द्राय सोमो रण्यो मदाय ।
 सुहृषधाट शतवात्र इन्तु—र्षाजी न सन्तिः सर्मना जिगाति
 स पूषो र्नुविज्वापमानो मुजानो अप्पु कुंरुहानो अर्दो ।
 अमिशस्तिषा मुर्वनस्य राजा विद्वान्तुं ऋद्धणे पूषमानः

६

७

८

९

१० [७]

त्वया हि मेः पितरः सोम पूरे कर्माणि पृदुः पंचमान धीरः ।
 पुन्वन्नवातः परिधीरपौर्षु वीरिभिरर्ष्वर्षवा मया नः

११ (९७)

यथापर्वथा मनेवि वयोधा अमित्रदा वरिष्ठोविन्दुविष्मान् ।
 एवा पर्वस्व द्रविणं दधानि इन्द्रे सं तिष्ठ जनपार्थुधानि १२
 पर्वस्व सोम मधुमौ क्रतावा ऽप्यो वसानो अधि सानो अश्वे ।
 अथ द्रोणानि धृतवान्ति सीद् मृदिन्तमो मत्सर इन्द्रपानः १३
 धृष्टिं क्रिवः ज्ञानधोरः पवस्व सहस्रसा वाज्रपुर्वुवर्षीती ।
 सं मिन्धुभिः कुलशं वावशानः समुखियाभिः प्रतिरन् नु आयुः १४
 एष स्व सोमो मृतिभिः पुत्रानो ऽप्यो न वानी तृतीदरातीः ।
 पयो न दुग्धमदितिरिषिर—मूर्धिव गातुः सुयमो न बोद्धा १५ [८]

म्नायुधः सोनुभिः पूयमानो ऽश्वपुं गृत्वं चारु नाम ।
 अग्नि वाजं सातिरिव अजुस्या ऽग्नि वायुमग्नि गा देव सोम १६
 शिशुं जज्ञानं हर्षते मृजन्ति शुभ्रमन्ति वह्निं मरुतो गुणनं ।
 कृशिरिभिः काश्वेना कृविः सन त्तोमः पृविजमत्पंति रभन् १७
 कृश्विमता प प्रंषि कृत स्वपाः मृदश्वेणीधः पवुवीः केशीनाम ।
 तृतीषं धाम महिवः सिपांमन् त्तोमो विराजन्नु रात्रि प्यु १८
 अमुष्युत्पुनः शकृनो विभुत्वा गोत्रिन्दुद्वम् आयुधानि विभ्रं ।
 अयामूर्धं सचमानः समुद्रे तृतीषं धाम महिषो विवक्ति १९
 मर्षा न शुभ्रमन्वं मृजानो ऽप्यो न मृग्यां मुनये धनानाम् ।
 वृषं वृथा पति कोशमपन् कनिकदृक्चम्योऽंश विवेदा २० [९]

परंभेनुो परमानो महोभिः कनिकदृक् पति वार्णपवर्ष ।
 क्रीडेऽश्वोऽंश विंश पूयमान इन्वे त् रसो मद्रिगो मनगु २१
 वायु धारां वृहतीरभृष—क्षनो गोभिः कृत्तशो आ विवेदा ।
 मार्यं कृपयन् त्वांसुर्वो विरुधि १ कन्द्रेणुमि मधुपुने जमिम २२
 अजुश्वेति परमानु शशुं विषां न श्रां अमिरीतु इन्द्रे ।
 मीजुन् वनेषु शकृनो न पया सोमो पुत्रानः कृत्तशेषु मता २३
 आ ते वृषः परमानव सोमो पौपव पन्नि मृगुषो मृधुगाः ।
 हर्षानतीः पूशवा अश्व—पिकदृ १ कृत्तशे देवपुनाम् २४ [१०] (१०)

(१७)

[यज्ञोऽनुवाकः ४१४ सू० १७-१०१]

(५८) १-३ मैत्रायणविवेचिसिद्ध, ४-६ वासिष्ठ इन्द्रवसतिः, ७-९ वासिष्ठो वृषगणा,
१०-१२ वासिष्ठो मनुः, १३-१५ वासिष्ठ उपमन्युः, १६-१८ वासिष्ठो व्याघ्रपाद्,
१९-२१ वासिष्ठः शक्ति, २२-२४ वासिष्ठः कण्वभृद्, २५-२७ वासिष्ठो मृच्छीक,
२८-३० वासिष्ठो बभ्रुकः, ३१-४४ पराशरः शाकल्यः, ४५-५८ इन्द्र
आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

अस्य प्रेषा हेमनां पूषमानो देवो देवेषिः समं वृक्त रसम् ।
 मुतः पवित्रं पर्यन्ति रेभन् मितेव सच्यं पशुमान्ति होता १
 भद्रा वध्वा समन्धा उ वसानो महान् कविर्निवर्धनानि शोसन् ।
 आ वच्यन्व वध्वाः पूषमानो विचक्षुणो जागृविर्बुवर्वाती २
 समु दियो मृग्यन्ते सानो अर्घ्यं पशसन्तो पशामां क्षेतां अस्मे ।
 अभि स्वरं धन्वां पूषमानो यूषं पातं स्वप्निभिः सदा नः ३
 प्र गीयताभ्यर्चामि देवान् त्सोमं हिनोत महते धर्नाय ।
 स्वादुः पवते अत्रि वारमव्युमा सीदति कुलसं देवपुनः ४
 इन्दुर्बुवानामुषं मग्यमापन् त्महसंधारः पवते मर्दाय ।
 नृभिः स्तवानो अनु धाम पूर्वमगन्निन्द्रं महते सोमगाय ५ [११]

स्तोत्रे राये हरिषां पुत्रान इन्दुं मर्दां गच्छतु ते मर्दाय ।
 देवैर्पाहि सरथं राधो अर्घ्या यूषं पातं स्वस्तिभिः सदा नः ६
 प्र काष्पंमृशन्व वृषाणो देवो देवानां जनिमा विवक्ति ।
 महिबन्तुः शुनिबन्धुः पात्रकः पदा वराहो अर्घ्येति रेभन् ७
 प्र हंसासन्वुपलं मनुमन्व्यामादस्यं वृषगणा अपासुः ।
 आङ्गुष्पं पर्यमानुं ससायो दुर्मेषं साकं प्र वदन्ति व्राणम् ८
 स रहत उरुगायस्यं जति वृषा कीर्त्तन्तं मिमते न गावः ।
 पर्याप्तं कृणुते सिममर्द्धो दिवा हरिर्दंष्ट्रो नवर्तमृद्धः ९
 इन्दुवांजी पवते गोन्पेषा इन्द्रे सोमः सह इन्वन् मर्दाय ।
 हन्ति श्यो वाधते पर्यताती वरिषः कृण्वन् इन्द्रस्य राजा १० [१२]

अथ धारया मध्वां वृषान स्त्रियो रोमं पवते अद्रिद्रुपः ।
 इन्दुगिन्द्रस्य मन्व्यं जुषाणो देवो देवस्यं मन्वरो मर्दाय ११ (००८)

अभि मियाजिं पवते पुनानो	त्रेवो त्रेवान् त्रैवेन रसेन पूञ्चन् ।	१२
इन्द्रधर्माण्युतुधा वसानो	दद्या क्षिपों अद्यत् सानो अर्घ्यं	१३
वृषा शोणो अभिकर्निकद्रुद्रा	नृवर्षन्नेति वृषिरीमूत धाम् ।	१४
इन्द्रस्वेव वग्नुरा शुण्व आत्रो	पंचितवर्षन्नेति वाचमेमाम्	१५ [१३]
साप्यः पर्यसा विन्वमान	ईरपन्नेषि मधुमन्तमंशुम् ।	१६
परमानः संतुनिमेषि कृण्व	ञ्चिन्द्राय सोम परिषिष्यमानः	१७
पुषा पवस्व मद्रिरो मद्रोपो	दद्यामस्य नमर्षन् वधुषेः ।	१८
पति वली मरमाणो रुद्रान्तं	गृह्युती अर्घं परि सोम मिक्तः	१९ [१३]
जुष्टी न इन्दो सुपर्था सुगा	न्युरो पवम् वरिषोसि कृण्वन् ।	२०
धनेषु विष्वंशुतितानि विभ्र	न्नधि ष्युना धन्व सानो अर्घ्यं	२१
वृष्टिं नो अर्घं त्रिष्यो त्रिगन्तु	मिष्टोवती श्रोगर्षी जीरदानुम् ।	२२
सुंकेव बीता धन्या विचिन्वन्	बन्धुंरिमो अवीर इन्दो प्रापुन्	२३
प्रधि न वि प्व धधित पुनान	ऊनुं च गानुं वृत्तिं च सोम ।	२४
अन्तो न कर्तुं हरिरा मृजानो	मयी देव धन्व पम्षावान्	२५
जुष्टो मद्रोप इवतात इन्दो	परि ष्युना धन्व सानो अर्घ्यं ।	२६
सहर्षधारः सुभिरदंष्ट्रः	परि सत्र वाजमाती नृपहो	२७
अशमानो वंशधा अर्घ्वक्ता	अर्यामो न समृजानाम् आत्रो ।	२८
एते शुक्रामो धन्वन्ति सोमा	देवांसन्तो उर्व याता विवधे	२९ [१४]
पुषा न इन्दो अभि इववीति	परि सत्र नमो अणक्षमुषु ।	३०
सोमो अम्भस्पं काम्बं बृहन्तं	रविं दशानु वीरबन्तमुष्टम	३१
तधुष्टी मर्नसा देवतो वागू	जपेष्टस्य वा धमणि क्षोतीक ।	३२
अर्शिमाम्पन् वरमा वांशगाना	जुष्टं परि कृत्तशो गाव इन्दुम्	३३
व दानुदो द्विषो दानुञ्चिन्व	ऊतमृतापं पवने मृमेषाः ।	३४
एवो भुवदृष्टवंधस्य गात्रा	व हरिमभिर्दृशामिभोर्भि मृमं	३५
द्विभ्रभिः परमानो नृषध्या	गात्रां देवानामुन मर्याताम् ।	३६
द्रिग मृषदृष्टिर्नी रवीना	मृनं मंशु मृमंते चार्शिन्युः	३७
अथा इव अथमे क्षानिमप्ये	नृस्य वायोभि वीरिभंषे ।	३८
व यो मुहर्षा वृष्टीतिषो वा	अर्षां सोम इक्षितोविह पुंशुनः	३९ [१५] (१५)

ब्रुवाव्यो नः परिषिच्यमानाः	क्षयं सुधीरं धन्वन्तु सोमाः ।	
आप्यज्यवः मुमूर्ति विश्ववाग्	होतासो न दिविषजो मन्द्रतमाः	२६
एवा देव ब्रुवती पवस्व	महे सोम पसरसे देवपानः ।	
महाश्रिष्टि प्मसिं हिताः संसर्षे	कृधि मुष्टाने रोईसी पुनानः	२७
अश्वो न कर्तुो वृषभिर्युजानः	मिहो न भीमो भर्नसो जर्षीपान् ।	
अत्रांचीमः प्रधिभियं रजिष्ठा	आ पवस्व सोमनुसं न इन्दो	२८
शतं धारा ब्रुवतीता अमृशन्	स्तुहृषमेनाः कवयो मृजन्ति ।	
इन्द्रां स्तुतित्रं द्विव आ पवस्व	पुरणतासि महतो धनस्य	२९
द्विवो न सर्गो अससृष्टमद्वां	रात्रा न मित्र प्र मिनाति धीरः ।	
पितुनं पुत्रः कर्तुभिपंतान्	आ पवस्व विशे अस्या अजीतिम्	३० [१६]
प्र तु धागु मधुमतीरमुशन्	वारान् एत् पूतो अत्येष्यज्यान् ।	
पर्वतान् पर्वमे धाम गोना	जज्ञानः सूर्यमपिन्यो अर्कः	३१
कनिकदुदनु पन्धामुतस्य	शुको वि भास्वमुतस्यु धाम ।	
स इन्द्राय पवसे मत्सरवान्	हिन्दानो वाचं मृतिभिः कशीनाम्	३२
द्वित्यः सुंषणांश्च चक्षि सोम	पिन्वन् धागुः कमेणा ब्रुवती ।	
एन्द्रो विश कृत्वा सोमधानं	कन्दंश्चिहि सूर्यस्पोषं रश्मिम्	३३
तिशो वाचं ईरपति प्र वद्वि	कृतस्य धीति बह्रणो मनीषाम् ।	
गावो यन्ति गोपतिं पृच्छमानाः	सोमं यन्ति मृतयो वावशानाः	३४
सोमं गावो धेनवो वावशानाः	सोमं विषो मृतिभिः पृच्छमानाः ।	
सामेः सुतः पूषते अज्यमानः	सोमं अर्कोविष्टुमः स भवन्ते	३५ [१७]
एवा नः सोम परिषिच्यमान्	आ पवस्व पूषमानः स्वास्ति ।	
इन्द्रमा विश ब्रुहता रवेण	वर्षणा वाचं जनण पुरंधिम्	३६
आ जागृत्विर्विषं कृता मनीना	सोमः पुनानो असदन्वमुषु ।	
सपन्ति य मिधुनासो निकामा	अप्वरयो रधिरासः सुहस्ताः	३७
स पुनान उप सूरे न धातो	मे अन्ना रोईसी वि ष आंशः ।	
विषा विद्यस्व विष्टमासं कृती	स तू धनं कारिणे न ष वंसन्	३८
स वधिता वधनः पूषमानः	सोमो मीढुं अभि नो ज्योतिषावीत् ।	
चेनां तुः पूर्वं पितरः पशुजाः	श्वरिदो अभि गा अदिमुष्यान्	३९

- अकान् त्समुद्रः पथमे विधर्म—अनयन् प्रजा भुवनेस्य राजा ।
 पूर्वा पवित्रे अधि सानो अयं बृहत् सोमो वावृधे सुवान इन्दुः ४० [१८]
- महत् तत् सोमो महिषश्चकारा—ऽप्यं यद्रमोऽवृणीत वेवान् ।
 अर्धधादिन्द्रे पर्वमान ओजो ऽर्जनपत् सूर्यं ज्योतिरिन्दुः ४१
- मत्सि वापुमिहये राधसि च मत्सि मित्रावरुणा पूयमानः ।
 मत्सि शर्धो मारुतं मत्सि वेवान् मत्सि धावापृथिवी देव सोम ४२
- ऋनुः पवस्व वृजिनस्य हन्ता ऽपामोषो वाधमानो मृधब्ध ।
 अभिधीयन् पयः पर्यसाभि गोत्रा—मिन्द्रस्य त्वं तव वपं सत्पायः ४३
- मधुः सुदं पवस्व वस्व उत्सं वीरं च न आ पवस्वा भगं च ।
 स्ववृस्वेन्द्राय पर्वमान इन्दो रधिं च न आ पवस्वा समुद्रात् ४४
- सोमः सुतो धार्यात्यो न हित्वा सिन्धुनं निघ्नमुभि वाज्यंक्षाः ।
 आ योनिं वन्यमसदत् पुनानः समिन्दुगोभिरसरत् समृद्धिः ४५ [१९]
- एव स्य तं पयत इन्दु सोम—भूमू धीरं उग्रते तवस्वान् ।
 स्वर्चक्षा रधिरः सत्वशुष्मः कामो न यो देवयतामसंजिं ४६
- एष प्रवेन वर्यसा पुनान—स्तिरो वपौसि दुहितुर्दधानः ।
 वसानः शर्मं त्रिवरुधमम्पु हांतं व याति समनेषु रेमन् ४७
- नू नस्त्वं रधितो देव सोम परं सव चम्बोः पूयमानः ।
 अप्पु स्वादिप्लो मधुमो ऋतावा वेवो न यः सविता सत्यमन्मा ४८
- अभि वापुं वीत्येषां गुणानोऽं ऽभि मित्रावरुणा पूयमानः ।
 अमी नरं धीजर्वनं रधेहा—ममीन्द्रं वृषणं वज्रबाहृम् ४९
- अभि वध्वां सुवमनान्येषां—ऽभि धेनुः सुदुषाः पूयमानः ।
 अभि चन्द्रा मतेवि नो हिरण्यं ऽभ्यश्वान् रधिनां देव सोम ५० [२०]
- अमी नो अपं क्रिया वमू—न्यमि विश्वा पार्थिवा पूयमानः
 अमि पेनु दार्वणमभवामा—ऽभ्यर्षयं जमदग्निवज्रः ५१
- अथा पूर्वा पवस्त्रेना वसूनि मांश्चत्व इन्द्रो सरमि प पंस्व ।
 इध्रभिदत् वानो न जूतः पूरुमेधश्चिन् तर्कवे नरं दान् ५२
- इत नं पुना पंशुषा पंशुस्वा—ऽधिं भूते भ्रवाप्यस्य तीर्थं ।
 रधिं सहधा नेगुतो वमूनि वृक्षं न पृक्तं पूनवृद्धान्य ५३ (१००)

महीमे अंस्य वृषनामं शूये मींश्चत्वे वा पृशनि वा वधत्रि ।	
अस्वापपद्भिर्गुतः क्षेहपञ्चाऽपामित्रौ अपाचितौ अवेतः	५४
सं श्री पवित्रा वितैतान्येष्यन्वेक धावसि पूरमानः ।	
अमि भगो असि वृत्रस्यं वृताऽसि मधुर्वा मधुर्वज्रस्य इन्दो	५५ [२१]
एष विश्ववित् पवते मनीषी सोमो विश्वस्य मुर्वनस्य राजा ।	
द्वप्सो कुरयन् विश्वेष्विन्दुर्वि वारमव्यं समवार्ति याति	५६
इन्दुं रिहन्ति महिषा अर्दधाः पदे रंभन्ति कृषपो न गृध्राः ।	
हिन्वन्ति धीरा वृशभिः क्षिपाभिः समञ्जते रूपमुपां र्सेन	५७
त्वपा वयं पर्वमानेन सोम मरं कृतं वि चिनुपाम् शश्वत् ।	
तस्रो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दिनिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	५८ [२२] (११५)

(१८)

११ अश्वरीसो वार्धगिरः, अत्रिभ्या भारद्वाजश्च । पयमानः सोमः । अनुष्टुप्, ११ वृहती ।

अमि नो वाजसातमं रयिमर्षं पुरुस्पृहम् ।	
इन्दो महस्रंभर्णसं तुविद्युन्नं विश्वासहम्	१
परि स्य सुवानो अव्ययं सधे न वमाव्यत ।	
इन्दुरभि वृषां हितो हिंयानो धाराभिरक्षाः	२
परि स्य सुवानो अंशः इन्दुरस्ये मर्वस्पुतः ।	
धारा य ऊर्ध्वो अंध्वरे भ्राजा नेति गव्यपुः	३
स हि त्वं वैष शश्वते वसु मर्ताप काशुर्षे ।	
इन्दो महस्रिणो रविं ज्ञातात्मानं विवाससि	४
वयं ते अस्य वृत्रहन् वसो वस्वः पुरुस्पृहः ।	
नि नेदिष्ठतमा इपः स्याम सुभ्रस्याधिगो	५
द्विषै पञ्च स्वयंशमं स्वसांगे अद्रिसंहतम् ।	
प्रियमिन्द्रस्य काम्यं प्रस्तापर्वन्त्युमिणोम्	६ [२३]
परि त्वं हंपुंते हरिं वधुं पुंनन्ति वारंण ।	
यां वृवान् विश्वो इत् परि मर्धेन सह गच्छति	७
अस्य सो ह्यर्षमा पान्तो वृशसार्धनम् ।	
यः सुरिषु अर्षो इहव वृधे स्वर्णं हंपुंतः	८ (११६)

स वां युञ्जेषु मानवी इन्दुर्जनिष्ट रोदसी ।	
वेवो वैवी गिरिष्ठा अग्नेधन् तं तुविष्वणि	९
इन्द्राय सोम पातवे वृत्रघ्ने परि पिच्यसे ।	१०
नरं च दक्षिणावते वेवार्यं सवनासवे	
ते प्रनासो व्युष्टियु सोमाः पवित्रं अक्षरन् ।	११
अप्योर्धन्तः सनुतर्हुरश्रितः प्रातस्ताँ अर्भचेतसः	
तं संसायः पुरोरुचं युयं वयं च सुरयः ।	१२ [२४] (११७)
अश्याम वार्जगन्धं मनेम वार्जपस्वयम्	

(११)

८ रेभश्चक्षु काक्षयो । पवमानः सोमः । अनुष्टुप्, १ पृहती ।

आ ह्यंताप धृष्णावे धनुस्तन्वन्ति पौस्पर्गम् ।	
शुकां वयन्त्यसुराय निषिर्जं विषामघं महीपुषः	१
अर्ध क्षया परिष्कृतो वार्जो अभि प्र गाहते ।	२
श्वीं विवस्वतो धियो हरिं द्विन्वन्ति यातवे	
तमस्य मजंपामसि मत्रो य इन्द्रपातमः ।	३
यं गाव आसमिर्दुधुः पुरा नूनं च सुरयः	
तं गार्धया पुगाण्या पुनानमर्ष्यनूपत ।	४
उतो कृपन्त धीतयो वेवानां नाम विभ्रंतीः	
तमुक्षमाणमव्यये धारं पुनन्ति धर्णसिम् ।	५ [२५]
दूतं न पूर्वर्चित्तय आ शासते मनीषिणः	
स पुनानो मुदिन्तमः सोमश्चमूषु सीदति ।	६
पयो न रेत आबधन् पतिर्बधस्यते धियः	
स मृग्यते मृकमंभिर्वेवो वेवेभ्यः मृतः ।	७
त्रिदे यशामु संवृद्धिर्महीरपो वि गाहते	
मृत इन्द्रो पवित्र आ नृमिर्धतो वि नीपसे ।	८ [२६] (११९)
इन्द्राय मत्स्रिन्तमश्चमूष्या नि रीदति	

(१००)

१ रेमस्यन् काश्यपो । पयमानः सोमः । अनुष्टुप् ।

अभी नवन्ते अदुहः	त्रिषमिन्द्रस्य कार्प्यम् ।	
वत्सं न पूर्वं आपुनि	जातं रिहन्ति मातरः	१
पुनान इन्द्रवा मरु	सोमं द्विवहंसं रुयिम् ।	
त्वं वसूनि पुष्यसि	विश्वानि वृशुषो गृहे	२
त्वं धियं मनोषुर्जं	मृजा कृष्टि न तन्वतुः ।	
त्वं वसूनि पाधिवा	क्रिष्या च सोम पुष्यसि	३
परि ते जिग्युषो यथा	धारां सुतस्य धावति ।	
रहेमाणा व्युष्यं	वारं वाजीवं सानुसिः	४
क्रतुं दक्षाय नः कवे	पर्वस्य सोम धारया ।	
इन्द्राय पातवे सुतो	मित्राय वरुणाय च	५ [२७]
पर्वस्य वाजसार्तमः	पृवित्रे धारया सुतः ।	
इन्द्राय सोम विष्णवे	ब्रुवेभ्यो मधुमत्तमः	६
त्वां रिहन्ति मातरो	हरिं पृवित्रं अदुहः ।	
वत्सं जातं न धेनवः	पर्वमानं विधर्मणि	७
पर्वमानं महि धव-	भ्रिधेभिर्पासि रुदिमभिः ।	
शर्धुन् तमासि जिप्रसे	विश्वानि वृशुषो गृहे	८
त्वं छां च महिमत	पृथिवीं चार्ति जन्त्रिये ।	
पतिं द्वापिममुञ्चथाः	पर्वमान महित्वना	९ [२८] (२५४)

—०—

[पञ्चमोऽध्यायः ३५४ व० १-१३]

(१०१)

(१६) १-३ अन्धोऽनुः । द्यावाभ्याः । ४-६ ययातिर्नाभुषः । ७-९ मरुषो मानवः । १०-१२ मनुः साधरणाः । १३-१६ वैश्वामित्रो वाच्यो वा प्रजापतिः । पयमानः सोमः । अनुष्टुप्, १-३ गायत्री ।

पुरोर्जिती शे अन्धसः	सुतार्यं मादपिबवं ।	
अपु श्वानं ध्रधिप्टन	मर्षोपो दीर्यत्रिह्वर्यम्	१
यो धारया पात्ररुपां	परिप्रम्यन्दति सुतः । इन्द्रस्यो न कृत्यः	२
तं दुरोषंमभी नरः	सोमं विश्वाच्या धिया । यज्ञं हिन्वन्पद्विभिः	३ (१५७)

सुतासो मधुमत्तमाः सोमा इन्द्राय मन्दिनः । पवित्रवन्तो अक्षरन् देवान् गच्छन्तु वो मदाः	४
इन्द्ररिन्द्राय पवत इति देवासां अद्रुयन् । वाचस्पतिर्मरुस्यते विश्वस्येशान् ओर्जसा	५ [१]
सुहृधंधारः पयते समुद्रो वाचमीह्वयः । सोमः पतीं रथीणां सरतेन्द्रस्य त्रिवेदिवि	६
अपं पूषा रथिर्मगः सोमः पुनानो अपंति । पतिविश्वस्य भूर्मनो व्यंस्यद्रोदंसी उभे	७
समृं मिया अनूपत गात्रो मदाय घृष्वयः । सोमासः कृण्वते पथः पर्वमानास इन्द्रयः	८
य ओजिष्ठुस्तमा भरु पर्वमान श्रुवाप्यम् । यः पथं चपंणीरभि रपिं येन वनामहे	९
सोमाः पवन्त इन्द्रोऽस्मभ्यं गात्रुवित्तमाः । मियाः मृधाना अरेपसः स्वाभ्यः स्वार्ध्वः	१० [२]
सुष्वाणामो व्यर्द्रिमि—भिताना गोरधि त्वचि । हर्षमस्मन्पमभितः समस्वरन् वसुविदः	११
एते पूता विपुभितः सोमासो वृष्पाशिरः । मृषासो न वृधंतासां जिग्व्रवो भ्रुवा घृते	१२
य सुन्वानस्यान्धसो मतो न वृत तद्वचः । अपु स्वानमराधसं हता मरुं न भृगयः	१३
आ जामिरत्के अघ्यत भुजे न पुत्र ओण्योः सरन्जानो न घोषणा वरो न योनिमासर्दम्	१४
स वीरो दक्षसार्धनो वि पस्तुस्तम्भ रोदंसी । हरिः पवित्रं अघ्यत वेधा न योनिमासर्दम्	१५
अरण्ये धारंमिः पवते सोमो मग्ने अधि त्वचि । कनिःकृद्गुहा हरि—रिन्द्रस्याभ्यंति निष्कृतम्	१६ [३] (१००)

(१०९)

८ त्रित भाष्यः । पद्यमानः सोमः । उष्णिक् ।

क्राणा शिशुर्महीनां हिन्वद्भृतस्य दीधिन्तिम् । निश्वा परि त्रिया मुवदुर्ध द्विता १
 उर्ध्व त्रितस्य पाप्योऽर्भक्त पदुहा पदुम् । यज्ञस्य सप्त धामभिर्गर्ध त्रियम् २
 त्रीणि त्रितस्य धारया पुण्डेर्वैरया रुयिम् । मिमीति अस्य योजना वि मुकनुः ३
 जज्ञान सप्त मातरां वेधामप्रासत भिये । अयं ध्रुवो रयीणां चिकंत यत् ४
 अस्य वने सुजोषसो विश्वं वृवासां अद्रुहः । स्याहां भवन्ति रन्तयो जुपन्तु यत् ५ [४]

यमी गभंमृतावृषो इरो चाऽमजीजनन् । क्वि मंहिष्ठमध्वरे पुंत्सुहंम् ६
 समीचीने अभि रयना पद्वी कृतस्य मातरां । तन्वाना यज्ञमानुष्यवर्धते ७
 कत्वां शुकोभिर्क्षामि कणोरपं ह्रजं त्रिवः । हिन्वद्भृतस्य दीधिन्ति पाध्वरे ८ [५] (१०८)

(१०९)

६ त्रित भाष्यः । पद्यमानः सोमः । उष्णिक् ।

प्र पुनानाय वेधमे मोमांयु वज्र उद्यतम् । मूर्ति न मरा मुतिभिर्जुंवांते १
 परि वारोप्यव्यया गोभिर्भ्रानो अर्षति । त्री पुषर्धां पुनानः कृणुते हरिः २
 परि कोदां मधुधृतं स्रपये वारं अर्षति । अभि वाणीकंधीणां सप्त नूपत ३
 परि नेता मंतीनां विश्वदेवो अदाभ्यः । सोमः पुनानश्चम्बोविश्वरिः ४
 परि देवीस्तु स्वधा इन्त्रेण पाहि सरथम् । पुनानो वापद्वाघद्विर्मत्तः ५
 परि सत्तिर्न वाजपुर्वैवो वेवेभ्यः सुतः । व्याजनिः पर्वमानो वि धांवति ६ [६] (१०४)

(१०४)

[सप्तमोऽनुवाकः ७७ सू० १०४-११४]

६ पर्वन्तारो कान्यो, काश्यपो षिभविद्व्याकन्तरतो वा । पद्यमानः सोमः । उष्णिक् ।

सखाय आ नि रीदत पुनानाय प्र गांपत । शिशुं न पुरैः परि भूपत भिये १
 समी वत्सं न मानुभिः मृजतां गयसाधनम् । वृवाव्यं मर्दमभि द्विदावसम् २
 पुनानां दक्षसाधनं यथा शर्धांय वीतयं । यथा मित्राय वरणाय शोतमः ३
 अस्मभ्यं त्वा वमुचिर्दं मुभि वाणीरनूपत । गोभिष्टे वर्णमभि धांसयामसि ४
 स नो मदानां पत्त इन्द्रां वृवर्षरा असि । सत्वेक सत्वे गानुवित्तमो भव ५
 सनेमि कृष्णं स्मदा रक्षमुं कं विन्वृजिणम् । अपादेवं हृपुमहां पुपोधि नः ६ [७] (११०)

(१०५)

६ पर्वतनारदौ काण्वौ । पवमानः सोमः । उष्णिह् ।

तं वः सखायो मदाय पुनानममि गांयत । शिशुं न वृद्धैः स्वदयन्त गूर्तिभिः १
सं वृत्स ईव मातृमि-रिन्दुर्हिन्वानो अज्यते । देवावीमर्दां मतिभिः परिष्कृतः २
अपं दक्षाय सार्धन्तो ऽयं शर्धां वीतये । अपं देवेभ्यो मधुमत्तमः सुतः ३
गोमन्त्र इन्वो अश्ववत् सुतः सुदक्ष धन्व । शुर्विं ते वर्णमधि गोपुं दीधरम् ४
स नो हरीणां पत् इन्दो देवप्तरस्तमः । सखेव सख्ये नपौ रुचे भव ५
सनेमि त्वयस्मदाँ अदेवं कं चिद्वृत्रिणम् । साह्राँ इन्वो परि बाधो अपं द्वयुम् ६ [८] (१९६)

(१०६)

(१५) १-३, १०-१४ अग्निश्वाधुप, ४-६ बहुमानिवः, ७-९ मनुराश्वयः । पवमानः सोम । उष्णिह् ।

इन्द्रमच्छ सुता इमे वृषणं यन्तु हरपः । भुष्टी जातास इन्दवः स्वर्विदः १
अपं भराय सानसि-रिन्द्राय पवते सुतः । सोमो जैत्रस्य चेतति यथा विदे २
अस्पेदिन्वो मवेप्वा शुभं गुंभ्यति सानसिम् । वज्रं वृ वृषणं भरत् समस्फुजित् ३
प धन्वा सोम जागृवि-रिन्द्रायेन्द्रो परि स्रव । द्युमन्तं शुम्भना भरा स्वर्विदम् ४
इन्द्राय वृषणं मर्तुं पर्वस्व विश्वर्षीतः । सहस्रयामा पथिकृद्विचक्षणः ५ [९]
अस्मभ्यं गातुवित्तमो देवेभ्यो मधुमत्तमः । सहस्रं याहि पृथिभिः कर्निकदत् ६
पर्वस्व देववीतयु इन्वो धाराभिरोजंसा । आ कुलशं मधुमान् त्सोम नः सः ७
तवं वृप्सा उवृषुत् इन्द्रं मदाय वावृधुः । त्वां देवासो अमृताय कं पंपुः ८
आ नः सुतास इन्दवः पुनाना धावता रुविम् । वृष्टिद्यावो रीयापः स्वर्विदः ९
सोमः पुनान ऊर्मिणा ऽव्यो वारं वि धावति । अत्रे वाचः पवमानः कर्निकदत् १० [१०]
धीमिहिन्वन्ति वाजिनं वने क्रीळन्तमत्यविम् । अमि त्रिपुणं सुतपुः समस्वरत् ११
असर्जि कुलशोँ अमि मीळ्ळे सप्तिर्न वाज्युः । पुनानो वाचं जनपञ्जासिप्यदत् १२
पवते हर्षतो हरि-रति ह्वरंसि रंहा । अम्यपन् त्स्तोनुभ्यां वीरवद्यशः १३
अपा पर्वस्व देवथु-मंधोपारं असृक्षत । रेमन् पवित्रे पर्थेपि विश्वतः १४ [११] (१०१०)

(१०७)

१६ सप्तम्यः । (१ भरद्वाजो बार्दक्यः, २ कदपयो मारीचः, ३ गौतमो राष्ट्रकण, ४ भीमोऽपि ।
 ५ विश्वामित्रो गायिनः, ६ जनश्रिर्नागैव, ७ मेधावदभिर्वाशिष्ठः) । एवमानः सोमः ।
 प्रगाथः ० (१, ४, ६, ८, ९, १०, १२, १७, १७ बृहतीः १, ५, ७, ११, ११,
 १५, १८ सतोबृहतीः) ३, १६ द्विपदा विराट् ११-१६ प्रगाथः
 (विषया बृहती, सप्त सतोबृहती) ।

परीतो विश्वता सुतं सोमो य उतुमं हविः ।

बृधन्वी यो नयेत् अप्सवन्तरा सुपात्रं सोममद्रिभिः १

नूनं पूजानोऽर्विभिः परि सुवा—ऽर्दधः सुरभिर्तरः ।

सुते विन्त्वाप्सु मदासो अर्धसा श्रीणन्तो गोमिश्चरम् २

परि सुवान्बर्क्षसे देवमार्दन्तः क्तुरिन्दुर्विचक्षणः ३

पूजानः सोमं धारया उपो वर्सानो अर्धसि ।

आ रत्नुषा योनिमृतस्य सीवृ—स्युःसो देव हिरण्यपयः ४

दुहान ऊर्ध्विष्यं मधुं शिवं मूत्रं मधस्यमार्दन् ।

आपृच्छथं धरुणं द्रान्यथन्ति नृभिर्भूतो विचक्षणः ५ [१२]

पूजानः सोमं जागृषि—रथो वारं परि शिवः ।

त्वं विभो अमुवोऽङ्गिरन्तनो मध्वां प्रसं मिमिक्ष नः ६

सोमो मीहान् पवते गात्रुविर्धमं क्रुषिर्विभो विचक्षणः ।

त्वं कुविरभवो देवरीतम् आ सूर्यं रोहयो विवि ७

सोमं उ पुषाणः सोममि—रधि ष्णुमिर्षीनाम् ।

अश्वंयव हरितां याति धारया मन्द्रयां याति धारया ८

अनुपे गोमान् गोमिश्चान् सोमो दुग्धमिर्क्षः ।

ममुद्रं न संवरणान्यग्मन् मन्वी मदाय तोहाते ९

आ सोमं सुवानो अर्दिभि—स्त्रिं वारंण्युष्यया ।

जनो न पुरि अश्वोर्विद्वन्द्भिः सत्रो पनेषु क्षिपे १० [१३]

स मासुजे त्रितो अण्वानि मुष्ठां मीब्ध्वे सन्निर्वं वात्रयुः ।

अनुमाद्यः पर्यमानो मनीषिभिः सोमो विनेमिर्कैकंभिः ११

प्र सोमं देवरीतये सिन्धुर्न रिस्ये अर्णसा ।

अंशोः पर्यसा मत्रियो न जागृषि—रण्या कोर्षा मधुभुतम् १२ (१०९९)

- आ हृष्यतो अर्जुनि अत्के अक्षयत प्रियः सुनुनं मज्यंः ।
 तमीं हिन्वन्पुष्यतो यथा रथं नदीप्या गर्मस्तयोः १३
- अभि सोमांस आयवुः पर्वन्ते मद्यं मदम् ।
 समुद्रस्पाधिं विष्टपिं मनीषिणो मत्सुरासः स्युर्विदः १४
- तरत् समुद्रं पर्वमान ऊमिंणा राजा ब्रुव क्रतं ब्रुहत् ।
 अर्धेन्मित्रस्य वरुणस्य धर्मणा य हिन्वान क्रतं ब्रुहत् १५ [१४]
- नृमिर्वमानो हृष्यतो विचक्षणा राजा ब्रुवः समुद्रियः १६
- इन्द्राय पवते मद्रुः सोमो मरुत्वति सुतः ।
 सहस्रधारो अत्यव्यमपति तमीं मृजन्त्यायवः १७
- पुनानश्मू जनपन् मति कुविः सोमो ब्रुवेषु रण्यति ।
 अपो वसानः परि गोमिरुत्तरः सीदन् वनेष्वव्यत १८
- तशहं सोम राण स्रुय ईन्दो त्रिपेदिवे ।
 पूरुणि बभ्रो नि चरन्ति मामव परिधीरति तौ ईहि १९
- उताहं नक्तमुत सोम ते दिवा स्रुयार्यं बभ्रु ऊधनि ।
 घृणा तपन्तमति सूर्ये परः शंकुना इव पतिम २० [१५]
- मृज्यमानः सुहस्त्य समुदे वार्यमिन्वसि ।
 रधिं पिशङ्गं बहुलं पूरुस्पृहं पर्वमानाम्पपसि २१
- मृजानो वारे पर्वमानो अव्यये वृषार्यं चक्रुो वने ।
 ब्रुवानां सोम पवमान निष्कृतं गोमिरश्नानो अंपसि २२
- पर्वस्व धाजसातये ऽभि विश्वानि काव्या ।
 त्वं समुद्रं प्रंध्रमो वि धारयो ब्रुवेभ्यः सोम मत्सुरः २३
- स तू पर्वस्व परि पार्थिवं रजो त्रिव्या च सोम धर्ममिः ।
 त्वां विप्रामो मतिमिर्विचक्षण शुभ्रं हिन्वन्ति धीतिमिः २४
- पर्वमाना अमृक्षत पवित्रमति धारया ।
 मरुत्वन्तो मत्सुरा इन्द्रिया हया मेधामभि प्रयांसि च २५
- अपो वसानः परि कोशमपती नृहिंयानः सोतृमिः ।
 जनपञ्चोतिमन्दना अवीवशाद् गाः कृण्वानो न निर्भिर्जम् २६ [१६] (१०१६)

(१०८)

(१-११) १-२ गौरिवोतिः शारुषः, ३, १४-१६ शक्तिवोसिद्धः, ४-५ ऊर्ध्वारिहस्ता,
६-७ अत्रिभ्या भावदात्रः, ८-९ ऊर्ध्वसभा भारिहस्ता, १०-११ कनकपत्ता भारिहस्ता,
१२-१३ अणवयो राजर्षिः । एवमातः सोमः । काकुभः प्रगायः (विषमा
ककुपु, समा सतोवृहती), ११ यवमभ्या मापयी ।

- पर्वस्व मधुमत्तम इन्द्राय सोम कनुवित्तमो मर्दः । माई द्युधतमो मर्दः १
यस्व ते पीत्वा वृषभो वृषावते ऽस्य पीता स्वर्विदः ।
स मुपकेतो अर्भ्यकमीदिपो ऽच्छा वाजं नैतशः २
त्वं ह्यर्ह्य देव्या पर्वमानु जर्निमानि द्युमत्तमः । अमृतत्वार्य घोषयः ३
येना मर्वगवो वृषपङ्कपोणुते येन विपांस आपिरे ।
वृषानां सुत्रे अमृतस्य चारुणो येन भवोस्पातनुः ४
एष स्व धारया सुतो ऽश्वो बरोमिः पवते मृदिन्तमः । कीटंभूमिर्पामिव ५ [१७]
य उधिया अप्या अन्तरश्मनो निर्गा अकृन्तदार्जसा ।
अमि पुजं तंमिषे गश्यमश्यं वृषोर्व धुष्यवा रुज ६
आ सोता परि चिञ्चता ऽश्वं न स्तोभंमप्युरं रजस्तुरं । वनकक्षमुंनुमृतम् ७
सहस्रधारं वृषभं पंयोवृषं धियं वृषाय जन्मनि ।
अतेन य अतजातो विवावृषे राजा वृष अतं वृहत् ८
अमि द्युमं बृहद्यश इषंस्पते दिव्रीहि देवं देवयुः । वि कोशं मध्यमं युव ९
आ वचपस्व सुदक्ष चम्बोः सुतो विदां वहिर्न विदपतिः ।
वृष्टिं त्रिवः पवस्व गीतिमर्षा निन्वा गर्बिष्यु धियः १० [१८]
एतमु त्वं मनुच्युतं सहस्रधारं वृषभं दिवां दुहुः । विश्वा वसुंति विधंतम् ११
वृषा वि जंजे जुनपुञ्जमर्षयः प्रतपुञ्जयोतिषा तर्मः ।
स मुप्युतः कुविभिर्निर्णिजं वृषे त्रिधात्वस्व इंससा १२
म सुन्वे पो वसुंता यो गयामानेता य इट्ठानाम् । सोमो यः मुंक्षितानाम् १३
यस्य न इन्द्रः पिवाद्यस्य मरुतो यस्य वार्यमला भगः ।
आ येन मित्रावरुणा करामह एन्द्रमवसे महे १४
इन्द्राय सोम पार्तव नृषियंतः स्वायुधो मृदिन्तमः । पर्वस्व मधुमत्तमः १५
इन्द्रस्य हार्षि सोमधानमा विंश समुद्रमिव सिन्धेवः ।
सुधो मित्राय वरुणाय शापवं, त्रिवो विष्टुम उज्जमः १६ [१९] (१०५२)

(१०१)

१२ अक्षरों धित्वा येभ्यः । एवमानः सोमः । द्विपदा विपदा ।

एति य ध्रुवेत्र्याय सोम	स्वाधुमित्राय पुष्ये भगाय	१
इन्द्रं सोम मृतस्य वेपाः	कृत्वे दशाय विभं य वृषाः	॥१॥ २
एवामुताय मह क्षयाय	म दृको अवं त्रिभ्यः पीपुषः	३
पर्वस्य सोम महान् संमृदः	पिता वृषानो विभ्याभि धाम	॥२॥ ४
दृकः पर्वस्य वृषेभ्यः सोम	त्रिवं पुषिषे शं च वृत्रावं	५
त्रिवो धृतामि दृकः पीपुषः	सूत्ये विभंभन् वृत्रो पर्वस्य	॥३॥ ६
पर्वस्य सोम दृषी मृषारो	महामरीचामनु पूषः	७
नृभिर्वृत्रानो जहानः पूतः	क्षत्रिभ्यानि मुद्रः इवृषिष	॥४॥ ८
इतुः पूतानः वृत्रामृगानः	क्षत्रिभ्यानि वृषिणानि नः	९
पर्वस्य सोम कृत्वे क्षत्रपा	इभ्यो न त्रिभ्यो वृत्रो धनय	॥५॥ १० [२०]

ते ते सोताये एतं मयाय	पुनन्ति सोमं महं पुष्याय	११
सिन्धुं जहानं हरिं वृत्रनि	एवित्तुं सोमं वृषेभ्य इतुं	॥६॥ १२
इतुः पर्वस्य वासुदेवज्ञ	एवामुदस्यं वृषिभंगां	१३
विभंभे वासुदेवज्ञे वासु	देव विभ्यानि वृत्रा वृत्रावं	॥७॥ १४
विभंभे वासु विभं वृषामो	सोमिः धीवसु नृभिः सुवसवं	१५
व वृषानो अंशः सुवसंभ्या	भितः एवित्तुं वि वासुदेवज्ञे	॥८॥ १६
व वासुदेवज्ञः सुवसंभ्या	भित्तुं वृत्रानो सोमिः धीवसुः	१७
व सोमं एवित्तुं वृषेभ्य	नृभिर्वृत्रानो अंशुभिः सुवः	॥९॥ १८
व वासुदेवज्ञे वृत्रा	एवित्तुं वृत्रानो अंशुभिः सुवः	१९
वृषेभ्येभ्य वृषा वासुदेव	ज्ञे वृषेभ्ये वृषा इतुं मयाय	॥१०॥ २०
इतुं वृषेभ्ये वृषा वासुदेव	ज्ञे वृषेभ्ये वृषा इतुं मयाय	२१
इतुं वृषेभ्ये वृषा वासुदेव	ज्ञे वृषेभ्ये वृषा इतुं मयाय	॥११॥ २२ [२१] (१०५)

(११०)

१९ उपरुणस्त्रीषुष्यः, वसदस्युः पीठकुरस्याः । पवमानः सोमः । १-३ विपत्तिप्रमथ्या अनुष्टुप्,
४-९ अर्धबृहती १०-११ विराट् ।

पयं धु प्र धन्व वाजसातये परिं धुत्रापि सक्षणिः ।

द्विपन्त्रध्यां क्रणया न ईपसे

१

अनु हि त्वां सुतं सोमं मदांसि महि समर्पराज्यं ।

वाजां अमि पवमान प्र गाहसे

२

अजीजनो हि पवमान सूर्यं विश्वे शकर्मना पर्यः ।

गोर्जीरया रंहमाणः पुरंध्या

३

अजीजनो अमृत मर्त्येष्वो कृतस्य धर्मममूर्तस्य चारुणः ।

सदासरो वाजमच्छा सनिधयदत्

४

अभ्यसि हि शर्वसा ततर्द्धोत्सं न कं विंजनुपानमक्षितम् ।

शयाभिर्न भरमाणो गर्भस्त्याः

५

आर्षीं के चित् पश्यमानासु आप्य वमुरुचो व्रिष्या अभ्यनूपत ।

वारं न वेरः संविता व्युण्ठते

६ [२२]

त्वे सोम प्रधुमा वृक्तर्वाहो महि वाजाय शर्वम धियं दधुः ।

स त्व नो धीर बीयोप चेदप

७

विषुः पीयूषं पूषं पदुक्कयं महो गाहाहिव आ निरंधुक्षत ।

इन्द्रमभि जायमानं समस्वरन्

८

अध यद्विमे पवमान रोईसी इमा तु विश्वा मुर्वतामि मज्जता ।

धुषे न लिःष्ठा वृषभो वि तिष्ठसे

९

सोमः पुनानो अभ्यये वां शिशुनं क्रीळन् पवमानो अक्षाः ।

सुह्रंधारः शतवाज इन्दुः

१०

एष पुनानो मधुमो कृतायेन्द्रापेन्दुः पजेत स्वादुर्मिः ।

वाजसनिर्वरिवोविद्रयोधाः

११

स पवसु सहमानः पृतन्पून् त्सेधन् रक्षांस्यर्षं दुर्गहाणि ।

स्वापुधः सामद्वान् ताम् शक्वन्

१२ [२३] (१०८९)

(१११)

३ अनागतः पारुच्छेपि । पयमानः सोमः । अत्यष्टिः ।

अथा रुचा हरिण्या पुनानो विश्वा द्वेषांसि तगति स्वयुर्वभिः सरो न स्वयुर्वभिः ।
 पारो सुतस्य रोचते पुनानो अरुषो हरिः ।
 विश्वा यद्रूपा पविष्यात्पृकभिः सतास्पेभिर्कंकभिः १
 त्वं त्यत् पर्णीनां विद्रो वसु सं मातृभिर्मर्जयमि स्व आ दमं ऋतस्य धीतिभिर्दमं ।
 पृषवतो न साम् तद् यद्वा रणन्ति धीतर्यः ।
 विधातृभिररुषीभिव्यो दधे रोचमानो वयो दधे २
 पूर्वामनुं प्रदिशं याति चोर्कितु सं रुश्मिर्मयंतते दृशंतो रथो देव्यां दृशंतो रथः ।
 अग्मंभ्रूकधानि पौंस्ये—न्तुं जैत्राय हर्षयन् ।
 वदंश्च यद्दवधो अनपच्युता समस्त्वनपच्युता ३ [२४] (१०८९)

(११२)

४ शिशुराक्षिरसः । पयमानः सोमः । पृहतिः ।

नानानं वा उं नो धियो वि म्रतानि जनानाम् ।
 तक्षं रिष्टं रुतं मियग्ं ब्रह्मा मुन्वन्तमिच्छतीन्द्रविन्दो परिं स्रव १
 जर्तीभितोषधीभिः पूर्णेभिः शक्रनानाम् ।
 कामारो अश्मभिर्युभिर्हिरण्यवन्तमिच्छतीन्द्रविन्दो परिं स्रव २
 कारुहं ततो मियग्ं गुपलप्रक्षिणीं नना ।
 नानाधियो वसूपयो ऽनु गा इव तस्थिमेन्द्रविन्दो परिं स्रव ३
 अश्रो बोद्धा सुसं रथं हसुनामुपमन्त्रिणः ।
 शेषो रोमण्यवन्तो भेदी वारिन्मृणूकं इच्छतीन्द्रविन्दो परिं स्रव ४ [२५] (१०९१)

(११३)

११ कश्यपो मारुषा । पयमानः सोमः । पृहतिः ।

शरुपारुषि सोम—मिन्द्रः पिबतु वृष्टहा ।
 वरुं दधानं आरुमनि करिष्यन् वीर्यं मृह—विन्द्रविन्दो परिं स्रव १
 आ पवस्व दिशां पत आर्त्तीकात् सोमं भीडुः ।
 ऋतशक्रेन सत्येन भुद्धया तपसा मुत इन्द्रविन्दो परिं स्रव २
 पुर्जस्पर्धुन्तुं मद्धिं तं सूर्यस्य दुहितारभत् ।
 तं मन्धुवाः प्रत्यगृभ्यन् तं सोमे रममावधु—रिन्द्रविन्दो परिं स्रव ३ (१०९५)

ऊर्तं वर्द्धयुतद्युध्नं मृत्यं वर्द्धन् तस्यकर्मन् ।	
धृष्टो वर्द्धन् त्सोम राजन् धाया सोमं परिष्कृत इन्द्रायेन्नुो परि छव	४
मृत्यमृग्रस्य बृहतः सं संवन्ति मंसवाः ।	
सं संन्ति रसिनो रसाः पुनानो बद्धणा ह्य इन्द्रायेन्नुो परि छव	५ [२६]
यत्र ब्रह्मा पत्रमान उन्वृस्थां वै वाचं वर्द्धन् ।	
श्राय्या सोमं महीपते सोमैरानुन्वं जनयन् अिन्द्रायेन्नुो परि छव	६
यत्र ज्योतिरजसं यस्मिन् लोके स्वीकृतम् ।	
तस्मिन् मां धेहि पवमानाऽहृतं लोके अक्षितु इन्द्रायेन्नुो परि छव	७
यत्र राजा वैश्वसुतो यत्राप्रोर्धनं त्रिवः ।	
यत्रामृषद्वतीरायुस्तत्र माममृतं कृषीन्द्रायेन्नुो परि छव	८
यत्रानुकामे वरणं जिनाके त्रिंशुषे त्रिवः ।	
लोका यत्र ज्योतिष्मन्स्तत्र माममृतं कृषीन्द्रायेन्नुो परि छव	९
यत्र कामां निश्रमाश्च यत्र ब्रह्मस्य त्रिषपैम् ।	
स्वधा च यत्र मृतिश्च तत्र माममृतं कृषीन्द्रायेन्नुो परि छव	१०
यत्रानुन्दाश्च मोक्षाश्च मुदं पुनरु आसते ।	
कामस्य यत्राताः कामास्तत्र माममृतं कृषीन्द्रायेन्नुो परि छव	११ [२७] ११०
(११४)	
४ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । पृच्छिः ।	
य इन्नुोः पवमानस्याऽनु धामान्यकर्मिन् ।	
तमार्तुः सुप्रजा इति यस्तं सोमार्विधुन्मन् इन्द्रायेन्नुो परि छव	१
कथं मन्त्रकृतां स्तोमैः कश्यपोऽर्धयन् गिरः ।	
सोमं नयस्य राजतुं यो जज्ञे वीरुधां पतिरिन्द्रायेन्नुो परि छव	२
सप्त दिशो नानांमूपाः सप्त होतार ऋत्विजः ।	
देवा अक्षित्या ये सप्त तेभिः सोमामि रक्षन् इन्द्रायेन्नुो परि छव	३
यन् तं राजजघृत हविस्नेजं सोमामि रक्ष नः ।	
ऽग्रार्तावा मा नस्तापीन्मो च नः किं पुनाममुदिन्द्रायेन्नुो परि छव	४ [२८] (११००)
॥ इति नवमं मण्डलं समाप्तम् ॥	

मंत्रसंख्या

महामण्डलसमाप्तपर्यन्तं ७११०

नवममण्डलस्य ११०८

सर्वयोगः ८२१८

अथ दशमं मण्डलम् ।

(१)

[अथमोऽनुयाकः ॥१॥ सू० १-२६]

७ त्रित आप्स्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्रं बृहन्नूपसामूर्ध्वं अस्था—भिर्जगन्वान् तमसो ज्योतिषागात् ।	१
अग्निर्मानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सध्यान्यथाः	२
स जातो गर्भो अग्नि रोदस्यो—रथे चारुर्विभृत ओषधीषु ।	३
वित्रः शिशुः परि तर्मास्यक्तून् प मातृभ्यो अघि कर्निकदद्राः	४
विष्णुर्विथा परममस्य विद्वा—आतो बृहन्नभि पाति तृतीयम् ।	५
आसा यदस्य पयो अकृत स्वं सचेतसो अन्वर्षन्त्यत्रं	६
अत उ त्वा पितृमृतो जर्नित्री—रश्नावृधुं प्रति चरन्त्यर्धः ।	७
ता ई प्रत्येपि पुनरन्त्यरुपा अग्नि त्वं विभु मानुषीषु होतां	८
होतारं वित्ररथमध्वरस्यं पुञ्जस्ययज्ञस्य केतुं रुशन्तम् ।	९
तत्पथि देवस्यदेवस्य मद्वा भिया त्वग्निमतिथिं जनानाम्	१०
स तु वस्त्राण्यधु पेशनानि वसानो अग्निर्नाभां पृथिव्याः ।	११
अरुपो जातः पद् इळायाः पुरोहितो राजन् यक्षीह देवान्	१२
आ हि धावापृथिवी अग्र उमे सदा पुत्रो न मातरां ततन्थं ।	१३
प पाद्मच्छोभतो यजिष्ठा—ऽथा बंह सहस्येह देवान्	१४ [२९] (७)

(१)

७ त्रित आप्स्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

पिपीहि देवो उशतो पविष्ठ विद्वां क्रतुं क्रतुपते यजेह ।	१
ये देव्यां क्रतिवज्जस्तोमिरथे त्वं होतृणामस्याप्यजिष्ठः	२
वोषिं होत्रमुत पोत्रं जनानां मन्धातासि द्रविणोदा क्रतावा ।	३
स्वाहा वषं कृणवांमा हवीषिं देवो देवान् यजत्वग्निरंहं	४
आ देवानामपि पन्थामगन्तु यच्छक्रवांम तदनु प्रबोद्धुम् ।	५
अग्निर्विद्वान् तस्य यजान् सेदु होता सो अध्वरान् तस्य क्रतून् कल्पयाति	६ (१०)

यद्वां वुषं प्रमिनामं वृत्तानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।
 अग्निष्टद्विभ्रमा पूणाति विद्वान् येभिर्वैवां क्रतुभिः कल्पयति ४
 यत् पांक्रुत्रा मनसा वीनर्दशा न यत्तस्य मन्वते मर्यासः ।
 अग्निष्टद्वोतां क्रतुविद्विजानन् यजिष्ठो वैवां क्रतुशो यजति ५
 विश्वेषां ह्यध्वराणामनीकं चित्रं केतुं जनिता त्वा जजान् ।
 स आ यजस्व नुवतीरन् क्षाः स्याहं इपः धुमतीर्विष्वजन्वाः ६
 यं त्वा द्यावापृथिवी यं त्वापुस्त्वप्ता ये त्वां मुजर्निमा जजान् ।
 पन्थामनुं प्रविद्वान् पिंशुपार्णं धुमदग्निं समिधानो वि भाहि ७ [३०] (१४)

(१)

७ चित्त माप्यवः । अग्निः । विदुषुः ।

इतो गंजन्नरुतिः समिद्धो रीदो दक्षाय सुपुमो अर्दधि ।
 चिकिद्धि भाति भासा बृहता असिक्लीमेति कर्शतीमुपाजन् १
 कृष्णा यदेनीमुमि वपंथा भू जजनएन् योषीं बृहतः पितृजाम् ।
 ऊर्ध्वं भानुं सूर्यस्य स्तभापन् द्विवो वसुभिररुतिर्वि भाति २
 भद्रो भद्रया सचमान् आणात् स्वसारं जारो अभ्वेति पुष्पात् ।
 सुयुक्तेर्धुभिरग्निश्चितिपुन् कर्शद्विर्वर्णेभि रामर्मस्थान् ३
 अस्य पामांसो बृहतो न वग्नु निन्धाना अग्नेः सस्युः शिवस्य ।
 ईड्यस्य वृष्णां बृहतः स्वामो भामांसो पामंश्चक्रवभिकिञ्च ४
 स्वना न यस्य भामांसुः पर्वन्ते रोचमानस्य बृहतः मुदिवः ।
 ज्येष्ठेभिर्वेस्तेत्रिष्टेः कीदृमद्भिर्वेष्टेभिर्भानुभिर्नर्धति धाम् ५
 अस्य शुष्मांसो दृष्टानपर्वे अर्हमानस्य स्वनपन् नियुद्धिः ।
 प्रजेमिषीं कर्शद्विर्धुयन्तो वि रेभंद्भिररुतिर्माति विश्वा ६
 स आ वैद्धि महिं न आ चं सत्सि त्रिवस्पृथिव्योररुतिपुंश्रुयोः ।
 अग्निः सुतुकैः सुतुकैर्मिरथ्ये रमंस्वद्धी रमंस्वौ एह मंभ्याः ७ [३१] (१५)

(४)

७ चित्त माप्यवः । अग्निः । विदुषुः ।

प्र ते वद्धि प्र न इयमि मन्म भूयो यथा वन्दो नो हवंषु ।
 धन्वद्विष पुषा अमि त्वर्मग्र इयक्षवं पूरवं प्रथ राजन् १ (११)

यं त्वा जनांसो अभि संचरन्ति गावं उष्ण्यामिषं वृजं यं विष्ट ।	
दूतो वृचानामसि मर्त्यानां मन्तमूर्होऽभरसि रोचनेन	२
शिशुं न त्वा जेन्यं वर्धयन्ती माता बिभर्ति सचनस्यमाना ।	
धनोराधि प्रवर्ता यामि ह्ययं—त्रिगीपसे पशुरिवावसृष्टः	३
मूरा अमूर न वयं चिकित्वा महित्वमग्रे त्वमद्ग वित्से ।	
शयं वमिभरति जिह्यादन् रेरिह्यते पुत्रति विदपतिः सन्	४
कूर्धिज्जायते सनयासु नव्यो वने तस्थी पलितो धूमकेतुः ।	
अस्नातापो वृषभो न प्र वर्ति संचतस्रो यं प्रणयन्त मतीः	५
तनूत्यजेजु तस्करा वनगूं रंजनाभिर्दुर्शाभिरभ्यधीताम् ।	
इयं ते अग्रे नव्यंसी मनीषा युक्त्वा रथं न शुचयंश्चिरंङ्गः	६
मद्गं च ते जातयेदो नमश्चे—यं च गीः सवुमिद्वर्धनी भूत् ।	
रक्षं णो अग्रे तनयानि तोका रक्षोत नस्तन्वोऽर्पयुच्छन्	७ [३२] (१८)

(५)

७ श्रित भाष्यः । भविः । त्रिष्टुप् ।

एकः समुद्रो धुरुणो रयीणा—मस्मद्दुदो भूरिजन्मा यि चण्डे ।	
सिपुक्कवृधनिणोरुपस्थ उत्संस्य मध्ये निहितं पदं वेः	१
समानं नीळे वृषणो वसानाः सं जग्मिरे महिषा अवंतीभिः ।	
ऋतस्यं पदं कवयो नि पान्ति गुहा नामानि दधिरे पराणि	२
ऋतायिनीं मायिनीं सं दधाते मित्वा शिशुं जज्ञतुर्वर्धयन्ती ।	
विश्वस्य नाभिं चरतो भ्रुवस्यं कवोश्चित् तन्नुं मनसा विपन्तः	३
ऋतस्य हि वर्तनपः मुजात्—मिषो धार्जप मुदिवुः संचन्ते ।	
अधीवासं रोवसी वावसाने धृतरर्जवावृधाते मधूनाम्	४
सप्त स्वसुररूपीवावज्ञानो विद्वान् मध्व उज्जंभारा हृशे कम् ।	
अन्तर्धमे अन्तारिक्षे पुराजा इच्छन् वृत्रिमंविदत् पूषणस्यं	५
सप्त मयादाः कवयस्ततश्च—स्तासामेकामिदृश्यंद्दुरो गीत् ।	
आपोहं स्कन्म उपमस्यं नीळे पृथां विमृगं धुरुणंपु तस्थी	६
असंच्च सचं परमे न्योमुन् दक्षस्य जन्मन्नदितेरुपस्थं ।	
अग्निर्हं नः पधमजा ऋतस्य पूर्व आयुनि वृषभध्वं धेनुः	७ [३३] (१५)

[पञ्चोऽप्याय १६६ प० १-२८]

(१)

७ दिन भात्यः । मन्त्रिः । विष्णुम् ।

अयं स यस्तु शर्मन्नवाभि-रुग्नेरधते जग्निताभिर्ध्या ।	
ज्येष्ठेभिर्षो भानुभिर्कृष्णा पूर्वेति पार्वीतो विभावा ।	१
यो भानुभिर्विभावा विभा-त्यग्निर्बुधभिर्कृतावाग्नेः ।	
आ यो विषाव स्रष्टा सस्त्रिभ्यो ऽपरिहृतो अरुो न सतिः ।	२
इंशे यो विश्वस्या बुधर्वति-रीशं विश्वार्थुणसो ज्युष्ठी ।	
आ यस्मिन् मना हवीष्यद्वा-वरिष्टरथः स्फुभ्राति द्युषिः ।	३
शुपेभिर्बुधो जृषणो अर्क-र्बुधो अचडा रपुजसा जिगति ।	
मन्त्रो होता स जुह्वा-पकेष्टः संमिश्रो अमिरा जिपति बुवान् ।	४
तमृष्टामिन्द्रं न रेजमान-शुधि शीमिन्मंमामिरा कृणुष्वम् ।	
आ ये विवासो मुतिभिंगुणानि ज्ञातयेदसं जुह्वं महानाम् ।	५
सं पस्मिन् विश्वा वद्यनि जग्मु-वाञ्जे नाश्याः सर्वावन्त एषिः ।	
अस्मे ऊनीरिन्द्रेवाततमा अवाचीना अश्र आ कृणुष्व ।	६
अथा ह्यग्नि मृदा निषद्या मृधो जंजानो हव्येन वभूर्ध ।	
तं ते बुवासो अनु केतमाय-ल्लधावधन्त प्रथमास ऊमाः ।	७ [१] (५१)

(७)

७ दिन भात्यः । मन्त्रिः । विष्णुम् ।

स्यस्ति नो विवो अंशे वृषिय्या विश्वार्थुर्षहि पुत्रयाय देव ।	
सचंमहि तव इस्म प्रकृते-कृष्ण्या न उरुमिर्द्वि शंसिः ।	१
इमा अंशे मृतशुभ्र्यं जाता गोभिरश्वरभि गुणान्ति राधः ।	
यदा ते मर्तो अनु भोगमानु-वसो धर्षानी मुतिभिः सुजात ।	२
अग्नि मंये पितृमृष्टिषापि-मृष्टि भ्रातंरु सवृमिन् सखायम् ।	
अग्नेरीकं बृहनः संवर्षं त्रिवि श्रुकं रजतं सूर्यस्य ।	३
सिधा अंशे धियो अस्मे सन्तु-री-यं श्रायन् वसु आ नित्यंहाता ।	
कृतावा म शोधिर्वश्वः पुरुषु-धूमिरभ्या अहमिवांममस्तु ।	४ (७१)

युभिर्हितं मित्रमिव प्रयोगं प्रवृत्तमृत्विजमध्वरस्यं जारम ।	
बाहुभ्यामग्निमापवोऽजनन्त प्रिधु होतारं न्यसादपन्त	५
स्वयं यजस्व त्रिवि देव वेवान् किं ते पार्कः कृणवदप्रवेताः ।	
यथार्यजं क्रतुर्मिदं देवा नेवा यजस्व तन्वं सुजात	६
मर्वा नो अग्नेऽब्रितोत गोपा मर्वा वयस्कृद्गत नोऽयोधाः ।	
रास्वा च नः सुमहो हृष्यदातिं आस्वांत नस्तन्वोऽं अर्षयुच्छन्	७ [२] (४९)

(८)

१ त्रिशिरास्वाष्टः । अग्निः, ७-९ इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र केतुना बृहता यार्यग्निं रा रोदसी वयमो रोस्वीति ।	
त्रिवक्षिदन्तो उपमौ उदानं ह्यपामुपस्थं महिषो ववर्ध	१
मृशोत्रु गमो वृषभः कुकुक्षां नक्षेमा वृत्सः शिर्मावो अरावीत ।	
स वेदतास्युर्घतानि कृण्वन् त्वेषु क्षरंषु प्रथमो जिगाति	२
आ यो मूर्धानं पित्रोरस्थं न्यध्वरे दधिरे सरो अर्षोः ।	
अस्य पत्न्यकं पीरश्वं वृषा क्रतस्य योर्ना तन्वो जुपन्त	३
उपउषो हि वमो अग्रनेषि त्वं यमयोरभवो विभावा ।	
क्रतार्यं मात दधिषे पुदानं जनयन् मिधं तन्वोऽं स्वार्थं	४
मुवध्वधुर्महं क्रतस्य गोपा भुवो वरुणो यदृताय वेपिं ।	
मुवो अर्षा नपाज्जातवेत्रो भुवो ह्रतो यस्य हृष्यं जुगोपः	५ [३]
मुवो यजस्य रजसश्च नेता यत्रां नियुद्धिः सचसे शिवाभिः ।	
त्रिवि मूर्धानं दधिषे स्वर्षां त्रिह्वामग्ने चकृषे हृष्यवाहर्म	६
अस्य व्रितः क्रतुना वने अन्तं रिच्छन् धीतिं पितुरेधिः परस्य ।	
सचस्यमानः पित्रोरुपस्थं जामि वृषाण आयुधानि वेति	७
स पित्र्याण्णायुधानि विद्वा निन्द्रेपित आप्तयो अर्षवपुष्यत् ।	
त्रिगीर्षाणं सप्तरीशिमं जघन्वान् त्वाप्स्यं चिन्निः संसृजे व्रितो गाः	८
भूपिदिन्द्रं उदिर्नक्षन्तमोजोऽर्षामिनत् सत्यतिर्मन्यमानम् ।	
त्वाप्स्यं चिद्धिश्चरुपस्य गोनां माचक्राणस्त्रीणि उगीषां परां वक्	९ [४] (५८)

(९)

१ चिद्विराट्स्वाहा, सिन्धुद्वीप नाम्बदीपो वा । भाष्यः । गावर्था, ५ वर्धमाना गावश्चे, ७ प्रतिष्ठा गावजो, ८-९ अनुष्टुप् ।

आपो हि प्ता संयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणांयु चर्क्षते	१
यो वः शिवतेभ्यो रमुस्तस्य माजयतेह नः । उग्रतीरिंश्च मान्तः	२
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांयु जिन्वथ । आपो जनर्षथा च नः	३
शं नो क्वेवीमिष्ट्य आपो भवन्तु पीतये । शं योग्भि संवन्तु नः	४
ईशाना वायांणा क्षयन्तीध्वंणीनाम् । अपो यांचामि मेपुजम्	५
अप्यु मे सोमो अबवीद्वन्तर्विश्वानि मेपुजा । अग्निं च विश्वक्षंयुवम्	६
आपः पृणीत मेपुजं वरुधं तन्वेदं मम । उपोकू च सूर्यं इदो	७
इदमापुः प्र वरुत यत् किं च दुरितं यदि ।	
पद्माहर्ममिदुद्रांहा यदा शेष उतानृतम्	८
आपो अद्यान्वचारिषं रमेन ममगस्महि ।	
पर्यस्वानम् आ गहि तं मा सं मृतं वचंसा	९ [५] (६०)

(१०)

१४ नद्यर्षोवर्णानामयुजां पत्न्याश्च वैवस्वती यमी ऋषिका । यमः । पत्नीवर्णानो युजां नद्यर्षाश्च वैवस्वतो यमः ऋषिः । यमी । त्रिष्टुप्, ११ चिराद्भ्याना ।

ओ चित्र सखापं सख्या वंतृत्या तिरः पूरु चिद्वर्षवं जगन्वान् ।	
चिनुर्नपातुमा दधीत वेधा अधि क्षमिं प्रतुरं दीध्वानः	१
न ते सखां मरुधं वंष्टयेत्त सलक्ष्मा पद्रिपूरुणा भवति ।	
महस्पुत्रासो अर्धुरस्य वीर्य द्विषो धृतारं उर्विया परिं रूपन्	२
उदान्तिं छा ते अमृतांस एत देकंस्य चित्र त्यजसुं मर्वंस्य ।	
नि ते मनो मर्नमि धाप्युस्मे जन्युः पतिस्तुन्वर्षां विविधयाः	३
न पत् पुरा चंकुमा कर्षू नूनभूता वर्धन्ती अनृतं रोपे ।	
गुन्धर्वो अश्वर्या च योषा सा नो नाभिः परमं जामि तन्नो	४
गर्भे नु नो जनिता वर्पनी कर्षूवस्ववर्षा मयिता विश्वरूपः ।	
नकिरस्य प्र मिनन्ति हतानि वेदं नाशुस्य पृथिवी उत द्यौः	५ [६] (७१)

को अस्य वेदं प्रथमस्याहः क इँ वदं क इह प्र वीचत् ।	
बृहन्मित्रस्य वरुणस्य धाम कर्तुं अथ आहनो वीच्या नृन्	६
यमस्य मा युम्वं काम आगन् त्समाने योनीं सहशोण्याय ।	
जायेव पत्ये तन्वं रिरिच्यां वि चिद्वहेव रथ्येव चका	७
न तिष्ठन्ति न नि मियन्त्येते देवानां स्पर्श इह ये चरन्ति ।	
अन्येन मदाहनो याहि तूयं तेन वि वृह रथ्येव चका	८
रात्रीभिरस्मा अहमिर्दशस्येत सूर्यस्य चक्षुर्मुहुर्हन्मिमीपात् ।	
त्रिवा पृथिव्या मिथुना सर्वन्धू यमीयंमस्य विभूयादजाभि	९
आ घा ता गच्छानुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि ।	
उपं बर्हहि वृषभार्यं ब्राह्मन्मन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत्	१० [७]
किं भ्रातासद्यदनाथं भवति किमु स्वसा यन्निकंतिर्मिगच्छात् ।	
कार्यभूता ब्रह्मेष्टतद्रूपामि तन्वां मे तन्वं सं पिपृग्धि	११
न वा उं ते तन्वा तन्वं सं पपृच्यां णापमाद्भ्यः स्वसारं निगच्छात् ।	
अन्येन मत् प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे पश्येतेव	१२
बुतो व्रतासि यम नैव ते मलो हृदयं चाविदाम ।	
अन्या किल त्वां क्रुक्ष्येव युक्तं परिं प्वजाते लिङ्गिजिव वृक्षम्	१३
अन्यम् पु त्वं यम्यन्य उ त्वां परिं प्वजाते लिङ्गिजिव वृक्षम् ।	
तस्य वा त्वं मन इच्छा स वा तवाऽर्धा कृणुष्व संवित्रं सुभद्राम्	१४ [८] (८१)

(११)

१ आह्नहविधानः । अग्निः । जगती, ७-९ शिष्टम् ।

वृषा वृष्णे दुदुहे दोर्हसा त्रिवः पयांसि यद्धो अदितेरदाभ्यः ।	
विभ्वं स वेदु वरुणो यथा धिया स यज्ञिषो यजतु यज्ञिषो ऋतून्	१
रपेन्नृवीर्यां च योषणा नृदस्यं नृदे परिं पातु मे मनः ।	
इष्टस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वीचति	२
सो चिध्र मद्रा क्षुमती यशस्वत्युषा उवास मनवे स्वर्वती ।	
यवीमुशान्तमुशतामनु कर्तुं मग्निं होतारं विद्वायु जीर्जनन्	३ (८४)

अथ त्वं हृत्सं विभ्वं विचक्षणं विरारमरिद्विहितः श्वेनो अश्वरे ।	
यद्वी विशो वृणते कृस्ममाया अग्निं होतारुमथ पीरजायत	४
सदासि रुषो यरसिष पुष्यते होवाभिगणे मनुषः स्वश्वरः ।	
विषस्य वा पच्छशान्तान् उवष्यं । धारं ससुवो उवपामि मूरिभिः	५ [९]
उद्वोरप पितरां जार आ भगमिपक्षति हर्षतो हृत्त इप्पति ।	
विबंक्ति वाहिः स्वपुस्पते मुखं स्तंविप्पते अयुते वेपति मती	६
यस्तं अग्रे सुमतिं मतीं अहन् सहसः मूने अति स प श्रुषे ।	
रुषं दधानो वहमानो अश्वे रा स धूमो अर्मवान् भूपति धून्	७
यदग्रे एषा समितिमवाति देवी देवेषु पलता यज्ञत्र ।	
श्वो ज्ञ यद्विमजासि स्वधाषो प्रागं नो ज्ञ वसुमन्तं वीतान्	८
भुधी नो अग्रे सद्दिने सुधस्यं पृक्ष्या र्थममुतस्य द्रवित्नुम् ।	
आ नो षह गेदंसी देवपुत्रं माकिंरुपानामपं भूदिह स्याः	९ [१०] (१०)

(११)

१. अश्वरेद्विषयान् । अग्निः । विष्णुः ।

द्यावां ह क्षामा पथमं क्रतेनां ऽमिष्ठावे मंत्रतः सत्यवाचा ।	
देवो यन्मतीन् यजयाप कृषवन् त्सीवृद्धोतां भृत्पद् स्वममुं यन्	१
देवो देवान् परिभूकतेन वहा नो हव्ये रंध्रमभिंक्रितवान् ।	
धूमकेतुः सुमिष्ठा भाकेरीको सुन्दो होता नित्यो वाचा यजीयान्	२
स्वायुर्वेवस्यामृतं यद्वी गो रतो ज्ञातासो धारयन्त उर्वी ।	
विश्वं देवा अन् तन् ते यजुर्गुं दुहे यदेनीं त्रिव्वं घृतं वाः	३
अयामि वां वधापापो घृतस्त्वं द्यावाभूमौ शृणुतं रोदसी मे ।	
अहा यद् द्यावाऽमुनीतिमयन् मधां नो अत्र पितरां शिदीताम्	४
किं स्वित्तो राजा जगृहे कतृस्या ऽतिं वृते र्षकृमा को वि वेक् ।	
मित्रश्चिद्विष्मा जुतृगणो देवाऽऽङ्गोको न यातामपि बाजो अस्ति	५ [११]
दुमन्वत्रामृतस्य नाम सलंक्ष्मा यद्विपुष्पा भवति ।	
यमस्य यो म्रनवेते सुमन्वसे तमृष्व प्राह्यर्षपुच्छन्	६ (११)

यस्मिन् वेवा विवधे मादयन्ते विवस्वतः सद्ने धारयन्ते ।	
सूर्यं ज्योतिरवधुर्मास्यं क्तून् परि चोतनि चरतो अजघ्ना	७
यस्मिन् वेवा मन्मनि सुचरन्त्यपीच्येत् न वयमस्य विद्म ।	
मित्रो नो अघ्रादितिरनागान् त्साविता वेवो वरुणाय वोचत	८
धुषी नो अघ्रे सद्ने सुधस्ये युक्ष्वा रथममृतस्य द्रविन्तुम् ।	
आ नो वह रोदसी वेवपुत्रे मार्किर्ववानामर्षं भूरिह स्याः	९ [१२] (९९)

(१३)

५ भाङ्गिर्हविधानः, पिवस्वानादित्यो वा । हविधाने । त्रिष्टुप्, ५ अगती ।

युजे वां बह्वं पूर्वं नमोभिर्वि श्लोकं एतु पृथयेव सुरेः ।	
शुण्वन्तु विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि त्रिव्यानि तस्थुः	१
यमे इव यतमाने यदेतं प्र वां भरन् मानुषा देवपन्तः ।	
आ सीवतं स्वर्मु लोके विदनि स्वासस्थे भवतमिन्द्वे नः	२
पञ्च पदानि रूपो अन्वरोहं चतुष्पद्मीमन्वेमि वृतेन ।	
अक्षरेण प्रति मिम एतामृतस्य नामावधि सं पुनामि	३
वेपेभ्यः कर्मवृणीत मृत्युं प्रजाये कर्ममृतं नावृणीत ।	
बृहस्पतिं यज्ञमकृण्वत ऋषिं मियां यमस्तन्वं प्रारिरेचीत	४
सप्त क्षरन्ति शिशवि मरुत्वते पित्रे पुत्रामो अप्यर्वावितक्षुतम् ।	
उभे इदंशोभयस्य राजत उभे एते उभयस्य पुष्यतः	५ [१३] (१०४)

(१४)

१६ यं बस्वतो यमः । यमः, ६ भाङ्गिः-पित्रयवभृगुसोमाः, ७-९ लिङ्गोक्तदेवताः, पितरो वा, १०-११ आनो । त्रिष्टुप्, ११, १४, १६, अतुष्टुप्, १५ बृहती ।

प्रेषिवांसं प्रवतो महीरन् बह्वभ्यः पन्थामनुपस्पज्ञानम् ।	
वेवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्य	१
यमो नो गातुं प्रथमो विवङ्गु नैया गद्यतिरपमर्तवा उ ।	
पत्रा नः पूर्वं पितरः पेषु रेना जज्ञानाः पृष्यार्के अत्र स्वाः	२
मार्तली कस्येयमो अङ्गिनोमि बृहस्पतिर्कर्मिवावृधानः ।	
योर्धं वेवा वावुर्धुर्षं वेवान् त्साहान्ये स्वधपान्ये मदन्ति	३ (१००)

इमं यमं प्रमुरमा हि सीदा अङ्गिरोभिः पित्रुभिः संवित्पुनः । आ त्वा मन्त्राः कविभ्रस्ता यंह म्नेना राजन् हविषां भादृष्यश्च	४
अङ्गिरोमिरा गौहि युधिर्वभिः यमं बरुपेहिह मांश्चपस्य । विवंश्वन्तं ह्ये यः पिता ते अस्मिन् प्रये बहिष्पा निपय	५ [१४]
अङ्गिरसो नः पितरो नवरंशा अर्धशणो भृगवः सोम्यासः । तेषां वृषं सुमनो यज्ञियानां मरि मुदे संमितसे र्पांम	६
प्रेहि गौहि युधिभिः पुष्यंभिः पंज्रा नः पूर्वं पितरः परेषुः । तुभा राजाना स्वधया मर्दन्ता यमं पर्यामि बरुणं च देवम्	७
सं गण्डस्व पित्रुभिः सं युधेनं प्तापुतेन परमे ध्योमन् । हित्वापांश्च पुनरम्भेहि सं गण्डस्व तन्वां सुबचांः	८
अपंतु वीत वि च संप्रतातो इस्मा एतं पितरो लोकमकन । अहोमिराङ्गिभ्रनुभिष्यंते यमो ददात्पवसानमस्मे	९
अति इष सास्मेपी श्वानां चतुश्शी शबलां साधुनां शुधा । अर्थां पित्रून् सुवित्रो उपेहि यमेन ये संधमां मर्दन्ति	१० [१५]
यो ते श्वानां पम रहितारां चतुश्शी पदिसीं नृषक्ष्मी । ताभ्यमेतुं पारं देहि राजन् त्नुस्ति चारमा जनमीदं चं पेहि	११
पुरुप्रयारं सुतृणां उदुम्बलो यमस्य द्रुती चरतो जनों अनु । तावम्भर्षं ह्येष सुपांषु पुनर्दातामस्युमंघह भद्रम्	१२
यमापु सोमं सुनुत यमार्यं जुहुता हविः । यमं हं एतां गण्डस्वमिदृशो अर्भूतः	१३
यमार्यं पूतवत्त्रुवि जुहोत य च तिष्ठत । म नो ब्रुवन्वा र्यमद् ब्रुविंमापुः य जीनमे	१४
यमापु मधुमत्तमं गहं ह्ययं जुहोतन । इदं नम कविभ्यः पूर्वैरेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृन्वाः	१५
त्रिकंठुकेभिः पनति चतुर्वीरुकुमिदुहन् । त्रिपुष्पांशुनी उन्दांमि सती ता यम आहिता	१६ [१६] (११०)

(१५)

१४ दक्षो यामावनः । पितरः । विश्वेषु, ११ जगती ।

- उदीग्तामर्थं उत परास उन्मथ्यमाः पितरः सोम्यासः ।
 असुं य इंप्रावृका ऋतशास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु १
 इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वांशो य उर्परास ईयुः ।
 ये पाथिते रजस्या निर्वत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु विश्व २
 आहं पितृन् स्तुविद्वर्षो अविन्मि नपाते च विक्रमणं च विष्णोः ।
 बर्हिपत्रो ये स्वधया मृतस्य भर्तना पित्वस्त इहागमिताः ३
 बर्हिपदः पितर ऊत्पथोऽग्निमा यो हन्वा चक्रुमा नृपध्वम् ।
 त आ गुतावसा शंतमिनाऽधा नः शं योररयो दधात ४
 उपहृताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्वेषु त्रिधिषु प्रियेषु ।
 त आ गमन्तु त इह भुवन्त्वधि भुवन्तु तेष्वन्तुस्मान् ५ [१७]
 आप्या जानु दक्षिणतो निषये मं यज्ञमभि गृणीत विश्वे ।
 मा हिंसिष्ट पितरः केन चित्रो यद आगः पुरुषता काम ६
 आसीनासो अरुणीनामृपस्वेषु र्वि धंत वृशस्ये मत्पोंव ।
 पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य यस्तुः य यच्छत त इहोर्ते दधात ७
 ये नः भुंक्षि पितरः सोम्यासोऽनुहिरे संमपीधं दधिष्ठाः ।
 तेभिर्षमः मरगणो हवीष्युः शश्रुशक्तिः पतिक्राममन्तु ८
 ये तानुपुंक्ष्वा जेहमाना होत्राविदुः स्तोमंतष्टामो अर्कः ।
 आर्षे पाहि सुविद्वेषमिषांश्च सत्वेः क्रुवेः पितृभिर्षमंसक्तिः ९
 ये स्यासासो हविरदो हविष्यश्च इन्द्रेण क्रुवेः सरथं दधानाः ।
 आर्षे पाहि सहस्रं इववन्देः परीः पूर्वैः पितृभिर्षमंसक्तिः १० [१८]
 अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छतु सर्वमदः सद्यः सुवणीतयः ।
 अथा हवींश्चि मपंतानि पृष्टिभ्यधा र्वि सर्ववीरं दधातन ११
 त्वन्दं इन्द्रितो जातयेरोऽप्राङ्कृष्याति मूरमतिणं कृत्वी ।
 मादोः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षस्तद्धि त्वं दंतु पयंता हवींश्चि १२
 ये श्रेह त्रितगु ये च मेह योर्धं त्रिष यो उं च न पंतिष्य ।
 त्वं बंत्थ पति ते जातयेदः स्वधामिभुंक्षे मूर्धनं नृपय १३ (११)

ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा मध्ये त्रिवः स्वधया मादयन्ते ।
तेभिः स्वराट्पुनीतिमेता यथावदं तुर्वं कल्पयस्व

१४ [१९] (१४४)

(१६)

१४ इमनो यामायनः । अग्निः । अिन्द्रपृ, ११-१४ अतुन्द्रपृ ।

मेनमद्ये वि दहे मामि शोचो मास्य त्वचं चिक्षिणे मा शरीरम् ।

यदा दूतं कृष्णं जातवेदो ऽधमिन् प्र हिणुतात् पितृभ्यः १

दूतं यदा करीमं जातवेदो ऽधमिन् परि दत्तात् पितृभ्यः ।

यदा गच्छामयमुनीतिमेता मथा वृवानो वसुनीमंवाति २

सुर्वं चक्षुगच्छतु वार्तमान्मा दा चं गच्छ पृथिवीं च धर्मणा ।

अपो वां गच्छ पत्रि तत्र ते हित मोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः ३

अग्नो मागस्तपमा ते तंपश्च ते ते शोचिस्तपनु ते ते अर्चिः ।

पास्तं शिवास्तुन्वा जातवेदुस्ताभिर्वहेनं मुकृतामु लोकम् ४

अर्चं सृज पुनरद्ये पितृभ्यो यस्त आदृतुभरति स्वधाभिः ।

आपुर्वसान् उर्व वेतु शेषः सं गच्छती तुन्वा जातवेदः ५ [२०]

यत् तं कृष्णः शंक्रुज आनुतादं पिपीलः सुर्वं उत वा श्वापदः ।

अग्निदग्धिश्वापदं कृष्णोतु सोमंश्च पो वादृणां अग्निवेदा ६

अग्नेर्भुं परि गोभिर्व्ययस्तु सं पोणुषु पीर्वमा मेर्दसा च ।

नेत् त्वां पूष्णुहंरसा अहंवापो दुधृर्किंशुपन् र्पंशुपति ७

इममद्ये चमसं मा वि जिह्वरः पिपो वृवानोमुत सोम्यानाम् ।

पुष पधंससो वृवपान् स्नसिमिन् वृषा अमुतो मादयन्ते ८

हृष्यादुमिदिं प्र हिणोमि दूरं यमराजो गच्छतु रिपवाहः ।

इदेषायमितरो जातवेदा वृवेभ्यो हृष्यं र्षहनु यजानन् ९

पो अग्निः हृष्यात् शंक्रिवेदां वो गृह्णसिन् परवृभितो जातवेदस्य ।

ते हंरामि पितृपुत्राव वृषं स पुर्ममिन्वान् परमे सुधरधं १० [२१]

पो अग्निः कंसुवाहंनः पितृन् पधंहतावुधः ।

पेर्षु हृष्यानिं वाचति वृवेभ्येभ्य पितृभ्यु आ ११

उरानन्मन्ता नि धीमिदुदान्ः सार्मधीमहि ।

उशधुंशान् आ र्षेह पितृन् हृषिषु अलंब १२ (१४५)

यं त्वमग्ने सुमर्दहस्तमू निर्वोपया पुनः ।

क्रियाम्बुत्रं रोहतु पाकद्रुवां ध्यल्कशा १३

शीर्तिके शीर्तिकावति ह्यादिके ह्यादिकावति ।

मुण्डकपाठे सु सं गम इमं स्वामिं हंपय १४ [२२] (१४८)

(१०)

[द्वितीयोऽनुवाकः ३१४ सू० १७-१९]

१४ देवभया यामायनः । १-१ सरस्वतः १-६ पूषा, ७-९ सरस्वती, १०-१४ भाषा,

११-११ सोमो वा । विश्वर, ११-१४ अनुष्टुप्, १३ पुरस्ताद्बृहती वा ।

त्वष्टा बुद्धिरे बहन्तु कृणोतीतीव विश्वं भुवन्नं समेति ।

यमस्य माता पंपुह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश १

अर्पागृह्यमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वी सर्वपांमद्दुर्विस्वते ।

उताश्चिर्नावमरुद्यत् तदाभीद्वर्जहातु द्वा मिधुना संरण्युः २

पूषा त्वेतरुष्पावपनु प्र विद्रा ननष्टपशुभुर्वनस्य गोपाः ।

स स्वेतेभ्यः पारि दत्त पितृभ्यो ऽग्निर्दुर्विभ्यः मुविशुत्रिपेभ्यः ३

आर्युर्विश्वायुः पारि यासति त्वा पूषा त्वा यानु परंधे पुरस्तार ।

पद्मासते मुकृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः संविता दधानु ४

पुषमा आशा अनु वदु सर्षाः सो अस्मो अर्मयतमेन नेपत् ।

स्वस्तिहा आपृजिः सर्ववीरो ऽर्षयुच्छन् पुर एनु प्रजानन् ५ [२३]

परंधे पुषामर्जनिह पूषा परंधे त्रिवः परंधे पृथिग्याः ।

उमे अग्नि प्रियतमे सुधरुधे आ च परां च चरति प्रजानन् ६

संस्वती देवपन्तो हवन्ते मरस्वतीमधुरे तापमनि ।

संस्वती मुकृतो अत्रपन्तु संस्वती क्रुशुषे वार्ये क्षान् ७

संस्वति पा सार्धं पुषार्धं स्वधार्भिर्द्वि द्वित्प्रिमर्दनी ।

आसद्यामिन् बर्हिर्वि मादपम्याऽनमीशा इष आ धंशुभ्ये ८

संस्वती पा पितरो हवन्ते दक्षिणा पृथमग्निर्धमाणाः ।

मृशुषांमिद्रे अर्थ भागं शुपस्योषं परंमानेषु धेहि ९

आपो अस्मान् मातरः शुन्धपन्तु पूतेन नो पूतप्यः पुनन्तु ।

विश्वं हि त्रिवं पुरहन्ति देवीः कद्विभ्यः शुचिरा पूत पंभि १० [२४] (१५८)

द्विस्तर्धस्कन्द पथमौ अन दू-निमं च योनिमनु पक्ष पूर्वः ।	
समानं योनिमनु संचरन्तं द्विस्तं जुहोम्यनु मत् होत्राः	११
यस्ते द्विस्तः स्कन्दनि यस्ते अंशु-सांहुच्युतो धिपर्णाया उपस्थात् ।	
अध्वर्योर्वा परि वा यः प्रवित्रात् तं तं जुहोमि मनमा वर्षद्रुहृतम्	१२
यस्ते द्विस्तः स्कन्नो यस्ते अंशु-रवस्त यः परः सुवा ।	
अयं देवो बृहस्पतिः सं तं सिञ्चन्तु राधसे	१३
परस्वतीरोपेधयः परस्वन्मामकं वर्षः ।	
अपां परस्वदिन् पयस्तेन मा सह शुन्धत	१४ [२५] (१६९)

(१८)

१४ संदुस्तुषो यामायनः । १-४ मृत्युः, ५ घाता, ६ त्वष्टा, ७-१४ पिदमेघा, १४ जपतिर्वा ।
विष्टुप. ११ प्रस्नारपङ्क्तिः, १३ जपती, १४ अनुष्टुप ।

परं मृत्यो अनु परीहे पन्था यस्ते स्व इतरो देवयानात् ।	
चर्हुष्मते शूण्डते तं बवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरात्	१
मृत्योः पदं योपयन्तो यद्वेत द्राचीषु आयुः प्रतरं दर्शानाः ।	
आप्यार्यमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञिपासः	२
इमे जीवा वि मूतैराववृत्त-अभूद्भदा देवदृतिर्नो अद्य ।	
पात्रो अगाम नूतये हर्साय द्राचीषु आयुः प्रतरं दर्शानाः	३
इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि येषां नु गादपरो अर्धमितम् ।	
शतं जीबन्तु श्रादः पुरुची-इन्तमृत्युं दधतां पवंतेन	४
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथं अतर्धं अनुमिपन्ति माधु ।	
यथा न पूर्वमपरो जहात्ये-वा धात्रराशुषि कल्पवैपाम्	५ [२६]
आ रोहतायुर्नरसै वृणाना अनुपूर्वं पतमाना यति च्छ ।	
इह त्वष्टां सुर्जानेमा सजोषां वीर्षभायुः करति जीवसे बः	६
इमा नारीरविष्टवाः सुपत्नी-राअनेन सर्पिया सं विशन्तु ।	
अनुभवोऽनर्हीवाः सुरत्या आ रोहन्तु जनये योनिमघं	७
उदीर्ध्वं नार्यमि जीवलोके गतामुमितमुपं शेष एहिं ।	
इस्तद्यामस्यं दिधिपोस्तवेइं पत्युर्जनित्वमभि सं बंमूथ	८

(१७०)

पिनुर्हस्ताङ्गाद्वानि मृतस्याऽस्मि ह्यत्रापि वचंसि बलाप । अथैव त्वमिह वपं मुनीरा विभ्याः स्पृषां अभिमोतीनेपम	९
उपं तपं मातरं भूमिभृता मूर्क्यपचमं पृथिवीं सुशोराम । ऊर्णभृता वृषतिर्दक्षिणावत पुषा त्वा पानु निकृतेरुपस्थान	१० [२७]
उत्पुञ्जस्व पृथिवि मा नि बांधवाः सुपायनास्मि भव सुपरत्रना । माता पुत्रं यथा मिवाऽभ्येनं भूम ऊर्णुहि	११
उत्पुञ्जमाना पृथिवी मु तिष्ठतु मह्यं मित् उप हि भयन्ताम । ते गृहामो पृतभृतो भवन्तु विश्वाहास्मि शरणाः सुन्ववर्	१२
उत् ते भ्रात्रामि पृथिवीं त्वत् पृथिवीं लोमं निदृष्ट्वा अहं रिपम् । पुतो स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽप्यो यमः सादना ते मिनोतु	१३
पृथिवींते मामहनीऽप्याः पुण्यमिवा वृषुः । पृथिवीं जगमा वाचमर्धं रशनया यथा	१४ [२८] (१०१)

[अथर्ववेद । म० १०, प० १०]

(११)

८ मथिनो यानावनाः, भृगुकोटावरा, भामंरश्चववने वा । भावा, पावो वा,
१ उचराधंरथ भर्माचोमी । भृगुद्वय, ६ पावरी ।

नि वंरंभुं मानुं गात्राऽस्मान् निषकत रेवतीः । अर्धशिमा पुनरेमु अग्ने धारयने इविम्	१
पुनरेता नि वंरंभुं पुनरेता न्या कृक । इन्द्रं एणा नि वंरंभुं त्वमितीना तुपान्तु	२
पुनरेता नि वंरंभुं सुस्मिन् पुंयन्तु गोपती । द्विषष्टे नि वंरंभुं तिष्ठतु पा रविः	३
पक्षिवासे वपंने सुगान्ते वर एवापन्तम् । आवने निवने वं गोत्र अति न हुवे	४
य तुहान्तु वपंने य तुहान्तु एवापन्तम् । आवने निवने मार्वि एवा नि वंरंभुम्	५
आ निवन्ते नि वंरंभुं पुनरे इन्द्र गा द्वि । अर्धशिभिर्भुनन्ताम्	६ (१०१)

परिं वो विश्वतो वध ऊर्जा घृतेन परमा ।

ये देवाः के च यज्ञिणास्ते रूपा सं मृतन्तु नः

आ निवर्तन् वरतय नि निवर्तन् वरतय ।

भूम्याश्चतस्रः प्रदिशस्त्वाभ्य एता नि वरतय

७

८ [१] (१८७)

(१०)

१० ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुकृदा । अग्निः । गायत्री, १ एकपदा विराट्
(एव मन्त्रः शास्त्रपर्यं.) २ अनुष्टुप्, १ विराट् १० त्रिष्टुप् ।

मद् नो अपि वातय मनः

१

अग्निमीद्रे मूर्जां पर्विष्टं प्रासा मित्रं कुर्वीतुम् ।

यस्य धर्मन् त्वग्नेर्नीः सपर्यन्ति मत्तु कथं:

२

यमामा कुपनीष्टं प्रासाकंजुं वर्यन्ति । धाजते शेभिन्दु ३

अर्षो विशां मत्तुरंति य यदानद् द्विवो अन्तान् । क्विदुष्टं दीर्घानः ४

जुषद्भ्यसा मत्तुपस्यो भ्वस्तस्थावुर्भवां युजे । मिन्यन् त्सर्षं पुर संति ५

स हि क्षेमां हविर्प्राजः श्रुष्टीर्दस्य मत्तुरंति । अग्निं देवा वाशीमन्तम् ६ [२]

पुत्रासाहं दुर्व इषे अग्निं पूर्वस्य देवस्य । अत्रेः मनुमापुर्माहुः ७

नरो ये के चास्मदा विश्वेत् ते काम आ स्युः । अग्निं हविषा वर्जन्तः ८

कृष्णाः श्वेतोऽरुपो यामो अस्प यद् अद् उत शोणो पर्दास्यान् ।

हिरण्यस्यै जनिता अजात

९

एवा तं अग्ने विद्मो मनीषा मूर्जो नपात्रमृतेभिः मृजोषाः ।

गिरु आ वक्षन् मुमतीरिपान इष्टमूर्जे मुखिति विश्वामार्गः

१० [३]

(११७)

(११)

८ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुकृदा । अग्निः । मास्ताप्यङ्किः ।

आग्निं न स्ववृक्षितामिहंतारं त्वा वृणीमहे ।

यज्ञाचं स्नीजं बहिषे वि वो मर्षे शीरं पावकशोचिषं विवक्षसे

१

त्वामु ते स्याभुवः शुम्भन्त्यम्बराधसः ।

वंति त्वामुपमेवंती वि वो मद् ऊर्जातिरस्य आहुतिविवक्षसे

२

त्वे धर्माणं आमतो जुहूभिः सिञ्चतीरिष ।

कृष्णा कृपाण्यर्जुना वि वो मर्षे विश्वा अग्निं भिषो चिडे विवक्षसे

३

(११७)

यमग्ने मन्यसे रयिं सहसावघ्नमत्ये ।	
तमा नो वाजसातये वि वो मवे यज्ञेषु चित्रमा मरा विवक्षसे	४
अग्निर्जातो अर्धवणा विद्वद्भिश्चानि काम्या ।	
मुर्वहृतो विवस्वतो वि वो मवे वियो यमस्य काम्यो विवक्षसे	५ [४]
त्वा यज्ञेष्विच्छते ऽग्नें प्रत्यर्ध्वरे ।	
त्वं वसूनि काम्या वि वो मवे विश्वा दधासि वाशुषे विवक्षसे	६
त्वा यज्ञेष्वृत्विजं चारुमग्ने नि वेदिरे ।	
घृतप्रतीकं मनुषो वि वो मवे शुक्रं चेतिष्ठमक्षमिर्विवक्षसे	७
अग्नें शुकेण शोचिषो—रु पथपसे बृहत् ।	
अभिकन्वन् वृषायसे वि वो मवे गर्भं दधासि जामिषु विवक्षसे	८ [५] (२०१)

(२२)

१५ देन्द्रो विमदः प्राजापत्यो वा, वासुशो वसुकरा । इन्द्रः । पुरस्ताद्बृहतीः ५, ७, ९ अनुष्टुप् । १५ त्रिष्टुप् ।

कुहं धृत इन्द्रः कस्मिन्नद्य जने मित्रो न ध्रुयते ।	
ऋषीणां वा यः क्षये गुहां वा चक्रेपे गिरा	१
इह धृत इन्द्रो अस्मे अद्य स्तवं वृद्धपूर्वीपमः ।	
मित्रो न यो जनेष्व्वा यशश्चके असाभ्या	२
महो पस्पतिः शर्वसो असाभ्या महो नृम्णस्यं तूतुजिः ।	
भ्रतां यज्ञस्य धृष्णोः पिता पुत्रमिव विपम्	३
पूजानो अश्वा वारस्य धुनीं देवो देवस्यं वज्रिषः ।	
स्पन्तां पथा विरुक्मता सृजानः स्तोप्यध्वनः	४
त्वं त्या चिद्वातस्याभ्यागां क्रुद्धा त्मना बर्हष्ये ।	
पयंविषो न मत्पे यन्ता नकिर्विदाम्यः	५ [६]
अथ गमन्तोशानां पृच्छते वां कर्वां न आ गृहम् ।	
आ जग्मधुः पशुकाश्च विवध्वं गमध्वं मत्येम्	६
आ न इन्द्र पूक्षसे ऽस्माकं ब्रह्मोद्यंतम् ।	
तत्र र्वा याचामहेऽयः शुष्णं यद्ब्रह्मामानुषम्	७ (२०१)

अकृनां वसुभिरमि नो अमन्तु र्गन्धर्वतो अमानुषः । त्वं तस्यामिब्रह्मन् वर्षवृत्तिसर्वं दृग्मय त्वं न इन्द्र शूर शूरैरुत त्योतासो बृहणो । पुरुञ्जा ते वि पुतपो नवंत क्षोणयो यथा त्वं तान् बृहहृत्वं चादपो नून् कापिणि शूर वज्रिवः । गुहा पदी कवीनां विशां नक्षत्रशवमाम्	८ ९ १० [७]
सुधु ता तं इन्द्र ज्ञानाग्रम आक्षणे शूर वज्रिवः । पद्म शूर्णास्य दृग्मयो ज्ञानं विश्वं सुवार्धमिः माक्रुपंगिन्द्र शूर वस्वीरुस्मे भूरुभिष्टपः । वर्षवंचं त आमां मुञ्जं स्याम वज्रिवः अस्मे ता तं इन्द्र सन्तु सुत्वा अर्हमन्तीरुपस्पृशः । विद्याम दासां भुजो धेनुनां न वज्रिवः अहस्ता यदुपुत्री वर्धेत क्षाः शचीभिर्दुष्टानाम् । शूर्णां पारि प्रदग्निदि विभ्वायेके नि क्षिभधः पिचापिचिदिन्द्र शूर सोमं मा रिपण्या वसवान् वसुः सन् । उत अर्पम्ब गृणतां मृषोनां महर्धं गुयो रेवतस्क्रुधी नः	११ १२ १३ १४ १५ [८] (११०)

(११)

७ ऐन्द्रो विमदः शत्रापणो वा, वासुको वसुहृत् । इन्द्र । जगतो, १, ७ विष्टुप, ५ भमिसारिणी ।

यजामह इन्द्रं ब्रह्मदक्षिण हरीणां रथयं विव्रतानाम् । न इमभु दोषुवदुर्धवां भूद् वि सेनाभिर्दुपमानो वि राधसा हरी न्वस्व या वने विदे वग्निन्द्रो मधेमंयवा वृष्टहा भुवन् । अभुवाजं अभुक्षाः पत्यते शवो उर्व क्षणीमि दासम्बु नाम चित् यदा वत्त हिरण्यमिक्था रथं हरी यमेस्य बर्हता वि सुधिर्मिः । आ निष्ठानि मृचश सनेभून् इन्द्रो वाजस्य व्रीधेर्भवसुस्पतिः मां विद्म वृष्टिधुंध्यां स्वा सत्वा इन्द्रः इमभुजि हरितामि प्रुप्युते । अवं बलि मुक्षयं मृतं मपूदिदूनांति वाता यथा वर्जम् यो वाचा विवाचो मूधर्वाचः पुरु महक्रादिवा जघान् । तमुदिर्दुभ्य पीण्यं गृणीममि पितेव यमनिपी वाकृषे शयः	१ २ ३ ४ ५
---	-----------------------

(१११)

स्तोमं त इन्द्र विमदा अजीजनन्—न्नपूर्वै पुरुतमं सुदानवे ।
 विद्या ह्यस्य मोजनमिनस्य य—दा पशुं न गोपाः करामहे ६
 मार्किर्न एना स्रष्टा वि र्षाँपु—स्तर्व चेन्द्र विमदस्य च क्रपेः ।
 विद्या हि ते प्रमतिं देव जाम्बिब—वृस्मे ते सन्तु स्रष्टा शिवानि ७ [९] (२२४)

(२४)

६ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुरुद्धा । इन्द्रः, ४-६ अश्विनौ ।
 आस्तारपहक्तिः, ४-६ मनुष्टुप् ।

इन्द्र सोममिमं पिबु मधुमन्तं उमू सुतम् ।
 अस्मे रयिं नि धारय वि वो मदे सहस्रेण पुरुवसो विवक्षसे १
 त्वां युजेभिरुक्थे—रुषं हुव्येभिरामहे ।
 शचीपते शचीनां वि वो मदे श्रेष्ठं नो धेहि वापुं विवक्षसे २
 यस्पतिर्वाप्योणा—मसिं रुधस्य चोक्रिता ।
 इन्द्रं स्तोतृणामविता वि वो मदे द्विषो नः प्राह्यंर्हसो विवक्षसे ३
 युवं शक्रा मायाविना समीची निरमन्थतम् ।
 विमदेन यदील्लिता नासत्या निरमन्थतम् ४
 विश्वे देवा अकृपन्त समीच्योर्निष्पतन्त्योः ।
 नासत्याधनुवन् देवाः पुनरा बंहतादिति ५
 मधुमन्मे परार्यणं मधुमत् पुनरार्यनम् ।
 ता नो देवा देवतया युवं मधुमतस्कृतम् ६ [१०] (२३०)

(२५)

११ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुरुद्धा । सोमः । आस्तारपहक्तिः ।

मदं नो अपिं वातय मनो दक्षमुत क्रतुम् ।
 अर्धा ते स्रष्टे अर्धसो वि वो मदे रणन् गावो न यवमि विवक्षसे १
 इन्द्रिस्पृशस्त आसते विश्वेषु सोम धर्मसु ।
 अधा कामा इमे मम वि वो मदे वि तिष्ठन्ते वसूयजे विवक्षसे २
 उत प्रतानि सोम ते प्राहे मिनामि पाक्या ।
 अर्धा पितेर्षं सूनवे वि वो मदे मूढा नो अभि पिन्दुधाद्विवक्षमे ३ (२३३)

समु प्र पन्ति धीतयः सर्गोसोऽकुतो इव ।	
कर्तु नः सोम जीवसे वि वो मर्दे धारणा चमस्ता इव विवक्षते	४
तव इवे सोम इक्षितमिनिर्कामासो व्युषिवरे ।	
गृत्वस्य धीरोस्तवसो वि वो मर्दे मृतं गोमन्तमश्विनं विवक्षते	५ [११]
पशु नः सोम रक्षसि पुत्र्या विष्टितं जगत् ।	
सुमार्कणोवि जीवसे वि वो मर्दे विश्वा संपश्यन् भुवंता विवक्षते	६
त्व नः सोम विश्वतो शोषा अर्वाभ्यो मय ।	
सेध रात्रिभ्यु मिथो वि वो मर्दे मा नो दुःशंस ईशता विवक्षते	७
त्व नः सोम सुकृत्सुधेयोष जागृहि ।	
क्षेमविषरो मनुषो वि वो मर्दे बृहो नः एहर्हसो विवक्षते	८
त्व नो पुत्रहन्तभेन्वस्येनो शिवाः सस्ता ।	
यथ सी इवने समिधे वि वो मर्दे दुर्धमानास्तोक्ततां विवक्षते	९
अथ प्र स गुरो मर्दे इन्वस्य वर्षत्र विद्य ।	
अथ कृषीर्यतो मृहो वि वो मर्दे मनि विवक्षत्र वर्षत्रविवक्षते	१०
अथ विद्याय ब्रामुषे वावी इवर्गे गोमनः ।	
अथ मत्तभ्य आ वः वि वो मर्दे धान्यं शोचं च तारित्विवक्षते	११ [१२] (१४)

(१६)

१ पेशो विमर, वात्रावसो वा, वःसुधेयं ब्रह्मया । दूषा । अत्रुपुष्ट् । १, ४ उषिवरे ।

प्र ह्यर्वा मनीषाः स्याहो पन्ति सिदुसः ।	
प्र वृषा सिदुदंयः दूषा अविष्टु माहिनः	१
यस्य त्वन्नद्विबं वाताप्यमथं जनः ।	
विनु आ वंश्रुतिमिनिर्केतं सुधुतीनाम्	२
व वंश्रु सुधुतीना विन्दुनं दूषा वृषा ।	
अभि व्युः दूषापनि वृवं न आ पुंषापति	३
इतीमर्दे वा वृष-सुम्भाक देव पूषन् ।	
मनीषो वृषावर्तु विद्यायां चाधुवम्	४
अथ विद्याय ब्रामुषे वावी इवर्गे गोमनः ।	
अथ मत्तभ्य आ वः वि वो मर्दे धान्यं शोचं च तारित्विवक्षते	५ [१३] (१४)

आधीर्पमाणायाः पतिः शुचायांश्च शुचस्पं च ।	
वासोवापोऽर्वानामा वासांमि मर्तुजत्	६
इनो धार्जाजां पतिंरिनः पुंष्टीनां सखा ।	
प्र श्मश्रुं हर्षतो वृधोर् वि वृधा यो अदाभ्यः	७
आ ते रथस्य पूषाभूजा धुरं ववृत्युः ।	
विश्वस्पायिर्निः सखा सनोजा अनपच्युतः	८
अस्माकमूजां रथं पूषा अविष्टु माहिनः ।	
मुवद्वारजां वृध इमं नः शुणवद्वर्षम्	९ [१४] (२५०)

(१७)

१४ वेन्द्रो वसुका । इन्द्रः । विष्टुः ।

असत् सु मे जातिः सार्मिवेगो यत् सुन्वते यजमानाय शिक्षम् ।	
अनाशीर्दामहर्मस्मि प्रहन्ता सत्यध्वृतं वृजिनायन्तंमामुम्	१
यवीवृहं युधये संनया न्यदेवपून् तन्त्रां शुशुजानान् ।	
अमा ते तुभ्रं धृषभं पंचानि तीक्ष्णं सुतं पञ्चवृशं नि पिञ्चम्	२
नाहं तं वेकू य इति प्रवीत्यदेवपून् त्ममरणे जघन्वान् ।	
यदावास्वत् समरणमुघाव दादिर्द्ध मे वृषभा प्र बुवन्ति	३
यज्ञतिषु वृजनेष्वसं विश्वे सुतो मुघवानो म आसन् ।	
जिनामि वेत् क्षेम आ सन्तंमामुं प्र ते क्षिणां पर्वत पावृगृह्यं	४
न वा तु मां वृजनें धारयन्ते न पर्वतासो यवृहं मनस्ये ।	
मम स्वनात् कृधुकर्णो भयात् एवेदन् दून् किरणः समेजात्	५ [१५]
दशंश्चत्रं शृतपों अग्निन्द्रान् बाहुक्षुः शखि पत्यमानान् ।	
पृथुं वा ये निन्द्रिः सखायमध्यु न्वेषु पवयो ववृत्युः	६
अमूर्षोऽशीर्षुं आर्युरानइ वर्षद्यु पूर्वो अपरो नु दर्षत ।	
त्रे पवस्ते परि ते न भूतो यो अस्य पारे रजसो विवेषं	७
गात्रो यधं प्रयुता अपो अक्षन् ता अपश्यं सहगोपाभरन्तीः ।	
हवा इषुर्षो अमितः समापन् किर्यासु स्वपतिश्छन्वपाते	८ (१५८)

सं पद्वर्यं यवसाङ्गो जनानां महं यवाद् उर्वरं अन्तः ।	
अत्रां पुस्तांऽवमानांमिच्छा दधो अपुक्तं पुनत्रद्वन्वान्	९
अधेनुं मे मंससे मत्पमुक्तं द्विपाच्च यद्यतुंप्पात् संमृजानि ।	
स्त्रीमिर्यो अत्र वृषणं पूतन्या दपुद्धो अस्य वि मंजानि वेवः	१० [१६]
यस्यानुक्षा दुहित्वा ज्ञात्वास्त कस्तां द्विद्वौ अभि मंग्याते अन्धाम् ।	
कतरो मेनि प्रति तं मुंचाते य ई बहाति य ई वा वरेपात्	११
क्रियती घोषा मर्यतो बंधूयोः परिमीता पर्यंसा वार्येण ।	
मद्रा बधूमंबवति यत् सुपेशाः स्वयं सा सित्रं यनुते जनें चित्	१२
पुतो जंगार मत्पत्र्बमति शीष्णां शिरः प्रति दृषी बर्धयम् ।	
आसीन ऊर्ध्वामुपासिं क्षिणाति न्यङ्कलानामन्वेति भूमिम्	१३
बृहन्नच्छापो अर्पलाशो अवीं तरुथी माता विपिंतो अग्नि गर्भः ।	
अन्यस्या वत्सं रिहृती मिमाप कयां मुवा नि दधे धेनुकधः	१४
मम वीरासीं अधरादुदायं सप्तोत्तराज्ञान् समंजग्मिरन्ते ।	
नर्वं पश्मातीर् स्थिविमन्तं आपन् दश प्राक् सानु वि तिगुन्यध्रः	१५ [१७]
बुशानामेकं कपिलं संमानं तं हिन्वन्ति क्रतुवि पापांय ।	
गमो माता सुधितं बक्षणां स्ववेनन्तं तुपपन्ती विमति	१६
पीवानि मेपमपचन्न वीरा न्युक्ता अक्षा अनुं कीव आसन् ।	
श्रा धनुं बृहतीमृष्वान्तः पवित्रवन्ता चरतः पुनन्ता	१७
वि क्रोशनामो विष्वञ्च आपन् पचाति नेमो नृहि पक्षवृधः ।	
अयं मे वृषः सविता तदाह ब्रूक्ष इदंनचत् सुपिरिन्नः	१८
अपदयं ग्रामं बहमानमापा दचकरा स्वधया वतमानम् ।	
सिधंरुपयः य पुगा जनानां सद्यः शिक्षा प्रमिनामो नवीपान्	१९
पुती मे गावो प्रमुरर्ष्यं पुक्तो मो वु य संधीमुंहुंरिम्ममन्धि ।	
आपंभिद्वस्य वि मंशामयधं सूर्यश्च मरुं उपरो बभूवान्	२० [१८]
अयं यो वज्रः पुरुधा विवृत्तो ऽयः सूर्यस्य वृहतः पूर्तिपात् ।	
भत्र इवेना परो अन्यदस्ति तदस्यधी जग्मिर्माणस्तगन्ति	२१
वृक्षेवृक्षे निर्यता मीमपुट्री स्ततो वयः य पतान् पुरुषावः ।	
अधेनुं विश्वं सुधनं भयात् इन्द्राय मुन्वहपये वु शिक्षान्	२२

वेवानां मानं प्रथमा अतिष्ठन् कुन्तत्रदिपामुपगं उदायन् ।
 ग्रथस्तपन्ति पृथिवीर्मनूपा द्वा बृहूकं बहतः पुरीषम्
 सा ते जीवानुरुत तस्य विद्धि मा स्मताद्वर्गं गूहः समर्थं ।
 आत्रिः सर्वः कृणुते गृहीते ब्रुसं स पादुरस्य निर्णिजो न मुच्यते

२३

२४ [१९] (७७४)

(२८)

(११) १ इन्द्रस्तुषा वसुकपती ऋषिका, २,६,८,१०,१२ इन्द्र ऋषिः, ३,४,५,७,९,११ ऐन्द्रो वसुक ऋषिः ।
 २,६,८,१०,१२ ऐन्द्रो वसुको देवता, १,३,४,५,७,९,११ इन्द्रो देवता । विष्णुः ।

विश्वो ह्यन्यो अरिराजगाम यमेदह श्वशुगो ना जगाम ।

जक्षीषान्दाना उत सोमं पपीषात् स्वाशितः पुनरस्तं जगापात्

स रोहवद्वृषमस्तिग्मशुङ्गो वषमंन् तस्थौ वरिमन्ना पुंथिष्याः ।

विश्वेण्वेनं वृजनेषु पामि यो मे कुक्षी सुतसोमः पूणाति

अद्रिणा ते मन्दिन्न इन्द्र तृपोन् त्मुन्वन्ति सोमान् पिबमि त्विमंपाम् ।

पचन्ति ते वृषभा अस्मि तेषां पक्षेण यन्मयवन् ह्ययमानः

इदं सु मे जरितुरा चिकिन्धि प्रतीपं शापं नद्यो बहन्ति ।

लोपाशः सिंहं प्रत्यर्धमत्साः क्रोप्या वराहं निरतक्त कथात

कृथा त एतद्गृहमा चिकेतं गृहसस्य पाकस्तवसो मनीषाम् ।

त्वं नो विद्वो क्तनुथा त्रि वाचो यमर्थे ते मयवन् क्षेम्या धूः

एवा हि मां तवसं वृषपन्ति त्रिवर्धन्मे बृहत् उत्तरा धूः ।

पूक सहस्रा त्रि शिशामि साकमंशत्रुं हि मा जानता जनान्

पृथा हि मां तवसं जज्ञुरुग्रं कर्मन्कर्मन् वृषणामिन्द्र वेवाः ।

वर्षा वृत्रं बज्रेण मन्दसानो ऽपं वृजं मंदिना द्वाशुपं वम्

वेवासं आपन् परशूँविभ्रन् वना वृधन्तो अमि विद्धिरायन् ।

नि सुदुं ऽर्षतो वधर्णाम् पत्रा कृपीटमनु तद्दहन्ति

शशः क्षुरं प्रत्यर्धं जगारा ऽद्रिं लोमेन र्वमिदमारात् ।

बृहन्तं चिदहते रन्धयानि वयंनुत्सो वृषभं शशुवानः

सुपर्ण इत्था नृगमा सिंघाया वरुद्धः परिपत्रुं न सिंहः ।

निरुद्धाभिनमहिपस्तुर्णान् गोधा तस्मा अपर्धं कर्पुतत्

१

२

३

४

५

६ [२०]

७

८

९

१०

(२८)

तेभ्यो गोधा अयथं कपङ्कृतये ब्रह्मणः प्रतिपीयन्त्यग्निः ।
 मिम उरुणांऽवसृष्टीं अदन्ति स्वयं बलानि तन्वः शृष्णानाः
 एते शर्माभिः सुशर्मां अमृवन् ये हिंन्विरे तन्वः । सोम उरुधेः ।
 नृबद्धनुर्षु नो माहि वानान् द्विवि भवो दधिषे नार्म वीरः

११

१२ [२१] (१८७)

(२९)

८ वेन्द्रो वसुकः । १७८ । त्रिष्टुप् ।

वने न वा यो न्यधापि चाकञ्जुचिवां स्तोमो भुरणावरीमः ।
 वस्पेदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नयो नृतमः क्षपावान्
 य तं अस्या उपमः भाररस्या नृती र्व्याम नृतमस्य नृणाम् ।
 अत्रुं त्रिशोकं शतमारवद्धृन् कुत्सेन रथो यो असन् समवान्
 कस्ते मर्द इन्द्र रन्वो भूद्गुरो गिरो अभ्वुधो वि धाव ।
 कद्राहो अवांगुषं मा मनीषा आ त्या शकषामुपम रथो अर्धः
 कर्दुं मुञ्जमिन्द्र स्वार्वतो नृन् कया धिया करमे कल आर्गन् ।
 त्रिन्त्रे न स्यात् त्रुत्स्यत् पूर्यत् अर्धे सस्यत् यदस्यत् पत्न्याः
 परेषु नृरो अर्धे न पारं ये अस्य काम त्रिधा इतु ग्मन् ।
 गिरश्च ये तं नृविजात पूर्वा नर इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यग्निः

१

२

३

४

५ [२२]

मात्रे नु मे सुभिते इन्द्र पूर्वा छीमंजमनां पृथिवी काव्येन ।
 वराय ते घृतवन्तः सुतासुः स्वार्धन् भवन्तु पीतये मधुनि
 आ मध्वो अस्मा असिचक्रमय मिन्द्राय पूर्णं स हि सत्पराधाः ।
 स वाधे वरिमन्त्रा पृथिव्या अभि क्रवा नृपुः पार्षथ
 र्व्यानुत्तिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते स्रव्यार्थं पूर्वाः ।
 आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ वं भद्रयां सुमरया चोदयसि

६

७

८ [२३] (१९४)

(३०)

[तृतीयाऽनुष्ठाकः १३४ सू० १०-४१]

१५ कवच ऐन्द्रः । आपः, सर्पां न पात् वा । त्रिष्टुप् ।

य देवत्रा ब्रह्मणे मानुरेत्वयो अन्वा मनसा न प्रपुंक्ति ।
 महीं मित्रस्य वर्णम्य धासि पृथुदपसे वीरपा सुवदितम्

१

(२१५)

अध्वर्यवो हविर्मान्तो हि भूताऽच्छ्राप इतोऽज्ञातीरुज्ञानतः ।	
अथ वाश्वर्यं अरुणः सुपर्णस्तमास्यध्वमूमिमद्या सुहस्ताः	२
अध्वर्यवोऽप इता समुद्रमृपां नपातं हविषा पत्रध्वम ।	
स धो वदद्भूमिमद्या सुपर्णं तस्मै सोमं मधुमन्तं सुनोत	३
यो अन्निध्मो दीर्घयवृप्स्वऽन्तं यं विप्रान् ईळते अध्वरेषु ।	
अपां नपान्मधुमतीरपो वृा याभिरिन्द्रो वावृधं वीयांय	४
यामिः सोमो मोदते हर्षते च कल्याणीभिर्पुवतिभिर्न मयः ।	
ता अध्वर्यो अपो अच्छ्रा परंहि यदामिञ्चा ओषधीभिः पुनीतात	५ [२४]
एवेद्युनं युवतयो नमन्त यदीमुशन्तुऽतंरित्यच्छ ।	
सं जानते मर्नसा सं चिकित्से ऽध्वर्यवो धिपणापध्व वृवीः	६
यो वो वृताभ्यो अकृणोदु लोकं यो वो मृहा अभिशीस्तेगुम्त्रम ।	
तस्मा इन्द्राय मधुमन्तमूमिं देवमादन् प्र हिणोतनापः	७
पार्ष्णं हिनोत मधुमन्तमूमिं गर्भो यो वः मिन्धवो मध्व उत्सः ।	
घृतपृष्टुमीहर्षमध्वरेष्वाऽऽपो रेवतीः शृणुता हवं मे	८
तं सिन्धवो मत्सरमिन्द्रपानं मूमिं प्र हंत य उभे इपतिं ।	
सुवृष्युतमीशानं नभोजां परं त्रितन्तुं विचरन्तमुत्संम	९
आवधृततीरधु नु द्विधारा गोपुपुषो न निपवं चरन्तीः ।	
ऋषे जनित्रीभुवनस्य पर्वाऽरपो वन्दम्य सवृधः सयोनीः	१० [२५]
हिनोता नो अध्वरं देवपुज्या हिनोत ब्रह्म मनये धनानाम ।	
ऋतस्य योगे वि प्यध्वमूधः भृष्टीवरीभूतनाम्भर्यमापः	११
आपो रेवतीः क्षयंधा हि वस्वः क्रतुं च भद्रं विमृधासृतं च ।	
शुयध्व रथ स्वपत्यस्य पत्नीः सरस्वती तद्वृणते वपो धात ।	१२
पति यदापो अहंभमापतीऽर्धुतं पयामि विभ्रतीर्मधुनि ।	
अध्वर्युभिर्मर्नसा संविद्वाना इन्द्राय सोमं सुपर्णं भर्न्तीः	१३
एमा अगमन् रेवतीर्जिबिधन्त्या अध्वर्यवः साव्यता सन्वायः ।	
नि ब्रह्मिणं धत्तन सोम्यासो ऽपां नप्यां संविद्वानास एनाः	१४
आगमन्नाप उज्ञातीर्बिहिरिवं न्यप्वरे असदन् देवपत्नीः ।	
अध्वर्यवः मनुनेन्द्राय सोमं मधुदू वः मुञ्जका देवपुज्या	१५ [२६] (१०)

तेभ्यो मोधा अयथं कपेवृत्त—द्ये ब्रह्मर्षः प्रतिपीपुन्त्यर्षैः ।	
मिम उक्ष्णोऽवमुष्टौ अद्वन्ति स्वयं बलानि तुम्बैः शृणुयानाः	११
एते शर्षीमिः सुशर्षी अमूवन् ये हिंन्विरे तुन्वर्षुः सोमं उक्थेः ।	
नूधद्वनुश्रुपं नो माहि वानान् निरि भवो दधिषे नार्य वीरः	१२ [२१] (१८९)

(२९)

८ ऐन्दो वरुण । इन्द्र । विश्वप् ।

वने न वा यो न्यधापि चाक—ञ्जुषिवाँ स्तोमो भुरणावर्षीगः ।	
यरेपेदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नयो नृत्तमः क्षुपावान्	१
प्र तं अस्या उपसः पारपरस्या नृती र्याम नृत्तमस्य नृणाम् ।	
अनु त्रिशोकः शतमावंहृष्टन् कुत्सेन रथो यो असन् ससवान्	२
कन्ते मदं इन्द्र रन्वयो भू—हुगो गितो अभ्यु—यो वि धाव ।	
कद्राहो अवांगुवं मा मनीषा आ त्वां शकयामुपुवं राथे अर्षेः	३
कदं श्रुप्रमिन्द्र स्वावतो नृन् कथां धिया कर्म कस्र आगन् ।	
मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अर्षे सप्तस्य पदसेन मनीषाः	४
पेरय नृगे अर्धं न पारं ये अस्य काम जनिषा इतु मन् ।	
गिरश्च ये तं नृविजात पूर्वा—नरं इन्द्र प्रनिशिधन्त्यर्षैः	५ [२२]

माध्रे नु ते मुमिते इन्द्र पूर्वा धीमंजमनां पृथिवी कार्व्येन ।	
वराप ते पृतर्वन्तः सुतामः स्वाघ्नन् भवन्नु पीतये मभूनि	६
आ मध्वो अस्मा असिउन्नमं—मिन्द्राय पूर्णं म हि सत्यराधाः ।	
म वाक्प्रे वरिमन्ना पृथिव्या अभि क्रत्वा नर्यः पौर्येध	७
म्यानत्तिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आरुधं यतन्ते सख्याप्यं पूर्वाः ।	
आ स्ता रथं न पृतनाम् तिष्ठ यं भद्रयां सुमत्या चोदयसि	८ [२३] (१९०)

(३०)

[दर्शयोऽनुवाकः १११ सू० १०-४१]

१५ कवच ऐन्दुवः । आर्य, मया न पात् वा । विश्वप् ।

म देवत्रा ब्रह्मणे गानुरे—त्वयो अस्या मनसो न प्रपुञ्जित ।	
मरीं मित्रस्य वरुणस्य धासिं पुष्युदपैते रिरधा मुञ्जन्तिम्	१ (१९५)

अध्वर्यवो हविर्धन्तो हि भूताऽच्छ्राप इतोऽशतीरुशन्तः ।	२
अव याश्चर्ये अरुणः सुपर्णस्तमास्यध्वमूर्मिमद्या सुहस्ताः	३
अध्वर्यवोऽप इता समुद्रमृपां नपांतं हविषा यत्रध्वम् ।	४
स वो वदमूर्मिमद्या सुपर्णं तस्मै सोमं मधुमन्तं सुनोत	५ [२४]
यो अत्रिध्वो दीर्घवृस्वस्तं यं विप्रांस इच्छते अध्वरेषु ।	
अपां नपान्मधुमतीरपो वा यामिन्द्रो वावृधं वीर्याय	
यामिः सोमो मोदते हयंते च कल्याणीभिर्बुधतिभिर्न भयं ।	
ता अध्वर्यो अपो अच्छ्रा परं हि यदामिश्चा ओषधीभिः पुनीतात्	
एवेद्यूनं पुवृतयो नमन्त यदीमुशन्तुऽशतीरित्यच्छ ।	६
सं जानते मर्नसा सं चिकिञ्चे ऽध्वर्यवो घिषणापश्च वृवीः	७
यो वो वृताभ्यो अकृणोदु लोकं यो वो महा अभिशस्तेऽमुञ्चत ।	८
तस्मा इन्द्राय मधुमन्तमूर्मिं देवमादन्तं प्र हिणोतनापः	९
प्रास्मिं हिनोतु मधुमन्तमूर्मिं गर्भो यो वः सिन्धवो मध्व उत्सः ।	
घृतवृष्टमीरुपमध्वरेष्वामऽऽपां रेवतीः शृणुता हव मे	
ते सिन्धवो मत्सुरमिन्द्रपानंमूर्मिं प्र हंत य जुभे इयंति ।	
मवृच्युतमीशानं नम्रोजां परं चितन्तुं विचरन्तमृतसम्	
आवृत्ततीरध नु द्विधारां गोपुपुधो न निपुचं चरन्तीः ।	१० [२५]
कषे जनित्रीभुर्धनस्य पत्नीरपो वन्दस्व सवृधः सर्वोनीः	
हिनोतां नो अध्वरं देवपृज्या हिनोतु ब्रह्मं मनये धनानाम ।	११
ऋतस्य योगे वि प्यध्वमृधः धृष्टीवरीभूतनाममर्ष्यमापः	१२
आपो रेवतीः क्षयथा हि वस्यः कर्तुं च भद्रं चिभूथामृतं च ।	
रायश्च स्थ स्वपत्यस्य पत्नीः सरस्यती तद्रुणते वपो धात ।	१३
प्रति यदापो अहंभमायतीर्षुतं पयामि चिध्रतीर्मधुनि ।	
अध्वर्युभिर्मर्नसा संविक्राना इन्द्राय सोमं सुपर्णं भग्न्तीः	१४
एमा अगमन् रेवतीर्जीवधन्त्या अध्वर्यवः सावृयंता सवायः ।	
नि ब्रह्मिषि धत्तन सोम्यासो ऽपां नप्रां संविक्रानास एनाः	
आगमुक्ष्राप उशतीर्ब्रह्मिरेव न्यध्वरे असदन् देवपत्नीः ।	१५ [२६] (१०)
अध्वर्यवः मनुतेन्द्राय सोममभुङ्क्षु वः मुशका देवपृज्या	

(११)

११ कवच वेदुषः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

आ नो वेवानामुप वेतु शंसो विश्वेमिस्तुरैर्वसि पयत्रः ।	
तेभिर्वपुं मुपस्तापो भवेम तरन्तो विश्वा हरिता स्याम	१
परं चिन्मनो द्रविषं ममन्या हृतस्य पथा नमसा विवासेत ।	
उत स्वेन कर्तुना से वेदु भेषोमे दक्षे मनेसा जगुभ्यात्	२
अधापि धीतिरसंमृष्टमशा स्तीर्थे न वृस्ममुप यन्पूमाः ।	
अभ्यानरम मूत्रितस्य शूष नवेदसो अमृतानाममम	३
निरपभाकन्यात् स्वर्पनिर्दमना यस्मा उ वेद्यः संविता जुजान् ।	
मगो वा गोभिरेषमेमनग्यात् सो अस्मि चाहेरुदपदुत स्यात्	४
इयं सा भूया उपसाभिकु क्षा यद्धे क्षुमन्तः शर्वसा समार्यन् ।	
अम्य मृता जंतिर्भिक्षमाणा आ नः श्रमाम उप यन्तु बाजाः	५ [२७]
अम्येयुषा मुमतिः पत्रधाना उभेवत् पुष्या भूमना गोः ।	
अप्य सर्नीजा अमुरस्य याना समान आ भरति विश्रमाणाः	६
कि म्बिदुत्तं क तु स वक्ष आम यतो धावापृथिवी निष्पनुष्टुः ।	
संतस्थाने अजरे इतर्जती अहानि पूर्वोरुपसा जस्त	७
नेतावेकुना पंग अयर्द स्पुक्षा स धावापृथिवी विभति ।	
त्रथं एवित्र कृणुत स्पुधानान् यती मूर्धे न हरितो बहन्ति	८
स्तगो न क्षामायेति पूषवी मिहं न बात्रो वि हं बाति भूम ।	
मित्रो यत्र बकेणो अज्यमानो एद्रियते न स्वमृष्टु शोकेम्	९
स्त्रीधन् मृतं मृषो अज्यमाना व्यधिरस्यधीः कृणुत स्वगोपा ।	
पृषो यत्र पूर्वः पित्रोर्जनिष्ट श्रम्या गीर्जगार यद्धे पूच्छान्	१०
उत कर्षं नृपक्षः पुत्रमाहुत उत स्यादो धनमादक्ष दात्री ।	
न कृष्णाप कदादपिन्वतोर्ध अंतमत्र नर्करस्मा अपीयेन्	११ [२८] (११०)

(११)

१ कवच वेदुषः । इन्द्र । जगतो, १-९ त्रिष्टुप् ।

४ मृ १८-ना विवस्मानस्य सुक्षणिं धेमिंशुर्वी अमि पु प्रसीदतः ।	
अस्माश्मिन्द्रं तुमर्षं जुजोपति यत्र सोम्यस्यान्धसो बुवर्धति	१ (१११)

ब्रह्मं यासि त्रिध्यामिं रोचना वि पार्थिवानि रजसा पुरुष्युत ।
 ये त्वा वहन्ति सुहृदध्वराँ उप ते मु बन्दन्तु वग्नुनाँ जंगधसः २
 तदिन्मे छन्नसद्वपुषो वपुष्टरं पुत्रो यज्जानं पित्रोरधीर्यति ।
 जाया पतिं वहति वग्नुनाँ सुमत पुंस इन्द्रो वहतुः पारिष्कृतः ३
 तद्वि स्रधस्थंममि चारुं दीधपु गात्रो यच्छासन् वहतुं न धेनवं ।
 माता यन्मन्तुयुधस्यं पूष्या ऽभि वाणस्यं सप्तधातुरिज्जनः ४
 प्र वोऽच्छाँ रिरिचे देवपुष्पद् मेको रुद्रेभिर्पाति त्रुर्वणिः ।
 अरा वा येष्मृतेपु द्वावन् परि व ऊमेभ्यः सिञ्चता मधु ५ [२९]

निधीयमानमर्पगूळमसु प्र मे देवानाँ वतुपा उवाच ।
 इन्द्रोँ विद्राँ अनु हि त्वाँ चक्षु तेनाहमष्टि अनुशिष्टु आगाम ६
 अक्षेचवित् क्षेत्रविन् ह्यप्रात् स प्रैति क्षेत्रविदानुशिष्टः ।
 एतद्दे मद्रमनुशासनस्योँ न सृति विन्दत्यश्रुसीनाम् ७
 अद्येदु प्राणीदममग्निमाहा ऽर्पावृतो अधयन्मानुषधः ।
 एमंनमाप जरिमा युवान् महँन् वसुः सुमनाँ वभूव ८
 एतानि भद्रा कलदा क्रियाम् कुरुध्रवणु वदतो मघानि ।
 नून इदोँ मघवानः सो अँ म्वयं च सोमोँ हृदि यं विर्मभि ९ [३०] (३११)

[अष्टमोऽध्यायः ॥ ३११ व० १-२९] (३१)

१ कवच येलूषः । २ विश्वे देवाः, २-३ इन्द्रः, ४-५ कुरुध्रवणवरासरथयवः, ६-९ उपमधवा मैत्रातिथिः ।
 १ त्रिष्टुप्, २ गगाधाः (२ बृहती, ३ सतोबृहती), ४-९ गायत्री ।

प्र माँ युयुत्रे प्रयुजो जनानाँ वहामि स्म पुषणामन्तरेण ।
 विश्वं देवासो अध मामरक्षन् दुःशासुरागादिति घोपं आसति १
 सं माँ तपन्प्रभितः सपत्नीरिषु पशवः ।
 नि चाधते अर्मतिर्नग्रता जसुँ वैनं वंवीपते मतिः २
 मूषो न शिभा व्यदन्ति माध्व्यः स्तोतारं ते शतक्रतो ।
 मुकृतु मु नोँ मघवन्नन्द्र मूळ्यथाँ ऽथाँ पितेव नो भव ३
 कुरुध्रवणमावृष्णि राजानं चासद्वस्पवम् । महँष्टं वाचतामृषिः ४
 यस्य मा ह्रितो ग्थे तिस्रो वहन्ति साधुया । स्तई महँष्टंदिशण ५ [३] (३१४)

यस्य प्रस्तादस्यो गिरं उपमर्धवसः पितुः । क्षेत्रं न रणवमुचुषे	६
अधि पुत्रोपमर्धवो नपान्मित्रातिथेरिति । त्रिपुष्टे अस्मि वन्विता	७
यदीर्षीयानुताना—सुत वा मर्षीनाम । जीदेदिन्मृषत्रा मर्म	८
न देवानामतिं वने ज्ञानतो च न जीयति । तथा युजा वि वापृते	९ [२] (११८)

(३४)

१४ वचन वेत्तुवा । अशो मीजवान् वा । १, ७, ९, १९ मध्याः । १३ इति ॥ १-६, ८, १०, ११, १४ मध-कितव-निम्ना । विपुष्ट्, ७ जगती ।

१४ मध-कितव-निम्ना । विपुष्ट्, ७ जगती ।

प्रायेषा मां बृहतां मां दपन्ति पवातेजा हरिणे वद्धंतानाः ।	
मेमंसंषव मीजवतस्व अशो विभीर्दको जागृविमं ह्यमप्यहान्	१
न मां मिमंथ न त्रिहीरु एषा शिवा सखिंश्च तुत मह्यमासीत् ।	
अक्षस्याहमंकपूरस्व हेतोः—सुभतामर्ष जावामीधम	२
द्वेषि श्रध्वर्ष जाया वृणास्ति न नाधितो विन्दते मङ्गितारम् ।	
अश्वंश्च जरां वस्वर्षव नाह विन्दामि कितवस्य भोगं	३
अन्ये जायां परि मुशानपस्य पस्यागृध्रदेदेने वाग्पृक्षः ।	
प्रिता माता धृतेर एनभादृ—न तानीमो नपेता वृद्धमेतम्	४
पद्मादीभ्ये न इविपाण्यभिः पद्यद्गपोऽर्ष हीये सखिंश्च ।	
न्दुनाश्च वृधशो वासुमर्कते एमीर्षीर्ष निष्कृतं जागिणीश्च	५ [३]
सुधामेति कितवः पुष्टमानी जेष्यामीति तन्वाष्टे द्युर्जानः ।	
अद्यासो अस्य वि विरन्ति कामं प्रतिदीष्टे दर्षन् आ वृत्तानि	६
अक्षाम इर्षुदिनो निशेदिनो निहृ-व/नृस्तरपनास्तापयिष्णवः ।	
कुमारदेष्णा जर्षतः पुनर्हणा मध्या सपुंस्ताः कितवस्व पृहणां	७
त्रिपुत्राशः कीरति वारं एषा त्रेव ईव सविता सत्यर्जना ।	
तुष्टर्ष चिन्मन्वश्चे ना नमन्ते राजां चिदेषो नम इन् कृणाति	८
नीचा वनेन तुषीं स्फुस्नप—हस्तासो हस्तवन्त महन्ते ।	
विष्वा अर्द्धांग हरिणे न्युधाः शीताः सन्तो वृधं निदेहन्ति	९
जाया तेषत कितवस्व हीना माता पुत्रस्य चरतः कः विवत् ।	
कृत्राया विष्पुष्टनेमिष्टमानी उपेष्टामभ्यमुप नकर्तमति	१० [४] (१५८)

स्त्रियं हृद्धार्यं कितव ततापा—ऽन्येषां जायं सुकृतं च योनिम् पूर्वाङ्गे अश्वान् पुजुजे हि बभूव त्सो अग्रेऽन्ते वृषलः पपाद	११
यो वः सेनानीर्महतो गणस्य राजा वार्तस्य प्रथमो बभूव । तस्मिं कृणोमि न धर्मा रुणध्मि दशाहं प्राचींस्तद्वृतं बंदाभि	१२
अक्षेर्मा दीव्यः कृषिमित् कृषस्व वित्ते रमस्व बहु मन्वमानः । तन्न गावः कितव तन्न जाया तन्मे वि चष्टे सवितापमर्यः	१३
मित्रं कृणुष्वं सलु मृद्वता नो मा नो घोरेण चरतामि धृष्णु । नि वो नु मन्पुर्विशतामराति—रन्यो बंधूणां प्रसिंती न्वंस्तु	१४ [५] (१५१)

(३२)

१४ लुप्तो धानाक । विश्वे देवा । जगती. ११-१४ त्रिष्टुप् ।

अवुधम् त्व इन्द्रवन्तो अग्रयो ज्योतिर्मरन्त उपसो व्युष्टिपु । मही द्यात्रापृथिवी चेततामपो ऽद्या देवानामव आ वृणीमह	१
दिवस्पृथिव्योत्सु आ वृणीमहे मानुन् त्तिग्धून् पर्वताञ्छयंपावतः । अनागास्त्वं सूर्यमुपासमीमहे भद्रं सोमः सुवानो अद्या कृणोतु नः	२
द्यावा नो अद्य पृथिवी अनागसो मही चापितां सविताय मातरं । उपा उच्छन्त्वर्ष बाधतामघं स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	३
इयं न उद्या प्रथमा सुदिव्यं रेवत् सनिभ्यो रेवती व्युच्छतु । आरे मन्पुं बुर्विद्वंस्य धीमहि स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	४
प याः सिधति सूर्यस्य रश्मिभिर्ज्योतिर्मरन्तीरुपसो व्युष्टिपु । भद्रा नो अद्य भवमे व्युच्छत स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	५ [६]

अनमीवा उपस आ चरन्तु न उग्रयो जिहतां ज्योतिरपा बृहत । आपुंक्षतामश्विना तूर्तुजिं रथं स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	६
भेष्टं नो अद्य सवित्तर्वरेण्यं भागमा सुं स हि रत्नधा अमिं । रापो जनित्रीं धिपणामुषं ब्रुवे स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	७
पिपेतुं मा तद्वृत्स्यं प्रवाचनं देवानां यन्मनुष्याः अमन्महि । विश्वे इदुसाः स्पष्टुंति सूर्यः स्वस्त्वग्निं संमिधानमीमहे	८ (१६०)

अद्वेषो अद्य बर्हिषः स्तरीमणि	ग्राण्यां योगे मन्मनः साध ईमहे ।	
आद्रित्यानां शर्मणि म्वा भुरण्यसि	स्वस्त्युग्निं समिधानमीमहे	१
आ नो बर्हिः सधमाई बृहद्विचि	वेवां ईजे सादयां मम हांतून ।	
इन्दं मिथं वरुणं सानये मम	स्वस्त्युग्निं समिधानमीमहे	१० [७]
त आद्रित्या आ गता मधर्ततये	बृधे नो यज्ञमंवाता सजोपमः ।	
बृहस्पतिं पूषणमश्विना भर्गं	स्वस्त्युग्निं समिधानमीमहे	११
तन्नो देवा यच्छत सुप्रवाचुनं	दुर्दिताद्रित्याः सुभर नृपाप्यम ।	
पश्वं तोक्ताय तनयाय जीवसे	स्वस्त्युग्निं समिधानमीमहे	१२
विश्वे अद्य मरुतो विश्वं ऊती	विश्वे भयन्वृग्रयः समिन्द्राः ।	
विश्वं नो देवा अवसा गर्मन्तु	विश्वमस्तु द्रविणं वार्जो अस्मे	१३
यं देवासोऽवधं वार्जसाती	यं वारुधे यं पिंपूधात्यहः ।	
पो वो गोपीधे न भयस्य वेदु	ते र्वाम देववीतये नृरामः	१४ [८] (१११)

(१६)

१४ तृतीयो धानाकः । विश्वे देवाः । जगती, १३-१४ विश्वेषु ।

त्रपासानकता बृहती सुपेशसा	द्यावाश्चामा वरुणो मित्रो अर्षमा ।	
इन्दं हुवे मरुतः पर्वतो अप	आद्रित्यान् द्यावापृथिवी अपः स्वः	१
द्यौश्च नः पूथिवी च पर्वतस	ऊनार्वरी रक्षतामहंसो नियः ।	
मा दुर्दिद्रा निक्वन्तिनं ईशत	तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे	२
विश्वस्माद्गो अद्रितिः पात्वहंसो	माता मित्रस्य वरुणस्य रैवतः ।	
स्ववृज्योतिरवृकं नशीमहि	तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे	३
प्राजा बवृज्य रक्षसि सधनु	दृष्यस्यं निक्वन्ति विश्वमविष्णम् ।	
आद्रित्यं शर्म मरुतामशीमहि	तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे	४
पन्दो बर्हिः सीदन्तु पिन्वतामिन्द्रा	बृहस्पतिः सार्ममिक्वको अचन्तु ।	
स्युक्ते जीवसे मन्मं धीमहि	तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे	५ [९]
द्वित्रिष्टुश युज्ञमुष्माकमश्विना	जीराध्वरं कृणुतं सुहृमिष्टये ।	
प्राचीनेरिमुमानुतं पृतेन	तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे	६ (१०१)

उप ह्वये सुहृवं मारुतं गुणं पावकमूष्यं सस्यार्यं शंभुर्वम् । गुणस्योषं सौश्रवसाय धीमहि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	७
अपां परं जीवधन्यं मरामहे देवाय सुहृवमध्वरभिर्यम् । सुरदिमं सोममिन्द्रियं यमीमहि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	८
सनेम तत् सुसनितां सुनिर्त्वाभिर्वयं जीवा जीवपुत्रा अनौगसः ब्रह्मद्विपो विष्वगेनो भरेरत् तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	९
ये स्या मनोयंजियास्ते शृणोतन् यद्वा देवा ईमहे तद्दक्षतन । जिज्ञं क्रतुं रयिमहीरवद्यज्ञस्तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	१० [१०]

सुहृद्वृष मंहतामा वृणीमहे ऽवो देवानां बृहतामनुवर्णाम् । यथा वसु वीरजातं नशामहे तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	११
महो अग्नेः समिधानस्य शर्मण्यनागा मित्रं वरुणे स्वस्तये । भेष्यं स्याम सवितुः सर्वांमनि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे	१२
ये सवितुः सत्यसवस्य विश्वं मित्रस्य वृते वरुणस्य देवाः । ते सौभगे वीरवृद्धोमदन्तो दधातन् द्रविणं चित्रमुस्मे	१३
सविता पश्वातात् सविता पुरस्तात् सवितोत्तरात्तात् सविताधुरात्तात् । सविता नः सुवतु सर्वताति सविता नो रासतां वीर्यमार्युः	१४ [११] (१८०)

(३७)

११ सौयोऽभितपा । सूर्यः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसि महो देवाय तद्दत्तं संपर्यत । द्वेदृशे देवजाताय केतवे विवस्पुत्राय सूर्योय शंसत	१
सा मां सत्योक्तिः परिं पातु विश्वतो द्यावां च यत्र ततनुन्नहानि च । विश्वमन्यन्ति विंशते यदेर्जति विश्वाहापो विश्वाहोर्वति सूर्यः	२
न ते अदेवः प्रदिवो नि वांसते यदेतशोमिः पत्नरे रथ्यसि । प्राचीर्नमन्यदन् वतंते रज उवृन्येन ज्योतिषा यासि सूर्य	३
येन सूर्यं ज्योतिषा बाधमे तमो जगच्छ विश्वमुक्त्विपरिं भानुना । तेनास्मद्विश्वामनिगमनाहुनि मपामोवामपं वृष्वव्यपं सुव	४
विश्वस्य हि प्रोपतो रक्षसि वृत्तमहेऽपशुचरसि स्वधा अनु । यदृद्य त्वां सूर्योपत्रवामहे तं नो देवा अनुं मंसिरत् क्रनुम्	५ (१८५)

ते नो द्यावापृथिवी तन्न आप इन्द्रः शृण्वन्नु सुरतो हतं वचः ।
मा शूनं भूम सूर्यस्य संदृशि भद्रं जीवन्तो जग्णामशीमहि

६ [१२]

विश्वार्हा त्वा सुमनसः सूचक्षरमः प्रजावन्तो अनमीवा अनार्गमः ।

उद्यन्त त्वा मित्रमहो त्रिवेदित्वे ज्योन्जीवाः प्रति पश्येम सूर्य
महि ज्योतिर्विभ्रतं त्वा विचक्षण भास्वन्नु चक्षुषिचक्षुषे मयः ।

आरोहन्तं बृहतः पार्जसुस्पर्शं वयं जीवाः प्रति पश्येम सूर्य

वस्यंते विश्वा भुवन्नानि केनुना प्र चेरि नि च विद्यन्ते अक्नुमिः ।

अनागास्वन् हरिकेश सुपां—ऽद्वाद्वा नो वस्येसावस्यमोर्दिहि

शं नो भव चक्षमा शं नो अद्वा शं मानुना शं हिमा शं पूनेन ।

यथा शमभ्रुञ्जमसद् दुरोणे तत् सूर्यं द्रविणं पेहि विश्वम्

अस्माक देवा उभर्याषु जन्मन्ते शमं यच्छन द्विपञ्च चतुष्पदे ।

अद्भु पिबंङ्कर्षमानुमाशितं तदुम्भे शं योररुपो दधातन

यदा देवाश्चक्रुम त्रिदयां गुरु मनसो वा प्रयुती देवहेष्टनम् ।

अरांवा यो नो अभि वृष्णुनायन्तं तस्मिन् तदेनो वसवा नि धेतन

१० [१३] (११०)

(१८)

* मुक्कवानिन्द्रः । इन्द्रः । जगतः ।

अस्मिन् न इन्द्र पुरमती यशस्वति शिभीधनि कन्दमि प्रावं सातपं ।

यत् गोपाता धृषितेषु सादिषु विष्टक् पतन्ति द्विद्यवां नुवाहो १

म नः क्षमन्ते सदेत व्युर्णुहि गोअर्णमं रुधिमिन्द्र भुवाप्यमं ।

म्यामं ते जयतः शक मेदिनो यथा वयमृशममि तदुसो कृषि २

यो नो दासु आयो वा पुरुष्पुता—ऽदेव इन्द्र युधये चिकेतति ।

अस्माभिष्टं सुपहाः सन्तु शश्रव—स्वपा वयं तान् वनुपाम संग्राम ३

यो कुभ्रेभिर्हस्यो यश्च मूरिभि—यो अर्भीकं वारिवोविभ्रुपाहो ।

तं विम्रादे मधिमृच भूतं नर—मर्वाश्चमिन्द्रमवसे करामहे ४

म्ववृत्त हि त्वामृदामिन्द्र शुभवा—नानुदं वृषभ रभ्रचोर्देनम् ।

प मुञ्जम्भ पति कुरसांकिहा गहि किमु त्वावन् मुष्कपोर्देन्द्र आसते ५ [१४] (१६०)

(३९)

१४ काक्षीयती घोषा । अस्विनो । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

- यो वा पारंजमा सुवृद्धिना रथो व्रोषामुवासो हव्यो हविष्मता ।
 शश्वत्तमासस्तमुं वामिदं वयं पितुर्न नाम सुहृदं हवामहे १
- चोदर्यतं सूनृताः पिन्वतं धिय उत पुरधीरीरपतं तदुदमसि ।
 यशसं भागं कृणुतं नो अश्विना सोमं न चाकं भुवर्तसु नस्कृतम् २
- अमाजुरंश्विद्भवथो पुयं भगो ऽनाशोश्विद्वितारापमस्यं चित् ।
 अन्धस्यं चिन्नासत्पा कृशस्यं चिद्युवामिदांहुभिषजां रुतस्यं चित् ३
- युवं च्यवानं सनयं यथा रथं पुनर्युवानं चरथाय तक्षधुः ।
 निष्ठीऽयमूहधुरद्भचस्पति विश्वेत् ता वां सर्वनेपु प्रवाच्या ४
- पुगुणा वां वीर्यांश्च यं ब्रवा जने ऽथो हासथुभिषजां मयोभुवा ।
 ता वां नु नव्यावर्से करामहे ऽयं नांस्तया अत्रुरियथा दधत् ५ [१५]
- इयं वामहे शृणुतं मे अश्विना पुत्रापेव पितरा मह्यं शिक्षतम् ।
 अनापित्ता असज्जत्यामतिः पुरा तस्यां अमिशस्तेरवं स्पृतम् ६
- युवं रथेन विमदार्यं शुन्ध्युवं न्यूहधुः पुरुमित्रस्य योषणाम् ।
 युवं हवं वधिमत्या अंगच्छतं युवं सुपुतिं चक्रधुः पुरधये ७
- युवं विषस्य जरणामुपियुवः पुनः कुलेरं कृणुतं युवद्वयं ।
 युवं वन्दनमृदयदावुद्रुपथुयुवं सद्यो विशपलामेतेवे कृधः ८
- युवं हं रेभं वृषणा गुहां हितमुदरपतं ममवांसमश्विना ।
 युवमूवीसमुत तप्तमर्ष्य ओमन्वन्तं चक्रधुः सप्तवधये ९
- युवं श्वेतं पेद्रवेऽश्विनाश्वं नुवभिवांर्जनवती च वाजिनम् ।
 चतुर्त्यं वदधुद्रांउपत्संत्सं भगो न नुम्बो हव्यं मयोभुवंम् १० [१६]
- न तं राजानावदिते कृतञ्चन नाहो अक्षोति दुष्टिं न किंभयम् ।
 यमश्विना सुहवा रुद्रवर्तनी पुरोरथं कृणुथः पत्न्यां सह ११
- आ तेन यातुं मनसो जर्वापसा रथं यं याम्भुवर्धुक्रुश्विना ।
 यस्य घोरो दुहितर जायते द्विव तुभे अहनी सुदिनें विवस्वतः १२
- ता ष्रितिपीतं जपुषा वि पर्वतं मरिन्वतं श्रापवं धेनुमश्विना ।
 वृकस्य चिद्वर्तिकामन्तरास्याद्युवं शचीभिर्प्रमिताममुञ्चतम् १३ (४१०)

पुनं वा स्तोममश्विनावकुर्मा—तक्षाम भृगवो न रथम् ।
 न्यमृक्षाम योषणां न मयि नित्यं न सुभुं तनयं दधानाः

१४ [१७] (४११)

(४०)

१४ काक्षीवनी घोषा । अश्विनी । जपती ।

रथं यान्तं कुह को ह वा नरा प्रति द्युमन्तं मुञ्जितार्यं भूपति ।
 प्रातर्यावाणं विश्वं विशोविंशो वस्तोश्मोर्वहमानं धिया शमि १
 कुहं भिवदं दोगा कुह वस्तोरुश्विना कुहोमिपित्वं करतः कुहोपतुः २
 को वा शमुद्रा विश्वेव दुदरं मयि न दोषो कृणुते मधस्थ आ २
 प्रातरंरथे जरणेव कार्पणा वस्तोर्वस्तोर्पत्रता गच्छथो गृहम् ।
 कस्य भुक्षा भव्यः कस्य वा नरा राजपुत्रेव सवुनार्यं गच्छथः ३
 युवां मृगं वारणा मृगण्यथो द्रुपा वस्तोर्हविषा नि ह्यंयामहे । ४
 युवं होत्रामनुधा जुह्वते नरेण्यं जनाव वहथः शुमस्पती ४
 युवां ह घोषा पयंश्विना यती राजे ऊचे दुहिता पुच्छे वा नरा ।
 भूतं मे अहं त्त भूतमृक्षते ऽश्वघते रथिनें शक्तमवति ५ [१८]

युवं कुवी प्तुः पयंश्विना रथं विशो न कुरसो जगिनुनशापथः ।
 युवोहं मक्षा पयंश्विना मध्यासा भरत निष्कृत न योषणा ६
 युवं ह भृगुं युवमश्विना वशी युवं शिन्वारमुशनामुपारिधुः ।
 युवा ररात्रा पारि मरुपमासते पुवारहमवसा सुम्रमा चकं ७
 युवं ह कुशं युवमश्विना श्रुं युवं विश्वन्त विश्ववामुरुप्यथः ।
 युवं सुनिर्भ्यः भूनपन्तमश्विना ऽपं वजमृणुंधः सुवास्पंम् ८
 जनिपु योषा पतयं कनीतको वि चारंहन् श्रीरथो वृसमा अनुं ।
 आस्मं रियन्ते निवनेव सिन्धुषो ऽस्मा अहं भवति तत् पतित्वनम् ९
 त्रिव रुद्रन्ति वि मयन्ते अध्वरो वृषामनु प्रमिति क्षीधियुनरं ।
 क्षामं पितृभ्यो य इदं संमतिर मयः पतिभ्यो जनवः पतिष्वजं १० [१९]

न तस्य विष्टु तद् यु प वांचत युवां ह यद्युक्त्याः क्षेति योनिषु ।
 द्विषोमियस्य वृषभस्य रतिनें गृहं गमिमाश्विना तद्गममि ११
 आ वांगमन् त्मुमतिर्वाजिनीवसु न्यश्विना हस्तु कामा अपंसत ।
 अभूतं ग्राषा मिभुना शुभस्पती विषा अर्पम्णो युषो अशामहि १२ (४११)

ता मन्दसाना मनुषो दुरोण आ धत्तं रयिं सहवीरं वचस्पवे ।
 कृतं तीर्थं सुपपाणे शुभस्पती स्थाणुं पथेष्ठामपं दुर्मतिं हतम् १३
 कं स्विवृद्य कंतमास्त्रभिना विक्षु दुखा मादपते शुभस्पती ।
 क ई नि येमे कतमस्य जग्मतुर्विभंस्य वा यजमानस्य वा गृहम् १४ [२०] (४२५)

(४१)

३ सहस्यो घीयेयः । अश्विनो । जगती ।

समानमु र्यं पुरुहूतमुक्थ्यं रथं त्रिचक्रं सर्वना गनिमतम् ।
 परिज्मानं विवृथं सुवृक्तिभिर्व्यं व्युष्टा उपसां हवामहे १
 प्रातृयुजं नासत्याधि तिष्ठथः प्रातृयावाणं मधुवाहं रथम् ।
 विशो येन गच्छथो यज्वरीररा कीरेश्विद्यज्ञं होतृमन्तमभिना २
 अध्वर्युं वा मधुपाणिं सुहस्त्यमग्निधं वा धृतदंष्टं दमूनसम्
 विरस्य वा यत् सर्वानि गच्छथो ऽत आ यातं मधुपेयमभिना ३ [२१] (४२८)

(४०)

११ रूप्ये नाहिरस्तः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अस्तेषु सु परं तरं लायमस्यन् भूपश्रिव प्र भरा रतोममस्मे ।
 वाचा विपामतरत् वाचमयो नि रामय जरितः सोम इन्द्रम् १
 दोहेन गामुप शिक्षा सरायं प्र बोधय जरितजामिन्द्रम् ।
 कोशं न पूर्णं वसुना न्युष्टमा च्यावय मपदेयांशु शूरम् २
 किमङ्ग त्वा मघवन भोजमाहुः शिशीहि मा शिशुपं त्वा शृणोमि ।
 अर्प्रस्वती मम धीरस्तु शक वसुवित्रुं भगमिन्द्रा भरा नः ३
 त्वा जना ममस्येप्विन्द्र संतस्थाना वि ह्वयन्ते समीके ।
 अथा युजं कृणुते यो हविष्मान् नार्मुन्वता सुस्यं वंष्टि शूरः ४
 धत्तं न स्यन्द्रं पंद्रुष्टं यो अस्मि तीवान् त्सोमो आसुनोति प्रयस्वान् ।
 तस्मै शत्रून् त्मनुकान् प्रातरदो नि स्वप्त्रान् युवति हन्ति वृत्रम् ५ [२२]

पस्मिन् त्वं दधिमा शंसमिन्द्रे यः शिभार्यं मघवा काममस्मे ।
 आराश्रित सन भयतामस्य शत्रुं संभ्ये दृष्ट्वा जन्वा नमन्ताम् ६ (४१५)

आराच्छ्रुमप वापस्व दूरमुप्रां यः शम्भः पुरुहूत तेन ।	
अस्मे धेहि यवमहोमविन्द्र कृधी धियं जग्निं वाजंरवाम्	७
प्र यमन्तवृषसुवामो अमन् तीशः सोमां वृष्टान्तांसु इन्द्रम् ।	
नाहं वामानं मघवा नि यंसुं नि मुंन्वते वंदति मूर्तिं वामम्	८
उत प्रहामतिदीर्घ्या जपाति कृतं पशुमी विचिनोति काले ।	
यो वृषकांमो न धनां रुणाद्धि समित् तं गया मृजति स्वधावान्	९
गोमिंष्ट्रामामति दुरवां यवंन धुषं पुरुहूत रिश्वाम् ।	
यथं राजभिः प्रथमा धनां न्यस्माकेन वृजनेना जयेम	१०
मृहस्पतिर्नः पारि पातु पश्वा दुतोर्तरस्माद्बरादद्यापोः ।	
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा मन्विभ्यो वरिवः कृणोतु	११ [२३] (४१९)

(४१)

[चतुर्षोऽनुवाकः ३४४ मू० ४१-६०]

११ इत्येव भाद्रिरसः । इन्द्रः । जगती, १०-११ विष्टुप् ।

अच्छां म इन्द्रं मृतयः स्वविदुः सधीचोर्विभ्या उशतीरनुपत ।	
पारि ध्वजन्ते जर्जरो पथा पति मयं न शुन्धुं मघवानमृतयं	१
न धां वृद्धिगपं वेति मे मनुस्वे इव काम पुरुहूत शिषय ।	
राजं वस्म नि प्रदोऽधि वहिं प्यमिन् त्मु सोमंऽवुपानमसु ते	२
त्रिपुत्रुविन्द्रो अमतेरुत धुषः स इद्रायो मघवा यस्व इंशते ।	
तस्येविम र्वदणे मत् सिन्धुत्रो वयो वधन्ति वृषभस्यं शुष्मिणः	३
वधो न वृक्षं मुपलाशमासंइन् त्सोमांसु इन्द्र मुन्दिनभसुपर्दः ।	
प्रेषामनीकं शर्वसा दविद्युत दिदन् स्वुमनेंवे ज्योतिरायम्	४
कृतं न श्वमी वि चिनोति दर्वनं सुवर्णं यमघवा मयं जयन् ।	
न तत् ते अनुषो अनु वीपै शक्रुं प्र पुंगुणो मघवन् मोत नूतनः	५ [२४]

विशोविश मघवा पर्यशापत् जर्जरां धेनां अक्वाकंशुद्रुप ।
 पस्पार्हं शक्रः सर्वेषु रण्यति स तीभिः मोभिः सहते पृतन्यतः
 आपो न सिन्धुमुभि यत् समक्षरन् सोमाम् इन्द्रं कृत्वा इव ह्वम् ।
 वधन्ति विना महो अम्य सादने यक्षं न वृष्टिर्द्विष्येत् दानुना

(४६६)

वृषा न कुन्दः पतपद्मजः स्या	यो अर्पणः नीरकृणोऽनुमा अपः ।	
स मुन्वते मधवा जीरदांवे	ऽविन्वृज्योतिर्मन्त्रे हविष्मते	८
उज्जायता परगुर्व्योतिषा सह	भूया क्रतस्य सुदुर्वा पुराणवन् ।	
वि रोचतामरूपो भानुना शुचिः	स्वर्णं शुक्रं शुशुचीत सत्यतिः	९
गोभिष्टोमार्मतिं दुरेवा	यवंत क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।	
वपं राजभिः प्रथमा धना	न्यस्माकेन वृजनेना जयेम	१०
बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्वा	दुतोत्तरस्मादर्धराद्यायोः ।	
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः	सन्ना ससिभ्यो वरिवः कृणोतु	११ [२५] (४५०)

(४४)

११ कृष्ण गार्हपत्यः । इन्द्रः । जगती, १-३, (०-११) त्रिष्टुप् ।

आ यात्विन्दुः स्वपतिमर्दाय	यो धमणा नूनजानमुर्विष्मान् ।	
प्रत्युष्माणो अति विश्वा	सहास्यपारेण महता वृष्प्येन	१
सुष्णाना रथः सुयमा हरीं ते	मिष्यक्ष वज्रो नृपते गर्भस्ती ।	
शीर्षं राजन् त्मुपथा पालिवाद्	वर्धाम ते पुपुषां वृष्ण्यानि	२
एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रवाहु	मुग्रमुष्णासस्तत्रिपासं एनम ।	
प्रत्यक्षसे वृरभं सत्यशुभ्रम्	मेमस्मद्या संध्रमादो वहन्तु	३
पुषा पतिं द्रोणसाचं सचेतस	मूर्जः रकुभं धुरुण आ र्वुपायम ।	
ओजः कृष्ट सं गृभाय त्वे अप्य	सो यथो केनिपानीमिनो बुधे	४
गर्भस्त्रमे वमुन्या हि शोमिषे	स्त्राशिषं मरमा दाहि सोमिनः ।	
त्वमीशिषे सास्मिन्ना संति	इहिष्येतापृष्या तव पात्राणि धमणा	५ [२६]
वृषह् पार्यन् प्रथमा बुवहंतयो	ऽकृण्वत भद्रम्यानि दुष्टरां ।	
न ये ओकृष्टंजिष्ठा नाशं प्रारुह	मीर्मर ते न्वविशन्त केपवः	६
एवेवाणामपरे सन्तु दृष्टो	ऽभ्या पयो दुपुर्न आपुपुढे ।	
इथा ये पागुपे सन्ति क्राधनं	पुरुणि पत्रं वृपुजानि भोजना	७
गिरीरुद्रान् रेजमानो भधारपुद्	योः कंन्दुन्तारिक्षाणि कोपवन् ।	
समीर्षाने धिपयो वि ष्कभापति	वृष्णः पीत्वा मयं उरुधानं शोसति	८ (४५८)

इमं विभक्तिं मुकृतं ते अद्भुतं येनाहजासि मयवञ्जफ्फारुजः ।
 अस्मिन् त्वु ते सर्वान् अस्त्रोक्त्य सुत इष्टी मयवन् ब्रोध्यामगः १
 गोभिष्ट्रेमामतिं दुर्वा यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
 वयं राजभिः पथमा धना न्यस्माकंन वृजनेना जपेम १०
 बृहस्पतिनः परिं पानु पश्वा इतोतरस्मादधरादृषापोः ।
 इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सन्निभ्यो वारिवः कृणानु ११ [२७] (४९१)

(४५)

११ व-सत्रिभानन्दन । अग्निः । निरुद्वप ।

त्रिवस्परिं प्रथमं जेज अग्नि-रस्मद् द्वितीयं परिं ज्ञातवेदाः ।
 तृतीयंमुष्पु नूमणा अर्जसु-मिन्धान एनं जरते स्वाधीः १
 विष्वा तं अग्ने ब्रेधा ज्ञयाणि विष्वा ते धाम विभृता पुरुवा ।
 विष्वा ते नाम परमं गुहा य-द्विष्वा तमुत्सं यतं आजगन्ध २
 स्मन्ने स्वर् नृमण्ये अस्वर्न्त-नृबक्षी रये विवा अणु ऊर्ध्वन् ।
 तृतीयं त्वा रजमि तस्थिवांस-मुपामुपस्थं माहिषा अंबधन् ३
 अकन्दवृग्निः स्तनयस्त्रिषु धीः क्षाम्ना रेरेहृद्भिरुधः समभन् ।
 सद्यो रज्जानो वि हीमिन्द्रो अम्य-दा रोदसी भ्रानुनां मात्पुन्तः ४
 धीणामुक्तां पुरुषां रवीणां मनीषाणां प्रापणुः सोमगोपाः ।
 वसुः सुनुः सहसो अप्पु राजा वि मात्पयं उपसामिधानः ५
 विश्वस्य केतुभुवनस्य गमं आ रोदसी अपृणाज्जायमानः ।
 वीरु विद्विंमभिनन् पणप-अन्ता यवृग्निमयजन्त पञ्च ६ [२८]

उसिह पावको अग्निः मुमुधा मनेष्वग्निरुत्तो नि धापि ।
 इपति धूमरुपं भरिधु-दुष्पुकेण शोचिषा यामिनेक्षन् ७
 हृशानो रुक्म उद्विषा स्वधीद् दुमंमपुः शिवे हञ्चान् ।
 अग्निरुत्तां जमवृद्वंभि-पदेनं दीर्जनयन् सुरताः ८
 पत्नं अद्य कृणवन्ददशोचेः उपयं देव पूतवन्तमग्ने ।
 य तं नय प्रतरं वरुणो अचान्ता-ऽभि सुप्तं वेवर्भक्तं पविष्ट ९

(४९०)

आ तं भ्रजं सौधवसेष्वग्रं जुक्थलंक्थ आ भ्रजं शस्यमनि ।

प्रियः सूर्यं प्रियो अग्रा भ्रवात्पुज्जातेनं भिनद्रुज्जानिरेः १०

त्वामग्निं यजमानां अनु धून् विश्वा वसुं वधिरे वायानि ।

त्वयां सह व्रविणमिच्छमाना भ्रजं गोमन्तमृशिजो वि वंशुः ११

अस्ताव्यग्निर्नरां सुशेवो वैश्वानर कपिभिः सोमंगोपाः ।

अग्नेषु द्यावापृथिवी हुविम् देवां धत्त इयिम्स्मे सुवीरम् १२ [२९] (४७३)

इति सप्तमोऽष्टकः ॥७३॥

॥ अथाष्टमोऽष्टकः ॥८॥

[सप्तमोऽध्यायः ॥१॥ प० १-१०]

(४६)

१० यत्समिमांलम्बन्तः । भग्निः । जिष्टुप् ।

प्र होतां जातो महान् नभोविद्भ्रुवद्वां सीद्वृषामुपस्थे ।

वधिरो धायि स ते वपांसि युन्ता वसूनि विधते तनुपाः १

इमं विधन्तो अपां सधस्थे पशुं न जुष्टं पविरन् गन् ।

गुहा घतन्तमृशिजो नमोमिच्छन्तो धीरा मृगवोऽविन्दन् २

इमं जितो मूर्धविन्दन्निच्छन् वैभ्रुवसो मूर्धन्यःपायाः ।

स शेवृषो जात आ हुन्वेषु नामिपुंवा भवति रोचनस्य ३

मुन्द्रं होतारमृशिजो नमोभिः प्राञ्चं यज्ञं नेतारंभध्वराणां ।

विशामकृण्वन्नरतिं पावकं हृण्ववाहं वधतो मानुषेषु ४

प्र मूर्जपन्तं महां विप्रोधां मुरा अमूरं पुरां कूर्माणम् ।

नयन्तो गर्भं वनां धियं धुर्हिरंश्मभुं नावीणं धनंचम् ५ [१]

नि पुस्त्यासु जितः स्तंभुपन् परिधीतो घोरौ सीद्वुन्तः ।

अतः संगुम्यां विशां वसूनां विधमणापन्त्रैरिपते नून ६

अस्वाजरांसो कृमामुरिजो अर्चद्भूमासो अग्रयः पावकाः ।

श्वितीचर्यः श्वाघ्रासो भुरण्यवो वनुपदो षायजो न सोमाः ७

प्र जिह्वयां मरते वेपो अग्निः प्र वपुनाति चेतसा पृथिव्याः ।

तमापर्वः शुचपन्तं पावकं मुन्द्रं होतारं वधिरे यजिष्ठम् ८

घावा यमाग्निं पृथिवीं जनिष्ठां नापुस्त्वष्टा भृगुजो यं सहोभिः ।

इच्छिन्थं प्रथमं मातरिश्वां देवास्तत्कुर्मन्त्रे यजत्रम् ९

ये त्वां देवा वधिरे ह्यपुवाहं पुरुष्पुत्रो मानुषासो यजत्रम् ।

स पामंभरो स्तुवते वपो धाः प्र देवपन् पशुसः सं दि पूर्वाः १० [२] (४८१)

- अहमेते गन्धयमन्वयं पशुं पुरीयिणं सार्यकेना हिरण्ययम् ।
 पुरु सहस्रा नि शिंशामि व्राशुषे यन्मा मोमांम उक्त्रिधनो अमन्दिषुः ४
- अहमिन्द्रो न परा जिग्य इन्द्रं न मृत्योऽर्च तस्थे कदा चन ।
 सोममिन्मा सुन्वन्तो याचता वसु न मे पूवः सस्ये रिपाथन ५ [५]
- अहमेताञ्छाश्वसतो द्वाद्वे—ग्हे ये वज्रं पुधयेऽकृण्वत ।
 आह्वयमानौ अव हन्मनाहनं हृद्धा वदुघ्ननेमस्पुनमस्विनः ६
- अभीष्टेदमेकमेको अस्मि निष्या—लभी द्वा किमु त्रयः करन्ति ।
 खले न पर्षान् प्रति हन्मि भूरि किं मा निन्दन्ति शर्वोऽनिन्द्राः ७
- अहं गृह्णाम्यं अतिधिग्वमिष्कर—मिषं न वृत्रतुर विधु धारयम ।
 यत् पर्णयन्न उत वां करन्त्रहे प्राहं महे वृत्रहस्ये अर्शुधवि ८
- प मे नमी साप्य इये भुजे भू—द्वामेये मुख्या कृणुत हिता ।
 विष्टुं यदस्य समिधेषु मंहय—मादिदेनें शस्यमश्चयं करम ९
- प नेमस्मिन् दहशे सोमो अन्त—गोपा नेममाविरस्था कृणोति ।
 स निगमशृङ्ग वुषमे युपुस्तन् इहस्तस्था बहले वृद्धो अन्तः १०
- आविरपानां वसूनां रुद्रिपानां देवो देवानां न भिनामि धाम ।
 ते मा भद्राय शर्वसे ततश्च—रपरजितममृतमर्षाब्दहम ११ [६] (५०२)

(४९)

११ वैकुण्ठ श्वेदः । इन्द्र । जगती, १, ११ विष्टुः ।

- अहं दां गृणते पूर्यं यस्य—हं ब्रह्मं कृणवं महं वर्धनम् ।
 अहं भुवं यजमानस्य चोत्रिता—ऽयंज्यनः साक्षि विश्वस्मिन् भरं १
- मा धुरिन्द्रं नाम देवतां त्रिवश्व गमध्यापां च जन्तयः ।
 अहं ह्यी वृषणा विव्रता रघू अहं वज्रं शर्वसे धृष्णवा दद २
- अहमत्कं कवये शिभश्च हर्षं—रहं कृत्संमावमाभिरुतिभिः ।
 अहं शुष्णस्य भर्षिता वर्धयंमं न यो रुर आवै नाम दस्यव ३
- अहं पितेर्ष वेतसैरभिष्टये नृशं कृत्सायु स्मदिभं च रन्धयम ।
 अहं भुवं यजमानस्य राजनि प्र यन्द्रे नृजये न प्रियाधुषं ४ (५०६)

अहं रन्ध्रं मृगं धृतवेणं पन्मार्जिहीत प्रयुजां चनानुपक्व ।
 अहं वेदो नृभ्रमायवंऽकरं महं सव्याप्यं पशूभिर्मरन्धयम्

५ [७]

अहं स यो नर्ववास्त्रं बृहदर्थं सं वृजेत दासं वृत्रहारणम् ।
 यदुर्ध्वं नन्तं प्रधयन्तमानुपगूदूरे पारे रजसो रोचनाकरम्

६

अहं मूर्यस्य परं याम्याशुभिः प्रेतशोभिर्वहमान् ओजसा ।
 यन्मा सावो मनुष्य आहं निर्गिञ्ज ऊर्ध्वं कृपे दामं कृत्यं हर्षः

७

अहं संप्रहा नहुषो नहुष्यः प्राभावेयं शर्वसा तुवंशं यशुम्
 अहं न्युन्यं सहसा सहकरं ननु मार्षतो नवति च वक्षयम्

८

अहं सन स्रवतो धारयं वृषां ब्रवित्स्वः पृथिव्यां क्षीरा अपि ।
 अहमणोमि वि तिरामि मुकनुं युंघा विंक्तुं मनव गानुमिष्टयं

९

अहं तदामु धारयं यदामु न वृषभन त्वष्टाधारयुवशति ।
 स्वाहं गत्रामूर्धःसु वृक्षणास्वा मधोमंधु श्वाभ्यं सोममाशिरंम्

१०

एवा कुर्वो इन्द्रो विष्टे नृन् प्र च्योनेन म्रधवां स्रपराभाः ।
 विश्वेत् ता ते हरिवः शचीशो ऽभि तुरासः स्वयगो गुणन्ति

११ [८] (५११)

(५०)

७ वेङ्कठ इन्द्रः । इन्द्रः । अगतीः १, ४ ममिस्वारिणी, ५ मिष्टद्वः ।

प्र यो महि मन्दमानापान्धसो ऽर्चो विभानराप विञ्जामुर्व ।
 इन्द्रस्य यस्य गुमर्त्तं सक्षो महि यवो नृमणी च रोदसी सपर्यतः

१

सो चिञ्चु सप्या नयं इनः स्नुतश्चकृत्य इन्द्रो मावते नरं ।
 विश्वांमु धूपुं वाञ्छकृत्येषु सप्तते वृत्रे वाप्स्वामि शूर मन्त्से

२

के ते नर इन्द्र ये तं इषे ये ते मुरं संप्रन्यमिचक्षान् ।
 के ते वाजोपामुर्पाप हिन्विरे के अप्पु स्वामुर्वरासु पांसवं

३

मुवस्त्वामिन्द्र ब्रह्मणा महान् भुञ्जे विश्वेषु सर्वेषु यज्ञिषः ।
 भुञ्जे नृश्रेष्ठो विश्वस्मिन् भरे उपेष्टश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे ।

४

अवा नु कुं ज्यापान् प्रशर्वनसो महीं तु ओमावां कृष्टयं विदुः ।
 असो नु कंसजरो वर्षाश्च विश्वेतेता सर्वना त्रुतुमा कृषे

५ (५१८)

एता विश्वा सर्वना तनुमा कृषे स्वयं सूनो सदसो यानि दधिषे ।

पराय ते पात्रं धर्मणे तनां यज्ञो मन्त्रो ब्रह्मोद्यतं वचः ६

ये ते विप्र ब्रह्मकृतः सुते सत्त्वा वसूनां तु यमुनश्च वृषने ।

प्र ते सुन्नस्य मनसा पथा भुवन् मदे मुतस्य सोम्यस्यान्धसः ७ [९] (५२०)

(५१)

(१) १, ३, ५, ७, ९ देवाः । २, ४, ६, ८ सौवीकोऽग्निः । १, ४, ६, ८ देवाः ।
१, ३, ५, ७, ९ अग्निः । त्रिष्टुप् ।

महत् तदुल्लं स्थविर् तदासी—येनाविष्टितः प्रविवेशिधापः ।

विश्वा अपश्यद्ब्रुधा तं अग्ने जातेवेदमन्त्रो वैव एकैः १

को मां ददर्श कतमः स वृषो यो मे तन्वो ब्रुधा पर्यवेदयत् ।

काहं मित्रावरुणा क्षियन्त्यग्नेर्विश्वाः ममिधो वृषयानोः २

ऐच्छाम त्वा ब्रुधा जातेवदुः शर्विष्टमग्ने अप्सवोर्षधीषु ।

तं त्वां प्रमो अचिकेच्चिन्नभानो दशान्तरूप्यार्दतिरोर्चमानम् ३

होत्रावृहं वरुण विश्वंदापुं नेत्रेव मां पुननुन्नत्रं देवाः ।

तस्य मे तन्वो ब्रुधा निविष्टा एतमर्धं न विकेताहमग्निः ४

एहि मनुर्ववपुर्यज्ञकामो ऽरंकृत्या तमसि क्षेप्यग्ने ।

सुगान् पथः कृणुहि देवयानान् वहं हृष्यानिं सुमनुस्पर्मानः ५ [१०]

अग्नेः पूर्वं धातरो अर्धमितं रूषीवाभ्यांनुमन्वावर्षीवुः ।

तस्माद्भिया वरुण दूरमायं शीरो न ह्येप्रोर्विजे ज्यायाः ६

कुर्मस्तु आयुर्जर्षं यदग्ने यथां पुस्तो जातेवदुो न रिप्याः ।

अथां वहसि सुमनुस्पर्मानो भागं वृषेभ्यो हविषः मुजात ७

प्रयाजान् मे अनुषाजोश्च केर्बला—नूर्जस्वन्तं हविषो दत्त भागम् ।

पूतं क्षापो पुर्षुं शीर्षधीना—सुग्नेश्च वृषिंमार्युरस्तु देवाः ८

तर्षं पयाजा अनुषाजाश्च केर्बलु ऊर्जस्वन्तो हविषः सन्तु प्रागाः ।

तवाग्ने यज्ञोर्ध्वमस्तु सर्वं—स्तुभ्यं नमन्तां प्राविशधतयः ९ [११] (५१९)

(५०)

६ सौर्वाकोऽग्निः । विश्वे देवाः । विश्वेषु ।

विश्वं देवाः श्वास्तनं मा पथेह	होतां वृतो मनत्रे यज्ञिषर्धं ।	
प्र मे ज्ञत भागधेयं यथा वो	येन पथा ह्यपमा वो वहानि	१
अहं होता न्यसीत्तुं यजीयान्	विश्वं देवा मरुतो मा जुनन्ति ।	-
अहंहरश्चिनाध्वयेवं वा	ज्ञाता सुमिद्रं वति माहृतिर्बाम्	२
अपं वो होता किरु स यमस्य	कमप्यूहे यत् संमञ्जन्ति देवाः ।	
अहंहरजायते मासिमास्य	र्था देवा दधिरे ह्ययवाहम्	३
मां देवा दधिरे ह्ययवाह	मर्षमप्युक्त बहु कृच्छ्रा चरन्तम् ।	
अग्निर्विद्वान् पञ्च नः कल्पयति	पञ्चपामं त्रिवृत सुततन्नुम्	४
आ वां यक्षयमुतत्वं सुवीरं	यथा वां देवा वरिषुः कर्ताणि ।	
आ बाहोर्वञ्जमिन्द्रस्य धेया	मधेमा विश्वाः धृतेना जयति	५
त्रीणि श्रुता श्री महर्षाण्यग्निं	त्रिंशच्चं देवा नवं चासपर्यन् ।	
आंशंन् धृतेरमृणन् चर्हिरेम्या	आदिञ्जोतारं न्यमादपन्त	६ [१२] (५१५)

(५१)

११ देवाः, ४-१ सौर्वाकोऽग्निः । अग्निः, ४-१ देवा । १-१, ८ विश्वेषु । ६-७, १-११ जगती ।

यमं च्छामं मनसा सोऽपमागां	यज्ञस्य विद्वान् परंपभिक्रित्वान् ।	
स नो यक्षद् देवताता यजीयान्	नि हि वन्मुदन्तारः पूर्वी अम्मन्	१
अर्ताधि होता निपक्वा यजीया	त्रभि प्रयामि सुधितानि हि सपत् ।	
यजांमहे यज्ञिपान् हन्तं देवा	इंजामहा इंदर्षी आग्नेयं	२
माध्वीमं कर्तुं वधीति नो अद्य	यज्ञस्य त्रिह्वारं विदाम गुह्याम् ।	
स आपुरागांन् सुरभिर्वसानो	भद्रामं कर्तुं वहीति नो अद्य	३
तत्रुद्य वाचः प्रथमं मंसीय	येनासुरो अभि देवा असीम ।	
ऊजांश्च उत यज्ञियामः	पञ्च जना मम होत्रं जुषध्वम्	४
पञ्च जना मम होत्रं जुषन्तां	गोजाता उत ये यज्ञिपीसः ।	
पृथिवी नः पायिवान् पात्वंहंमो	अन्तरिक्षं कृष्णान् पात्सुस्मान्	५ [१३] (५४०)

तन्नुं तृन्नु रजसो भ्रानुमान्विहि ज्योतिष्मतः पृथो रक्ष धिया कृतान् ।	
अनुत्सर्षणं वयत जोर्गुवामधो मनुर्भव जनया द्वेष्यं जन्म	६
अक्षानहो नह्यतमोत सोम्या इष्कुणुध्वं रक्षना ओत विंशत ।	
अप्यार्वन्धुरं पहताभितो रथं येन देवासो अनयन्नमि प्रियम	७
अश्मन्वती रीयते सं रभध्वमुत्तिष्ठत प्र तरता सखायः ।	
अत्रा जहाम ये असन्नशंवाः शिवान् वयमुत्तरामामि वाजान् ।	८
त्वष्टा माया वेद्रुपसामुपस्तमो विभ्रुत् पात्रा द्वेषुपानान्ति शंतमा ।	
शिशति नूनं परंजुं स्वापुसं येन वृश्वादेतंगो ब्रह्मणस्पतिः	९
सतो नूनं कवयः सं शिशित् वाशीमिषांभिर्मृतांषु तक्षंध ।	
विद्वांसः पदा गुह्यानि कर्तुं येन देवासो अमृतत्वमानशुः	१०
गर्भं योषामर्धुर्वत्समासन्वपीर्येन मनसोत जिह्वया ।	
स विश्वार्हा मुमना योग्या अमि सिंघासनिर्वनते कार इजितिम	११ [१४] (५५६)

(५३)

६ वृहदुक्थो यामवेण्य । इष्ट । त्रिद्विप् ।

तां सु ते क्वीतिं मघवन् महित्वा यत त्वां भीते रावसो अह्वयेताम् ।	
प्रावां देवां आतिरो दाममोजः प्रजार्थं त्वस्ये यदर्शिक्ष इन्द्र	१
यद्वरस्तन्वां वावृधानो बलीनीन्द्र प्रब्रुवाणो जनंपु ।	
मायेत् सा ते यानि युद्धान्याहुर्नाद्य शत्रुं ननु पुरा विवित्स	२
क तु नु ते महिमनः समस्याऽस्मत् पूरुं रूपयोऽन्तमापुः ।	
यन्मातरं च पितरं च साकमर्तनयधान्स्वर्गुः श्यायाः	३
अत्वारिं ते अमुयांणि नामाऽदाभ्यानि महिपस्य सन्ति ।	
त्वमङ्ग तानि विश्वानि वित्से येमिः कमाणि मघवन्नरुधं	४
त्वं विश्वां दधिषे केवँटानि यान्याविषां च गुहा यमूनि ।	
काममिन्मं मघवन् मा वि तांशिऽस्त्वमाज्जाता त्वमिन्द्रोसि कृता	५
यो अर्वाण्यज्योतिषि ज्योतिरन्तयां अमृजन्मधुंता सं मधुनि ।	
अर्धं दिव्यं शूपमिन्द्राय मग्मं ब्रह्महृतां वृहदुक्थो यामवेण्य	६ [१५] (५५६)

(५५)

८ बृहदुक्थो वामदेव्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

दूरे तन्नाम गुह्यं परावे—यन् त्वां मीति अह्वयेतां वयोधि । उत्स्रुतभ्राः पृथिवीं द्यामभीके भ्रातुः पुत्रान् मंघवन् तित्विप्राणः	१
महन् तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृग् येन भूते जनयो येन मर्ष्यम् । प्रब्रं जातं ज्योतिर्ददस्य नियं प्रियाः समविशन्तु पञ्च	२
आ रोदसी अपृणादोत मध्यं पञ्च वेरुं ऋनुशः सतसंत । चतुश्चिंशता पुरुधा वि चंष्टे सरूपेण ज्योतिषा विर्मतेन	३
यन्तुप औच्छः पथमा विमाना—मर्जनयो येन पुष्टस्य पुष्टम् । यत् ते जामित्वमंत्रं परस्या महन्महत्या अंतुरत्वमेकम्	४
विधुं दंष्ट्रापं समनि बहूनां पुत्रान् सन्तं पल्लिता जंगार । ब्रूवस्यं पश्य कार्वं महित्वा दद्या ममारु स इः समान	५ [१६]
शाकर्मना शाको अरुणः सुपुणं आ यो महः शूरः सनादनीळः । यच्चिकेत मत्पामिन् तन्न मोघं वस्तुं स्पार्हयुन जेनोत दानां	६
ऐभिर्दंष्ट्रे धृष्या पीर्यानि येभिर्शंष्ट्रहृष्ट्याय वृत्री । ये कर्मणः क्रियमाणस्य मद्भ्रं ऋतेऋममुद्रांपन्त वेवाः	७
युजा कर्माणि जनयन् विश्वीर्ता अशम्निहा विश्वमेनास्तुशापाद् । पीत्वी सोमस्य त्रिव आ वृधानः शां निर्युधार्धमुदस्यन्	८ [१७] (५६०)

(५६)

७ बृहदुक्थो वामदेव्यः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ४-६ जगती ।

इदं तु एकं पर ऊं तु एकं तृतीयं ज्योतिषा सं विश्वस्व । सुवेसने तन्वुंश्चारोधि विपो वेवानां परमे जनित्रं	१
तनुष्यं वाजिन् तन्वुं नयन्ती वाममुस्मग्धं धातु शर्म तुभ्यम् । अहंतो महो धुरुणां च वेवान् त्रिवीत्र ज्योतिः स्वमा भिमीयाः	२
वाज्यसि वाजिनेना सुवेनीः सुवितः स्तोमं सुवितो दिवं गाः । सुवितो धमे पथमानुं सत्या सुवितो वेवान् त्मुञ्जितोऽनु पथं	३
महिन्न एषां पितरश्चनेशिरे वेवा वेवेष्वंदधुरसि कर्तुम् । समविशपवुरुत यान्यत्विपु—रैषां तनुषु नि विविशुः पुनः	४ (५६१)

सहोमिर्विश्वं परि चक्रमु रजः	पूर्वा धामान्यमिता मिमानाः ।	
तनुषु विश्वा मुर्वना नि वैमिरे	प्रासारयन्त पुरुष प्रजा अनुं	५
द्विधा सुनवोऽसुरं स्वर्विक्रु	मास्थापयन्त तृतीयं कर्मणा ।	
स्वा प्रजा पितरः पिड्यं सह	आवीर्य्वदधुस्तन्नुमाततम्	६
नावा न क्षोर्दः प्रविशः पृथिव्याः	स्वस्तिमिरति दुर्गाणि विश्वा ।	
स्वा प्रजा बृहदुक्थो महित्वा	॥ वीर्य्वदधादा परेषु	७ [१८] (५६७)

(५७)

६ ऋषुः भुतबभ्रुर्विंशत्युर्गोपायनाः । विश्वे देवाः । गायत्री ।

मा प्र गांम पथो वयं	मा यज्ञार्दिन्द्र सोमिनः ।	मान्तः स्थूर्जो अरततयः	१
यो यज्ञस्य प्रसाधन	स्तर्नुर्वेष्वाततः	। तमाहुतं नशीमहि	२
मनो न्वा हुवामहे	नाराशंसेन सोमेन	। पितृणां च मन्मभिः	३
आ त एत मनः पुनः	कस्ये वक्षाय जीवसे	। ज्याकू च सूर्ये इशे	४
पुनर्नः पितरो मनो	वृतातु देवो जनः	। जीवं वार्ते सचेमहि	५
वयं सोम वृते तव	मनस्तनुषु विभ्रतः	। प्रजावन्तः सचेमहि	६ [१९] (५७३)

(५८)

११ ऋषुः भुतबभ्रुर्विंशत्युर्गोपायनाः । मन मापततम् । अनुष्टुप् ।

यत् ते यमं वैवस्वतं	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	१
यत् ते विवं यत् पृथिवी	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	२
यत् ते सुमिं चतुर्मण्डिं	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	३
यत् ते चतस्रः प्रविशो	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	४
यत् ते समुद्रमर्णवं	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	५
यत् ते मरीचीः प्रवतो	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	६ [२०]
यत् ते अपो यशोवर्धी	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	७
यत् ते सूर्यं यजुषसुं	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	८
यत् ते परंतातृ बृहतो	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	९
यत् ते विश्वमिदं जग	न्मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	१०
यत् ते पराः पणवतो	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	११
यत् ते मृतं च भार्यं च	मनो जगाम वूरकम्	। तत् त आ वर्तयामसी	ह क्षयाय जीवसे	१२ [२१] (५८५)

(५९)

१० वपुः भूतवपुर्विभवपुर्गोपायनाः । १-३ निःकृतिः, ४ निःकृतिः सोमः, ५-६ मनुदीतिः,
७ पृथिवी-इत्यन्तरिक्ष-सोम-पृथ-पृथ्या-स्वस्तयः, ८-१० पाषाणुधिबी, १० (पूर्वाधेस्व)
इन्द्र-पाषाणुधिपयः । निष्पृष्ट, ८ पृथकिः, ९ महापृथकिः, १० पृथक्पुष्टय ।

- प्र तापायुः प्रतुरं नवीयुः स्थातीरु कर्तुमता रथस्य ।
अध च्यवान् उन् तत्रैत्यथ परातुरं सु निःकृतिर्जिहीताम् १
सामन् नु गुणे निधिमन्वन्तं करामहे सु पुंरुध भवसि ।
ता नो विश्वानि जग्ता ममचु परातुरं सु निःकृतिर्जिहीताम् २
अभी प्वर्षः पौर्षर्षभवेम् द्यौरं भूमि गिरयो नाजान् ।
ता नो विश्वानि जग्ता चिकेत परातुरं सु निःकृतिर्जिहीताम् ३
मो पु णः सोम मृत्यवे परा कृः पश्येम् नु सूर्येमुचरन्तम् ।
द्युर्मिहितो जग्ता स नो अस्तु परातुरं सु निःकृतिर्जिहीताम् ४
अमुंनिते मनो अस्मान् धारय जीवार्तवे सु प्र तिरा न आयुः
गान्धि नः सूर्यस्य संहृदि पुतेन त्वं तन्वं वर्षयस्व ५ [२२]
अमुंनिते पुनरस्मान् चक्षुः पुनः शृण्वसिद् मेरं धेहि शोणम् ।
ज्योक् पश्येम् सूर्यमुचरन्तं मनुमते मृत्प्या नः स्वस्ति ६
पुनर्नो अमुं पृथिवी ददातु पुनर्द्युर्विबी पुनरन्तरिक्षम् ।
पुनर्नो सोमंस्तुन्वं ददातु पुनः पूषा पृथ्यां वा स्वस्तिः ७
शं रोदसी मुरन्धवि पृथ्वी कुतस्य मातरा ।
भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रणे मो पु ते किं चनाममत् ८
अर्षं द्रुके अर्षं त्रिका त्रिबर्धरन्ति मेवजा ।
क्षमा चरिष्ण्वंरुके भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रणे मो पु ते किं चनाममत् ९
सामिन्द्रेण गार्भेनद्राहं य आवहदुग्दीनराण्णु अनः ।
भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रणे मो पु ते किं चनाममत् १० [२३] (५९५)

(६०)

११ वपुः भूतवपुर्विभवपुर्गोपायनाः, १ भवस्त्यस्वस्त्या एषा माता कृत्विषा । १-४, १ अस्मातिः,
५ इन्द्रः, ७-११ जोषः, ११ इत्यन्तः । मनुपृष्ट, १-५ पापधी, ८-९ पकिः ।

- आ जनं त्वेषसद्रुं माहीनात्सुपंमृतम् । अगन्म विभ्रतो नमः १
असमातिं नितोदानं त्वेषं निपुधिन् रथम् । भूनेरधस्य सत्यंतिम् २ (५९०)

यो जनान् महिषो ईवाऽतितस्थी पर्वीरवान् । उतापर्वीरवान् युधा ३
 यस्पर्शवाकुरुर्षु वृते रेवान् मंगुष्येधति । त्रिर्वीव पञ्च कृष्टर्षः ४
 इन्द्रं क्षत्रासमातिषु रथप्रोष्ठेषु धारय । त्रिर्वीव सूर्ये हृशे ५
 अगस्त्यस्य नद्भृशः सती युनधि रोहिता ।
 पृणीन् न्यंकमीरमि विश्वान् राजन्नराधसः ६ [२४]

अयं मातायं पिता ५यं जीवानुरागमत् । इदं तव प्रसपंणं सुचन्धवेहि निरिंहि ७
 यथा युगं वरत्रया नहन्ति धरुणांयु कम् ।
 एवा दाधार ते मनो जीवातवे न मृत्यवे ५धो अरिष्टतातये ८
 यथेधं पृथिवी मही वृाधारमान् वनस्पतीन् ।
 एवा दाधार ते मनो जीवातवे न मृत्यवे ५धो अरिष्टतातये ९
 एमावृहं वैवस्वतात् सुवन्धोर्मन् आमरम् । जीवातवे न मृत्यवे ५धो अरिष्टतातये १०
 न्यगुवातोऽथ वानि न्यक् तपति सूर्यः । नीचीर्नमृष्या दुहे न्यगभवतु ते रयः ११
 अयं मे हस्तो भर्गवाऽनयं मे भर्गवत्तरः । अयं मे विश्वभेषजो ५यं शिवाभिमर्शनः १२
 [२५] (६०७)

२७ नामानेदिष्ठो मानवः । विरचे देवाः । त्रिष्टुप् ।

इदमित्था रीदं गूर्तवंचा बह्य कत्वा शर्च्यामन्तराजी ।
 क्राणा यवस्य पितरं मंहनेष्टाः पपंत एवधे-जहन्ना सप्त होतृन् १
 स इहानाय दम्पाय वन्व-उच्यवान् : सूर्दरमिर्भति वेर्दम् ।
 तूर्षयाणो गूर्तवंचस्तमः शोत्रो न रेत इतऊति सिध्वत् २
 मनो न येषु हर्षनेषु लिग्भं विपः शर्च्या वनुधो द्ववंन्ता ।
 आ यः शर्षोमिस्तुविनुम्णो अस्या-ऽधीणीतादिशो भर्मस्ता ३
 कृष्या यद्रोष्वरुणीषु सीर्दद् त्रिषो नपाताश्विना तुवे वाम् ।
 धीतं मे पद्ममा गतं मे अर्धं वयन्वासा नेषमस्मृतधू ४
 मथेष्टे पस्यं वीरकर्मसिष्या-दनुच्छित्तं नु नयो अर्षाहत् ।
 पुनस्तदा बृहति यत् कनार्या इहिनुरा अनुमुतमनुसां ५ [२६]

मुध्या यत् कर्तुमभवदुभीहे कामं कृष्णाने पितरं युजत्याम् ।
 मन्वानप्रेतो जहतुर्विपन्ना सानो निरिष्क्तं मुकृतस्य पोर्न

पिता यत् स्वां दुहितरमधिष्कन् क्षमया रेतः संजग्मानो नि पिञ्चत् ।
 स्वाध्यांऽजनयन् ब्रह्मं देवा वास्तोष्पतिं यत्पां निरतक्षन् ७
 स ईं वृषा न केनमस्पृशजी स्मदा परीदुर्षं वृषचंताः । ८
 सरन् एदा न दक्षिणा पणवृद्ध न ता नृ मे पृष्ठान्यो जगृध्रे ९
 मधू न बहिः प्रजायां उपधि-रग्निं न नृग्र उप सीनूदुधः । १
 सन्तित्थं सन्तित्त वाजे स धृतां जजे सहसा यवीयन् ९
 मधू कनायाः मृष्यं नवंवा कृतं वर्दन्त कृतपुञ्जितमग्मन् ।
 द्विबहंसो य उपं गोपमार्गु-रदक्षिणामो अप्युता दुदुक्षन् १० [२७]

मधू कनायाः मृष्यं नवीयो राणे न रेतः क्रतमिन् नुरणयन् ।
 दुधि यत् ते रेक्या आर्यजन्त सवर्द्धाणाः पर्यं दुधियायाः ११
 पश्वा यत् पश्वा विपुता बुधन्ने-तिं वरीति वृक्तगी रराणः ।
 वसोत्रिमृत्वा कारवोऽनेहा विष्वं विवेष्टिं द्रविणमृष क्षु १२
 तद्विद्वंस्य परिपद्मो अग्मन् पूरु सद्दन्तो नार्पवं विमित्तन् ।
 वि धुष्पांस्य संग्रथितमनवां विदत् पूरुप्रजातस्य गुहा यत् १३
 मर्गी ह नामोत पर्यं देवाः स्वर्धुं ये त्रिषष्ट्ये निपुः ।
 अग्निहं नामोत जातवंदाः धृषी नो हातक्रंतस्य होताधृक् १४
 उत त्या मे रीद्रावचिंमन्ता नासंरयाविन्द्र गृतेषु यजथे ।
 मनुष्यदृक्तबंहिषि रराणा मन्तू हितपयसा विधु यजू १५ [२८]

अर्धं स्तुतो राजा वन्दि देवा अपश्च विपस्तरति स्वसंतुः ।
 स कृशीवन्तं रजयत् सो अग्निं नेमिं न चक्रमर्वतो रपुदु १६
 स द्विबन्धुर्धतरणो यष्टां सवर्धुं धेनुमस्वं दुहध्वं ।
 सं यग्मिज्जावरुणा वृषत्र उवधे-ज्येष्टोभिरयमणं वरुधेः १७
 तद्वन्धुः सूरिर्दुवि ते पिपुंधा नामानेदिष्टो रपति प्र वेनेन् ।
 सा नो नाभिः परमास्य वां घा-ऽहं तत् पश्वा कंतिथश्चिदास १८
 इपं मे नाभिर्दिह मे मृषस्थं-मिमे मे देवा अयमास्मि सर्वः ।
 द्विजा अहं प्रथमजा क्रतस्ये-वं धेनुरदुहज्जापमाना १९
 अर्वाणु मन्तो अंगतिर्दिभावा ऽवं स्पति द्विवर्तनिर्वनेपात् ।
 ऊर्ध्वा यज्येणिर्न शिशुर्दन् मधू स्थिरं शेवृधं मृत माता २० [२९] (१९७)

अथा गाव उर्षमातिं कनाया अनुं श्वान्तस्य कस्य चित् परेषुः ।

मुधि त्वं सुद्रविणो नस्त्वं याँ व्याश्वग्रस्य वावृधे सुनुताभिः २१

अथ त्वमिन्द्र विद्धयस्मान् महो राये नृपते वर्जबाहुः ।

रक्षां च नो मुघोनः णाहि सूरी ननेहसंस्ते हारिवो अभिष्टी २२

अथ यद्राजाना गविष्टी सरत् सरण्युः कारवं जरण्युः ।

विप्रः प्रेष्टुः स ह्येषां ब्रभूव परां च वक्षंदुत पर्यदेनान् २३

अथा न्वस्य जेन्यस्य पुष्टो वृथा रेमन्त इमहे तद्र नु ।

सरण्युरस्य सुनुरश्वो विषदचामि श्वसश्व सातो २४

युवोर्वादिं सुख्यायास्मे शर्धांय स्तोमं जुजुपे नमस्वान् ।

विश्वत्र पस्मिन्ना गिरः समीचीः पूर्वावं मातुदांशत सुनुताये २५

स गृणानो अद्भिर्दुषयानिति सुबन्धुनमसा सुक्तेः ।

वर्धन्तुर्धैर्वचांभिरा हि नूनं व्यर्धन्ति पर्यस उधियायाः २६

त ऊ पु णो महो यजत्रा भूत देवास ऊतये मजोषाः ।

ये धाजाँ अनयता विपन्तो ये स्था निचेतासो अमूराः २७ [३०] (६३७)

— ३०६५ —

[द्वितीयोऽध्यायः ॥ १ ॥ प० १-२४]

(६२)

११ नामानेविष्टो मानवः । विश्वे देवा, १-६ अङ्गिरसो वा, ८-११ सावर्षेर्दानम् । जगती,

५ ८, ९ अनुष्टुप्, प्रगाथ = (६ वृहती, ७ सतोवृहती), १० गायत्री, ११ त्रिष्टुप् ।

ये यज्ञेन दक्षिणया समक्ता इन्द्रस्य मुख्यममृतत्वमानुश ।

तेभ्यो भुद्रमङ्गिरसो वा अस्तु प्रतिं गृभ्णीत मानवं मुमेधसः १

य उदाजन् पितरो गोमयं वसूतेनाभिन्दन् परिवत्सरे वलम् ।

वृषीणां पृत्वमङ्गिरसो वा अस्तु प्रतिं गृभ्णीत मानवं मुमेधसः २

प क्रतेन सूर्यमारोहयन् द्विव्यपंधयन् पृषिर्वी मातरं वि ।

सुयज्ञास्त्वमङ्गिरसो वा अस्तु प्रतिं गृभ्णीत मानवं मुमेधसः ३

अयं नामा यदाति वल्गु वां गृहे द्येषुत्रा ऋषयस्तर्षपोतन ।

सुब्रह्मण्यमङ्गिरसो वा अस्तु प्रतिं गृभ्णीत मानवं मुमेधसः ४

विर्षपाम् इदपयस्त् इन्द्रभीरवंपमः । ते अङ्गिरसः सुनवस्ते अग्नेः परिं जज्ञिरे ५ [१]

ये अग्नेः परिं जज्ञिरे विर्षपसो द्विवस्परिं ।

मवग्धो नु दशग्यो अङ्गिरभ्तमः सचां कुवेपुं महते

६ (६४०)

इन्द्रेण पूजा निः सृजन्त वायवो	सृजं गोमन्तमश्विनम् ।	
सहस्रं मे ददतो अप्सकुण्डर्यः	धवां कुवेप्यकृत	७
य नूनं जायतामयं मनुस्तोक्मेव रोहतु ।	यः सहस्रं शताश्वं सुद्यो वृनापु मंहति	८
न तर्मश्रोति कश्चन त्रिव इव सान्वारभम् ।		
सावर्ण्यस्य दक्षिणा वि सिन्धुरिव पपधे		९
उत वासा परिधिषे स्मर्दिष्ठी गोपरीणसा ।	यदुस्तुर्वदृषं मामहे	१०
सहस्रदृष्टा घ्रासणीमा रिण्मनुः सूर्येणास्य	यतमानेनु दक्षिणा	
सावर्ण्यर्षिवाः य तिरन्वायुर्षस्मिन्नघान्ता	असनाम वाजम्	११ [२] (६७५)

(६९)

१७ वायुः द्यातः । विश्वे देवा १५-१६ पद्या हरतिः । जगती, १५ त्रिदुप्या. १६-१७ त्रिदुप्य ।

प्रावतो ये दिधिषन्त आप्यं मनुपीतासो जनिमा विवस्वतः ।	
ययातुषं ननुष्यस्य नृहिषिं त्रुवा आसते ते अधि ब्रुवन्तु नः	१
विश्वा हि वां नमस्पानि वन्द्या नामानि देवा उत यज्ञिपानि वः ।	
ये स्थ जाता अदितेश्च्यस्यति ये पृथिव्यान्ते मं इह कृता हवम्	२
येभ्यो माता मधुमन् पिन्वते पयः पीशुषं द्यौरदितिरिद्विर्बर्हाः ।	
उक्थर्शुष्मान् वृषमरान् त्वर्भ्रमस्तौ आदित्यौ अनुं मदा स्वस्तयं	३
नृबर्क्षसो अर्निमिषन्तो अर्हणां बृहद्देवासो अमृतत्वमानशुः ।	
योतीरथा अहिमाषा अनांसो त्रिवो वृष्माणं वसते स्वस्तयं	४
सुभ्राजो ये सुवृषो यज्ञर्मापयु रपरिद्धता दधिरे त्रिवि क्षयम् ।	
सौ आ विवास नमसा सुवृक्तिमिहो आदित्यौ अदिति स्वस्तयं	५ [३]

को वः स्तोमं रापति यं जुजोषथ विश्वे देवासो मनुषो यति प्ठनं ।
 को वाऽप्युतं त्रुविजाता अरं करद् यो नः पपुंइत्यंहं स्वस्तयं
 वेष्पो होत्रां प्रथमामविजे मनुः सर्भिद्धाग्निर्भनसा मुत होतृभिः ।
 त आदित्या अर्मयं शर्मं यच्छत सुगा नः कतं सुपर्था स्वस्तयं
 य इर्हिरे मुर्वनस्य यथेतसो विश्वस्य स्थानुजंगतश्च मन्तवः ।
 ते नः कृतावकृतादेनसस्पुद्या देवासाः पिपुता स्वस्तयं

(६९)

भस्विन्सु सुहर्षं हवामहं—ऽहोमुचं मुकृतं देव्यं जन्म । अग्निं मित्रं वरुणं स्यात्तये भग्ने चार्यावृथिवी मुकृतः स्वस्तये	९
सुप्रामाणि वृथिवी चार्मन्नेहर्तं मुशामाणमर्दिति सुपर्णातिम् । देवीं नार्यं स्वप्रियामर्नागम्—मर्षयन्तोमा कहेमा स्वस्तये	१० [४]
विश्वं यजन्ना अर्धिं वाचतोतये चार्यभ्यं नो वृत्वापा अभिहृतः । सत्यपा वो वृषहृत्पा तुवेम शृणुतो देवा अर्षसे स्वस्तये	११
अपामीशुमपु विश्वामनाहृति—मपारतिं वृद्धिप्रामयापुतः । आरे देवा द्वेषं अस्मद्युपोतनां—रु णः शर्मं पच्छता स्वस्तये	१२
अरिष्टः स मर्तो विश्वं पथते य प्रजाभिजापते धमणस्पति । यमादित्यासो नरंधा मुनीतिभि—रति विश्वानि दुरिता स्वस्तये	१३
यं देवासोऽवेषु वाजसाती यं शूरसाता मरुतो हितं धने । प्रातृपांशुं र्षमिन्द्र सानुसि—मोप्यन्तमा कहेमा स्वस्तये	१४
स्वस्ति नः पुष्यांमु धन्वसु स्वस्त्वर्ष्यु दुजने स्वर्गति । स्वस्ति नः पुष्यकृषेषु योनिषु स्वस्ति गुपे मरुतो वधातन	१५
स्वस्तिरिन्द्रि प्रपथे धेनुा रेस्वास्वयमि या शुभमेति । सा नो अमा सो अजि नि पातु स्वापेना भवतु वृषर्षोपा	१६
पृषा पृतेः मुनुरपीवृषुो विश्वं आदिया अदिन मनीषी । इशानासो नरो अमर्षेना—ऽस्तोत्रि जनो द्विपयो गर्दन	१७ [५] (१११)

(१४)

१७ मयः १११ । विश्वं देवाः । स्वपती, १७, ११, १७ (१११) ।

रुधा वृषानो कनुमेषु चार्मनि मुमन्तु नार्यं शृणुतो भवामहे । वो मुंयदि कर्मा सो मर्षकरु कनुम इती अना वरंरति	१
कनुपन्ति कर्णो द्वामु धीवजो वेमन्ति वेनाः एवपन्ता द्वितीः । न भंजिता विद्यते अन्य एवो वृषेर्षु इ अग्निं चार्म अर्षमन	२
नर्त वा शर्म पूष्यमगो ह्य—मग्निं वृषेर्षु मर्षमं गि । मुशंकार्या वृद्धममा एव द्विदि त्रिं चार्यमुर्षयंशुमृषिचर्य	३ (११२)

कथा कविष्णुवीरवान् कर्पा गिरा बृहस्पतिंवावृषते सुवृत्तिभिः ।

अत्र एकपात्रं सुहृद्विभ्रं कंभि—रहिः शृणोतु बुधयोर्हं हर्षमनि

दुर्धस्य वादित् जन्मनि वृते राजाना मित्रावरुणा विवामसि ।

अनृतपन्थाः पुररथो अयंमा मत्तहांता विपुरुषेषु जन्मसु

४

५ [६]

ते नो अवेन्तो हवनभुता हवं विश्वं शृण्वन्तु वाजिनो मितद्रवः ।

महत्प्रसा मेधर्माताविश्व त्वनां महो ये धनं समिधेषु जधिरे

प्र वो वायुं रथयुजं पुरधिं स्तोमैः कृणुष्वं मरुपार्यं पूषणम् ।

ते हि कुेष्वं मयितुः सर्वांमनि कर्तुं मधन्ते सचितः मचेतसः

त्रिः मस मद्रा नद्यो महीरयो वनुस्पतीन् पर्वतो अग्रिमतेयं ।

कृशानुमभून् त्रिष्यं सधस्थ आ रुद्रं रुद्रेषु रुद्रियं हवामहं

सरस्वती मरुतुः सिन्धुरुमिभि—महो महीरवसा यन्तु बर्क्षणीः ।

वेवीरयो मातरः सूदयित्वा घृतध्नं पयो मधुमद्रो अचंत

उत माता बृहद्दिवा शृणोतु न—स्वप्टा कुवेभिर्जनिभिः पिता वचः ।

ऋभुक्षा वाजो रथस्पतिर्भगो रथवः शंसः शशमानस्य पातु नः

६

७

८

९

१० [७]

रथवः संदृष्टो पितुमो इव क्षयो मद्रा रुद्राणां मरुतामुपंमनुतिः ।

गोभिः प्याम यशसो जनेष्ववा सदा देवाम इळ्या सचेमहि

या मे धियं मरुत इन्द्र देवा अर्द्धदात वरुण मित्र पूषम् ।

ता पीपयन् परसत्र प्रेनुं कुविद्रिगो अधि रथे वहांध

कुविद्रुद्र प्रति यथा चित्रस्य नः सजात्पस्य मरुतो बुरोधध ।

नामा यत्रं यथमं मनसांमहे तत्रं जामित्वमर्दिदिधातु नः

ते हि धावापृथिवी मातरा मही वेवी वेवाऽन्मना यज्ञिषं इतः ।

उभे विभृत उभयं मरीमाभिः पूरु रतांमि विनृभिश्च सिञ्चतः

वि या हावा विश्वंमभोति वार्यं बृहस्पतिंशर्मतिः पनीपसी ।

प्रावा पत्रं मधुपुत्रुचपते बृह—दवीवशान्त मतिभिर्मनीषिणः

पुवा कविष्णुवीरवो ऋतुशा ब्रविणस्युर्द्विणसश्चकानः ।

उरुधेमिरत्रं मतिभिश्च विषो ऽपीपयद्रथं विष्याति जन्मं

पुवा पृतेः मनुवीवृषदो विश्वं आदिषा अदिने मनीषी ।

ईगानासो नयो अमर्येना—ऽस्तांवि जनां विष्यो गयंन

११

१२

१३

१४

१५

१६

१७ [८] (१०१)

(६५)

१५ वस्तुकर्णो वासुकः । विश्वे देवाः । जगती, १५ विष्टुप् ।

अग्निरिन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा वायुः पूषा सरस्वती मृजोर्यसः ।
 आवृत्त्या विष्णुर्मरुतः स्वर्बृहत् सोमो रुद्रो अदितिर्वह्मणस्पतिः १
 इन्द्राग्नी वृत्रहर्त्येषु सर्पती मिथो हिंन्वाना तन्वाऽं समोकमा ।
 अन्तरिक्षं मह्या पंपुरोजसा सोमो घृतभीमहिमार्नमीरर्यन् २
 तेषां हि मद्वा महतामनर्वणां स्तोमो द्येभ्यृतज्ञा कृतावृधाम ।
 ये अंश्वमर्णवं चित्रराधसस्ते नो रासन्ता मह्यं सुमित्र्याः ३
 स्वर्णरमन्तरिक्षाणि रोचना यावाभूमौ पृथिवीं स्कम्भुरोजसा ।
 पृशा इव महर्पन्तः सुरातयो देवाः स्तवन्ते मनुपाय सूर्यः ४
 मित्राय शिक्ष वरुणाय वृशुषे या मध्राजा मर्नसा न प्रपुर्चतः ।
 पणोर्याम धर्मणा रोचते बृहद् ययोरुभे रोदसी नार्धमी वृती ५ [९]

या भोर्वर्तेनि पर्यतिं निष्कृतं पणो दुहाना वृत्मीरवारतः ।
 सा प्रब्रुवाणा वरुणाय वृशुषं देवेभ्यो दाशान्द्रविषां त्रिवस्वते ६
 त्रिवर्क्षसो अग्निजिह्वा कृतावृधं क्रतव्यं यानि विमृशन्त आसते ।
 धां स्कमित्त्वप आ चक्रुरोजसा यज्ञं जनिन्वी तन्वीऽं नि मांसृजुः ७
 परिक्षितां पितरां पूर्वजावरी क्रतस्य यानां क्षयतुः समोकसा ।
 यावापृथिवी वरुणाय सव्रते घृतवृत् पर्यो महिपार्यं पिन्वतः ८
 पर्जन्यावाता वृषमा पुंशीपिणेन्द्रवापू वरुणो मित्रो अर्यमा ।
 देवो आवृत्त्या अदितिं हवामहे ये पार्थिवासो त्रिष्यासां अंशु पं ९
 त्वप्तरं वापुर्ममशो य ओहते ईश्या हातारा उपसं स्वस्तये ।
 बृहस्पतिं वृद्यन्वायं मृमेधसं मिन्द्रियं सोमं धनसा उ इमहे १० [१०]

मद्वा भामभ्वं जनयन्तु ओषधीं वनस्पतीन् पृथिवीं पर्यतो अपः ।
 सूर्ये त्रिवि रोहर्पन्तः मुदानं आयां वृता विमृजन्तो अग्नि क्षमि ११
 मुन्युमर्हयः पिपृथो निरंश्विना इषावं पुत्रं वधिमत्वा अजिन्वतम् ।
 क्रमुद्युवं विमुदायोहपुषुवं विष्णाप्यं विश्वंक्रायार्यं मृजधः १२
 पार्थीरवी तन्यतुरेकपात्रुजो त्रिषो धृतां सिन्धुरार्यः समद्रिपं ।
 विश्वं देवास्तः शृणवन् वचांसि मे सरस्वती मह प्रीथिः पुररया १३ (११०)

विश्वं देवाः सह धीमिः पुरंध्या मनोर्षजत्रा अमृता क्रतुज्ञाः ।
 रात्रिपाचो अमिपाचः स्वर्विनुः स्वर्विगिनु ब्रह्म सूक्तं जुषेत १४
 देवान् वसिष्ठो अमृतान् वचन्ते ये विश्वा मूर्धनामि प्रतस्युः ।
 ते नो रासन्तामुरुगापमद्य पृथं पात स्वस्तिमिः सर्दा नः १५ [११] (६९३)

(६९)

११ वसुकेणो वासुकेः । विश्वे देवाः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

देवान् हुवि वृहन्नृवसः स्वस्तये ज्योतिष्कृतो अध्वरस्य प्रचेतसः ।
 ये वावृधुः प्रतरं विश्वेर्वदम इन्द्रं ज्येष्ठासो अमृता क्रतावृधः १
 इन्द्रं प्रसूता वरुणवशिष्ठा ये सूर्यस्य ज्योतिषो मागमानुशुः ।
 मरुद्भृणो वृजने मन्म धीमहि मापेनि वृद्धं जनयन्त सूरयः २
 इन्द्रो वसुभिः परिं पातु नो मयं—मात्रित्यैत्रो अदितिः शर्म यच्छतु ।
 रुद्रो रुद्रेभिर्वृषो मृळयाति न—स्वष्टा नो प्राभिः सुवितार्य जिन्वतु ३
 अदितिर्धावापृथिवी ऋतं सह—दिन्द्राविष्णुं मरुतः स्वर्वृहत् ।
 देवां आत्रित्यी अवंसे हवामहे वसून् रुद्रान् त्वशितारं सुवंससम् ४
 सरस्वान् प्रमिषंरुणो धृतवतः पूवा विष्णुर्महिमा वापुगन्धिना ।
 ब्रह्मकृतो अमृता विश्वेर्वदमः शर्म नो वंसन् त्रिषरुषमेहसः ५ [१२]

वृषा वृषो वृषयाः सन्तु वृषिया वृषणो देवा वृषणो हविष्कृतः ।
 वृषणा घावापृथिवी क्रतावृषी वृषा पृजन्त्यो वृषणो वृषस्तुमः ६
 अप्रीपोमा वृषणा वारंसातये पुरुवज्ञस्ता वृषणा उषं भुवे ।
 वावींजिरं वृषणो देवयज्यया ता नः शर्म त्रिवरुषं वि वंसतः ७
 धृतवतः क्षत्रियां पद्मनिष्कृतो बृहद्विवा अध्वराणामभिभिषिः ।
 अग्निहोतारं क्रतुसापो अद्भुहो ऽपो असृजन्तु वृजतुषी ८
 घावापृथिवी जनयसामि वता ऽऽप ओषंधीर्निर्नानि वृजियां ।
 अन्तरिक्षं स्वरा पंमुक्तये वशं देवासस्तुन्वीं नि मामृनुः ९
 प्रतां विष क्रमवंः मुहस्तां वातापृजन्त्या मंदिषस्यं तन्यतोः ।
 आप ओषंधीः प तिन्यु नो गितो भर्गा रातिकोजिनो यन्तु मे हवंम् १० [१३] (७०४)

सुसुद्रः सिन्धु रजो अन्तरिक्षमज एकपात् तनयितुरर्णवः ।	
अर्हिकुम्भपः शृणुवद्वांसि मे विश्वं देवासं उत सुसुयो मम	११
स्याम वो मर्नवो देववीतये प्राञ्चं नो यज्ञं प्र णयत साधुया ।	
आदित्या रुद्रा वसवः सुदानव इमा बह्वं शस्पमानानि जिन्वत	१२
देष्या होतांरा प्रथमा पुरोहित क्रतस्य पन्थामन्वोमि साधुया ।	
क्षेत्रस्य पतिं प्रतिवेशमीमहे विश्वान् देवो अमृता अपपुच्छतः	१३
वासिष्ठासः पितृवद्वाचमक्रत देवो ईळांना क्रपिवत् स्वस्तयं ।	
प्रीता इव ज्ञातयः काममेत्याऽऽस्मे देवासोऽर्व धूनुता वसु	१४
देवान् वसिष्ठो अमृतान् ववन्ते ये विश्वा भुवनाभि प्रतस्थुः ।	
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	१५ [१४] (७०९)

(६७)

११ अयास्य नमिन्नरसः । बृहस्पतिः । विष्टुः ।

इमा धियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न क्रतपंजातां बृहतीमरिन्दत् ।	
तुरीयं स्विजनपद्विश्वजन्यो ऽयास्यं उक्थमिन्द्राय शंसन्	१
क्रतं शंसन्त क्रजु दीभ्याना दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।	
विषं पदमद्विरसो दधाना यज्ञस्य धामं पथमं मनन्त	२
हंसेरिव सखिभिर्वावद्वि रश्मन्मयानि नहंता व्यस्पन् ।	
बृहस्पतिरभिकर्निकवृद्धा उत प्रास्तीदृचं विद्रो अंगापत् ।	३
अवो द्वाभ्यां पर एकया गा गुहा तिष्ठन्तीरनृतस्य सेती ।	
बृहस्पतिस्तमसि ज्योतिरिच्छद्भुदुष्ठा आक्रुर्वि हि तिस्र आवः	४
विभिद्या पुरे शपथेमपावीं निस्त्रीणिं साकमुकुधेरकुन्तत् ।	
बृहस्पतिरुपसं सूर्यं गा मरुं विवेद स्तनपन्निव द्योः	५
इन्द्रो षलं रक्षितारं दुषानां करेणैव वि चकृतां रवेण ।	
स्वेदांश्चिभिराशिरमिच्छमानो ऽरां दपत् पुणिमा गा अमुष्णत्	६ [१५]
स ईं मायेभिः सखिभिः शूचद्वि गंधायसं वि धन्तसेरुदः ।	
बह्वणस्पतिवृषेभिर्वराहं पुंसंस्वेदमिद्रंविणं प्यानद्	७
ते सत्येन मर्नमा गोपतिं गा ईयानासं इपणयन्त धीभिः ।	
बृहस्पतिमिधो अयद्यपेभि रुद्रसियां असृजत स्वपृग्भिः	८ (७१०)

पितॄन् पृथग्भिरुपस्थे त्वामग्ने वक्ष्यन्वः संपर्यन् ।
 जुषाणो अस्य समिधं पविष्टोऽत पूर्वा अवनोर्वापतभित् १०
 शम्भुमिधं वक्ष्यन्वः शानुन् नृमिर्जिगाप सुतसोमवद्विः ।
 समने विदद्दहभिन्नभानो ऽऽ वाधन्तमभिनदृधधिन् ११
 अपमग्निबंध्यन्वस्व वृत्रहा संनकाः मेन्द्रो नर्मसोपवाक्यः ।
 स नो अजामीकृत वा विजामीकृतमि तिष्ठ शधेता वाधयन्व १२ [२०] (७५)

(७०)

११ सुमिधो वाधयन्व । अजामीकृतं = (१ इज्यः समिधोऽभिर्वा, १ मण्डसः, १ इज्यः, ४ बर्हि, ५ देशीकृत, ६ उषासानका, ७ देश्यो दोतागी प्रचेतसी, ८ तिष्ठो देश्यः सरस्वतीकृतभास्व, ९ स्वष्टा, १० वनस्पति, ११ स्वाहाहृतयः) । जिष्टुः ।

इमां मे अग्ने समिधं जुषस्वेऽलस्पदे प्रति हृषां घृताचीम् ।
 वष्यन् पृथिव्याः सुदित्वे अक्षां मूर्ध्नां भव सुकतो देवप्रज्या १
 आ वृवानामप्रपादेह पातु नराशांशो विश्वरुपेभिरश्वैः ।
 क्रतुस्व पथा नर्मसा मियेषो वृवेभ्यो वृवतमः सुपुवन् २
 शम्भुममीकृते कृत्वाप हाविष्यन्तो मनुष्यासो अग्निम् ।
 वहिष्टैरश्वैः सुवृता रथेना ऽऽ वृवान् बन्धि नि पत्रेह होता ३
 वि प्रथतां वृवन्तुष्टं तिरश्वा इषिं ह्याप्ता सुहभि भूत्वस्मे ।
 अहंलता मर्नसा देव बर्हिन्द्रग्येषो उशतो यक्षि वृवान् ४
 त्रिवो वा सानु स्पृशता वरीयः पृथिव्या वा मात्रया वि भयध्वम् ।
 उशतीद्वांगो महिना महद्विर्वृवं रथं रथयुधीरपध्वम् ५ [२१]

वृवी त्रिवो इहितरां सुश्रित्ये उषासानकां सवतां नि योनीं ।
 आ वा वृवास उशती उशान्तं उरी सीदन्तु सुभगे उपस्थं ६
 ऊर्षां ग्रावां बृहदग्निः सर्मिन्द्रः त्रिषा धामान्यदितकृपस्थं ।
 पुरोहितावृत्विजा पुते अस्मिन् विद्वष्टेरा द्रविणमा यजेधाम् ७
 तिस्रो देवीर्बर्हिर्दुदं वरीय आ सीदत चक्रुमा वः स्प्योनम् ।
 मनुष्वयन्ते सुधिता हवीषीऽर्वा वृवी घृतपदी जुषन्त ८
 देवं त्वष्टुर्पन्धं पातुत्वमान् ह्यदङ्गिरमामभवः सवाभूः ।
 स वृवानां पाधु उप प्र विद्वा नृशान् यक्षि द्रविणोदः सुतबः ९

(७५)

वर्नस्पते रक्षनया निवृया	वेवानो पाधु उर्प वाक्षि विद्वान् ।	
स्वदाति वेचः कृणवद्भवी	प्यवता द्यावापृथिवी हव मे	१०
आग्नें वह वरुणमिष्टये न	इन्द्रं विवो मरुतो अन्नरिक्षात् ।	
सीर्वन्तु बर्हिर्विश्व आ यजत्राः	स्वाहां वेवा अमृतां मादयन्ताम्	११ [२२] (७५६)

(७१)

११ बृहस्पतिराक्षिरसः । हानम् । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

बृहस्पते प्रथमं वाचो अग्रं	यत् प्रेरत नामधेयं दधानाः ।	
पदेषां भेषुं यदतिप्रमासीव	प्रेणा तदेषां निहितं गुहाविः	१
सक्तुमिष्ट तितउना पुनन्तो	यत्र धीशु मनसा वाचुमक्रेत ।	
अग्रा सखायः सरुयानि जानते	भद्रेषां लक्ष्मीर्महिताधिं वाचि	२
एजेन वाचः पंडुवीर्यमायन्	तामन्यविन्दुघृषिषु प्रविष्टाम् ।	
तामामृत्या व्यदधुः पुरुत्रा	तां सप्त रेमा अभि सं नवन्ते	३
उत त्वः पश्यन् न ददशं वाचं	भूत त्वंः शृण्वन् न शृणोत्येनाम् ।	
उतो त्वंस्मे तन्वं वि संखे	जापेष्टु पत्य उशती सुवासाः	४
उत त्वं सरुये स्थिरपीतमागु	र्मनं हिन्यन्पयि वार्जिनेषु ।	
अधेन्वा चरति माययेष	वाचं शुश्रुवां अफ्रतार्मपुष्पाम्	५ [२३]

पस्तित्याज सच्चिविं सखायं	न तस्य वाच्यपि मागो अस्ति ।	
यदीं शृणोत्यर्लकं शृणोति	नृहि श्रवेदं सुकृतस्य पन्थाम्	६
अक्षण्वन्तुः कर्णवन्तुः सखायो	मनोजवेष्वसमा बभूवुः ।	
आब्रुमार्स उपकक्षास उ त्वे	ह्रवा इव स्यात्वा उ त्वे बृहभे	७
ह्रवा तप्येपु मनसो ज्वेषु	यद्वाह्रिणाः संयजन्ते सखायः ।	
अग्राहं त्वं वि जहुर्वंघामि	रोहं ब्रह्मणो वि चरन्त्यु त्वे	८
इमे पे नावाङ्क परभरन्ति	न वाह्रिणासो न सुतेकरासः ।	
त एते वाचमभिपद्य प्रापया	मिरीस्तन्वं तन्वते अर्पजज्ञथः	९
संधं नन्दन्ति प्रशासागतेन	समामाहेन सरुया सखायः ।	
किल्बिषस्पुत् पिंशुषाजिर्देषा	मरं हितो भवन्ति वार्जिनाय	१०
क्रुचां त्वः पोर्पमास्ते पुपुष्वान्	गायुधं त्वं गायति शर्कराषु ।	
ब्रह्मा त्वो वदति जातविद्यां	यज्ञस्य मात्रां वि विमीत उ त्वः	११ [२४] (७५७)

समना तूणिंरूपं यासि यज्ञमा नासत्या मुख्याय वक्षि । वसाव्यामिन्द्र धारयः सहस्रा ऽश्विना शूर ददतुर्मघानि मन्दमान म्नावधिं प्रजापे सखिमिरिन्द्र इषिरभिरथम् । आभिर्हि माया उप दस्युमागाग्निमहः प्र तत्रा अंबवत् तमासि	४ ५ [३]
सनामाना चिदध्रसयो न्यस्मा अवाहन्निन्द्र उपसा यथानः । ऋष्वैरगच्छः सखिमिनिकामिः साकं प्रतिष्ठा हृद्या जघन्ध त्वं जघन्ध नमुचिं मखस्युं दासं कृण्वान ऋषये विमायम् । त्वं चकथं मनवे स्योनान् पृथो देवत्राक्षसेव यानान् त्वमेतानि पयिषे वि नामे शान इन्द्र दधिषे गर्मस्ती । अनु त्वा देवाः शर्वसा मदन्त्युपरिबुधान् वनिनश्चकथं चकं यदस्याप्स्वा निपत्त सुतो तदस्मे मध्विचञ्छयात् । पृथिव्यामतिपितं यद्वधुः पयां गोष्वदधा ओषधीषु अर्वादियापेति यद्वृन्त्योर्जसो जातमृत मन्य एनम् । मन्योरिवाय हर्म्येषु तस्थी यतः प्रजज्ञ इन्द्रो अस्य वेद वयः सुपर्णा उप सेदुरिन्द्रं प्रियमंधा ऋषयो नार्धमानाः । अर्प ध्वान्तमूर्णहि पृथि चक्षुं मुमुग्धयस्मान् निधयेव वृन्दान्	६ ७ ८ ९ १० ११ [४] (३८०)

(७४)

३ गौरिवीतिः शाकत्यः । इन्द्रः । विष्टुत् ।

धर्मना वा चकृष इयक्षन् धिया वा यज्ञेवां रोदस्योः । अर्बन्तो वा ये रंयिमन्तः साती वनु वा ये मुधुर्णो मुधुतो धुः हृष एषाममुरो नक्षत् छां श्वस्यता मनसा निसत् क्षाम् । पक्षाणां यजं सुवितार्य देवा द्यौर्न वारंभिः कृणवन्तु स्वेः इपमेषाममृतानां गीः सुवर्ताना ये कृपणन्त रजम् । धियं च यज्ञं च सार्धन्तस्ते नो धान्तु वसन्त्यमसामि आ तत् तं इन्द्रापर्वः पनन्ताऽमि य ऊर्वं गोमर्न्तु निर्नुत्सान् । सकृत्स्वां ये पुरुपुत्रो मही महसंधारां वृहतीं दुदुक्षन्	१ २ ३ ४ (३९१)
--	------------------------

शचीव इन्द्रमवसे कृणुष्व—मर्नानतं वृमर्पणं पृतन्पून् ।	
ऋभुशरणं मघवानं सुवृक्ति भर्ता यो ब्रह्मं नर्यै पुरुषुः	५
यद्भवानं पुरुतमं पुराया—व्या वृज्रहेन्दो नामान्यथाः ।	
अचंति प्रासहस्पतिस्तुर्विष्मान् यदीमुदममि कर्तव्ये कारन् तन्	६ [५] (७१)

(७१)

१ सिन्धुक्षिन् प्रियमेवः । नयः । जगती ।

प्र मु र्व आपो महिमानंमृतमं कारुवीचानि सद्ने विवस्वतः ।	
प्र सतसंत त्रेधा हि बंक्रमुः प्र सृत्वीणांमनि सिन्धुरोजेसा	१
प्र तेंऽरदुद्धरुणां यातव्ये पथः सिन्धो यद्भार्यो अग्यद्रवस्त्वम् ।	
भूम्या अधि प्रवतां यामि सानुंता यदंपामग्रं जगतामिर्ज्यासि	२
दिवि स्वनो रंतते भूम्योप—यंनन्तं शुष्ममूर्धिरति भानुना ।	
अभ्रादिव प्र स्तनयन्ति वृष्टयुः सिन्धुयंदेति वृषभो न रोकेवत्	३
अमि त्वा सिन्धो शिशुमिन्न मातरं वाभा अपंन्ति परसेव धेनवः ।	
राजेंव युध्यां नयामि त्वमित् सिन्धो यद्भार्यमग्र प्रवतामिनंक्षसि	४
इमं मे गद्रे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं मचता परुष्या ।	
अमिन्ध्या मरुदृधे त्रितप्तया ऽऽर्जीकीये शृणुह्या सुपोर्मथा	५ [६]
तूष्पामपा प्रथमं यातव्यं मजुः सुसत्वां रसयां श्वेत्या रया ।	
त्वं सिन्धो कुर्मथा गोमती कुमुं मेहल्वा मरुथं पाभिरियसे	६
कजीत्येनी रुशती महित्वा परि जयसि भरते रजांसि ।	
अर्द्ध्या सिन्धुपर्वामपस्तमा ऽश्वा न चिघ्रा वपुपीव वृशता	७
रवभा सिन्धुः सूर्या सुवासां हिरण्यपी मुकृता वानिर्जिबती ।	
ऊणावनी युवतिः सीलमावन्पुताधि वस्ते सुभगां मधुधुधम्	८
सुस रथं युपते सिन्धुगम्बिने तेज वात्रं सनिपदुष्मिह्राजो ।	
महान् दंस्य महिमा र्जनस्पते ऽर्द्धगस्तु स्वयंशमो विरुपिानः	९ [७] (८०१)

(७६)

८ सपं पेटायतो जरत्कण्यः । प्रागणः । जगती ।

आ वं ऋअस ऊर्जा ध्युष्टि—प्विन्द्रं मरुतो रादंसी अनक्तन ।	
उभे यथा नो अहनी सञ्जामुवा सद्ःसदो बरिषुम्पातं उद्भिर्दा	१
तद् भेषुं सर्वनं मुनोतना—ऽर्यो न हस्तंयतो अद्रिः सोतारं ।	
विद्वद्भर्षापां अभिभूति पांस्यं महो राये चिन् तरुते यदवंतः	२
तद्विद्वर्षस्य सर्वनं विवेरपो यथा पुरा मनवे गानुमभन् ।	
गोअर्णसि त्वाष्ट्रे अश्वनिणिंजि प्रेमभ्वेरष्वंभुरां अशिभयः	३
अप हत रक्षसो भङ्गरावतः स्कम्भापतु निकेतिं सधतामतिम् ।	
आ नो र्वि सर्ववीरं मुनोतन देवाय भगत् श्लोकमद्रयः	४
त्रिविभिक्षा योऽर्मवत्तरेभ्यो विभ्वनां चिन्नाश्वंरम्तरेभ्यः ।	
वापोभिक्षा सोमरभस्तरेभ्यो ऽगोभिर्दधं पितृकृत्तरेभ्यः	५ [८]

मुरान्तु नो यशसः सोत्वन्धसो प्रागाणो वाचा त्रिवितां त्रिविर्माता ।	
नयो यत्र दुहते काम्यं मर्षा—योपयन्तो अभितां मिधुस्त्रुः	६
मुन्बन्ति सोमं यथिरासो अद्रंयो निरंश्य रसे गुरिषो दुहन्ति ते ।	
दुहन्त्युर्धरुपसेर्चनाय कं नरो हृष्या न मंजंयन्त आसामिः	७
पते नृः स्वर्षसो अभूतन् य इन्द्राय मुनुध सोममद्रयः ।	
शामंवीमो वो त्रिरयाव धाम्ने यमृरमु वः पाधिवाय मुन्वते	८ [९] (८१०)

(७७)

८ इत्यररिभन्तंभवः । मरुतः । विभुषु, ५ जगती ।

अभ्रुयो न वाचा पुंशु यमु हविष्मन्तो न यज्ञा रिजानुषः ।	
सुमारुते न ब्रह्माणंमूर्धनं गणमंस्तोस्पेषां न शोममं	१
धिषे मपांसो अश्रोरंरुपवत सुमारुते न पूर्वगिन्ति क्षपेः ।	
त्रिविष्पुत्राम एता न पतिर आश्रुत्तासुम्ने अह्ना न वांरुपुः	२
य वे त्रिवः पृथिव्या न वृहणा रमनां गिरिंश्रं अश्राप्त सुपः ।	
पाजंस्वन्तो न वीगः पंजस्परां रिशादंसो न मपां अभिषंघः	३ (८११)

पुष्पाक बुध्ने अपां न पामनि विधुर्यति न मही र्धययति ।	
त्रिभ्रुर्धुर्धुज्ञो अर्वागुयं सु वः प्रपस्वन्तो न मुञ्चात् आ गंत	४
युयं धुयं प्रयुजो न शुभिमि—ज्योतिष्मन्तो न भासा ध्वुष्टिषु ।	
इयेनामो न स्वयंशसो रिशार्दसः प्रवासो न प्रसितासः परिप्रुषः	५ [१०]
प्र यद्गर्ह्ये मरुतः पराकाद् युयं मूहः सुवरेणस्य वस्वः ।	
विद्वानासो वसत्रो राभ्यस्या—ऽऽराचिद् द्वेषः सनुतयुपोत	६
य उद्गर्धि युजे अंधरेष्टा मरुद्गयो न मानुषो वदाशत ।	
देवत् म वयो दधते सुवीरं स देवानामपि गोपीधे अस्तु	७
ते हि युजेषु यज्ञिषाम् ऊमा आत्रित्येन नाम्ना शंभविष्टाः ।	
ते नोऽवन्तु रधुतमनीषां मूहध पामंभ्रुरे चक्रानाः	८ [११] (८१८)

(७८)

८ इत्युपरदिमार्गं वा (मरुतः । विष्टुद्, १, ५-७ अगती ।

विषामो न मन्मभिः स्त्राभ्यो देवाभ्यो न युज्ञेः स्वर्गसः ।	
रात्रामो न बिनाः सुसंहराः क्षितीनां न मया अरेपसः	१
अग्निं ये भ्राजमा रुक्मवक्षसो वातामो न स्वयुजः मृच्छतपः ।	
प्रज्ञातारो न ज्येष्ठाः मूनीवपः मुशमांणो न सोमां ऊतं यते	२
वातामो न ये धुनयो जिग्वर्षो ऽग्नीनां न जिह्वा विगेकिपः ।	
वर्मण्वन्तो न पंधाः शिमीवन्तः पितृणां न शंसाः मृगतपः	३
रधानां न वेऽगः सनाभयो जिगीर्षामो न दूरं अभिद्यवः ।	
वृषयो न मयां घृतपूयां ऽभिस्वतारो अके न सुपुत्रः	४
अभ्रामो न ये ज्येष्ठां आशवां द्विधिपज्ञो न इवः मुदानवः ।	
आजो न त्रिभ्रेरुद्भिर्जिग्वर्षो विभ्रकेण अद्विरसो न सामभिः	५ [१२]
घावाणो न मृग्यः सिन्धुमातर आर्द्विरामो अर्द्रयो न विभ्रहा ।	
शिशुला न क्रीडपः सुसातरो महास्रामो न पामद्रुत त्विषा	६
दुवसां न कृतवोऽभ्रगभिर्घः शुभेषो नात्रिभिर्घंभितन् ।	
विन्धो न उदिषो भ्राजदृष्टयः पगवतो न योजनानि मभिरं	७
मुभागाज्ञां देवाः कृणुता मूरबा—नस्मान् स्तोतृन् मरुतो वावृधानाः ।	
अधि स्तोत्रस्य मरुपस्य गानं सनाद्धि वां रजुधेयानि सन्ति	८ [१३] (८१९)

(७१)

ॐ सोचीषोऽग्निर्वैश्वानरो वा, सतिराजभगे वा । अग्निः । जिह्वर ।

अपदयमस्य महतो महित्वमर्मत्यस्य मत्यांसु विशु ।	
नाना हनु विमृते सं भेरते असिन्वती बप्सती भूपंतः	१
गुहा शिणे निहितमूर्धगक्षी असिन्वन्नति जिह्वया वनानि ।	
अघ्राण्यस्मे पृङ्मिः सं भरन्त्युत्तानहस्ता नमुसाधि विशु	२
प मातुः प्रतरं गुह्यमिच्छन् कुमारा न वीरुधेः सपंदुर्वाः ।	
सुसं न पुरुर्मविद्वन्वन्तं गिरिद्वामं विष उपस्थं अन्तः	३
सर्दामृतं रोदसी प ब्रवीमि जायमानो मातगु गर्भी अति ।	
नाहं वृवस्य मत्यंभिकेताऽग्निरङ्ग विचंताः स प्रचंताः	४
पो अस्मा अन्नं तुभ्यऽद्भ्यात्वाज्यंघृतेजुहोति पुष्यति ।	
तस्मै महर्धमक्षमिर्वि चक्षे ऽग्ने विश्वतः प्रत्यदमि त्वम्	५
किं वृवेषु त्यज एनंश्चक्रुषांऽग्नें पृच्छामि नु त्वामविद्वान् ।	
अकीडन् क्रीडन् हरिरत्तवेडन् वि पंशुशर्भकतं गार्मिवांसिः	६
विपूंचो अश्वान् पुपुजे एनेजा ऋजीतिमी रदानाभिर्गृभीतान् ।	
चक्षदे मित्रो वसुभिः सृजातुः समानुधे पर्वभिर्वावृषानः	७ [१४] (८१३)

(८०)

ॐ सोचीषोऽग्निः वैश्वानरो वा, सतिराजभगे वा । अग्निः । जिह्वर ।

अग्निः सतिं वाजंभुरं देवात्स्यग्निर्वीरं भुव्यं कमन्निःशाम् ।	
अग्नी रोदसी वि चंत सभ्रः सृष्टिनासीं वीरकूर्ध्वं पुरंधिभ	१
अग्नेर्दसः सुमिर्वसु भद्रा ऽग्निमंहो रोदसी आ विरेश ।	
अग्निरेकं चोदपन् सुमत्स्यग्निर्वृषाणं द्यते पुरुषाणं	२
अग्निं त्वं जरतः कणमाशुऽग्निशृणुपो निरदह्वकंधम् ।	
अग्निरग्निं एमं उदस्यद्वन्तः रग्निर्दमधं प्रजवावृजन् सध्	३
अग्निशुंद् द्रविणं वीरपंशा अग्निर्दधि पः महर्वा सनाति ।	
अग्निर्वृषि ह्यपमा तंतानाऽग्नेधामानि विभृता पुरुषा	४ (८०)

अग्निमुक्थेकंपयो वि ह्वयन्ते	अग्निं नरो यामनि बाधितासः ।	
अग्निं चयों अन्तरिक्षे पतन्तो	अग्निः सुहृन्ना पारं याति गोनाम्	५
अग्निं विशा इच्छते मानुषीर्या	अग्निं मनुष्ये नहुषो वि जाताः ।	
अग्निर्गान्धर्वी पृथ्यामृतस्या	अग्नेर्गन्धर्वी पृथ्यामृतस्या	६
अग्ने ब्रह्मं अभर्षस्ततश्चुर	अग्निं महामवोचामा मुवृक्षितम् ।	
अग्ने माव जरितारं पविष्ठा	अग्ने महि द्रविण्यमा यजस्व	७ [१५] (८४०)

(८१)

७ विश्वकर्मा भौवनः । विश्वकर्मा । विश्वरूप, २ विराडरूपा ।

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्व	दृषिर्होता न्यसीदन् पिता नः ।	
स आशिषा द्रविणमिच्छमनिः	प्रथमच्छद्वर्गो आ विविश	१
किं सिंदासीदधिष्ठानमारम्भणं	कतमन् स्वित् कुधासीत् ।	
पतो भूमिं जनयन् विश्वकर्मा	वि द्यामीणीन्महिना विश्वर्चक्षाः	२
विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो	विश्वतोबाहुरुत विश्वतस्पाद ।	
स बाहुभ्यां धर्मति सं पतत्रे	द्यावाभूम्यां जनयन् द्वेष एकः	३
किं चिद्व्रतं क उ स वृक्ष आम्	पतो द्यावापृथिवीं निहतशुः ।	
मनीषिणा मनसा पूच्छतेद् तद्	यदुप्यतिच्छद्वर्नानि धारयन्	४
या ते धामानि परमाणि यावमा	या मध्यमा विश्वकर्मावृतेमा ।	
शिखा मसिभ्यो हविषं स्वभावः	स्वयं यजस्व तन्व वृधानः	५
विश्वकर्मान् हविषां वावृधानः	स्वयं यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।	
मुह्यन्त्वन्ये अमितो जनास	इहास्माकं मधवां मुरिरस्तु	६
वाचस्पतिं विश्वकर्माणामृतयं	मनोजुवं वाजं अद्या हुवेम ।	
म नो विश्वानि हव्यनानि जेषद्	विश्वदांमूर्त्वंसे साधुर्कमां	७ [१६] (८४१)

(८१)

७ विश्वकर्मा भौवनः । विश्वकर्मा । विश्वरूप ।

चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो	घृतमनि अजनुन्नममाने ।	
यदेदन्ना अद्वहन्त पूर्वं	आदिदपावापृथिवीं अंधेताम्	१
विश्वकर्मां विर्मना आदिहाया	धाता विधाता परमोत मुंडक ।	
तेषामिष्टानि ममिषा मंदन्ति	यत्रा सतःरूपीन् पर एकमाहुः	२ (८४१)

यो नः पिता जन्विता यो विधाता धामानि वेदु भुव्नानि विश्वा ।	
यो देवानां नामधा एक एव तं संप्रभं भुवना यन्त्यन्या	३
त आर्यजन्तु द्रविष्मं समस्मा ऋषयः पूर्वं जरिताग्रे न भूना ।	
असूर्ते सूर्ते रजसि निपत्ते ये भूतानि समकृण्वन्निमानि	४
परो विवा पर एना पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्यदस्ति ।	
कं स्वित्द्रभं प्रथमं दध आपो यत्र देवाः समपरयन्त विश्वं	५
तमिद्रभं प्रथमं दध आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वं ।	
अजस्य नामावध्येकमर्पितं यस्मिन् विश्वानि भुव्नानि तस्थुः	६
न तं विदाध य इमा जजानाः—ऽन्यद्युष्माकमन्तरं बभूव ।	
नीहारेण प्रार्थता जस्र्या चा—ऽसुरैर्ष उक्थशासंश्चरन्ति	७ [१७] (८५४)

(८३)

७ मन्वुस्तापसः । मन्वुः । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

यस्ते मन्योऽर्बिधद्वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुपक् ।	
साश्याम दाममार्यं त्वया युजा सहस्रकृतेन सहसा सहस्वता	१
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।	
मन्युं विशं ईळते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तर्पसा सजोषाः	२
अर्भीहि मन्यो तवसस्तवीयान् तर्पसा युजा वि जहि शत्रून् ।	
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा बसन्त्या भ्राता त्वं नः	३
त्वं हि मन्यो अमिभूयोजाः स्वयंभूर्मामां अभिमातिपाहः ।	
विश्वर्चर्षणिः सहस्रिः सहावा—नृस्मास्वोजः पृतनासु धेहि	४
अमागः सन्नप परेती अस्मि तव कर्त्वा तविपस्यं प्रचेतः ।	
तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीह्या—हं स्वा तनुर्बलदेवांप्र मेहि	५
अपे ते अस्म्युप मेष्टवाङ् प्रतीचीनः सहुरे विश्वधापः ।	
मन्यो वज्रिभ्रभि मामा ववृत्स्य हनाषु दस्यूरुत बोध्यापेः	६
अभि मेहि दक्षिणतो मया मे ऽर्धा वृत्राणि जह्वनाव मूरि ।	
जुहोमि ते धरुणं मघ्नो अग्रं—सुमा उपानु प्रथमा पिबाव	७ [१८] (८९१)

(८४)

ॐ मन्व्युम्नापसः । मन्व्युः । जगती, १-३ विष्टुप् ।

त्वया मन्वो सरधमाकृजन्तो	हर्षमाणासो धृषिना मंहरवः ।	
त्रिमेपंशु आयुधा सदिशाना	अभि प्र यन्तु नरो अग्निकृपाः	१
अग्निर्वि मन्वो त्विषितः सहस्र	मेनान्निः सहो हृत एधि ।	
हन्वायु शत्रुन् वि भंजस्व पशु	आंजो मिमानो वि मूर्धो नुदस्व	२
सहस्र मन्वो अभिमानिमस्मे	कृजन् मृणन् धमृणन् प्रेहि शशून् ।	
उद्यं ते पाजो नृन्वा कुरुधे	वशी वशी नपस एकज त्वम्	३
एको बहूनामसि मन्वशीष्टितो	विभविभ पुषये सं शिशाधि ।	
अकृलकृ त्वया युजा वृषं	युमन्ते पाषं विजुषार्य कृष्महे	४
त्रिजुषुद्देन्द्र इवानवज्जवा	उम्नाक मन्वो अधिषा भ्युद ।	
विषं ते नाम सहूर गृणीमसि	विद्वा तमुम्सं यत आबुभृथं	५
आभूत्वा सहजा वंश सापक	महो विभयंभिभूत उत्तरम् ।	
कृषा ना मन्वो सह मेद्यधि	महापुनस्यं पुरुहूत सुमृतिं	६
समृष्ट धनंमृषं समाकृत	मम्यं वं दृषा वरुणदध मन्वुः ।	
मिषं दधाना दृश्यंशु शरङः	पराजितासो अप नि लयन्ताम	७ [१०] (८६८)

(८५)

[मत्स्योऽनुवाकः ४३४ सू० ८५-९०]

४३ आचक्षा सूयां श्रुविहा । १-५ सोमा, ६-१६ सूयांविवाहा, १७ देवाः १८ सोमाकी, १९ अणुमा,
 २०-२८ सूयां विवाहमन्वा आरति-माया, २९-३० वपुषार-संस्पर्शान्दिवा,
 ३१ १७७ वापववमदाव, ३२-५० सूयां सावित्री । अणुपृष्ठाः १४, १५-१६, १९-२४,
 २९, ३१-३३, ४४ तितृण, १८, २३, ४३ जगती, ३० उरोवृहती ।

म-पनात्तमिना भूमिः	सुधुधालमिना द्यौः ।	
कृतेनाङ्गिष्वाभिनडन्ति	द्विवि सोमो अधि धितः	१
सामिनाङ्गिष्वा कृन्तिनुः	सामेन पुधिषी मही ।	
अथा नभंजाणाम्वा	मृगन्धे सोम आहितः	२
सामं मन्वने पयिवात्	पशु धीर्विषमयोपधिम ।	
सामं यं हृद्यागां विदुः	नं तन्पोभानि कथञ्चन	३
आपुदुर्ध्वानेगुपिना	वाहनेः सोम रुद्रितः ।	
द्वान्-विष्टुषवन् तितृषि	न ते अधानि पाधिषः	४

यत् त्वा देव प्रापिबन्ति तत् आ प्यायसे पुनः ।

वापुः सोमस्य रक्षिता समानां मास आकृतिः

५ [२०]

रेभ्यासीदनुदेयीं नाराञ्जंसी न्योचनी । सूर्यायां भद्रमिद्वामो गार्थयति परिष्कृतम् ६

चित्तरा उपवर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् । द्याभूमिः कोश आसीद् यदयान सूर्या पतिम् ७

स्तोमा आसन् प्रतिधयः कुरीरुं छन्द ओपशः ।

सूर्यायां अश्विना वरा ऽधिरासीत् पुरोगवः

८

सोमो बधुयुरभव कुश्विनास्तामुभा वरा । सूर्या यत् पत्यं शंसन्तीं मनसा सञ्चिताददान ९

मनो अस्या अन आसीद् द्यौरासीद्वत् चक्षुदिः । शुक्रार्बनद्वाहावास्तां यदयान सूर्या गृहम् १० [२१]

ऋक्सामाभ्यामभिहितौ गावीं ते सामनावितः ।

भोत्रं ते चक्रे आस्तां त्रिवि पन्धाश्चराचरः

११

शुचीं ते चक्रे यात्या ध्यानो अक्ष आहृतः । अनां मनस्मयं सूर्या ऽऽरांहत् प्रयती पतिम् १२

सूर्यायां वहतुः प्रागात् सविता यमवासृजत् । अघासुं हन्यन्ते गावो ऽर्जुन्योः पयुहते १३

यदश्विना पुच्छमानावयातं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।

विश्वे देवा अनु तद्गामजानन् पुत्रः पितरोववृणीत पूषा

१४

यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप । केके चकं वामासीत् कं देद्वार्य तम्यधुः १५ [२२]

द्वे तं चक्रे सूर्यं ब्रह्माणं ऋतुधा विदुः । अथेके चकं यदुहा तदंज्जातय इद्विदुः १६

सूर्यार्थं देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च । ये भूतस्य प्रचेतस इदं तेभ्योऽकरुं नमः १७

पूर्वापरं चरतो मापयेतौ शिशू क्रीळन्ती परि यातो अध्वरम् ।

विश्वान्पन्वो भुवंनामिचष्टं ऋतून्यो विदर्धजायते पुनः

१८

नवोनावो भवति जार्यमानो ऽर्हां केतुरुपसामेत्यधम् ।

भागं देवेभ्यो वि दर्धात्यायन् प्र चन्द्रमास्तिरते वीचंमापुः

१९

सुकिशुकं शतमलिं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृतं सुचक्रम् ।

आ रोह सूर्यं अमृतस्य लोकं स्थोनं पत्यं वहतुं कृणुष्व

२० [२३]

उक्रीप्यांतः पतिवती ह्येपा विश्वावसुं नमसा गीर्मिरीळे ।

अन्यामिच्छ पितृपुत्रं ध्यक्तां स तं भागो जनुया तस्य विद्धि

२१

उक्रीप्यातो विश्वावसो नमसेव्यामहे त्वा ।

अन्यामिच्छ प्रकृष्वीं सं जायां पत्यां सृज

२२

(८१०)

अनुक्षरा क्रजवः सन्तु पन्था येभिः सर्वाद्यो पन्ति नो वरेणम् । समंयुमा सं भगो नो निनीयात् सं जास्पत्यं सुवर्ममस्तु देवाः	२३
प्र त्वां मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वावर्ध्नात् सविता मृशर्वः । ऋतस्य योर्नां मुकृतस्य लोके ऽरिण्यं त्वा सह पत्या दधामि पेतो मुञ्चामि नामृतः मूरन्दाममृतस्करम् । यथेयमिन्द्र मीढः सुपुत्रा सुभगासन्ति	२४
पृषा त्वेतो नपतु इस्तुगृह्या ऽश्विनां त्वा प्र वंहतां रथेन । गृहान् गच्छ गृहर्षनी यथासं वशिनी त्वे विदधमा वंदासि इह यियं प्रजयां ते समृध्वता मास्मिन् गृहे गार्हपत्याय जागृहि । एना पत्यां त्वेवं सं सृजस्वा ऽधा निर्वा विदधमा वंदाधः नीललोहितं भवति कृत्यामकित्त्यंययते । एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्बन्धेषु बध्यते पत्नं देहि शामुत्य ब्रह्मभ्यो वि भंजा वसु । कृत्येषा पुदनी भूत्या जाया विशते पतिम् अधीरा तनुर्भवति कर्शती पापयामुषा । पनिषद्वध्वो वै वाससा स्वमङ्गमभिधिस्संते ये वध्वंश्चन्द्रं वंहन्तु यश्मा यन्ति जनादनु । पुनस्तान् यज्ञियां देवा नपन्तु यत् आर्गताः मा विदन् परिपन्थिनो य आसीदन्ति दुर्पती । मुगभिद्रुगंमतीना मप द्वान्वरातयः सुमुङ्गलीयिषे वधू रिमां सुमेतु पश्यत । सोमार्गयमस्य कुन्वाया ऽधास्तं वि परंतम नृष्टमेतत् कर्तुकमेत दंपाष्ठवद्विपवृजिनदत्तवे । मृषां यो ब्रह्मा विद्यात् स इद्राधूपमर्हति । आशयनं विशयन् मर्षो अधिविकर्तनम् । सुयोयाः पश्य रूपानि तानि ब्रह्मा तु शुग्धति गृभ्यामिं ते सोमगृत्वापु हम्नं मया पत्यां जरद्विपुंयथासं । भगो अर्षुमा सविता पुरधि मंहं त्वाद्गार्हपत्याय देवाः	२५ [२४] २६ २७ २८ २९ ३० [२५] ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ [२६] ३६ (१०४)

तां पूषञ्जिह्वतमामेरपस्व यस्यां बीर्जे मनुष्याः कृते वर्पन्ति । या न ऊरु उञ्जती विभयति यस्यामुशन्तः प्रहराम् शेषम्	३७
तुभ्यमग्रे पर्यवहन् त्सूर्यां बहनुना सह । पुनः पतिभ्यो जायां दा अग्ने प्रजया सह	३८
पुनः पर्वीमिदिरं वृत्ता दारुणा सह वचंसा । वीर्यायुरस्या यः पतिर्जीवाति हारदः श्रतम्	३९
सोमः प्रथमो विविदे गन्धर्वो विविवृ उत्तरः । तृतीयो अग्निष्ठे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः	४० [२७]
सोमो ददद्गन्धर्वाय गन्धर्वो दददुग्रवे । रयि च पुत्रोभावा वृश्मिर्मह्यमथो इमाम्	४१
इहेव स्तं मा वि यीष्टं विश्वमायुर्व्यंश्रुतम् । कीर्त्तन्तो पुत्रिर्नप्तृभिर्मौदमानो स्वे गृहे	४२
आ नः प्रजां जनयतु प्रजापतिराजरसाय समनक्त्वर्तुमा । अदुर्मन्त्रलीः पतिलोकमा विञ्ज शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे	४३
अघोरचक्षुरपतिद्वयोधि शिवा पशुभ्यः सुमनाः सुवचाः । वीरसूत्रैवकामा स्योना शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे	४४
इमां त्वमिन्द्र मीढुः सुपुत्रां सुभगां कृणु । दशास्यां पुत्राना पेंहि पतिमकात्रुशं कुंधि	४५
सम्राज्ञी श्वशुर भव सम्राज्ञी श्वश्वो भव । ननान्दरि सम्राज्ञी भव सम्राज्ञी आधि वृत्रपुं	४६
समन्त्रन्तु विश्वे वृवाः समापो हृदवानि नी । सं मातरिश्वा सं धाता समू देप्तां वधातु नी	४७ [२८] (११५)

[चतुर्थोऽध्यायः ४४॥ व० १-२१]

(८६)

(१३) इन्द्रः ७, १३, २३ वेन्द्रे बुवाकपिः, १-३, ९-१०, १५-१८ इन्द्राणी । इन्द्रः । पञ्चभिः ।

वि हि सोतोःसृशत नेन्द्रं वृधमंसत ।

पद्मामंददृपाकपिर्भ्यः पुष्टेषु मत्संस्त्रा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

? (११६)

- परा हीन्द्र धारसि वृषाकपेति व्यर्थः ।
 नो अह य विन्द्व्युन्वयु सोमपीतये विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः २
 किमुपं त्वां वृषाकपिश्चकार हारिता मृगः ।
 यस्मा इरस्पमीन्द्र न्वृषीं वां पुष्टिमद्रसु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ३
 यमिमं त्वं वृषाकपिं त्रिपमिन्द्रामिरक्षसि ।
 भ्वा न्वंस्य जग्भिषुदपि कर्षी वराहयु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ४
 प्रिया तृष्टानि मे कृपिर्व्यस्ता व्यङ्गुडुपत् ।
 शिरो न्वंस्य राविषु न मृगं द्रुकृते मुवं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ५ [१]
 न भद्र श्री मुंभसत्तया न मुपासुतरा भुवत् ।
 न मन पतिच्यवीयमी न सवधुत्तमीयसी विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ६
 उवे अंभ्य मुलाभिके पथंशङ्ग मंत्रिष्पति ।
 भुसन्मं अम्भ सविध मे शिरो मे वीव हृष्यति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ७
 किं मुचाहो स्वङ्गुरे पृथुष्टो पृथुजापने ।
 कि शूरपत्रि नृस्वसृभ्यमीपि वृषाकपि विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ८
 अवीरामिह मासयं शाराकृभि मन्वते ।
 उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपवी मरुर्मया विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ९
 संहोत्र स्मं पुरा नारी समन्तं वाव गच्छति ।
 वेधा नृतस्य वीरिणीन्द्रपवी महीपते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः १० [२]
 इन्द्राणीशामु नारिषु मुभगांमहमंभवम् ।
 न्ह्यस्या अपुरं जन जस्ता मरते पति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ११
 नाहमिन्द्राणि राण्य सख्युं वृषाकपेकृते ।
 यस्पेदमप्यं हविः प्रियं क्वेषु गच्छति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः १२
 वृषाकपायि र्वंति मुपुंज आङ्ग मुस्नुषि ।
 धर्मं न हन्द्र उक्षणः प्रियं काचिरहुरं हवि विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः १३
 उक्षणो हि मे पञ्चदश साक पचन्ति विश्रुतिम् ।
 उताहमस्मि पीत्र इवुभा कुक्षी पूणन्ति मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः १४
 वृषमो न त्रिग्वशुङ्को ऽन्तपुंथेषु रोहं वत् ।
 मन्धस्तं इन्द्र शं ह्वे पं तं मुनोति मातृषु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः १५ [३] (११०)

न सेशे यस्य रम्बते ऽन्तरा मक्थयाऽ कपूत ।	
सेदीशे यस्य रोमशं निपेदुषो विजृम्भते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१६
न सेशे यस्य रोमशं निपेदुषो विजृम्भते ।	
सेदीशे यस्य रम्बते ऽन्तरा मक्थयाऽ कपूद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१७
अयमिन्द्र वृषाकपिः परस्वन्तं हतं विदत् ।	
असिं मूर्ना नवं चरुमादेधुरस्यान् आचितं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१८
अयमंमि विचाकशद् विचिन्वन् दासमार्यम् ।	
पिचामि पाकृमृत्वन्नो ऽभि धीरमचाकशं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१९
धन्वं च यत् कून्तद्यं च कर्ति स्वित्र ता वि योजना ।	
नेदीयसो वृषाकपे ऽस्तमेहिं गृहो उप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२०
पुनरोहिं वृषाकपे सुविता कल्पयावहे ।	
य एष स्वप्ननेशनो ऽस्तमपि पथा पुत्र विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२१
यदुर्दुओ वृषाकपे गृहमिन्द्राजगन्तन ।	
कृ स्य पुल्वयो मृगः कर्मगभ्रनयोपेनो विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२२
पशुर्हं नाम मानवी साकं संसूव विंशतिम् ।	
मद्रं भल त्वस्या अभूद् यस्या उदरमामपद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२३ [४] (१३८)

(८०)

२५ पायुर्भरद्वाजः । रक्षोहाग्निः । मिष्टदृष्ट्, २२-२५ अतुष्टृष्ट् ।

रक्षोहर्षं वाजिन्मम जिपमि मित्रं प्रधिप्तुमुप यामि शर्म ।	
शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिन्द्रः स नो दिवा स रिपः पानु नक्तम्	१
अयोदंष्ट्रो अचिपां यानुधानानुप स्पृश जातवेदुः समिन्द्रः ।	
आ जिह्वया मूर्दिवान् रमस्व क्रव्यादो वृक्त्यपि धत्स्यान्	२
उभोभयावित्तुषं धेहि दंष्ट्रा हिंस्रः शिशानोऽर्वरं परं च ।	
उतान्तरिक्षे परि याहि राज अग्नेः सं धेह्यभि यानुधानान्	३
पृथेरीषुः संनममानो अग्ने वाचा श्रुत्यो अशनिभिर्दहानः ।	
तार्भिविष्य हृदये यानुधानान् प्रतीचो भाहून् प्राति भङ्ग्येषाम्	४
अग्ने त्वर्चं यानुधानस्य भिन्धि हिंसाशनिर्हरंसा हन्त्वेनम् ।	
प पवाणि जातवेदः शृणीहि कृच्यान कंविष्णुर्धि चिंनोतु वृक्षाम्	५ [५] (१४३)

यद्येदानीं पश्यसि जातवेदुः	स्तिप्लन्तमग्र उत वा चरन्तम् ।	
यद्दान्तरिक्षे प्रथमिः पतन्तं	तमस्तां विष्य शक्वां शिक्षानः	६
उतालम्बं स्पृणुहि जातवेद	आलेमानाहृष्टिर्मियांनुधानान् ।	
अग्रे पूर्वं नि जेहि शोर्गुचान	आमानुः दिवह्नास्तमनुन्वेनीः	७
इह व ब्रूहि यतमः सो अग्रे	यो यानुधानो य इदं कृणोति ।	
तमा रभस्व समिधा यविष्ठ	नृचक्षंसध्वक्षुषि रन्धयेनम्	८
तीक्ष्णेनग्नि चक्षुषा रक्ष पुत्रं	प्राञ्चं वसुभ्यः प णय प्रचेतः ।	
ह्रिंशं रक्षांस्यग्नि शोर्गुचानं	मा त्वा इमन् यानुधानां नृचक्षः	९
नृचक्षा रक्षः पारि पश्य विधु	तस्य त्रीणि प्रति शृणीह्यर्षा ।	
तस्याग्नि पुष्टीर्हरसा शृणीहि	त्रेधा मूलं यानुधानस्य दृध	१० [६]

त्रियांनुधानः प्रसितिं त ए	त्सुतं यो अग्रे अनुतेन हन्ति ।	
तमुचिर्पा स्फूर्जपत्रातवेदः	समक्षमंनं गृणते नि वृद्धि	११
तदग्रे चक्षुः प्रति धेहि रेभे	शंकारुजं येन पश्यासे यानुधानम् ।	
अधश्चञ्जपोतिष्ण देव्येन	सुखं धूवंन्तमचित्ते न्योष	१२
यदग्रे अद्य मिथुना शर्षतो	यद्वाचस्तुष्टं जनयेन्त रेभाः ।	
मन्योमंनंसः शरस्याङ्कं जायते	या तया विष्य हृदये यानुधानान्	१३
परां शृणीहि तपसा यानुधानान्	परग्नि रक्षो हरसा शृणीहि ।	
पराचिंषु मुरिद्याञ्जृणीहि	परांमृत्पुं अग्नि शोर्गुचानः	१४
पराद्य वेवा धृजिनं शृणन्तु	प्रत्यर्गनं प्रापथां यन्तु नृप्याः ।	
शावाम्नेनं शरं व क्रच्छन्तु ममंन्	विश्वस्येन् प्रसितिं यानुधानः	१५ [७]

यः पार्ष्णयण क्रुविर्पा समुहे	यो अरध्वेन पशुनां यानुधानः ।	
यो अध्वयाया मरति क्षीरमग्ने	तेषां क्षीपांणि हरसापि दृध	१६
संशस्तरीणं पर्व उग्रिर्पाशा	स्तस्य माशींयानुधानो नृचक्षः ।	
पीपूर्यमग्ने यतमस्तिनृप्मान्	तं प्रत्यर्धमचिर्पा विष्य ममंन्	१७
त्रिषं शर्वा यानुधानाः पिबन्त्वा	वृद्धपन्तामादितये वुरवाः ।	
परानान् वृषः सञ्चिता र्वदान्	परां प्रागमोर्षपीना जपन्ताम्	१८
मनादग्नि भृणमि यानुधानान्	न ग्वा रक्षांसि पुतनासु त्रिद्युः ।	
अनुं इह सहमूर्गान् क्रुप्याशो	मा ते हत्या मुक्षन् देव्यायाः	१९

त्वं नो अग्रे अधरादुर्दकतात्	त्वं पश्चाद्भुत रक्षा पुरस्तात् ।	
पति ते ते अजरास्तपिष्ठा	अघशंसं शोशुचतो दहन्तु	२० [८]
पश्चात् पुरस्ताद्दधरादुर्दकतात्	कृविः काश्येन परि पाहि राजन् ।	
समे सखायमजरं जग्म्ये	ऽग्रे मतो अमर्त्यस्त्वं नः	२१
परि त्वाग्रे पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।		
धूपदूर्णं त्रिवेदिवि हन्तारं भद्रगुरावताम्		२२
त्रिवेण भद्रगुरावतः प्रतिं ष्व रक्षसो दह ।		
अग्रे त्रिग्मेन शोचिषा तर्पुराभिर्कुण्डिभिः		२३
पत्यग्रे मिथुना दह यातुधानो किमीदिना ।		
स त्वा शिशामि जागृ-ह्यदग्धं विप्र मन्मभिः		२४
पत्यग्रे हरमा हरः शुणीहि विश्वतः प्रति ।		
यातुधानस्य रक्षसो चतुं वि रज वीपंम्		२५ [९] (१११)

(८८)

१९ भाहितसो मूर्धंभ्यान्, वामेदस्य वा । एवं-वभ्यानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

हविष्यान्तमजरं स्वविधिं दिविष्पूरपाहुते जुष्टंमग्रे ।	
तस्य मर्मणि भुवनाय कृवा धर्मणे के स्वधया पप्रथन्त	१
गीर्णं भुवनं तमसापंगुब्ध-साविः स्वर्भवज्जाते अग्रे ।	
तस्य कृवाः पृथिवी द्योःतापो ऽरण्यम्रापंधीः मरुये अस्य	२
बुवेभिर्विधितो यज्ञिवंभि-रग्निं स्तोषाण्यजरं बृहन्तम् ।	
पो मानुना पृथिवीं द्यामुतेमा-माततान् रावसी अन्तरिक्षम्	३
पो होतासीन् पथमां कृवन्तुंष्टां वं समाश्रम्राज्येना वृणानाः ।	
स पंतर्धीत्सुरे रथा जगद्य-पुत्रमग्निरेकृण्योज्जातवशाः	४
पज्जातवेदो भुवनस्य मूर्धं-धर्तृष्यो अग्रे मह रंभुजेन ।	
ते त्वहिम सतिभिर्गीर्भिर्बुधैः स यज्ञिषां अमशो रोद्मियाः	५ [१०]
मूर्धां भुवो भंरति नस्तेमग्नि-स्ततः मूर्धो जापते प्राक्कुण्ठन् ।	
शुषामु नु यज्ञिषानाश्रेता-मग्रे पत्र हस्तिं धरति वज्रानन्	६
हृशेण्यो पो मंहिना सन्निभो ऽरोचत त्रिविषोनिर्दिमार्श ।	
तस्मिंष्टमो भूवनशक्रेन कृवा हविर्विभु आतुंष्टुमन्तुपाः	७ (११०)

भूक्तवाकं पथममादिनुग्निमादिद्भुविरजनयन्त ब्रुवाः । स एषां यज्ञो अभवत् तनुपास्तं द्यौर्वेदु तं पृथिवी तमार्यः यं ब्रुवासोऽर्जनयन्ताग्निं यस्मिन्नाजुह्वुर्भुवनानि विश्वा । सो अर्षिषां पृथिवीं द्यामुतेमाभून्नुयमानो अतपन्महित्वा भ्तोभन्तु हि द्विवि ब्रुवासो अग्निं मजीजनञ्छक्विन्भी रोदमियाम् । तम् अकृण्वन् वेधा भुवे कं स ओषधीः पचाति विश्वरूपाः	८ ९ १० [११]
यदेदंमदंधुयज्ञियांसो द्विवि ब्रुवाः सूर्यमादित्यम् । यदा चरिष्णु मिथुनावभूतामादित्र प्रापंशयन् भुवनानि विश्वा विश्वंस्मा अग्निं भुवनाय ब्रुवा विश्वानरं केतुमहामकृण्वन् । आ यन्तानोपसो विभातीरपो ऊर्णोति तमो अर्षिषा यन् विश्वानरं कवषो यज्ञियांसो ऽग्निं ब्रुवा अर्जनयन्नजुर्पम् । नक्षत्रं प्रजममिनञ्चरिष्णु यक्षस्यार्षक्षं तविषं बृहन्तम् विश्वानरं विश्वहा दीव्रिवांसं मन्त्रैरग्निं कविमच्छां यज्ञाम् । यो महिष्ठा परिचभूवोर्धा उतावस्तादुत देवः परस्तात् द्वे सुती अशृण्वं पितृणा महं ब्रुवानामुत मत्यांनाम् । ताभ्यामिदं विश्वमेजन् समंति यदन्नरा पितर मातरं च द्वे संमीची विभूतधरन्तं शीर्षतो जातं मनसा विमृष्टम् । स मत्पद् विश्वा भुवनानि तस्थावप्रयुच्छन् तरणिर्धार्जमानः पञ्चा वंदति अवरः परंश्च यज्ञन्योः कतरो सौ वि वेद । आ शेक्रुरित् संध्रमावुं सस्तायो नक्षन्त यज्ञं क इदे वि वंचत कत्यग्रयुः कति मूर्यांसुः कत्युपायः कत्युं स्वियुदायः । नोपस्विज वः पितरो वदामि पूच्छामि वः कषयो विज्ञाने कम् यावन्मात्रमुषसो न प्रतीकं मृण्णयोः वसते मातरिश्चः । तार्वदधान्युषं यज्ञमायन् नाज्ञणो होतृत्वरो निधीर्दन्	११ १२ १३ १४ १५ [१२]
	१६ १७ १८ १९ [१३] (९८१)

(८९)

१८ रेणुर्विश्वामित्रः । एन्द्रः, ५ इन्द्राद्योमौ । विष्णुम् ।

इन्द्रं स्तत्रा नूनंमं यस्यं मुदा विरुषाधे रोचना वि उमो अन्तान् ।
आ यः पयो चर्षणीपृद्धरोभिः प्र सिन्धुभ्यो रिरिचानो महित्वा

१ (९८१)

स सूर्यः पर्युक्तं वरांस्येन्द्रो बवृत्त्याद्रथेव चक्रा ।
 अतिष्ठन्तमपर्युक्तं न सर्गं कृष्णा तमोमि त्विष्या जघान २
 समानमममा अनपावृद्धं क्षमया त्रिवो अर्ममं बह्व नत्यम ।
 वि यः पृष्ठेव जनिमान्ययं इन्द्रश्चिकाप न सर्वायमीपे ३
 इन्द्राय गिरो अनिशितमर्गा अपः प्रेरयं सर्गस्य बुधात् ।
 यो अक्षरेणव चक्रिया शर्धाभिर्विष्वक् तस्तर्भम पृथिवीमुत ग्राम ४
 आपान्तमन्युस्तुपलप्रभम धुनिः शिमीवाङ्घ्रुमौ ऋजीपी ।
 सोमो विश्वान्यतसा वनानि नार्थागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः ५ [१४]

न यस्य द्यावापृथिवी न धन्य नान्तरिक्षं नाद्रयः सोमो अक्षाः ।
 पर्दस्य मन्युरधिनीयमानः शृणोति वीरु रुजति स्थिराणि ६
 जुषानं वृद्धं स्वधितिबेनेव रुरोज पुरो अरुवृद्धं सिन्धून् ।
 विभेदं गिरिं नवमिन्न कुम्भमा गा इन्द्रो अकृणुत स्वयुग्मिः ७
 त्वं ह त्पृष्टण्या इन्द्र धीरो ऽसिनं पवं वृजिना शृणासि ।
 प्र ये मित्रस्य वरुणस्य धाम युजं न जनां मिनन्ति मित्रम ८
 प्र ये मित्रं प्रार्यमण दुरवाः प्र संगिरः प्र वरुणं मिनन्ति ।
 न्यमित्रेषु वृधमिन्द्र तुभ्यं वृषन् वृषाणमरुपं शिशीहि ९
 इन्द्रो त्रिव इन्द्रं ईशे पृथिव्या इन्द्रो अपामिन्द्र इव परंतानाम ।
 इन्द्रो वृधामिन्द्र इन्मधिराणांमिन्द्रः क्षेमं योगे हन्य इन्द्रः १० [१५]

षास्तुभ्य इन्द्रः प्र वृधो अहंभ्यः प्रान्तरिक्षान् प्र समुद्रस्य धासः ।
 प्र वार्तस्य प्रधंसुः प्र उमो अन्तान् प्र सिन्धुभ्यो रिरिच प्र क्षितिभ्यः ११
 प्र शोभुचत्पा उपसो न केतुरमिन्वा तं वततामिन्द्र हेतितः ।
 अस्मैव विष्य त्रिव आ मृजानस्तपिष्टेन हर्षसा द्राघमिघान १२
 अन्वह मासा अन्विदनां न्वन्योपधीरन् परंतसाः ।
 अन्विन्दं गेर्दमी वावशाने अन्वापो अजिहत जार्यमानम् १३
 काहे सिन्ध मा तं इन्द्र प्रेत्यासं वृषस्य यद्विनडो रक्ष एषत् ।
 मित्रकृवो यच्छमन्ति न गावः पृथिव्या आपुगमुपा दार्यन्ते १४
 शृणुयन्तो अभि ये नस्तत्रे महि प्राधन्त ओगणाम इन्द्र ।
 अन्धेनमिघास्तमसा सचन्तां मुग्धोतिपो अन्वृष्टौ अभि प्युः १५

पुरुषि हि त्वा सर्वना जर्नानां ब्रह्माणि मन्दन् गृणतामूर्षीणाम् ।
 इमाभापोपन्नर्वसा सहति तिरौ विश्वौ अर्चतो याह्यवाद्
 एवा तं वृषामिन्द्र मुञ्जतीनां विद्यामं सुमतीनां नर्वानाम् ।
 विद्याम वसोरर्वसा गृणन्तो विश्वामिवा उत तं इन्द्र नूनम्
 द्युनं हुवेमं मृषर्षानमिन्द्रं मस्मिन् भरे नृतसुं वार्जसाती ।
 शृण्वन्तंमुग्रमृतये समत्सु भन्तं वृत्राणि सजितं धर्नानाम्

१६

१७

१८ [१६] (१००)

(१०)

१६ नारायणः । पुरुषः । अनुष्पुः, १६ त्रिद्वयः ।

सहस्रशीपां पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
 स भूमिं विश्वतो ब्रुवा ऽर्षतिष्ठद्दशाङ्गुलम्
 पुरुष एवेद् सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् ।
 उतामृतत्वस्येशानो यद्भ्रंनतिरोहति
 एतावानस्य महिमा ऽतो ज्यायैश्च पुरुषः ।
 पादोऽम्बु विश्वा भूतानि त्रिपादेषुभूतं त्रिवि
 त्रिपादृष्वे उर्ध्वं पुरुषः पादोऽस्येहाभवत् पुनः ।
 ततो विष्वङ् व्यकामत् माशमानशाने अमि
 तस्माद्द्विराज्जापत् विराजो अग्नि पुरुषः ।
 स ज्ञानो अत्यरिच्यत् पृथ्वाद्भूमिमध्ये पुरः

१

२

३

४

५ [१७]

यत्र पुरुषेण हविषा ब्रुवा यज्ञमर्तन्वत ।
 वसन्तो अस्यामीदाज्यं धीष्म इध्मः शरज्जुविः
 तं यज्ञं बर्हिषि पीक्षन् पुरुषं ज्ञातमग्रतः ।
 तेन ब्रुवा अयजन्त साध्या ऋषयश्च ये
 तस्माद्यज्ञान् संवहुतः संभूतं वृषयुज्यम् ।
 पृथुन् तीर्भङ्क वापुष्या नारयणान् शाभ्याश्च ये
 तस्माद्यज्ञान् संवहुतः ऋषुः सामानि जज्ञिरे ।
 छन्दासि जज्ञिरे तस्माद्यज्ञान् तस्माद्यज्ञान्
 तस्माद्भजा अजापन्त ये के चांमुपादतः ।
 गार्शो ह जज्ञिरे तस्माद्यज्ञान् तस्माद्यज्ञान् अजावर्षः

६

७

८

९

१० [१८] (१०१०)

यत् पुरुषं व्यर्धुः कतिधा व्यकल्पन् ।	
मुखं किमस्य कौ ब्राह्म का ऊरु पादा उच्येते	११
ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्ब्राह्म राजन्वंः कृतः ।	
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत	१२
चन्द्रमा मनसो जातम्भक्षोः सूर्यो अजायत ।	
मुखादिन्द्रश्चाग्निर्ध्र प्राणाद्वापराजायत	१३
नाभ्यां आसीद्वृन्तरिक्षं शीष्णोः षीः समवर्तत ।	
पद्भ्यां भूमिर्विशः भोज्रात् तथा लोकौ अकल्पयन्	१४
सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।	
ब्रूवा यद्यज्ञं तन्वाना अर्बधन् पुरुषं पशुम्	१५
यज्ञेन यज्ञमपजन्त ब्रूवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।	
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति ब्रूवाः	१६ [१९] (१०१६)

(११)

[अथर्ववेदसुक्ताः = ८१ सू० ११-१९]

१५ अरण्यो वैतहव्याः । अभिः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

सं जांगुवद्भिर्जर्माण इष्यते दमे दमूना इष्यन्तिष्ठस्पदे ।	१
विश्वस्य होता इषियो वरंणयो विमुर्विमावा सुपसा सररीयते	१
स दर्शतुभीरतिथिर्गृहेर्गृहे वनेवने शिभिरे तक्वदीरिव ।	
जनंजनं जन्वो नार्ति मन्यते विश्वा आ क्षेति विश्वोऽं विश्विशाम्	२
सुवशो दक्षेः कर्तुनासि मुकनु रमं कृविः कार्प्यनासि विश्ववित् ।	
वसुधंमूर्ना क्षयमि त्वमेक इद् द्यावा च पानि पृथिवी च पुष्यतः	३
प्रजानस्मि तत्र योनिंमृत्विय मित्रांपास्पदे घृतवन्तमासदः ।	
आ ते विक्रिञ्च उपसामिनेतयो ऽरेपमः सूर्यस्येव इमयः	४
तत्र भियो वृष्यंथेव विद्युत्भिर्घ्राभिकिञ्च उपसां न केतवः ।	
पदोपधीर्भिमृष्टो वनानि च पारि स्वयं चिन्वते अग्रमास्ये	५ [२०]
तमोपधीर्दिधिरे गर्भमृत्वियं तमापो अग्निं जनयन्त मातरः ।	
तमिन् संमानं वनिर्ध पीरुषो ऽन्तर्वेतीध्र मुषंते च विश्वहा	६
यातोपधूत इषितो वशो अनु तृष पद्भ्या वेविचद्वितिष्ठसे ।	
आ ते पतन्ते इष्टोर्द्ध पथा पुषुक् शर्षास्यमे अजराणि धरंतः	७ (१०११)

मेधाकारं विदधेस्य प्रसाधनं मग्निं होतारं परिमूर्तमं मतिम् । तमिदधे हविष्या समानमित् तमिन्महे वृणते नान्यं त्वत्	८
स्वामिदधे वृणते स्वायधे होतारमग्ने विदधेषु वेधसः । यद्वृणन्तो दधति प्रयासि ते हविष्यन्तो मनया वृस्तबर्हिषः	९
तवाग्ने होत्रं तव पात्रमृत्विष्यं तव नेष्टं त्वमग्निहंतापृतः । तव प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयासि इहा चासिं गृहपतिश्च नो दमं	१० [२१]
यन्नुभ्यमग्ने अमृतापु मरयेः ममिधा दाशंद्भुत वा हविष्कृति । तस्य होता भवमि पासिं दृत्युं भुपं ब्रूये यज्ञस्यध्वरीपसिं	११
इमा अस्मं सुतयो वाचो अस्मदौ क्रवो गिरः मुष्टुतयः समग्मत । यमुपयो वसवे ज्ञातवंदसे वृद्धामुं विदधेनां यानुं चाकनत्	१२
इमा प्रक्षार्य मुष्टुतिं नर्वापसीं धोचेयमस्मा उग्रते शुणोतु नः । भूया अन्तरा हृद्यस्य निस्पृशे जायेव पत्य उग्रता सुवासाः	१३
यस्मिन्प्रवासं क्रवभारं उक्षणे वशा मेवा अंबमुष्टाम आहुताः । मीतलपे सोमपृष्टाय वेधसं इदा मतिं जनये चारुमग्नेयं	१४
अहोऽग्ने हविगुर्ये ते सुर्वाव घृतं चूर्वावि सोमः । वाजमर्निं शुषिमश्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि प्रशसं बृहन्तम्	१५ [२२] (१०१)

(११)

१५ वायोतो मानवः । विश्वे देवः । जगती ।

यज्ञस्यं वा रथ्य विदपतिं विशां होतारमन्तारतिथिं विभावंमुम् । शोषञ्जुष्कामु हरिणीयु जभृग्द् वृषां केतुपञ्जतो द्यामशापत	१
इममं-अम्बामुमये अकृण्वत धर्माणामग्निं विदधेस्य साधनम् । अकृन् न पृष्टमुपमः पुरोहितं तन्ननपातमरूपस्यं निसते	२
चर्यस्य लीधा वि पुणेधं मन्महे वया अस्य प्रहृता आमुरत्वे । यदा घोरसां अमृतवमाग्राता दिग्जनस्य देव्यस्य चरिंरन्	३
अनस्य हि वसिन्तिर्योरु ध्यचो नमो मह्युर्मतिः पनीपसी । इन्द्रो मित्रो वरुणः सं विंकिज्जिरे ऽधो भगः सविता पुतवृक्षसः	४
प्र ऋद्रेण यपिनां पन्ति सिन्धव-भ्तिरो महामरमतिं दधन्विरे । वेभिः परिग्मा पणियद्भूक जये वि रोहवज्जठो विश्वंमुक्षतं	५ [२३] (१०१३)

क्राणा रुद्रा मरुतो विश्वकृष्टयो द्विवः श्येनासो असुरस्य नीच्यः । तेभिश्चष्टे वरुणो मिथो अयमेन्द्रो देवेभिर्वशेभिरवशः	६
इन्द्रे भुजं शशमानास आशत सुरो वृषांके वृषणश्च पांस्यं । प्र ये न्वस्याहणां ततक्षिरे युजं वज्रं नृपदनेषु कारवः	७
सूरश्चिदा हरितो अस्य रीरम् दिन्द्रादा कश्चिन्द्रयते तर्वायमः । भीमस्य वृष्णो जठरादभिभवसो विवेदिषु सहुरिः स्तन्नवाधितः	८
स्तोमं वो अद्य रुद्राय शिकसे क्षयर्दाराय नमसा दिदिष्टन । येभिः शिवः स्वर्वा एवयवभिर्विवः सिर्यक्ति स्वयंशा निकामभिः	९
ते हि प्रजाया अभरन्तु वि भवो बृहस्पतिर्वृषभः सोमंजामयः । यज्ञैरथर्वा प्रथमो वि पारयद्देवा दक्षेभृगवः मं चिकिचिरे	१० [२४]
ते हि द्यावापृथिवी सूरिरितसा नगाशंभुर्नरद्वो यमोऽदितिः । देवस्त्वष्टा द्रविणोदा संभुक्षणः प्र रोद्रुसी मरुतो विष्णुराहिर	११
उत स्य न जुशितामुर्विया कविः सहैः शृणोतु बुधयोऽहर्वामनि । सूर्यामासा विचरन्ता दिगिशिता धिया शमीनदृषी अस्य बोधतम	१२
प्र नः पूषा चरथं विश्वेदेव्यो ऽपां नपाद्वनु वायुरिष्टयं । आत्मानं वस्यो अभि वार्तमचन्त तद्दश्विना मुहगा यामनि भूतम	१३
विशामासामर्भयानामधिक्षिते गीभिरु स्वयंशमे गृणीमसि । प्राभिर्विश्वाभिरादितिमनवर्णं मक्तोपुत्रानं नूमणा अथा पार्तम	१४
रेमुदं जनुया पूर्वो अद्रिगं द्यावाण ऊर्वा अभि चक्षुरध्वगम । येभिर्विहाया अभवद्विचक्षणः पार्थः सुभेकं स्वार्धतिवर्नन्वति	१५ [२५] (१०४)

(११)

११ त. ४ व पाथः । विश्वे देवाः । प्रतारपाकाः, १, १, ११ अनुष्टुप्; ९ मस्यैः संविः ।
११ म्यश्चुमारिणी, ११ पुष्पात्तृहर्ता ।

महिं द्यावापृथिवी भूतमूर्धा नारी यद्री न गेदमी मर्द नः ।
तेभिर्नः पातं सत्यं सुभिर्नः पातं शूपलि ?
यज्ञैर्यज्ञं म मरुतो देवान् भन्दयति । यः सुद्रिद्विभुतं आविशंसात्पेनान् २
विश्वं पामिरजयश देवानां यामंहः । विश्वे हि विश्वमहंसा विश्वं यज्ञं यज्ञिपाः ३ (१०४)

ते धा राजानो अमृतस्य मन्द्रा अर्यमा मित्रो वरुणः परिजमा ।

कद्रुदो नृणां स्तुतो मरुतः पूषणो भगः

४

उत नो नक्तमपां वृषण्यसु सूर्यामासा सर्वनाथ सप्रन्या ।

सखा यत् साद्येषा महिर्बुधेषु बुधः

५ [२६]

उत नो देवावश्विना शुभस्पती धामभिमित्रावरुणा उरुप्यताम् ।

महः स राय एयते इति धन्वं वृषिता

६

उत नो रुद्रा चिन्मृळतामश्विना विश्वे देवामो रथस्पतिभगः ।

ऋभुवांज ऋभुक्षणः परिजमा विश्ववेदसः

७

ऋभुर्भुक्षा ऋभुर्विधृतो मरु आ ते हरीं जूजुशानस्य वाजिनो ।

दुष्टं पस्प सामं चिद्वर्धयज्ञो न मानुषः

८

कृषी नो अर्हयो देव सायितः स च स्तुषे मघोनाम् ।

सहो न इन्द्रो वर्द्धिमिर्षया चर्षणीनां चक्रं रुश्मिं न योषुवे

९

एषुं द्यावापृथिवी धातं मह कुस्मे वीरेषु विश्वचर्षणि भवः ।

पूक्षं वाजस्य मातयें पूक्षं शपोत तुर्वणे

१० [२७]

एतं शंसिमिन्द्रास्मपुष्टं कृत्विन् सन्तं सहसावभूमिष्टये सदा पाह्यमिष्टये ।

मेदतां वृद्धतां वमो

११

एतं मे स्तोमं तुना न मूर्धं द्युतर्धामानं वावृधन्त नृणाम् ।

भुवर्ननं नारुष्टं तष्टेवानंपच्युतम्

१२

वावृतं येषां शया युक्तयो हिरण्ययो । नेमधिता न पोरया शुभेव विष्टान्ता १३

प्र तहःशोमे पृथवाने वेने प्र शमे वाञ्छमसुरे मुचवीन्सु ।

ये पुञ्जवायु पञ्च शतास्मपु पथा विश्राण्येषाम्

१४

अधीह्वत्रं सज्जति च हस च ।

मद्यो विदिष्ट तान्वः मद्यो विदिष्ट शार्व्यः मद्यो विदिष्ट मायवः

१५ [२८] (१०९१)

(१४)

१४ अर्धुः काद्रवेय सपे । मायाप. । अयती, ५, ७, १४ विष्टुत् ।

धिते वदन्तु प्र वृषे वदाम् धार्वस्यो वाचं वदता वद्व्याः ।

वर्द्वयः पर्वताः माकमाशवः इतोके घोषं भयेन्द्राय सोमिनः

१

(१०९१)

[पञ्चमोऽध्यायः १५३ व० १-२७]

(१५)

१८ पेलः पुरुगवाः । उर्वशी देवता । २, ४-५, ७, ११, १३, १५-१६, १८,
उर्वशी क्षुरिका । पुरुरा देवता । त्रिष्टुप् ।

ह्ये जाये मर्नसा तिष्ठे घोरे वचामि मिथा कृणवागहे नु ।
न नो मन्त्रा अनुदितास एते मयस्कग्नु परंतरे चनाहंन् १
किमेता वाचा कृणगा तडाहं प्राकमिपमुपमानग्निषेवं ।
पुकरवः पुनरस्तं परंहि दुरापना वातं दवाहमस्मि २
इपुनं श्रिय इंपुधेरसना गोपाः शतमा न रंहिः ।
अवीरि कती वि दविद्युतत्रो—गु न मायुं चिंतयन्त धुनंयः ३
सा वमु दर्धती श्वशुंराय वय उषो यद्वि वष्टयन्तिगृहान ।
अस्तं ननक्षे यस्मिञ्छाकृन् दिवा नक्त श्रथिता वेंतसेनं ४
त्रिः स्म माहः श्रथयो वेंतसेना—त स्म मेऽश्वत्ये पूणासि ।
पुकरवीऽनु ते केतमायं राजी मे वीर तन्व—स्तदांसीः ५ [१]

या सुजुगिः धेर्णिः मुन्नअपि—हृंदचंधुनं गुन्धिनीं चरणुः ।
ता अत्रयोऽकृणयो न संमुः श्रिये गात्रो न धेनवोऽनवन्त ६
समस्मिअर्षमान आसतु धा उतेमवर्धन् नद्यः स्वर्गताः ।
महे यन त्वां पुकरवां रणाया अर्धपन् दस्पुहःपाप कुवाः ७
सचा यशाम् जहतीष्वत्क—ममानुपीपु मालुपी निपेवं ।
अर्ष स्म मन नरमन्ती न भुग्नु—स्ता अत्रसन् रथस्पृशो नाश्वाः ८
यशाम् मतीं अमृतांमु निस्पृक् सं क्षोणीभिः कर्तुभिर्न पृक्ते ।
ता आतयो न तन्वः शुभत स्वा अश्वांसि न क्षीय्यो दन्दशानाः ९
त्रिष्टुप् या पतन्ती दर्विद्यो—द्धरन्ती मे अप्या काम्पानि ।
जनिष्ठा अयो नपुः सुजातुः प्रोवंशीं तिरत क्रीचंमायुः १० [२]

जजिष इथा शापीध्याय हि वृधाथ तत्र पुकरवां मु ओजः ।
अशांसं त्वा विदुषीं मस्मिन्नहन न मु आर्शुणाः किमभुवंदासि ११
कुदा भुनुः पितरं जान इच्छा—चक्रुद्राभुं वतंपद्विजानन् ।
को दर्धती मर्मनमा वि पूयो—दध पदुभिः श्वशुरिपु दीर्घपन १२

प्रति व्रवाणि वर्तयन्ते अर्धुं चक्रन् न क्रन्दद्वाध्वे शिवायं ।	
प्र तत्र ते हिनवा यत्र ते अस्मे परेह्यस्त नहि मूर् मायः	१३
सुवेवो अद्य प्रपतेदनावुन् पगवर्त परमां गन्तुवा उ ।	
अथा शर्यात निःक्रेतेरुपस्थे ऽर्धं नुं वृकां रभसासो अयुः	१४
पुकरवो मा मृधा मा प्र पन्तो मा त्वा वृकांसो अशिवास उ क्षन् ।	
न वै खेर्णानि सृष्टयानि सन्ति साटावृकाणां हृदयान्येता	१५ [३]
यद्विरूपाचरं मर्यं चरमं रात्रीः श्रुवृध्वतघः ।	
पृतस्यं स्तोत्रं सुकृदहं आश्रां तात्रेवेदं तातृषाणा चंगमि	१६
अन्नरिक्षप्रो रजमो विमानी—मुषं शिक्षाम्युवशीं वर्मिष्ठः ।	
उप त्वा रातिः सुकृतस्य तिष्ठा—भि वर्तस्य हृदयं तप्यते मे	१७
शतिं त्वा वेवा इम आहुरीळ् यधमेतद्भवसि मृत्युवन्धुः ।	
मुजा ते वेवान् हाविषा यजाति स्वर्ग उ त्वमपि मादपासे	१८ [४] (१-१३)

(१६)

१३ अथराहिरकाः सवन्दरिषो वेन्द्रः । हरिः । जगती, ११-१३ विष्णुः ।

प्र ते महे विवृथं शंसिपं हरिं प्र ते वन्दे वनुषां हयंतं मर्दम् ।	
पृतं न यो हरिमिभ्राहृ सेचत् आ त्वा विशन्तु हरिपपमं गिरः	१
हर्हिं हि योनिमामि ये समस्वरन् द्विन्वन्तो हरीं द्विव्यं यथा सद्दः ।	
आ यं पूणन्ति हरिमिर्न धेनव इन्द्राय शूपं हरिवन्तमर्चत	२
सो अंस्य ब्रह्मो हरितो य आपसो हरिर्निकामो हरिरा गर्मस्त्योः ।	
घुषी मृशिषो हरिमन्युसायक इन्द्रे नि रूपा हरिता मिमिक्षिं	३
त्रिवि न केनुरधि धायि हयंतो विष्यत्तद्व्यो हरितो न रंदां ।	
नुवद्दहिं हरिशिशो य आपसः महर्षशोका अमवद्धरिभ्रः	४
त्वंत्वंमहयंथा उर्यस्तुतः पूंविमिन्द्र हरिकेश यज्वभिः ।	
त्वं हयंसि तत्र विश्वंभृष्यः—मसामि राधो हरिजात हयंतम्	५ [५]
ता शुब्रिणं मन्दिनं स्तोम्यं मद्र इन्द्रं रथं वहतो हयंता हरीं ।	
पुरुष्यंस्मे सयंनानि हयंत इन्द्राय सोमा हरयो वधन्विरे	६
अरं कामाय हययो वधन्विरे सिध्दरायं द्विन्वन् हयंता हरीं नृता ।	
अवन्दिषो हरीमिर्जोषमीर्यन्तो सो अंस्य कामं हरिवन्तमानसो	७ (११००)

अश्ववती सौमावती—मूर्जपन्तीमुदोजसम् । आवित्ति सर्वा ओषधी—रम्मा अरिष्टतातये ७
 उच्छ्रुप्सा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवरेते । धने सनिष्यन्तीना—मात्मानं तव पूरुष ८
 इष्कृत्तिनामं वो माता ५थो पूर्यं स्थ निष्कृतीः ।
 सीराः पंतत्रिणीः स्थन यत्रामपति निष्कृथ ९
 अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमकमुः । ओषधीः प्राचुच्यवु—र्यत् किं च तन्वोद्वे रयः १० [९]

यद्रिमा वाजपश्रह—मोषधीर्हस्त आकृषे । आत्मा यक्षमस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा ११
 यश्याषधीः प्रसपंथा—इमङ्कं परंष्परुः । ततो यक्षं वि बांधव उग्रो मध्यमृतीरिव १२
 साकं यक्षं प्र पंत चापेण किकिडूविना । १३
 साकं वारस्य धाज्यां साकं नश्य निहाकया १४
 अन्या वो अन्यामव—त्वन्यान्यस्या उपावत ।
 ताः सर्वाः संविद्वाना उदं मे प्रावता वचः १४
 पाः फलिनीयां अफ्ला अणुप्पा याश्च पुष्पिणीः
 बृहस्पतिप्रसृता—स्ता नो मुञ्चन्वर्हसः १५ [१०]

मुञ्चन्तु मा शपुष्याडे—दधो यरुष्यादुत ।
 अथो यमस्य पङ्कीशान्त सर्वस्मादेवकित्तिपात् १६
 अवपन्तीरवदन् त्रिव ओषधयम्परि । यं जीवमश्रवांमहे न म रिध्यानि पूरुषः । १७
 या ओषधीः सोमराज्ञी—बह्वीः शतविचक्षणाः । तामां त्वमस्युत्तमा—ं कामायुं शं हृदे १८
 या ओषधीः सोमराज्ञी—विष्टिताः पृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसृता अश्वे मं दंत वीर्यम् १९
 मा वो रिपत् खनिता यस्मं चाहं खनामि वः । द्विपञ्चतुष्पदुस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् २०
 याश्चेदमुपशुण्वन्ति याश्च दूरं परांगताः । सर्वाः मंगत्यं वीरुषो ५थे सं दंत वीर्यम् २१
 ओषधयः सं वदन्ते सोमं न मुह राज्ञां । यस्मं कृणोति ब्राह्मण—स्ते रांजन् पारयाममि २२
 त्वमुत्तमास्योषधे तव वृक्षा उपस्तपः ।
 उपस्तिरस्तु सांशेऽस्माकं यो अस्मां अभिदासति २३ [११] [११९]

(१८)

११ अर्तद्विपणो देवापिः (वृद्धिवाच.) । देवाः । विदुः ।

बृहस्पते प्रति मे देवतामिहि मिश्रो वा यदूरुणो वामिं पूषा ।
 आदित्येवो यदसुभिर्मरुतान् त्वं पुजंयुं शंतनवे वृषाय ? (११०)

आ देवो द्रुतो अजिरश्चिकित्वान् त्वहंवापे अभि मामगच्छत् ।	
प्रतीचीनः पति मामां ववृत्स्व दधामि ते द्युमतीं वाचंमासन् २	२
अस्मे धेहि द्युमतीं वाचंमासन् बृहस्पते अनमीवामिषिराम् ।	
यया वृष्टिं शतंनवे वनाव द्विवो हृत्सो मधुमौ आ विविश ३	३
आ नो हृत्सा मधुमन्तो विशन्तिवन्द्रं देहाधिरथं सहस्रम् ।	
नि पीद् होत्रमनुधा यजस्व देवान् देवापे हविषा सपर्य ४	४
आष्टिपिणो होत्रमृषिर्मिषीर्दन् देवापिर्देवमुमतिं चिकित्वान् ।	
स उत्तरस्मादधरं समुद्रमपो द्विष्या अमृजद्रूप्यो अभि ५	५
अग्निन् त्समुद्रे अध्युत्तरस्मिन्नापो देवमिभिवृता अतिष्ठन् ।	
ता अद्रवन्नाष्टिपिणेन सृष्टा देवापिना वेपिता मृक्षिणीषु ६ [१२]	६ [१२]
यदेवापिः शतंनवे पुरोहितो होत्रार्य वृतः कृपयजर्दधित् ।	
देवभुतं वृष्टिवनि रराणो बृहस्पतिवाचंमस्मा अयच्छत् ७	७
यं त्वां देवापिः शुशुभानो अग्रे आष्टिपिणो मन्त्रप्यः समधि ।	
विभ्वेभिर्वृषेर्नुमद्यमानः प्र पुञ्जन्धीरया वृष्टिमन्तम् ८	८
त्वां पूञ्जं कर्षया भीमिरीषन् त्वामध्वरेषु पुरुहूत विभ्वे ।	
सहस्राण्यधिरेधान्पुस्मे आ नो यज्ञं रोहितृश्वोर्प याहि ९	९
एतान्यग्ने नवतिनेव रवे आहुतान्यधिरेधा सहस्रां ।	
तेभिर्वर्षस्व तुन्धः शूर पूर्वां द्विवो नो वृष्टिमिपितो रिरिहि १०	१०
एतान्यग्ने नवतिं सहस्रा मं प्र यच्छ वृष्ण इन्द्राय भागम् ।	
विद्वान् पथं क्रतुभो देवयानान् नर्ष्योत्थानं द्विवि देवेषु धेहि ११	११
अग्रे वाचंस्व वि मृधो वि दुर्गहा ऽपामीग्रामपु रक्षासि सेध ।	
अस्मात् संमुद्राद्वृहतो द्विवो नो ऽपामुमानमुप नः मृजेह १२ [१३] (११४१)	१२ [१३] (११४१)

(९९)

१२ वस्रो धैव्यानसः । इन्द्रः । द्विपुत्र ।

कं नश्चित्रमिपण्यासि चिकित्वान् पृथुमान् वाचं वावृषर्त्यं ।	
कन तस्त्वं दानु शर्वमेा वृष्णो तक्षद्भ्रजं वृष्टनुरमपिन्वन् १	१
स हि द्युता विद्युता वेति सामं पृथुं गोनिमसुरत्वा संसाद् ।	
स सर्वादिभिः पसशानो अस्व भानुनें क्रते सतर्षस्य मायाः २ (११४१)	२ (११४१)

स वाजं यातापदुष्पका यन् त्स्वर्पाता परिं पदन् सनिप्यन् ।	
अनवां यच्छतदुरस्य वेत्रो भञ्जिभ्रदंवाँ अमि वपंना भूत	३
स यद्वचोर्दुःखनीगोप्यवाँ ऽऽ जुहोति प्रधुन्यासु सभिः ।	
अपात्रो यत्र युज्यासोऽरुथा द्वोप्यश्वाम ईरंते घृतं वाः	४
स रुद्रेभिरशस्तवार ऋन्वा हित्वी गर्यमांरअवद्य आगात ।	
वप्रस्यं मन्ये मिथुना विर्ववी अन्नममीत्यारोदयन्मुपायन्	५
स इहासं नृवीरवं पतिर्दन् पञ्चक्षं त्रिंशतिपाणं दमन्यन् ।	
अस्य त्रितो न्योजसा वृधानो विवा वराहमयोअघया हन् ,	६ [१४]
स दुह्वये मनुष ऊर्ध्वमान आ साविपदर्शसानाय शरुम् ।	
स नृतमो नहुषोऽस्मत् सुजातः पुरोऽमिनुदहेन् दस्युह्वयं	७
सो अघ्रियो न यवस उदून्यन् क्षपाय गातुं विदन्नो अम्भे ।	
उष यत् सीत्रुदिन्दुं शरीरैः श्येनोऽयोपाष्टिर्हन्ति दस्युन्	८
स वार्धतः शवमानेभिरस्य कुरसाय शुष्णं कूपणे परादात् ।	
अयं कृविर्मनयच्छस्यमानमरुं यो अस्य सन्तितोत नृणाम्	९
अयं दंशस्पन् नयीभिरस्य नृम्भो देवेभिर्वरुणो न मायी ।	
अयं कनीनं ऋतुपा अवेद्यमिमीतारुं यश्चतुष्पात्	१०
अस्य स्तोमंभिरीञ्जिज ऋजिश्वा व्रजं दूरपद्वृषभेण विपैः ।	
मुत्वा यद्यजतो वीदयद्गैः पुरं इयानो अमि वपंसा भूत्	११
एवा महो अंसुर वक्षधाय वभ्रुकः पद्भिरुपं सर्पादिन्द्रम् ।	
स इयानः कंगति स्वस्तिमस्मा इपमूर्जे सुक्षितिं विश्वमाभाः	१२ [१५] (१५३)

(१००) [नवमोऽनुवाक ॥९॥ सू० १००-१११]

११ दुषस्युर्वान्दनः । विश्वे देवाः । जगती, ११ त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं दृष्टं मघवन् त्वावदिन्द्रज इह स्तुतः सुतुपा वींधि नो वृधे ।	
देवेभिर्नः सञ्चिता प्रावतु भुतमा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	१
भराय सु भरत भागभूत्वियं प्र वायवं शुचिषे क्रन्दद्विष्टये ।	
गौरस्य यः पर्यसः पीतिमानुश आ सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	२ (११५५)

आ नो देवः सविता साविपद्दयं ऋजूयते यज्ञमानाय सुन्दते । यथा देवान् प्रतिभूषंम पाकृवादा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	३
इन्द्रो अस्मि सुमना अम्नु विश्वहा राजा सोमः सुवितस्याध्वेनु नः । यथायथा मित्राधितानि संकृषु—रा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	४
इन्द्र उक्थेन शर्वसा परुदधे बृहस्पते प्रतरीतास्यापुषः । यज्ञो मनुः प्रमतिनः पिता हि क—मा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	५
इन्द्रस्प नृ सुकृते देव्युं सहा ऽग्निर्गृहे जरीता मेधिरः कृविः । यज्ञश्च भुद्धिदधे चारुन्तम् आ सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	६ [१६]
न वो गृहो चकृम मूरिं दुष्कृत नाविष्ट्वं वसवो देवहेर्जनम् । मार्किर्नो देवा अनृतस्य वषंसु आ सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	७
अपामीवां सविता साविपद्दयं—स्वरीषु इदं सेधन्वद्रवः धात्रा यज्ञं मधुपुद्गुच्यते बृह—दा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	८
ऊर्ध्वो धावा वसवोऽम्नु सोतरि विश्वा द्वेषामि सनुतयुषोत । म नो देवः सविता णपुरीडय आ सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	९
ऊर्जे गावो यवमि पीवो अत्तन ऋतस्य याः सवने काशं अरुध्वे । तनूरव तन्वो अम्नु भेषज—मा सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	१०
कनुमावां जरीता शश्वतामत्र इन्द्र इन्द्रदा प्रमतिः सुतावताम् । पूर्णमूर्धाङ्गिष्यं यरुषं मिक्तय आ सर्वतानिमर्दिति वृणीमहे	११
विचस्ते भानुः कंतुषा अंमिष्टिः सन्ति स्युषो जरणिषा अधृष्टाः । रजिष्ठया रजां पश्व आ गो—मनूतंप्रि पर्यथं दुवस्युः	१२ [१७] (११५)

(१०१)

१० कुप. लीग्य । विदवे देवा, शश्विजो वा । त्रियु. ४, ६ गायत्री, ५ बृहती, ९, १० अथनी ।

उर्ध्वध्वं समनसः सखायः समग्निमिन्ध्वं बृहवः सर्नीळाः । वृषिकामग्निमुपस च देवी—मिन्द्रावतोऽवसे नि ह्वये वः	१
सन्द्रा कृणुध्वं धियु आ तनुध्वं नावमरिचुपरंणीं कृणुध्वम् । इकृणुध्वमापुधार कृणुध्वं धात्रा यज्ञं प्र णयता सखायः	२ (११५)

पुनक्तु सीरा वि युगा तनुध्वं कृते यानी वपतेह वीजम् ।	
गिरा च भ्रष्टिः समरा असंज्ञो नेदीष्ट इत् सृण्यः पक्वमेयात्	३
सीरा युञ्जन्ति कुवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा वृवेषु सुम्नुया	४
निराहावान् कृणोतन् सं वत्रा दधातन ।	
मिञ्चामहा अवतमुद्दिणं वयं सुपेकमनुपक्षितम्	५
इष्टृताहावमवतं सुवरां च सुपेचनम् । उद्दिणं सिञ्चे अक्षितम्	६ [१८]
प्रीणीताश्चान् हितं जयाथ स्वस्तिवाहं रथमित् कृणुध्वम् ।	
द्रोणाहावमवतमर्मचक्रु मंसत्रकोशं सिञ्चता नृपाणाम्	७
व्रजं कृणुध्वं स हि वीं नृपाणो वरं सीव्यध्वं बहुला पुथुनि ।	
पुरः कृणुध्वमार्यसीरधृष्टा मा वः सुस्रोच्चमसो दंढता तम्	८
आ वो धियं यज्ञियां वर्त क्रतये देवा वृवीं यजतां यज्ञियामिह ।	
सा नो दुहीयद्यवसेव गृवी सहस्रधाग पर्यसा मही गीः	९
आ तू पिञ्च हरिमीं द्रोणुपस्थे वाशीभिस्तक्षताश्मन्मयीभिः ।	
पारिं प्वजध्वं दशं कृश्यामि रूमे धुरी प्रति वाह्विं पुनक्त	१०
उमे धुरी वाह्विरापिन्दमानो ऽन्तर्यनिव चरति द्विजानिः ।	
वनस्पतिं वन आस्थापयध्वं नि पू दधिध्वमसंनन्त उत्सम्	११
कपृञ्जरः कपुथमुद्दधातन चोदयत सुदत वाजंसातये ।	
निष्पिण्यः पुत्रमा च्यावपोतय इन्द्रं सबार्थ इह सोमपीतये	१२ [१९] [११७५]

(१००)

११ मुद्रलो भाग्यदशः । दृषण, इन्द्रो वा । त्रिष्टुप्, १, ३, ११ बृहती ।

प्र ते रथं मिथुकृतमिन्द्रोऽवतु धृष्युया ।	
अस्मिन्नाजी पुरुहूतश्चाप्ये धनभक्षेषु नोऽय	१
उत् स्म वातो वहति वासो अस्या अधिरथं यदजयत् सहस्रम् ।	
रथीरमून्मुद्गलानी गर्विष्ठी भरे कृतं व्यचदिन्द्रसेना	२
अन्तर्यच्छ जिघांसतो वज्रमिन्द्राभिदासतः ।	
वासस्य वा मघवन्नार्यस्य वा सनुतपर्यया वधम्	३ (११८०)

उत्रो हृद्मं पिबन्नहोपाणः कूर्टं स्म तूहवृमिमातिमिति ।	
प्र मुक्कमारः श्वं इच्छमानो ऽत्रिरं बाहू अभरत मियापान्	४
न्यकन्दपन्नपयन्त एनममं हयन् वृषभं मध्यं प्राजेः ।	
तेन स्वभवं शतवन् महसं गवां मुट्टैलः प्रधनं जिगाय	५
ककद्वे वृषभो युक्त आसीदवावचीन् सारथिरस्य केशी ।	
दुर्धंपुस्तस्य द्रवतः सहानम ऊच्छन्ति प्सा निष्पद्यं मुट्टालीन्	६ [२०]
उत प्रथिमुदं ह्रस्वस्य विद्वांनुपायुतखंसंगमन् शिर्क्षन् ।	
इन्द्र उदावन् पतिमद्यानामरहन् पर्याभिः ककुप्मान्	७
धुनमं प्लाव्यचरन् रुषुर्दीं वंश्राणं दावानह्यमानः ।	
भूष्णानि कृण्वन् बहुवे जनार्थं गाः पंप्यशानस्तर्पिपीरथत्	८
इमं तं पश्य वृषमस्य युञ्जे काष्ठाया मध्यं वृषणं शयानम् ।	
येन जिगायं शतवन् महसं गवां मुट्टैलः पुननाग्येषु	९
ओरं अथा को न्दि० तथा दंशं यं युञ्जन्ति तप्या स्थापयन्ति ।	
नाम्ने नृणं नाङ्कमा मन् न्युत्तमे धुरो बहति प्रदेदिशन्	१०
परिवृक्तेर्वं पतिविद्यमानन् पीप्याना कूर्चकेणिव मिञ्चन् ।	
एपेप्यां चिद्वथा जयम भूमद्रुत्तं मिनवइस्तु सातम्	११
सं विश्वस्य जगतं श्वक्षुग्निद्रामि चक्षुषः ।	
वृषा यद्वाजिं वृषणां सियासासि चोदयन् वधिणा पुत्रा	१२ [२१] (११८५)

(१०३)

११ केन्द्रोऽप्रतिरथाः । इन्द्रः ४ इहस्यति । ११ अन्वा देवी, ११ मरुतो वा । विदुषु, ११ अनुदृष्टु ।

आशुः शिशानो वृषभो न भीमो धनाचनः क्षोभेजश्वर्षणीनाम् ।	
मुकन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं सेमा अजयत् साकमिन्द्रः	१
संकन्दनेनानिमिषेण निष्पुनां युक्कारेण दुक्षयवनेन धूप्युना ।	
तदिन्द्रेण जयन् तत्र महधु युषां न इपुहस्तेन वृष्णा	२
स इपुहस्तेः स निपुङ्गिभिर्वशी संसंष्टा स युध इन्द्रो गणेन ।	
संस्पृजित् सोमया बाहुशश्वुः प्रथन्वा पतिहिताभिरस्तौ	३ (११९९)

बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामित्रीं अप्वार्धमानः ।	
प्रमञ्जन्सेनाः प्रमृणो युधा जय—भ्रस्माकमेध्यविता रथानाम्	४
बलविज्ञायः स्थर्विरः प्रर्वरिः महस्वान् वाजी सहमान उग्रः ।	
अमिर्वीरो अमिसत्वा सहोजा जत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित	५
गोत्रमिर्द गोविं वज्रवाहं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा ।	
इमं संजाता अनु धीरयध्व—मिन्द्रं सत्तापो अनु मं रमध्वम्	६ [२२]
अभि गोत्राणि सहसा गाहमानां ऽद्रुपो वीरः शतमन्युरिन्द्रः ।	
बुश्च्यवनः पुंतिनापाळ्युध्योर्धं ऽस्माकं सेनां अवतु प्र युग्मु	७
इन्द्र आसां नेता बृहस्पति—र्क्षिणा युक्तः पुर एतु सोमः ।	
वेवसेनानाममिमञ्जनीनां जयन्तीनां मरुतां यन्ववग्रम्	८
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आङ्गिन्यानां मरुतां शर्धं उग्रम् ।	
महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयन्तामुर्दस्थान	९
उर्ध्वर्षय मघवन्नापुंथा—न्युत् सत्त्वनां मामकानां मनांसि ।	
उर्व्वहन् वाजिनां वार्जिना—न्युद्धानां जयतां यन्तु धापाः	१०
अस्माकुमिन्द्रः समृतेषु ध्वजे—ध्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।	
अस्माक वीरा उत्तरे भव—न्ध्वस्मां उ देवा अवता हवेषु	११
अमीषां वित्तं प्रतिलोमयन्ती गृहागाङ्गान्यध्वं परंहि ।	
अभि प्रेहि निर्वह हारु शोके—रन्धेनामित्रास्तममा सचन्ताम	१२
पेता जयता नर इन्द्रो वः शमं यच्छतु ।	
उग्रा वः सन्तु बाहवो ऽनाधुष्या यथासंथ	१३ [२३] (१८९)

(१०४)

११ अष्टको वैश्वामित्रः । इन्द्रः । विष्टुप ।

असावि सोमः पुरुहूत तुभ्यं हरिभ्यां यज्ञमुषं याहि तूष्यम् ।	
तुभ्यं गितो विप्रवीरा इयाना दधन्विर इन्द्र पिवा सुतस्य	१
अप्नु धूतस्य हरिषुः पिबेह नृभिः सुतस्य जठरं पृणस्व ।	
मिमिक्षुष्यमर्दय इन्द्र तुभ्यं तेमिर्वर्धस्व मर्दमुक्थवाहः	२
प्रोषां पीतिं वृष्ण इयमि सत्यां प्रथे सुतस्य हयंश्च तुभ्यम् ।	
इन्द्र धेनामिदिह मादयस्व धीमिदिभ्वाभिः शर्च्या गृणानः	३ (११०५)

ऊनी शंवीवस्तव वीर्येण वयो दधाना उशिशं अतजाः ।
 प्रजावदिन्द्र मनुषो वुरोणे तस्थुगुणन्तः सधुमाद्यासः ४
 प्रणीतिमिष्टे हर्षश्च सुष्टोः सुपुत्रस्य पुरुकचो जनामः ।
 महिष्ठासति विनिरु दधानाः स्त्रोतार इन्द्र तव मृततामिः ५ [२४]

उप ब्रह्माणि हरिषो हरिभ्यां सोमस्य याहि पीतयं सुतस्य ।
 इन्द्र त्वा यज्ञः क्षममाणमानह् वृश्वो अस्वध्वरस्य प्रकेतः ६
 सहस्रवाजमभिमातिपाहं सुतेरणं सुवचनं सुवृक्किम ।
 उप भूषन्ति गिरो अर्पतीतमिन्द्र नमस्या जग्निः पनन्त ७
 मतापो वृषीः सुराणा अमृक्ता यामिः मिन्धुमतर इन्द्र पुमिन् ।
 नवत स्यात्या नव च सर्वन्ती कृष्यो गानु मनुषे च विन्द्रः ८
 अपो महारिभिर्शस्तेरमुञ्चो उजागतास्वधिं कृष एकः
 इन्द्र यास्व वृत्रतुर्यं चकथं ताभिर्विश्वापुंस्तन्व पुपुष्याः ९
 वृतेण्यः क्रतुविन्द्रः सुश्रन्ति कृतापि धनां पुरुहूतमीन्द्र ।
 आदंपद्भ्रमकृषोदु लोक समाह शक्रः पृतना अमिष्टिः १०
 शुनं हुवम मयवानमिन्द्र मम्मिन भरे नृतमं वाजसता ।
 शुण्डन्तमुग्रमनये समस्म प्रन्त वृत्राणि संजितं धनानाम ११ [२५] (१०१४)

(१०५)

११ वंतांशु दुमिंश सुमिषो वा । इन्द्रः । उष्णिक् । १ वाचसो वा । १, ७ विपरीतिक्रमः । ११ विष्णुः ।

कदा वंसो स्तोत्रे हर्षत आर्व इमशा रुण्डाः । वृषीं सुतं वाताप्याय १
 हरी यस्य सुपुत्रा विव्रता वे रमुन्तानु शेप्य । उमा रुजी न केशिना पतिवृन् २
 अप योरिन्द्रः पार्यत्र आ मतो न शंभमाणो विभीवान् । शुभे यद्वपुजे तविषीवान् ३
 मन्वापोरिन्द्रश्चक्रेण औ उषानसः संपर्यन् । नदपोर्विमतयोः द्युर इन्द्रः ४
 अग्नि यस्तस्यो केशवन्ता व्यचस्वन्ता न पुष्ये । वनोति शिषाभ्यां त्रिपिर्षीवान् ५ [२६]

प्रास्तांशुषीजां कृष्वभिं स्ततक्षु द्युरः शर्वसा । क्रभुनं क्रतुमिर्मातुरिश्वा ६
 चक्र मभके सुहनापु दस्यवे हिरीमशो हिरीमान् । अरुतहनुगर्जुतं न रजः ७
 अर्व नो वृजिना शिशि शूचा वनेमानुचः । नाबद्धा यज्ञ क्रधुग्नोर्षति त्वे ८
 ऊर्षां यत्र तं व्रेतिनी भू गृहस्य धृषुं सध्वान् । मजूनोवं ध्वर्यशमं सचापोः ९ (११११)

धिषे ते पृथ्वीरुपसेचनी भू-चिद्रूपे दर्विग्रपाः । यया म्ये पात्रं सिञ्चम उत १०

इतं वा यदसुर्यं प्रति त्वा नुमित्र इत्थाम्नादांमित्र इत्थाम्नात् ।

आयो यदस्पृहत्वं कृत्सपुत्रं पावो यदस्पृहत्वं कृत्सवत्सम ११ [२७] (१२२४).

— ॐ०रु —

[अथोऽध्यायः ॥१॥ व० १-०७]

(१०६)

११ भूतांशः काश्यपः । अश्विनो । त्रिद्वय ।

- उभा उ नूनं ताविर्दधेये वि तन्वाधे धियां वस्त्रापसंब ।
 मधीचीना पातवे भ्रमजीगः सुदिनेव पृष्ठ आ तमयेधे १
 उष्टारिव फर्येषु भयेधे प्रायोगेव श्वाऽया शामुर्थः ।
 इतेव हि ष्ठो यशसा जनेषु मार्यं स्यात महिषवांशुपानां २
 साकंपुजा शकूनस्येव पक्षा पश्वेव चित्रा यजुग गमिष्टम ।
 अग्रिरिव वेवयोदीङ्गिवासा परिज्जानेव यजधः पुरुत्रा ३
 आपी वां अस्मे पितरं व पुत्रो-धेव रूचा नृपतीव तुर्य ।
 इयं व पुष्टे किरणं व भुज्ये भृष्टीवानं व हवमा गमिष्टम ४
 वंसमेव पुषपां शिम्बाता मित्रेव कृता इतरा शतं पन्ता ।
 वाजेकोबा वयसा घर्मं ष्ठा मेपेव पा संपर्पांऽ पुरीपा ५ [१]
 सुण्येव जर्मतीं तुर्फरीं नैतोशेव तुर्फरीं पर्फरीकां ।
 उनुन्यजेव जर्मना मंत्रु ता मे जरापुजरं मुरायुं ६
 पत्रेव चर्चं जारं मुरायु क्षत्रवाथं व तर्तीध उषा ।
 अमू नार्यं सरमत्रा सरजू-वापुनें पर्करत क्षयद्वीणाम् ७
 षमं व मधु जठे सुनेरु भगविता तुर्फगी फारिवारम ।
 पतेव चषरा चन्द्रनिणि-द्वानं कद्रा मनःपात्रं न जर्मी ८
 सुदन्तेव गम्भरेव प्रतिष्ठा पादं व गाधं तर्ते विशाधः ।
 कर्णं व शामुरनु हि स्मगाथो-ऽशेव नो भजते चित्रमर्तः ९
 आङ्कुरेव मध्वरं पथे सारयेव गर्वि नीचीनं वार ।
 कीनारं व ध्वेव मासि विदुना धामं कोजा सूयसात् संषधे १०
 कृष्याम स्तोम सनुपाम वात्र-मा नो मन्त्रं मरुधे होव शतम् ।
 यशो न एकं मधु गोपुञ्ज-रा भूतांशो अश्विनोः कार्ममघः ११ [२] (१११)

(१०३)

११ दिव्य आक्षिरसः, दक्षिणा सा राजापत्या । दक्षिणा, दक्षिणादाठारो वा ।
दिःपुत्र, ४ जगती ।

- आविरभूमहि मार्चनमेपां विश्वं जीवं तमसो निरमोचि ।
महि ज्योतिः पितृभिर्वृत्तमागां दुकः पन्था दक्षिणाया अदक्षिं १
- उच्चा त्रिवि दक्षिणावन्तो अस्थुर्यं अश्वदाः सह ते सूर्येण ।
हिरण्यदा अमृतत्वं भजन्ते वासोदाः सोमं प्र तिगन्तु आपुः २
- देवीं पतिर्दक्षिणा देवप्रज्या न कर्त्वारिभ्यां नृहि ते पुणान्ति ।
अथा नरः पर्वतदक्षिणासो ऽवद्यभिया ब्रह्मवः पूणान्ति ३
- ज्ञानधरं वायुमकै स्वविदं नृचक्षस्ते अभि चक्षते हविः ।
ये पुणान्ति प्र ष यच्छन्ति सगमे ते दक्षिणां दुहते मत्तमातरम् ४
- दक्षिणावान् पथमो हृत एति दक्षिणावान् ग्रामणीरथमेति ।
तमेव मन्ये नृपति जनांतां यः प्रथमो दक्षिणामात्रिवाप ५ [३]
- तमेव ऋषि तर्षु ब्रह्मार्णमाहु यज्ञन्यं सामगामुक्थशासंम् ।
स शुक्रस्य तुन्वंो वेद तिगो यः प्रथमो दक्षिणया सुरार्थ ६
- दक्षिणाश्वं दक्षिणा मां ददाति दक्षिणा चन्द्रमृत यत्निरण्यम् ।
दक्षिणाश्व वन्तु यो न आत्मा दक्षिणां वमं कृणुते विजानन् ७
- न भोजा मंघनं न्युधमीपुनं रिप्यन्ति न ध्वधन्ते ह भोजाः ।
इदं यद्विश्वं भुवनं स्वधे तन् सर्वं दक्षिणेभ्यो ददाति ८
- भोजा त्रिगुः सृग्भिं पानिमघं भोजा त्रिगुर्दध्वं वा सुवासाः ।
भोजा त्रिगुपूरन्तु पथं सुराया भोजा त्रिगुर्ध्वं अहूताः सुवन्ति ९
- भोजापाश्वं सं भृजन्प्राद्यं भोजापाश्वे कन्पाद्यं शुभ्रमंभाना ।
भोजस्येधं पुंकरिणीषु वेदम् परिष्कृतं देवमानेचं विद्यम् १०
- भोजमभ्याः मुपुशहां बहन्ति मुपुदधो वतंते दक्षिणायाः ।
भोजं देवासोऽवता भंगु भोजः शर्व्वसमनीकेपु जता ११ [४] (१०४)

(१०८)

११ पणयोऽसुराः । सरमा देवता । २, ४, ६, ८, १०-११ सरमा देवशुनी कापिका ।
पणयो देवता । तिरुट्टप ।

किमिच्छन्तीं सरमा प्रेक्षमानइ दूरे ह्यध्वा जगुरिः पराचेः ।
कास्मेहिंतिः का परितक्म्यासीत् कथं रसाया अतरः पयांसि १
इन्द्रस्य दूतीरिंपिता चरामि मह इच्छन्तीं पणयो निधीन् वः ।
अतिष्कदो मियसा तन्न आवत् तथा रसाया अतरं पयांसि २
कीदृङ्किन्द्रः सरमे का हंतीका यस्येदं दूतीरसरः पराकात् ।
आ च गच्छान्मिन्नमेना दधामाऽथा गवां गोपतिनीं भवाति ३
नाहं तं वेदुं दभ्यं दभत् स यस्येदं दूतीरसरं पराकात् ।
न तं गूहन्ति स्रवतो गभीरा हता इन्द्रेण पणयः शयध्वे ४
इमा गावः सरमे या ऐच्छुः परिं त्रिवो अन्तान् सुभगे पतन्ती ।
कस्त एना अवं मृजादयुध्व्युतास्माकृमायुधा मन्ति त्रिगमा ५ [५]

असेन्या वः पणयो वचास्य निपद्यास्तन्वः सन्तु प्रापीः ।
अधृष्टो व एतवा अस्तु पन्था बृहस्पतिर्व उभया न मृञ्जात् ६
अयं निधिः सरमे अद्रिबुध्नो गोभिरश्वेभिरसुभिर्गृष्टः ।
रक्षन्ति तं पणयो ये सुगोपा रेकुं पदमलंक्रमा जगन्ध ७
एह गमचूर्षयः सोमंशिता अयास्यो अङ्गिरसो नर्वन्वाः ।
त एतमूर्ध्वं वि भजन्त गोना मथैतद्वचः पणयो वमञ्जित ८
एया च त्वं सरम आजगन्ध प्रवाधिता सहसा दैव्येन ।
स्वसारं त्वा कृण्वे मा पुनर्गा अप ते गवां सुभगे भजाम ९
नाहं वेदुं भ्रातृवं नो स्वसूत्वमिन्द्रो विवुरङ्गिरसश्च घोराः ।
गोकांमा मे अच्छद्वयन् यदायमपार्त इत पणयो वरीयः १०
दुरामित पणयो वरीयु उद्रावो यन्तु मिनतीकृतेन ।
बृहस्पतिर्पा अविन्मुनिर्गृह्णाः सोमो प्रावाण करपयश्च विषाः ११ [६] (११५७)

(१०९)

७ जुह्वामंश्रजाया, आश्रः ऊर्ध्वनाभा या । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ६-७ मनुष्टुप् ।

तेऽवदन् प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषे ऽकूपारः सलिलो मातुरिर्ध्वः । वीज्रहंगुस्तर्प उग्रो मयोभूरापो देवीः प्रथमजा क्रतेन	१
सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रार्यच्छ्रद्धंणीयमानः । अन्वर्तिता बर्हणा मित्र आमीं दृग्निर्होता हस्तगृह्णा निनाय	२
हन्तेनैव ग्राह्यं आपिरस्या ब्रह्मजायेयमिति चेदवोचन् । न कृतार्थं प्रह्यं तस्थ एषा तथा गुष्टं गुपितं क्षत्रियस्य	३
देवा एतस्यामवदन्त पूर्वं सतक्रुपयस्तर्पमे ये निपेदुः । भीमा जाया ब्राह्मणस्योर्पेनीता दुधौ दंघाति परमे ह्योमन्	४
ब्रह्मचारी चरति वेविपुद्विपुः स देवाना भवत्येकमर्द्धम् । तेन जायामन्वेषिन्नुद्गहस्पतिः सोमंन नीतां जुह्वी न देवाः	५
पुनर्षी देवा अंबदुः पुनर्मनुष्यां उत । राजानः सत्यं कृष्याना ब्रह्मजायो पुनर्दुः	६
पुनर्दार्षं ब्रह्मजायां कृत्वी देवेर्निकिल्बिषम । ऊर्जे पृथिव्या भ्रुवायां कृतायमुपांसते	७ [७] (११६४)

(११०)

११ तमदर्शनार्गवः, आमश्चयो रामो वा । आमीसूक्त = (१ इष्यः समिञ्चोऽग्निर्वा, १ तनूनपात्, १ इज, ४ बर्हिः, ५ देर्वाङ्गः, ६ उपासानका, ७ देर्वा होतारी प्रचेतस्य, ८ तिष्ठो देभ्यः सत्स्वर्ताञ्जभारग्या, ९ एवञ्च, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाइतया) । त्रिष्टुप् ।

सर्मिञ्चो अद्य मनुषो दूणो देवा देवान् पंजसि जातवेदः । आ ज बर्ह मित्रमहाभिक्रितवान् त्वं कृतः क्रविरसि प्रचंताः	१
तनूनपात् पुष क्रतस्य यानान् मर्ध्वं सप्तञ्जन्त्स्वदेव्या मुजिह्व । मम्मानी धीमिकृत एङ्मून्धन् देवञ्चा चं कृणुहाध्वरं नः	२
आजुह्वान् ईडयो वन्युश्चा ऽऽ याद्यसे वसुभिः मुजोवाः । त्वं देवानाममि पद्म होता स एनान् यक्षीयितो यजीवान्	३
प्राचीनं दुर्हिः प्रदिग्नां पृथिव्या वस्तांम्पदा वृज्यते अग्ने अह्नाम् । भ्यु पथन् विश्वं वरीयो देवेभ्यो अर्द्धितये स्योनम्	४ (११६८)

एषस्वतीरुर्विद्या वि श्रयन्तां	पतिभ्यो न जनयः शुभ्रमानाः ।	
देवीर्द्वांरो बृहतीर्विष्वमिन्वा	कुवेभ्यो भवत सुपायणाः	५ [८]
आ सुध्वयन्ती यजते उपाके	उपासानक्ता सदतां नि योनीं ।	
त्रिष्ये योषणे बृहती संरुक्मे	अधि श्रियं शुक्रपिणं दधनि	६
वैश्या होतारा प्रथमा सुवाचा	मिमाना यज्ञं मनुषो यजथ्ये ।	
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारु	प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशां विगन्तां	७
आ नो यज्ञं भारती तूपमे	त्वित्वा मनुष्वक्विह चेतयन्ती ।	
तिष्ठो देवीर्द्वांर्हिरेवं स्योनं	सरस्वती स्वपसः सवन्तु	८
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री	रूपैरपिञ्जलुवचनानि विश्वां ।	
तमद्य होतारिपितो यजीयान्	कुवं त्वष्टारमिह यंक्षि विद्वान्	९
उपावमुज त्मन्यां समुजन्	कुवानां पार्थं क्रतुधा हवीषिं ।	
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः	स्वदन्तु हृद्यं मधुना धृतेनं	१०
सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञ	मग्निर्कुवानामभवत् पुरोगाः ।	
अस्य होतुः प्रदिशपृतस्य वाचि	स्वाहाकृतं हविरदन्तु कुवाः	११ [९] (१०५)

(११५)

१० वैरुपोऽष्टादशः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मनीषिणः प्र भरध्वं मनीषां	यथायथा मृतयुः सन्ति नृणाम् ।	
इन्द्रं सत्परेरयामा कृतेभिः	स हि वीरो गिर्विणस्पुर्विदानः	१
ऋतस्य हि सद्सो धीतिरद्यौत	सं गार्ह्यो वृषभो गोभिगनद्र् ।	
उर्वतिष्ठत् तविषेणा रवेण	महान्ति चित् सं विदयाचा रजांसि	२
इन्द्रः किल भृत्या अस्य वैवृ	स हि जिष्णुः पंधिकृत सूर्याय ।	
आन्मेनां कृण्वन्नच्युतो भुवद्गोः	पतिर्कुवः संनजा अप्रतीतः	३
इन्द्रो मृदा महतो अर्णवस्यं	मृतामिनादङ्घिरोभिर्गुणानः ।	
पुरुषिं विस्मि तताना रजांसि	वृधात् यो ध्रुवणं सत्यताता	४
इन्द्रो विवः प्रतिमानं पृथिव्या	विश्वां वैवृ सर्वना हन्ति शुष्णम् ।	
मही चिद् द्यामार्तनेत् सूर्येण	चाम्कम्भं चित् कम्भनेन स्कर्भीयान्	५ [१०]
वज्रेण हि कुंघ्रहा वृत्रमस्तु	रदेवस्य शुशुवानस्य मायाः ।	
वि धृष्णो अत्र धृपता जघन्धा	ऽथाभवो मघवन् शङ्खोजाः	६ (११८१)

सर्चन्तु यदुपसुः सूर्येण चिन्वामेस्य कृतज्ञो गमंविन्दन् ।
 आ यन्नर्क्षत्रं दृष्टो द्विवो न पुनर्पुतो न किंश्छा नृ वेद्
 दूरं किल प्रथमा जंगुरामा—मिन्दस्य याः प्रसव मयुरारपः ।
 कं स्विदग्रं कं बुध आमा—मापो मध्यं कं वा नूनमन्तः
 मूजः सिन्धूरहिना जघमानो आदिश्रुताः प्र विविजे ज्वेन ।
 मुमुक्षमाणा उत या मुमुत्रे ऽधेश्रुता न रमन्ते नितिकाः
 संधीचीः सिन्धुमुशतीर्विवायन् स्मनाज्जार आंगितः पूर्वदिंसात् ।
 अस्तमा ते पाधिष्ठा वसू—न्यस्मे जग्मुः मृतता इन्द्र पूर्वीः

७
 ८
 ९
 १० [११] (११८९)

(११०)

१० येरुपो तथाप्रभेदमः । इन्द्रः । विश्वम् ।

इन्द्र पिबं पतिक्रामं सुतस्य प्रातःमावस्तव हि पूर्वपीतिः ।
 हपंस्व हन्तवै दूर शत्रू—नुरुधेभिष्ट वीर्योऽथ प्र ब्रवाम
 यस्ते रधो मर्नसो जवीया—नेन्दु तेन सोमपेपाय याहि ।
 नूपमा ते हरेयः प्र ब्रवन्तु येमिषामि वृषंभिर्मन्दमानः
 हर्तिवता वचंमा सूर्यस्य अष्टं रूपेस्तुन्दं स्पशंयस्व ।
 अस्माभिरिन्दु सखिभिर्दुवानः संधीचीनो मादयस्वा निपद्य
 यस्य स्पत ते महिमानं मदे—ष्विमं मही रोदसी नाविक्त्साम् ।
 तदोरु आ हर्तिभिरिन्द्र युक्तैः प्रियेभिर्पाहि प्रियमलूमच्छ
 यस्य शश्वन् पणिवो इन्द्र शत्रू—ननानुकृत्या रण्यां चक्रथं ।
 स ते पुरधिं तविंषीमिपतिं, स ते मदाय सुत इन्द्र सोमः
 इह ते पात्रं सनदितमिन्दु पिबा सोममेना शतकतो ।
 पूर्ण आहायो मंशुरस्य मध्ये ये विश्व इदंमिहपंन्ति त्रुवाः
 वि हि त्वामिन्द्र पुठथा जनसो हितमपसो वृषभ ह्वयन्ते ।
 अस्माकं ते मधुमणमानी—मा भुवन्सर्वना तेषु हयं
 प्र तं इन्द्र पुष्याणि प्र नूनं वीपां वोचं प्रथमा कृतानिं ।
 मतीनमन्युरभयायो अर्दि मुवेनुनामकृणोर्बर्हीणे गाम्

१
 २
 ३
 ४
 ५ [१२]
 ६
 ७
 ८ (११९१)

नि पु सीद गणपते गुणेषु त्वामात्रुर्विपतमं कवीनाम् ।
 न ऋते त्वत् क्रियते किं चनारे महामर्कं मघवञ्चिन्नमर्षं १
 अमिख्या नो मघवन् नार्धमानान् त्स्त्वं बोधि वंसुपते सखीनाम् ।
 रणं कृधि रणकृत् सत्यशुष्मा ऽभक्ते चिदा भजा राये अस्मान् १० [१३] (११९५)

(११३)

[दशमोऽनुवाकः ॥१०॥ सू० ११३-११८]

१० वैरूपाः शतमभेदनः । इन्द्रः । जगती, १० चिष्टुप् ।

तमस्य द्यावापृथिवी सचेतसा विश्वेभिर्दुर्वैरनु शुष्ममावताम् ।
 यदेत् कृष्णानो महिमानमिन्द्रियं पीत्वी सोमस्य क्रतुमौ अवर्धत १
 तमस्य विष्णुर्महिमानमोजसां—ऽशुं दधन्वान् मधुनो वि रंशाते ।
 कुवेमिरिन्द्रो मघवा सयार्वभिर्दुत्रं जघन्वाँ अभवद्वैरण्यः २
 वृत्रेण यदहिना विभ्रदापुंधा समस्थिथा पुधये शंसमाविद्वं ।
 विश्वे ते अत्र मरुतः सह त्मना ऽवर्धन्मघ महिमानमिन्द्रियम् ३
 जजान एव व्यवाधत् स्पृधः प्रापश्यद्वीरो अभि पाँस्यं रणम् ।
 अवृश्नदत्तिमर्षं सस्यदः सृज—दस्तंभ्नाज्ञाकं स्वपस्यया पुधुम् ४
 आविन्द्रः सत्रा तविपीरपत्यत् वरीपो द्यावापृथिवी अवाधत् ।
 अवाभरदृषितो वद्वमायसं शेवं मित्राय वरुणाय वृशुषे ५ [१४]

इन्द्रस्यात्र तविपीभ्यो विरुचिर्न ऋचापुतो अरंहयन्त मून्यवं ।
 वृत्रं यदुग्रो वपवृश्नदोजसा ऽपो बिभ्रतं तमसा परीवृतम् ६
 पा वीर्याणि प्रथमानि कर्त्वी महित्वेभिर्यतमानी समीयतुः ।
 भ्वान्तं तमोऽव वध्वसे हत इन्द्रो मद्वा पूर्वहृतावपत्यत् ७
 विश्वे कुवासो अध वृष्ण्यानि ते ऽवर्धयन्तसोमवत्या वत्सस्यया ।
 इदं वृत्रमहिमिन्द्रस्य हन्मना ऽग्निर्न जम्भस्तूप्वल्लमावयत् ८
 भूति दक्षेभिर्वचनेभिर्ऋक्भिः सस्योभिः सस्यानि म बोधत ।
 इन्द्रो धुनि च चुमुनि च कुम्भप—ञ्ज्रस्त्रामनस्या र्जुणुते कुभीतये ९
 त्वं पुरुण्या मरा स्वभ्या येभिर्मसं निवचनानि शंसन् ।
 सुगोभिर्विश्वा इरिता तरेम विदो पु र्ण उर्विया ग्राधमघ १० [१५] (११०५)

(११४)

१० वैकृपाः सन्धिः, तापसो ममो या । विश्वे देवा । विदुषु, ४ जगती ।

उमो समन्ता जिवृतं व्योपतुस्तपोर्जुष्टिं मातृभिर्वा जगाम ।	
त्रिवस्पयो दिधिपाणा अवेपन विदुर्ववाः सहसामानमुकम्	१
त्रिस्रो दृष्ट्राय निक्कंतीरुपासते दीर्घभूतो वि हि जानन्ति वद्वयः ।	
तामां नि विक्वयुः कृवयो निदानं परेषु या गुरुषु ध्रुवेषु	२
चतुष्कपदां युवतिः सुपेशां धृतपतीका वपुनानि वस्ते ।	
तस्या सुपर्णा वृषणा नि पंक्तुर्वयं देवा वृष्टिं मागुधैर्यम्	३
एकैः सुपर्णैः स समुद्रमा विवेष्टा स इदं विश्वं भुवन्तं नि चंष्टि ।	
तं पाकेन मनसापश्यमनितुस्तं माता रेव्हि स उ रेव्हि मातरम्	४
सुपर्णै विभाः कृवयो वचोभिरेक सन्तं बहुधा कल्पयन्ति ।	
उन्दासि च दधंतो अध्वरेषु ग्रहान्सोमस्य मिमते द्वादश	५ [१६]
पुत्रत्रिंशत् चतुरः कल्पयन्तु उन्दासि च दधंत आद्वावुशम् ।	
पुत्रं विमार्य कृवयो मनीषं क्रमामाभ्यां प्र रथं वर्तयन्ति	६
चतुर्दशान्ये महिमानो अस्य त धीरां वाचा प्र णयन्ति सुत ।	
आमानं तीर्थं क इह प्र वेषुद्येन पथा प्रपिबन्ते सुतस्यं	७
सहस्रधा पञ्चदशान्युक्था यावद् दार्यापृथिवी तावद्विश तत् ।	
सहस्रधा महिमानः सहस्रं यावद्ब्रह्म विष्टितं तार्वती वाक्	८
उन्दासं योगमा वेदु धीरः को विष्णुं प्रति वार्षं पयात् ।	
कमत्विजामष्टमं दूरमाहुर्हंति इन्द्रस्य नि चिक्रापु कः स्वित	९
भूषा अन्तं पयंकं चरन्ति रथस्य धूर्षु युवतासो अस्थुः ।	
धर्मस्य व्राय वि भंजन्त्येभ्यो यदा पुनो भवति हर्षं हितः	१० [१७] (१११५)

(११५)

१ चार्द्धद्वय उपस्तुता । सन्धिः । जगती, ८ विदुषु, १ छन्दः ।

चित्र इच्छिद्योश्नरेणस्य वक्ष्यो न यो मातराकप्येति धातवे ।	
अनुधा पत्ति जीर्जनुर्धा च नु ववर्क्षं सुद्यो महि कृत्यं चरन्	१
अग्निं नाम धायि दद्वपस्तमः सं यो वना युक्ते मस्मन्ता वृता ।	
अग्निमुगां नृदां स्वधुर इनां न प्रार्थमानो पर्यन्ते वृषा	२ (१११०)

- तं खो विं न द्रुपर्वं वृषमन्धसु इन्धुं मोर्धन्तं प्रवर्षन्तमणुं वम् ।
 आसा यद्धिं न शोचिर्पा विरुग्दिशं महिषतं न सुरजन्तमध्वनः ३
- वि यस्पं ते द्रयसानस्यांजर् धक्षोनं वाताः परि सन्नयच्युताः ।
 आ रणवासो युधुधयो न संत्वनं त्रितं नेशन्तु प्र शिपन्तं उष्टपे ४
- स इवुग्निः कण्वतमः कण्वसत्ता ऽप्यं परस्यान्तरस्य तरुपः ।
 अग्निः पातु गृणतो अग्निः सूरी सुमिदंदातु तेषामवो नः ५ [१८]
- वाजिन्तमाय सहस्रे सुपिड्य तृषु च्यवानां अनुं जातवदसे ।
 अनुदे चिद्यो धुषता वरं मते महिन्तमाय धन्वनेदविध्र्यते ६
- एषाग्निर्मतीः सह सुरिभिर्वसुंः पृथ्वे सहस्रः सूनरो नृभिः ।
 मित्रासो न ये सुधिंता क्रतापवो द्यावो न द्युग्नेरभि मन्ति मानुषान् ७
- ऊर्जो नपात् सहसावज्जितं त्वोपस्तुतभ्यं वन्दते वृषा वाक् ।
 त्वां स्तोषामु त्वया सुवीरा द्राधीय आपुः प्रतरं वधानाः ८
- इति त्यागे वृष्टिहव्यस्य पुत्रा उंपस्तुतासु ऋषयोऽवोचन् ।
 तौर्वां प्राहि गृणतश्च सूरीन् वषट्कण्वस्युध्वसोऽनक्षन् नमो नम इध्वुध्वसोऽनक्षन् ९ [१९]

(११६)

(११७)

९ स्थानेऽग्निपुत्र म्वांसेऽग्निपुत्रो वा । इध्व । त्रिषुप् ।

- पिवा सोमं महत् इन्द्रियाय पिवा वृत्राय हन्तवे शविष्ठ ।
 पिबं रापे शवसे ह्ययमानः पिव भध्वंस्तुपाकिन्द्रा वृषस्व १
- अस्य पिब क्षुमतः प्रस्थितस्येन्द्र सोमभ्य वरमा सुतस्यं ।
 स्वस्तिदा मर्नसा मादयस्वाऽर्वाचीनो रेवते सीमंगाय २
- ममत्तु त्वा क्रियः सोमं इन्द्र ममत्तु यः सुपते पाधिंवेषु ।
 ममत्तु येन वारिवश्चकथं ममत्तु येन निरिणामि शत्रून् ३
- आ द्विषर्हा अग्निनो यात्विन्द्रो वृषा हरिभ्यां परिपिक्तमन्धः ।
 गव्या सुतस्य प्रभूतस्य भध्वः सुजा सेर्दामरुशहा धृपस्व ४
- नि त्रिगमानि भ्राशयन् भ्राश्यान्पर्व स्थिरा तनुहि यातुजुनाम ।
 उपायं ते सहो बलं दशमि प्रतीत्या शत्रून् विगुर्वेषु वृष ५ [२०] ११७

व्युत्पद्ये इन्द्र तनुहि भवांस्यो जः स्थिरेषु धन्वन्नोऽभिमातीः अस्मद्वाग्वावृधानः सहोमि रनिभूष्टस्तुन्वं वावृधस्व	६
इह हविर्मघवन् तुम्यं शतं प्रति सप्ताच्छ्रृणानो गृभाप । तुम्यं सुतो मघवन् तुम्यं पृक्वोऽं ऽर्द्धान्द्रि पिबं च मस्थितस्य	७
अर्द्धादिन्द्र मस्थितेमा हवीषि चनां दधिष्व पञ्चतोत सोमम् । पर्यस्वन्तः प्रति हवामसि त्वा सत्याः संन्तु यजमानस्य कामाः	८
मेन्द्राग्निष्वां सुवचस्पामिषामि सिन्धाविषु प्रेरं नावमर्कैः । अपां हव परं चरन्ति देवा ये अस्मभ्यं धनुदा उद्भिद्वध	९ [२१] (१११)

(११०)

१ मिधुपाहिरस । धनामदान । मिधुप, १-२ अगतो ।

न वा उ देवाः क्षुधमिद्रुधं ददु रताशितमुपं गच्छन्ति मृत्यवः । उतो रुचिः पूषतो मोषं दस्य त्पुतापुणन् भर्हितारं न विन्दते	१
य आधाय चकमानाय पित्वो ऽन्नवान्सन् रंकितायोपजग्मुपं । स्थिरं मनः कृणुते सेवते पुरो तो चिन् स मर्कितारं न विन्दते	२
स इन्द्रो ज्यो यो गृह्वे द्वा त्यन्नकामाय चरति कृषायं । अरमस्मि भवति यामहता उतापरीषु कृणुते ससायम्	३
न स सत्या यो न ददाति तस्यं सचाभुवे सर्वमानाय पित्वः । अपास्मान् पेयान्न तवोर्का अस्ति पूणन्तमन्यमरणं चिदिच्छेत्	४
पूणीपादिन्नार्धमानाय तप्यान् द्वाधीषांस्तुमन् पश्येत् पन्ध्याम् । ओ हि वतन्ते तस्यैव चका ऽन्यमन्यमुपं तिष्ठन्त रायः	५ [२२]
मोपुमन्नं विन्दते अपेयताः सुत्यं ब्रवीमि वृध इत् स तस्यं । जायेमणं पुष्यति मो सत्तायुं केबलायो भवति केवलादी	६
कृषमिन् फालु आशितं कृषोति यन्नध्वानुमपं वृहक्ते चरिषिः । वदन् श्रद्धान्वदतो वर्नायान् पूणाहापिरपुणन्तममि ध्यात्	७
एकपात्रायं त्रिपुत्रो वि चकमे द्विपात्रं त्रिपात्रं म्भ्यंति पुष्पात् । चतुष्पादंति त्रिपर्शामिस्थो संपश्यन् पृक्कनीदिपुतिर्धमानः	८ (११०)

सुमौ चिद्धस्तौ न सुमं विविष्टः समातरां चित्रं सुमं वृहाते ।
यमयांश्चिन्नं समा धीर्याणि ज्ञाती चित सन्तो न सुमं पृणीतः

९ [२३] (११४१)

(११८)

१ उरुक्षय भ्रामहीययः । रक्षोहाऽग्निः । गायत्री ।

अग्ने हंसि न्यत्रिणं	दीद्यन्मर्त्येष्ववा	।	स्वे क्षये शुचियत	१
उत्तिष्ठसि स्वाहुतो	धृतानि परित मोदसे	।	यत् त्वा सुचः सुमस्तिथान्	२
स आहुतो वि रंचते	ऽग्निरीळिन्यो गिरा	।	सुचा प्रतीकमज्यते	३
धृतेनाग्निः समज्यते	मधुप्रतीक आवृतः	।	रोचमानो विमार्वसुः	४
जरेमाणुः समिध्यसे	द्वेषभ्यो हृष्यवाहन	।	तं त्वा हवन्त मर्याः	५ [२४]
तं मती अमर्त्यं	धृतेनाग्निं संपर्यत	।	अदाभ्यं गृहपतिम्	६
अदाभ्येन शोचिषा	ऽग्ने रक्षस्त्वं वंह	।	गोषा ऋतस्य दीविहि	७
स स्वमग्ने प्रतीकेन	प्रत्येष यातुधान्यः	।	उरुक्षयेषु दीद्यत्	८
तं त्वा गीभिर्दक्षया	हृष्यवाहं समीधिरे	।	यजिष्ठं मानुषे जने	९ [२५] (११५१)

(११९)

११ ऐन्दो लवः । आत्मा (इन्द्रः) । गायत्री ।

इति वा इति मे मनो	गामश्वं सनुषामिति	।	कुवित् सोमस्यापामिति	१
य वाना इष दोर्धत्	उन्मा पीता अयंसत	।	कुवित् सोमस्यापामिति	२
उन्मा पीता अयंसत्	रथमश्वं दवाशवः	।	कुवित् सोमस्यापामिति	३
उष मा मतिरस्थित	वाधा पुत्रमिव प्रियम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	४
अहं तष्टेव वन्धुरं	पर्यचामि हृदा मुतिम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	५
नुहि मे अक्षिपञ्चना	ऽच्छान्तसुः पश्वं कृष्टयः	।	कुवित् सोमस्यापामिति	६ [२६]
नुहि मे रोवसी उभे	अन्यं पक्षं चन प्रति	।	कुवित् सोमस्यापामिति	७
अमि यां मंहिना भुव	मभीऽमां पृथिवीं महीम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	८
हन्ताहं पृथिवीमिमा	नि दधानीह वेह वा	।	कुवित् सोमस्यापामिति	९
ओषमित् पृथिवीमहं	जहृनानीह वेह वा	।	कुवित् सोमस्यापामिति	१०
त्रिषि मे अन्यः पशोऽ	ऽधो अन्यमचीकूपम	।	कुवित् सोमस्यापामिति	११ (११६१)

अहर्मस्मि महामुहोऽभिनुभ्यमुदीरितः । कुवित् सोमस्यापामितिं १२
 गृहो याम्परकृतो वृषेभ्यो हृष्यवाहनः । कुवित् सोमस्यापामितिं १३ [२७] (११६४)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७४ व० १-२०]

(१२०)

१ भायवेषो बृहदिवः । इन्द्रः । विष्णुः ।

तदिदंशं मुषनेषु ज्येष्ठं पते जज्ञ उग्रस्वेपमृग्णः ।
 मृषो जंजानो नि रिपाति शत्रून् ननु ये विश्वे मवृन्तपूमाः १
 वाबुधानः शर्वसा भूर्पीजाः शर्वृत्साय मियसं दधाति ।
 अवर्यनश्च द्यनश्च सन्ति सं तं नवन्त प्रभृता मदेवु २
 न्ये क्रतुमर्षं वृअन्ति विश्वे द्विपंशते तिमवृन्तपूमाः ।
 स्वादोः स्वार्दपिः स्यादुनां मृजा स—मुदः सु मधु मर्धुनामि योधीः ३
 इति विद्धि स्वा धना जयन्तं मदेमदे अनुमर्दन्ति विराः ।
 ओर्जीयो धृष्णो म्थिरमा तंनुश्च मा स्वां वभन् यातुधानं बुरेवाः ४
 त्वया वपं शाशान्ने रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
 चोदयामि त् आपृथा वचोभिः सं तं शिशामि ब्रह्मणा वयोसि ५ [१]
 मृषेर्षं पुरुषपंसमुर्ध्वं—मिनतंममाज्यमाज्यवानाम् ।
 आ वृपते शर्वसा मत्त दानुन् य साक्षते प्रतिमानानि मूरि ६
 नि तर्हेधिपेऽवरं परं च यस्मिन्नाविधारंसा दुरोणे ।
 आ मातरां स्थापयसे जितान् अतं इनोषि कवरा पुरुणि ७
 इमा ब्रह्म बृहदिवो विवकतीन्द्रांश्च श्रुषमंश्रियः स्वर्पाः ।
 महो गोत्रस्य क्षपति स्वराजो बुरेश्व विश्वा अवृणोश्च स्वाः ८
 एवा महान् बृहदिवो अधवाऽवोचन स्वां तन्वाभिन्रमिष ।
 स्वमागे मान्तिर्भ्वरीगरिवा हिन्वान्तं च शर्वसा वृधेयन्ति च ९ [२] (११७१)

(१०१)

१० द्विग्वयमः प्राजापत्यः । वः (प्रजापतिः) । विष्णुः ।

द्विग्वयमः समवर्ततायं भूतस्य ज्ञानः पतिरेकं आसीत् ।
 स दाधार पृथिवीं धामृतेमा कर्मं वृषाये हविषा विधेम १
 य आंसुदा बंलुना यम्य विश्वं तुपासते प्रशिपं यम्यं वृषाः ।
 यस्यं छायामृतं यम्यं मृत्युः कर्मं वृषवायं हविषा विधेम २ (११७२)

यः प्राणतां निमिपतो मन्त्रित्वे—क इन्द्राज्ञा जगतां शुभ्रुष ।	
य इशो अस्प त्रिपशुभ्रुषुः कर्म वेवार्य हविषा विधेम	३
यस्पेमे हिमवन्तो महित्वा यस्प समुद्रं रसया महातुः ।	
यस्पेमाः प्रदिशो यस्प ब्राह्म कर्म वेवार्य हविषा विधेम	४
येन घोरुषा पृथिवी च हृद्यहा येन स्वः स्तमितं येन नारुः ।	
यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कर्म वेवार्य हविषा विधेम	५ [३]
यं कन्दर्मा अवसा तस्तभाने अभ्येक्षतां मनसा रजमाने ।	
यन्नाधि सूर उदितो विमात्रि कर्म वेवार्य हविषा विधेम	६
आपो ह यदुहतीर्विश्वमायन् गर्भं वर्धना जनयन्तीत्यग्निम् ।	
ततो वेदानां समवततामुरेकः कर्म वेवार्य हविषा विधेम	७
पश्चिदापो महिना पर्यपर्यद्व दक्षं वर्धना जनयन्तीत्येजम् ।	
यो वेवेष्पधि वेव एक आसीत् कर्म वेवार्य हविषा विधेम	८
मा नो हिसीञ्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिक्ष सत्यधमां जुजानं ।	
यथापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कर्म वेवार्य हविषा विधेम	९
पजापते न स्वकृतान्पन्यो विश्वा ज्ञानानि पति ता भभ्रुव ।	
पन् कामास्ते जुहुमस्तन्नां अस्तु वयं स्याम पर्ययो रयीणाम्	१० [४] (११८)

(१११)

८ विश्वमहा वासिष्ठः । भाग्यः । जगती । १. • विश्वर ।

वसु न विज्रमंइसं गुर्जाष वामं शेजुमर्तिधिमद्रिपुण्यम् ।	
स रसते शुरुषो विश्वधापसो अग्निर्हतां गृहपतिः सुवीपम्	१
शुशापो अग्नि पतिं हव्यं मे वषो विश्वानि विश्वान् वपुर्नानि मुक्तो ।	
पुर्तनिर्लिग्ब्रह्मणे मातुमेरुष तर्षं वेवा अजनवृषर्तुं प्रतम	२
सुत धामानि पश्चिपन्नमन्वी शार्शहागुषं मुहुतें मामहस्व ।	
सुषोरंयं गृविगाप्रे स्वाभुवा यन्त आनद्रु स्मिधा तं जुंरस्व	३
एकस्वं केतुं पंधुधं पुरोहिते हविष्मन्त इज्यं सुत वृजिनं ।	
धृषवन्तर्गिर्षि पृतपुंष्टमुक्षर्षे पुजन्तं वेवं पुंजते सुवीपम्	४ (११८)

त्वं द्रुतः प्रथमो वरेण्यः म हृयमानो अमृताय मत्स्व । त्वां मंत्रयन् मरुतो द्वाशुषां गृहे त्वां स्तोत्रेभिर्धुंगवो वि ईरुषुः	५ [५]
इष दुहन्मुद्गुर्धां विश्वधांसं यजुषिषे यजमानाय सुकतो । अग्रं घृतस्नुस्त्रिर्भृतानि दीर्घं द्रुतिर्वृजं परियन्मुक्रुणुपसे	६
त्वामिदृश्या उपमां भुषिषु इतं कृष्णाना अयजन्तु मानुषाः । त्वां देवा मंहयाप्याय वाङ्मयु—राज्यमग्रे निमूजन्तो अध्वरे	७
नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त वाजिनं गृणन्तो अग्रे विदुषेषु वेधसः । शुपस्पोषं यजमानेषु धारय युषं पात स्वस्तिभिः सदा नः	८ [६] (११११)

(१११)

८ येनो भार्गव । वेन । त्रिष्टुप् ।

अयं वेनभ्योवृषन् पृभेगभां ज्योतिर्जरायु रजसो विमानं । इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विद्यां मृतिर्भी रिहन्ति	१
समुद्रादूर्ध्विर्मुद्वति वेनो नभोजाः पुण्डे हृष्यतस्यं दृशिं । ऋतस्य सानावार्धं विष्टपि भ्रातृ संमाने पोनिमभ्यनूपत वाः	२
समानं पूर्वारिभि वावशाना—स्तिष्ठन् प्रत्सस्यं मातरः सर्वाद्याः । ऋतस्य सानावार्धं चक्रमाणा रिहन्ति मध्वो अमृतस्य वाणीः	३
जानन्तं कृपमकृपन्त विप्रं मृगस्य पोषं महिषस्य हि रमन् । कृतेन यन्तो अधि सिन्धुमस्थु—विद्वद्रन्ध्रवो अमृतानि नाम	४
अप्सरा जारमुपसिप्तिप्राजा घोषां विभक्ति परमे ध्वोमन् । चरन् प्रियस्य पोनिषु विपः सन् त्साईत्र पक्षे हिंशयये स वेनः	५ [७]
नाकं मुपर्णमुप पत परन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा । हिरण्यपदं वरुणस्य द्रुतं एमस्य पोनीं शकुनं भुरण्युम्	६
ऊर्ध्वो गन्ध्रुवो अधि नाकं अस्थान् प्रत्यह विद्या बिधेवृश्यापुधानि । वसानो अकं मूर्ध्नि हृद्रे कं स्वर्णं नाम जनत त्रियाणि	७
हृप्सः संमुद्रमभि पजिगाति परयन् गृध्रस्य चर्षमा विधेमन् । मानुः शुक्रेण शोचिषां चकान—स्तुताये चक्रे रजसि त्रियाणि	८ [८] (११११)

(१२४)

१ अग्निः, १, ५-९ अग्नि-वरुण-सोमाः । १ अग्निः, ०-४ अग्नेरात्मा, १, ७-८ वरुणः ।
१ सोमः, ९ इन्द्रः । शिष्टेषु, ७ जगती ।

इमं नो अह उषं वृक्षमेहि पञ्चयामं त्रिवृते समतन्तुम् । अतो ह्येषाद्भुत नः पुरोगा ज्योगेव दीर्यं तम् आश्रयिष्ठाः । अर्धेबाह्वेवः प्रचत्वा गुहा यन् प्रपश्यमानो अमृतत्वमेमि ।	१
शिवं यन् सन्तमशिवो जहामि स्वान् मरुयाद्वर्णां नामिमेमि पश्यन्नपस्या अतिथिं वयार्या ऋतस्य धाम् वि मिमे पुरुर्णि । शंतामि पित्रे असुराय शेवमयज्रियाद्यज्ञियं भागमेमि	२
बद्धीः समा अकरमन्तरस्मिन्निन्द्र वृणानः पितरं जहामि । अग्निः सोमो वरुणस्ते च्यवन्ते पर्यावद्वाङ्मं तर्दवाभ्यायन् निर्मापा तु त्ये असुरा अमूवन् त्वं च मा वरुण कामयासि ।	३
ऋतेन राजन्नृतं विविञ्चन् मम राष्ट्रस्याधिपत्यमेहि	४ [९]
इवं स्वर्दिदमिदास धाम् मयं प्रकाश उर्वान्तरिक्षम् । हनाव वृथं निरोर्ह सोम हविष्ठा सन्त हविषा यजाम कविः कथित्वा त्रिवि रूपमार्सेज्जदप्रमृती वरुणो निरपः मृजत । क्षेमं पूषयाना जनयो न सिन्धवस्ता अस्य वर्णं शुचयो भरिभ्रति ता अस्य ज्येष्ठमिन्द्रियं संचन्ते ता इमा क्षेति स्वधया मर्दन्तीः । ता इ विज्ञो न राजानं वृणाना बीमत्सुवो अपं वृथाद्वृतिष्ठन् बीमत्सुनो मपुजं हंसमाहु रपां त्रिव्यानां सस्ये चरेन्तम् । अनुष्टुभमनु चर्षुयमाणमिन्ध्रे नि चिन्धुः क्वयों मनीषा	५ ६ ७ ८ ९ [१०] (१४०८)

(१०५)

८ यागभृषी । भात्मा । शिष्टेषु, १ जगती ।

अहं रुद्रेमिषंसुमिभ्यरा म्पुहमाद्रित्यैरुत विश्वेद्वैः । अहं मियापरुणोभा बिभम्वहमिन्द्राग्नी अहमभिनोमा अहं सोममाहनसं विभम्वहं त्वष्टारमुत पूषणं भर्गम् । अहं वृधामि द्विषिणं हविष्मते सुदान्येऽं पत्रमानाय सन्वते	१ २
--	--------

(१४१०)

अहं राष्ट्रं मंगमनी वमनां चिकित्नुषीं प्रथमा यज्ञिषानाम् ।
 तां मां देवा व्यंक्षुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रा भूर्यविशार्वन्तीम् ३
 मया सो अघ्नमति यो विपश्यति यः प्राणिति य इह शृणोत्युक्तम् ।
 अमन्तवो मां त उर्य क्षियन्ति धुधि भुंत धन्विषं तं वदामि ४
 अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवैर्मरुत मानुषभिः ।
 य कामये तंतमग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमूर्षिं तं मुमिधाम् ५ [११]

अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषं शरविं हन्तवा उं ।
 अहं जनार्य समरं कृणां मृहं द्यावापृथिवी आ विविश ६
 अहं मूवे पितरमस्य मूर्धनं मम योनिंस्पृशन्ताः संमुदे ।
 ततो वि तिष्ठे मुवनानु विश्वोत्तामूं धां वृष्मणोषं स्पृशामि ७
 अहमेव वार्त इव प्र वांष्पा रभमाण्ण भुवनानि विश्वा ।
 पौं देवा पर एना पृथिव्ये तावती महिना सं बभूव ८ [१२] (१४११)

(११६)

८ शंखविः बुन्मत्तवर्षेणो, वाभेद्व्योऽहोमुपाया । विश्वे वेधाः । उपविष्टात्पुनरो, ८ विश्वदुष्ट ।

न तमहो न दुर्गेतं देवामो अप्ठ मर्त्यम् ।
 मज्रापंसां धर्मयमा मित्रो नपन्ति वरुणो अति द्विषः १
 तद्वि वयं वृणीमहं वरुण मित्रायमन् ।
 येना निगृहंसा पृथं पाथ वेधा च मर्त्यमति द्विषः २
 ते नूनं नोऽयमनये वरुणो मित्रो अयंमा ।
 नापिष्ठा उ नो नेषमि परिष्ठा उ नः पृथंगयति द्विषः ३
 युयं विश्वं परि पाथ वरुणो मित्रो अयंमा ।
 पुष्पाकं शर्मणि शिवं स्यामं सुपर्णीतयोऽति द्विषः ४
 आदित्यासो अति मिथो वरुणो मित्रो अयंमा ।
 उग्रं मरुद्भ्यो रुद्रं हुंभेन्द्रमग्निं स्वस्तयेऽति द्विषः ५
 नेतार ऊ पु षोभितरो वरुणो मित्रो अयंमा ।
 अति विश्वानि दुरिता रात्रानभर्षणीनामति द्विषः ६
 शूनमममर्षमृतये वरुणो मित्रो अयंमा ।
 शर्मं यच्छन्तु सुपर्ध आदित्यासो यदीमहे अति द्विषः ७

(१४११)

यथा ह त्वद्भ्रमवो गौर्ये चित् पदि पितामभुञ्जता यजत्राः ।

एवो प्वर्ध्मन्मुञ्जता व्येहः य तापये प्रतृर न आधुः ८ [१३] (१६२४)

(१२७)

८ इतिशः लौभरः, रात्रिषां नाद्वार्जी । रात्रिः । गावत्री ।

रात्री र्पसपवायती	पुंरुत्रा देव्यर्क्षमिः	। विभ्वा अपि भियोऽपित	१
ओर्धेवा अमर्त्या	निवर्ता कुव्युर्द्धतः	। ज्योतिषा नाधते तमः	२
निरु म्वसंरमम्कृतो	यमं कुव्यायती	। अपेर्हृ हासते तमः	३
सा नो अद्य यस्यां वपं	नि ते यामुन्नविंशमहि ।	वृक्षे न वंसति वपः	४
नि ग्रामासो अविशत	नि पुदन्तो नि पुक्षिणः ।	नि इयेनामभिकृषिर्नः	५
पावपा वृकपं वृकं	यवपं स्नेनमृदंयं	। अर्धा नः मुनर्गा भय	६
उपं मा पोर्पंशत् तमः	कृष्णं ध्यंक्तमस्थित	। उपं ऊणोर् पातय	७
उपं ते गा इवाकरं	वृणीष्व नुंहितादिवः	। गात्रि स्तोमं न त्रिगुपे	८ [१४] (१६१२)

(११८)

१ विद्वन् आह्वयम् । शिषे देवाः । त्रिपदु, १, अगती ।

ममाग्नि वषीं विह्वेष्वन्नु	वपं त्वेन्धानाम्नुर्ध्वं पुषम ।		
मह्यं नमन्तां प्रविशन्धतं	म्यपाधर्षेण पुनना जयेम		१
ममं कुवा पिहये सन्नु मरुं	इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुगग्निः ।		
ममान्तरिक्षमरुतोऽरुमस्तु	मशं पातः पयतां कामं अग्निम्		२
मर्षि कुवा द्राविणमा यजन्तां	मरुवाशीरिन्नु मर्षि कुवर्हतिः ।		
देव्या होतागि यनुपन्त एव	ऽरिप्याः श्याम तुन्वां सुर्वाताः		३
मह्यं यजन्नु मम पातिं इष्या	ऽऽहृतिः सुवा प्रनमो मे अस्तु ।		
एतो मा नि गां कृतमश्नुनाहं	विश्वं देवासां अर्षि शोचता नः		४
देवीः षट्शंरुह नः कृणोतु	विश्वं देवासां इह र्षिप्यत्रम् ।		
मा होममहि यजत्रा मा तुन्मि	मो र्ध्याम द्विपते मोय यजन्		५ [१५]

अग्नें मनुषुं पतिनुदन्	पोषा मर्ष्यां शोषाः पारि पाहि नृगवम् ।		
प्रपयसीं यन्नु त्रिगुतः पुनस्ते	र्षिषां विजि इक्षुतां वि नेशत्		६ (१६८)

धाता धातृणां भुवन्स्य यस्पतिं—कुर्वं ज्ञातारमभिमातिषाहम् ।	
इमं यज्ञमश्विनोमा बृहस्पतिं—कृवाः पान्नु यजमानं न्यधान्	७
उरुष्यत्वा नो महिपः शमं यम—कुस्मिन् हवं पुरुहूतः पूरुधुः ।	
स नः प्रजार्थं हयम्ब मृद्रेय—न्द मा नो रीरिषो मा परा दाः	८
ये नः सपत्ना अपु ते भवन्ति—न्द्राग्निभ्यामर्व बाधामहे तान् ।	
वसंवा रुद्रा आदित्या उपतिस्पृशं भोग्यं चेतारमधिगुजर्मकन्	९ [१६] (१४४६)

(१२९) [एकादशोऽनुवाकः ४१ (७ म् १२९-१५१)]

७ प्रजापतिः परमेष्ठी । भाष्यकृतम् । त्रिष्टुप् ।

नासंदासीन्नो सदासीन् तदानां नासीदजो नो ध्यांमा प्रो यत् ।	
किमावरीवः कुह कस्य शमं—जम्भः किमासीद्दहनं गभीरम्	१
न मृत्युगंमीदृमृतं न तर्हि न राज्या अद्वं आसीत् प्रकृतः ।	
आनीद्विज्ञातं स्वधया तदेकं तस्माद्दान्पन्न परः किं चनासं	२
तमं आसीन् तममा गृह्णमग्रं उपकृते संलिलं सर्वमा इदम् ।	
नृपुष्येनाभ्यर्षिहितं पशामीत् तपसस्तन्माहिनाजापतकंज	३
कामस्तदग्रे समवन्ताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।	
सतो बन्धुममंति निरविन्दन् हृदि प्रतीर्ष्या कवयो मनीषा	४
निरधीतो विनतो रुद्रिभंरषा—सुधः स्विदासीश्नुपरि स्विदासीश्त् ।	
रेतोधा आसन् महिमान आसन् स्वधा अवस्त्रान् प्रपठिः परस्तात्	५
को अद्धा वंशु क इह म वांशुन् कुन् आजाता कृतं इयं विमृष्टिः ।	
अर्वावंशुवा अस्य विसजन्तेना—ऽथा को वंशु परं आबभूव	६
इवं विमृष्टिपेतं आबभूव यद्वि वा वृधे यद्वि वा न ।	
यो अस्वाभ्यक्षः परमे ध्यामन् तसो अङ्ग वंशु पर्वि वा न वेव	७ [१७] (१४४८)

(१३०)

७ यज्ञ प्रजापत्यः । भाष्यकृतम् । त्रिष्टुप् । १ जगती ।

यो यज्ञो विश्वतस्तन्नुभिश्चत एकदात देवकर्मभिरार्पतः ।	
इमे वषन्ति पितरो य आंययुः म वृदार्य वृषेत्वांसि ते तुते	१ (१४४९)

पुमो एनं तनुत् उत कृणन्ति पुमान् वि तंने अधि नाके अष्मिन् ।	
इमे मयुष्या उपं सेदुरु सद्गुः सामानि चकुस्तर्मगण्योतये	२
कासीत् प्रमा प्रतिमा किं निदानमाज्यं किमासीत् पग्धिः क आसीत् ।	
छन्नुः किमासीत् प्रउंगं किमुक्थं यहेवा वृवमयजन्त विश्वं	३
अग्नेगांपुड्यमवत् सपुत्रोऽपिर्हया सविता सं बभूव ।	
अनुष्टुप्ता सोमं उक्थेमहंस्वान् बृहस्पतेर्बृहती वाचमावत्	४
विराष्मिन्वावरुणपोरभिधीरिन्द्रम्य द्विष्टुचिह् भागो अहं ।	
विश्वान् वृशाअगत्या विविश तेन चाकल्प कर्षया मनुष्याः	५
चाकल्पे तेन कर्षयो मनुष्यां यज्ञे जाते पितरो नः पुत्रये ।	
पश्यन् मन्वे मर्नमा चक्षमा तान् य इमं यज्ञमयजन्त पूर्वं	६
सहस्तोमाः सहस्रं स आवृतः सहस्रमा कर्षयः सत दैव्याः ।	
पूर्वेषां पन्थामनुदृश्य धीरा अन्वालेमिरे स्थ्योऽं न इदमीन	७ [१८] (१५५)

(१३१)

७ सुवार्तिः काशोवन । इन्द्र, ५-५ अभिनी । द्विष्टु, ५ अनुष्टुप् ।

अप प्राच इन्द्र विश्वं अमित्रा नरापाचो अभिमूते नुदृश्य ।	
अपोर्षोचो अपं दूराधुगार्च उरो यथा तत्र शर्मन् मदेम	१
कुविदुङ्ग यवमन्तो दवं विष्टथा दान्यनुपुवं द्विपुयं ।	
इहर्हषा ऋणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नमोर्षुकिं न जग्मः	२
नहि स्थुर्षुनुथा यातमस्ति नात भवो विविदे मंगुमेषु ।	
शुभ्यन्तु इन्द्रं सग्यापु विषा अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः	३
पूर्वं सुरार्धमश्विना नमुचात्रामुरं मर्षा ।	
विपिपाना शुभस्पती इन्द्रं कमेभ्यावतम्	४
पुत्रमिष पितरांश्चिन्तोमेन्द्रावधुः कान्पर्वंमनाभिः ।	
पत् सुराम् इपिंशुः शर्षाभिः सरंभ्यती त्या मघवश्रमिष्णु	५
इन्द्रं सप्राप्ता स्वशो अवाभिः सुदृष्टीको भंगतु विश्वेदाः ।	
शार्पता इषो अर्भयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः श्राम	६ (१५६)

तस्यै वयं सुमती यज्ञिषुम्याऽपि भुदे सोमनुसे स्याम ।
स मुजामा स्ववो इन्द्रो अम्भे आराचिचद् द्वेषः सनुतयंपोतु

७ [१९] (१४६१)

(१३२)

७ शकपूतो नामेध । मित्रायरुणो, १ सुभूम्यभिन- । विराड्रूपा, १ न्यरुडुमारिणी,
१, ६ प्रस्तावपत्रिक, ७ महासतोवृहती ।

- इजानमिद् द्यौर्गतांर्वमु—रीजानं भूमिरभि प्रभूषणि ।
इजान देवान्भिनो—वभि मुञ्जेरेवधंताम् १
- ता वो मित्रायरुणा धारयत्किंती सुपुञ्जेपितृत्वता यजामसि ।
युवोः क्राणायं सस्यै—रभि स्याम रुक्षसः २
- अर्धा विव्रु यद्विधिषामहे वा—मभि विपं रेकणः पत्यमानाः ।
दृष्टो वा यत् पुष्यंति रेकणः सभ्वाग्नु नकिरस्य म्रयानि ३
- अमावन्पो अंशुर मृपत द्यौ—स्त्वं विश्वेषां वरुणामि राजा ।
मूर्धा रथस्य चाकृन् नेतावनेनसान्तकृधुक ४
- अस्मिन्मन्त्रे इंतच्छकंपूत एतो हिते मित्रे निर्गतान् हन्ति वीरान् ।
अथोवां यद्भान् तनुष्ववः विषामुं यज्ञियास्ववां ५
- युवांर्हि मातादृतिविचेतसा द्यौं भूमिः पर्यसा पुष्यति ।
अथ विषा हिंदिष्टस सुरां निनिक इग्मिभिः ६
- युवं ह्यप्नुगजावसींशृतं तिष्ठदधं न धूपं वनर्षदंम् ।
ता नः कणूकयन्ती—नुमधंस्तत्रे अंहसः सुमेधंस्तत्रे अंहसः ७ [२०] (१४६१)

(१३३)

७ मुदाः पैत्रयन । इन्द्र । शकरी, ४-६ महापत्रिकः, ७ विष्णुप ।

- यो रथमे पुरोरुध—मिन्द्राय शुषमंशत ।
अर्भाके चिद् टोकरुक्नु मगे समन्तुं वृत्रहा इम्भाकं बोधि चोविता १
- नभन्तामन्पकेषा ज्वाहा अग्नि धन्वंसु
त्वं सिन्धूरवांसृजो इधराचो अद्भ्रहिम ।
अशपुतिन्द्र जज्ञिषु विश्वं पुष्यमि वायं तं रगु पारं प्वजामहे २
- नभन्तामन्पकेषा ज्वाहा अग्नि धन्वंसु २ (१४७१)

- वि पु विश्वा अरातयो ऽप्यं नशन्त नो धियः ।
 अस्तांसि शश्वे वधं यो न इन्द्र जिघासति या तं रातिर्वृद्धिर्वसु
 नर्मन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ३
 यो न इन्द्रामितो जनां वृकायुरादिदेशति ।
 अधस्पृवं तर्मी कृधि विबाधो असि सामहिर्नर्मन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ४
 यो न इन्द्रामिदासति सर्नाभिर्यञ्च निष्ट्वः ।
 अब तस्य बलं तिर महीव द्यौरथ त्मना नर्मन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ५
 वयमिन्द्र त्वायवः सखित्वमा रंभामहे ।
 ऋतस्य नः पथा नृपा ऽति विश्वानि दुरिता नर्मन्तामन्यकेषा ज्याका अधि धन्वसु ६
 अस्मस्यं सु त्वमिन्द्र तां शिक्ष या दोहते प्राप्ति वरं जग्निधे ।
 अर्चिद्योधी पीपयद्यथा नः सहस्रंभाग पर्यसा मही गीः ७ [२१] (१४७६)

(११४)

७, १-६ (पूर्वाधेय) मान्धाता यौवनाम्बा, ६ (उत्तरार्धेय)-७ गोधाश्रुतिका । एदः ।
 महापशुक्ति, ७ पक्तिः ।

- उभे यद्विन्द्र रोदसी आप्राधाया इव ।
 महान्तं त्वा महीनां सम्राजं चर्षणीनां कुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् १
 अर्षं स्म वृहणापुतो मर्तस्य तनुहि स्थिरम् ।
 अधस्पृवं तर्मी कृधि यो अस्मां आदिदेशति कुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् २
 अब त्वा वृहतीरिषो विश्वश्रन्द्रा अमित्रहन् ।
 शर्षीमिः शक्र धनुहीन्द्र विश्वाभिरुतिभिर्वुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् ३
 अब यत् त्वं शतकत विन्द्र विश्वानि धनुषे ।
 र्षिं न सुन्वते सर्वा सहस्रिणीभिरुतिभिर्वुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् ४
 अब स्वेदा इषामितो विश्वं पतन्तु दिद्यवः ।
 पूर्वाया इव तन्तरो स्युस्मदंतु दुम्रतिर्वुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् ५
 वीर्यं वृद्धं यथा शक्तिं विभीषिं मनुमः ।
 पूर्वेण मयधन् पदा ऽजो वृषां यथा यमो कुवी जनिद्वयजीजन ऽद्रा जनिद्वयजीजनत् ६
 नदिदेशा मिनीमसि नक्तिरा योपयामसि मन्त्रधुवै चरामसि ।
 पक्षेभिरपिकक्षेभिरश्यामि सं रंभामहे ७ [२२] (१४८१)

(१२९)

ॐ कुमारो यामावनः । यमः । भनुद्भूय ।

यस्मिन् वृक्षे सुपलाशे वृक्षेः संपिबते यमः ।
 अत्रा नो विश्रुतिः पिता पूगाणां अनु वेनति १
 पूगाणां अनुवेनन्तुं चरन्तं पापयोमुया । असुपश्रुम्यंचाकशं तस्मा अस्पृह्यं पुनः २
 यं कुमारं नवं रथं मचकं मनसाकृणोः । एकैषं विश्वतः प्राञ्च मपश्युन्नधिं तिष्ठसि ३
 यं कुमारं प्रवर्तये रथं विषंभुस्परि । तं सामानु प्रवर्ततु * समितो नान्प्रार्हितम् ४
 कः कुमारमंजनयुद्भुं को निर्वर्तयत् । कः स्त्रियं तद्वृक्षे नो मूया वनुदेयी यथामवन ५
 यथामवनवेयी ततो अग्रमजायत । पुरस्ताद्भुभ आततः प्रभ्रास्त्रिरपणं कृतम् ६
 इदं यमस्य सावर्नं देवमानं पदुच्यते ।
 इयमस्य धम्यते न्नाडीरुयं मीमिः परिष्कृतः ७ [२३] (१५९०)

(११९)

[७] १ जूतिः, २ वातजूतिः, ३ विप्रजूतिः, ४ वृषालकः, ५ करिकता, ६ पतहाः, ७ कल्पवृक्षः
 (एते वातरक्षणा मुनयः) । केदित्तः मग्नि-रुयं-बायषः । भनुद्भूय ।

केदपुंमिं केडी विषं केडी विमर्ति रोड्डी ।
 केडी विषं स्वर्हृक्षे केडीवं ज्योतिरुच्यते १
 मुनयो वातरक्षणाः पिशत्रा वसन्ते मला ।
 वातस्यानु धार्जि यन्ति पहेवासो अविक्षत २
 उन्मदिता मौनेपेनु वार्ता आ तस्थिमा वृषम् ।
 शारिषुस्माकं युवं मतांसो अमि पश्यथ ३
 अन्तरिक्षेण पतन्ति विष्वा रूपावुचाकंशात् ।
 मुनिर्बुवस्पदिबस्य सौहृत्पाय ससा हितः ४
 वातस्याभ्रं हापोः ससा ऽधो वृक्षेपितो मुनिः ।
 उभो समुद्रावा क्षेन्ति यश्च पूषं उतापरः ५
 अम्भरसां गन्धर्वाणां मृगाणां चरणे चरन् ।
 केडी केतस्य पिशान् तस्सा स्वाद्रुमंदिन्तमः ६
 वापुरसमा उपामन्थत् पिनाष्टि स्मा कुनभ्रमा ।
 केडी विचस्य पार्थेण पदुवेणार्पिचत् सुह ७ [२४] (१५९०)

(१२७)

७, १ भग्द्वजः, ० कश्यपः, २ गौतमः, ४ अत्रिः, ५ विश्वामित्रः, ६ जमदग्निः,
७ यत्सिष्ठः । विश्वे देवा । अनुष्टुप् ।

उत देवा अर्बहितिं देवा उन्नयथा पुनः ।	
उतार्गभ्रकुप्यं देवा देवा जीवयथा पुनः	१
द्वाविमौ वार्ता वात आ सिन्धोरा पंगवतः ।	
दक्षं ते अन्य आ वातु पगुन्यो वातु यद्रपः	२
आ वात वाहि भेषुजं त्रि वात वाहि यद्रपः ।	
त्वं हि विश्वभेषुजो वृशानां दृत ईर्यसे	३
आ त्वांगमं शन्तातिमि रथे अरिष्टतातिमि	
दक्षं ते मुद्रमामां पगु यद्रमं मुवामि ते	४
शार्यन्नामिह देवा शार्यतां मरुतां गणः ।	
शार्यन्ता विश्वा मृतानि यथायमरपा असत	५
आपु इद्रा उं भेषुजा रापा अमीवृचार्तनीः ।	
आपुः सर्वस्य भेषुजा स्तास्ते कृण्वन्तु भेषुजम्	६
हस्ताभ्यां दशशास्ताभ्यां त्रिहा वाचः पुंगुगवी ।	
अनामदित्नुभ्यां त्वा ताभ्यां त्वोर्यं स्पृशाममि	७ [२५] (१५०४)

(१२८)

६ भङ्ग आरवः । इन्द्रः । जगती ।

तनु न्य इन्द्र मरुयेषु वक्ष्ये ऋते मन्वाना व्यर्वावैरुवृष्टम् ।	
यत्रा इद्रास्पद्युपसो गिणस्रपः कृत्वाय मन्मृष्ट्वाश्च वृसपः	१
अरागृजः पूर्वः श्वध्रयो गिरी नुर्दाज उखा अपिंशो मधु त्रियम् ।	
अर्बधयो वृनिनां अस्य वंससा शुशोश्च सूर्यं ऋतजातया गिग	२
वि सूर्यो मध्यं अमुचद्रधं त्रियो त्रिदहासायं पतिमानभायः ।	
हुच्छानि पिशोरसुरस्य मापिन इन्द्रो व्यास्पद्यकृवो ऋतिश्वना	३
अनाभृष्टानि धृषितो र्पास्य भ्रिर्धोर्देवो अगुणतृपास्यः ।	
मासेत्र सूर्यो वमु पुर्वमा वीरे गृणानः शश्रौशृणात्रिरुक्मता	४ (१५०८)

अधुञ्जसेनां विभवां विभिन्नुता दार्शद्वृष्टहा तुज्यानि तेजते ।
 इन्द्रस्य बजादचिमेदमिक्षयः प्राकामच्छुन्धूरजेहायुषा अनः
 एता स्या ते धुत्यानि केवलं यदंरु एकमकृणोरयसम् ।
 मासां विधानमवृष्टा अधि चवि त्वया विभिन्नं भरति माधि पिता

५

६ [२६] (१५१०)

(११९)

६ देवगन्धर्वो विश्वावसुः । साविता, ४-६ भा-मा । विदुषु ।

सूषीरभिर्महर्किशः पुरस्तात् सविता ज्योतिरुर्व्यां अर्जसम् ।
 तस्य पूषा प्रंसवे यति विद्वान् त्वंपश्यन् विश्वा भुवनानि गांषाः
 नृबर्षा एष त्रिवो मर्ष्य आस्त आपमिवान् रोदसी अन्तरिक्षम् ।
 स विश्वार्चामि चण्डे घृतार्चींस्तग पूर्यमपरं च अनुष
 गयो बृध्नः सुगर्मनो वसूनां विश्वां कृषामि चण्डे शर्चामिः ।
 देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तस्थी समरे धर्मानाम्
 विश्वावसुं सोम गन्धर्वमापो दहृशुर्गन्तुहेतुना र्षायन् ।
 तदुन्वेदिन्द्रो रारहाण आसां पति सुयस्य परिधींरपश्यत्
 विश्वावसुमभि तन्नो गृणानु त्रिदयो गन्धुर्वां रजसो विमानः ।
 यदां धा सत्यमुत यन्न विश्व धियो हिन्वानो धिय इजो अघ्वाः
 सन्निमन्दिन्वृचरजे नृशिता मर्षावृणोदुसे अश्मवजानाम् ।
 प्रासां गन्धुर्वां अमृतानि बोधु दिन्द्रो दधुं पति जानावृहीनाम्

१

२

३

४

५

६ [२७] (१५१६)

(१४०)

६ अग्निः पावकः । मग्नि । सतोवृहती, १-१ विद्यारण्यस्मि, ६ उपरिष्टान्वयोक्तिः ।

अप्ते तव भवो वपो महि धाजन्ते अर्चयो विभावसो ।
 बृहद्भानो शर्वमा वार्जमुक्यं वधांसि वृशुषं कवे
 पावकवर्षाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उर्विपारि मानुना ।
 पुत्रो मातरं विश्वरूपोवसि पुणश्चि रोदसी जुमे
 ऊर्जे नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दैश्च धीतिमिहितः ।
 त्वे इयः सं वृभुर्गिरिपत्तश्चित्रोर्तपो कामजाताः

१

२

३

(१५१९)

इज्यन्नग्निं प्रथयस्व जन्तुभिर्—रस्मे रापो अमर्त्य ।
 स दर्शतस्य वपुषो वि राजसि पुणक्षि सानसिं कनुम् ४
 इष्कर्तारमधुरस्य प्रचेतसं क्षयन्तं राधसो महः ।
 रातिं वामस्य सुभगो महीमिषं दधासि सानसिं रयिम् ५
 अतावानं महिषं विश्वदर्शत—मग्निं सुधायं दधिरे पुरो जनाः ।
 भुर्त्कर्णं सपर्यस्तमं त्वा गिरा दिव्यं मानुषा युगा ६ [२८](१५२२)

(१४१)

६ अभिस्तापस । विश्वे देवाः । अनुयुव ।

अग्ने अच्छां वनेह नः प्रत्यङ् नः सुमनां भव ।
 प्र नो यच्छ विशस्पते धनुदा असि नुस्त्वम १
 प्र नो यच्छत्वयंमा प्र भगुः प्र बृहस्पतिः ।
 प्र देवाः प्रोत मून्ता रापो वेवी ददातु नः २
 सोमं राजानमवसे ऽग्निं ग्रीभिर्हवामहे ।
 आकृत्षान् विष्णुं सूर्यं ब्रह्मणं च बृहस्पतिम् ३
 इन्द्रवापु बृहस्पतिं सुहवेह हवामहे ।
 यथा नः सर्व इज्जनः संगत्या सुमना असत ४
 अर्पमणं बृहस्पति—मिन्द्रं दानाय चोदय ।
 वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ५
 त्वं नो अग्ने अग्निमि—र्द्धं यज्ञं च वर्धय ।
 त्वं नो देवतातये रापो दानाय चोदय ६ [२९](१५१८)

(१४२)

८ शार्ङ्गा - १-१ जरिता, १-४ द्रोणा, ५-६ सारिष्क, ७-८ लम्बमित्र । अग्नि ।
 त्रिष्टुप्, १-१ उगती, ७-८ भनुष्टुप् ।

अपमग्रे जरिता त्वे अभुदपि सहसः मूनो नृणां न्यवस्थाप्यम् ।
 मद्रं हि शर्मं त्रिवर्ष्यमस्ति त आरे हिसानामर्षं त्रियुमा कृषि १
 प्रवत् ते अग्ने जानिमा वितृपतः सावीशु विश्वा मुर्वना नृश्रसे ।
 प्र सतपः प्र संनिपन्त नो धियः पुरर्धन्ति पशुषा इशु त्मना २ (१५१०)

उत वा उ परि वृणक्षि बभ्रुः—दुहोरंष्ट उलंपय स्वपाथः ।	
उत सिवत्या उर्वराणां भवन्ति मा तं हेति तविपीं चुक्रुधाम	३
यद्भूतं निवतो यामि बभ्रुः पृथगेपि प्रगुर्धनीं वि सेना ।	
यदा ते वार्ता अनुवार्ति शोचि—वंतं व इमभुं वपसि म भूमं	४
पत्यस्य धेर्णयो दहध एकं निवानं बहवो रथांसः ।	
साह यद्ये अनुमभुजानो न्यदुत्तानामन्वेपि भूमिम	५
उत ते भूम्यां जिहतामुत् तं अचि—रुत् तं अग्रे शशमानस्य वाजाः ।	
उच्युञ्चस्व नि नम बधमान आ त्वाद्य विश्वे वसवः सदनु	६
अपामिदं न्ययने समुद्रस्य निवेशनम् ।	
अन्यं कृणुष्वेतः पन्थां तेनं याहि यज्ञो अनु	७
आपने ते प्रसपणे दूषो रोहन्तु पुष्पिणीः ।	
दृशार्थं पुण्डरीकाणि समुद्रस्य गृह्य इमे	८ [१०] (१५१६)

[अष्टमोऽध्यायः अ० ८ व० १-४१]

(१६१)

५ भाषायां सांख्ये । अश्विनो । मनुष्ये ।

एवं विश्विमुत्तु—मथंमथं न पातव ।	
कृत्वायन्तं यज्ञी पुना रथं न कृणुषो न्यमम्	१
एवं विदथं न शानिर्—मोणयो वमजन्त ।	
दुब्धं मन्धि न वि ध्यन्त—मथिं यविष्टमा रजः	२
नगु दसिंष्टावन्ते शुभ्रा सिपांसु धियः ।	
अथा हि यो विशो नगु पुनः स्तोमो न विशयं	३
चित तदो सुगधमा शानिः सुंमतिरंश्विना ।	
आ यज्ञः सदनं पृथो समने पयधो नग	४
युव भुज्यु संभुद्र आ रजंसः पार इक्षितम् ।	
प्रातमच्छां पत्रिमि—नांमंसा मातयं हृतम्	५
आ वा मुग्धैः शत्रु इव महिन्तु विध्वंसदा ।	
सममं मूपनं नरो—न्तं न पिप्यूर्धारियः	६ [१] (१५४०)

(१४४)

६ ताक्ष्यं सुवर्णं, यामायन ऊर्ध्वरुचानो वा । इन्द्रः । गायत्री, १ नृहती,
५ सतोद्दती, ६ विशाख्यः ।

अयं हि ते अमंयं इन्द्ररत्यो न पत्यते । दक्षो विश्वार्पूर्वधसे	१
अपमस्मासु काव्यं क्रुभुर्वज्रो दास्वति ।	
अयं विभत्यूर्ध्वकृशानं मर्दं—मूभुर्न कृत्वयं मर्दम्	२
पृषुः श्येनाय कृत्वन् आसु स्वामु वंसंगः । अवं दीधेवहीशुर्वः	३
यं सुपर्णः पंगवतः श्येनस्य पुत्र आभरत् । शतचक्रं योऽहर्षं वहेनिः	४
यं ते श्येनभ्राह्मणं पदाभर—दरुणं मानमर्धसः ।	
एना वयो वि तार्यापुर्जिवसं एना जांगार बन्धुतं	५
एवा तदिन्द्र इन्दुना कुवेपुं चिन्दारपाते महि-त्यजः ।	
कत्या वयो वि तार्यापुः सुकतो कत्यापमस्मदा सुतः	६ [२] (१५४८)

(१४५)

६ इन्द्राणी । सपत्नीबाधनम् (उपनिषत्) । भनुष्टुप. ६ पङ्क्ति ।

इमां स्तनाभ्योर्पधिं वीरुधं बलवत्तमाम् ।	
यथा मपत्रीं शर्धते यथा संधिन्दते पतिम्	१
उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्यति ।	
मपत्रीं मे परां धम पतिं मे केवलं कुरु	२
उत्तगृहमुत्तर उत्रेदुत्तराभ्यः ।	
अथा मपत्री या ममा—ऽर्धगु सार्धराभ्यः	३
मृदस्या नाम गृभ्यामि नो अस्मिन् रमते जनं ।	
परामिव पंगवतं मपत्रीं गमयामसि	४
अहमस्मि सहमाना ऽधु त्वमसि सामहिः ।	
तुमे सहस्वती भूत्वी मपत्रीं मे सहावहे	५
उप तेऽधुं सहमाना—ममि त्वार्धं सहीपसा ।	
मामनु प्र ते मनो ब्रह्मं गौरिव धावन् पथा वारिव धावन्	६ [३] (१५५४)

(१४६)

६ ऐरात्मरो देवमुनिः । अरण्यानी । अनुष्टुप् ।

अरण्यान्व्यरण्यान्वसौ या प्रेव नरपसि ।	
कृधा ग्रामं न पुञ्चमि न त्वा भीरिव बिन्दतीऽ	१
वृषारवाय वदते यदुपार्वति चिच्चिकः ।	
आघाटिभिरिव धावयन्नरण्यानिर्महीयते	२
उत गावं इषाद् न्युत वेदमैव हृश्यते ।	
उतो अरण्यानिः सायं शंकटीरिव सर्जति	३
गामद्वेष आ ह्वपति दारुद्वेषो अपावधीत् ।	
वसन्नरण्यान्वां सायमकृक्षदिति मन्यते	४
न वा अरण्यानिर्हन्न्युन्यभेन्नाभिगच्छति ।	
स्वादोः फलस्य जग्ध्वार्य यथाकामं नि पद्यते	५
आत्रनगन्धिं मूर्ध्नि बह्वध्रामकृषीषलाम ।	
षाहं मृगाणां मात्रमरण्यानिर्मशंसिषम	६ [४] (१५६०)

(१४७)

५ सुवेदा. अरारि । १७३ । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

धत्तं वृधासि मधुमार्यं मुन्यते ऽहन्यद्वृजे नर्यं विवेरयः ।	
त्रुभे परत्रा भवतो रोदसी अनु रेजते शुष्मात् पृथिवी विद्विषः	१
त्वं मापाभिरनवद्य माधिर्न भवस्पृता मनसा बुभ्रमद्वयः ।	
त्वामिन्नरो वृणते गर्वष्टिषु त्वां विश्वांसु हय्यास्विष्टिषु	२
तेषुं वाकन्धिं पुठहृत मूर्ध्नि वृधासो ये मपद्वान्शर्मपम् ।	
अबन्ति लोकं तनधिं पारिष्टिषु मेधसाता वाजिन्मह्वेषि धने	३
म इन्नु गायः मुभृतस्य वाकन्नुन्मर्दुं यो अस्प रंशं चिकंतति ।	
त्वार्धुषी मपवन्न शार्ध्वधरो मधु स वात्रे भरते धना वृमिः	४
त्वं शधायं मद्दिना गृणान उरु कृधि मपवज्जगन्धिं गायः ।	
त्वं मे मित्रो वरुणो न मापी चित्त्वो न इस्म इपसे विमुक्ता	५ [४] (१५६५)

(१४८)

५ वृषवेभ्यः । इन्द्र । त्रिष्टुप् ।

सुधाणासं इन्द्र स्तुमसि त्वा संस्रांसंश्च नुविनृम्यु शार्जम् ।	
आ नो भर सुवितं यस्य चाकन् त्वना तना सनुयाम् त्वाताः	१
ऋष्वस्वामिन्द्र शूर ज्ञातो दासीर्विद्वः सूर्येण सहाः ।	
गुहां वितं गुह्यं गूढहमप्यु विभूमसि प्रस्रवणे न मोमम्	२
अपां वा गिरो अर्भ्यर्चं विद्वा नृपीणां विष्यः मुमतिं पंकानः ।	
ने स्याम्य पे ण्यर्पन्तु सोमि रेनोत नुभ्यं रथोब्ध भक्षेः	३
इमा ब्रह्मेन्द्र नुभ्यं शंसि दा नृभ्यो नृणां शूर शर्वः ।	
तेमिभंश्च सकनुर्देषु चाकन्नुत आपस्व गृणत उत स्तीन	४
भूषी हर्वमिन्द्र शूर पुष्या उत स्तवसे वेन्यस्यार्कः ।	
आ यस्ते योनिं धृतवन्तमर्था कृमिने निप्रेत्रं वपन्त वक्राः	५ [६] (१५०)

(१४९)

५ मर्चन् इत्ययस्युपः । सविता । त्रिष्टुप् ।

सविता एन्द्रेः वृधिवीमंस्मणा दम्कम्भने संश्रिता धामटंह्र ।	
अर्भमिवाधुक्षुनिमन्तरिक्ष मरुते बद्धं संश्रिता संमुद्रम्	१
यदां समुद्रः स्फूमितो ष्योन् द्यां नपात् सविता तभ्यं वेद् ।	
अतो मूरतं आ उत्थितं रजो ज्ञो घाशापृथिवी अपथेताम्	२
पृथेदमन्यवभवाद्यजन्तु ममत्यस्य भुवनस्य भूता ।	
सुपर्णा अद्भ संश्रितुर्गह्मन्तान् पूर्वी ज्ञातः स उ अस्यानु धनं	३
गार्वं इव घ्रायं सुपर्णिविवाभ्यान् वाभेयं यत्सं मुमन्ता इहाना ।	
पतिरिव ज्ञायामभि नो न्येनु धृतो त्रिवः संश्रिता त्रिश्रवाः	४
हिरण्यस्युपः सवितुर्देषा त्वा ऽऽ द्विरमो जुह्वे वार्जे अस्मिन् ।	
एषा त्वाञ्छर्षसि वन्दमानः सोमस्पेजोऽगुं यतिं जागराहम्	५ [७] (१५५)

(१५०)

५ वृद्धीर्वा वासिष्ठः । भाग्यः । वृद्धी, ४-५ इत्येतादृशस्योपेति, ४ अगो वा ।

समिद्धभिन् समिभ्यसे कुंभभ्यो हन्यवाहन ।	
आश्रुषे इद्वैवंमुमिने आ गंवि वृष्टीकार्यं नु ऽऽ गंवि	१ (१५५)

इमं यज्ञमिदं वचां जुजुषाण उपामहि ।	
मतांसस्त्वा समिधान हवामहे मृत्नीकार्यं हवामहे	२
रवामुं ज्ञातवदसं विश्ववारं गृणे धिया ।	
अग्नें देवां आ वह नः मियवतान् मृत्नीकार्यं मियवतान्	३
अग्निदेवा देवानामभवत् पुरोहितो ऽग्निं धनुष्याऽं कषपः समीधिर ।	
अग्निं महा धनसातावहं हुंय मृत्नीकं धनसातये	४
अग्निरात्रिं भद्राजं गविष्ठिं प्रार्वसुः कण्वं त्रसर्वस्पुमाहूये ।	
अग्नि वसिष्ठो हवते पुरोहितो मृत्नीकार्यं पुरोहितः	५ [८] (१५०)

(१५१)

५ धडा कामायनी । भद्रा । मनुष्टुप् ।

भद्रपाग्निः समिध्यते भद्रया हृपते हविः ।	
भद्रां भगस्य मूर्धनि वचसा वेदयामसि	१
पियं भन्द्रे ददतः पियं भन्द्रे दिदासतः ।	
पियं भोजेषु यज्वस्विदं मे उद्वितं कृषि	२
यथा देवा असुरेषु भद्रामुषेषु चक्रिरे ।	
एवं भोजेषु यज्वस्वस्माकमुद्वितं कृषि	३
भद्रा देवा यजमाना वापुर्गोषा उपासते ।	
भद्रां हनुष्यर्पाकृत्या भद्रया विन्दते वसु	४
भद्रां प्रातर्हवामहे भद्रां सुधरविं न पारं ।	
भद्रां सूर्यं च निमृचि भन्द्रे भद्रापयेह नः	५ [९] (१५०)

(१५१)

[द्राघसोऽनुवाकः ३११॥ सू० १५१-१५१]

५ तातो भारद्वाजः । एतः । मनुष्टुप् ।

शाम इत्या मुहो अस्मिन्नस्त्रादो अजुतः ।	
न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन	१
स्वान्तिश्च निशस्पातिर्हुंयहा विमूषो वृशी ।	
वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमया अमर्यकरः	२ (१५०)

वि रल्लो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनुं रुज ।	
वि मनुमिन्द्र वृत्रह धूमिर्त्रस्यामिदासतः	३
वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।	
यो अस्मौ अमिदास त्वर्धं गमया तमः	४
अपेन्द्र द्विष्टतो मनो ऽप जिज्यासतो वृधम् ।	
वि मन्योः शर्म यच्छ वरीयो पवया वृधम्	५ [१०] (१५१०)

. (१५१)

५ वेपजामव इन्द्रमात८ः । इन्द्र । गापथी ।

इन्द्रपन्तीरुस्युव इन्द्रं जातमुपासते । मेजानासः सुवीर्यम्	१
त्वमिन्द्र बलावधि सहसो जात ओजसः । त्वं वृषन् वृषेवसि	२
त्वमिन्द्रासि वृत्रहा स्यन्तीरिक्षमतिरः । उद् धामस्तम्ना ओजसा	३
त्वमिन्द्र सुजोषस सुकं बिमर्षि षाद्रोः । वृत्रं शिदान् ओजसा	४
त्वमिन्द्रामिभूरसि विश्वां जातान्योर्जसा । स विश्वा मूत्र आमवः	५ [११] (१५१५)

(१५४)

५ यमी र्वचस्यती । भाववृत्तम् । अनुष्टुप् ।

सोम एबंभ्यः पवते पूतमेतु उपासते ।	
पेभ्यो मर्षु मृधार्धन्ति तौभिन्नुवार्षि गच्छताम्	१
तर्पसा ये अनाधुष्यास्तर्पसा ये स्वंपपः ।	
तपो ये चक्रिरे महस्तौभिन्नुवार्षि गच्छताम्	२
ये पुर्धन्ते पुधर्षु दूरासो ये तनूत्पर्यः ।	
ये वा महर्षेक्षिणास्तौभिन्नुवार्षि गच्छताम्	३
ये विन् पूर्वं क्रतुसापं क्रतावान् क्रतावृधः ।	
पितृन् तर्पस्वतो यमु तौभिन्नुवार्षि गच्छताम्	४
महर्षेभीषाः कृचरो ये गोपापन्ति मूर्धम् ।	
कृतीन् तर्पस्वतो यम तपोजी अर्षि गच्छताम्	५ [१२] (१५००)

(१५५)

५ शिरिम्बिडो भारडाप्र. । मलधर्माग्रम्. २-३ मलयवपति., ५ विश्वे देवाः । अनुष्टुप् ।

अरायि काणे विकीटे गिरिं गच्छ सदान्वे ।	
शिरिम्बिडस्य सत्वमिस्तेर्मिद्वा चातयामामि	१
चत्ता इतश्चामुतः सर्वा भूषान्यारुर्षी ।	
अगर्ष्यं ब्रह्मणस्पते तीक्ष्णशुद्धोद्दुपमिहि	२
अदो यदारु पृथ्वी सिन्धोः पारे अपूरुपयम् ।	
तदा रमस्व दुर्हणो तेन गच्छ परस्तरम्	३
यद्दु पासीरजगन्तोरां मण्डूरधाणिकीः ।	
हता इन्द्रस्य शत्रवः सर्वे बुद्धुर्वाशावः ५	४
परिमि गामनिपत् पयंमिर्महपत ।	
कुवेर्ध्वकल धवुः क इमो आ द्धपचति	५ [१३] (११०५)

(१५६)

५ केतुराग्रेयः । मन्त्रिः । गायत्री ।

अग्निं हिन्यन्तु नो धियुः सतिमाशुर्मिशाजिषु	। तेन जेष्ठा धर्मधनम्	१
यथा गा आकरामहे सेनपाप्ते तयोदा	। ता नो हिन्य मघर्षये	२
आग्नें स्धूरं रुधिं भेर पुधुं गोमन्तमग्निनेम्	। अहिं स्तं इतंयां पयिम	३
अग्ने नक्षत्रमजर्मा सूर्ये रोहयो द्विवि	। दधुज्योतिर्जनंभ्यः	४
आग्नें केतुर्विशार्ममि प्रेपुः भेष्टं उपस्थसत्	। बोधां स्तोत्रे वयो दधार् ५	[१४] (१११०)

(१५७)

५ भुवन भारवाः, साधनो वा भोवनः । विश्वे देवाः । क्षिपदा विष्टुप् ।

इमा नु क भुवना सीधधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः		१
पञ्चं च नस्तन्वं च पुत्रां चाऽऽद्रित्यैरिन्द्रः सह चींस्त्रयाति	॥१॥	२
आद्रित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिर्दुस्मार्कं भुत्वक्षिता तनुनाम्		३
हत्वार्यं देवा असुरान् यदावन् देवा देवःवमभिरक्षमाणाः	॥२॥	४
प्रत्यञ्जंमर्कमनपुच्छचीभिर्गदित् स्तुधार्मिभिरां पर्वेपयन्	॥३॥	५ [१५] (१११५)

(१५८)

५ चक्षुः सौर्यः । सूर्यो । गापत्री, २ स्वराट् ।

सूर्यो नो विप्रस्यातु	वातो अन्तरिक्षात्	। अग्निर्नः पार्थिव्यम् :	१
जोषा सवितुर्यस्य	त्रे हरः शतं स्रवो अर्हति ।	प्राहि नो विद्युतः पतन्त्याः	२
चक्षुर्नो ब्रुवः सञ्चिता	चक्षुर्न उत पवंतः	। चक्षुर्धाता दधातु नः	३
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषि	चक्षुर्विषये तनूभ्यः	। सं चेद् वि च पश्येम	४
सुसंहरं त्वा वृषं	पतिं पश्येम सूर्यं	। वि पश्येम नृचक्षुषः	५ [१६] (१६७०)

(१५९)

६ पौलोमी शची । शची (आत्मानं तुष्टाय) । अनुष्टुप् ।

उकृसी सूर्यो अग्रा	वृष्यं मांको भगः ।		
अहं तद्दिहला पतिं	मूर्धसाक्षे विपामुहिः		१
अहं केतुरहं मूर्धा	ऽहमुप्रा विवाचनी ।		
ममेदनु कनु पतिः	सेहानाया उपाचरेत्		२
मम पुत्राः शत्रुहणो	ऽधो मे दुहिता विराट् ।		
उताहमस्मि संजया	पत्या मे श्लोकं उत्तमः		३
येनेन्द्रो हविषा कृत्य	भंश्च युभ्युत्तमः ।		
इदं तर्कित् देवा	असपत्न्या किलाभुवम्		४
असपत्न्या सपत्न्या	जयन्त्यभिभूवरी ।		
आवृक्षमन्यातां वचां	राधो अस्थपसामिष		५
समन्त्रेषामिमा अहं	सपत्नीरभिभूवरी ।		
पथाहमस्य वीरस्य	विराजानि जनम्य च		६ [१७] (१६१६)

(१६०)

५ पुरणो वैश्वामिहः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सीवस्यामिषपसो अरुच पाहि	सर्वंधा वि हरी इह मुञ्च ।		
इन्द्र मा त्वा यजमानासो अन्व्ये	नि रीरमन् नुर्ध्वमिमे मुतासः		१
नुर्ध्वं मुतास्तुर्ध्वम् सोत्वांस	स्वा गिरुः श्वाऽन्वा आ ह्वयन्ति ।		
इन्द्रेवमद्य सर्वं नृणां	विश्वस्य विद्रो इह पाहि सोमम		२
य उशता यनमा सोममस्ये	सर्वं दृष्टा वृषकांसः मुनोति ।		
न मा इन्द्रस्तस्य पां इदाति	पशान्तामिबार्कमस्ये कृणोति		३ (१६१९)

अनुस्पष्टो भवत्येषा अंशु यो अंशुं रेवान् न मुनोति सोमम् ।

निररुवो मधुघा त दधाति ब्रह्मद्विषो हन्यन्तानुद्विष्टः

४

अध्यायन्तो गृह्यन्तो वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्तुवा उ ।

आभूयन्तस्ते समतो नवाषा वषामिन्द्र त्वा शुनं हृषम

५ [१८] (१९११)

(१९१)

५ प्राजापत्यो यक्ष्मनादान । इन्द्रान्तो, राजयक्ष्मन् वा । विष्टुर्, ५ अनुद्विष्टः ।

मृश्वामि त्वा हविषु जीवनाय कर्मज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् ।

ग्राहिर्ग्राह्यं यदि वेतवेत्तं तस्या इन्द्राग्नी य मुमुक्षतमेनम्

१

यदि क्षितायुर्वदि वा परितो यदि मृस्योरन्तिकं नीत एव ।

तमा हंगमि निम्नैरुपस्था दस्पापमेनं शतशारदाय

२

महयाक्षेणं शतशारदेन शतायुषा हविषाहापिमेनम् ।

शतं यथेमं शरद्वो नयातोन्द्रो विश्वस्य दुरितस्यं पात्म्

३

शतं जीव शरद्वो वर्धमानः शतं हेमन्ताश्शतमु वमन्तान् ।

शतमिन्द्राग्नी संविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषेमं पुनर्दुः

४

आहापिं त्वाविदं त्वा पुत्ररागाः पुनर्नव ।

मर्वाङ्गु सर्वे ते चक्षुः सर्वमार्युश्च तेऽविदुम्

५ [१९] (१९१६)

(१९१)

६ माहो रक्षोहा । रक्षोहा । अनुद्विष्टः ।

ब्रह्मणाग्निः सवित्वानो रक्षोहा बाधतामितः ।

अमीशु यन्ते गर्भे दुर्णामा योनिमाशयं

१

यन्ते गर्भमर्मावा दुर्णामा योनिमाशयं ।

अग्निष्टं ब्रह्मणा मह निष्कृष्यादमनीनशत्

२

यन्ते हन्तिं पुतयन्तं निपुस्तुं यः संरीमुपम् ।

जातं यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि

३

यस्मं क्रूर विहरं त्यन्तुरा दर्पती शयं ।

यानि यो अन्तशारेच्छि तमितो नाशयामसि

४

यस्या भ्राता पार्तिभूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते ।

पूजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि

५

(१९११)

यस्त्वा स्वमेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशियामसि

६ [२०] (१६४२)

(१६३)

६ विष्टुहा काश्यपा । यश्मनाशनम् । अनुष्टुप् ।

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां द्रुवुक्तादधि ।

यक्ष्मं शीर्षण्यं मुस्तिन्काग्निह्वाया वि वृहामि ते १

ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनुक्यात् ।

यक्ष्मं दोषुण्यमंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते २

आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोर्हृदपादधि ।

यक्ष्मं मर्तव्याभ्यां यक्तः प्लाशिभ्यो वि वृहामि ते ३

ऊरुभ्यां ते अहीवद्भ्यां पाणिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।

यक्ष्मं भोजिभ्यां भासकूल्दंससो वि वृहामि ते ४

मेर्हनाशनंकरणाहोमभ्यस्ते मुखेभ्यः ।

यक्ष्मं सर्वस्मात्प्रात्मनस्तमिदं वि वृहामि ते ५

अङ्गादङ्गालोन्नेलोन्नो जातं पर्वणिपर्वणि ।

यक्ष्मं सर्वस्मात्प्रात्मनस्तमिदं वि वृहामि ते ६ [२१] (१६४८)

(१६४)

५ प्रचेता भ्रातृरसः । दुःस्वयननाशनम् । अनुष्टुप् ३ विष्टुप्, ५ परतिः ।

अपेहि मनसस्पते ऽपं काम प्ररर्धर ।

परो निरकंत्या आ चक्ष्व चद्रुधा जीवतो मनः १

भुद्रं वे वरं वृणते भुद्रं पुञ्जन्ति दक्षिणम् ।

भुद्रं वैवस्यते चक्षुर्चद्रुधा जीवतो मनः २

यत्राशसा निःशसाभिशासापारिम जायते यत् स्वपन्तः ।

अग्निर्विभ्रान्यपं दुष्कृता न्यजुप्यान्यारे अस्मद् र्दधातु ३

पर्विन्द्र ब्रह्मणस्पते ऽभिद्रोहं चरामसि ।

प्रचेता न आङ्गिरसो द्विपतां पात्वर्हसः ४

अर्जम्माघासनाम् घाऽभूमानांसो ब्रुपम् ।

जाग्रस्वमः संकृत्यः पापो यं द्विभ्रमं स प्रंष्टुतु पो नो द्वेष्टि तमृष्टुतु ५ [२२] (१६५१)

(११५)

५ मेरुतः कपोतः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

देवाः कपोतं इषितो यत्रिच्छन् कृतो निरुंत्या इदमांजुगामं ।	
तस्मा अर्चाम कृण्वामु निष्कृतिं शं नो अम्नु त्रिष्टुप् शं चतुष्पदे	१
शिवः कपोतं इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृह्युं ।	
अग्निहिं वियं जुषतां इविनंः परिं हेतिः पुक्षिणीं नो वृणक्तु	२
हेतिः पुक्षिणी न इमात्यस्मान्नाद्रुपां पुवं कृणुते अग्निधानं ।	
शं नो गोर्भ्यश्च पुरुषेभ्यश्चास्तु मा नो हिंसीतुह देवाः कपोतः	३
यदुर्लको वईति मोषमेत घत् कपोतः पदममो कृणाति ।	
यस्यं दूतः प्रहित एष एतत् तस्मै यमाय नमो अम्नु मृत्युवं	४
कृचा कपोतं नुदत् प्रणोक्तुमिषं मईन्तः परिं गां नयध्वम् ।	
संशोषयन्तो दुरितानि विश्वां हित्वा न ऊर्जे प्र पतात् पतिष्ठः	५ [२३] (११५८)

(११६)

५ कपोतो वैराजः, कपोतः काकरो वा । सपत्नमयः । अनुष्टुप्, ५ महापङ्क्तिः ।

कृपमं मां समानानां सुपत्नानां विषामहिम् ।	
हन्तां शत्रूणां कृषिं विराजं गोपतिं गवाम्	१
अहर्षमिमं सपत्नहेन्द्रं इवारिष्यो अक्षतः ।	
अधः सुपत्नां मे पुदो गिमे सर्वे अभिहितः	२
अत्रैव वोऽपि नहाभ्युमे आर्त्ता इव जययां ।	
वाचस्पते जि पेषिमान् यथा मवृषं वईन्	३
अभिभृद्गमामे विश्वकर्मण धात्रां ।	
आ वञ्चितमा वं वतमा वोऽहं समितिं ददे	४
वोगक्षमं वं आदायाऽहं भूयासमूलम आ वं मुषानिमकमीम् ।	
अध्वपदानम् उद्रदत् मण्डूको इवोत्रुका न्मण्डूका उत्रुकाश्चैव	५ [२४] (११६४)

(११७)

४ विषामिष-जम्बुम्भी । इन्द्रः, ३ खोम-वरुण-इन्द्रस्यति-अनुमति-मघवन्-धाता-विषाताः । जगती ।

तुम्येदमिन्द्र परिं पिष्यते मधु त्वं सुतस्यं कृष्टशंस्य राजसि ।
 त्वं शर्वं पूरुवीरामु जस्कृषि त्वं तपः पतिष्प्याजपः स्वः

१

(११६५)

स्वर्जितं महिं मन्वानमन्धसो	हर्षामहे परि श्रोकं मुता उष ।	
इमं नो यज्ञमिह बोध्या गीहि	स्पृधो जपन्तं मघवानमीमहं	२
सोमस्य राजो वरुणस्य धर्मणि	बृहस्पतेर्नुमत्या जु शर्मणि ।	
तवाहमद्य मघवद्युपस्तुतो	धातुर्विधातः कुलशो अभक्षयम	३
प्रयुतो भूक्षमंकरं जुरावपि	स्तोमं चेमं प्रथमः सुरिरन्मृजे ।	
मुते सातेन यद्यागमं वां	प्रति विश्वामित्रजमदग्नी दमे	४ [२५] (१६६७)

(१६८)

४ मत्रिलो वातायनः । वायुः । त्रिष्टुप् ।

वातस्य नु महिमानं रथस्य	रुजन्नंति स्तनपद्मस्य घोषः ।	
त्रिविस्पर्पात्यरुणानि कृण्व	भ्रुतो एति प्रुधिष्या रेणुमस्पर्न्	१
सं धेति अनु वातस्य विष्टा	ऐनं गच्छन्ति समन्तं न योषांः ।	
तामिः सपुकु सरथं वेव ईपते	ऽस्य विश्वस्य भुवनस्य राजा	२
अन्तर्दिशि पृथिमिरीयमानो	न नि विंशते कतमरुचनार्हः ।	
अपो सस्तां पथमुजा क्रुताश्च	कं श्विञ्जातः कुत आ बभूव	३
आत्मा वेवानां भुवनस्य गर्भो	यथावशां चंगति वेव ण्यः ।	
घोषा इवस्य शुण्विधे न रूपं	तस्मै वाताय हविषा विधेम	४ [२६] (१६७७)

(१६९)

४ शबरः शार्फकनः । गायः । त्रिष्टुप् ।

मुषोभुवातो अमि वातसा	ऊर्जम्पतीरापेधिरा रिशन्ताम् ।	
पीरस्वतीर्जीविधन्याः पिब	न्ववुसार्यं पुद्रते रुद्रं सुष्ठ	१
याः सकेषु विकेषु एकैकषु	यासांमग्निरिष्ट्या नामानि वेव ।	
या अर्द्धिरमुस्तपमेह	शुकुस्ताभ्यः परंन्यु महि शमं वष्ट	२
या कुर्वेत् तन्वुमैरपन्त	यासां सोमो विश्वां रूपाणि वेव ।	
ता अस्मभ्यं परंसा पिन्वमानाः	पुत्रावनीरिन्द्र गोष्ठे रिीहि	३
पुत्रापतिमंहमिता राणो	विश्वेदुर्वेः विनुभिः मविशानः ।	
शिवाः सतीरुपं नो गोष्ठमाक	स्तासां वृषे वृजया सं मेदेन	४ [२७] (१६७८)

(१७०)

४ विभ्राद् सौर्यः । सूर्यः । जगती, ४ भास्कारपङ्क्तिः ।

विभ्राद् बृहत् पिबन् सुम्यं मध्यायुर्वर्षद्युत्तपतावविहृतम् ।	
वार्तजूतो यो अमिरक्षन्ति त्मनां प्रजाः पुषोष पुरुधा वि राजति	१
विभ्राद् बृहत् सुमूर्ते वाजसातमं धर्मन् क्रिषो ध्रुवर्षे सत्यमर्षितम् ।	
अमित्रहा वृष्टहा दस्पुहंतमं ज्योतिर्जज्ञे अमुरहा संपरुहा	२
इवं शेष्ते ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं विश्वजिह्वानजिह्वुच्यते बृहत् ।	
विश्वधाद् भ्राजो महि सूर्यो हृश जुरु पंपथे सह ओजो अच्युतम्	३
विभ्राज्ज्योतिषा स्वर्ग-राज्यो रोषुनं क्रियः ।	
वेनेमा विश्वा भुर्वनान्यामृता विश्वकर्मणा विश्वं वृष्यावता	४ [२८] (१६७५)

(१७१)

४ इतो भार्गवः । इन्द्रः । गायत्री ।

त्वं त्पमिहृतो स्थ-मिन्द्र प्रार्वः सुतावतः । अर्गुणोः सोमिनो हर्वम्	१
त्वं मखस्प्य क्षोर्षतः शिरोऽव त्वुचो मरुः । अर्गच्छः सोमिनो गृहम्	२
त्वं त्पमिन्द्र मत्वं-माखनुधायं वेन्यम् । मुहुः धमा मन्स्पर्वे	३
त्वं त्पमिन्द्र सूर्ये पश्वा सन्ते पुरस्कृषि । वृषाजो विभ्रितो वराम्	४ [२९] (१६८१)

(१७२)

४ संवत् भास्विरसः । उषाः । द्विपदा विराट् ।

आ पाहि वनसा मुह गावः सचन्त वर्तन्ति यदूर्धभिः	१
आ पाहि वस्य्यां धिया मंहिष्ठो जायन्मस्तः सुदानुभिः	॥१॥ २
पिनुभृतो न तन्नुमिन् मुदान्वः प्राति वध्मो पर्यामसि	३
उपा अय स्वमुस्तमः सं वर्तयति वर्तन्ति मुजातता	॥२॥ ४ [३०] (१६८७)

(१७३)

६ षड्य भास्विरसः । राजा । अनुष्टुप् ।

आ त्वाहापंमन्तंरधि भुवस्तिष्ठाविकावतिः ।	
विशंस्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्वाहमधि वशन्	१ (१६८८)

इहेवेधि मापं ज्योष्ठाः पर्वत इवादिचाचलिः ।	
इन्द्रं इवेह भुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय	२
इममिन्द्रो अदीधरद् भुवं भुवेण हविषा ।	
तस्मै सोमो अधि ब्रवत् तस्मा उ ब्रह्मणस्पतिः	३
भुवा घोर्भुवा पृथिवी भुवासः पर्वतो इमे ।	
भुवं विश्वमिव जग्द् भुवो राजा विशामयम्	४
भुवं ते राजा वरुणो भुवं देवो बृहस्पतिः ।	
भुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां भुवम्	५
भुवं भुवेण हविषा ऽभि सोमं मुशामसि ।	
अधो त इन्द्रः केवली विंशो बलिद्वर्तस्करत्	६ [११] (११११)

(१७४)

५ अधीपते माद्विरसः । राजा । भद्रुषु ।

अभीवर्तेन हविषा येनेन्द्रो अमिवापते ।	
तेनास्मान् ब्रह्मणस्पते ऽभि राष्ट्रार्प वतंय	१
अभियुत्वं सपनां नमि या नो अरातयः ।	
अभि वृत्तन्यन्तं तिष्ठा ऽभि यो न इरुस्पति	२
अभि त्वां देवः संविता ऽभि सोमो अवीकृतम् ।	
अभि त्वा विश्वं भूतान् अभीवर्ते यथासंसि	३
येनेन्द्रो हविषा कृत्वय मवद् घृम्भुंनुमः ।	
इदं तर्कं देवा असपन्नः किटांभुवम्	४
अमपन्नः सपन्नहा ऽभिरंष्ट्रो विषामुहिः ।	
यथाहमेषां भूतानां विराजन्ति जर्नस्य च	५ [१२] (१११८)

(१७५)

४ ऋषिभाषा सर्वं आहुतिः । आवाणः । वापरी ।

य वो धाराणः सविता देवः तुवन् धमेणा । पुषुं पुंज्यभ्यं मुनुत	१
घावाणो अर्षं वृष्णानां मर्षं सधत् वृमंतिम् । उष्माः कर्तन मेघजन्	२ (१७०)

ग्रावाणो उपरिष्वा महीयन्तं मजोरपसः । वृष्णे वर्धते वृष्णरम् ३
 ग्रावाणः सविता नु वो वेवः सुवतु धर्मणा । पर्जमानाय मुन्वते ४ [३३](१००१)

(१७६)

४ मूनुरार्षेवः । १ ऋभव, १-४ भग्निः । २ अनुष्टुप्, १ गायत्री ।

प्र मूनर्व ऋभूणां बृहन्नवन्त वृजनां ।
 क्षामा ये विश्वर्धापसो ऽभन् धेनुं न मातरम् १
 प्र वेवं वेव्या धिया भरता जातवेदसम् । २
 वृष्या नो वक्षदानुपक्
 अपमु प्य प्र देवपु हर्ता पृज्ञार्थ नीपते । ३
 रधो न योरभिवृते घृणीवाञ्चेतलि त्मना
 अपमग्निरुप्य त्पमृतादिव जन्मनः ।
 सहसभित् सहीपान् वेवो जीवार्त्तव कृतः ४ [३४](१००६)

(१७७)

१ पतङ्ग प्राजापत्यः । मायाभेदः । विशुप्, १ उगती ।

पतङ्गमभ्रमभ्रस्य मायया हुदा पश्यन्ति मनसा विपश्चितः ।
 ममृदे अन्तः कृषयो वि चक्षते मरीचीनां पृथमिच्छन्ति वेधसः १
 पतङ्गो वाचं मनमा विमर्ति तां गन्धर्वीं ऽवतृर्मे अन्तः ।
 तां घातमानां स्वयं मनीषा मृतस्य पदे कृषयो नि पान्ति २
 अपश्यं गोपामनिपद्यमान् मा च परां च पृथिमिभ्रन्तम् ।
 स मधीचीः स विधुं चीर्वसान् आ धरीवर्ति भुर्वनिष्ठन्तः ३ [३५](१००९)

(१७८)

१ अरिहनामिस्तास्यः । तास्यः । विशुप् ।

त्यम् पु वाजिनं देवजूतं महावानं तरुतारं रधानाम् ।
 अरिष्टनेमिं पृतनार्जमाजुं स्वस्तये ताक्षपमिहा हुवेम १
 इन्द्रस्येव गातिमानोर्हुवानाः स्वस्तये नार्षमिवा कहेम ।
 उर्वी न पृथ्वी बर्हुले गर्भरि मा वामेती मा परंती रिषाम २ (१०११)

सुधाभिद्यः शर्वसा पञ्चं कुप्टीः सूर्यं ह्य ज्योतिपापस्तानं ।
सहस्रसाः शतसा अंस्य रंदि न स्मा वरन्ते युवतिं न शयीम्

३ [३६](१०१२)

(१७९)

३ क्रमेण- शिविरौदीतरः, काशिराजः प्रतर्दना, रौदिवम्बा वसुमनाः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् । १ अनुष्टुप् ।

उत्तिष्ठताव पश्यते न्द्रस्य भागमृत्विधम् ।

यदि भ्रातो जुहोतान् यद्यभातो ममत्तनं

१

भ्रातं हविरो विन्दु प याहि जगाम सूर्यो अध्वनो विमंध्यम् ।

परिं स्वासते निधिभिः सखायः कुलुषा न वाजपतिं चरन्तम्

२

भ्रातं मन्य ऊर्ध्वानि भ्रातमग्नी सुभ्रातं मन्ये तहानं नवीयः ।

माध्यंदिनस्य सर्वनस्य दूधः पिबेन्द्र वज्रिन् पुरुकृज्जुषाणः

३ [३७](१०१५)

(१८०)

३ जय ऐन्द्र । इन्द्र । त्रिष्टुप् ।

प संसाहिषे पुरुहूत शङ्ख उज्येष्ठस्ते शुभं इह शतिरस्तु ।

इन्द्रा मंस दक्षिणेना यस्यनि पतिः सिन्धुनामसि रेवतीनाम्

१

मृगो न भीमः कुञ्जरो गिरिष्ठाः परावत आ जगन्धा परम्वाः ।

सूकं संशार्यं पविमिन्द्र तिम्रं वि शङ्खं ताच्छि वि मृषां नृदस्य

२

इन्द्रं क्षत्रममि वाममोजो ऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम् ।

अपीनुको जनममिन्नयन्तं मुकं त्रैवेभ्यां अकृणोरु लोकम्

३ [३८](१०१८)

(१८१)

३ क्रमेण- प्रथो यासिष्ठ, सप्तथो भागद्वात्रः, चर्म खौर्यः । विश्व देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्रथंश्च यस्य सप्रथंश्च नामा ऽऽनुष्टुभस्य हविषां हविष्यत् ।

भ्रातृद्युतीनात् सवितुश्च विष्णो रथन्तरमा जभाश वासिष्ठः

१

अविन्वृन्ते अतिहितं यदासी यज्ञस्य धाम परमे गुहा पत् ।

भ्रातृद्युतीनात् सवितुश्च विष्णो भ्रुव्द्वीजो ब्रह्मा चक्रि अग्नेः

२

तं ऽविन्वृन् मन्सा दीर्घ्याना यजुः ष्कृष्णं प्रथमे देवयानम् ।

भ्रातृद्युतीनात् सवितुश्च विष्णो रा मृषां दभरन् प्रथमेने

३ [३९](१०१९)

(१८१)

१ तपुर्मूर्धा बाह्वस्पत्यः । वृद्धरपतिः । त्रिष्टुप् ।

बृहस्पतिर्नपतु दुर्गदां त्रिः पुनर्नैषबृघशंसाय मन्म ।	
क्षिपद्शांस्तिमर्षं दुर्मतिं हृत्त्रधां कर्घर्जमानाय शं योः	१
नराशंसो नोऽवतु प्रयाजे शं नो अस्त्वनुयाजो हर्वेषु ।	
क्षिपद्शांस्तिमर्षं दुर्मतिं हृत्त्रधां कर्घर्जमानाय शं योः	२
तपुर्मूर्धा तपतु रक्षसो ये बंद्गद्विषः शखि हन्तुवा उं ।	
क्षिपद्शांस्तिमर्षं दुर्मतिं हृत्त्रधां कर्घर्जमानाय शं योः	३ [४०] (१०१४)

(१८२)

१ प्रजावान् प्राजापत्यः । १ यजमान, १ यजमानपत्नी, १ दोत्रादिषः । त्रिष्टुप् ।

अर्पश्यं स्वा मर्नसा चोर्कताजं तर्पसो जात तर्पसो विर्मृतम् ।	
इह प्रजामिह र्षिं रराणः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकाम	१
अर्पश्यं स्वा मर्नसा क्षीर्भ्यानां स्वायां तनु ऋतये नार्धमानाम् ।	
उप मामुवा पुंड्रतिरेभूयाः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकामे	२
अहं गर्भमवधामोपधीष्वहं विश्वेषु मुर्वनेष्वन्तः ।	
अहं प्रजा अंजनयं पृथिव्यामहं जानिभ्यो अपरीषु पुत्रान्	३ [४१] (१०१५)

(१८४)

१ स्वप्ता गर्भरता, विष्णुर्वा प्राजापत्यः । १ विष्णु-स्वप्न-प्राजापति-घातात्, १ सिनीवाजी-सरस्वत्यादिवन, १ भादिवनी । अनुष्टुप् ।

विष्णुर्वांनि कल्पयतु स्वर्षां रूपार्थि पिंशतु ।	
आ सिंश्चतु प्रजापतिं धांता गर्भे कथानु ते	१
गर्भे पेहि सिनीवान्नि गर्भे पेहि सरस्वति ।	
गर्भे ते अश्विर्नां वृवावा धंतां पुष्करस्रजा	२
द्विरण्यर्षी अरणी यं निर्मन्थतो अश्विर्नां ।	
तं ते गर्भे हवामहे वशमे मासि मृतवे	३ [४२] (१०१०)

(१८५)

१ सत्यपुतिर्वादादिः । भादित्यः (सत्ययजन्) । गायत्री ।

महिं प्रीणामर्षोऽस्तु द्युक्षं मित्रस्पर्धिम्णाः । दूराधर्षं वर्धणस्य	१
---	---

महि तेर्षाममा चन	नार्ध्वसु वारणेपुं	। ईशं रिपुरपशंसः	२
यस्मिं पुत्रासो अदितिः	प्र जीवसे मर्त्याय	। ज्योतिर्यच्छन्नस्यजस्रम	३ [४३](१०११)

(१८१)

३ वातायन उलः । वायुः । गायत्री ।

वात आ वानु मेपुजं	शंमु मपोभु नो हृदे	। प्र ण आयुषि तारियत्	१
उत वात पितारिं न	उत धातोत नः सर्वा	। स नो जीवातवे कृधि	२
पत्रुवो वात ते गृहेर्द्ध	ऽमृतस्य निधिर्हितः	। ततो नो देहि जीवसे	३ [४४](१०१६)

(१८०)

५ आग्नेयो वात्स । अग्निः । गायत्री ।

प्राग्ग्रे वाचमीरय	वृषभार्य क्षितीनाम्	। स नः पर्यदति द्विपः	१
यः परस्याः परावर्त-	स्तिरो धन्वातिरोचते	। स नः पर्यदति द्विपः	२
यो रक्षंसि निजुषंति	धृषां शुकेण शोषिषा	। स नः पर्यदति द्विपः	३
यो विश्वामि विपदर्यति	मुषंता से च पदर्यति	। स नः पर्यदति द्विपः	४
यो अस्थ पारे रजसः	शुको अग्रिरजापत	। स नः पर्यदति द्विपः	५ [४५](१०४१)

(१८८)

३ आग्नेय इयेनः । ज्ञातयेदा अग्निः । गायत्री ।

प्र नूनं ज्ञातयेदस-	मर्षं हिनोत वाजिनम्	। इदं नो बर्हिशासदे	१
अस्य प्र ज्ञातयेदसो	विम्वीरस्य मीळ्युषः	। महीमियमि सुप्नुतिम्	२
या रुषो ज्ञातयेदसो	देवद्या ह्वंयुवाहेनीः	। ताभिर्नो युज्जमिन्वतु	३ [४६](१०४६)

(१८९)

३ सारंपराधी । आनाः । सूर्यो वा । गायत्री ।

आपं गोः पुभिरकमी-	दसंद्मार्तरं पुरः	। पितरं च प्रयन्तस्यः	१
अन्तर्भरति रोचना	ऽस्य प्राणादपाजती	। र्षस्यन्महिषो दिवम्	२
त्रिंशन्नाम वि रजति	बाकं यंतुत्वार्यं धीयते	। मति बभूवोऽहं धूमिः	३ [४७](१०४७)

(१९०)

१ मायुच्छन्दसोऽयमर्षयः । मायवृक्षम् । मनुष्यम् ।

क्रुतं च सत्यं चार्भीन्द्रात् तपसोऽर्ष्यजायत । ततो राऽर्ष्यजायत ततः समुद्रो अर्णवः १
समुद्रादर्णवाद्धि संवत्सरो अजायत । अहोरात्राणि विद्मन् द्विश्वस्य मितो वशी २
सूर्याचन्द्रमसौ धाता र्षथापूर्वमकल्पयत । दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षमथो र्वः ३ [४८] (१७०)

(१९१)

४ सवदन आहिरस । १ भग्नि, २-४ संज्ञात्म । मनुष्यम्, ३ मिश्रम् ।

संसमिधुवसे वृषन्त्रये विश्वान्ययं आ ।

इन्द्रस्पवे समिधये स नो वमून्वा भर १

स गर्च्छध्वं मे र्वध्वं मे वो मनांसि जानताम् ।

वेवा भागं यथा पूर्वं संजानाना उपासते २

समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं मनः सह चिद्यमेवाम् ।

समानं मन्त्रमभि मन्त्रये वः समानेन वो ऋषिर्वा जुहोमि ३

समानी च आकृतिः समाना हृदयानि वः ।

समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ४ [४९] (१७५)

॥ इति दशमं मण्डलं समाप्तम् ॥

॥ ऋग्वेदसंहिता समाप्ता ॥

मन्त्रसंख्या	
नवममण्डलम्यः (अक्षरपर्यन्तं)	८७८
दशममण्डलस्य	१७६
(वालखिल्यसंहिता) सर्वयोगः	१०५४
वाल्खिल्यसम्प्राः	८०
(वालखिल्यपरहित) सर्वयोगः	१०७४

ऋग्वेदे मण्डलानुसारेण मन्त्रसंख्या ।

मण्डलानि ।	श्लोकसंख्या ।	मन्त्रसंख्या ।
प्रथममण्डलस्य	१११	१००६
द्वितीयमण्डलस्य	४३	४१९
तृतीयमण्डलस्य	६१	६१७
चतुर्थमण्डलस्य	५८	५८९
पञ्चममण्डलस्य	८७	७७७
षष्ठमण्डलस्य	७५	७६५
सप्तममण्डलस्य	१०४	८७१
अष्टममण्डलस्य	११	१११६
नवममण्डलस्य	११४	११०८
दशममण्डलस्य	१११	१७४४
	<hr/>	<hr/>
	१०१७	१०४७१
वालकिस्यमूकानाम्	११	८०
	<hr/>	<hr/>
	१०१८	१०५५१

अष्टकानुसारेण मन्त्रसंख्या ।

अष्टकानाम् ।	मूकानि ।	वर्गाः ।	श्लोकाः ।	मन्त्राणि ।
प्रथमाष्टकस्य	१११	१६५	११००	४८९११
द्वितीयाष्टकस्य	१११	१११	११४७	५१७१८
तृतीयाष्टकस्य	१११	११५	११०९	४७११६
चतुर्थाष्टकस्य	१४०	१५०	११८९	४९७११
पञ्चमाष्टकस्य	१११	११८	११६३	४८०११
षष्ठाष्टकस्य	११४	१११	११५०	४८२११
सप्तमाष्टकस्य	१११	२४८	११११	४७५११
अष्टमाष्टकस्य	१४१	२४१	११८१	५११२८
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	१०१७	१००६	१०४७१	११४१११
वालकिस्यमूकानाम्	११	१८	८०	१०४४
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	१०१८	१०१४	१०५५१	११५१५५

ऋग्वेदे गायत्र्यादिछन्दसां मन्त्रसंख्या ।

छन्दोनामानि ।	मन्त्रसंख्या ।	छन्दसां मन्त्रसंख्या ।	मन्त्राणि ।
१ गायत्री	१४	१४४९	५८,७७०
२ उप्विह्व	१८	१९८	११,१४४
३ अनुष्टुप्	१९	८५८	१७,४५१
४ वृहती	१६	१७१	११,१०१
५ पङ्क्तिः	४०	४९८	१५,११०
६ त्रिष्टुप्	४४	४९५१	१,८७,००४
७ जगती	४८	११४१	१४,१०८
८ मतिजगती	५१	१७	८८४
९ द्वाकारि	५६	१९	१,०५४
१० मतिद्वाकारि	६०	१०	१००
११ अष्टिः	६४	७	४४८
१२ अत्याष्टिः	६८	८१	५,५७१
१३ धृतिः	७१	१	१४४
१४ मतिधृतिः	७६	१	७१
१५ द्विपदा गायत्री	१६	१	४८
१६ द्विपदा विराट्	१०	११९	१,७८०
१७ द्विपदा त्रिष्टुप्	११	१४	१०८
१८ द्विपदा जगती	१४	१	४४
१९ एकपदा विराट्	१०	५	५०
२० एकपदा त्रिष्टुप्	११	१	११
		<u>१०४७१</u>	<u>१,२४,१११</u>

वाङ्मित्र्यादि सूक्तानां छन्दसां मन्त्रसंख्या ।

छन्दोनामानि ।	मन्त्रसंख्या ।	छन्दसां मन्त्रसंख्या ।	मन्त्राणि ।
१ गायत्री	२४	७	११८
२ अनुष्टुप्	११	०	१४
३ वृहती	१६	५६	११७८
४ पङ्क्तिः	४०	१	४०
५ त्रिष्टुप्	४४	०	१०८
६ जगती	४८	७	१११
		<u>८०</u>	<u>१०४४</u>
		सर्वयोगः १०५५१	१२,७१५५

(३) [अ० अ० १-१-१०] [अ० अ० १२ मूक्तवाक्यम् ।]

८ द्विरवतगमः । १-१ इडा, १-४ अनुपति, ५-८ घाता ।
चिद्बुद्, ५ गायत्री । ३, ४, ७ अनुपद्वय ।

कुहसहं सुवत विप्रनापंम—मग्निन् एते मुहतां जाह्वीमि ।	
ना नो ददानु भवणं पिनुणां तस्य ते देवि हविषा विधेम	१
कुह्रुवानांमुमुतस्य पत्नीं हृष्या नो अस्य हविषः शुणोतु ।	
य द्वाशुषं किन्तु भूरि वामं शयस्योषं यजमाने दधानु	२
अनुं सोऽद्यानुमति—पंशं कुवेर्षु मन्यताम् ।	
आग्निर्ह हृष्यवाहो भवतं द्वाशुषे मयः	३
अन्विदनुमते त्वं मग्यामि शं च नस्कृधि ।	
कत्ये दक्षाप नो हिनू प ण आशुषि तारिपन्	४
धाता वधानु नो श्वि—भीदानो जगत्स्पतिः । स नः पूर्णेन शवन्न्	५
धाता ददानु द्वाशुषे वभूनि प्रजाकामाय मीळुषं दुरोणे ।	
तस्यं कुवा अमृताः स ध्ययन्तां विश्वं कुवामो अदितिः मजोपाः	६
धाता वदानु द्वाशुषे प्राचीं जीवानुमर्क्षिताम् ।	
वय कुवस्य धीमहि मुमति वाजिनीवतः	७
धाता प्रजानामृत शय इंसो धातेर्दं विश्वं मुषनें जजान ।	
धाता कृश्रीरनिमिवाभिरचंष्ट धात्र इक्षुष्ये घृतवज्जुहोत	८

(४) [अ० अ० १-८-१२] [भाष्येदस्य द्वितीयमवतगमः ।]

भद्र वंद इक्षिणता भद्रमुत्तरतो वंद । भद्रं पुरस्तातो वद भद्र पश्चात् कृपिर्जल	१
भद्रं वंद पुषे—भद्रं वंद गृहेषु च । भद्रमस्माकं नो वद भद्रं नो अभयं वद	२
भद्रमधस्तातो वद भद्रमुपरिष्ठातो वद । भद्रंभद्रं न आ वंद भद्रं नः मंत्रतो वद	३
अमपन्नः पुरस्तातः शिवं इक्षिणतस्कृधि । अभयं सतेतं पश्चाद् भद्रमुत्तरतो गृहे	४
वीजनाति मह्यमि त्रिग्युषामिषु दुर्दुभिः । शकुनक भद्रक्षिणं शतपञ्चमि नो वद	५
अत्रकुंस्त्वं शकुने भद्रमा वंद नृष्णीमार्सीनः मुमति चिकिद्धि नः ।	
यदुप्यतन् वदसि कर्करियंथा बृहददेन विदधे सुवीरः	६

ए० ४ पाठभेदाः— १ क-पितलः (नि० ३/१११८) । २ ०स्माकं वदः ०अय हृषि । ४ मत्पन्न ।
६ (अ० १/१११) न

(५) [अ० अ० ४-१-२५] [अ० म० ५/४४ सूक्तस्वात्मन्ताम् ।]

जागर्षि त्वं भुवने जातषेदो जागर्षि यत्र यजेत हविर्मान् ।
इवं हविः श्रद्धधानो जुहोमि तेन पामि गुह्यं नाम गोनाम् १

(६) [अ० अ० ४-१-३] [अ० म० ५/४९ सूक्तस्वात्मन्ताम् ।]

सुक्तान्तेऽस्वेत्तृणान्यग्ना विरिणं धोकुकेऽर्षि वा । यदुस्तूर्णरधीतं तन्न तृणानि भवति भुवम् १
वार्षिकृपर्तङ्गागानां समूर्ध्वं गच्छ स्वाहा [अग्निं गच्छ स्वाहा] २

(७) [अ० अ० ४-१-७] [अ० म० ५/५१ सूक्तस्वात्मन्ताम् ।]

स्वस्त्वर्धनं ताक्ष्यमरिष्टनेमिं महद्भूतं वापसं वेवतानाम् ।
अमुद्गमिन्द्रससं ममत्सु बृहद्यज्ञो नार्वमिवा कहेम १
अंहोमूर्धमाङ्गिरसं गप च स्वस्त्वत्रियं मनसा च ताक्ष्यम् ।
प्रपतपाणिः शार्णं प्र पद्ये स्वस्ति संश्रधेप्वर्धवं नो अस्तु २

(८) [अ० अ० ४-४-२९] [अ० ५/८४ सूक्तस्वात्मन्ताम् ।]

वर्षन्तु ते विभावरि द्विवो अभ्रस्य विद्युतः । रोहन्तु सर्वबीजा न्यर्धं ब्रह्मद्विषो जहि १

(९) [अ० अ० ४-४-३४] [अ० ५/९४ सूक्तस्वात्मन्ताम् ।]

आ ते गर्भो योनिमैतु पुमान् बाणं इवेधुधिम् ।
आ बीरो जायता पुत्रस्तं दशमास्यः १
कृतोमिं ते प्राजापत्यमा गर्भो योनिमैतु ते
अनूनः पूर्णो जायता मश्लोणोऽर्षिशाचधीतः २
पुर्वोस्ते पुत्रो नारि तं पुमाननुजायताम् ।
तानि भद्राणि बीजा न्युपर्भा जनयन्ति नी ३
यानि भद्राणि बीजा न्युपर्भा जनयन्ति नः ।
तेसर्वं पुत्रान् विन्दस्व सा प्रसूर्धनुका भव ४

सू० ५/१ (अ० ५/१३) 'तेन पालि०' । सू० ६ पाठभेदाः— १ [निक्षिपेत्/प्रदानं स्वर्कऽ-वच
मवाचदम् । (अतिरथात्)] २ एष हस्ते पू/वा उरुके निक्षिपेत् । यत् स्मृतेरप्ययत्वं तदर्थान् स्मृतानि
भव ते भव । सू० ७ पाठभेदाः— १ महापुत्र । २ मयं च ते ।

- आदित्यवर्षेण तपसोऽधि जातो वनस्पतिस्तत्र वृक्षोऽथ ब्रिव्यः ।
 तस्य फलानि तपसा नुदन्तु या अन्तरा याश्च बाह्या अलक्ष्मीः ६
 जपेण मां देवसुरः—कीर्तिश्च मणिना सह । प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं वृदातु मे ७
 क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठा—मंलक्ष्मीं नाशयाम्यहम् । अभूतिमसंमृद्धिं च सर्वां निजुंघं मे गृहात् ८
 गन्धद्वारां दुःराधुपां नित्यपुष्टां करीपिणीम् । ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपे ह्वये धियम् ९
 मनसुः काममाकृतिं वाचः सत्यमशीमाहि । एतूनां रूपमद्भ्यस्य मयि भीः श्रपतां यशः १० [२]
 कर्षमेन प्रजा भूता मयि संभव कर्दम । धियं वासपं मे कुले मातरं पद्ममालिनीम् ११
 आपः सृजन्तु शिग्धानि चिकीर्त वसं मे गृहे । नि चं देवीं मातरं धियं वासपं मे कुले १२
 आर्द्रां पुष्करिणीं पुष्टिं पिङ्गलां पद्ममालिनीम् । चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आ वहं १३
 आर्द्रां यः करिणीं पुष्टिं सुवर्णां हेममालिनीम् । सूर्यां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आ वहं १४
 तां म आ वहं जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् ।
 यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो वृत्स्योऽश्वान् विन्देयं पुरुषानुहम् १५ [३]
 यः शुचिः पर्यतो भूत्वा जुहुयादाज्यमन्वहम् । सूक्तं पञ्चदशैश्च भीकार्मः मत्तं जपेत् १६
 पद्मानने पद्मशिपञ्चपत्रे पद्मप्रिये पद्मदलापताक्षि ।
 विश्वं प्रिये विष्णुमनोऽनुकूले त्वत्पादपद्मं मयि सं नि धत्स्व १७
 पद्मानने पद्मरुद्र पद्मशिं पद्मसंभवे । तन्मे भ्रजसि पद्माक्षि येन सौख्यं लभाम्यहम् १८
 अश्वशायिं गोशायिं धनदायिं महाधने । धनं मे जुषतां देवि सर्वकामाश्च देहि मे १९
 पुत्रपौत्रधनं धान्यं हृत्स्यश्वश्वतरी रथम् । प्रजानां भवसि माता आयुष्मन्तं करोतु मे २०
 धनमग्निधनं वायु—धनं सूर्यो धनं वसुः । धनमिन्द्रो बृहस्पति—वर्कणो धनमश्विना २१ [४]
 वेनितपु सोमं पिब सोमं पिबतु वृत्रहा । सोमं धनस्य सोमिनो मत्तं ददातु सोमिनः २२
 न क्रोधो न च मात्सुर्यं न लोभो नाशुभा मतिः ।
 भवन्ति कृतपुण्यानां भक्त्या भीसूक्तजापिनाम् । २३

६ मा वास्तरा०, ममास्तरा। ७ भूत-सु. • भूतोऽस्तु. • भूतोऽसि। ऋद्धि, वृद्धि। ११ मे गृहे।
 १२ अत्रन्तु, अत्रन्ति। १३ यश्चरि०। यष्टीं, पुष्टीं०। पिङ्गलां पद्म०, चन्द्रां हिर०। ममा वहः। १४, ०पष्टीं,
 पुष्करिणीं यष्टीं, यः करिणीं यष्टिं, पुष्करिणीं पुष्टीं, पुष्करिणीं पुष्टिं। १५, लक्ष्मी मत्स्य०। प्रभूतिः।
 १६ धियः पद्म०। १८ पद्मानने पद्म। यद्यनि पद्मपत्रे०। १९ अश्वशायि च गोशायि धनशायि, लभता।
 २० हृत्स्यश्वशिवहम्। करोतु मां। २१ वरुण धनमस्तु मे, वरुण धनमस्तु मे, • धनमस्तु मे।
 २२ मयं। २३ भीसूक्तप्रकारिणाम् भक्तानां भीसूक्तं जपेत्।

सरसिजनिर्लेपे सरंजहस्ते पवततरांशुक्रगुणमात्यशोभे ।
 भगवति हरिवृत्तं मनोज्ञे त्रिभुवनभूतिकरि प्रं सीद् मह्यम् २४
 विष्णुपूर्वो क्षमां देवीं माधवीं माधवप्रियाम् । लक्ष्मीं प्रियसंतीं भूमिं नुमास्वच्युतवर्त्माम् २५
 महालक्ष्म्ये च विष्णोर्हं विष्णुपत्न्ये च धीमहि । तत्रां लक्ष्मीः प्र बोद्धव्यात् २६
 आनन्दः कर्दमः भीम-भिकृतीति विभूताः । क्रयपुः धियः पुत्राश्च श्रीर्देवीर्देवता मताः २७
 ऋणं गौमादिदारिद्र्यं प्रापक्षुद्वयमृत्युवदः । भयंशोकमनस्तापा नश्यन्तु मम सर्वदा २८ [५]
 श्रीवचस्त्रमायुं प्यमारोग्यमाविंश्रं च्योर्ममानं महीपते ।
 धनं धान्वं पुत्रीं बहुपुत्रलाभं ज्ञातसंवत्सरे श्रीर्चमायुः २९

॥ इति श्रीवृत्तम् ॥ x

२४ पवततरा । शुभगन्धमात्यशोभे, अनुकगन्धमात्यशो(शु)भे । ०भूतिकरी । २५ विष्णोः प्रिय० ।
 २६ महारथ्ये । २७ मा विद्याच्युतमानं, ०माविषात् शुभमानं । २८ भूतान्दुर्कर्मवर्थात्वि० । २९ रामोक्तः ।
 x श्रीवृत्तस्यान्ते एते श्लोकाः केचुचित्पुस्तकेषु दृश्यन्ते—

(१)

विश्वेश्वर विरूपाक्ष विश्वरूप सदाशिव । शरणं भव मृतेश करुणाकर शंकर १
 हर शंभो महादेव विश्वेशामरवह्म । शिव शंकर सर्वोत्तमन् नीलकंठ नमोऽस्तु ते २
 मृत्युंजयाय रुद्राय नीलकंठाय शंभवे । अमृतेशाय शर्वाय महादेवाय ते नमः ३
 एतानि शिवनामानि यः पठेन्नियतः सकृत् । नास्ति मृत्युभयं तस्य पापयोगादि किंचन ४

(२)

यज्ञेशाच्युत गोविन्द माधवानन्त केशव । कृष्ण विष्णो हृषीकेश वामुदेव नमोऽस्तु ते १
 कृष्णाय गोपिनाथाय चक्रिणे मुखैरिणे । अमृतेशाय गोपाय गोविन्दाय नमो नमः २
 एतान्यनन्तनामानि मण्डलान्ते (सदा) पठेत् । ३

(३)

वासनाद् वामुदेवोऽसि वासितं ते जगत्त्रयं । सर्वभूतनिवासोऽसि वामुदेव नमोऽस्तु ते १
 दश सत च नामानि मण्डलान्तेषु यः पठेत् । स शिवस्य पदं गत्वा शिवलोके महीपते २
 एतानि शिवनामानि मण्डलान्ते सकृत्पठेत् ।
 (१) १ श्रीमहादेवाय० ।

(१०) [अ० अ० ४-७-१०] [अ० अ० ६।४४ सूक्तव्याख्यानम् ।]

चक्षुश्च श्रोत्रं च मनश्च वाक् च पापापानो देह इदं शरीरम् ।
 द्वी प्रत्यश्रावणुलोमी विसर्गावितं तं मन्ये दर्शयन्नुत्सम् १
 नक्षश्च पूषश्च करी च बाहू जघं चोक्त उर्वरं शिरश्च ।
 रोमाणि मांसं रुधिरास्थिमज्जमेतच्छरीरं जलबुद्बुदोर्षमम् २
 भुवं ललाटे च तथा च कूर्णां हनू कपोली ह्युक्तेस्तथा च ।
 ओष्ठीं च वृन्ताश्च तथैव जिह्वा मे तच्छरीरं मुखरत्नकोशम् ३

(११) [अ० अ० ४-८-४] [अ० अ० ६।४८ सूक्तव्याख्यानम् ।]

सूक्तान्तेऽस्येत्तृणान्यग्ना विरिणं बोक्त्रकेऽपि वा । यद्वस्तूर्णरधीतं तत् तृणानि भवति ध्रुवम् ।
 वार्षीकूपतंडागानां समुद्रं गच्छ स्वाहा [अग्निं गच्छ स्वाहा] २

(१४) [अ० अ० ५-३-३०] [अ० अ० ७।३५ सूक्तव्याख्यानम् ।]

शर्वतीः पारयन्त्येते तं पृच्छन्ति वचो युजा । अभ्यातं तं यमाकेतुं य एवेदमिति बर्धन् १
 मांसाकेतुं परिसृतं भारतीर्ब्रह्मवर्धनीः । संजानाना मही माता य एवेदमिति बर्धत् २
 इन्द्रस्तं किं विभु प्रभु भ्रानुनेयं सरस्वतीम् । येन सूर्यमरोचयुद्येनेमे रोदसी जुभे ३
 जुषस्वामि अङ्गिरः क्राणवं मेध्यातिथिम् । मा त्वा सोमस्य बर्हुहत् सुतस्य मधुमंतमः ४
 त्वमेग्रे अङ्गिरः शोचस्व देवधीतमः । आ शंतम शंतमाभिर्भूमिष्टिभिः शान्तिः स्वम्निर्मकुर्वत ५
 शो नः कर्निकदद् देवः पुजंन्यां अभि बर्षंतु ।
 शो नो द्यावापृथिवी शो प्रजाभ्यः शो न एधि द्विपत्रे शो चतुष्पदे ६

(१५) [अ० अ० ५-४-११] [अ० अ० ७।५५ सूक्तव्याख्यानम् ।]

स्वत्र स्वप्राधिकरणे सर्वं नि ध्वापया जनम् । आसूर्यमन्यान् त्वापयाव्युषं जांमिपामहम् १
 अजगारो नाम सर्पः सर्पिरंविषो महान् । तस्मिन् हि सर्पः मुधितस्तेन त्वा स्वापयामसि २
 सर्पः सर्पो अजगरः सर्पिरंविषो महान् । तस्य सर्पात् सिन्धवस्तस्यं ग्राधर्मभीमहि ३

सू० ११ पाठभेदाः- १ उरश्च पूष्ठीश्च, उरश्च पूष्ठीश्च, उरश्च पूष्ठीश्च । लोमानि । १ इतुः ।
 सू० ११ पाठभेदाः- १ यस्युजैरप्ययनं तर्धीनि ०, यस्युजैरप्ययनं तर्धीनि स्तृणानि भवते अथ ।
 स्तृणान्य ० । यस्य स्तृणैरप्ययनं । सूक्तान्ते भ्रानुजायसी ॥ २ ॥ (पद्यं चतुः परिशिष्टम्)
 सू० १४ पाठभेदाः- १ ०यन्नेतेर्, यन्नेतेर् । अगारं स । बर्धन् । १ पुत्ररट्टे । १ सरस्वती ।
 ५ शान्तिं स्वः, शान्तिं स्वः ।
 सू० १५ पाठभेदाः- १ स्वमः) यामिन । ०इषुषं यद्वपुः । १ यस्य नृप्यांश्चपथ ० ।

काटिको नाम सुपों	नुबनागसहस्रबजः । यमुनहरे ई सां जालोई	यो नारायणवाहनः	४
पार्थि काटिकद्वयस्य	पदि काःकाटिकाद्भयात् ।		
जन्मभूमिर्मतिक्रान्तो	निविषीं याति काटिकः		५
आ पाहीन्द पृथिभिरीञ्जितेमिं	वृक्षमिमं नो प्रागुधेयं जुषम्ब ।		
नृतां जङ्गमात्पुञ्जस्येव योयां	मामस्ते पितृपुत्रेयीं वृगामिब		६
पुशस्करं बलवन्तं प्रभुत्वं	तमेव राजाधिपतिर्भूव ।		
संकीर्णनागाश्वपतिर्नगुणां	सुमंगल्यं सततं वीर्यमायुः		७
कूर्कटिको नाम सुपों	यो दृष्टीविषु उच्यते । तस्य सुपंस्यं सपंतं	तस्मै संपं नमोऽस्तु ते	८
वेऽदो रंजुने त्रिवो	ये वा सुपंस्य रुद्रिमपुं ।	येषाम्पु सुवस्कृतं तेभ्यः सुपंस्यो नमः	९x
या इयंको पादुधाननां	ये वा वनस्पतीननु ।	ये वावेटेषु शोरेते तेभ्यः सुपंस्यो नमः	१०
नमो अस्तु सुपंस्यो	ये के चं वृषिवीमनु ।	ये अन्तरिक्षे ये त्रिवि तेभ्यः सुपंस्यो नमः	११
उग्रापुषाः प्रमतिनः प्रवीरा	भाषाविनो बलिणो मिच्छेमानाः ।		
ये देवानयुताः पराभेवन्	तास्त्वं वज्रेण मवन्नु निवारय		१२

(१६) [अ० अ० १११, १०] [अ० अ० ७१६, १ सुकरवागमनाम्]

पस्यं त्तं पञ्चयो यन्ति सर्वे यस्यं त्तमुपनिष्ठन्तु आपः ।
 यस्यं त्तं पुष्टिपतिर्निर्विष्टुस्तं सरस्वन्तमवसे हुवेम

(१७) [अ० अ० ११३] [अ० अ० ७१०, १ सुकरवागमनाम्]

उपप्लवतं मण्डूकि कर्षमा वंद तादुरि । मध्वं हृदस्यं प्लवस्वं तिगृह्यं चतुरः पदः

(१८) [अ० अ० ७१, १८] [अ० अ० ११३, १ सुकरवागमनाम्]

पावमानीः स्वस्त्वर्चनीः सुवृषा हि पृतधुनः । कर्षिभिः संमृतो रसो ब्राह्मणेष्पुमृतं हितम् १
 पावमानीर्दृशन्तु न इमं लोकमर्थं अमुम् । कामान् त्समर्थपन्तु नो वृषांकुंवेः समार्हिताः २
 येन देवाः एविब्रंणत्मानं पुनते सदा । तेन सहस्रभारेण पावमान्यः पुनन्तु माम् । ३

४ यामुनहरे सजालो इ । ५ काःकाटिकाद्भयात्, काःकाटिकाद्भयम्, काःकाटिकाद्भयम् । ६ भूमिपरिभ्रमणोः ।
 x १-११ ये वामी (वा० य० १३-८, ७, ६) । (१६) १ [श्री० सु० १० अ० ११८]
 सु० १३ पाठभेदाः- १ उपप्लवत् । मण्डूकी । लक्षस्य । विष्टुः । पदः ।
 सु० १८ पाठभेदाः- १ म इमं । देवैर्देवीः । ३ सद्योजेण धारोय ।

प्राजापत्यं पवित्रं शतोद्यामं हिष्णमयम् । तेन ब्रह्मविदां वचं पुतं बद्रं पुनीमहे	४
इन्द्रः पुनीती सुह मा पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या ।	
यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा जातवेदा मूर्जयन्त्या पुनातु	५
ऋषयस्तु तपस्तेषुः सुर्वे स्वर्गजिगीषवः । तपन्तस्तपसोऽग्रेण पावमानीभिरुहं ऽङ्गवन्	६ [१]
यम्भे गर्भे वसतः प्रापमुग्रं यज्जापमानस्व च किञ्चिद्व्यत् ।	
जातस्व च यद्यापि च यथेतो मे तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	७
मातापित्रोर्पुत्रं कृतं वचां मे यत् स्थावरं जङ्गममात्रमूर्ध्वं ।	
विश्वस्य तत् पद्वपितं वचां मे तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	८
गोघ्नात् तस्करत्यात् स्त्रीवधाद्यच्च किल्बिषम् ।	
प्रापकं च चरणेभ्यम् तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	९
बह्ववधात् सुरापानात् स्वर्णस्तेषाद् वृषलिगमनमेधुनसंगमात् ।	
गुरोर्गुराधिगमनाच्च तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	१०
सालेभ्यन्मातृपितृवधाद्भितस्करात् सर्ववर्णगमनमेधुनसंगमात् ।	
पापेभ्यश्च प्रतिग्रहात् सद्यः प्रहरति सर्वदुष्कृतं तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	११
कपविकयाद्योनिद्रोपाद् मक्षाद्भोज्यात् प्रतिग्रहात् ।	
असंभोजनाद्यापि नृशमं तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	१२
दुष्यंष्टं दुरधीतं पापं यथाज्ञानतो कृतम् ।	
अयजिताभ्यासंयाज्याम् तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	१३
अमन्थमर्षं यत् किञ्चिद्दुष्यते च हुतार्शने ।	
सर्वन्मरुकेतं पापं तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	१४
ऋतस्य योनयोऽमृतस्य धाम् विश्वां देवेभ्यः पुण्यगन्धाः ।	
ता नु आपः य वहन्तु पापं श्रुत्वा गच्छामि मूर्कताम् लोकं तत् पावमानीभिरुहं पुनामि	१५ [२]
पावमानीः इहमपरणी पाभिर्गच्छति नानृजम् ।	
पुण्याश्च मक्षान् मक्षपत्यमृतत्वं च गच्छति	१६
पावमानीः विनू देवान् ष्यापेद्यंश्च मरुर्वतीम् । पित्रंस्तस्योप वनेत क्षीरं मूर्धिमं पुनूकम्	१७

५ पुनीती, पुनीहि । मा । मातृपत्या, ऊत्रेपत्या । १० कृत्वि. (सी) यमनः । १० दारादि यः, दाराभियः । १७ पावमानीः, पावमानी, पावमानं । अर्षोन्त्यस्योप ति इ० ।

पावमानं परं ब्रह्म शुक्रं ज्योतिः सुनातन्मू । ऋषीभ्यस्वोप तिष्ठेत् क्षीरं मृदिमं धूतुकम् १८
 पावमानं परं ब्रह्म ये पठन्ति मनीषिणः । सन्नं जन्म भवद्भियो धनाढ्यो वैकुण्ठारणः १९
 दशोत्तराण्युवाचैव पावमानीः शतानि वत् । एतन्नुह्यन्नेत् मन्त्रं क्षीरमृत्युमयं हरिम् २०
 एतत्पुण्यं पापहरं श्रेयस्युत्सुषापरहम् । पठन्तु शृण्वतां चैव बुधाति परमां गतिम् । २१[३]

(१९) [अ० अ० १।७।१०] [अ० अ० १।११।५ मन्त्रव्याख्यानम्]

इच्छेव वामनु वस्तां धृतेन यस्याः पुत्रं पुनते वं वपन्तः ।
 धृतपदी शुकरी सोमपुष्टो र्वं प्रहमस्तिथत वैश्वदेवी १
 वैश्वदेवी पुनती देव्या गा यस्यामिमा बह्वयस्तन्वो वीतपुष्टाः ।
 तथा मर्दन्तः सधुमादेषु वयं स्याम परतो रयीणाम् २

(२०) [अ० अ० ७।१।१८] [अवेदस्व वरमन्त्रव्यख्यानम्]

यत्र तत्र परं पुत्रं विष्णोर्द्विके महीपते ।
 वैश्वैः सुकृतकर्मभिस्तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव १
 यत्र तत्र परमाप्यं मृतानामधिपतिम् ।
 भावमावी च योगीश्व तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव २
 यत्र लोकस्तन्ययजः धृष्टया तपसा जितः ।
 तेजश्च यत्र ब्रह्मं च तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव ३
 यत्र देवा महात्मानः सेन्द्राश्च समहर्षणाः ।
 ब्रह्मा च यत्र विष्णुश्च तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव ४
 यत्र शूना च यमुना च यत्र शर्वी सुरस्वती ।
 यत्र सोमश्चरो देवस्तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव ५
 यत्र तद्विष्णुर्महीपते नराणामधिपतिम् ।
 यत्र शङ्खचक्रगदाधरस्मरणं मुक्तिश्च तत्र माममृतं कूपीन्द्रायिन्दो परि स्रव ६

(२१) [अ० अ० ७।१।१९] [अ० अ० १०।१९ वृषभवाग्व्याख]

सुगुपीस्तर्पसो दिवा नक्तं च साधुर्षीः । वरं पकतुरहमा देवीरवसे हुवे १

१८ विन्वत्सवोप वते । १९ सन्नं जन्म । २० ऽप्युवाचैव, पारे मू० । सू० १९ पाठमेवा- १ इति ।
 परेषु च । ०४७ । सू० १० पाठमेवा- १ ०माश्वे । भूतानामधिपतिः, देवानामधिपतिः, भूतानामधिपतिः ।
 भावमावि । च योगीश्व, करो गीश्व । ३ त्यजाः । ब्रह्मा । ४ ब्रह्म च । [१९।१] (वा० अ० १९।५४)

(२२) [अ०अ०८१११] [अ० १०१०५ मन्त्रस्थानम् ।]

मितामिति सरिते यत्र संग्रहे तत्रापुत्रासो द्विवमुपेतन्ति ।

ये धं तुन्वं वि सृजन्ति धीरास्तं जनसो अमृतत्वं भजन्ते

१

(२३) [अ०अ०८१११८] [अ०अ० १०१०५ मन्त्रस्थानम् ।]

अविधवा भवं वर्षाणि शतं सायं तु सुवता । तेजस्वी च यशस्वी च धर्मपत्नी प्रतिवता १

जनपदद्रुपुत्राणि मा च दुःखं लभेत कश्चित् । मतां ते सोमपा नित्यं भुवेर्द्धर्मपरायणः २

अपुत्रा भवं त्वं च सुभगां च प्रतिवता । मनुष्ये च पितृभ्रातृ हृदयानिद्विनी सदा ३

इन्द्रस्य तु यथेन्द्राणी धीधरस्य यथा धिया । इंकरस्य यथा गीरीं तद्भर्तुरपि भर्तारि ४

अर्थेयधानुसूया स्याद् वसिष्ठस्यप्यरुन्धती । कीशिकस्य यथा सर्ती तथा त्वमपि भर्तारि ५

ध्रुवैधि पोप्या मयि मद्यं त्वावाद्दृहस्पतिः । मया पर्या प्रजावती संजीव शरदः शतम् ६

(२४) [अ०अ०८१११३] [अ०अ० १०१०५ मन्त्रस्थानम् ।]

असौ या सेनां मरुतः परंपाम्भ्येति न ओजसा स्पर्धमाना ।

तौ गूहन् तमुत्सापवतेन यथामीषामन्यो अन्वं न जानात्

१

अन्धा अमित्रा भवताशीषाणा अहंय इव ।

तेषां वो अग्निर्वधाना मग्निमूढानामिन्द्रो हन्तु वरवरम्

२

(२५) [अ०अ०८१११४] [अ०अ० १०१०५ मन्त्रस्थानम् ।]

इविर्मिंके स्वरितः सचन्ते मुन्वन्त एके सवनेषु सोमान् ।

शशीर्मवन्त उत दक्षिणाभिर्नज्जिद्भावन्यो नरुके पताम

१

(२६) [अ०अ०८१११५] [अ०अ० १०१०५ मन्त्रस्थानम् ।]

॥ अथ रात्रिमूलम् ॥

आ रात्रिं पार्थिवं रजः वितरः पापु धामभिः ।

त्रिवः सदांसि वृद्धती वि तिष्ठसु आ त्वेषं धतंते तमः

१

ये ते रात्रि नूचक्षंसो युक्तासो नवतिर्नव । अर्शातिः संत्वष्ट्या जुतो ते सप्त सप्ततीः २

रात्री य पठे जननीं सर्वभूतनिवेशनीम् । भुवा भुगवतीं कृष्णा विश्वस्य जगता निशाम ३

सू० ११ पाठभेदा -- १ सरितो । संगते ।

सू० ११ पाठभेदा -- १ ००६०१ । [सू० १४] १ यथार्थया मन्यो । [१ अथ ११११, वा० य० १०७७, साय० १८१०] १ [अथ ११११, साम० १८७१] [सू० १५] नरक । सू० ११ पाठभेदा १ विमुः मयि, वितरपापु, विमुः मयि, विमुः मयि । १ सम्यक् । समतिः, समति । १ दिवा ।

ध्रुवमहं हिरण्यस्य विनुर्मानं च जग्राम । तेन मां सूर्यत्वष्टु—मकरं पुरुषु प्रियम् ३
 मन्त्रार्जं च विराजं चा—भिष्टिर्यां च मे ध्रुवा ।
 लक्ष्मीं गृह्णस्य या मुने तया मामिन्द्र सं सृज ४
 अग्नेः प्रजां परि पश्चिरण्य—सुमते एजे अपि मर्त्येषु ।
 य एनुद्रेतु स इवेनमहति जराभूयुभवंति यो विमर्ति ५ [१]
 यद्रेतु राजा वरुणो यदुं देवी सरस्वती । इन्द्रो यदुं ब्रह्मा वेदुं तन्मे वचंस्व आयुषे ६
 न तद्रक्षामि न पिशाचाश्वरान्ति देवानामोः प्रथमजं ह्येति ७
 यो विमर्ति दाक्षायणा हिरण्यं स देवेषु कृणते वीर्यमायुः स मनुष्येषु कृणते वीर्यमायुः ८
 यदाब्रह्मन् दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनुस्यमाना ।
 तस्य आ ब्रह्मामि शतशारदाया—पुष्मान् जरादष्टिपंधासन् ८
 पूतादुर्गुन् मधुमत्सुवर्णं धनंजयं धुरुणं धारयिष्यु ।
 ऋणकू सपत्न्यावर्धरांश्च कृणवदा—ऽऽरंशे मां महते सौरमगाय ९
 प्रियं मां कुरु देवेषु प्रियं राजसु मा कुरु । प्रियं विश्वेषु गोत्रेषु मयि धेहि कृत्वा कर्चम् १०
 आग्निर्धनं विराजति सूर्यां धनं विराजति ।
 विराज्येत्त विराजति तेनाभ्यान् ब्रह्मणस्पते विराज सुमिधं कुरु ११ [२]

(१८) [अ० न० ८।१।११] [अ० न० १।१।१८ पृथक्पठन्यात्]

(विद्वज्वा भागिरसः । इन्द्रः । जगती ।)

अवांश्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिह्वं न जिह्वं स्वजिघः ।
 इमं नो हव्यं विह्वे जुपस्वा—ऽस्म कुल्मो हरिवो मेदिनि त्वा १

(२१) [अ० न० ८।१।११] [अ० न० १०।१।१८ पृथक्पठन्यात्]

यां कुलपयन्ति नोऽरंघः कुरां कुर्यां वधूमिव ।
 तां ब्रह्मणार्पं निर्णुंघः प्रत्यं ककृतारं मृच्छतु १
 शीर्षिण्यतीं कर्णवतीं विर्षुकर्यां भयंकरीम् ।
 यः भार्गुणोऽत्रिहास्य त्वां वि तं त्वं योजयामुभिः २

(२०) १ हिरण्यस्य संपत्तुमानेव । २ नान्यथा । पुरुषमिव । ५ इत्येवमहति, इवेनमहति, इवेदमहति, इवेनमहति ।
 ७ दाक्षायणं हिरण्यं । (अ० न० १४।११) ८ ० मानाः । तस्य भा, तस्ये, तदा । यथासन्, ० सन्, ० सन् वा,
 यथासम् । (अ० न० १४।११) ९ पूतादुर्गुन्, पूतादुर्गुन् । सपत्न्यायणः । (अ० न० १४।११) १० गोत्रेषु ।
 ११ विराज्येत् । (तं० स० ४।१।१४, तं० स० १०।१।११)

येन विष्टेह बहमि प्रतिकूलमुपायिनि ।
 तमेवेतो निर्वतस्व मास्मान् मृच्छो अनागतः ३
 अमिषतस्व कर्तारं निरस्तास्माभिरोजसा ।
 आपुरस्य निकृन्तस्व प्रजां च पुरुपायिनि ४
 यस्त्वा कृत्ये चकारं ह तं त्वं गच्छ पुनर्नव ।
 अरातीः कृत्ये नाशयु सर्वाश्च यानुधान्यः ५ [१]

क्षिपं कृत्ये निर्वतस्व कर्तुरेव गृहान् पति ।
 पश्यंश्चेवास्य नाशय वीरांश्चास्य नि बहय ६
 यस्त्वा कृत्ये प्रजिघाय विद्रों अविबुधो गृहान् ।
 तस्येवेतः परेत्याशु तनुं कृधि परंपरुः ७
 प्रतीचीं त्वापसेधतु बह्यं रोचिष्पवमिब्रहा ।
 अग्निश्च कृत्ये रक्षोहा रिग्हा चार्ज एकपात ८
 यथा त्वाङ्गिरसः पूर्वं मृगवधार्प सेधिर ।
 अत्रपश्च वसिष्ठाश्च तथैव त्वाप सेधिम ९
 यस्ते परं कृधि सन्दधी रथस्येव विभ्रुधिया ।
 तं गच्छ तत्र तेऽप्यन—मज्ञातस्ते अप्यं जनः १० [२]

यो नः कश्चिद्वृणस्थो वा कश्चिद्वान्योऽमि हिंसति ।
 तस्य त्वं द्रोर्विद्धोऽग्नि—स्तनूमृच्छस्व हेळिता ११
 मवांशवां वेवहेळि—मस्यत पापकृत्वनि ।
 हरस्वती त्वं च कृत्ये मोचिंछप्रस्तस्य किंचन १२
 यो नुः कश्चिद्वहाराति—मनमा प्रतिमूर्षति ।
 दूरस्थो बान्तिरुस्थो वा तस्य हृष्टममृक् पिब १३
 येनामि कृत्ये प्रहिता दूष्पेनास्मज्जिघांसया ।
 तस्य ध्यानस्वाध्यायश्च हिनस्तु हरमाशानिः १४
 ये नः शिवासः पन्थानः परापन्ति परावतम् ।
 तेर्ष्वि राठ्याः कृत्या नो गुमपरस्वानुकृतये १५ [३]
 पत्रि वैपिं द्विपद्यस्मान् यार्दि वैपिं चतुष्पदी ।
 निरस्ततो वजास्माभिः कर्तुं गृष्टार्पदी गृहान् १६

या नः शपादशपतो यथं नः शपतुः शपान ।	
वृक्षमिव विद्युदाशु तमामुंशानुं शोषय	१७
यं द्विप्सो यथं नो द्वे-प्यवशापुर्वथं नः शपान् ।	
शुने पिप्टामिव क्षामं तं प्रत्यस्य स्वमुत्पवं	१८
यथं सापत्नः शपथो यश्च यामां शपानि नः ।	
बह्यां च यत् क्रुद्धः शपान् सर्वं तत्र कृष्णधरपुत्रम्	१९
सर्वन्धुश्चाप्यवन्धुश्च यो अस्मां अभि शर्मति ।	
तस्य त्वं मिन्ध्वेषिप्टार्यं पशु विस्फुर्यं तच्छिरः	२० [५]
अमि मेहिं सहस्राक्षं युक्त्वा तु शपथं रथं ।	
शत्रुनन्विच्छती क्रूर्यं वृक्षीवाविमृतो गृहान्	२१
परि षो वृक्षे शपथान् दहन्नागिरिव हृदयम् ।	
शत्रुनेत्रामितो जहि विन्ध्या वृक्षमिवाशानैः	२२
शत्रून् मे प्रोध शपथात् कृत्याश्च मुहूर्तुःमुहूर्तम् ।	
त्रिह्याः इत्यक्षणाथं दुर्दुः समिद्धं जालवेदसम्	२३
असपत्नं पुरस्ताद्भिः शिवं दक्षिणतः कृषि ।	
अमपुं सततं पुम्भात् भद्रमुत्तारतो गृहे	२४
परं हि कृत्ये मा तिप्य विद्वस्येव पुं नय ।	
सृगस्य हि मृगाशिशो न त्वा नीकैर्नुमहति	२५ [५]
अप्यास्येव चोररूपे विषुकरूपेऽविनाशिनि ।	
जुर्मिता प्रतिगृष्णीष्व स्वयमांशुषु चार्जुतम्	२६
त्वमिन्द्रो एमो बर्हणस्वमापोऽग्निरेधानितम् ।	
त्वं ब्रह्मा चैव रुद्रश्च त्वष्टा चैव मुजापतिः	२७
आर्षतुष्वं निर्वतेषु भूतवः परिवत्सुराः ।	
अहोगवाश्चाप्याश्च त्वं दिशः पदिशश्च मे	२८
त्वं यमं बर्हणं सोमं त्वमापोऽग्निरेधानितम् ।	
अत्राद्वत्य पदुक्षेव मुत्पारुपनि चार्जुतम्	२९
ये मे वसे शरुगुर्षे शपानं धिया सहिते पुरुषे निजं ह्यः ।	
कुम्भीपाकं नरकं शिवबद्धं हता एव पुरुपासो परमस्य	३० [६]

अभ्यन्ताका स्वलभृता सर्वे नो दुरितं दह ।	
जानीथाश्वेष कृत्यानां कर्तुं नृन् पापचेतसः	३१
यथा हन्ति पुरासनिं तथैवेयां सुकृन्नरः ।	
तथा त्वया युजा वपं निकृण्म स्यास्तु जङ्गमम्	३२
उत्तिष्ठेव परेहीतो ऽज्ञति किमिहेच्छंसि ।	
श्रीवास्ते कृत्ये पात्री चाऽग्निं कर्त्स्यामि विद्रव	३३
स्वायमाः सन्ति नोऽसपो विद्म चैत्र पक्षेपि ते ।	
तेस्ते निकृण्मस्तान्युग््रे यदि नो जीवयस्वर्तान्	३४
मास्योच्छिषों द्विषुं मोत किञ्चिच्चतुष्पदम् ।	
मा ज्ञातीननुंजान् पुवान् मा वैग्निं प्रतिवशिनी	३५ [७]

शत्रुयता प्रहिंवासि दृष्येनाभि यथायतः ।	
तर्तस्तथा त्वा नुवन्तु योऽयमन्तर्मायं भितः	३६
एवं त्वं निकृतास्मामि बद्धुणा दंयि सर्वशः ।	
यथेतमारभिता भूत्वा पापधीनिव नो जहि	३७
यथा विद्युद्धतो वृक्ष आर्मलादनु शुष्पति ।	
एवं स प्रतिशुष्पतु यो मे पापं चिकीपंति	३८
यथा प्रतिशुको भूत्वा तमेव प्रतिधावति ।	
पापं तमेवं धावन्तु यो मे पापं चिकीपंति	३९
यो नः स्वो अरणो यश्च निष्पद्यो निर्घासति ।	
वेवास्तं सर्वे धूर्षन्तु बह्य वमं ममान्तरम्	+ ४० [८]

उत्तरा मन्दन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधो अद्रिवः । अथ बह्यद्विषं जहि	४१
कुर्वे ते मुसं रीदं तन्दिघ्नानन्तुमावह ।	
ज्वरमृत्युमपं शोरं विश नाशय मे ज्वरम्	४२
यो मे करोति प्रहारे यो गृहे यो निवशने ।	
यो मे कुशानसे कृपां कुशानं दन्तुधावने	४३
पतिसर् पतिधाव कुमारीषं पितृगृहान् ।	
मूर्धानमेवा स्कोटय पद्मंवा कुले कृधि	४४

ये नो र्वि बुभ्रितासो अग्रे जुह्वमतीसो अनुत्तं वर्जन्तः ।
 तेषां वर्ण्युर्विषां जातवेदः शुष्कं न धुक्षममि सं वृहस्व ४५
 कृष्णावर्णे महद्रूपे बृहत्कर्णे महर्जये । देवि देवि महानुवि मम शत्रून् विनाशय ४६
 सत्र फद्र जहि महाकृष्ये विभ्रुमाग्निममममे ।
 जहि शत्रून्विभ्रुलेन कृष्यस्व विव शोणितम् ४७
 ये द्रुश्रुर्जने महामग्रे कृषाधियो बुभेदा अश्मनासः ।
 आश्वदेतान् शोचिषा विभ्रु तर्मुन् वैवस्वतस्य तर्जनं नपस्व ४८ [१]

(१०) [अ० म० ८।०।१०] [अ० म० १०।१।४१ अक्षरागणनम्]

हिमस्य त्वा जरापुण्या शाले परिं ह्ययामसि । [जत ह्रुवो हिं शो धियो ऽग्निर्वेदानु भेषुजम्*] ।
 शीतह्रुवो हिं शो धियो ऽग्निर्वेदानु भेषुजम् । अन्तिकामग्निमजनयं पूर्वातः शशाहागमत् २
 अजातपुत्रपुत्रायां ह्रुव्यं मम हूपते । विपुलं वने बृह्वाकाशं चरं जातवेदूः कामाय ३
 मां च रक्ष पुत्रांश्च शरणमभूत् तव । विगाह्य लोहितग्रीवं कृष्णावर्णं नमोऽस्तु ते ४
 अस्माच्चिरहंरस्येनो सागरस्योर्मयो यथा । इन्द्रः क्षत्रं वेदानु बर्हणमग्निं विंशतु ५
 शश्रुवो निधनं पान्नु जय त्वं ब्रह्मतेजसा । ६ [१]

कपिलजटीं सुवर्भक्षं चाग्निं प्रेत्यश्रुदेवंतम् ॥ ७
 वरुणं च वशाभ्यपेयं मम पुत्रांश्च रक्षतु [मम पुत्रांश्च रक्षत्वो नमः ।] ८
 सामं वरुभ्रात जीव विव सांश्च च मोर्धं च ९
 दुःखितोश्च द्विजांश्चैव प्रजां च यगु पालय १०
 यार्वदाग्निवस्तपन्ति यार्वद्वाजनि चन्द्रमाः । पावशापुः पूर्वायति तावञ्जीव जयां जय ११

सू० १० पाठभेदाः- १ अरापुण्याः । शुभोऽग्निः०, सुभोऽग्निः०, अघोऽग्निः०, विवोऽग्निः० । २ शीतह्रुवो, शीतह्रुव । ३ अरुपूर्वाः०, अरुपूर्वाः०, अरुपूर्वाः०, अरुपूर्वाः०, अरुपूर्वाः० । शिशुपुत्रमत् । ४ पूयते, हूपते । ४ माध । ५ अरुमादि बर्हं स्योनां, अस्माच्चिरहंरस्योनां, अस्माच्चि बर्हंस्योनां, अस्माच्चिरहंरस्योनां, अस्माच्चि बर्हंस्योनां, अस्माच्चि बर्हंस्योनां । ६ यदं, इन्द्रं शश्रु । ७ जयसवं, जय त्वं । १० दुःखितो यः, दुःखितानं०, अशा । ११ वायुः प्रवाजति । जय तावञ्जीव जया जय ।

* [१०।१] देव मन्त्रस्य भागः, वाग्देव इवः ।

येन केन प्रकारेण को हि नाम नु जीवति ।
 परंपामुपकारार्थं यज्जीवति स जीवति । एतां वैश्वानरीं सर्वदेवाभूमोऽभून् ते १२
 न चोरमयं न च सर्पमयं न च व्याघ्रमयं न च मृत्युमयम् ।
 यस्यापमृत्युर्न च मृत्युः सर्वे लभते सर्वे जयते १३ [२]

(३१) [अ० सं० ८।८।१] [अ० सं० १०।१५।१ मृत्युमयतात्पर्यात्]

अथ मेधा-सूक्तम् ।

मेधां मह्यमङ्गिरसो मेधां सुत ऋषयो वदुः । मेधामिन्द्रं ब्राह्मिष्वं मेधां धाता ददातु ते १
 मेधां ते वरुणो राजा मेधां देवी सरस्वती । मेधां ते अश्विनौ देवा वा धन्तां पुष्करं च राजा २
 या मेधा अंभुरस्सु गन्धर्वेषु च यन्मनः । देवी या मानुषी मेधा सा मामा विशतात्रिमाम ३
 यन्मे नोक्तं तद्रमतां शक्यं यदनुब्रुवं ।
 निशामतं नि शामहे मयि वतं सह प्रतेषु भूयासं ब्रह्मणां सं गमेमहि ४
 शरीरं मे विचक्षणं वाङ् मे मधुमद् दुहाम् ।
 अर्द्धसहस्रसो सूर्यो ब्रह्मणानी स्थः धृतं मे मा प्र हासीः ५ [१]
 मेधां देवीं मनसा रेजमानां गन्धर्वजुष्टां प्रति नो जुषस्व ।
 मह्यं मेधां वदु मह्यं भियं वदु मेधावी भूयासमजराजिष्यु ६
 सर्वसृष्टिमिच्छतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सुनिं मेधामवासासिपम् ७
 यां मेधां देवर्गणाः पितरंश्चापासते । तथा मामद्यमेधयां—ऽग्रे मेधाविनं कुरु ८
 मेधाभ्यां हं सुमनाः सुमतीकः अद्भ्यर्मानाः सत्यमतिः सुशेवः ।
 महायशा धारविष्णुः प्रवक्ता भूयासमस्मि शूरयां प्रयोगे ९

सू० १० पाठभेदाः—१० चित्तमनु, हि नाम न, योनामनु, हीनमनु । वैश्वानरं०, वैश्वानरं देवं सर्वदेव ।
 मद्भि वैश्वानरं यन्ने सर्वदेव ननोऽहन्ते ते । १३ यस्यापि मृ० । स सर्वे लभते स सर्वे जयते ।
 सू० १० पाठभेदाः— १ मेधां मह्यं दधातु ते, ददातु मे । २ मेधां मे । ३ अंभुरासु, अंभुरासो, अंभुरेषु ।
 मातृवी सुता । सा माया; मेधा विशतात्रुमा, मामा विशतात्रिह । ४ तद्रमतां; यदनुब्रुवं । निशामतं
 मयि वतं सह ब्रह्मणा संगमेमहि, अनिशामयि मयि.. मियेय भूयासं म० । ५ विचक्षण, मधुमद्दुहा,
 अमद्दहा, अमद्दहां, मधुमलमा । मधुमम० । प्र हासीत् । ६ देवीमनसा, देवीं मनसतां । मेधावि ।
 अत्रिषुः । ८ अमेधया मेधा०, अमाहमेधाये मेधाविनयं ९ अममता, मेधास्यंमताः, मेधास्यं
 सुमताः । अमताः सत्यमतिः सु०, अमतास्यमति सुरीरः । प्रवक्ता भूयासमस्ये, अममये, स्वधया प्रयोगे ।
 ११७-८ (वा० य० ११।११-१४) १ (वा० य० ११।१५ सहस्रा)

नाशापित्री पलाशास्था—रुषसौ पथिकामंशु । अथां ततस्य पक्ष्माण्य—मपायां योग्यनादिनी १०
 मन्त्रवृक्ष पलाशा त्वं अद्यां मेधां च देहि मे । वृक्षाधिप नमस्तेऽस्तु अग्र त्वं संनिधौ भव ११ [२]

(११) [अ० अ० ८/८/१९] [अ० अ० १०/१११ सूक्ष्माध्याय]

ऊर्ध्वरेखा म दहन्ते विष्णुरिममिन्द्राग्नी अमृतं जुषेधाम् ।
 मर्षं वधाना उप हीर्षमापुरस्मे धत्तं पुरुमुना पुरान्धिः ।

(११) [अ० अ० ८/८/१७] [अ० अ० १०/१११ सूक्ष्माध्याय]

येनेदं भूतं भुवनें मन्त्रिभ्यन्त परीं गृहीतमसूतेन सर्वम् ।
 येन यज्ञस्तापतें सुसहोता तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १
 येन कर्माण्यपसां मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विद्वेषु धीराः ।
 यदपूर्वं पक्ष्मन्तःप्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २
 यज्जामतो दूरमुदेति वैश्वं तद्वं सुसस्य तथैवेति ।
 दूरंगुमं ज्योतिषां ज्योतिरेकु तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ३
 यत् प्रज्ञानंमृत चेतो धूर्तिश्च यज्ज्योतिरन्तरमूर्तं प्रजासुं ।
 यस्माद्भ कृते किञ्चन कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ४
 यस्मिन्नुचुः साम् यज्ञेषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता स्थनामार्षिग्राः
 यस्मिन्क्षित्तं सर्वमोर्तं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ५
 सुषारधिरम्बानिवृ यन्मनुष्पान् नेनीपतेऽभीष्टुभिर्वाजिनं इव ।
 ह्यर्पतिपुं यद्वजिरं यथिपुं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ६ [१]

ये पञ्च पञ्चाशतः शतं च सहस्रं च नियुतं पारुदं च ।
 ते यज्ञचित्तोप्लकाटुं शरीरं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ७
 वेङ्गाहमेतं पुरुषं महान्तं—मात्रित्यवर्णं तममः परस्तात् ।
 तस्य योतिं परिपश्यन्ति धीरा—स्तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ८
 येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा विधां वाचा मनसा कर्मणा वा ।
 यत् स्यां दिशमनु संयन्ति प्राणिन्—स्तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ९
 ये मे मनो हृदयं ये च बुधा ये अन्तारिक्षं बहुधा कल्पयन्ति ।
 ये धीर्षं च पशुपी सचरन्ति तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १०

[११/१-६] (वा० य० १७/१-६) । ८ (वा० य० ११/१८)

- परसेवुं धीरः पुनन्ति कवयो ब्रह्मार्णमेतं व्यावृणत इन्दुम् ।
स्थावरं जङ्गमं च द्यौराकाशं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ११ [२]
- येन द्यौरुष्मा पृथिवी चान्तरिक्षं येन पर्वताः प्रदिशो दिशश्च ।
येनेदं सर्वं जगद्दृष्टासं प्रजानत तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १२
- अव्यक्तं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं शिवम् ।
सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १३
- कैलामशिसरे रम्ये अंकरस्य गुहालयम् ।
श्रेयतास्तत् प्रमोदन्ते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १४
- आदित्यपर्वणं तपसा ज्वलन्तं यत् पश्यसि गुहासु जायमानः ।
शिवरूपं शिवमुदितं शिवालयं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १५
- येनेदं सर्वं जगतो बभूव यद्देवा अपि महतो ज्ञातवेदाः ।
पश्येवाद्यं तपसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १६ [३]
- गोमिर्जुष्टो धनेन ह्यायुषा च बलेन च ।
प्रजया पशुभिः पुष्कण्णं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १७
- योऽसीं सर्वेषु वेदेषु पृथ्वतेऽनत्र ईश्वरः ।
अकार्षीं निर्वणो ह्यात्मा तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १८
- यो वेदादिषु गापञ्ची सर्वव्यापी महेश्वरः ।
तदुक्तं च यदा ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १९
- प्रपतुषाणं ओंकारं प्रणवं च महेश्वरम् ।
यः सर्वं यस्य चित्तं सर्वं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २०
- यो वै बुद्धं महाबुद्धं प्रणवं पुरुषोत्तमम् ।
ओंकारं परमात्मानं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २१ [४]
- ओंकारं चतुर्भुजं लोकनाथं नारायणम् ।
सर्वस्थितं सर्वगतं सर्वव्याप्तं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २२
- तत् परात् परतो ब्रह्मा तत् परात् परतो हरिः ।
परात् परतरं ज्ञानं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २३
- य इदं शिवसंकल्पं मुक्षार्थीयन्ति ब्राह्मणाः ।
ते परं मोक्षमाप्स्यन्ति तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २४

अस्ति नास्ति शपित्वा सर्वमिदं नास्ति पुनस्तथैव हृष्टं भुवम् ।
 अस्ति नास्ति हितं मध्वयं पदं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २५
 अस्ति नास्ति विपरीतो प्रवादो ऽस्ति नास्ति गुह्यं वा इदं सर्वम् ।
 अस्ति नास्ति पग्नं परं यत् परं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २६ [५]

(१४) [अ० अ० ८८१४१] [अ० म० १०१८३ सुप्रवाक्यम् ।]

एवञ्चरूपकर्ता (वेदवेप) विष्णुः । अनुपुपु ।

नेत्रमेष परं यत् सुपुत्रः पुनर्य यत् । अस्यै मे पुत्रकानाद्यै गर्भमा धेहि यः पुमान् १
 यथेयं पृथिवी मद्गुत्ताना गर्भमाकृषे । एवं ते गर्भमा धेहि दशमे मासि सूर्तवे २
 विष्णोः भेष्टेन रूपेणाऽस्यां नाथौ गर्विन्पाम् । पुमांसं पुत्राना धेहि दशमे मासि सूर्तवे ३

(१५) [अ० अ० ८८१४१] [अ० म० १०१८३ सुप्रवाक्यम् ।]

वत्स भाष्येयः । अग्निः । गायत्री ।

अनीकवन्दनमुत्प्रेक्षिं गीर्मिहेवामहे । स नः पपदति द्विपः १

(१६) [अ० म० ८८१४१] [अ० वे० १२४ एतन्मन्त्रकल्पने ।]

संज्ञानमुशानावदत् संज्ञानं वरुणोऽवदत् । संज्ञानमिन्द्रं भ्रागिभ्यं संज्ञानं सवितावदत् १
 संज्ञानं वः स्वैर्भ्यः संज्ञानमरणेभ्यः । संज्ञानं सुभिवनां पुत्र मिहास्मान्मु नि पश्यताम् २
 यत् कक्षीर्वां सुवननं पुत्रो अद्भिरसां भवेत् । तेनोऽस्य विश्वं बुवाः सं द्विषां सर्वजीजनन् ३
 सं वो मनासि जानतां सुमाकुंलिर्मर्नामसि । असौ यो विर्मना मूनः सं सुमावर्तयामसि ४
 त्रैहंस्यं संसाद्राणं परि वर्मितुं यद्धविः । तेनामिज्राणां बाहून् हविषां शोषयामसि ५
 पृथिव्यां न्येषामिन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।
 तथा यो अग्निवर्धानामग्निमूर्च्छाना मिन्द्रो हन्तु सर्ववरम् ६
 ऐषुं नह्यत्रुपाजिनं हरिणस्य धिर्वं यथा । परीं अमित्रीं ऐष त्वर्वाचीं गीहृपाजन्तु ७
 याधृगाणां पते वसो होतवरेण्यकतो । नुभ्यं गाएज्रमूर्च्यते ८

सू० १४ पाठभेदः - १ दद्यात्सां पुत्रान् ।

सू० १६ पाठभेदा - १ वा० स्वैर्भ्याः, यश्चभ्यः, नः स्वैभ्याः । ३ ०यांसंवनतो, ०याभंवनतो । ०यामवे, ०यामवेत् स्वयचोचरम् । ४ नमामसि । ५ जननं समावर्तं ।

गोकार्त्तो अर्त्तकामः भुजाकार्त्त उत कश्चपः ।	
भूतं म्रविष्पत् प्रस्तीति सह बंह्येकमक्षरं बहुबंह्येकमक्षरम्	९
यत्रुक्षरं भूतकृत् विश्वेदेवा उपासति । महं क्रपिमस्य गोप्नारं जमदग्निर्कुर्वतम्	१०
जमदग्निराप्पायते छन्दोमिश्रतुरुक्षीः । राजा सोमस्य मक्षेण बह्वणा धीपांविता	११
शिषा नः प्रदिशो दिशः सुत्या नः प्रदिशो दिशः ।	
अजो यत् तेजो दहधे शुक्रं ज्योतिः परो गुहा	१२
पहपिः कश्यपः स्तीति सत्यं ब्रह्म चराचरं ध्रुवं ब्रह्म चराचरम् ।	
त्रयापुषं जमदग्निः कश्यपस्य त्रयापुषम्—ऽगस्त्यस्य त्रयापुषम्	१३
पञ्चैवानी त्रयापुषं तन्मे अस्तु त्रयापुषं सर्वंभस्तु शतापुषं ब्रह्मापुषम् ।	१४
तश्चतुषोर धृणीमहे गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये ।	
वैधीं स्वस्तिरस्तु नः स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।	
ऊर्ध्वं जिगातु मेपुजं शो नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे	१५

॥ इति परिशिष्टानि ॥

अष्टौ विकृतयः ।

सहितकण्डम् ।

परः सप्तिकर्षः संहिता । (महापारव १।१।१०९ पाणिनिः) (वर्णाश्रमविविक्तः सन्निधिः संहितासङ्घः रवात्)

[१] संहितामन्त्रः ।

ओर्षधयःसर्वदन्तेसोमेनसह राज्ञा । यस्मैकूपोतिब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि ॥

(श्र० अष्टक ८, अ० ५, व० ११, मं० १०, ख० १७, मं० ११)

(पद्च्छेदपूर्वकी) मंत्रपाठः ।

ओर्षधयः सं सर्वदन्ते सोमेन सह राज्ञा । यस्मै कूपोति ब्राह्मणस् तं राजन् पारयामसि ॥

वद्विस्तकण्डम् ।

पञ्चाशद्वेदेऽसंहितः ॥ (प्रातिशाक्पञ्चे कात्यायनः)

[२] पदपाठः ।

ओर्षधयः । सं । सर्वदन्ते । सोमेन । सह । राज्ञा ।
१ ० १ १ ४ ५ ६

यस्मै । कूपोति । ब्राह्मणः । तं । राजन् । पारयामसि ॥ १ ॥
७ ८ ९ १० ११ १२

क्रमकण्डम् ।

क्रमेण पद्द्वयस्य पाठः । क्रमवागे 'योगकटा संहिता' इत्युच्यते । 'क्रमः स्मृतिप्रयोजनः' (भा० पृ० १० । कात्यायनः)

[३] क्रमपाठः ।

ओर्षधयः सं । सं सर्वदन्ते । सर्वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राज्ञा । राजेति राज्ञा ॥
१ १ ० १ १ ४ ४ ५ ५ ६ ६ ६

यस्मै कूपोति । कूपोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ।
७ ८ ८ ९ ९ १० १० ११ ११ १२

पारयामसीति पारयामसि ॥ १ ॥
११ ११

[४] पञ्चसन्धिः ।

पञ्चसंधितक्षणम् ।

अनुक्रमद्वयोत्क्रमद्वयं स्यु-कमोऽभिक्रमस्तथा । सक्रमस्त्वंति पक्षेणे जटायां काधियाः क्रमाः ॥

क्रमः = १ + ०; ० + ३ । उक्रमः = १ + १, ३ + ३ । स्युःक्रमः = १ + १, ३ + १ ।

अभिक्रमः = १ + १, १ + १ । सक्रमः = १ + ०, ० + ३ ।

(क्रमः)	(वाक्यः)	(स्युःक्रमः)	(अभिक्रमः)	(संक्रमः)
१-१	१-१	१-१	१-१	१-१
ओर्षधयः सं ।	सं सं ।	समोर्षधयः ।	ओर्षधय ओर्षधयः ।	ओर्षधयः सं ।
१ १	१ १	१ १	१ १	१ १
सं वदन्ते ।	वदन्ते वदन्ते ।	वदन्ते सं ।	सं सं ।	सं वदन्ते ।
१ ३	३ ३	३ १	१ १	३ ३
वदन्ते सोमं ।	सोमं सोमं ।	सोमं वदन्ते ।	वदन्ते वदन्ते ।	वदन्ते सोमं ।
३ ४	४ ४	४ १	३ ३	३ ४
सोमं सह ।	सह सह ।	सह सोमं ।	सोमं सोमं ।	सोमं सह ।
४ ५	५ ५	५ ४	४ ४	४ ५
सह राज्ञा ।	राज्ञा राज्ञा ।	राज्ञा सह ।	सह सह ।	सह राज्ञा ।
५ ६	६ ६	६ ५	५ ५	५ ६
राज्ञेति राज्ञा ।				
६ ६				

—ॐ—

तत्संविनुर्वरेण्य भर्गो देवस्य धीमहि । * (अ० अ० ३:४:१०; म० ३:११:१०) इत्यस्य—

पञ्चसन्धिः ।

तत्संविनुः ।	संविनुस्संविनुः ।	संविनुस्तत् ।	तत्तत् ।	तत्संविनुः ।
संविनुर्वरेण्यं ।	वरेण्यं वरेण्यं ।	वरेण्यं संविनुः ।	संविनुस्संविनुः ।	संविनुर्वरेण्यं ।
वरेण्यं भर्गः ।	भर्गो भर्गः ।	भर्गो वरेण्यं ।	वरेण्यं वरेण्यं ।	वरेण्यं भर्गः ।
भर्गो देवस्य ।	देवस्य देवस्य ।	देवस्य भर्गः ।	भर्गो भर्गः ।	भर्गो देवस्य ।
देवस्य धीमहि ।	धीमहि धीमहि ।	धीमहि देवस्य ।	देवस्य देवस्य ।	देवस्य धीमहि ।
धीमहीति धीमहि ।				

(१११३५६)

विकृति-सङ्घातिः ।

द्वैतित्वात् सभाज्ञाये व्यालितेषु महर्षिणा ।

जटाया विकृतीरदौ लक्ष्यन्ते नातिविस्तरम् ॥ १ ॥

जटा माला शिखा रेखा षडो दण्डो रथा घनः ।

अष्टौ विकृतयः प्रोक्ताः कामपूर्वा महर्षिभिः ॥ २ ॥

अष्टौ विकृतयः कामपूर्वा भवन्ति । तान् जटा-दण्डसंज्ञके द्वे विकृती मुच्ये । यत एताभ्यामेवाम्ब्या विकृतयः संबध्गतिः । तत्र अर्धा शिखाऽनुसर्पति । तथा च दण्ड माला-रेखा-दण्ड-रथा अनुसर्पन्ति । घनस्य जटादण्डावनुसर्पति ।

[१] जटा ।

प्रथमे जटालक्षणम् ।

अनुलोमपित्तोमाभ्यां विचार द्वि पठेत् कामम् । विन्नेमे पदव्यस्यिः अनुलोमे यथाक्रमम् ॥

द्वितीये जटालक्षणम् ।

क्रमे यथोक्ते पदजातमेव द्विरभ्यसेदुत्तरमेव पूर्वम् ।

अभ्यस्व पूर्वं च तयोत्तरे परे ऽवसानमेव द्वि जटामिधीयंत ॥

जटा= अनुलोमः १-२ + विन्नेम २-३ + अनुलोमः १-२ ॥ घनः १-२ + शुक्लमः २-३ + यकमः १-२]

जटापाठः ।

ओर्षधयम् सं, समोर्षधयु, ओर्षधयम् सम् ॥

१ २ २ २ १ ०

सं वदन्ते, वदन्ते सं, सं वदन्ते ॥

२ १ १ २ २ १

वदन्ते सोमं, सोमं वदन्ते, वदन्ते सोमं ॥

१ ४ ४ १ १ ४

सोमं सुह, सुह सोमं, सोमं सुह ॥

४ ५ ५ ४ ४ ५

सुह राज्ञा, राज्ञा सुह, सुह राज्ञा ॥

५ ६ ६ ५ ५ ६

राज्ञेति राज्ञा ॥

६ ६

यस्मै कृणोति, कृणोति यस्मै, यस्मै कृणोति ॥

७ ८ ८ ७ ७ ८

कृणोति ब्राह्मणो, ब्राह्मणः कृणोति, कृणोति ब्राह्मणः ॥

८ ९ ९ ८ ८ ९

ब्राह्मणस्तं, तं ब्राह्मणो, ब्राह्मणस्तं ॥

९ १० १० ९ ९ १०

तं राजन्, राजन्स्तं, तं राजन् ॥

१० ११ ११ १० १० ११

राजन्पारयामसि, पारयामसि राजन्, राजन्पारयामसि ॥ पारयामसीति पारयामसि ॥ १ ॥

११ १२ १२ ११ ११ १२ १२ ११

[२] माला ।

मालाया इति भेदा पुष्पमाला-कर्ममाला चेति । तत्र कर्ममालायाः लक्षणम्-
कर्म-मालालक्षणम् ।

द्वयत्कर्मविषयांस्तपश्चैवस्थादितोऽङ्गताः । अन्तं ध्यादि नवदश कर्ममालेति गोपते ॥

(१ कर्म-माला)

ओषधयः सं । राज्ञेति राज्ञा ॥ सं वदन्ते । राज्ञा सह ॥ वदन्ते सोमंन । सह सोमंन ॥
१ १ ६ ६ १ १ ६ ५ १ ४ ५ ४

सोमंन सह । सोमंन वदन्ते ॥ सह राज्ञा । वदन्ते सं ॥ राज्ञेति राज्ञा । समोषधयः ॥
४ ५ ४ ३ ५ ६ ३ ० ६ ६ ० १

यस्मिं कृणोति । पारयामसीति पारयामसि ॥ कृणोति ब्राह्मणः । पारयामसि राज्ञन् ॥
७ ८ १२ ११ ८ ९ १० ११

ब्राह्मणस्तं । राज्ञस्तं ॥ तं राज्ञन् । तं ब्राह्मणः ॥ राज्ञन्पारयामसि । ब्राह्मणः कृणोति ॥
९ १० ११ १० १० ११ १० ९ ११ १२ ९ ८

पारयामसीति पारयामसि ॥ कृणोति यस्मिं ॥
१० ११

† कर्म-माला

ओषधयः सं । १

सं वदन्ते । ३

वदन्ते सोमंन । ५

सोमंन सह । ७

सह राज्ञा । ९

राज्ञेति राज्ञा । ११

यस्मिं कृणोति । १३

कृणोति ब्राह्मणः । १५

ब्राह्मणस्तं । १७

तं राज्ञन् । १९

राज्ञन् पारयामसि । २१

पारयामसीति पारयामसि । २३

३ राज्ञेति राज्ञा

५ राज्ञा सह ।

७ सह सोमंन ।

८ सोमंन वदन्ते ।

१० वदन्ते सं ।

१२ समोषधयः ।

१४ पारयामसीति पारयामसि ।

१६ पारयामसि राज्ञन् ।

१८ राज्ञस्तं ।

२० तं ब्राह्मणः ।

२२ ब्राह्मणः कृणोति ।

२४ कृणोति यस्मिं ।

(क्रम-मात्रा)

[आदितोऽन्ततः] = [भस्मं चादि नपेत्]		[आदितोऽन्ततः] = [भस्मं चादि नपेत्]	
[१]	१ ओषधयः स — राजेति राज्ञा	१	[१] ७ वस्मै कृणोति — पारयामसीति पारयामसि १२
	२ स वदन्ते — राज्ञा सह	२	८ कृणोति ब्राह्मण — पारयामसि राज्ञन् ११
	३ वदन्ते सोमेन — सह सोमेन	३	९ ब्राह्मण्यं च — राज्ञेय १०
	४ सोमेन सह — सोमेन वदन्ते	४	१० च राजन् — च सह ९
	५ सह राज्ञा — वदन्त स	५	११ राजन् पारयामसि — ब्राह्मणः कृणोति ८
	६ राज्ञेति राज्ञा — समोषधयः	६	१२ पारयामसीति पारयामसि — कृणोति वस्मै ७

(२ पुष्पमात्रा ।)

पुष्पमात्रा-लक्षणम् ।

मात्रा माषेव पुष्पाणां पदानां प्रथिनी हि सा । आवर्तन्ते त्रयस्तस्या कर्मभ्युक्तमसकमा ॥

जटाधरेव पुष्पमात्रा भवति । तत्र प्रतिपद् चित्तन इति कारभेति चितोचः । केचिच्च पुष्पमात्राया-
मितिवाट पदलक्षित्वाद्येऽपि वदन्ति । यथा- "समोषधयः" इति 'सम् ओषधयः' । "ब्राह्मणस्त" इति 'ब्राह्मणः नम्' । "राज्ञेस्त" इति राजन् तम् । इत्यादिः ।

(क्रम.)	विराज	(भ्युत्क्रम)	चिराज	(सङ्क्रमः)	इति । (विराज)
१	ओषधयः सं	समांषधयः	ओषधयः सं ।		
२	सं वदन्ते	वदन्ते सं	सं वदन्ते		" "
३	वदन्ते सोमेन	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन		" "
४	सोमेन सह	सह सोमेन	सोमेन सह		" "
५	सह राज्ञा	राज्ञा सह	सह राज्ञा		" "
६	राज्ञेति राज्ञा				" "
७	वस्मै कृणोति	कृणोति वस्मै	वस्मै कृणोति		" "
८	कृणोति ब्राह्मणः	ब्राह्मणः कृणोति	कृणोति ब्राह्मणः		" "
९	ब्राह्मणस्तं	तं ब्राह्मणः	ब्राह्मणस्तं		" "
१०	तं राजन्	राज्ञेस्तं	तं राजन्		" "
११	राजन्पारयामसि	पारयामसि राजन्	राजन्पारयामसि		" "
१२	पारयामसीति पारयामसि ।				

[४] रेखा ।

रेखा-व्यञ्जम् ।

कमाद् द्वित्रिकगुण्यन्वयपदानुदाहरेत् । वृषपवृषान्वियवस्य मेष्मामाहुः । पुन. क्रमात् ॥

पुर्वाधस्य-

- २ (पदद्वयं) = ओर्षधसुः सं । समोर्षधयः । ओर्षधसुः सं ॥
 ३ (पदत्रयं) = सं वदन्ते सोमं । सोमं वदन्ते सं । सं वदन्ते ॥
 ४ (पदचतुष्टयं) = वदन्ते सोमं सह राजा । राजा सह सोमं वदन्ते । वदन्ते सोमं ॥
 सोमं सह । सह राजा । राजेति राजा ॥

उत्तरार्धस्य-

- २ = यस्मै कृणोति । कृणोति यस्मै । यस्मै कृणोति ॥
 ३ = कृणोति ब्राह्मणस्त । तं ब्राह्मणः कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः ॥
 ४ = ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि । पारयामसि राजन्स्तं ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं ॥
 तं राजन् । राजन् पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि ॥

[यद्वा सर्वस्य मन्वस्य]

- २ (पदद्वयं) = ओर्षधसुः सं । समोर्षधयः । ओर्षधसुः सम् ॥
 ३ (पदत्रयं) = सं वदन्ते सोमं । सोमं वदन्ते सं । सं वदन्ते ॥
 ४ (पदचतुष्टयं) = वदन्ते सोमं सह राजा । राजा सह सोमं वदन्ते । वदन्ते सोमं ॥
 ५ (पदपञ्चकं) = सोमं सह राजा यस्मै कृणोति । कृणोति यस्मै राजा सह सोमं । सोमं सह ।
 ६ (पदसप्तकं) = सह राजा यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं । तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै राजा सह ।
 सह राजा ॥

- ७ (पदसप्तकं) = राजा यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि ।
 पारयामसि राजन्स्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै राजा । राजा यस्मै ॥
 यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ।
 पारयामसीति पारयामसि ॥

[६] वृषटः ।

एतत्-अथर्वम् ।

कममुक्त्वा विपर्यय्य वृषट् कममुत्तरम् । अर्धर्षादेवमुक्तोऽथं कमवृषटोऽभिधीयते ॥

पूर्वाधंस्य-

२ = आर्षधयुः सं ॥ समोर्षधयः ।

३ = ओर्षधयुः सं । सं वदन्ते ॥ वदन्ते समोर्षधयः ।

४ = ओर्षधयुः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमं ॥ सोमं वदन्ते समोर्षधयः ।

५ = ओर्षधयुः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमं । सोमं सुह ॥ सुह सोमं वदन्ते समोर्षधयः ।

६ = ओर्षधयुः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमं । सोमं सुह । सुह राज्ञा ॥

राज्ञा सुह सोमं वदन्ते समोर्षधयः ।

ओर्षधयुः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमं । सोमं सुह । सुह राज्ञा ॥ राज्ञेति राज्ञा ।

उत्तरार्धस्य-

२ = यस्मै कृणोति ॥ कृणोति यस्मै ।

३ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः ॥ ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

४ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं ॥ तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

५ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् ॥ राजन् ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

६ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ॥

पारयामसि राजन् ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ॥

पारयामसीति पारयामसि ।

[७] रथः ।

रथ-सङ्गणम् ।

पादशोऽर्धचरितौ वापि सहोक्त्या द्वण्ड्वद्रथः ।

रथद्विविधः । द्विवचद्विधकप्रतुधकश्चेति । तत्र द्विवचो रथोऽर्धचरितो भवति । द्विवचस्तु रथः प्रथिपादे समानपाद-
कपालुगस्य तावप्रोत्तन्दस्वस्यैव मन्त्रस्य भवति । प्रतुधकश्चो रथस्तु पादग एव भवति ।

(१) द्विवचो रथः (अर्धचरितः)
(एर्धचः) (वचरार्धः)

- [१] (१) ओर्षधयः सं । यस्मिं कृणोति । (प्रथम एकपादकम्)
समोर्षधयः । कृणोति यस्मिं । (द्व्युक्तम्)
- [२] (१) ओर्षधयः सं । यस्मिं कृणोति । (द्वितीयो द्विपादकम्)
(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।
वदन्ते समोर्षधयः । ब्राह्मणः कृणोति यस्मिं । (द्व्युक्तम्)
- [३] (१) ओर्षधयः सं । यस्मिं कृणोति । (तृतीयो द्विपादकम्)
(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।
(३) वदन्ते सोमं । ब्राह्मणस्तं ।
सोमं वदन्ते समोर्षधयः । तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मिं । (द्व्युक्तम्)
- [४] (१) ओर्षधयः सं । यस्मिं कृणोति । (चतुर्थो द्विपादकम्)
(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।
(३) वदन्ते सोमं । ब्राह्मणस्तं ।
(४) सोमं सह । तं राजन् ।
सह सोमं वदन्ते समोर्षधयः । राजंस्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मिं । (द्व्युक्तम्)
- [५] (१) ओर्षधयः सं । यस्मिं कृणोति । (प्रथमः एकपादकम्)
(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।
(३) वदन्ते सोमं । ब्राह्मणस्तं ।
(४) सोमं सह । तं राजन् ।
(५) सह राजा । राजन् पारयामसि ।
राजेति राजा । पारयामसीति पारयामसि । (वचः)

(२) द्विचक्रा ख्यः ।

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्यं देवमृत्विजंम् । होतारं रत्नधातमम् ॥ ऋ० १/२/१
 अयं देवाय जन्मने स्तोमो विभेमिरामसा । अकारि रत्नधातमः ॥ ऋ० १/२/२

मन्त्रद्वयस्य महोत्सवस्य द्विचक्रो रसो भवति । महोत्सवस्यमन्त्रे स द्विधा विभज्यते । तत्र प्रथम—

(ऋ० १/२/१) (ऋ० १/२/२)

- [१] अग्निमीळि । अयं देवायं ॥
 इँळेऽग्निं । देवायाय ॥
- [२] अग्निमीळ । इँळ पुरोहितं ॥ अय देवायं । देवाय जन्मने ॥
 पुरोहितमीळेऽग्नि । जन्मने देवायायं ॥
- [३] अग्निमीळि । इँळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्यं ॥ अयं देवायं । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः ॥
 यज्ञस्यं पुरोहितमीळेऽग्निं । स्तोमो जन्मने देवायायं ॥
- [४] अग्निमीळि । इँळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्यं । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्यं देवं ॥
 अयं देवायं । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विभेमिः ॥
 देवं यज्ञस्यं पुरोहितमीळेऽग्निं ॥ विभेमिः स्तोमो जन्मने देवायायं ॥
- [५] अग्निमीळ । इँळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्यं । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्यं देवं ।
 देवमृत्विजं ॥
 अय देवायं । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विभेमिः । विभेमिरामसा ॥
 ऋत्विजे देवं यज्ञस्यं पुरोहितमीळेऽग्नि ॥ आसया विभेमिः स्तोमो जन्मने देवायायं ॥
- [६] अग्निमीळे । इँळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्यं । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्यं देवं ।
 देवमृत्विजं ॥
 अयं देवायं । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विभेमिः । विभेमिरामसा ।
 ऋत्विजमित्पृत्विजं । आसयत्पामसा ॥
- [७] होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥
 रत्नधातमं होतारं । रत्नधातमाऽकारि ॥
 होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥
 रत्नधातममिति रत्नऽधातमं । रत्नधातमं इति रत्नऽधातमः ॥

(३) द्विचक्रो रथः ।

पूर्वोक्तयोर्द्वयोर्मन्त्रयोः सहोक्त्वा द्विचक्रो रथो भवति । तस्य द्वितीयः प्रकारो यथा—

(श्र० ३।१।१)	(श्र० ३।२.०।१)	(श्र० ३।१।१)	(श्र० ३।२.०।१)
१ अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥	[५](१) अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥
ईळेऽग्निं	। देवायाय ॥	(२) ईळे पुरोहितं	। देवाय जन्मने ॥
[२](१) अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥	(३) पुरोहितं यज्ञस्य	। जन्मने स्तोमः ॥
(२) ईळे पुरोहितं	। देवाय जन्मने ॥	'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' ।	
पुरोहितमीळेऽग्निं	। जन्मने देवायाय ॥	(४) यज्ञस्य देवं	। स्तोमो विप्रेभिः ॥
[३](१) अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥	(५) देवमृत्विजं	। विप्रेभिरामया ॥
(२) ईळे पुरोहितं	। देवाय जन्मने ॥	ऋत्विजं देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ।	
(३) पुरोहितं यज्ञस्य	। जन्मने स्तोमः ॥	आमया विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायाय ।	
यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥		[६](१) अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥
स्तोमो जन्मने देवायाय ॥		(२) ईळे पुरोहितं	। देवाय जन्मने ॥
[४](१) अग्निमीळे	। अयं देवाय ॥	(३) पुरोहितं यज्ञस्य	। जन्मने स्तोमः ॥
(२) ईळे पुरोहितं	। देवाय जन्मने ॥	'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' ।	
(३) पुरोहितं यज्ञस्य	। जन्मने स्तोमः ॥	(४) यज्ञस्य देवं	। स्तोमो विप्रेभिः ॥
'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' ।		(५) देवमृत्विजं	। विप्रेभिरामया ॥
(४) यज्ञस्य देवं	। स्तोमो विप्रेभिः ॥	(६) ऋत्विजमित्यृत्विजं	। आसयेत्वामुया ॥
देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥		[७](१) होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥	
विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायाय ॥		रत्नधातमं होतारं । रत्नधातमोऽकारिः ॥	
		होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥	
		रत्नधातममिति रत्नऽधातमं ।	
		रत्नधातम इति रत्नऽधातमः ॥	

(४) विचक्रो रथः ।

विष्णोः कर्माणि पश्यतु यतो ब्रूतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युग्यः सखा ॥ (अ० १।१२।१९)

इत्यस्य त्रिवृत्तानि ब्रूतानि पस्पशे मन्त्रस्य त्रिवृत्तानि समावपश्यन् कवरात्त्रिवृत्तको रथो भवति, यथा—

	(प्रथमाः पादः)	(द्वितीयाः पादः)	(तृतीयाः पादः)	
[१] (१)	विष्णोः कर्माणि ।	यतो ब्रूतानि ।	इन्द्रस्य युग्यः ।	(प्रथमाः अत्र)
	कर्माणि विष्णोः ।	ब्रूतानि यतः ।	युग्य इन्द्रस्य ।	(स्युक्तम्)
[२] (१)	विष्णोः कर्माणि ।	यतो ब्रूतानि ।	इन्द्रस्य युग्यः ।	(द्वितीयाः अत्रः)
	(२) कर्माणि पश्यतु ।	ब्रूतानि पस्पशे ।	युग्यः सखा ।	"
	पश्यतु कर्माणि विष्णोः ।	पस्पशे ब्रूतानि यतः ।	सखा युग्य इन्द्रस्य ।	(स्युक्तम्)
(प्रथमाः पादः)	विष्णोः कर्माणि ।	कर्माणि पश्यतु ।	पश्यन्ति पश्यतु ।	(प्रथमाः)
(द्वितीयाः ")	यतो ब्रूतानि ।	ब्रूतानि पस्पशे ।	पस्पश इति पस्पशे ।	"
(तृतीयाः ")	इन्द्रस्य युग्यः ।	युग्यः सखा ।	सखेति सखा ।	"

(५) चतुश्चक्रो रथः ।

चतुश्चक्रो रथश्चतुर्वर्णस्य वादसो भवति, यथा—

	(प्रथमाः पादः)	(द्वितीयाः पादः)	(तृतीयाः पादः)	(चतुर्थः पादः)	
[१] (१)	ओर्षधयः सं ।	सोमं सह ।	यस्मै कृणोति ।	तं राजन् ।	(प्रथमाः अत्र)
	समोर्षधयः ।	सह सोमं ।	कृणोति यस्मै ।	राजंस्तं ।	(स्युक्तम्)
[२] (१)	ओर्षधयः सं ।	सोमं सह ।	यस्मै कृणोति ।	तं राजन् ।	(द्वितीयाः अत्र)
	(२) सं वदंति ।	सह राज्ञां ।	कृणोति ब्राह्मणः ।	राजन्पारयामसि ।	"
	वदंति समोर्षधयः ।	राज्ञां सह सोमं ।	ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।	पारयामसि राजंस्तं ।	(स्युक्तम्)
(प्रथमाः पादः)	ओर्षधयः सं ।	सं वदंति ।	वदंति इति वदन्ते ।		(प्रथमाः)
(द्वितीयाः ")	सोमं सह ।	सह राज्ञां ।	राज्ञेति राज्ञां ।		"
(तृतीयाः ")	यस्मै कृणोति ।	कृणोति ब्राह्मणः ।	ब्राह्मण इति ब्राह्मणः ।		"
(चतुर्थः ")	तं राजन् ।	राजन्पारयामसि ।	पारयामसि ।		"

[८] घनः ।

घनश्रुतिर्बोध । घनो घनवस्तुभूतः । ली च प्रत्येक द्विधा भवतः ।

[१] प्रथम घन-लक्षणम् ।

अन्तात्कर्म पठेत्पूर्वमादिपर्यन्तमानयेत् । आदिकर्म नयेदन्तं घनमाहुर्मनीषिणः ॥

(१) पूर्वार्धस्य (अन्तादादिपर्यन्तम्)

[१] राज्ञेति राजा । सह राजा । सोमेन सह । वदन्ते सोमेन । सं वदन्ते । ओर्षधयः सं-

(आदितोऽन्तपर्यन्तम्)

सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राजा । राज्ञेति राजा ।

(२) उत्तरार्धस्य (अन्तादादिपर्यन्तम्)

[२] पारयामसीति पारयामसि । राजन् पारयामसि । तं राजन् । ब्राह्मणस्तं । कृणोति ब्राह्मणः ।

यस्मै कृणोति-

(आदितोऽन्तपर्यन्तम्)

कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि ।

[२] द्वितीय प्रवक्तृलक्षणम् ।

शिखामुक्त्वा विपर्यस्य तत्पदानि पुनः पठेत् । अयं घन इति प्रोक्तः [स्वयं विद्वती पठेत्] ॥

[१]

←	शिखापाठः	→	←	तस्य विपर्यासः	→	←	तत्पदानां पुनःपाठः	→
ओर्षधयः सं	समोर्षधय	ओर्षधयः सं वदन्ते	वदन्ते	समोर्षधय	ओर्षधयः सं वदन्ते ॥			
सं वदन्ते	वदन्ते सं	सं वदन्ते सोमेन	सोमेन	वदन्ते सं	सं वदन्ते सोमेन ॥			
वदन्ते सोमेन	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन सह	सह	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन सह ॥			
सोमेन सह	सह सोमेन	सोमेन सह राजा	राजा	सह सोमेन	सोमेन सह राजा ॥			
सह राजा	राजा सह	सह राजा	॥	राज्ञेति राजा ॥				

[२]

यस्मै कृणोति कृणोति यस्मै यस्मै कृणोति ब्राह्मणो ब्राह्मणः कृणोति यस्मै यस्मै कृणोति ब्राह्मणः ॥
 कृणोति ब्राह्मणो ब्राह्मणः कृणोति कृणोति ब्राह्मणस्तं तं ब्राह्मणः कृणोति कृणोति ब्राह्मणस्तं ॥
 ब्राह्मणस्तं तं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्तं राजन् राजस्तं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्तं राजन् ॥
 तं राजन् राजस्तं तं राजन् पारयामसि पारयामसि राजस्तं तं राजन् पारयामसि ॥
 राजन् पारयामसि राजन् । राजन् पारयामसि ॥ पारयामसीति पारयामसि ।

घनपाठः ।

द्वितीयपत्रमक्षरवाच्यदुदाहरणम् ।

(१ शिल्पायाऽऽ, २ अक्षरविषयं, ३ तत्पर्यायो च पुनः पाठो घनः ।)

गायन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्युक्तमर्किणः ।

ब्रह्माणस्त्वा शतकत उद्गंशमिब येमिरे । (५० ११०-१११)

(१) प्रथमोऽर्थः ।

- [१] गायति त्वा, त्वा गायन्ति, गायति त्वा, गायत्रिणोः; गायत्रिणस्त्वा गायन्ति । गायति त्वा गायत्रिणः ॥
- [२] त्वा गायत्रिणोः, गायत्रिणस्त्वा, त्वा गायत्रिणोः, ऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्ति गायत्रिणस्त्वा । त्वा गायत्रिणोऽर्चन्ति ॥
- [३] गायत्रिणोऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्ति गायत्रिणोः, गायत्रिणोऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्ति गायत्रिणोः । गायत्रिणोऽर्चन्त्युक्तमर्किणः ॥
- [४] अर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणः ॥
- [५] अर्चन्त्युक्तमर्किणोः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः—ऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः ॥ अर्चन्त्युक्तमर्किणोः ॥

(२) द्वितीयोऽर्थः ।

- [१] ब्रह्माणस्त्वा, त्वा ब्रह्माणोः, ब्रह्माणस्त्वा, शतकतोः; शतकतो त्वा ब्रह्माणोः, ब्रह्माणस्त्वा शतकतो ॥
- [२] त्वा शतकतो, शतकतो त्वा, त्वा शतकतो, उद्गंशमिब येमिरे । त्वा शतकतो उद्गंशमिब ॥
- [३] शतकतो उद्गंशमिब येमिरे, शतकतो उद्गंशमिब; उद्गंशमिबोऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः, शतकतो उद्गंशमिब ॥ शतकतो इति शतकतो ॥
- [४] उद्गंशमिब, उद्गंशमिबोऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः, येमिरे; येमिरे उद्गंशमिबोऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः ॥
- [५] उद्गंशमिब येमिरे, येमिरे उद्गंशमिब, उद्गंशमिब येमिरे ॥ उद्गंशमिबोऽर्चन्त्युक्तमर्किणोः इति येमिरे ॥

पञ्चसन्धियुक्तो घनपाठः ।

(घनवस्तुभ)

पञ्चसन्धियुक्तो घनपाठः । अत्रोक्तमनुक्तमाभिक्रमसम्भवेः पञ्चसन्धियुक्तो भवति । अनुक्तोमविक्रमोमातुलोमेजटापाठो जायते । जटया सहोत्तरपदपाठेन शिक्षापाठो भवति । क्रममुक्त्वा, विपर्यय, पुनश्च क्रमपाठे कृते भवतो भवति । जटयाश्चाभ्यां घनपाठः सिद्धयति । सर्वमेवैतत्पञ्चसन्धियुक्ते घनपाठे घनवस्तुभे समुच्चयेन समच्छते । पञ्चसन्धियुक्तेन अन्वादादि-पर्यन्तमादेस्तपर्यन्त च पाठेन द्वितीयो घनवस्तुभः सिध्यति ।

परां मे यन्ति धीतयो गावो न गव्यतीरनु ।

इच्छन्तीरुरुचक्षसम् ॥

(ऋ० १।१०।१२६)

[१] परां मे । मे मे । मे परां । परा परां । परां मे ॥

परां मे, मे परां, परां मे, यन्ति; यन्ति मे परां, परां मे यन्ति ॥

[२] मे यन्ति । यन्ति यन्ति । यन्ति मे । मे मे । मे यन्ति ॥

मे यन्ति, यन्ति मे, मे यन्ति, धीतयो; धीतयो यन्ति मे, मे यन्ति धीतयः ॥

[३] यन्ति धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो यन्ति । यन्ति यन्ति । यन्ति धीतयः ॥

यन्ति धीतयो, धीतयो यन्ति, यन्ति धीतयो, गावो; गावो धीतयो यन्ति, यन्ति धीतयो गावः ॥

[४] धीतयो गावः । गावो गावः । गावो धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो गावः ।

धीतयो गावो, गावो धीतयो, धीतयो गावो, न; न गावो धीतयो, धीतयो गावा न ॥

[५] गावो न । न न । न गावः । गावो गावः । गावो न ॥

गावो न, न गावो, गावो न, गव्यती; गव्यतीर्न गावो, गावो न गव्यतीः ॥

[६] न गव्यतीः । गव्यतीर्गव्यतीः । गव्यतीर्न । न न । न गव्यतीः ।

न गव्यती, गव्यतीर्न, न गव्यतीर्—ऽन्व;—ऽनु गव्यतीर्न, न गव्यतीरनु ॥

[७] गव्यतीरनु । अन्वनु । अनु गव्यतीः । गव्यतीर्गव्यतीः । गव्यतीरनु ।

गव्यतीरन्व—ऽनुगव्यती—गव्यतीरनु ॥ अन्वित्यनु ॥

[८] इच्छन्तीरुरुचक्षसं । उरुचक्षसमुरुचक्षसं । उरुचक्षसमिच्छन्तीः । इच्छन्तीरिच्छन्तीः ।

इच्छन्तीरुरुचक्षसं ॥

इच्छन्तीरुरुचक्षसं—मुरुचक्षसमिच्छन्ती—रिच्छन्तीरुरुचक्षसम् ॥

उरुचक्षसमित्युरुचक्षसं ॥

पञ्चसन्धियुक्तो जटापाठः ।

← पञ्चसन्धिपाठः → ← जटापाठः →

- [१] परां मे । मे मे । मे परा । परा परा । परा मे ॥ परां मे, मे परा, परां मे ॥
- [२] मे यंति । यंति यंति । यंति मे । मे मे । मे यंति ॥ मे यति, यंति मे, मे यति ॥
- [३] यंति धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो यति । यति यंति । यंति धीतयः ॥
यंति धीतयो, धीतयो यंति, यंति धीतयः ॥
- [४] धीतयो गावः । गावो गावः । गावो धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो गावः ॥
धीतयो गावो, गावो धीतयो, धीतयो गावः ॥
- [५] गावो न । न न । न गावः । गावो गावः । गावो न ॥ गावो न, न गावो, गावो न ॥
- [६] न गव्यूतीः । गव्यूतीगव्यूतीः । गव्यूतीनं । न न । न गव्यूतीः ॥ न गव्यूतीगव्यूतीनं न गव्यूतीः ॥
- [७] गव्यूतीन्नु । अन्यन्नु । अनु गव्यूतीः । गव्यूतीगव्यूतीः । गव्यूतीरन्नु ॥
गव्यूतीरन्वन्नु गव्यूतीगव्यूतीरन्नु ॥ अन्वित्यन्नु ॥
- [८] इच्छतीरुचक्षंसं । उरुचक्षंसमुरुचक्षंसं । उरुचक्षंसमिच्छतीः । इच्छतीरिच्छतीः ।
इच्छतीरुचक्षंसं ॥
इच्छतीरुचक्षंसमुरुचक्षंसमिच्छतीरिच्छतीरुचक्षंसं ।
उरुचक्षंसमित्युरुचक्षंसं ॥

[एवमेव पञ्चसन्धियुक्ता सर्वा अपि विहृत्तवः पठान्ते वेदविज्ञि ।]

पद्कनविशेषज्ञो वर्णकनविचक्षणः ।

स्वरमात्राविशेषज्ञो मन्त्रेदाधार्यसिपद्वत् ॥

सहितपाठः शुभं दिव्यं पदपाठः ।

त्रिगुण मन्त्रपाठेन जटापाठेन पदगुणम् ॥ (ब्राह्मणम्)

ऋग्वेद-मन्त्राणां वर्णानुक्रमसूची ।

औंछं दुहृष्टि स्तनयन् ९, ७२, ६
 असेयु व ऋषयः ५, ५४, ११
 असेषा मरुतः आदयो ७, ५६, १३; तै. भा. १, ८, ५, ५
 अहोयुवस्तुवद्वनन्वते वि वयः ५, १५, ३
 अहमे ते स्वपतो अभूम ४, २, १९, अथर्व. १८, ३, २४
 अहमो इत्युनि भो अयम्यु १०, २२, ८
 अहारी व हृष्ट गोत्रमेभिः १, ६३, ९
 अहारी अह समिधान तुभं ४, ६, ११
 अहारी धामन्वतो ६, ६३, ३
 अहृष्टमिस्तनवपु १०, ४५, ४; वा. य. १२ ६ तै. सं
 १, ३, १४, २; ४, २, १, २, २, २
 अहविद्वदना मुहृते ५, ६२, ६
 अहान्तवमुहः प्रथमे ९, ९७, ४०; साम. ५२९; १२५१
 तैति भार. १०, २, १५, नि. १४, १६
 अहो व बहि समिधे ३, १, १२; नि. ६, १७
 अहोवत कर्मवन्तः सखायो १०, ७२, ७; नि. १, ९
 अहोमोमन ह्य १, ८२, २ साम. ४१५; वा. य.
 १, ५१; तै. स. १, ८, ५, २
 अहान्तो मद्यतवो १०, ५३, ७
 अहाम ह्य कुमिव. १०, ३४, ७
 अहितोति सनेरिम १, ५, ९; अथर्व. २०, ६९, ७
 अहीवाते वासिष्ठाया १०, १६३, १, अथर्व. २, ३३, २,
 १०, ९६, १७
 अक्षेत्रिष्वेप्रवि १०, ३२, ७
 अक्षोर्वा संवः इषिमि १०, ३४, १३
 अक्षोद्वपयवता धाम ४, १९, ४; तै. भा. २, ४, ५, २
 अक्षो व चक्रवो. द्या ६, २४, ३; नि. १, ४
 अक्षयिद्रागुदितता ८, २५, २
 अगच्छत कुरामा वरावति १, ११०, ८
 अगच्छतु विमन्म गर्वावति १, ११, ७
 अगतियु अतो हृष्टये ३७, १०, अथर्व. १०, १०, १, २०, ५, ३, ६
 अगम्य महा वनया ७, १२, १; साम. १३०४; तै. भा.
 १, ११, ६, ९
 अगम्युनि क्षेत्रमागम्य ६, ४४, २०
 अगम्यः अवनान. कविधेः १, १७२, ६
 अगम्यश्च वदतः १०, ६०, ६

अगोदनाय गविरे ८, २४, २०, अथर्व. २०, ६९, १
 अग्न आ वाहि वीतवे ६, १६, १०; साम. १; ६६०, तै. म.
 १, ५, ७, १; ८, १; तै. भा. ३, ५, २, १
 अग्न आ वाद्यप्रिमि ८, ६०, १; साम. १५५१; अथर्व.
 २०, १०३, २
 अग्न आसुरि पवसे ९, ६६, १९, साम. ६२७, १७२४, १५१८;
 वा. य. १९, १८; ३५, १६; तै. भा. २, ६, ३, ४; तै. भा.
 २, ५, १, तै. स. १, ३, १४, ७, ४, २९, १; ५, ५, १, ६, ६, २
 अग्न ह्यजा समिधवसे ३, २४, २
 अग्न इन्द्र वदन मित्र देवा ५, ४६, २; वा. य. ३३, ४८
 अग्न इन्द्रश्च इत्युयो ३, २५, ४
 अग्न भोजिष्ठमा भर ५, १०, १; साम. ८१
 अग्नये अह्न ऋषय १०, ८०, ७
 अग्नो यो मारो दुषो ६, १४, १
 अग्नि यगुमप्यु ३, २७, ११
 अग्नि व पृथ्वे हृष्टे ८, २३, ७
 अग्नि व पृथ्वे गिरा ८, ३१, १४, तै. म. १, ८, २२, ३
 अग्नि वधेभ्यु भो गिर ३, १०, ६
 अग्नि विरा इन्द्रे १०, ८०, ६
 अग्नि विरा अग्नि ह्य १, ७१, ७
 अग्नि विरायुषेण ८, ४३, २५
 अग्नि यो वृषप्रिमिः ७, ३, १; साम. १०१९
 अग्नि यो देववज्रवा ८ ७१, १०
 अग्नि यो ह्यभ्य अक्षरायाम् ८, १०२, ७; साम. ११, ७४६
 अग्नि युर्वीत मुदा ३, १७, ४; तै. भा. ३, ६, ९, १
 अग्नि मुन्वाव दधिरे युगे जव ३, २ ५
 अग्नि युजु सवध ३, ११, ४
 अग्नि युजु मरुतो आदवेदम ८, ७१, ११; साम. १५५५
 अग्नि होमेव होव ५, १४, १, वा. य. २०, १५
 तै. म. ४, १, ११, ४
 अग्नि विप्रभ्यु भो विरा १०, १५३, १; साम. १५७७
 अग्नि होगारोऽथे वयुधिवि १, १०८, ८
 अग्नि होगार व हृष्टे ३, ११, १
 अग्नि होगारं मरुते दाम्य १ १७७, १; साम. ४१५;
 १८११; अथर्व. १०, ६३, ३; वा. य. १५, ४४
 तै. म. ४, ४, ४, ८; विवृ ४ ८

अग्निः पूर्वोत्पत्तिरिति १, १, १, वि. ७, १६
 अग्निः सन्नेन सम्मन्ना ८, ४४, ११, साम. १७११, के. अ.
 १, ५, १, १
 अग्निना पुत्रिणासम्ना ८ ४४, ११, के. अ. १, १, १४, ८
 ५, ५, १
 अग्निः सन्नेति श्रीवांशि १, १५, १
 अग्निः सन्ने वासना १०, ८०, १
 अग्निं पुत्रेन वासुधुः ५, १४, १
 अग्निभक्तिः सन्निवृत्त १, ११, १, साम. ८४४, के. स.
 १, ४ ४६, १, १, ५, ११, ५, के. अ. १, ७, ११, १
 अग्निना पुत्रंन वदु १, १६, १८
 अग्निना इतिवृत्त १, १, १, के. अ. १, १, ११, १
 ४, १, ११, ५
 अग्निरेवमुत्त वदन्नेन ८, १५, १, वि. ५, ५
 अग्निं व सन्नेनो वदुः ५, १, १, साम. ४१५, १७१७
 वा. अ. १, ५, ११
 अग्निं वृत्त पुत्रो वृत्ते १, ११, १, साम. १, ७१०, अथर्व
 १०, १०१, १, के. अ. १, ५, ८, ५, के. अ. १, ५, १, १
 अग्निं वृत्त पुत्रो वृत्ते ८, ४४, १
 अग्निं वृत्त सन्नि वदन्नेनो व १, ११, १
 अग्निं वृत्तानो अग्निं १, ११, ४८
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ४, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ७१, १५
 अग्निं श्रीवांसनादिना ८, ४१, ११
 अग्निं व वासुधुसिद्धि ८, ४८, १
 अग्निं वृत्तानो श्रीवांसना ७, १, १, साम. ७०, ११७१,
 वि. ५, १०
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १५, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८ १०, १७
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ११, १, साम. ७११, अथर्व,
 १०, १०१, १, के. अ. ४, १, ११, ८
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, १, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ११, १, वि. ५, ११
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, १०१, ११, साम. ११
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ७१, १४, साम. ४११, अथर्व
 १०, १०१, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, १४, ५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १, १, के. अ. ४, १, ११, १,
 वि. ७, १५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, १०, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ८०, ५

अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १०, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ४१, ११
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ७, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, १५०, ५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १४, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ११, ७, वा. अ. १८, ६१,
 वि. १४, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १४, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ६५, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ८४, १, अथर्व ७, ११, १,
 वि. १, १७
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ७१, ११
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ४, ११, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ७, ११, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ४, ५५, ८
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, १७, १, साम. ४८
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ६१, १०, साम. १५११, वा. अ.
 १, ५, १, के. अ. १, ५, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ११, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, ४४, १५, साम. १८१७
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८ ११, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ११, ५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, १४, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, ११, १, साम. १४०१
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, १५, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ८०, ४, के. अ. १, ०, ११, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, १५, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, १५, ७
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, १५०, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १५, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ११, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ७८, १, वि. १, १५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १०, ८८, ५
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, १०, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ५, ११, ४
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि ८, ४४ ११, साम. १७१, १५११,
 वा. अ. १, ११, ११, १४, १५, १०, के. अ.
 १, ५, ५, १, ४, ४, १, के. अ. १, ५, ७, १
 अग्निं वृत्तानो वासुधुसिद्धि १, ११, १७

अग्निहोत्राणि ज्येष्ठान् ६, १६, ३४, साम. १३१६;
 वा. य. ३३, ९, १, सं. ४, ३, १३, १; ठे. मा. ३, ५, ६, १
 अग्निहोत्रं जरठाः कर्णम् १०, ८०, ३
 अग्निहोत्रं नाम धावि १०, ११५, १
 अग्निहोत्रं आग्निं पूर्यः ८, ७, ३६
 अग्निहोत्रं आग्निं विभो ५, ६, ३; साम. १७२८; ठे. मा.
 ३, ११, ६, ४
 अग्निहोत्रं विद्याना विभः ६, १४, ५
 अग्निहोत्रा कविऋतुः १, १, ५
 अग्निहोत्रा गृहपतिः ६, १५, १३; ठे. मा. ३, ५, १२, १
 अग्निहोत्रा वास्वतः ५ २ २
 अग्निहोत्रा नो अघ्नो ४, १५ १, ठे. मा. ३, ६, ४, १
 अग्निहोत्रा म्यसीद् ५, १, ६, ठे. मा. १, ३, १४, १
 अग्निहोत्रा जुसोहितो ३, ११, १
 अग्निश्च यज्मन्वतो ५, ६०, ७
 अग्निजियो मरुतो ३, २६, ५, ठे. मा. २, ७, १२, ३
 अग्निज्वालाः पित्रा १०, १५, ११, अघ्नं. १८, ३, ४४;
 वा. य. १९, ५९; ठे. सं. २, ६, १२, २
 अग्निहोत्रमेतं सोमिधा ६, १६, २८; साम. २९; वा. य.
 १७, १६; ठे. सं. ४, ६, १, ५
 अग्निस्तुविष्णुवत्समं ५, २५, ५
 अग्निष्ठीनि त्रिधास्तु ८ ३९ ९; ठे. सं. ३, २, ११, ३
 अग्नीष्वजं यावत् ६, ५१, १६
 अग्नी उक्तासि सेधवि ७, १५, १०; अघ्नं. ८, ३, २६,
 ठे. मा. २, ४, १, ६
 अग्नीषोमा वेति तद् १, २३, ४; ठे. मा. १, ८, ७, १०
 अग्नीषोमा विदुषं १, ९३, १२
 अग्नीषोमा व आहुतिं १, ९३, ३; ठे. मा. २, ८, ७, १०
 अग्नीषोमा यो अघ्नं वां १, ९३, २; ठे. मा. २, ८, ७, ९
 अग्नीषोमावनेन वां १, ९३, १०
 अग्नीषोमाविमं सु मे १, ९३, १; ठे. सं. २, ३, १४, २
 अग्नीषोमाविमानि नो १, ९३, ११
 अग्नीषोमा वृषणा भावं १०, ६६, ७
 अग्नीषोमा सवेद्वा १, ९३, ९; ठे. मा. २, ३, १४, १;
 ठे. मा. ३, ५, ७, २
 अग्नीषोमा हविः प्रस्वितस्य १, ९३, ७; ठे. सं. २, ३, १४, २
 अग्ने अघ्नं चदेह नः १०, १४१, १; अघ्नं. ३, २०, १,
 वा. य. ९, २८; ठे. सं. १, ७, १०, २
 अग्ने अगं समिध्वते ३, २५, ५
 अग्नेः पूर्वं आउरो १०, ५१, ६
 अग्ने इहा समिध्वते ३, २४, २

अग्ने करा व आनुवत् ४, ७, २
 अग्ने कविर्बेधा भासि ८, ६०, ३
 अग्ने केतुर्विधामसि १०, १५६, ५; साम. १५३१
 अग्ने वृत्स्य जीविभिः ८, १०२, १६
 अग्ने विकिन्दपत्स नः ५, २२, ४
 अग्ने जरस्य स्वपाय आयुनि ३, ३, ७
 अग्ने जसिर्विदुषविः ८, ६०, १९; साम. ३९
 अग्ने जुवत्स नो हविः ३, २८, १
 अग्ने जुवत्स प्रति हर्षं तद्भुवः १, १४४, ७
 अग्ने समघाथ न स्तोमैः ४, १०, १; साम. ४३४, १७७७;
 वा. य. १५, ४४, १७, ७७; ठे. सं. ४, ४, ४, ७
 अग्ने सव तनुवत्सं १, १०५, १३
 अग्ने सव से अजरा ८, २३, ११
 अग्ने सव अतो ययः १०, १४०, १; साम. १८१६; वा. य.
 १२, १०६; ठे. सं. ४, २, ७, २
 अग्ने सुवीयो सपने हि ३, २८, ५
 अग्ने श्री ते वाजिना ३, २०, २; ठे. सं. ३, २, ११, १
 अग्ने एवं वसा अरया ८, २३, ३०
 अग्ने एवं वातुधानस्य १०, ८७, ५; अघ्नं. ८, ३, ४
 अग्ने एवं नो अतमं ५, २४, १; साम. ४४८, ११०७;
 वा. य. ३, २५, १५, ४८; २०, ४७; ठे. सं.
 १, ५, ६, १, ४, ४, ४, ८
 अग्ने एवमभ्युद्योधि १, १८९, ३; ठे. मा. २, ८, २, ४
 अग्ने एवं पारया नस्य १, १८९, २; ठे. सं. १, १, १४, ४;
 ठे. मा. २, ८, २, ५; ठे. मा. १०, २, १
 अग्ने वा वाग्नुते रविं ३, २४, ५; ठे. सं. २, २, १२, ६
 अग्ने दिव. सुनुसि ३, २५, १
 अग्ने दिवो अर्णमघ्नं ३, २२, ३; वा. य. १२, ४९;
 ठे. सं. ४, २, ४, २
 अग्ने देवां इहा वह जग्नाः १, १२, ३; साम. ७९९;
 अघ्नं. २०, १०१, ३; ठे. मा. ३, ११, ६, २
 अग्ने देवां इहा वह सादवा १, १५, ४
 अग्ने शुम्नेन जायुषे ३, २४, ३
 अग्ने घटमहाय ते ८, ४४, २५
 अग्ने नक्षत्रमजरां १०, १५६, ४; साम. १५३०
 अग्ने नय सुपथा राये १, १८९, १; वा. य. ३, ३६; ७, ४३;
 ४०, १६; ठे. सं. १, १, १४, ३; ४, ४३; १;
 ठे. मा. २, ८, २, ३; ठे. मा. १, ८, ८ वा. मा.
 १४, ८, ३, १
 अग्ने नि पाहि नस्य ८, ४४, ११
 अग्ने नेमिरां हव ५, १३, ६; ठे. सं. २, ५, ९, ३

आर्ये पानीरिहा बह १, २०, १। वा. य. २६, २०
 आर्ये पवरह दशपाः ९, २६, २१। साम. १५२०। वा. य.
 ८, ३८। वै. सं. १, ३, १४, ८। ५, ५, २। ६, ६, १।
 वै. मा. २, ६, ३, ४। वै. मा. २, ५, १
 आर्ये पावक रोषिपा ५, २६, १। साम. १५२१। वा. य.
 १७, ८। वै. सं. १, ३, १४, ८। ५, ५, ३, ४, ६, १, २
 आर्ये पृथो अन्वपत्तो १, ४४, १०
 आर्ये पावकवि सुयो १०, १८, १२। वै. मा. २, ५, ८, ११
 आर्ये भव सुपनिभा ७, १७, १
 आर्ये भृशो लभ ३, २०, ३। वै. सं. ३, १, ११, ६
 आर्ये आताः सहस्रकृत् ८, ४३, १६
 आर्ये मन्मानि सुव क ८, ३९, ३
 आर्ये मन्नु मन्तुदुद् २०, १९८, ६ अथर्व. ५, ३, २।
 वै. सं. ४, ७, १४, १
 आर्ये महिः सुमपति ५, ६०, ८
 आर्ये माकिष्ठे देवदह ८, ७३, ८
 आर्ये मूक महो अति ४, ९, १। साम. २३
 आर्ये य वज्रमन्त्र १, १, ४। वै. सं. १, ११, १
 आर्ये यज्रह इषिपा ९, १, ४
 आर्ये वाजिरो अथो ३, १०, ७। साम. १००
 आर्ये यजे विभि यजे ३, २२, २। वा. य. १२, ७८। वै. मा.
 ४, २, ४, २
 आर्ये यद्व विद्यो ६, १५, १४। वै. सं. ४, ३, १३, ४।
 वै. मा. ३, ५, ७, ६। ६, ११, २
 आर्ये यति दूय ७, ९, ५। वै. मा. २, ८, ६, ४
 आर्ये यति सुमरिपति. ८, २३, ६
 आर्ये युधहा वि वे ठपा ६, १६, ४३। साम. २५। ११८३।
 वा. य. १३, ३६। वै. सं. ४, १, ९, ५
 आर्ये यथा मो अहला ७, १५, १३। साम. २४। वै. मा.
 ४, ४, १, ६
 आर्ये यथा समिदस्तु १०, ८०, ९
 आर्ये यिद्वह सोमद्व १, ८, ६
 आर्ये योषणमव १०, १३०, ४
 आर्ये यं प्रथमवसायुगो १, १४, २
 आर्ये यं परी गोमिः १०, ११, ७। अथर्व. १८, ९, ५८।
 वै. मा. ६, १, ४
 आर्ये यज्रह लोमठ १, ७९, ४। साम. १९। १५६१।
 वा. य. १५, ३५। वै. सं. ४, ४, ४, ५
 आर्ये यिद्वहपुषपाः १, ४४, १। साम. ४०। १३८०
 आर्ये यिवाभि यार्वा ३, ११, २
 आर्ये यिवाभि यदीक ६, १५, १६। वै. सं. ३, ५, ११, १

आर्ये यिधेमिदिभिः ३, २४, ४
 आर्ये यिधेमिना गदि ५, २६, ४
 आर्ये यीहि पुरोकाः ३, २८, ४
 आर्ये यीहि इषिपा ७, १७, ३
 आर्ये यूपान आहुति ३, २८, ६
 आर्ये यूपेय ते यव ३, २७, ३। वै. मा. २, ४, २, ५
 आर्ये यार्धतना मय ५, ५६, १
 आर्ये यार्धे महते सोमगाय ५, २८, ३। अथर्व. ७, ७३, १०।
 वा. य. ३३, १७। वै. मा. २, ४, १, १। ५, २, ४
 आर्ये युक्तेन सोविपा विवाभि १, १२, ११
 आर्ये युक्तेन सोविपोष १०, २२, ८
 आर्ये स क्षेत्रतपा ६, ३, १
 आर्ये सहस्रतना भर ५, २३, १। वै. सं. १, ३, १४, ६
 आर्ये महस्रह पुतना ३, २४, १। वा. य. ९, ३७
 आर्ये सुलठमे रये १, १३, ४। साम. १३५०
 आर्ये सुवपव वीतेय ५, ५१, १
 आर्ये सोम हरव मे ८, ४४, २
 आर्ये सोम मनामहे ५, १३, २। साम. १४०५
 आर्ये इति म्वाग्नि १०, ११८, १, वै. मा. २, ४, १, ७
 आर्ये विवा मयूना सुव ४, ४६, १
 आर्ये गो राजाग्वाविध ९, ८६, ४५। साम. १६१६
 आर्ये युधनुवसायुषो १०, १, १। वा. य. १२, १३।
 वै. सं. ४, २, १, ४
 आर्ये विपुना वषमानः ९, ८६, १२। साम. १०३३
 अथोषणुवपतिष्पेवि १०, ८५, ४४। अथर्व. १४, २, १७
 अथर्वे विषमवे हव ८, ६५, १२
 अथर्वे पाण्डोसोमोत्र १०, १६३, ६। अथर्व. २, ३३, ७।
 २०, २१, २२
 अथर्वे य. विरवा १०, १४, ६। अथर्व. १८, १, ५८।
 वा. य. १९, ५०। वै. सं. २, १२, १। वै. ११, ११
 अथर्वे यथा वियुवता ८, १५, १४
 अथर्वे यिना गदि १०, १४, ५। अथर्व. १८, १, ५९।
 वै. सं. २, ६, ११, ६
 अथर्वे यिवाविदिपुषा १, १६४, ६। अथर्व. ९, ९, ७
 अथर्वे यिवा वि ९, १, ६। साम. ४९, ७। १०४१। वा. य.
 १८, २२। वै. मा. ४, ११, ६
 अथर्वे यिवा वि ४, ५०, ३। वै. सं. १, ११, १
 अथर्वे यिवा वि १, ११, ४
 अथर्वे यिवा वि ७, ७८, ४
 अथर्वे यिवा वि ८, ५३, ५। साम. ४४७
 अथर्वे यो यो यन्तु ९, ७३, १। साम. ५५५

अश्वमुखा चित्रो अजमहा ८, २०, ५
 अश्व च्चये मारुतं गणे ५, ५३, १४
 अश्व्या कविं मृगलो गा ४, १६, ९
 अश्व्या कोश मयुक्त्तुयं ९, ६६, ११; साम. ६५८
 अश्व्या गिरो मरुतो ७, १०, ३; तै. भा. २, ८, ७, ४
 अश्व्या चरैना नममा ८, २१, ६
 अश्व्या न गीरसोचिं ८, ७१, १०; साम. १५५४
 अश्व्या मृषया असरत् ९, ९०, २
 अश्व्या नो अंगिरस्यम ८, २३, १०
 अश्व्या नो मित्रमहो देव ६, २, ११
 अश्व्या नो मित्रमहो देव देवान् ६, १४, ६
 अश्व्या नो याद्या वह ६, १६, ४४; साम. १३८४
 अश्व्या म इन्द्र मलयः १०, ४३, १; अथर्व. २०, १७, १
 अश्व्या मही वृहती घातमा ५, ४३, ८
 अश्व्यायं वो मरुत ७, ३६, ९
 अश्व्या वो गंता नाचमान ४, २९, ४
 अश्व्या वदा तना गिरा १, ३८, १३
 अश्व्या वद् उवस गीर्भि. ५, ८३, १; तै. भा. २, ४, ५, ५
 अश्व्या विवकिम रोदसी ३, ५७, ४
 अश्व्या वो अग्निमवसे ५, २५, १
 अश्व्या वोचेव सुगुणान ४, १, १२
 अश्व्या वो वैवीमुपस ३, ६१, ५
 अश्व्या समुद्रमिन्द्र ९, ६६, १०; साम. ६५९
 अश्व्या सिधुं मातृवर्मा ३, ३३, ३
 अश्व्या हि त्वी सइस सुनो ८, ६०, २; साम. १५५३;
 अथर्व. २०, १०३, ३
 अश्व्या हि सोमः कल्पान् ९, ८६, ७
 अश्विपुत्रा धर्मं जरित. ३, १५, ५
 अश्विपुत्रा सुनो सहसो नो १, ५८, ८
 अश्व्या अश्वपव चक्षुषः ६, ५७, ३
 अश्व्या अश्वपुनजरा स्वर्वती ५, १४, १
 अश्व्या वृष इन्द्र धारणोः १, १७४, ३
 अश्व्याच. पशुना वाजपस्यो ६, ५८, २; तै. भा. २, ८, ५, ४
 अश्विरासस्य इक्षमाना ५, ४७, २
 अश्विरासो इरयो वेत आगाव ८, ४९, ८
 अश्वीजसहस्रतु मायोस. ३, २९, १३; तै. भा. १, २, १, १९
 अश्वीजसो अश्वुतं ९, ११०, ४; साम. १५०८
 अश्वीजसो हि पवमान ९, ११०, ३; साम. १३६५,
 वा. व. २२, १८
 अश्वीजसोहस्रये ९, ९६, ४
 अश्वेय्याद्यालनाम च ८, ४७, १८; १०, १६४, ५

अश्वेय्याद्यालनाम च १०, १६४, ५
 अश्वो न अश्वी दाधार पृथिवीं १, ६७, ५
 अश्वो भागस्तारता च १०, १६, ४; अथर्व. १८, ९, ८;
 तै. भा. ६, १, ४
 अश्वोद्वीद्विना ताग्यो १, १६७, १५
 अश्वोद्वीद्विना वरिंका १, ११७, १६; नि. ५, २१
 अश्वोद्वीद्विनासत्या कसा वां १, ११६, १३
 अश्वेय्यासो अकनिष्ठास. ५, ६०, ५
 अश्वे चिद्रुमे कृणुया श्वंघनं ८, २७, १८
 अश्वे श्वंघने ९, ८६, ४३; साम. ५६४; १६१४; अथर्व.
 १८, ३, १८
 अश्विदेवामध्वरे ३, ८, १; तै. भा. ३, ६, १, १; नि. ८, १८
 अश्विदेवं प्र श्वंघतो न विष्वा ५, ४३, ७; तै. भा. ४, ५, २
 अश्वेयं मत्सो रसेन ९, १०९, २०
 अश्व उरवा विष्णुभुवः १०, १, ४
 अश्व. परिजमहा गहि १, ६, ९; अथर्व. २०, ७०, ५
 अश्वः समुद्रमुद्रव ८, ६, २९
 अश्व सहस्रनिर्गिजा ८, ८, ११
 अश्वपमाने अश्वसार्वती १, १८५, ४
 अश्विर्दिदं न उवा ८, ९२, १०; साम. २१५
 अश्वरथा रविमभि ९, ४८, ३; साम. ८३८
 अश्वानिषुभैरता गणयच. स ३, ३३, १२
 अश्वानिष्य तमसस्वारमस्य प्रति १, १८३, ६; १, १८४, ६
 अश्वानिष्य तमसस्वारमस्य प्रति ह्योम ७, ७३, १
 अश्वानिष्य तमसस्वारमस्योपा १, ९२, ६
 अश्विगृह वषक्षिषा ३, ९, ३
 अश्वि श्री सोम रोचना ९, १७, ५
 अश्विधिं मानुषाणां ८, २३, २५
 अश्वि द्रव सारमेयो १०, १४, १०; अथर्व. १८, ७, ११;
 तै. भा. ६, ३, १
 अश्वि नः सश्वतो नय १, ४२, ७
 अश्वि नो दिक्षिता युक्त ८, ८३, ३
 अश्वि वा यो मरुतो ६, ५२, २; अथर्व. २, १२, ६
 अश्वि वासो ससतो याहि १, १३५, ७
 अश्वि वारान्पवमानो अश्वपव ९, ६०, ३
 अश्विबिन्दा विद्युतेना विद्व्या ८, ९६, २
 अश्वि विन्दाः परिष्ठाः १०, ९७, १०; वा. व. १०, ८४;
 तै. सं. ४, २, ६, ३
 अश्वि विन्दी तिराजता ९, १४, ६
 अश्विर्दानांमविद्येयानां १, ३०, १०; नि. ७, १६
 अश्वानु सुक्त मोहत् ८, ६९, १४; अथर्व. २०, ९७,

अनु कुण्डामर्षि अर्धे ५, ६२, ५
 अनुस्वरो भवत्येवः १०, १६०, ४; अथर्व. २०, ११६, ४
 अनु स्वधामशरत्तयो १, ३३, ११; ठे. मा. २, ८, ३, ४
 अनु हि एवा मुवं सोम १, ११०, २; साम. ४३२; १३१६
 अनुसोद्व हसवप्रो अत्रि ५, ४५, ७
 अनुसो गोमाग्योमिरक्षा १, १०७, १; साम. ११८; वि. ५, ३
 अनुशरा अजवः १०, ८५, २३; अथर्व. १४, १, ३४
 अनेको वो मरुतः ६, ६६, ७
 अनेहसं वो हवमानसूतवे ८, ५०, ४
 अनेहसं प्रतरन् वि वक्षन् ८, ४९, ४
 अनेहो दामप्रदितेरनवं १, १८५, ३
 अनेहो न वक्ष्यजे ८, ६७, १२
 अनेहो निप्रार्थमयु ८, १८, २१
 अन्तरिक्षप्रो रत्नसो १०, १५५, १७
 अन्तरिक्षेण वरति १०, १३६, ४; अथर्व. ६, ८०, १
 अन्तरिक्षे वधिमा १०, १६८, ३
 अन्तरिक्षंति तं जने ८, ७२, ३
 अन्तरीक्षैरतवाव ६, ६२, १०
 अन्तर्द्वो रोदसी वरम ईवते ३, ३, २
 अन्तर्बन्ध विधांसवा १०, १०९, ३
 अन्तर्द्वय ईवते २, ६, ७
 अन्तःस मागा अहितिर्भवा ८, ४८, २
 अन्तःसावि रोचना १०, १८१, २; साम. १३७७; अथर्व
 ६, ३१, १; २०, ४८, ५; वा. व. ३, ७, ३; ठे. सं.
 १, ५, ३, १
 अन्वि चिरु संतमह ८, ११४, ४
 अन्विचामा ह्ये अमिप्रमुष्ण ७, ७७, ४
 अन्वद्वय करीरमभ्यु ६, १४, ५
 अन्वद्वयमत्रिवा हव्य ८, ७५, १३; ठे. सं. २, ६, ११, ३
 अन्वयु पु रं वरववा १०, १०, १४; अथर्व. १८, १, ११,
 वि. ११, १४
 अन्वयवमामानुवं ८, ७०, ११
 अन्वया चानं रिद्वी ३, ५५, १३
 अन्वा वो अन्वामयु १०, ९७, १४; वा. व. १९, ८८;
 ठे. सं. ४, २, ६, ३
 अन्वे आवां वरिषुक्षस्तव १०, १४, ४
 अन्वोऽव्यमयु गृन्मति ७, १०३, ४
 अन्वरां अन्वगृन्मभोयसा ७, ८९, ३
 अन्वयव रपुं हव्ये पुराव्य ८, १, १४
 अन्वइ आवा अन्विहवामि १०, ८१, १३; ठे. सं. १, ७, ११, १
 अन्वेको वरति वर्राति ३, १३, ३

१ अयज्जग्यो आगजः १, १३, १; साम. १११५
 अयज्जग्येवि पवमान १, ११६, २३
 अयज्जग्यवते सूवा १, ६३, २५; साम. ५१०; १११३
 अयज्जग्यवते सूवा १, ६३, २४; साम. ४९२; १११७
 अयज्जग्यतोम रक्षसा ९, ६३, ११
 अय उयोविवा तयो १०, ६८, ५; अथर्व. २०, १६, ५
 अय सं वृद्धिनं रिपुं ६, ५१, १३; साम. १०५
 अय सं वरिचयिनं १, ४२, ३
 अय एवा अत्युरमिवा ८, ४८, ११
 अय एवे तावको वया १, ५०, १; अथर्व. १३, २, १७;
 २०, ४७, १४
 अय द्वारा मयीनां १, १०, ६; साम. १११४
 अय वाः सोऽह्वयवर्षं १, ९७, १-८; अथर्व. ४, ३३, १; ठे. आ.
 ६, १०, १; ११, १
 अय माघ ईह विवाह १०, १३१, १; अथर्व. २०, १२५, १;
 ठे. मा. २, ४, १, २
 अय घोषिवा पापये १०, १०५, ३
 अयजिह्वेण विन्धो द्यूवाः ३, ३१, १६
 अयव गोपागमिप्रसामं १, ११४, ३१; १०, १७७, ३;
 ठे. मा. २, ६; अथर्व. १, १०, ११; वा. व. ३, ७, ३;
 ठे. मा. ४, ७, १; वि. १४, ३
 अयवमं माम वदमानं १०, ९७, ११
 अयवमं एवा मयसा वेकिवां १०, १८१, १
 अयवमं एवा मयसादीन्वावां १०, १८१, २
 अयवमयव मरुतः १०, ७१, १; वि. ६, ४
 अय स्वयुवसो मतिहोते ७, ७१, १
 अय इव रक्षसो भंगुपावया १०, ७६, ४
 अया र्वेवां हरिवः १०, ११३, १३; अथर्व. १०, ३२, २
 अयाः सोममयवमिह ३, ५३, ६
 अयगृह्यनुवां १०, १७, १; अथर्व. १८, २, ३३;
 वि. ११, १०
 अयां मवं हरीव्य ३, १, १३
 अयाह्य माकेति स्वववा १, ११४, १८; ठे. मा. २, ८; अथर्व.
 १, १०, १६; वि. १४, ३३
 अयारहयो अयज्जग्य १, ११, ७
 अयारिह वयु नमिज्जतमा ६, ३८, १
 अयारिहो अयारिवा ८, ६९, ११; अथर्व. २०, ११, ८
 अयारुचिचं वधा ८, ११, ४; साम. ४५५
 अयारुचि अयमारुचीवां १, १५३, ३; अथर्व. १, १०, १३
 अयारुच्युव रोधरुव २, ३७, ४
 अयारममिवासी ८, ८१, १; वा. व. ३, १३, १५

अर्वा नवावसवसे १, ११, ६
 अर्वा नवावसवसे १, १५, १; ठे. सं. १, ५, ११, १
 अर्वावसवसे १, ११, ७
 अर्वावसवसे १, ५४, १०
 अर्वावसवसे १, १५, ५, ५
 अर्वावसवसे १, १५, ७; अर्वाव. १, १०, १; ठे. सं.
 ५, १, १, १, वा. व. १३, ७
 अर्वावसवसे १, १५, १; साम. ५४४
 अर्वावसवसे १, १०, ८
 अर्वावसवसे १, ११, ११
 अर्वावसवसे ८, १८, १०; साम. १८४७
 अर्वावसवसे ८, ८, ४; वि. ७, ११
 अर्वावसवसे ८, १४, १०; अर्वाव. १०, १८, ४; ११, ५
 अर्वावसवसे १०, ११, ८
 अर्वावसवसे ८ १४, ११; साम. १११; अर्वाव.
 १०, ११, १; वा. व. ११, ७१
 अर्वावसवसे ७, ८, ४
 अर्वावसवसे १, ११, १
 अर्वावसे १, ११, १
 अर्वावसे १, ५१, ११; वा. व. ४, ११; ठे. सं.
 १, १, १, १
 अर्वावसे ८, ४५, ११; साम. १११
 अर्वावसे ८, ४०, १; अर्वाव. ७, १०, १
 अर्वावसे ७, १८, १
 अर्वावसे १, ११, १; साम. १११
 अर्वावसे १०, १४, १; अर्वाव. १८, १, ५५
 वा. व. ११, ४५; ठे. सं. ४, १, ४, १; ठे. सं.
 १, १, १, १; ठे. सं. १, १, १, १, १, १, १
 अर्वावसे १०, १५, ५; अर्वाव. १, ११, ४
 अर्वावसे १०, १५, १; अर्वाव. १०, ११, १, १
 वि. १, १०
 अर्वावसे १, ११, १८; अर्वाव. १, ४, १
 अर्वावसे १०, १०, १
 अर्वावसे १०, ७, ८; अर्वाव. १०, ७, ८
 अर्वावसे १, १०, ११
 अर्वावसे १, १०, ७, ७, ७, ७
 अर्वावसे १, १०, १०; वि. ११, ४७
 अर्वावसे ८, ६, १५
 अर्वावसे १, १८, ६; वि. ११, १
 अर्वावसे १, १८, १
 अर्वावसे १, ११, १
 अर्वावसे १, ५१, १

अर्वावसे १, ११, ११; वा. व. ११, ११
 अर्वावसे १, ५५, ८
 अर्वावसे १, ५, १
 अर्वावसे १, ११, ८
 अर्वावसे ८, ११, ४
 अर्वावसे १०, ११, ५
 अर्वावसे १०, ११, ५
 अर्वावसे १, १५, १०; साम. ११५
 अर्वावसे १, १०, ५
 अर्वावसे १०, १०, १; अर्वाव. १०, ११, १
 अर्वावसे १, ११, १०, १०, १, १; अर्वाव.
 १, १, १, १; वा. व. १, ५, ८, १
 अर्वावसे ८, ४, १; वा. व. ११, ११; ठे. सं.
 ४, १, १, १, १, १
 अर्वावसे १, ११, ११; अर्वाव. १, ४, ४.
 वा. व. १, १; ठे. सं. १, ७, ७, १
 अर्वावसे १, १४, ७
 अर्वावसे १०, ११, १
 अर्वावसे ७, १, १
 अर्वावसे १, १, १; साम. ११७; वि. १, ११
 अर्वावसे १, १, १; साम. ७, ११; अर्वाव.
 ११, १, ४; वा. व. १५, १४; ठे. सं.
 ४, ४, ४, १
 अर्वावसे १, १५, १; साम. ११८
 अर्वावसे १, १४, ११; वि. १०, ४४
 अर्वावसे १०, ८, ५, ५; अर्वाव. ४, ११, ५
 अर्वावसे ८, १, १४
 अर्वावसे १, ११, १; ठे. सं. ७, ४, १५, १
 अर्वावसे १, ८, ११; साम. १०१
 अर्वावसे ५, ८, ७; ठे. सं. १, १-११, १.
 अर्वाव. ४, १५, १
 अर्वावसे १, १४, ७
 अर्वावसे १०, ११, १०
 अर्वावसे १, ११, १; साम. १०१
 अर्वावसे १, ११, १; वा. व. ११, ११; ठे. सं. ४, ४, १
 अर्वावसे १, ११, १
 अर्वावसे १, ११, १

अभि ले मधुना ववा ९, ११, १। साम. ६५२
 अभि एवं वीरं विवेचनं ६, ५०, ६.
 अभि एवं गाथाः पयसा ९, ८४, ५
 अभि एवं पुरवं मधुं ९, ६, ३
 अभि एवं मद्यं मधुं ९, ६, २
 अभि एवं मधुं पुष्कलसुमिधुं १, ५३, १। साम. ३७६
 अभि त्रिपुण्डं वृषण ९, ९०, २। साम. ५२८; १४०८
 अभि एवां गोदमा गिरा जातवेदः १, ७८, १
 अभि एवां गोदमा गिरानृषत ४, ३२, ९
 अभि एवां देवः सविताभिः १०, १७४, ३; अथर्व. १, २९, ३
 अभि एवां देवः सविताः १, २४, ३; तै. सं. ३, ५, ११, ३
 अभि एवां वकीचपसाः २, २, १, २
 अभि एवां पात्रो रक्षसाः ६, २१, ७
 अभि एवां पूर्ववीतवे ८, ३, ७। साम. २५६; १५७३।
 अथर्व. २०, ९९, १
 अभि एवां पूर्ववीतवे १, १९, २। मि १०, ३७
 अभि एवां घोषणो वस ९, ५६, ३
 अभि एवां वृषभा मुते ८, ४५, २२; साम. १९१, ७२८,
 अथर्व. २०, २२, १
 अभि एवां घृत मोमुम ७, ३२, २३; साम. २३३; ६८०;
 अथर्व. २०, १२१, १; वा. व. २७, ३५; तै. सं.
 २, ४, १४, २
 अभि एवां सिधो तिसुमिन् १०, ७५, ४
 अभि एवां महिना मुक् १०, ११९, ८
 अभि एवां वृषघातः ९, १०८, ९; साम. ५७९, १०११
 अभि एवां वृषानि वनिषः ३, ४०, ७, अथर्व. २०, ६, ७
 अभि एवां वृषानि वज्रतः ९, ३३, २; साम. ७९५
 अभि शिखमा सिधु १, १४०, २
 अभि शिखमा वी रोचनानि १, १४९, ४; साम. १७७५
 अभि व द्वा वृषव माता ५, ४१, १९; मि. ११, ४९
 अभि वज्रतो अभि वे त २, २४, ३
 अभि मो देवीववा १, २२, ११
 अभि मो नवं वसु ६, ५३, २
 अभि मो वाःसनामं ९, ९८, १; साम. ५४९; ११३८
 अभि म गोपनि गिरा ८, ९९, ४; साम. १९८; १४८९;
 अथर्व. २०, २२, ४; ९१, १
 अभि म द्युवंनवं व ४, १९, ५
 अभि म यर वृषवा वृष ८, ८९, ४
 अभि मवांनि वाहसा ३, ११, ७। साम. १५५७
 अभि मवांनि मुनिनामि ३, १५, १५

अभि म वाः सुराघताः ८, ४९, १। साम. २३५; ८११।
 अथर्व. २०, ५१, १
 अभि मवंत समवेध ४, ५८, ८; वा. व. १७, ९६; मि. ७, १७
 अभि म वृषाघातव ७, ३४, ५
 अभि मियाणि काववा ९, ५७, २; साम. १७६०
 अभि मियाणि ववते ९, ७५, १; साम. ५५४; ७००
 अभि मियाणि ववते पुनावा ९, ९७, १२; साम. १०२९
 अभि मिया दिवसवत् ९, १०, ९; साम. ११२७
 अभि मिया दिवसवत् ९, १२, ८; साम. १२०४
 अभि मिया मन्त्रो वा ८, २७, ६
 अभि म्रिदि दक्षिणता १०, ८३, ७; अथर्व. ४, ३७, ७
 अभि म्रिदोऽभिभंगव २, २३, २
 अभिभूतमागमं १०, १६६, ४
 अभि वत्तं वृषीदि वा १, १५, ३; वा. व. २९, २९
 अभि वं देवीं निर्वृतिः ७, ३७, ७
 अभि वं वृषवृत्तिः ७, ३८, ४
 अभि वं वा मिभाषि ५, ७९, ४
 अभि वं मिषो वसु ७, ३८, ५
 अभि वो महिना वृषं ३, ५९, ७; वा. व. ३८, १७ तै. सं.
 ४, १, ३, ३; तै. भा. ४, ३, १
 अभि वृषा मुक्सनामि ९, ९७, ५०; साम. १४२७
 अभि वृषव कपवे ८, १७, १५
 अभि वृषाघातः ९, ९, ६
 अभि वं वृषमविवा ७, ६७, ३
 अभि वासु वीतवो ९, ९७, ४५। साम. १४२६
 अभि विद्या अनृत गावा ९, १२, ९; साम. ११९७
 अभि विद्या अनृत मूषं ९, १७, १
 अभि विद्यानि वावो ९, ४२, ५
 अभिवृष मरुतात् १०, १७४, २; अथर्व. १, २९, ९
 अभि वेवा अनृत २, ६४, २१
 अभि वो अवं घोषाघतो ५, ४१, ८
 अभि वो देवीं विष ७, ३४, ९
 अभि वो वीरमधुमो मरेणु ८, ४६, १४; साम. ७१५
 अभि वववव वारिवत् ३, ५३, १९
 अभि वत्तं व वृषवे ८, ६, २५
 अभिवृषवा विरुदिवा १, ११३, ७
 अभि वृषवं व वृषवेभिः १०, १८, ११; अथर्व. २०, ११, ११
 अभिवृषवे वे वृषिवा १, ८०, १४
 अभिवृषवे वृषावृषं ८, ६८, ५

अग्नि विष्णो अग्निगण १, १३, १३; वे. मा. १, ८, ४, ४;

वि. १, ११

अग्नि सुवामाल इक्ष्वः १, १३, १

अग्नि इक्ष्वसुस नव १, ४१, ८

अग्नि सोमाल आरुषः १, ११, ४

अग्नि सोमाल आरुषः १, १०३, १४; साम ५१८ ८५१

अग्नि स्यामिदियः ३, ५१, १

अग्नि स्यादु मे उव ८, ११, १८

अग्नि स्यादुि मरे अरुष पुत्र १, ५१, ५

अग्नि हि स्यात् सोमया ८, १८, ५; साम ११४८ अथर्वे,

१०, १४, १

अग्नीषु अग्नी पद्वीः १, ५१, ४

अग्नीषु अग्नीषुमक १०, ४८, ७; वि. १, १०

अग्नी ष आ वपुषव ४, ११, ४

अग्नी मयते अदु १, १००, १; साम ५५०

अग्नी नो अग्ने उवयव १, १४०, १३

अग्नी नो अग्ने दिग्वा १, १३, ५१; साम १४८

अग्नीषुमन्वा उव १, १, १

अग्नीषुमन्वावमिदुव १, ५१, १

अग्नीषुमन्वा उव १, १४४, १

अग्नीषुमन्वा विद्वं १, १४, ५

अग्नीषुमन्वा इदिवा १०, १३४, १; अथर्वे. १, ११, १

अग्नीषुमन्वा इदिवा १, १५, ४; वे. मा. ३, ८, ६, १

अग्नी षसुमन्वा ३, ११, १४; साम. १०१

अग्नी पुत्र सप्तमी ४, ११, १; साम १८४, अथर्वे,

१०, ११४, १; वा. व १३, ४१, ११, १; वे. मा.

४, ४१, १

अग्नी पुत्र सप्तमी ८, ११, ११

अग्नीषुमन्वा वीर्ये १०, ५०, १

अग्नीषु मयो उवयः १०, ८१, १; अथर्वे. ४, ११, १

अग्नीषु म देवा ८, १, ११; अथर्वे १०, १४१, १

अग्नीषु मयुमो उ वृष १, १८१, १

अग्नीषु मयुमो १, ४१, ११

अग्नीषु आ उ अथर्वे १, ४१, १०

अग्नीषु मो विद्वे उवयव ४, १४, ४

अग्नीषु म इक्ष्वसु मयोनी ३, ७१, १

अग्नीषु म इक्ष्वसु ५, ७५, १

अग्नीषु म इदिवा उव ४, ५४, १; वे. मा. १, ३, १३, ४

अग्नीषु म इदिवा उव ४, ५५, १

अग्नीषु म इदिवा ४, ११, १

अग्नीषु म इदिवा १०, १३, ३

अग्नीषु म इदिवा १, ११०, ५; साम. १५०३; वि. ५, ४

अग्नीषु म इदिवा ८, ४०, ४

अग्नीषु म इदिवा ४, ५८, १०; अथर्वे. ३, ८१, १;

वा. व. १३, १८

अग्नीषु म इदिवा १, १०, ४; साम. १३१

अग्नीषु म इदिवा १, १, ४

अग्नीषु म इदिवा १, ५१, ५

अग्नीषु म इदिवा १, ११, ११

अग्नीषु म इदिवा १, ४, ३; साम. १०५१

अग्नीषु म इदिवा १, ४, ८; साम १०५४

अग्नीषु म इदिवा ५, ११, १

अग्नीषु म इदिवा ८, ७१, ११; साम. ११०१

अग्नीषु म इदिवा ८, ७५, १

अग्नीषु म इदिवा १०, ७३, १

अग्नीषु म इदिवा ५, ५४, १; वि. १, ४, ४

अग्नीषु म इदिवा ४, ५, ५

अग्नीषु म इदिवा ८, ११, ११; साम. १११; ११८५;

अथर्वे १०, ११४, १

अग्नीषु म इदिवा १, ११४, ३; वि. १, ५

अग्नीषु म इदिवा १, ११, १

अग्नीषु म इदिवा १, ११५, ११

अग्नीषु म इदिवा १, १११, १; वि. १, १०

अग्नीषु म इदिवा ८, १, १४; अथर्वे. १०, १११, १;

वा. व. १३, ११

अग्नीषु म इदिवा १०, ११, १

अग्नीषु म इदिवा १, १३, ३

अग्नीषु म इदिवा ५, ५१, १

अग्नीषु म इदिवा ८, १०, १

अग्नीषु म इदिवा १, ११, ७; साम. १४४३

अग्नीषु म इदिवा १, ११, १५

अग्नीषु म इदिवा १, ११४, १

अग्नीषु म इदिवा १, १४, १०; वे. मा. १, ११, १;

वि. १, १०

अग्नीषु म इदिवा १, १०५, ५; साम. ११८

अग्नीषु म इदिवा १, १०५, १०

अग्नीषु म इदिवा १, १०५, १

अग्नीषु म इदिवा ३, ५५, १; वि. १०, १३

अग्नीषु म इदिवा १०, १०१, ११; साम. १८११; अथर्वे.

१, १, ५; वा. व १३, ४४; वि. १, ११, १, ११

अग्नीषु म इदिवा ३, १, १

अग्नीषु म इदिवा ४, ११, ५

अमृतो होवाग्बसादि ४, १, २
 अमृतो जप सूत्रे १, १३, १७, अथर्व. १, ४, १, वा. व. १, १४
 अमृतं पलता १, ११, ५
 अमृतं प्राणवेत्सं ८, ७४, ५
 अमेव वः सुहवा २, ३१, १, वा. व. १, १, २४
 अमृतो बन्धवदादिः १, २३, २६, अथर्व. १, ४, १
 अमृतमे वहीतमे २, ४१, ११
 अमृतसा य इन्द्र आभिरामे १, १६१, १, नि. १, १५
 अमं वा संमये युवा ४, १५, ४
 अमं वयो देवता अमं १, १७७, ४
 अमं वया व आ युषत् ८, १०१, ८ साम. १४७
 अमं वो निमङ्गमां वयमे ४, १, २
 अमं वो वयः युषथा १०, २७, २१
 अमं वो होवा किञ्च स १०, ५२, १, नि. १, ३५
 अमं रोचषद्दवा १, ११, ४
 अमं वां कुम्भो अग्निना ८, ८५, १
 अमं वां वामो अग्निना ८, १, ४, अथर्व. १०, १११, ४
 अमं वामद्विभिः सुतः ८, ११, ८
 अमं वां वरि विष्मते ४, ४१, १, ठे. आ. १, १, ११, १
 अमं वां यालो विदियाः ८, ५७, ४
 अमं वां मनुमन्मः १, ४७, १, साम. १०१
 अमं वां मिश्रावदवा १, ४१, ४, साम. १२०, वा. व. ७, ११, ठे. सं. १, ४, ५, १
 अम विचर्षेभिर्द्विः १, ६१, १०, साम. ५०८
 अमं विद्विषवस्वीकं १, ४७, ५
 अमं विद्या वारुणे १०, २५, ११
 अमं विद्या अग्नि विवाः ८, १०१, १, साम. १४८
 अमं विद्यामि विद्विषि १, ५४, १, साम. ७५७
 अमं वृषप्राणवते ४, १७, १
 अमं वेनमोदवत् १०, १११, १, वा. व. ७, ११, ठे. सं. १, ४, ८, १, नि. १०, ११
 अमं वो वय अमव. ४, ३४, १
 अमं वृषे अमवमनुष ४, १७, १०, ठे. आ. १, ८, १, १
 अमं समह मा वृत् १, ११०, ११
 अमं स वरव अमवत् १०, १, १
 अमं स वो विद्वत्पदि १, ११, ४, साम. १००
 अमं स वो वरिमां १, ४७, ४
 अमं स विवे १, ११४, २१, अथर्व. १, १०, ७, नि. १, १
 अमं सवत्सुभिः ८, १, ४, साम. ११०८, अथर्व. १०, १०४, १, वा. व. ११, ८१
 अमं व होवा वो द्विक्रमा १, १६१, ५, साम. १०४१

अमं सु तुम्बं वदन स्वधावः ७, ८१, ८
 अमं सूत्रं ह्योपवत् १, ५४, १, साम. ७५१
 अमं सो अग्निराहुता ७, १, ११
 अमं सो अग्निरग्निम् १, ११, १, वा. व. ११, ४७, ठे. सं. ४, १, ४, १
 अमं सोम इन्द्र तुम्बं तुम्बे ७, २१, १
 अमं सोम इन्द्र तुम्बं १, ८८, १, साम. १४७१
 अमं सोमः कर्षिने १, ६७, ११
 अमं सोममनुषो ५, ५१, ४
 अमं सुतो राजा वंदि १०, ६१, ११
 अमं स्वापुरिह मरिहः १, ४७, १
 अमं इ वहा देवता स ७, १८, ४
 अमं इ वेन वा इत् ८, ७१, ४
 अमं दि ते अमर्षः १०, १४४, १
 अमं दि नेता वयः ७, ४०, ४
 अमं होवा वयः १, १, ४
 अमं कश्चिद्विदु ७, ४, ४
 अमं कुपुत्रायुनीता ८, ७१, १, ठे. आ. १, ४, ७, १
 अमं व स सुतो मदाः १०, १५, १०
 अमं वद्विषयवर्षवत् ४, १७, १४
 अमं वावत् मनुषो वरीमति १, १२८, १
 अमं व मा वने सुत १, ६७, ११
 अमं व इन्द्र मोम ८, १७, ११, साम. १५१, ७१५, अथर्व. १०, ५, ५
 अमं व एभि उम्वा ८, १००, १
 अमं ते अणु वर्यता १, ६४, १
 अमं ते अणुपमेहर्षात् १०, ८१, १, अथर्व ४, ३१, १
 अमं ते मानुषे अने ८, ६४, १०
 अमं ते वीकिंसेविवः १, २१, १०, अथर्व १, १०, १, वा. व. १, १४, १२, ५१, १५, ५६, ठे. सं. १, ५, ५, १, ४, १, ४, १, ७, ११, ५, ठे. आ. १, १, १, १६, १, ५, ८, ८
 अमं ते वर्यतावति ८, १४, ११
 अमं ते स्तोत्रो अग्निः १, ११, ७
 अम दृष्टाव सावता १, १०५, १, साम. ११००
 अमं दृष्टवत्सर्वेभिः १०, ११, १०
 अम दिव इत्सि विं १, ४८, १
 अमं हीर्षव चङ्गवे ८, ११, १०
 अमं देवः उरवा १, ४४, ११
 अमं देवावाववाववावत् १, ११०, ४
 अमं देवाव अमवे १, १०, १

अथ देवेषु जगृह्णि १, ४४, १
 अथं सावापुषिषी ६, ४४, २४
 अथं शोभवदपुत्रः ६, ३१, ३
 अथ नाम्ना वदति कथ्यु व. १०, ६३, ४
 अथ दिशिः सामे १०, १०८, ७
 अथ नो विश्वाद् १, ७३, ४
 अथमहृमोदुपस. ६, ४४, २३
 अथमग्नि सद्मिनाः ८, ७५, ४; वा. य. १५, २१; छे. स.
 ३, ६, ११, १; ४, ४, ४, १
 अथमग्नि. सुवीर्यस्वये ३, १६, १; साम ६०
 अथमग्निदधन्मति १०, १७३, ४; छे. स. ३, ५, ११, १
 अथमग्निर्विदधन्मत् १०, ६१, ११
 अथमग्ने जग्निता खे १०, १४४, १
 अथमग्ने खे अग्नि ८, ४४, १८
 अथमग्नेनाग्नेनवपति ३, ५३, १०
 अथमग्नेनाग्न्यु कल्प. १०, १४४, १
 अथमग्नि जग्नि पश्य ८, १००, ४
 अथमग्नेन्द्र वृषाकवि १०, ८१, १८; अथर्व. २०, १२६, १८
 अथमग्नेन्द्रो मरुत्सना ८, ७३, २
 अथमिह प्रथमो भावि ४, ७, १; वा. य. ३, १५, १५, २६;
 ३३, ६; छे. स. १, ५, ५, १
 अथमु ते ममत्सि १, ३०, ४. साम. १८३; १५११, अथर्व.
 २०, ४५, १; छि. १, १०
 अथमु ते स्तम्भति बहिः ७, १५, ६
 अथमु त्वा विषर्वते ८, १७, ७; अथर्व २०, ५, १
 अथमु वां पुत्रमो रथीनां ३, ६३, २
 अथमुत्तान. पर्वति ६, ३१, १
 अथमुत्त वव देवेषु १०, १७१, ३; छे. स. ३, ५, ११, १
 अथमुत्त वव मुमहो ७, ८, २
 अथवेक इवा पुरुष ८, १५, १६
 अथवेमि विधाकामाद् १०, ८१, ११, अथर्व. २०, १२६, ११
 अथ वया अमुविता ४, १८, १
 अथ पुत्रान उपसः १, ८६, ११; साम ८१३
 अथ पूषा हविमेग १, १०१, ७; साम. ५४६; ८१८
 अथ अराव सावमि १, १०६, १; साम. ६१५
 अथं मरुत्तान्द्रुवः १, ८६, १३
 अथ मागाव पिता १०, ६०, ७
 अथ मित्रश्च वचनस्य १, १४, ११
 अथ मित्राव वदनाव वरुणः १, ११६, ४
 अथ मित्रो वसन्ता ३, ५१, ४; छे. स. १, ८, ७, ५
 अथ मे वीण इदिर्वांति ६, ४७, ३

अथं मे इच्छो भगवाद् १०, ६० १२; अथर्व. ४, १३, १
 अथापममे मुञ्चति १, ३५, १५
 अथा विनो विवातवा १, ६५, १२; साम. ८०५
 अथा ते अग्ने विधेमोर्मे १, ६, १
 अथा ते अग्ने ममिवा ४, ४, १५; छे. स. १, २, १४, ६;
 वि. ३, २१
 अथा विवा व गन्धवा ८, १३, १७; साम- १८८
 अथा विजिहोत्रसा १, ५३, २; साम. १७१५
 अथा वववव देवेषु १, १०६, १४; साम. ७३१
 अथा वववव वावा १, ६३, ७; साम. ४१३; १२१६
 अथा वावा ववववा १, १७, ५२; साम. ५४१; ११०४
 अथान धीवतो पिवा ८, १३, ११
 अथामि वोष इन्द्र ७, १३, २; अथर्व. १०, १२, १
 अथामि ते नमर्तां ३, १४, १
 अथा वषा इमिवा १, १११, १; साम. ४६३; १५१०
 अथा वाव देवहितं ३, १७, १५; साम. ४५४; अथर्व.
 १५, १३, १; २०, ६३, ३; ११४, ६
 अथा वीति वति ज्ञाव १, ६१, १; साम. ४१५; १२१०
 अथा सोम. मुहसना १, ४४, १; साम. ५०७
 अथा व त्वा माववा वापुषां ६, २२, ६; अथर्व. २०, ३१, ६;
 अथुक् सप्त सुपुत्राः १, ५०, १; अथर्व. १३, २, १४
 २०, ४७, २१; छे. स. १, ४, ५, ४
 अथुक् सप्त इतिः ७, ६०, ३
 अथुक् वार एतस १, ६३, ८; साम. १११७
 अथुको अथमो नमिः ८, ६३, १
 अथुजत इह विष्कृष्टीः १, १६१, २
 अथुज इषुषा वृषं ८, ४५, ३; साम. १३४०
 अथुजसेनो विम्वा १०, १३८, ५
 अथुजसववववस्य सेनां १, ३३, ६
 अथो वृषो अविषा १०, ८७, १; अथर्व. ८, ३, २
 अथो वृषे तुम्रे आ दि उक्ते १, ३३, ६; छे. स. १, ५, ४, १;
 वि. ६, ४
 अथ दि यथा मुनेषु व ८, ११, २६
 अथ कनाव इव. १०, १६, ७; अथर्व. २०, ३१, २
 अथ कुपयतु वदि १, १३०, ४
 अथं कषाव नो मरे ८, १५, ११
 अथवागवरावमि १०, १४६, १; छे. स. १, ५, ५, ६;
 वि. १, ३०
 अथवोर्दिनो वाववेराः ३, २१, २; साम. ७१
 अथं व इन्द्र कुपये ८, १३, २४; साम. १६६१
 अथ दामो व मीमहुरे कथामि ७, ८६, ७

अथ इत्यो अंशुमतीमिष्टि ८, १६, १३; साम. ११३;
 अथर्व. १०, १३७, ७, ते. भा. १, ६, १
 अथ इत्यादि विन्दा धृत्वात् ७, ८६, ५
 अथ इति अथ निष्ठा १०, ५१, १
 अथ नो बुधिया विधीति १०, १०५, ८
 अथमन्त्रमथे गृहं ८, ७३, ७
 अथमनु न. विवर. सुप्रवाच १, १०६, ३
 अथमनु मातृपत्नो ६, ५१, ४
 अथपशन्तीरथ १०, १७, १७, वा. य. ११, ११, ते. स.
 ४, १, ६, ५
 अथ अथर्वेनो अस्त्रीवृ ४, १७, ३
 अथ अथर्वं सातकृतव १०, ११४, ४
 अथ अथर्वे तद्वत्त्वे ८, ७१, १
 अथर्वानां शुभ आंशुमि ४, १८, १६
 अथर्वयन् सुभगं सप्त बह्वी ३, १, ४
 अथर्वं इह राटि सुधी वा १, ११३, ६
 अथर्वीर्बर्षमुदु ५, ८१, १०
 अथर्विदं सोम्यमप्यु १, १८५, ६
 अथ वेदि होत्राभिरेवेत् ७, ६०, १
 अथ किंयुं बह्वो वीरिच ७, ८७, ६
 अथसुप्रमुप त्सावा १, १४१, ११
 अथयज्ञ पुत्राद्ये १०, १६, ५; अथर्व. १८, १, १०; ते. भा.
 १, ४, १
 अथ यज्ञा यनस्तये १, १३, ११
 अथमृष्टा यज्ञा यत् ६, ७५, १६; साम. १८६३; अथर्व. ३, ११८, ८;
 वा. य. १७, ४५; ते. स. ४, ६, ४, ४, ते. भा. १, ७, ६, १३
 अथ इत्येति विवर बोधि ५, ३, १
 अथ अं सुहंयवत् १०, ११४, १, साम. १०११
 अथ अं बल वेधने ५, ७, ५
 अथअने लुगते कृत्विषाव १, ११६, १३
 अथ अथ यज्ञाभ्यो नाम्ने ४, १६, १, अथर्व. १०, ७७, १
 अथ अथर्वे च विन्वती ३, ११, ४
 अथ अथयुक्ता दिव आ हृत्वा १, १६८, ४
 अथ अथर्वेति गर्गरे ८, ६१, १; अथर्व. १०, १११, ६
 अथ अथर्वे हृत्वाभ्यो १०, ११४, ५
 अथा अथर्वे नः पुत्रा १, १, ७
 अथा अथर्वे वदन्वव सदा ५, १०, १
 अथा अथर्वे उवाचान् १०, ५०, ५
 अथा नो अथर्वे इति १, ७१, ७; साम. १५१४
 अथा नो अथर्वे इत्थं ८, ८०, ६
 अथापद्यत धीयवो १, ११, ४

अथासां यथवत्प्रति १, ११३, ३
 अथासुत्राः मथः अथर्वे १०, १३८, १
 अथासुत्रं विमथो न ४, ११, २
 अथिना नो अथावा १, ६७, १०
 अथिनाति सुम्भतो ८, १६, १
 अथिद्वर्कं मित्रो ६, ४४, ७
 अथिद्विरो विदितं १, ११०, ३
 अथिद्वं ते अथिद्वि १०, १८१, १
 अथिद्वे चिद्वो इषत् ६, ४५, १
 अथियो वा अथिद्वि ८, ६१, १
 अथिद्वं धीयवधिना ७, ६७, ६; ते. भा. १, ४, १, ७
 अथिद्वो अथर्वानिषात् ७, ११४, ११
 अथीनो अथिद्विवात् ७, १४, १४
 अथीयवि वायवं १०, ८६, १; अथर्व. १०, ११६, १;
 वि. १, ३१
 अथीद्विद्वो अथर्वो ८, ८०, १०
 अथीद्विद्वं गोत्रमा ४, ११, १०
 अथेवमथीयुप्रति १, ११४, ११
 अथोचाम कथवे ५, १, ११, वा. य. १५, १५, ते. स. ४, ४, ४, १
 अथोचाम ममो अथमा १, ११४, ११
 अथोचाम निषयवादि १, १८१, ८
 अथोचाम महते सोमगाव ८, ५१, ५
 अथोचाम इहृत्वा १, ७८, ५
 अथो ह्यान्वां पर एकवा १०, ६७, ४; अथर्व. १०, १११, ४
 अथोरिथा वां अथि. ६, ६७, ११
 अथोर्वां नृयमथिवा युवाङ् ७, ६७, ४
 अथवे पुत्रान परि वात् १, ८६, १५
 अथवे वधुः पथवे १, ६१, ३
 अथवो वारे परि मिथ १, ५०, १; साम. ११०७
 अथवो वारे परि मिथो १, ७, ६; साम. ११३३
 अथवो वारिभिः पथवे १, १०१, १६
 अथोप्यमिनः सभिधानो ७, ६७, १
 अथापिनवत् मथु १०, ६८, ८; अथर्व. १०, १६८, ८; वि. १०, ११
 अथमन्वती तीवरे १०, ५३, ८; अथर्व. ११, १, ११; वा. य.
 १५, १०; ते. भा. ६, ३, १
 अथमारवमथं प्रथमा २, १४, ४; वि. १०, १३
 अथ्वाम रं काममने ६, ५, ७; वा. य. १८, ७४, ते. स.
 १, ३, १४, ३
 अथ्वाम ते सुमतिं देव १, ११४, ३
 अथर्वं हि अथिदावपत्ता वां १, १०५, १; ते. स. १, १, १४, १;
 वि. ६, १

अधीरा तद्वर्णवति १०, ८५, १०; अथर्व. १४, १, २७
 अथावे नो विषयम् १०, ९७, ५; वा. व. ११, ७९; १५, ४;
 ठे. सं. ४, २, ६, २
 अथ न गीर्वाणं ८, १०१, ७; साम. १५८४
 अथ न गृह्यमथिना १, ११७, ७
 अथ न एवा वाचस्पति १, २७, १; साम. १७; १६१४;
 नि. १, २०
 अथमित्री एषाम् ८, ७४, २०
 अथद्वयम जमिमाएव २, ३५, ६
 अथा इवेवक्यासः ५, ५९, ५
 अथादिवाचति बहुवृत्ति १०, ७३, १०
 अथा न वा वात्रिमा ६, ६७, ४
 अथावग्नो गवदग्नो १०, १६०, ५; अथर्व. २०, ९६, ५;
 ठे. मा. २, ५, ८, ११
 अथावति प्रथमो गोपु १, ८३, १; अथर्व. १०, २५, १
 अथावर्षी सोमावर्षी १०, ९७, ७; वा. व. ११, ८१; ठे. मा.
 ४, २, ६, ४
 अथावर्षीगोमतीर्ष ७, ४१, ७, ८०, ३, अथर्व. ३, १६, ७;
 वा. व. ३४, ४०; ठे. मा. १, ८, ९, ९
 अथावर्षीगोमतीर्षिथदारा १, ११३, ११
 अथावर्षीगोमतीर्षिथमुविदो १, ४८, १
 अथावभ्यं रथिनं धीरा १०, ४५, ५
 अथायो न वे उवेष्टाव १०, ७८, ५
 अथायो वे वासुप ७, ७४, ४
 अथिना वरि वामिना ३, ५८, ८
 अथिना विवर्तं मपु १, १५, ११; ठे. मा. २, ७, ११, १
 अथिना पुष्यंमला १, ३, २
 अथिना मनुमसत् १, ४७, ३
 अथिना मनुपुत्रमो ३, ५८, ९
 अथिना वज्रवीरिण १, ३, १
 अथिना वज्र कर्षिचिद् ५, ७४, १०
 अथिना वामहृत्मा ८, ७३, ६
 अथिना वर्तिष्ठा १, ९१, १६ साम. १७१४
 अथिना वात्रिवीर्यु ५, ७८, ३
 अथिना वासुवा पुष ३, ५८, ७
 अथिनावेह सपत्नं ५, ७५, ७, नि. १, २०
 अथिनावेह सपत्नं ५, ७८, १
 अथिना यु विषाकमन् ८, ७३, १७
 अथिना वपुवे वृष्टि ८, १३, १०
 अथिना हीनःविष ५, ७८, १
 अथिनासत्तं एवं १, ११०, १०

अथो रथी सुकृप इव ८, ४, ९; साम. २७७
 अथेव विद्यावती ४, ५१, ७; साम. १७१६
 अथो व क्रतो वृषामिः ९, ९७, १८
 अथो व संदृग्ममिनिः ३, २६, ३
 अथो न चक्रतो वृषा ९, ६४, ३
 अथो मोहता सुक्तं ९, ११२, ४; नि. ९, २
 अथाव एवना एवएव ४, ४१, १०
 अथावो वारो अमवाः १, ३२, ११
 अथाव्यं सुपु वृत्ता १, ९१, ११; वा. व. ३४, २०. ठे. मा.
 २, ४, ३, ८; ७, ४, १
 अथाव्यमुं वृत्तानु ८, ७७, ४ साम. ११५६; अथर्व.
 २०, ९२, १९
 अथाव्यो अग्ने वृषमो ३, १५, ४
 अथा मरो विषो १, १११, ८
 अथो पुत्रासो अरिदोः १०, ७२, ८; ठे. मा. १, १३, २,
 वाञ्छ मा. २४, १२, ६
 अथी एवकवृत् ककुवाः १, ३५, ८; वा. व. ३४, ४४
 अथस सव परमे ध्योमन् १०, ५, ७
 अथस्य मे अरिवा १०, २७, १
 अथस्य सुवीर्यं ८, ३१, १८
 अथसिन्धे आरुचनानि ७, ८, ५
 अथसपत्नः सपत्नवा १०, १७४, ५; अथर्व. १, १९, ६
 अथसपन सपत्नवी १०, १५५, ५
 अथसं क्रथमसमा मनीषा १, ५४, ८
 अथसार्ति मित्रोपान १०, ६०, २
 अथस्यो मावसे माथोः ५, ११, ३, ठे. मा. २, ४, ३, ३
 अथसि ककुवां अग्नि ९, १०६, ११ साम. ९६०
 अथसि एषो वषा ९, ३६, १; साम. ४९०
 अथसि वक्रा एषवे ९, ९१, १; साम. ५४३
 अथसि वां स्वधिया वेधया १, १८१, ७
 अथसि वारी निः पथिश्च ९, १०९, १९
 अथसि वक्रावो रिच ९, ८६, ४६
 अथसवः सपत्नया ९, ८६, २७
 अथसवता मथवदयो दि ७, ६७, ९
 अथसवती भृशियो ६, ७०, २; नि. ५, २
 अथसि वृषो वक्रिः ७, ७, ५
 अथस वषा सुपुत्राव १, १७१, ९
 अथसि हि अथसवः १, ३९, ९
 अथास्योमो विष्णवा १, १२, १०; नि. ६, ११
 अथावग्नो अग्नू १०, ११०, ४

असावि वे सुहृत्वाप्य ५, ४३, ५
 असावि देव गोष्ठीक ७, २३, १; साम ३३३
 असावि सोम हृत्वे १, ८४, १; साम. ३७३, १००८;
 वे. स. १, ४, ३९, १
 असावि सोम; सुहृत् १०, १०४, १
 असावि सोमो अहरो १, ८९, १; साम. ५६०; १३१६
 असाव्यसुमेदावाप्य ९, ६२, ४; साम ४७३; १००८
 असाव्यसो वज्रमानो ४, १७, १५
 असाि यमो असाविसा १, १६३, ३; वा. व. १९, १४;
 वे. स. ४, ६, ७, १
 असाि हि वीर सेम्यो १, ८१, २; साम. १००३; अथर्व.
 २०, ५६, २
 असुनीते पुत्रास्यासु १०, ५९, ६
 असुनीते ममो असासु १०, ५९, ५; मि. १०, ४०
 असुन्वत् साम जहि १, १७६, ४
 असुन्वामिन्नु समर ८, १४, १५; अथर्व. २०, १९, ५
 असुत् पूर्णं वृषभो ३, ३८, ५
 असुत् वृषभहते १ १६८, १
 असुत्त म वासिनो ९, ६४, ४; साम. ४८९; १०३४
 असुत्तदेववीतवे ९, ४६, १
 असुत्तदेववीतवे वाज्वन्तो ९, ६७, १७; साम. १८१२
 असुत्तमिन्द्रः वधा ९, ७, १; साम. ११२८
 असुत्तमिन्द्र वे गिरा १, ९, ४; साम. २०५; अथर्व.
 १०, ७१, १०
 असेम्या व एगवो १०, १०८, ६
 असौ च वा न उर्वेत् ८, ११, ६
 असौ च वृषि वीरको ८, ११, १
 असौ च वधा आरितो १, १०५, १६
 असावारासुतो ८, ४९, १; वा. व. ४, ३०; वे. स.
 १, ९, ८, १
 असावो मम सुर्वे ८, ५२, ९; साम १६७७; अथर्व.
 २०, ११९, १
 असाव्यसिः सिमीव जि १ १४१, १३
 असाव्यसिनंभं सुसेवो १०, ४५, ११; वा. व. ११, २९
 असाि देवा अशोका ८, ६७, ७
 असाि सोमो अर्धं सुता ८, ९४, ४; साम. १७४; १७८५
 असाि हि व ससात् ८, ९७, १०; मि. ६, १४
 असाि हि वामिह सोमा ५, ७४, ६
 असाि हि य्वा मराव १, ३७, १५
 असािद्वयसिन्धव ३, २९, १
 असाि चाँव २ सुतो १, १३९, १; साम. ४६१

असदेव सु मठं १०, ४२, १; अथर्व. १०, ८९, १
 असोद्वं सोम्या १, १२४, १
 असुधुषिषा उषम ४, ५१, १
 असमयं रोदसी रवि ९, ७, ९; साम. ११३६
 असमयं वासिनीवसु ८, ५, १२
 असमय्य सु त्वाग्नि १०, १३३, ७
 असमयं सु वृषभसु ८, २६, १५
 असमयं गानुविषाम ९, १०६, ६
 असमय्य तदिसो अजय २, ३८, ११
 असमय्य तदिसो दानाव २, १३, १३; १४, १९
 असमय्य ता अया वृषि ४, ३१, १३
 असमयं रवा वसुविद् ९, १०४, ४; साम. ५७५
 असमय्यमिद्विद्विषुः ९, २, ९; साम. १०४६
 असा-असा हृत्पथो ६, ४९, ४; साम. १४४३
 असा रूपाव्य वच. ५, ३९, ५
 असा हृत् त्वाग्नि १, ६१, ८; अथर्व. २०, ३५, ८
 असा हृत् सुवसु १, ६१, १५; अथर्व. २०, ३५, १५
 असा हृत् सुवसुर्वं १, ६१, ३; अथर्व. २०, ३५, ३
 असा हृत् रवता तद्वत् १, ६१, ६; अथर्व. २०, ३५, ६
 असा हृत् स तपसे तुताव १, ६१, १; अथर्व. २०, ३५, १;
 मि. ५, ११
 असा हृत् म असा १, ६१, १०; अथर्व. २०, ३५, ११;
 मि. ६, २०
 असा हृत् मव हृत् १, ६१, १; अथर्व. २०, ३५, १
 असा हृत् सुसिन्धव १, ६१, ५; अथर्व. २०, ३५, ५
 असा हृत् सोमं १, ६१, ४; अथर्व. २०, ३५, ४
 असा उषवाव पर्वत्तव ५, ४५, ३
 असा उ वे अहि मदे ६, १, १०; वे. स. ३, ६, १०, ४
 असा उषाम आगितव ८, ९६, १
 असा उ सु मभूतवे ८, ४१, १
 असा वृत्तिसवाँव ६, ३४, ४
 असा वृत्तमहागुह ६, ३४, ५
 असाक व हृत्तुसवमि १, ११९, ४
 असाकं सिमिनी १, ३०, ११
 असाकं सु रवं तु ८, ४५, ९
 असाकं जोषवर्षं ४, ९, ७
 असाकं रवा मवीर्यं ४, ३०, १५
 असाकं रवा सुवीर्यं ८, ६, ४१
 असाकं देवा उषवाव १०, ३७, ११
 असाकं पन्थुरा रवो ४, ३१, १४
 असाकमस अथर्व ५, ४, ८

अस्माकमत्रे मयवस्तु वीरिष्वाय १, १४०, १०
 अस्माकमत्रे मयवस्तु ध्यात्वा ६, ८, ६; तै. सं. १, ५, ११, १
 अस्माकमत्र विठरः ४, ४१, ८
 अस्माकमत्र विठरो मनुष्या ४, १, १३
 अस्माकमद्य वामयं ८, ५, १८
 अस्माकमद्यान्तमं ८, ३३, १५
 अस्माकमायुर्वर्धय ३, ६१, १५
 अस्माकमिग्न्यु मृगुदि ४, ११, १०
 अस्माकमिग्न्यः समृतेषु १०, १०३, ११; साम. १८५९;
 अथर्व. १९, १३, ११; धा. व. १७, ४३; तै. सं.
 ४, ६, ४, ३
 अस्माकमिन्द्र कुहरं ५, ३५, ७
 अस्माकमिन्द्र भूनु ते ६, ४५, ३०
 अस्माकमिन्द्रावक्ष्मा भरे ७, ८१, ९
 अस्माकमिन्द्रैहि नो ५, ३५, ८
 अस्माकमुत्तमं कृषि ४, ३१, १५
 अस्माकमूर्त्वा रथं १०, २६, ९
 अस्माकं मित्रावक्ष्मावत्सव १, ३१, १
 अस्माकेभिः सारथिभिः १, ३०, १०
 अस्माकं तद्विचारीचमानः १, १७१, ४
 अस्मां अहनु ते सत्तं ४, ३१, १०
 अस्मां अविद्भि विचक्षेत्र ४, ३१, १०
 अस्मां हृदा कुलीय ४, ३१, ११
 अस्मानसमर्थं पदमान ९, ८५, १
 अस्मान्मु सत्र धीरव १, ९, ६; अथर्व. १०, ७१, ११
 अस्मिन्न इन्द्र वृत्तुर्वा १०, ३८, १
 अस्मिन्मदे वारमे १, ३५, १४
 अस्मिन्मन्त्रे अहाग्वा ५, ७५, ८
 अस्मिन्मन्त्रे अयुत्तरा १०, १८, ६
 अस्मिन्मन्त्रे इत्यस्यवृत् १०, १११, ५
 अस्मे आ वहातं रवि ८, ५, १५
 अस्मे इन्द्र मया मुने ८, ९७, ८
 अस्मे इन्द्राहृदाशरी ४, ४५, ४; तै. सं. ३, ३, ११, १
 अस्मे इन्द्रावक्ष्मा विचक्षारं ७, ८४, ४
 अस्मे इन्द्रो वरुणो ७, ८१, १०; ८१, १०-
 अस्मे ऊ पु वृक्ष्वा १, १८४, १
 अस्मे तद्विन्द्रावक्ष्मा ३, ६१, ३
 अस्मे वा म इन्द्र मन्तु १०, ११, ११
 अस्मे वेदि युमवी १०, १८, ३
 अस्मे वेदि युमवतो ९, ३१, ६
 अस्मे वेदि अथो वृत्त १, ५, ८; अथर्व. १०, ७१, १४

अस्मे प्र वंदि मयवत् ३, ३१, १०; तै. सं. ३, ७
 अस्मे रविं न स्वर्गं १, १४१, ११
 अस्मे रायो विचक्षिरे ४, ८, ७
 अस्मे द्या मेदवा ८, ६३, ११; धा. व. ३३, ५०
 अस्मे बाल परि वत् १, ७१, १
 अस्मे वार्षिष्ठा हृगुदि ४, ११, ९
 अस्मे वयुनि धारव ९, ६३, ३०
 अस्मे वीतो मदनः ७, ५१, १४
 अस्मे श्रेष्ठमिर्भानुभिः ७, ७७, ५
 अस्मे सा वा माग्वी राशिः १, १८४, ४
 अस्मे सोम धिवमधि १, ४३, ७
 अस्मे तिलो अयवध्वाव १, ३५, ५
 अस्मे ते प्रतिवृत्तं ८, ४३, १
 अस्मे वहुनामवत्साव १, ३५, ११
 अस्मे भीमाव नमसा १, ५७, ३; अथर्व. १०, १५, ३
 अस्मे वयं यज्ञावान ६, १३, ५
 अस्व अग्वा विचक्षतो ५, १७, ४
 अस्व वा वीर ह्वतो ४, १५, ५
 अस्व ते सक्ते वयं ९, ६१, १९; साम. ७७९
 अस्व ते सक्ते वयमिच्छतः ९, ६६, १४
 अस्व शिवाः ऋतुवा १०, ८, ७
 अस्व श्रेया अग्वा अस्व १, १४३, ३
 अस्व देवदव मीळतुवः ७, ४०, ५
 अस्व देवदव समरि ७, ४, ३
 अस्व विव युमव १०, ११६, १
 अस्व विवतमक्षिवा ८, ५, १४
 अस्व विव वरुण अग्वा ६, ४०, १
 अस्व वीरवा मदानो देवो ८, १०, ६
 अस्व वीरवा मदानमिग्न्यो ९, १३, ७
 अस्व वीरवा सत्तक्षो १, ४, ८; अथर्व. १०, ६८, ८
 अस्व य आउवेदयो १०, १८८, १
 अस्व यज्ञावती वृत् ८, ३१, ४
 अस्व ज्ञानानु वृत् १, ५४, १; साम. ७५५; धा. व.
 १, १६; तै. सं. १, ५, ५, १
 अस्व मेवा देववा ९, ९७, १; साम. ५१३; १३९९
 अस्व मदे वृत् वरुणो ६, ४४, १४
 अस्व मदे स्वयं दा अस्व १, १११, ४
 अस्व मदानो अथो १, १९, १
 अस्व मे वावावृषिणी १, ३१, १
 अस्व वावायो वृहो १०, ३, ४
 अस्व रग्वा न्मवेव वृष्टि १, ४, ४

अहमेवं गण्यमश्वत्थं १०, ४८, ४
 अहमेवाम्बाअशतो १०, ४८, ६
 अहमेव वात इव १०, १२५, ८; अथर्व. ४, ३०, ८
 अहमेव स्वयमितुं १०, १२५, ५; अथर्व. ४, ३०, ३
 अहं विदेव वेतसुं १०, ४९, ४
 अहं पुरो मंदसातो ४, २६, ३
 अहं शमेन मग्मया ८, ६, ११; साम. १५०१; अथर्व.
 १०, ११५, २
 अहं भुवं मयुगः १०, ४८, १
 अहं भूमिमद्दानामाशौच ४, २६, २
 अहं मनुजमचं सुर्वंआहं ४, २६, १
 अहह कृष्णमहारुतं ६, ९, १; वि. २, २१
 अहहा वदवरी १०, २२, १४
 अहानि गृन्नाः पचां च १, ८८, ४
 अहा वदित्त्र सुदिना ७, ३०, १
 अहागमे इधिरास्वे १०, ९१, १५; वा. व. २०, ७९;
 ठे. मा. १, ४, २, १
 अहिदेन विद्वंशे ८, ६२, ३
 अहिरिध भोतैः पर्वेति ६, ७५, १४; वा. व. २९, ५१;
 ठे. सं. ४, ६, ५, ५; वि. ९, १५
 अहोमता ममसा सुहि २, २१, ३
 अहोमनाम वप पाहि ६, ४१, १; ठे. मा. २, ४, २, १२
 अहोम वशं वषामुगामा ७, ७३, ३
 अहोवातां कमपवधुं १, ३२, १४
 आङ्गे वसोर्मेदिवा ३, ५१, ३
 आ ककशा अनूपव ९, ६५, १४
 आ ककशेषु पावति पवित्रे ९, १७, ४
 आ ककशेषु पावति इवेनः ९, ६७, १४
 आशीं सुर्वंस्व रोचयाव १, १४, ९
 आ कृष्णेन श्रमसा वदंमामः १, ३५, २; वा. व. ३३, ४१;
 ३४, ११; ठे. सं. ३, ४, ११, २
 आंकेविवातो अहमिा ४, ४५, ६
 आ अण्वर वज्रोमो ६, ४७, १०; अथर्व. ६, १२६, १;
 वा. व. २२, ५६; ठे. सं. ४, ६, ७, ७
 आश्विनद्वारवरा ३, ५५, ५
 आ ओरो महि वृषे ६, १७, १२
 आश्विनपावतो वदमित् ८, ७, १५
 आश्विवा पशिविवा १, १२६, ६; वि. ५, १५
 आ वग्ना आ शिवणव ८, ३०, १; साम. ४०१
 आश्वनेव वपुर्विर्षुं ४, ५१, ७
 आश्वनुद्वयमिध ४, ३५, २

१ आश्विन वृषहृत्सवं ८, ७४, ४; साम. ८९
 आ गावो अगम्युत ६, २८, १; अथर्व. ४, २१, १;
 ठे. मा. २, ८, ८, ११
 आ गोमवा नासत्वा त्वेव ७, ७२, १
 आ र्ना भाव हृदावसे १, २२, १०
 आश्विन व स्वपुत्रिभिः १०, २१, १; साम. ४१०
 आश्विनगामि आरतो ६, १६, १९
 आश्वने गितो दिव आ ७, ३९, ५
 आश्वने वाहि मकसका ८, १०२, १४
 अश्वे वद वक्ष्यं १०, ७०, ११
 आश्वने वद हविराव ७, ११, ५
 आश्वने स्पूरं रविं अह १०, १५६, ३; साम. १५२९
 आश्वन्याप जहतीर्षाः १०, ३०, १५
 आ प्राचयिराश्वनेभिः ५, ४८, ३
 आ वा (वावीं श्वया १, ३०, १४) साम. १०८५; अथर्व.
 २०, १२१, २
 आ वा गामयति अश्व १, ३०, ८; साम. ७४५; अथर्व.
 २०, २६, १
 आ वा शा गामयिषुषा १०, १०, १०; अथर्व. १८, १, ११;
 वि. ४, २०
 आ वा वे अश्विनिष्वे ८, ४५, १; साम. ११३; ११३८;
 वा. व. ७, ३१; ठे. मा. २, ४, ५, ७; वि. ६, १४
 आ वा बोधेव सुवरी १, ४८, ५
 आ वा त्वामेता वृषया १, ४३, ४
 आ वष र्वा विक्षिप्तानो ८, २१, ३
 आ वा वो वति सत्ता ७, ५९, ६
 आ वष्विवा वृषमो १, १७, १; ठे. मा. २, ४, ३, ११
 आ वा वहाति र्शो हृद १, ७४, ६
 आ वष आलीं पावो ७, १४, १०; वि. ६, ७
 आ विक्षिवाव मुक्त्वा ५, ६६, १
 आश्वना आशु दक्षिणतो १०, १५, ६; अथर्व. १८, १, ५१;
 वा. व. १९, ६१
 आश्वद्विवाश्वेतिष्ठः १०, ८५, ४; अथर्व. १४, १, ५
 आ शिवुवति सम्भवेर्षां ६, ७५, ११; वा. व. २९, ५०;
 ठे. सं. ४, ६, ६, ५; वि. ९, २०
 आ अवं श्वेवसंरा १०, ६०, १
 आ अषाव हृक्षे ६, २१, ८; अथर्व. २०, १६, ८
 आ आश्विनिव अवा ९, १७, १५; साम. ११५७
 आ आंश्व आश्वेदमि ६, १६, ४१; ठे. सं. ३, ५, ११, ४
 आ आश्विनाके अश्वव ९, १०१, १४; वा. व. ११८७
 आश्वानः वृषवं ६, ५५, ६
 आश्विनुरं सप्तः विव ८, ५३, ६

आजिपते पुत्रे स्वमिदि ८, ५४, ६
 आ जुरोता हुबलता ५, २८, ६; वि. आ. ३, ५, २, ३
 आ जुरोता स्वमरं ३, ९, ८; वि. ४, १४
 आजुहाम इलो वम १०, ११०, ३; अथर्व. ५, १२, ३;
 वा. व. १९, २८; वि. आ. ३, ६, ३, २; वि. ८, ८
 आजुहामो व इलो देवो १, १८८, ३
 आजुवगमिह सुगमि १०, १४६, ६; वि. आ. २, ५, ५, ७
 आ जे इन्द्रो मदाव क ९, ११२, २०
 आ जे इन्द्र अहिमार्गं ८, ६५, ४
 आ जे एवा वधोनुमा ८, ४५, ३९
 आ जे वनु मया पुनः १०, ५७, ४; वा. व. ३, ५४; वि. स.
 १, ८, ५, १
 आ जेष्ठ सतिमप्यम् १, १११, ३
 आ जेष्ठ इन्द्रावधः १०, ७४४, ४; वा. व. ३३, २८
 आ जेष्ठे दुष्यमपुमा १, ४२, ५
 आ जे मज सोधवपु १०, ४५, १०; वा. व. १७, २७,
 वि. सं. ४, २, १, ३
 आ जिह्व सुवृत्त को रवः १, १८३, ३
 अजिह्वय परि विभो ३, १८४, ४; अथर्व. ४, ८, १; वा. व.
 ३३, २२; वि. आ. २, ७, ८, १
 आ जिह्व रवं पुत्रम १, १७७, ३
 आ जिह्व वृद्धवपु १, ८४, १; वा. व. ८, ३३; वि. स.
 १, ४, ३३, १
 आ जे गहि म तु हव ८, १३, १४
 आ जे व इन्द्रो कतवपु ९, ७१, ९
 आ जे व इन्द्र कौशिक १, १०, ११
 आ जे व इन्द्र सुमरं ८, ८१, १; साम. १६७, ७२८
 आ जे व इन्द्र मरुतु ३, ४१, १; अथर्व. १०, ११, १
 आ जे व इन्द्र वृद्धवपु ३, ३१, १; साम. १८१, वा. व.
 ३३, ६५
 आ जे वर मजिरेव ३, ३६, ९; वि. स. १, ७, १३, ३
 आ जे विज कवचम ८, २, २१
 आ जे विज्व हसिमिन्द्रो १०, १०१, १०; वि. ४ १९
 आ जे सुमिह्व इमले ८, ६९, १६; अथर्व. १०, ११, १३
 आ जे अज हवीमदि ५ ६, ४; साम. ४१९, १०१२; अथर्व.
 १८, ४, ८८; वि. स. ४, ४, ४, ६
 आ जे अज क्वा हवि ५, ६, ५; साम. १०१३; वि. स.
 ४, ४, ४, ६
 आ जे अज क्वा हवि: ६, १६, ४७
 आ जे कातो गुणवामा ३, ३३, १०; वि. २, २७
 आ जे वध वि रोचना ८, १३, २६

आ जे वध मधोपुत्र ९, ६५, २८; साम. ४१८, १११०
 आ जे वधामीदिषं ८, १३, २७
 आ जे वध मयसो १०, ३२, ११
 आ जे विमर्दतां मुष्ण १, ३३, १; वि. आ. २, ८, ६, १
 आ जे मज इन्द्रोपुम ७, २५, १; वि. स. १, ७, १३, १
 आ जे वधव वपु १०, १६, ८
 आ जे वध. वधवपु ९, २१, १४
 आ जे वातो मयो वमद ८, ११, ५; साम. ८; ११६५
 वा. व. १२, ११५
 आ जे वधव पुत्रयो ६, ४४, २०
 आ जे वधो वेषव ५, ३५, ३
 आ जे वधुमो वधम गुरु ६, ११, १; वि. स. १, ५, ८, १;
 ८, ५, १
 आ जे वधुं जवते ३, ५०, २
 आ जे सिद्धानि वधुयो. ८, १७, ५; अथर्व. २०, ४, १
 आ जे सुपर्वा अभिवर्त पुत्र. १, ७९, १; वि. सं. ३, १, ११, ५
 आ जे स्वदिग्मीमद ६, ५६, ६
 आ जे इन्द्र हवि: सुसिधे ५, १६, १
 आ जे वधव को दुष्टते ९, ७४, ४
 आ जे वातो रज ७, ८७, १
 आ जे देवतां भुवनवपु १०, १६८, ४
 आ जे मयसा राज्या १, १६३, १; वा. व. १९, १७,
 वि. स. ४, ६, ७, १
 आ जे विपुच्छन्वां. ८, ३, १४
 आ जे वधव वपु ९, ६, ८
 आ जे वधव सधुपुत्रि ८, १, १६
 आ जे वधव सधुपुत्रि ८, १, १०; साम. १९५
 आ जे वधव गदि ८, ८१, ४
 आ जे वधव क्वा अवुपुत्र १, १४, १
 आ जे वधव क्वा इडावपु ८, ३४, ४
 आ जे वधवमं अमोदिमि. १०, ११७, ४; अथर्व. ४, ११, ५
 आ जे वधो वीमर्दतां मुष्ण ८, ६५, ३
 आ जे वधो विमर्द मज ८, १४, ६
 आ जे वधो वपुत्रि ८, ३४, १; साम. १८०९
 आ जे वधो वपुत्रि अमि १, ११४, १
 आ जे वधो वपुत्रि ३, ४३, ६
 आ जे वधो वपुत्रि ८, १७, १; साम. ६६५, अथर्व.
 १०, ३, १, १८, १; ४७, ८
 आ जे वधो वपुत्रि ८, ३४, १

भा रवा रथं यद्योतये ८, ६८, १; साम. ३५४; १७७१;
 नि. ५, ३
 भा रवा रथे हिरण्यये ८, १, २५; साम. १३९९
 भा रवा रथं न त्रिवर्णो ८, ४५, २०; नि. ३, २१
 भा रवा वदन्तु हरयो १, १६, १
 भा-रवा विद्या अणुष्यतु १, ४५, ८
 भा रवा विद्याभ्यासायः १, ५, ७; अथर्व. २०, ६९, ५
 भा रवा विद्याभिवन्द्यः ८, ९२, २२; साम. १९७; १६६०
 भा रवा शुक्रा अणुष्यतुः ८, ९५, २
 भा रवा सद्यस्मा शरणम् ८, १, २४; साम. २४५; १३९१
 भा रवा सुवास हृन्वो ८, ४९, ३
 भा रवा हरयो सुवर्णो ६, ४४, १९
 भा रवा हर्षतं प्रयुजो १०, ९६, १२; अथर्व. २०, ३२, २
 भा रवाहासंमतेषु १०, १७३, १; अथर्व. ६, ८७, १.
 वा. घ. १२, ११; तै. स. ४, २, १, ४; तै. मा.
 २, ४, २, ८
 भा रवा होता मजुर्विषो ८, ३४, ८
 भा रवेण नि वीद्व १, ५, १; साम. १६४; ७४०; अथर्व.
 २०, ६८, ११
 भास्मोम हृद्विषो रसो ९, ४७, ३
 भायर्षणायाधिया दधीचे १, ११७, २२
 भा दक्षिणा यजते ९, ७१, १
 भादक्षिणः प्रथमं दधिरे १, ८३, ४; अथर्व. २०, २५, ४
 भा दक्षिणाः शयसा ४, २८, १०; तै. सं. १, ५, ११, ४;
 नि. १०, ३१
 भा द्यामिर्विदस्व ८, ७२, ८
 भादस्य ते भ्यसयंतो १, १४०, ५
 भादस्य शुभिनो रसे ९, १४, ३
 भा दस्युना मनसा १, १६, १०
 भादह स्वधामतु १, ६, ४; साम. ८५१; अथर्व. २०, ४०, ३;
 ६९, १२
 भादाह द्येनो अमरए ४, २६, ७; नि. ११, १
 भादाहो वा महीनां १, ४६, ५
 भादिचे अस्य वीर्वस्य १, १३१, ५; अथर्व. २०, ७५, ३
 भादिचे विभे ऋतु १, ६८, ३
 भादित्वा सुप्रधाना ४, १, १८
 भादित्वाभस्व रेषो ८, ६, ३०; साम. २०
 भादित्वा अह दि क्यता ८, ४७, ११
 भादित्वा नो बह्वो १०, ४८, ११
 भादित्वा नामवसा ७, ५१, १; तै. सं. २, १, ११, ६
 भादित्वा द्या वसवः सुनीया ३, ८, ८

भादित्वा द्या वसवो ७, ३५, १४; अथर्व. १९, ११, ४
 भादित्वा विभे महत्तव ७, ५१, ३
 भादित्वासो अवि विधो १०, १२६, ५
 भादित्वासो अदितयः ७, ५२, १
 भादित्वासो अदितिः ७, ५१, २
 भादित्वाविंसाः सगणो १०, १५७, ३; साम. १११२; अथर्व.
 २०, ६३, २; १२४, ५, तै. आ. १, ९७, १
 भादित्वाभस्व चक्रिन् ८, ५५, ५
 भादित्वा नेम इदियं ४, २४, ५
 भादित्वाकार कृणते १, १४१, ६
 भादित्वाः सत्रा सवित्री १०, ११३, ५
 भादित्वात्प्राविज्ञाद् १, १४१, ५
 भा दिवष्टुहमभ्युः ९, ३६, ४
 भादीं सवस्वमवीद् ८, ७७, २
 भादीं हंसो यवा गणम् ९, ३२, ३, नाम. ७७०
 भादीं के चित्पद्मनासा ९, ११०, ६; साम. १४९५
 भादीं त्रिपद योयनो ९, ३२, २; साम. ७७१
 भादीमथ न हंतारो ९, ६२, ६; नाम. १०१०
 भादू मे विवरो शुवत् ८, ९३, १५
 भादू तु ते अनु ऋतु ८, ६३, ५
 भादप्योति इविष्कृति १, १८, ८
 भा देवानामप्रवावेह १०, ७०, ०
 भा देवानामपि पन्था १०, २, ३; अथर्व. १९, ५१, ३,
 तै. स. १, १, १४, ३
 भा देवानामभवः केतुराग्रे ३, १, १७
 भा देवो देवे कुष्मा ७, ६, ७
 भा देवो वृते अजिरः १०, ९८, ०
 भा देवेषु पाणु सविता ७, ४५, १; तै. मा. २, ८, ६, १
 भा देव्यानि पार्थिवानि ५, ४१, १४
 भा देव्यानि यता चिकित्वा १, ७०, १
 भा देव्या वृणीमहे ७, ९७, २
 भाद्य रथं आनुमो ५, १, ११
 भा द्यो तमोषि रश्मिभिः ४, ५२, ७
 भाद्रोदसी वितरं विष्कंभा ५, २९, ४
 भा द्वाभ्यां इतिभ्यां २, १८, ४; नि. ७, ६
 भा द्विर्हो अमिनो १०, ११६, ४
 भा धर्गसिद्धद्विषो ५, ४३, १३
 भा धारता सुदस्यः ९, ४६, ४; नि. २, ५
 भाधीवमाणायाः पतिः १०, २६, ६
 भा धूर्वरेके दधातर ७, ३४, ४
 भा धेनवा पयसा ५, ४३, १

आ धेनवो युजवद्यम् १, ५५, ११
 आ धेनवो ममनेवं १, १५१, ६
 आग्नेय विष्णुर्वं ७, १८, १७
 आ न ह्यमिर्विद्वे १, १८५, १, वा. व. ११, १४, ४७
 आ न ह्यसो महिमिर् १, ६५, ११
 आ न ह्यसो अघनिव १, ६७, ६
 आ न ह्यसो अघनिवं गवां १, ६५, १७; साम. ८१५
 आ न ह्यसु द्रुक्ते १०, २२, ७
 आ न ह्यसु महिमिर् ८, ६, २१
 आ न ह्यसुहृदस्त्वो ४, ४५, १
 आ न ह्यसो ह्यसदा ४, २०, १, वा. व. १०, ४८
 आ न ह्यसो इतिमिर्वा ४, २०, १; वा. व. १०, ४५
 आ न उर्वं बहसमभिनो युर्वं १, १५७, ४
 आ नः पवस्य भारवा १, १५, १
 आ नः पवस्य वसुमद् १, ११, ८
 आ नः पृथा पवसां १, ८१, ४
 आ नः प्रमो जनवसु १०, ८५, ४१
 आ नः सुप्र्यं युवाङ् १, १०, १
 आ नः सहस्रसो भरा ८, १४, १५
 आ नः सुवाच ह्यम् १, १०५, १; साम. ११२८
 आ नः सोम पवसांः क्रिदा १, ८१, १
 आ नः सोम पवित्र आ १, ६१, २१
 आ नः सोम सवर्षं १, ८५, १८; साम. ११५४
 आ नः सोम सहो तुषो १, ६५, १८; साम. ८१४
 आ नः सोमे स्वप्न ८, ५०, ५
 आ नपात्रः सवसो ४, १४, ६
 आ नपुत्रं सवे १, ४५, ४
 आ वेद्ये वसुतु माधरा १, १७५, १; साम. १४११
 आ न वसुतु वप वाजेभिः ४, ११, १
 आ न वसोमसुव द्रुक्त् ८, ५, ७
 आ न वसोमसुव द्रुक्त्वायो ८, ४५, ५
 आ नःप्रमिमैकतो वक्ति ५, ४१, १०
 आ नार्ध्वं दक्षिणा ८, १४, ११
 आ नालया गच्छत दृक्त्वे १, १४, १०
 आ नालया मिभिः १, १४, ११; वा. व. १४, ४७
 आ निरेकमुत्र विव ८, १४, ४
 आ निवर्तव वर्तव १०, ११, ८; ठे. स. १, १, १०, १
 आ निवर्तं वि वर्तव युवः १०, ११, ६
 आ नृव वातमभिनो रवेण ८, ८, १
 आ नृव वातमभिनोः ८, ८, ५
 आ नृव वातमभिनोः ८, १, १४; अचर्त्. १०, १४१, ४

आ नृवं वसुवर्त्ति ८, १, ८; अचर्त्. १०, १४०, १
 आ नृवमभिनो युवं ८, १, १; अचर्त्. १०, १११, १
 आ नृवमभिनोःकभिः ८, १, ७; अचर्त्. १०, १४०, १
 आ नो अद्य रविं भर १, ७५, ८; साम. १५२५
 आ नो अद्य वसोवृवं ८, १०, ११; साम. ४१
 आ नो अद्य युवेतनु १, ७५, १; साम. १५२६; ठे. भा.
 १, ४, ५, १
 आ नो अद्य समवसो ८, १७, ५
 आ नो अद्यावदभिनो ८, ११, १७
 आ नो अभिनो भिदुवा १, १४, ११
 आ नो गर्भं रिसारदा ५, ७१, १
 आ नो गर्भं रिसारदेमो ८, ८, १७
 आ नो गर्भं सवोमुवा ८, ८, ११
 आ नो गन्वागन्ध्या ८, १४, १४
 आ नो गन्धेनिरम्भैर्दसम्भैः ६, ६०, १४
 आ नो यदि सक्तेभिः सिधे १, १, १५
 आ नो गोत्रा इर्दं गोपे १, १०, ११
 आ नो गोमन्मभिनो ८, ५, १०
 आ नो इधिकाः स्र्वां ७, ४४, ५
 आ नो दिव आ दृक्त्वा ७, १४, १
 आ नो दिवो वृहः ५, ४१, ११; ठे. सं. १, ८, ११, १
 आ नो देवाः सविता वावसातो १, ५०, ८
 आ नो देवाः सविता साविद्यद् १०, १००, १
 आ नो देव सवसा ७, १०, १
 आ नो देवागामुव वेपु १०, ११, १
 आ नो देवेभिर्य देवदृष्टि ७, १४, १
 आ नो देवेभिर्य वावं ७, ७१, १
 आ नो सुभैर्द अचोभिः ८, ५, ११
 आ नो ह्यस्ता मधुमन्तो १०, १८, ४
 आ नो वावा मतीनां १, ४१, ७
 आ नो विदुजिः सवित्रीभिः ७, ११, ५, वा. व. १७, १८
 ठे. वा. २, ८, १, १
 आ नो विदुजिः सवित्रीभिः १, ११५, १
 आ नो वर्तिः सवसादे १०, १५, १०
 आ नो वर्ति रिसारसो १, १६, ४
 आ नो वृष्ट्या वृष्टीभिः ४, ४१, ११
 आ नो वृष्ट्याभि मद्य. १, १४, ६
 आ नो अद्य वरमेपु १, १७, ५; साम. १४५५
 आ नो अद्या अद्यो वंयु १, ८१, १; वा. व. १५, १४;
 वि. ४, १५

आ नो भर दक्षिणेनामि ८, ८१, ६
 आ नो भर भगमिद्व ३, १०, ११; ठे. आ. २, ५, ४, १;
 नि. ६, ७
 आ नो भर बुक्कं द्युधं ६, ११, ८
 आ नो भर ब्वकनं ८, ७८, १
 आ नो मकल्ल दावने ८, ७, २७
 आ नो महीमरमि ५, ४३, ६
 आ नो मित्र सुदीगिभिः ५, ६४, ५
 आ नो मित्रावधना वृतेः ३, ६२, १६; साम. २२०; ६६३;
 वा. क. २१, ८; ठे. म. १, ८, २२, १
 आ नो मित्रावधना द्यवद्वि ७, ६५, ४; ठे. आ. २, ८, ६, ७
 आ नो वज्रं दिविरद्वि ८, १०१, २; वा. क. ३३, ८५
 आ नो वज्र नमोवुधं १, ४३, १
 आ नो वज्र भारती १०, ११०, ८; अथर्व. ५, १२, ८;
 वा. क. २२, ३३; ठे. आ. ३, ६, ३, ४; नि. ८, १३
 आ नो वज्राव उक्कव १, १११, २
 आ नो वाधे दिविरद्वि ८, ८, ४
 आ नो वाधे दिवो अथवा ४, ४४, ५; अथर्व. २०, १४३, ५
 आ नो वाधमुवद्वि ८, ५
 आ नो वाधि परावो ८, ६, ३६
 आ नो वाधि महेमते ८, ३४, ७
 आ नो वाधि मुवावो ८, १७, ४; अथर्व. २०, ४, १
 आ नो वाधुवमुधि ८, ३४, ११
 आ नो शान्ति विभवा ५, ७५, ३; साम. १७४५
 आ नो शक्ति मधुमुधं ८, ७, १३
 आ नो शान्ति सवित्र ७, ३७, ८
 आ नो इन्द्रव सुवो ६, ५०, ४
 आ नो वाधो महे मते ८, ४६, २५
 आ नो विध आवा १, १८६, २; ठे. आ. २, ८, ६, ३
 आ नो विद्यावधिया ८, ८, १३
 आ नो विद्यावधियाः समोवा ७, २४, ४; ठे. आ.
 १, ४, ३, ६; ७, १३, ४
 आ नो विद्यावधियाविया ८, ८, १
 आ नो विद्याव इन्द्र ८, २०, १; साम. १६१; १६११;
 अथर्व. २०, १०४, ३
 आ नो विद्वेषो रत्नं ८, ५१, १
 आ नो विद्वे समोवो ८, ५४, ३
 आ नोऽशोभिर्द्वो १, १६३, २
 आनेभ्यो १०, १६३, ३; अथर्व. ७, १३, ५; १०, १६, १०
 आनं दिवो वाग्मि १, १३, ६; ठे. म. २, ३, १४, १
 आन द्वाव उ भेवो १०, ११७, ६; अथर्व. ३, ७, १, ३

आवाः वृमीव भेवत् १, २३, २१; १०, १, ७; अथर्व.
 १, ६, ३
 आ ववधावो भजानमो ७, १८, ७
 आपधवो दिवधवो ५, ५२, १०
 आ वयाव महिना ८, ७०, ६; साम. ८६३; अथर्व.
 २०, ८१, २; १२, २१
 आपमुषी वाधिवाग्मुध ६, ६३, ११
 आपमुषी विभावादि ४, ५२, ६
 आ वयो वाधिं १, ८१, ५
 आ वरमाधिक्य ६, ६२, ११
 आ वरंरव वक्रता ४, ५५, ५
 आ वरमान धारव २, १२, १; साम. १००३
 आ वरमान नो भवावो १, २३, ३
 आ वरमान सुद्वि १, ६५, २; साम. १०६
 आ वरव्य वाधिद्वे १, ६६, १५
 आ वरव्य दिवा पव १, ११३, ७
 आ वरव्य महिन्द्रम १, २५, ६; ५०, ४; साम. १००८
 आ वरव्य महीमिधं १, ४२, ४; साम. ८१५
 आ वरव्य सद्द्विजि रत्नं मोम १, ६३, १; साम. ५०१
 आ वरव्य सद्द्विजि रत्नं मोमव्य १, ६३, १२
 आ वरव्य सुदीवं १, ६५, ५; साम. ७८६
 आ वरव्य हिल्लवद्व १, ६३, १८; वा. क. ८, ६३
 आ वयु गासि वृषिर्वा ८, २७, १
 आ ववावावावावा ७, ७१, ५; ७३, ५
 आपविद्विप्यु सवो ७, २३, ४; अथर्व. २०, १७, ४;
 वा. क. ३३, १८
 आपविद्विरे सिन्धव ७, ३४, ३
 आपविदि स्ववसम ७, ८५, ३
 आपवानो विवरवो १, १०, ५; साम. ११३३
 आपवाग्मुधुः १०, ८९, ५; ठे. म. २, २, १२, ३;
 ठे. आ. १०, १, १; नि. ५, १७
 आरी नो अवि विवोव १०, १०६, ४
 आ वुधावो न वावा ७, ४३, ३
 आपूर्वो अरव उक्कव ३, ३२, १; अथर्व. २०, ८, ३
 आ वृजिधवादि १, १३, १३
 आपो अवाग्वायि १, २३, २३; १०, १, १; वा. क.
 १०, २०; ठे. म. १, ४, ४५, ३; ४३, २; ठे. म.
 १, ६, १, ५
 आपो अवाग्वावाः १०, १७, १०; अथर्व. ६, ५३, २;
 वा. क. ४, १; ठे. म. १, १, १
 आपो न वृदीवा वधि १, ८३, २; अथर्व. २०, २५, १

आपने से पराबने १०, १४२, ८; अपर्व. ६, १०६, १
 आपन्धारं महि शिवां ८, ३१, १४
 आप यथा परावीर्यन् ७, ३४, १०
 आप सं वर. सदानयो ५, ५३, ६; छे. सं. २, ४, ८, १
 आप यन्मा वेना अतद्वन्मुत्तरव ८, १००, ५
 आप यन्मे अर्धं २, ४, ५, वि. ६, १७
 आप यन्मद्य मुहुत्तं प्रावतिष्ठ १, १३५, ३
 आप सं पूजयित् विधि १, ५२, ४
 आप यचोद्धिष्ठानं यथा ९, ५८, ४; साम. १०६०
 आप यक्षतन्मय रोहसी ६, १, ११, छे. मा. ३, ६, १०, ५
 आप यक्षकौ मुवन्नामि ९, ८४, २
 आप यत्ने अग्र हृत्वे ७, १, ८
 आप यत्ने चरितराशुत्वे ५, ७, ९
 आप यतिमन्त्रे स्वपाके ६, ११, २
 आप यतिमन्त्रस्त इत्यपः २, ५, १
 आप यतिमन्त्रयो यथा ६, २९, २
 आप यत्न से महिमानं ८, ४६, ३
 आप यार्थं बहुवचसि ८, ८, ३
 आप यात् मयजो दिव ५, ५१, ८
 आप यात्सुच भूषणं ७, ७४, ३; वा. व. ३३, १८
 आप यार्थं मिथावक्ष्णा युष्णाया ७, ६६, १९
 आप यार्थं मिथावक्ष्णा सुसाक्षि ६, ६७, ३
 आप यार्थिभ्याः स्वपाठिः १०, ४४, १; अपर्व. २०, ९४, १
 आप यार्थिभ्यो दिव आ ४, २१, ३
 आप यार्थिभ्योऽथस उप ४, २१, १; वा. व. २०, ४७
 आप यादि कृष्णवाम व ८, ६२, ४
 आप यादि चर्चतेभ्यः ८, ३४, १३
 आप यादि पूर्वादि ३, ४३, २
 आप यादि वयसा सह १०, १७१, १; साम. ४४३
 आप यादि वयसा विवा १०, १७२, २
 आप यादि अचतुष्टय ६, ४०, ४
 आप यादि सुशुभा दि वे ८, १७, १; साम. १९१; ६६६; अपर्व.
 २०, ३, १; १८, १, ४७, ७
 आप यादीम हृत्वे ८, २१, ३; साम. ४०२
 आप याद्वेने दन्था अनु ७, ७, २
 आप याद्वेने छविधानो अवी ३, ४, ११, ७, २, ११
 आप याद्वेदिता सुं ५, ४०, १
 आप याद्वेने आ पति ८, ३४, १०
 आप याद्वेनाच् वच ३, ४३, १
 आप याद्विवायुः पति १०, १७, ४; अपर्व. १८, २, ५५;
 छे. मा. ६, १, २

आप युवानः कवचो ६, ४९, ११
 आप यूषेव ध्रुमति पथा ४, २, १८; अपर्व. १८, ३, २३
 आप ये तन्मणि रदिमभिः १, १९, ८
 आप ये तस्युः वृषतीनु ५, ६०, २
 आप ये रजाति त्रिकीभिः १, १६६, ४
 आप ये विधा पार्यिवादि ८, ९४, ९
 आप ये विधा स्वपथानि तस्युः १, ७२, ९; छे. मा. २, ५, ८, १०
 आप यो गोभिः सुवच ९, ८४, ३
 आप योनिमस्मिर्दृष्टवन्तम ३, ५, ७
 आप योनिमस्मो रुद्र २, ४०, २; साम. ९२५
 आप यो सूर्यान् पित्रो १०, ८, ३
 आप यो योनि देवकृतं ७, ४, ५
 आप यो यना तानुषालो २, ४, ६
 आप यो विवाय मचपाय १, १५६, ५
 आप यो विधानि यथा ९, १८, ४
 आप यद्वेने मय्ये १०, १०६, १०
 आप यविमा सुशुभं ९, ६५, ३०; साम. ११३९
 आप यच्छनुवच वायस १०, ४२, ७; अपर्व. २०, ८९, ७;
 छे. मा. २, ८, २, ७; नि. ५, २४
 आप यज्ञाना मह कतरव ७, ६४, २
 आप यिक् किंकिरा कृणु ६, ५३, ७
 आप यन्मेरा युषा ५, ५३, ६; नि. ६, १६
 आप यज्ञस हृत्त्वंत. ५, ५७, १; नि. ११, १५
 आप ये अथा यो म्बिवा १०, १०२, १०
 आप ये अस्मद्मठिमारे ४, ११, ६
 आप ये गोश्रुत १, ११४, १०; छे. सं. ४, ५, १०, ३
 आप ये सा व. युदानयो १, १७२, २
 आप योका हृव वेदो ८, ४३, ३
 आप योदसी अट्टमरा स्तः ३, २, ७; वा. व. ३३, ७५
 आप योदसी अट्टमरावमाय ३, ६, २
 आप योदसी अट्टमराय १०, ५५, ३
 आप योदसी युद्वो देविदायः १, ७२, ४
 आप योदसी हर्षमायो १०, ९६, ११; अपर्व. २०, ३१, १
 आप योद्व्यायुः १०, १८, ६; अपर्व. १२, २, १४; छे. मा.
 ६, १० १
 आप यद्वेने मय्यः १, ५२, १५
 आप यद्वेने होत्र १०, ९८, ५; नि. २, ११
 आप यद्वेना वा रुद्रवीर्यं ६, ७५, १५
 आप य व हृत्वे चिदि पथा १, ३०, १; साम. २१४
 आप य अत्रम कर्ता १०, ७६, १; नि. ६, २१

आ बंसते मन्वन्त वीरवचस ८, १०१, १; साम. ८७१
 आवाः कुलमिन्द्र वसिष्ठ १, १३, १४
 आवाः काम वृषभं दुग्धा १, १३, १५
 आ वासि देवां हृद विद १, ११, ४; अथर्व. २०, ५३, ५
 आ वचसस महि षडो १, १, १; साम. १०३८
 आ वचसस सुदृष्ट १, १०८, १०; साम. १०३९
 आवात्सव लक्ष्मि अश्वना २, ४३, ३
 आवात्सवं वसुना ७, १८, ११
 आवात्सवीरव सु १०, १०, १०
 आवाहन्ती शोभ्या वावांशि १, ११३, १५
 आवाहन्त्वस्त्रीशोभिता ४, १४, ३
 आ वहेचे पराकाय ८, ५, ११
 आ वां वैश्वशिव्या ५, ४१, ३
 आ वां रथ युवतिः १, ११८, ५
 आ वां रथ युवतिा सुवंश १, ११६, १३
 आ वां रथमवस्थां म्युरो ७, ७१, ३
 आ वां रथ युवमाच मनोद्वय १, ११९, १
 आ वां रथो अश्विना १, ११८, १
 आ वां रथो विगुवाश्वभद्र १, ११५, ४
 आ वां रथो रथानां ५, ७४, ८
 आ वां रथो रोदसी ७, ६५, १; ठे. मा. २, ८, ७, ६
 आ वां रथोऽश्विनं १, ११८, ३
 आ वां राजानावचरो ७, ८४, १
 आ वां वसोऽश्वानो ६, ६१, ७
 आ वां वहिष्ठा हृद ते ४, १४, ४
 आ वां वहिष्ठा अश्विना ८, १६, ४
 आ वां विम ह्रावसे ८, ८, १
 आ वां विश्वामिहृतिभिः ८, ८३, ३
 आ वां विश्वामिहृतिभिः ८, ८, १८
 आ वां श्वेवासो अश्विना वद १, ११८, ४
 आ वां सद्दं हव ४, ४६, १
 आ वां सुन्दे वसिष्ठ ६, ६३, ११
 आ वां सुम्ने. वावु हव १०, १४३, ६
 आ वां प्रावाणो अश्विना ८, ४२, ४
 आ वाजा वालोच व अश्वः ४, १४, ५
 आ वाज वाहि वैश्व १०, १३७, ३; अथर्व ४, १३, ३;
 ठे. मा. १, ४, १, ७; ठे. मा. ४, ४२, १
 आ वाजस्य अश्वतो ७, १६, ३
 आ वां दानव वद्वीच दवा १, १८०, ५
 आ वां जिरो वसुधुव्याय १, ११५, ५
 आ वां वरा मनोदुको ५, ७५, ३

आ वागालमुदविरो १०, ४०, ११; अथर्व. १४, १, ५
 आ वागवातः सुवचः १, १८१, २
 आ वागवाता सुदुको ५, ६२, ४
 आ वागवातो अश्विनाशिव ६, ६१, ४
 आ वागुपत्यमनुरा १, ४१, ११; मि. १, ३३
 आ वागुवाच केशिरीशुष १, १५१, ६
 आ वां मृगशिकरो जगम १, १५१, ३
 आ वां मित्राश्वना हवः १, १५१, ७; ठे. मा. १, ८, ६, ५
 आ वातो मृग श्रुषिवा ७, ११, १; वा. व. ७, ७; ठे. म.
 १, ४, ४, १; ३, ४, १, १
 आ विश्वा विश्वा १, १८, ५
 आ विश्वमन्त्रिर्वपः १, ८८, १; मि. ११, १४
 आ विश्वाणा वरिवा १, १३, ३
 आशिरमुग्धि माशोवं १०, १०३, १
 आ विश्वाण्यरावतो १, ११, ५; साम. १०२
 आशिरान्कवसं सुतो १, ६२, १५; साम. ४८१
 आ विश्वः प्रशवा १, १०, ५; वा. व. ११, १४; ठे. सं.
 ४, १, ५
 आ विश्वदेवं श्रुति ५, ८१, ७; ठे. सं. ३, ४, ११, १
 आ विश्ववाश्विना गव व. ७, ७०, १
 आ विश्वो वसेते वावरासु १, १५५, ५; ठे. मा. १, ८, ७, ४;
 मि. ८, १५
 आ वृषहा वृषमि. ६, ६०, ३; ठे. मा. ३, ६, ८, १
 आ वृषस युवतो ८, ६१, ३
 आ वृषस महावद ८, १४, १०
 आ वेषस मीकटुवं वृश्व ५, ४३, १०; ठे. मा. १, ५, ५, ४
 आ वो विव वशिषो १०, १०१, १
 आ वो मधुवराव कं १, ११, ७
 आ वो वचसवराव १०, ५१, ५
 आ वो वन्द्यवाहालो ५, ५८, ३; ठे. मा. १, ५, ५, ३
 आ वो वन्द्य शिवहंसो १, १३६, ५
 आ वो राजान वचसव ४, ३, १; साम. ६१; ठे. म.
 १, ३, १४, १
 आ वो वरगुमीश्विरो १, १११, ५
 आ वो वरसु लक्षो मधुवराः १, ८५, ६; अथर्व १०, ११, १
 आ वो वरिष्ठो वरसु ७, ३७, १
 आ वो वीरा जोहवीति ७, ५६, १८
 आ वसं परंशानां वृषीमहे ८, ३१, १०
 आ वसं परंशानामोशानां ८, १८, १६
 आश्वस्य विश्वस्य १०, ८५, ३५; अथर्व १४, १, १८
 आश्विना वदमावा १, १८, ६

आशुः शिशानो वृषभो १०, १०३, १; साम. १८४९;
 अथर्व. १९, १३, २; वा. य. १७, ३३; तै. स.
 ४, ६, ४, १; नि. १, १५
 आशुं वृषिर्वा सप्तु लुक् ४, ३९, १
 आशुं वृषं विवस्वतो ४, ७, ४
 आशुमिधियात्रिक् २, २८, ३
 आशुभा वातमधिया ७, ६८, १
 आशुर्बह्वृहस्मते ९, ३९, १; साम. ८९८
 आशुवदे अद्यपि ४, ३, ३
 आश्वेनस्व जवसा १, ११८, ११; नि. ६, ७
 आशुकर्णं क्षुभी इवं १, १०, ९; नि. ७, ६
 आशिकावकावलोपा १, ३०, १७
 आश्वेनेवस्व संतपो ५, १९, ३
 आस यत्न य ईवदा ८, ४६, २१
 आसंयतमिन्द्र न. ६, २२, १०; अथर्व. २०, ३६, १०
 आसन्नायः सवर्तुषो ६, ४८, ११
 आसन्तो वायु मयवो ४, १६, १; अथर्व. २०, ७७, १
 आसवं सविशुर्वया ८, १०२, ६; तै. स. ३, १, ११, ८
 आसन्नायासः सावसानं ६, ३७, ३; नि. १०, ३
 आसहस्रं पथिमिन्द्रिक् ६, १८, ११
 आसां पूर्वोनामहस्तु १, १२४, ९
 आसीनासो अटणीनां १०, १५, ७ अथर्व. १८, ३, ४३
 वा. य. १९, ६३
 आसीमरोहस्युवमा ३, ७, ३
 आसुम्बाय सुम्बा ८, २२, १५
 आसुते लिखत द्विक् ८, ७२, १३; साम. १४८०; वा. य.
 ३३, २१
 आसुष्पती नमसा वर्तवन्थे ५, ४३, २
 आसुष्प्या नो मयवन् ६, ४४, १८
 आसुषधन्तो यजने १०, ११०, ६; अथर्व. ५, १२, ६; वा. य.
 १९, ३१; तै. सा. ३, ६, ३; नि. ८, ११
 आसुषं न इमवो भ्रुवास्. १, ५९, ३
 आसुषो अष्टदशसुक् ५, ४५, १०
 आसुषो न आनुमत्रिः ६, ४, ६
 आसुषो वायु सहायः ५, ४५, ९
 आसोता परि विचिता ९, १०८, ७; साम. ५८०; ११९४
 आसोम मुचानो आदितिः ९, १०७, १०; साम.
 ५१३; १६८९
 आसुषानो अष्टो ७, ५७, ७
 आसुषावपन्न सुषति सुषावः १, १६७, ६
 आसुषो वृकाव वरिषां १, ११४, १४

आसना रथं वृषपाणेषु १, ५१, १२
 आस्मिन्विवागमित्त्वो ९, २१, ५
 आस्वमघ सुवमानो अत्रा १, ५८, २
 आह सारस्वतीवतोः ८, ३८, १०
 आह विन्मस्युविद्वो १०, १५, ३; अथर्व. १८, १, ४५;
 वा. य. १९, ५६; तै. सं. २, ६, १२, ३
 आहयः सद्यज्ञे ८, ६९, ५; साम. १४९०, अथर्व.
 १०, २२, ५; ९२, २
 आहयंताव एष्मवे ९, ९९, १; साम. ५५१
 आहयंतो अहुंते अत्के ९, १०७, १३; साम. ७६८
 आहयंत्वा विचिद्वत्वा १०, १६१, ५; अथर्व. ८, १, २०;
 २०, ९६, १०
 आहि वावावृषिषी अत्र १०, १, ७
 आहि वहतमभिया ८, २२, ९
 आहिष्मा वाति नर्वाः ४, २९, २
 आहिष्मा सुनवे पिता १, २६, ३
 आहोता मन्त्रो विद्वन्वि ३, १४, १
 आशुष्मन् रेतो मिधकान्तु १, ६८, ८
 आशुष्मिन्त्वा सोमनास सखा ३, ३०, १; वा. य. ३४, १८
 आशुष्मिन्त्वाः सुम्बां ८, २, १८; साम. ७२९; अथर्व.
 २०, १८, ३
 आशुष्मन्वस्य पथिन्द्रः १, ८४, १४; साम. ९१४; अथर्व.
 १०, २१, २; तै. सा. १, ५, ८, १
 आशुष्मन्ते पुक्वन् ३, १, २३; ५, ११; ६, ११; ७, ११;
 १५, ७; २३, ५; २३, ५; साम. ७९; वा. य.
 १२, ५१; तै. स. ४, २, ४, ३
 आशुष्मास्वा पदे वक् ३, २९, ४; वा. य. ३४, १५; तै. सं.
 ३, ५, ११, १
 आशुष्मास्वती मही १, १३, ९; ५, ५, ८
 आशुष्मती वो अत्रं ८, ९९, ७; साम. २८१; अथर्व.
 २०, १०५, ६
 आशुष्मि विदि त्वा घना १०, १२०, ४; अथर्व. ५, २, ४
 आशुष्मि विन्तु मवाथे ५, ४१, १७
 आशुष्मि विन्मस्युवमिन्द्रः ५, ७, १०
 आशुष्मि त्वापे वृषिहस्वस्व १०, ११५, ९
 आशुष्मि त्वा देवा इम १०, ९५, १८
 आशुष्मि वा इति मे मनो १०, ११९, १
 आशुष्मि त्वापे अमवा ८, १०, १
 आशुष्मि वा नाति १, ६, १०; अथर्व. १०, ७०, ६
 आशुष्मि वा नाति ८, २, ४०; नि. ३, १६

हुवा वधा व ऊठवे ५, १०, ४
 हुवा हि सोम हुमवे १, ८०, १. साम. ४१०
 हुं वधव्य साद्व १०, ११५, ७
 हु वध. पञ्चमाल ७, १०१, ५; ठे. भा. १, ११, १
 हु वधा: साधना: ७, ८, १
 हु वधुर्विधयन् ५, ४७, ५
 हुं वधो मुपमव: ८, १, १; साम. ११४; ७३४
 हु वधास्ये द्वि: ४, ४१, १; ठे. सा. ३, १, ११, १
 हु वं वधिर मधु ८, १०८, ३; साम. १०७५
 हु विष्णुर्वि चकमे १, ११, १३; साम. ११११; ११११;
 मधर्व, ७, ११, ४; भा. व. ५, १५; ठे. स.
 १, १, ११, १; वि. ११, १५
 हु वेद ज्योतिषां ज्योतिषाणां १, १११, १; साम. १०४१;
 वि. १, ११
 हु वेद्य ज्योतिषां ज्योतिषवचन १०, १३०, ३; साम. १४५५
 हुं वु मे ज्जित १०, १८, ४; वि. ५, ३
 हुं वृत्तिरुमिह १०, ११४, १
 हुं व द्यमेवां ८, १८, १
 हुं वद्विमेवम १०, १११, ७; वि. ७, १
 हुं वि वं वदि ५, ७१, ४
 हु वधोवसा ३, ५१, १०; साम. ११५, ७३४
 हुं वधेवदिव्यव १, ४८, १
 हुं व वृकं वा क क १०, ५१, १; साम. १५१; मधर्व.
 १८, ३; ठे. भा. ३, ७, १, १; ठे. भा. १, १, १; ४, १
 हु वे वाक मुञ्जि १०, १११, १
 हु वे सोम्य मधु ८, ११५, ८
 हु वधास्येव्युवाच १, ४४, ११
 हु वधास्येव्यो सत् १, १८५, ११; ठे. भा. १, ८, ४, ८
 हुं वधो वधवाच १, ५१, १५
 हु वधव्यं वधो १०, १८, ११; मधर्व. १०, ११, ११
 हु वधुमे मुञ्जि १, १४०, ११
 हु वधा: व वधव १, १११, ११; १०, १, ८; मधर्व. ७, ८, ३;
 भा. व. १, १३
 हु वधिव्या वीह १०, ११, १
 हु वधु ज्योतिषं ४, ५१, १; वि. ४, १५
 हु वधु ज्योतिषां मधां ४, ५, १
 हु वधुवच विवर्ति १, १११, ८
 हुं विदुम्यो वधो मधु १०, १५, १; मधर्व. १८, १, ४१;
 भा. व. ११, १८; ठे. स. १, १, ११, ४
 हुं विवे मधो १, १११, १
 हुं वे मधे विकते ४, ५, १

हु व वि व वधो अद्विजानो १, ११, ५
 हु व वि वे वेविचय. १, ११, ५
 हु व वि व वधुवर्ति ८, १३, ११
 हु व वि वो विवते १, १५, ४
 हु वधा: वीति ४, ११, ११
 हु व वधे जग ४, ११, १
 हु वधेनाम हु वधेनामो १, १८, १; मधर्व. ३, १५, १
 हु वधो वधु १, १८, १
 हु वधो वावधति: १०, १, १; साम. १५४१
 हु वधो वावधानो वधि: १०, ११, ७
 हु वधुर्विजान वधुवे १, ११, १०
 हु वधु विरिह विरिहा १, १३, ५३
 हु वधु: वधिह वावधवा १, १०१, ११; साम. ४११
 हु वधु: वधिह वेधन: १, १३, १०; साम. ४८१
 हु वधु: वधान: मधां १, १०१, १
 हु वधु: वधानो मधि १, ८१, ११
 हु वधुमो व वावधव १, ४३, ५
 हु वधुर्विजान वधुवे १, १०१, ११
 हु वधुर्विजान वधव १, १०१, ५; साम. ८३१; मधर्व.
 १०, ११३, ५
 हु वधुर्वेवावावधव १, १३, ५
 हु वधुर्वीको वधवे १, १३, १०; साम. ५४०; १०११
 हु वधुर्विजानो मधर्वि १, १३, ४
 हु वधुर्विजानो वीधुवि: १, १३, १
 हु वधो वधा वध वधो १, ५५, १; साम. १०१
 हु वधो वधर्विधि: मुञ्ज: १, १४, ५; साम. ११४
 हु वधो वधव्यमर्षि १, १३, ५
 हु वधो मधुवमीवच १, १५, १
 हु वध आवावधवति १, ४१, ११; मधर्व. १०, १०, ७
 ५३, १०; ठे. भा. १, ५, ३, १; वि. १, १
 हु वध आवा वधा १०, १०१, ८; साम. १८११; मधर्व.
 ११, ११, १; भा. व. १, ४, ४०; ठे. स. ४, १, ४, ३
 हु वध हुधोमवा वृक ८, १, ४
 हु वध हुधो: १, ७, १; साम. ५१७; ७१७ मधर्व.
 १०, १८, ५; ४३, ५; ७०, ८; ठे. भा. १, ५, ८, १
 हु वध हुधो मधानां ८, ११, ३; साम. ७१५
 हु वध हुधे वधाव म. ८, ११, १३; साम. १११
 हु वध वधवेन वधवा १०, १००, ५
 हु वध वधुविधोवधति: १, ४०, ५
 हु वध वधुविधोवधति: १, १०, ७
 हु वध वधुवावावधवा १, १०, १

इन्द्रमिहिरवालय ८, ३, ५; साम. ३४९, १५८३, अथर्व.
 १०, ११८, ३
 इन्द्रमिहिरा बरतो १, ८४, २; साम. १०३०; वा. प. ८, २५;
 ठे. म. १, ४, ३८, १
 इन्द्रमिहिरादीनो ८, ५, ४४
 इन्द्रमिहिरादीनो ४, ३९, ५
 इन्द्रमीनाममोक्षसागि १, ११, ८, साम १२५१
 इन्द्रमुखादि वायु ८, ५, ३५
 इन्द्र मूळ ५, ४३, १०
 इन्द्रमव विषया ५, १९, १
 इन्द्र चोखे ४, २५, ८
 इन्द्र मजेव मग्गवा ८, ७५, ५
 इन्द्र मालईवाम १, ११, ३
 इन्द्र मलिहंर आ ३, १९, १
 इन्द्र मित्र बहलमसिमाह १, १६४, ४५, अथर्व
 ९, १०, १८, मि ७, १८
 इन्द्र मित्र बहलमसिमाह १, १०५, १
 इन्द्र म व तु वे अस्ति ८, ८१, ८
 इन्द्र मया इस्ति ८, ५४, ९
 इन्द्र मले नवीवर्ती ८, ९५, ५; साम ८८४
 इन्द्र माधेयु नोऽव १, ७, ४; साम. ५९८, ७९८;
 अथर्व. १०, ७०, १०, ठे. म. १, ५, ८, ९
 इन्द्रवायु अथ सुत. ४, ४५, ५
 इन्द्रवायु इमे सुता १, १, ४; वा. म. ७, ८, ३३, ५५;
 ठे. म. १, ४, ४, १
 इन्द्रवायु सुवराति सुवरे १०, १४१, ४, अथर्व ३, १०, ५;
 वा. म. ३३, ८५
 इन्द्रवायु सुवराति मित्राग्नि १, १४, ३, वा. म. ३३, ४५
 इन्द्रवायु मनोनुवा १, २३, ३
 इन्द्र काविक सत्ये ८, १३, १२
 इन्द्र सुखे व आ गते ८, ९५, ८, साम. १४०३
 इन्द्र सुखे हि नो वति ८, ९५, ९; साम. १४०४
 इन्द्रक युवकाग्नि २, ४१, ११; अथर्व १०, १०, ५, ५३, ९
 इन्द्रक वावनेवा सुतावा ५, ५१, ५
 इन्द्रक वावनेवा सोमानी ४, ४३, २; साम १६१९
 इन्द्रक सोम विषय ४, ५०, १०; अथर्व. १०, ३३, १
 इन्द्रविद्यावर्षवीय ८, ३३, १३
 इन्द्र बुधि सु मे हव ८, ८१, ५
 इन्द्र अह्नादि इतिमाग्नि १, ११, ५
 इन्द्र सोम सोमवते ३, ३१, १
 इन्द्र सोममिष विष १०, ३४, १

इन्द्र सोम विष अतुना १, १५, १
 इन्द्र सोमाः सुता इमे तव ३, ४०, ४, अथर्व. १०, ५, ४
 इन्द्र सोमा सुता इमे तव ३, ४०, ५, अथर्व १०, १४, ५
 इन्द्रसुखे वरणा वा ३, ३४, ५, अथर्व. १०, ११, ५
 इन्द्रसुखे सोम सुवरव ९, १०९, १, साम. १३६९
 इन्द्र स्वायंतीनां ८, १४, १३ साम. १६८५, अथर्व
 १०, ६४, ५
 इन्द्र. स्वसुत सुमहा ८, ६१, १५
 इन्द्रक कर्म सुकुता युक्लि ३, ३०, ८
 इन्द्रक सुवीरिचिता १०, १०८, ३
 इन्द्रक तु वीर्यानि मयोष १, ३०, १, साम. ६१९, अथर्व.
 १, ५, ५; ठे. म. १, ५, ४, १; मि. ७, १
 इन्द्रक तु सुकुत देव १०, १००, ५
 इन्द्रक मत्र भावमो मिमि ८, ९५, ३
 इन्द्रक मत्रो मरुता ८, ४३, १८, अथर्व. ६, १०५, ३,
 वा. म. १९, ५४, ठे. म. ४, ५, ५, ५
 इन्द्रक सुको वरुणाव १०, १०३, ९; साम १८५५, अथर्व.
 १९, १३, १०, वा. म. १७, ४१, ठे. म. ४, ४, ४, ३
 इन्द्रक मयमयुम ३, ६०, ३
 इन्द्रक सोम वरमान ९, ७५, ३, साम. १३३०
 इन्द्रक सोम राधे पुत्रानी ९, ८, ३; साम ११८०
 इन्द्रक सोम दधने ९, ६०, ४
 इन्द्रक इति सोमपान ९, १०८, १६
 इन्द्रपानिनी चोही १, ६३, ३
 इन्द्रपान तथिवीम १०, ११३, ६
 इन्द्रपान रात्रिमा १०, १३८, ३
 इन्द्राकुणा वरुणाव इषेव ५, ३१, ९
 इन्द्रा को वा वरुणा ४, ४१, १
 इन्द्राग्नी अथवरात्रुव ३, ११, ७, साम १५३३, १६९४
 इन्द्राग्नी अथवदि ५, ५९, ६; साम. १८१; वा. म. ३३, ९९
 इन्द्राग्नी अथवपात ७, २४, ७
 इन्द्राग्नी आगत सुव ३, ११, १, साम. ६६९, वा. म. ७, ११, १
 ठे. म. १, ४, १५, १
 इन्द्राग्नी आदि तववते ५, ५९, ७
 इन्द्राग्नी वरुणाव ५, ५९, १०
 इन्द्राग्नी को अथव वा ६, ५९, ५
 इन्द्राग्नी त्रिभु. सत्वा ३, ११, १, साम. ६३०
 इन्द्राग्नी तवति माया ६, ५९, ८
 इन्द्राग्नी तवितानि वा ३, ११, ८; साम. १५३८, १६९५
 इन्द्राग्नी तवति पुत्रो ३, ११, ६; साम. १५३६; १३०४,
 ठे. म. १, १, १४, १

इन्द्राभी मित्रावरुणादिभि ५, ४६, ३; वा. व ३३, ४९
 इन्द्राभी वमवध उभा ५, ८३, ६
 इन्द्राभी युवं सु ना ८, ४०, १
 इन्द्राभी युवाभिमे ६, ६०, ३, माम ०९१
 इन्द्राभी युवादि वि, ५९, ९
 इन्द्राभी रोचना दिव. ३, ११, ९, माम १६९३, ते म.
 ४, ०, ६१, १; ते मा ३ ५. ७. ३
 इन्द्राभी वृत्रहलेषु १०, ६५, ०
 इन्द्राभी सतदात्रि ५, १३, ३
 इन्द्राभी श्रुणुन हव ६, ६०, १५
 इन्द्राभीमासु नासिषु १०, ८६, ११, अथर्व २०, १०६, ११,
 ते. म. १, ७, १३, ६, नि. ११, ३८
 इन्द्राभु युवणा वयम् ६, ५७, १; माम १०९
 इन्द्रावर्षणा वृद्धा रथेन ३, ५३, १, माम. ३३८
 इन्द्रावृद्धवती वय ४, ४९, ५
 इन्द्राय गाव भातिर ८, ६०, ६, माम १४९१ अथर्व.
 ३०, ३९, ३, ९२, ३; ते मा ३, ७, १३, ४ नि. ६, ८
 इन्द्राय गिरी भविसिग १० ८९, ४ माम ३३९, ते मा
 २, ४, ५, २
 इन्द्राय नूनमर्षेणो १, ८४ ५, माम १९१
 इन्द्राय पयन मर् ९ १०७, १७; साम ५००
 इन्द्राय मन्त्रे सुग ८, ९० १०, माम. १५८ ७३०. अथर्व
 २०, ११०, १
 इन्द्राय वृषण मर् ९ १०६, ५
 इन्द्राय साम गावत ८, ९८, ६, साम. ३८८, १०२५;
 अथर्व २० ३०, ५; नि ७, ०
 इन्द्राय सु मर्दिनम ८, १, १९
 इन्द्राय सोम परि विरयसे ९, ७८, ०
 इन्द्राय सोम पक्षसे ०, ३३, ६
 इन्द्राय सोम पातये नृभिा ९, १०८, १५
 इन्द्राय सोम पातये मद्राषु ९, १११, ८; साम १४४८
 इन्द्राय सोम पातये वृत्रघ्ने ९, ९८, १०; साम १३३१; १६७९
 इन्द्राय सोम सुपुण ९, ८५, १; साम. ५६१
 इन्द्राय सोमा प्र दिवो ३, ३६, ९; ते. मा. ९, ४, ३, ११
 इन्द्राय हि वीरसुतो अनस्रत १, १३१, १
 इन्द्रा वाहि विभ्रभायो १, ३, ४; साम. ११४६, अथर्व.
 २०, ८४, १; वा. म. २०, ८७
 इन्द्रा वाहि वृषुनामः १, ३, ६; साम. ११४८, अथर्व.
 २०, ८४, ३; वा. व. १०; ८९
 इन्द्रा वाहि विधेविणो १, ३, ५, साम ११४७, अथर्व.
 २०, ८४, ३; वा व. १०, ८८

इन्द्रा युव वरुणा ४, ४१, ४
 इन्द्रा युव वरुणा भूतं ४, ४१, ५
 इन्द्रायैषु पुनीतयो ९, ६९, १९
 इन्द्रायदो मद्रावसे ९, ६४, २९, माम. ४७३; १०७६
 इन्द्रावरुण नृ सु वा १, १३, ८
 इन्द्रावरुणयोह १, १३, १; ते. म. ९, ५, १०, १
 इन्द्रावरुण वामहं १, १३, ७
 इन्द्रावरुणा मधुमलमस्य ६, ६८, ११, अथर्व. ७, ५८, १
 इन्द्रावरुणा वदिमानि चक्रुः ७, ८०, ५
 इन्द्रावरुणा मरुदिभ्यो ८, ५९, १
 इन्द्रावरुणा युवमर्षासो न ७, ८९, १; ते स २, ५, ११, १;
 ते. मा २, ८, ४; ५, नि. ५, १
 इन्द्रावरुणा घषनाभिरथवि ७, ८३, ४
 इन्द्रावरुणावध्या उपनि ७, ८३, ५
 इन्द्रावरुणा सुतपाविम ६, ६८, १०, अथर्व ७, ५८, १
 इन्द्रावरुणा सोममम ८, ५९, ७
 इन्द्राविष्णु तपनवाक्यं ६, ६९, ५
 इन्द्राविष्णु हविता प्रवन्त्य ७, ९९, ५, ते. म ३, १, ११, ३
 इन्द्राविष्णु विवर्षं ६, ६९, ७
 इन्द्राविष्णु मरुपती ६, ६९, ३
 इन्द्राविष्णु हविषा ६, ६९, ६
 इन्द्रासोमा तपत रक्ष उग्रत ७, १०४, ३, अथर्व. ८, ४, १
 इन्द्रासोमा वृष्कतो ७, १०४, ३; अथर्व ८, ४, ३
 इन्द्रासोमा पक्षमासासु ६, ७९, ४
 इन्द्रासोमा परि वा भूषु वि ७, १०४, ६; अथर्व ८, ४, ६
 इन्द्रासोमा मदि तर्हा ६, ७९, १
 इन्द्रासोमा युवर्षय ६, ७९, ५
 इन्द्रासोमा वर्षयतं विरयसि ७, १०४ ५, अथर्व ८, ४, ५
 इन्द्रासोमा वर्षयतं दिवो ७, १०४, ४ अथर्व. ८, ४, ४
 इन्द्रासोमावदिमयः ६, ७९, ३
 इन्द्रासोमा वासयय ६, ७९, १
 इन्द्रासोमा समवजस ७, १०४, २, अथर्व ८, ४, २;
 नि. ६, ११
 इन्द्रा इ यो वरुणा ४, ४१, २
 इन्द्रा इ रथ वरुणा ४, ४१, ३
 इन्द्रियाणि सतक्रो ३, ३७, ९; अथर्व. २०, ३०, १.
 ५७, ५; ते. म. १, ६, १९, १
 इन्द्रे अग्ना नसो वृहत् ७, १४, ४; माम ८००
 इन्द्रेण वाय सरथं सुते ३, ६०, ४
 इन्द्रेण वाय नि मृशत १०, ६९, ७
 इन्द्रेण रोचना दिवो ८, १४, ९; अथर्व. २०, २८, ३; ११, ४

इन्द्रो वा वेदिवर्त्मनं ८, ११, १७
 इन्द्रो वाजस्य स्वविरस्य ६, ३७, ५
 इन्द्रो विभोवति ३, ५४, १५
 इन्द्रो वृषमवृषोच्छेदीतिः ३, ३४, ३, अथर्व १०, ११, ३;
 वा. व. ३३, २६
 इन्द्रो वृषस्य उषिषी १, ८०, १०
 इन्द्रो वृषस्य होचत. १, ८०, ५
 इन्द्रो हरी वृषुजे अविना रथं १, १६१, ६
 इन्द्रो हर्मतमर्तुं ३, ४४, ५
 इन्द्रोऽथर्विर्भुविः १, १४, ५
 इन्द्रो अग्निं वचस्प १, १५, १; वै. भा. १, ८, ५, १
 इन्द्रो राजा समर्थो ७, ८, १; साम. ७०
 इन्द्रो आ वाचमिद्वः १, १३७, १
 इन्द्र इन्द्र भरतस्य ३, ५३, २४
 इन्द्र इन्द्राव सुमित्रो ७, ११, ४; साम. २११
 इन्द्र उवा पुरस्तात् ६, ११, १०
 इन्द्र उवा वि अश्वे ८, ४५, १६; साम. १३६
 इन्द्र वज्र सहस्राक्ष ३, १, ११
 इन्द्र वज्र वनो वा ६, १०, ६
 इन्द्र वज्र स्वस्यार्कं ४, १०, ३
 इन्द्र वज्रमिदं वचो १०, १५०, १
 इन्द्र वज्रमिदं वचो १, ११, १०
 इन्द्र वज्र प्रस्तामा हि १०, १४, ४; अथर्व- १८, १, १०,
 वै. ल. २, १, ११, ६
 इन्द्र वचमग्निं वे सप्त उरारुः १, १६४, ३; अथर्व १, १, १
 इन्द्रं विधत्ते अर्वां सधस्ये द्विजा २, ४, १
 इन्द्रं विधत्ते अर्वां सधस्ये वसुं १०, ४६, १
 इन्द्र स्योम रोदसी ३, ५४, १०
 इन्द्र स्योम सक्तवो ३, १७, १
 इन्द्रं सोममग्निह्वे ८, ११, ४
 इन्द्र सोममर्हते ज्ञातवेदस्ते १, १४, १; साम. ६६; १०६५;
 अथर्व- १०, १३, ३ -
 इन्द्रं स्वयौ इन्द्र आ भु उर्ध्वं ३, १५, १
 इन्द्रं कामं मेधया गोमित्रैः ३, ३०, १०; ३, ५०, ४;
 वै. भा. १, ५, ४, १
 इन्द्रं वा वीरो अयुं ८, ११, ११
 इन्द्र वचो गंधेयस्य ६, ५६, ५
 इन्द्र वीचेयः वसिष्ठि १०, १८, ४; अथर्व- ११, १, ११;
 वा. व. ३५, १५; वै. भा. १, ७, ११, ३; वै. भा. १, १०, १
 इन्द्र उग्रस्य गिरिवं ८, ११, ५
 इन्द्र व वज्र वृषमस्य १०, १०१, १; वि. १, २४

इन्द्रो वा वेदिवर्त्मनं ८, ११, १७
 इन्द्रो वाजस्य स्वविरस्य ६, ३७, ५
 इन्द्रो विभोवति ३, ५४, १५
 इन्द्रो वृषमवृषोच्छेदीतिः ३, ३४, ३, अथर्व १०, ११, ३;
 वा. व. ३३, २६
 इन्द्रो वृषस्य उषिषी १, ८०, १०
 इन्द्रो वृषस्य होचत. १, ८०, ५
 इन्द्रो हरी वृषुजे अविना रथं १, १६१, ६
 इन्द्रो हर्मतमर्तुं ३, ४४, ५
 इन्द्रोऽथर्विर्भुविः १, १४, ५
 इन्द्रो अग्निं वचस्प १, १५, १; वै. भा. १, ८, ५, १
 इन्द्रो राजा समर्थो ७, ८, १; साम. ७०
 इन्द्रो आ वाचमिद्वः १, १३७, १
 इन्द्र इन्द्र भरतस्य ३, ५३, २४
 इन्द्र इन्द्राव सुमित्रो ७, ११, ४; साम. २११
 इन्द्र उवा पुरस्तात् ६, ११, १०
 इन्द्र उवा वि अश्वे ८, ४५, १६; साम. १३६
 इन्द्र वज्र सहस्राक्ष ३, १, ११
 इन्द्र वज्र वनो वा ६, १०, ६
 इन्द्र वज्र स्वस्यार्कं ४, १०, ३
 इन्द्र वज्रमिदं वचो १०, १५०, १
 इन्द्र वज्रमिदं वचो १, ११, १०
 इन्द्र वज्र प्रस्तामा हि १०, १४, ४; अथर्व- १८, १, १०,
 वै. ल. २, १, ११, ६
 इन्द्र वचमग्निं वे सप्त उरारुः १, १६४, ३; अथर्व १, १, १
 इन्द्रं विधत्ते अर्वां सधस्ये द्विजा २, ४, १
 इन्द्रं विधत्ते अर्वां सधस्ये वसुं १०, ४६, १
 इन्द्र स्योम रोदसी ३, ५४, १०
 इन्द्र स्योम सक्तवो ३, १७, १
 इन्द्रं सोममग्निह्वे ८, ११, ४
 इन्द्र सोममर्हते ज्ञातवेदस्ते १, १४, १; साम. ६६; १०६५;
 अथर्व- १०, १३, ३ -
 इन्द्रं स्वयौ इन्द्र आ भु उर्ध्वं ३, १५, १
 इन्द्रं कामं मेधया गोमित्रैः ३, ३०, १०; ३, ५०, ४;
 वै. भा. १, ५, ४, १
 इन्द्रं वा वीरो अयुं ८, ११, ११
 इन्द्र वचो गंधेयस्य ६, ५६, ५
 इन्द्र वीचेयः वसिष्ठि १०, १८, ४; अथर्व- ११, १, ११;
 वा. व. ३५, १५; वै. भा. १, ७, ११, ३; वै. भा. १, १०, १
 इन्द्र उग्रस्य गिरिवं ८, ११, ५
 इन्द्र व वज्र वृषमस्य १०, १०१, १; वि. १, २४

इह सा प्रथममा देवा ८, २२, ३
 इह सा प्रथममा पुत्र ५, ७३, ३
 इह सा सधमाया पुत्रान् ८, १३, २७, नि. ५, ३३
 इह सा सधमाया इती ८, ३२, ३१, १३, २४
 इह स सुवो लक्ष्यो मो ४, २, २
 इह स्वशासनमिच्छं १, १३, १०; ति. स. ३, १, ११, १
 इह सा गोपरीणया ८, ४५, २४; साम. ७३३; अथर्व.
 २०, २२, ३
 इह सा मूर्ध्वं चोदुष ४, ४, १, ति. सं. १, २, १४, ४
 इह यजामिह इति ४, ३६, ९
 इह मन्दि वपस १०, ८७, ८; अथर्व. ८, ३, ८
 इह यपालमस्तु वां ४, ४६, ७
 इह मियं यज्या ते १०, ८५, ३७; अथर्व. १४, १, ३२;
 नि. ३, २१
 इह मवीषु च ईसंग वेद २, १६४, ७; अथर्व ९, ९, ५
 इह मूठ इहो अयमे १०, २२, २; नि. ५, २३
 इहागतं वृषणवत् ८, ७३, १०
 इह विष्. वराइठः ८, ३३, २०
 इहोदासी वष ह्ये १, ३१, १
 इहोदासीसुच ह्ये १, २०, १२, नि. ९, ३४
 इहोव म्पव एषां १, ३७, ३; साम. १३५
 इहोव जाग समवापसीता १, १८१, ४, नि. १२, ३
 इहोव यज्ञा समसा ४, ४३, ७; ४४, ७; अथर्व. २०, १४३, ७
 इहोव वा स्वतवस. ५, ५९, १२; ति. भा. १, ४, ३
 इहोव वो मतसा वंजुषा ३, ६०, १
 इहोव स मा वि वीष्ट १०, ८५, ४१; अथर्व. १४, १, २२;
 नि. १, १६
 इहोवैषि माय योहाः १०, १७३, ३; अथर्व ९, ८७, २,
 ति. भा २ ४, २, ८
 इहोव वाग सवसो मयानः ४, ३५, १
 इहो राय. अयस्य ४, २०, ८
 इहोवपीस्यस्तुवो १०, १५३, १; साम. १७५, अथर्व.
 २०, १३, ४
 इहामिहोमीनां वस्तु १०, १३२, १
 इहो चोभिः क्षामे ६, ३, २
 इहोते त्वाभवत्पथ १, १४, ५
 इहोनापावत्पथे ३, ६, ६
 इहोवो अथ भा वद १, १४२, ४
 इहोवो अथ भा वद ५, ५, ३
 इहोवो अथे मतसा नः २, ३, ३

इहोवया हि यतीर्षं ८, ३३, १; साम १०३
 इहो अग्नि विपत्रिं ३, ३७, ०; ति. भा १, ४, ३, ४
 इहो अग्नि रथनं ५, ६०, १ अथर्व. ७, ५०, ३; ति. भा.
 २, ७, ११, ४
 इहो गिरा मनुर्विं ८, १९, ३१
 इहो च रवा यजमानो हविर्भि ३, १, १५
 इहो चावापुषिषी पूर्वधिवे १, ११३, १
 इहोमर्षं वो अगुं ७, ३, ३
 इहोम्यः पयमानो ९, ५, ३
 इहोम्यो ममस्यः ३, ३७, १३; साम १५३८; अथर्व.
 २०, १०२, १; ति. भा. ३, ५, ३, ३
 इहोम्यो वो मनुवो ७, ९, ४
 इहोम्योसमि विष ३, ९, ४
 इहोम्यं न म्यथं ७, १८, ९
 इहोम्यो न ययसा ७, १८, १०
 इहोम्ये वे पूर्वनामपययत् १, ११३, ११; ति. स. ५, ४ ३३, १
 ति. भा. ३, १८, १
 इहोम्यताम मिलिकमभवसा १, १६३, १० वा. य. २९, ३७,
 ति. स. ४, ६, ७, ४; नि. ४, १३
 इहोम्यदुपये धावि ५, ७३, ३
 इहोमान इना भुवनानि ९, ८६, ३७, साम. ९५७
 इहोमानकुपी पुनवो १, ६४, ५
 इहोमानव महुति यस्य भा न ७, ९०, ३
 इहोमाना वापाना १०, ९, ५, अथर्व. १, ५, ४; न भा
 ३, ५ ८, ५; ति. भा. ४, ४०, ४
 इहोमानो वे दपथे स्वर्गं ७, ९०, ६
 इहोमि चार्थस्य हि ८, ४४, १८; साम. १५३३
 इहो वो विश्वस्या देवरीने १०, ६, ३
 इहो वागिरास्यतस्य ७, ४, ६
 तुवथ उवथे सोम इन्द्र ७, २६, ३, ति. स १, ४, ४१, १
 उवथ चन शालमान ८, ३, १४; साम. ३१५, १८०५
 उवथभूर्तं सामभूर्तं ७, ३३, १४
 उवथमिन्द्राय शाल १, १०, ५; साम ३६३
 उवथवाइसे विष्ने मनीषा ८, ९६, ११
 उवथेभिरवापवसे १, ४७, १०
 उवथेभिरुदहनया ७, ९४, ११; वा य ३३, ७६
 उवथेभिरनु यार येपु १, ११, ३
 उवथे अर्थो अर्थो इव १, ३४, ३
 उवथोवाय वशाकाय ८, ४३, ११; अथर्व. ३ ३६, १;
 २०, १, ३; ति. स. १, ३, १४, ७

इह वा पुढभूमना देवा ८, २२, ३
 इह वा पुढभूमना युक्त ५, ७३, ७
 इह वा सधमाया सुमानः ८, १३, १७, नि. ६, २१
 इह वा सधमाया हरी ८, ३२, २१, १३, २४
 इह वा सुनो सहयो नो ४, २, १
 इह वाहारमयिषं १, १३, १०; ति. स. ३, १, ११, १
 इह वा गोपतीनया ८, ४५, २४, साम. ७३३; अथर्व.
 १०, २३, ३
 इह वा मूर्धं चरेदुव ४, ४, १, ति. सं. १, २, १४, ४
 इह प्रजामिह रवि ४, ३६, १
 इह प्रमहि बलम १०, ८७, ८; अथर्व. ८, ३, ८
 इह वषाणमस्तु वा ४, ४६, ७
 इह विषं प्रजया ते १०, ८५, २७; अथर्व. १४, १, २१;
 नि. ३, २१
 इह महीनु व ईशं वेद १, १६४, ७; अथर्व २, १, ५
 इह सुत ह्यो अरमे १०, २२, २; नि. ६, २३
 इहागव वृषवस्तु ८, ७३, १०
 इह विह पातवः ८, ३०, १०
 ईशं ह्यमी वय ह्ये १, २१, १
 ईशं ह्यमीयुष ह्ये १, २०, १२, नि. १, ३४
 ईशं म्यत्र एषं १, ३७, ३; साम. १३५
 ईशं जाता समवाचरीती १, १८१, ४, नि. १२, ३
 ईशं यथा समता ४, ४३, ७; ४४, ७; अथर्व. २०, १४३, ७
 ईशं वः स्ववत्स. ५, ५२, ११; ति. सा. १, ४, ३
 ईशं वो मनसा संयुता ३, ६०, १
 ईशं वा मा नि यीष्ट १०, ८५, ४२; अथर्व. १४, १, २२;
 नि. १, १६
 ईशं वैचि माय योहाः १०, १७३, २; अथर्व ३, ८७, २,
 ति. सा. १, ४, २, ८
 ईशोप वात शकसो नपातः ४, २५, १
 ईशो वायुः क्षयस्त ४, २०, ८
 ईशवतीर्यस्तुवो १०, १५३, १; साम. १७५, अथर्व.
 १०, १३, ४
 ईजानमिर्वाणीर्वा वस्तुः १०, १३२, १
 ईजे यमोभिः शशासे ६, ३, २
 ईजते श्वाभयव्यव- १ १४, ५
 ईकानापावस्तवे २, ६, ६
 ईकिणो अष्ट आ वद १, १४२, ४
 ईकिणो अष्ट आ वद ५, ५, ३
 ईकिणो अष्टे मनसा न २, ३, ३

ईकिष्या हि मतीमं ८, २३, १, साम. १०४
 ईके अग्नि विपश्चिं ३, २७, २; ति. सा. १, ४, ४, ४
 ईके अग्नि वषवम ५, ६०, १ अथर्व ७, ५०, ३; ति. सा.
 १, ७, ११, ४
 ईके गिा मनुर्हिं ८, ११, २१
 ईते च वा वज्रमानो हविर्भिः १, १, १५
 ईके सावाहृषिरी पूर्षितपे १, ११०, १
 ईकेभ्यं नो अमुं ७, २, ३
 ईकेभ्यः वज्रमानो १, ५, ३
 ईकेभ्यो नमस्तः ३, २७, १३, साम. १५३८; अथर्व
 २०, १०२, १, ति. सा. ३, ५, २, २
 ईकेभ्यो धो मनुषो ७, १, ४
 ईविषीतमवि विच- ३, १, ४
 ईयुर्धं म म्ययं ७, १८, २
 ईयुगीषो न यवसात् ७, १८, १०
 ईयुषे वे पूर्वतरामपदवन् १, ११३, ११; ति. सा. १, ४, ३२, १
 ति. सा. ३, १८, १
 ईमांतास विजिकमधमा १, १६३, १०, वा. व. २१, २१;
 ति. सा. ४, ६, ७, ४; नि. ४, १३
 ईमान्यद्रुपे भावि ५, ७३, ३
 ईमान इमा भुवनानि १, ८६, २७, साम. १५७
 ईमानकुनो पुनवो १, ६४, ५
 ईमानाव मरुति वष्ट आ न ७, १०, २
 ईमाना वायव्यां १०, १, ५, अथर्व. १, ५, ४; ति. सा.
 २, ५, ८, ५; ति. सा. ४, ४०, ४
 ईमानास्तो वे दधते स्वर्नं ७, १०, ६
 ईसिदि वायंस्त हि ८, ४४, १८; साम. १५३३
 ईसो धो विष्वत्वा देववीते. १०, ६, ३
 ईसो ह्यग्निस्त्युत्स ७, ४, ६
 उक्थ उक्थे सोम इन्द्र ७, २६, २, ति. स. १, ४, ४६, १
 उक्थं नन शस्तमानं ८, २, १४; साम. २१५, १८०५
 उक्थभूत स्तानभूत ७, ३३, १४
 उक्थमिन्द्राय शक्य १, १०, ५, साम. ३६३
 उक्थवाहसे विन्ः मतीर्वा ८, १६, ११
 उक्थेभिर्योगवसे १, ४७, १०
 उक्थेभिर्वृषवन्तमा ७, १४, ११, वा. व. ३३, ७६
 उक्थेभिवस्तु ह्या वेपु २, १६, ३
 उक्थे अर्धो अर्धो हव २, ३४, ३
 उक्थानाव वशाकाव ८, ४३, ११; अथर्व. ३, २१, ६;
 २०, १, ३, ति. सा. १, ३, १४, ७

वर देवा अग्रहितं १०, १३७, १; अथर्व. ४, १३, १
 वर साधारण्यिषी अथ ६, ५० ३
 वर सुमन्तुर्वीर्यं १, ७४, ९
 वर ह्यार वशापीः ७, १७, २
 वर न ईं त्वहा गन्तव्यकाण्ड १, १८६, ६
 वर न ईं मतवोऽथयोगाः १, १८६, ७
 वर न ईं मरुतो ब्रह्मसेवा १, १८६, ८
 वर न वना पश्या ९, ९७, ५३; साम. ११०५
 वर न पशु नृपु ७, १४, १८
 वर नः कर्णसोममना ८, ७८, १
 वर न विदुमा भर ८, ११, ८
 वर नः विवा विवापु ६, ६१, १०; साम. १४६१। ठे. मा.
 २, ४, २, १
 वर नः सिपुरवां ८, १५, १४
 वर नः सुश्रावो देव गोपाः ६, ६८, ७
 वर नः सुषोत्सा जीराथ १, १४१, ११
 वर नः सुमर्गो अरिः १, ४, ६; अथर्व. १०, ६८, ६
 वर नूनं वदित्विं ४, १०, १३
 वर नो गोमयसृष्टि ८, ३२, ९
 वर नो गोमतीरिष आ वहा ५, ७९, ८
 वर नो गोमतीरिष वर ८, ५, ९
 वर नो गोमतीरिषो विधा ९, ६३, १४; साम. १०९३
 वर नो गोविन्दकविर ९, ५५, ३; साम. ९७७
 वर नो गोवर्णि विचं ६, ५३, १०; साम. १५९३
 वर नो विद्या ह्य ८, ५, ११
 वर नो देव देवात् ८, ७५, १ ठे. सं २, ६, ११, १
 वर नो देवावविना १०, ९३, ६
 वर नो देवविदिः ८, १५, १०
 वर नो धियो गोमयाः १, ९०, ५
 वर नो मज्जमपां १०, ९३, ५
 वर नो मज्जकविष ३, १३, ६
 वर नो वहा विम्बक १०, ९३, ७
 वर नो वाजसातवे ९, १३, ४; साम. ११९०
 वर नो विष्णुवज वागो अरिष ५, ४६, ४
 वर नोऽसिर्दुष्णः श्वेनो ६, ५०, १४; वा. व. १४, ५३;
 वि. ११, ३३
 वर नोऽसिर्दुष्णोऽभवत्का १, १८६, ५
 वर वदितुवज्जव १०, १०१, ७
 वर न विष्य कवराकावाः ९, ९३, ३; साम. १४१०
 वर महामतिरीया १०, ४२, १; अथर्व. ७, ५०, १; १०, ८१, १
 वर महात्वा वरं ८, ६, ३३

वर महागो महतो मे अरव ५, १९, ३
 वर सुवंतु जंतव १, ७४, ३; साम. १३८२; ठे. सं
 ३, ५, ११, ४
 वर सुवंतु नो विदो १, ४, ५; अथर्व. १०, ६८, ५
 वर न अग्ने प्र पश्व ६, ६३, ९
 वर मन्वे पितृभूतो १, १५२, २
 वर माता ब्रह्मिवा १०, ६४, १०
 वर माता महिषमन्वयेन ४, १८, ११; ठे. सं. १, १, ११, १
 वर मे प्रविषोर्विचोः ८, १९, ३७, वि. ४, १५
 वर मे रपसुवतिः ५, ६१, ९
 वर मे बोधवदिति ५, ६१, १८
 वर वासि सवितृष्ठीनि ५, ८१, ४
 वर वो मनुषेया १, १५, १५
 वर बोधने दिग्दे मही ७, २, ६
 वर व शसमुद्रिता २, ३१, ६
 वर वा उ परि वृगधि १०, १४१, ३
 वर वां विष्णु मघाखंभो १, १५३, ४; वि. ४, १९
 वर वाञ्छिनं पुलनिपिपयानं ४, ३८, १
 वर वाज विगासि न १०, १८६, ९
 वर वा व. सहरष म विद्वात् १, १४७, ५
 वर वा वरव वाञ्छिनो. १, ८६, ३
 वर वा वो नो सर्वदात् १, १३, ७
 वर वगानि सोम ते १०, १५, ३
 वर वृष्णरव ह्यनुया ४, ३०, १३
 वर सत्कारवचिनोऽथ ४, ५३, ३; साम. १७१७
 वर सिधुं विदावर्ं ४, ३०, ११
 वर सु त्वे वचोवृवा ८, २, ४१
 वर सुगलो महतो ७, ५७, ६
 वर का ते पदल्लवां ५, ५१, २; वि. ५, ५
 वर का ते वनरते १, १८, ६
 वर का दुर्गुभीषसे ५, ९, ४
 वर का व सिधुं ववा ५, ९, ३
 वर का शांति वरि ९, ८७, ९
 वर का सद्य हर्षरव १०, १६, १०; अथर्व. १०, ३१, ५
 वर का सद्य ह्यरि ४, ३१, ८
 वर काणु मयमाः सविष ४, ३८, ६
 वर काणव उन्वतीरिष ४, ३८, ८
 वर काणव वृषणुत् ४, ४०, ३; वा. व. ९, १५; ठे. सं.
 १, ७, ८, ३
 वर काणव वनवति ४, ३८, ९
 वर का दि त्वागुः ४, ३१, ७

उप वीर बद्धमणि मठा ४, ३८, ५, नि. ४, २४
उप वीर देव सविता ३, ५०, २३
उप वीर देवी सुवन्दन ३, ३१, ४
उप वीर न ह्रीं विष्णु ३, ३१, ३
उप वीर न उगिजासुविधा १०, ३३, २१
उप वीर बाजी विराटि ४, ४०, ४, वा. क. १, १४, ४, स.
१, ७, ८, ९; नि. १, १८
उप वीर बाजी सङ्घर्षिणा ४, ३८, ७
उप वीर बाणवध ५, ५६, ७
उप वीर न. सरस्वती श्रोत्र ६, ६१, ७
उप वीर न. सरस्वती ज्ञानावधि ७, ५५, ४
उप वीर नो दिवा ८, १८, ७, साम. १०१; ठे. मा.
३, ७, १०, ४
उप वीर नो वीरानो वधलो १, १८१, ८
उप वीर नो अशुभममिकार १, १११, १
उप वीर नो ज्योतिषी ८, १६, १८
उप वीर नो सन्धि १८, ५६, ३
उप वीर नो अदिगि-सोमं ८, ११, १४
उप वीर नो अदिगि ७, ६६, ६, साम. ११५३
उप वीर नो अदिगि १, ७५, ३
उप वीर नो अदिगि ५, १, १०, ठे. मा. १, १, १४, ७
उप वीर नो अदिगि ३, ५६, ३, नि. १, ६
उप वीर नो अदिगि ३, ३०, ५, नि. १, १, ७, ६
उप वीर नो अदिगि ५, ७६, ६, साम. १७५४
उप वीर नो अदिगि १०, ८७, ७, अथर्व. ८, ३, ७
उप वीर नो अदिगि ३, १४, ११
उप वीर नो अदिगि ५, १४, ११, नि. ५, १४
उप वीर नो अदिगि १, १०३, १०, साम. ११३
उप वीर नो अदिगि ७, ४१, ४, अथर्व. १, ११, ४, वा. क.
१४, १७, ठे. मा. १, ८, १, ८
उप वीर नो अदिगि ५, ८१, ५
उप वीर नो अदिगि ७, ११, ४
उप वीर नो अदिगि ५, १८, ४
उप वीर नो अदिगि १, १११, १, अथर्व. १०, ७१, १
उप वीर नो अदिगि ८, १४, ६, साम. १०८७
उप वीर नो अदिगि ८, ७१, १८
उप वीर नो अदिगि ८, ७१, १८
उप वीर नो अदिगि ८, ११, १
उप वीर नो अदिगि ७, ७, ६
उप वीर नो अदिगि १, ११, १५
उप वीर नो अदिगि १, १४, १६

उप वीर नो अदिगि ७, ५३, १
उप वीर नो अदिगि ४, ३८, १
उप वीर नो अदिगि ३, ५४, ४
उप वीर नो अदिगि १०, ११५, १, अथर्व. ३, १८, ४
उप वीर नो अदिगि १०, ११५, २; अथर्व. ३, १८, १
उप वीर नो अदिगि १, १०, ३
उप वीर नो अदिगि ३, ११, ३, वा. क. ३४, १४
उप वीर नो अदिगि १०, १७१, १, अथर्व. ७, ७१, १
उप वीर नो अदिगि ५, ५६, ५
उप वीर नो अदिगि १०, १०८, १, साम. १०८, अथर्व.
१०, ४७, ३; वा. क. ८, ११, ठे. मा. १, १०, १
उप वीर नो अदिगि १, ४०, १, वा. क. ३४, ५६, ठे. मा.
४, १, १
उप वीर नो अदिगि १०, ११८, १
उप वीर नो अथर्व. ८, ४४, ४; साम. १५४१
उप वीर नो अथर्व. १, ११४, ११; ६, ५४, ६
उप वीर नो अथर्व. १, ११४, ११; १०१, ७
उप वीर नो अथर्व. १०, १४१, ६
उप वीर नो अथर्व. १, ५०, १; साम. ११०५
उप वीर नो अथर्व. १, ५३, १; साम. १०१४
उप वीर नो अथर्व. १०, १८, ११; अथर्व. १८, ३, ५१;
ठे. मा. ३, ७, १
उप वीर नो अथर्व. ८, ६४, १; साम. ११४; ११५४;
अथर्व. १०, ११, १
उप वीर नो अथर्व. ५, ११, ६
उप वीर नो अथर्व. ५, ५०, ६
उप वीर नो अथर्व. ७, ६१, १
उप वीर नो अथर्व. १०, १०१, १
उप वीर नो अथर्व. १, ५०, ११; ठे. मा. ३, ७, ६, ११
उप वीर नो अथर्व. ८, ४३, १०
उप वीर नो अथर्व. ४, ४, ४; वा. क. ११, ११, ठे. मा.
१, १, १४, १
उप वीर नो अथर्व. ११, ४५, १; साम. ११८५
उप वीर नो अथर्व. ८, ४४, १; साम. १५१४, ठे. मा.
१, १, १४, ८, ५, ५, १, १, ४, ४, ४
उप वीर नो अथर्व. १, १११, १; अथर्व. १, ५१, १
उप वीर नो अथर्व. १, ११, १; साम. १७५६
उप वीर नो अथर्व. १०, ११, १; ठे. मा.
१, ४, ११, १
उप वीर नो अथर्व. १, ४४, ११
उप वीर नो अथर्व. १, ११, १; अथर्व. १, ११, १

उद्वर्तनीसमिधा ३, ५, १०
 उद्वेष बाहु सिधिरा ७, ४५, १
 उद्वेष सुष्माजालु ७, ३४, ७
 उद्वेष शोषिरस्थानादासुहा ७, १६, ३; तै. सं. ४, ४, ४, ५
 उद्वेष शोषिरस्थानाद् वीधियुषो ८, २३, ४
 उद्वर्तनीहिते बृहद् १, ५, ५
 उद्वानलकुकुडो दिवं ८, ६, ४८
 उद्वानता त्वक्षता ६, १८, १
 उद्विता यो निदिना वेदिता ८, १०३, ११
 उद्विम्बस्त रिचयते ७, ३२, ११; अथर्व. २०, ५१, ३
 उद्वीरता सुनुता वत १, १२३, ६
 उद्वीरतामवर वत १०, १५, १; अथर्व. १८, १, ४४,
 वा. य. ११, ४१; तै. भा. २, ६, १२, ३; नि. ११, १८
 उद्वीरव कविशर्म ५, ४२, ३
 उद्वीरवशा महतः ५, ५५, ५; तै. सं. २, ४, ८, २
 उद्वीरवस्त वायुभिः ८, ७, ३
 उद्वीरव विपता १०, ११, ६; अथर्व. १८, १, २३; नि. ३, १६
 उद्वीरवाधुवाचने ८, ७३, १
 उद्वीरवर्ष जिषो असु १, ११३, १६
 उद्वीरवर्ष नार्यमि १०, १८, ८; अथर्व. १८, २, २; तै. भा. ६, १, ३
 उद्वीरवांत. वलियवी १०, ८५, २३; अथर्व. १४, २, ३३
 उद्वीरवांतो विश्वावसो १०, ८२, २२; अथर्व. १४, २, ३३;
 वा. भा. १४, १, ४, १८
 उद्वु उषोतिगमनं ७, ७६, १; नि. ११, १०
 उद्वु विड सपिता सुवि ७, ३८, २
 उद्वु विष्ट स्वभावा ८, २३, ५; वा. य. ११, ४१; तै. सं.
 ४, १, ४, १
 उद्वुयमं वरण १, २४, १५; अथर्व. ७, ८३, ३; १८, ४, ११;
 वा. य. ११, ११; तै. सं. १, ५, ११, ३; ४, १, १, ३;
 नि. १, १३
 उद्वुयमं सुमुनिष शो १, २५, २३; तै. भा. २, ४, २, ६
 उद्वु यन्त्रसुमही ६, ५१, १
 उद्वु सं भाववेदमं १, ५०, १; साम. ३३; अथर्व. १३, २, १६;
 १०, ४७, १३; वा. य. ७, ४१; ८, ४१; ३३, ११;
 तै. सं. १, २, ८, २; ४, ४३, १; नि. १२, १५
 उद्वु त्वर्योतं वदुः ७, ६६, १४
 उद्वु त्वे अल्पत्व ८, ७, ७
 उद्वु त्वे मधुमधमा गिरा ८, ३, १५; साम. २५१; १३२२;
 अथर्व. २०, १०, १; ५१, १
 उद्वु त्वे क्षुण्णो गिराः १, ३७, १०; साम. २२१
 उद्वु उद्वार्येण ७, २३, १; साम. ३३०; अथर्व. २०, १२, १

उद्वु त्रिय वयसो ६, ६४, १
 उद्वु वृताः समिधा ३, ५, ९
 उद्वु व्य देवः सविता दसूता ६, ७१, ४
 उद्वु व्य देवः सविता वयाम ७, ३८, १
 उद्वु व्य देवः सविता वयाम २, ३८, १
 उद्वु व्य देवः सविता शिरयया ६, ७१, १
 उद्वु व्य वः सविता ८, २७, ११
 उद्वु व्य वारो दिवो ८, २५, ११
 उद्वु सोमामो अभिनोः ७, ७२, ३
 उद्वु शिवाः ध्रुवते सूर्याः ७, ८१, २; साम. ७५२; तै. भा.
 ३, १, ३, २
 उद्वु स्वानेभिरित ८, ७, १७
 उद्वु अर्षो वयनेव ६, ७१, ५
 उद्वु यु लो वसो महे ८, ७०, १
 उद्वु भाजद्विगोम्य ८, १४, ८; साम. १६४१; अथर्व.
 २०, २८, २; ३१, ३
 उद्वु त्रतेव वाकुने २, ४३, २
 उद्वु र्मि श्रुतामर्षं ८, ९३, १; साम. १२५; १४५०.
 अथर्व. २०, ७, १
 उद्वु धामिवेद मृणालो ७, ३३, ५
 उद्वु र्ध्वं मावन् १०, १०३, १०; साम. १८५८; वा. य.
 १७, ४१; तै. सं. ४, ६, ४, ४
 उद्वु इरमविबज्जंवाण. १०, १०२, ४
 उद्वु सुवपवन् १०, १०१, १
 उद्वु सहाः सहस ५, ३१, ३
 उद्वु शिरो महते दानवाय ५, ३२, ७
 उद्वु श्रमल विष्ट ८, ६१, ७; अथर्व. २०, ९२, ४
 उद्वु श्रम मिश्रमह १, ५०, ११; तै. भा. ३, ७, ६, २२
 उद्वु श्रमोति १, ९५, ७
 उद्वु श्रमे नवजागल्य ७, ३, ३; साम. १२२१
 उद्वु श्रमि. शम्पा ३ ३३, १३; अथर्व. १४, ०, ६६
 उद्वु श्रममा अहूलोना १, १३१, ११; नि. ११, १६
 उद्वु श्रममेरगन् १, ११८, २
 उद्वु श्रममलपरि १, ५०, १०; अथर्व. ७, ५३, ७; वा. य.
 २०, २१; २७, १०; ३५, १४; ३८, ०६; तै. सं. ४, १, ७, ४.
 तै. भा. २, ४, ४, १; ६, ६, ४; नि. भा. ६, ३, २
 उद्वु श्रमवर्ण ७, ६१, १
 उद्वु श्रमो मधुमन् इरे ४, ४५, २
 उद्वु श्रमो मधुमन् अणु ७, ६०, ४
 उद्वु श्रम रवाः सह ३, ३०, १७; नि. ६, ३
 उद्वु श्रमवीजा जनाम ७, ६३, २

उद्वेगि सुमनो विषयका ७, ११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ५, ८५, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, १११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ८६, ४०
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ८१, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ४०, ८
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १११, ४; ते सं १, ८, ११, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १, ११
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११ १/८; ते. मा. १, ४, ४, ५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११०, ८; ते. मा. १, ११, ११०
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११५, १; अथर्व. १, १८, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११४, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १८८, १०
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १११, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १०१, १; साम १०१४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ११, १; साम ७०१; अथर्व.
 १०, ११, १, ११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १, ७; साम. १४; वा. व. १, ११,
 ते. मा. १, ५, १, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, १०१, ११; साम. ११, १५०;
 ते. मा. १, ८, ८, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ४४, ५; साम १५४१
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, १; साम १७०५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १५, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १००, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ४, १; साम १०८८; अथर्व.
 १०, ५७, १; १/८, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ५, ७१, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ४१, १; अथर्व. १०, १४, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ५१, १; साम १५१५; वा. व.
 ११ ७३; ते. मा. १, ४, १४, ५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १०३, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ११, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ४, १३, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ११, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ११, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ११, ७; साम १५०; १७०
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ७१, १

उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ७४, १; साम. ११७१; वा. व. १, ११,
 ते. मा. १, ५, ५, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११३, १०; वा. व. ११, ११;
 ते. मा. ४, १, ७, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११३, ११; वा. व. ११, १४
 ते. मा. ४, १, ७, ५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १११, ७; वा. व. १५, १०
 ते. मा. ४, १, ८, १; नि. १, १०
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, ११; अथर्व. ७, ११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ५१, ११; नि. ७, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ४, १४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, १०४, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ५१, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, ११३, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, १११, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १११, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, १८, १४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ७, १, १; ते. मा. ४, १, १४, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, ५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १८१, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ५, ४१, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११, १; साम. ७११
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ४, ४३, ११; अथर्व. १, १११, १;
 वा. व. ११, ५५; ते. मा. ४, १, १, १; नि. १, ११
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ७, १५, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, १८, १०; अथर्व. १८, १, ४१.
 ते. मा. १, ७, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११०, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १५८, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ५, ४१, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ७१, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, १४५, ४
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ४, ४८, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ७१, १५; साम. १४८१
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, १५, ५; अथर्व. १८, १, ४५;
 वा. व. ११, ५७; ते. मा. १, १, १०, १
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १, ११४, ११; अथर्व. ७, ७१, ७;
 १, १०, ४; नि. ११, ४१
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा १०, ११, ७
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, १, १८; साम १४१; वा. व. ११, १५
 उद्वेगि सुमि बुद्धिवा ८, ७, १; ते. मा. ४, १, ११, ७

उक्तना कल्याण ८, ७, ११
 उक्तना कल्याण ५, ११, १
 उक्तना वि कीर्ति १०, ११, १२; अथर्व. १८, १, ५६;
 वा. ११, ७; के. म. १, १, ११, १
 उक्तना तुला न द्वाव गोवा ७, ११, १
 उक्तनि वा के अक्षय १०, १०, १, अथर्व १८, १, १
 उक्तनु तु वा सुवाम उक्ते ७, १०, ७
 उक्तिल्लवणे अति १०, ४५, ७; वा. ५, ११, १४;
 के. म. ४, १, १, १
 उक्तिल्लवणे कर्तुर्मा तु १, १०, ४
 उक्त्वा वा आदि आनुवा १, ४८, १
 उक्त्वा इति कथो अथ १०, ८, ४
 उक्त्वा इति सुवामि १, ११, १
 उक्त्वा इति अथ १, ५५, १
 उक्त्वा न केवलो १०, ७८, ७
 उक्त्वात्तिल्लवणा वा १, ११, ११; अथ १०११; वा. ५,
 १४, ११; वि ११, १
 उक्त्वात्तिल्लवणा अथर्व सुदीर्घ १, ११, ८
 उक्त्वा अथ अक्षय १०, १०१, ४; अथ. ४५१, अथर्व,
 ११, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाके १, ११४, १
 उक्त्वात्तिल्लवणा इति १०, ११, १
 उक्त्वा अनेक मोक्षि १, ११, १४; अथ. १०११
 उक्त्वा ईश्वरयो वि अति १, ११, १
 उक्त्वा न वा इत्थानो ७, १०, १
 उक्त्वा न वा विवाको १, ११, १
 उक्त्वा अनेका अति १, ४१, १
 उक्त्वा अनेका अथ सुदीर्घ ७, ५५, १
 उक्त्वा अनेके अतिवे अथर्व १, १११, १
 उक्त्वा अथ आनुवा १, ४८, १५
 उक्त्वा वे वे न वाकेतु १, ४८, ७
 उक्त्वा अनेक वि संक १, ४८, ११
 उक्त्वा अनेक अतिवी अनेका १, ११, १
 उक्त्वा अनेके अति १०, १०१, १
 उक्त्वा वे अक्षय १, ४८, १; अथ. १०५८
 उक्त्वा इति अक्षयि अथर्व १, १११, ७
 उक्त्वा अक्षयि अथर्व १०, १०४, ४; अथर्व १०, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, १११, ४; अथर्व १, ११, ५;
 १०, ११, १०
 उक्त्वा अनेके अथर्व १०, १००, १०

उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ७०, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ८, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ११०, १; अथ. १८१८; वा. ५,
 ११, १०८; के. म. ४, १, ७, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ४८, १; अथ. ७०४; वा. ५,
 १०, ४४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ८, ११, ४; अथ. १४१४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, १०, ११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ८, ४४, ११; अथ. १०११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ११५, ८
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ५, ५, ४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ११, ११; अथ. ५७; वा. ५,
 ११, ४१; के. म. ४, १, ४, १; के. म. १, १, १, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ४, १, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ४, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ८५, १०
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ४, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, १०, १; अथ. ११०१; अथर्व,
 १०, ४५, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, १११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, १०५, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ७, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ८, ४५, ११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ७, ११, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, १११, ७; अथ. १८४४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ८५, ११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ७०, ७
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, १००, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ११, १४; के. म. १, १, १, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको ४, ४, ५; वा. ५, ११, ११;
 के. म. १, १, १४, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ४, ४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ११, ४
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, १०, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ११, ११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ८५, ११; अथर्व. १४, १, ११
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ११५, ५; अथर्व. १, १८, १
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १०, ७१, ११; वि. १, ८
 उक्त्वा अक्षयि अतिवाको १, ११५, १५; अथर्व १, १०, १८
 के. म. १, १०, १, १४; के. म. १, ११, १;
 वि ११, १०

अग्निव्य ईमिन्द्रायतो ४, २३, ४
 अग्निने वरि इन्द्रमि ६, ७५, २३; वा. व २९, ४९, १. सं.
 ४, ६, ६, ४
 अग्नीलोनी वसती १०, ७५, ७
 अग्नीवी इवेनो वरुमानो ४, २६, ६
 अग्नीवी वसती इवभक्तुगावत् ५, ४०, ४, अथर्व. २०, ११, ७
 अट्ट वरुव्य वृजिनव ९, ९७, ४३
 अट्टीपीती मो वरुतो १, ९०, १; साम. २१८; नि ६, ११
 अट्टीवर्धनो वनवत् १, २९, १
 अट्टमुह्यवावने ८, २५, २३; नि. ५, १५
 अट्टाविश्रोत आ वरे ८, ६८, १५
 अट्टं वेमान अट्टमिन्द्रो ४, २३, १०
 अट्टं वरुव्यवृत्त ९, ११३, ४
 अट्टं वीचे ममता वृत्तव ४, ५, ११
 अट्ट संमन्त अट्टुदीववाताः १०, ६७, २, अथर्व. २०, ११, २
 अट्टवेन मिश्रित १, २४, ८
 अट्ट व सत्यं वाभीद्यात् १०, १९०, १; वै. वा. १०, १, १३
 अट्टं विद्विष्य अट्टमिन्द्र ५, ११२, १
 अट्टवीणव आ गत् ५, ५१, १
 अट्टं दिवे वरुवोच वृषिष्ये १, १८५, १०
 अट्टं देवाव वृत्तवने १, १०, १
 अट्टवृत्तेन सत्यमेधिरं ५, ६८, ४; साम. १४६६
 अट्टव्य गोता व वृभाव ९, ७३, ८
 अट्टव्य गोदावधि ५, ६३, १
 अट्टव्य विद्या वरुने मट्ट ९, ७५, २; साम. ७०
 अट्टव्य वृत्तुवित्त ९, ७३, ९
 अट्टव्य वृत्ता अट्टव्यमि ४, २३, ९
 अट्टव्य देवा अनु गता १, ६०, १
 अट्टव्य वधि वेवा ६, ४४, ८
 अट्टव्य वेवा अट्टव्य पीतिः १, ६८, ५
 अट्टव्य वृत्त वृत्तव्यमिन्द्रव १, ६१, ७
 अट्टव्य इमिन्द्रमुह्यवृत्तव १, १०३, १
 अट्टव्य वा वेदिना वीरावधि ४, ६, ६
 अट्टव्य वो रथः वृत् ६, ५१, ९
 अट्टव्य हि वेवो वरुवमान १, ७३, ६
 अट्टव्य हि वृत्तमिन्द्रो १०, २२, ४
 अट्टव्य हि वरुवव १०, ५, ४
 अट्टव्य हि वृत्तव सति ४, २३, ८; नि. ६, १६; १०, ४१
 अट्टव्य हि वरुवो १०, १११, १
 अट्टव्योनी अग्निवी १०, ५, १
 अट्टव्यो दिवो वरुवोववा ३, ६१, ६

अट्टव्यवान अट्टव्यागा अट्टव्यो ७, ६६, १३
 अट्टव्यवानं अग्निं विरुमुह्यं ३, २, १३
 अट्टव्यवानं विरुवम ४, ७, ३
 अट्टव्यवान प्रविष्यवा ३, ५४, ७
 अट्टव्यवानमृगावको ८, २३, ५
 अट्टव्यवान मरिच १०, १४०, ६; साम. १८०१; वा. व.
 १०, १११; वै. सं. ४, २, ७, १
 अट्टव्यवाना नि वेरुवु ८, २०, ८
 अट्टव्या वरुव रोवृवी १, ११, २
 अट्टव्यमिन्द्रो वृत्तवा २, १३, १
 अट्टव्यं अट्टं वरुव वरुवव्य ५, १५, २
 अट्टव्यं अट्टं विरुवनीच ४, ३, ९
 अट्टव्यं अट्टममिन्द्रि ५, ६०, १
 अट्टव्यं वृव मरिवा वरुवव्य ८, ८६, ५
 अट्टव्यं वृवीवृवा ४, ३, ११
 अट्टव्यं विरावट्टा १, १, ८; साम. ८४८
 अट्टव्यं वरुववृवा १, १३, ५; साम. ७९४
 अट्टव्यं वि ववा वृवमिन्द्रव ४, ३, १०
 अट्टव्यवृत्ति वरुवमिन्द्रव ४, ३, ११
 अट्टे न विरुवने वृत्त ८, १७, १७
 अट्टुवोच सत्या मवेव ८, ४८, १०; वै. सं. २, २, १०, १;
 नि ६, ४
 अट्टव्यवा वो वरुवो ७, ५३, ४
 अट्टव्यवोच सत्या १, १४, १०; साम. ६०६
 अट्टव्यवा न वरुव ८, १०१, १; वा. व ३३, ८३
 अट्टव्यवो वृत्तावने ६, २, ४; साम. ११५
 अट्टव्यव वीरुव अट्टव्यव १०, १०६, १
 अट्टव्यव न वरुव ८, ४५, २९
 अट्टव्यवमिन्द्रवा वृव वरुवने १, १११, ४
 अट्टव्यवो वरुव ७, ४८, १
 अट्टव्यो वि वरुवव ४, ३६, ५
 अट्टव्यववा वृववा वरुवववा ८, १५, १५
 अट्टव्यवृत्तवो वि ४ १७, ५
 अट्टव्यवृत्तवा अट्टव्यव १०, ११, ८
 अट्टव्यवृत्तमिन्द्रि व ७, ४८, २; नि. ५, १
 अट्टव्यं वरुव वरुवव १, ११०, ७
 अट्टव्यं वरुव व ९, ११, ६
 अट्टव्यव व विरुवव मरि १, १११, ५
 अट्टव्यववा वरुव वरुवो ४, ३४, १
 अट्टव्यव वृत्त वरुव व ३, ५, ६
 अट्टव्यो व वरुवव ८, ४, १०

एतावानस्य महिमा १०, ५०, ३; अथर्व. १९, ६, ३;
 वा. व. ३१, ३; छे. भा. ३, १२, १
 एता विद्या बहुधा ५, २९, १४
 एता विद्या विदुषे ४, ३, १६
 एता विद्या सवना सुप्रभा १०, ५०, ६; नि. ५, २५
 एता वो वदन्मुचया २, ३१, ७
 एति य इत्याः सतमस्य १, १४४, १
 एते अष्टप्रमाणावो ९, ६३, ४
 एते अष्टप्रमिन्द्वयः ९, ६२, १; साम. ८३०
 एते च इन्द्र अष्टवो १, ८१, ९; अथर्व. २०, ५६, ६
 एते स्वे मानवो ह्योतायाः ७, ७५, ३
 एते स्वे ह्यपगम्य ८, ४३, ५
 एते सुज्ञेभिर्विचं ७, ७, ६
 एते धामान्पावां ९, ६३, १४
 एते षाण्ण्यीन्द्रयः ९, २१, १
 एते मरा वचसो १०, ७६, ८
 एतेभ्यो मङ्गला १, ३१, १८
 एते पूजा विप्रजितः (०) विद्या ९, २२, ३
 एते पूजा विप्रजितः (०) सुवीर्यो ९, १०१, १९, साम ११०९
 एते शूद्रानि शौद्रसो ९, २२, ५
 एते शूद्रा अमन्थाः ९, २२, ४
 एते वदन्ति वातवद् १०, ९४, २
 एते वदन्त्यविद्वज्जना १०, ९४, ३
 एते वाटा इधोरवः ९, २२, २
 एते विद्यानि वायां ९, २१, ४
 एते वामीभिः सुवामी १०, २८, १२
 एते सोमा अति वरापवन्वा ९, ८८, ६
 एते सोमा अति गन्वा ९, ८४, ५
 एते सोमा अति विचं ९, ८, १; साम. ११०८
 एते सोमा अत्युत्तम ९, ६२, २२; साम. १०९१
 एते सोमाः वचमनास ९, ६९, ९
 एते सोमास आशावो ९, २२, १
 एते सोमास इन्द्रयः ९, ४६, ३
 एते सोमा मरां सुप्रम ७, १९, १०; अथर्व २०, ३७, १०
 एते श्वच सुप्रमो ५, ४५, ५
 एतेऽपिचन्द्रं साराम ह्यर्चं ८, ९५, ७; साम. १५०, १४०१
 एतेऽपिचन्द्रं साराम सक्वावः ८, २४, १९; अथर्व.
 २०, ६५, १
 एतेऽपिचन्द्रं सारामनेषानं ८, ८१, ४
 एते मे गारी वमरस्य १०, २७, १०
 एते मरुतो अजिना ५, २६, ९

एतु मरुतो मदिमनं ८, २४, १६; साम. ३८५, १६८४
 अथर्व. २०, ६४, ४
 एताह्युत्तमो वचमिन्द्रवयो १, १०५, १९; नि ५ ११
 एता मरुतानो जहि धार ६, ४४, १७
 एता मरुं पयसा ३, ३१, ४
 एता विद्यामरुं वा ९, ६१, ११; साम. ५२४, ६७४;
 वा. व. २६, १८
 एता वो अग्नि ममसो ७, १६, १; साम ४५, ७४९
 वा. व. १५, ३१; छे. सं. ४, ४, ४, वि. ३, २१
 एतुमिन्द्राय सिद्धं ८, २४, ११; साम. ३८६, १५०९
 एतुो पारिचं रवि ९, २९, ६
 एतु मो गवि विद्यः ८, ९८, ४; साम. ३९३; १५४७;
 अथर्व. २०, ६४, १
 एतु वाहि वीतवे ८, ३२, ११
 एतु वाहि मन्थ ८, १, २३
 एतु वाहि हरिभिः ८, १४, १; साम. ३४८; १८०५
 एतु वाह्यु व. १, १३०, १; साम. ४०९
 एतुवतो सुप्रति १०, ४४, ३, अथर्व. २०, २४, ३
 एतु सामसि रवि १, ८८, १; साम. १२९; अथर्व. २०, ३० १७;
 छे. सं. ३, ४, ११, ३; छे. भा. ३, ५, ७, ३
 एतुवच कुला पयवे ९, ८०, ३
 एतुो वरि. सीरु १०, ३६, ५
 एतिसुभिः सुमना १, ५३, ४; अथर्व २०, ११, ४
 एतिसे इन्द्राग्नि ७, २८, ४
 एतिसुंमिन्द्र त्वागुभिः ४, १६, १९
 एतिसो अर्चैरवा ४, १०, १; साम. १७७९; वा. व.
 १५, ४६; छे. व. ४, ४, ४, ७
 एतिसुंभ सुमना अने ४, ३, १५
 एता आत्मनेवन्तो १०, ३०, १४
 एताह्युत्तमो १, ४, ७; अथर्व. २०, ६८, ७
 एतेनं सुकटा १, ९, १; अथर्व २०, ७१, ८; नि १, १०
 एतेनं वसोवच ६, ४२, १; साम १४४१
 एतौ अग्नि वदुववा ५, २५, १
 एतौ अग्निमदुवुं ५, ६, १०
 एता कविष्टुवीर्यो १०, ६४, १६
 एताग्निं मरुत्वं ७, ४२, ६
 एताग्निोत्तमेनिर्वीर्यता १, ७३, ५
 एताग्निर्वि. मरु १०, ११५, ७
 एता व लं साम १०, १०८, ९
 एता वदन्तं मरुके ९, १८, ५
 एता व इन्द्रो सुप्रव ९, ७५, ५

एष प्रायेण अरिणा ५, ३६, ४
 एष म्हाग पुत्रो १, १६२, ३; धा. घ. २५, २६; सै. म.
 ४, ६, ८, १
 एष तुभ्यो अभिपुत्रः २, ६७, ३०
 एष ते देव जेता ५, ५०, ५
 एष दिवं वि धावति ९, ३, ७; साम. १२६२
 एष दिवं स्वासरात् ९, ३, ८; साम. १२६३
 एष देव. शुभायते ९, २८, ३; साम. १२८२
 एष देवो अमर्षं ९, ३, १, साम. १२५६
 एष देवो रघवेति ९, ३, ५; साम. १२५९; मि. ६, २८
 एष देवो विष्णुभिः ९, ३, २; साम. १२६०
 एष देवो विद्या ह्यतो २, ३, २; साम. १२६१
 एष ह्यतो वृषभो ६, ४१, ३
 एष शिवा वायव्यधा ९, १५, १; साम. १२६६
 एष भूमिर्वि नीयते ९, २७, ३; साम. १२८८
 एष ऋषिरे अक्षरत् ९, २८, २; साम. १२८१
 एष पुत्रतो मधुर्गो ९, ११०, ११
 एष युक्त शिवायते ९, १५, २; साम. १२६७
 एष म कोसे मधुर्गो ९, ७७, १; साम. ५५६
 एष मलेन जम्भना ९, ३, ९; साम. ७५८; १२६४
 एष मलेन मन्मना ९, ४२, २; साम. ७५९
 एष मलेन बभसा ९, ९७, ४७
 एष म पूर्वविक १, ५६, १
 एष हविर्मभिरीयते ९, १५, ५; साम. १२७०
 एष बभुवि विद्मना ९, १५, ६; साम. १२७२
 एष ब ह्यतो मो मवत ह्य १, १६५, १५; १२६६, १५;
 १६७, ११; १६८, १०
 एष बः ह्यतो मो मधुर्गो ममस्वरात् १, १७१, २
 एष वां ह्यतो मो अधिमायकारि १, १८४, ५
 एष वाजी दिवो भूमि. ९, २८, १; साम. १२८०
 एष वां देवाश्चिना ४, १५, ९
 एष विधैमिहृगो २, ३, ६; साम. १२५७
 एष विधविलयते ९, ९७, ५६
 एष विधानि वावां ९, ३, ४; साम. १२५८
 एष ह्या कनिष्कत् ९, २८, ४; साम. १२८१
 एष ह्या वृषभः ९, ६९, ११
 एष शुभ्रवृषभः ९, २८, ६; साम. १२९१
 एष शुभ्रवृषभश्च ९, २७, ६; साम. १२९०
 एष म्हागि होषुवत् ९, १५, ४; साम. १२७१
 एष शुभ्राय. परि मोमः ९, ८७, ७
 एष पूर्वमोचयत् ९, २८, ५; साम. १२८४

एष सूर्येण हामने ९, २७, ५, साम. १२८५
 एष सोमो भवि त्ववि ९, ६६, २९
 एष सोम इन्द्र तुभ्य १, १७३, १३
 एष ह्यतो मो अधिष्ठात् ७, ३०, ९
 एष ह्यतो मो मद् उभाय ७, २४, ५; ऐ. भा. १, २१
 एष ह्यतो मो मादयं शार्पो भयत् ५, ४२, १५
 एष ह्यतो मो बहन मित्र ७, ६४, ५; ६५, ५
 एष ह्य काङ्कैरेते ७, ६८, ९
 एष ह्य ते तन्वो १, ३६, ५, अयत्. १०, ६७, ६
 एष ह्य ते पवन ९, ९७, ४६
 एष ह्य ते मधुर्गो ९, ८७, ४, साम. ५३१
 एष ह्य धारया सुभो ९, १०८, ५; साम. ५८४
 एष ह्य परि विष्णवे ९, ६२, १३
 एष ह्य पीयूषे सुतो ९, २८, ६, साम. १२७८
 एष ह्य मातुददिवर्ति ४, ४५, १
 एष ह्य मधो ह्यो ९, ३८, ५; साम. १२७७
 एष ह्य मातुर्वीर्या ९, २८, ४, साम. १२७६
 एष ह्य मित्रावहना मृचक्षाः ७, ६०, २
 एष ह्य वां पूर्वमदेव सवये ७, ६७, ७
 एष ह्य सोम. बभते ९, ८४, ४
 एष ह्य सोमो मरिभिः ९, ९६, १५
 एष दिवो वि नीयते ९, १५, ३; साम. १२६२
 एषा गोभिरह्येभिः ५, ८०, ३
 एषा जन दशंजा वीचयन्ती ५, ८०, ७
 एषा दिवो दुहिता मय्यर्द्धि उवीति १, १२४, ३
 एषा दिवो दुहिता मय्यर्द्धि वृष्यन्ती १, १२३, ७
 एषा वेत्री शयवः ७, ७६, ७
 एषा मतीषी दुहिता ५, ८०, ६
 एषा बभौ परमादय. ९, ८७, ८
 एषापुत्र पराय. १, ४८, ७
 एषा श्वेती मरुति ५, ८०, ४
 एषा शुभ्रा न तन्वो ५, ८०, ५
 एषा ह्या मवममातुर्वाया ७, ८०, १
 एषा ह्या वो दुहिता दिवो ६, ६५, १
 एषा ह्या वृषभा ७, ७५, ४
 एषा ह्या वो मधुर्गोऽनुवर्ति १, ८८, ६
 एषो उवा अय्यर्वा १, ४६, १; साम. १२८५; १२७८
 एष गम्यवृष सोम १०, १०८, ८
 एष देवा मधुर्गुणा १, ९२, १८, साम. १२३५
 एष वां मुपिन्पसवो ८, ५, १३

एह इति मन्त्रबुद्धा ८, २, २७, साम. ११५८
 एहि मेरि कबो रिपोरि ८, १४, ४
 एहि मन्त्रोत्पुः १०, ५१, ५
 एहि वा विमुचो ६, ५५, १; वि. ५, १
 एहि लोमो अमि लारमिः १, १०, ४
 एह्यन इह होगो मि १, ७१, १
 एह्यु पु कवापि ६, १६, १६; साम ७, ७०५, वा. व. २६, ११
 ऐश्याम एवा मन्त्रा १०, ५१, १;
 ऐनलपपु मन्त्रु ५, ५३, १
 ऐपु एवा रविमंग ८, ११, ११
 ऐमिनाम्ने हुरो मिरो १, १४, १
 ऐमिनाम्ने मावं १, ६, १; अवरं. १०, ११, ४
 ऐमिदिहृ ह्यम्ना होम्यामि १०, ५५, ७; साम. १०८४
 ऐपु वापनिक पुत्रुह १०, १४७, १
 ऐपु वेगद् मुक्कचरी ८, १८, १८
 ऐपु वावापुचिबी १०, ११, १
 ऐपु वा वीरकवा ५, ७५, १
 ओकिवाका कुने लकी ६, ५५, १
 ओ निरुकावं मन्त्रा ११, १०, १; साम. १४०।
 अवरं. १८, १, १
 ओज्जलरुप विविणे ८, १६, ५; साम १८१; १६५१; अवरं.
 १०, १०३, १
 ओकिं दे मन्त्रो १, ११, ५; ते. वा १, ६, ७, १
 ओ लकड का एव ८, ११, १
 ओ ले वा इन्द्र मन्त्रे १, १०४, १
 ओमावमापो मातृती ६, ५०, ७
 ओमावमर्चवीचरो १, १, ७; दे. वा. १, ४; वा. व
 ७, ११, १; म. १, ४, १६, १; मि. ११, ४०
 ओर्वडा कान्ना १०, ११७, १
 ओ इहि मेरुका ७ ४०, १
 ओरकवा म बदले १०, १७, ११; वा. व. ११, १६;
 ते. म ४, १, १, ५
 ओचवी इति ओरुप १०, १७, १; वा. व. ११, ७७
 ते. म. ४, १, १, १
 ओचवीरिणि मातर १०, १७, ४; वा. व. ११, ७८; ते. म.
 ४, १, १, १; मि. १, १
 ओचमिपुचिबीमर् १०, १११, १०
 ओ पु वृषवाचमो ७, ५१, ७
 ओ पु व वादि वावेमि ८, १, ११; साम. १०७
 ओ पु ह्यम् मन्त्रु ८, ७, ११

ओ पु लमार- कावे मन्त्रो १, ११, १
 ओ पु ओ मने मन्त्रुि एवं १, १११, ७
 ओहाविच मन्त्राच बदला १, ११, १
 ओ सुदुन इन्द्र वादि १, १७७, ५
 औकम्पना रावी वलिम्पना ५, १०, १४
 ओर्वेमुपुच्युचि ८, १०१, ४; साम १८; ते. म.
 १, १, ११, ८
 का इमं ओ निरुका विनेन १, १५, ४
 क इमं दसमिमं ४, १४, १०
 क ई वेद मुने मन्त्रा ८, ११, ७; साम ११७, ११११;
 अवरं. १०, ५१, १; ५७, ११
 क ई मन्त्रा वा. मनीका ७, ५६, १; साम. ४११
 क ई लरुच द्युमको मन्त्रो ६, ४७, १५
 क ईपवे मुग्गो १, ८४, १७; मि. १४, १६
 क इ कु ते मदिमन मन्त्रा १०, ५४, १
 क इ अरुचको मन्त्रिवावा ४, ४१, १
 कं वावा क इ राचकवा ५, ७४, १
 का कुमारमन्त्रम् १०, ११५, ५
 का निरु ह्यो मिदिणे मन्त्रे १, १८१, ७
 कवरवे वृषको पुत्र मापीर १०, १०१, ६
 कपुर- लोको एव १, ६७, ८
 कपुर विन्ना कवे ८, ४५, १४
 ककरो म ककरो १, १११, १
 ककवा इन्द्र वरुच ८, १, १; साम १३०८; अवरं.
 १०, ११८, १
 ककवा इव मन्त्रा: सुवा इव ८, १, ११; साम. ११११;
 अवरं १०, १०, १, ५१, १
 ककवा इन्द्र ते मदि ८, ११
 ककवेविपुल्लवा इव ८, १११, १; अवरं. १०, ५१, १;
 ५७, १६
 ककवा एवो ककवा वावो १, १८५, १; मि. १, ११
 ककवाच कति सुवांम. १०, ८८, १८
 कका ककवा इवो ४, ११, ५
 कका कविमुदीरामन्त्रा १०, १४, ४
 कका म वरुद्रमा विनेन १०, १८, ५
 कका ते मने सुचरुम मावो १, १४७, १
 कका रामेव मन्त्रा सुवा ५, ४१, १६
 कका रामेवमन्त्रे १, ७७, १
 कका देवानो ककमन्त्र वाव १०, १४, १
 कका सुवं वा विमना इवमन्त्र ८, ८१, १

कथा महासमुद्रकल्प होतुः ४, २३, १
 कथामो दुष्टे भाषण पुष्पे ४, ३, ७
 कथामो हस्त्रिवाच कथाम ५, ४१, ११
 कथा राधाम लकाच १, ४१, ७
 कथा शर्चाय महासाधनाय ४, ३, ८
 कथा ज्योति हुचमानमिन्द्र ४, २३, ३
 कथा लकाच साधनायो अरव ४, २३, ४
 कथा ह लक्ष्मणाय लक्ष्मणे ४, ३, ५
 कथो जुं ठे वरिचरामि विद्याय ५, २९, १३
 कथिरिचरण शूरव ८, ९४, ७
 कथा कथविचं नं १, १५, ५
 कथा गणेशाय अरवः ८, ७, ३०
 कथा वन प्रयुक्तारव ८, ५२, ७; वा. व. ८, ३, ठे. अं
 १, ४, २२, १
 कथा वन सर्वासि ८, ५१, ७; साम. ३००; वा. व. ३, ३४;
 ८, २, ठे. स. १, ४, २२, १५, ६, ४
 कथा व हृद्ग गिर्वं ८, १३, २२
 कथा सुवचनकथासि अरव ६, ३५, १
 कथा मर्ममहास १, ८४, ८; साम. १३४३; अर्ध
 २०, १३, ५; नि. ५, १७
 कथा वनो कोश हवंतः १०, १०५, १; साम. २२८; नि.
 ५, ११
 कथा वी लीयो विचय ८, ५, २२
 कथा सुतु- विवरं जाय हृष्टारव १०, १५, १०
 कथिथा नूः पात्र देववर्ता १, १२१, १
 कतु सुप्रमिन्द्र स्वावतो नू १०, २२, ४; अर्ध. २०, ७६, ४
 कतु विचार पात्रे मनामहे ५, ४८, १; नि ५, ५
 कतु मेधा विषां लीलां १, १८१, १
 कतु सुवंत अतवन्न देवता ८, ३, १४; अर्ध. २०, ५०, २
 कतु म्वाः स्वाकृतं ८, ६६, ९; अर्ध. २०, ९७, ३
 कतु महीचक्षा अरव जिवी ८, ६६, १०; नि. ६, २६
 कतु नूनं कथविचः विद्या १, ३८, १
 कतु नूनं कथविचो वरु ८, ७, ३१
 कथिचरावतु नूचसानो अने ४, ३, ६
 कतुदान प्रचेतसे १, ४३, १, ठे. आ १०, १७, १
 कतु अरव चर्नमि १, १०५, ६
 कतो अय महाती ८, ९४, ८
 कथिचरावतुनं प्रवराणा १, ४२, १, नि ९, ४
 कथिचरावतुनो गोमितव ९, ८५, ५
 कथिचरावतु नूचसावतव १, २७, ३२
 कथिचरानि इरिता सुवमान ९, ९५, १; साम ५३०

कथिचरेव विद्युचे ४, ३२, २३, नि. ४, १५
 कं ते दाना अमलय ८, ६४, ९
 कथयो अतनीता ८, ३, १३; अर्ध. २०, ५०, १
 कं नक्षिप्रमिचरवसि १०, २९, १
 कथा इव वरुण मे तथा उरु ५८, ९; वा. व. १७, ९७
 कथाश् वातराधनी ८, ९१, १
 कथंचेव लम्बा सावदाता १, १२३, १०
 कतुवा कतुवसुवरातन १०, १०१, ११; अर्ध. २०, १२७, २
 कतु विद्वर मेनवासा ८, ७५, ७; ठे अं २, ६, ११, ०
 कथेवं लं पुत्रने कुमारां ५, १, ०
 कथा लक्ष्मणे सावदा सावित्र ४, २०, ९
 कथा ते अने कथि ८, ८४, ४; साम १५४२
 कथा लं न कथासि ८, ९३, १९ साम. १५८६; वा. व.
 ३६, ७
 कथा नक्षिप्र आ अरवुति ४, ३१, १; साम. १६५, ६८२;
 अर्ध. २०, १२४, १; वा. व. ०७, ३९; ३६, ४;
 ठे. स. ४, २, ११, २; ठे आ. ४, ४२, ०
 कथा नो अत्र अतवन्नुतेन ५, १२, ३
 कथा नो अने वि वल ७, ८, ३
 कथा ह्यना लवचल १, १६५, १
 करंम कोरचे मच १, १८७, १०
 कर्णोद्गा मथवा सौरदेवः ८, ७०, १५
 कर्णिलिचदिन्द्र वाज्रजिने ६, ३५, ३
 कर्णिलिचदिन्द्र वन्नुमिर्नुं ६, ३५, २
 कर्णिलिचसा व हृद्ग केवसाव १०, ८२, १४
 कर्णि धारापुः कथो वरुवा ४, २, १२
 कथि. कथिवा दिवि कथनाय १०, १०४, ७
 कर्णि केनुं चासि मातुमये ७, ६, २
 कथिमसिपुत्र लुहि १, १२, ७, साम. ३२
 कथिमिच प्रचेतसे ८, ८४ २; साम. ११४५
 कर्णि सुप्रमि मयं ९, ६३, २०
 कर्णिर् विचय ४, १६, ३; अर्ध. २०, ७७, ३
 कर्णिर्नुचरा अमि भीमच ३, ५४, ६
 कर्णिर्नुचला पयंवि ९, ८२, ०; साम. १३१८
 कवी नो मित्रारवणा १, २, ९, साम. ८४९
 कवडगुर्वां वोग १०, ११४, ९
 कवन उवाः कथविचे १, ३०, २०
 कथमिन्द्र स्वावतुं ७, ३२, १४; साम. २८०; १६८२
 कथे चासिर्नाना १, ७५, ३; साम. १५३५
 कथे मरु हृद्ग रम्यो १०, २९, ३; अर्ध. २०, ७३, २
 कथे सातारं विचवानिचिअय ४, १८, १२

कनका सप्तो मदानां ४, ११, २; साम १८१; अक्षरं.
 १०, ११४, २, वा व १३, ४०; ११, ५, ते आ.
 ४, ४१, १

कनका अक्ष सुभागाय ५, ५१, ११
 कनक मूर्ध कनकवाद्युतायां १, १४, १
 कनक मूर्ध पीतमो १, ८४, १, साम. १४
 कनक मन्त्राणि सुतुष्टुं वा, ११५, १
 कनक धृषा मूने सभा ८, ११, २०; ते वा २, ४, ५, १;
 ३, ११, १

कनक विशालवध धृषा ८, १४, ८
 का व अशेषिमेतमो १, ३१, १
 का ते अस्माद्धृषिः सुते ३, ११, १
 का मर्वादा धनुषा कनक नाम. ४, ५, ११
 कावलायते अमरवेनादि १०, ११५, ४; ते. वा. १, ४, १, १०;
 ८, ५, ४; ते. वा. १, ११, १

कावलायो वशायां १, १, १. साम. ५१; नि. ४, १४
 का शाकडोपायिना १, ११०, १
 कावले कर्णोऽनिकम् १, १११, १; नि. १, १
 का मं सुतुष्टुमादि कवला ४, ४१, ४
 कावेरिभिरात्मका ३, ११, १३
 काष्ठीयवा अपीया १४, ११८, १
 का सुतुष्टुः कावलाः सुतुष्टुम् ४, १४, १
 कि न कनक कृष्णवध साह ४, १८, ४
 कि सुतुष्टुः अमो १०, ८१, ८; अक्षरं १०, ११६, ८
 कि विरवाभोऽविद्याय रम १० ८१, १; वा. व. १३, १८;
 ते. सं ४, १, १, ४

कि विदुर्न क व ल हृष आय (+) मवीपिनो १०, ८१, ४;
 वा व १३, १०; ते म ४, १, ५, ५; ते वा १ ८ १, १

कि विदुर्न क व ल हृष आय (-) मन्त्राये १०, ११, ३
 कि विदुर्न काव मरुते १०, ११, ५. अक्षरं १८, १, ११
 किनवायो मरुतिपुरं ५, ८५, ८; ते. सं. १, ४, ११, १
 कि ते धृषाणि कौक्रेण गावः १, ५१, १४; नि. १, ११
 कि देहेषु अक्ष दण्डकते १०, ३१, १
 कि न हृष विद्यायिनि १, १३०, १
 कि नो अक्ष धृषिण कनक रूप ४, ५, ११
 कि नो आयातलय १, १३०, १
 किंनन स्या अक्षयः कोव १, ५१, १
 किंनन स्या अक्षयः कोवमातुः १०, ४१, १; अक्षरं. १०, ८५, १
 किमत्र अक्षोत्थ ८, ८०, १
 किमत्र दक्षा सुतुष्टु. १, १८१, १
 किमन्ते कर्णोत्थ ८, ८, ८

किमन्तं म्वां धृषाकवि १०, ८१, १; अक्षरं. १०, ११६, १
 किमत्र मदे किमन्त १, ३३, १
 किमाग आत वल्ल अंत ३, ८१, ४
 किमार्थय सख्य सखिमाः ८, ११, १
 किमिदुक्तानि धृषात् ४, १०, ३
 किमिच्छमो सरना वेदमान १०, १०८, १; नि. ११, १५
 किमिच्छे निष्को वरि यक्ष ४१, १००, ५; साम. १११५
 ते म. २, १, ११, ५; नि ५, ८

किमिदु मं धृषाकवत् ८, ३१, ११
 किमु अक्षः कि मरिच्यमान आ १, १११, १
 किमु विदुर्नो विविरो ४, १८, ३
 किमु तु वः कृष्णवामा १, ११, १
 किमेला कणा कनका लयां १०, १५, १; वा. वा.
 ११, ५, १, ३

कि आयातयदायं मरुति १०, १०, ११; अक्षरं १८, १, ११
 किमत्र विद्यमान तुल आय ४, १५, ४
 किमती योका मरुतो मरुतो १०, १३, ११
 किमतीकदिष्टो अर्धेति ४, १३, ११
 किमवाया कसमया अवायि १, १११, १०
 कीदृशकण्ठा सारो का रतोका १०, १०८, १
 कीदृशिविद्वि त्वानवतो डाराय ३, ११, ८
 कृष्णवामिन्त्र मादिन १, ११५, १; वा. व. ११, १३
 कृष्णवामिन्त्र मरुतो ५, ३, १; ते. सं. १, १, ११, १
 कृष्णा दने इर्ववाय द्यु ३, १५, ५
 कृष्णव कृष्णमस्तुं निवर्ती ४, ११, ११
 कृष्णो मागा सुवति-अनुपय ५, १
 कृष्णवामिन्त्र १, ११, ११
 कृष्णवामिन्त्रादि १०, ११, ४
 कृष्णव आनुपयं मरुते १०, ५१, ३
 कृष्णवामिन्त्रादि ८, ११, ४
 कृष्णव देवीः मरुतो मरो ३, ५१, ४
 कृष्णवम वरि मत्र १, ४५, १४; साम १११८, अक्षरं.
 १०, ३८, १
 कृष्णव को मरुते ८, ३५, ११; साम १११९; ते. सं.
 १, १, ११, १

कृष्णव मन्त्रा ये धृषाय ३, ११, १
 कृष्णव म्त्रि कवा किरण १०, ११, ११
 कृष्णव मन्त्रो मरुति १०, १११, १; अक्षरं. १०, ११५, १;
 वा. व. १०, ११, ११, १, ११, १८; ते. सं.
 १, ८, ११, १, ५, ११, १; ते वा. १, १, १, १
 कृष्णव मन्त्राणि २, ११, ५

कुविजो अग्निहोत्रस्य १, १४३, ६
 कुविन्वा गोपां कासे अमस्य ३, ४३, ५
 कुयुक्कस्यदमवीद १, १९१, १६
 कुह त्या कुह न सुता ५, ७४, २
 कुह वाग्ना सुदृति काम्यस्य १, ११७, १२
 कुह सुव ह्यमः कस्मिन्न १०, २२, १
 कुह स्वः कुह अमस्युः ८, ७३, ४
 कुह सिरोपा कुह बल्लोधि १०, ४०, २; नि. ३, १५
 कुविज्जायते सनवासु नमः १०, ४, ५
 कुडो देवाश्विनाथा ५, ७४, १
 कुपुत्र वाजः मयि किं न पुत्रो ४, ४, १; वा. व. १३, ५;
 वै. सं. १, १, १४, १; नि. ६, १२
 कुणोत्र धूर्तं कृष्णं ३, २९, ९
 कुणोत्समौ बरिवो य इत्या ४, २४, ६
 कृष्णं चो बरिवो गवे ९, ६२, ३; साम. ८३२
 कृष्ं पिदि व्वा क्सेमि ह्ये ४, १०, ७
 कृष्ं न शशी वि किनोति संवे १०, ४३, ५; अयवं.
 १०, १७, ५, नि. ५, १२
 कृतं नो बर्जं विदयेयु चावं ७, ८४, ३
 कृतातीदस्य कर्वा २, ४७, २
 कृते विद्वत् मरुतो रणज ७, ५७, ५
 कृषि रत्नं यजमानाय ७, १६, ६
 कृषि रत्न सुसमितः ३, १८, ५
 कृषी नो अदयो देव १०, ९३, ९
 कृषिपाठ १०, ११७, ७
 कृष्णः श्वेतोऽरुतो १०, २०, ९
 कृष्णं त पृथु वरातः ४, ७, ९
 कृष्णं निधानं हरतः सुपर्णो १, १६४, ४७; अयवं. ६, ०२, १;
 १, १०, ३२; १३, ३, १; वै. सं. ३, १, ११, ४; नि. ७, २४
 कृष्णपृती देविने अरव २, १४०, ३
 कृष्णो बदेवीममि १०, ३, १; साम. १५४७
 कृष्णा यज्ञोपवर्णीयु सोदय १०, ६१, ४
 कृष्णा रजसि पशुव. ८, ४३, ६
 केतुं महानां विद्वत्स्य सायनं ३, ३, ३
 केतुं कृष्णान्विद्वत्स्यारि ९, ६४, ८; साम. १५५९
 केतुं कृष्णबभेजवे १, ६, १; साम. १४७०; अयवं. २०, २६, ६;
 ४७, १९; ६९, ११; वा. व. २९, ३७; वै. सं.
 ७, ४, २०, १; वै. मा. ३, १, ४, ३
 के ते अने रिपवे ५, १९, ४
 के ते नर ह्यम १०, ५०, ३
 केतेन कर्तव्यमचते ८, ६०, १८

के ते सर्वे दि वचन् ५, ४, ५
 केतुपादि केती १०, १३६, १; नि. १७, २६
 के हा नराः श्रेष्ठतमा ५, ४१, १
 को अग्निमीहे हविषा १, ८४, १८; नि. १४, २७
 को अद्या वेद क इह प्र वोचन् कुन १०, १२९, ६; वै. मा.
 १, ८, ९, ५
 को अद्या वेद क इह प्र वोचन्तो ३, ५४, ५
 को अद्य सर्वो देवकामः ४, २५, १
 को अद्य युद्धके १, ८४, १६; साम. ३४१; अयवं. १८, १, ६;
 वै. सं. ४, २, ११, ३; नि. १४, २५
 को अरव वीर ऋषामात्मान ४, २३, ७
 को अरव वेद प्रथमस्वाहा १०, १०, ६; अयवं. १८, १, ७
 को अरव ह्युम तद्विषी ५, ३२, ९
 को ददार्तां प्रथम १, १६४, ४; अयवं. ९, ९, ४
 को देवयन्ममभवत् १, ४०, ७
 को देवतामवो अद्या ४, २५, ३
 को नामान वचसा ४, ४५, ७
 को तु सर्वो अग्निमिवा ८, ४५, ७७; वै. मा. ३, १, १; नि. ४, ७
 को तु वा मित्रावरुणावृतावन् ५, ४१, १
 को तु वा मित्रावृतावृतावन् ५, ६७, ५
 को न्वत्र मरुतो १, १६५, १३
 को मा ददार्तां कवसा १०, ५३, ७
 को मृश्यानि कतम ४, ४३, २
 को व स्तोमं राधति १०, ६३, ६
 को वद्याता कवसा ४, ५५, १
 को वा दासाभुमववे १, १५८, २
 को वामया युष्मतां ५, ७४, ७
 को वामया करते ४, ४४, ३; अयवं २०, १४३, ३
 को वेद ज्ञानमेपां ५, ५३, १
 को वेद ज्ञानमेपां ५, ६१, १४
 को वीज्जर्मस्य १, १६८, ५
 को वो महान्नि महता ५, ५९, ४
 को वो बर्षिष आ नरो १, ३७, ६
 कद्रुपाया जरिता १०, १००, ११
 कद्रुमित कद्रुतो १०, ६४, ४
 कद्रुमित जितयो ४, २४, ४
 कद्रव ह्यर्णमुदां ८, ७८, ७
 कद्रवाः समह दीनता ७, ८९, ३
 कद्रवा दक्षस्य तद्वतो ३, २, ३
 कद्रवा दक्षस्य रत्नं ९, १६, १
 कद्रवा वा अरु श्रेष्ठः ६, १६, २६; वै. मा. १, ४, ६, १

कथा यदो अनुपदवं १, ८१, ४; साम. ४१३
 कथा यदुस्य वसिषीषु १, ११८, ५
 कथा युष्मन्निहामि १, १००, ८
 कथा हि श्रोत्रे अश्वते १, १, ८
 कथे दृष्टाय वः कवे १, १००, ५
 कथ्यमानसि व द्विभोमि १०, १६, १; अथर्व ११, ४, ८;
 वा. म. १५, ११

काला यथा मरुतो १०, १२, ६
 काला यद्विर्जित्युभि. १, ५८, ३
 काला विष्णुर्महीनां १, १००, १; साम. ५३०, १०१३
 क्रीकं वा शर्वो १, ३७, १, वै. म. ४, ३, ११, ६; वि. ७, १
 क्रीकलाय वसुधा ८, १३, ८
 क्रीकको रथ ५, ११, ५
 क्रीकर्मसो १, १०, ७; साम. १७४
 क्रीकानि नो सधवा ७, ८८, ५
 कवासा वसु पुष्युताय ६, ६३, १
 कवासी यथा विद्वो १, १४, १
 कव नूनं सुहायवो ८, ७, १०
 कव नूनं कस्यो कर्ष १, ३८, १
 कव व. सुहा यन्मसि १, ३८, ३
 कवा बोध्या कवाधीराय ५, ६१, १
 कवाश्व वे यत्र सुकवाय १, ३३, ७
 कवाश्व वीरा को अथवत् ५, ३०, १
 कवाश्व वृषमे युवा ८, १४, ७; साम. १४१
 कवाशवा को कवय १, १६५, १; वै. मा. १, ८, १, ५
 कव सिद्धय कथमास्त्रिणा १०, ४०, १४
 कव सिद्धय रथसो मदा १, १६८, ६
 कव सिद्धानां कथवा युवासी ४, ५१, ६
 कवेयव कवेदसि ८, १, ७; साम. १०१

कृपय किन्वन्तुय ८, १५, १४
 कृष्णय एवं अश्वते १, ११३, ६
 कृष्णय स्वमसि ८, १३, ६
 कृष यथा हीरिति ७, १५, ८
 कसो राजन्तुय १, ७१, १; साम. १५६३, वा. म. १५, ३७,
 वै. म. ४, ४, ४, ५
 क्खिचन्त् स्वमसिचन्त् ४, १७, ११
 क्खेति केमेति सायुजि ८, ८४, १
 क्खेत्विद पि मङ्गा १, ११०, ५
 क्खेज्जय वसिना वरं ४, ५७, १; वै. सं. १, १, १४, १;
 वि. १०, १५

क्खेयस्य यतो मनुमन् ४, ५७, १; वै. सं. १, १, १४, १;
 वि. १०, ११
 क्खेयाययसं मनुमन् ५, ३, ४
 क्खेयाय व मनुमन् ८, ३७, ५
 क्खेयो म सायु १, ६७, १
 क्खे यत्तव केऽमन- ८, ५१, ७; अथर्व १४, १, ४१
 क्खेयस्यं यानुतो युवं ८, ८१, ६
 क्खेयायां वा मन्मसि १, १३, १; वै. म. १, १, १४, ३
 क्खेया मो यत्र वसिषाः ५, ८७, १
 क्खेयाया हि स्वोऽश्वते १, १७, १
 क्खेयवसिना सधवा इतिश्वो १, १३, ४
 क्खेयवे क्खेया पदमस्य रक्षति १, ८१, ४
 क्खेयव्यय वायव्यकिन्त् कर्ष ७, १०, ११
 क्खेयव्यो वसुधा हि सविष १०, ४४, ५; अथर्व. १०, १४, ५
 क्खेयीो वदवीरिय ३, ४५, ३; साम. १०००
 क्खेयीरथ न वदवासायिभ्यो ६, २४, १
 क्खेयव्यो मनीषिहा १, ११, ११; वै. म. ४, ३, १३, ५
 क्खेये धेहि सिन्धुवाकि १०, १८४, १; अथर्व. ५, १५, १,
 ला. मा. १४, १, ४, १०
 क्खेये तु नो वसिषा इषती वः १०, १०, ५; अथर्व १८, १, ५
 क्खेये तु सं मन्वेयाश्वेय ४, १०, १; वै. मा. १, १४
 क्खेये सायु विष्णुमिना ६, १६, १५; ला. म. १३९७
 क्खेये बोधामदपुत्रेभ्यमानसि १०, ५१, ११
 क्खेयो यत्तव देवतु ८, ११, ११
 क्खेयो को कर्षो कर्षे १, ७०, ३
 क्खेयासि वसिषो मनुमन् ५, ५१, ३
 क्खेयासिं मन्विमसिह सुक ३, ३१, १
 क्खेयस्य इन्द्र मन्वाय विना ४, १७, १६
 क्खेयो तु नो यथा युवा ८, ४६, १०; ला. म. १८६
 क्खेयसि मेधसि १, ४१, ४
 क्खेयवस्यं सायुति ८, १, १८
 क्खेयव्ये वा इति १०, १४६, ४; वै. मा. १, ५, ५, ७
 क्खेयव्ये वसि सिन्धीते कर्षे १, ११४, १४; अथर्व. १, १०, १
 क्खेयव्यम मन्मन् १, १७३, १
 क्खेयव्ये वा क्खेयव्यो १, १०, १; साम. १४१; १४४४,
 वै. सं. १, १, ११, १; वि. ५, ५
 क्खेयव्ये संय १, १५, ११
 क्खेय इव मां वसुधिरिवाया १०, १४५, ४
 क्खेय ववायवाय ८, ७१, ११; साम. ११७, ११०१;
 वा. म. ११, ११, ७१

गणविद्या समन्वयः ८, २०, २१; साम. ४०४
 गणो न ब्रह्मसुखं वदति ८, ४६, २०
 गणो भगो गण इन्द्रो मे अग्रजा ६, २८, ५, अथर्व.
 ४, २१, ५; ते. ब्रा. २, ८, ८, १०
 गणो यत् प्रभुता अर्धो अक्षर १०, २७, ८
 गिरवज्जिह्वि विह्वते ८, ७, २४
 गिरव वास्ते गिर्वाहः ८, २, ३०
 गिरव इंद्र ओजसा ९, २, ७, साम. १०४३
 गिरा ज्ञान इह स्तुत ९, ६२, १५
 गिरा न दृता सुनजद्वरी ते ७, ३६, ४
 गिरा वही सत्त्वयः ९, १४, २
 गिरा ज्ञानो न संभृतः ८, ९३, २; साम. १२२४; अथर्व.
 १०, ४७, ३; १३७, १४; ते. ब्रा. १, ५, ८, ३
 गिरिर्देवः स्वर्गो अल्प इन्द्रः ४, २०, ६
 गिरिगङ्गाप्रमथार्थो अथारव १०, ४४, ८; अथर्व. २०, ९४, ८
 गिरो ह्येषामस्वर्गं ह्येषां ८, ३५, ६
 गिर्यज्ञः पारिह न सुतं ३, ४०, ६; साम १९५; अथर्व. १०, ६, ६
 गीर्धं सुतयं समसायगृहं १०, ८८, २
 गीर्धिर्यज्ञः प्रमथिभिष्ममान ७, ९३, ४; ते. ब्रा. १, ६, ९, १
 गुहा गिरो निहितमूपगङ्गी १०, ७५, २
 गुहा सतीत्य एतन्ना ८, ६, ८
 गुहा दिवं गुह्यं गुह्यं २, ११, ५
 गुह्यानां गुह्यं समो १, ८६, १०
 गुह्यानां अक्षर्यज्ञाना ३, ६२, १८; साम ६६५
 गुह्यानां अक्षिरोभिर्वा १, ६१, ५
 गुणे सदिग्धं ते सव ८, ६२, ८; साम. १९१
 गुणीयं ते मन इन्द्र द्विपदाः ७, २४, २
 गुह्याभि ते सोमगाथाव इह १०, ८५, १६; अथर्व. १४, १, ५०
 गुहिः ससृष्ट स्वधिरं उवर्णा ४, १८, १०
 गुह्यं गुह्यमयना वास १, ११३, ४
 गुह्येषास आगत ७, ५२, १०; ते. सं. ४, ३, १३, ५
 गुह्यो वाग्ध्वंङ्गो १०, १११, १३
 गोविता वाहु अमितकृत १, १०२, ६
 गोविष्ठा सोमो रघविर् ९, ७८, ४
 गोविधुर्दे गोविर्दे वज्रवाहुं १०, १०३, ६; साम. १८५४;
 अथर्व. ६, ९७, ३; १९, १३, ६; वा. व. १७, १८
 ते. सं. ४, ६, ४, २
 गोविर्धिर्यज्ञं वदिते सुवर्तं ३, ५०, १
 गोविर्धिर्यज्ञं अक्षर ८, २, ६; वि. ५, १
 गोविर्धिर्यज्ञे अक्षर ८, २, ६; वि. ५, १
 गोविर्धिर्यज्ञे अक्षर ८, २, ६; वि. ५, १

गोविर्धिर्यज्ञे अक्षर १०, ४२, १०, ४३, १०, ४४, १०;
 अथर्व. ७, ५०, ७, १०, १७, १०, ८५, १०, ९४, १०
 गोमदवाग्व्यपवसुवीरं ५, ५७, ७
 गोमदु सु मायावा २, ४२, ७; वा. व. २०, ८१
 गोमद्विषयवद्वसु ७, ९४, ९
 गोमज इन्द्रो अक्षर २, १०५, ४; साम ५७४; १६११
 गोमजः सोम धीरवदु ९, ४२, ६
 गोमातो वसुधामधो १ ८५, ३
 गोमो अग्रोविर्धो अर्धो वजः ४, २, ५; ते. सं. १, ६, ६, ४;
 ३, १, ११, १
 गोमापुरादाद्वज्रमापुराद् ७, १०३, १०
 गोमापुरो अक्षरमापुरोः ७, १०३, ६
 गोविलयवसु वसुविद्विषय २, ८६, १९; साम. २५५
 गोवा इन्द्रो वृषा ९, २, १०; साम. १०४५
 गोपु प्रसक्तिं वनेषु पिबे १, ७०, ९
 गोरीमीमेदु वानं मिपतं १, १६४, १८, अथर्व. ९, १०, ६.
 १, ८; वि. ११, ४२
 गोरीर्धिर्यज्ञं सक्तिं १, १६४, ४१; अथर्व. ९, १०, ११;
 ३३, १ ४२; ते. ब्रा. २, ४, ६, ११; ते. ब्रा. १, ९, ४;
 वि. ११, ४०
 गोर्धिर्यज्ञं मरणं ८, ९४, १; साम. १४९
 ग्राह वज्रव वापुष्यव ६, ६८, ४
 ग्रन्थि न वि व्य प्रथितं ९ २७, १८
 ग्रावाण वपोष्वा १०, १७५, ३
 ग्रावाणः सक्तिं नु चो १०, १७५, ४
 ग्रावाणः सोम नो दि क ६, ५१, १४
 ग्रावाणेषु हरिर्द्वं ज्येते २, १९, १
 ग्रावाणो अक्षर वसुधुनां १०, १७५, २
 ग्रावणो न सूरवः सिन्धुना १०, ७८, ६
 ग्रावा वद्वय रत्नाभि केषु १०, ३६, ४
 ग्रावाणो वज्रा वसुधुनाः सव ५, ४०, ८
 ग्रीवाण्यव सक्तिं १०, १६३, १; अथर्व. १, ११, १.
 १०, ९६, १८
 ग्र्येव सिन्धुनि अक्ष १, ३६, १६
 गर्वां समन्ता विदुषु स्वापुः १०, ११४, १
 गर्भे ननु अरो सजे १०, १०६, ८
 गर्भं न दुर्गं सन्तोषा ४ १०, ६; ते. सं. २, ७, ११, ७
 गर्भहृता मनोभुजो १, १४, ६
 गर्भहृतिं न अक्षर १, १४३, ७; ते. ब्रा. १, ९, १, १०
 गर्भहृत्वाः सोम्या ८, ५१, ४

दुग्धस्तुभः कुम्भपत्र ५, ५२, १२
 कर्त्तव्यमद्वयं ८, ८५, ५
 ज्योतिष सिन्धु दिग्गणनाय १, १६४, २५; अथर्व. १, १०, ३
 कर्मणा ते श्रुतिगामिन्श्च हस्तं १०, ४७, १; साम. ३१७,
 तै. भा. ३, ८, २, ५
 कपने चोद एषां ५, ६१, ३
 कचर्षो ह्यत्र शिनेकस्रोद् १, १७४, ६
 कचर्षो व इतिभिः समृत १, ५२, ८
 कचान् कृष्णं स्वधितिवेनेष १०, ८९, ७
 कश्चिद्भवमिधियं १, ६१, २०; साम. ८१६
 कञ्जान एव स्वबाधत इत्युच १०, ११३, ४
 कञ्जानं सप्तमाचरो १, १०२, ४; साम. १०१
 कञ्जानः सोमं सहसे पपाय ७, ९८, ३; अथर्व. २०, ८७, ३
 कञ्जानो तु शतक्रतुः ८, ७७, १
 कञ्जानो हरितो ब्रूया ३, ४४, ४
 कश्चिद् इत्या गोपीप्याय दि १०, ९५, ११
 कनं कश्चिन्मदि चिन् ६, १९, १९
 कनपक्रोचना दिवो ६, ४२, १
 कनस्य गोवा अजनिष्ठ ५, ११, १; साम. ९०७; वा. व.
 १५, २७; तै. सं. ४, ४, ४, २
 कनाय चिद्य ईक्षत उ लोके ६, ७३, २; अथर्व. २०, ९०, २
 कनासो कश्चिद् हरिरे सः १, ३६, २
 कनासो बृहत्कर्षिषो ८, ५, १७
 कनिष्ठा दिवो कनिष्ठा पृथिव्या ८, ३६, ४
 कनिष्ठायां कनिष्ठा गतो ८, ३६, ५
 कनिष्ठ घोषा एतवत्कनीनक १०, ४०, ९
 कनिष्ठ दि जेवो अग्रे अहो ५, १, ५; तै. सं. ४, १, ३, ४
 कनिष्ठा उग्र सहसे गुणाय १०, ७३, १; वा. व. ३३, ६४;
 तै. भा. २, ८, ३, ४
 कनिष्ठा देववीर्ये ६, १५, १८
 कनीयसो ग्वमवा ७, ९६, ४; साम. १४६०, अथर्व
 ४४, २, ७२
 कर्त्तव्यो मरुतलयेभ्ये ७, ५८, २
 कने व रोच आहूयः १, ६९, ४
 कनो वो मित्राचरणा १, १२२, १
 कन्मज्जमदिहितो जातवेदा ३, १, ११
 कन्मज्जममिती १, १८२, ४
 कनयं व प्र स्तुयं व ८, १५, ११
 कन्यामिच कन्वतुः १, २३, ११
 कनेम कारे पुनश्च कानि ८, २१, ११

कर्त्तव्यो विरोचपीभिः ९, १२२, २
 कर्त्तव्यो समिप्यते १०, ११८, ५
 कर्त्तव्यो कश्चिदिदि १, २७, १०; साम. १५; १६६३;
 वि. १०, ८
 कर्त्तव्येस्ते सुनवाम सोममना १, ९९, १; तै. भा. १०, २, १;
 वि. १४, ३३
 कर्त्तव्यो रोचते ३, २९, ७
 कर्त्तव्यो आवते सुदिनये ३, ८, ५; तै. भा. ३, ६, १, ३
 कर्त्तव्यो यस्मै मुच्यता स्वकव- ७, १३, ३; तै. सं. १, ५, ११, २
 कर्त्तव्योः प्रथमस्य १, १२३, ९
 कर्त्तव्यो मृच्यो अथवस्य ३, ७, ५
 कर्त्तव्यो रूपमकृपन्त विद्या १०, १२३, ४
 कर्त्तव्यो. सिधुर्नां प्रातये १, ६५, ७
 कर्त्तव्योः प्रथमः ८, ७२, ४
 कर्त्तव्यो तस्यते किनवस्य होना १०, ३४, १०
 कर्त्तव्यो मयवस्येऽप्यो मिः ३, ५३, ४
 कर्त्तव्यो पलायधि रोच संहसे १, ८२, ४
 कर्त्तव्योऽग्निं हविषा १, १०, ४; वा. व. ११, २३; तै. सं.
 ४, १, १, ४
 कर्त्तव्यो तुमुदेऽवते तथा १, ८५, ११
 कर्त्तव्यो कश्चित्ते मघोनी १, ११३, ५
 कर्त्तव्योऽग्निश्च लक्ष्मन् ८, ४३, ८
 कर्त्तव्योऽग्निश्च मरुति प्रतीकं ६, ७५, १; वा. व. २९, ३८
 तै. सं. ४, ६, ६, १
 कर्त्तव्यो कश्चित् वि मयन्ते १०, ४०, १०; अथर्व. १४, १, ४५
 कर्त्तव्यो अग्निं येनना ८, ६७, ५; वि. ६, २७
 कर्त्तव्यो माससोच कश्चित् १, ११६, १०
 कर्त्तव्यो मासस्य १०, २०, ५
 कर्त्तव्यो नः समिधमने अथ ७, २, १
 कर्त्तव्यो सप्तमस्य १, ७५, १; तै. भा. ३, ६, ७, १
 कर्त्तव्यो इत्या सत्रोपाः ५, ४, ४
 कर्त्तव्यो अग्ने मति हर्षमेव १०, १२२, २
 कर्त्तव्यो अग्निश्चमेमा ८, ४४, ८
 कर्त्तव्यो बृहन्निद्ये ८, ३८, ४
 कर्त्तव्यो बृहन्निद्ये इत्यस्य मे विदेह ८, ३५, ४
 कर्त्तव्यो बृहन्निद्ये इत्यस्य मे सतो ३, ३३, ६
 कर्त्तव्यो बृहन्निद्ये इत्यस्य मे सतो ३, ३३, ६
 कर्त्तव्यो इत्या मसताः १, १३, ८; साम. ११९४
 कर्त्तव्यो इत्या मः सिधुर्नां ७, ३३, ४; तै. भा. २, ४, ३, १
 कर्त्तव्यो इत्या अग्निर्दुर्गो ५, ४, ५; अथर्व. ७, ७३, ९;
 तै. भा. २, ४, १, १; वि. ४, ५
 कर्त्तव्यो इत्या देवता इत्यो १, ९७, १२

दूधो वि दूधो अग्नि १, ४४, १; साम. १७८१
 उद्वी न दूधो सुधवा सुधादि १, १०, १६
 उद्वाला विद्विधा ८, १६, ५
 उद्वे वि विधयन्तो ५ ११, १; नि. ४, ११
 उषान्निविद्य. इषु घ्रा १, १७८, १
 उषधरीमधुवो लघवे १, १६०, ५
 उषया सविषयस्य ने १०, १५८, १
 उष्यन्ते समिध प्रोष्यद्वि १, १०, ६
 उष्यन्तो अग्नि प्रथमः १, १०, १
 उष्या भाग सद्गमा नो १, १०, १
 उष्या अथ वसतो इत्थं देवा उ. ११, १; नि. १२, ४१
 उष्यामभरत वदुनस्य केतु ५, ४४, ८; नि. १, १५
 उष्यत आह वससाहासंति ४, ११, ५
 उष्यतेन मोतसिन्ध्याय सोमं ८, १, ११
 उष्यतिर्लक्ष्य वसते मनुष्यि १, ८६, १०, साम. १०११
 उष्यतिर्लक्ष्य रोदसी मनु १, ११, ८
 उष्यतिर्लक्ष्य लक्ष्यो विज्ञान १, ११, ७
 उष्यतिर्लक्ष्यो विद्वि विद्वि १, ११, १
 उष्यतिर्लक्ष्यो केतुमन्त्र ८, ५८, १
 उ आदिता भा गता सर्वगतये मू १, १०१, १
 उ आदिता भा गता सर्वगतये दूधे नो १०, १५, ११
 उ आदित्याम धरुवो १, १०, १
 उ आद्यन्त्र अग्निं समन्ता १०, ८१, ४; वा. व. १७१८
 उ सं. ४, १, १, १, नि. १, १५
 उ इदुमा सवसा पशुदेवता १, ११, १
 उ इदुमानं लघमाद्य आनम् उ. ७१, ४
 उ इदुमं सुधवा स अक्षुति ८, १५, १८
 उ इक्षिप इदुमस्य वसो उ ११, १
 उ इत्थं वस मनुष्यि वि १, ११, ४
 उ इक्षिपानो अदिमत्तं १, ८५, १
 उ इदमा सुधवा ८, १०, ११
 उ इ नु नो मयो वसता १०, ११, १०
 उ मयो वदिपि १०, १०, ७; अथर्व. १५, १, ११; वा. व.
 ११, १; उ आ. १, ११, १
 उ वससाधमवि १, ११८, १
 उ सुधायां वसन्तो नो १, १८१, १
 उ सुध देवाधिया ४, १५, १०
 उ व इन्द्र चरितं १, ११, ४
 उ व इन्द्र म सुधुम् १, ४८, १४
 उ व सर्व वसन्तम् ५, ५१, १०

उ वः सर्व इष्टुमन् ५, ५१, १
 उ वा सर्व मया १, १०, ११
 उ वाः सखाय स १, ११, १
 उ वाः सखायो मया १, १०५, १; साम. ५११; १०१८
 उ सर्वयन्तो अदिपि १०, १०, १; अथर्व १०, ११, १
 उ सखाया १, ११, १; नि. १०, ११
 उ सर्व इष्टुमन् इष्टुमन् ४, ४७, १; अथर्व.
 १०, १११, १
 उ सर्व इष्टुमन् इष्टुमन् इष्टुमन् १, १८०, १०
 उ सुधमं मातं १, ११, ११
 उ सुधा मेवसाद्य १, ११, १
 उ सो इक्षुतीपम् ८, ८८, १; साम. १११; १८५,
 अथर्व. १०, १, १, ११, ४; वा. व. ११, ११
 उ सो रोषां सुधोपि ५, १८, १
 उ सो विधा मयस्या १, ११, ७; अथर्व. १०, ११, ७
 उ सो विधा परमथा १, १८, १
 उ सो मयो महापम् ८, ७०, ८
 उ सो वासायां वदि ८, १४, १८; साम. ११८१; अथर्व.
 १०, १४, १
 उ सो वि व इष्टुम् १०, ११५, १
 उ सखायो मयसायां उ, १०, १
 उ सखायी सुधुम् उ. ७, १
 उ सिद्धिवा सुधुधिया ८, ४०, १०
 उ सिद्धिवा वसन्तम् ८, ४०, ११
 उ सुधमनिमययो १, ११, १
 उ सखायः सुदीपम् १, १८, ११; साम. ११८०; नि. ५, १५
 उ सखीकीरुनयो १, ११, १; उ आ १, ४, ५, १
 उ सखायो वसन्तम् १, १०, १; नि. मा. १, १, १, १
 उ सानाधवि कामयो १, ११, ५
 उ सिन्धवो मातं १०, १०, १
 उ सुधगीर् सुधाम् १, १५, १०; उ सं. १, ५, ११, ५
 उ सुधुम् विधये ८, ११, १; अथर्व. १०, ४७, १
 उ सोमो वसन्तम् १, ११, १८
 उ सा सर्व मयम् १, १०१, १
 उ सिन्धवि मयापु १, ५१, ४; साम १७१७
 उ सि सखाय इदमे ५, १४, १; उ सं. ४, १, ११, ८
 उ सि सखायं सुधमं ८, ११, १; साम. १११४; अथर्व.
 १०, १११, १
 उ इष्टुमन् वसन्तम् ८, ११, १०
 उ इष्टुमन् वसन्तम् उ, ११, ११; साम १५१४
 उ म व सुधि १, ११, १

वक्रवच अशाना १, ५१, १०
 वक्रवर्दी मनसो १, १७, २२; साम. ५३७
 वक्रवासलान्धवा १, १०, १
 वक्रप्रथं सुहृत् १, १११, १
 वं गायथा पुत्रान्वा १, ११, ४; साम. १६३३
 वं गारो अन्वन्वत् १, २६, २
 वं गीर्णिवीचमीह्वयम् १, ३५, ५
 वं गूर्वो वैमन्त्रिण १, ५६, २
 वं गूर्ववा ८, ११, १; साम. १०१; १६८७
 वं गोभिर्दुर्गलं वनं १, ६, ६
 वं वेमिण्या (०) अर्धं विद् ८, ६१, १७; अथर्व. २०, १२, १४
 वं वेमिण्या (०) होत्राभिः १, ६६, ७
 वक्रमुर्ध्ववर्धितं ७, ६६, ६६; वा.च. ३६, २४; छे. आ. ४, ४२, ५
 वक्षिण शव आ भरीषो ७, ८१, ५
 वत् मे अयः १, ११०, १; छे. आ. १, ७, ११, २
 वसुविधिं विचो विचोः ६, २४, २
 वसुधावाः सिन्धवाः ५, ५१, ७
 वष इग्निं परमं पराये. १, १०३, १
 वषद्विधयो वषे ८, ३१, ४
 वषद्विधिनो. १, ४६, ११
 वषद्विदस्य वीरवं १, १५५, ४
 वसु वे दसो १, ६१, ८
 वसु प्रवः प्रलया से १, १३२, १
 वष भई वत् १, १४, १४
 वषो वसो अत्रायत् ८, ८१, ६; साम. १४३०
 वषो वसुव ईमदे ८, ४१, ३३
 वषवा वामि मरुता १, १४, ११; वा.च. १८, ४१; २१, १;
 छे. सं. १, १, ११, ६
 वषवा वामि सुशीर्षम् १, २, २; अथर्व. २०, २, ३; ४१, ६
 वषो वषि प्राणीवत् ८, ५६, ४
 वषवित्ता बोधुत्तमं १, ११०, १
 वषवित्पुर्वीचम् १, १११, १०; साम. १४६२; वा.च. १, १५;
 २१, १; ३०, १; ३६, ३; छे. सं. १, ५, ६, ४;
 ४, १, ११, १; छे. आ. १, ११, २
 वषवित्पुर्वीचो वषं ५, ८१, १; छे. आ. १, ११, १
 वसु वा वसं वषवत् ८, १८, ११
 वसु वः सविता वसो (०) इन्द्रो ४, ५५, १०
 वसु वाः सविता वसो (०) वसं ८, १८, १
 वसु वो वसं सन्धत् ८, १७, १८
 वसु वो विवे (०) वसुव १, ४५, १३
 वसु वो विवे (०) मरुत् ८, २४, १

वसु वा मित्रावरुणा ५, ६२, २; छे. आ. १, ८, ६, ६
 वसुर्वं शोदसी वसो ८, १५, २१
 वसुर्वं वषं वसं १, ११५, ४; अथर्व. २०, १०३, १;
 वा. च. ३३, ३७, छे. आ. १, ८, ७, १; नि. ४, ११
 वषा वसुव सोमवा १, ३०, ११
 वसुवे वसु. प्रति १०, ८७, ११; अथर्व. ८, १, ०१
 वसुव सुप्रमा मर ८, ११, १५; साम. १११
 वसुव वाच प्रथमं १०, ५३, ४; नि. ३, ८
 वसुवा वित् वसिषो ८, १५, ६; साम ८८१; अथर्व.
 २०, ६१, १
 वसुवा वसुव ८, ४७, १६
 वसुव मित्रावरुणा ५, ४७, ७; अथर्व. ११, ११, १
 वसुव मरुवमक्रिस्वत् २, १७, १
 वसुव विवमनि १, १५४, ५; छे. आ. १, ४, ६, ०
 वसुवानीकमुत्त वाच २, ३५, ११
 वसुवैवं वसुवा १, १०३, ५
 वसुवसुवमनि वाच १०, ३२, ४
 वसुवसुवमनावासे १, १५, ६
 वसुवसुव सुवनेत् १०, ११०, १; वे. आ १, १२; अथर्व.
 ५, २, १; २०, १०७, ४; नि. १४, २४
 वसुवसुव सवनं विवोवा १०, ७६, १
 वसुवसुव वसुव ८, ११, २०
 वसुवसुवसुवो विवोवने १०, ९४, १३
 वसुवसुव वसुव १, १०३, ७
 वसुवसुव आ मर ८, २४, १५
 वसुवसुव वसुवा मरुवाः १, १४, १० -
 वसुवसुव से वसुव ५, ३१, ७
 वसुवसुवसुव वसुवसुवो १०, ६१, ११
 वसुवसुवसुव वसुवसुव १, १८, ७
 वसुवसुवसुव वसुव १, १८, ८
 वसुवसुवसुवसुवो १०, ३१, १
 वसु प्रववसुवसुव १, ६१, ६
 वसु वेवं सवनं १०, ७६, १
 वसुवसुव मासुवेमा १, १०३, ४
 वसु वु वामेना वसुं ५, ७३, ४
 वसु वसुवि विवत् ५, ६६, ५
 वसुवानी अरुवसो ८, ११, १०
 वसुवसुव वसुवसुव ४, ५३, १
 वसुवसुव वसुवसुव १, २४, १
 वसु वसु वसुवसुव १०, १११, १
 वसुवसुव वसुवसुव १०, ६१, १८

वष अनास आधुवा ४, ४, २; वा. व. ११, १०; ठे. सं. १, २, १४, १
 वष बाधवृत्तलगे ८, २४, ११; वा. व. २७, १४
 वष विषे सत्रोपयो १, १८, १; साम. १०५५
 वष अने पुमगासा १, १८, १
 वष सतिं वज्रविष्णवर्ष १, १११, ११; वा. व. ११, ११;
 ठे. सं. ४, १, ७, ४
 वष वृक्षयो अर्षयो दिवः २, ११, ५
 वष विवा सुप्रतो ५, १, ४
 वष विषे अयो मर्षवज्य ५, १, १
 वष विषे अत्रिहीत १, ११, १८
 वष विषो अर्षदेव १०, ११, ५; साम. १८१
 वष स्वाय सुप्रवीत्य १, १८, १
 वष सतिप्यारे ४, १०, ५
 वष इ सतिप्य विषमायी १, १०, ११
 वषाये होत्रं वष १, १, १; १०, ११, १०
 वषां सोमस्यनेष्टां १, १५, १; वा. व. ११, ११
 वषां शूर सतिमिः १, ११, १
 वषां सोम सार १, १०७, ११; साम. ५११; १११;
 वांज्य मा. ११, १, १
 वषाद्वय्य कतिमिर्दिवाभिः ८, ११, ११
 वषाद्वय्य कतिमिर्दिवाभिः ५, १, १
 वषेर् विषममिः वज्रं ७, १८, १; अर्षव. १०, ८७, १;
 ठे. आ. १, ८, १, १
 वषेर् विष्णो वज्रोत्पन्न ८, १, ११
 वषेर् विष्णो वज्रं वज्र ७, ११, ११; साम. १७०
 वषेर् विष्णो वज्रमासा ८, ७८, १०
 वषेर् वाः सुधींषो ८, ७५, ११
 वषेमा. अथा विष्णो वज्रमा. १, ८१, १८
 वषेमे सत्र विष्णो १, ११, १
 वषोमिभिः सधमासा ५, ४१, ८
 वष्या अत्रिमीरव ४, १५, ४
 वष्या अर्षे अनास यो १०, १, १; साम. १८११; अर्षव.
 १, ५, १; वा. व. ११, ५१; ११, ११; ठे. सं. ४, १,
 ५, १; ५, १, १; ७, ७, ११, ४; ठे. आ. ४, ४१, ४;
 १०, १, ११
 वष्या अर्षे दिवसा १, १५, ४
 वष्या इद्वये इविः ७, १०१, १; ठे. आ. १, ४, ५, १
 वष्या इद्वये सुप्रवत् १, १५, ५
 वष्याद्वया अत्राप्य १०, १०, १०; अर्षव. ११, १, ११;
 वा. व. ११, ८; ठे. आ. १, ११, ५

वष्याद्वया अत्राप्य अत्र १०, १०, १; अर्षव. ११, १, ११;
 वा. व. ११, ७, ठे. आ. १, ११, ४
 वष्याद्वया अत्राप्य सत्रं १०, १०, ८; अर्षव. ११, १, ११;
 वा. व. ११, १, ठे. आ. १, ११, ४
 वष्याद्वया अत्राप्य १०, १०, ५; अर्षव. ११, १, ११; वा. व.
 ११, ५; ठे. आ. १, ११, १
 वषिमिवा वेतवा गिरो १, १७१, १
 वषिमिदि अत्राप्य ८, ४१, ७
 वषी वषस्यमत्र १, १०, ८
 वषी वषस्यमत्र १, ७५, १; ठे. सं. १, १, ११, १
 वष्ये वे वामिनो वषं १, १५, १
 वष्ये सुमो अत्राप्य ८, ११, १
 वष्ये वज्राः संवृति १, १००, ११
 वष्ये वषं सुमती १, ४७, ११; १०, १११, ७; अर्षव.
 ७, ११, १; १०, ११५, ७; वा. व. १०, ५१; ठे. सं.
 १, ७, ११, ५; वि. १, ७
 वष्याः सत्रा १, ११४, ४१; ठे. आ. १, ४, ११; वि. ११, ४१
 वष्येर्वज्रो वंशं ८, ११, १
 वष्येर्विह अत्राप्य वृष्णाभि ४, ११, १
 वा अत्राप्य वज्रं ५, ४८, १
 वा अत्रि सत्राप्य ७, १, ५
 वा अत्राप्य अत्राप्य १०, ११४, ८
 वा अत्राप्य नमसा सत्रः १, ८४, ११; साम १००७; अर्षव.
 १०, १०१, १
 वा अत्राप्य वृष्णाया १, ८४, ११; साम. १००१; अर्षव.
 १०, १०१, १
 वा अत्राप्य वर्णमाया १, ५, ५
 वा अत्राप्य वृष्णायाः ८, ११, १; वा व ११, ५५; ११, १०;
 ठे. सं. ४, १, ४, ४; ठे. आ. १, ११, १, १
 वा आ वंति सत्रा ४, ५१, ८
 वा इवमेव सत्रा ४, ५१, १
 वा इ वंति सत्राप्य १, १५५, १
 वा वं वेपुं व १, ११७, १
 वा वं वेवाः सुमति ५, ४१, १८
 वा वं वे वीरि १०, ५४, १
 वा वं वं वं १, १७१, ४
 वा वृष्णादि नमस्तेमि १, १८, १
 वा वा वा अत्राप्य ४, ५१, ७
 वा विष्णाया सत्राप्य १, १७, ८
 वा वृष्णा गिर्ष मम १, ११, ८
 वा वृष्णा वज्रं ४, ११, ५

ता सुते सन्धा मुनि ४, २२, ६
 ता से सुगन्धि वेधयो ४, ३२, ११
 ता न आ बोद्धमभिवान ४, ४१, ११ वा. क. २०, ८१
 ता नः शक्य पायिष्यथ ५, ६८, ३, साम. ११४५, १४६५
 ता न क्षिपा ननुवा ७, ६६, ३
 ता मन्वतो ब्रह्माणाव ६, ४२, ४
 तां आ कद्वर मीनद्वयो ७, ५८, ५, वि. ४, १५
 तां आसिरे प्रोक्तवा ८, २, ११
 तां इवानो मदि ३, ३४, १४
 तानीद्वानि बहुजान्यामन् ७, ७६, ३
 तां इत्थो वि बोधव १, १७, ४
 ता नून आ सौमवता ६, ११, ५
 ता नो अथ वनस्यती १, २८, ८
 ता नो रामप्रतिपाथो ७, ३४, २२, वि. ६, १४
 ता नो वाज्रदन्तविक ६, ६०, १०, साम. ११५१
 तान्पूर्ववा निविदा १, ८६, ३, वा. क. २५, १६
 तान्बन्धो ब्रह्माणो १, १४, ७
 तान्बन्धस्य मरणस्यो ८, २०, १४
 तान्मो मयो मरुत २, ३४, ११
 ता वाहवा सुक्तेभ्यो ५, ६४, २
 तामिरा गण्डत नरो ६, ६०, १, साम. ११३
 तामिरावातं सुक्तेभ्यो ८, २२, १२
 तामिरावातसुक्तेभ्यो ८, ५, १४
 ता सुम्भु विभिरव ६, ६२, ६
 ता सुविपासावभूषव ७, ६५, ३
 ताम्बां विश्वरव शक्ति ९, ६६, ३
 ताम्बने अन्ने ह्य ७, ५, ८
 ता मन्वतामा मनुष्यो १०, ४०, १३, अथर्व. १७, २, ६
 तामरव तिमि ५, ४८, ४
 ता महात्मा सदस्यती १, २१, ५
 ता माता शिवदेवता ८, २५, ३
 ता निरुप्य ब्रह्मरूपे १, २१, ३
 ता मे अथिना सतीनां ८, ५, ३७
 ता मे अम्बानो ८, २५, २१
 तां दृग्निजवज्रमाह १०, ८५, ३३, अथर्व. १४, २, ३८;
 वि ३, २१
 तां दूष्य. सुमति यथ ५, ५३, ६
 ता बलमा सुविभिरव ६, ६७, २
 ता बभेभु म सन्ने १, २१, २
 ता बोधिव्यनि गा ६, ६०, २
 ता राजाना सुविभवा ६, १६, १४

ता वज्रिण मन्दिने १०, १६, ६, अथर्व. २०, ३१, १
 तावदुषो रायो अस्मान् ७, ७९, ४
 ता बन्धिवां वज्रुवा १०, ३१, १३
 ता बन्धुका पुत्र ६, ६२, ५
 ता वां वास्तुसुभमि १, १५४, ६, वा. क. ६, ३, ३, ३, ३
 १, ३, ६, १: वि २, ७
 ता वां विश्वरव गोपा ८, २५, १
 ता वां सत्यमनुद्वाजे ५, १७, २, साम. १८१
 ता वां सीर्षिविदम्बवः ७, १४, ६, साम. ८०२
 ता वां शिवोऽथ ४, ४१, ८
 ता वां मता वचसे १, ११८, १०
 ता वामस वाचपा १, १८७, १
 ता वामस इवानो ८, २६, ३
 ता वामिवातोऽरसे ५, ६५, ३
 ता वामेरे दवानो इन्द्रादी ५, ८६, ४
 ता वामने दवानां बर्षो ५, ६६, ३
 ता वां निरावचना १०, ११२, १
 ता विमं धैवे ६, ६३, ७
 ताविदा विजहानो ८, २२, १३
 ताविदसं अर्थे ७, १४, १२
 ताविहोपा वा दधमि ८, २२, १४
 ता विहोपा इवानो वां १, १२०, ३
 ता वृक्षमाणु सु ५, ८६, ५
 ता सश्रवा वृक्षसुती २, ४१, ३, साम. १११, वि. २, ११
 ता सातवी सवसाया ७, १३, २
 ता सुजिह्वा यव हृदे १, ११, ८
 ता सुदेवाय दानुने ८, ५, ६
 ता ह स्वर्द्धिर्व ६, ६२, ३
 ता हि अथ चारयेवे ६, ६३, ६
 ता हि अथमविदुतं ५, ६६, २
 ता हि देवजानसुग ता ७, ६५, २
 ता हि मन्व मातां ८, ४०, ३
 ता हि अथ हंका ७, १४, ५, साम. ८०१
 ता हि अथर्वेणा ५, ६५, २
 ता हि देवा देवताया ६, ६८, २
 ता सुवे यवीरि ६, ६०, ४, साम. ८५१
 तिग्मप्रभाव वज्रमाव ८, १३, २२
 तिग्म चिदेव ६, ३, ४
 तिग्ममावचं मरुता ८, १३, १
 तिग्ममेको विमर्शि ८, २१, ५
 तिग्मा वरुणदत्तानि ४, १६, १४

विद्यापुत्री विद्यादेवी ३, ७४, ४
 विद्याः पुत्र विद्विना ३, ५८, ५
 विद्याजीनो विद्वानो १०, १२९, ५; वा. व. ३३, ७४; ठे. मा. २, ८, ९, ५
 विद्या सु. कं मयवन् ३, ५३, २
 विद्या इती इव आ ३, ३५, १; ठे. मा. २, ७, २३, १
 विद्या अपाधिः १, ११६, ४; ठे. मा. १, १०, ३
 विद्यो देवीर्देविन्दुं वरीव १०, ७०, ८
 विद्यो देहाव १०, ११४, २
 विद्यो धानः सविद्युः १, ३५, ६
 विद्यो धारो विदिता ७, ८७, ५
 विद्यो धूरीधोरधन् २, २७, ८; ठे. सं. २, १, ११, ५
 विद्यो मायुधोपिपुन् १, १६४, १०; अथर्व. ९, ९०, १०
 विद्यो वदमे वारदः १, ७२, ३; ठे. मा. २, ४, ५, ६
 विद्यो वद्वत् सविद्यः १, २, २
 विद्यो वाच ईरवति प्र वद्विः ९, ९७, ३४; साम. ५२५; ८५९; नि. १४, १४
 विद्यो वाच उरिगते ९, ३३, ४; साम. ४७१; ८६९
 विद्यो वाच प्र वद ७, १०१, १
 वीक्षेनामने चक्षुषा १०, ८७, ९; अथर्व. ८, ३, ९
 वीक्षेवामिचक्षलो १०, ११०, १; अथर्व. २०, ९९, १
 वीक्षाः सोमाल आ गदि सुतालो ८, ८१, ८
 वीक्षाः सोमाल आ गच्छातीरं १, २३, १
 वीक्षन्वोवाग्दृषते ६, ७५, ७; वा. व. २९, ४४; ठे. सं. ४, ६, ६, १
 वीजो वो मयुर्गो अवं २, ४१, १४
 वृषो व हृदयुमविनो १, ११६, ३; ठे. मा. १, १०, १
 वृषे वषाव लयु भो ८, १८, १८; साम. ११५
 वृषे वरुने वर्णः ५, ४१, ९
 वृषेपुत्रो व १, ७, ७; अथर्व. २०, ७७, १३; नि. ६, १८
 वृषवं धाना कविभिः ९, ३१, ३
 वृषवं धुक्षामः धुषवन् १, ११४, ५
 वृषवं धोरम्भक्षिगो ३, ११, ४; ठे. मा. ३, ६, ७, २
 वृषवं धुषावन्ववन् १०, ११०, १; अथर्व. २०, ९९, २
 वृषवं सोमा. धुषा इवे ८, ९३, २५; साम. ११३
 वृषवं सोका वृष ३, ११, १; ठे. मा. ३, ६, ७, २
 वृषवं शिम्बानो वसिष्ठ २, ३६, १
 वृषवं शारो वृषं ९, ३१, ५
 वृषवं शैवे वना ८, ४१, २९
 वृषवं वा अशिराव ८, ४३, १८; वा. व. ११, १११; ठे. सं. १, १, १४, ३; ठे. मा. १, ७, १, १

वृषवं वृष कविश्रो १, १४, ७
 वृषवामे पर्ववदन् १०, ८५, १८; अथर्व. १४, २, १
 वृषवधुषातः धुषवाः १, ११४, ४
 वृषवं पयो वद १, १११, ५
 वृषवं मन्त्राणि गिर ३, ५१, ६
 वृषवं माग्नि शिष्यो ५, १, १०; ठे. मा. २, ४, ७, ९
 वृषवावं सोमः पशितो १, ११५, १
 वृषवापमदिभिः सुभो ८, ८१, ५
 वृषवेदुमने मयुमयमं ५, ११, ५
 वृषवेदुमिन् परि विष्यते १०, १६७, १
 वृषवेदिं मरुषते ८, ७६, ८
 वृषवेदिन् स्व मोषवे १, ४२, ८; अथर्व. २०, २४, ८
 वृषवेदिना सवना ७, २१, ७; अथर्व. २०, ७२, १
 वृषवेदेने वदुका १, ५४, ९
 वृषवेदेने मरुषः ५, ३०, ६
 वृषवेना सुवना कवे ९, ६१, २७; साम. ७७७
 वृषवधोऽशिरा ७, ५१, १
 वृषवधो मयुमयं ८, ५१, १०; साम. १११०; अथर्व. २०, ११९, १
 वृषिवं नाम वद्विं ८, ८०; ९
 वृषिवं ठे सुहृवं ८, ७७, ११; नि. ६, ३३
 वृषिधीवो वपोदाः ८, १७, ८; अथर्व. २०, ५, १
 वृषिधीवो वृषभो वाहुवानो ५, १, ११
 वृषिधुष्य वृषिको ८, ६८, २; साम. १७३१
 वृषुवानो मनेने ८, १३, ११
 वृषुवो श्रीवाग् ६, २०, ३
 वृषवर्दरव सु विनाः १, १७२, ३
 वृषुवे धानाः मयवे ३, ५१, ६
 वृषुका अशिरावो १०, ९४, ११
 वृषु वरुषा मयुषा ४, ७, ११
 वृषवेज्जवृषवेज्ज १०, ८५, १४; अथर्व. १४, १, २९
 वृषाववा मयवं १०, ७५, ६
 ठे अग्नेहा अदित्याम ५, ५९, ६
 ठे मयुवो इमंशव १०, ९४, ८
 ठे अश्वरं वर्णं १, ९०, ३
 ठे अथ लयु वेपयो ९, ७७, २; साम. १४१५
 ठे आपाग्नी मयवेव ६, ७५, ४; वा. व. २९, ४१; ठे. सं. ४, ६, ६, १; नि. ९, ४०
 ठे ओमीविरावैवि १, १४, ११
 ठे मयवना अथवा ४, १, १५
 ठे वा शिरावो अशिराव १०, ९३, ४

से वेदो स्थाप्यो से था ८, १९, १७
 से वेदो स्थाप्योऽहा विधा ८, ४३, १०
 से विदि पूर्वीरति ७, ४८, १
 से कश्चिरे विव अत्रयान १, ६४, १
 से आनय स्थाप्यो ८, ७३, १४; साम. १४८१
 से विदिवा उपमी १, १३, १४
 से विदिवा वदवारति १, ११, १
 से से अये स्थाप्यो १, ११, १७
 से से देव मेव ५, ५०, १
 से से देवाव दान्य ७, १७, ७
 से था मदा अमद १, ५३, १; अथर्व. १०, ११, १
 से था मदा इह मादकम् ७, १३, ५; अथर्व. १०, ११, ५
 से था मदा इह विदि १, १७, ४
 से इहावा प्रथमा १, १४, ११
 से म आनयो वृषाणां ८, ६७, १४
 से म इहा वृषिणी १, ५१, ११
 से म पूर्वीरति वरयान १, ७७, १
 से म अणु वृषा मदा ८, ८१, १
 से मः सहाविम रति १, ११, ५; साम. ११११
 से म आयान्वा गतं १, ४७, १
 से मो काश्चिनीवसु वारय ८, ५, १७
 से मो काश्चिनीवसु वसे ८, ५, १७
 से म ससेव आणुव १, ११, ३
 से म स्तोत्रम आ मर ८, ७७, ८
 से मद्याप्ये से ८, १०, १
 से मूर्धं मोऽवसुमे १०, १११, १
 से मो अर्धो वसवसुतो १०, १४, १; वा. व. १, १३;
 छ. मं. १, ७, १
 से मो नृपाने मदिनी १, ११०, ५
 से मो गोवा अत्रयान ८, १८, १
 से मो मावसुवसु ८, १५, ११
 से मो अत्रेव सर्व्या ८, १८, १७
 से मो विषोः वदयो अर्ध्या ५, ४१, १
 से मो इनामि अत्रय १, १७, ७
 से मो हापो सुमो वारय १, ५०, ११
 से मो वदः सारवती १, ५७, ११
 से मो वदुमि आम्वा ५, ११, ११
 से मो वृहे विवन्वरी १, १५, १४; साम. १११५
 से म्नापो म्नुविदु १, १८, ११
 से म्नी मोवा अत्रय १०, १८, ११
 से म्नी कुर्वं वृषकाः ५, ७१, ७

से म आणुर्वं आणुः ५, ५१, १
 से म्नाप्य प्रथमं मान वेतोः ४, १, ११
 से मर्ध्वज वृषापो अर्धि ४, १, १४
 से माविमो मदिने १, १५१, ४
 से हापो से सुवर्धोः ४, ८, १
 सेऽमर्ध्विके रमाणी. १, ८८, १
 से वहामा सुमका ५, ८७, ७
 सेऽवदु प्रथमा १०, १०१, १; अथर्व. ५, १७, १
 सेऽवर्ध्या अत्रयतो १, ८५, ७ छ. से. ४, १, ११, १
 सेऽविदुमवसु १०, १८१, १
 से विधा वृषापो वसु १, ६४, १; साम. १०११
 से वो इहे म्रमे ४, १७, १
 सेवां वि विवसुवसु ८, ६७, १
 सेवां वि मदा मदां १०, ६५, १
 से ससेव मानवा गोपति १०, ६७, ८; अथर्व. १०, ११, ८
 से ससेव मन्वा दीप्यानाः ७, १७, ५
 से सीवसुव मोरद ७, ४१, ४
 से सुवापो मदिन्यामा १, ६७, १८; साम १८११
 से सुवः सवत. १, १५१, १
 से सोमापो हरी १०, १४, १; वि. १, ५
 से स्वहापो मोहयो ५, ५१, १
 से स्वाम देव वसुव ७, ६६, १; साम. १०११
 से स्वाम से अत्रये ४, ८, ५
 से वि आवावृषिणी म्नुविदमः १०, ११, ११
 से वि आवावृषिणी माया १०, १४, १४
 से वि आवावृषिणी विव १, ११०, १
 से विविने अत्रय ८, १०१, १
 से वि वृषापो अदिने ८, १८, ५
 से वि वृषापो अमन्व १०, ११, १०
 से वि वसेनु वसिवाव क्रमा अदिने १०, ७७, ८
 से वि वसेनु वसिवाव क्रमा सवसुव ७, ११, ४; वि. १, ११
 से वि वसो वसवाया १, १०, १
 से वि वेदवर्ध्या १, ५१, १०
 से वि वमा वसुतो यो ८, १५, १५
 से वि म्ना अत्रय ५, ६७, ४
 से वि विवसुव सवः ५, ५१, १
 से वि विदे सव ४, ४१, १
 सेवा सुवहापो हरे १, ११, ४; साम. १७०१
 सेवापो रववाया ८, १८, १; साम १०७४
 सेवा वदयो १, ६५, १०
 सेवा वसुवु विवोव ७, १४, १

लं कु मेवं १, ५१, १; साम. ३७७
 लं लिपवंतं गीर् ८, १४, ५
 लं विद्विष्युवृतां १०, १४१, १
 लं विद्वं ५, ११, ८
 लं विद्वं १०, १४१, १
 लं विद्वत् ऋतुभिः ५, ११, ५
 लं विद्विष्या अरण्यं ५, ११, १; नि. १, १
 लं विद्वेषां अयथा ५, ११, ४
 लं विद्वेषां शीर्षं १, १७, ११
 लं वृ माकनं गानं ८, १४, ११
 लव्यु वः अथछात्रं ८, ११, ७; साम. १७०, ११४१
 लव्यु यो अवहणं १, ४४, ४; साम. १५७
 लव्यु वाकिनं १०, १७८, १; साम ११११; अयवं. ७, ८१, १;
 नि. १०, १८
 लसचिन्महो विरुणस्य ५, ११, १
 लान्यु अत्रिषो ८, १७, १; ठे. सं. १, १, ११, ५
 लान्यु एनदक्षसो ८, १४, १०
 लान्यु ने वि रोदली ८, १४, ११
 ला न्यविना ह्ये ८, १०, १
 लथ ह्यस्य सोमाः ८, १, ७
 लथः ह्यस्यस्य मुष्ये ७, ११, ७
 लथः केसिन १, ११४, ४४; अयवं. १, १०, ११; नि.
 ११, १७
 लथः कोशास्योत्पिठ ८, १, ८
 लथः दथो अयुवादे १, १४, १
 लाया यो बोधि दरसान ४, १७, १७
 लायां स्वा ह्युवां १, ११, ८
 लायादित्युभयविगाराभिरं १, ४७, ११; साम. ११११; अयवं.
 ७, ८१, १; वा. व. १०, ५०; ठे. सं. १, १, ११, ५
 लायाते देवा अथि बोधया ८, ४८, १४
 लायान्नायिह देवाः १०, ११७, ५; अयवं ४, ११, ४
 लायध्वानं वरिष १, १७, १
 लायध्वानं वि राजति १०, १८१, १; साम. ११११; ११७८;
 अयवं. १, ११, १; १०, ४८, १; वा. व. १, ८;
 ठे. सं. १, ५, १, १
 लायदित्या मयतो ८, ११, ८
 लाय उठ मयुः १, १११, १४
 लाय अठ मयुः १, ७१, १
 लाय विष्णुकिङ्कणा १, १११, ११
 लाय अथा मयो १०, १४, ८
 लाय अथा मयो १०, १५, ५; नि. १, ११

लिङ्गकुकेभिः पठति १०, १४, ११; अयवं १८, १, १;
 ठे. आ. १, ५, १
 लिङ्गकुकेषु वेतवं १० नो गिरा ८, १११, ११; साम. ७१४;
 अयवं. १०, ११०, १
 लिङ्गकुकेषु १० नो गिराः सदाह्वयम् ८, ११, १८; नि. १, १०
 लिङ्गकुकेषु मयिषो १, ११, १; साम. ४५७; १४८१;
 अयवं. १०, १५, १; ठे. आ. १, ५, ८, १
 लिङ्गः ह्ये १, १०५, १७, नि. १, १७
 लिङ्गा दिवं पतिभिः ४, ५८, ४; वा. व. १७, ११; ठे. आ.
 १०, १०, १
 लिङ्गायाः श्रीकृति १०, १४, ८
 लिङ्गायस्वो ह्यमो १, ५१, १
 लिङ्गायुर्वं १०, १०, ४, अयवं. ११, १, १; वा. व.
 ११, ४; ठे. आ. १, ११, १
 लिङ्गिः पवित्रेषुपां १, ११ ८
 लिङ्गिष्वं वेव सविता १, १७, ११
 लिङ्गिष्वं सहायि १, १४१, १
 लिङ्गिष्वं सविता ४, ५१, ५
 लिङ्गिष्वं सिद्धिभिः १, १४, ८
 लिङ्गिष्वं सत्येयवो १, ७०, १; साम. ५१०; १४११
 लिङ्गिष्वं वा वरमा ४, १, ७
 लिङ्गिष्वं सवितासोपति १, ५१, १
 लिङ्गिष्वं सविता सोपति १, ५१, ७
 लिङ्गिष्वं वृषा १, ५१, ८
 लिङ्गिष्वं वृषि ७, १००, १; ठे. आ. १, ४, १, ५
 लिङ्गिष्वं अथिना रिष्यायो १, १४, १
 लिङ्गिष्वं अथिना वरमा १, १४, ७
 लिङ्गिष्वं अथि वरमा १, १४, ५
 लिङ्गिष्वं अथि १०, ८७, ११; अयवं. ८, १, ११
 लिङ्गिष्वं अथि विष्णुवो १, १४, ४
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ११८, १
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो ८, ५८, ८
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ४७, १
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, १०१, ८
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो ७, ११, १
 लिङ्गिष्वं अथि १, १४, १
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ११, ११
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ११, १
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ११, १
 लिङ्गिष्वं अथि सत्येयवो १, ११, १

एवं कुमिदि १, १७७, १। ६, २०, ११
 एवं कपोत कथा ७, ११, १। अथर्व. १०, १७, १
 एवं न ह्यत्र अथर्व ८, ७०, १०
 एवं न ह्यत्र स्वामिनी १, २०, २
 एवं न ह्यत्र राधा उक्तयो १, १११, १०
 एवं न ह्यत्र राधा वरीया १, १११, १
 एवं न ह्यत्र वायु ७, ११, १। साम. ७१८
 एवं न ह्यत्र वा १०, ११, १
 एवं न ह्यत्रा अर्धो लोको ८, १८, १०। साम. ४०५, ११११।
 अथर्व. २०, १०८, १
 एवं न ह्यत्रायां इको ८, ७०, ११
 एवं नः वज्रहस्तो ८, ११, ११
 एवं नः वज्रहस्तो शोभायता ७, १५, १५
 एवं नः सोम विद्यतो गोपा १०, १५, ७
 एवं नः सोम विद्यतो रथा १, ११, ८। छे. सं. २, १, १४, १
 एवं नः सोम विद्यतो वयोवा ८, ४८, १५
 एवं नः सोम सुजगु १०, १५, ८
 एवं अजिह्व कथा १, ४८, १। साम. ४११, ११११
 एवं नृचका अग्नि सोम १, ८१, १८। साम. १५१
 एवं नृचका वृषमायु १, १५, १
 एवं सुमिर्मन्वतो ७, १११, ४। अथर्व. १०, १७, ४। छे. सा.
 १, ५, ८, १०
 एवं मो अथ आयु ८, ११, १०
 एवं मो अथ र्था ५, १०, १
 एवं मो अथे अग्नि १०, १४१, १। साम. १५०५, अथर्व.
 १, २०, ५
 एवं मो अथे अग्नि एतु ५, १०, ७
 एवं मो अथे अथर्व ५, १०, १
 एवं मो अथे अथर्व १०, ८७, १०। अथर्व. ८, १, ११
 एवं मो अथे अथर्व १, ११, ११। वा. व. ११४, ११
 एवं मो अथे पित्रोलासने १, ११, १
 एवं मो अथे मरुगि ८, ७१, १। साम. १
 एवं मो अथे वरुण ४, १, ४। वा. व. ११, १। छे. सं.
 १, ५, ११, १
 एवं मो अथे अथर्व १, ११, ८
 एवं मो अथि आरथा १, ७, ५
 एवं मो अथि अग्नि ८, ११, १४
 एवं मो अथि ह्य ह्युर्वाया १, १११, १४
 एवं मो अथि कथा १, १५, १
 एवं मो गोपा वसिष्ठ १, ११, १

एवं मो अथे वरुण १, ११४, १
 एवं मो अथे वरुण १०, १५, १
 एवं अथे इतो वृषमः १, १, १
 एवं अथे इतिगो आरथा १०, १५, ११। अथर्व. १८, १, ४१।
 वा. व. ११४, १। छे. सं. १, १, ११, ५
 एवं अथे कथाया १, ११, १४
 एवं अथे कथाया १, १, १०
 एवं अथे अग्नि १, १, ११
 एवं अथे अग्नि ७, ११, ५। साम. ४१
 एवं अथे अग्नि १, १, ५
 एवं अथे अग्नि १, १, १। वा. व. ११, २०, छे. सं.
 ४, १, १, ५। छे. सं. १०, ७१, १। वि. १, १, ११, १
 एवं अथे इतिगो १, १, ७
 एवं अथे पुत्रयो ५, ८, ५
 एवं अथे अथर्व अग्नि १, ११, १
 एवं अथे अथर्व अग्नि १, ११, १। वा. व. १४, ११
 एवं अथे अथर्व आग्नि १, ११, १
 एवं अथे अथर्व १, ११, १०
 एवं अथे अथर्व १, ११, १५
 एवं अथे अथर्व ८, १००, १। छे. सं. १, ४, ११, १
 एवं अथे अथर्व १, ११, ४
 एवं अथे अथर्व १, ११, १। साम. १, १४७
 एवं अथे अथर्व १, ११, १
 एवं अथे अथर्व १, १, ४
 एवं अथे अथर्व १, १, ४। छे. सं. १, १, १४, १। छे. सा.
 १, ११, १, १
 एवं अथे अथर्व १, १५, ११। ७, ४, १
 एवं अथे अथर्व ५, १, १
 एवं अथे अथर्व १, ४५, १। साम. १५१
 एवं अथे अथर्व ४, १, ११
 एवं अथे अथर्व ७, १५, ११
 एवं अथे अथर्व १, ११, १
 एवं अथे अथर्व १, ११, ५
 एवं अथे अथर्व ८, ११, १। अथर्व. ११, ५०, १। वा. व.
 ४, ११, छे. सं. १, १, १४, ४। १, १, १
 एवं अथे अथर्व १, १४, १०
 एवं अथे अथर्व ७, ११, १। छे. सं. १, ५, ११, १
 एवं अथे अथर्व ५, ११, ४। साम. १४०५, छे. सा.
 १, ४, १, १। वि. १, १, ७
 एवं अथे अथर्व १, ११, १
 एवं अथे अथर्व १, १, ११

स्वयमेव सुखयो ७, १, ११
 स्वयम्भुव करिगारं ५, ३, ११
 स्वयम्भुव न संसिधो १, ८४, ११, साम. १४७, १७११;
 वा. व. १, ३७, नि. १४, २८
 स्वयम्भुव प्रथमं आचमनः ४, १७, ७
 स्वयम्भुवदुष्ट होयसि १, १४, ६
 स्वयम्भुवपिधाना वृषोरप १, ५१, ४
 स्वयम्भो वरुषे सुर्वसाध ५, ३१, ८
 स्वयम्भो वरुषुं अरुषाम् ३, ३१, ६
 स्वयम्भो वि दुरो ३, ३०, ५
 स्वयम्भुना अयसि वद् ५, ३, १
 स्वयमसि प्रसप्तो ८, ११, १
 स्वयमच्छाकमिन्द्र विषय १, १७४, १०
 स्वयमरुष वरो रजतो १, ५३, ११
 स्वयमरुषं प्रति १, १११, १
 स्वयमादिप नवं सुर्वसं १, ५४, ६
 स्वयमादिप सुभषसं १, ५३, १०, अथर्व. २०, ११, १०
 स्वमित्थयथा अरुष ८, ६०, ५, साम. ४१
 स्वमित्थो वसि अरुष १, ६१, १, साम. १८१
 स्वमित्थु नवो वाँ १, १११, ११
 स्वमित्थु अरुषुं ८, १११, ५; साम. १११; १६१०; अथर्व.
 १०, १०५, १; वा. व. ३३, ६६
 स्वमित्थु वकारदि १०, १५३, १; साम. ११०; अथर्व.
 १०, १३, ५; नि. ७, १
 स्वमित्थु वया असि ८, १०, ५; साम. १४८; १४११
 स्वमित्थु सजोषसं १०, १५३, ४, अथर्व. २०, १३, ७
 स्वमित्थु अविषया अपरुषा ७, ११, ३
 स्वमित्थु स्वयमा अयुधाः ७, ३७, ४
 स्वमित्थुमिभूरसि एवं सुर्वं ८, १८, १; साम. १०१६;
 अथर्व. १०, ६१, ६
 स्वमित्थुमिभूरसि विधा १०, १५३, ५; अथर्व. २०, १३, ८
 स्वमित्थुव विष्णवे १, ५६, ४
 स्वमित्थुसि वृषदा १०, १५३, ३; अथर्व. २०, १३, ६
 स्वमिमा ओषधीः सोम १, ११, ११; वा. व. ३४, ११;
 ठे. आ. १, ८, १, १
 स्वमिमा वाचां दुष ३, १६, ५
 स्वमीक्षिषे वसुवते वसुनां १, १७०, ५
 स्वमीक्षिषे सुनां ८, १४, १; साम. ११५६; अथर्व.
 १०, १३, ३
 स्वसुतामवोषते १०, १७, १३; अथर्व. १, १५, १; वा. व.
 ११, १०१

स्वसुतां अयुनिर्बद्धवानो ५, ११, १
 स्वमेकस्य वृषद्व ६, ४५, ५
 स्वमेष्टवाराध ८, १३, १३
 स्वमेष्टाननायो द्विरुका १, ५३, १; अथर्व. १०, ११, १
 स्वमेष्टानि अयिषे १०, ७३, ८
 स्वमेष्टान्दुरतो सज्जता १, ३३, ७
 एवं पयिषे रजतो विधर्मसि १, ८१, १०
 एवं पादीन् सदीपतो मूष १, १७१, ६
 एवं पिपुं युगवं ४, १६, १३
 एवं दुर इन्धु चिकिद् ८, १७, १४
 एवं दुरं अरिषवं ८, १, २८
 स्व युक्तवा मया १०, ११३, १०
 एवं दुरु सज्जानि वातानि च ८, ६३, ८; साम. १५८१
 एवं मयो व आ हि ६, १३, १
 एवं मयः प्रतिमानं वृषिष्या १, ५१, १३
 एवं मत्स्य रोषणः १०, १७१, १
 एवं मर्दो इन्धु सुर्वं ४, १७, १
 एवं मर्दो इन्धु वो १, ६३, १
 एवं मदीमवनि विषयेनां ४, ११, ६
 एवं मासेभ्य इन्धु विषयन्त्या १, १११, ८
 एवं मावामिरवद्य १०, १७७, १
 एवं मावामिरव १, ५१, ५
 स्वथा मन्थो सार १०, ८४, १; अथर्व. ४, ११, १ ठे. आ.
 १, ४, १, १०; नि. १०, १०
 स्वथा वधा गुलमदासो १, ४, १
 स्वथा वधं शासघटे १०, ११०, ५; अथर्व. ५, १, ५;
 १०, १०७, ८
 स्वथा वधं सधम्यसरोषाः ४, ४, १४, ठे. सं. १, १, १४, १;
 नि. ५, १५
 स्वथा वधं सुधुवा १, १३, ५; नि. ३, ११
 स्वथा वधसुत्तमं १, १३, १०
 स्वथा वधं पयमानेन सोम १, १७, ५८
 स्वथा वधं मयवादि १, १७८, ५
 स्वथा वधं मयवण्डुर्वो १, १३१, १; नि. ५, १
 स्वथा वीरेण वीरयो १, ३५, ३
 स्वथा व विषयुजा वधं कोदिकेन ८, १०१, ३
 स्वथा व विषयुजा वधं प्रति ८, ११, ११; साम. ४०१
 स्वथा वितमव्यमस्यु १, ३८, ७
 स्वथा वि वा विजः १, १६, ११; वा. व. ११, ५३; ठे. सं.
 १, ६, ११, १
 स्वथा व्रतो वक्रतो वज्रतो १, १४१, १

त्वायुषमयते चर्षणी सह ६, ४६, ६। अथर्व. २०, ८०, २
 त्वायु जातवेदसं १०, १५०, ३
 त्वायु से दधिरे हय्यदाहं ७, १७, ६
 त्वायु से स्वायुः १०, २१, २
 त्वां पूर्वां अथर्वो १०, २८, १
 त्वां मृत्पति ददा १, ६८, ७
 त्वा युष्वा तव तालोम सव्य ४, २८, १
 त्वा युष्वा नि विद्वत्सूर्येव ४, २८, २
 त्वायेन्द्र सोमं सुषुवा सुवृष १, १०१, १
 त्वायताः प्रकृषतो ८, ४६, १। साम. १११
 त्वायतो हीम्न ऋषे अग्नि ७, २५, ४
 त्विषीमन्तो अप्यररवेव हि ६, ६६, १०
 त्वे आन आद्वयमानि ७, १, १७
 त्वे आने विभे असृतालो २, १, १४
 त्वे आने सुमतिं मित्र १, ७३, ७, १। आ. २, ७, १२, ५
 त्वे आने स्वाहुत विधासाः ७, १६, ७। साम. १८। वा. य.
 ११, १४
 त्वे अयुर्वं वसवो म्युषवन् ७, ५, ६
 त्वे इत्यने सुभगे १, ३६, ६
 त्वे इन्द्राण्यभुम विद्या २, ११, १२
 त्वे कनुमवि सुभ्रमि विभे १०, १२०, ३। साम. १४८५।
 अथर्व. ५, २, ३। २०, १०७, ६। दे. आ. १, ११,
 १। सं. ३, ५, १०, १
 त्वे धर्मोप आलते १०, २१, ३
 त्वे धेनुः सुषुवा जातवेदः १०, ५१, ८
 त्वे पिबो महानो देवानो १, १८७, ६
 त्वे राव इन्द्र सोतवमा १, १६१, ५
 त्वे वसुनि पुर्वनीक ६, ५, २। सं. १, ३, १४, २
 त्वे वसुनि संगता ८, ७८, ८
 त्वे विधा त्विषी मरुवगिष १, ५१, ७
 त्वे विधा साम्बो ३, ४१, १७
 त्वेवं कर्षं हृणुते कर्षं वत् १, १५, ८
 त्वेवं कर्षं हृणुते कर्षो अद्वय १, ७१, ८
 त्वेवं कर्षं वत् वज्रतामं १, ११४, ४
 त्वेवं कर्षो न माधुर्षं मुदिश्व ६, ४८, १५
 त्वेवं कर्षं तदसं ५, ५८, २
 त्वेवमिषया समसं शिमो १, १५५, २। नि. ११, ७
 त्वेवतो एव अथर्वि ६, ३, ६। साम. ८३। अथर्व.
 १८, ४, ५१
 त्वेवतो आनेअथर्वो १, ३१, २०
 त्वे सु प्रव सवतो ८, ११, १४। सं. १, ४, ४६, १

त्वे सोम प्रथमा वृषवर्दिष १, ११०, ७। साम. १५०६
 त्वे व वसिपतामिन् ७, १८, १
 त्वोतासस्तववाकसा १, ६१, ३४
 त्वोपायसवा युजायु ८, ६८, १
 त्वोपातो मयवर्दिष विद्या ४, २१, ५
 त्वोतो वायवर्द्वो १, ७४, ८
 त्वुधरव वादिने जन्मनि १०, ६४, ५। नि. ११, ३३
 त्वुष्णिग्वातामिदिमानि १, १२५, ६
 त्वुष्णिग्वातामयलो १०, १०७, ५
 त्वुष्णिग्वा त्वुष्णिगा १०, १०७, ७
 त्वुष्वा इवेदोभजनाव ७, ३३, ६
 त्वुष्वाभिन्न दद्वमन् १, १४८, २
 त्वुदि वेणवस्तम्बे ददिर्वसु ८, ४६, १५
 त्वुष्नुवं यवयवस्व १, ७१, ३
 त्वुष्ने वा वरीमनु १, ५, ३। साम. १४। सं. ३, ३, ३, ३
 त्वुषानो गोमद्वयवत् ८, ४६, ५
 त्वुषामि से मधुवो ८, १००, १
 त्वुषामि से सुनातो ८, ३४, ५
 त्वुषिकां वाः प्रथम ७, ४४, १
 त्वुषिकामानिमुषवं ३, २०, ५
 त्वुषिकामु नमसा बोधयन्तः ७, ४४, २
 त्वुषिकावानं वुषुषानो ७, ४४, ३
 त्वुषिकावा प्रथमो वायवर्षा ७, ४४, ४
 त्वुषिकाण इनु सु ४, ४०, १
 त्वुषिकाण इव कर्षो ४, ३१, ४
 त्वुषिकानो अकारिं ४, ३१, ६। साम. ३५८। अथर्व.
 २०, १३७, ३। वा. य. २३, ३३। सं. १, ५ ११, ४
 ७, ४, ११, ४। तांश्व आ. १, ६, १७
 त्वुषिषा जडरे सुवं ३, ४०, ५। अथर्व. २०, ६, ५
 त्वुष्वा मृगवो मायुवे वा १, ५८, ६
 त्वुष्वा इ मे जनुवं पूर्वां १, १११, २
 त्वुवो विम इन्द्र १, १७४, २। नि. ६, ३१
 त्वुष्मं चिदि त्वावत् ८, ४५, ३२
 त्वुष्मिद्विषयतीर्षावं ४, ३१, ३
 त्वुष्मवो अथर्वो वे सुहासाः ५, ४१, ११
 त्वुष्मो मु निवद्वर्षं १, २१, १८
 त्वुष्मवय अथर्वो अग्निग्वा १०, २७, ६
 त्वुष्मिगवा कवा १, ६४, २८। साम. ६५४
 त्वुष्मिगवाः एवर्षं सोम ३, २३, ३
 त्वुष्मिगवो सुभवे व हू ५, ४३, ४
 त्वुष्म से कर्षानो ४, ३२, ११

दीर्घीनामसूर्य १, ११, ५
 दीर्घं ह्युक्तं १०, ११४, ५; साम. १०९१
 दीर्घतन्मूर्धं ह्युक्ताचमसिः १०, ११९, ७
 दीर्घतमा सामनेषो १, १५८, ५
 दीर्घते अस्वह्युक्तो ८, १३, १०; अथर्व. २०, ५, ४
 दुगायो अतिरिं संभवन्तो ७, १८, ८
 दुग्ो अथर्व १, ५१, २; अथर्व. २०, २१, ७
 दुग्ोचमोचिः अगुर् १, ११६, ५
 दुग्ो विष्णुं धृति ८, १११, १०
 दुग्ोमवद्याद्युत्तर नाम १०, १२२, ५; अथर्व. १८, १, १४
 दुग्ोमि मसंकायु ८, ७९, ७
 दुग्ोम कर्षार्थं २, १०७, ५; साम. १३५
 दुग्ोमः अथर्व १, ४२, ४; साम. ७१०
 दुग्ोमिभिरचित्तये युक्ता १, ११०, १
 दुग्ोमं मभं मय १, ४५, ११
 दुग्ोमो विष्णवेदं ४, ८, १; साम. ११
 दुग्ोमि कयमा १०, १११, ८
 दुग्ोमि कयवो वीथ. १०, १०८, ११
 दुग्ोमिवा वयवो १, १८, १
 दुग्ोमिह्यमवका ७, ११, १
 दुग्ोमिदेव कयवी ८, ५, १; साम. १११
 दुग्ोमम दुग्ो वारवः १०, ५५, १
 दुग्ोम विष्णो अगु दु १, ११३, ४
 दुग्ोम विष्णो अथर्व ५, ८४, १
 दुग्ोमि कयव वरिवा १०, ४५, ८; वा. व. ११, १; २५;
 कै. सं. १, १, १४, ५; ४, १, १०, ४; २, १, ४
 दुग्ोमो वो अतिना १०, ८८, ७
 दुग्ोमो अथ अतिनामे ५, ४१, १
 दुग्ोमो वीथयवका ५, ११, ४
 दुग्ोमवर्ध १०, ७०, १
 दुग्ोमं लयमे चोदयति ७, ७५, ५
 दुग्ोमं चोदयत दुग्ोमं ८, ११, ११
 दुग्ोमं चोदयते देवदेवं ८, १३, ११; वा. व. ११, ११
 दुग्ोमं अतिना १, ११, ११
 दुग्ोमं अतिवंमानं १, १, ४
 दुग्ोमो वका अति १, १, १; अथर्व २०, ७०, १
 दुग्ोमवका अतिना अतिना १, ५५, १५; वि. १०, १४
 दुग्ोमव कय अतिना अतीना १, ७१, १; वि. १, ७
 दुग्ोमि अतिना १, ११, ११
 दुग्ोमि अतिना १, ११, १

द्वेषा पुत्रवामवद्वेष पूर्व १०, १०९, ४; अथर्व. ५, १३, १
 द्वेषा कयो इतिगो १०, ११५, १; अथर्व. १, २३, १;
 वि. १, १३
 द्वेषायां युगे वचमे १०, ७७, १
 द्वेषानां अथर्व युगमा वदति ७, ७७, १
 द्वेषानां युगः अथर्व १, ५४, ११
 द्वेषानां यु वचं जाता १०, ७९, १
 द्वेषानामिद्वो मद्रु ८, ८१, १; साम. ११८
 द्वेषानां वीथिनातीरवन्तु ५, ४१, ७; अथर्व. ७, ४१, १;
 वै. मा. १, ५, १२, १; वि. ११, ४५
 द्वेषानो अगु अतिना १, ८५, १; वा. व. १५, १५
 वि. ११, ११
 द्वेषानो माने अथर्व १०, २३, २१; वि. १, २५
 द्वेषानमिद्वो अथर्व १०, ११, १५; ११, १५
 द्वेषानवा अथर्व १, १८५, ८
 द्वेषानुदे ह्यथर्व १०, ११, १
 द्वेषानो वा अतिना १, १३, १
 द्वेषानुदे अथर्व १, ११, १
 द्वेषानुदे अगुर्व १, ११, १
 द्वेषानुदे अगुर्व पूर्व ७, ११, ७
 द्वेषानुदे अगुर्व वारव १०, ७८, ८
 द्वेषानुदे अथर्व १, ११, ४
 द्वेषानुदे विष्णो ८, २३, १४; वा. व. ११, १४
 द्वेषानुदे अथर्व १०, १००, ११; वै. मा. १, ५, ११, १;
 वि. ११, ११
 द्वेषानुदे अथर्व विष्णो १०, १०८, ५; अथर्व ५, ११, १;
 वै. सं. ४, ७, १४, १
 द्वेषानुदे अतिना अगुर्व १०, ७०, १
 द्वेषानुदे अतिना अतिना ७, १३, ८
 द्वेषानुदे अतिना अतिना ४, ५१, १
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ५१, ४
 द्वेषानुदे अतिना अतिना ५, ५, ५
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ११, ११; वा. व. १४, ११
 द्वेषानुदे अतिना अतिना ८, १८, ४
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १०, ८८, १
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १०, ११, ४; अथर्व. १८, १, ११
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ८, ५; साम. ११८
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, १०१, ११
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ५४, १; वा. व. ११, ५४
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ११, १
 द्वेषानुदे अतिना अतिना १, ५५, ७

देवी देवानामि विरो १, १४, २३
 देवी देवानामि विरो १, १४, २३, अथर्व २८, १, ३०,
 वि. ६, ४
 देवी देवाय धारयेत्याय १, ६, ७
 देवी न व पुत्रिणी १, ७३, ३
 देवी न व सविता १, ७३, २
 देवी मग. सविता तापो ५, ४२, ५
 देवी सो इतिशोदा ७, २६, २१; साम ५५; १५२१
 देवी सुनिर्दक्षणा देवयगा १०, १०३, ३
 देव्या होताय प्रथमा न्युजे ३, ४, ७, ७, ८
 देव्या होताय प्रथमा सुशोदिग १०, ६६, २३
 देव्या होताय प्रथमा विपुष्टा २, ३, ७
 देव्या होताय प्रथमा सुधाया १०, ११०, ७; अथर्व ५, ११, ७;
 वा. व. २१, २२; ठे. मा. ३, ६, ३, ३; वि. ८, १२
 दोहेन साधुय शिखा सखाय १०, ४२, २; अथर्व, १०, ८१, ७
 धामिन्शो इतिवाचम ३, ४४, ३
 धारा चिद्वेदे पुत्रिणी १, १२, १३; अथर्व २०, ३४, १४
 धारा न; पुत्रिणी ह्यं २, ४१, २०; वे. सं ४, १, ११, ४;
 नि. १, ३८
 धारव सो अथ पुत्रिणी १०, ३५, ३
 धारापुत्रिणी जनकधमि १०, ६६, १
 धारापुत्री अदिने ७, ६२, ४
 धारा वामोऽपि पुत्रिणी १०, ४६, १
 धारा इ क्षामा प्रथमे १०, १३, १; अथर्व, २८, १, २१
 धारो न वरव पत्रवलि ६, ४, ३
 धारो न वरुनिधिय ३, ३४, २
 धुज सुदण्ड त्रिभोवितानुं ८, ८८, २; साम ६८६, अथर्व,
 १०, १, २, ४१, ५
 उ०वासान द्वावीयुवेव ५, ८०, १
 सुगर्भो सो अदिधि स्वर्गं ६, १५, ४
 सुभिरवृद्धि परिवाचम १, ११२, २५; वा. व. ३४, ३०;
 ठे. मा. ४, ४२, ३
 सुभिरिने मित्रमिष प्रयोग १०, ७, ५
 सुवचमं द्रुज पेडाधो ३, ४४, २
 सुग्री सो सोमो अचिना ८, ८७, १
 सुमेधु सुवगात्रे ३, ३७, ७; अथर्व, २०, १२, ७
 सोमं व इन्द्राणि सुगर्भो ६, १०, १
 सोमं विना अचिना तमि १, ११४, ३३; अथर्व, १, १०, ११,
 नि. ४, २१
 सोमं विना पुत्रिणी १, १११, ६
 सोमं नवा पुत्रिणी वसिवाय ३, ३, ३

सोमं नवा पुत्रिणी व प्रवेगमा १०, ३६, २
 सोमिदसवामर्षो अरे- १, ५२, १०
 सोमिण. पुत्रिणीवाय ६, ५१, ५; ठे. मा. २, ८, ३, ५
 स्याः समुद्रममि वसिना १०, १२३, ८; साम. १८४८
 स्यामपयव विपुजे चार्त्तं ८, ११६, १४; अथर्व, १०, ११३, ८
 स्यामपयव प्रथमा १०, १३, ११; अथर्व, १८, ४, १८;
 वा. व. २३, ५; ठे. मा. ३, १, ८, ३; ४, १, ८, २;
 ५, ५; ठे. मा. ६, ५, १
 स्यामपयव ३, १४, ३
 स्युजोदाः विरोचि १, १५, ९; वा. व. २६, २२
 स्युजोदा दरायु सो १, १५, ८
 स्युजोदा इतिवाचम १, १६, ८
 स्युजोदा इतिवो माया १, १५, ७; नि. ८, २
 स्युजि वसामो वजरो दिवि १, ८६, १४
 सुं विधानं च्यायमं ४, २३, ७
 सुं विपुष्टा इतिवो १०, ७३, २
 स्या- सारिवायुति. ७, ७, ६; वा. व. ११, ७०; ठे. सं
 ४, १, १, २
 स्यो अथं विवो विवति ६, ७७, ८
 स्याय सुवदुगोक्षय ४, ३३, ७
 स्याय प्रथमक १, १६४, ४; अथर्व, १०, ८४, नि ४, १७
 स्यायतं नदि उज्जय १, १६४, ११; अथर्व, १, १, १३;
 वि ४, २७
 स्युजि वागी वाय १०, १३३, २; अथर्व ४, १३, १;
 ठे. मा. २, ४, १, ७; ठे. मा. ४, ४२, १
 स्या सुपर्णं वसुधा सखाया १, १६४, २०; अथर्व, १, १, १०;
 नि. १४, ३०
 स्या वरी कीन्मासो १, १३७, ७
 स्याय सुवगात्रो ५, १८, ७
 स्या सो सुवदुगो ८, ११६, ३०; साम. १०९, १; ठे. मा.
 १, ७, १३, ७
 स्या वि वर सवमा १, ६१, ७
 स्या न्युजोक्षय १, १४, ७
 स्या सुवोदुगो स्वर्गं १०, ५६, ६
 स्याया होता विरपु ३, ५५, ७
 स्युं वर कीन्मासवसा ४, ६, ८
 स्युं वर स्ववसं १, १८, ६; साम. १११०
 स्युं सो विवोदुगो १, २३, ७; अथर्व, ४, ३३, ७;
 ठे. मा. ६, ११, २
 स्युं इरपे चामे स्वर्गो १, १५, ५
 स्युं वे चमे सुं १०, ८५, १६; अथर्व, १४, १, १६

हे मय्युर्वैवधतः ७, १८, २२
हे विस्वो धरातः स्वर्ग १, १५, १; वा. व. ३३, ५; ते. मा.
१, ७, १३, १

हेहि अक्षरप जाया १०, ३४, ३
हे समीची विभूतस्वरं १०, ८८, १६
हे सुवी अश्विनं विभूतां १०, ८८, १५; वा. व. १९, ४७;
ते. मा. १, ४, १, १; २, ६, ३, ५; वा. मा. १४, २, १, ४

ध्वं न स्वयं बहुलं यो मयो १०, ४३, ५; अथर्व. २०, ८९, ५
धुर्दश्यादायवो १०, १८, ९; अथर्व. १८, २, ५९-६०;
ते. मा. १, १, ३

धन्वा विद्धि त्वे विषयाय ६, ११, ३
धन्व य वाक्कृत्यं य १०, ८६, २०; अथर्व. २०, १२६, २०
धन्वना गा धन्वनाभि जये ६, ७५, २; वा. व. १९, १९,
ते. सं. ४, ६, ६, १; नि. ९, १७

धन्वन्महोतः कृणुते गांस्तु १, १५, १०
धर्मा दिवः पथो कृण्वोरसः २, ७६, १; साम. ५५८, १२१८
धर्मा दिवो वज्रसदृश ऊ ३, ४९, ४
धर्मो दिव अमवा १०, ६६, १०
धर्मना मित्रावल्पा ५, ६३, ७

धाता वातुर्वा सुवमस्य ७, १२८, ७, अथर्व. ५, ३, ९;
ते. स. ४, ७, १४, ३

धातावन्तं काशिमं ३, ५१, १; साम. २१०; वा. व. २०, १९
धातमे विभं सुवमस्यि ४, ५८, ११; वा. व. १७, १९
धाधोमिर्वा यो बुध्वेभिरर्के ६, १, ८

धातवन्त आशित्वातो १, १७, ४; ते. सं. २, १, ११, ४
धातवरा मय्यो १, ३४, १; ते. मा. १, ५, ५, ४
धासि कुन्वान ओषधी. ८, ४३, ७

धिवं यो अय्यु इयिने स्वर्ग ५, ४५, ११
धिवं धरा मिम्वस्तु १, ४०, ६; ते. मा. १, ८, १, ६
धिया यजे योय्यो ३, २७, ९; साम. १४७९

धिया वदि विषयन्ता ४, ११, ६
धियव यज्ञ गमस्त्यो ६, ४५, १८
धियवा धवः धार ये मा १, ११, १८
धीमि सागामि काण्वस्त ८, ४, १०
धीमिरर्चन्तिर्वातो ६, ४५, ११

धीमिर्दिन्वन्ति धामिर्न ९, १०६, ११; साम. १४११
धीरा त्वस्व मदिना जर्मुने ७, ८६, १
धीराता वदं कवयो मवन्ति १, १४६, ४
धीरो वज्रसदृश ८, ४४, १९
धुनेयवा धुनेये ४, ५०, १; अथर्व. १०, ८८, १

धुनुष वां पर्यतो दाशुवे ५, ५७, ३
धुनवता आदित्या इयिना १, १९, १
धुनवता अत्रिया १०, ६६, ८

धुनवतो धनदा सोमवृद्धः ६, १९, ५
धुनवजिह्वुपमनवः ८, ६२, ५
धुनविष कलतो ६, ४७, ६; अथर्व. ७, ७६, ६
धेनुः प्राक्त्वस्व काम्यं ३, ५८, १

धेनु न त्वा सुववसे द्युनुमन् ७, १८, ४
धेनुश्च इग्नं सुनुना ८, १४, ३; साम. १८३६; अथर्व.
२०, १७, ३

धेनुर्जिह्वनमुन ८, ३५, १८
धुव ज्योतिर्निर्दिष्टं ६, ९, ५
धुवंते ताता यज्यो १०, १७३, ५; अथर्व. ६, ८८, १

धुवं धुवेण इयिना १०, १७३, ६; अथर्व. ७, ९४, १; वा. व.
७, २५; ते. सं. ३, २, ८, ६
धुवा एव वा विजतो युगोयुगे १०, १४, ११
धुवा चांशुंरा इयिनी १०, १७३, ४; अथर्व. ६, ८८, १;
ते. मा. १, ४, १, ८

धुवास्तु त्वास्तु श्रित्यु ७, ८८, ७
ध्वज्यो युल्यन्तोः १, ५८, ३; साम. १०५९

धुकिः परिदिर्मयवत् ८, ८८, ६
धुकिः सुदातो रथं ७, ३१, १०
धुकिस्त्य वाचीनां ८, ३३, १५

धुकिस्त्य सङ्गव १, २७, ८; साम. १४१६
धुकिमिन् स्वयुज्यो ४, ३०, १; साम. २०३
धुकिंवा निरिता मर्त्ये ३, ३९, ४

धुकिंवा मनीमसि १०, १३४, ७; साम. १७६
धुकिर्वा जर्मुनि ७, ५६, १
धुकिश्च दत्ता धवा १, ६५, ७

धुकिं कर्मना मसायत् ८, ७७, ३; साम. १४३; ११५५
अथर्व. २०, ११, १८
धुकिं कर्मना मसाय म ८, ११, १७; ते. स. १, ८, ११, ४

धुकिश्चरुधीतो १, ८५, ६; साम. ५५०
धुवीं धुवीक इग्नं ते ८, ७८, ४
धुवीमिहो विषर्तं ८, ७८, ५

धुवीरेवमं मयवाय विगृहे ८, ११, १४; साम. ११९०;
अथर्व. २०, ११४, १
मघोपाता वर्मनामेवामे १ ११५; वा. व. ११, १, १७, ७;
ते. सं. ४, १, १०, ४; ६, ५, १, ७, ११, १
मघोपाता धुनेयवायि १, १३, ७
मघवचमन्नी दुर्धं तार १, १११, ३

हे मनुजैवमः ७, १८, २२
 हे विष्णवे वासः स्वर्गे १, १५, १, वा. व. ३३, ५, ते. मा.
 १, ७, १३, १
 हे विष्णु वक्ष्यते आवा १०, ३४, ३
 हे मनीषी विष्णुमन्त्रांतं १०, ८८, १६
 हे सुती अश्वमेधं विष्णुर्वा १०, ८८, १५, वा. व. १९, ४७,
 ते. मा. १, ४, १, १, १, १, ५, वा. मा. १४, १, १, ४
 धर्मं न ह्यग्नं बभूवुं यो मयो १०, ४१, ५; अथर्व. २०, ८९, ५
 यदुत्तराश्वमेधो १०, १८, ९; अथर्व. १८, २, ५९-६०;
 ते. मा. ६, १, ३
 यथा विद्धि त्वे विष्णवाय ६, ११, ३
 यथा च वाङ्मनसं च १०, ८१, २०; अथर्व. २०, १२६, २०
 यथा सा यन्मनार्तिं जये ६, ७५, २; वा. व. १९, १९;
 ते. सं. ४, ६, ६, १; नि. ९, १७
 यन्मन्त्रोक्तः कृणुते मातुं १, १५, १०
 यतो दिवः पचते कृण्वोरसः २, ७६, १; साम. ५५८, १२१८
 यतो दिवो वसतस्त्वह क ३, ४९, ४
 यतो दिव आसवः १०, ६१, १०
 यत्नेन मिश्रावक्ष्या ५, ६३, ७
 याज्ञा यत्पूर्वां मुखमस्य १०, १२८, ७, अथर्व. ५, ३, ९;
 ते. सं. ४, ७, १४, ३
 यागयन्तं काश्रिया ३, ५२, १; साम. २१०; वा. व. २०, २९
 याग्ये विभं मुखमस्यि ४, ५८, ११; वा. व. १७, १९
 योयोभिवो वो मुखेभिरथं ६, ३, ८
 यावन्त आश्रित्यागो २, २७, ४; ते. सं. २, १, ११, ४
 यावन्ता मयतो २, ३४, १; ते. मा. २, ५, ५, ४
 यासि कृणवान् ओषधीः ८, ४३, ७
 यिषं वो मयु इषिषे स्वर्षा ५, ४५, ११
 यिषं वृषा विमग्न २, ४०, ६; ते. मा. १, ८, १, ६
 यिषा यच्छे योयो ३, २०, १; साम. १४७९
 यिषा वरि विषयवन्तः ४, २१, ६
 यिष्य वस्य मयस्यो ६, ४५, १८
 यिष्या वासः ह्यः वे मा २, ११, १८
 यीमिः सागामि काण्डव ८, ४, २०
 यीमिर्ब्रह्मिर्ब्रह्मो ६, ४५, ११
 यीमिर्ब्रह्मणि वासिभं ९, १०६, ११; साम. १४१
 यीग स्वस्य मदिया कर्तुं ७, ८१, १
 यीगाम्, यदं कयवो मयसि १, १४६, ४
 यीगो कण्डवस्य ८, ४४, १९
 योयवः सुवसेतं ४, ५०, १; अथर्व. २०, ८८, १

धुनुष यां पर्वतो दागुये ५, ५७, ३
 धुनमता आश्रिया इषिया २, २९, १
 धुनमताः क्षत्रिया १०, ६६, ८
 धुनमतो धनदा. सोमयुवा ६, १९, ५
 धुनमिदुष्यमनः ८, ६२, ५
 धुनपिष कलसो ६, ४७, ६; अथर्व. ७, ७६, ६
 धेनुः प्रातस्य काम्यं ३, ५८, १
 धेनु न त्वा सुयवसे दुनुमत् ७, १८, ४
 धेनुश्च इग्नं सुयुवा ८, १४, ३; साम. १८३६; अथर्व.
 १०, २७, ३
 धेनुर्ब्रह्मन्मनुव ८, ३५, १८
 धुव इषोतिर्ब्रह्मिर्ब्रह्म ६, ९, ५
 धुवंते राजा वक्षो १०, १७३, ५; अथर्व. ६, ८८, २
 धुवंतं धुनेन इषिया १०, १७३, ६; अथर्व. ७, २४, १; वा. व.
 ७, १५, ते. सं. ३, १, ८, १
 धुवा एव वाः पित्रो धुनेयुगे १०, १७३, १२
 धुवा यान्तु वा इषिषी १०, १७३, ४; अथर्व. ६, ८८, १;
 ते. मा. २, ४, २, ८
 धुवास्तु त्वायु क्षितिपु ७, ८८, ७
 ध्वस्योः पुत्रस्योः २, ५८, ३; साम. १०५९
 नृकिः परिहर्मयवत् ८, ८८, ६
 नृकिः सुयुवातो इयं ७, ३३, १०
 नृकिस्त्य सार्धो ८, ३२, १५
 नृकिस्त्य सवन्त १, २७, ८; साम. १४१६
 नृकिग्नं त्वयुवातो ४, ३०, १; साम. २०३
 नृकिर्वा भ्रिदिता मर्त्ये ३, ३९, ४
 नृकिर्वा मनीमसि १०, १३३, ७; साम. १७६
 नृकिर्वा कर्तुं ७, ५६, ७
 नृकिश्च वृषा मया १, ६९, ७
 नृकिर्वा कर्तुना मयायत् ८, ७०, ३; साम. १४३; ११५५;
 अथर्व. २०, १९, १८
 नृकिर्वा कर्तुना मया म ८, ३१, १७; ते. सं. १, ८, १०, ४
 नृकिश्च वृषीशो १, ८४, ६; साम. २५०
 नृकी वृषीश्च इग्नं ८, ७८, ४
 नृकीश्रितो निकर्तुं ८, ७८, ५
 नृकीश्रितं मयाय विम्ये ८, २१, १४; साम. १३९०;
 अथर्व. २०, ११४, २
 नृकोपाया यत्नेनायुजानि ११६५, वा. व. ११, १, १३, ७०;
 ते. सं. ४, १, १०, ४; ६, ५, १, ७, ११, १
 नृकोपाया सुनेतामामि १, १३, ७
 नृकोपायमयौ इयं राट १, १११, ३

नमो महान्तो नमो १, २७, ११; नि. १, २०
 नमो मित्रस्व महान्तस्व १०, १७, १; वा. व. ४, ३५;
 छे. सं. १, २, ९, १
 नमो बाके प्रस्थिते ८, १५, १३
 न व इवन्ते अनुभोऽवा १, ११, ४
 न वं रिपवो न रिपवयो १, १४८, ५
 न वं विविधो रोदसी ८, १२, १४
 न वं श्रुधो न श्रुतासी ८, १, ५
 न वं हिंसन्ति पीतवो १, १४, ३
 न वाः संपृच्छे न पुनर्द्वीतये ८, १०१, ४
 न वज्रमास रिष्मि ८, ११, १६; छे. सं. १, ८, २१, ४
 न वं क्रान्ति शरयो १, १४, ७
 न वल्लो नाग्य १, ४१, ८; वा. व. १०, ८१
 न वापुः शक्यता कश्च नूनं १०, १०, ४; अथर्व. १८, १, ४
 न वं दिप्तसिन्धु १, १५, १४
 न वं बुधा वरन्ते ८, ६६, २; साम. ६८८
 नवसीद्धति द्विपः १, ४५, ६
 न वस्व ते वाचसाग ८, ६८, ८
 न वस्व देवा देवता १, १००, १५
 न वस्व धावापृथिवी जनु १, ५१, १४
 न वस्व धावापृथिवी न धम्व १०, ८१, १; नि. ५, १
 न वस्व वरुं कमुपा स्वस्ति ४, १०, ७
 न वस्व सातुर्नितो ४, १, ७
 न वस्वोऽग्रे वदन्ते १, १८, ९
 न वाप्य इन्द्र जडुदुर्व. ७, ११, ५; नि. ४, ११
 न बुधे वाज्रवन्धवो ८, १८, ११
 न वे दिवः प्रथिग्या १, ११, १०
 न बोधपदिपुत्रम्बः १, ७४, ७
 न वो वराय मरुता १, १४३, ५
 नरा गौरव विभुसं वृषाला ७, ११, ६
 नरा दंतिष्ठावन्ते १०, १४३, १
 नरा वा संसं वृषलमगो १०, ६४, १
 नरासं वानिनं वाज्रवन्धि १, १०६, ४
 नरासं सुवहमं १, १८, १
 नरासंसः श्रितिवामानि १, १, १
 नरासंसः सुवृहति ५, ५, १
 नरासंसिह सिचं १, ११, १; साम. ११४९
 नरासंसव्य महिमावमेपां ७, २, १; वा. व. १९, १७; छे. वा.
 १, १, १, १; नि. ८, ७
 नरासंसो नोऽवपु १०, १८१, १
 न देवता वनिता सक्वन्दिन्द्र ४, १५, ७

नरो ये के चाक्षरा १०, १०, ८
 नरावाप्यः सुतसोमास इन्द्रं ५, १९, १२
 नवं नु स्तोममन्त्रये ७, १५, ४; छे. वा. १, ४, ८, १
 नव वदस नवर्षि न भोगाम् ५, १९, ६
 नव योनवर्षिपुत्रो ८, ११३, १; साम. १४५१, अथर्व. १०, ७, १
 न वा अरवागिर्द्विजि १०, १४३, ५; छे. वा. १, ५, ५, ७
 न वा अ वृणन्निप्रयसे १, १६१, ११; वा. व. १३, १६,
 १५, ४४; छे. सं. ४, ६, ४, ४; छे. वा. ३, ७, ७, १४
 न वा अ ते तन्वा तन्वं १०, १०, ११; अथर्व. १८, १, ११-१४
 न वा अ देवाः सुवमिन्द्रं १०, ११७, १
 न वा अ मां वृषवे वारवन्ते १०, १७, ५
 न वा अ सोमो हृत्तिं ७, १०४, ११; अथर्व. ८, ४, १३
 नवानां नवनीनां १, १९१, ११
 नवा नो अन्न आ मार ५, ६, ८
 न वि जानामि १, १६४, १७; अथर्व. ९, १०, १५, नि.
 ७, १, १४, २१
 न वीजवे नमते न विवाय ६, १४, ८
 न वेपसा न तन्वतेन्द्रम् १, ८०, ११
 न वो मुधा वक्रम् १०, १००, ७
 नवोदको भवति जायमानो १०, ८५, ११; अथर्व.
 ७, ८१, १; १४, १, २४; छे. सं. २, १, ५, १;
 ४, १४, १; नि. ११, ६
 नववं तदुक्त्वं दिवं १, १०५, ११
 न संस्कृत म विभीतो ५, ७६, १; साम. १७५१
 न स जीयते मरुतो ५, ५४, ७
 न स राजा वधते वसिन् ५, १७, ४
 न स सत्ता वो न ददाति सगवे १०, ११७, ४
 न स रवो ह्यो वरुण भुविः ७, ८६, ६
 न सायकस्य किञ्चित् अनासः १, ५१, १३; नि. ४, १४
 न सीमदेव आपदिचं ८, ७०, ७; साम. १६८
 न सेतो वस्व रावते १०, ८६, १६; अथर्व. १०, ११६, १६
 स सेतो वस्व रोमां १०, ८६, १७; अथर्व. १०, ११६, १७
 न सोम इन्द्रमभुतो ७, २६, १
 नहि प्रभावात्मः सुतोः ७, ४, ८; नि. १, १
 नहि ते अग्ने वृषन् ८, ६०, १४
 नहि ते अत्रं न सवो १, १४, ६
 नहि वै पूर्वमक्षिपव ६, १६, १८; साम. ७०७
 नहि ते वृत् रावसो ८, ४६, ११
 नहि तेषाममा चन १०, ८८, १; वा. व. १, ११
 नहि त्वा रोदसी वने १, १०, ८
 नहि त्वा वृ देवा ८, ८१, १; साम. ७१०

महि एवा इतो न सुतो ६ १५, ५
 महि देवा न मसौ १, १९, १
 महि तु से महिमनाः समस्ता ६, २७, १
 महि तु वाप्यधीमहि १, ८०, १५
 महि मय्यु वीर्येव ८, ७२, १
 महि मे अग्निपथेन १०, १११, १
 महि मे अस्तामवा ८, १०२, ११
 महि मे रोदसी उभे १०, १११, ७
 महि व इतिः पृथगाशु ७, ५१, ७
 महि व वापुर्विधिरे १, ११, ७
 महि वज्राय नम ७, ५१, १. साम. २४१
 महि वां वज्रवाग्दे ८, ४०, १
 महि वासतिं वृद्धे १, २२, ७
 महि वो अर्यवर्षो ८, १०, १
 महि वृष्टत नो मम ८, १११, ११
 महि वम वद व युग ८, ७, ११
 महि वया ते अत नम ७, ११, १
 महि वसुवृद्धवा वासतिर १०, १११, १. अथर्व १०, ११५, १
 मही तु वो मयतो अम्यवर्षे १, ११७, १
 मघञ्ज सुतो स्वर् ८, २४, ११
 मघञ्ज युग नम ८, २४, १५. साम. १५११
 मघान्य वसावर् ८, ८०, १
 मघाया नाम गुणामि १०, १४५, ७. अथर्व. ३, १८, १
 माकस्य वृद्धे अग्नि १, ११५, ५
 माके सुपर्णसुपरसिवांसं १, ८५, ११
 माके सुपर्णसुपरसिवांसं १०, १११, १. साम. ११०, १८४१,
 " अथर्व १८, १११, १. ठे. मा. १, ५, ८, ५. ठे. आ. १, १, १
 माना वक्राते वक्रा १, ५५, ११
 मानानं वा ङ नो विवो १, १११, १
 माना हि स्वा इक्षमाणा १, १०२, ५
 माना इक्षमाते ६, १४, १
 मानोऽहोनि वृषो १, १३८, ५
 नापाम्युष न वो ७, १४, ११
 नामा नामि न आ वरे १, १०, ८. साम. ११११
 नामा वृषिभवा वरयो १, ७२, ७
 नामि वज्रानां सद्य १, ७, १. साम. ११४१
 माशवा आसीदन्मरिचं १०, १०, १४. अथर्व. ११, ६, ८
 वा. व ११, ११. ठे. आ. १, ११, १
 मामानि ते सप्तको १, १३, १. अथर्व. १०, ११, १
 मावा न क्षोदः मरिचा १०, ५१, ७
 मावेष व वावपमं १, ११, ७

मावाप्यान्वा वरिचि १, १११, १
 मावाप्या मे पिता वसुवृद्धा १, ५४, ११
 मावाप्यामिषो १०, १११, १. ठे. मा. १, ८, १, १. म. व
 १०, ५, १, १
 मावाप्यामिष उषा ८, १३, ११
 मावा विपुष उष्यु १, ११, ११
 मावा वतो न उषा १, ११, ८
 मावा वेद आगुषं नो १०, १०८, १०
 मावा सं वेद वृषं वृषामा १०, १०८, ७
 मावा सं वेद व इति मरिचि १०, १३, १
 मावा उष्यु न वि आवाप्यो १, १, १
 मावमो विवा ७, १८, १
 मावमिषामि साम १०, ८१, ११. अथर्व. १०, १११, ११,
 ठे. व. १, ७, ११, १. वि. ११, ११
 वि मावा वेववाः वावु १, ७३, १. ठे. सं. १, १, १०, १
 विवमं विवर्षं विवर्षं १, १११, १४. वा. व. १५, १८,
 ठे. सं. ७, १, १, १
 विवातं विवाः सुपर्णु ८, ११, ७
 वि वावता मवता वेवुः १, ११, १
 वि वावतोऽमवो वृद्धा ७, १८, १४
 वि वावो गोऽह अर्यु १, १११, ७. अथर्व. १, ५१, १
 वि वावातो अविष्टत १०, ११३, ५
 विवेतातो हि मयतो गुणमं ७, ५३, १
 वि उषिरेऽथर्वं वं व १०, ११०, ७. अथर्व. ५, १, १,
 १०, १०३, १
 विविचि वो वावमवृ ६, ७, ५
 वि विवममं ८, ७२, १
 वि विवमि आवावु १०, १११, ५
 विवमं न वृषुं मयु विवत १, १११, १
 विववाप्याप्यावर्षावु १०, ११, ७
 विववतोऽमवसति १, ११, ७. साम. ११०१
 विवो विवु न सद्ये १, १४८, १
 वि स्वा द्ये वा वा १, ११, ७
 वि स्वा द्ये वोर्यं १, १३, ७
 वि स्वा वदर विवाते ७, १५, ७. साम. ११
 वि स्वावमं मयुर्वि १, ११, ११. साम. ५४
 वि स्वा वदल वावमं १, ४४, ११. ठे. मा. १, ७, ११, १
 वि स्वा वसिष्ठा अम्युष १०, १११, ८
 वि स्वा वीशुगुणमि १, ७५, ७
 वि सुतो अम्युषो मसौ १, १, १८
 वि सुर्णं वृषु अविष्टमिषा ७, १५, १

विधीयमानमपगृहमप्यु १०, ३२, ६
 नि मो होवा बोधः १, २६, १
 नि पर्यवाः साधयपुञ्ज १, ११, ८
 नि परमासु पिउ एवम्व १०, ४६, ६
 निमिषिज्जधीवसा ८, ७३, १
 नि पद्यामाय मो गिरिः ८, ७, ५
 नि पद्युयेवे नियुतः सुपान् १, १८०, ६
 नि पद् दृगलि अतनस्य मूर्धं १, ५४, ५; नि. ५, १६
 नियुधम्यो प्राग्विको वया ५, ५४, ८
 नियुधाम्बावसा गहि १, ४१, १; वा. व. २७, १९
 नियुधाना नि मुत. एगईवी ७, ११, ५
 नि येन मुद्रिहज्जवा १, ८, १; अथर्व. २०, ७९, १८
 नि ये रिगन्बोजसा ५, ५६, ४
 निरानयो दुरुगिर्जस्युर्वः ८, १, १०
 निराविह्वपत्रिभ्य वा ८, ७७, ६; नि ६, ३४
 निराहावाकृणोतन १०, १०१, ५; तै. सं. ४, २, ५, ५
 निरिभामो नि पावति १, १४, ४
 निरिग्न वृहतीभ्यो ८, १, १२
 निरिग्न मृत्वा अथि १, ८०, ४
 निष अस्वारमस्कृणोपसं १०, १२७, ३
 निरैविठः सुपित आ ३, २३, १
 निमोवा व स्वे अमुया अम्वन् १०, १२४, ५
 निरैल्लुकेव स्वधितिः सुधि ७, ३, १
 निरैवीं दुप्राल्मदिपस्व १, १४१, ३
 निरुंषानो अवाच्छी. ४, ४८, १
 नि वर्धन्वं मातु गावा १०, १९, १
 नि वेदेधि पकिको वृत् ३, ५५, १
 नि वो वामाव मातुषो १, ३७, ७
 नि सयोः सोम सुध्वं १, ११, ७
 नि सुष्ण इग्न चर्मेति ८, ६, १४
 नि सुष्मनिग्देवां १, ५१, ४
 निजर्मन अथयो गामरित १, ११०, ८
 निजर्मनो गामरिणीय १, १६१, ७
 नि पसाद् वज्रतो १, २५, १०; वा. व. १०, २७, २०, १;
 तै. सं. १, ८, १६, १; तै. आ. १, ७, १०, २;
 १, ६, ५, १
 नि वीमिद्वम गुहा ३, ३८, ३
 नि वु अक्ष वगानां ८, ५, १३
 नि वु मीद् वज्रपदे मनेषु १०, १११, १
 नि वृ वनातिमि १, १२९, ५
 निष्वं वा वा हृषवते ८, ४७, १५

नि वराववा मिधुवसा १, २९, ३; अथर्व २०, ७४, ३
 निष्पिचरीतोपधीराप ८, ५९, १
 निष्पिचरीला भोपधीहता ३, ५५, २१
 नि सर्वेतेन इपुर्धी १, ३३, ३
 नि सामनामिधिरामिग्न ३, ३०, ९
 नि होवा होतपदने १, ९, १; वा. व. ११, ३६, १. स.
 ३, ५, ११, १; ४, १, ३ ३
 नीचाववा अमवद् वृत्रपुत्र १, ३२, १
 नीचा वर्तत उपरि १०, ३४, १
 नीचीनवातं वरुणः कवम्बं ५, ८५, ३; नि. १०, ४
 नीळोदितं अयति १०, ८५, २८; अथर्व. १४, १, २६
 नृ अग्नवा विद्विषः ८, २४, ११
 नृ हया ते पुर्या वा १, १२२, ४
 नृ हग्न राये वरिवाकृधी मः ७, १७, ५
 नृ हग्न द्या अस्मान ७, १९, ११; अथर्व. २०, ३७, ११
 नृ गुणानो गुणते प्रातराज् ६, ३९, ५
 नृ व द्या च सदनं रपीगाम् १, ९६, ७; नि. ४, १७
 नृ किल भेपते जनो नरेव ७, २०, ६
 नृ किलसोत्रा अमृणो १, ५८, १
 नृ किञ्च इग्नो मयवा ७, २७, ४
 नृ किन्तु ते मयमावस्य ७, २२, ८; अथर्व. २०, ७३, १
 नृ ते आमिरभिहिमिः ५, १८, ५
 नृ ते पुरंस्थावो २, ४, ८
 नृ ना हरिग्न ते ववं ८, २१, ७
 नृ एवाम ईमहे वसिष्ठा ७, ७, ७; ८, ७
 नृ हेवामो वरिषः कर्तवा मः ७, ४८, ४
 नृ म इदि वार्यमासा ५, १७, ५
 नृ म इग्नो वरुणा गुणाना ६, ६८, ८
 नृ म एदि वार्यमासे ५, १६, ५
 नृ नं सा ते प्रति वं जतिवे १, ११, २१; १५, १०; १६, १;
 १७, १; १८, १; १९, ५; २०, १; नि. १, ७
 नृ नं तदिग्न इदि मो ८, १३, ५
 नृ नं म इग्नोपाव व ६, ३३, ५
 नृ नमर्षे विहावसे ८, २३, २४
 नृ न पुनानोऽग्नेभिः परि वज ९, १०७, २; माम. १११४
 नृ वयसे नवीवते १, १, ८
 नृ वसिचं पुत्राजानिकवी ६, १०, ५
 नृ वसुवं रथितो देवतोम ५, १७, ४८
 नृ वो अग्न इवसे सवावसा ५, १०, ६
 नृ वो अग्नोऽग्नेभिः स्वरिण ६, ४, ८
 नृ वो वीमदीवदेदि ७, ७५, ८

वृक्षेणमिन्द्र स्वे श्लोम. ५, ३३, ६
 वराह की मदि ६, १७, ७
 वरुणजीरोषधः १०, १७, १४; अथर्व. ३, २४, १;
 १८, ३, ५६; तै. सं. १, ५, १०, १
 वा अथा माधीः १, २८, ९
 वा सो अयु उक्ता ७, १०४, ११; अथर्व. ८, ४, ११
 वां अयो अयु १०, १८, १; अथर्व. १२, १, २१; वा. व.
 १५, ७; तै. मा. ३, ७, १४, ५; तै. मा. ३, १५, १;
 १, ७, ३; नि. ११, ८
 वाहं विद्रि सपति ३, ५३, २१
 वासा अवि संकोच ८, ७५, १५; वा. व. ११, ७१; तै. सं.
 १, १, ११, ३; ४, १, ९, १
 वासाकाण्डिद्रिः ८, ९२, २७
 वासाको वचनं कविद् ८, ४, १८
 वासिष्ठीर्षा वदुत्तुल इन्द्र १, ३३, ५
 वासुदेव अथर्वसिद्धिः ७, ३१, २५
 वासुदेवि शास्त्रार्थं १०, ८५, १९; अथर्व. १४, १, २५
 वासुदेवा वृत्तिर्नं १०, ८७, १५; अथर्व. ८, १, १४
 वासुदेवां सधवा वृत्ति ६, ४७, १७
 वासुदेवो वपि १, २५, ११
 वासुदेवीनामभेदि पाया १, ११३, ८
 वासुदेवी जगत् ४, १८, ३
 वासुदेवि यजुवद् ३, ५३, ५
 वासुदेवं नामवा १, ११३, ९
 वासुदेवो वे द्विचिन्म १०, ६१, १
 वासीतल पुनम ५, ६१, ४
 वासुदेवो अहो ९, ७१, ७
 वासुदेवा अवायो १, ११७, ४
 वासुदेवि सपता १०, ८७, १४, अथर्व ८, १, ११
 वासुदेवो वृत्तिर्नं १, ३३, १
 वासुदेवो विजगत् १, १५, ४
 वासुदेवो वासुदेवि १०, ८६, १, अथर्व. १०, ११६, १
 वासुदेवो अयुवत्तु १, १०१, १; साम. ५७७
 वासुदेवो विजगत् १०, १५, ८
 वासुदेवो वृत्तिर्नं १०, ११, १
 वासुदेवो अहो १, ४१, १; साम. ८१७
 वासुदेवो अहो १, १०१, ४
 वासुदेवो अहो १, ११, १; साम. ११११
 वासुदेवो अहो १, ५४, ४
 वासुदेवो अहो १, १४, १८
 वासुदेवो अहो ८, ४७, ५

वासुदेवो अहो वदुत्तुल इन्द्रः १, ३३, १४, वा. व. ११, ५०;
 तै. सं. ४, ५, १०, ४
 वासुदेवो अहो १, ५३, ५
 वासुदेवो अहो १, १००, ४
 वासुदेवो अहो ४, ९, ८; वा. व. ३, २६
 वासुदेवो अहो ४, ५, ५
 वासुदेवो अहो १, ९८, ७; साम. ५५२; ११२९; १४८१
 वासुदेवो अहो ८, ७७, ९
 वासुदेवो अहो १, १५, १; तै. मा. ३, १, ४, १
 वासुदेवो अहो १, १०, ११; वा. व. ५, २१; तै. सं.
 १, १, १, १
 वासुदेवो अहो १०, ८७, १२; अथर्व. ७, ७१, १;
 ८, १, २२; वा. व. ११, २६; तै. सं. १, ५, ६, ४;
 ४, १, १, ५
 वासुदेवो अहो १, १४, ८
 वासुदेवो अहो १, १०३, ५
 वासुदेवो अहो १, ७१, ४
 वासुदेवो अहो १, ५२, १; साम. ४९६
 वासुदेवो अहो १, ६६, १
 वासुदेवो अहो १, ५४, २०; अथर्व. ७, १, ४
 वासुदेवो अहो १, ६१, १
 वासुदेवो अहो १, १०९, १; साम. ४९७; ११६७
 वासुदेवो अहो १, ६८, ८
 वासुदेवो अहो १, ६७, १५
 वासुदेवो अहो १, १४, १; साम. ४८६
 वासुदेवो अहो १, ११, १
 वासुदेवो अहो १, १, १; साम. ४७५; ११५
 वासुदेवो अहो १, १४, १
 वासुदेवो अहो १, ७, ४; साम. ११११
 वासुदेवो अहो १, ११, १
 वासुदेवो अहो १, ६८, १
 वासुदेवो अहो ८, १५, १८
 वासुदेवो अहो १, १८, १
 वासुदेवो अहो १, ११, १; साम. ११; वा. व. ११, १५;
 तै. सं. ४, १, १, ५; तै. मा. १, १, ४, १
 वासुदेवो अहो १, ११, १
 वासुदेवो अहो १, १०१, १
 वासुदेवो अहो १, १०, १; साम. ९७७
 वासुदेवो अहो १, ११, ८
 वासुदेवो अहो १, ११, १
 वासुदेवो अहो १, १०, १

परि को विचनो दम १०, ११, ७
 परिचय छालस ७, ४, ७; वि. ३, १
 परिष्कारमन्त्रिण १, ११, १; साम ८११
 परिष्कारण हन्वको बोधे १, ४१, १
 परि च्च सुधानो अक्ष हन्व १, १८, १; साम. १४४०
 परि च्च सुधानो अक्षच १, १८, १
 परि सचेय वज्रमन्त्रि १, ११, ४
 परि सचिरे वायुः १, १०३, १
 परि सुधानमक्षले १, १०३, १; साम. १११५
 परि सुधानाम हन्वको १, १०, ४; साम. ४८५; ११०१
 परि सुधानो गिरिष्ठा १, १८, १; साम ४४५, १०११
 परि सुधानो इतिष्ठा १, ११, १
 परि सोम अर्च हृष्ट १, ५१, १
 परि सोम म अम्बा १, ७५, ५; वि. ४, १५
 परि स्वसो वज्रस ७, ८३, १
 परि वि च्च सुधानो १, ८३, १
 परिष्कारेदना अयो ८, ४३, १
 परि द्वा चरति १, ५१, १
 परिदो वाचने सुच १, ११, १०
 परिदो विष्णवा सुच सोमो १, १०३, १; साम. ५११;
 ११११; वा. च. ११, १; तै. भा. १, १, १, १
 परिदो नामवेच १०, १५५, ५; अचरं. १, १८, १; वा. च.
 १५, १८
 परिदोर्षो मन्वो १०, १४, १; अचरं. १८, १, ४१; तै. भा.
 १, १, १; वि. १०, १०
 परिदि विद्यमन्त्रं १, ४, ४, अचरं. १०, १८, ४
 परि दिवा वा द्वा १०, ८१, ५; वा. च. १३, ११; तै. सं.
 ४, १, १, १
 परि माघसुधीवमं ८, १८, १
 परि माघवा अम्बा ७, ११, १; तै. भा. १, ८, १, १
 परि अर्चं वाम आ अविष्ठा ५, १०, ५
 परि दि मन्त्रेति १, ४८, ११
 परिष्कार विद्या मन्त्रिण १, ८१, १; साम. १११०
 परिष्कारा हृष्टवा १, ४१, १
 परिष्कार मन्त्रिं १, १११, १
 परिष्कार म गावत ७, १०१, १; तै. भा. १, ४, ५, ५;
 तै. भा. १, ११, १
 परिष्कारा हृष्टवा १०, १५, १
 परिष्कार च्च वाजसाते १, ११०, १; साम ४१८, १११४;
 अचरं. ५, १, ४
 परिष्कारमन्त्रि हृष्टो विद्या ५, १०, १; तै. भा. १, ११, ५;

परिष्कारे नाम मानवी १०, ८१, ११; अचरं. १०, १०१ ११
 परिष्कारे लोच लवर्षं परिष्कारे १, ४८, १०; साम. १११४
 परिष्कारे कीर्ति मन्त्रि ८, १३, ११
 परिष्कारे हर्षो इतिष्ठा १, १०१, ११; साम. ५०१; ७३१
 परिष्कारे हर्षो इतिष्ठावो १, १५, १५
 परिष्कारे वाजसाते १, १११, साम. ११८१, १०१४, १, १५
 परिष्कारे अर्चः १, ११, १०
 परिष्कारे अर्चं हृष्ट १, ११, ११
 परिष्कारे सुधो मन्त्रि १, ११, ११
 परिष्कारे को अक्ष वा १, १३, ११; वा. च. ११ ४१
 परिष्कारे विद्या विदो १, १५, १; साम. ११११
 परिष्कारे नि लोचले १, ११, ११; साम. ११११
 परिष्कारे मन्त्रवो १, ११, १; साम ११८८
 परिष्कारे मन्त्रि अर्चमन्त्रि १, १००, ८
 परिष्कारे मन्त्रि अर्चो गाव १, १, १
 परिष्कारे मन्त्रो १, ८१, ११; वि. ५, १
 परिष्कारे मन्त्रा १, ११, १८; साम. ८१०
 परिष्कारे मन्त्रा १, १५, १; साम. १०५
 परिष्कारे विद्या इतिष्ठावर्षं सोम सुधान १, ११, ११
 परिष्कारे विद्या इतिष्ठावर्षं सोम सुधिष्ठा १, ४१, ४
 परिष्कारे सुधीव १, ११, १; साम. १११५
 परिष्कारे अर्चमन्त्रो १, ११, १५; साम. १११०
 परिष्कारे अर्चं ले १, ११, १०; साम. १-३
 परिष्कारे अर्चं ले १, ११, १५; साम. ८११
 परिष्कारे अर्चं ले १, ११, ४; साम. ७८३
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, ७; साम. १५८
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ५१, ४
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, १०३, १५; साम. ५११
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, १५; साम. ११११
 परिष्कारे विद्या १, ११, १५; साम. १०००
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, १५; साम. १००१
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, १३, ७
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, १५; साम. ४८३; ८८१
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, १५
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ७, ५; साम. ११११
 परिष्कारे अर्चं विद्या सुधीव १, ८१, ८
 परिष्कारे अर्चं विद्या सुधीव १, ४१, ५; साम. ११११
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, १५; साम. ११११
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ५१, १
 परिष्कारे अर्चं विद्या १, ११, ४

उगीशानो अग्रवः ३, २२, ४; वा. व. १२, ५०; तै. सं. ४, १, ४
 उपकुलागी हि कामवासाय ४, ४२, ९
 उपवा विदि वां वा ८, ५, १६
 उपवा हि सार्वकसि ८, ११, ८; ४३, २१; साम. ११६७;
 तै. वा. १, ४, ४ ४
 उपत्वा वावाग्नेये १, १५०, १; साम. ९७; नि. ५, ७
 उपज्यावा कजिमन्वा ५, ५७, ५
 उपशिका व ऊजये ८, ५, ४
 उपमेग्ना तुलवत् ८, ८, ११
 उपपे उनेदे सर्व १०, १०, २; साम. ६११; अथर्व. १९, ६, ४;
 वा. व. ३१, १; तै. वा. ३, ११, १
 उपपुत्रव कामनि. ३, ३७, ४; अथर्व. २०, ११, ४
 उप हि वां तुकुमुजा ६, ६३, ८; नि. ६, २९
 उपपुत्रं उरुदुतं ८, १२, १; साम. ७३४
 उपपुत्रो वा उपपुत्रः ६, ३४, २
 उपकनि वृक्षो नि रिगाधि १, १४८, ४
 उपरति हि त्वा सवना १०, ८१, १६
 उपरुग्ने उपवा त्वावा ६, १, १३; तै. वा. ३, १, १०, ५
 उपरुगमं उपरुगां उरोगुणां ६, ४५, २९
 उपरुगमं उपरुगाभीसान १, ५, १; साम. ७४१; अथर्व.
 २०, ६८, १२
 उपरुगं इत्थं लम्बुवका ५, ३३, ४
 उपरुको वा उपवा १०, १५, १५; वा. व. ११, ५, १, १
 उपरुक्ता विद्वयति ५, ७०, १; साम. ९८५
 उपरु वरालिचिवा इक्षाना १, ११७, ९
 उपरोप कर्मिर्वासां १, १८८, ११
 उपरोमिणी वो अग्रवः १, १०१, १; साम. ५४५, ६१७
 उपरोजा अये वचनः ३, २८, १; नि. ६, ११
 उपरोजा इपुर्वतो ७, १८, ६
 उपरोजातं वो अग्ने सोमं ८, ११, २
 उपरोजातं सवज्ज ३, ५१, ४
 उपरोजातं व वां वसो ३, ५१, १; ४, ३१, १६
 उपरोजातं वो अग्रवत् ८, ७८, १
 उपरोजातं वचनं ३, ५१, १
 उपरो वो मग्ने दिव्यं सुदुक्ति ६, १०, १
 उपरिर्षं इत्था शितिर्षं ३, ६५, ५
 उपवाग्नेये अग्निवो ५, १७, ५
 उपर्वातं वातो १०, ८५, १८; अथर्व. ७, ८१, १; ११, १, ११;
 १४, १, ११; तै. वा. १, ७, ११, १; ८, १, १
 उपर्वातं वृषवं उपरुर्षं ८, ११, १

उपर्वातु मरिचं वाति ९, १११, २; साम. १५११
 उपर्वातु प्रपतिम् १, ११६, ५
 उपर्वा विअम्बानुवनात् १, ११३, १
 उपर्वाभिर्दिं वृत्तानि १, ८६, १; तै. सं. ४, ३, १३, ५
 उपर्वास्त्य निविष्यो ३, ५१, ५
 उपर्वात्तं इत्थं- सभमाला १, १७७, १
 उपर्वाविद्वत् सववो १, १११, ३; साम. ८१७
 उपर्वावचनः सारवत् ४, ११, ८
 उपर्वाविदि त्वे तुविद्विम् ८, ६६, ११
 उपर्वात् इन्द्रोपमावत् ८, ४०, ९
 उपर्वे अये वचनो १, ११४, ५
 उपर्वो देवा मवत् १, ११४, ८
 उपर्वं होतरवत् वो १, ११६, ५
 उपर्वं इत्थावत् ३, ५५, ४
 उपर्वते त्वे अहुमा ३, ५१, ७
 उपर्वते महावते १, १४१, १२
 उपर्ववत् अये वचं ३, ५४, ९; अथर्व. ७, ९, १ वा. व.
 १४, ४१; तै. वा. २, ५, ५, ५
 उपर्ववत् प्र वा इदि ३, ५४, ६
 उपर्वा वा अग्नेवो वा; ३, ५४, ५; तै. सं. ४, १, ११, १;
 तै. वा. १, ४, १, ५
 उपर्वा त्वेत्तुपवापयत् १०, १७, १; अथर्व. १८, १, ५४,
 तै. वा. १, १, १; नि. ७, २
 उपर्वा त्वेवो मवत् १०, ८५, १६; अथर्व. १४, १, २०
 उपर्वा वावावमावृत्तिः १, २१, १४
 उपर्वा विष्णुर्वचनं ८, ५४, ४
 उपर्वा मुपपुर्विच ३, ५८, ४; तै. वा. १, ८, ५, ४
 उपर्वा वाता मनु वेद १०, १७, ५; अथर्व. ७, ९, १;
 तै. वा. १, ४, १, ५; तै. वा. ३, १, १
 उपर्ववत् व विष्पति ३, ५४, १
 उपर्ववको वृत्तिः ३, ७, १०
 उपर्ववत् वृत्तो अग्रवत् ३, ८, १
 उपर्वे वा विवा मुववा ३, १४, ४
 उपर्वो मनु विपुमात् १, १४१, १
 उपर्वानि त्वा वावाग्नेये १, ११७, १४; अथर्व. ९, १०, ११;
 वा. व. २१, ६१
 उपर्वे उपर्वो वचन ७, ८१, १
 उपर्वोवादिवावमावत् १०, ११७, ५
 उपर्ववत् उपर्ववत् १०, ४४, १; अथर्व. १०, २४, १; नि.
 १, १५
 उपर्ववत् अग्रवो ३, २०, ५; तै. वा. १, १, १, १

द्रव्य काला कडुका १, ११, १
 द्रव्य काला कडुका १, ११, १
 द्रव्यकालापूर्वकालो मन्वेक. ८, १३, १५
 द्रव्यकाला मन्वेक: काल १, ८१, ७. वा. व. १५, १०
 द्रव्यमे मेमे मालिकादि ८, ५१, १
 द्रव्ये दिवि काव्यदि ७, ५, १
 द्रव्ये दिवि द्रव्ये कालि १, १८, १; वा. व. १८, ७१, १; सं.
 १, ५, ११, १; वै. मा. १, ११, १, ४
 शीतं विद्वत्पुत्राय ५, ७४, ४
 शीतो मन्वेक पुत्राय ८, ११, १; साम. १५८०, मन्वेक
 १०, ११८, १
 मन्वेकालो कालिका ४, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १, १०, १; साम. ११८
 मन्वेकालो कालिका १, १, १; वै. मा. १, ८, १, ५
 मन्वेकालो कालिका १, १७, ७; साम. ५१११, ११११
 मन्वेकालो कालिका ८, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १, ७१, १
 मन्वेकालो कालिका १०, ८, १; साम. ७१, मन्वेक.
 १८, १, १५; वै. मा. १, १, १
 मन्वेकालो कालिका ७, १५, १
 मन्वेकालो कालिका १, १७, ७; साम. ५१५
 मन्वेकालो कालिका १, १०, १
 मन्वेकालो कालिका १, १५, १
 मन्वेकालो कालिका ८, ४, ५
 मन्वेकालो कालिका १, १०१, १; वै. सं. ४, १, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १, ११, १; वै. सं. ४, १, ११, १; वै. मा.
 १, ८, ५, ५; वि. १, ११
 मन्वेकालो कालिका ८, १०१, १८
 मन्वेकालो कालिका ५, ७४, ५
 मन्वेकालो कालिका १०, १११, ४
 मन्वेकालो कालिका १०, १११, १; वै. सं. ७, ४, १३, १
 मन्वेकालो कालिका १०, १११, १; वै. सं. ७, ७, १, ७, १;
 ८०, १; वा. व. १०, १०; ११, १५; वै. सं.
 १, ८, १४, १; १, १, ५, १; वै. मा. १, ८, १, १;
 १, ५, ७, १; वि. १०, ४१
 मन्वेकालो कालिका १, ११, ४
 मन्वेकालो कालिका ८, १, १; साम. ११०१, मन्वेक.
 १०, ११८, १
 मन्वेकालो कालिका १, ७१, ४
 मन्वेकालो कालिका १, १८, ७; मन्वेक. ४, ११, ७; वै. मा.
 १, ८, ८, ११

मन्वेकालो कालिका ८, १०१, १४; वै. मा. १, १; मन्वेक.
 १०, ८, १
 मन्वेकालो कालिका १०, ४१, ८
 मन्वेकालो कालिका १, ७४, १; साम. ५०१
 मन्वेकालो कालिका १, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १०, १०४, ५
 मन्वेकालो कालिका ५, १, ७
 मन्वेकालो कालिका ८, ११, १; मन्वेक. १०, ४१, १
 मन्वेकालो कालिका १, ११, ४; वै. सं. १, ८, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १, ७१, १
 मन्वेकालो कालिका १, ८१, १
 मन्वेकालो कालिका १, ८१, ४; साम. ८८१
 मन्वेकालो कालिका १०, १११, ८
 मन्वेकालो कालिका १, ११३, ७
 मन्वेकालो कालिका ७, १०, ५; साम. ११०१, वै. सं.
 १, १, ११, ५; वि. ५, १
 मन्वेकालो कालिका १, १८, १
 मन्वेकालो कालिका १०, ११, १
 मन्वेकालो कालिका १, १५४, १; मन्वेक. ७, ११, १-१;
 वै. मा. १, ४, १, ४; वि. १, १०
 मन्वेकालो कालिका १, १११, १; वि. १०, ४१
 मन्वेकालो कालिका ८, १, १
 मन्वेकालो कालिका १, १४१, १
 मन्वेकालो कालिका ५, ४१, १
 मन्वेकालो कालिका ५, ४
 मन्वेकालो कालिका १०, ५१, १
 मन्वेकालो कालिका ७, ७८, १
 मन्वेकालो कालिका १, १११, ७
 मन्वेकालो कालिका ७, १०४, १५; मन्वेक. ८, ४, १५
 मन्वेकालो कालिका ८, ५१, १
 मन्वेकालो कालिका १, ११, १; साम. ११, वि. १०, ११
 मन्वेकालो कालिका ७, ८१, १
 मन्वेकालो कालिका ७, ७८, ५
 मन्वेकालो कालिका ८, ४५, ५
 मन्वेकालो कालिका ७, ७१, १
 मन्वेकालो कालिका ७, ७५, १
 मन्वेकालो कालिका ७, ७५, ८
 मन्वेकालो कालिका ५, ४१, १
 मन्वेकालो कालिका १, १११, १
 मन्वेकालो कालिका ८, ११, ८

प्रति विषयसं रसं ५, ७५, १; साम. ४१८; १७४१
 प्रति अथानि बतं बते १०, १५, १३
 प्रति महा अथस्त ४, ५२, ५
 प्रति मे एनोममदिनिमैरु ५, ४२, २
 प्रति बभवा मीवा दधि १, १०४, ५ वि. ५, १६
 प्रति बदायो अरसं १०, १०, १३
 प्रति वा एवा नमसाहमे नि १, १७१, १
 प्रति वा रसं सुवती कल्पे ७, ६७, १
 प्रति वा सूर उदिते मित्रं ७, ६६, ७; साम १०६७
 प्रति वा सूर उदिते सुक्तः ७, ६५, १
 प्रति वा सुवप्रभवे ८, १०, १
 प्रति सुतावा सो सुवत् ८, ३३, ४; नि ५, १६
 प्रति श्रीमद्विद्वान्ते समिद्धः ७ ७८, १
 प्रति शोभित मित्रः १, १६८, ८
 प्रति एवा सुवती कवी ४, ५२, १; साम. १७२५
 प्रति एवोमेमिद्धसं बलिहाः ७, ८०, १
 प्रति स्वतो वि सुव ४, ४, ३ वा ब. ११, ११, ३. सं.
 १, १, १४, १
 प्रति श्रीकां सुवप्रतिवे ७, १०४, ७; अथर्व. ८, ४, ७
 प्राचीनीमे मातृवती १०, १८, १४
 प्र सु प्र वति कोचं १, ८७, १; साम. ५२१; ६७७
 प्र सुप्रसक्त स्ववित्त ६, १८, ११
 प्र ते अथर्वोऽभिधो वरं ७, १, ४
 प्र ते अथे इविष्मती ३, ११, १
 प्र ते अधोपु सुवतोः ३, ५१, ११; साम. ७११
 प्र ते अथा इवता १०, ११, १; अथर्व. १०, ७३, १
 प्र ते दिवो न सुवतो १, ११, १८
 प्र ते वाता अथर्वानि १, ८६, ४७
 प्र ते वाता अथर्वानि १, ५७, १; साम. १७६१
 प्र ते वाता अथर्वानि १, ५७, १; साम ५३४
 प्र ते वावं न अथर्वे १, ११, ७
 प्र ते वृषोऽभि अथर्वानि विवा ४, ११, १०
 प्र ते वृषोऽभि अथर्वानि कोचं ५, ११, १
 प्र ते वृष विषयान ४, ३१, ११
 प्र ते वृषोऽभि अथर्वानि ५, ८६, १
 प्र ते अथे विद्वे मेमिं १०, ११, १; अथर्व. १०, १०, १.
 मे. वा. १, ४, ३, १०; ३, ७, १, ६
 प्र ते वृषि अथर्वानि १०, ११, १; मे. सं. १, ५, १०, ४
 प्र ते रसं विष्मती १०, १०१, १
 प्र ते अथर्वानि अथर्वे १०, ७५, १
 प्र ते कोलाव श्रीकां ४, ११, ११

प्र ते सोताव धोवतोः १, १६, १
 प्रते रथीणां सुक्तं ६, ४५, १२
 प्रते इतोतामीकां ८, ४४, ७
 प्रते अथर्वाना गिर ८, ११, ७
 प्रते अथर्वाना अथर्वे १, ७३, ६
 प्रते अथर्वो अथर्वो ८, ११, १०; मे. वा. १०, ५, १
 प्रते अथर्वाना अथर्वो ३, ५, १
 प्रते अथर्वाना अथर्व ४, ११, १
 प्रते अथर्वाना अथर्वो ४, १४, १
 प्रते अथर्वो अथर्वो १०, ८७, २४
 प्रते अथर्वो इवता इव १०, ८७, २५; साम. १५५; नि. ४, ११
 प्रते अथर्वो देवता विवा. १, ५०, ५, अथर्व. १३, १, १०;
 १०, ४७, १३; वि. ११, १४
 प्रते अथर्वाना अथर्व १०, १५७, ५; अथर्व. १०, ६३, ३;
 ११४, ६
 प्रते अथर्वाना अथर्व १, ११, ५
 प्रते अथर्वाना अथर्व १०, ११, ५
 प्रते अथर्वो विष्मती ६, ४१, १; साम. १५२; १४४७; मे. वा.
 ३, ७, १०, ६
 प्रते अथर्वो अथर्व १०, १४१, ५
 प्रते अथर्वो अथर्व ७, ८१, १; साम. १०१; ७५१; मे. वा.
 ३, १, ३, १
 प्रते अथर्वाना अथर्व १, ८७, १
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, ११, ३
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, ११, ५
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १०, ८५, १४; अथर्व. १४, १, ११, ५८
 प्रते अथर्वाना अथर्व १, ११, ११
 प्रते अथर्वाना अथर्व १, १८८, ७
 प्रते अथर्वाना अथर्व १०, १८१, १
 प्रते अथर्वाना अथर्व १०, ११, ५
 प्रते अथर्वाना अथर्व ५, ५८, ७
 प्रते अथर्वाना अथर्व १, ४३, १
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, ११, १
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १०, १०, १
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, ११, १; मे. सं. १, ५, ११, ४
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १०, १३१, १; मे. सं. १, ५, ११, १
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, १८, १; साम. ५३१
 प्र ते अथर्वाना अथर्व ८, १०१, १; साम. ५१; १०१
 प्र ते अथर्वाना अथर्व १, १५, १

प्र वरुषेणु वृषणीसुगण १, ८५, ५
 प्र वरुषिणुसमिने ८, ७, १
 प्र वरुषेये मरुतः १०, ७७, ६
 प्र वरुषेये मरिगा रथरु १, १८०, ९
 प्र वरुा मित्रावदना ६, ६७, ९
 प्र वरुमिण्यरि वारं १, १५७, ४
 प्र वरुति वरुं विरुवति वरुिः ७, ११, १
 प्र वरुनु वारुावदनीमि ३, १६, ४
 प्र वरुणरुषसवामो १०, ४१, ८; अथर्व. १०, ८९, ८
 प्र वरुाः विरुते सुर्वेय १०, ३५, ५
 प्र वरुा वीये भृगुवामो १, ११०, ५
 प्र वरुावामो वरुुवारुाव १०, ५१, ८; मि. ८, १११
 प्र वरुा विगाति वरुनेव ७, १०४, १७, अथर्व. ८, ४, १७
 प्र वरुा वीममामुमिः १, ३७, १४
 प्र वरुिवांसि वरुावामो ७, ९७, ३; वा. व. १७, १७
 वै. सं. १, १, ११, ७
 प्र वरुा मरुिजा मरुिनामु ६, ६१, १३
 प्र वरुुमो वरुावो वरुिवांसि ९, ७, ३; साम. १११०
 प्र वरुुजरी विरु वरुि वरुुवामो ५, ४७, १
 प्र वे गारुो न मरुुवाः ९, ४१, १; साम. ४९१; ८९७
 प्र वे गृह्रादममरुुवामो ७, १८, ११; मि. ६, ३०
 प्र वे जावा मरुिना ५, ८७, १
 प्र वे विरु. वरुिण्य ५, १०, ७७, ३
 प्र वे विरुो वरुु वरुिवांसि ५, ८७, ३
 प्र वे वरुामावि वरुुवामो ४, ५५, १
 प्र वे मित्रं वरुुवामो १०, ८९, ९
 प्र वे वे वरुुवेवे ५, ५१, १६
 प्र वे वरुुवामो रवा वरुु व, ७७, ६
 प्र वे वरुुवाम रवुवामोः ५, ४१, ५
 प्र वे वरुुवामो वरुुवो १, ८५, १
 प्र वी मरुुवे वरुुवामो ८, ५१, ८
 प्र वी वी मित्रावदनीमि ८, १०१, ३
 प्र वी वी वरुु वरुुवामो ९, ७८, १
 प्र वी वरुु वरुिवांसि १०, ९१, ५
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो ८, ८९, ३; साम. १५७; वा. व. ३३, १६
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो ७, ३१, १; साम. १५१; ७१६
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो ८, ३१, १७
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो १, १९, ५
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो ५, ४४, ४
 प्र वी वरुु वरुु वरुुवामो १, १११, १

प्र वी वरुु वरुुवामो १, १५५, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ८, १७, १५
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, ३७, ४
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ४, १; वै. वा. १, ८, १, ३
 प्र वी वरुु वरुुवामो ६, १६, ११
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, १६, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ३१, ५
 प्र वी वरुु वरुुवामो १०, १४७, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, ११८, ३
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, १०४, १७, अथर्व ८, ४, १७
 प्र वी वरुु वरुुवामो ५, ५९, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ६८, ३
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, १८१, ३
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ६१, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो ८, ८, १७
 प्र वी वरुु वरुुवामो ९, ३७, ३; साम. १००१
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ५, ८
 प्र वी वरुु वरुुवामो ३, ३३, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, ३५, ४
 प्र वी वरुु वरुुवामो १०, ११९, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो ५, ८३, ४; वै. वा. १, ६, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, ११६, १५
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, १८१, ५
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ६८, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ३, ११, ५; साम. १५७५, १७०३
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ४५, ७
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, १७, ९
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ५६, ५; साम. १५१६
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ४९, ४; वा. व. ३३, ५५, वै. वा.
 १, ८, १, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ३९, ७; वा. व. ३३, ४४;
 मि. ५, ७८
 प्र वी वरुु वरुुवामो ५, ११, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, १५४, ३
 प्र वी वरुु वरुुवामो ८, ५०, ६
 प्र वी वरुु वरुुवामो ७, ९०, १; वा. व. ३३, ७०
 प्र वी वरुु वरुुवामो ४, ४९, १७
 प्र वी वरुु वरुुवामो ३, ११, १
 प्र वी वरुु वरुुवामो ५, १५, १; वै. वा. १, ७, १, ९
 प्र वी वरुु वरुुवामो १, ३१, ५; वै. वा. १, ४, ४, ३

म बो ब्राह्मणः सवित्रा १०, १७५, १
 म बोऽथवा विविधे देवसुः १०, ३२, ५
 म बो देवे विमलसामसि ७, ७, १
 म बो देवताप्रदे ३, १३, १; भाष. शौ. ५, १, ३१
 म बो विधो मग्नुवुधो १, ८१, १; भा. साम. ११५३
 म बो विवन्त हृदयो १, १४, ४
 म बो मङ्गलकविषा ५, ५४, १
 म बो महीमरमति कुमुष्म ७, ३६, ८
 म बो महे मधुधो वसु ५, ८७, १; साम ४६१
 म बो महे मन्दमन्वालय १०, ५०, १; भा. व ३३, १; वि. ११, १
 म बो महे मदि मनो १, ६१, १; भा. व. ३४, १७
 म बो महे मदिधुधे मरुध ७, ३१, १०; साम ३०८, १७१; भाष. १०, ७३, १
 म बो महे सरया १, १२०, १०
 म बो मिश्राव माधव ५, ६८, १; साम. ११४३
 म बो मडेवु देवधमो अर्ध ७, ४३, १
 म बो मङ्ग कुम्भा १, ३६, १; साम ५१
 म बो रवि युष्मध भाध ५, ४१, ५
 म बो वासा अविधयो ३, ३७, १; वै. म. २, ५, ७, १; वै. भा. ३, ५, २, १
 म बो वासु रवयुध कुमुष्म ५, ४१, ६
 म बो वासु रवयुधं युविध १०, ४४, ७
 म बो मयानो अविधिये ८, ११, ८
 म वासा गोपधम १, ३७, ५
 म वन्तमा वरुण ५, ४३, १
 म वाधे भाते वधम ४, १, ११
 म वाधेव मरुताय ५, ५४, १
 म वृष्णयो वयोवुधो १, १५, ३६
 म वृष्णेनु वयो मर्षाया ७, ३४, १ वै. भा. ४, १७, १; भा. भा. १, २, २
 म वृष्णयुध वधम ७, ८८, १
 म वीष्णुधमा वधयो १०, ८१, १०
 म वृषावाच वृष्णुया ५, ५३, १
 म वृषेधो म अरि ६, ३०, १
 म वृषधो रिध ५, ४१, ४
 म व मध विरु ८, १७, १६
 म वधो महे अमेधमया ५, १, १; वै. भा. ३, ५, ७, १०
 म वधुःसुधवीडे १०, ४३, ६
 म वधवधिराजया ८, ७३, १
 म वधयोना मन्वालयोध ३, ३१, ३४

म म विध मतो अयु ३, ५१, १; वै. म. ३, ४, ११, ५; वि. १, १३
 म सत्तम चर्धयोना ८, १६, १; साम १४४, अर्ध ३०, ४४, १
 म सत्तमे धुरो मग्नुवुध ६, ६८, १
 म सत्तमे वृधयो मर्षाते ५, ८५, १
 म सत्तमो अयुधम प्रारिध ७, ६, १; साम. ७८
 म मधे व अरिधे १, ५०, २; साम ११०६
 म मयादिधे युधयुध १०, १८० १; वै. म. ३, ४, ११, ५; वै. भा. ३, ६, १, ३, ५, ७, ४
 म माकमुधे अर्धया मयाव ७, ५८, १
 म मा विरिधयु १, १५१, ४
 म मा वाधि सुविधमयोना ७, ५८, ६
 म मीमादिधो अयुध २, १८, ४; वि. १, ७
 म मृ मग्ना विधयालय १०, ३३, १
 म मृ मडेधं विधिराज १, १३६, १
 म मृग्नावधमयो १, १०१, १; साम. ५५३; ७७१; ११८६
 म मुधेवा गावुधियु २, ११, ३
 म मु म वायो मदिमान १०, ७५, १
 म मुवाच वृष्णुया १, ६६, १८
 म मुवाधो अया मरुध १, १०१, १६; साम. ११६०
 म मुवाधो भारवा १, ३४, १
 म मु विवाधमयो १, ७१, १
 म मु कुं मुराधमं ८, ५०, १; अर्ध. १०, ५१, ३
 म मु व विधयो अयो ४, २६, ४
 म मुधुधिः अयधम वधम ५, ४३, १४
 म मु कोधे अय वाधमं ८, १००, ३
 म मु व वृध मग्ना इरिधो १, १०, १; अर्ध ३, १, ४
 म मु मग्नामरु १०, १६७, ४
 म मु मग्नावधो ८, ३७, ३
 म मुध वग्ना १०, १७६, १
 म मु महे मुधयाव ५, ४१, १३
 म मुधो धुरो अमे १, ११, १; साम. ५३३
 म मु अमे उधोविधि ८, १२, ३०; साम १०८; १८३३; वै. म. ३, ५, ११, १
 म सोना विधे अयधो ७, ११, ३
 म सोम देववीधे १, १०३, १; साम. ५१४, ७६७
 म सोम मयुधमयो १, ६३, १६
 म सोम वाधि भारवा १, ६६, ७
 म सोम वाधिराजया १, १०१, १८; साम. ११६१
 म सोमय वधमानयोधो १, ८१, १

महाप्रायस समय १, ११, ११
 महाप्रायास कृष्ण विद्या १, ४८, ११
 भाग्येष्वां कृष्णा १, २४, ४; साम. १०१५
 अराध सु भराय भाग १०, १००, २
 भरेणु इत्यो ममसोय २, २१, २१
 मोषिण्यं सुदधं १०, ११, १; ठे. सं २, १, ११, १; ठे. मा.
 १, ७, ११, १
 भगो ह नामोत्तर वर १०, ११, १४
 मया कृष्णी वाऽप्यकोत् १०, ११, ५
 मया मो कल्पेऽविशोय १०, ७, ७
 मया मो कल्पे सुमना कपोतो १, १८, १
 मया मिशो म सेषो १, १५, १; ठे. मा. २, ४, १, ८
 मया वरुधं सुभते १, ५८, १
 मया वरुधं सवकमसोयो ७, ११, ७
 मारुतीले सररवति १, १८८, ८
 मारुती वरमालव्य १, ५, ८
 मारुती मेत्री सुदुनतां विव १, १२, ७
 मारुती मेत्री सुदुनतामपेति १, १११, ४
 मित्तपुत्रो नवति इन्द्र १, ११०, ७
 मित्तपुत्रो वाचमा ४, १७, १
 मित्तपुत्रमहिषोति २, १५, ८; ठे. सं २, १, १४, ५
 मित्रि विद्या मारुति. ८, ४५, ४०; साम. ११४; १०३०,
 अथर्व. २०, ४१, १
 मीताव माधमानाव ५, ७८, ६
 मीमो विवेकायुषेभिरां ७, २१, ४
 मुमुक्षुमदल विदुषो १०, ६५, ११
 मुनिगु नो वचन १०, ७६, ६
 मुषणिवरुध मजो १, १४, ४
 मुषणिवरुध विरर मीमिराति ६, ४९, १०
 मुषणिवरुधे कल्पव १०, ८, ५
 मुषणिवरुधे मरुता १० ५०, ४; ठे. सं. १, ४, ११, ४
 मुषो जनक विरुधव रात्रा ६, २१, २; अथर्व. २०, ११६, ९
 मुषो वरुधव रजस्र १०, ८, ६; वा. व. ११, १५,
 १५, २३; ठे. सं. ४, ४, ४, १; ठे. मा. १, ५, ७, १
 मुषोऽविना वाऽप्यवक ४, १६, १८
 मुष्या मन्त वरुधे चामि १०, ११४, १०
 मूष इन्द्राण्ये भीर्वा ६, २०, १
 मूषमा वरुधवरात् ४, २४, ९
 मूषाम ते सुमलो १, १, १; साम. १४११
 मूषामो सु स्वावत ४, २१, ६
 मूषिकर्मणे वृषभाय १, १०१, ६

मूषि वरुधं मुदनेति १, ११५, ७; वि. ६, ७
 मूषि वरुध मरुतः विद्याति ७, ५६, २१
 मूषि व इन्द्र बीर्वा १, ५३, ५; अथर्व. २०, १५, ५
 मूषि वरुधेऽविर्कपेभिराः १०, १११, १
 मूषिवा मूषि वेति ४, ११, २०
 मूषिवा कृष्णि सुग पुदण ४, ११, २१
 मूषि वाच वरुधमानो इवाति ५, १, १०
 मूषि वे अवांती वांन १, १८५, २; ठे. मा. २, ८, ४, ८
 मूषिणि समह कल्पिमा ८, ७०, १४
 मूषि वि ते सवमा मानुषेयु ७, २१, ६; साम. १८००
 मूषिणि मया वरुधु १, १११, १०
 मूषिणि हि स्वे इति १, १२, ४
 मूषिदिन्द्र वरुधधंन १०, ८, ९
 मूषिदिन्द्रव बीर्वा ८, ५५, १
 मूषेण वरुधवरा १०, ७२, ४
 मूषव मोऽधि वरुधु १, १४०, ६
 मूषिदिन्द्र वि इन्द्रि ४, ११, १
 मूषव इवादिन्द्र २, १३, ८
 मूषवमा सुदुनताः १०, १०७, ११
 मूषमा विन्दु सुदि १०, १०७, १
 मूषायाव सपुत्रिणि १०, १०७, १०, वि. ७, १
 मूषीमहि त्या व १०, २६, ४; वि. ६, २९
 मूषिं व मो मयो ५, ११, ४
 मूषिं वाऽप्यवरादिना ८, ५, ५
 मूषु कणावाः सवर्ध वरुध १०, ६१, १०
 मूषु कणावाः सवय नवीरो १०, ६१, ११
 मूषु ता व इन्द्र वामाव १०, २२, ११
 मूषु देववतो रव. ८, ११, १५, ठे. सं. १, ८, २२, १
 मूषु व वेणु दोहसे विदुषा ६, ६६, ५
 मूषु व वरुध मरुता १०, ६१, १
 मूषु वि व्या गप्यव इवतोत् ४, ४३, १
 मूषव मे तविवरुध मरुति १, १४, ७; अथर्व. २०, ११६, ९
 मूषोना वा वरुध मो २, ८, ७; साम. ११८४
 मूषोना स्व वरुधानेयु कोद्रव ७, ११, १५; साम. ११८१
 मूषव. सोमवायुव १, ४१, ५; अथर्व. २०, २१, ५
 मूषो सुतो विद्या वि. १, ४४, २
 मूषि मो वल इहवे १, १३६, १
 मूषि वायुमिहवे १, १३, ४२; साम. ११५४
 मूषि सोम वरुधं १, १०, ५
 मूषायादि ते मरु १, १७५, १; साम. १४११
 मूषा सुदिन्द्र मीदिना १, ९, १; अथर्व. २०, ७१, १

मन्वा सुविग्रह इतिवत्पदीम ८, १९, २; साम ८१४
 मन्वीषी विभूतो १, ७१, ४
 मन्वीषी विष्टो मा १, १४८, १
 मन्व्युभेति साधने १, १०, २; साम. ११९८
 मन्वेवेविषं मन् ८, १, २१
 मन्वेवे दि मो वृतिः १, ८१, ७; अथर्व. २०, ५६, ४,
 वै. ब्रा. २, ४, ४, ७
 मनु नक्षत्रोपरो १, १०, ७, वा. ब. ११, २८; वै. सं.
 ४, १, १, ३; वै. ब्रा. १०, १०, २; स. ब्रा.
 १४, १, १, २०
 मनु मो चावापुविरो ६, ७०, ५
 मनुपुष्ट बोमवायं १, ८१, ४
 मनुपवीतोपवीतोव आय ४, ५७, ३; अथर्व २०, १४३, ८
 मनुपुष्पं तन्ववात् १, १३, ०; साम. १३२८
 मनुपुष्पे वापय १०, २४, ६
 मनुमाषो वनवृतिः १, १०८, वा. ब. १३, २९, वै. सं.
 ४, १, १, ३; वै. ब्रा. १०, १०, २; स. ब्रा.
 १४, १, १, १३
 मनु वावा अतवते १, १०, ६, वा. ब. १३, २७, वै. सं.
 ४, १, १, ३; वै. ब्रा. १०, १०, २; स. ब्रा.
 १४, १, १, ११
 मन्वीर्जातनु ४१ १, १७ ८
 मन्वा वाक्कावममवत् १०, ६१, ६
 मन्वे होवा सुतो वरिषोवा १, १२, १
 मन्व ऊ वु मन्वुषा ५, ७३, ८
 मन्व. विवत मनुभिराम ४, ४५, १
 मन्व. सुर् पवव ९, १७, ४४
 मन्वाः सोमस्वामिना १, ११७, १
 मन्वो मो नाम मातर्न ७, ५७ १
 मनीषिणः प्र भारवर् १०, १११, १
 मनीषिनिः पवने पृर्व ९, ८६, २० साम. ८२२
 मनुपववा नि धीमदि ५, २३, ६; वै. ब्रा. १, ११, ६, ३
 मनुपववो अजीववद्वि १, ३१, १७
 मनुपवदिन्द्र सवनं तुवाल ३, ३०, ५
 मनो अत्वा मन आनीत् १०, ८५, १०; अथर्व. १४, १, १०
 मनोजवता वृषणा मन्वुपु ८ २०, १६
 मनोजवा अयमान ८, १००, ८
 मनो न मनु हवनेपु १०, ६१, ३; वा. ब. ७, १७
 मनो न चोऽपन १, ७१ ९
 मनो स्वा दुवामो १०, ५७, ३. न. व. ३, ५३; वै. सं.
 १, ८, ५. २

मन्वमसर्वं सुविष्टं सुपेजसं ७ ३१, ११; अथर्व. २०, ५९, ४
 मन्वा नाः कविमद्वयं ३, ११, ५
 मन्वुन्वा मन्ववन्दिन्दवा ८, ४, ४; साम. १७०४
 मन्वुन्वा मन्विरो १, १३४, १
 मन्वमान अजापवि १०, ७३, ५
 मन्वत् होवापु कोपमन्ववः २, ३७, १
 मन्वत्वा सु स्वर्ग ८, ६, १९
 मन्वामहे दवावपस १, ११९, १३
 मन्विह मनुपुने कावने १, ५१, ११
 मन्वं होवारं सुविमद्वया ३, १, १५
 मन्वं होवापुमिजो नमोभिः १०, ४६, ४
 मन्वं होवापुमिजो वरिष्ठ ७, १०, ५
 मन्वं होवापुमिजो ८, ४४ ६; साम. १५४१
 मन्वुविद्धा तुपुर्नितिः १, १४२, ८
 मन्ववा सोम पारवा १, ६, १; साम. ५०६
 मन्वस्य कवेर्दिग्यस्य ६, ३९, १
 मन्वस्य रूप विविदुः १, ६८, ६
 मन्वा कृणुवं विप १०, १०१, २
 मन्वो होवा वृषपतिः १, ३६, ५
 मन्वुमिजो मन्वुवत् १०, ८१, २, अथर्व ४, ३२, २;
 वै. ब्रा. १, ४, १, ११
 मन्वे स्ता यज्ञिवं यज्ञिवातां ८, १६, ४
 ममहन ते मन्ववत् ४, १८, १
 ममहन स्ता सुपतिः ४, १८, ८
 ममनु स्ता दिव्यः सोम. १०, ११६, १
 ममनु व परिम १, १२१, ३; वै. सं. २, १, ११, १
 मम स्ता मूर वरिणे ८, १, १९
 मम देवा विहने मनु १०, १२८, २; अथर्व ५, ३, ३,
 वै. सं. ४, ७, १४, १
 मम दिवा राह् लविपव ४, ४१, १
 मम पुत्रा मनुपुयो १०, १५१, ३
 मम महेन्द्र वाक्काव १, १८, ७
 ममाग्ने चको विहनेपु १०, १२८, १; अथर्व ५, ३, १;
 वै. सं. ४, ७, १४, १
 मवा सो अजमति १०, १२५, ४, अथर्व. ४, ३०, ४
 मवि देवा वृषिणम् १०, १२८, ३; अथर्व. ५, ३, ५;
 वै. सं. ४, ७, १४, १
 मको वृषे मेविः पारुका ३, १, ३
 मकोपुर्वातो अग्नि वापु १०, ११९, १. वै. सं. ७, ४, १७, १;
 वि. १, १७
 मकवाः विवत अजुवा १, १५, १

आह्वानाय सम्यक् १, १६, ३३
 आह्वानायान् कृत्वा १, ४८, १३
 आह्वयेषां कृत्वा १, २४, ४; साम. १०६५
 आवाह सु आवा भागी १०, १००, २
 अनेषु ह्येषो ममसोप २, २३, १३
 अनेष्विभ्यं सुपच १०, ६३, ९; ऐ. सं. २, १, ११, १; ऐ. मा.
 २, ७, १३, ३
 अतो ह् नातोऽवच १०, ६१, १४
 अथा सुतो वाऽवचोऽव १०, ६९, ५
 अथा सो अनेऽवचोऽव १०, ७, ७
 अथा सो अने सुनवा अनेतो ३, १८, १
 अथा मित्रो न सोमो १, १५६, १; ऐ. मा. २, ४, ३, ८
 अथा अकथं दृणते १, ५८, ९
 अथा अकथं मयवग्मयोऽव ७, ३३, ७
 अतदीदे सरस्वति १, १८८, ८
 आरती वचमावच ५, ५, ८
 आरवती मेत्री सुदुतानी दिव १, १२, ७
 आरवती मेत्री सुदुतानामयेति १, ११३, ४
 अनित्यो नचति इन्द्र १, १३०, ७
 अनित्यिं सचगा ४, १७, ३
 अनित्यमङ्गितोऽव १, १५, ८; ऐ. सं. २, ३, १४, ५
 अति विद्या अतिवृत् ८, ४५, ४०; साम. १३४; १०७०,
 अथर्व. १०, ४३, १
 भीशाच नाथनाथ ५, ७८, ६
 भीमो विवेकायुषेतिनां ७, २१, ४
 भुम्भुमहम- विपुषो १०, ६५, १३
 भुगान् भो अथमः १०, ७६, ६
 भुवन्निवच मयो ९, ३४, ४
 भुवन्निवच विजं भीमिनामि. ६, ४९, १०
 भुवन्निवच कल्पच १०, ८, ५
 भुवन्निवच मयवा १० ५०, ५; ऐ. सं. ३, ४, ११, ४
 भुवो जनवच दिव्यवच हावा ६, २२, ९; अथर्व. १०, ११६, ९
 भुवो वचनव राजवच १०, ८, ६; वा. च. ११, १५,
 १५, २१; ऐ. सं. ४, ४, ४, १; ऐ. मा. ३, ५, ७, १
 भुवोऽविना वाऽवचनव ४, १६, १८
 भुववा अन्त परंके चानिव १०, ११४, १०
 भुव इन्द्राये वीर्वा ६, १०, १
 भुवना अथमचनव ४, १४, ९
 भुवाप ते सुपनी ८, ३, २; साम. १४४३
 भुवामो सु स्वानव ४, ३३, ६
 भुविकर्मणे वृचमाच १, १०३, ६

भुवि अकथं सुपदि १, १६५, ७; वि. ६, ७
 भुवि अक मयव. विष्वावि ७, ५६, २३
 भुवि व इन्द्र वीर्वा १, ५७, ५; अथर्व. १०, १५, ५
 भुवि वृषेभिर्वाचयेति १०, ११३, ९
 भुविवा भुवि वेदि ४, ३२, २०
 भुविवा ह्यवि भुव पुनवा ४, ३३, २१
 भुवि वाच अथमयो वचावि ५, ३, १०
 भुवि हे अथर्वती चान्त १, १८५, १; ऐ. मा. २, ८, ४, ८
 भुविमि. समह अविमि ८, ७०, १४
 भुवि हि ते सचवा मानुषेय ७, २३, ६; साम. १८००
 भुविति मया अनेयु १, १६६, १०
 भुविति हि ते वृत्वा ३, १५, ४
 भुवोदिन्द्र अविमिच १०, ८, ९
 भुवोदिन्द्रव वीर्वा ८, ५५, १
 भुवञ्च उचानवच १०, ७३, ४
 भुवच सोऽधि अथुयु १, १४७, ६
 भुविअवति इन्द्रि ४, ३१, ३
 भोज त्वामिन्द्र २, १३, ८
 भोजमवा सुपवाह १०, १०७, ११
 भोजा विन्दु सुगमि १०, १०७, ९
 भोजानाच अथुमति १०, २०७, १०; वि. ७, ३

भुवीमति त्वा वचं १०, २६, ४; वि. ६, २९
 भुविं वो मयोऽव ५, ३९, ४
 भुविवा वाचमावच ८, ५, ५
 भुवु कवावाः सचव मयवा १०, ६१, १०
 भुवु कवावाः सचव मयीवो १०, ६१, ११
 भुवु हा व इन्द्र हावापव १०, २३, ११
 भुवु देवयो रव ८, ३१, १५; ऐ. सं. १, ८, २३, ३
 भुवु न वेपु दोरते विदवा ६, ६६, ५
 भुवु न वञ्च मयावा १०, ६१, ९
 भुवु वि यवा मयवच इवजोयु ४, ४३, ३
 भुवुव ते त्विचवच मयुमि ३, ३४, २; अथर्व. १०, ११६, ९
 भुवोव आ वचन मो ९, ८, ७; साम. ११८४
 भुवोवः वच वृवापेयु भुवव ७, ३३, १५; साम. १६८१
 भुवव. मोमवासुच ३, ४१, ५; अथर्व. १०, २३, ५
 भुवो सुतो विवा दिव. ९, ४४, २
 भुवति मो अथ इवते १, १७६, १
 भुवति वापुमिहते ९, ९७, ४२; साम. १२५४
 भुवति मोम वचन ९, ९०, ५
 भुववापि ते मय १, १७५, १; साम. १४३९
 भुववा सुविम भुविमि १, ९, ३; अथर्व. १०, ७१, ९

मन्त्रा सुविप्र इतिबलदीम ८, १९, २; साम. ८१४
 मधोपदी विभ्रतो १, ७१, ४
 मधीपदी विभो मा १, १४८, १
 मधुपुत्रेति सादने ९, १२, ३; साम. ११९८
 मदेनेवितं मरुं ८, १, २१
 मदेनेदि वि नो वरिः १, ८१, ७; अथर्व. २०, ५६, ४;
 ते. भा. ७, ४, ४, ७
 मधु नक्षुनोपदी १, ९०, ७, वा. य. १३, २८; ते. सं.
 ४, ९, ३; ते. भा. १०, १०, १; वा. भा.
 १४, ९, ३, १२
 मधु नो धावाट्टिपि ६, ७०, ५
 मधुपुत्र घोमयत्नं ९, ८९, ४
 मधुपतीगोपधीषांन आव ४, ५७, ३; अथर्व २०, १४३, ८
 मधुमन्त तनूरपाद् १, १३, २; साम. १३४८
 मधुमन्ने वावण १०, २४, ६
 मधुमाधो वनधरणिः १, ९० ८, वा य १३, २९; ते सं.
 ४, ९, ३; ते. भा. १०, १०, ३; वा भा
 १४, ९, ३, १३
 मधु माया ऋतायन् १, ९०, ६, वा. य १३, २७; ते सं.
 ४, २, ९, ३; ते. भा. १०, १०, २; वा. भा.
 १४, ९, ३, १३
 मधोर्धारासु धार ९, १७ ८
 मध्या वाक्यंममवत् १०, ६१, ६
 मध्ये होता दुरीगे वरिवोगा ६ १२, ६
 मय्य क नु मधुपुत्रा ५, ७३, ८
 मय्य विवत मधुर्धारा ४, ४५, ३
 मय्य सुर्व वदर ९, ९७, ४४
 मय्या सोमस्याग्निना १, ११७, १
 मय्यो वो नाम मात्वं ७, ५७, १
 मनीषिणः म भरवं १०, १११, १
 मनीषिणिः पवने चूर्वं ९, ८९, ००; साम. ८२७
 मनुष्यता नि धीमदि ५, २१, १; ते. भा. ३, ११, ६, ३
 मनुष्यत्वे अहीरवद्विः १, ११, १७
 मनुष्यविश्व सवन् उपानः ३, ३२, ५
 मनो अन्ना जन आनीद् १०, ८५, १०; अथर्व. १४, १, १०
 मनोत्रयता वृष्या मय्यु ८ ७७, १६
 मनोजया अथमान ८, १००, ८
 मनो म नुपु इवनेपु १०, ४१, १; वा य ७, १७
 मनो म कोऽप्यम १, ७१, ९
 मनो न्वा वृषामदे १०, ५७, ३. वा य ३, ५३, ६ सं
 १, ८, ५ ४

मन्त्रमन्त्रं सुविधं सुपेयात् ७, ३२, १३; अथर्व. २०, ५९, ४
 मंत्राता नः कविमद्वयन्तं ३, २९, ५
 मन्द्मन्नु त्वा मयवद्विग्नेरवः ८, ४, ४; साम. १७०७
 मन्द्मन्नु त्वा मन्दिनो १, १३४, ९
 मन्द्मान ऋतादि १०, ७३, ५
 मन्द्मन्त होयातु ज्योपमन्वतः ३, २७, १
 मन्द्मन्त्वा सु स्वर्गेर ८, ६, १९
 मन्द्मामदे दसतयत्न १, १९१, १३
 मन्दिह वदुयाने काये १, ५१, ११
 मन्त्र होतारं सुधिमद्वया ३, ९, १५
 मन्त्र होतारसुधितो नमोभिः १०, ४५, ४
 मन्त्रं होतारसुधितो यरिहं ७, १०, ५
 मन्त्र होतारसुधित ८, ४४ ६; साम. १५४३
 मन्त्रजिह्वा सुपुर्वणिः १, १४२, ८
 मन्त्रया सोम धारया ९, ६, १; साम. ५०६
 मन्त्रस्य कवेर्दिग्बल ६, २१, १
 मन्त्रस्य रूप विविदुः ९, ६८, ६
 मन्त्रा कृणुयं विप १०, १०१, १
 मन्त्रो होता गृहपतिः १, ३६, ५
 मन्त्रुगिज्ञो मन्त्रुवात् १०, ८३, २; अथर्व ४, ३२, ९;
 ते. भा. ९, ४, १, ११
 मन्त्रे त्वा मन्त्रिं मन्त्रिणां ८, ९६, ४
 मन्त्रेण ते मन्त्रं ४, १८, ९
 मन्त्रेण त्वा सुवतिः ४, १८, ८
 मन्त्रु त्वा विपवः सोमः १०, ११६, ३
 मन्त्रु म वरिज्या १, १२१, ३; ते. सं. २, १, ११, १
 मन्त्र त्वा म् वरिजे ८, १, १९
 मन्त्र देवा विहरे सन्तु १०, १२८, ९; अथर्व. ५, ३, ३;
 ते. सं ४, ७, १४, १
 मन्त्र द्विवा राद् कविमयव ४, ४१, १
 मन्त्र पुत्रा सन्तुगो १०, १५१, ३
 मन्त्र मन्त्रेण वाद्यन्त १, १८, ७
 मन्त्राभि चको विहरेषु १०, १२८, १; अथर्व. ५, ३, ३;
 ते. सं. ४, ७, १४, १
 मन्त्रा सो अथमन्त्रि १०, ११५, ४; अथर्व. ४, १०, ४
 मन्त्रि देवा कविमय १०, १२८, ३; अथर्व. ५, ३, ५;
 ते. सं. ४, ७, १४, १
 मन्त्रो इवे मेरिवा वृषाम १, १, ३
 मन्त्रोर्धारां मन्त्रि व नु १०, ११७, १; ते सं. ७, ४, १७, १;
 वि. १, १७
 मन्त्रः विवत ऋतुया १, १५, १

महो मारुतव क. ८, २०, २३
 महो वरु वो दिव ८ उ. ११. से. म. १, ५, ११, ४
 महो वरु वो वरु १, ३३, ११
 महो वरु दि अवे १, ८१, १; अवरं. २०, १, २, वा. व.
 ८, ३१, से. म. ४, २, ११, १
 महो वीरुगामिनि १, १८, ११
 महो वीरुगामिनि ५, ४२, १
 महो वीरुगामिनि ३, ४३, ५, १, ११, ११; वा. व. ७, ११, १;
 से. म. १, ४, १३, १; से. म. १, ८, १, ४
 महो वीरुगामिनि १, १३, ७
 महो वीरुगामिनि ८, ७१, ५
 महो वीरुगामिनि ८, ७१, ७
 महो वीरुगामिनि १, ४३, १; वा. व. ७, १८, से. म.
 १, ४, ११, १; से. म. ४, १
 महो वीरुगामिनि ५, ५१, ४
 महो वीरुगामिनि १, १०१, ११
 महो वीरुगामिनि ८, १०, ११
 महो वीरुगामिनि ८, ११, ५
 महो वीरुगामिनि १, ७५ १८ साम १८०३, अवरं
 ७ ११८, १, वा. व. १३, ४१; से. म. ४, १, ४५
 महो वीरुगामिनि १, १३, १३
 महो वीरुगामिनि १, ११, १०
 महो वीरुगामिनि ८, ११, १०
 महो वीरुगामिनि १, ११, १
 महो वीरुगामिनि ८, ४१, १३
 महो वीरुगामिनि १, १३, ४१; साम. ५४१, १२५५;
 से. म. १३, १३
 महो वीरुगामिनि १०, ५१, १; से. म. १, १५
 महो वीरुगामिनि १, ५४, १३
 महो वीरुगामिनि १०, ५५, १
 महो वीरुगामिनि १०, ११, ११
 महो वीरुगामिनि ४, ११, १
 महो वीरुगामिनि १, ११, १
 महो वीरुगामिनि ४, १३, ५
 महो वीरुगामिनि १, ११, ४, से. म. १, १३
 महो वीरुगामिनि १, ४१, १
 महो वीरुगामिनि १, ११, ११
 महो वीरुगामिनि ७, ११, १
 महो वीरुगामिनि १, ५५, ५; से. म. १, ८, ७, १
 महो वीरुगामिनि १, ८, ५; साम १११, अवरं १०, ७, १

महो वीरुगामिनि १, ११, १; वा. व. ७, ११;
 से. म. १, ३, ४, १; से. म. १, ५, ७, ४; से. म. १, ११-१३
 महो वीरुगामिनि ८, १, १; साम. ११०३; अवरं.
 १०, ११, १; वा. व. ७, ७, ७; से. म. १, ४, १०, १;
 से. म. १, ५, ७, ४
 महो वीरुगामिनि १, ११, ५
 महो वीरुगामिनि ७, ११, ७
 महो वीरुगामिनि १, ५१, १
 महो वीरुगामिनि ५, ८१, ८; अवरं ४, १५, ११
 महो वीरुगामिनि १, ४, ४; साम १०४०
 महो वीरुगामिनि ८, १३, १३
 महो वीरुगामिनि ८ १५, ४
 महो वीरुगामिनि १, ११, ११
 महो वीरुगामिनि १, १, ४
 महो वीरुगामिनि १, ४५, ४
 महो वीरुगामिनि १, ११, १५, से. म. १, ७, ११, १
 महो वीरुगामिनि १, १०, १४
 महो वीरुगामिनि १०, १३, ८
 महो वीरुगामिनि १०, १८, १; साम. १११;
 वा. व. १, ११
 महो वीरुगामिनि १, ७, ४
 महो वीरुगामिनि १०, ११, १
 महो वीरुगामिनि १, ७, ४, १
 महो वीरुगामिनि १, ५, १, १
 महो वीरुगामिनि १, ५, ४, १
 महो वीरुगामिनि १०, ५, ४
 महो वीरुगामिनि १, ४, ५
 महो वीरुगामिनि ८, ४, ४, १
 महो वीरुगामिनि ८, ५, ४
 महो वीरुगामिनि १, ११, ७
 महो वीरुगामिनि १, १५, ५
 महो वीरुगामिनि १, ५, ५, १
 महो वीरुगामिनि १, ११, १; वा. व. ८, ११; ११, ११;
 से. म. १, १, १०, १, ५, ११, १; ४, १, १, १
 महो वीरुगामिनि ४, ५, ७, ५; साम. १५१८
 महो वीरुगामिनि १, १३, ५४; साम. ११०१
 महो वीरुगामिनि १, ११, ११
 महो वीरुगामिनि (०१५५) १, ४, ५, १
 महो वीरुगामिनि (०१५५) ८, ११, ११
 महो वीरुगामिनि १, ११, ११

मही समेतखन्वा ३, ५५, २०
 महे वन स्वामिनिवा ८, १, ५; साम २११
 महे नो अथ बोधयोगो ५, ७१, १; साम. ४२१; १७४०
 महे नो अथ सुविताय बोधि ७, ७५, २
 महे वलियुद्धं रसं १, ७१, ५
 महे शुद्धकाय वरुणाय ७, ८२, ६
 मही अग्नेः समिधानस्य १०, ३६, १२; वा. व २३, १७
 मही अग्नेः सरस्वती १, ३, १२; वा. व. १०, ८६; नि. ११, २७
 मही देवान्यजति वदयानु ६, ४८, ४
 मही तुहो अथ विद्यानु ६, २०, ५
 मही नो अग्ने सुवितस्य ७, १, २४
 मही नो राव आ भर १, ६१, २६; साम. १२१४
 मही महावि वनपत्यस्य ३, ३४, ६; अथर्व. १०, ११, ६
 मही वस्यतिः शशयो १०, २२, ३
 मही वज्रमि वयुना ४, ४, ११; ठे. सं. १, २, १४, ४
 मही विद्यां अमि यनो ८, २२, २६
 मह्यं वज्रम् मम १०, १२८, ४; अथर्व ५, १, ४; ठे. सं.
 ४, ७, १४, २
 मह्यं त्वहा वज्रमथय १०, ४८, ३
 मह्या ते सवधं ३, ३१, १४
 मा कथो धातमथमितिरे १, १२०, ८
 मा कस्य नो अरयो ७, १४, ८
 मा कस्य वधं मदमित ४, १, ११
 मा कहराजुगच्छ ५, ७०, ४
 मा काकम्भीरमुदहो ६, ४८, १७
 माकिरेना यथा गाय ८, ५, ३१
 माकिरे नृणा सक्वा १०, २३, ७
 माकिरेणमाडी ६, ५४, ७
 माकुडवगिन्नु ह्य अरवीः १०, २२, १२
 मा किरुम्भिः संमथ ८, १, १; साम. २४२; १३१०; अथर्व
 १०, ८५, १; नि. ७, १
 मा प्थेय इमीति १, १०१, ३; ठे. मा. ३, ५, १, १
 मा अरुने वृषभ ६, ४४, ११
 मा यथा आतवः ८, ७४, १४
 मापकी कान्वसो १०, १४, ३; अथर्व. १८, १४७, ठे. सं
 १, ६, ११, ५
 माया च वज्र दुहिता ३, ५५, ११
 माया देवात्मादिनेः १, १११, ११
 माया विनाह्वन आ मथ १, ११४, ८; अथर्व. १, १, ८
 माया वज्रानो दुहिता ८, १०१, १५; ठे. वा. ६, १२, १

मायुर्विभियुम् ६, ५५, ५; नि. ३, १६
 मानुष्यद परमे ५, ४३, १४
 मा ते अमातुतो यथा ८, २१, १५
 मा ते अरवो सदसावगति ७, ११, ७; अथर्व. २०, ३७, ७;
 ठे. सं. १, ६, १२, ५
 मा ते गोद्वज विराम राधसः ८, २१, १६
 मा ते राधांसि मा त ऊतयो १, ८४, २०; साम. १७२४;
 नि. १४, ३७
 मातेव वज्रसे पवधानः ५, १५, ४
 मा ते इति वृषका वीतवृडा ३, १५, ५
 माय वृषम्याह्वन हरस्यः ७, ४०, ६
 माये तु ते सुमिते १०, २१, ६; अथर्व. २०, ७६, ६
 मा त्वाग्निर्वनवीक्ष्मन्धिः १, १६२, १५; वा. व. १५, ३७;
 ठे. सं. ४, ६, १, २
 मा त्वा तपस्यिव आमावि १, १६२, २०; वा. व. १५, ४३;
 ठे. सं. ४, ६, १, ३
 मा त्वा मृत अरिष्यवो ८, ४५, २३; साम. ७३२; अथर्व.
 २०, २२, २
 मा त्वा वज्र शुक्लामा नमो ३, ३६, ४
 मा त्वा इवेन वज्रवीन् १, ४२, २
 मा त्वा सोमस्य गवद्वा ८, १, २०; साम. ३०७;
 नि. ६, २४
 मात्स्यस्य सुते सखा १, ८१, ८; अथर्व. २०, ५६, ५
 मात्स्यस्य इतिविः १, १०१, १०; नि. ६, १७
 मात्स्यमिन्दस्य सचमस्य धावाः ३, ५२, ५
 मात्स्यमिन्दे सचने आत्वेय ३, २८, ४
 मा न ह्यन् वरा वृषम् ८, १७, ७; साम. २१०
 मा न ह्यन् वीजस्ये ८, २, १५; साम १८०६
 मा न ह्यजानवादिषा ८, २२, ११; साम. १२८
 मा न ह्यक्षिणागति ८, ४५, ३४
 मा नः संतो अरयो १, १८, ३; वा. व. ३, ३०
 मा नः समस्य वृष्णः ८, ७५, १; ठे. सं. २, ६, ११, ७;
 नि. ५, २३
 मा नः सेनु विवेद्वं ८, ६७, ८
 मा नः सोमवरीशयो १, ४१, ८
 मा नः सोम सं वीजियो ८, ७१, ८; ठे. सं. १, १, १, १
 मा नः सोमोने के अमि १, २३, १६
 मा नलोके तवमे १, ११४, ८; वा. व. ११, १६; ठे. सं.
 १, ४, ११, १; ठ, ५, १०, ३
 मा निम्न व ह्यो ४, ५, १
 मा नो अग्ने दुर्धने ७, १, २१

मा मो अनेऽमलये ३, १६, ५
 मा मो अनेऽमलये ३, १८९, ५
 मा मो अनेऽमलये पादा ७, १, १९
 मा मो अनेऽमलये ३, ७३, १०
 मा मो अनेऽमलये ७ ३९, २७, साम. १८५७, अथर्व. २०, ७९, १, ताव्य मा ४, ७, ५, ६
 मा मो अनेऽमलये २, ७, २
 मा मो अनेऽमलये १, ५४, १
 मा मो अनेऽमलये ८, ७५, १९, साम. १६५०, ठे सं २, ६, ११, १
 मा मो अनेऽमलये ८, ७३, १५
 मा मो अनेऽमलये २, ३१, २
 मा मो अनेऽमलये ८, ७५, ८, ठे. सं. २, ६, ११, २
 मा मो अनेऽमलये ७, ३१, ५, अथर्व. २०, १८, ५
 मा मो अनेऽमलये ५, १०, अथर्व. २०, ६९, ८
 मा मो अनेऽमलये ८, ६०, ८
 मा मो अनेऽमलये ४, २०, १०, ठे सं. १, ७, १३, ३
 मा मो अनेऽमलये १, ११३, ७, वा. य. १६, १५, ठे सं. ४, ५, १०, २
 मा मो अनेऽमलये अनेऽमलये १, १६२, १, वा. य. २५, २४, ठे. सं. ४, ६, ८, १, वि. ९, ३
 मा मो अनेऽमलये ८, ६३, ९
 मा मो अनेऽमलये वा. योऽमलये ८, ६०, २०
 मा मो अनेऽमलये अनेऽमलये ७, १०४, २३, अथर्व. ८, ७, २३
 मा मो अनेऽमलये १, १५, २
 मा मो अनेऽमलये मा १, १०४, ८
 मा मो अनेऽमलये मा ७, ४६, ४
 मा मो अनेऽमलये २, २८, ७
 मा मो अनेऽमलये अनेऽमलये ६, ५१, ६
 मा मो अनेऽमलये १०, १११, ५, वा. य. १२, १०२, ठे. सं. ४, २, ७, १
 मा मो अनेऽमलये अनेऽमलये ७, ३४, १७, वि. १०, ४५
 मा मो अनेऽमलये अनेऽमलये ८, १०३, ११, साम. ११०
 मा मो अनेऽमलये ८, ६०, २०
 मा मो अनेऽमलये १०, ५२, ४
 मा मो अनेऽमलये १०, ४९, १
 मा मो अनेऽमलये ४, ४२, ५
 मा मो अनेऽमलये ७, १४, ३, साम. ११८
 मा मो अनेऽमलये १, ११५, ७
 मा मो अनेऽमलये १०, ५७, १, अथर्व. १३, १, ५९

मा अनेऽमलये ८, १, १३, अथर्व. २०, १११, १
 ताव्य मा. ९, १०, १
 मा अनेऽमलये वा. योऽमलये ८, ४, ७, साम. १६०५
 मा अनेऽमलये ५, ४०, ७
 मा अनेऽमलये मायिन् १, ११, ७
 मा अनेऽमलये ८, १४, १४, अथर्व. २०, २९, ४
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये ५, ६२, ४
 मा अनेऽमलये ३, ४१, ८, अथर्व. २०, २३, ८
 मा अनेऽमलये ५, १, ८
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये ६, ५१, ७
 मा अनेऽमलये १, १८१, ४
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये १०, ८५, ३१, अथर्व. १४, २, ११
 मा अनेऽमलये मा अनेऽमलये १, ४१, ८
 मा अनेऽमलये ७, ५६, २१
 मा अनेऽमलये १, ३८, ५
 मा अनेऽमलये ५, ५३, ९
 मा अनेऽमलये १०, ९७, २०, वा. य. १२, १५, ठे. सं. ४, २, ६, ५
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये अनेऽमलये ७, १, ११
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये ८, ४५, ३६
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये १, १२१, १५
 मा अनेऽमलये ८, ८०, ८
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये ७, ३२, ९
 मा अनेऽमलये अनेऽमलये २, २०, १७, १८, ११, २९, ७
 मित्र अनेऽमलये १, २३, ४, साम. ७९१
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये १, २, ७, साम. ८४७, वा. य. ३३, ५७
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये १०, ३४, १४
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये १, २५१, १, ठे. मा. २, ८, ७, ६
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये १, १५, १
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ३, १४, ४
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ५, ७२, ३
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ७, ६४, ३
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ७, ५२, १
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ७, ४०, २
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ३, ५९, ६, वा. य. ११, ६२, ठे. सं. ३, ४, ११, ५, ४, १, ६, ३, ठे. मा. ४, ३, २
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ८, १५, २
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ३, ५५, ८
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये १०, ६५, ५
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ८, ३५, १३
 मित्र अनेऽमलये अनेऽमलये ५, ६५, ४

मित्रो अग्निभवंति यत् ३, ५, ४
 मित्रो अनायासवति ३, ५१, १। ते. सं. ३, ४, ११, ५।
 ते. भा. ३, ७, २, ३। नि. १०, २१
 मित्रो देवेष्वाद्युत्तु ३, ५१, १
 मित्रो नो अल्लहति ८, ६७, २
 मिमाति बहिरिशाः १, ६४, ११
 मिमात्तु वीरतिरिर्विने नः ५, ५१, ८
 मिमीदि सोऽहमाद्ये १, ३८, १६
 मिमयज्ञ वेपु रोहती ६, ५०, ५। नि. ६, ६
 मिमयज्ञ वेपु सुभिता १, १६७, ३
 मिहः पावकाः प्रपत्ता अमूय ३, ३१, २०
 मीळदुष्मतीय प्रथिवी ५, ५१, ३
 मुञ्चन्तु मा शयन्वात् १०, १७, ११। अथर्व. ६, ११६, २।
 ७, १११, २। वा. व. ११, १०
 मुञ्चामि त्वा इतिवा जीवनाय १०, १११, १। अथर्व.
 ३, ११, १। २०, ११६, ६
 मुनयो वातवासाः १०, ११६, १
 मुमुक्षुवो मन्त्रे १, १४०, ४
 मुनीय नमो नृपताः १०, ८, १
 मुपाय खर्वं कवे १, १७५, ४
 मृग अमृग न बवं १०, ४, ४। नि. ५, ८
 मृगो दिवो आभिराग्नि १, ५१, १
 मृगानं दिवो अर्तव ५, ७, १। साम. ६७। ११४०। वा. व.
 ७, १४, ३३, ८, ते. सं. १, ४, १३, १
 मृगो मुनो अरति मन्त्रं १०, ८८, ६। नि. ७, २०
 मृगो न सिद्धा स्वदग्नि १०, ११, ३
 मृगो न भीमा कुचतो गिरि १०, १८०, १। साम. १८७१।
 अथर्व. ७, ८४, ३। वा. व. १८, ७१। ते. सं.
 १, ६, ११, ४
 मृग्यति त्वा द्वा शिवो १, ८, ४। साम. ११८१
 मृग्यति त्वा सममुचो १, ६६, १
 मृगानो वारो वचमानो १, १०७, ११। साम. १०८०
 मृग्यमानाः मुदलव १, १०७, ११। साम. ५१३, १०७१
 मृग्य नो अहो मा वधि ५, ५५, १
 मृग्य नो वज्रो १, ११४, ०। ते. सं. ४, ५, १०, १
 मृग्यो वरुं वीरवमो १०, १८, २, अथर्व. ११, १, १०,
 ते. भा. १, १०, १
 मेघान्मु ते अहो १, ३३, ३। नि. ८, ३
 मेघावातं विदधन् १०, ११, ८। साम. १८४, ते. भा.
 ३, ११, १, ३
 मेघान्मुत्तं वात् १०, १११, ५। अथर्व २०, ११६, ११

मेनमो वि दहो १०, १६, १, अथर्व. १८, १, ४। ते. भा.
 ६, १, ४
 मेघमन्त्रं विदधते १०, ११७, ६। ते. भा. १, ८, ८, ३।
 नि. ७, ३
 मेो ते शिव्ये अघोत्तमि ८, १०३, १३
 मेो तु ल पराया १, १८, ६
 मेो तु भाः सोम मृगवने १०, ५१, ४
 मेो तु त्वा वायवज्जगारे ७, ३३, १। साम. ३८४, १३७५
 मेो तु देवा अदः स्वः १, १०५, ३
 मेो तु मङ्गव ८, १११, १०। साम ८२१। अथर्व. ३०, १०, ३
 मेो तु वरुण मुचमवं ७, ८१, १
 मेो तु वो अरुमग्नि तावि १, १३१, ८। अथर्व. ३०, १३, ३
 मेो तु ल इन्द्राय वृत्तु १, १७१, १। वा. व. ३, ४३
 मेो तु वो अरु वृत्तु ३, ५५, १
 मेो त्वा वरुं वावात् ८, १, १०
 य आमया मरुता कल्प १०, १११, ३। अथर्व. २, १, ३।
 १३, ३, १४। वा. व. ३५, १३। ते. सं. १, १, १, १, १,
 ७, ५, १७, १
 य आयाय चक्रमात्वा १०, ११३, १
 य आयायवरायता १, ४५, १। साम. १३७
 य आगिर्विन्दो वरुण शिवः ७, ८८, ६
 य आगुं कुप्यमतिविश ८, ५३, ४
 य आगिर्विन्दु इत्युत्तु १, १५, १३। साम. ११६१
 य आयेवम वागि ७, ५५, १। अथर्व २, ५, ५
 य आयाय आयावे ८, ४१, ७
 य इव आविवागि १, ६०, ११। साम. ११५५
 य इन्द्रो वचमानवरात् १, ११४, १
 य इन्द्र वरुकेला ८, ८०, ३। साम. ११६
 य इन्द्र वरुवला ८, ६, १८
 य इन्द्र वृगो अघवने अरु १११, १, ५ ६८१४
 य इन्द्र अघवती ८, १०, ३
 य इन्द्र सोमवायवी ८, ११, १, ५० ५१, ५२,
 १०, ११, ७
 य इन्द्रो विवरातो अरु १, १८१, १
 य इन्द्रो तुं वृत्तु अरु १, ५५, ३ ६ ७ ८ ९
 य इन्द्राय वरुं वृत्तु १, ११, १
 य इन्द्राय वरुवला ८, १, १८
 य इन्द्रा विवा अरु ५, १०, १
 य इन्द्रा विवा वृत्तु १, ११, १

व हुमे उमे अहनी ५, ८१, ८
 व हुमे धामाशुषी अलिनी १०, ११०, १; अचर्च ५, ११, १; वा. व. ११, १४, ठै. वा. १, १, १४, वि. ८, १४
 व हुमे रोदनी उमे अहं ३, ५३, ११
 व हुमे रोदनी मही मनीची ८, १, १०
 व हुमे रोदनी मही सं मागेव १, १८, ५
 व हुं राजानाशुषा १, ११, १
 व हुं बहमन माशुषिः ५, ११, ११
 व हुं अश्विनि पर्वगाव १, ११, ७
 व हुं व कार न सो अस्थ १, ११४, ११, अचर्च. १, १०, १०, वि. १, ८
 व हुं विवेक गुहा १, ११, ७
 व हुं विरे सुवनस्य १०, ११, ८
 व उरवा केवला हर्षे ८, ५१, ३
 व उरवेने विन्धवे ८, ५१, ३
 व उम ह्व सर्वदा १, ११, ११, साम. १७०७, ठै. सं. १, १, ११, ४
 व उम उरविह्व ८, ११, १, साम. १११८; अचर्च. १०, ५३, ३; ५७, ११
 व उमा अहंमाशुषु १, ११, ४
 व उमेवर्जितोनिवायु १, ११, १७
 व उदाश्रितो १०, ११, १
 व उदान ह्व स्वचन १०, ११, ५, अचर्च १, ७७, ७
 व उदधि वयु अचरोडा १०, ७७, ७
 व उदधीशु देवगोपा १, ५३, ११, अचर्च. १०, ११, ११
 व उरु कश्मि विनय ८, ११, १५
 व उरुता मनवा सोम १०, ११०, ३; अचर्च. १०, ११, ३
 व उ शिवा ह्येष्वा १, ८, ३
 व उश्रिया अष्वा अस्थ १, १०८, १; साम ५८५
 व ऊरुताहमी सुचयु ८, १४, ७७
 व ऊरुतामह्य मागडे ८, १, ३१
 व ऊरुता कागहमी ८, १४, १७
 व ऊरे विदुमिअिच ८, १, ११, साम. १४४, अचर्च. ११, १, ४७, ठै. वा. ४, १०, १; कात्वा. औ. सु. १५, ५, ३०; उरुता वा १, १०, १
 व ऊरे विदुत्तयेच ८, १, ११
 व ऊरेव सुर्वमागडे १०, ११, ३
 व ऊरुता आशयन्ता ८, ४१, १७
 व ऊरुता विदुमिअिच ५, ५१, ११
 व वृक ह्यववाचनी ४, १७, ५

व वृक ह्यमसु हुदि १, ४५, ११
 व वृक ह्यववाचनी १, ११, १; अचर्च. १०, ११, १
 व वृक ह्यिदुवने १, ८४, ७; साम. १८१; ११४१; अचर्च १०, ११, ४; वि. ४, १७
 व वृकहर्षीनाय १, ७, १; अचर्च. १०, ७७, १५
 व वृको अलि हंसना ८, १, १७
 व वृकमादिदेसनि १, ५१, १
 व ओश्रिय ह्यम सं १, १३, १
 व ओश्रियहमा मर १, १०१, १; साम. ८१०
 व ओहने रजसो देववीगो ५, ४१, १०
 वं वयु मववा वाः १, ४१, ५
 व मुव हावववाय देवा १, १८, १
 वं रक्षनि मवेसो १, ४१, १; साम. १८५
 वं सर्ववन्दीश्रिः १, ४७, ५
 व शिवा उरुववाहसो ८, ११, ११
 व शे सुर्व स्वर्गायु ५, ४७, १
 व सीमकुरावन्तासे १, ११, ३
 वं सीयानु मवेव अचय ४, १८, ३
 वं सुवने पावच १०, १४४, ४
 वं सोमविन्दु सुषीवी १, ४१, ५
 व वाा वृकश्रि कुड १, ११, ५, अचर्च. १०, १४, ५
 व ककुभो विवाय ८, ४१, ४
 व कुश्रि सोमपावम १, ८, ७; अचर्च. १०, ७१, ३
 व कुश्रिदिदि गोव्यं ८, ४५, १०
 व. वं वृकहर्षीश्रि ७, १५, १
 व परावा पावच १०, १८७, १, अचर्च. १, १४, ३; वि. ५, ५
 व पावमानीध्वेति १, १७, ११; साम १११८
 व पुष्येयीअ १, १३, ७
 व पुष्येय केवले १, १५१, १, ठै. वा. १, ४, १, १
 व पुष्येयी अचयानाय १, ११, १, अचर्च. १०, १४, १
 व पुष्येयेव अश्रिवा १०, ८७, ११; अचर्च. ८, १, १५
 व प्राणतो विमिचतो १०, १११, ३; अचर्च ४, १, १; वा. व. ११, १; १५, ११, ठै. सं. ४, १, ८, ४; ७, ५, ११, १
 व शक्रो वृको अस्थः ८, ११, ३
 वः शक्रमनुविवाय मे १, ४४, १
 वः शक्रव वरुतेयु १, ११, ११, अचर्च १०, १४, ११
 व शक्रतो मद्यो १, ११, १०; अचर्च. १०, १४, १०
 व. शुक ह्य सुर्वो १, ४३, ५
 वा श्रुतिर्ववा १, १०१, १

वा: शेषी अभिनयिनिः ८, ४१, १०
 वा: संख्ये विषयवस्तुः ८, ३२, ११
 वा: सखाया विषयनिः ६, ४६, ३; साम. १८६
 वा: सहायिभूषणमः २, १२, १२; अथर्व. २०, ३४, २३
 वा: समिधा वा आशुदी ८, १६, ५
 वा: सुवीची वृदाशुपे २, ८, २
 वा: सुमये वपते २, १२, १५, अथर्व. २०, ३४, १८
 वा: सुमंभमवति वा: २, १२, १४; अथर्व. २०, ३४, १५
 वा: सुवस्था: सुदक्षिणः ८, ३३, ५
 वा: सुविन्दमगदीनि ८, ३२, २
 वा: सोमा कलशेष्या १, १२, ५; साम. १२००
 वा: सोम संख्ये वप १, ११, १४
 वा: स्त्रीद्वितीये वृष्ये १, ७४, २; साम. १३८०
 वा: स्नातृपानो गण्यालम ४, ३८, ४
 वा: कुमार वरं रये १०, १३५, ३
 वा: कुमार वाचर्यो १०, १३५, ४
 वा: क्रन्ती अथवा १०, १११, ६; अथर्व. ४, २, ३; वा. व.
 ३२, ७; छे. सं. ४, १, ८, ५
 वा: क्रन्ती संघटी २, १२, ८; अथर्व. २०, ३४, ८
 वा: कोपे दुप्यज्यं ८, ४७, १४
 वा: विषयमप्य वपयो वदन्ती १, ११३, २०
 वा: विधि ते अवि वपि. ८, ४५, ११
 वा: विधि ते गला इमे ५, ७१, ५
 वा: विधि ते पुत्रपत्ना ४, १२, ४; छे. सं. ४, ७, १५, ६
 वा: विधि ते रिता वपा १, २५, १; छे. सं. ३, ४, ११, ४
 वा: विधि एवं वृषेष्ट १, २८, ५; नि. २, २१
 वा: विधि त्वा जना इमे ८, १, ३; अथर्व. २०, ८५, ३
 वा: विधि वां पुर अथर्वो ८, ८, ६
 वा: विधि वाचता तना १, २६, ६; साम. १६१८
 वा: विधि वाचतामसीग्न ४, ३२, १३; ८, ६५, ७
 वा: विधि तस्य सोमपा १, २१, १; अथर्व. २०, ७४, १
 वा: वप्याति पात्राति (= अथर्ववा) ८, १७, ४;
 साम. २६४
 वा: वप्यवपि वरावति (= वरा) ८, ११, १५
 वा: वप्यवपि अथर्व ७, ५०, ३
 वा: वप्यवप्या इमं इवं ८, ४५, १८
 वा: वप्यवपि विषयेषा ८, ३, ३७
 वा: वप्ये वप्य वप्यवप्य १, २६, ५
 वा: वप्ये वप्य सुवप्य अथर्व ५, २६, ५
 वा: वप्ये वीर प्र तिधि १, २६, २
 वा: वप्ये वीरतिथि ६, ११, १

वा: वा नो मित्रावकना १, ७५, ५; साम. १५३७, वा. व.
 ३३, ३; छे. वा. २, ७, १२, १
 वा: वाजम ह्यमसा वृद्धमिन्द्र ३, ३२, ७
 वा: वाजमह इन्द्रं वज्रं १०, २३, १; साम. ३३४
 वा: वाजमे वां महः १, १५३, १
 वा: वाजिं त्वा वजमाना १, १२७, २; साम. १८१४
 वा: वाजिं त्वा वृद्धमे ८, ११, ३; साम. ११२, १४१३
 वा: वाजापयो हुवनस्य १०, ८८, ५
 वा: वाजापया अथर्व ८, ८१, ५; साम. ६०१, १४११
 वा: वाजापयावदवस्य ३, ४८, २
 वा: वाज इन्द्रमथर्वस्य ८, १४, ५; साम. १२१, १६३१, अथर्व.
 २०, २७, ५
 वा: वाजं च नक्षत्रं च १०, १५७, २; साम. ११११, अथर्व.
 २०, ६३, १; १२४, ४
 वा: वाजं वृष्यामि १, २०५, ४
 वा: वाजस्य केतुः पवते १, ८६, ७
 वा: वाजस्य केतुं प्रथमं पुत्रोदितं द्विविभक्त्य १०, १२२, ४
 वा: वाजस्य केतु प्रथमं पुत्रोदितमथर्व ५, ११, २; साम. १०१;
 छे. सं. ४, ४, ४, ३
 वा: वाजस्य केतुं तस्य विद्वानि १०, १२, १
 वा: वाजस्य दि त्वा अथर्व ८, ३८, १; साम. १०७२
 वा: वाजानां रथे वपं ८, ४४, २७
 वा: वाजापया वा: वसना सुवर्णि १, १६८, १
 वा: वाजापया वो अथर्व ६, ४८, १; साम. ३५; ७०३; वा. व.
 २७, ४१
 वा: वाजासाह वुव इवे १०, २०, ७
 वा: वाजे दिवो वृष्ये वृषिष्या ७, २७, १
 वा: वाजेन गात्रमप्युतो २, ११, ५
 वा: वाजेन वप्यमथर्व वपं १, ११४, ५०, १०, १०, १६;
 अथर्व. ७, ५, १; वा. व. ३१, १६, छे. वा. ५, ११, ५,
 छे. वा. ३, २, ७, वा. वा. १०, २, १.
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये २, १
 वा: वाजेन वाच. वप्ये वप्ये १०, ७१, ३
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये १, ३३, १३
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये ८, ३३, ८
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये ८, ११, २०
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये १०, १३, २
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये २, ३६, २; अथर्व. २०, ६७, ४
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये १, ८३, ५; अथर्व. २०, १५, ५
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये १०, ८७, ४; अथर्व. ८, ३, ६
 वा: वाजेन वप्ये वप्ये वप्ये वप्ये १, ८६, २; छे. सं. ४, १, ११, २

यत्रोत्त वाधितेभ्यः ४, ३०, ४
 यत्रोत्त मलार्थं कं ४, ३०, ६
 यत्रोत्तबीः सामान्य १०, १७, ६, वा य १०, ८०; तै. सं.
 ४, १, ६, २
 यत्संवाप्यन्तुमवो गामरश्मत् ४, ३३, ४
 यत्सानो सातुनाददत् १, १०, २; साम १३४५
 यत्सिन्धो यदसिन्धो ८, १०, १५
 यत्सोम आ सुते नर ७, १५, १०
 यत्सोम विप्रमुक्त्वं १, ११, १; साम- ११११
 यत्सोमसिद्ध विप्रसिद्धि ८, ११, १६, साम. ३८४. अथर्व
 १०, १११, १
 यत्सोमो वाजसनेति १, ५६, २
 यत्सोमो हीवेमयसनि ८, १०, १
 यथा कथये मयवन्दनव्यालि ८, ४६, १०
 यथा कथये मयवन्दनये ८, ५०, १०
 यथा कला यथा सक्त ८, ४७, १७, अथर्व ६, ४६, ३,
 ११, ५७, १
 यथा गोषो भया कृत् ८, ४, ३, साम २५२ १७२१; नि
 ३, २०
 यथा सिद्धवसायत् ८, ५, २५
 यथा सिद्धवसायत् ८, ६०, ७
 यथा सिद्धवसायत् ५, ५६, २
 यथा देवा अन्तुत् १०, १५६, ३, तै. भा २, ८, ८, ७
 यथा नो अविधि करत् १, ४३, २, तै. भा. ३, ४, ११, २
 यथा नो सिधो अर्वसा ८, ११, १३
 यथा नो सिधो वदन्तो १, ४३, ३
 यथापयसा मयवे १, ११, ११
 यथा पूर्वम्बः सतसा १, ८२, ५
 यथा पूर्वम्बो अविपुम्ब १, १७५, ६, १७६, ६
 यथापयवदुपुषी १०, ११५, १
 यथा मनी विद्वज्जति ८ ५२, १
 यथा मनी सावारी ८, ५१, १
 यथापयो होत्रमसे वृषिना ३, १७ २
 यथा पुत्रं वात्रवा १०, ६०, ८
 यथा वृत्त सुमवो ८, २०, १७
 यथा व साहा मयवे दातेम ७ ३, ७
 यथा चरो सुवाक् ८, २४, १८
 यथा यशसिन् देवाः स्येदम्ब ८, २८, ४
 यथा यावत् पुत्रसिन्धी ५, ७८, ७, तै. भा. १४, १, ४, २२
 यथा यातो यथा यन ५, ७८, ८, वा. य. ८, २८, नि ३ १५
 यथा यामविश्रिया ८, ४७, ५

यथा विद्वो अरे करत् २, ५, ८
 यथा विद्वत् यत्सो १, ७६, ५
 यथा इ व्यद्वयवो ४, १०, ६, १०, १०६, ८; तै. सं.
 ४, ७, १५, ७
 यथाहामवदुपुषी १०, १८, ५, अथर्व ११, २, २५; तै. भा.
 ६, १०, १
 यथा होत्रमेनुषो देवताया ६, ४, १; तै. सं ४, ३, २३, २
 यथेयं वृषिबी मदी १०, ६०, १
 यथोत्त कृत्वे भवे ८, ५, २६
 यत्कम्प प्रथमं ज्ञापमान १, १६३, १; वा. य. २१, १२
 तै. सं. ४, २, ८, १२ ६, ७, १
 यदस एवा ममिति. १०, १६, ८, अथर्व. १८, १, २६
 यदसे अथ विपुना १०, ८७, १३, अथर्व. ८, ३, १०
 यदसे कानि कानि चित् ८, १०२, २०, अथर्व. ११, ६४, ३,
 वा. य. ११, ७३, तै. भा. ४, १, १०, १
 यदस द्विविधा अथि ८, ४३, २८
 यदसे मयंलथ ८, ११, २५
 यदसे स्वामद एवं ८, ४४, २३
 यदस्य तविषीयवो ८, ७, २
 यदस्य तविषीयम ८, ६, २३
 यदस्य स्वा भरता सं वांयु ३, ३३, ११
 यदस्य दास्यरे एव १, १, ६
 यदस्यस्तम्भ सायुज्यो १०, ५४, २; वा. भा. ११, १, ६, १०
 यदस्यस्तु सुमनेषु १०, २७ ४
 यदस्युपनिद्धिवा ८, १०२, २२; वा. य. ११, ७४, तै. सं.
 ४, १, १०, १, नि. ३, १०
 यदसे दिवो अर्जव ८, २६, १७
 यदसे विदो अजगत् १, १८७, ७
 यदसे वात् तै गृहे १०, १८६, ३, साम. १८४७, तै. भा.
 २, ४, १, ८, तै. भा. २, ४२, २
 यदसि परिषिष्वसे १, ६५, ६; साम. ७८५
 यदस्य कथं वृत्तवत् ८ १३३, साम १२६-अथर्व. २०, १११, १;
 वा. य. ३३ ३५
 यदस्य कर्हि कर्हि चित् ८, ७३, ५
 यदस्य एवा वृत्तवत् ६, ५६, ४
 यदस्य एवा मयनि यत् अथि ३ २१, ११, अथर्व. ७, १७, १;
 वा. य. ८, २०, तै. सं १, ४, ४४, २
 यदस्य भागं विप्रजामि १, १०३, ३
 यदस्य वां यामसोवसे ८, १, १, अथर्व २०, १४०, ४
 यदस्य सूर वदितेऽनाया ७, ६६ ४; साम १३०१, वा. य. ३३ १०
 यदस्य सूर वदिते वत् ८, १७, ११

बर्दी सुनाम इन्वोयि ८, ५०, ३
 बर्दी सोना इन्वोयि ५, ३०, ११
 बर्दी सुनेभिराहुतो ८, ११, २३
 बर्दी गणरव रक्षामात्रोया ५, १, ३; साम. १७४८
 बर्दीपदं सुपये १०, २७, २
 बर्दी मालिन बाहुमि: ३, २१, ६
 बर्दी मालुका लवा ३, ५, ६
 बर्दीमिन्त्र अवायवं ५, ३८, २
 बर्दीकृतव वयमा १, ७१, ३
 बर्दीमोर्षो वरागो ७, १०३, ३
 बर्दीगीतामृतानां १०, २३, ८
 बर्दी सुनेभिरिन्वुमि: ६, ४२, ३; साम. १४४२
 बर्दीपये मरुतो ५, ६०, ६; ते मा. ३, ७, १२, ४
 बर्दीपयो वृषावये १०, ८६, ३०; अथर्व ३०, १२६, २२; नि. १३, ३
 बर्दीपय आत्रयो १, ८१, ३; साम. ४१४; १००४; अथर्व २०, ५६, ३
 बर्दीपयो निवर्तनं वाणि १०, १४२, ४
 बर्दीपयो बर्दि शोच १०, १६५, ४
 बर्दीपय औषध प्रथमा १०, ५५, ४
 बर्दीपयो वाणि भापुरा ८, ९, १८; अथर्व. २०, १४२, ३
 बर्दीपयमुद्रास्वावाणि १, १६२, १०; वा. व. २५, ३१; ते. सं. ४, ६, ८, ४
 बर्दीपयमुद्रास्वावालो १०, ८८, ११; नि. ७, २१
 बर्दीपय मुद्रास्वावा ७, ८१, २
 बर्दीपयमयो अमरवच वाच ७, १०३, ५
 बर्दीपयं वृषणी रये ८, ७, २८; अथर्व. १३, १, ३१
 बर्दीपयने अग्नि तापय १, १६४, २३; अथर्व. ९, १०, १
 बर्दीपयवर्द्धति ७, ६०, ८
 बर्दीपये प्रदिवि वायं ७, १८, २; अथर्व २०, ८७, २
 बर्दीपये मनश्चमि ८, ४५, ३१
 बर्दीपय अद् वाळि १०, ७२, ६
 बर्दीपय शर्म शरणं ८, ४७, १०
 बर्दीपयानां निवर्तनं प्रतोदित १, ४४, १२
 बर्दीपयतः अमरवे १०, १८ ७, नि. ३, ११
 बर्दीपय मरुतो वया १०, ७२, ७
 बर्दीपय इन्वु ते शत्रव ८, ७०, ५. साम. २७८; ८६२; अथर्व. २०, ८१, १; १२.२०; ते. मा. ३, ४, १४, ३; ते. मा. १, ७, ५; नि. १३, १
 बर्दीपयानां पुत्रबीजद्वय १, १५१, ३
 बर्दीपयानावयमा १, १३१, ३

बर्दीपयं बर्दी वयो ८, ४२, ७
 बर्दीपयं वयावति ८, ५० ७
 बर्दीपयानावयमा १०, १५५, ४; अथर्व. ३०, १३३, १
 बर्दीपयानां मरुतो १, ३७, १३
 बर्दीपयानां वृषावये १, १६३, ४; वा. व. २५, ३१; ते. सं. ४, ६, ८, २
 बर्दीपयानां वृषावये १, १७८, १
 बर्दीपयानां वृषावये ५, ६२, १; ते. मा. ३, ८, १, ७
 बर्दीपयानां वृषावये ३, ३४, ८
 बर्दीपयानां वृषावये १, १५७, ३; साम. १७५१
 बर्दीपयानां वृषावये १, ३८, ४
 बर्दीपयानां मरुतो मन्वमान ७, २८, ४. अथर्व. २०, ८७, ४
 बर्दीपयानां वृषावये अग्नि ६, ६२, ८
 बर्दीपयानां वृषावये ८, ६७, ६
 बर्दीपयानां वृषावये ८, २३, १३. साम. ११४
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १००, १०; ते. मा. २, ४, ६, ११; नि. ११, २८
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १, १०; अथर्व. २०, १४०, ५
 बर्दीपयानां वृषावये १, १६२, ८; वा. व. २५, ३१; ते. सं. ४, ६, ८, ३
 बर्दीपयानां वृषावये १, ६५, ८
 बर्दीपयानां वृषावये ५, ४६, ८
 बर्दीपयानां वृषावये ५, २३, २
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १३, ५; अथर्व. २०, ११२, २
 बर्दीपयानां वृषावये ८, ६५, २
 बर्दीपयानां वृषावये ८, २७, २०
 बर्दीपयानां वृषावये १, १०१, ८
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १०, १
 बर्दीपयानां वृषावये ८, ४२, १; साम. ११३२, अथर्व. २०, ११०, २
 बर्दीपयानां वृषावये ८, ६३, ५
 बर्दीपयानां वृषावये १०, ७४, ६
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १२, १७; अथर्व. ३०, १११, २
 बर्दीपयानां वृषावये ८, १७, ५
 बर्दीपयानां वृषावये २०, १११, ३
 बर्दीपयानां वृषावये ५, २५, ७; साम. ८६; वा. व. २६, १०; ते. मा. १, १, १४, ४
 बर्दीपयानां वृषावये ७, ५०, २
 बर्दीपयानां वृषावये १, १५, १६; मा. मा. ११.५.१, १०
 बर्दीपयानां वृषावये ८, ४५, ४१; साम. २०७; १०७३; अथर्व. २०, ४३, २
 बर्दीपयानां वृषावये १, ८०, १३

बलिदेव स सुखम् ५, ६५, १
 बलिदासो महिना १०, १११, ८; वा. व. १७, १६; ३१, ७;
 तै. सं. ४, १, ८, ६
 बलिदि स ह्या मग- १, २४, ४
 बलिदि रवा बहुम्ब- १, ८४, ९; साम. १३४५; अथर्व
 १०, ६३, ६
 बला ह्यमं जमरालि ४, ०, ६, तं आ ६, २, १
 बला ह्यत्र पिपे कनो ७, १०, ८
 बला ह्यत्र मदीय ८, ६, १६
 बला कक विहरति १०, १६३, ४; अथर्व. २०, १६, १४
 बलास्तम लहसा विगम ४, ५०, १; अथर्व. १०, ८८, १
 बला वाक्य स कुड ६, २१, ४
 बलितामश्रो ह्यमो ७, १९, १. अथर्व. १०, ३७, १
 बलितस्य सविदि १०, ७१, ६; वे. आ. ३, १०; तै. आ.
 १, ३, १; २, १५, १
 बलुम्बं हासाद्यो १, ६८, ६
 बलुम्बमग्रे अमुताय दावा ४, २, ९
 बलुम्बमग्रे अमुताय मर्कः १०, ११, ११
 बले अग्रे अमता बलुमीहे ५, ११, ६
 बले अग्रे सुमति मर्गो १०, ११, ७; अथर्व. १८, १, २४
 बले अग्रे कुणवद्रुमोवे १०, ४५, ९. वा. व. ११, २६;
 तै. सं. ४, २, ३, १
 बले अमु स्यामसत् १, ५१, ११; साम. ७३८
 बले गर्भमनीया १०, १६१, १; अथर्व. २०, १६, १३;
 सि. ६, ११
 बले विषमवस्तमो ८, ११, १७
 बले ह्यत्र सङ्गति वाः १०, १७, १२; वा. व. ७, २६;
 तै. सं. १, १, १०, १
 बले ह्यत्र सङ्गो बले १०, १७, ११
 बले बृचं सप्तकनव ८, १२, १६; साम. ११६
 बले मातृविषये ४, २, ७
 बले मरः वृत्तवासा ६, ११, ७
 बले मरुं सुम्बकाः ७, २१, १; साम. ११८; अथर्व.
 १०, ११७, १
 बले मरुं वीर्यलेना ९, ६१, ११; साम. ४७०; ८१५
 बले मरुं वीर्यो व ८, ४३, ८
 बले मरुं विषमस १०, ८१, १; अथर्व. ४, ३१, १
 बले मरुं सनिधा ६, ५, ५
 बले मरुं सनता १०, १११, १
 बले मरुं मरुमिः ८, ४५, १५

बलो मृगगृहो नवात् ८, १७, १३; साम. ७२७; अथर्व.
 १०, ५, ७; तै. आ. १, ४, ५, १
 बलो सायिहोऽथ स ह्यत्र ५, ३५, १
 बलो सायिहोऽथसे व ह्या ८, ५३, ७
 बलो सुनो महमो वीरि ६, १३, ४
 बलो सन- असायो १, १६४, ४९; अथर्व. ७, १०, १;
 वा. व. ३८, ५, तै. आ. ४, ८, ७; वा. आ.
 १४, ९, ४, २८
 बलो इति पतयत् १०, १६२, ३; अथर्व. २०, १६, १३
 बलवद्योग्यो ह्यो ३, १७, ५; सि. ५, ३
 बलवा देवि सरस्वति ६, ६१, ५
 बलवा दोषा व अथनि ४, १, ८
 बलवा भावा पतिर्या १०, १६१, ५; अथर्व १०, १६, १५
 बलवामग्रे इतथे ४, १३, १
 बलवामग्रे इतिपति १, ११, ८; साम. ८४०
 बलवा स्वमेन तमसा १०, १६२, ६; अथर्व. १०, १६, १६
 बलवा सद्य सुदिपयो ४, ४, १०; तै. सं. १, १, १४, ४
 बलवा ह्यत्र कीरिणा मन्वसाः ५, ४, १०; तै. सं.
 १, ४, ४६, १
 बलवतिर्वापामि १०, २४, ३
 बलवा अन्वे दश प्रति ८, ३, २३
 बला असाय स्रवं ८, ४७, ४
 बला अर्कं सप्तशीर्षिणम् ८, ५१, ४
 बला असायो अमुता १, १६६, ३
 बलादिभ्याम् ह्यत्र १, १६, १
 बलादेते व सिधति १, १८, ७
 बलादेस्य कृत्वा. ८, १०३, ३; साम. १५१६
 बलात् अते विषमले २, ११, ९; अथर्व. १०, १४, ९
 बलिन्येवा मन्मति १०, ११, ८; अथर्व. १८, १, ३६
 बलिन्येवा विदुषे १०, ११, ७; अथर्व. १८, १, ३५
 बलिचक्रात् कृत्वासा १० ११, १४; वा. व. १०, ७८,
 तै. आ. १, ४, १, १
 बलिमुत्पत्तिनि रथनि ८, १६, २. अथर्व. २०, ४४, १
 बलिम्बं इतिमा १०, ४९, ६; अथर्व १०, ८९, ६
 बलिम्बिका अथि मिरो ८, ११, १०, साम. ७१३, अथर्व.
 १०, ११०, १
 बलिम्बिकात् काव्या अथे ८, ४१, ६
 बलिम्बिकात् सुवनि ७, १०१, ४
 बलिम्बिकात् अथर्व ८, १, ३१
 बलिम्बुत्ते मन्वत्- सुगर्गो १, १६४, ३१; अथर्व. १, १, ११
 बलिम्बुत्ते सुवजातो १०, ११०, १; तै. आ. ६, ५, ३

वा. सुषो रविमिरामलान ७, ६७, ४
 वा सुसुषुवा मिनीवाली १, ३१, ८
 वा मोमगीरुपया सर्ववीरा १, १३३, १८
 वा गौरवमि पर्वणि १०, ६५, ६
 वा आमचो वृष्ण इन्द्रजित ३, ५७, ३
 वा ल कनिरामिन्द्रम् ६, ६५, १४
 वा ल कनिरामा ६, ७५, १
 वा लं कनिरामा उग्र नः वाः ८, १, ११. अर्धं
 १०, १४१, १
 वाति देव मरुता १, ३५, ३
 वा ले अग्र पर्वतलोच ३, ५७, ३
 वा ले अष्टा गोभोरमा ६, ५३, ९
 वा ले काकुत्स्थहृणा वासि ६, ४१, २। ले. मा. २, ४, ३, ११
 वा ले विष्ठा मनुमती ३, ५७, ५
 वा ले विष्णुवधुहा ७, ४९, ३। नि. १० ७
 वा ले धामानि विदि १, ११. ४। ले. अ. २, ३, १४, १।
 ले. मा. २, ८, ३, ७
 वा ले धामानि धामानि १०, ८१, ५। वा. व. १७, २१।
 ले. म. ४, ६, २, ५
 वा ले धामानि इविवा १, ११ ११। वा. व. ४, ३७, ले. म.
 १, २ १० १
 वा ले मीमांसवापुषा १, ११, १७। नाम ७८०
 वा हृणती लमममा ८ ३१ ५
 वा दुष्ठा निम्नुमाला १, ४६, २। नाम १७१९
 वाहगं वृहते तादृगुचये ५, ४४ ६
 वा देवेभ्यु लक्ष्मिंरवन् १०, ११९ ३। ले. म. ७, ४ १७, १
 वाहृण्य वल्लो १, ३८, ८
 वा अर्षीता रजयो रोचमलो ५, ६९, ४
 वा धारवन् दवा ७, ६६, २। ले. मा. २, ४, ६ ४
 वा मः वीरारजिना १, ४९, ६
 वांजाभजो मरुत ३, ३५, १
 वाति स्वानानि अविना ७, ७०, ३
 वातीश्रुती पञ्चमू विनी १, १०८, ५
 वा तु अगणको रिच ८, ४०, ८
 वा ल्वा रिपो दुर्मिर्बोध ७, ७७, ६
 वासाये अनांशुदुरी १, ७३, ८
 वाज्जो वयो देववलो १, ८, ४
 वा वृषवस्तु दुहा ५, ८६, ७
 वाति अणवर्जनिदिः १, ४७, ५
 वाति ७७५ मेघ विदि ८, ८ १०
 वाति कृष्णमातृके १, १११, २१

वातिः कृष्णानुमते १, १११, २१
 वातिः पञ्चमवधो ८, ११, १०
 वातिः पदार्थ अज्ञात् १, १११, १७
 वातिः पत्नीर्विन्द्या १, १११, १९
 वातिः पतिव्या मन्ववध १, १११, ४
 वातिः शशीमिच्छुपला १, १११, ८
 वातिः शशीमिच्छुमर्मा ३, ६०, ७
 वातिः शशाती भवधो १, १११, २०
 वातिः शुचर्मि चनयो १, १११, ७
 वातिः निम्नुमवध वाति ८, १०, १४
 वातिः निम्नु मनुमन् १, १११, ९
 वातिः सुदान् शोभिमाय १, १११, ११
 वातिः सुर्व परिवाय १, १११, १३
 वातिः सोमो मोरुते १०, ३०, ५
 वाभिरागिो मनसा १, १११, १८
 वाभिराल्मक अणमानम् १ १११, ६
 वाभिरैर्न गोपुत्रुष १, १११ २२
 वाभिरैरा इमदम् ८, ८, ११
 वाभिरैरा लवने वाति १, १११, १९
 वाभिरैरायविदिः १, १११, १४
 वाभिरैरं विविवाय १, १११, १५
 वाभिरैर्विद्वत्ता अचमा ०, १११ १०
 वाभीरयो ओरुमो १, १११ ११
 वाभी रय विद्वत् १, १११ ५
 वाभं देव्या कृष्णोनिव्या ७, ५६, ६
 वाभयको मनुष्याना १, ८०, १९। नि. ११, ३४
 वां दृग्गच्छोद्वीम् ६, ५३, ८
 वां ले विच मरुत १०, ३६, ११
 वा वयो आणवेरुमो १०, १८८, ३
 वा वा वानं १, ८५, १९। ले. म. १, ५, ११, ५ ले. मा.
 १ ८, ५, ६
 वाचसात्मनो ७, ९१, ४
 वाचरिद सुवच रिच १ १०८, १
 वाचसात्मनो १०, ८८, ११। नि. ७, ११
 वाचवद्वेषम त्या ४, ५१ ४
 वाचवद्वेषा अन्वा चनेः १ १११ १७
 वाचवा वृण वृण १० ११७, ६
 वा वां अण विद्वतो वा ७, ९१, ६
 वा वां मणि वृणवृ (०। अण मा) ४, ६७ ४
 वा वां मणि वृणवृ (०। हृणवतो) ६, ९०, ८.
 नाम १११

वा नो कदा उपमति १, ११, ३, वा. व. ७ १११, ते सं.
 १, ४, १, १
 वा वा मे मन्त्रि शास्त्रे ७, ३, ८
 वा विद्या श्लोकमन्त्रि १, १०, १७, साम. १७२६
 वा विद्यायां जगितायां १, ६१, १
 वा वीर्यमि प्रथममि १० ११३, ७
 वा वृषदा वरायनि ८, ४५, २५
 वा वा मेवमा मरुतः २, ३३, १३
 वा वा मेवा भविष्युरे १, १७, १६
 वा वावां मारुतः १, ४८, १०
 वा वावे वरुणवनि १०, १७, ११; वा. व. १३, १४, ते. सं.
 ४, १, १, ५
 वा वा राजा वरुणो वा नि ७, ४१, १; अथर्व. १, ३३, १;
 ते सं. ५, १, १, १
 वा वा निज पञ्चमो १, ११३, ४
 वा वा कुम्भे मरुतं ४, ११, ११; नि ५, १५
 वा वा सुवृत्ति मेनि सुं १०, १५, १
 वा वा वीर्ये शीघ्रमे ५, ७१, १; साम १७४१
 वा वा वावाः सांगि १, ३२, ७, अथर्व. ७, ४१, १; ते. सं.
 १, १ ११, ४
 वा वा वरा वीरयोमा १, २२, १
 वा वा राजा वरुणो वावा ५, ४१, ७
 वा वा वा मरुतयो १, ११, ७; साम १७५
 वा वा वरुणो १, ५८, १; ते. सं. ५, ५, ५
 वा वा मरु मरुतः १, ४३, १
 वा वा वा सुमरुत १, ३१, ५, अथर्व. ७, ४८, १, ते. सं.
 ३, ३, ११, ५
 वा वा वे मरु दक्षिण १, ८१, ५
 वा वा मातावीरुनि दक्षिणाया १, ११४, १; अथर्व. १, १, १
 वा वा इ वहा मारुतः १, १५८, ३
 वा वा वि मेनिता इति १, १०, ३; साम ११४५; वा. व. ८, ३४
 वा वा वि इ वामदा ८, २१, १०
 वा वा वि देवदुर्गः अर्था ८, ७५, १; वा. व. ११, ३७
 ३३, ४, ते. सं. १, १, ११, १
 वा वा वि वायिरीर्या १, ११, १५; साम. १७३३
 वा वा वि वृषदाय ८, ३, १७; साम ३०१
 वा वा वली रवे १, १४, ११
 वा वा वे विरुवं मरुतः १, ८, ५
 वा वा वली रवे ५, ५१, १
 वा वा वि मारुतः वायिनि ५, ३०, ८
 वा वा वरुनि मरुतः १०, ५०, ८

वा वा मेवा वावत् १०, २०, ४
 वा वा इति रवे ६, ४७, ११
 वा वा मेव मरुतः इति रवे ७, ३३, ३; अथर्व. १०, १२, ३;
 ते. सं. ३, ४, १, ३
 वा वा वा मरुतः १०, १३, १; अथर्व. १८, ३१; वा. व.
 ११, ५, ते. सं. ४, १, १
 वा वा मेव मरुतः वि ५, ८१, १; वा. व. ५, १४;
 ११, ४; ३७, १; ते. सं. १, १, १, १; ४, १, १, १;
 ते. सं. ४, १, १
 वा वा मरुतः मरुतः १, ११, १; साम १४१८, अथर्व. १०, ११, ४;
 ४७ १०, ११, १; वा. व. ११, ५, ते. सं. ७, ४, १, १
 वा वा इति इति ८, १८, १; साम. ७१३; अथर्व.
 १०, ३००, ३
 वा वा वरुणो मरुतः १, १, १; साम. १४११, अथर्व. १०, ११, ५;
 ४७, ११, १२, १०; वा. व. १३, १, ते. सं. ७, ४, १, १
 वा वा वा वा ८, ८५, ७; वा. व. ११, ११
 वा वा वरुणो मरुतः १, ५३, ७; अथर्व. १०, ११, ७
 वा वा मरुतः मरुतः १, १४, ७; अथर्व. १०, ११, ७
 वा वा मरुतः मरुतः ८, २२, ८; साम. ११४१
 वा वा मेव मरुतः ३, ४१, १
 वा वा मेव मरुतः मरुतः ७, १०, १
 वा वा मरुतः वि मरुतः १०, १०१, १; अथर्व. ३, १७, १;
 वा. व. ११, १, १; ते. सं. ४, १, ५, ५; नि. ५, १८
 वा वा मेव मरुतः १, ८१, १
 वा वा मरुतः मरुतः १, १४१, ३
 वा वा मरुतः मरुतः ८ १८, ११
 वा वा मरुतः मरुतः १, १०४, ४
 वा वा मेव मरुतः १०, ३१, ७
 वा वा मेव मरुतः मरुतः १, १११, १
 वा वा मरुतः मरुतः १, १११, ७
 वा वा मरुतः मरुतः १, ११, ७
 वा वा मरुतः मरुतः १, १५३, १; ते. सं. ३, ८, १, १
 वा वा मरुतः मरुतः १०, ३१, ८
 वा वा मरुतः मरुतः १०, ४४, ४
 वा वा मरुतः मरुतः १, ११३, ८; नि. १, १
 वा वा मरुतः मरुतः ४, ४४, ३; अथर्व. १०, १४३, १
 वा वा मरुतः मरुतः १, ३३, ६
 वा वा मेव मरुतः मरुतः १, ११८, १
 वा वा मेव मरुतः मरुतः १०, ३१, १०
 वा वा मरुतः मरुतः १०, ११३, ४; अथर्व. १०, १०५, ४;
 वा. व. १०, ३३, १०, ७३, १; वा. व. १, ५, १, १

वेना दृशावमसिगु ८, ११, २; अथर्व. १०, ६३, ८
 वेना मयवो दृषवदृष ९, १०८, ४, साम. १३१
 वेना पाचक चक्षमा १, ५०, ६; साम. १३३; अथर्व.
 १३, १, ११; १०, ४७, १८; वा. व. ३३, ३२;
 वि. १३, १०-१५
 वेनाम सुर्वमा वसुं ८, ७ १८
 वेना मसुदुमसुको ८, ३, १०; अथर्व. १०, ९, ४; ४९, ७
 वेनेग्रो इविषा कृत्वी (१०. अथर्व. १) १०, १७४, ४
 वेनेग्रो इविषा कृत्वी (१० अथर्व. १) १०, १५९, ४
 वेनेना विषा पचवना २, ११, ४; अथर्व. १०, ३४, ४
 वे वाचकामं विह्वल्य पृषो ७, १०४, १; अथर्व. ८, ४, ९
 वे वाचकले अजमिर्गिनि ८, ४९, १८
 वे वाचको मायनेदं १, १४७, ३; ४, ४, १३, ते सं.
 १, १, १४, ५
 वे वृषीभिर्देहिमि १, ३७, १
 वेमि- सुर्वसुषवं मन्वमानः ६, १७, ५
 वेमिच्छिन्नः पचावनी ८, ५, ८
 वेऽवो माता मधुमसु १०, ६३, ३
 वेऽवो होता मधुमसु १०, ६३, ७
 वे अहो रजसो विभु १, १९, ३
 वे मूर्धानः क्षितीनां ८, ६७, १३
 वे मे पञ्चासतं वसुः ५, १८, ५, ते मा. १, ७, ५, १
 वे वज्रपा व हृत्वा १, १४, ८
 वे यज्ञेय इक्षिणया समथाः १०, ६१, १
 वे युषमने मधनेषु १०, १५४, ३. अथर्व. १८, २, १७;
 ते. मा. ६, ३, १
 वे हाधीमि दृशवदृषा ७, १६, १०
 वे वचवज्जु वदसु १०, ८५, ३१. अथर्व. १४, २, १०
 वे वाजिनं परिपश्यन्ति १, १६१, ११; वा. व. २५, ३५;
 ते सं. ४, ६, ९, १
 वे वां वृनाश्चक्षिना ८, ९, ३; अथर्व. १०, १३१, ३
 वे वाचक दृशवदृशमा ७, ९१, ४
 वे वाचुषम वायिवा ५, ५१, ७
 वे वृषामो अवि क्षमि ३, ८, ७
 वे वृषा मोहवर्ष १, १९, ५
 वेवां विषावि रोपवी ५, ६३, १७
 वेवामनेषु वृषिबी १, ५७, ८
 वेवामनो न समथो ८, १०, १३
 वेवामावाच क्रमिन्व ८, ७३, ३
 वेवाधिजा वृषदृषा ७, १६, ८
 वे वज्जानो इविदो १०, १५, १०; अथर्व. १८, ३, ४८

वे सविषु सत्यवदृष १०, ३९, १३; ते. मा. १, ८६, ४
 वे सोमास पचावनि (= वे वाच) ९, १५, २१; साम ११६
 वे सोमास पचावनि (= सवांसां) ८, ९३, ६, अथर्व.
 १०, ११०, ३
 वे हनोनुवो गोअमाम् २, १, १६, ३, १३
 वे हवा मनोर्वजिवा १०, ३६, १०
 वे हवे मे महमाना ४, १, १०
 वे हवी मेधवोरथा मन्वनाः ४, ३३, १०
 वो अग्निं इववृत्तिमि ८, १९, १३
 वो अग्निं कवपवाहनः १०, १६, ११; वा. व. १९, ६५
 वो अग्निं कवापविवेता १०, १६, १०; अथर्व. ११, ७, ७
 वो अग्निः सप्तमानुष ८, ३३, ८
 वो अग्निं लभो वमे ८, ४७, १५
 वो अग्निं देवकीन्वे १, ११, ९. साम ८४६
 वो असीरोमा इविषा १, ९३, ८; ते. मा. १, ८, ७, ९
 वो अयं हृष मृषवने ९, ४६, १
 वो अनुषाज्जोमिनि १०, ५४, ६
 वो अग्निमिषममा अना ६, ७३, १; अथर्व. १०, ९०, १
 वो अचरोषु सप्तम १, ७७, १
 वो अजिपयो वीरवृष १०, ३०, ४; अथर्व. १४, १, ३७;
 वि. १०, १९
 वो अवाचीने तमसि ७, ६, ४
 वो अयुष चक्रमा हृष ८, ८१, ८
 वो अय्या वृषिना देवने २, ३५, ८
 वो अयो मर्षमोजनं १, ८१, ६
 वो अचरव इविषामो ४, ३९, ३
 वो अचानां वो मया गोपति १, १०१, ४, वि ५, १५
 वो अनेभिर्वहते ८, ४६, १६
 वो अथा मज वृषु १०, ७९, ५
 वो अरने म्रम उष वाव ५, ३४, ३, वि. ६, १९
 वो अरने इविषाविषव ६, ५४, ४
 वो अरने इववृत्तिमि ८, १३, १३
 वो अरने इवेम्वं २, १६, ४
 वो अरव परो रमनाः १० १८७, ५; अथर्व. ६, ३४, ५
 वो अरुनेमं व आदापाह १०, १६६, ५
 वो अर्धमोषवीनां ७, १०१, २; ते. मा. १, ४, ५, १
 ते. मा. १, २९, १
 वो अृलताभिदाविषावि ६, ४५, १७
 वोने-वोने लवकार १, ३०, ७, साम. १६१; ७४३; अथर्व.
 १०, १६, १; वा. व. ११, १४; ते. म. ४, १, १.
 वो अनामद्विषो वरा १०, ६०, ३

वो वायव्यं चतुः ५, ४४, १४, साम. १८१६
 वो वायव्यं प्रथमो १, ११, १, अथर्व. २०, १४, १।
 ते सं १, ७, ११, २, मि. ३, ११, १०, १०
 वो विनाति न जीवते ५, ५५, ४, साम. १७८
 वो इमेभिर्दिवो वच १०, १८, ४
 वो दुहरो विषयत अवायव ८, ४६, ९
 वो देवो देवतमो ४, १३, १
 वो देहो अममवद्वयै ७, ६, ५, ते. मा २, ४, ७, ९
 वोदाति आरा शयनो ८, ८८, ४
 वो यनो सुवनातो ८, ४१, ५
 वो वायवा वायव्या २, १०१, ३, साम ६९८
 वो हविषी वीरुनो ८, ३३, ६
 वो न आतो अग्नेनो भाति ५, ३, ७
 वो न इन्द्रिद दुःस ८, ११, ९, साम ४००, अथर्व.
 ३०, १४, ३, ६२, ३
 वो न इन्द्रु विरो ह्युप्रांति ८, ४८, १३
 वो न इन्द्राभितो जनी १०, १३३, ४
 वो न इन्द्राभिरावति १०, १३३, ५, अथर्व. ६, ६, ३
 वो न अग्निविशति ८, १८, १३
 वो न विता अविता वो १०, ८२, ३, अथर्व १, १, ३.
 वा. व १७, १७, ते. स. ४, ६, २, १, ते. मा.
 १०, १, ४
 वो नः पृथक्को वृक्ष १, ४९, २
 वो न सखापुत्राविया ८, ८०, ३
 वो न सयुक् जय २, ३०, ९
 वो नः सयुको अगिरावद ६, ५, ४
 वो नः स्तो आतो वच ६, ७५, १९, साम. १८७२
 वो नः पृथक्को वच २, १४, ३
 वो नान्तर महवस्तु २, १३, ८
 वो निमेघ आ मनाद ८, ९९, २
 वो निघ ह्यत्र विभवे १, १०४, १। मि. १, १७
 वो निघ ह्यत्र मरुते ७, २४, १। साम. ३१४
 वो वो अग्ने अरिषो १ १४७, ४
 वो वो अग्ने हुवे आ १, १६, ३१
 वो वो अग्नेऽभिरावति १, ७९, ११
 वो वो दाना वस्तुना ८, ५१, ५
 वो वो दाना स न विना ८, ५२, ५
 वो वो दाना कार्यो वा १०, १०८, १
 वो वो देव. वायवा ८, ११, ६
 वो वो अग्ने अग्नि हुवेनायु ७, ५९, ८। अथर्व. ७, ७७, १।
 ते. स ४, ३, १३, ३

वो वो महतो वृक्षनाति २, १४, ९
 वो वो रत्नं विपति विरो ७, १०४, १०। अथर्व. ८, ४, १०
 वो महतो सुवतिमावजाते ७, ६०, ११
 वो मातृविर्बिवाया १०, ६, २
 वो अग्निह नामाग्ना ५, ७७, ४
 वो मोक्षनं च दृक्ते २, १३, ६
 वो न इति यवोचति ५, २७, ४
 वो न इमं चिदु लया ८, ४६, ७
 वो नः सन्धेयम आवाया ४, ३, १
 वो मा पाकेन मरया चरन्ते ७, १०४, ८, अथर्व ८, ४, ८
 वो मावायु वायुवायेवाह ७, १०४, ११, अथर्व ८, ४, ११
 वो मित्राव वक्षणाविविध १, १३६, ५
 वो सूक्ष्माति चक्षुने विरा ७, ८७, ७
 वो मे मेदूनां हाय ५, ६१, १०
 वो मे राजन्मुषो वा ३, ३८, १०
 वो मे हाता च विंशति च ५, ३७, ३
 वो मे दिश्वसदतो ८, ५, ३८
 वो वज्रति वज्राय इन्द्र ८, ११, १
 वो वज्रव इमावचः १०, ५७, १, अथर्व. १३, १, ६०
 वो वज्रो विषयसामुद्र १०, २३०, १
 वो वज्रो विषयसामुद्र १०, २८७, ३, अथर्व ६, १४, २
 वो वज्रति विममे पार्थिवति ६, ४९, १३
 वो वज्रव चोदिना २, १९, ६, अथर्व. १०, १४, ६
 वो वज्रो रविमो ६, ४४, १, साम. ३५१
 वो वज्रव अग्निमो २, ३७, १७
 वो वज्रा चरणीनां वाया ८, ७०, १। साम ३७३; १९१।
 अथर्व २०, १९, १६; १०५, ४
 वो रावो अथर्विमेहाय (= तमिन्द्राय) ८, ३९, १३
 वो रावो अथर्विमेहाय (= तमया इन्द्राय) १, ४, १०
 अथर्व. १०, ६८, १०
 वो रावो अथर्विमेहाय १, १८, ३, वा. व. ३, २९।
 मि ३, २६
 वो रोहिणी वाजिनी ५, ३६, ६
 वो वाः सिधमो रय १०, ९, ३, साम. १८८८, अथर्व.
 १, ५, १। वा. व. ११, ५१; ३६, १५। ते. सं.
 ४, १, ५, १। ७, ४, १९, ४। ते. मा ४, ४९, ४।
 १०, १, ११
 वो वा सुनोपविशिते ४, ३१, ६
 वो वा सेनालीमेहतो १०, ३४, १९
 वो वंरं वृक्षे विषयविशु ३, ३४, ११
 वो वंरं अथर्विनां वो वाया ७ १०१, ३

नमुनिर्वसुभवा ५, ४४, २, साम ११०८, वा. व
 १, २५, १५, ४८; ठे. म. १, ५, ६, १; ४, ४, ४, ८
 वमुनेसुपतिर्वि सं ८, ४४, १४; ठे सं १, ४, ४४, १
 वमुना वा कर्तव्य १०, ४४, १
 वमु वडा पुठमन् १, १५८, १
 वयोरीन् १, १, १, अर्धव. २० ७१, १५
 वरवी इन्नामि मे विन् ८, १, १; साम. ११११
 वन्वी ते अग्ने सहाः १, १६, १५
 वह कुमसिन् १, १, १, ५
 वहन्ति सौमद्वानो १, ६४, १
 वहन्तु एवा मयोवुतो ४, ४८, ४
 वहन्तु एवा एवेडा ८, ११, १४
 वहिष्मिर्विडा ४, ११, ४, ठे. मा. १, ४, ५, ४
 वहि वस्यं विदधस्व १, ६०, १
 वाच सु मिशावधनाविराव ५, ६१, १; ठे. मा. १, ४, ५, ४
 वाचमहावरीमं ८, ७१, ११. साम. ११०; अर्धव.
 २०, ४१, १
 वाचवर्षा विध्वंसान् १०, ८१, ७; वा. व. ८, ४५, १०, ११;
 ठे. स ४, ६, १, ५
 वाको जन्तु कवीनां १, ४३, ११
 वाचवर्षा वृत्वाद् १, ८, १
 वाचिनीवनी सुर्वस्य को ७, ७५, ५
 वाचिष्ठमाव सहाये १०, ११५, ६
 वाची वाजेतु भीषते १, १३, ८; साम १४३८
 वाचिर्षो वाचवावा १, ११०, १
 वाचेवावेतव वाचिर्षो न ७, १८, ८, वा. व. १, १८;
 ११, ११; ठे सं १, ७, ८, १; ४, ७, ११, १
 वाजेतु सामदिनेव १, १३, ६, अर्धव. २०, ११, ६
 वाजी वृ ते अचमत्सालम् ५, १५, ५
 वाचनि वाचिर्षो १०, ५१, १
 वाच आ वातु मेवमं १०, १८६, १; साम १८४; १८४०;
 ठे मा. १, ४, १, ८; ठे. वा. ४, ४१, १; वि
 १०, १५
 वाचिर्वो मयो वरं ५, ५३, ४
 वाचव नु मदिमं १०, १६८, १
 वाचव वाचकीविडा ५, ५, ७
 वाचव वृत्वावृत्तुवन् ५, ११, १०
 वाचवाको वाको मका १०, ११६, ५
 वाचानो न वे वृत्तवो १०, ७८, १
 वागेवावृत्तवो मकेवरीति १, ११, ५
 वागेवपुव इविरो १०, ११, ७; साम. १८१

वागं वाग व आतु ४, १०, १४; वि. १, ११
 वागं नो अन्वर्धमन् ८, ८१, ४
 वागमव सविधान्मन् ६, ७१, ६; वा. व ८, ६; ठे. सं.
 १, ४, ११, १; १, १, ११, १
 वागस्य वि वृत्तेतो ८, ८१, ५
 वागी वागव वृत्तव. ६, ४८, १०
 वाच उक्तेमिडेवो १, १, १
 वाचवा वाचि वरंवेमे १, १, १, वि. १०, १
 वाचवा वाचि वीषते ५, ५१, ५
 वाचविन्मन् वेवव. १, १, ५
 वाचविन्मन् वृत्तित्वा ४, ४७, १; साम १६१०
 वाचविन्मन् वृत्तव १, १, ६
 वाचुवावा वृत्तमन्वत् १०, ११६, ७
 वाचुर्वो विवृत्तवो १, ८८, १
 वाचुर्वुक्ते रोविडा १, ११४, १
 वाचो वच वरंवकी १, १, १
 वाचो वाचि सिवा विरो ८, १६, ११
 वाचो वे ते सहजिभो १, ४१, १; वा. व. १३, ११
 वाचो वरं इरीनां ४, ४८, ५, ठे. सं. १, १, ११, ७
 वाचो वृत्तो अवाभि ते ४, ४७, १; साम. १६१८; वा. व.
 १३, १०, ठे. मा. १, ४, ७, १
 वार्त्त एवा वरवाभि. ८, १८, ८; साम ७११; अर्धव.
 २०, १००, १
 वार्त्तवावच वरवते १, १३, १, अर्धव २०, ११, १; वा. व.
 १८, १८; ठे मा १, ५, ६, १
 वाचर्व. वृत्तं वावा १०, ११, ११
 वाचवावा विवृत्तवी १, ४६, ११
 वाचुवाव वच वचि ८, ६, ४०
 वाचुवाव वचवा अरोवा १०, ११०, १; ठे मा १, ११;
 साम. १४८४; अर्धव. ५, १, १, १०, १०३, ५
 वाचुवावव ते वरं ८, १४, ६; अर्धव २०, १३, ६
 वाचुवावाव वृत्तं १, ४१, १
 वाचुवावा वृत्तवरी ८, ५, ११
 वाचुवावा मरुतमेवो ८, ७६, १
 वाचीमेव वाचिमतो ५, ५३, १
 वाचीमेवो विवृत्तं ८, ११, १
 वाचा अरंवीमन्वो १, ११ ७, साम ११११
 वाचेव विवृत्तमिति १, १८, ८, ठे मा. १, १, ११, ५
 वाचवरीव वेवमन्वं न ७, १३, ६
 वाचोवते वृत्तव वृत्तवा ८, १३, १४, साम १७५
 वाचोवते वृत्तवो ७, ५४, १

बाकोप्यते प्रति ज्ञानीदि ७, ५४, १, तै. सं. ३, ४, १०, १
 बाकोप्यते शर्मया संसदा ७, ५४, १, तै. सं. ३, ४, १०, १
 बादिहो वा इवानो ८, २६, १६, ति. ५, १
 वि क्रोचनासो १०, २७, १८
 वि न त्वाद्यो ऋतवात १, १८९, ६
 विह्वलो दुविद्या पुत्र ९, ६२, २, साम. ८३१
 वि नकमे पृथिवीमेव ७, १००, ४, तै. मा. १, ४, ३, ५
 वि विद् वृत्रस्य दोषतो ८, ६, ६, साम. १६५३, अधर्. १०, १०७, ३
 वि वेदुष्यन्त्यादिना ७, ७०, ४
 वि यन्त्याप्यथा १, ३५, ५, तै. मा. २, ८, ६, ४
 वि अमुषा इष्या या ६, ६९, ७
 वि जानीक्षायां १, ५१, ८
 वि जिहीव्य वनस्थते ५, ७८, ५
 विजेष्यद्विन्दु इव १०, ८४, ५, अधर्. ४, ३१, ५, ति. ६, ११
 वि ज्योतिषा वृक्षा माति ५, ७, ९, अधर्. ८, ३, २४, तै. सं. १, २, १४, ७, ति. ४, १८
 वि तप्तपुराणमुनिमरुषे ६, ६५, २
 वि तप्तते चियो अस्या अर्षा ५, ४७, ६
 वि तर्ष्वंते मयवन् ८, १, ४, अधर्. २०, ८५, ४
 वि तिष्ठन्ते सद्यो ७, १०४, १८, अधर्. ८, ४, १८
 वि ते वज्रासो अदिषान् १, ८०, ८
 वि ते विष्वावातजूतासो ६, ६, ३, तै. मा. ३, ३, ११, १
 विषमथाः सद्यो अकामय ५, ३४, ६
 वि त्वदापो न पर्यतव्य ३, २४, ६, साम. ६८
 वि त्वा तपस्ते सिधुना १, १३१, ३, अधर्. २०, ७०, २, ७५, १
 वि त्वा नरा पुत्रया १, ७०, १०
 विद्वद्यान्वर्ष नष्ट ८, ७५, ६
 विद्वदादि सारया ३, ३१, ६, वा. व. ३३, ५९, तै. मा. २, ५, ८, १०
 विह्वलोमत्र नरो १, ६७, ४
 विद्या विष्णु महासो ५, ४१, १, ३
 विद्या दिवो विष्वक्त्रिमुष्वै ५, ४५, १
 विद्या देवा अवाप्तो ८, ४७, २
 विद्यानासो ज्ञानतो ४, ३४, २
 विदुः पृथिव्या दिवो ७, ३४, २, ताज्य मा. १, २, ९
 वि दुर्गो वि द्विष पुत्र १, ४१, ३
 विदुष्टे अरव बीरस्य १, १३१, ४, अधर्. २०, ७५, २
 विदुष्टे विद्या भुवनानि ४, ४०, ७
 विद्वद्वापि विद्विदो ६, ४५, २

विद्या से असे त्रेया १०, ४५, २, वा. व. ११, १९, तै. म. ४, १, १, १
 विद्या सक्षिप्यसुत ८, ११, ८, ति. ६, १०
 विद्या हि ते युवा वव ८, ७५, १६, तै. सं. ३, ६, ११, ४
 विद्या हि त्वा तुमिह्वमि ८, ८१, १, साम. ७१९
 विद्या हि त्वा धनंजयं बाजिपु ३, ४२, ६, अधर्. २०, ७४, ३
 विद्या हि त्वा धनंजयमिन्द्र ८, ४५, १, ३
 विद्या हि त्वा नृपन्तमं १, १०, १०
 विद्या हि यस्ते अद्विष ८, ९९, १८
 विद्या हि हविषानां ८, २०, ३
 विद्या इत्य बीरस्य ८, २, २९
 विद्यामादिषा अवचो २, २७, ५
 वि द्यामेवि रसस्यु १, ५०, ७, अधर्. १३, १, २२, १०, ४७, १९, ति. १०, २३
 विद्युनो उद्योति परि ७, ३३, १०
 विद्युन्वता अभिषव ८, ७, १५
 विद्युन्वता सद्यो ३, ५४, १, ३
 विद्युन्वता पतन्ती १०, ९५, १०, ति. ११, ३६
 विद्युन्वदसो नरो ५, ५४, ३
 विद्यो असे वदुनामि १, ७२, ७
 विद्योलाविदुदुरः एवमेव १, ११०, २
 वि द्वीपाणि पागवन् ८, ९०, ४
 वि द्वेषालीनुदि चर्ष्वेज्ज ६, १०, ७
 विद्यु नृणां समने १०, ५५, ५, साम. ३२५, १७८२, अधर्. ९, १०, ९, तै. मा. ४, २०, १, ति. १४, १८
 विधेम ते परमे जम्भकसे १, ९, ३, वा. व. ३७, ७५, तै. सं. ४, ६, ५, ४
 वि न इन्द्रस्यो अदि १०, १५२, ४, साम. १८६८, अधर्. १, ११, २, वा. व. ८, ४४, १८, ७०, तै. सं. १, ६, १२, ४, ति. ७, २
 वि न वप. सुविनाय १, ९०, ४
 वि न सद्यं सुक्यो ७, ६९, ४
 वि नो देवासो अमुदो ८, २७, ९
 वि नो वात्रा अमुपलः ४, १३, ७
 वि पयो वात्रसागवे ६, ५३, ४
 विषमिरे परमानाय ९, ८६, ४४, साम. १६५५, तै. मा. ३, १०, ८, १
 वि पात्रया सुधुना ३, १५, १, वा. व. ११, ४९, तै. म. ४, १, ५, १
 वि विरोहिमावस्य वज्रा ६, ६०, ७
 वि वृषज्जवा ६, ५३, ६

वि सुखी अष्टे मयवानी १ ७१, ५
 वि सुखायि वाक्का न देवा १. ११०, ४
 विम विनाशोऽवसे ८. ११, ६, मि १४, २१
 विम होलागमुद ८, ४४, १०
 वि मयती देवहृद १०, ७०, ४
 विमस्य वा मयुवत मडमो ८, १९, ११
 विमा मय्येय मायुयेय ७, १, ७
 विमानो न मयममि १०, ७८, १
 विरोधिविध मय्य ५, ५१, १
 विमपातं इवाये १, २१, ७, वा. व. १०, ४; ठे. मा.
 १०, १०, १
 विमपायि विमपायो १, २७ ६ साम १४९८
 विभाषा देव सुभाः १, १, १
 विभिषा दुर वाक्का १०, ६७, ५, अयवं. १०, ११, ५
 विभिर्गो वाय ८, २१, ८
 विभु मयु मयमे मेदनी २, १४, १०
 विभूपायि विम ८, १९ १, साम. १६८८
 विभुवह्म उभयो ६, १५, ९, साम १५६९
 विभ्राज्जोपिषा ख (= देवाण) ८, १८, १, साम
 १०१३, अयवं १०, ६१, ७
 विभ्राज्जोपिषा ख (= अनेमा) १०, १३०, ४
 विभ्राजमान इवमायुग्वा ७, ६१, १
 विभ्राज हृदयिषु सोमं १० १३०, १, साम ६१८.
 १४५१, वा. य ११, १०
 विभ्राज हृदयिषु १०, १३०, १, साम १४५४
 वि मय्यवाय मय्याय १, १८, ५
 वि सुखीवाय ते मयो १, १५, १
 वि मे कर्मा पयवनी विमय्य १, १, ६
 वि मे पुष्या पययि १, ५५, १
 वि मयिरो अहममययुं १, ५६, ५
 वि मय्यायज्जो १, १४१, ७
 वि मय्यैरय विमो ८, ११, १४
 वि मय्यैरयि वयंमय ४, ११, ८
 वि मय्याय कीलायो मय्ये ६, ६७, १०
 वि मय्य मे अयवायवया १०, १११, ४
 वि मय्य ते पुषिषो वायो ७, १, ४
 वि वा ज्ञानमि मयुमि ५, ६१, ७
 वि वा मय्यमि मयम १, ४८ ६
 वि मे मय्यम्या मयम १, ६७, ८
 वि मे मे अयं मेजिजे मीठ ७ १, १
 वि मे दयु मय्य मय्यमय्य ७, ६१, ११

वि मे मय्यमे सुमय्याय १, ८५, ४
 वि मे मये वावा मय्यी ५, ६८, १
 वि मे मय्यमिमीन ६, ७, ७
 वि मे मय्याय मयिमि ४, १०, ५
 वि मे मय्यम्यु रोय १, ६७, ५
 वि मयो वि सुयो मयि १०, १५१, १, साम १८१३;
 अयवं. १, २१, १
 विराट् मय्यायविमो १, १८८, ५
 विरायिमय्यायमयो १०, ११०, ५
 वि राय मीलोपाः १, ६८, १०
 विर्याय हृदयं १० ६१, ५; मि. ११, १७
 वि वायुयो मय्येयु मिहने १, ५८, ४
 वि वृष्णाहृदयु मयिम ५ ८१, १; मि. १०, ११
 वि वृष्य वयंशो मयु ८, ७, ११
 विरेय मय्या विरया मय्याय १, ११, १४; ठे. मं.
 १, ६, ११, १
 विर्यय मयिना वृष्य ८, ११, ११; साम. १६६१
 विर्याया मय्याय वरि १०, ४१, १; अयवं. १०, १७, १
 विर्या मय्यायमयु ८, ४१, १४
 विर्या मयि विर्यायि वाक्कीनां १, ८; ठे. मा.
 १, ६, १०, १
 विर्या मयि विर्यायि मय्यायनाय ५, ४, १
 विर्या मयि विर्यायि मय्यायः १, १, १०
 विर्या मयो मय्य मयिमि १, १४, ५
 विर्याय मय्यायमय्यायानां १०, ११, १४
 विर्या मय्य मयि १, ६९, ६
 विर्योमि मय्यायमय्येयु ६, ४९, १
 विर्योमि मय्याय मयिमि ८ ७४, १, साम ८७ १५६४
 विर्य मे मय्यायमयि वा १, १, ८
 वि अय्यायमय्याय १, १, ५
 वि अय्यायमय्यायमयि १, १४१, ६
 वि अय्यायमय्यायमयो हयो १, ११, ६
 विम मय्य मय्यायानां १, १४, ११
 विमय्यमय्य इयिवा मय्यायानां १० ८१, १; साम. १५८५;
 वा व १७, ११, ठे. मं. ४, ६, १, मि. १०, १७
 विमय्यमयि मय्याय १०, ८१, ५, वा व. १७, १६; ठे. मं.
 ४, ६, १, मि १०, १६
 विमय्यमे मय्याय १, ११, १
 विमय्यमय्यमय्य १०, ८१, १, अयवं ११, १, १६, वा व
 १७, ११, ठे. मं. ४, ६, १, ठे. मा. १०, १, १

विश्वदीप्ती सुवन्मया स्वाम ६, ५३, ५
 विश्वमया माताम चक्षुसे १, ४८ ८
 विश्वमिषवर्षं सुत १, १६, ८
 विश्व पश्यतो विश्वेषा ८, २०, २६
 विश्व प्रणीची मन्मया ७, ७७, ३
 विश्वदेवो रविमि १, ६४, १०
 विश्वया अग्नि सुवन्माच १०, ८८, १९
 विश्वया ह्यन्वरां ९, ४८, ४, साम. ८४०
 विश्वयागीयवमो ४, १८, ४
 विश्वयाचो अग्नि १०, ११, १
 विश्वय वेनुमुंवनस्य १०, ४५, १; वा म १२, २१;
 ते. म ४, १, २, ३
 विश्वस्य राजा पश्ये ९, ७६, ४
 विश्वस्य हि प्रचेतया ५, ७१, १
 विश्वस्य हि जालनं जीवन १, ४८, १०
 विश्वस्य हि प्रविणो १०, १३, ५
 विश्वस्य हि प्रत्ये देव ऊर्ध्वं ३, ३८, ३
 विश्वा अग्नेय दशासनी. ७ १, ७
 विश्वा इव स्वया इव ३, ३
 विश्वा. पुनया अग्निभूया ८, ९७, १०। साम ३७३। ९३०;
 अग्र्यं ३०, ५४, १
 विश्वा ह्यग्निमि तदि ८, ५३ ४
 विश्वा कामानि विश्ववश ९, ८३, ५ साम ८८८
 विश्वानस्य वशानि ८, ६८, ४। साम. ३६४ नि १०, ७६
 विश्वो अर्धो विपश्चिनो ८, ६५ ९
 विश्वानि देव सवितर्कुण्डानि ५, ८०, ५, वा व ३०, ३,
 ते. आ. ३, ४, ६, ३; ते आ १०, १०, ३
 विश्वानि देवो सुवन्मा १, ९९, ९
 विश्वानि वो दुर्गेडा जाववेश २, ७, ९; ते आ ३, ४, १, ५;
 ते. आ १०, ३, १
 विश्वानि भद्रा मन्मो १, १६६ ९
 विश्वानि विश्वमन्मो ८, ३४, ७
 विश्वानि शुक्रो नवांगि ४, ६६, ६; अग्र्यं ३०, ७७, ६
 विश्वान्देवो आ वद १, ४८, ६३
 विश्वान्देवाहवाभदे १, २३, १०
 विश्वान्मन्मो सुवन्मा ३, ४०, ५, ते. आ. ३, ८, १, ६
 विश्वानिर्धामिमुंवनस्य ८, ३५, ३
 विश्वानिश्वा अरामत ३, ५३, ३३ /
 विश्वा कृपानि प्रनि सुवन्मा ५, ८१, २; वा. व १०, ३,
 ते. व ४, १, १०, ४। नि. १०, ३३
 विश्वा कृपानवाविनाम् ९, २५, ४

विश्वा रोषामि प्रवत्त ४, २९, ४
 विश्वाकसुं सोमामन्मो १०, १३९, ४; ते आ. ४, ११, ७
 विश्वाकसुमि ततो १०, १३९, ५; ते. आ. ४, ११, ७
 विश्वा कसुमि मन्मन्म ९, २९, ४
 विश्वागो सुवन्मिर्धाम् ६, ४८, ८
 विश्वागो एवा विना १, १३७, ८
 विश्वा सोम पश्यमान ९, ४०, ४
 विश्वाहा एवा सुमन्म १०, ३३, ७
 विश्वा हि मन्मन्मा ८, ९७, १३
 विश्वा हि वो मन्मन्मा १०, ६३, १
 विश्वाहोमो अग्निवत्ता मो १, १००, १९; १०२, ११
 विश्वे अथ मन्मो विश्वे १०, ३५, १३; वा व. १८, २१,
 ३३, ५१, ते. से ४, ७, ११, १
 विश्वे अथा अग्नि माहिना ५, ४५, ८
 विश्वे अग्नेरना एवा ४, ३०, ३
 विश्वे त इन्द्र श्रीर्व ८, ६३, ७
 विश्वेना ते मन्मन्मा ८, १००, ६
 विश्वेना विष्णुमन्म ८, ७७, १०. नि. ५, ४
 विश्वेनु गोवन्मा ३, १३, ८
 विश्वेदेने तमिमा ३, ५४, १०
 विश्वे देवा अह्वन्मा १०, ७४, ५
 विश्व देवा अनमन्मन्म ६, ९, ५
 विश्व देवा कृपाह्वन्म ६, ५९, १०; ते सं. ३, ४, १४, ५
 विश्व देवा मालन या १०, ५२, १ वा. आ १, ५, १, ३६
 विश्व देवा अणुमेमम् ६, ५७, १३; वा. व. ३३, ५३,
 ते म ३, ४, १४, ५, ते. आ. ३, ८, ६, ५
 विश्वे देवा मह भीमि १०, ६५, १४
 विश्व देवा म्वाहाह्वन्मि २, ५, ११
 विश्व देवा मो अथा स्वस्वाम ५, ५१, १३
 विश्वे देवा मन्म अह्वन्मा ६, ५७, १४
 विश्वे देवान्मा वा सन्म, ४१, १३; ६, ५९ ७। वा. व ७, ३४
 विश्वे देवानो अथ ह्यन्मन्मा १०, ११३, ८
 विश्वे देवानो अण्मन्. १, ३, ८, नि. ५, ४
 विश्व देवातो अग्निव १, ३, ९
 विश्वेभिः सोम १, १४, १०, वा. व. ३३, १०
 विश्वेभिर्मा अग्निमि १, २६, १०, साम. १६१७
 विश्वरतो हि एवा सुवन्मन्म २, २३, १७
 विश्वे वज्रा अग्नि १०, ६३, ११
 विश्वे वदो महना मन्मन्मा ६, ६७, ५
 विश्वेष्टो वः सता अग्नेवन्मा ६, ६७, १
 विश्वेष्टो अग्रवाणामनीकं १०, ३, ६

विचेष्टामविनिर्वृत्तियान् ४, १, २०; वा. व. ११, ११;
 ठे. आ २, ७, ११, ५
 विचेष्टामिदमन्व वस्तुनां ८, ४६, १६
 विचेष्टामिदमन्वो १०, ११, ३
 विचेष्टामिदं स्तुति ८, १०१, १०
 विचेष्टु वि त्वा मन्वेतु १, १११, २; अथर्व २०, ७२, १
 विच वि त्वा मन्त्रोपयो प्रयागो ५, ११, ३
 विच वि त्वा मन्त्रोपयो देवागो ८, २३, १८
 विच वि विचवेदुयो ५, ६३, ३
 विच वि त्वा मन्वे ८, १३, ४
 विचि ह्यो वज्रनाथ २, ११, ४
 विचेद्वेदोऽपि विचेष्टाम् ८, ११, ३
 विचो देवस्व वेतु ५, ५०, १; वा. व ४, ८; ११, ६७;
 २१, २१; ठे. सं. १, ३, २, १; ४, १, १, १
 विचो वच मने ज्ञो १, १५, ६
 विचो विद्याया वासि १, १२८, ६; नि. आ. २, ५, ४, ४
 विचो ह्यन्वो वरिः १०, २८, १
 विचं मनां वायुधाना १०, ८७, १८; अथर्व. ८, ३, १६
 वि वा शोभा विचमशोभि १०, ६४, १५
 वि वाशुभे मृग्ये ४, ११, १
 वि तु हेतो वृद्धि ८, ६३, ११
 वि तु निचा अविद्युतो ८, ४५, ८
 वि तु विद्या आशयो १०, १३१, ३; साम. १८०१; अथर्व
 २०, २५, ४
 वि तु पर वरया अतु ८, ३१, ११
 विद्युतो अद्वयानुवृत्ते १०, ७१, ७
 वि तु सृष्टो अतुया ५, ३०, ७
 विद्युद्विद्यो अमते १०, ४३, ३; अथर्व २०, १०, ३
 विद्येन अतुयापन १०, ८७, २३; अथर्व. ८, ३, ११
 विद्येनो दिवो अतुया १, ८१, ६
 विद्यो मयो तामिधेव १, ११०, ४; नि. ११, १६
 विद्यु कोमायः पुनरुच ३, ५४, १४
 विद्युतिवा परामस्य १०, १, ३
 विद्युतोपाः वामं ३, ५५, १०
 विद्युतोनि कवचतु १०, १८४, १; अथर्व. ५, १५, ५;
 वा. आ. १४, १, ४, २०
 विद्योः कर्मणि वरवत् १, ११, ११; साम. १६७१; अथर्व.
 ७, १६, ६; वा. व. ६, ४, ११, ११; ठे. सं. १, ३, ६, १
 विद्योः कर्मणि विद्योः १, १५४, १; अथर्व ७, ११, १; वा. व.
 ५, १८, १; ठे. सं. १, २, ११, २
 विद्युर्धनो वां न मयो १, १०१, १०

वि सको विद्या वरिणामि ७, १८, ११
 विद्योर्धनं वसुधि विद्येर्धनां ५, ४१, १
 वि सृष्टो अतुयापन १, १५, ७ ठे. आ. १, ८, ६, २
 वि सृष्टो अतुया न विचं ५, ४५, १
 वि सृष्टो मने अतुया १०, ११८, १
 वि वि त्वाविद्यु पुनरा १०, १११, ७
 वि वि शोभोत्पन्न १०, ८६, १; अथर्व २०, ११६, १;
 नि. १, ४, ११, ४
 विदि शोभा अतीना ४, ४८, १
 वि ह्यन्व मन्वा १, १०५, १; ठे. आ. ३, ६, ८, १
 वीक्षु विद्यायामुनि १, १, ५; साम. ८५२; अथर्व. २०, ७०, १
 वीक्षु विदु वजा विपतो १, ७१, २
 वीक्षुपमिनायुर्धनमिवा १, ११६, २
 वीक्षुविदिमिष ८, २०, २
 वीक्षु वीक्षु वि ३, ३१, ५
 वीक्षुवोर्धे त्वा कवे ५, २३, ३; साम. १५२१
 वीक्षुवोर्धे वृद्धयु ८, ३१, १
 वीक्षु अथ विद्यय १, २१, २
 वीक्षु वो देवं मयो वृद्धयेतु १, १६, ४१
 वीक्षु वामि विद्यया १०, ३१, २
 वीक्षु तु अन्व ३, ५५, १८
 वीक्षुः अतुया १०, १०४, १०
 वीक्षुवोर्धे अतुया ३, २५, २
 वृद्धयुच्य वारु ८, ११, ८; साम १६११; अथर्व.
 २०, १३, २; नि. ५, २१
 वृद्धयुच्य वारु ७, ६८, ८
 वृद्धयुच्ये अतुया ८, ४, ११
 वृद्धयेतु विद्या १०, ७७, २२; नि. २, ६
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ८, ४५, १०
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो १, ११, ५; ठे. आ. १, ४, ३, १
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ६, १, ३; ठे. आ. ३, ६, १०, १
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ३, ४५, २; साम. १७११
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ८, ११, ७; साम. ११४;
 ठे. आ. १, ८, ३, ५; ठे. आ. ३, १०
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ७, ८१, १
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो १०, १११, १
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो १, ११, ३
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ३, १३, १५; साम. १५४०; अथर्व.
 २०, १०१, ३; ठे. आ. ३, ५, २, ०
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो १, ११, २१
 वृद्धयुच्ये वरि द्विषो ८, २०, १०

वृषभसे अजीतको ८, ११, ११
 वृषभिन्द्र वृषभनाम १, १११, १
 वृषभं चर्चनीनां १, ११, १
 वृषभो म विमलको १०, ८१, १५, अथर्व १०, १११, १५
 वृषभवाचि देवति १०, ८१, ११, अथर्व. १०, १११, ११;
 वि. ११, १
 वृषा माया वृषा मयो (०) वृषभिन्द्र ५, ४०, १
 वृषा माया वृषा मयो (०) वृषा मयो ८, ११, ११
 वृषा अजय वृषभं ज्ञान ७, १०, ५
 वृषभं वृषभिनं १, १४, १
 वृषा मे वृष मये १, ११, १
 वृषा एवा वृषभं चर्च ५, ११, ५
 वृषा एवा वृषभं वृषे (०) वाचस्प ८, ११, ११
 वृषा एवा वृषभं वृषे (०) वृषभिन्द्र ५, ४०, १
 वृषा म कुद्रः वृषभम् १०, ४१, ८, अथर्व. १०, १३, ८
 वृषा वदन्व वाचवा १, १५, १०, साम ४११, ८०१
 वृषा वृषभं आमुत्र १, ११, १, साम-१०००
 वृषा मनीनां वरते १, ८१, ११, साम-५५१, ८११, अथर्व.
 १८, ४, ५८
 वृषा मद्र वृषे स्त्रीक वृषवा १, १४, १
 वृषा मयो वृषभः १०, ११, १
 वृषावन्ते मद्र आयाच पूर्वा. १, ७, १
 वृषावमालोद्भूतिय सोमं १, ११, १, अथर्व. १, ५, ७;
 ठे. मा. १, ५, ४, १
 वृषावमिन्द्र ते वृष ८, ११, ११
 वृषा वृषेव संमया १, ७, ८, साम. ११११, अथर्व.
 १०, ७०, १४
 वृषा वृषाव मद्रं १०, १४१, १, ठे. मा. १, ५, ५, १
 वृषा वि ज्ञे जनवम् १, १०८, ११
 वृषा वृषभिय चतुरः ४, ११, १
 वृषा वृषे वृषे रोहसा १०, ११, १, अथर्व. १८, १, १८
 वृषा वृषे रोहसा १, ११, १
 वृषा वो अङ्गुर्षं विजा १०, १४, १०
 वृषा सोमो अथिकनिकर १, १३, ११, साम. ८०१
 वृषावि दिवो वृषभो १, ४४, ११, वि. १, १३
 वृषा सोता सुनोत्रु मे ८, ११, ११
 वृषा सोम धूमो अथि १, १३, १, साम. ५०४, ७८१;
 ठे. सं. ४, १, ११, १, १, ११, १
 वृषा वृषे अजरो १, ४८, १
 वृषा वृषि आमुत्र १, १५, ४, साम. ४८०, ७८४
 वृषा वृषि वाचसे ५, १५, ४

वृषेव वृषा वरि कोष्ठ १, ७१, ५
 वृषो अथि. मयिचवने १, ७३, १४, साम. १५११, अथर्व.
 १०, १०१, १, ठे. मा. १, ५, १, १
 वृषिवासा रोहसावे ५, १८, ५, साम. १४११
 वृषि दिव वरि वाच १, ८, ८, साम. ११८१
 वृषि दिव. वाचवा १, ११, १४
 वृषि सो अर्षे दिवो १, १३, १३
 वृषभ कोश. वचने १, ११, ५
 वृषभो वृषभंशको १, १४, १, साम. ७८४
 वृषभे वसे वृषभो अर्षेवृषो ५, ११, १, ठे. मा. १, १, १४, १
 वृषभे शर्षाच सुमलाव १, ४४, १
 वृषभो अरुणो वि वृषभस्य ५ ४१, १३
 वेद्या वि निर्वलीनी ८, ४५, ४४, साम १११ अथर्व.
 १०, ११, १
 वेद्या वि वेद्यो अथर्व १, ११, १, साम. ४५७१
 वेद्युपुत्रविद्याया ५, ४४, ७
 वेद्युपुत्रः वृषिभी रविः ८, १०१, १०
 वेद मागो वृषभो १, ४५, ८
 वेद मधीनि विदधन्वेवर्ष १, ५१, १
 वेद वाचव वरुनि १, १५, १
 वेद्या सो वीनां वरुं १, १५, ७
 वेदिचरे विषयासाच १, १४०, १
 वेद्या अरुणो अथि १, ११, १
 वेदि एवा वृषभुजसे ८, ४, १३
 वेदवाचव वृषभानि ४, ८, वि. १, १३
 वेदि होत्रस्य वृषभं ज्ञानो १०, १, १
 वेदि वृषभो वृषभानि १, १, १०
 वेदी वृषभो वृषभानि ४, १, ५
 वेदी वृषभानि वृषभानि ४, १, ५
 वेद्युव वृषभं ४, १, ५
 वेद्युव वृषभं वृषभो ८, ११, ११
 वेद्युव वृषभं विदधहा १०, ८८, १४
 वेद्युवः वचनवा नाकम् १, १, ११; तांज मा १ ७, १
 वेद्युवः कवो वृषभानो १०, ८८, ११
 वेद्याव तव सावाचमस्तु १ १८, १
 वेद्याव तव सावि अथि १, ७, ५
 वेद्याव तव धामाया १, १, १०
 वेद्याव मनसावि १, ११, १
 वेद्याव तव संमयायो १, १, ११; ठे. मा. १, ५, ११, १
 वेद्याव तव विद्यावि १, ७, ५, वि. १, १
 वेद्याव तव सुमलो वृषभ १, १३, १, ठे. मा. ५, ११, ७, ठे. मा.
 १, ५, ११, १, वि. ७, ११

शत्रुघ्नो अग्नि वे न १०, ८९, १५
 शनैःशिवान्तो अग्निवो ८, ४५, ११
 शं न हृष्ट्यादी भवतामयो ७, ३५, १; अथर्व. १९, १०, १;
 वा. व. ३६, ११
 शं न हृष्टो वसुभिर्द्वेषा ७, ३५, ६; अथर्व. १९, १०, ६
 शं न कालेयर्षे १, ४३, ६
 शं नः सत्यस्य वसवो मरुतुः ७, ३५, १०; अथर्व. १९, ११, १
 शं नः सूर्यं वदन्त्या ७, ३५, ८ अथर्व. १९, १०, ८
 शं नः सोमो मरुतु ७, ३५, ७. अथर्व. १९, १०, ७
 शं नो आग्निर्द्वेषोऽग्निवो ७, ३५, ६, अथर्व. १९ १० ४
 शं नो अत्र एकपादेवो ७, ३५, १३; अथर्व. १९, ११, ३
 शं नो अग्निर्द्वेषतु अनेभिः ७, ३५, ९; अथर्व. १९, १०, ९
 शं नो देव. सविता प्रायमाण ७, ३५, १० अथर्व. १९, १० १०
 शं नो देवा विचक्षेता मरुतुः ७, ३५, ११; अथर्व. १९, ११, ३;
 ते. वा. ९, ८, ६, ३
 शं नो देवीरग्नीष्टव १०, ९, ४; साम. ३३; अथर्व. १६, १, १.
 वा. व. ३६, ११, ते. वा. १, २, १, १. ५, ५, ८, ५, ५
 ते आ. ४, ४२, ४
 शं नो द्यावाभृष्टिर्वी ७, ३५, ५; अथर्व. १९, १०, ५
 शं नो धाना वासु धतो ७, ३५, ३; अथर्व. १९ १०, ३
 शं नो धाना वासु न ७, ३५, २. अथर्व. १९ १०, २
 शं नो भव चक्षमा १०, ३७, १०; ते आ. २, ८, ७, ३
 शं नो मरुतु वाग्निवो हवेतु ७, ३८, ७. वा. व. ९, १६,
 ११, १०; ते. सं. १, ७, ८, २; नि. १९, ४४
 शं नो भव इष्ट ८, ४८, ४
 शं नो मित्र. शं वदतः १, ९०, ९; अथर्व. १९, ९, ६;
 वा. व. ३६, ९
 शनशिराग्निभिः काय ८, १८ ९; ते. वा. ३७, १०, ५
 शत्रु यु शं मरुतुवा ५, ७४, ९
 शत्रु. वराकारधु ३, ५५, ६
 शत्रुस्य विद्वार्षीकष्टया १. ११६, २२
 शशासः कुलसतो १, १९१, ३
 शशंशर्वं व एषां ५, ५३, ११
 शशौ शश्वन्सुवचन ५, ५१ ८
 शश्वन्वापति सोमं हृष्टः ९, ११३, १
 शश्वता अग्नि धुवो ८, १४, १; अथर्व. १८, १, १८
 शश्वि न आ भर ६, १९, ६
 शशाः श्वां प्रसज्ज १०, १८, ९
 शशासामवध वान १, ८६, ८; साम. ११९४
 शश्वतामतीतसे हृष्टाव १०, ७०, ३
 शश्वतुरोवा हृष्टाव द्रव १. ११३, १३

शश्वतर्षिर्षवश्चरव शत्रु १०, ६९, ११
 शश्वदिन्द्रः षोडशभिः १, ३०, १६
 शश्वदि व. सुदानव ८, ६७, १६
 शश्वन्त वि यक्षेत्तम ८, ६७, १७
 शश्वन्तो वि शत्रवो ७, १८, १८
 शश्वतमना शशो भरतः १०, ५५, ६; साम. १७८३
 शाक्विनो शाक्विपुत्रमः ८, ६७, ११; साम ७३६ अथर्व
 २०, ५, ६ नि. ३, १०
 शास हृष्टा यदो अग्नि १०, १५४, १; अथर्व. १, १०, ४
 शासहर्षिर्षुभिर्षुनंलवद्गाव ३, ३१, १. नि. ३, ४
 शासा न हृष्ट गाय ८, ९७, ९ साम. १६४५
 शासा विभिन्नो अर्ध ८, ७, ४१
 शाश्वेयमस्यै दिश्वेय ८, १४, ७; साम १८३५. अथर्व.
 २०, २७ २
 शाश्वेयमिन्द्र महयसे दिश्वेये ७, ३७, १९; साम १७९७.
 अथर्व. ३० ८७, २
 शाश्विवाजाना वसे १, २९, २. अथर्व. २०, ७५, २; नि. वा.
 २, ४, ४, ८
 शाव कपोल इविनो नो १०, १६५, २; अथर्व. ६, ७, ७
 शावस्तवष्टविद्या गहि ५, ५, ९. ते. सं. ३, १, ११, २
 शावा नः सधवा सन्तु ४, १०, ८
 शावातो हृष्टमो यवाग्नि ८, ६०, १३
 शाश्व अज्ञानं हरि ९, १०९, १३; साम १३३४
 शाश्व अज्ञानं हर्षेन ९, ९६, १३. साम ११७५
 शाश्व न एष जेम्ह वर्षधन्वि १०, ४, ३
 शाश्वनं जातोऽत्र चक्षुः ९, ७४, १
 शाश्विष्ठे शीतिकावति १०, १६, १४, अथर्व. १८, ३, ६०.
 ते आ ६, ४, १
 शीर पावकशीविषम् ८, १०१, ११
 शीर्षाःशीर्षां जगन् ७, ६६, १५
 शीर्षेभु मे हरिमात्र १, ५०, १२, अथर्व. १, २७, ४ ते आ
 ३, ७, ६, २२
 शुक वज्रश्च देवश्च ९, १०२, ५. साम. १२४४
 शुक्रः शुक्रो वयो न १, ६९, १
 शुक्र ते अथवाऽग्ने ६, ५८, १. साम. ७५ ते सं.
 ४, १, १६, १. ते. आ १, २ ४, १८, १; ४, ५, ६.
 नि. १२, १७
 शुक्रवशाव तवाग्नि १, ४१, ३
 शुक्रमिर्षं इव आ तपस्या ३, १, ५
 शुक्रि. वाजश्च उदयने ९, २४ ७. साम. ९६७
 शुक्रि. पावक चक्षुः १, ७, ४. ते सं. १, ३, १४, ५
 शुक्रिः पावको अतुनो १, १४९, ३

भिवे कं भो अथि तन्पु १, ८८, ३
 भिवे जाल् भिय आ १, १५, ४
 भिवे ते वात्ता दुव आ ३, २९, ३
 भिवे ते वृभिरुपसेवनी १०, १०५, १०
 भिवे वृषभिपुत्रुतेव देवा १, १८४, ३
 भिवे मयांसो अज्ञी १०, ७७, २
 भिवे सुदशोरपरस्य वाक् ५, ४५, २
 भीजान्पु खारिर्बं १, ६८, १
 भीजामुदारी १०, ५५, ५; का. व १२, १३; तै. सं. ४, १, १, १
 भुवं बो वृत्रहन्तामे ८, १३, १६; साम. ३०८
 भुवं गायत्रे लकवानस्था १, ११०, ६
 भुवं मे मित्रावरुणा १, १२०, ६
 धृषि धारुणं वद्विमि १, ४४, १३; साम ५०, वा घ.
 ३३, १५; तै. मा ३, ७, ११, ५
 भुषी न इन्द्रं ह्यवामि ६, २६, १
 भुषी भो अग्ने सद्ने १०, ११, १; ११, ११, १; अथर्व १८, १, २०
 भुषी हवं विविशानस्था ७, ११, ४; साम. १७१८
 भुषी हवं तिरश्चरा ८, १५, ४; साम. ३४६ ८८३
 भुषी इवमिन्द्र मा विपवः २, ११, ३
 भुषी इवमिन्द्र धार १०, १४८, ५
 भुषी वां वज्र उद्यत मनोषा ६, ६८, ६
 भुषीवानो हि दासुषे १, ४५, २
 भुष्यन्ति नचस्य मे ८, २३, १४ साम १०२
 भुवा अग्निधिवभासु १, १०, ३
 भुवः वरिह भारवारी १, ७, १. ३ म. १, ३ ५५, ३
 भुवः वरिहमविपि १, ४४, ४
 भुवः वाः वेगो अथि धावि दुर्गतं ४, ३६, ७
 भुवः मो अथ सविन १०, ३५, ७
 भुवो ज्ञानस्य ह्यो धिवारि १, ३३, ३
 भुवोनामेक वदुर्कं सामवात १, १६१, १०
 भुवित्पु संधो न १, ६५, १
 भुवित्पु मा दग्निग ७, ३३, १
 भुवने कर्तं ह्युने न १, ७५, ७
 बुद्धिमांश्च वज्रा १०, ११४, ६
 बुद्धिमां एवो अचरत् ३, ५६, ३
 बुद्धिमांश्च ८, ६८, १७
 बुद्धि महत्त चम् ८, ४६, २२
 सु भागम विन्दो वो वदुर्वा ५, ३६, १
 सु भा वो वोनि मय्यु देहो ३, १७, ४
 सु भा अग्नि मति न भा व ३०, ३, ७. नि ४, १८

सु भाहुषो वि रोचते १०, ११८, ३
 सु हुत्रनेन स विगा २, २६, ३. तै सं २, ३, १५, ३
 तै मा २, ८, ५, ३
 सु हुत्सेति सुधिन ४, ५०, ८; तै मा. २, ५, ३, ४
 सु हुत्सुं स वि ज्ञानालोयु ६, १, ३
 सु हुत्सोऽनुयुवं लवन्व ६, २१, ३; नि. ५, १५
 सु हुत्सुः सुवर्ष ६ ६८, ५
 सु हुत्सवा सुवनेषास्य ४, ५६, ३. तै. मा. २, ८, ४, ७
 सु हुत्सि वपवतस १०, ११५, ५
 सु हुत्सेव मति धार ६, ३, ५
 सु हुत्साव वृषवा १०, ६१, ३
 सु हुत्सवं सुवीर्यं १०, ६९, ६
 सु हुत्सो जो यो गृहवे १०, ११७, ३
 सु हुत्सा मतिवन्वादि ४, ५०, ७
 सु हुत्से नमस्वुमिनेचमन्ते १, ५५, ४
 सु हुत्सं उरयो राजव २, २, ८
 सु हुत्सं वदुर्नवि १, ७१, ५ साम १५६१, वा घ.
 १५, ३६. तै. स ४, ४, ४, ५
 सु हुत्सु राय सुवृत्तस्य १०, १४७, ४
 सु हुत्सहानि मविधानि १, ५५, ५
 सु हुत्सो मतिवदग्निमि १०, १०३, ३. साम १८५१
 अथर्व ११, ३३, ४; वा घ १७३३; तै. घ ४, १, ४, १
 सु हुत्सो न सुविशतु १८, १८, ३; साम १४७६
 सु हुत्सो न मति वल उसा ६, ३, ६
 सु हुत्सं प्रववतासु गमं २, ३५, ३
 सु हुत्सा न वनमहव १०, ६३, ८
 सु हुत्सो मविमि १०, ३३, ७ अथर्व. २०, ११, ७,
 तै मा. २, ८, ५, १, नि. ५ ४
 सु हुत्सो वने अगीतः ६, १०, १
 सु हुत्सि व ज्ञानी ६, १७, ३; तै. मा. २, ५, ८, १
 सु हुत्सो पुनि ३, १५, ५
 सु हुत्सो अयो १, १४५, ५
 सु हुत्सोऽनयो न १, ११०, ७
 सु हुत्सात् वदुर्नि १, १३१, ५
 सु हुत्सो सुधयो विधायो ५, ३४, ८
 सु हुत्सं वदुर् मन्व ४, ३१, ६
 सु हुत्सो वदामहे ५, ७, ३; तै स २, १, १३, ३
 सु हुत्सं मन्वुमिन्ता ७, ५३, २०
 सु हुत्सं ववमारो १०, २७, १
 सु हुत्सं सुधिन १, ३०, ३
 सु हुत्सो विपयी ७, ११, ५
 सु हुत्सं वदुर्वावायो १, १११, ३

म दक्षिणदिक्का दक्षिणि १०, १, ६
 म वा दक्षिणि वेद्युः ८, १५, ६
 म दक्षिण इव मातृभिः ५, १०५, १, साम. १०११
 संख्यात्वात् ७, १०१, १; अक्षरं ४, १५, १३;
 वि. १, ६
 मक्षयणीय पद दक्षिणाया १०, ८७, १७; अक्षरं ८, १, १०
 म वां सत्यानासत्या सदद्या १, ११, १०
 मं वां कर्मणा सतिषा ६, ६१, १; ठे. सं. १, १, ११, १
 मक्षयण्युत्पन्नं १, ४८, १; साम. ८१७
 मं वां सदासा आग्रजे ० १, १०, ५
 मयमिदुत्पत्ते सुवत् १०, १११, १; अक्षरं. ६, १३, ४;
 वा. व. १५, १०; ठे. सं. १, १, ११, ४; ४४, ४४
 मं मीदुत्पत्ते मदी अति १, ११, १; वा. व. ११, १७; ठे. सं.
 ४, १, १, १; ठे. वा. ४, ५, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, ८४, ७; अक्षरं. ४, ११, ७
 मक्षयण्युत्पत्ते सुवत् १०, ८१, १०; अक्षरं. १०, ११६, १०
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ४८, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, ७१, १; वि. ४, १०
 म क्षय. परि बल्लभे ८, ४१, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०४, १; साम. ५१८;
 ११५७
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, ८
 मक्षयण्युत्पत्ते ८, १४, १; साम. ११०; अक्षरं.
 १८, १, १७
 मक्षयण्युत्पत्ते ८, ७०, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते ७, ७, १, वा. व. १५, ११; ठे. सं.
 १, १, ११, ४, ४, ४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते ५, ११, १
 मक्षयण्युत्पत्ते ५, ११, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १, १; साम. ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ४५, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते ५, ११, ७
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते ४, १७, १८
 मक्षयण्युत्पत्ते ८, १००, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, १; साम. ८१८
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, ११, १६
 मक्षयण्युत्पत्ते ७, ४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १५, ४

मक्षयण्युत्पत्ते ८, ११, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १००, १०
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ८१, ४; साम. ४१४
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, १; साम. १११५
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, १; ठे. सं. १, ८१, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ५, १; साम. ७४१; अक्षरं.
 १०, १५, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ५४, ७
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १८, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १०१, १; साम. १८५०;
 अक्षरं. ११, ११, १; वा. व. १७, १४; ठे. सं.
 ४, १, ४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १११, १; अक्षरं ६, ५४, १;
 ठे. सं. १, ४, ४, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १८५, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १४, ८; अक्षरं. १८, १, ५८;
 ठे. सं. १, ४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १८, १; अक्षरं १०, १६, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १, ७, अक्षरं. १०, ७१, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०, १६
 मक्षयण्युत्पत्ते ५, ८७, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १११, ७
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १५०, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १४, १०
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १५, ८
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १०५, ४
 मक्षयण्युत्पत्ते ८, ११, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, ५
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १०१, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १०, १, १; वा. व. ११, ४१; ठे. सं.
 ४, १, ४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १००, ११
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ११, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, ८, १
 मक्षयण्युत्पत्ते १, १४, १
 मक्षयण्युत्पत्ते ७, ५, ७

स शिखरे अटोयु मज्जि ३, २, ११
 स शिखरा अगुणीक ५, ४८, ५
 स श्रुतिद्वैतसुभिः ५, ५१, १०
 स श्रुतिभिरावा मगलं ७, ३४, १५
 स श्रुतिप्रवहनास्य ५, ५१, ९
 स श्रुतिवैतसुभिः ५, ५१, ८
 स श्रोत्रम आदित्यसौदृक ४, ३४, ८
 स श्रोत्रसवा दिवो मतो ६, ९, ३
 स श्रोत्रा ह्यत्र बभूवेव सोम ४, ३४, ७
 स श्रोत्रा ह्यत्र मगलो ३, ४७, ३; वा. क. ७, ३७, ३. सं.
 १, ४, ४१, १; तै. आ. १०, १, ११
 स श्रोत्रा भोताः परैरनु १, १५, १
 सं न एवं अगुर्गिरि ह्यत्र ६, ३४, १
 सं वोद्व चित्रमर्षात् १, १, ५; अथर्व. २०, ७१, ११
 सं अगुर्गिरिस्तदभिः शुने ५, ४४, ५
 सं अगुर्गिरिर्मगल १०, ११, १
 संक्रामाना उच सीद्व १, ७१, ५
 सशः सवाः प्रनिमानं ३, ३१, ८
 स सगुणीवितस्तुवमत्रे ६, ५, ६
 स सुर्वनिर्महो अणु १, ५६, ३; ति ६, १४
 स सु बह्वात्पधरोत्तमानि १०, १, ६
 स सु सुवि सुभा यो ६, ३६, ५
 स सु अशीतृ नृपतल् ६, ११, ८
 स सु नो अग्निर्वचनु ४, १, १०
 स सु वचस परि पार्ष्वं राजा कोके ९, ७१, ८
 स सु वचस परि पार्ष्वं रामो रिखा क ९, १०७, १४
 स ते आराशि सुमति बरिष्ठ ४, ४, ६; तै. स. १, २, १४, १
 स तेऽश्वला मन्वा र्शेणः ३, ११, ३; तै. सं. १, ३, १४, १
 सतो नृवं कचचः सं १०, ५१, १०
 सतो होता न आदिवः ३, ४१, १; अथर्व. २०, ७१, १
 सतो होता मनुष्यदा १, १०५, १४
 सत्वं सपुर्वतो वरी ८, ४५, ३७
 सत्वं तद्विद्वा वल्ला ८, ५२, १
 सत्वं वेवा असवन्तो १, १८, ७
 सत्त्वमिणक रावो १, १०, ४; तै. आ. १, १, १, १
 सत्त्वमिणा वदेवदि ८, ७४, १५
 सत्त्वमिणा वदेवदि ८, ११, १०; नाम. २११
 सत्त्वमिणा व अचिरा ५, ७१, १
 सत्त्वमिणा व सं वं ८, ६१, ११
 सत्त्वमिणक वृष ९, १११, ५

सत्त्वमिणुर्न ववा हि अगुः ४, ३३, ६
 सत्त्वमिणुर्न कृणुना १०, ६७, ११; अथर्व. २०, ११, ११
 सत्त्वा सत्त्वमिणुर्नो ७, ७५, ७
 सत्त्वमिणुर्नो भूमि. १०, ८५, १; अथर्व. १४, १, १
 सत्त्वा ते अणु वृद्धो ४, ३०, ७
 सत्त्वा एव उद्वृत्ते ८, १५, ११
 सत्त्वा मदासत्त्व ६, ३६, १
 सत्त्वा वदी भावैरत्त्व ४, ११, ७
 सत्त्वासाहं वरेण्यं सहोदां ३, ३४, ८; अथर्व. २०, ११, ८
 सत्त्वाभाहो जनमभो १, ११, ३
 सत्त्वा सोमा असवत् ४, १७, ६
 सत्त्वासा वार्ष ४, १७, ८; नाम. ३३५
 स सितवसभि सानवि ९, ३७, ४; नाम. १३५
 सत्त्वे इ प्रागाविदिना मतो ७, ३३, ११
 स एवं विवाय दागुणे ८, ४३, १५
 स एवं वृषसवात्को ६, १५, ३
 स एवं न ह्यत्र विवमयो अर्धः ५, १३, १
 स एवं न ह्यत्र वाग्भिः ८, १६, ११; अथर्व. २०, ४६, ३
 स एवं न ह्यत्र नृवं यो अणु ९, १०४, ६
 स एवं न ह्यत्राकसाभिः ६, ३३, ४
 स एवं न कर्मां वने ८, १३, ११
 स एवं मक्षिण वज्राण वणु ६, ४६, ३; साव. ८१०; अथर्व.
 २०, २८, १; वा. क. १७, ३८
 स एवं मो अग्नेऽवमो ४, १, ५; वा. क. ११, ४; तै. स.
 १, ५, ११, ३
 स एवं मो अर्धचिरावा ६, ११, ६
 स एवं मो देव मन्वा ८, ४६, १५
 स एवं मो राय सिग्धि ३, १६, ३
 स एवं मंत्रं प्रीतिकेन १०, ११८, ८; तै. सं. ५, ५, ११, ५
 स एवं मंत्रं विवायसु ८, ४३, ११
 स एवं मंत्रं मीमन्गत्त्व १, १४, १६
 स एवं मन्त्राव दिवो ८, ११, ३
 सत्त्वा अचिरो तद्विरो वृष ४, ४०, १
 सत्त्वावद्दु वृषा अवाः १, ८०, १
 स हर्षेणमीनिवि १०, २१, १
 सत्त्वमिणुर्नमनुवं १, १८, ६; नाम. १७१; वा. क. ११, ११;
 तै. आ. १०, १, ४
 सत्त्वम मरे सत्त्व ६, ७७, ७
 सत्त्वा वदी सुवनिवाकके १, ११३, ११
 सत्त्वमो वज्रतो दिवो ५, ४४, १०
 सत्त्वमिणो वचमेव १०, ११, ५; अथर्व. १८, १, १०

स मो अथ बहुराज्ये २, ४४, ६
 स मो अर्धं पवित्र भा ९, ६४, १२
 स मो अर्धाभि वृत्तं ९, ४५, ०
 स मो उचोटीनि पृथ्वं ९, १६, ३
 स मो वृगणासाध १, १७, ३, साम. १६३६
 स मो द्वेय द्वेषाने ९, १६, ३
 स मो देवेभिः पत्रमान ९, १३, ४
 स मो भीती वरिहया ५, २५, ३
 स मो सधेभिर्वृषकर्मन् १, १३०, १०
 स मो निपुत्रि पुरुहूत ६, २०, ११; अथर्व २०, ३६, १६
 स मो निपुत्रिा वृण ६, ४५, २१
 स मो नृणां नृनमो १, ७७, ४
 स मो नेदिह वृत्तान १, १२७, ११
 स मो बोधि पुराणा सुतेपुत्र ६, २१, १०
 स मो बोधि प्रोक्तानं ६, २३, ७
 स मो बोधि शुधी हवं ५, २४, ३; वा. य. ३, २६
 स मो बोधि सहस्रव २, ११
 स मो भगाव चापचे वृत्तो २, ६१, ९; साम. १०८३
 स मो भगाव चापचे विप्रवीरः ९, ४४, ५
 स मो मद्रामांशव २, ४४, ५
 स मो मद्राविराज्ये ६, १६, ९; साम. १४७५
 स मो मद्रो अंनिमात्रो १, २७, ११; साम. १६६४
 स मो मित्रमहस्रवं ८, ४४, १४, साम. १७१३
 स मो सुवेग्नो जोह्वरः २, २०, ३
 स मो राधात्या भरे ७, १५, ११
 स मो रेवामविधान. २, ३, ६
 स मो सधव यथ मासि ८, ७१, ९
 स मो साराव अथ स धव ६, १७, १४
 स मो सात्रेयवित्ता युस्त ८, ४६, १३
 स मो विनावा अक्षनिर्जव ६, ४, ०
 स मो विवा दिवो वल्लो ९, ५७, ४, साम. १७६४
 स मो विवाग्वा भर सुविना ८, १३, २९
 स मो विवाग्वा सुक्तु १, २५, १०
 स मो विवेकिर्दुःखिः ८, ७१, ९
 स मो वृषध्वं अर्धं १, ७, ९; साम. १६२१, अथर्व.
 २०, ७०, १९; नि. ६, ६६
 स मो वृषम्यविहया ८, ११, १५
 स मो वृष्टिं दिवस्पदि १, ६, ५
 स मो वेदो भगव्य ७, १५, ३; साम. १३८१
 स मो हरीनां पत्र ९, १०५, ५; साम. १६१२
 सग्नि हर्षं आशिष ८, ५४, ७

सं ते वनाग्नि सप्तु १, १३, ५८, वा. य. १०, ११३; मैत्रं
 ४, ०, ७, ४
 स श्री पवित्रा विनाग्नि ९, १७, १५
 स वृषल मनसा ज्ञापये ९, ६८, ५
 स देवे गोमने वृषा ९, २५, ३, साम. १४०
 स त दिगीडि सुविरो ८, ४, ६६
 स तु गोवाग्रे पुत्र १, २५, १७
 स मो राधा वृटना विवाग्वा १, ४८, १६
 स पवत्र उमर्वाङ्गणमवो ६, २५, ६
 स पत्रधाना अग्नि पञ्च ७, ३९, ०, नि. वा. २, ८, ७, ७
 स पर्ववो भरमाणा अविभु ७, ०, ४
 स पर्ववैव स दिवो विवृ ६, १, ६; नि. वा. ३, ६, ५०, ३
 स पर्ववो न अलङ्कयन्तुः १, ५०, २
 स पर्ववत्र भवेज्य ९, ४६, ५
 स पर्ववत्र मद्राव क ९, ४५, १
 स पर्ववत्र मद्रिन्तम ९, ५० ५; साम. १३०९
 स पर्ववत्र व अविधेय ९, ६१, २०; साम. ४९५४
 स पर्ववत्र विधेय ९, ४१, ५, साम. ८९६
 स पर्ववत्र सहमानः ९, ११०, १०
 स पर्ववैव विवृणो ९, ३७, ३; साम. १२६३
 स पित्राववापुधानि १०, ८, ८
 स पुत्रान उष सूते न ९, १७ ३८, साम. १३५८
 स पुत्रानो मद्रिन्तम. २, ११, ६
 स पूर्ववा विविदा १, १६, ०
 स पूर्ववा पर्वत ९, ७७, ०
 स पूर्ववो महानां ८, ६३, १, साम. ३२५
 स पूर्ववो वसुविज्ञापमानो ९, २६, १०
 सप्त अक्षिण विराजये १० १३, ५, अथर्व ७, ५७, ०
 सप्त र्वा इतिगो रथे १, ५०, ८; अथर्व १३, ०, ३३; ३०, ४७ २०, नि. स. ०, ४, १४, ४
 सप्त दिगो नानावृत्तोः २, ११४, ३, नि. वा. १, ७, ४
 सप्त धामानि पवित्रन् १०, १२०, ३
 सप्तभिः पुत्रैरिति १०, ७१, २, नि. वा. १, ११, ३
 सप्त मगोदा. कवचः १०, ५, ६, अथर्व. ५, १, ६, नि. ६, २७
 सप्त मे सप्त साक्षिण ५, ५०, १७
 सप्त पुत्रानि रथमेकपर्वं १, १६४, २, अथर्व. ९, १, २, १३, ३, १८; नि. वा. ३, ११, ८; नि. ४, २७
 सप्त वीरानो अथरात् १०, २७, १५
 सप्त स्वामो अग्नि माता. १, ८६, ३६
 सप्त स्वपुत्रवर्षावसान १०, ५, ५, नि. ५, ६
 सप्त होतासाक्षिणीकते ८, ६०, १६

मङ्ग होवाचि मन्ना ३, ४, ५
 मङ्गानी मङ्ग कद्व ८, २८, ५
 मङ्गानी देवी सुल्का १०, १०६, ८
 मङ्गावेगामी सुवन्धव देव १, १३४, ३६, अर्ध १, १० १३,
 वि १४ ३१
 मङ्गावायव्याविषय १०, १०, २०, अर्ध ११, ६, ३५,
 वा ३१, १५, ते आ. १ १०, ३
 मङ्गि सुत्रिणि वेचमो १, २१, ३, नाम १०१६
 मङ्गी विद्या मङ्गपुत्रा ८, ३३, १८
 मङ्गल उमवन्धव प्रविद्या ३, ३३, १३
 मङ्गाना कविपुत्र ८, ३३, ४
 मङ्गानवा मङ्गना ज्ञानमान १, ११, १
 मङ्गानवच्छरीरवा १, ११, ३१; ते अ. २, ३, १३, १,
 ते आ २४ ८, १
 मङ्गानवच्छयमे १, ११, ५
 मङ्गाने श्वेदमि ८, १३, ३, नाम. ३४३
 मङ्गोद्गुणधरिगवा १, १५, ४
 मङ्गोवाभ्यर्चनम् १, १३, ५
 मङ्गोचो र्ध मङ्गा ह्ये ८, ३४ ६
 मङ्गोचि सुविर्मववा ३, ६, ४. वा. १२, ४३, ते. म.
 ४, २, ३, ४
 मङ्गुला उर्विर्धि १, ८६, ४१, वि ५, २
 मङ्गायेति दिनः १०, ३४, ६
 मङ्गिवालो अष्टनर १, ३०, २, नाम. १४१४
 मङ्गु मो प्रथमाव १, १३, २
 मङ्गागा वचनमङ्ग ४, १, २
 मङ्गकैवलिमा अर्ध १०, १५१, ६
 मङ्गागवा जनि मङ्गुवाला ६, १८, ३
 मङ्गावा वरुणा वसुनि १०, १११ ६
 मङ्गजम्बु विवे देवा १०, ८५, ४३
 मङ्गज गावोर्धमो ५, ३०, १०
 मङ्गागर इष्टु अष्टन १, ११, ८
 मङ्गानु रवा मङ्गागुला १, १३३, ३
 मङ्गागुलायवसे ८, १११, १, नाम ११६८, ते. आ. १, ४, ४, ४
 मङ्गावाचोवयो ३, ४१, ६, अर्ध १, ११, ६, वा. म.
 ३८, ३१, ते. आ. १, ८, १, १
 मङ्गावा सुविधव वाचि १०, ३३, ४
 मङ्गावेष्ट वसुधव. ८, ६२, १
 मङ्गावला छत्रु मीनम् १, १३, ८
 मङ्गावला छत्रुवयो १, ४१, १, ६, ४५, २३, अर्ध.
 १०, २१, ६

मङ्गाववा व विद्या ३, ११, १
 मङ्गाववा वसुधव वनि ३, ३०, ३; नाम. १०३, ते. अ.
 ३, ५, १३, १
 मङ्गावुमी मङ्गाववाव १, १००, ३
 मङ्गावु मावोनी ८ ३८, ६
 मङ्गावो अग्नि म्वादीववा ३, १, ३३
 मङ्गावुमान वसुनि वसुधवा १, ६६, २३
 मङ्गावुमान वासुनिमि १, ५३, ३; नाम. १३६६
 मङ्गावुमान वसुनिववा २, ३०, ५
 मङ्गावुमानववा ५, ६३, १८, ४३ १३, ३६ ५, ३३, ५
 मङ्गावुमानववा अ मव १०, १५, ३, वि १०, ४३
 मङ्गावुमान वसुनि ८, ३, ६; नाम १३३, १६५, १
 अर्ध ३० १०३, १
 मङ्गावु इति इति १, ११, २
 मङ्गा विद्या सुविनि ३, १३, २ नाम. १३००
 मङ्गागा म वसुधवा १, ३०, ६
 मङ्गागा विद्या वसुधवा १, ३८, ४
 मङ्गागा सुर्वे १, ३३, ३
 मङ्गागा विद्या सुर्वे १, ११, ४
 मङ्गागा अर्ध अग्नि संगणाय ३, ३३, ५
 मङ्गागा वसुधवा १, १३१, ३
 मङ्गागा वी अष्टन ८, ३३, ११
 मङ्गागा वी अष्टन १०, ५, १
 मङ्गागावसुधवा १, १०, ११
 मङ्गागावसुधवा १०, ८१, ३
 मङ्गागावु वसुधवा १०, ४१, १
 मङ्गागावसुधवा १, १३४, ५३; ते. आ. १, १, ५, वि.
 ८, ११, ३, ११
 मङ्गागा सुर्वे विद्यावा १०, ११३, ३
 मङ्गागावोवयो वि वा १, ३०, १८
 मङ्गागा व वासुनि १०, १११, ४; अर्ध १, १३, १,
 ते. आ. १, ४, ४, ५
 मङ्गागावु वसुधवा ४, १, ३
 मङ्गागा वसुधवा मङ्गागा १, ११८, ३
 मङ्गागा मङ्गागावोवयो १, ३३, ३
 मङ्गागा अष्टन मङ्गागावोवयो १, ११३, ३, नाम. १०५१
 मङ्गागा मङ्गागा मङ्गागा १०, ११३, ३, अर्ध १, १३, १,
 ते. आ. १, ४, ४, ५
 मङ्गागा राजा विद्या ३, ५५, ४
 मङ्गागा विद्या ३, ५४, ३, वि. ४, ३५
 मङ्गागा विद्या १, १०३, ११; नाम १११०

समावर्तन विहितो १, ३८, ६
 स साहिन हम्तो अर्धो २, १९, ३
 समिलमधमध्वन् ८, १८, १४
 समिष्णान्त्वहामिद् ८, ७७, ३
 समिष्णमिष्णुमना ३, ४, १
 समिद्धमग्नि सनिषा गिरा ६, १५, ७; साम. १५३७
 समिद्धब्रह्मविष्णवे १०, १५०, १
 समिद्धस्य प्रमदमो ५, १८, ४
 समिद्धस्य अयनात् ३, ८, १, ठे. मा. ३, १, १, १
 समिद्धाग्निदेवशालीर्णो ५, १७, १
 समिद्धे अग्निं सुप्त ह्यद् ६, ४०, ३
 समिद्धेष्वग्निष्वायनात् १, १०८, ४
 समिद्धो अथ वा बह १, १४७, १
 समिद्धो अथ आहुत देवान् ५, १८, ५; ठे. सं. २, ५, ८, ६;
 ठे. मा. ३, ५, १, ३
 समिद्धो अग्निर्दिग्धि ५, १८, १
 समिद्धो अग्निर्दिग्धि २, ३, १
 समिद्धो अथ मनुषो दुर्यो १०, ११०, १; अथर्व. ५, ११, १;
 वा. व. २९, २५; ठे. मा. ३, ६, ३, १; वि. ८, ५
 समिद्धो अथ शत्रुभि १, १८८, १
 समिद्धो विष्णुशरणिः १, ५, १
 समिष्ठाग्निं बुधस्यत् ८, ४४, १; वा. व. ३, १, ११, १०;
 ठे. सं. ४, १, १, १; ठे. मा. १, १, १, १
 समिष्ठा ज्ञानवेदने ७, १४, १
 समिष्ठात् न सन्ध ८, ४४, १
 समिष्ठायाः सद्व्यभिद् ५, १६, ६
 समिष्ठा बल आहुति विहितं ६, १, ५
 समिष्ठा को नितिली दगात् ८, १९, १४
 समिष्ठायाः प्रवसाद् ३, १७, १; ठे. मा. १, १, १, १०
 समिष्ठायाः अयोःशि ३, १७, ४; ठे. मा. ३, ५, १, १
 समिष्ठायाः अद्यत् ५, १८, १
 समिष्ठा गर्भं १, ११, ५; अथर्व. १०, ७४, ५
 समिष्ठा को अयना वेधो ५, ४१, ४; अथर्व. ७, १७, १;
 वा. व. ८, १५; ठे. सं. १, ४, ४४, १; ठे. मा. १, ८, ६
 समिष्ठा ताया समिष्ठा १, ५१, ५; अथर्व. १०, ११, ५
 समिष्ठाकोट वायुवा १, ११, ८; साम. १६७८
 समिष्ठायाः नामवद्वत् १०, ५९, १०
 समिष्ठा या अद्यत् ४, १७, ११
 समिष्ठा ताको वृद्धी ८, ५३, १०; साम. १७११
 समी देवतो अद्यत् ८, १७, ११; साम. १७११; अथर्व.
 १०, ५४, १

समीचीना अद्यत् १, १९, ६; साम. १०३
 समीचीनात् अयने १, १०, ७; साम. १११५
 समीचीने अयि अयना बद्धी १, १०७, ७
 समी पनेशरणि ५, ३४, ७
 समी रथं न मुजिरो १, ७१, ५
 समी बयं न साग्नि. १, १०४, १; साम. ११५८
 समी सत्तावो अद्यत् १, ४५, ५
 समु स्ये मडवीर्य ८, ७, २०
 समु स्या भीमिरवान् १, ६६, ८
 समुद्रः विष्णु रभो १०, ६६, ११
 समुद्रवेद्या सविष्णव ७, ४९, १
 समुद्रवायायव रथं अग्नि. ५, ४४, १
 समुद्रार्हर्णवद्वि १०, ११०, १; ठे. मा. १०, १, १४
 समुद्रार्धमिष्णुर्वि १०, १११, १
 समुद्रार्धमिष्णुर्वि ४, ५८, १; वा. व. १७, ८९; ठे. मा.
 १०, १०, १
 समुद्रिवा अयनरो १, ७८, ३
 समुद्रे अन्ता अद्यत् ८, १००, १
 समुद्रेव विष्णवो ३, ११, ७
 समुद्रे स्या मृदवा १०, ४५, ३; वा. व. ११, १०; ठे. सं.
 ४, १, १, १
 समुद्रो अद्यत् माद्यु १, ३, ५; साम. १०४१
 समु द्या गयेमहि ६, ५४, १
 समु द्बलित धीयवः १०, १५, ४
 समु शिवा अद्यत् ५, १०१, ८; साम. ८१९
 समु शिवो अद्यत् १, १७, ३; साम. १४०१
 समु वां वज्र मडवचमोमि ७, ६१, ६
 समु वो वज्र मडवचमोमि ७, ४९, ३
 स अद्यत् सुकर्मिः १, ११, ७
 स अद्यत्तावो द्यवि. १, ७०, ४
 सवेधमदुवा द्या १, ३४, ६
 स ते व इन्द्रवद्विष्णोर्. ६, ६२, ५
 समो दे वा व आद्यत् १, ८, ६; अथर्व. १०, ७१, १
 समी विदमो १०, ११७, १
 सं द्यवताया अद्यत् ३, ११, १०
 सं द्यवत्पत्तित १, ४९, १
 सं द्यवित्तुवा म व ६, ५४, १
 सं देवे अद्यत् वायव १०, ११८, १
 सं आहुता वने सुर्वन् ५, १७, १; वि. ५, ७
 सं अद्या अन्ता ७, ८१, ३

समावर्तित विहितो २, ३८, ६
 स माहित इन्द्रो अर्धो २, १९, ३
 समिसमधमभवत् ८, १८, १४
 समितान्प्रवृद्धांशिरद् ८, ७३, ३
 समित्सांमिसुभना ३, ४, १
 समिद्धमसि समिधा गिरा ६, १५, ७; साम. १५६७
 समिद्धमिधमिधसे १०, १५०, १
 समिद्धस्य प्रमहसो ५, २८, ४
 समिद्धस्य अथमान ३, ८, २; ते. भा. ३, ६, १, १
 समिद्धाप्रिर्वेनकांलीने ५, १७, २
 समिद्धे अग्रो मुन इन्द्र ६, ४०, ३
 समिद्धेष्वप्रिध्वानजाला १, १०८, ४
 समिद्धो अग्र आ बह १, १४७, १
 समिद्धो अग्र आहूत देवात् ५, २८, ५। ते. सं. २, ५, ८, ६।
 ते. भा. ३, ५, २, ३
 समिद्धो अग्निर्दिवि ५, २८, १
 समिद्धो अग्निर्द्विदित पृथिव्यां २, २, १
 समिद्धो अथ मनुषो दुरोतो १०, ११०, १। अथर्व. ५, १२१, १;
 वा. व. २९, २५; ते. भा. ३, ६, ३, १। नि. ८५
 समिद्धो अथ राजसि १, १८८, १
 समिद्धो विद्यतपति. ९, ५, १
 समिधासि पुत्रस्वत ८, ४४, १। वा. व. ३, १; ११, ३०;
 ते. सं. ४, २, १, १. ते. भा. १, १, १, १
 समिधा ज्ञातवेदसे ७, १४, १
 समिधान उ सत्य ८, ४४, १
 समिधाना सहस्रमिध ५, २६, ६
 समिधा वस आहुति मिसित ६, २, ५
 समिधा वो मिसितो दानात् ८, १९, १४
 समिध्वमान प्रथमात्तु ३, १७, १; ते. भा. १, १, १, १०
 समिध्वमानो अररोःसि ३, २७, ४; ते. भा. ३, ५, २, ३
 समिध्वमानो अष्टतस्य ५, २८, २
 समिध्व् सर्वे १, २२, ५; अथर्व. २०, ७४, ५
 समिध्व् वो अथवा वेधितो ५, ४२, ४; अथर्व. ७, ९७, १;
 वा. व. ८, १५; ते. सं. १, ४, ४४, १; ते. भा. २, ८, ८, ६
 समिध्व् राधा समिधा १, ५३, ५। अथर्व. २०, ११, ५
 समिध्व्बोत्र वायुवा ९, ६१, ८; साम. ११७८
 समिध्व्रेत्र नामवर्षाह १०, ५१, १०
 समिध्व्बो गा अथर्व ४, १७, ११
 समिध्व्बो राधो इन्द्रो ८, ५२, १०; साम. १७३१
 समी देवभो अथर्व ८, ९७, ११; साम. १७३१; अथर्व.
 १०, ५४, १

समीचीना अनुपम ९, १९, ६; साम. १०३
 समीचीनास भागते ९, १०, ७; साम. १११५
 समीचीने अभि रमदा बह्वी ९, १००, ७
 समीं पणेतत्रि ५, ३४, ७
 समी रथं न मुशितो ९, ७१, ५
 समी बान न सान्नि ९, १०४, १; साम. ११५८
 समी सलायो अरवत् ९, ४५, ५
 समु श्वे महतीत् ८, ७, २०
 समु श्वा धीभिरस्वत् ९, ६६, ८
 समुद्र सिम्पू रभो १०, ६६, ११
 समुद्रमेघा सतिष्ठस्य ७, ४९, १
 समुद्रमासामव तथे अग्निः ५, ४४, ९
 समुद्रापूर्वावधि १०, १९०, २; ते. भा. १०, १, १४
 समुद्रापूर्विसुद्वि १०, १२३, २
 समुद्रापूर्विसुधो ४, ५८, १; वा. व. १७, ८९; ते. भा.
 १०, १०, २
 समुद्रिया अथर्वसो ९, ७८, ३
 समुद्धे अन्वा अथर्व ८, १००, ५
 समुद्धेन सिन्धवो ३, ३६, ७
 समुद्धे र्वा नृपत्वा १०, ४५, ३; वा. व. १२, २०; ते. सं.
 ४, २, २, १
 समुद्धो अणु माष्टे ९, २, ५; साम. १०४१
 समु पूर्णा गमेमहि ६, ५४, २
 समु प्र वलित धीमदा १०, २५, ४
 समु यिवा अनुपम ९, १०१, ८; साम. ८१२
 समु यिवो सुवने ९, ९७, ३; साम. १४०१
 समु वां वरां महवज्रयोमि ७, ६१, ६
 समु वो वरां महवज्रयोमि ७, ४९, ३
 स सुवने सुकर्मिः ९, ९९, ७
 स सुवनायो दृष्टिः ९, ७०, ४
 सवेनमहदा हवा ९, ३४, ६
 स मे व पुश्र्पवद्विभोर्व. ६, ४२, ५
 समोरे वा व आथर्व १, ८, ६; अथर्व. ३०, ७१, १
 समी पिद्वली १०, ११३, ९
 सं वरवमाना अथर्वसि ३, ३१, १०
 सं वृषावधकसि १, ४२, १
 सं वृषिदुवा वव ६, ५४, १
 सं वेने अनु वागव १०, ११८, २
 सं आदुवा वने सुर्वस्य ५, १७, १; नि. ५, ७
 सं अन्वा अन्वा ७, ८१, ३

सं शान्ते चर्चना १, २३, २४; अथर्व. ७, ८१, १,
 १, १, १५, ३, १, २०, ५, ४७
 सं सा चण्डिकायाः (+ वि शान्ते) १०, ११, २
 सं सा चण्डिकायाः (+ सुतो) १, २०५, ८; नि. ४, १
 सं सागुभिरं विष्णु २, १३, १; साम. १४११
 संशिक्षो अथर्वो अथ २, १११, २१; साम. ८१७
 संशिक्ष चतुर्वचा १, १११, ११
 संशिक्षस्यस्यो अथर्वो १, ७१, १
 संशिक्षस्यस्य सतिशो न ४, ५८, १; भा. व. ११, १८;
 १०, १४, ३, सं. ४, १, १, १
 सं शत्रुशान्दुग्धिः १, १११, ५
 संश्राना इत्या ह्यथार्थि ५, ११, १
 संश्राना वा सुश्रोती ५, १८, १; साम. ११४४
 संश्रानावत्य सुश्रवस्य ५, ११, १
 संश्रानो वे सुश्रवो वर्जं १०, ११, ५
 संश्रानो वज्रो अथ १०, ८५, ४१; अथर्व. १४, १, ४४
 संश्रान्दः स्यात्स्य ७, ८१, १
 सं शन्ता विच वर्ण १, ११, १
 सं शङ्खोऽपनीर्णोऽथर्वो १०, ११, ४
 सं शुक्य सथा अशङ्क्यस्य १, १८, १
 सं शोभते अथवा विशोभते ७, ११, १; साम. ७००; भा. व.
 १५, ११, ३, सं. ४, ४, ४, ४
 सं शो न शूरे न मिष्टु १, १८, ८
 सं शो वृषा मर्ता न १, १४१, १
 सं शो वृषा वृषभेतिः १, १००, १; ठे. भा. २, ८, १, १
 सं शो वृषभार्थि २, ४, ७
 सं शंभु अशङ्कस्य १, १३, १; साम. १११८
 सं शयं मर्षो वज्रु १, ४१, १
 सं शयेन इवीयसो १, ४५, १५
 सं शय्यस्यस्यदिवा १, ११, १
 सं शस्यति श्वमर्षो १, १०, ८
 सं शस्यति देवविरो मि १, ११, १
 सं शस्यति वा सारवं १०, १३, ८; अथर्व. १८, १, ४३
 सं शस्यती वां शिवतो १०, १३, १; अथर्व. १८, १, ४१
 सं शस्यती देवस्यो इत्यने १०, १०, ७; अथर्व. १८, १, ४१
 सं शस्यती सायु मिष्टु १०, १४, १
 सं शस्यती सायवन्ती १, १, ८
 सं शस्यस्यि यो मेति १, ११, १४, ठे. भा. १, ४, १, १
 सं शस्यन्तीभिर्यस्य १०, ११, ५
 सं शस्यति पुत्रपुत्रं वृको ८, १५, १; अथर्व. १०, ११, १, ११, १०
 सं शस्यत्सायु वजा १, ११, ४

सं शस्यत्सायुवा १०, ११, ५
 सं शस्यती नु नो सति ८, १४, ११
 सं शशंवा ह्यस्य ७, १०१, १
 सं शशो ह्य विस्तारः १, २३, १; साम. १११५
 सं शोचयत्यनुवा रोदधी १, २, १
 सं शोचयत्यनुवा १, १८, १
 सं शोचयत् ह्यस्य १०, १८, १
 सं शो ह्य सुश्रव सुश्रुतीया ८, १०, २०
 सं शो वशिष्ठो न सति १, २१, ७, अथर्व. १०, ७४, ७
 सं शो वस्यति वज्रना १०, ७१, १०
 सं शशुश्रवस्युवा १, १००, १०
 सं शशंवा चर्चय १, १३, १; साम. ११५५
 सं शशो वृष शिवो १, ११०, १
 सं शशो भोम सायुः १, ११, १
 सं शशिमिर्चयति १, १३, १
 सं शशियु वृष्टो १, १०, १; साम. ११३१
 सं शो वस्येयु मायवी १, १८, १
 सं शशु वाशानुश्रवस्य १०, ११, १
 सं शशु विश्वकर्मा १, २३, १; साम. १११३
 सं शशो रोचया दिव १, १३, १; साम. १११४
 सं शशुवाया मयुकोणा १, १०१, १३; साम. १११५
 सं शशुवा वां अकिर्चयत् ४, ११, १
 सं शशुवे मर्षो रोचयस्य ७, १५, १
 सं शशिया वजाशान्दिका १०, ११, १४
 सं शशिया वन्ते वृषिनी १०, १४१, १; नि. १०, ११
 सं शशियायुवमथिना १, ४४, ८
 सं शशो अहितेभ्य हादी ८, ११, १
 सं शशो अशोभ १, १५, ७
 सं शशो भा च शिवो १, १, ८
 सं शशिवर्षीना ४, ८, ८
 सं शशिया शशुवे वज्रु १, ११, ५
 सं शशो अशिमिष्टु ७, ११, १
 सं शशो वृषमाचरो १, १०१, १५; साम. ११८८
 सं शशुस्ये इत्यः स ४, १४, १
 सं शशुवा वृष सुतो १, १३, ५; साम. ११११
 सं शशुवेभ्य आशुशु ८, ११, ११
 सं शशुवेभ्य कुम्भोवी १, १०, ७
 सं शशुवेभ्यस्यवीच्य ८, ११, १०
 सं शशुवेभ्य वृषमाचं वृको १, १०, ८
 सं शशु देव मायवं ४, ८, १
 सं शशु सुश्रुतीना १०, ११, १

स बाहुमिन्द्रमन्दिना १. ७. ७. साम. ११३४
 स बाहसान हृद पादि १. ५१. ८
 सबाधाम्बु दिग्दश वासले ८, ४, ८. साम. १४०६
 स बाधनः शकसावेभिः १०. ९९, ९
 स बाधयो मधुषो १, १२२, १०
 स बाधुषी कलशोपवा ६, १८, ७
 स बाधुषवधि धा सुध्र म्वा १, ५४, ११; ते. भा २ ६, ९, १
 स बाधि यः आ धुनाधु १. १२२, २
 स बाधानकम्पयु ६, ६, २, ते. स. १, ३, १४, ४
 सं सवित्रो विद्वः १, १४०, ७
 स सत्यतिः सवसा इति ६, १३, ३
 स सत्यसत्यमहते ६, ३१, ५
 स सद्य परि भीवते ४, ९, ३
 स सत्यम्बु त्या अरालयो १. २९, ४; अथर्व १०, ७४, ४
 स संनध. स विनधा ६, २४, ९
 स सप्त भीतिभिर्विषो ९, ९, ४
 स समुद्रो अतीवचः ८, ४१, ८
 स समेण सवसा तच्छे ६, ३२, ५
 स समर्वीरमारु ३ ५३, १६
 स समर्वीरमति ३, ५३, १५
 स समेन समति बाधनः १, १००, ९
 स सत्य बहियुवा ४, ७, ७
 स सवागर्षो यत सुर्व सप्तान ३. ३४, १; अथर्व. १०, ११, ९
 स सुकटु प्रोडिडो १, १०८, ४
 स सुकटुचंतमिदरयु ७, ८५, ४
 स सुकटुयो वि दुरः पणीना ७, ९, २
 स सुकटु रणिना वः सुनेयु ८, ९६, १९
 स सुवः वीवते वृषा ९, ३७, १; साम. १२९२
 स सुवच इयु सुर्व २. ११, ५
 स सुवचे को वधुना ९, १०८, १३; साम. ५८१, १०९६
 स सुवुभा स अकडा गलेन ४, ५०, ५; अथर्व. १०, ८८, ५)
 ते. सं. १, ३, १४, ४
 स सुवुभा स वधुना १, ६२, ४
 स सुवुमिर्व सुर्वमिर्वन्वा १, १००, ५
 स सुवुमोला सुधिः १, १, ३; साम. ९३४
 स सुर्व वधुंक वीरि १०, ८९, १
 स सुर्व इति वृषो न वृषाः ७, ३२, ३
 स सुर्वस रविमधिः परि वधन ९. ८९, ३३
 स सुवोमधि (समा) ३, २, ७
 स सोम अतिवधुना ६, २९, ४
 स सुवु माया सवु विना ७, ५५, ५; अथर्व. ४, ५, ६

स सौवः स इवयः ८, १६, ८
 स स्यावाना यवयमि ८, ३७, ४
 स सखिन्दिन्द्रवालो १०, १३९ ६; ते. भा. ४, ११, ८;
 नि. ५, १
 स सा कुपोति केतुवा ५, ७, ४
 स सवधिदि तनः ७ ५९, ७
 स सवधिदि ससुमिलेन्ये ७, ६०, १०
 स सदायु पुष्टयुन शिवम् ३. ३०, ८; वा. य. १८, ६९;
 नि. ६. १
 स सद्यमेन न उयो १, ४८, १
 स स इयवाकनल्ले ३, ११, २; वा. य. २२, १६; ते सं.
 ४, १, ११, ४
 स स सुन इन्द्रो नाम २, १०, ६
 स ससोमाः ससुमन् १०, १३०, ७; वा. य. ३४, ४९
 स ससु ववनीताम् ४, ३३, १७
 स ससु माकमर्चन १. ८०, ९
 स ससुनीय. शतवागो ९, ८०, ४
 स ससुनीया. कवयो १०, १५४, ५; अथर्व. १८, ७, १८
 स ससुदा शोमनीः १०, ६२, २१
 स ससुवा पद्मराशि १०, ११४, ८; ते. भा १, १६
 स ससुवार् वधुर् ९, १०८, ८; साम १३९५
 स ससुवारा. पवते समुद्रो ९, १०१, ६; साम ८७४;
 अथर्व. १०, १३७, ६
 स ससुवोडव वा अयवयः ९, ७४, ६
 स ससुवोडव ते रो ९, ७३, ४; अथर्व. ५, ६, ३
 स ससुवारे विवले वनिज ९, ७३, ७
 स ससुं स इन्द्रोडको १. १४७ १
 स ससु शाकमीमामिद-इयु १०, १०४, ७
 स ससुसरीर्षो पुष्यः १०, ९०, १ साम, ६१७; अथर्व.
 १९ ६, १; वा य. ३१, १; ते. भा ३, ११, १
 स ससुसुडो वृषो वः ७, ५५, ७; अथर्व. ४, ५, १
 स ससुसुमासिर्वेति ५, ३४, १
 स ससुसुमेन शतवागेन १०, १११, ३; अथर्व. ३, ११, ३;
 १०, ९६, ८
 स ससुसुमो विचर्वेतिः १, ७९, १३
 स ससुसा ते अवा वर्व ४, ३२, १८
 स ससुसेन ससुते वरीयुवा ८, ४, ६
 स ससु सुवनीना ८, ६५, ११
 स ससुसुमिः ससुसुमो ९, ६३, १४
 स ससु ससुते अविमति १०, ८४, ३; अथर्व. ४, ११, ३
 स ससुसा सुवु वानि ३, ४९, ३

मीरा सुप्रसिद्ध कवयो १०, १०१, ४; अक्षरं. ३, १०, १।
 वा. व. १०, १७, ११ सं. ४९, ५, ५
 सुदामांग सुप्रसो ४, २, १३, अक्षरं १८, १, २०
 सुप्रियुक्तं सखामि १०, ८५, २०; अक्षरं. १४, १, ५१;
 नि १२, ८
 सुहृत्सुखाभिः स्वर्गं १, ५४, १०
 सुमेधिका सुगतुषा १, ९३, २; अक्षरं. ४, ३३, २; नि. भा.
 १, ११, १
 सुखं एवं सुपुत्रे विष्णुः १०, ७५, ९
 सुय. वरुषा अनुसरा- १, ४१, ४
 सुयत्नं शो वाची स्वधर्मं पुनः १, १६०, ३०; वा. व. १५, ४१;
 नि. सं. ४, १, १, ४
 सुगते अग्ने मनविभो ७, ४२, २
 सुगातात्मनिष्ठः १, १२५, २; नि. ५, १०
 सुगोष्ठ मे सुप्रथा पर्वते १, १४, ४
 सुगो हि वो अर्धमन् २, १०, १
 सुगोविधः सुर्वं वल्लिवृत् १, ५०, २
 सुग इर्वं निमित्त इन्द्र १, १३, १
 सुग इन्द्रो वरिष्ठ आ १, ११, ८
 सुग इन्द्राव वाचने १, १४, १
 सुग इन्द्राव विष्णवे १, ११, १
 सुग इन्द्रो वरिष्ठ आ १, ११, १; नाम १०१
 सुग सोमो अयनादिन्दु १, ४१, ४
 सुगपानं सुगा इमे १, ५, ५, अक्षरं. २०, ५९, १
 सुगर्भो वज्रमावह सत ५, ४४, १३
 सुगा अनु स्वमात्रो १, ११, १
 सुगा इन्द्राव वरिष्ठो १, ११, १
 सुगा इन्द्राव वाचने वरुणाव १, ११, १; नाम ७१६
 सुगा इन्द्राव वाचने सोमागो ५, ५१, ३
 सुवाक्यशब्दा वचं ८, १५, १
 सुवागो मधुमन्मा- १, १०१, ४; नाम, ५४३ ८३१;
 अक्षरं २०, ११३, ४
 सुवे अक्षरो अग्नि वचं १०, १४, १४
 सुवेभ्यं शोभते १, १, १०; अक्षरं. २०, ७१, ११
 सुवाक्यं वृषिर्वी वां १०, ११, १० अक्षरं ७, १, १; वा. व.
 ११, १, १; नि. सं. १, ५, ११, ५
 सुवशो वृषे. कपुषा १०, ११, १
 सुवशे इथा वज्र विष्णो १, ४३, १
 सुवेव सखामि ५, ५३, १०
 सुवेवा स्व वापरावृषा ८, ५५, ४

सुवेवो अथ प्रपद्ये १०, १५, १४; म. भा. ११, ५, १, ८
 नि. ७, १
 सुवेवो अग्नि वरुण ८, ६२, १०; अक्षरं. २०, १०, २;
 नि. ५, २७
 सुविर्मणा विर्मयिण- १, १२, ११
 सुवीनिर्विर्बन्धि वाचने १, २३, ४
 सुवीषो वा स सगो ८, ४१, ४; नाम २०६
 सुरोता मधुमन्मं सोमं १, १०, १
 सुरोता सोमपानं सोमं ७, १३, ८ नाम २८५; अक्षरं
 १, १, १
 सुवर्णिन सोमं रवितागो १०, ७१, ७
 सुवर्णं इथा मन्ममायि १०, १८, १०
 सुवर्णं वशो सुवो १, ७५, ११; वा. व. १९, ४८, १; नि.
 ४, १, १, ४; नि २, ५; १, ११
 सुवर्णं विद्याः कवयो १०, ११४, ५
 सुवर्णो वन आनते १, १०५, ११
 सुवर्णा वाचमस्तोत्र १०, १४, ५; अक्षरं. १, ४९, ३
 सुवेकमं सुवर्णं १, ४१, २
 सुवेसमं माव मन्मन्मन्मं ५, १०, १३
 सुवरीति वयोवृषा ५, ५, १
 सुवराचने व वीर २, ११, ११
 सुवावर्णं सुवीर्णं ८, १२, १८
 सुवावीरान्पु म अह ७, ११, ५, नाम. १३५०
 सुवावः प्राणुवाक ४ २५, १
 सुवेनु सुववसो १, ११०, ४
 सुवद्यान् देववर्णं १०, ४३, ३; नि. भा २, ५, २, १
 सुवग म प्रवववो १, ८१, ७
 सुवग म व अग्नि ८, २०, १५
 सुवगागो इथा कपुषा १०, ७८, ८
 सुवह्मनीर्बन्धि वपु १०, ८१, ३३; अक्षरं. १४, २, २८
 सुवृत्तिसर्गः सुवृत्ता १, ५८, १
 सुवृत्तस्मिन् वरि १, ५८, १
 सुवर्णं आग्निर्विदे ८, १८, ११
 सुववने हि सुवेममायि १, १८८, १
 सुववह-पुववने १, ४, १; नाम ११०; १०८३ अक्षरं
 १०, ५३, १; १८, १
 सुविज्जम विविष्णु ७, १०४, १३; अक्षरं. ८, ४, १०
 सुविज्जम अयनादिदि १, ४१, २; नाम. ८९३
 सुविष्णं सुविष्णं १, १०, ७
 सुवीर रविता गा १, ११, ११
 सुवीरानं अग्नि मन्मन् ४, १०, ४

वसतिद्वयमा मदिद्वया १, १. साम. ४६८, ६८५; वा. व.
 ३६, २५, नि. ११, ३
 वसतुः पचरव दिव्याव १, ८५, ६
 वसतुपचरः पितरो वयो ६, ७५, १; वा. व. २१, ४६;
 ठे. सं. ४, ६, ६, ३
 वसतुपिठकायं मयुगी ४, ४७, १; अथर्व. १८, १, ४८
 वसतुदे अस्तु संस्तु ८, १७, ६; अथर्व. २०, ४, ३
 वसतो वितो मयो पितो १, १८७, २
 वसतोमसि वयमाः ८, ४८, १
 वसतोतिषा विपुत्रतो १, ८४, १०; साम. ४०१, १००५;
 अथर्व. २०, १०१, १
 वसतो दिव आ सत १, ७१, ८, ठे. आ. २, ५, ८, १०
 वसतो वि दुरो देववन्तो ७, २, ५
 वसतुचं वचसं सुनीयं १०, ४७, २
 वसतुच पचते देव इन्दु १, ८७, २; साम ६७८
 वसतुच सोममि. पूवमातो १, ११, ११
 वसतुपच्य वे सतो १, ३१, ६
 वसतुपचस इमिषाः ७, ५१, ११
 वसतुपचसोत्पन्न वयो १०, ११, १; अथर्व. १८, १, ३३
 वसता कृतस्व दुष्यते ८, ३५, २४
 वसता कृतास्वा मयुष १, १४१, ११
 वसताप्ये वदन्ताव ५, ५, ११
 वसता वयं कृणोमहे १, १३, १२
 विसन्मा वदुमपितिः १, १२१, ७
 हंसः सुविपदसु ४, ४०, ५; वा. व. १०, २४; ११, १४;
 ठे. सं. १, ८, १५, २; ४, २, १, ५; ठे. आ.
 १०, १०, १
 हसा हव कृणुष्य सोमं १, ५१, १०
 हसा हव वेतिषतो १, ८, १
 हंसाविद वचसो ८, १५, ८
 हंसालो वे नी मयुमन्तो ४, ४५, ४
 हंसो वि सतिभिः १०, ६७, १; अथर्व. २०, ११, १,
 ठे सं. ३, ४, ११, ३
 हवं व वाग्भूवतं व ८, १५, ११
 हव वृष सुदानव १, १३, १
 हतो वृषाण्वार्या ६, ६०, ६; साम. ८५५
 हवाव देवा मयुगान्वाव १०, १५७, ४; अथर्व २०, ११, १
 हवामिनी हवि त्वदा १, १११, ५
 हव्या हवं हविमिमेन्द्रः ८, १, ११
 हव्या हवमिन्द्रः ७, २०, १

हवतां पुषिबीयिमां १०, १११, १; नि. १, ४
 हवतो मु हिमाससे ८, ८०, ५
 हवे जावे ममना १०, १५, १. वा. वा. ११, ५, १, ६
 हवे देवा युवमिन्द्र १, २१, ४
 हवे मतो महतो युवता ५ ५७, ८ ५८, ८
 हवो न विहो कयुजि ५, ४६, १
 हवो युमहेतरो ८, ४३, ४
 हरिं हि मोदिममि १०, ११६, २; अथर्व. २०, ३०, ३
 हरिः वृत्रव. पचाम् १, १५, १
 हरितता वर्षसा सुर्वस १०, ११२, ३
 हरिं युवमवचसो न ९, ७१, १
 हरिवमतापदं १०, ११६, ८; अथर्व. २०, ३१, ३
 हरी यु कं हव इन्द्रव २, १८, १
 हरी यु न इन्द्र वाजवन्ता १, ११, ७
 हरी मवव वा मने १०, ११, १
 हरी वरव सुयुवा विवता १०, १०५, ३
 हर्वन्मुपसमर्षवः ३, ४४, २
 हर्वं सत्यं ८, २१, १०; अथर्व. २०, १४, ४. ६३, ४
 हव द्यामसुरो १०, ७४, ३
 हवं व इन्द्र महिमा ७, १८, २
 हवन्त व वा हवन् ७, १०, २
 हविर्विपतो महि १, ८३, ५
 हविषा आतो अरा १, ४६, ४, नि. ५, २४
 हविष्कृणुषमा गमत् ८, ७१, १
 हविष्णान्तमजां १०, ८८, १; नि. ७, १५
 हवीममिहंवेते वो हविभिः १, ३३, ५
 हवे वा सूर वदिते ८, १३, ११
 हवववाक्यिजरा ५, ४, १, ठे. सं. ३, ४, ११, १
 हवववाक्यिपचरवेतो १, २३, १२
 हवप्युतेमिपिमिः १, ११, ५; साम. १४४५
 हवाम्यां वसतामवा १०, ११७, ७; अथर्व. ४, ११, ७
 हवते वचसो मुन्ता १, ६७, ३
 हवते वचसो म १०, १०१, १; अथर्व. ५, १७, ३
 हवते वचसिमि १, ३१, ७
 हविद्वेव वचसो वनेयुव ८, १५, ७
 हविद्वचसो वसुणानी १, ११४, १७; अथर्व. ७, ७१, ८;
 ९, १०, ५; नि. ११, ४५
 हितो न सतिभि १, ७०, १०
 हितोमा मो अथर्व १०, ३०, ११; नि. ६, २२
 हिन्दमिद वसुणवः वचमाव १, ६७, १
 हिन्दमिद वसुणवः वचसो १, ६५, १; साम. १०४

